

SYNODORUM
GENERALIUM,
AC PROVINCIALIUM
DECRETA, ET CANONES,

SCHOLIIS, NOTIS, AC HISTORICA ACTORUM
DISSERTATIONE ILLUSTRATI,

PER F. CHRISTIANUM LUPUM,

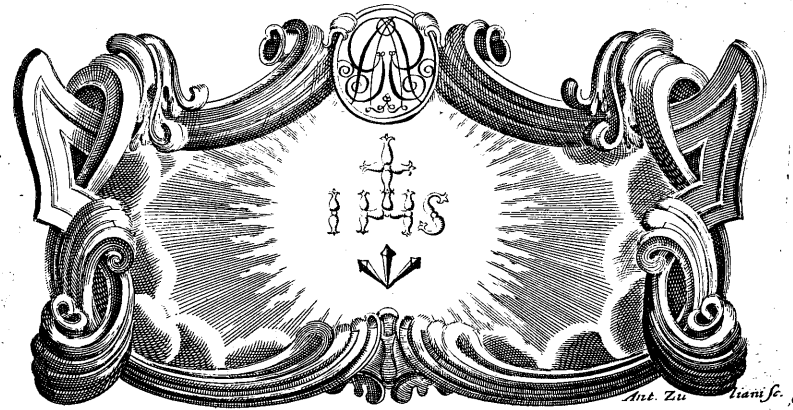
*Iprensensem, Ordinis Heremitarum Sancti Augustini, Sacrae Theologiae in Alma Lovaniensi
Universitate Doctorem, ac Regium Primarium Professorem.*

PARS QUARTA.

OPERUM TOMUS QUARTUS,
Continens Synodalia & Cathedratica Acta
Sancti Leonis noni.

STUDIO, AC LABORE

F. THOMÆ PHILIPPINI RAVENNATENSIS EJUSDEM ORDINIS.

VENETIIS, MDCCXXV.

Prostant APUD JO: BAPTISTAM ALBRITUM Q. HIERON.
ET SEBASTIANUM COLETI.

CUM GRATIA, ET PRIVILEGIO.

REVERENDISSIMO AC AMPLISSIMO DOMINO,
D. MICHAELI VANDER SMISSEN,

Ad Sanctum Trudonem Imperialis, liberi, ac exempti Monasterii
Prælato dignissimo, ejusdemque Oppidi Domino Temporalis,

*Nec non in Webbekorn, Helchteren, Senii, Halmael, Borlo,
Burvinghen, Muysen Dynastæ, &c.*

ORDINIS SANCTI BENEDICTI.

REVERENDISSIME DOMINE,

Et Synodalia & Cathedratica, quibus Evangelicam Dogmatis ac Disciplinæ integritatem & castitatem sibi redditam gratulata olim fuit, ac etiamnum gratulatur Ecclesia, Sancti Leonis noni Pontificis Acta, nec non & hæc ipsorum qualiacumque Scholia suo quasi jure ambiunt atque expetunt patrocinium vestræ Reverendissimæ Amplitudinis. Etenim non solus istorum Actorum Auctor Leo, sed propemodum cuncti ad illa Cooperatores fuerunt è sacrosancta Magni Patris Benedicti familia assumpti Ecclesiæ Proceres. Nempè Cardinalis Humbertus, Sanctus Cardinalis Petrus Damiani, Sanctus Cardinalis & postmodum Papa Hildebrandus, Cardinalis & postmodum Papa Fredericus, Cardinalis & postmodum Papa Desiderius, Sanctus Lugdunensium Archi-Episcopus Halynardus, Sanctus Cantuariensium Primas Lanfrancus, & alii plures. Etiam fontes, ex quibus sanctissima sua Decreta hausit optimus Pontifex, Patriarcha Benedictus posuit in Ecclesia. Etenim in clauistro sub Episcopi oculis communem Cathedralium Clericorum vitam, quam ad grassantem tunc in ipsis Incontinentiam & Simoniam eradicandam reparavit, Leo accepit à Sancto Abbate Romualdo, Sanctus Romualdus à Sancto Rigoberto, post Sancti Benedicti Monachum Archi-Episcopo Rhemeni. Hic Regularium Clericorum est in Europa omnino primus Auctor. Sanctissimum Institutum adeò placuit Sancto, quem habemus etiam è Sancti Benedicti familia, Martyri & Apostolo nostro Bonifacio, ut ipsum ad lapsæ Christianitatis reparationem sanxerit imponendum cunctis Franciæ Monarchiæ Ecclesiis. Et Rex Pippinus, ejusque filius Imperator Carolus, ac nepos Imperator Ludovicus omnino imposuerunt. Et quis nesciat Europæ Ecclesiam nunquam fuisse doctiorem aut sanctiorem, quam sub istis Regularibus Clericis? Quòd mundum fecerint quasi novum, testatur S. Galli Monachus. Hunc omnem electissimorum militum exercitum Mater Ecclesia debet Sancto Benedicto. Sua pro Canonicis Antistitum electionibus, & harum adversus Regiæ nominationis violentiam ac Simoniam plena libertate & castitate sanctiones Sanctus Leo ex Apostolicis, Nicænis, ac aliis Generalium Synodorum Canonibus hausit; at hos innovandi & exequendi constantiam in ipsum traduxerunt Magnus ex Sancti Benedicti filio Papa Gregorius, ex Sancti item Benedicti filio Rhemensium Metropolitæ Hincmarus, ac præfertim Magister Florus, è tuo Sancti Trudonis Religiosissimo Monasterio assumptus in Diaconum Ecclesiæ Lugdunensis. Quin & primus Regiæ in Canonicas Electiones violentiæ ac spurcitiæ apud nos Damnator, Sanctus Eucherius Aurelianensis Episcopus, pro ista justitia exulavit, defunctus est, requiescit, & gloriosam Resurrectionem expectat in vestro sanctissimo Monasterio. Et quas illud pro eadem justitia ac ipsius Defensore septimo Gregorio calamitates pertulerit, edicit in suo Chronico Antecessor vestræ Amplitudinis, Abbas Rudolphus. Omnes suas possessiones maluit transcribi in Fiscum, quam Imperatoris Henrici quarti foribus connivere. Andegavensis Hæresiarcha Berengarius fuit è Joannis Erigenæ Schoti damnato cadavere enatus fungus: Uti Sanctum Nicolaum primum Pontificem Paschasius Ratbertus, Rabanus Maurus, ac Sanctus Lupus ad istum, ita ad hunc expugnandum adjuverunt Sanctum Leonem Sanctus Lanfrancus, Sanctus Guitmundus, Durandus Troarnensis, Magister Ascelinus, alique ex Sancti Benedicti ordine Episcopi, Abbates, Doctores. Inter Leonis Acta primum locum meretur solemnissima ad Imperatorem Constantinum Monomachum & omnem Orientalem Ecclesiam Legatio adversus Photii schisma, resumptum à Patriarcha Michaelæ Cerulario: Hanc obierunt, & summo fructu explerunt Humbertus ad Sanctam Ruffinam è Sancti Benedicti filio Cardinalis Episcopus, & Cardinalis Fredericus, Romanæ Ecclesiæ Archi-Diaconus, frater Ducis Lotharingiæ, ac postmodum è Cassinensi Monacho Papa Stephanus nonus. Et omnes sua adversum Michaelis nugas firmamenta mutuarunt ex eruditissimis, Nicolai primi Pontificis & Gallicanæ Synodi jussu scriptis, libris Ratramni Monachi Corbejensis. Proindè hæc Scholia non sunt aliud, quam meus erga Sancti Benedicti Ordinem, cui Augustiana familia ex multis titulis

est

est obnoxia, debitus famulatus. Etenim Romanum Sancti Augustini Monasterium, Eremitanae Religionis caput est fundatio ac beneficium Domini Guilielmi Desfontteville, è Sancti Benedicti Ordine Rothomagensis Metropolitae, & Cardinalis Episcopi Ostiensis. Et alia Sancti Benedicti beneficia noster Ordo habet plura: Etiam hæc nostra Provincia. Porro hæc Scholia à quorundam dentibus non poterunt non rodi. Hinc à Reverendissima vestra Dignitate, firma & alta apud Sancti Benedicti familiam & omnem Ecclesiam anchora & columna, cæteris amplissimis beneficiis supplicant adjici gratiam Asyl- & Protectionis. Et ubi quærant Asylum securius? Etenim Ecclesiastica Regula, Disciplinæ, Hierarchiæ, atque Antiquitatis es per omnia peritissimus, & in ipsis indagandis inter tantas tantæ Prælaturæ curas versaris assidue, & quasi feriaris. Dignus Sancto Leoni nono cum laudatis è Sancti Benedicti familia Patribus affedisse, & conjudicasse. Antistites, quibus aut Evangelica eruditio, aut Apostolica vita deest, esse monoculos rectè scribit Sanctus Gregorius Nazianzenus. Amplitudo vestra per utriusque istius, præter quas omnis est præcipitiis obnoxia, scalæ gradus dignitatem adfcendit, quotidie procedit ad utriusque fastigium, suum Bursfeldensis Congregationis, Illustrissimi in Ecclesia ac Republica membri, gregem ducit ac pacit per easdem vias, atque ita ut plenum lumen fulget in Ecclesia. Cujus radiis ut dudum foveri & gaudere mereamur, nobis impartiat Divina Clementia.

Dabam Lovanii, in Conventu Sancti Joannis Baptistæ, die 23. Sept. An. Dom. 1672.

REVERENDISSIMÆ DIGNITATIS VESTRÆ

observantissimus famulus,

Fr. CHRISTIANUS LUPUS.

O R D O
C O N C I L I O R U M A C
D E C R E T O R U M S A N C T I
L E O N I S N O N I,

Quæ in hoc Tomo elucidantur.

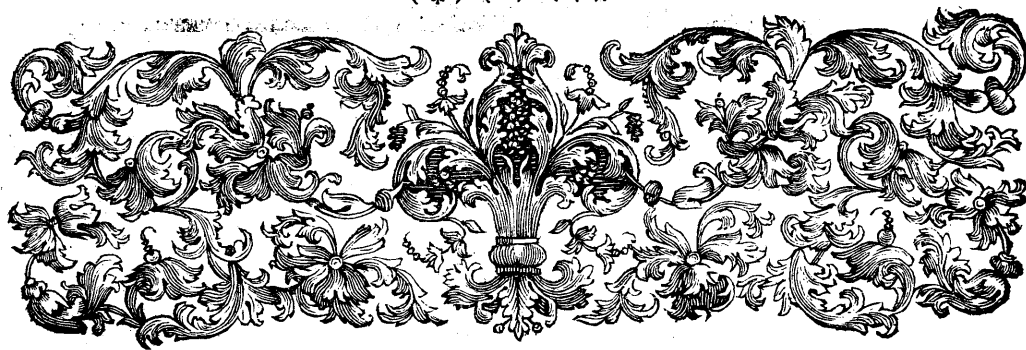
Concilium Remense	166	Concilium Vercellense	258
Romanum I.	226	Parifense	259
Papiense	228	Romanum III.	262
Moguntinum	229	Romanum IV.	263
Romanum II.	234	Decreta tria	270

INDEX DISSERTATIONUM.

1. De Latinorum Episcoporum & Clericorum continentia	I
2. De Simonia, crimine	43
3. De Regia Antistitum nominatione	115
4. De Laica Antistitum Investitura	153
5. De Remensi Synodo	199
6. De Sancti Leonis noni Actis adversus schisma Michaelis Cerularii, Patriarchæ Constantinopolitani	302

PRI-

(*) (I) (*)

S Y N O D O R U M
G E N E R A L I U M A C P R O V I N C I A L I U M
D E C R E T A E T C A N O N E S,
S C H O L I I S, E T N O T I S I L L U S T R A T I.

P R I M A P R O Æ M I A L I S
D I S S E R T A T I O,

*De Latinorum Episcoporum & Clericorum
continentia.*

Oderici fatalis, Gothorum in Hispania Regis, facinorosa libidines, Caroli Martelli Francorum Ducis ambitus, Merovingiorum ibidem Regum ignavia, Saracenorum ex Africa in Europam irruptio, & infelicia nostrorum cum ipsis bella, causerunt nobis Episcopos, Clericos, & Monachos pravos, pauperrimos, ad manuum labore quæritandum victum compulsos, Ecclesiastici dogmatis ac moris ignaros, ipsosque tandem verterunt in flagitiosos milites, ac maritos facinorosos, atque ita dormientibus hominibus veniens inimicus homo superfeminavit in medio tritici Zizania, sacrilega Sacerdotum conjugia, professam Regiæ ad Ecclesiasticas dignitates nominationis Simoniam, omnium Sacramentorum nundinationem, Regiam Antistitum investituram, Laicas Ecclesiasticarum Præfecturarum Commendas, maledictam Neophytorum ac puerorum hæresin, liberam Monachorum Apostasiam, Barbaricam sacrorum bonorum direptionem, privatorum bellorum insaniam, armatas Episcoporum atque Abbatum pugnas, aliasque sine

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

A la-

lacrymis non memorandas fordes. Quin immò cunctum Christianitatis triticum ex omni fermè Europa inimicus evulsit. Apostolica Sancti Petri Sedes ipsum & conservavit dudum, ac sedulò replantavit. At ecce tandem supervenerunt patrata in Formosum Pontificem scandala, Francisci Imperii eclipsis, Italarum Principum turbulenta ad regnandum libido, inhabilium Pontificum per ipsos intrusio, atque ita omnem humanam medelam vulnera transcenderunt. Tantis Paganorum, Hæreticorum, & malorum Christianorum sordibus foedata tunc fuit Ecclesia, ut peritura timeri potuerit, immò videri periisse. Misericordia Domini, quia non sumus consumpti: Nisi Dominus nobis reliquisset semen, quasi Sodoma fuisset & Gomorra. Ex optimo isto semine prodierunt Sanctus Leonus, Victor secundus, Stephanus decimus, Nicolaus secundus, Alexander secundus, Gregorius septimus, Urbanus & Paschalis secundus, alique similes zeli ac sanctimonie Pontifices, qui Apostolica Patrum corda in filios reduxerunt. Nempe fundamentum Dei stat, & transire non potest hocce Domini de Romana Ecclesia verbum: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Pro sequentium Synodorum intellectu horum pleraque sunt elucidanda.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur antiqua Latinorum Episcoporum & Clericorum castitas.

Atina Ecclesia in suis Episcopis & Clericis semper æmulata est Sanctos Apostolos, de quibus in libro de Monogamia Tertullianus: *Petrum solum invenio maritum per seculum, cæteros cum maritos non invenio,*

aut spadones intelligam necesse, aut continentes. Quare Sancti Martyris Ignatii Epistolam ad Ephesios, quæ Paulum adfirmat conjugatum, certum est à quopiam esse interpolatam. Porro Petrum Apostolum, Domino adherentem, statim uxoris usui renuntiast, non est dubitandum. Etenim hæc Doctrina, *Volo omnes esse sicut me ipsum*, nequaquam fuit solius Pauli, sed & Sancti Petri, quem Domino scimus dixisse: *Ecce nos reliquimus omnia*. Ea inter fuisse & uxorem evincit Domini responsum. Et Domino repudii licentiam excidendi reposuerunt omnes Apostoli: *Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere*. Absit illorum ullum fuisse ex istis, de quibus Dominus: *Non omnes capiunt verbum hoc*. Quin immò etiam Nicolaum Diaconum, impudicæ sectæ auctorem, uxorio operi dedisse nuntium, tradunt Clemens Alexandrinus, in Ecclesiastica historia Eusebius Cæsarensis, ac in hæreticis fabulis Theodoretus. Mulieres, quas circumduxerunt quidam Apostoli, fuisse uxores errat laudatus Clemens, exindè opinans etiam Paulum fuisse conjugatum. Fuisse solius fidei fo-

ros ac discipulas, impensam ac servitia præstantes Magistris, verissimè scribunt Tertullianus, Sanctus Hieronymus, Sanctus Joannes Chrysoströmus, laudatus Theodoretus, ac alii passim.

Quæstio est, an Apostoli hocce suum exemplum cunctis Episcopis & Clericis fixerint in legem? Respondeo non fixisse in legem universalem. Etenim Apostolicum de ordinandis Episcopis ac Diaconis Canonem, *Unius uxoris virum*, in secundo Sermonem de Beato Job exponens Sanctus Joannes Chrysoströmus, dicit prædicati Evangelii tempore mundum fornicatoribus, & adulteris, nec non & simultaneis polygamis fuisse plenum, ad vocatos ex istis sordibus dirigi laudatum Canonem, ac pergit: *Dixit Apostolus, UNIUS UXORIS VIRUM, non Tom. 6. ea ratione, qua id nunc in Ecclesia observatur. Oportet enim prorsus castitate ornatum esse Sacerdotem*. Et in decima Homilia super primam Epistolam ad Timotheum: *Non hoc veluti sancient dicit Apostolus, quasi non liceat absque uxore Episcopum fieri, sed ejus rei modum constituens. Judæis quippe licitum erat etiam secundo matrimonio jungi, & duas habere simul uxores*. Et ad eundem Apostoli locum Theodoretus: *Incipiebat prædicatio. Virginitatem autem nec Græci exercebant, nec admittent Judæi. Liberos enim procreationem existimabant benedictionem. Quoniam ergo illo tempore non facile inveniri poterant qui castimoniam exercerent, ex eis qui uxores duxerant, eos qui temperantiam honorassent, ordinari jubet. Illud autem, UNIUS UXORIS VIRUM, mihi videntur quidam rectè dixisse. Olim enim consueverunt Græci & Judæi cum duabus, & tribus, & pluribus etiam uxoribus simul jungi lege matrimonii. Dixerunt ergo Divinum Apostolum dixisse eum, qui*

cum unâ sola uxore pudè cohabitavit, dignum esse qui ordinetur Episcopus. Opinionem multis confirmat, & concludit: *Hæc & alia considerans, admitto eorum interpretationem, qui sic intellexerunt*. Ex quo principio constanter defendit, non successivam, sed simultaneam dumtaxat bigamiam esse fontem irregularitatis, ideoque & de facto suo, quo Irenæum successivè bigamum consecravit in Tyriorum Episcopum, nunquam voluit pœnitere. De quo quidquid sit, eandem expositionem laudat in suis super Epistolam ad Titum commentariis Sanctus Hieronymus, rectèque addit Theophylactus: *Nonnulli asserunt, quod cælibem inuivat Apostolus, & si hoc fieri nequit, habeat quidem eligendus Episcopus unicam uxorem, verumtamen sic quasi non habeat, hoc est, ejus cupiditatibus non subditus*. Omnes sibi similes esse optans cælebs Apostolus sanxit etiam cælibes eligi in Episcopos atque Diaconos, aut certè irreprehensibiles unius uxoris viros, qui damnata per Evangelium simultaneæ Polygamie renuntiassent. Ab uxoris usu cessare hisce suavitè dumtaxat, non præcepit. Hinc enim ad Corinthios scripta Apostoli verba, *Bonum est homini mulierem non tangere*, rursùm scribit laudatus Chrysoströmus: *Nonnulli dicunt hoc dictum esse Sacerdotibus*. Improbatur expositionem istam, adfirmat esse ad omnes fideles generale consilium, atque ita supponit nullum tunc etiam Episcopis fuisse istius continentie præceptum.

C. 1.

Hom. 19.

Quæstio est, An non solum initi usum, sed etiam ineundi conjugii licentiam Episcopis ac Diaconis permiserint? Quidam constanter adfirmant. Etenim laudatus Chrysoströmus de incæstuofo illo, qui novercam duxerat, Corinthio addit in litteris ad carne lapsam, qui postea fuit famosus ille Mopsuestiensis Episcopus, Monachum Theodorum: *Sunt qui Sacerdotem fuisse autumant*. Eam esse communem sententiam adfirmat in secunda Epistola ad sacram Virginem Olympiadem. Istum porò Presbyterum, non quod uxorem, sed dumtaxat quod novercam duxisset, ad solemnem pœnitentiam damnavit Apostolus, atque ita non solum irreprehensibiles unius uxoris viros consecrari in Sacerdotes, sed etiam à cælibibus consecratis permisit duci uxorem.

C. 5.

C. 10.

Quod ipsum quibusdam Diaconis disertè confirmavit Synodus Ancyrana. Et adeò non excessit Apostolicum indultum, ut ejus istum ipsum Canonem Græci inseruerint suo famoso, ac per Chalcedonensem Synodum probato Codici, quem passim intitulant Codicem Ecclesiæ Universalis. Etiam vetustus Canonum collector id fecit, & ex Romanæ Ecclesiæ jussu Abbas Dionysius Exiguus. Apostolicæ sanctioni adversum Canonem sanè non ita honorari oportuisset, sed radi ubique & proferri. Et Presbyterum, qui deinceps conjugium attentaret, dumtaxat depoeni, fornicatione autem lapsam insuper excommunicari, & ad solemnem pœnitentiam cogi mandat Neo-Cæsarensis Synodus: Quod nempe nova Presbyterorum conjugia illic antea licuissent. Et legem illam, quæ Episcopis, Presbyteris, ac Diaconis solum initum indulget, *Christ. Lupi Oper. Tom. IV.*

C. 1.

omne autem ineundum circumscribit, non Apostolicam esse, sed dumtaxat veterem dixit ad Nicænam Synodum Paphnucius Episcopus, confirmantque Hermias Zozomenus, Socrates, ac Gelasius Cyzicenus. Quod nempe laxius Apostolicum indultum, dum abusus non claudit vias, successores Episcopi, quos inter fuerunt Patres Synodi Neo-Cæsarensis, ita contraxissent. Cœperunt id per huncce Canonem: *Inuuptis, qui ad Clerum promoti sunt, præcipimus, ut si voluerint, uxores accipiant, sed Lesborem, Cantoresque tantum*. Licet ante Constantinum Augustum generales Synodi non fierent, verè tamen ad Africanos Episcopos scripsit Magnus Athanasius: *Non nupera aut novitia res est Canonum Ecclesiasticorum institutio, sed à primis usque Patribus per manus tradita, & in Ecclesiis fundata*. Istorum item, quos vulgò Apostolicos dicimus, Canonum collectio, licet Apostolica non sit, antiqua est tamen, & ipsorum quidam sunt antiquissimi, immò & Apostolici. Quo tempore, quo exordio, quo successu jam laudatus Canon intravit ac pervaserit Ecclesiam, ignoro. Ex ipso interim lucet olim majoribus etiam Clericis nova conjugia licuisse. Alioquin enim licentia ista ad minores non debuisset authenticè restringi. Hæc sunt quorundam argumenta. Respondeo rem esse verosimilem, præsertim quoad Presbyteros ac Diaconos. Nullus enim olim Episcopus legitur iniisse novas nuptias, nullus Canon eas ipsis abstulisse. Res incerta sine firmis fundamentis non est definienda.

Quod initi conjugii usum & Episcopis & Diaconis permiserint Apostoli, insigniter confirmat laudata per Eusebium Cæsarensensem Sancti Dionysii Corinthii ad Pinytum Gnosiorum Antistitem Epistola, qua ipsum admonet, ne grave castitatis onus Fratribus ex necessitate imponat, sed accuratè consideret multitudinis imbecillitatem. Et rescribens Pinytum Dionysii quidem consilium veneratur ac laudat, ex adverso tamen obsecrat, ut sacro Clero tandem aliquando permittat impartiri perfectioris Doctrinæ solidum cibum, ne in umbratilis eruditionis lacte ac puerili disciplina consenescat. Rectè enim apud Clementem Galanum scribit de Apostolis Adanensis Armeniorum Synodus: *Apostoli ministerio verbi pro viribus instantes, intenti potissimum erant, ut homines ab erroribus simulacrorum ad unius veri Dei cultum converterentur. Cum in hanc rem impenderent omnem curam, variorum rituum ac morum ordinem haud sanè multum curaverunt*. Eadem ratione Neo-Cæsarensibus prædicasse Sanctum Gregorium Thaumaturgum, ideoque illis varios imperfectos, à successoribus postea poliendos, ritus reliquisse scribit in libro de Spiritu Sancto Magnus Basilius. Ad quem polituram venisse in Montano incarnatum Paracletum, insanivit Tertullianus. In libro interrim de velandis virginibus optima est ejus hæc de diversis & adversis Ecclesiarum consuetudinibus regula: *Adhibenda est examinatio, quæ magis ex diversis consuetudinibus disciplina Dei conveniat*. Hocce de præsentis puncto examen suæ Provinciæ adhibere cœpit Cretensem Metropolitam Pinytum;

Apost. c. 27.

L. 4. c. 27.

C. 29.

C. 2.

Ab Apostolis permissam Clericalis conjugii licentiam censuit fuisse metam pro tempore, & à supra adducto Patrum Canone non satis purgatam indulgentiam, atque ita cunctis suæ curæ Episcopis ac majoribus Clericis plenam castitatem, quam exemplo commendassent omnes iidem Apostoli, & Romanæ Ecclesiæ Sanctus Petrus imposuisset, sanxit deinceps esse legem. Spectabat ad Illyricianam Diœcesin ac Romanum Patriarchatum, ideoque Apostolicæ matris morem censuit amplectendum. Verùm Achajæ Metropolitæ laudatus Dionysius, licet ad eandem spectans Diœcesin ac Patriarchatum, graviter intercessit, collegæ zelum quidem prædicans, at multis Sacrorum Ordinum infirmis imponi necessitatem oneris, quod Apostoli & ipsorum usque huc successores liberum reliquissent. Quis causam evicerit, ignoro: Existimem ambos ad suo in sensu abundandum persistisse. Quidquid fit, lucet incho conjugio utendi libertatem etiam Episcopis permissam ab Apostolis, ipsam viguisse etiam in Illyrico, & quoddam indulto fuisse usos, at multos proprio placito abstinuisse.

L. 1. c. 11.

L. 1. c. 8.

L. 6. c. 34.

L. 8. c. 10.

11.

Eandem formam viguisse in Antiocheno Patriarchatu, docet unus è Nicænæ Synodi Patribus Sanctus Spiridion, Trimituntis in Cypro Episcopus. Quod enim uxorem & liberos habens, rem Divinam non negligentius obierit, ac insuper claruerit miraculis, testantur Hermias Zozomenus, Socrates, & alii plures. Quod eadem licentia per omnem Cyprum saltem in Diœcesibus, immò & in Presbyteris per alias ejusdem Patriarchatus Provincias manserit usque ad Sancti Epiphani Episcopatum, infra ostendetur & ex ipso Epiphano, & ex ejus discipulo Joanne Monacho. Viguisse etiam in Alexandrino Patriarchatu, evincit Paphnutii Episcopi apud Nicænæ Synodum intercessio. Quomodo enim tantus Episcopus adversum suæ Diœceseos sanctimoniam & consuetudinem intercessisset? Etiam Sanctis illic Martyribus, Cheremone civitatis quæ Nilus dicitur, & Philæ Thmptensis Episcopo, fuisse uxorem & liberos scribit in Ecclesiastica historia Eusebius Cæsarensis. Philæam hac in re æquiparât cum laico Martyri collega, Nobili viro Philomoro.

Excipe tamen Patriarcham. Etenim adversus Demetrii, quod præter morem & sine exemplo conjugatus ascenderet, electionem fuisse ab Alexandrino Clero graviter intercessum, & Episcopum virginem denuo postulatam, testatur Orientale Alexandrinorum Patriarcharum Chronicon. Et hinc post quadraginta annorum conjugium & se & uxorem esse virgines, vulgari per ignem probatione demonstravit Demetrius. Nec antea populus acquievit. Plenam continentiam Sanctus Marcus suis successoribus fixerat in legem.

Ponticæ Diœceseos consuetudinem discimus ex primo Canone Neo-Cæsarensi: *Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si verò fornicatus fuerit, vel adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad poenitentiam redigi.* Et ex decimo Canone Ancyrano: *Diaconi quicumque*

ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, & dixerunt velle se conjugio copulari, quia sic manere non possunt; hi si postmodum uxores duxerint, in ministerio manent, propterea quod eis Episcopus licentiam dederit. Quicumque sanè tacerint, & susceperint manus impositionem professi continentiam, & postea nuptiis obligati sunt, à ministerio cessare debent. Hunc Canonem in nuper per Lucam Dacherium edito adversum Phocii calumnias Tractatu Aneas Parisiensis Episcopus legit longè aliter: *Diaconi quoque, cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes velle se habere uxores, neque posse se continere, hi postea si ad nuptias convenerint, manent in Clero tantum, & à ministerio abjiciantur. Quicumque vero tacerint, & susceperint manus impositionem professi continentiam, & postea ad nuptias convenerint, à ministerio vel Clero cessare debent, laicam tantum communionem recipientes.* Ex ipso probat omnes olim sacros Clericos fuisse ad profectandam continentiam in Orientali etiam Ecclesia rigidissime adstrictos. Contextum istum unde hauserit, ignoro: Nostrium firmant Codex Ecclesiæ Universalis, Joannes Scholasticus Patriarcha Constantinopolitanus, prisca Canonum Latina editio, Dionysius Exiguus, alique omnes, & Latini & Græci, Canonum collectores.

Nova conjugia non solum Episcopis, sed etiam Presbyteris ac Diaconis fuisse pridem interdicta apud Ponticos, lucidè clamat uterque Canon, ac supponit. Verùm insignes Monachos, aut in populo celibes ad Clericatum rapi, & invitos ac reclamantes ab Episcopis consecrari, fuit olim frequentissimum. Sic enim factum fuit Sancto Epiphano, germano Sancti Hieronymi Pauliniano, Sancto Paulino, Sancto Augustino, & aliis multis. Et reclamantes solebant, quandoque veraciter, quandoque astute ad elabendum, de sibi impossibili castitatis custodia protestari. Sic namque protestatus fuit & Sanctus Synesius, licet non raptus, sed dumtaxat contra voluntatem electus ad Pentapolitanæ Prodomaidis Episcopatum. Propter hocce mota fuit quæstio, an veraciter & ex corde protestantes per violentèr impostam sacræ ordinationis manum essent adstricti ad plenam castimoniam, & à matrimonio perpetuum exclusi? Erat res dura, ac plena varii periculi: & fortasse evenerant infelicia exempla. Hinc ergo taliter ordinatis Diaconis unius matrimonii licentiam fecit Synodus Ancyrana, verùm ineundi in Diaconi gradu ante adsumptum aut impositum Presbyteratum. Per hunc censetur recessum esse à protestatione. Et adversum illos, qui sua ante Diaconatum interposita protestatione uti distulerant, & jam Presbyteri volebant uti, emissus fuit laudatus Canon Neo-Cæsarensis. Etiam solis ad Diaconatum, nequaquam ad Presbyteratum raptis & protestantibus istam licentiæ gratiam fecit Ancyrana Synodus. Ad Presbyteratum quippe raptus esse debet triginta annorum, ideoque censetur sine fundamento adversus castitatem protestari. Lucet ergo veterem, qui majoribus Clericis abstulit novas nuptias, canonem etiam hac in Diœcesi esse antiquum, & isto

isto excepto casu constanter viguisse.

Dixi datam ab Apostolis licentiam non fuisse universonalem. Romanæ enim ac omnis Latinæ Ecclesiæ Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos Sanctus Petrus Apostolus omnino compulit ad plenam continentiam: ad antea etiam ductæ uxoris usui renuntiandum. Lucet ex Tertulliani libro ad castitatem exhortatorio: *Quanti in Ecclesiasticis ordinibus de continentia consentur, qui Deo nubere maluerunt, qui carnis suæ honorem in primævum paradisi statum restituerunt, quique jam se illius ævi filios dicaverunt, occidentes in se concupiscentiam libidinis, & totum illud quod intra paradysum non potuit admitti? Vox, Dicaverunt, lucidè importat professionem ac votum.* Hinc eisdem nostros Clericos in libro de velandis virginibus appellat viros Virgines ac voluntarios Spadones. Et quod ipse, dum in majorem Carthaginensis Ecclesiæ Clerum fuit adscriptus, uxorio operi valedixerit, lucet ex libris ad uxorem. Et vitam Episcoporum, Presbyterorum, atque Diaconorum castitatem reparans Africanæ Diœceseos Primas Aurelius, dixit ad secundam Carthaginensem Synodum: *Quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus. Quod Africa non sub ipsis Apostolis, sed dumtaxat sub ipsorum successoribus crediderit ac receperit Evangelium, in libro de unico Baptismo ac in Carthaginensis Collationis Breviculo proficitur Sanctus Augustinus, ideoque istam castitatis legem nequeunt illic Apostoli predicasse.*

C. 13.

C. 2.

C. 15.

L. 3. c. 8.

Quo circa Aurelius locutus fuit ex Sancti Innocentii Primi Pontificis Epistola ad Decentium Episcopum Eugubinum: *Quis nesciat id, quod à Principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari? Præsertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias atque Siciliam, insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores, constituerint Sacerdotes. Aut legant, si in his Provinciis alius Apostolorum inventur aut legitur predicasse.* Quod Africa à Romana Ecclesia acceperit Evangelium, in Præscriptionum libro testatur etiam Tertullianus. Hinc ergo, ut & omnis alia Latina Ecclesia, ex Sancti Petri lege accepit & plenam sui majoris Cleri castitatem. Dico, *Latina Ecclesia*: Quod enim Orientale Illyricum, uti linguam, ita & Græcam Cleri castitatem habuerit, est supra ostensum. Resita cucurrit usque ad Synodum Nicænæ.

CAPUT II.

Exponitur Nicænæ Synodi de Clericorum castitate Decretum.

Licet rituum ac morum varietas Catholicam unius fidei Ecclesiam faciat esse Reginam circumamicam varietatibus, plenam tamen etiam istorum unitatem inducere semper sduvit

Apostolica Sedes, ideoque ejus Legati in Nicæno Concilio fecerunt quod scribit Socrates: *Videtur erat Episcopis legem novam in Ecclesiam introducere, ut qui essent sacris initiati, sicut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, cum uxoris, quas cum erant laici in matrimonium duxissent, minime dormirent. Et quoniam illis erat propositum de hac re consilium inire, in medio eorum confesso surrexit Paphnutius, ac vehementer vociferatus est, non grave jugum cervicibus illorum imponendum esse, qui erant sacris initiati. Honorabile esse conjugium inter omnes, & thorum immaculatum. Videndum, ne nimis exquisita præscriptione Ecclesiam gravi incommodo adficerent. Omnes enim non posse ferre tam austeram disciplinam, tamque ab omni animi perturbatione vacuam, neque à singulorum uxoris fortasse eam castitatis normam posse servari. Viri autem cum legitima uxore concubitus appellavit castimoniam. Illud satis esse, ut qui in Clerum ante adscripti erant, quam duxissent uxores, hi secundum veterem Ecclesiæ traditionem deinceps à nuptiis se abstinerent, non tamen quemquam ab illa, quam jam pridem dum laicus erat uxorem duxisset, se jungi debere. Istam in Episcoporum conventu orationem habuit Paphnutius, cum ipse non modò nuptias non expertus esset, sed etiam mulierem non aliquando attingisset. Nam à puero in Monasterio seipsum severo vitæ & disciplina generi addixerat: qui quidem propter singularem castimoniam præ cæteris planè in magna famæ celebritate vixit. Itaque cum totus Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum conventus verbis Paphnutii assensisset, controversia de hac re exorta est penitus sedata, potestasque permissa cuique pro arbitrato ab uxoris consuetudine abstinerendi. In illa, quæ morum regulas condidit, sessione fuisse factum scribit Hermias Zozomenus, addens novam istam legem non de solis Episcopis, Presbyteris, ac Diaconis, sed etiam de Subdiaconis fuisse postulatam. Quæ ipsa affirmat Gelasius Cyzicenus. Nam & supra adductus, qui veterem Ecclesiæ traditionem continet, vulgari Apostolicis Canon etiam Subdiaconos arceat à novis nuptiis, ipsasque indulget solis Lectoris & Cantoribus. Quod ipsum largioribus verbis sanciant Apostolicæ Romani Clementis Constitutiones, atque ita produnt se neque Apostolicas esse, neque Clementis. Apostolicam enim conniventiam potius quam constitutionem memorata traditio contraxit, & utcumque perfecit. Eandem traditionem Paphnutii intercessio firmavit.*

L. 1. c. 8.

L. 1. c. 22.

A. 1079.

Quæstio est, An ista intercessio sit authentica & vera? Rationem dubitandi præstat Bertholdus Presbyter Constantiensis, affirmans Paphnutii Capitulum, quod pro sacrilegis suis conjugii ebuccinabant istius sæculi Sacerdotes, uti figmentum fuisse à Gregorio Septimo Pontifice damnatum. Et plures gravissimi scriptores ipsum ad Græculorum fabellas proscribunt. Respondeo tamen esse authenticam. Ei namque attestantur non soli laudati Græcorum scriptores, sed etiam in litteris ad Vercellensem Ecclesiam Sanctus Epist. 28. Ambrosius, Apostolicum de unius uxoris viro Canonem laudans, ac pergens: *Cognoscimus non solum hoc Apostolum de Episcopo & Presbytero istoruisse,*

uisse, sed etiam Patres in Nicæni Concilii tractatu addidisse, neque Clericum quemquam debere esse, qui secunda conjugia sortitus sit. In Canonicis ad Wulfinum in Anglia Episcopum litteris nescio quis Ælfricus addit à laudata Synodo sic fuisse constitutum. Verum labitur. Quomodo enim adversus istam constitutionem Theodoretus & alii Græci plures fuissent auctores sustinere solam simultaneam bigamiam esse fontem irregularitatis? Dumtaxat ergo tractatum fuit, cum præfenti Clericali castitatis questione propositum per Sedis Romanæ Legatos, ac postulatum, sed à Paphnutii intercessione suspensum ac impeditum. Eundem tractatum laudat ac intercessionem probat Gangrensis Synodus, adversus Eustatium Sebastensem Episcopum, primæ Armeniæ Metropolitanam, statuens: Si quis discernerit Presbyterum conjugatum, quasi non oporteat ejus oblationi communicare, anathema sit. Relictam à Nicæna Synodo libertatem ex inconcinnis ac deviis rationibus damnabat Eustatius, addens conjugatum Presbyterum esse abominabilem & scabiosum, ejusque sacrificium sine contagio non posse audiri. Hanc ejus temeritatem damnavit laudata Gangrensis Synodus, sanctissimi Paphnutii intercessionem, ipsique ab universali Concilio firmatam libertatem nolens judicari à quoquam, longè minùs anathematizari. Istud tamen existans suo tempore Capitulum rectè damnavit Gregorius Septimus: erat enim à conjugatis tunc Latinis Sacerdotibus confutum mendacium. Et ab authentico indùta Græcis libertas ad Latinos non poterat extendi.

Etenim avitum ac Apostolicum suæ Clericalis castitatis morem & Canonem constantissimè perrexit etiam post Nicænam Synodum Latina omnis Ecclesia custodire. Quod Romano in Concilio, quo Nicæna Acta revidit ac probavit Sanctus Sylvester Pontifex, istam etiam castitatem novis adversus Paphnutii intercessionem Edictis firmavit, non est dubitandum. Licet Acta perierint, lucidè tamen id supponere videtur in suis, laudatam castitatem apud Hispanos stabilientibus, ad Himerium Tarraconensem Metropolitanam litteris Papa Siricus, edicens in ejus prævaricatores: Noverint se ab omni Ecclesiastico honore, quo indignè usi sunt, Apostolicæ Sedis auctoritate dejectos, nec unquam posse veneranda atræclare mysteria, quibus seipsos, dum obscænis cupiditatibus indiant, privaverunt. Lucidè laudat, non Apostolicum Canonem, nec avitam consuetudinem, sed non ita vetustum, quod omnem priori suo conjugio deinceps usurum Sacerdotem aut Diaconum degradaret sine spe reparationis, Apostolicæ Sedis Edictum, quod esse non potuit aliud, quam laudatum Sylvestri. Laudat Edictum, cujus quidam allegabant ignorantiam, quam de Apostolico Canone aut avita consuetudine Episcopi non poterant habere. Adeo ipsa non ignorabant, ut per Paphnutii admittam à Nicæna Synodo intercessionem soluta prætenderent aut laxata, & Græcæ Ecclesiæ libertatem etiam ad Latinos extensam. Eos in hunc errorem circumscripterat novum Joviniani ac Vigilantii dogma, cujus prima rudimenta vi-

dentur statim post laudatam Synodum pullulasse. Hinc ipsa novis Edictis evelli debuerunt à Sylvestro, & avita castitas novis anchoris firmari, Quas anchoras in libro adversus Vigilantium omnino respicit & Sanctus Hieronymus: Quid facient Orientis Ecclesiæ, quid Ægypti, & Sedis Apostolicæ, quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continent, aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt? Per Apostolicæ Sedis Ecclesias intelligit totum Romanum Patriarchatum. Innuvit etiam Orientale Illyricum è Græca per Dionysium Corinthi Episcopum defensa olim libertate ad Latinam legem fuisse à Sylvestro traductum. Hinc enim & ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, suum istic Vicarium, scripsit Sanctus Leo Magnus: Cum extra Clericorum ordinem constituitis nuptiarum societati & procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec Subdiaconibus quidem connubium carnale conceditur, ut & qui habent tamen quam non habentes sint, & qui non habent permanent singulares. Quod si in ordine, qui quartus à capite est, dignum est custodiri, quanto magis in primo, aut secundo, vel tertio servandum est, ne aut Levitico ministerio, aut Presbyterali honore, aut Episcopali excellentia quisquam idoneus aestimetur, qui se à voluptate uxoria necdum frænasse detegit? Constantinopolitanam Cathedram semper dilexerunt quidam istius regionis Episcopi. Hinc enim ad firmandam suæ Sedis Patriarchicam potestatem Sanctus Damasus Pontifex istic posuit novam Ecclesiasticæ Præfecturæ speciem, Apostolicum Vicariatum. Et nihilominus Ecclesias istas in suam Diocæsin transferri à Theodosio secundo Imperatore impetravit Atticus Regiæ civitatis Episcopus, ipsasque nonnisi multo labore sibi reddidit Sanctus Bonifacius Primus. Ita illic Paphnutii intercessio, non solum in Diaconis aut Presbyteris, sed etiam in Episcopis revixit. Hinc ergo Romanam etiam Subdiaconorum castitatem laudat apud suum Vicarium Leo, & ipsam saltem in Diaconis atque Presbyteris, ac præsertim in Episcopis reparari mandat & custodiri. Quare in sua Historia redè scribit Socrates: In Thebessia consuetudinem invaluisse novi, ut ibi qui Clericus sit, si cum uxore, quam cum esset laicus ducebat, postquam Clericus factus sit, dormierit, Clericatu abdicatus sit. Consuetudinis auctor fuit Heliodorus Trice, quæ est illius regionis urbs, Episcopus, cujus feruntur libri amatorii, quos cum esset adolescens composuit, eosque Æthiopica inscripsit. Eadem consuetudo etiam Thebessicæ, & in Macedonia, & in Hellade servatur. Hæc enim omnes sunt Orientalis Illyrici Provinciæ. Errat consuetudinem esse nescio cujus Heliodori institutum. Est Sancti Sylvestri lex, reparata per Sanctum Leonem. Possit tamen Heliodorus consilio adjuvissè.

Verum quomodo Sanctus Hieronymus dicit hanc sanctitatem viguisse etiam in Ægypto? Quomodo adversus Paphnutii intercessionem illa posuit eò penetrassè? Respondeo penetrassè per adductas à Romanis Legatis in Nicæna Synodo rationes. Adeo postulatæ, licet non impetratæ, legis facta per ipsos relatio non fuit infructuosa.

De Alexandrina Ecclesia ad ejus Patriarcham Dioscorum rectè scripsit Sanctus Leo Magnus: Unum nos oportet sentire & agere, ut in nobis quæ esse unum cor & anima comprobatur. Cum enim beatissimus Petrus Apostolicum à Domino acceperit Principatum, & Romana Ecclesia in ejus permaneat institutis, nefas est credere, quod Sanctus Discipulus ejus Marcus, qui Alexandrinam Ecclesiam primum gubernavit, aliis regulis traditionum suarum Degreta formaverit, cum sine dubio de eodem fonte gratiæ unus spiritus fuerit & discipuli & magistri, nec aliud Ordinatus tradere poterit, quam quod ab Ordinatore suscepit. Etiam Dioscorus Presbyter & Cheræmon Lector, laudatæ Ecclesiæ apud Anastasium Augustum Apocrifarii, & ad Acacianum Schisma componendum legati, ad Cresconium ac Germanum Episcopos, Anastasii Secundi Pontificis Legatos, dixerunt: Venerabiles sanctæ Ecclesiæ Romane urbis atque Alexandrinæ, non solum fidem rectam atque immaculatam, ex quo salutaris in eis prædicatus est sermo, sed etiam in Divino ministerio semper concordiam servaverunt. Hanc & ipsi fundant in primo suo Doctore atque Episcopo, Sancti Apostoli Petri filio ac discipulo beato Marco. Eodem ex principio, dum Alexandrinæ Ecclesiæ per Meletium læsa judicandi & consecrandi jura reparavit, locus est sextus Nicæna Canon: Quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est. Eandem ergo unitatem, adductas à Romanis Legatis in Nicæna Synodo rationes, nec non summum, quod ex Arianæ perfidiæ & Meletianæ turbulentæ damnatione acceperat ab Apostolica Sede omnis Ægyptus, beneficium attendens Patriarcha Alexander, Episcopi sui Paphnutii intercessionem speravit, Synodaliter admisit, ac regidis Edictis firmavit Romanum morem, ipsumque vastissima ista Diocæsi semper tenuit constantissimè, & custodivit.

Lucet ex querimonia, quam Patres Monasteriorum, qui sunt in Thebanorum Provincia, viri pii & sancti, deposuerunt apud suum Alexandria Patriarcham Sanctum Cyrillum: Quidam qui uxores recenter duxerunt, & in ipsis veluti thalamis adhuc constituti sunt, aliquos sanctissimos Episcopos arripunt, & nullo de eis utique renunciantè ordinantur Clerici seu Presbyteri. Juvenes maritos, qui ab uxoribus continere, adeoque Ægyptiacam Clericalis castitatis legem servare adhuc non valeant, à circumscriptis aut nimium facilibus Episcopis, & quidem sine examine, Patres isti queruntur etiam in Presbyteros consecrari. Et forsan Episcopi isti laudatam Alexandri legem ob Paphnutii à Nicæna Synodo probatam intercessionem spernebant, rati solemne Generale Concilium indultum non potuisse ab illo exsufflati. Hinc enim ad Lybiæ ac Pentapolitanæ Provinciæ Episcopos scripsit laudatus Cyrillus: Quoniam ad edificationem populorum omnia à nobis faciendæ sunt, hæc vestra observet Pietas. Si est quidam ordinandus Clericus, de vita ejus inquiret, & an uxorem habeat, an non, & quonam modo duxit, & abstinit. Ita & nostram conscientiam puram conservabimus, & inculpatum sacrum ac venerabile mysterium: Nullum conjugatum, nisi qui cum servandæ continentiæ pacto duxisset uxorem, aut jam

pridem ab ipsa abstinuisset, mandat deinceps ad majorem promoveri Clerum. Et hinc Patriarchæ, qui Cyrillum antecessit, Theophili, in Ptolomaidis Episcopum consecrare volentis, sacras manus effugere conatus Sanctus Synesius, varia in semetipsum finxit: præsertim quod à nuper ducta uxore nec posset continere, nec vellet. Norat in Ægyptio Episcopo non posse tolerari.

Per Orientis Ecclesias Sanctus Hieronymus non totum Orientale imperium intelligit, sed solam Orientalem Diocæsin, seu Patriarchatum Antiochenum. Quod & is Latinam Clericam castitatem admisit, testatur etiam Sanctus Joannes Chrysostomus, in secundo Sermone de beato Job affirmans hæc verba, Unius uxoris virum, non ea ratione, qua nunc observantur in Ecclesia, dicta fuisse ab Apostolo, & adjungens: Oportet omni prorsus castitate Sacerdotem esse ornatum. Non solum Episcopum, sed omnem Sacerdotem. Longè lucidiùs in Catharorum hæresi loquitur Sanctus Epiphanius, Salaminensis in laudato Patriarchatu Episcopus, ac Cypriorum Metropolitæ, scribens nullum etiam dumtaxat successivè bigamum posse promoveri ad Clerum, ac subjungens: Quin eum insuper, qui in matrimonio degit, ac liberis dat operam, tamen unius uxoris vir sit, nequaquam tamen ad Diaconum, Presbyterum, Episcopum, aut Hypodiamon ordinem admittit Ecclesia, sed eum dumtaxat, qui ab unius uxoris consuetudine continerit, aut ea sit orbatus. Quod in illis locis præcipuè fit, ubi Ecclesiastici Canones accuratè servantur. At enim nonnullis adhuc in locis Presbyteri, Diaconi, & Hypodiamoni liberos suscipiunt. Respondeo illud ex Canonis auctoritate non fieri, sed propter hominum ignaviam, quæ certis temporibus negligenter agere & connivere consuevit, ob nimiam populi multitudinem, cum scilicet qui ad eas functiones se applicant non facile reperiantur. Clericorum coelibatum affirmat omnino intendi ab Ecclesia, esse necessarium, ac pergit in expositione Catholice fidei: Sacerdotium ex virginum ordine præcipuè constat, aut si minus ex virginibus, certè ex Monachis, aut nisi ex Monachorum ordine ad illam functionem obeundam idonei coaptari possint, ex his creari Sacerdotes solent, qui à suis se uxoribus continent, aut secundum unas nuptias in viduitate versantur. Addit matrimonii usum permitti solis Lectoribus & Cantoribus: Nempe Lector non Sacerdos est, sed tamquam Divini Verbi scriba. Quod factus Episcopus uxoribus utentes Diaconos invenerit in sua Ecclesia, & à ministerio suspenderit, demonstrat in ejus vita Joannes Monachus, & concludit: Ex hoc non amplius ordinabat qui haberent uxorem, sed viros Sanctos qui vitam exercebant monasticam, & viduos probatos.

Verum quis iste Canon, qui à negligentibus non servatur Ecclesiis, & contra cujus auctoritatem quarundam adhuc Ecclesiarum Presbyteri, Diaconi, ac Subdiaconi ductis antea uxoribus utebantur? Nullus enim pro universali Ecclesia tunc extabat istius modi Canon. Respondeo non universalis Ecclesiæ, sed suæ dumtaxat Orientalis Diocæses Canonem laudari ab Epiph-

C. 14.

Ep. 246.

L. 59. C. 4.

C. 22.

C. 7.

L. 3. C. 11.

C. 37. 38.

phanio, verosimiliter editum à Sancto Patriarcha Eustatio, quem ob summa in se merita in Sancti Philogonii apud se defuncti locum è Berthæensi Episcopo exaltavit Synodus Nicæna. Existimo & hunc & Alexandriæ Patriarcham Alexandrum Romanorum Legatorum relationi ac postulationi fuisse patrocinatos, ideoque domum reduces perfectæ castitatis Canonem, quem Paphnutii intercessio fuerat morata, impartivisse sua Patriarchali auctoritate, & cunctis suarum Ecclesiarum majoribus Clericis imposuisse. Et hinc fortasse evenit, quod ab Eusebianis, non Arianis solum, sed & uxoriæ libidinis dilectoribus Episcopis fuerit de fornicatione ac fuscitata prole accusatus, per falsos testes convictus Eustatius, & iniquissimè degradatus. Possit hac, quam eadem de causa à conjugatis Sacerdotibus sustinuit Gregorius Septimus, pessima calumnia in sui Canonis talionem fuisse pulsatus. Quidquid sit, errorem continent hæc Socratis verba: *Omnes illi*

L. 5. c. 21. *Presbyteri in Oriente, & Episcopi etiam, modo ipsi voluerint, nulla lege coacti, ab uxoribus abstinent. Nam non pauci illorum, dum Episcopatum gerunt, etiam liberos ex uxore legitima procreant. Quod etiam Episcopi id faciant, lucidè adversatur Sancto Epiphanio. Apud quosdam negligentes Ecclesias fieri asserit à solis Presbyteris, Diaconis, ac Subdiaconis. Quod nulla lege coacti abstineant, eidem adversatur: Disertè asserit fieri ex Canonis auctoritate. Fieri tamen possit, quod adversus laudatum Canonem esset hinc inde præscriptum.*

Et quidem Episcopi omnes pro sua persona & gradu videntur Nicææ admisisse Romanam castitatem, & Paphnutii intercessionem pro solis Clericis probasse. Res tamen incerta est. Etenim inter articulos, de quibus Antoninum Ephesinum Episcopum, Asiaticæ Dioceseos Primate, in Constantinopolitano Sancti Joannis Chrysothomi Concilio accusavit Eusebius Valentinopolitanus Episcopus, fuit & hic: *Quod cum uxori propriæ renuntiasset, rursùm illi congressus est, filiosque ex ea procreavit.* Non quod factus Episcopus, sed quod post renuntiationem exercuisset conjugale opus, ipsum accusavit, ideoque supponit opus, istud citra renuntiationem etiam Episcopo omnino licuisse. Possit tamen ista renuntiatio Episcopatu fuisse adnexa. Exstant ista Synodalia Acta apud Palladii Helenopolitani Episcopi Dialogum cum Theodoro Diacono Ecclesiæ Romanæ. Quidquid sit de mollibus Asiaticis, Pontica Diocesis pro suis Episcopis omnino admisit. Etenim Petrum Sebastenum Episcopum, primæ Armeniæ Metropolitanam, cum uxore sua, sed ut cum Sorore, cohabitantem, apud ejus germanum Fratrem ac Primatem Sanctum Basilium de ista cohabitatione detulit dictæ civitatis populus, adlegans Episcopum ex Canone obligari ad plenam castitatem, adeoque ab illo suspecto contubernio separandum. Et accusationem uti legitimam omnino admisit Basilium, accessit Sebasten, fratris cum uxore castitatem demonstravit miraculis, atque ita populi scandalum extinxit. Dixi, *Pro Episcopis* Quod enim Presbyteri, adeoque & Dia-

coni atque Subdiaconi ductis antea uxoribus ut illic potuerint, lucet ex Gangrensi adversus Eustatium Sebastensem Canonem, & ex Anastasio Cappadociæ Presbytero, quem quod cum uxore sua, uti cum fore, castissimè viveret, tamquam de magno supererogationis opere admiratus est, atque laudavit idem Basilium. Quæ omnia habes in ejus vita apud Sanctum Amphilochem Metropolitanam Iconiensem.

Quod plenam castitatem omnis tandem Orientalis Ecclesia Episcopis suis in legem admiserit, lucet ex novella Justiniani Augusti ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum lege, quæ Presbyteris, Diaconis, ac Subdiaconis permittit ductæ antea uxoris usum, eligendum verò Episcopum vult esse professum Monachum, aut certè Clericum, qui neque filios, neque nepotes, neque uxorem habeat, aut illi saltem non cohæreat, hoc est, ipsa ex mutuo consensu non utatur. Et in lege Codicis ad Julianum Prætorio Præfectum de sola Presbyterorum, Diaconorum, ac Subdiaconorum incontinentia queritur, ipsique solis novas interdicti nuptias: quod nempe omnes ubique Episcopi in plena viverent castitate. In quibus omnibus se proficitur dumtaxat esse priorum Canonum executorem. Existimo laudatæ Canones S. Alexandrini atque Eustatii Patriarchæ Antiocheni, & aliarum Dioceseon consuetudinem, quæ pederentim ubique fixerunt istam Sanctimoniam. Quæ tandem adeo profecit, ut in plerisque Græcorum Ecclesiis solos longa castitate probatos Monachos admiserit ad Episcopatum. Etenim in suo Hierosolymitano itinere scribit de Maronitis Joannes Catovicus: *Omnes Maronitarum Pontifices, uti & Patriarcha, celibem agunt vitam, & Monachi sunt Ordinis Sancti Basilii, cæteris Presbyteris, quod uxorati sint, ab hac dignitate exclusi.* Et de Chaldæis Nestorianis: *Monasteria habent Sancti Antonii Ordinis quam plurima, ex quorum cætu cum Archi-Episcopi tum Episcopi omnes eliguntur.* Ita servari dicit apud omnes Orientales Ecclesias, & Schismaticas & Orthodoxas. Et sanè matrimonio affluens Presbyteris ac Diaconis meriti non credunt castum Episcopatum. Moris originem ignoro. Est tamen antiquus. Etenim ex ipso etiam profanus Photius ex uxoris latere in Constantinopolitanum Patriarcham consecrandus gradatim, primò fuit in Monachum attonsus. Certè post Nicænam Synodum paucos adduces Orientales Episcopos, quos non constet Monachos fuisse. Et hinc in suis ad quintum Apostolicum Canonem Schollis deviat Theodoros Balsamon: *Ante sextam Synodum, quæ fuit in Trullo Palatii, licebat Episcopis habere uxorem, etiam post dignitatem Episcopalem, quem admodum & qui post matrimonium ordinantur Presbyteri ac Diaconi.*

Quæstio est, An raptis ad sacrum Ordinem, ideoque ante acceptam manus impositionem de sibi impossibili castitatis custodia protestantibus, Diaconis datam unius posterioris conjugii ab Ancyranæ Synodo licentiam Synodus Nicæna exstularit? Partem affirmativam suadent Gelasius Cyzicenus, Hermias Zozomenus, ac Socrates, disertè affirmantes veterem, quæ Episcopis & cun-

cunctis majoribus Clericis posteriores vetabat nuptias, regulam fuisse à Nicænis Patribus probatam. Quod ipsum in laudatis legibus, in Novella ad Patriarcham Epiphanium, nec non ad Joannem Orientalis Prætorii Præfectum lege supponit laudatus Justinianus: Solis Lectoribus & Cantoribus affirmat novas nuptias licere secundum Canones, à quovis altiori Clerico attentatas, natasque ex ipsis proles declarat ac facit adulterinas; atque ita supponit Ancyranæ licentiam nullum superesse locum. Pontica enim Diocesis pleno jure tunc suberat Patriarchatu Constantinopolitano, ideoque & directis ad ejus Patriarcham legibus. Et Trullanæ, quæ cunctis generatim Diaconis etiam abstulit istam licentiam, Synodo Pontici Episcopi omnino inter fuerunt.

Respondeo tamen licentiam istam à Nicæna Synodo non fuisse cassatam. Lucet ex Gregorii Sisenis, Armeniorum Patriarchæ, apud Clementem Galanum extantibus, ad Haytonem Armeniæ Regem litteris: *Etiamsi Sacerdos in Ecclesia nostra, sicut in Romana, celibem vitam non agat, rejicimus illos, qui Diaconos matrimonio jungant.* Per hosce lucidè intelligit Græcos: Non utique omnes, sed solos suos Condiocesanos Ponticos, qui isto posteriori sæculo adhuc utebantur Ancyranæ licentia. Laudata enim Epistola est sæculi decimi tertii. Nempe universales generalium Synodorum Canones privatas singularium regionum consuetudines non exsufflant. Ita singularem suam, quæ inferior Clerus Romanam appellare non sinebatur, morem nec à Nicænis, nec à Sardicensibus Canonibus fuisse exsufflatum, adversus Zozyum Pontificem sustinuerunt constantissimè Africani Episcopi, & obtinuerunt. Et adversus sanctissimum Decretum, quo & laicis, & inferioribus Clericis, & non conficiendis Sacerdotibus sacrosantum Calicem interdiceret parabat Tridentina Synodus, Caroli IX. Francorum Regis Legatio intercessit: *Postulamus id fieri absque eo quod præjudicium ulum fiat auctoritati & Prærogativæ Regis Christianissimi, & quorundam in Gallia Monasteriorum vetustissimæ consuetudini.* Quæ Prærogativa & consuetudo etiam hodie omnino perseverant. Et adversum Gregorii VII. aliorumque Romanorum Pontificum in sacralia Sacerdotum conjugia Sanctiones, de singulari privilegio reclamant Nortvvegicæ Presbyteri, ipsos ad ejus probationem admisit, & istarum executionem distulit Innocentius III. Ita ergo veteri, licet per Nicænam prius Synodum, ac postea per laudatas Justiniani leges probato castitatis Canonis sese non adstringi crederent illi Diaconi Pontici, quibus singularem licentiam dederat Synodus Ancyranæ. Et hinc fortasse ad alias etiam Provincias, ipsarumque non tantum Subdiaconos ac Diaconos, sed etiam Presbyteros traducta fuit ista pessima libertas, quam per varias leges cohibere debuit Imperator Justinianus. Et plenè non potuit. Nam consuetudinem, quæ etiam Presbyteris toto post consecrationem biennio dabat ineundi conjugii licentiam, fuisse suo tempore antiquam & adhuc grassatam, in Novella ad

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

Stephanum Patriarcham Constantinopolitanum L. 3. lege testatur Leo sapiens, ipsamque abolet & circumscribit. Quod ipsum fecisse videtur Synodus Trullana. Verum nos hic de solis Latinis Clericis agimus, non de Græcis.

Altera quæstio est, Ex quo fundamento Sanctus Silvester Pontifex, Sanctus Alexander Alexandrinus, ac Sanctus Eustatius Patriarcha Antiochenus, à Nicæna Synodo probatam veterem Ecclesiæ legem exsufflarint, ac plenæ castitatis necessitatem suis Diocesebus imposuerint? Et quomodo istud ipsum in illis laudemus, quod in Sebastensi Eustatio damnavit Synodus Gangrensis? Etenim Nicænos Canones esse Dei Spiritu conditos, ac totius mundi reverentia consecratos, ideoque nec à majori Synodo posse solvi aut verti, edixit frequenter Sanctus Leo Magnus. Et licet non Apostolicus, tamen antiquus Canon habet: *Episcopus aut Presbyter propriam uxorem nequaquam sub religionis, seu servandæ castitatis prætextu abiciat; si vero ejecerit, excommunicetur.* Et nos Latinos ob solutos hosce Canones esse damnatos pravaticatores dixit Phorius Patriarcha Constantinopolitanus, ideoque non sese, sed nos esse Schismaticos Auctores. Respondeo veterem istam legem fuisse solius Orientalis Ecclesiæ, ideoque ad nos Latinos non spectasse. Ex opposita Sancti Petri lege nos semper viximus. Absit ut Nicæna Synodus ipsi derogarit. Alium adductum Canonem fateor antiquissimum: Verum ille non uxoris usum, sed ejus dumtaxat cohabitationem, quæ cum plena castitate dudum vigit etiam in Latina Ecclesia, jubet & curam maritale. Hinc enim & Nicænus Canon solas subintroductas mulieres proscriptæ à sacrorum Clericorum domibus, nequaquam antea ductas uxores. Quare Sebastenus in Armenia populus, dum Episcopi sui Petri uxorem postulavit ejici, excessit limites, aut rationes habuit pravæ suspicionis. Undè & hanc dumtaxat purgavit Basilium, uxorem non ejecit. Hæc ergo omnia spectant ad veterem Orientalis Ecclesiæ legem, quæ permissam ab Apostolis etiam novi conjugii licentiam contraxerunt successores Episcopi, & quam Pinytus Gnoffiorum Metropolitanæ dixit esse imperfectæ disciplinæ puerile lac, ac meram conniventiam; atque ita non solum Romanus Pontifex, sed quivis Patriarcha perficere potuit & abrogare. Sebastensis Eustatius non perfecit, sed anathematizavit: Omnium fidelium damnavit nuptias, ideoque fuit justissimè damnatus. Etiam Photius: Avitam enim, non solius Latinæ, sed etiam Alexandrinæ atque Antiochenæ Ecclesiæ sanctitatem damnavit sine fundamento. Verum hæc omnia sunt alterius loci.

CAPUT III.

Latinorum Subdiaconorum castitas
exponitur.

IN secunda, cui ducentos octoginta quatuor Episcopos adfuisse scribit Aeneas Parisiensis Episcopus, Romana Sancti Silvestri Synodo habemus hunc Canonem: *Nullum Subdiaconorum ad nuptias transire precipimus, ne aliqua praevaricatione presumpserit.* Fuisse dicitur omnium ad Romanum Patriarchatum spectantium Dioeceseon Synodus, & per ipsam cunctis istarum Subdiaconis plena castitas imposta. Verum spuria est: Ex mercibus, quas ab Hispania detulit nescio quis Isidorus, & per omnem Franciam paravit Riculfus, tertius post Sanctum Bonifacium Archi-Episcopus Moguntinus. Et certe Romanorum, & plurium in vicinis Ecclesiis Subdiaconorum plena castitas est Sancti Petri institutum, dudum post Sancti Silvestri tempora extensum ad Aethiopes, Hispanos, Gallos, Siculos, Calabros, aliosque Latinos. Quomodo Siculi & Calabriae, ad Metropolitanam Romanam Ecclesiam potestatem proximè spectantes, istum Silvestri Canonem non admisissent? Et Siricii atque Innocentii ad Hispanos & Gallos missa adversus Jovinianum ac Vigilantium Decreta edicunt de solis Episcopis, Presbyteris, ac Diaconis: Quod nempe generalem de Subdiaconorum castitate Canonem Romana Ecclesia necdum edidisset. Quae varietas fuit etiam apud Orientales. Etenim veterem, novarum nuptiarum interdictionem, suae Ecclesiae legem ad Subdiaconos extendunt vulgares Apostolici Canones, Gelasius Cyzicenus, Hermias Zozomenus, Imperator Justinianus, ac Trullana Synodus; at verò Socrates, cui favere videntur Apostolicae Clementis Romani constitutiones, ad solos Diaconos. Lucidè sicut decimus Ancyranæ Synodi Canon: Etenim protestantibus Diaconis, & non Subdiaconis facit singularem novi conjugii licentiam. Quod nempe ipsam avito jure haberent Subdiaconi, ideoque nec protestatione, nec privilegio egerent. Etiam solos Provinciae suae Diaconos ad castitatem coegit Sanctus Epiphanius. Verum ago hic de solis Latinis.

Latina itaque castitas quoad Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos fuit ubique universalis, at non ita quoad Subdiaconos. Eos ad plenam continentiam semper compulsi Romana cum aliis variis Ecclesia, verum de Africana habet secunda Synodus Carthagenensis: *Cum in praeterito Concilio de continentiae & castitatis moderatione tractaretur, gradus isti tres conscriptione quadam castitatis per consecrationes annexi sunt.* Episcopos, Presbyteros, atque Diaconos dicit annexos, & pergit: *Quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus.* Et quinta Synodus: *Cum de quorundam Clericorum, quamvis erga proprias uxores, incontinentia referretur, placuit Episcopos & Presbyteros, & Diaconos, secun-*

dum priora statuta etiam ab uxoribus continere, Quod nisi fecerint ab Ecclesiastico removeantur officio. Ceteros autem Clericos ad hoc non cogi, sed secundum uniuscujusque Ecclesiae consuetudinem observari debere. Sunt in Africano codice Canones tertius & septuagesimus, quibus consonat & quartus, disertè etiam adstringens solos ordines Hierarchicos. Et quia hic est Faustini, Potentini in Piceno Episcopi, ac Apostolici ad Aethiopes Legati, suffragium, lucet regulas istas, uti rationabiles consuetudines, à Romana Ecclesia fuisse probatas. Et quidem Sanctus Gregorius Magnus, multorum abusu in Africa extincto, hac in re nihil reperit immutasse. Ex quo fundameto vigesimus quintus laudati Codicis Canonem jungat Subdiaconos, ignoro: Forfan pro, *Subdiaconi*, legendum sit, *Clerici*. Ita cogunt textus coherencia, & haec verba: *Secundum priora statuta.* Etenim & priora & posteriora Afrorum statuta adstringunt solos Hierarchas. Pro dictis vocibus Theodorus Balsamon supponit has: *In suis terminis.* Vices intelligit, volens olim Latinos etiam Clericos non semper, sed solis ministerii vicibus à carnali commercio cessasse. At certum est hallucinari. Afrorum tamen Subdiaconi servare semper debuerunt hunc Canonem tertiae Carthagenensis Synodi: *Leitores, cum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.* Rationes enim, quae à lectoribus, longè magis à Subdiaconis alterutrum faciendum persuaserunt.

Hispaniarum Ecclesia eosdem fermè cum Africana mores olim habuit: nam & Mauritania Tingitana spectabat ad illius Dioeceseim. Hinc illic etiam quaedam imposuerunt continentiam, quaedam Ecclesiae Subdiaconis nuptias indulserunt. Etenim statuit prima Synodus Toletana: *Subdiaconus, defuncta uxore, si aliam duxerit, ab officio removeatur, & habeatur inter Ostiarios vel Leitores. Qui tertium acceperit, absentis biennio, postea inter laicos reconciliatus per penitentiam communicet.* Non solum primas, sed secundas etiam ac tertias nuptias palam fatetur esse validas ac ratas, utpote quas punit, non qua nuptias, sed qua Subdiacono indignam bigamiam. Et hinc etiam Toletana sub Richaredo Rege, & Gregorio Magno Pontifice habita Synodus solos Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos castitatis lege constringit. Eosdem solos constringit etiam quarta Toletana, solisque Presbyteros ac Diaconos in Parochiis constituendos cogit ad Episcopo faciendam ejusdem virtutis professionem. Consonat & primus Canon Synodi Osepsis. At vero Gerundenis Synodus statuit: *A Pontifice usque ad Subdiaconum, post suscepti honoris officium, si quis ex conjugatis fuerit ordinatus, semper alterius Fratris utatur auxilio, cujus testimonio vita ejus debeat clarior apparere.* Qui testari possit etiam à Subdiacono suam Subdiaconam haberi ut Sororem. Statuit pro sola Provincia Tarraconensi: Eius tamen legem omni postea Hispaniae imposuit octava Synodus Toletana. Quidam Subdiaconi non tantum antea ductis uxoribus utebantur, sed & novis se copulabant. *Asserentes hoc ideo licere, quia benedictionem se à Pontifice nescierunt perce-*

percepisse. Latini Subdiaconi per solam Sacrorum instrumentorum porrectionem ordinantur sine impositione manuum. Hinc Hispani illi nullam crediderunt sibi esse continentiae legem, atque ita in secundas etiam nuptias delapsi noluerunt, juxta primae Toletanae Synodi Canonem, delabi item ad Lectores ac Ostiarios, sed Subdiaconi permanere. Nuptiarum expertos compellere ad continentiam est res ardua ac plena periculi. Hinc enim Apostolus juniores viduas suas ita habere ac generationi vacare. Hinc ergo statuit & laudata Synodus octava: *Omni excusationum discussio velamine, id precipimus observari, ut cum Subdiacones ordinantur, cum vasis ministerii Benedictio eis ab Episcopo detur, sicut in quibusdam Ecclesiis vetustas tradit antiqua, & sacra dignoscitur consuetudo subsistere probata, omni penitus ab illis sordè mulierum ac familiaritate remota. Quod si hoc vulnere deinceps fuerint sauciati, mox erunt sub poenitentiae oneribus usque ad extremum vitae ministerii relegandi.* Mandat Subdiaconos deinceps cogi ad profectandam ac servandam plenam continentiam, ideoque imposterum ordinari non per solam instrumentorum porrectionem sed ad jungi certam benedictionis formulam, qua professio ista ostendatur ac sigilletur. Haec verba, *Sicut in quibusdam Ecclesiis vetustas tradit antiqua*, respiciunt Tarraconensis Provinciae Ecclesias, confirmantque supra adductum Canonem Gerundensem. Affirmant castitatem istam esse illic antiquissimam, unaque istam Subdiaconorum in Ordinatione benedictionem. Quae omnia innovat, & novis poenis confirmat nona Synodus Toletana.

Quaedam varietatem viguisse etiam in Gallicana Ecclesia, lucet ex litteris apud Jacobum Sirmondum exstantibus, Sancti Lupi Trecentis & Sancti Euphronii Augustodunensis Episcopi ad Talasium Episcopum Andegavensem: *Generationem filiorum ab his, quos conjugatos assumimus in Subdiaconos, aut Exorcistas, melius esset, si fieri posset, arceri. Quos melius est non assumi, quam de his postea sub diversa sensuum varietate certari, cum melius sit omnes disceptationum causas excludi: ut qui non vult in Clericatu generari, non constituat in altario conjugatos.* Et infra: *Ecclesiae jam obsequiis aggregatos ad secundas nuptias transire non patimur, quos postquam assumpti fuerint, etiam à primis penitus arcerimus; Exorcistas dumtaxat atque Subdiaconos.* Non solummodo illic erat ista varietas, sed & inter Episcopos diversa de ipsa sententia, quibus componendis unam in omni Gallia statui Clericalis continentiae regulam suadent Sancti Euphronius & Lupus. Itaque Tricassina & Augustodunensis Ecclesia Subdiaconos arcebat à posterioribus nuptiis, antea contractis uti permittebat. Quam licentiam fuisse passim in omnibus Galliarum Ecclesiis, hinc ex Innocentii primi ad Sanctum Exuperium Tolosae Antistitem Epistola: Etenim nuperum Siricii Pontificis adversus Hispaniarum Presbyteros ac Diaconos, uxorum ante sacrum Ordinem ductarum usum sacrilegè repetentes, decretum extendit etiam ad Gallias, atque à solis Presbyteris ac Diaconis, de quibus solis Exupe-

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

rius rogarat, mandat custodiri. Nempe licentia ista Subdiaconis illie semper fuerat, ideoque neque Exuperius, neque Pontifex illam volebant circumducere. Etiam in Canonica ad Rusticum Narbonensem Metropolitanam Epistola Sanctus Leo Magnus solis Episcopis, Presbyteris ac Diaconis imponit necessitatem initi antea carnalis matrimonii vertendi in spirituale. Et de solis Diaconis statuit secunda Arelatenis Synodus: *Non ordinentur Diacones conjugati, nisi qui prius conversionis proposito professi fuerint castitatem.* Quod ipsum antea statuerat prima Arausiana, firmantque Arvernensis, & prima Turonensis. Et hinc Epaoensis non Subdiaconi, sed solus Diaconi aut Presbyteri viduum arceat à novis nuptiis, quod nempe haec sola una cum maritis vivissent castitatem, & à conjugii usu abstinentissent. Hinc item plures Gallicanae Synodi solis Episcopis, Presbyteris ac Diaconis interdicit extraneas Agapeas: *Quod nempe Subdiaconis uxore sua utentibus, nulla esset istarum accipiendarum occasio aut periculum.* Ad idem respiciunt Synodus Venetica & Agathensis: *Presbyteri, Diaconi atque Subdiaconi, vel deinceps quibus ducendi uxores licentia non est.* Respiciunt Trecentis, Andegavensis ac plurium in Gallia Ecclesiarum consuetudinem, de qua supra audivimus Sanctum Euphronium ac Lupum.

Hanc Subdiaconorum licentiam circumcidit tertia Synodus Aurelianensis: *Ut nullus Clericorum à Subdiacono & supra, qui uxores in proposito suo accipere inibentur, propriae, si forte jam habeat, miscetur uxori. Quod si fecerit, laica communione contentus, juxta priorum Canonum statuta, ab Officio deponatur.* Laudatarum Ecclesiarum, quae Subdiaconos à solis ineundis inibebant nuptiis, morem lucidè respicit, ipsumque abolet & circumscribit, mandans illos etiam ab antea initis continere. Ex verbis, *Secundum priorum Canonum statuta*, quidam volunt circumcisionem hanc non introduci ab hac Synodo, sed dumtaxat innovari. At certum est falli. Adductae voces respiciunt primae Turonensis Synodi decretum adversus Presbyteros & Diaconos priori suo matrimonio utentes: *Licet à Patribus nostris fuerit constitutum, ut quicumque Sacerdos vel Levita filiorum procreationi operam dare fuisset convictus, à communione Dominica abstineretur; nos tamen huic discriptioni moderationem adhibentes decrevimus, ut ad altiore gradum non ascendat, neque sacrificium Deo offerre, vel plebi ministrare praesumat. Sufficiat his tantum, ut à communione non efficiantur alieni.* Antiquus Ecclesiae Gallicanae rigor eos, non Clericali solum, sed & laica spoliabat communione, id est, degradabat simul atque excommunicabat. Eum mitigat Synodus Turonica, ejusque clementiam confirmat tertia Aurelianensis, jubens impartiri & Subdiaconis, jam ad plenam continentiam compulsi. Verum compulsi videtur non fuisse efficax. Etenim quarta Aurelianensis Synodus de solis Presbyteris ac Diaconis statuit: *Cum suis antea ductis conjugibus non habeant communem lectum & cellulam; ne propter suspicionem carnalis consortii religio maculetur.* Quod si fecerint juxta praescripta primae Turonen-

Cap. 4.

sis Synodi *Canones ab officio degradentur*. Pertinax quorundam rebellium Subdiaconorum libido coegit dissimulari. Eam subvertit quinta Aurelianensis Synodus: *Si quis Clericus post acceptam benedictionem cujuslibet loci vel ordinis ad conjugalem iborū jam sibi illicitum denud redire presumpserit, usque in diem vitæ ab honore accepti ordinis, & sicut habent antiquorum Patrum Canones, ab officio deponatur, ei tantummodo communione concessa*. Innovat tertiæ Aurelianensis Canonem, simulque primæ Turonensis: Notanda sunt verba, *Post acceptam benedictionem cujuslibet loci vel ordinis*: Evincunt benedictionem illam, de qua octava Toletana Synodus, etiam in Gallia fuisse appositam Subdiaconalis ordinationis ritibus, atque ipsorum plenam castitatem ab ipsa sigillatam. Eam à Gallica Ecclesia forsā Hispania mutuavit. Et quidem major olim apud Hispanos, quam apud Gallos fuit Subdiaconis licentia: Gallicana enim solas ante initas, Hispana autem Ecclesia etiam post acceptum ordinem in eundem nuptias illis permittit.

L. 2. c. 17.

Audiamus, quid ex laudato primæ Turonensis Synodi Canone educat pro Ecclesiæ Gallicanæ libertate illustrissimus Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis: *Nunc discutendum restat, ad quorum curam pertineat examen illud, an nova lex Ecclesiastica sit utilis vel noxia. Quod uno verbo explicari potest, nempe ad eos pertinere, quorum interest legem ferri aut non ferri, ideoque ad Ecclesiam Gallicanam in Gallia, id est, ad Episcopos & ceteros à Clero, qui conventibus publicis interesse solent. Rem satis apertam uno vel altero exemplo confirmabimus. Siricii & Innocentii Primi decretales Epistolæ, quæ sacerdotibus & Diaconis uxorum usum ita interdixerunt, ut continentiam à communione abstinerent, Ecclesia Gallicana non statim admisit in eo capite, quo à communione pelluntur, sed rem totam initio ita temperavit, ut officio suspensus, communione concessa, ad altiores gradus ascendendi spes adimeretur. Quod probatur Canone undecimo Concilii primi Turonensis. An plena Provincia ac præsertim Dioceseos Synodus Romanæ Ecclesiæ leges dispensatoriè ex causis mitigare possit, est examine digna quæstio, sed exemplum istud non facit ad ejus rem: laudatorum enim Pontificum neuter Hispaniarum aut Galliarum Presbyteros ac Diaconos, per Joviniani ac Vigilantii pseudo-predicationem ad repetendum ductarum antea uxorum usum seductos, communione privat, sed solo gradu. Lucidissima sunt ipsorum verba. Uterque secutus est vetustam Ecclesiæ regulam, ex qua desumptus est vulgaris Canon Apostolicus: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur, non tamen communione privetur. Dicit enim Scriptura: Non vindicabit Dominus bis in id ipsum. Quam regulam uti antiquissimam laudat in suis Canonibus etiam Magnus Basilius. Et istum duplici pœna vindicantem rigorem Turonica Synodus diseretè asserit, non à Sede Apostolica, sed à vetustis in Gallia Episcopis promanasse. Erat ergo Gallicanæ Diocesi proprius, & communibus univèrsalis Ecclesiæ regulis adversus, atque ita successores Episcopi habuerunt plenissimam miti-**

Cap. 25.

gandi auctoritatem. Eadem Subdiaconorum licentia viguit in Sicilia usque ad tempora Pelagii secundi Pontificis, de cujus decreto scribit ad Petrum Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum, Siculi patrimonii rectorem, Sanctus Gregorius Magnus (a): *Ante triennium Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliae prohibiti fuerant, ut more Romanæ Ecclesiæ nullatenus suis uxoribus miscerentur. Quod mihi durum atque incomparabile videtur, ut qui usum ejusdem continentia non invenit, neque castitatem ante promissam, compellatur à sua uxore separari, atque per hoc, quod abste, in deterius cadat. Unde videtur mihi, ut à præsentibus die omnibus Episcopis dicatur, ut nullum Subdiaconum facere presument, nisi qui se vitiorum castè promiserit, quatenus & præterita mala, quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura cautè caveantur, qui vero post eandem prohibitionem, quæ ante triennium facta est, continenter cum suis uxoribus vixerunt, laudandi atque remunerandi sunt, & ut in bono sic permancant, exhortandi. Eos autem, qui post prohibitionem factam se à suis uxoribus continere noluerunt, nolimus promoveri ad sacrum Ordinem: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. Utitur argumento Paphnutii, qui Episcoporum & Clericorum usque tunc sine castitatis professione promotorum uxores etiam dixit ad ipsam legitime non posse cogi. Pergit Gregorius in litteris ad Leonem Episcopum Catanensem: *Maliorum relatione comperimus hanc apud vos olim consuetudinem tenuisse, ut Subdiaconi suis licitè miscerentur conjugibus. Quod ne denud quisquam presumeret, à Servo-Dei nostræ sedis Diacono, ex auctoritate nostri Decessoris est isto modo prohibuit, ut qui jam uxoribus fuerant copulati, unum ex duobus eligerent, id est, aut à suis uxoribus se abstinerent, aut certè nulla ratione ministrare presumerent. Et quantum dicit Speciosus tunc Subdiaconus pro hac re ad administrationis se suspendit officio, & usque in obitus sub tempus Notarii quidem gessit officium, & à ministerio, quod Subdiaconum oportuerat exhibere, cessavit. Post cujus obitum, quia ejus relicta Honorato marito est sociata, à tua eam Fraternitate in Monasterio cognovimus esse deputatam. Ideoque si, ut fertur, ejus se maritus ab administratione suspendit, antedictæ mulieri non debet officere, quod ad secundam conjugii copulationem migravit, præsertim si non taliter Subdiacono juncta est, ut à carnis voluptatibus abstineret. Si ergo ita se veritatem habere cognovisset, prædictam mulierem de Monasterio per omnia convenit relaxari, ut ad suum maritum sine aliqua formidine possit remeare. De cætero vero tua Fraternitas sit omnino sollicita, ut quos ad hoc jam officium contigerit promoveri, hoc quam maxime diligenter inspiciat, ne si uxores habent, miscendi se cum eis licentia potiantur, sed ad similitudinem Sedis Apostolicæ eos cuncta observare constituat. Maritus & uxor sunt una caro & persona, atque ita alter sine altero nequit ad castitatem constringi, aut ad conjugalis commercii licentiam laxari. Quia igitur Speciosus Subdiaconus continentia legem nunquam admiserat, etiam ejus vidus nequit ad ipsam compelli.**

Etiā

L. 3. Epist. 5.

Etiā apud Calabros in Rhegiensis Ecclesiæ Subdiaconis viguit ista licentia usque ad tempora laudati Gregorii iſtibus ad Bonifacium iſtic Episcopum: *Subdiaconis tuis hoc, quod de Siculis statuimus, decernimus observari. Nec illam definitionem nostram cujuspiam finas contumacia aut temeritate corrumpi. Uti Rhegiensis, ita & omnes Sicularum Ecclesiæ, tamquam propriæ suffraganeæ olim spectabant proximè ad Romanam metropolim, atque ita liquet Romani Clerici castitatem in propria etiam provincia non semper ex integro viguisse. Integram tandem recepit omnis Latina Christianitas, multiſque Decretis Sanctus Leo Nonus Pontifex, Gregorius Septimus, & varii ipsorum successores confirmarunt. Quin imo in Claromontano Concilio Urbanus secundus Subdiaconatum statuit deinceps esse Ordinem majorem & sacrum, atque Subdiaconum posse eligi in Episcopum. Ita omnem tergiversandam Subdiaconis præcidit.*

C. 19.

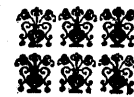
C. 10.

Quoad minores item Clericos fuerunt variaz Ecclesiarum consuetudines. Eis vulgaris Apostolicus Canon permittit etiam novas post acceptum ordinem nuptias, istamque disciplinam & Latini & Græci passim tenuerunt. Augustodunensis tamen & Tricassina in Gallis Ecclesiæ habuerunt sanctitatem majorem, de qua earum Episcopi Euphronius & Lupus scribunt ad Thalasium Episcopum Andegavensem: *De Clericis bigamis, usque ad Ostiarios Ecclesia permittit & patitur. Exorcistis & Subdiaconis ajunt indulgentias ante ordinem nuptias, & addunt: Eos, postquam assumpti fuerint, ad nuptias transire non patimur. Quam sanctitatem viguisse in multis etiam Orientalibus Ecclesiis lucet ex quarto decimo Canone Chalcedonensi: *In quibusdam provinciis concessum est Leitoribus & Psalmistis uxores ducere. Ergo in multis non concedebatur. Et istud præter rationem fuisse, & Apostolico Canonis adverterum, Theodorus Balsamon præter rationem affirmat. Etiam Aphricana Ecclesia habuit singularem sanctitatem, de qua tertium Carthaginense Concilium: *Leitores, cum ad pubertatis annos venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri. Et iterum: *Ceteri post Diaconos Clerici ad continentiam non cogantur, nisi maturiori etate. Tunc amplius non erat locus isti electioni. Huc item spectat regula, quam ad Sanctum Victricium Rhotomagensis Episcopum scripsit Innocentius primus: *Monachos, qui postea ad Clericatus ordinem pervenerint, non debent à priori proposito deviare. Uti hodie Episcopalis, ita olim quævis Clericalis dignitas destruebat statum Monachi, ideoque quidam ad minores ordines assumpti volebant se liberis à castitatis voto, & posse ad nuptias transire. Hoc damnat Pontifex, ajens Monachum ad Clericalem statum transferri cum suo onere, ideoque esse ruptiarum omnino incapacem.*****

Verum his obstare videtur secundæ Toletanæ Synodi tertius Canon: *Illud præterea specialis ordinatione decrevimus, quod nec antiqua Concilia in univèrsis Canonibus siverunt. Ut nullus Clericorum à gradu Subdiaconatus & supra in consortio familiaritatis habeat mulierem, vel ingenuam, vel liber-*

tam, vel ancillam. Sed si sunt eiusmodi servitia, matri, vel sorori, vel alii propinque contradat. Non solis Episcopis, Presbyteris ac Diaconis, sed etiam Subdiaconis interdicit, Agapetas. Et quidem sub pœna, quam rigidissimis verbis subdit, excommunicationis ac degradationis. Ipsos ergo cogit ad plenæ castitatis professionem. Nam sola hæc professio Nicænæ Synodo persuasit Agapetas damnare & proſcribere. Addit Canon hæc se statuere ex antiquis Conciliis, adeoque generalis Hispanorum Subdiaconorum ad plenam castitatem constructio est omnino antiquissima, nec differri debet in octavam Synodum Toletanam. Ad præsentem Canonem eludendum quidam Subdiaconi memoratam de non accepta consecrationis benedictione exceptionem excogitarunt: Grassantem eliminare dudum non potuerunt Episcopi, atque ita octava Synodus fuit coacta manum apponere. Novam legem non edidit, sed antiquissimam innovavit.

Respondeo non esse antiquissimam. Etenim Siricii ac Innocentii primi Pontificum transmissa ad Hispanos Decreta solos Sacerdotes & Diaconos alligabant: Quod nempe Subdiaconis ductæ antea uxoris usus omnino liceret. Quin & novam ab ipsis duci lucidè permittit, verum cum aliqua pœnitentia, prima Synodus Toletana. Et quis antiquus in Hispania Canon lapsos cum propria uxore Subdiaconos & gradu privat & communione? Laudata Pontificum Decreta nec lapsos ita castigant Episcopos. Si detur licentia, dicam esse mendum, & pro vocibus, *A gradu Subdiaconatus*, legendum *A gradu Diaconatus*. Sic enim Canon cum anterioribus & posterioribus variarum de hac re apud Hispanos Synodorum decretis per omnia concordabit. Quæ mea suspicio si tamquam grassatio refutetur, dicam solas Agapetas hic interdicti Subdiaconis, non uxores. Licet enim conjugii prohibitio prohibeat etiam Agapeticam introductionem, non tamen vice versa. Etenim Agapetas non solis Episcopis, Presbyteris ac Diaconis, sed omnipennis Clerico Nicænæ Synodus interdixit: quod nempe quidam etiam inferiores Clerici Agapetis jungi mallent quam uxoribus. Magni Basili, Joannis Chryostomi, Hieronymi, & aliorum Sanctorum Patrum firmis testimoniis possit hoc demonstrari. Quin imò non tantum quicumque Clerici Agapetas, sed etiam sacræ Virgines introducebant Agapetos Clericos: nec sacros solum, sed & inferiores. Hunc ab antiquis variarum gentium Canonibus damnatum abusum credo grassatum in Hispania. Est abusus fœdissimus, ideoque & Montanus Archiepiscopus in secunda Toletana Synodo per laudatum Canonem rigidissime iterum damnavit.

CA.

CAPUT IV.

Exponuntur antiqua Clericalis castimonie
apud Latinos vulnera,

PRIMUM Clericali apud Latinos castitati vulnus inflixerunt Vigilantius & Jovinianus hæresiarchæ. Etenim de Vigilantio scribit Sanctus Hieronymus: *Prob nefas Episcopos sui sceleris dicitur habere consortes. Si tamen Episcopi nominandi sunt, qui non ordinant Diaconos, nisi prius uxores duxerint, nulli cœlibi credentes pudicitiam, imo ostendentes quam sanctè vivant, qui malè de omnibus suspicantur, & nisi prægnantes uxores viderint Clericorum, infantesque de ulnis matrum vagientes, Christi Sacramenta non tribuunt. Novas interdici, priorum verò nuptiarum usum permitti Presbyteris ac Diaconis Orientalibus norat Vigilantius: ad Latinam Ecclesiam extendere istud ipsum est machinatus, atque ideò neminem, nisi antea uxoratum, voluit consecrari in Diaconum, qui deinceps commercio conjugali vel abstineret ex arbitrio, vel uteretur. A Domino non præceptam sanctitatem noluit ulli invito ab Ecclesia imponi. Etiam ex antiqui testamenti, quam Sacerdotibus ac Levitis commercia ista indulgentem Dominus non cortexit, lege scditatem suam defendit. Conjugii legem imponit folis Diaconis, quod nempe homo Hispanus juxta suæ gentis, Subdiaconis novas etiam nuptias tunc permittentis, consuetudinem blateraret in Gallia, atque majorem istic Subdiaconorum sanctitatem una tentaret evacuare. Fuisse tamen natione Gallum, ad Barchinonensis in Hispania Parochiæ rectorem, atque ita non ab Hispano Galliam, sed à Gallo Hispaniam fœdatam, affirmat in virorum illustrium catalogo homo Gallus Gennadius Massiliensis. Hæc Sancti Hieronymi de seductis ab ipso Episcopis verba, ostendunt quam sanctè vivant, qui de omnibus malè suspicantur, exponit in Constantini Augusti vita Eusebius Casarensis scribens de Licinio Cæsare: *Licinius, animo in omnem intemperantiam effuso præditus, omniam castimonie virtutem negavit hominibus inesse posse, aliorumque naturam ex sua vitiosa mente spectavit.**

Etiam de Joviniano, Mediolanensis Ecclesiæ primum Monacho, deindè Clerico scribit in libro adversus Vigilantium Sanctus Hieronymus: *Quomodo Euphorbus in Pythagora venatus esse perhibetur, sic in Vigilantio Joviniani mens prava sur-rexit. Et in litteris ad Himerium Archiepiscopum Tarraconensem Papa Siricius: Plurimos Sacerdotes Christi atque Levitas, post longa consecrationis suæ tempora tam de conjugibus propriis, quam etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, & crimen suum hac præscriptione defendere, quia in veteri Testamento Sacerdotibus ac Ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc quisquis ille est sectator libidinum præceptorque viderum, si æstimat quod in lege Moysis passim sacris*

*ordinibus à Domino laxata sunt fræna luxuriæ, eos, quibus committebantur Sancta Sanctorum, præmonet dicens: Sancti estote, quia & ego sanctus sum Dominus Deus vester? Libidinum ille sectator omninò fuit Jovinianus, de quo in libris retractationum Sanctus Augustinus: Joviniani hæresis, sacrarum virginum meritum æquando pudicitie conjugali, tantum valuit in Urbe Roma, ut nonnullas etiam Sanctimoniales, de quarum pudicitia suspicio nulla præcesserat, deiecit in nuptias diceretur, hoc maximè argumento cum eas urgeret dicens; Tu ergo melior quam Sara, melior quam Susanna, sive Anna? Et cæteras commemorando Sanctæ Scripturæ testimonio commendatissimas feminas, quibus se illæ meliores, vel etiam pares cogitare non possent. Hoc modo etiam virorum sanctorum, utique Sacerdotum ac Diaconorum sanctum cœlibatum commemoratione patrum conjugatorum & prædicatione frangebatur. Quæ omnia Augustinus in libro de hæresibus repetit, ac in libro de bono conjugali, & libro de sancta virginitate insigniter refutat. Virginalis sanctimonie ad conjugalis pudicitie æqualitatem dejectio asseverat illam non esse meliùs bonum, ideoque ejus professionem esse votum frivolum & irritum, simile illi, de quo in Canonis ad Sanctum Amphilochem litteris Magnus Basilius: *Illud quidem mihi visum est ridiculum, vovete aliquem à carnibus suis abstinere. Quamobrem dignare eos docere, ut ab ineptis votis & promissis abstineant. Usus esse indifferentem per-mitte. Nulla enim Dei creatura est rejicienda, quæ cum gratiarum actione accipitur. Quare votum est ridiculum, abstinentia non est necessaria. Votum enim esse debet de meliori bono. Ut virginalis sanctimonie professionem penitus exsufflaret Jovinianus, addidit etiam Christum Dominum non potuisse nasci ex Virgine: ex ipsa quidem conceptum, sed non natum. Ita in litteris ad Siricium Pontificem testatur Sanctus Ambrosius.**

Neque hic stetit impietas. Etenim de eodem Joviniano & ejus Sequacibus pergit in litteris ad Vercellensem Ecclesiam laudatus Ambrosius: *Afferunt baptizatos intendere non debere virtutum disciplinis, nihil illis obesse commensationes, nihil voluptatum affluentiam, insipientes esse eos qui ita careant, virgines oportere nubere, filios facere. Similiter & viduas iterare quod semel malè virili admixtione expertæ sunt, etiamsi se continere possint. Errare eas, quæ nolint iterare copulam. Et superius in eadem Epistola: Prædicant voluptatem, delicias suadent, castimoniam nulli usui esse dicunt, dicunt nullum esse abstinentie meritum, nullam frugalitatis, nullam virginitatis gratiam, pari omnes æstimari pretio, delirare eos, qui jejuniis castigent carnem suam, ut menti subditam faciant. Et in litteris ad Mediolanensem Ecclesiam ipse Papa Siricius; *Dicit jejunia esse superflua, non habens spem de futuris. Joviniano placere dicit vetustam desperantium regulam Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. De quo ejus errore sunt plura testimonia. Eum ex Monacho Clericum vixisse deliciofissimè, affirmat Sanctus Hieronymus. Etiam apud Gennadium Massiliensem Paulus Pannonie Presbyter memorat Jovinianum hæreticum voluptatum ac libidinum prædicatorem, cui continentis**

Epist. 22.
c. 5.

*continentis & castæ vitæ institutio fuit in tantum contraria, ut inter luxuriosas epulas animam eructarit. Erat doctrina sibi ipsi concors. Rectè enim de Monachorum & Clericorum jejuniis scribit ad Eustochium virginem Sanctus Hieronymus: Deus intestinorum rugitu, & inanitate ventris, pulmoneisque non delectatur ardere; sed aliter pudicitia zuta esse non potest. Atque ita quibus nulla sit castitatis cura, liberè & splendide valeant epulari. Castitatis autem professoribus debet semper esse ante oculos hæc Apostolica regula: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.* Et hinc nutare videtur hæc Sancti Augustini de epulone Joviniano bona suspicio: *Non sanè ipse vel habebat, vel habere volebat uxorem.**

Nutant item hæc verba sequentia: *Cito ista hæresis oppressa est & extincta, nec usque ad deceptionem aliquorum Sacerdotum potuit pervenire. Etenim à Joviniano devenit in Vigilantium, atque ita ab hisce duobus libidinem fumantibus titonibus, & junctis vulpium caudis fuisse omnem Hispaniam, Galliam, atque Italiam vexatam Apostatis ad sacrilega conjugia Monachis, nec non & sacrilegè regressi ad initi ante sacrum Ordinem conjugii usum Presbyteris ac Diaconis, docent litteræ Siricii Pontificis ad Himerium Tarraconensem Archiepiscopum, litteræ Innocentii primi ad Sanctum Exuperium Episcopum Tolosanum, item ad Maximum & Severum Brutorum Episcopos, octavus Canon Synodi Taurinensis, nec non in libro adversus Vigilantium Sanctus Hieronymus, affirmans quosdam Episcopos fuisse adeo depravatos, ut nulli continentis Diaconatum crederent, sed omnes à se consecrandos prius compellerent ad conjugia. Addit Siricius Pontifex de variis Hispaniarum & Galliarum Sacerdotibus: *Tam de conjugibus propriis, quam etiam de turpi coitu prolem didicimus procreasse.* Per turpem coitum non fornicationem intelligo, sed adulterium, sed novas post sacrum ordinem nuptias, quas fœda ista prædicatione non poterat non probare. Et hinc intellige etiam hunc Canonem primæ Synodi Arausicanæ: *Deinceps non ordinentur Diacones conjugati, nisi prius conversionis proposito professi fuerint castitatem.* Et Canonem secundæ Synodi Arelatenis, a quo iste Arausicanus verbotenus innovatur. Et Canonem tertie Synodi Aurelianensis: *Episcopus, qui invitum, aut de continentie professione reclamantem præsumpsit ordinare Diaconum, annuati penitentia subditus Missas facere non præsumat.* Lucidè statuunt adversum Vigilantianos ac Jovinianistas Episcopos, à consecrandis Diaconis non exigentes continentie professionem, atque ita antea initi conjugii usum illis permittentes, & adversum eisdem libidinis Diaconos, adversus exactam continentie professionem solitos in sua consecratione reclamare. Eodem respiciunt Canon vigesimus tertius ac vigesimus quartus laudatæ Arausicanæ Synodi, & quadragesimus quartus laudatæ Arelatenis, & nonus Agathensis, & decimus tertius Arvernensis, & secundus tertie Aurelianensis, & quartæ septimus decimus, nec non & Sancti Leonis ad Rusticum Narbonensem Metropolitanam Epistola,*

quæ Diaconos ad prioris uxoris usum regressos damnant, & puniunt juxta Siricii ac Innocentii Pontificum decreta, palam edita adversum fœditates Vigilantie ac Joviniani, atque ita lucet fordes istas non statim fuisse extinctas. Quare existimo Sanctum Augustinum de aliis Joviniani erroribus, non de hac in Clerum sparsa scabie fuisse locutum.

Porrò Jovinianum Siricius Pontifex in litteris ad Mediolanensem Ecclesiam, & in litteris ad Himerium Archiepiscopum Tarraconensem meritò vocat pudicitie adversarium, luxuriæ magistrum, libidinum sectatorem, præceptorem vitiatorum. Sanctus Ambrosius in litteris ad laudatum Pontificem, ac in litteris ad Vercellensem Ecclesiam vocat fœdalem & agrestem ululatum confundentem omnia, sectam improbam, novos Epicuræos, Judæos, Manichæos. Edicit item erroris originem: *Quæ istos Epicuræos nova schola misit? Fuerunt nobiscum, sed non fuerunt ex nobis. Hic possit jejunabant, intra monasterium continebantur, nullus erat luxuriæ locus, interdicta ludibrio se disputationis licentia. Hoc delicatè non potuerunt ferre. Abierunt: Deinde volentes redire non sunt recepti. Pleraque enim audieram quæ deberent caveri. Moneram: Nihil profeci. Effervescentes itaque illa disseminare cœperunt, quibus essent incontentes vitiatorum omnium. Miserabiles: Perdidit utique quod jejunaverunt, perdidit quod se aliquo continuerunt tempore. Nunc itaque diabolico studio invident aliorum operibus bonis, quorum ipsi fructu exciderunt.* Etiam Sanctus Hieronymus Jovinianum vocat Christianorum Epicuræos, luxuriæque & omnis turpitudinis magistrum, in quem quasi in Euphorbum Basilides sit transformatus, & qui spurca carnis hæresi primus fœdaverit Ecclesiam Latinam. Hæc paucis dicta volui, ut Martinus Lutherus ac Joannes Calvinus agnoscant suos Duces ac Patriarchas.

Tertium Latine castitatis vulnus venit ab Arianijs in Hispania Episcopis & Clericis, adversum quos statuit tertia Toletana Synodus. *Comptum est à sancto Concilio, Episcopos, Presbyteros ac Diaconos venientes ex hæresi, carnali ad hoc desiderio uxoribus copulari. Ne ergò de cætero hoc fiat præcipitur, quod & Canonibus prioribus terminatur, ut non liceat eos vivere libidinosa societate, sed manente inter eos fide conjugali communem utilitatem habeant, & non sub uno conclavi maneant.* Sanctus Leander, Hispanensis Archiepiscopus, Richaredum Regem & omnem Gothorum in Hispania gentem ad Romanam fidem & mores traducens, etiam eorum Episcopos & Clericos, in suo gradu dispensatoriè admissos, castè vivere docuit, tunc tamen initi conjugii licentiam radiciter evellere non potuit, atque ita posteriores etiam Synodi coactæ sunt adversus illam dudum pugnare,

Verùm unde ista in Arianijs Gothorum Episcopis & Clericis scabies? Illane fuit pars Ariana nequitia? Respondeo non fuisse. Nemo authenticus Scriptor de illa culpam hanc factionem. Quin immò de Josepho Judæo Tiberiadeni. quem Christianum Constantius Augustus creavit Romani Imperii Comitem, scribit Sanctus Epiph-

L. 1. c. 45.

C. 1.

L. 2. c. 17.

C. 13.

Epist. 7.

C. 22.

C. 22.

C. 43.

C. 7.

Epist. 7.

Ep. 15.

L. 2. c. 19.

C. 5.

phanius: *Josephus aiebat moriua conjugē se veritum, ne ab Arrianis violenter abreptus Clericus ferret; saepe enim illum blandē adēntes, ut ad suam factionem transiret hortabantur, ac majoris spe processus alliciebant, ut vel si necesse foret, Episcopatum offenderent. Horum igitur metu alterum se matrimonium iniisse dicebant, quod se ab illa manuum impositione liberaret. Factum id dicit Schytopoli per Patrophilum Episcopum, pessimum Ariarum. At cur expectabat Josephi viduitatem? Quod uxorum commercium suis majoribus Clericis non permitteret. Quare scabiei exordium crediderim esse ab Ulphila Episcopo, qui ab Eudoxio Regiā civitatis Antistite seductus, suos etiam Gothos ex Catholicis fecit Arianos, subiectique Ecclesie Constantinopolitanæ. Exinde ipsorum Episcopos consueſſe consecrari apud Constantinopolim, lucet ex litteris Sancti Joannis Chrysostomi. Ulphilas ergo Græcam conjugii licentiam possit unā dedisse suis Clericis, & horum postea successores ipsam in Hispanias deportasse. Deinde Joviniani Symmista Helvidium fuisse Auxentii Mediolanensis Episcopi, omnium in Occidente Ariarum Antesignani, discipulum scribit in catalogo Gennadius Massiliensis. Etiam hic possit utramque simul pestem propagasse. A Levigildo item Ariano Hispanorum Rege inductas morum novitates affirmat Joannes Biclarensis. Et apud omnes generatim Hæreticos nullam esse disciplinam affirmat in Præscriptionum libro Tertullianus.*

Etiam tertium Clericalis castitatis vulnus proficit à Witiga Gothorum in Hispania Rege, de quo Rodericus Archiepiscopus Toletanus: *Synderedus Episcopus, urbis Regiæ Primas, vir Sanctimonie studio clarus, viros longævos & honorabiles, quos in Ecclesia Toletana repererat, zelo Sanctitatis, licet non secundum scientiam, cepit graviter infestare, & hoc ad instinctum Witigæ, qui propter suam nequitiam eorum justitiam timeſcebat. Verum quod iste sibi in facie resistebat, propter vexationem Episcopi ad Romanum Pontificem appellabant. Witiga facinorosus, timens ne suis criminibus obviarent, & populum ab ejus reverentia revocarent, dedit licentiam, imo præceptum omnibus Clericis, ut uxorem & Concubinas, unam & plures haberent publicè, juxta libitum voluptatis. Et ne Romanis constitutionibus, quæ talia prohibent, in aliquo obedirent, & sic populos per eos retineret. Quod ipsum scribit Chronicum Moissiacense. Ita Gothorum virtus defecit in Hispania, capta à Saracenis & subjugata in longas calamitates.*

CAPUT V.

Exponitur Clericalis Castitatis in Gallicana Ecclesia lapsus.

PRIMA Gallicanæ Ecclesiæ miseria occupavit nostrum etiam Belgium, atque de illa ad Sanctum Amandum Trajectensem Episcopum scribit Sanctus Pontifex Martinus primus: Sug-

gestum est nobis, ed quod Presbyteri seu Diaconi, alique Sacerdotalis officii post suas ordinationes in lapsu coinquinantur, & propterea nimio errore Fratritatem tuam astringi, velleque Pastorale obsequium pro eorum inobedientia deponere, & vacationem ab Episcopatu laboribus eligere, & in silentio atque otio vitam degere, quam in his quæ tibi commissa sunt permanere. Optimum Episcopum, perverſos Clericos mandans puniri secundum Canones, variè solatus est sanctus Pontifex, attamen malum non fuit extinctum. Etenim apud nescio quam Gallicanam Synodum etiam Veranus nescio cujus Civitatis Episcopus de Gallorum Clericorum non tantum scortationibus, sed & attentatis matrimoniis est gravissimè questus, atque adjunxit: *Notum vobis est circa loca beatitudinis vestre sub magnorum Patrum disciplina Monachorum congregationes esse non parvas, unde ad supplenda Clericorum officia, in promptu est viros bonos assumi. Utilior est enim in Ecclesia paucorum bonorum electa probatio, quam erraticæ multitudinis præsentia conglobata, ac plus ædificationis adferunt rara virtutis exempla, quam popularis licentiæ abundans & incorrupta præſumptio.* Omnes Concubinarios Clericos suadet damnari & abjici, atque novos ex probatis monachis ordinari. Disciplina enim ruinas per assumptos è monasteriis Episcopos & Clericos & Græca & Latina Ecclesia semper restauravit. Synodalem Verani interlocutionem, ex vetusto Sancti Germani Parisiensis Codice productam, secundæ Valentini Synodo, ad implendam vacantem paginam, subinjunct Jacobus Sirmondus, arbitrans illum esse aut Cabilonensem, Pelagio secundo coævum, aut potius Lugdunensem Episcopum; Hilario Pontifici temporalem. Ego malim ad Sancti Amandi tempora referre. Neque enim antea apud Gallos cœperunt sacrilega conjugia Sacerdotum.

Libido semper profecit in pejus. Etenim gentis nostræ, & omnium Francorum Apostolus Sanctus martyr Bonifacius scribit ad Zachariam Pontificem: *Si invenero inter illos Diaconos quos nominant, qui à pueritia sua semper in supris semper in adulteriis, & in omnibus semper spurcitiis vitam ducentes, sub tali testimonio venerunt ad Diaconatum, & modo in Diaconatu Concubinas quatuor, vel quinque, vel plures noctu in lectulo habentes, Evangelium tamen legere, & Diaconos se nominant nec erubescunt nec metuunt, & sic in talibus incæstis ad Presbyteratus ordinem venientes, in eisdem peccatis perdurantes, & peccata peccatis adjicientes, Presbyteratus officio fungentes, dicunt se pro populo posse intercedere, & sacras oblationes offerre, ac novissimè, quod pejus est, sub talibus testimoniis per gradus singulos ascendentes, ordinantur & nominantur Episcopi. Quomodo illos Pontifex tractatos velit, postulat doceri. Et apud nos tunc perierat omnis Christianitas, eratque in fronte Christiani, in corde peiores quam Pagani. Hinc Bonifacium, Sancti Benedicti Monachum in Episcopum consecravit, & ad nos miserat Sedes Apostolica, omnia restauraturum. Pergit vero in postulatione sua Bonifacius; *Episcopi & Presbyteri generis Francorum, qui fuerunt adulteri &**

fornicatores acerrimi, quos in gradu Episcopatus vel Presbyterii fornicationum nati filii arguunt, ab Apostolica Sede reverentes dicunt Romanum Pontificem sibi licentiam dedisse ministerium Episcopale in Ecclesia ministrare. Quos contra contendimus, quia Apostolicam Sedem nequaquam contra decreta Canonica audivimus judicasse. A Bonifacio ejest & degradati Romam appellabant & ibant, & reversi ista impudentissima mendacia non erubescabant seminar.

Horum Duces fuerunt Clemens & Adelbertus, nescio quarum civitatum Episcopi, de quibus idem Pontifex ad eundem Bonifacium: *Retulisti nobis, quod duos Pseudo-Prophetas in eadem Francorum Provincia invenisses, quos non Pseudo-Prophetas sed magis Pseudo-Christianos appellare debemus.* Enumerat Adelberti flagitia ac facinoræ, pergitque de Clemente: *Alius vero ita luxuria deditur, ut Concubinam haberet & duos ex ea filios, & tamen Sacerdotium sibi vindicabat.* Adversum istiusmodi Episcopos & Clericos scribit ad omnem Franciæ Clerum & populum: *Habuitis huc usque peccatis facientibus falsos & erroneos Sacerdotes, unde & cunctæ Pagana gentes vobis pugnantibus prævalebant, quia non erat differentia inter laicos & Sacerdotes.* Prophanis Saracenis, qui sacrilega Sacerdotum conjugia castigarat in Hispaniis, à divina Justitia ad similem vindictam fuerunt immissi etiam in Gallias, plurima istic destruxerunt Monasteria & Ecclesias, atque ita infelicem terram à multis pestilentibus Episcopis & Clericis expurgarunt. Etiam Thuringiam & Bavariam fuisse per flagitiosos Sacerdotes exutam omni Dei gratia, rejectamque in pessimo tenebras, testatur in Sancti Bonifacii vita Willibaldus. Et hinc laudatus Pontifex Zacharias merito laudat Pippinum & Carolomanum Francorum Principes, Caroli Martelli filios, nec non Leptinensem Bonifacii sub illis Synodum, quæ parentum nostrorum scdissima alligare vulnera, & Christianitatem nobis reparare incipiens, omnem deinceps carne lapsam Prefbyterum statuit carcerari per duos annos, flagellatum antea & scorticatam.

Ortum fuit malum ex variis causis. Primam ad laudatam Leptinensem Synodum edixit laudatus Carolomanus: *Consilium mihi dedistis, quomodo lex Dei & Ecclesiastica religio reciperetur, quæ in diebus præteritorum Principum corruit, & qualiter populus Christianus ad salutem animæ pervenire possit, & per falsos Sacerdotes deceptus non pereat.* Mali causam fuisse dicit notam ignaviam atque luxuriam Regum Merovingiorum. Secundam causam fuisse Episcoporum nimiam paucitatem scribit in litteris ad Sanctum Bonifacium Gregorius tertius Pontifex: Etenim omnis Bavaria dumtaxat unicum habebat. Hinc tres alias illic Cathedras erigi jussit idem Gregorius, pluresque postmodum erexit Carolus Magnus. Eadem viam gentem nostram ab infestis per Martinum Lutherum, & Joannem Calvinum plagis sanavit Philippus secundus Rex Catholicus. Et non nisi per eandem viam afflicta & lacerata Germania salutem reciperabit. Tertiā causam addit in litteris ad Pontificem Zachariam Sanctus Bonifacius: *Christi Lupi Oper. Tom. IV.*

Quod Francorum Episcopi plusquam per octoginta annos nullam Synodum fecissent. Frequentes namque Synodos esse & conservandæ & reparandæ Christianitati necessariam medicinam clamant omnes antiqui Canones, ideoque mandant bis per annum in quavis Provincia celebrari. Quarta causa fuit Saracenorum in Gallias irruptio. Fuit & causa & pœna. Etenim magnam Galliæ partem redegerunt in vastitatem, trucidarunt aut expulerunt plurimos cum Clericis & Monachis Episcopos, reliquos per summam egestatem coegerunt ad armatam in se militiam, atque ita ad omnem militarium flagitiorum & facinorum licentiam illis habenas laxaverunt. Quintam causam exponit in Rhemenſis Ecclesiæ historia Flodoardus, agens de Carolo Martello pugnantem in Raginſtedum Majorem domus regiæ sub Childerico Rege, expellente Sanctum Rigobertum Rhemenſem Archiepiscopum, & Episcopatum commendante cuidam Miloni Clerico folius primæ Tonſuræ: *Hic Carolus non solum istum, sed etiam alios Episcopatos regi Francorum dedit laicis hominibus & Comitibus, ita ut Episcopi nihil potestatis permitteret in rebus Ecclesiarum.* Ad istina partim, partim ad externa cum Saracenis præsertim bella necessarios sumptos non habens Carolus, Ecclesiasticas invasit possessiones, militibus suis dedit in stipendia, induxit laicas Ecclesiarum Commendas, Episcopos & omnem Clerum abiecit in extremam paupertatem, atque ita cœpta jam pridem vitia largè in ipsis adauxit.

Et Sanctus quidem Rigobertus Clerum suum restaurare insigniter cœperat. Nec deerant paucissimi hinc inde integri Episcopi. Hi cum Sancto Bonifacio, Romanæ Ecclesiæ Legato, nec non cum Caroli Martelli filiis Pippino & Carolomanno, varias fecerunt Synodos, pro viribus redixerunt Canonicam disciplinam, instaurarunt Ecclesias ac Monasteria, ac melioribus Antistitibus & possessoribus impleverunt. Quod laudati principes, à Sancto Eucherio Aureliani Episcopo æternam sui patris damnationem edocti, animum ad reparandam Ecclesiam cœperint serio applicare, cum aliis Francorum scriptoribus testatur in Virdunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. Palmarem restaurationis articulum laudat Sanctus Bonifacius in litteris ad Cutbertum Archiepiscopum Cantuariensem: *Decrevimus in nostro Synodali conventu, & confessumus fidem Catholicam, & unitatem ac subjectionem Romanæ Ecclesiæ sine tenus vitæ nostræ velle servare; Sancto Petro & Vicario ejus velle nos subijci.* Subjectionis modum exponit in alia, quæ exstat apud Gratianum, Epistola: *Tanta reverentia apicem Apostolicæ Sedis omnes suscipiunt, ut nonnullam Sanctorum Canonum disciplinam, & antiquam Christianæ Religionis institutionem magis ab ore Præcessoris, ejus quam à sacris paginis & patrum traditionibus expectant. Illius velle, illius nolle tantum explorant, ut ad ejus arbitrium suam conversationem & ipsi remittant aut intendant.* Ita recta Patrum corda reduxit in devios filios, pedentim restituit Ecclesiasticum cœlibatum & omnem Christianitatis regulam, tandemque sup sanguine sigillavit.

Dico, *Pedentem*. Ita enim, quo usque ferentiora allucescerent tempora, agendum censuit, ac etiam cum ipso Synodus Vernensis. Per incontinentium Clericorum carcerationes, flagellationes, ac alias id genus vindictas advertens parum profici, emisit hunc mitiorem Canonem: *De illis hominibus, qui dicunt quod se propter Deum tonsurassent, & modo res eorum vel pecunias habent, & nec sub Episcopi manu sunt, nec in monasterio Regulariter vivunt, placuit ut in monasterio sint sub ordine Regulari, aut sub manu Episcopi sub ordine Canonico. Et si aliter fecerint, & correpti ab Episcopo suo se emendare noluerint, excommunicentur.* Canonis Epigraphe est lucidior: *Ut Clerici omnes sub manu vivant Episcopi, vel in Monasterio sub ordine Regulari.* Resumpsit aut profecuta est Synodus reformandi Cleri rationem coeptam à S. Rigoberto Rhemensium Archiepiscopo, de qua auctor incognitus in ejus vita: *Rigobertus Canoniam Clericis religionem restituit. Juxta numerum quoque eorum, quotus illo tempore erat, sufficientia & continua eis victualia constituit, quatenus divino cultu liberis atque instantius insistere quivissent. Prius quippe quam exoptabilis hic auctor ac pater eorum adveniret, non eis dabatur Canonici panis, & non erant, ut sunt hodie Canonici, sed sicut maritularii. Et ad hæc res proprias cum habitatoribus eorum illis contulit, qui singulis necessitatibus eorum deservirent. Primus Rhemensium hic Episcoporum fertur commune eis instituisse ævarium, generaliter usus eorum in sæcula profuturum. Omnes Clericos coegit ad communem in claustrum sub Episcopi oculis vitam, rationem longe securissimam & servandæ ipsorum castitati, & avaritiæ atque opulentia, ex qua mala omnia, frænandæ. Hanc Clericorum vitam esse ejus in Europa institutum, lucidè in litteris ad Rhemensium Decanum tradit cum Flodoardo etiam Stephanus Tornacensis Episcopus, indignissimè ferens commune illic dormitorium ac refectorium, solas sanctissimæ vitæ superflites reliquias, eradicari. Scio etiam Sanctum Eusebium Vercellensem Episcopum, quod Clerum suum in Monasterio clausit, laudari à Sancto Ambrosio: At monachale, non clericale fuit istud claustrum, quale item ex Sancti Gregorii Magni instituto habuerunt Ecclesiæ Anglicanæ.*

Hanc ergo communem Clericorum in Claustrum vitam recipi ab omnibus Francorum Ecclesiis mandarunt Vernensis Synodus & Rex Pippinus. Paternam pietatem profecutus est Carolus Magnus. Ejus namque executricem, à Moissiacensi Chronico laudatam, Synodum Aquensem, aliasque alibi plures celebravit, & desolatæ usque ad sua tempora Lugdunensi Ecclesiæ imposuit Ledradum Episcopum, in cujus ad ipsum relatione hæc habentur: *Claustrum quoque Clericorum construxi, in quo omnes nunc sub uno conclavi manere consueverunt.* In Ecclesia Metensi istud ipsum fecit Sanctus Crodogangus, in aliis Episcopi alii, atque ita pedentem omnem Francorum Monarchiam vita sanctissima implevit Aliud insuper Carolus addidit: Omnes in suis regnis Monachos coegit ad vitam & vestem uniformem, ad Regulam Sancti Benedicti. Omnes item sancti-

moniales aut ad Canoniam, aut ad Monachalem sub eadem regula disciplinam. Etiam publicas litterarum scholas in singulis Cathedralibus Ecclesiis ac plerisque Monasteriis instituit. Ita reddidit nobis Christianitatem, fecitque mundum, teste Sancti Galli Monacho, quasi novum. Etenim communis in Claustrum vita produxit Clericos doctissimos atque sanctissimos: Numquam sanctior fuit Europa. Ad regendas pagensium parochias nemo assumi poterat nisi dudum probatus in claustrum. Et hinc posterioribus temporibus, dum vita sanctissima dissipari, & communia Ecclesiarum bona in singulares Præbendas cœperunt dividi, adversus Guilielmum Lemoicensium Episcopum, regulares Clericos ab excipiendis pœnitentium confessionibus & regendis pagorum Ecclesiis synodaliter profcribentem, merito intercessit Sanctus Ivo Carnutenis Episcopus: *Rectius fecisset Guilielmus, si omnes Sacerdotes ad regularem vitam invitasset, quam regulariter viventes à Dominicarum ovium custodia penitus removisset.*

In prosequenda paterna & avita pietate non nihil negligentior fuit Imperator Ludovicus Pius. Anno 874. Hinc in Purgatorio pœnas luisse testantur Fuldenses Francorum Annales. Quod tandem zelum resumpsit, regularibus Clericis jussit à Synodo Aquensi conscribi regulam, ipsamque servari per omnem suam Monarchiam, & quod ex illa plurimum fructus & gaudium provenerint, Astronomi Annales affirmant. Eos quippe secundum Canones vivere, ac exinde Clericos Canonicos appellari, simpliciter mandarunt Carolus & Pippinus. Extat Aquensis regula, collecta ex antiquis Canonibus & Patrum dictis, Sanctorum præsertim Hieronymi & Augustini. Servata fuit usque ad tempora Sancti Petri Damiani, qui illam, quod proprium peculium permetteret Clericis & largum nimis victum adscriberet, in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem culpavit graviter & exauthoravit. Ita paulatim exolevit ipsa, in ejus locum recepta est Regula Sancti Augustini, cœpitque Pater noster, quod Clericos intra claustrum & communem vitam plantasset in Africa, etiam ab Europæis uti Fundator & Legislator honorari.

CAPUT VI.

Mali per omnem Europam resuscitatio exponitur.

Nihil stabile sub Sole: & prona in malum humana libido semper fræna excutit. Post ademptum Carolino sanguini Occidentale Imperium Romana Ecclesia à Stephano septimo ac Sergio tertio, intrusus Pontificibus, passa est barbarum ac sempiterno silentio dignum in Formosi Pontificis defuncti personam & Agæ scandalum, atque ita percusso Pastore dispersæ sunt oves, unaque cuncta Latinæ Ecclesiæ disciplina. Plures per Italiam, Galliam, ac Germaniam non solum

Lib. 1. Ep. 77.

Lib. 2. Ep. 30.

Lib. 1. Ep. 6.

Lib. 4. Ep. 3.

Lib. 7. Ep. 17.

solum Presbyteri atque Diaconi, sed & Episcopi deposuerunt Castitatis professionem, & publicas matrimonia attentarunt. Etenim multos Germaniæ Episcopos carnali flagitio laborasse, testatur in litteris ad Beatricem Ducissam ac ejus filiam Mathildem Gregorius septimus. De Popone Tullensi Episcopo, quod cum muliere quadam jaceret in publica fornicatione, genuisset ex ipsa filium, imo & solemniter laicorum more desponsasset, queritur in litteris ad Udonem Trevirensium Episcopum, ejus Metropolitam. Eadem lepra laborare plures Episcopos lamentatur apud Albertum Comitem Namurcensem.

Audiamus quid de hac Latinæ Ecclesiæ miseria scribat ad Nicolaum Pontificem Sanctus Petrus Damiani: *Nuper habens cum nonnullis Episcopis ex vestra Majestatis auctoritate colloquium, sanctis eorum memoribus volui seras apponere, genitalibus Sacerdotum tentari continentia fibulas adhibere. Sed quoniam hæc est Secta, cui ubique contradicitur, aliud quidem quodcumque vestra constitutionis Imperium sub spe perficiendi fidenter indicimus, hujus autem capituli nudam saltem promissionem tremulis prolatam labiis difficilis extorquemus. Primo, quia fastidium Castitatis attingere se posse desperant. Deinde, quia Synodali se plecentium esse sententia propter luxuriam vitium non formidant. Romanam Ecclesiam hac in re dissimulare & tepere queritur gravissimè, addens omnem Christianum populum inde offendi admodum & scandalizari. In minoribus, inquit, Sacerdotibus luxuriæ inquinamenta persequimur, in Episcopis, quod nimis absurdum est per silentium tolerantiam veneramus. Scribit item ad Kunibertum Episcopum Taurinensem: *Permittis ut Ecclesiæ tuæ Clerici, cujuscumque sint ordinis, velut jure matrimonii considerentur uxores. Et quoniam ipse Kunibertus erat castus, pergit: In Episcopo inutilis est Castitas, quæ se sic exhibet sterilem, ut aliam non pariat Castitatem.* Interim adversus uxoratos Clericos zelum illi imprimere non potuit, ideoque tandem imploravit laicum brachium Adalaidis Marchionissæ Alpium Cottiarum. A Laudensis Ecclesiæ Clericis, uti à cornupetis tauris, se fuisse invasum queritur apud eundem Kunibertum, & addit de Clericis Gallicanis: *In Galliarum partibus prope administrationem ac ditionem cujusdem Religiosi Abbatis habitabat Presbyter, qui quanto copia facultatis uberius affuebat, tanto magis religionis & honestatis premebatur inopia. Obeunte igitur Pellice viduatus adjecit iterare conjugium. Considerat sibi quasi tabularum lege prostitulum, amicorum atque consensum congregat nuptiali more conventum, epularum etiam totius affluentia providet apparatus. Abbati per missos Monachos monenti & duramini obtemperare noluit, Sed quidquid nuptialis ordo distabat implevit. Et hinc Divina vindicta non dormit. Etenim sacrilegum stuprum consummare tentans infelix Presbyter, Uno eademque momento & semen fudit & animam exbalavit. Pestis illa fœdavit omnem Italiam: Etenim ejusmodi miserabilem Romani etiam, ad sanctæ Cæcilie Basilicam habitantis, Presbyteri mortem refert in iisdem litteris idem Petrus. Om-**

Lib. 1. Lupti Oper. Tom. IV.

nem Provinciam Mediolanensem, Sancti Ambrosii Ecclesiam, ad nuper solemnissimè egerata Clericorum conjugia fœdissimè rediisse, atque ita luxuriæ addidisse perjurium, scribit ad Adam Monachum, ad Maynardum Abbatem, & ad Abbatem Sancti Apollinaris Classensis. *Quin & ipse, puer miserabilis, à quapiam Presbyteri focaria fuit collectus, & grandi charitate educatus, atque hinc à quibusdam, ac sine fundamento, dicitur fuisse nimium memor beneficii, nimiumque clemens in Presbyteros conjugatos.*

Gallicanæ fœditati attestatur etiam Sanctus Anselmus, Beccensis adhuc Monasterii Abbas, de Fulcone Belluacensi Episcopo scribens ad Urbanum secundum Pontificem: *Canonici & Presbyteri illi adversantur, quia eos à pravibus consuetudinibus, & maxime à mulierum reproba conversatione vult prohibere, & eorum filios à Præbendarum hæreditaria successione, atque à sacrorum Ordinum promotione arcere.* Omnem fere istius Ecclesiæ Clerum affirmat duplici hac scabie infectum. Exstat Epistola apud Franciscum Juretum in Notis ad trigessimam Epistolam Sancti Ivonis Episcopi Carnutenis. Et apud Daibertum, Senonensem Episcopum, suum Metropolitanum, laudatus Ivo graviter expostulat de quodam istius Ecclesiæ Præbato, *Qui publicè sibi duo scorta copularat, & tertiam pellicem, cui tabulas matrimoniales faceret, jam sibi præparabat.* Scribit item ad Gualonem Episcopum Parisiensem: *De Canonico Ecclesiæ vestra, qui contra prohibitionem vestram matrimoniales tabulas sibi composuit, nullam sententiam ad manum habeo, quam Dilectio vestra ignorat.* Et Hildeberto Ecclesiæ Cenomanensis Electo dissuadente Episcopatum, eo quod Archi-Diaconus, accubante lateribus ejus plebe muliercularum, multam genuisset plebem puerorum & puellarum. Et hæc quidem omnia post tot Romanæ Ecclesiæ adversum istas impiissimas nuptias Decreta. Quid ergo ante illa?

Eadem lepra fœdavit item Angliam atque Hiberniam. Ejus causam in Barbaros Nortmannos, qui Ecclesiam Lindisfarnensem devastarunt, atque ita expulsi Cathedralibus Monachis vagandi, scortandi, ac tandem attentandorum conjugiorum ansam dederant, refert Simeon Monachus Dunelmensis, ita ajens usque ad Gregorii septimi Papatum perdurasse. Eadgarum Regem, quod spinas evellere conatus sit, laudat Abbas Alredus, ac certum est non plene evulsiisse. Etenim de Guilielmo primo Rege ad Hugonem Dionsensem Episcopum suum in Gallia Legatum scribit laudatus Gregorius: *Anglorum Rex Presbyteros uxores etiam juramento dimittere compulit.* Hinc dicit cæteris regibus probabiliorum & magis honorandum. Eandem laudem illi adscribit Gregorii antecessor Alexander secundus. Sed quod nec ipse malum eradicaerit, licet ex multis & longis adversus illud, suo loco producendis, laboribus posteriorum Episcoporum.

Etiam Hispania, licet gemens sub Saracenis, non deposuit pestem, factam ex illis, adversum quos in libris de Civitate Dei declamavit Sanctus Augustinus: *Perdidisti utilitatem salutariæ. Misertissimi facti estis, & pessimi pervertistis.*

Etenim inter scripturarum ab Adriano primo Pontifice Epistoliarum summaria seu argumenta est etiam hoc: *Ad Egilam Episcopum, seu Joannem Presbyterum de conservatione continentie in Hispanie partibus predicanda Epistolam scripsit Adrianus ac de diversis erroribus, ac eorum Pseudo-Sacerdotibus, qui vivente viro sortiuntur uxores. Quasdam integras Epistolas nuper produxit Franciscus du Chesne. Et ad Didacum Compostellanæ Ecclesiæ Episcopum scribit Paschalis secundus: Si qui Presbyteri aut Diaconi ante Romanæ legis susceptio- nem, secundum communem patrie consuetudinem, conjugia contraxerint, natos eis filios neque à saeculari, neque ab Ecclesiastica dignitate repellimus. Romana ista lex omnino sunt Gregorii septimi Decreta, cujus & alias sanctiones fuisse ab Hispanis reverenter admittas, est supra ostensum. Nam & Richardus Massiliensis ad Sanctum Victorem Abbas, ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Presbyter, fuit illic ejus Legatus, & pro laudatorum Decretorum executione duras luctas sustinuit. Qui majorum Clericorum è præsentis conjugibus filios ad Ecclesiæ ac Reipublicæ gradus reddidit inhabiles, fuit Urbanus secundus.*

Et hæc obscænis Clericis nec argumenta defuerunt, nec patroni. Et ex his fuisse Godofredi Lotharingi Ducis Capellanos scribit Sanctus Petrus Damiani: *Dogmatizatis sacri Altaris ministros jure posse mulieribus permisceri.* Primum argumentum erat Canon Gangrensis, mandans eos, qui conjugati Sacerdotis sacrificium spernerent, communione privari. Adversus Romanæ Ecclesiæ Decretum, conjugati Presbyteri Missam audiri vetans, esse palmare videbatur istud argumentum. Videbatur Pontifices de antiquorum Canonum prævaricatione convincere. Et hinc laudatus Petrus reposuit: *Dum litterarum superficiem negligenter attenditis, sobrietatem Ecclesiasticæ intelligentiæ non tenetis. Ille nimirum Sacerdos conjugatus dicitur, non qui nunc habet, sed qui prius habuit ante perceptam Sacerdotalis Ordinis dignitatem.* At certum est labi. Etenim Eustatius Sebastensis in Armenia Episcopus, non præterita, sed præsentia damnavit Sacerdotum conjugia, eadem adversus illum ex Nicæno ad Paphnutii intercessionem Decreto Synodus Grangrena defendit. Respondum igitur oportebat Græcum esse, & de Græcis statuere istum Canonem, ideoque produci non posse ad res Latinas.

Etiã adduxerunt alios Canones. Primo Canonem Synodi Triburiensis, quo contra Romanam Ecclesiam esse conclusum existimant Laudenses Clerici, atque ideo tamquam tauri cornu petæ in optimum Petrum Damiani insilierunt. Rectè vero hic respondit ejusmodi Canones esse spuria vitulamina & adulterina sarmenta. Nihil enim simile habet Synodus Triburiensis. Etiã Paphnutii Aegyptii, nec non & Sancti Udalrici Augustensis Episcopi capitula fuisse ab illis producta, testatur Bertholdus Presbyter Constantiensis. Sancti Udalrici capitulum erat nescio quod Sancti Gregorii Magni, plurima Clericalium spuriorum infantilia capita in quodam lacu reperientis, ideoque illis conjugia deinceps permittentis, à Sancto Udalrico probatum, &

ad Germanos extensum Decretum. *Exstat in Annalibus Abbatis Uspergensis. Est mendacissima fabula, ideoque per Gregorium septimum merito damnata. Quomodo enim Magnus Gregorius, qui etiam Siciliæ & Calabriae Subdiaconos coegit ad continentiam, possit omnibus Presbyteris conjugia indulgisse? Fædi illi adduxerunt etiam Canonem Apostolicum. Unusquisque uxorem suam habeat. Item praxim Sacerdotum Moysaicorum, nullibi damnatam ab Evangelio aut Apostolis. Eorum mentem exponit in litteris ad Petrum Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & Lateranensis Basilicæ Archi-presbyterum, laudatus Petrus Damiani: *Ecce, inquit, hæc verba Apostolica sunt generalia, & dum unicuique vendendi licentiam tribuunt, nos excipere non videntur. Quin imò Gregorium septimum, tamquam qui adversus Apostolum manifestè statueret, à Germaniæ Presbyteris fuisse proclamatum hæreticum affirmat Lambertus Schafnaburgensis.**

Secundum ipsorum argumentum refert idem Damiani in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem: *Fastidium castitatis attingere se posse desperant. Et hinc per Lambertum memorati Germaniæ Presbyteri adversus Sigifridum Moguntinensem Archiepiscopum in Erphordienfi Synodo clamaverunt deinceps à Gregorio septimo non homines applicandos Ecclesiæ ministerio, sed devocandos è cælo Angelos, utpote qui soli valeant castitatem servare. Etiã à Philippo Burgundo Ultrajectensi Episcopo castitatem fuisse existimam impossibilem, permittos & continentibus prælatos Clericos concubinariorum, irrisos Monachos Clericalis continentiæ Prædicatores, speratumque fore ut Romana Lex brevi abrogaretur per generale Synodum, testatur quis Anonymus in ejus vita, quem tamen quidam affirmant mendacem impostorem. Huc etiam facit, quod Sanctus Petrus Damiani scribit ad laudatum Archi-presbyterum Lateranensem. *Nonnulli super hac questione conventi ad paupertatis illic patrociniū convolant. Muliebris, inquit, sedulitatis auxilio carere non possumus, quia rei familiaris inopiam sustinemus. Rectè verò reddidit Damiani: Paupertas indigna solitudinis, feminarum docet abdicare consortium, & geeges inbianter edentium prohibet gignere parvulorum.**

Tertium ipsorum argumentum adducit idem Damiani in libro gratissimo ad Henricum Archiepiscopum Ravennatem: *Fesulanus Episcopus, Raimbaldus nomine, erat manifestissimè Simoniacus. Huc accedebat, quod præter alias unam habebat publicè & familiariter adherentem & tamquam legitime desponsationis uxorem. Per hunc itaque talem plura perhibentur exhibitæ fuisse miracula. Refert quædam illius miracula, addens eadem gratia donatum fuisse Marinum Faventinæ Ecclesiæ Presbyterum, etiam publicè conjugatum. Hinc ergo fædi Clerici blaterarunt conjugia sua esse divino testimonio comprobata. At miraculorum virtutem esse gratiam gratis datam, ideoque & impiis hominibus quandoque concedi, docet Christiana Lex, & multis ibidem exemplis laudatus Petrus ostendit. Possimus & adversum miraculum adducere ex magno Belgii Chronico*

Eodem anno mira Secta tam virorum, quam mulierum, venit Aquisgranum de partibus Alemanniæ, & ascendit usque ad Hannoniæ seu Franciam, cujus talis erat conditio. Utriusque sexus homines illudebantur à demonio, ut tam in domibus quam in plateis, & in Ecclesia se invicem manu tenentes ducerent choreas, & in altum saltarent, nomina quædam demoniorum nominantes, nec ullam cognitionem in hujusmodi choreis nec verecundiam propter adstantem populum habentes. In fine verò chorizationis ita circa pectoralia torquebantur, ut nisi mappulis lineis à suis amicis ventris medium fortiter stringerentur, quasi furiosè clamarent se mori. Tandem Leodii per conjurationes, sumptas de illis que ante baptismum in catechismo fiunt, à demonio liberabantur, & sanati dicebant visos se tempore saltationis immersos in flumine sanguinis, & propterea se in altum saltasse. Vulgus Leodii dicebat plagam illam populo contigisse, quia male erat baptizatus, & maxime à Presbyteris Concubinariis. Qua de causa proposuerat vulgus insurgere in Clerum, usque trucidatis bona eorum diripere, nisi Deus de remedio per conjurationes præditas providisset. Ita multis in locis Clericorum castitas fuit restaurata.

Quartum argumentum prodit Lambertus Schafnaburgensis, dicens de Sigifrido Archiepiscopo Moguntinensi: *Archiepiscopus sciens non parvo consiare operam hanc, ut tanto tempore inolitam consuetudinem revelleret, atque ad rudimenta nascentis Ecclesiæ senescentem jam mundum reformaret. Erat omnino antiqua consuetudo, de qua ad Theoduinum Leodiensem Episcopum Gregorius septimus: Inolevit ex taciturnitate Pastorum. Dormientibus enim hominibus, solet inimicus pessima zizania in Ecclesiæ agro ac tritici medio superfeminare. Quare de talibus consuetudinibus rectè in Synodo Turonensi dixit Alexander tertius: Diuturnitas temporis non minuit peccata, sed auget.*

CAPUT VII.

Exponuntur Leonis Noni, & Gregorii Septimi contra has sordes Decreta.

Fæda hæc licentia sine freno cucurrit usque ad Gregorium sextum Pontificem longè optimum, sed quem Henricus secundus Imperator tamquam Simoniacè intrusum deportavit in Germaniam, optimas ejus intentiones frustrans, atque ejus in locum imposuit Clementem secundum, antea Suigderum Episcopum Bambergensium. Aliquot dumtaxat mensibus hic sedit, non solum nomine, sed & re Clemens nimirum, ideoque ad illum, Principis jussu prius acriter à se extimulatum, scripsit desperans Sanctus Petrus Damiani: *Quid juvat Sedem Apostolicam de tenebris ad lucem remeasse, si nos adhuc in istis tenebris remanemus? Nos sperabamus quod tu esses redempturus Israel. Ejus autem successore Damasius secundus, antea Poppo Brixinensis Episcopus, sedit*

per dies solum viginti, atque hinc de successore Sancto Leone nono, ante Brunone Episcopo Tullensi, ac ejus Remensi Synodo scribit magnum Belgii Chronicum: *Ubi Presbyteri uxorati, per persuasionem Hugonis Abbatis Cluniacensis, à Catholicorum congregatione & Ecclesiis eliminati sunt.* Etiam à Sancto Petro Damiani, adhuc Eremita, ejusque libro Gomorrhiano fuisse permotum opus, ipse in datis ad illum laudatoriis litteris Pontifex proficitur. Ejus Decretum, quod sæpe & in Conciliis, & per Legatos, & per Epistolas innovavit, laudat in litteris ad Rudolphum Sueviæ & Bertholdum Carinthiæ Ducem Gregorius septimus. Ipsum refert atque innovat Romana Nicolai secundi Synodus: *Ut nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit Concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem. Unde etiam ipsa sancta Synodus hoc Capitulum sub Excommunicatione statuit dicens: Quicumque Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum, post Constitutum Beatæ memoriæ Prædecessoris nostri Sanctissimi Papæ Leonis de castitate Clericorum, Concubinam palam duxerit, vel dulcam non reliquerit, ex parte Omnipotentis Dei, auctoritate Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, præcipimus & omnino contradicimus, ut Missam non cantet, neque Evangelium vel Epistolam, aut Missam legat, neque in Presbyterio ad divina officia cum iis, qui præfatæ Constitutioni obediens fuerint, maneat, neque partem ab Ecclesia suscipiat, quo ulque à nobis sententia super hujusmodi procedat.*

Leonis ergo de solis Presbyteris Decretum Nicolaus ad Diaconos & Subdiaconos extendit. Quod ipsum in sua Romana Synodo fecit Alexander secundus. Imitati sunt Stephanum decimum, de quo in litteris ad Kunibertum Taurinensem Episcopum scribit Sanctus Petrus Damiani: *Papa Stephanus, qui zeli Phinees æmulabatur ardorem, omnes Clericos Romæ, qui post interdictum Papæ Leonis incontinentes existerant, de conventu Clericorum & Choro Ecclesiæ præcepit exire, ut quamquam relictis feminis per poenitentiam se lamenta corrigerent, tamen quia sancto Viro inobedientes fuerant, & de Sacrario ad tempus exirent, & celebranda Missæ licentiam de cætero non sperarent.* Hic ergo primus Leonis Decretum ad omnes Clericos extendit. Quam extensionem laudat & Bertholdus Presbyter Constantiensis. Et tunc facta est divina illa in Apostolici mandati contemptorem Romanum Presbyterum, habitantem prope Basilicam Sanctæ Cæcilie vindicta. De Sancti Leonis Decreto pergit ibidem laudatus Damiani: *In plenaria planè Synodo sanctæ memoriæ Leo Papa constituit, ut quicumque damnabiles femine intra Romanam urbem reperirent Presbyteris prostituta, ex tunc & deinceps Lateranensi palatio adjudicarentur ancillæ. Eandem Romanarum focariarum poenam laudat ad millesimum quadragessimum nonum annum Hermannus Contractus. Erat poena justissima, isti mulierum fæci olim etiam inscripta per tertiam & quartam Toletanam Synodum, & per primam Hispanensem. Et hinc Decretum istud, non in Rhemensi, uti vult magnum Belgii Chronicum, sed in Romana vult Vercellensi Synodo factum oportuit, & in Rhe-*

Epist. 45.

L. 5. Ep. 32.

L. 4. Ep. 3.

Ann. 1179.

L. 2. Ep. 10.

Ann. 1074.

L. 11. Ep. 6.

Ann. 1374.

Ann. 1074.

L. 2. Ep. 62.

Cap. 1.

Fol. 113.

L. 2. Ep. 45.

L. 4. Ep. 3.

Ann. 1057.

Ann. 1049.

Cap. 5.

Cap. 43.

Cap. 3.

Eodem

Rhemenfis, non quadragesimo nono, sed quinquagesimo post millesimum anno fuit celebrata. Et in ipsa laudatum Decretum non reperitur. Et cur Gallicana Synodus definiret de Presbyteris Romanis?

Notanda sunt Petri Damiani de Stephani decimi Decreto verba: *Omnes Clericos Romæ*. Palam asserunt in solos urbis Clericos statuisse. Quod ipsum de Leonis Decreto affirmat Hermannus Contractus, & hinc de illo ad Cunibertum Taurinensem Episcopum pergit laudatus Damiani: *Quod salutare statutum, æquitate iustitieque plenissimum, nos etiam per omnes Ecclesias propagandum esse decernimus, quatenus percepto prius Apostolicæ Sedis edicto unusquisque Episcopus Ecclesiæ suæ vindicet famulas, quas in sua parochia deprehenderit sacrilega Presbyteris admixtione substratas.*

Æquitate scilicet jure, ut quæ sacris Altaribus rapuisse servorum Dei convinctum obsequium, ipse hoc saltem Episcopo per diminuti sui capitis suppleant famularum. Hæc prima extensio fuit ad solos Clericos Italiæ. Factam fuisse à Nicolao secundo, per laudatum Petrum instigato, scribit Bertholdus Constantiensis. Et hinc eundem

Ann. 1058 et 1061.

Petrum, jam Cardinalem Episcopum Ostiensem, ad extensionis hujus executione purgandam Ambrosianam Ecclesiam, Mediolanum cum amplissima potestate legavit Alexander secundus. Mediolanensis Ecclesiæ filium, ac Ambrosianis uberrimis subactatum affirmat se natus Mediolani Pontifex, ideoque charitatem hanc suis civibus à se impendendam. Sua istic Acta singulari libro de se impendendam. Sua istic Acta singulari libro

descripsit, & inter alias suas sanctissimas constitutiones reliquit illic hunc articulum: *Presbyter, Diaconus, ac Subdiaconus, feminam ad fornicandum palam retinet, donec in culpa manserit, nec officium faciat, nec Ecclesiæ beneficium habeat, qui vero non retinet, & eventu ex humana conditione ceciderit, postquam manifestum veraciter fuerit, suspendatur ab officio tantum, donec per penitentiam satisfecerit.* Hoc esse existimo Decretum, cujus causa Petrus nimis in fornicatores Clericos indulgentiæ à quibusdam accusatur. Et reverà ab avito Ecclesiasticæ disciplinæ rigore admodum recedit istud Decretum. Temporis calamitas coegit ad dispensationem istam, neque quid sanctius sperari permisit aut imperari. Ejus pro hoc Decreto adversitates collige ex Epistola ad Landulphum Clericum Mediolanensem: *Mediolanensis civitas in seditionem versa repentinum nostrum minabatur interitum.* Pro effreni sua feccitate pertinaces Clerici commoverunt populum, suaseruntque optimum Petrum tamquam novæ legis Pseudo-predicatore lapidari. Et hinc à meliori, quam jurata solemniter professione firmari Petrus curarat, vita in pristinas sordes sunt post breve intervallum relapsi, agentes professionem fuisse metu extortam, ideoque non tenere.

L. 5. Ep. 16

Adductarum ab ipsis rationum fucos nervosè Petrus in laudata ad Landulphum Epistola refutat. Et hæc quidem omnia Decreta fuerunt directa ad solos Clericos. Quod à Cardinali Heldebrando, qui postea fuit Gregorius septimus, instigatus Nicolaus secundus tandem addiderit Presbyteri, Diaconi, aut Subdiaconi palam conjugati aut concubinatii, non audiri Missam, vel alia Divina officia, seu ulla percipi Sacramenta, testatur Bertholdus Constantiensis. Dicit à Nicolao mandatum solis Italici, ac postmodum ad omnem Ecclesiam à laudato Gregorio extensum, Decretum existat in Romana Nicolai Synodo: *Ut nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem.* Hoc à se addi dicit ad Decretum Leonis noni. Quod ipsum in prima sua plusquam centum Episcoporum Romana Synodo confirmavit atque innovavit Alexander secundus. Gregorianæ extensionis seriem edicit Marianus Scotus: *Hildebrandus, qui & Gregorius Papa, decrevit præcepto Petri Apostoli & Sancti Clementis, & Canonibus Patrum per bannum Dei, Petri & Pauli, & suum, Synodali judicio multorum Episcoporum, & contra dicens interdixit Presbyteris, Diaconibus, omnibusque Clericis uxores habere, & omnino cum feminis habitare, nisi cum eis, quas regula vel Nicæna Synodus concessit.* Unde & de prædicta Synodo Legati Papa missi ad Henricum Regem Romanorum, id est, duo Episcopi, cum Regina ejusdem Regis matre, & universali Synodo, coram Rege, communi omnium Episcoporum interdictu, feminas separarunt à Clericis, & maxime à Presbyteris. Pergit ad annum sequentem: *Plures Clerici sub sententia interdicti Apostolici libentius evoluerunt, quam feminis & uxoris carere. Sed ut per alios castigarentur, decrevit Synodica Legatione etiam hoc anno, ut nullus Christianus audiret Missam conjugati Presbyteri.* Quod multi Apostolicam excommunicationis & degradationis sententiam spreverint, contumaciter perseverantes & in sacrilego conjugio & in Ecclesiastico ministerio, testantur etiam Sanctus Petrus Damiani, Lambertus Schafnaburgensis, ac Simeon Dunelmensis. Et hæc contumacia Nicolaum secundum, Alexandrum secundum, & Gregorium septimum compulsi procedere ad istud posterius Decretum. Addit laudatus Simeon omnium istorum cum suis uxoris Sacerdotum sempiternam damnationem fuisse Bofoni militi divinitus revelatam.

Incognitus Gregorii adversum rebelles Apologus ex ejus ad Othonem Constantiensem Episcopum litteris refert Decretum: *Nos juxta auctoritatem Sanctorum Patrum in Synodo sententiam dedimus, ut hi qui in crimine fornicationis jacent, Missas celebrare, aut secundum inferiores ordines ministrare altari non debeant.* Statuimus etiam, ut si ipsi contemptores fuerint nostrarum, imo Sanctorum Patrum Constitutionum, populus nullo modo eorum officia recipiat, ut qui pro amore Dei & officii dignitate non corriguntur, verecundia sæculi & oburgatione populi respiciant. Ipsum etiam refert in suis Annalibus Rogerus Hovedensis; Gregorius Papa, Servorum Dei Servus, per totum Italicum Regnum & Theutonicum debitam Sancto Petro Obedientiam exhibentibus Apostolicam Benedictionem. Si qui sunt Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, qui jacent in crimine fornicationis, interdicitur eis ex parte Omnipotentis Dei, & auctoritate Sancti Petri, introitum Ecclesiæ, usque dum emendant & penitentiant. Si qui autem in peccato suo perseveraverint, non

Ann. 1074

Ann. 1071

Cap. 1.

Ann. 1074

Ann. 1074

vin, nullus vestrum ad officium eorum auscultare presumat, quia benedictio illorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum. Similem Decreti formam refert Simeon Dupelmensis. Non sunt tamen ipsum, quod latet aut perit, Synodale Decretum, sed litteræ ejus executrices. Aliud ipsuper ejus de hac re Decretum laudat Lambertus Schafnaburgensis: *Hildebrandus Papa decrevit, ne quis omnino ad Sacerdotium admittatur, qui non in perpetuum continentiam vitamque celibem profiteatur.* Aliud item extat in quinta ejus Romana Synodo: *Si quis Episcopus fornicationem Presbyterorum, Diaconorum, seu Subdiaconorum, precibus vel pretio interveniente, consenserit, vel commissam sibi que compertam auctoritate sui officii non impugnavit, ab officio suspendatur.*

Rectè Marianus Scotus ait Gregorii Decreta ex Patrum Canonibus processisse. Etiam Lambertus Schafnaburgensis affirmat fuisse conformia antiquorum Canonum institutis. Quod ipsum in Epistola ad Lucium, Sancti Juventii, Ticinensis Præpositum, multis ostendit Urbanus secundus. Agunt in illos, adversum quos in litteris ad Sanctum Annonem Coloniensem Archiepiscopum scribit ipse Gregorius: *Novit Fratemitas tua, quia præcepta hæc non de nostro sensu exculpimus, sed antiquorum Patrum Sanctiones, Spiritu sancto predicante probatas, officii nostri necessitate in medium propalamus, ne pigri servi subeamus periculum, si Dominicam pecuniam, que cum favore reperitur, sub silentio abscondamus. Quamquam huic sanctæ Romanæ Ecclesiæ semper licuit, semperque licebit contra noviter incrementes excessus nova quoque Decreta aut remedia procurare, quæ rationis & auctoritatis edita iudicio, nulli hominum fas sit resistere.* Quidam Scioli, Hincmarum Remensem secuti, garrivere Romanum Pontificem obligari ad servandos Canones, nihil nisi ex antiquis Canonibus haustum posse præcipere, ideoque nova hæc, Gangrensi Canoni & longissimæ consuetudini adversa, Gregorii Decreta esse omnino hausta ex isto fonte: Addit Romanam Ecclesiam ad istam hausturam non obligari. Lege Authoris incogniti, quandoque tamen ceptantis, pro Gregorio Apologiam. Gangrensem Canonem supra explanavi.

L. 2. Ep. 67.

CAPUT VIII.

Exponuntur variae adversum hæc Gregorii Decreta contradictiones.

Ann. 1074

Primus Gregorianorum Decretorum hostis infensissimus fuit Belgii nostri Monachus, Henrici quarti Imperatoris partes secutus, Sigibertus Gemblacensis, scribens in suo Chronico: *Gregorius Papa uxoratos Sacerdotes à Divino officio removit, & laicis Missam eorum interdixit, novo exemplo, & ut multis visum est, inconsiderato præjudicio contra Sanctorum Patrum sententiam, qui scripserunt quod Sacramenta, quæ in Ecclesia sunt,*

Baptismus scilicet & Chrisma, Corpus & Sanguis Christi, fiant Spiritu sancto latenter operante, eorundem Sacramentorum effectum seu per bonos seu per malos intra Dei Ecclesiam dispensentur. Tamen quia Spiritus sanctus mysticè illa vivificat, nec meritis bonorum Dispensatorum amplificatur, nec peccatis malorum attenuantur, unde est hic qui baptizat, Ex qua re grave oritur scandalum, ut nullius hæresis tempore sanctæ Ecclesiæ graviore Schismate scissa sit, his pro justitia, illis contra justitiam agentibus, porro continentiam paucis tenentibus, aliquibus eam causa quæsus & jactantia simulantibus, multis incontinentiam perjurio, aut multipliciori adulteria cumulantibus, ad hoc hac opportunitate laicis insurgentibus contra sacros Ordines, & se ab omni Ecclesiastica subjectione excutientibus, laici sacra mysteria temerant, de his disputant, infantes baptizant, sordido humore aurium pro sacro Oleo & Chrismate utentes, in extremo vitæ Viaticum dominicum & usitatum Ecclesiæ obsequium sepultura à Presbyteris conjugatis accipere parvi pendunt, decimas Presbyteris deputatas igne cremant, & ut in uno cetera perpendas, laici corpus Domini à Presbyteris conjugatis consecratum sæpe pedibus concalcaverunt, & sanguinem Domini voluntariè effuderunt, & multa alia contra jus & fas gesta sunt in Ecclesia, & hac occasione multi Pseudo-magistri exurgentes in Ecclesia profanis novitatibus plebem ab Ecclesiastica disciplina averterunt. Quæ omnia verbo tenus ad eundem annum scribunt Matthæus Parisiensis, Radulphus de Diceto, & Thomas Wallingamensis.

Eodem scrupulo laboravit Lucius, Sancti Juventii apud Ticinum Præpositus, existimans Decreta hæc adversari Sancto Augustino, adversus Donatistas constanter tradenti Christiana Sacramenta à profanis intra Catholicam communionem ministris non pollui, & per Sanctos ac per impios tradita aut confecta esse æquè sancta, atque ex omnium manibus posse sine contagio fructuosè participari. Pseudo-Apostolorum, ex invidia & carnali contentione Evangelium aut Sacramenta dispensantium, ministeria esse sancta & piè accedentibus fructuosa scripsit etiam Apostolus Paulus. Respondit verò Urbanus secundus: *Confecta aut data per incontinentes Presbyteros Sacramenta proprias quidem habent virtutis dignitates, sed agentibus vel suscipientibus contra Romanorum Pontificem instituta, nisi fortè sola morte interveniente, utpote ne sine baptisate vel communionem quilibet humanis rebus excedat. Eis, inquam, in tantum obsunt, ut veri sint Idololatæ, quoniam peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus Idololatriæ nolle acquiescere.* Quod à Presbyteri, Episcopi, Metropolitæ, Primatis aut Patriarchæ, Christianam fidem aut sacros Canones palam cum Ecclesiæ scandalo prævaricantis, communionem sit licitum, imò & quandoque justum retrocedere, notissimum est in lege Christiana. Quanto igitur magis id liceat & oporteat ad justum Romanæ Ecclesiæ? Omnis contra justum istud inita, præsertim in divinis Sacramentis, communicatio est contagiosa, & attractio peccati alieni. Rectè tamen Gregorius septimus legem hanc vigere jussit in solis Presbyteris, Diaconis

conis atque Subdiaconis publicè uxorem aut pellicem habentibus. Quod enim ex dubio crimine, quousque accedat Superioris auctoritas, nemo possit sui Episcopi aut Presbyteri declinare communionem, statuit Synodus octava. Et istam Gregorii legem etiamnum hodie vigere in Clericos palam concubinarios, lucet ex Lucii tertii Pontificis Decreto, quod suo Codici inseruit Gregorius nonus.

Fateor tamen horum Decretorum occasione Latinam Ecclesiam fuisse scandalosissimè turbatam. Utique à Presbyteris omni Ecclesiastico ministerio, imò & cœlorum regno potius, quam suis uxoribus valedicere malentibus, & barbaricè ubique tumultuantibus. Plures omni ministerio valedixisse, testatur in litteris ad Cunibertum Faurinensem Episcopum Sanctus Petrus Damiani, affirmans ac demonstrans valedictionem istam fuisse sceleratissimam Apostasiam. Crediderunt se posse uti gratia, quam Sicilia Subdiaconis, dum ad continentiam coegerunt, permisit Pelagius secundus ac Gregorius Magnus, alternativè dumtaxat imperantes aut abstinere ab uxoribus, aut à ministerio cessare. Verùm erat causa valde dispar. Etenim Siculorum Subdiaconorum conjugia erant legitima & Canonica, ideoque per novam sanctionem non poterant invitis auferri. Qualiter adversus Petrum Damiani, Alexandri secundi Legatum, Mediolanenses, & adversus hominem Gregorii septimi Decreta laudantem grassati fuerunt Clerici Cameracenses, supra est dictum. Qualiter Germani Clerici Sigisfridum Archiepiscopum Moguntinum, eadem Decreta publicantem, ex Erfordienfi Synodo expulerint & propemodum trucidarint, refert Lambertus Schafnaburgensis. Eadem passum dicit in Moguntina sequentis Anni Synodo, & pergit: *Sic tandem rei difficultate superatus Archiepiscopus statuit sibi deinceps tali questione omnino supersedendum, & Romano Pontifici relinquendum, ut causam, quam toties ipse inutiliter proposuisset, ille per semetipsum, quando & quomodo vellet, peroraret.* Ejusmodi Responsa accepit Gregorius ab aliis etiam Episcopis, ideo ut & ipse lassatus responderit fuorum Decretorum per Germaniam executoribus Passaviensi Episcopo & Abbati Hirgauziensi: *Quod de Sacerdotibus interrogatis, placet nobis ut in presentiam, tum propter populorum turbationes, tum etiam propter bonorum inopiam, scilicet quia paucissimi sunt qui fidelibus Christianis officia Religionis persolvant, pro tempore, rigorem Canonum temperandum, debeatis sufferre.* Ita coegit Henrici Regis in optimum Pontificem rebellio, ad quem in Brixinensi conventiculo degradandum fuisse illum à conjugatis Presbyteris incensum & persuasum, testatur in libris de gestis Frederici primi Imperatoris Otto Episcopus Frisingensis.

Per Sanctum Lanfrancum Cantuariensem Archiepiscopum in Anglia, & per Hugonem Dientsem Episcopum in Gallia, suos Vicarios & Legatos, Decreta sua Pontifex est potentissimè executus. Et quidem Lanfrancum Guilielmus Rex, Hugonem quidam Gallicani Episcopi strenuè adjuvant. *Fractis perstitit sola ferè Ger-*

mania, quod Henricus Rex fœderet ac impediret omnia, & plures Episcopi, præsertim Guilielmus Ultrajectensis, sceleratè ipsi adularentur.

Sigisfridus Moguntinus à contumacibus Presbyteris in negligentia fomaum actus dormire pergebat. Hinc Sancti Annonis Colonienfis, Wicelini Magdeburgensis, Burchardi Halberstadtensis, & paucorum similibus Episcoporum zelo Gregorius adjunxit operam Rudolphi ac Bertholdi, Ducum Sueviæ & Carentiæ: etiam Alberti Namurcensis, & Roberti Comitit. Flandrensi enim Presbyteros fuisse longè fordidissimos & Episcopos negligentissimos, imò quasi colludentes, docent Papales litteræ ad laudatum Robertum & Comitissam Adalam. Etiam per zelosos ac sibi fideles Monachos curavit Pontifex sua Decreta divulgari. Et hinc nata est bina impurorum Episcoporum & Clericorum querimonia. Primam refert Pontifex in litteris ad laudatos Duces Rudolphum ac Bertholdum: *Si qui contra vos, quasi istud officii vestri non esset, aliquid garrive incipiant, hoc illis respondete, ut vestram & populi salutem non impediatis, de injuncta vobis obedientia ad nos nobiscum disputaturi veniant.* Uti adversus quintam Synodum rebelles trium capitulorum defensores Pelagium primum, Narsetis Comitit armato brachio ad ipsos Constantinopolim deportandos usum, de violata Clericali immunitate & motis Christiano tempore persecutionibus, ita etiam Gregorium septimum fornicarii Episcopi & Clerici accusabant. Et uti istis Magnus, ita his respondit noster Gregorius: *Romam veniant nobiscum disputaturi.* Alteram querimoniam producit impurus auctor Chronici Augustensis: *Gyrovagi sub religionis specie discurrentes maximam ubique seminant discordiam. Papæ Decretum enorme de continentia Clericorum per laicos divulgatur. Sacerdotes à laicis pro connubiis miserabiliter ejiciuntur. Fas & nefas, promiscua omnia, confusa.* Emissos à Pontifice Monachos vocat Gyrovagos. Eorum unus fuit Magenoldus, regularis Clericus, quem ob similem gyrationem fuisse à scortatoribus Clericis gravissima passum scribit Bertholdus Constantiensis. Ex ipsis item fuisse existimo illum hominem, quem Cameracenses vivum combusserunt. Eorum zelus possit quandoque non satis habuisse salis, plebem in uxoratos Clericos nimium inflammasse, atque ita dedisse ansam, ut ipsorum personæ, & data ab ipsis Sacramenta scandalosè tractarentur.

Etenim similem Florentinorum Monachorum, sui de Simonia defamati Episcopi Sacramenta averfantium, excessum describit in litteris ad eandem civitatem Sanctus Petrus Damiani: *Ad Commonachos meos articulum transfero, à quibus profectò procedere notam banc jurgandi materiam non ignoro. Dicunt enim, quia ab hujusmodi Sacerdotibus nec Chrismata confici, nec Ecclesia dedicari, nec Clericalia jura conferri, nec Missarum ullo unquam tempore potuerunt solemniter celebrari. Et tam hæc impudenter allegant, ut anno toto compulerint in tribus Plebibus sine conspersione Chrismatis catechumenos baptizari. Sed cum Christus, procul dubio denominetur à Chrismate, nil aliud tollunt. Baptizant*

nisi Christum, qui Chrismatis subtrahunt Sacramentum. Et certe si me forte non fugit, nulla unquam hæresis in tantam prorupit audaciam, ut à Baptismi lavacro Chrismata, hoc est, à Christiano Christum dividere præsumpisset. Hoc ipsum, aut quid simile possint prædicasse missi à Gregorio Monachi, ideoque à Chronico Augustano Gyrovagi, à Sigeberto Gemblacensi fuerunt didi Ecclesiæ turbatores. Quod pro sacro Chrismate quidam usurpant aurium fordes, fabulam existimo aut imposturam. Adverte interim hæreticam Lutheranorum & Calvinistarum, Chrimata à Baptismo separantium, imò omnem sacram Unionem blasphemantium, audaciam esse idè novam, ut eam usque ad Sancti Petri Damiani ævum Ecclesia ignorarit.

Imploratum Regii brachii auxilium peperit & aliam in Anglia miseriam, de qua Guilielmus Malmesberienfis: *Presbyteros Concilii Londinensis, quod ante Sancti Anselmi abscissum seu exilium fuerat celebratum, violatores, qui post Concilium mulierculas domibus suis vel introduxerant recentes, vel revocaverant veteres, Rex Henricus primus discrimine pecuniæ multare meditabatur. Id vero Anselmus ferendum non arbitratus Regi scripsit, ut ab hac exactione temperaret: Quod Ecclesiasticorum ministrorum vitia, Episcoporum, non secularium corrigi debeant instantia. Ille consilia dignanter accepit, leniter rescripsit venturum proximè in Northmanniam, si quid deliquisset in his & aliis, per ejus emendatum obedientiam.* Et Marthæus Parisiensis: *Rex Anglorum Henricus tenuit Concilium magnum apud Londoniam de Sacerdotum focariis prohibendis. Adfuerunt Concilio VVilhelmus Cantuariensis, Sancti Anselmi successores, & Turstinus Eboracensis Archiepiscopus, cum suis suffraganeis, quos omnes simplicitate Cantuariensis Archiepiscopi Rex Henricus decepit. Concesserunt namque Regi justitiam de focariis Sacerdotum, quæ res postea cum summo dedecore terminabatur. Accepit enim Rex pecuniam infinitam à Presbyteris pro suis focariis redimendis. Tunc, sed tardè, pœnituit Episcopos de concessa licentia, cum in omnium oculis pateret deceptio Prælatorum, & depresso Sacerdotum. Rex enim in Clericorum crimina nequit esse judex, sed obediens dumtaxat ab Episcopis invocatus seu iussus Ecclesiastici judicii executor. Tunc factum existimo, quod addit laudatus Malmesberienfis: Episcopis aliis ista focariarum redemptrices pecunias vel concedentibus, vel metu silentium tenentibus, in solo Radulpho Cicestrensi Episcopo vigor Pontificalis emolliri nequivit. Per totam squidem Diœcesin divina vacare officia, Ecclesiarum januas præcepit spinis obstrui, Monachorum cantum non inbibens, sed tamen laicis aditum arcens. Facti atrocitas Regem inflexit, ut ei solè, quasi mentis inconsideratè homini, censum Presbyterorum indulgeret. Eum postea solum uti verum Episcopum, cæteros spernens, timuit, dilexit, honoravit. Quo exemplo & alii tandem Episcopi censum istum de regis manibus paulatim efestucarunt. Sordidissimum, à Gregorio septimo quam meritissimè damnatum, quæstum varii postmodum Episcopi ac præsertim Archidiaconi sibi appropriarunt. Et hinc Sanctum Anselmum, qui quæstum istum*

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

non soli Henrico Regi, sed & cunctis Angliæ Archidiaconis ac Decanis rigidissimè interdixit, merito laudat Rogerus Hovedensis. Hæc omnes Gregoriani Decreti luctas Urbanus secundus, Paschalis secundus, Calixtus secundus, Honorius secundus, ipsorumque Legati & Synodi variè adjuvarunt. Etiam ab Innocentio secundo fuisse Leodii factam ex Lotharingis & Transfhevanis Episcopis Synodum, damnataque hæc sacrilega conjugia, testatur magnum Belgii Chronicon. Verùm Hydra semper revixit, & nunquam omni capite potuit truncari. Hinc tandem in Romana sua Synodo statuit idem Innocentius: *Decernimus ut ii, qui in Ordine Subdiaconatus & supra uxorem duxerint, aut Concubinas habuerint, officio atque Ecclesiastico beneficio caveant. Ad hæc Prædecessorum nostrorum, Gregorii septimi, Urbani & Paschalis, Romanorum Pontificum, vestigiis in hærentes præcipimus, ut nullus Missas eorum audiat, quos uxores vel Concubinas habere cognoverit. Ut autem Lex continentia, & Deo placens munditia in Ecclesiasticis personis & sacris Ordinibus dilatetur, statuimus, quatenus Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Regulares Canonici, Monachi, atque Conversi professi, qui Sanctum transgredientes Propositum uxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Hujusmodi namque copulationem quam contra Ecclesiarum Regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Quin etiam ab invicem separati pro tantis excessibus condignam penitentiam agant. Sacrilega ista matrimonia reddita declarata irrita. Hoc addit supra Decreta laudatorum fuorum Antecessorum. Lucet ex confirmatorio Eugenii tertii Canone, edito in Synodo Remensi: *Quia continentia, & Deo placens munditia in Ecclesiasticis personis & sanctis Ordinibus dilatanda est, Sanctorum Patrum & Prædecessoris nostri Papæ Innocentii vestigiis inherentes statuimus, quatenus Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Regulares Canonici, Monachi, atque Conversi professi, qui Sacrum transgredientes Propositum uxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Ejusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam Regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Qui etiam ab invicem separati pro tantis excessibus condignam penitentiam agant. Id ipsum quoque de Sanctimonialibus, si, quod absit, nubere tentaverint, observare præcipimus. Innovari à se dicit solius Innocentii secundi Decretum, quod nempe Gregorius & ejus Successores damnaissent quidem ista conjugia, non tamen lucidè irritassent. Exprimit & Sanctimonialia: *Quod enim eas Innocentius non expressisset, irritantem ejus legem quidam gariebant ad ipsas non extendi. Et hinc nulla deinceps apud sacros Canones est memoria Episcopopalium, Presbyterialium, Diaconalium, aut Subdiaconalium conjugiorum aut uxorum. Eas in sua Lateranensi Synodo Alexander tertius vocat mulierculas, quem Successores sunt passim imitati.***

Hac via decrevit malum, non tamen fuit plenè extinctum. Etenim dudum post Eugenii tempora scripsit ad Andream Lundensem in Dania Archiepiscopum, suum per Septemtrionis Eccle-

L. 4. Epist. 1018. *fiat Vicarium ac Legatum, Innocentius tertius. Professasti, utrum Sacerdotes Sueciae in publicis debere tolerare conjugium, qui super hoc se afferunt cuiusdam summi Pontificis privilegio communitos. Quod nec communi jure, nec consuetudine, utpotè exsufflata per Innocentium secundum, possent scdas nuptias defendere, Apostolicum privilegium allegarunt. Hinc pergit Pontifex: De Presbyteris Sueciae certum non possumus dare responsum, nisi viderimus privilegium quod prætendunt. An privilegium habuerint atque exhiberint ignoro; partem negativam persuadere possint verba Joannis Magni in historia Gothorum & Suecorum: Presbyterorum filii in Gothia semper fuerunt vilissimi estimati, eorumque patres ob lesa honestatis infamiam non minus contemptibiles effecti velut sal infatuatum conculcabantur. Hæc palam edicunt ista conjugia ex pravo abusu, non ex Apostolico privilegio fuisse. Eadem pravitatis usque ad eadem tempora perduravit in Dalmatiæ ac Diocliæ Presbyteris & Subdiaconis, extirpataque primum fuit per Joannem Capellanum & Simonem Subdiaconum Legatos laudati Innocentii tertii. Ipsorum Synodum Abrahamus Bzovius suis Annalibus inseruit. Honorius tandem tertius in Ecclesiam introduxit Religiosos Mendicantes, quorum sancto verbo & exemplo malum fuit radicitus ubique evulsam.*

L. 18. c. 6.

An. 1199.

CAPUT IX.

Exponitur aliud contra sacrilega hæc conjugia remedium.

C. 15. et 16.

Remedium hoc edicit in vita Sancti Petri Damiani Joannes Monachus: *Ex Sancti Petri Damiani beneficio est, quod matricum Ecclesiarum Clerum per Romanam provinciam undique sibi contiguum congregatum inspiciamus, eosque nonnulla Canonici ritus vestigia imitari applaudimus, qui reliquis olim cunctis Canonicis institutis, & à communis vitæ ordine prorsus recesserant, & in singulis laribus una cum mulieribus seculariter degebant. Fœditas eatenus se impudenter effuderat, ut nuptiæ Presbyterorum nihil discredere viderentur ab ambitione secularium. Sancti Rigoberti pro reparanda Clericali castitate institutum, longè efficacissimum, ideoque à Pippino Francorum Rege ac ejus filio Carolo Magno omnibus Occidentalis Imperii Ecclesiis impositum, plurimis in locis per causas ex Formosi Pontificis calamitate natas defecerat, atque ita redierant scdæ nuptiæ Sacerdotum. Hinc ad hæc eliminandas istud per omnes Romanæ Provincie Cathedralis Ecclesiæ reparare studuit laudatus Petrus Damiani. Quomodo Fanensis, ac præsertim Velitrensis Ecclesiæ incorrigibiles Clericos, non dumtaxat ad communem, sed & ad sanctissimam vitam reduxerit, docent ejus litteræ ad nescio quem Archiepiscopum, & ad Clericos Fanenses. Singulares*

Clericos passim à secularium conversatione & inconditis moribus non discordare, curis secularibus indifferenter inservire, ab otiosi sermonis ineptiis se non compefcere, terrenæ concupiscentiæ flammis fervere, & aliis insuper subjacere vitiis ac vitiorum periculis scripsit ad quemdam Episcopum, cunctis assidue Clericis prædicavit, atque ita pedetentim reduxit ad vitam communem. Etiam Ecclesiæ Mediolanensi imponere conatus est, suis istic pacificatoriis ac reformatoriis Decretis inferens hunc articulum: *Clerici juxta Ecclesias, si fieri possit, habitare cogantur. Eandem tunc Lateranensis Ecclesia suscepit; susceptam fuisse jussu Alexandri secundi, testatur in Romano Bullario prima Epistola Anastasii quarti. Omnium prima vitam istam in Italia tunc suscepisse videtur Ecclesia Lucensis. Quod enim per Leonis noni ac Victoris secundi auctoritatem suscepit, testatur in compulsois ad ipsam retinendam litteris Gregorius septimus. A Sancto Romualdo hæc didicerat Petrus Damiani scribens in ejus vita: Constituit vir Sanctus Romualdus plures Canonicos & Clericos, qui laicorum more seculariter habitabant, Præpositi obedire, & communiter in congregatione vivere docuit. Laudatus Petrus insuper proprietatem ab Aquilgranensi Regula permissam extirpavit, & omnes ubique Canonicos deduxit ad Regulam Sancti Augustini. Etenim Rhemensem Synodum mandantem omnes Canonicas mulieres vivere secundum Sancti Augustini Regulam, quam Severinus Binius factam existimat sub Eugenio secundo, marginalis Scholiastes rectè adscribit Eugenio tertio.*

Quod cunctus olim Italiæ Clerus vitam communem ex Caroli Magni jussu egerit, lucet ex Romana Synodo laudati secundi Eugenii nuper publicata per illustrissimum Dominum Lucam Holstenium: *Necessaria res existit, ut juxta Ecclesiam claustra constituantur, in quibus Clerici disciplinis Ecclesiasticis vacent. Itaque omnibus sit unum refectorium ac dormitorium, ceteræ officinæ ad usus Clericorum necessariae. Ministri vero post Episcopum tales super eos eligantur, quorum vita atque doctrina illos potius exornent, quam debonefent. Et iterum: Sacerdotes constitui non oportet, nisi in Ecclesiis aut speciali Monasterio deputentur, ne necessitas in secularibus domibus habitandi illis occurrat. Alioquin à propriis Episcopis aut in Episcopia aut in Monasteria habitandi & conversandi pro exercendo officio constituantur, in quibus mulieres conversari nulla ratio permittit. Ideoque eos ibi conversari & enutriri oportet. Hanc ergo lapsam disciplinam revocavit Petrus Damiani, atque confirmari & juberi impetravit à Sancto Papa Leone nono, de quo in historiali Epitome Siffridus Presbyter Misnensis: Leo Papa constituit, ut fiant claustra juxta Ecclesias ad disciplinam servandam. Quod ipsum eisdem verbis ad eundem annum testatur incogniti auctoris Chronologica compilatio. Etiam à Romana Nicolai secundi Pontificis Synodo impetravit Petrus hunc Canonem: *Præcipientes statuimus, ut ii majorum ordinum Clerici, qui Leoni nono Prædecessori nostro obedientes castitatem servaverint, juxta Ecclesias, quibus ordinati sunt,**

An. 1049.

*sunt, sicut oportet Religiosos Clericos, simul manducant & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesiis venit communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apostolicam, communem scilicet, vitam summo pervenire studeant. Quem Canonem innovavit in sua Romana Synodo Alexander secundus, persuasus ab eodem Petro Damiani. Etiam à Gregorio septimo Decreta ista fuisse firmata scribit magnum Belgii Chronicum, & addit: *Multa tunc magna que ubique terrarum fundata sunt Monasteria, & maximè divitiis à Principibus, Prælati, ac divitibus solemniter dotata.**

E. 3047.

L. 3. Ep. 8.

An. 1095.

An. 1075.

L. 1. c. 20.

An. 1168.

An. 1171. & 1185.

F. 1040. An. 1010.

Etenim Hugo primus cognomento Salmensis seu Salmanus, Vefontionensis Archiepiscopus, quatuor erexit claustra Clericalia, primum pro se, secundum pro Clericis ad Ecclesiam Cathedralis, tertium Sanctæ Mariæ Magdalenz, quartum ad Sancti Laurentii Basilicam, de quibus laudatus Petrus Damiani: *Ibi candidus Clericorum tuorum cæcus tanquam Chorus nitet angelicus. Illic enim velut in celestis Athenæ gymnasio sacrarum Scripturarum erudiuntur eloquiis, illic verè Philosophiæ solerter incumbunt studiis, seseque sub regularibus exercent quotidie disciplinis. Multa item in Gallia & extruxit & reformavit Sanctus Ivo Carnutenensis Episcopus, & post illum Stephanus Episcopus Tornacensis. Etiam Lutholfus Tullensis Ecclesiæ Presbyter, laudatus à Bertholdo Constantiensi. Hi omnes propagare Canonicos sub Regula Sancti Augustini. Opus bonum etiam in Germania plures Episcopi promoverunt: Sanctus Anno Colonienensis, Herimannus Bambergensis, Willigifus Moguntinus, Altmannus Pataviensis, Wazo Leodiensis, Bruno Augustanus, Conradus Salisburgensis, laudati à Lamberto Schafnaburgensi, Mariano Scotto, Abbate Dodechino, Magno Belgii Chronico & Chronico Augustano. Hamburgensem & Lubecanam Ecclesias esse ex ipsa fundazione regulares, omnemque per Slaviam multas fuisse eis à Godescalco Duce adjectas testatur Presbyter Hemboldus. In Hibernia eandem sanctitatem plantavit Sanctus Malachias Dunensis Episcopus, in Anglia Henricus secundus Rex, ejusque mater Imperatrix Mathildis laudata à Roberto Montensi. Omnibus eam non Monachalibus Cathedralibus Ecclesiis imposuerunt. Sanctus Malachias persecutus est ac restauravit Sancti Patricii, non Apostoli & Episcopi, sed qui circa Domini annum octingentesimum quingagesimum floruit, Abbatis opus. Ab ipso enim Hibernis esse & regulares Clericos, & admirabile illud purgatorium testatur Joannes Brompton Abbas Jorنالensis. Etiam de Godefrido Hierosolymorum Rege scribit magnum Belgii Chronicum: *Primus secundum Gallicanæ Ecclesiæ morem in Ecclesiis Sepulchri Domini & in Templo Domini Canonicos instituit regulares. Quod ipsum testatur Simeon Monachus Dunelmensis. Circa hæc tempora, quod omnes ubique Canonicis ad vitam communem reduci non possent, cepit vocabulum, Canonici Regularis, distinctioque inter regulares Canonicos & seculares. Regularis & Canonici sunt penitus idem. Carolus Magnus, dum omnes sui Imperii Clericos ad Canonum in Clau-**

stro & communi vita observantiam coegit, alterutro etiam nomine fecit appellari. Et Græcum præ latino, quia jam dudum magis inoleverat, fuit retentum. Retentum fuit etiam post excusam sanctam istam vitam. Hinc illius hoc tempore restauratos, quo ab illius excussoribus discernentur, sese vocaverunt Canonicos regulares. Non est frivola aut inutilis repetitio. Est similis huic: *Abba pater. Communem Clericorum vitam etiam Innocentius tertius dilexit, & admodum promovit. Etenim de ejus apud nos Legato scribit magnum Chronicum: Guido quondam Abbas Cisterciensis, nunc Episcopus Legatus à Papa, sciens Leodii Clericos dormire cum suis focariis, præcepit ut in dormitorio dormirent, & Ecclesias nocte & die frequentarent, & ut Decani ac Præpositi, qui curam eorum gerunt, delinquentes graviter punirent. Ordinavit, & maxime in majori Ecclesia, ut residentes simul in refectorio comedant, & in dormitorio jaceant, & nunquam extra, nisi de licentia Decani. Rebelles vero ut suo stipendio priventur. Lapsæ istic disciplinæ origo fuit sub Innocentio secundo Albuzo Episcopus, de quo idem Chronicum: *Sub hoc Albuzone cepit ruere disciplina Clericalis. Per claustrum equi, & mulieres in domibus habitabant. Civis filias suas sine discretione graduum Clericis & laicis dabant uxores. Accessit & aliud malum sub Pontificatu Alexandri tertii: Ecclesia Sancti Lamberti conflavit ab igne proficiente è domo cuiusdam, & comburente totum claustrum, & omnes ejus officinas. Patracensi etiam in Achaja Ecclesiæ regulares Sancti Rufi Canonicos imposuit laudatus Innocentius tertius, volens institutum istud per omnes, quæ cum Flandrensi jugo Latinum ritum susceperent, Græcorum Ecclesias propagari. Tunc item Osmensis apud Hispanos, ad Sancti Domini, sui tunc Canonici, postea Fratrum Prædicatorum fundatoris consilia, necnon & apud Septemtrionem Livonienis, pluresque in aliis gentibus Ecclesiæ ipsum susceperunt.**

F. 2062.

F. 1093.

Quæstio est, an ista vitæ sanctitas sit apud nos revera Sancti Rigoberti institutum, ab Europæ Ecclesiis antea ignoratum? Dico, *Ecclesiis Europæ: Quod enim Africanæ Ecclesiæ ipsam Sanctus Augustinus imposuerit, atque ita illam ex fœdissima florentissimam reddiderit, lucet ex variis ejus scriptis, atque vita per Possidium Episcopum Calamensem. Porrò negativam propositionis partem suadet Sancti Papæ & Martyris Urbani primi Decretalis Epistola, affirmans vitam istam ex Apostolica traditione vigere in omnibus Cathedralibus Ecclesiis. Et de Sancto Eusebio Vercellensi Episcopo scribit Sanctus Ambrosius. *Hæc duo in attentiore Christianorum devotione præstantiora esse quis ambigat, Clericorum officia & Monachorum instituta? Hæc primus in Occidentis partibus diversa inter se Eusebius conjunxit. Hinc in istius Ecclesiæ eligendo Episcopo asserit requiri duo: Monasterii continentiam, & Ecclesiæ disciplinam. Quod ipsum repetit in quinto decimo Sermone de Sanctis. Et Ecclesiasticum Augustense Chronicum ait Cathedralis olim, postea Monachalem istic Sanctæ Marcellianæ Ecclesiam fuisse ædificatam sub Constanti-**

Ep. 15.

L. 1. c. 8. no. Augusto & adjungit: *Ibidem denique Clerici instituti sunt sub Apostolica regula in communi viventes, ac Deo jure sacrificium laudum statuta horis persolventes, qui processu temporis Canonici regulares nuncupati sunt.* Quod item Cathedralis ad Sanctam Mariam Atrebatensem Ecclesia dudum ante Sanctum Rigobertum fuerit Regularis, liquet ex litteris Sancti Vindiciani Cameracensis Episcopi ad Joannem quintum Pontificem, existentibus apud Baldricum Tornacensem Episcopum in Ecclesia Cameracensis Chronico, laudatamque Atrebatensem Ecclesiam vocantibus *Monasterium Campanicorum.* Eandem vitam in Ecclesia Metropolitana Vesontionensi plantatam a Sancto Lino primo istius civitatis Archiepiscopo, ac primo dein post Sanctum Petrum Apostolum Romano Pontifice, viguisse usque ad Felicem & Tetradum Episcopos, per ipsorum incuriam perisse, ac tandem per Sanctum Martyrem & Apostolum Bonifacium denuo revivisse scribit in ejusdem Ecclesiae historia Joannes Jacobus Chiffletius.

Lib. 1. c. 25. Respondeo tamen Sanctum Rigobertum, ex Sacro Sancti Benedicti Ordine Rhemensem Archiepiscopum, omnino fuisse primum Sancti instituti in Europa auctorem. Adversa argumenta aliud non evincunt. Etenim adducta Sancti Urbani Epistola est ex spuris Isidori negotiatoris Hispani mercibus, à Riculpho tertio post Sanctum Bonifacium Moguntinensi Episcopo sparsis in omnem Franciam, ideoque posterioribus Sancto Rigoberto. Ipsam auctor fuit magis pius quam doctus, conatus afflictae tunc Ecclesiae tradere aut reddere variam necessariam disciplinam, cujus non infima portio fuit communis vita Clericorum. Sanctus Eusebius Vercellensis Episcopus Cathedrali suae Ecclesiae non regulares Clericos, sed Antonianos Monachos imposuit, uti palam lucet ex adductis locis Sancti Ambrosii. Ita cunctis Anglorum Ecclesiis Sanctus Gregorius Magnus impositos voluit Monachos Benedictinos. Augustinus Chronici Auctor est Othone Frisingensi Episcopo posterior, ideoque dicit ibidem tandem Clericos institutos in communi viventes: Utique non sub Constantino, sed sub Pippino aut Carolo Magno. Sancti Vindiciani Epistola videtur habere aliquid difficultatis. Exponit eam Georgius Colvenerius. *Sic Helgandus in vita Roberti Francorum Regis omnes Ecclesias per eum fundatas, sive fuerint Monachorum, sive secularium aut Regularium Canonicozum, vocat Monasteria, uti & alii passim scriptores mediae aetatis.* Et in Vesontionensis Ecclesiae historia Joannes Jacobus Chiffletius: *Nihil frequentius in antiquorum scriptis, quam ut Ecclesiam quamlibet Monasterii nomine appellent, sicut & nos Galli quaecumque Basilicam Mounstier appellamus.* Ita etiam Philo Judaeus & Eusebius Caesariensis Episcopus prima Christianorum apud Alexandriam habitacula vocarunt Monasteria, id est, & situ & singulari sanctimonia ab aliorum habitaculis segregata ad normam Hierosolymitanam, de qua Sanctus Lucas in actis: *Et erant unanimites omnes in porticu Salomonis, ceterorum autem nemo audebat se conjugere illis, sed magnificabat eos populus.* Porro laudatus

Christietius Ecclesiam Vesontionensem affirmans ab Apostolorum tempore fuisse Regularem est omnino lapsus. Adduci nequit firmum istius rei argumentum.

CAPUT X.

An sacrilega Clericorum & Monachorum conjugia fuerint olim valida?

Basilii Pontius Legionensis in eruditis de Matrimonii Sacramento libris existimat sacrorum Clericorum ac Monachorum matrimonia fuisse quidem semper sacrilega, ac per Ecclesiam damnata, dudum tamen valuisse, ac prius per Innocentium secundum Lateranensem Synodum fuisse irritata. Probare nititur ex variis Ecclesiae Patribus, & antiquis Canonibus, conjugia ista quidem punientibus, palam tamen non exsufflanti- bus. Hinc opinatur legem exsufflantem olim non fuisse. Ita cespitat in ipso limine. Etenim matrimonio, quod non solum Christianum Sacramentum, sed & civilis contractus sit, dirimentia impedimenta statuere dudum sibi arrogarunt ac reservarunt Christiani Romanorum Augusti, posterioribus dumtaxat saeculis Ecclesia fuit nacta istam potestatem. Hinc antiqui Patres & Canones raro istorum impedimentorum, utpote ad suam potestatem non spectantium, ex professo meminere.

Et rei & temporis distinctione est opus. Primo agamus de Monachis & Sanctimonialibus. Attentata ab ipsis matrimonia constanter assevero numquam valuisse. Lucet ex lege Joviniani (a) Augusti exstante in Codice Theodosiano ad Secundum Praetorio Praefectum: *Si quis non dicam rapere, sed vel attentare matrimonii jungendi causa sacratas virgines vel invitatas ausus fuerit, capitali sententia feriatur.* Eandem legem Codici suo inseruit Justinianus Augustus, omittitque voces, *Vel invitatas*, quae revera videntur superabundare. Legis causam edidit Hermias Zozenus: *Jovinianus misit ad Secundum Praefidem generale edictum, quod jubebat, ut qui sacratam Virginem, vel ad nuptias contrahendas pellicere conaretur, vel lascivo solum obtutu aspiceret, maxime omnium si per vim raperet, capitali supplicio muldaretur.* Istam legem ideo tulit, quod quidam improbi viri, regnante Juliano apostata tales virgines vel vi vel persuasione ad hanc corruptelam inducias sibi convubio junxissent, quemadmodum fieri solet, cum religionis statu perturbato turpis libido id genus sceleris consciscendi impunitatem proponit. Quod probum quia uno ictu excindi nequit, legem ad Palladium Praetorio Praefectum iterarunt Honorius & Theodosius Augusti, capitale tamen sententiam mutant in publicationem honorum ac deportationem. Neque Jovinianus fuit primus legis auctor; Constantii Augusti legem, exstantem in eodem ejusdem Theodosiani Codicis titulo, innovavit dumtaxat, & capitali supplicio auxit.

Executus est antiquam & haud dubie Apostolicam

C. 16. & 19.

C. 12. & 13.

hanc Ecclesiae regulam, de qua primum Concilium Toletanum, devotam carne lapsam mandans poenitere per decem annos, & adjungens: *Quae autem maritum acceperit, non admittatur ad poenitentiam, nisi adhuc vivente ipso viro castè vivere coeperit, aut postquam ipse decesserit.* Quod nempe irritum sit tale conjugium, & nullus illius liceat usus. Quod ipsam obscurioribus tamen vocibus statuunt Eliberina Synodus, & quarta Carthaginensis, pro fundamento adducens Apostolicum Canonem: *Cum luxuriata fuerint, nubere volunt.* Non dicit, nubunt, sed, *Nubere volunt*, quod nempe nuptias nequaquam validas inire, sed irritas dumtaxat possit attentare. Hinc igitur earumdem cum sacra virgine aut vidua attentatorum capite plesti Jovinianus, omnibus bonis exutum deportari jusserunt Honorius ac Theodosius, quo seducta mulier posset mox in poenitentiam redigi, & ad veniam aspirare. Vanum sacrilegi conjugii fucum voluerunt efficaciter sine quavis standi spe diremptum. Vox *Attentare* palam importat plenam nullitatem. Et hanc legem omnino respexit in litteris ad Himerium Tarracoensem Archiepiscopum Siricius Pontifex, detestabiles Monachorum cum Monialibus nuptias addicens perpetuae usque ad mortem poenitentiae, personas proscribens & Monasteriis ad ergastula, aferensque & à publicis legibus, & ab Ecclesiasticis regulis condemnari. In suis ad Gallicanos Episcopos responsis, apud Jacobum Simondum in primi tomi calce exstantibus, Innocentius primus affirmat ab ejusmodi seductis virginibus, volentibus crimen defendere, *Adultero imponi mariti nomen*, id est, conjugium istam non esse conjugium, sed adulterium atque incestum.

Lucidissime istud ipsum tradit in litteris ad Sanctum Vjdricius Episcopum Rothomagensis: *Quae Christo spiritualiter nupservunt, & velari à Sacerdote meruerunt, si postea vel publice nupservint, vel se clanculo corruerint, admittendas non esse ad poenitentiam, nisi is, cui se junxerant, de saeculo discesserit. Si enim in omnibus haec ratio custoditur, ut quaecumque, vivente viro, alteri nupservit, habeatur adultera, nec ei agenda poenitentiae licentia concedatur, nisi unus ex ipsis defunctus fuerit, quanto magis tenenda est de illa, quae ante immortali sponso se conjunxerat, & postea ad humanas nuptias transmigravit? Haec verò, quae nondum sacro velamine teclae, tamen in proposito virginali semper se manere promiserant, licet velata non sint, his agenda aliquando tempore poenitentiae est, quia ipsarum sponso à Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonae fidei contractus nulla ratione dissolvi, quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, solvi sine vindicta non debet? Nam si Apostolus Paulus, quae à proposito viduitatis discesserant, dixit eas habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quanto magis virgines quae passionis suae fidem minime servaverunt? Distinguit inter votum simplex & solemne. Scio voti solemnitatem esse rem Ecclesiasticam & compositum artificiale; est tamen longè antiquissima, traditioque veraciter Apostolica. Etenim Apostolus Paulus, dum solas sexaginta anno-*

rum, & quidem solas verè, id est, inopes & desolatas, viduas admitti vult ad continentiae professionem, mandans juniores nubere & fieri matres familias, ne in Christo luxuriatae incipiant uri à nimium curatae cutis pruriginè, datam Christo fidem praeriverent, denuo tentent nubere, atque ita retro abeat post Sathanam: Apostolus, inquam, non agit de qualibuscumque viduis, sed de solis ad Ecclesiae ministerium & sportulas eligendis, admittendisque ad honorificum viduitatis velamen, varias Sacerdotium benedictionum preces, & solemnem professionem castitatis. Abiit ut omnes juniores viduas coegerit ad nuptias. Eis quae de datis sibi à Deo viribus confiderent, simplicem professionem non tantum permisit, sed & suasit; solis de incontinentia periclitantibus suasit nuptias: Verum nullius professionem voluit solemniter ab Ecclesia consecrari. Quod talis consecratio dirimeret futuras nuptias, adeoque lapsuras viduas deiceret quasi in necessitatem perpetuae damnationis. Quae regula omnino viguit etiam in sacris Virginibus. Nam virgines etiam ab ipsis Apostolis fuisse consecratas, authenticis exemplis possit ostendi. Quo circa & virginalis & vidualis castimoniae professio semper per sacri veli, quod mitram vocavit Africana Ecclesia, solemnem impositionem, Sacerdotales preces, aut aliam consecrationis formulam fuit sigillata, eaque est illius antiqua solemnitas. Et hinc Innocentius Pontifex scripsit velatae virginis nuptias esse adulterinam ac simultaneam polygamiam, & quidem carnali polygamia & adulterio deteriora. A quibusdam existimatur loqui cum Canone Ancyrano: *Quicumque virginitatem professorem suam irritam reddunt, si Bigamorum defaitionem impleant.* Uti que Bigamorum simultaneorum. Ejusmodi virgines, non nisi soluto per mortem aut equivalentem dissociationem contubernio, vetat Pontifex admitti ad poenitentiam, simpliciter autem professas non mandat separari, sed dumtaxat de laeso bonae fidei seu simplicis voti pacto castigari. Lucidissime dicit primae esse irritum, secundae conjugium valere. Eadem distinctione ac eisdem ferè verbis utitur in responsis ad quaestiones Gallorum. Et hinc fortiter suadeor responsa ista esse omnino ipsius.

Voti solemnitatem in data per manus impositionem benedictionem etiam ponit, ac talium virginum conjugia esse adulteria affirmat Venetica Synodus: esse conjunctiones nefarias ait prima Turonenis. Eas quae sive in Monasterio, sive in propria domo per vestium commutationem conversae fuerant, quinta Aurelianensis mandat non admitti ad communionem, *Nisi culpam sequestratione sanarint.* De lapsis in conjugia Monachis statuit secunda Turonenis: *De uxoris male sociato consortio etiam Judicis auxilio separantur.* Id ipsum ex laudata Joviniani Imperatoris lege statuit de sacris virginibus & viduis, atque adjungit: *Excludatur excusationis adinventio, quam modò aliqua dicere meditantur, quod propterea se veste mutarint, ne eas inferiores personae macularent.* Nam quae se veste mutaverit, absque dolo in eo proposito, quod disposuit, perseverare procurat. *Illud vero*

Cap. 19.

C. 1. & 2.

Cap. 40.

Cap. 6.

Cap. 19.

Cap. 15.

Cap. 20.

vero quod aliqui dicunt, Vidua quae benedicta non fuit, quare non debet maritum accipere? Cum omnes sciunt quod nunquam in Canonicis litteris legitur benedictio vidualis. Non an liceret, sed an valeat istarum personarum conjugium, erat quaestio. Quis enim fidelis unquam quaesierit, an continentiam professae virgini, aut viduae liceat matrimonium? Quaedam virgines non in professionis istius sigillum, sed dumtaxat adversus Raptores violentiam aiebant se mutasse vestem, quaedam viduae sese Sacerdotalibus precibus solemnier non benedictas cavillabantur, ideoque a valido conjugio non arceri. Ipsarum nihilominus nugas datanat, & attentata conjugia separari mandat Synodus, adeoque palam censet irrita. Illarum nuptias esse potius stuprum quam conjugium definit prima Synodus Matifconensis.

Cap. 12.

Cap. 3.

Cap. 6. Cap. 52.

Quousque sese separarint, ab Ecclesiastica communione & omnium Christianorum convivio separant Lugdunensis tertia, & quinta Parisiensis. Idem pro Hispaniarum Ecclesis statuunt Synodus Ilerdensis, Barcinonensis, & quarta Toletana. Sancti Bachiarrii, & Gennadio Massiliensi in virorum illustrium catalogo laudati, doctissimam Epistolam non possim praeterire. Cum sacra virgine in fornicationem lapsa Monacho ut erimen initis cum ipsa nuptiis emendaret, quibusdam suadentibus insigniter ille respondit: Absit hoc a Christiani oris eloquio. Serpentis ista suggestio est, ut illius quem occidit, etiam cadaver absumat. Nonne simile est, si quis percussus graviter extremo anhelet in fine, & hunc terrensus medicus si forte viderit, quia non posse vivere suspicatur, hortetur occidi? Nervosè ostendit conjugium esse religiosi nominis vocabulum, in Monacho aut Moniali nec licere nec posse valere, ideoque hinc lapsi nullum nisi a Monasterii carcere esse spem salutis. Exstat Epistola Tomo tertio sacrae Bibliothecae. Etiam in litteris ad Lucaniam, Brutium, ac Siciliam Episcopos Gelasius primus, Symmachus in litteris ad Sanctum Caesarium Archiepiscopum Arelatensem, ac in litteris variis istud ipsum docet Sanctus Gregorius Magnus.

Epist. 9. Epist. 3.

Cap. 6.

Eadem fuit sententia Ecclesiae Graecae. Etenim in litteris Canonicis ad Sanctum Amphilochem scribit Magnus Basilius: *Canonicorum fornicatio pro matrimonio non reputetur, sed eorum conjunctio omnino divellatur. Hoc enim ad Ecclesiae securitatem esse utile, & haereticis adversum nos non dabit ansam, quod propter peccandi libertatem ad nos atrahamus.* Per Canonicos seu Regulares intelligi majores Clericos, professoque Monachos ac Moniales, rectè advertit Theodorus Balsamon. Ego existimem non de quibuscumque, sed de solis apud haereticos promotis, ac professis Clericis & Monachis retulisse Amphilochem, & Basilius respondisse, quod facta extra Ecclesiam vota quidam censent irrita & exsufflanda. Hoc evincit ratio pro responso adducta. Ita lucet de attentati per orthodoxos Clericos aut Monachos connubii invaliditate nec hunc nec illum umquam ambegisse. Ea enim jam pridem irrita edixerat ex Apostolico Ancyranum Synodus Ancyranam. Ad Theodorum Monachum, in sacrilegas

nuptias lapsum, Mopsuestiensem postea cum eodem post mortem contentionibus Episcopum, scribit Sanctus Joannes Chrysostomus: *Legitima & iusta res est conjugium: & ipse fateor. Sed tibi jam non est integrum jura connubii servare. Caeli enim sponsio semel junctum, illum relinquere, & uxoris laqueis implicari est adulterii crimen incurere. Quamvis millies hoc ipsum voces nuptias, ego tamen & adulterio illud tanto pejus affirmo, quanto major ac melior mortalibus Deus. Nervosè ostendit penitus irritum esse istiusmodi conjugium, & subjungit causam: *Nihil in te penitus tui juris est. Nam si mulier proprii corporis non habet potestatem, sed vir, multò magis hi, qui Christo potius quam sibi vivunt, ditionem sui corporis habere non possunt.* Solemne castitatis votum ponit hominem in statu, & facit esse juris alieni.*

Ep. 1. c. 11.

Consonat sextus decimus Canon Chalcedonensis: *Virginem, quae se Domino Deo dedicavit, similiter & Monachos, non licere matrimonio jungi. Sin autem hoc fecisse inventi fuerint, sint excommunicati.* Conjugium declarari irritum affirmant in responsis ad Francorum consulta Stephanus secundus Pontifex, in Canonum Synopi C. 106. Arsenius Monachus, ac in adducti Canonis scholio Theodorus Balsamon, affirmans ipsum loqui etiam de consecratis extra Monasterii claustrum in propria domo virginibus, probanque ex Justiniani Augusti ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum novella lege, mandante attentatum à Diaconissa conjugium solvi, non quovis modo, sed utriusque attentantis capitali supplicio. Et in scholio quadragiesimi quarti Trullani Canonis, Monachum in profanas nuptias lapsum sola fornicationis poena ferientis, pergit Balsamon: *Quod fornicatorum solum poenis puniatur, qui venit ad matrimonii societatem Monachus, non est, ut existimo, sine distinctione. Videt enim tempore Patriarchae Domini Lucae Monachum quemdam Leontium Muzacem nomine, cum veste militari indutus Synodicè adstitisset, & ab ea muliere cum qua vixerat separari non persuaderetur, ea de causa cum severitate fuisse Monachalibus vestimentis indutum, & carceri traditum, & aliis valde puni- tum. Mibi ergo videtur, quod praesens Canon illum Monachum, qui in matrimonio versatus est, fornicatorum poenis subjiciendum dicit, qui sua sponte ab illicitis nuptiis se junctus est, & ad priorem Monachalem statum reversus, ac confessus. Qui enim non sua sponte ab illicito matrimonio recedit, propter apertam impudentiam graviter puniatur. Et in Scholio decimi noni Canonis Ancyrani distinguit votum simplex & solemne, pergitque de posteriori: *Qui vitam Monasticam elegerint, suam Deo professionem irritam facientes, & se matrimonio conjungentes, Digamorum poenis non subjiciuntur, sed divulso ac separato matrimonio, ut quod consistere non possit, valde puniuntur, & Monasteria, in quo consunt, traduntur, sicut in aliis Canonibus diximus.**

Cap. 7.

Cap. 7. C. 106.

Leg. 6. c. 6.

Cap. 6.

Cap. 9.

Epist. 3.

Eadem est ratio attentati per Episcopos ac majores Clericos matrimonii. Dico: olim fuisse irritum ex Canone antiquissimo. Etenim cunctis Orientalis etiam Ecclesiae Episcopis, Presbyteris, Diaconis, ac Subdiaconis novas post acceptum ordinem nuptias fuisse ab immemoriali consuetudine,

dine, ac ipsis forsitan Sanctis Apostolis vetitas, solumque prius intarum usum permissum, vario authentico testimonio est supra ostensum. Ostensum est, quod antiquam novarum nuptiarum interdictionem Nicæna Synodus confirmavit. Erat interdictio omnino irritans. Hinc enim Jo- vinianus & Vigilantius, Clericorum incontinentia Latine Ecclesiam maculare conati, nequaquam novas illis nuptias, quod ex antiquissimo atque Nicæno Canone nosset irritas, sed solum prius intarum usum permiserunt. Quod Vigilantiani Episcopi ordinando à se Diaconos ad prius ineunda conjugia eam ob causam cogere- rent, supra audivimus à Sancto Hieronymo. In nulla item Latina Provincia, aut Parochia legimus nova majorum Clericorum conjugia fuisse olim grassata, nullum adversus illa antiquum Canonem, nisi hunc unicum tertiæ Synodi Aurelianensis: *Clerici, qui cum uxores non haberent, benedictione suscepta conjugia crediderunt eligenda, qui volentes absque ulla reclamatione in etate legitima fuerint ordinati, cum ipsis mulieribus, quas acceperint, excommunicatione percillantur. Quod si in vitio vel reclamatione fuerint ordinati, ab officio quidem deponatur, sed à communione non pellatur. Episcopus autem qui invitum aut reclamantem presumpserit ordinare, annuali poenitentiae subditus Missas facere non praesumat.* Similis est Canon octavae Toletanae Synodi: *Relatum est nobis, quosdam Subdiaconos, non solum carnis immunditia sordidari, sed etiam, quod dictu nefas est, novis uxori- bus copulari, asserentes hoc ideo sibi licere, quia benedictionem à Pontifice se neciumque percepisse. Proinde omni excusationum discesso velamine id praecipimus observari, ut cum iidem Subdiacones ordinantur, cum vestis ministerii benedictio eis ab Episcopo detur, sicut in quibusdam Ecclesiis vetustas est antiqua. Irritati Clericalis matrimonii fundamentum est solemne castitatis votum: Votum sacro quopiam Ecclesiae ritu sigillatum. Porrò Gallicani quidam à Presbyteris ac Diaconis nullum hujusmodi votum exigebant, ordinabantque etiam invitos, ac adversus ipsum protestantes; quidam vero Hispani Episcopi in ordinatis à se Subdiaconibus votum nulla sacrarum precum benedictione sigillabant, ideoque hi gradum suum non esse solemne aut sacrum, illi licere sibi voluerunt gratiam Ancyranam Canonis: *Diaconi quicumque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sint & dixerint velle se conjugio copulari, quia sic manere non possunt, hi si postmodum uxores duxerint, in Ministerio maneat, propterea quod eis Episcopus licentiam dederit.* Erant causationes frivolae. Ipsas interim excisas volens Mater Ecclesia, & Subdiaconos deinceps benedicti iussit in Hispania, & nullum ita protestantem Gallum in Diaconum consecrari. Vides item novas olim nuptias à nullo umquam latino sacro Clerico fuisse sine quopiam irritantem legem nubitante sacro attentatas. Eademque disciplina viguit in Diocesi Illyriciana. Hinc enim Joannis in Creteni Ecclesia Diaconi sacrilegas nuptias separari ac exsufflari per Paulum Metropolitanam iussit Pontifex Vitalianus.*

Cap. 7.

Cap. 6.

Cap. 9.

Epist. 3.

Eandem sanctitatem semper fuisse in Ecclesia

Graeca docet vulgaris Canon Apostolicus: *Inimicis qui ad Clerum proceffi sunt, praecipimus ut si voluerint uxores accipiant, sed Lectores & Cantores tantum.* Novas nuptias etiam subdiaconis esse ab Apostolis, atque à Nicæna item Synodo interdictas Graeci omnes constanter asseverant. Apostolicae item sub Sancti Clementis nomine constitutiones Episcopo, Presbytero, atque Diacono ipsas interdiciunt rigidissimè, solisque Lectoribus & Cantoribus indulgent. Et Nicæna Synodo prior Canon Neocaesarensis: *Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur.* Fuisse legem irritantem liquet ex superius adducto Canone Sancti Basili: *Canonicorum, seu majorum Clericorum, fornicatio pro matrimonio non reputetur, sed eorum conjunctio omnino divellatur.* Ponticæ, intra quam Neocaesarea, Dioceseos Primas fuit Basilius, ideoque & istius Canonis authenticus interpres. Et omnes hosce Canones in sui codicis ad Julianum Praetorium Praefectum lege innovat Imperator Justinianus, assermans esse nimium dulces, ideoque addens natus ex ejusmodi consupratione proles, nec legitimas esse aut proprias, imò nec naturales, nothas aut spurias, sed prorsus & undique prohibitas ac damnatas, successionis & omnis etiam per interpositam personam donationis incapaces atque indignas, ad instar illarum quae ex incæstis ac nefariis nuptiis nascuntur. Quae palam edicunt omnimodam conjugii nullitatem. Eadem repetit in duabus novellis legibus ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum. Penitus ineptum hoc ette Dionysii Godofredi marginale scholion: *Verosimile est novo jure mutatum esse. Jubentur enim Clerici contrabentes nuptias suis adhaerere uxori- bus, Novellæ vigesima secunda capite quadagesimo secundo.* Novella quippe ista loquitur de solo Lectore. Avitam consuetudinem variis Canonibus confirmans etiam Trullana Synodus, ejusmodi conjugia tamquam nefaria dissolvit. Confirmavit & Leo Sapiens, poena nonnihil mitigata. Quin imo in multis Graecorum Ecclesiis fuisse etiam Lectoribus & Cantoribus interdictas novas nuptias docet quartus decimus Canon Chalcedonensis. Et hinc ad Ancyranum, qui Diaconis adversus castitatis professionem protestantibus ipsas permittit, rectè scribit Theodorus Balsamon: *Hunc Canonem ne sequaris.* Adversari dicit Synodo Nicænae. Item Novellam Leonis Sapientis legem, permittentem à sacris Clericis intra suæ ordinationis biennium duci uxores. Etiam de Episcopi licentia ait non posse duci.

Cap. 27.

Li. 6. c. 17.

Cap. 12.

Cap. 19.

L. r. tit. 3.

Lege 5.

c. 8.

Lege 6.

c. 5.

Apud nos Latinos, licet quandoque graviter cespitarit, permansit tamen ista disciplina usque ad barbaras in Formosum Pontificem injurias. Ex isto scandalo nata calamitas omne nostrum aurum vertit in scoriam, adeo ut non soli Presbyteri ac alii majores Clerici, sed & ipsi Episcopi, laicorum more, palam ducerent uxores, tamquam sponsi coronarentur, & festa nuptialia impudentissimè celebrarent. Infami flagitio potentes ac eruditos, etiam in ipsa Romana Urbe, non defuisse patronos est supra demonstratum, & de nefarii commercii validitate nemo audebat vel

vel dubitare. Quod validitatem istam Leo nonus, Stephanus decimus, Nicolaus & Alexander secundus, Gregorius septimus, Urbanus, Paschalis, Gelasius, & Calixtus secundus pro chimerico monstro habuerint, est longè certissimum, disertè tamen in suis Decretis non expresserunt, ideoque libidinosa Episcoporum & Clericorum sæx hinc inde non desit errorem contumaciter defendere.

Epist. 10.

Favere videbatur Paschalis secundi ad Compostellæ Antistitem Epistola, usque ad Romanæ legis susceptionem natos è conjugatis juxta Hispaniæ consuetudinem Sacerdotibus filios permittere esse tamquam legitimos omnis Ecclesiasticæ & civilis dignitatis capaces. Etiam quidam probati doctores cespitarunt in hisce nebulis, credentes avitum Latinæ, imò Apostolicum atque Nicænam universalis Ecclesiæ Canonem per adversam tanti temporis consuetudinem sopiri potuisse, imò & abrogari. Quare intolerabili errori omnem ansam atque fomentum præcisa volens Innocentius secundus in sua Lateranensi Synodo statuit, aut potius declaravit istiusmodi copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non esse. Basilio Pontio & aliis quibusdam scholasticis Doctoribus visus est de solis futuris conjunctionibus decernere, atque ita creditus fuisse primus ipsarum irritator.

C. 106.

Quam omnem doctrinam in septimo Theologica eruditionis Tractatu docet, atque insigniter elucidat etiam Hugo de Sancto Victore: *Virgines devotæ, postquam ab Episcopo sunt consecratæ, & viduæ velatæ, nullo modo possunt facere conjugium.* Probat ex Pauli Apostoli, Innocentii Pontificis, & quorundam aliorum Patrum Decretis, quæ & nos laudavimus. Quorundam sententiam, omnia ista sacrilega virorum & mulierum conjugia habentem rata & valida, refert in undecima parte secundi libri de Sacramentis, acriter impugnat, votum publicum seu solemne distinguit ab occulto seu simplici, sacrilega post hoc conjugia faterur esse ac semper fuisse valida, & pergit: *Aliud est de illis qui post votum etiam professione publica sub testimonio Ecclesiæ erga Deum se obligaverunt, & foris ad hoc amplius est ad continentiam sanctimoniam consecrati sunt, de quibus verè dicimus, quod post tale Propositum & post tale votum, manifesta professione confirmatum, ad conjugale fœdus descendere non possunt. Etsi forte hoc aliquando attentaverint, non conjuges, sed fornicarios, & spiritualis castimonie violatores ad friviam sui propositi integritatem reparandam & conservandam districtè revocandos.* Hanc esse dicit mentem omnium antiquorum Canonum, & addit de suo tempore: *Sic Ecclesia tenet.* Quare certum est cunctarum, quæ mutata solemniter veste, aut simili publico ritu sigillarant professionem suam, virginum ac viduarum vota fuisse olim solemnia, & istorum Canonum reviviscantiam esse à cunctis optandam. Quod non nisi circa laudati Hugonis tempora cœperit ad Monasticam professionem & sacros Ordines contrahi ista solemnitas, lucet ex hac ejus disputatione, nec non ex septuagesima sexta Epistola Sancti Bernardi. Res non est hujus loci.

CAPUT XI.

Solvuntur adversa argumenta.

PRIMO possit objici decimus nonus Canon Anacyranus: *Quicumque virginitatem professentes professionem suam irritam reddunt, Bigamorum definitionem impleant.* Utique non simultaneorum, sed successivorum Bigamorum, quorum secundæ nuptiæ semper valuerunt apud omnem Ecclesiam, & quibus ab Orientalibus Patribus definita penitentia fuit unius dumtaxat anni. Canonem ita intelligendum tradit non solus in ejus commentario Theodorus Balsamon, sed & in Canonicis ad Sanctum Amphilochem litteris Sanctus Basilius. Ait Canonem statuere in sacras Virgines solemne suum votum attentato matrimonio prævaricatas. Respondeo hæc vera esse, addoque à Sancto Basilio rectè adjungi Canonem esse justo mitiorem, ideoque Virgines istas non successivis Bigamis, sed adulteris in penitentia & actus invaliditate comparandas. Eas enim à præteritis maritis mandat omnino separari. Verum solas Virgines, quæ sponte ac liberè post sextum decimum ætatis annum fuerint professæ. Emissum ab inferiori ætate votum censuit non solemne. Loquitur conformiter ad regulam Latinæ Ecclesiæ, à qua lapsas in matrimonia sacras Virgines fuisse semper tractatas ut simultaneè Bigamas, est supra ex Innocentio primo Pontifice ostensum. Nec desunt qui ita intelligant etiam Ancyræ Canonem. Ego sanè sic mallem intelligere, sed nolim Sancto Basilio sine firmo fundamento adversari.

Secundo possit objici primus Canon Neocæsarensis: *Presbyter, si uxorem acceperit, ab Ordine deponatur; si verò fornicatus fuerit, vel adulterium perpetraverit, amplius propelli debet, & ad penitentiam redigi.* Hic non tantum degradati, sed & excommunicari debet, adigi ad omnes Presbyteralis penitentiae gradus, & sic tandem reponi in Laicam dumtaxat communionem. Cur Presbyteri conjugium quam fornicatio castigatur mitius? Quod validum tunc fuerit, ideoque licet Ecclesiasticæ Regulæ prævaricatorium, à fornicationis tamen ac adulterii sordis purum. Hic est Canon, quem justo mitiorem attentati matrimonii nullitate adauxit Justinianus Augustus, ideoque ipse apud Græcos videtur fuisse primus auctor istius nullitatis. Respondeo non hunc solum, sed & supra adductum Sancti Basili Canonem, qui talia Matrimonia palam censet irrita, fuisse respectum & adactum à Justiniano, ideoque ipsum talis nullitatis nequaquam fuisse auctorem. Sed neque fuit Sanctus Basilius. Etenim per Nicænam Synodum, imò per antiquissimum Canonem fuisse semper in omnibus sub cœlo Ecclesiis damnata talia matrimonia, est nimis clarum. Per Acaciani schismatis licentiam ipsa in Orientalibus Ecclesiis invaluerant. Hinc novis penitentis, postmodum per Leonem Sapientem mitiatis, Imperator Justinianus censuit esse opus.

Etiam

Etiam post illum sub Justiniano secundo Synodus Trullana. Neocæsarensis postò Canon in illa damnata conjugia quàm in fornicationem fuit clementior, quod honestatis & pudicitiae, licet nullam veritatem, tamen aliquam haberent imaginem. Præterea non de quibuscumque, sed de solis, qui adversus castitatem fuerant ante Diaconatum protestati, Presbyteris agit: *Datum ipsis licentiam sancit cum solo diaconatu durare; à suscepto Presbyteratu statim extingui.* Delicti hujus species erat nova apud Ponticos, ac in istis protestatis mereri videbatur aliquid excusationis ac veniæ. Hinc mitius castigata.

Epist. 62.

Objicitur etiam Sancti Cypriani adversum Virgines scdè cum Diacanis concumbentes locus in litteris ad Pomponium Episcopum Dionysiensem: *Quod si ex fide se Christo dicaverint, pudicè & castè sine ulla fabula perseverent. Ita fortes & stabiles præmium Virginitatis expectent. Si autem perseverare nolunt, vel non possunt, melius est nubant, quam in ignem delictis suis cadant.* Respondeo sensum hunc esse à Sancto Cypriano alienissimum. Etenim si ille sacris, continere nolentibus aut non valentibus, virginibus matrimonia suavit, manifestus fuit Christianæ legis prævaricator, nequaquam custos & doctor. Obscurum ejus locum mutuatus est Sanctus Hieronymus in Epistola ad Demetriadem: *Sanctum Virginum Propositum quarundam non bene se agentium nomen infamat. Quibus aperte dicendum est, ut aut nubant, si se non possunt continere; aut contineant, si volunt nubere.* Elucidat verò in libris adversus Jovinianum, Apostoli verbum, *si nupsit Virgo, non peccavit*, exponens: *Non illa Virgo, quæ semet Dei cultui dedicavit. Hæc enim si qua nupsit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit. Virgines, quæ post consecrationem nupsent, non tam adulteræ sunt quam incestæ.* Eas quæ se continere nolunt aut non possunt affirmat non post, sed ante acceptam consecrationem debuisse nubere. Eodem modo Apostoli locum exponit in litteris ad Lucaniæ ac Siciliæ Episcopos Sanctus Papa Gelasius, in libro de Sancta Viduitate Sanctus Augustinus, & pluribus in locis Sanctus Joannes Chrysostomus.

Epist. 8.

L. 1. c. 7.

Epist. 9. c. 4.

C. 34.

Idem tamen Augustinus in libro de sancta Virginitate videtur aliter sentire: *Multas sacrarum Virginum revocat à nubendo, non amor præclarè Propositi, sed perditus decore timor, veniens à superbia, qua formidat magis hominibus displiceri, quam Deo. Hæc igitur, quæ nubere volunt, & ideo non nubunt, quia impune non possunt, quæ melius nubent, quam urerentur, id est, quam occultæ flamma concupiscentiæ in ipsa concupiscentia vastarentur, quas penitet Professionis, & piget confessionis, nisi correctum cor dirigant, & Dei timore rursus libidinem vincant, è mortuis deputandæ sunt, sive in deliciis agant, sive in laboribus atque jejuniis nulla cordis correctione superfluis, & magis ostentationi, quam emendationi servientibus.* Respondeo locum hunc exponi in primo Augustini sermone de communi vita Clericorum; *Malum est cadere à Proposito, sed pejus est simulare Propositum. Clericus duas res professus est: Sanctitatem, & communiter vivendi societatem. Si ab hoc Proposito ceciderit, & extra manens Clericus fuerit, dimidius cecidit; si vero intus, occultè proprietarius, habuerit simulationem, totus cecidit. Manifestis Apostatis occultos hypocritas asserit esse peiores, quod nempe justitiæ histrio sint, & pessimæ suæ nequitiae addant superbiam & simulationem. Quo etiam respexisse possit supra laudatus Canon Neocæsarensis. Presbyterorum nuptias, non quod validas agnoscat, mitius punit quàm fornicationem aut adulterium, sed quod apertum attentatum sentiat esse crimen levius, quàm Epicurum vivere, & virum sanctum simulare. Et ex ipso loqui omnino videtur in Apostolicorum hæresi Sanctus Epiphanius, sacrilega quarumvis sacrarum personarum matrimonia damnans rigidissimè, atque adjungens: *Verum melius est judicium quàm damnatio. Nam qui, ut ne apud homines in infamiam adducantur, clam stuprum perpetrant, Monasticæ vitæ vel continentie sponsione non se apud homines obligant, sed apud Deum, qui & occultis cognoscit, & in adventu suo universam carnem redarguet, in quibus videlicet quisque peccaverit. Quo circa satius est uno peccato se quàm pluribus adstringere. Satius est, ubi à curriculo exciderit, palam sibi uxorem legitimis nuptiis adungere, ac post virginitatem longo intervallo suscepta penitentia iterum Ecclesiæ reconciliari: Ut pote qui & peccatum admisit, & prolapsus fuerit & infractus, & obligatione vulneris opus habeat, ut non occultis in dies emissæ à Diabolo nequitie jaculis saucietur.* Etiam hoc sensu dicit esse melius nubere quàm uri: *Utique nubere, & postmodo penitentiam agere, quàm ob productas ad vitæ finem secretas scortationes addici ad perpetuas gehennas.* Quæ doctrina an omnino irreprehensibilis sit, non caret scrupulo.*

Objicitur etiam Sanctus Augustinus in libro de sancta Viduitate, Apostoli de sacris Viduis verbum, *Nubere volunt*, insigniter exponens, & pergens: *Habent damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt, etsi non nubendo, tamen volendo. Non quia ipse vel talium nuptiæ damnatæ judicantur, sed damnatur Propositus fraus, damnatur fracta voti fides, damnatur non susceptio à bono inferiori, sed ruina à bono superiori.* Proinde qui dicunt talium nuptias non esse nuptias, sed potius adulteria, non mihi videntur satis acutè ac diligenter considerare quid dicant. Fallit eos similitudo veritatis. Quia enim conjugium Christi dicuntur eligere, quæcumque Christiana sanctitas non nubunt, hinc argumentantur quidam dicentes, *Si viro suo viro, quæ alteri nubit, adultera est, viro ergo Christo, cui mors ultra non dominatur, quæ conjugium ejus elegerat, si homini nubit, adultera est.* Ex ista argumentatione affirmat sequi quædam absurda: *Quod sacræ Viduæ Christus Dominus sit non primus, sed dumtaxat secundus maritus, imò & adulter conjugatæ mulieris de mariti venia continentiam voventis.* Hinc pergit: *Quapropter non possum quidem dicere à Proposito meliori lapsas, si nupsent, feminas esse adulterias, non conjugata, sed planè non dubitaverim dicere lapsas & ruinas à castitate sanctioris, quæ vocatur Deo, esse adulteris peiores. Hæc ideo dicto, ne arbitreris, vel secundas nuptias esse crimen, vel*

Hæc est 61. l. 6. & 7.

1. 3. 7. 3

C. 9.

E

quæ

quascumque nuptias, cum sint crimen, esse malum. Non itaque illas à te damnatas esse velim, sed speratas.

Fateor locum esse difficilem. Movit ille etiam duos Carnuteses monachos, ad quos in libro de præcepto & dispensatione Sanctus Bernardus: *Postulatis absolvi vobis, cur Sanctus Augustinus conjugii legi votum quodammodo subjiciat continentiae, ita ut in libro de Viduitate asserere videatur, nec cælibis quidem vitæ Propositum præscribere posse copule conjugali, quo minus indissolubile maneat etiam quod à continentibus, fallente diabolo, fracto sanctitatis voto, initum fuerit matrimonium. Et ad hoc nihil ad præsens certius breviusque respondendum occurrit, nisi quod ita Sanctus Antistes sapuit; relictæ, ipse viderit. Nam ego in sensibus, actibusque illustrium Patrum cautus profectus sum omnino non aliud existimare, quam quod beato Apostolo teste quaeritur inter Dispensatores ut videlicet fidelis quis invenitur. Certius sum enim, sive in suo abundaverint sensu, sive in Dei Spiritu, sicut & in ceteris, ita & in hoc Augustinum fuisse fidem.* Debita cum submissione & reverentia asserit Augustinum istuc ut hominem deviasse. In libris de continentia Claudius Espenceus locum istum scribit facilius posse negari, quam solvi. In libro de Monachis Robertus Cardinalis Bellarminus ait Ecclesiasticum Canonem, sacrarum personarum conjugia irritantem, fuisse ab Augustino ignoratum. Et reverà sacrorum Canonum ille non fuit plenè peritus: dudum enim octavum Nicænum, per omnem vitam ignoravit cunctos Canones Sardinenses. Verum quomodo ignorasse possit à se editum atque subscriptum, postremum quartæ Carthaginensis Synodi Canonem, qui professarum mutata veste Viduarum matrimonia lucidè definit esse adulteria ac secundas nuptias, omni communione privat, mandatque separanda? Quomodo ignorasse possit Sancti Optati Milevitani Episcopi notissimos adversus Parmenianum libros, in quibus lucidè docetur professarum cum assumpta Mytra Virginum conjugia non valuisse? Quo circa melior videtur Hugonis Victorini sententia, in postremo superius laudato loco, asserens Augustinum, non de solemniter ac publicè, sed de solis simpliciter & occultè professis loqui viduis. Loquitur enim ad nobilem Viduam Julianam, quæ cum omni sua priori pompa degebat in defuncti viri domo, atque ita videtur non assumpsisse humilem Vidualis professionis vestem, ideoque nec solemne votum habuisse. Et ante quartam Carthaginensem Synodum possit esse scriptus hic libellus, atque illic, si quidem de solemnii voto agat, retractatus.

Verum quid ad Sanctum Epiphanium, qui attentatas à solemniter professo Monacho nuptias discretè affirmat legitimas? Lucidè affirmat in ipsis committi dumtaxat unicum peccatum: nempe in ipsarum contractu. Earum, quod validas censet, usum credit non esse peccatum. Et adjungit: *Hunc in modum predicare consuevit ecclesia. Hæc ad remedium comparata sunt medicamenta.* Respondeo originale ejus textum sonare hoc modo: *Satis est à cursu lapsurum accipere sibi zelam mulierem secundum legem.* Nequaquam sa-

tas ac legitimas ejusmodi nuptias, sed dumtaxat vulgè fatius esse cum una palam pellice vivere secundum matrimonii leges, quam vagè cum pluribus clanculo volutari. Quod de unico peccato habet, videtur non de individuo, sed de unica specie intelligendum. Quidquid sit, uti in Canonice litteris, ita & in Patrum scriptis occurrunt loca obscura & dubia, quibus lucidi Ecclesiæ Canones sunt omnino præponendi. Et Sanctum Epiphanium constat non esse ubique authenticum.

Opponitur nobis & Sancti Gregorii Magni factum circa Venantium Monachum Apostatam. Nobilis vir Venantius, pravis consiliis circumductus, sub Pelagio secundo Pontifice excurrit Monasticam professionem & habitum, fit Italiae Cancellarius, ac ducit uxorem. Sanctus interim Gregorius fit Romanus Pontifex, Venantium acriter monet & arguit, conatus reducere ad Monasterium, sed non fuit exauditus. Ex Italiae Cancellario fit ille Siciliae Patricius, seu Romanis per istam provinciam militiæ atque ærario Præfectus, & cum Joanne Syracusæ Episcopo habet graves contentiones. Joannes ejus oblationes suscipere noluit, nec in ipsius ædibus celebrari Missas; ille autem iratus in Episcopum immisit armatos milites, hostili more grassatos. Contentionis causa non est liquida. Ego existimem fuisse Monasticam apostasiam, ob quam generosus ac primus Siciliae Episcopus noluerit homini communicare. Nihilominus pacem inter ipsos composuit Sanctus Pontifex, & Joanni Episcopo scripsit, *ut & oblationes Venantii, sicut antea, susciperet, & Missas in domo ejus non solum celebrari permitteret, sed etiam ipse perageret, & causam suam servata obaritate exequeretur.* Hinc ergo quidam existimant Apostasiam fuisse dissimulatam à Pontifice, & matrimonii, licet sacrilegè, tamen validè initi usum Apostatæ ex causis dispensatorie indultum. Omnes olim Monachos, uti hodie Clericos Societatis Jesu, volunt solutis & extinctis votis liberos potuisse à Prælati remitti ad sæculum, atque id Gregorium Venantio fecisse.

Resp. non fecisse. Lucet ex Testamento morientis Venantii. Omnia quippe sua Barbaræ & Antonia filiabus reliquit, conjurans Pontificem de ipsis curam gerere, & Mauritio Imperatori supplicare, quatenus aut in Romana Urbe ponantur, aut certè non extrahantur de Sicilia, sed hic aut ibi juxta Principis placitum ordinentur. Et ipsas & omnem suam substantiam coram laudato Joanne Episcopo posuit sub tutela & protectione Apostolicæ Sedis. Verum Regii Fisci Curatores omnia defuncti bona mox invaserunt, arrestrarunt, & Regia illis sigilla apposuerunt, tamquam spectantibus ad Fiscum. Utique ex Justiniani Augusti ad Julianum Prætoris Præfectum lege, mandante majorum Clericorum & Monachorum ex attentato sacrilegè matrimonio proles tractari ut natas ex nefario & damnato congressu, nihil illis relinquî, nihil donari, ne quidem per interpositam personam. Hinc ex hujus legis & Fiscalium Ministrorum metu ad Apostolicam protectionem, & benignum Pontificem,

ficem, qui orphanarum filiarum rem apud Principem ageret, Venantius confugit. Porro Pontifex ex Johanne Episcopo intellexit hæc omnia, ac rescripsit: *Uno tempore auditis & Venantium desperatè ac graviter egrotare, & in rebus orphanorum homines iniquos insistere, vix se dolor in corde meo capere poterat. Vestra Sanctitas primam, quam decet, curam negligere non debet, ut de anima ejus cogitare debeat, exhortando, rogando, terribile Dei Judicium proponendo, ineffabilem ejus misericordiam promittendo, ut ad habitum suum redire vel in extremis debeat, ne ei tanta culpæ reatus in æterno Judicio obstat.* Hæc verba demonstrant Venantium non fuisse sæculo redditum, nec à votis liberatum. Ejus Filias Joanni Episcopo custodiendas Pontifex tradidit, & omnem causam Mauritio Augusto per Anatholium Diaconum, suum in Regia Urbe Apocrifarium, commendari fecit, dolens quod in Testamento suo Venantius Principis opem implorandam rogasset. Maluisset solam Apostolicæ Sedis protectionem fuisse invocatam. Tunc enim Fiscales Ministri manus rapaces in ejus bona extendere non præsumpsissent. Tanta tunc erat Authoritas Apostolicæ protectionis, implorata etiam adversum publicas de rebus temporalibus leges. Ex his interim lucet sacrilegum Venantii conjugium neque à Pontifice neque à Principe fuisse habitum pro valido, sed pro clarè nefario, atque per Canones & Leges damnato.

Quæstio est, Quomodo igitur Gregorius ipsam dissimulavit, quomodo Venantium in Monasterii carcerem non conjecerit, quomodo iusserit ejus oblationes suscipi, & in illius domo per ipsum etiam Episcopum Divina Sacrificia celebrari? Respondeo esse quæstionem difficilem. Eandem Sancto Bernardo proposuerunt supra memorati Monachi Carnuteses, & ille in Libro de præcepto & dispensatione non scivit aliud, quam Sanctum Gregorium credere & laudare fuisse fidelem Dei dispensatorem, qui egerit ex legitimis causis, sed à se ignoratis. Et certè laudatus Gregorius quosdam in publica Matrimonia lapsos Surrentinæ Ecclesiæ Monachos per Anthemium Subdiaconum, Apostolici in Campania Patrimonii Rectorem, iussit apprehendi, & reddi suis Monasteriis ad agendam in carcere poenitentiam. Lapsas in conjugia Moniales tractari eodem modo iussit per Januarium Calaritanum Episcopum, Sardinia Metropolitam. Romanum Ravennæ Exarchum eis patrocina præbentem gravissimè monet, graves inde discordias minatur, & adjungit: *Hujusmodi iniquitatem impunitam propter Deum nullo modo patimur permanere.* Etiam Marinianum Ravennæ Archiepiscopum in ejusmodi conjugii separandis & vindicandis tardiozem, graviter arguit spondens auxilia per Vitalem Romanæ Ecclesiæ Defensorem. Arguit & Leonem Catanensem Episcopum ob similiter lapsos Sancti Viti ad Æthnæ montem Monachos, lamentans talia matrimonia apud Siculos quasi licita grassari. Forsan Venantii pessimum exemplum dederat ansam licentiæ. Duos item Sancti Georgii Monachos Apostatas, quorum alter etiam uxorem duxerat, per Stephanum Carth-

larium apprehendi iussit ac recludi. Ita palam lucet sacrilega ista conjugia apud Gregorium fuisse omnino irrita & nulla.

At cur Venantium toleravit? Causam edicere videtur in scriptis ad ipsum litteris: *Sic culpam tuam insequor, ut personam diligam; sic personam diligo, ut culpæ vitium non amplectar. Si igitur à me amari te credis, Apostolorum liminibus præsentare, meque consiliario utere. Si autem fortasse in causa Dei minus credor, & pro Zeli mei ardore suspectus sum, cunctam simul Ecclesiam in consilio hujus disceptationis adhibeo, & quidquid omnibus fieri salubriter placet, ego in nullo contradico, sed quod in commune decernitur, lætus subscribam & implebo.* Venantius reclamavit adversus professionem, ex causis dixerat invalidam, ejusque circumscriptæ cupiditati plures adulabantur. Hinc non illos, sed se audiendum clamabat Gregorius, spondens rem nequam suo solius judicio, sed Synodaliter tractandam, datamque illic sententiam à se probandam & exsequendam. Verum Venantii examen istud non potuit persuadere. Res videtur fuisse dubia. Hinc suæ conscientie Pontifex reliquit Romanæ militiæ Ducem, qui graves in omni Italia motus potuerat concitare. Attamen in extremis positum denuò admonuit redire tandem vel tunc ad Monasticum habitum. An impetravit ignoro.

Adversus nos adducitur etiam Sancti Bernardi Epistola ad Artaldum Pultariensis Monasterii Abbatem: *Periculosum est, ac fortasse illicitum, hominem post diutinam in domo & habitu religionis conversationem ad sæculum rediisse, quique prius, & adhuc priori uxore vivente & consentiente, fortissimè ac diutissimè continentiam tenuit, secundum rursus amplexibus se ineptissimè atque inhonestissimè implicuisse. Quia tamen publicè ac solemniter iuxta morem cæterorum hominum, & sine querela vel calumnia ipsum qualescumque conjugium celebratum fuit, nobis non videtur turum, illum illam non consentientem dimittere, nisi prius Episcopalis auctoritatis vel consilio fretum, vel imperio, aut certè Ecclesiastico Canonicoque Judicio.* Nescio quis pius fidelis post suæ, cum qua ex mutuo consensu dudum castè vixerat, uxoris mortem assumpsit in propria domo monasticum habitum, quo votum suum majori securitate muniret; quin & Paltariensis Cœnobii ingressum petiit. Verum dum ab Artaldo Abbate differtur, suæ carnis infirmitati tentatus succubuit, & solemniter in Ecclesiæ facie duxit uxorem. Hinc quæstio de matrimonii validitate. Et in perplexa facti specie tam ille quam Abbas recurrerunt ad Oraculum Sancti Bernardi, qui & ipse definire non ausus censuit esse opus autoritate Episcopalis Judicii. Et hinc nascitur alia quæstio, quo ex fundamento res hæc perplexa fuerit, & indiga tantæ auctoritatis? Quod enim mutata veste sigillatam Castitatis votum sit solemne, & subsecutum conjugium ab ipso dirimatur, antiqui Canones nobis jam lucidissimè & abundantissimè dixerunt. Resp. tunc cespitasse istam disciplinam, similis voti solemnitate ad solam in Claustro professionem cœpisse contrahi, varias fuisse Doctorum sententias, ideoque Bernardum hæsisse quasi inter incudem & malleum,

noluisse desinare, sed ad authenticum Episcoporum Judicium remississe. Quod etiam Hugo Victorinus hic hæserit, est supra ostensum. Fuit tamen utcumque generosior. Nam antiquos Canones stabilire conatus, constanter dixit: Sic tenet Ecclesia. Opposita interim sententia assidue profecit & prævaluit, sub Innocentii Tertii Patru plenè evicit, & omnem votorum solemnitate ad sacros Ordines, aut Cœnobicam, & quidem in approbato per Apostolicam Sedem Ordine, professionem contraxit.

Tandem nobis objicit Latinarum Episcoporum, Presbyterarum, Diaconarum, ac Subdiaconarum, id est, relictarum à maritis in sacros istos Ordines proventis uxorum matrimonium. Ipsum olim post maritorum mortem fuisse validum, adeoque & post earum mortem nova maritorum conjugia valuisse quidam asseverant. Ambo enim, utpote una caro, eadem lege tenebantur. Respondeo seminarum istarum matrimonia semper fuisse irrita. Etenim prima Aurelianensis Synodus ipsas separari mandat rigidissime, & utrumque præteritum conjugem, quousque separantur, excommunicari. Idem mandant Epauensis, secunda Matisconensis, & prima Toletana. Quod ipsum lucidissime patet ex sententia Sancti Gregorii Magni adversus factum Leonis Episcopi Cathanensis. Pelagius secundus Pontifex edixerat nullum deinceps in Sicilia ordinari Subdiaconum, nisi solemniter professum plenam continentiam, & omnes usque tunc ordinatos aut ab uxoris usu cessare similiter professos, aut à ministerio sui Ordinis. Porro Speciosus, Cathanensis Ecclesie Subdiaconus, de viribus suis diffidens, noluit uxorem dimittere, ideoque cessavit à Ministerio, ita defunctus est, & tunc ejus vidua nupsit cuidam Honorato. At vero Leo Episcopus intercessit, seperavit matrimonium, ac viduam illam ad Monasterium coegit. Solius prioris usum permisit, omne autem novum conjugium Subdiaconis interdixit.

Canon. 15

Canon. 32
Canon. 16
Canon. 15

Pelagius, hinc eadem teneri lege & ipsorum uxores, ideoque viduæ Speciosi non licuisse secundas nuptias Leo existimavit. Verum illius maritus Honoratus provocavit ad Sanctum Pontificem Gregorium, atque hic dicto Episcopo rescripsit: Si, ut fertur, antedictæ mulieris maritus se ab administratione suspendit, ei non debet officere, quod ad secundam conjugii copulationem migravit, præsertim si non tali mente Subdiacono jurata est, ut à carnis voluptatibus abstineret. Si ergo ita se veritatem, quemadmodum edocui sumus, habere cognoscis, prædictam te mulierem de Monasterio per omnia convenit relaxare, ut ad suum maritum sine aliqua possit formidine remeare. Si ergo Speciosus fuisset professus continentiam, rectè judicaret Leo Episcopus: Quod nempe istius etiam uxor tunc fuisset solemniter professa, atque ita ad novas nuptias inhabilis. Quocirca omnes ejusmodi à Sacris Clericis aut ipsorum viduis attentatas nuptias & Gregorius Magnus, & Leo Cathanensis Episcopus, & omnis semper Latina Ecclesia credidit non tenere. Quæ disciplina jam dudum etiam viguit, & adhuc hodiè viget apud Græcos. Etiam illic majorum Clericorum vi-

L. 3. Ep. 34

duz non possunt amplius nubere.

Addo simplex Castitatis Votum, licet matrimonium subsecutum non dirimat, cum solemniter tamen quoad principalem obligationis substantiam æquari. Episcopus, Presbyter, professor Monachus, simplex Devota Virgo, per parem carnis lapsum pari etiam reatu votum suum prævaricantur. Dico: Votum suum. Item: Principalis obligationis. Etenim solemnitas est singulare ab Ecclesia appositum voto sigillum, singularis Ecclesiastica Lex, ideoque ejus prævaricatio est solemniter professis reatus singularis. Hinc item qui sciens sacram simplicis Voti virginem duxit, ejus corpore, quousque ab Episcopo dispensetur, nullatenus potest uti. Conjugale debitum nec exigere potest, nec reddere. Etenim Deo obligatum corpus sacrilegè invasit, ideoque acquisita in ipsum potestas est quidem verum dominium, sed undequaque restrictum & alligatum, quousque ista erga Divinam Majestatem obligatio Episcopali potestate solvatur.

CAPUT XII.

Exponitur ex Sacrilegis Clericorum Conjugiis natus novus Canon de Irregularitate Illegitimum Natalium.

Sacrilega Clericorum apud Latinos conjugia secum traxerunt & alium pessimum abusum, hæreditariam in Ecclesiasticis dignitates successionem, abundè expositam in scholiis ad Canones Trullanos. Ex malis tamen moribus nata est bona lex: Irregularitas filiorum illegitimorum, præsertim Clericalium. In novella ad Joannem Orientalis Prætorii Præfectum lege scribit Justinianus Augustus: A Principio quando sola natura sanciebat, nulla hominis, antequam scriptæ provenirent leges, fuit differentia naturalis aique legitimi, sed antiquis parentibus antiqui filii, mox ut procedebant, fiebant legitimi. Quod an verum sit, est longa quæstio. Nec enim desunt rationes, quæ discrimen istud suadeant statim cum primo Protoplastorum peccato cœpisse. Quidquid sit, illegitimorum natalium irregularitatem Ecclesia dudum ignoravit. Etenim inter Nicephori confessoris Canones habemus & hunc: Qui ex concubina, scorto, Digamis, aut Irigamis nati sunt, si virtutibus præditi appareant, & sint Sacerdotio digni, ordinentur. Exstant Canones Tomo sexto Bibliothecæ sanctæ. Et Sancto Genebado primo Laudunensium Episcopo, Latronem filium ex damnato cum sua Episcopa congressu natum, successisse in Cathedram testantur in Francorum Historia Sanctus Gregorius Turo-nensis Episcopus, ac in Rhemenfis Ecclesie Historia Flodoardus. Etenim tales, licet ex legitimo matrimonio natos, esse spurios supponit apud Gregorium nonum Clemens tertius, Drogonem

L. 28. 74
cap. 1.

Canon. 15

L. 1. C. 34

Leg. 1.
cap. 14

L. 1. tit. 17.
c. 14.

Metensem Episcopum quis ignoret fuisse Bastardum Caroli Magni? Joannem undecimum Pontificem fuisse Sergii ex famosa Marofia spurium refert liber Pontificalis. Bosonem spurium fuisse ab Hugone Italiæ Rege nominatum Episcopum Placentinum scribit Luitprandus Diaconus Ticinensis. Arnulphum Rhemensem Episcopum, quem ob illegitimos à Carolo Rege natales uti tanto Episcopatu indignum ejecerat Hugo Capetus, fuisse à Romano tunc Pontifice restitutum affirmat Radulphus de Diceto. Et Thomam primum Ecclesie Eboracensis Archiepiscopum, quod Sacerdotis esset filius, fuisse ab Alexandro secundo Pontifice dejectum, & postea ad Sancti Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi preces restitutum, habes apud Guilielmum Malmesberiensem. Et Sanctum Guitmundum, quod ipsum æmuli esse Presbyteri filium prodidissent, regiæ ad Rothomagensis Archiepiscopatum nominationi, ne discordiarum causa foret, renuntiasse, & abisse in Italiam, ibi autem à Gregorio septimo Romanæ Ecclesie Cardinalem, & ab Urbano secundo factum fuisse Aversanum Episcopum, apud Lucam Dache-rium narrat Oldericus Vitalis. Plura istiusmodi exempla adducit laudatus Radulphus de Diceto, agens de Richardo Roberti Cestrensis Episcopi spurio promotum ad Episcopatum Conventrensem. Et ad Daimbertum Senonensem Episcopum suum Metropolitanam de Cathedrali suæ Ecclesie Canonicis scribit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: Certum habeat amantissima vestra Paternitas, quia juramentum, quod fecerunt Clerici de non recipiendis vulgo natis in Concaneonicis, vel quibuslibet aliis de extranea familia genitis, me inconsulto fecerunt. Ipsum tamen postea probavit Ivo, & per Paschalem secundum Pontificem, Carnutensium Comite frustra recalcitrante, impetravit confirmari. Eo namque tempore Duces & Comites suos passim ex ancillis Bastardos violenter intrudebant in sacras dignitates, atque ita servili simul & adulterino sanguine fœdabant Ecclesias. Adversum illos solemniter juramento se astrinxerunt plura Capitula de nullis deinceps in suum Collegium admittendis Bastardis, nullisque servis, nisi ex Ecclesie suæ familia legitime natis. Et hinc adversus istud Capituli Carnutensis juramentum, tamquam dignitati & juribus suis contrarium, Carnutensis Comes potentissime infurrexit, & ab ejus observantia cessari compulsi usque ad adventum & examen Richardi Cardinalis Albanensis Episcopi, Apostolici per Galliam Legati. Quin imo adversus simile Parisiensis Ecclesie Statutum ac juramentum scripsit ad Lucium tertium Pontificem Stephanus Episcopus Tornacensis: Ad sacri vestri Apostolatus genua procidimus, magnæ indolis juvenem, majoris, ut credimus, virtutis virum mox futurum, Domini Regis Francorum Cancellarium vestre gratiæ commendantes. Eum strenuè prædicat, ac pergit. Quoniam in regno Francorum quædam Ecclesie quadam scrupulosa nobilitate gloriosam, ut asserunt, sibi consuetudinem adsumperunt, ne aliqui nisi ex legitimo complexu geniti promoveantur, in eis meritorum & virtutis excellentiam origini

L. 4. c. 6.

Fol. 213.

Tomo 4.
F. 524.

Ann. 1632

Epist. 126.

Epist. 99.

postponentes, prædicto Cancellario superbè potius quam supernè titulum nativitatis objiciunt, ne vel ad eos accedat, vel inter eos ascendat. Eorum, Pater, legibus Romana Ecclesia non subditur: Poteris, si volueris, vel eis derogare in partem, vel eas penitus abrogare. Multis instat, ut Pontifex istud quorundam in Gallia Capitulorum Statutum, tamquam Ecclesie & Regni bono adversum, dignetur exsufflare. Quin de Gregorio nono Pontifice, suos Decretalium libros vulgante, scribit Matthæus Parisiensis: Gregorius Papa nonus in suis Decretalibus quædam innovavit, ne scilicet illegitimi Prælatias vel Ecclesiastica beneficia, nisi adepti à Sede Romana legitimationis dispensatione, obtineant, sciens inde Romanæ Curie pro impetratione tali multa emolumenta provenire. Mendacissime calumniatur optimum Pontificem. Ex hisce tamen omnibus lucet nullam tunc usque firmam legem Ecclesiasticam adversus Bastardos viguisse.

Ann. 1235

Et hinc quæstio est, quis ipsos primus rejecerit ad irregulares? Andreæ Lundeni Episcopo, Danorum Metropolitanæ, ac suo per Septemtrionem Legato, roganti; Si Presbyterorum filii sint indifferenter ad sacros Ordines promovendi, respondit Innocentius tertius: De Presbyterorum filiis tam ex Decreto Urbani Papæ secundi, quam ex Concilio colligitur Pictaviensi, quod ad sacros non sunt Ordines promovendi, nisi aut in Cœnobiis, aut in Canonica Regulari religione fuerint conversati. Primos hujus justissimæ irregularitatis auctores videtur facere Urbanum secundum ac Synodum Pictaviensem. Porro Urbanus secundus adversum Bastardos edidit tres Canones. Primum in Synodo Melfitana: Presbyterorum filios à sacri Altaris ministerio removendos decernimus, nisi aut in Cœnobiis, aut in Canonicis religione probati, conversati fuerint. Secundum edidit in Synodo Claromontana: Ut nulli filii concubinarum ad ordines vel aliquos honores Ecclesiasticos promoveantur, nisi Monachaliter vel Canonice vixerint in Ecclesia. Etiam Tertium: Ne filii Presbyterorum, Diaconorum, vel Subdiaconorum ad Ordines vel alios honores Ecclesiasticos promoveantur, nisi Monachus vel Canonicus fuerit. Utrique Canonicus Regularis. Per Joannem & Benedictum Cardinales, Paschalis secundi Pontificis Legatos, celebrata Pictaviensi Synodus edidit hunc Canonem: Ut filii Presbyterorum, & ceteri in fornicatione nati, ad sacros Ordines non promoveantur, nisi aut Monachi fiant, aut in congregatione Canonica regulariter viventes. Prælationes verò nullatenus habeant.

Lib. 4. Ep. 118.

Canon. 14

Canon. 25

Attamen certum est Urbanum secundum non esse primum irregularitatis auctorem. Etenim Sanctio Hispaniarum Regi, virum quempiam egregiè litteratum & probum, sed de concubina natum, ad Episcopatum nominanti respondit Gregorius septimus: Venerandi Canones ad Sacerdotis gradum tales procebi contradicunt. Et solet sancta & Apostolica Sedes pleraque considerata ratione tolerare, sed nunquam in suis Decretis & constitutionibus à concordia Canonice traditionis decedere. Etiam de Rothomagensis Ecclesie Electo scripsit ad Hubertum suum Subdiaconum, ac in Gallia Legatum: Audivimus Rothomagensem Archiepiscopum

Lib. 2. Ep. 50.

Lib. 7. Ep. 1

Distinctione 9. 56. c. 10. Epist. 8.

Canon. 64

Vide Synodum Bituriconensem ann. 1031. Can. 8. Noris.

pum esse Sacerdotis filium, quod si verum deprehenditur, noveris nos promotioni illius assensum nequam tribuere. Laudat antiquos Ecclesiarum Canones, atque ita proficitur etiam se non esse primum hujus irregularitatis auctorem. Etiam Thomam Eboracensem Archiepiscopum ob vitiosos natales fuisse ab Alexandro secundo Gregorii antecessore degradatum, atque tandem ad Sancti Lanfranci preces dispensatum ac restitutum, supra audivimus à Guilielmo Malmesberienfi. Similis dispensationis ab eodem Pontifice pro nescio quo Electo litteras adducit in Decreto suo Gratianus, itemque & alias Sancti Martyris Bonifacii, gentis nostræ Apostoli, quibus vagam Anglorum libidinem, natosque per ipsam & nascituros bastardos graviter damnat, atque ita ille creditur ipso primus ab Ecclesiasticis ordinibus & honoribus proscriptis. Nam & ipse nescio quem Gentis nostræ Episcopum, quod adulteri & homicidæ ex adulterio filius esset, accusavit apud Zachariam Pontificem, qui tamen ad istam quæstionem directè non respondit. Et hinc primi adversum Bastardos Canonis auctorem fautor à me ignorari.

Primum ejusmodi Canonem quidam existimant esse Synodi Meldensis, factæ sub Carolo Calvo Francorum Rege, rigidissimè damnantis omnem virginitatem aut viduarum raptum, ac pergentis: *Fili ex hujusmodi vituperabili conjunctione ante conjugium etiam minus laudabile procreati ad Ecclesiasticam dignitatem nullo modo provebantur, nec de tali conjugio procreati Ecclesiasticis Ordinibus applicentur, nisi forte eos aut maxima Ecclesie utilitas vel necessitas postulet, vel evidens meritorum prerogativa commendat.* Verùm Synodus de unica dumtaxat Bastardorum specie statuit. Eodem tamen tempore ad vacantem Ecclesiam Belluacensem, legitimam novi Episcopi electionem fieri mandans, scripsit Hincmarus Metropolita Remensis, veniitque eligi eum cui nulla natalium dignitas suffragatur. Quare videtur tunc quivis Bastardus ad solum Episcopatum fuisse irregularis. Existat Epistola inter Episcopalia promotionum formulas apud Jacobum Sirmondum. Etiam per Alexandrum secundum ac Gregorium septimum videntur Bastardi à solo Episcopatu fuisse proscripti. Fuisse etiam à gradibus inferioribus proscriptos, nullo possit doceri exemplo.

Episcopus item erat ille Bastardus, quem apud Zachariam Pontificem postulavit ad degradationem Sanctus Bonifacius. De Remensi item, quæ Arnulphum Archiepiscopum dejecit, Synodo scribit in Senonensis ad Sanctum Petrum Vivum Cœnobii Chronico Monachus Clarius: *Dixit non decere fieri Episcopum ex concubina natum.* Eum à solo Episcopatu degradavit. Quare ulterior extensio possit fuisse cœpta ab Urbano secundo, & hoc in litteris ad Andream Lundensem Archiepiscopum dumtaxat voluisse Innocentius tertius. Canonum peritissimus Pontifex non est facile de lapsu arguendus. Et hinc laudatus Urbanus in Claromontana Synodo non solum & Laicorum & Clericorum Bastardos proscriptis à sacris Ordinibus ac dignitatibus, sed & addidit: *Quod nullus in Episcopum eligatur, nisi cui suffra-*

gatur natalium dignitas, nisi maxima necessitate, & licentia Papæ. Ita Canonem refert, ac aliis duobus priorem asserit Matthæus Parisiensis. Nempè primo isto Canone priorem Ecclesiarum disciplinam innovavit, duobus aliis ipsam ad Clericales Ordines Urbanus extendit.

Et hos ejus Canones non sola Pictaviensis Synodus confirmavit, sed etiam Innocentii secundi Romana, Sancti Hildeberti Turonensis Archiepiscopi Namnetensis, confirmata per Honorium secundum, Dalmatica sub Innocentio tertio, Salisburgensis sub Martino quinto, & aliæ plures. Confirmarunt & hocce Pictaviensis Synodi ad Urbani Canones additamentum: *Praelectiones nullatenus habeant.* Licet in Monasterio seu regulari Collegio religiosè vixerint. Basileensis Synodus addidit, quod nullus illegitimus possit fieri Romanæ Ecclesiarum Cardinalis. Sixtus quintus extendit etiam ad illos, quos Apostolica Sedes antea legitimarit. Ex damnato coitu natos vetuit etiam ad Monasteria admitti. Quin & de Leofrico, decimo ad Sanctum Albanum Abbate, scribit ejusdem Cœnobii Monachus Matthæus Parisiensis: *Leofricus nullum, nisi genere nobilem, aut certè legitimum, ad Monasterium admisit, adserens ignobiles & illegitimos, ignotos maxime & instabiles, ad enormia fore promoves.* Postmodò ad Cantuariensem Archiepiscopatum fuit ille adsumptus, pergitque Matthæus: *Recedenti & valedicenti, redarguendo ipsum, dixit quidam fratrum, genere ignobilis & illegitimus, moribus tamen præditus & scientia, Leofricus nomine, qui postea, sed non immediatè factus est Abbas Sancti Albani: Mundatur totus sacro Baptismate lotus, vel non est sacri mundatio plena lavacri.* Falsa est ista ratio. Rectè tamen rigorem hunc Gregorius decimus quartus mitigavit. Quod legitimatè etiam in Valentina Hispanorum Ecclesia nullum possint habere beneficium, laudatus Sixtus testatur. Bastardos item ab omni Patriarchalium in urbe Ecclesiarum beneficio excludit Gregorius undecimus. Opus esse voluit specialissima Apostolicæ Sedis dispensatione. Et de Joanne Balle, Wicleffista apud Anglos Presbytero, scribit Thomas Walsinghamensis: *Docuit neminem aptum regno Dei, qui non in matrimonio natus fuisset.* Nempè dum vitant stulti vitia, in contraria currunt. Quis enim ignoret Jepte, ab ipso Apostolo adscriptum Sanctorum Catalogo, fuisse filium meretricis?

Hæc igitur Irregularitas pedetentim inter varias variorum contradictiones invaluit. Jam audivimus non solum Laicos Duces & Comites, sed & quosdam Episcopos dudum recalcitrasse, Gregoriumque nonum Pontificem, dum ipsam Apostolico Romani Juris Codici inseruit, pessimas calumnias sustinuisse à Matthæo Parisiensis. Etiam ad Turonensem Archiepiscopum scribit idem Pontifex: *Nimis in tua provincia Ecclesia deformatur honestas, eo quod filii Sacerdotum, & alii non legitime nati, ad dignitates & personatus, & alia beneficia curam animarum habentia sine dispensatione Sedis Apostolicæ promoveantur.* Omnes huc usque promotos mandat ejici, & pessimam licentiam plenè eradicari. Quod & Theobaldus

An. 1237.

Fol. 114.

Fol. 131.

L. i. tit. 11. c. 1.

L. i. tit. 9. c. 10.

An. 1190. An. 1189. L. i. tit. 11. cap. 2. & 1.

Epist. 89.

Stampensis Bastardorum causam acerrimè defendit, infra ostendetur. Laudati etiam Gregorii in Anglia legatum Othonem Sancti Nicolai in Tulliano carcere Cardinalem Diaconum, quod in illegitimos Clericos dura statutus diceretur, à turbulentis hominibus fuisse graviter periclitatum, narrat memoratus Matthæus Parisiensis. Sanctissimos tamen Canones omnis tandem Latina Ecclesia plenè acceptavit. Etiam Latinos ritus sequi consuevit Ecclesia Armeniorum. Et enim Diaconum consecrare istic ab Archidiacono postulat Episcopus, ritualiter & ipse rogat: *Scitis illum esse ex sancto matrimonio natum?* Ita patet ex ipsorum libro Pontificali, existente apud Clementem Galanum.

Rogat de solis Diaconis: *Quod apud ipsos à Diaconatu incipiant sacri Ordines, à quibus solis Urbanus secundus Bastardos proscriptis. Licet ejus Canones videantur de quovis ordine loqui, eorum tamen interpres Pictaviensis Synodus disertè ait: Ad sacros Ordines non promoveantur.* Et Guilielmo Malmesberienfi eisdem Canones redigit in hocce compendium: *Quod Presbyterorum & Concubinarum filii ad Presbyteratum non promoveantur.* De solis item sacris Ordinibus Innocentium tertium consuluit Andreas Archiepiscopus Lundensis. Postmodò tamen ad minores etiam ordines, ipsamque Clericalem tonsuram extensa est irregularitas. Etenim Bonifacius octavus ad minores ordines, & simplicia Beneficia per Episcopos, ad majores verò gradus & animarum curam permittit Bastardos à solo Romano Pontifice dispensari. Episcopi potestatem ad Cathedrales etiam Præbendas, quæ dignitates non sint, quidam extendunt. Regulares ad sui ordinis officia & dignitates à suis Prælatibus dispensari indulgit Gregorius decimus quartus. Et quidem gratiam hanc fuisse olim facillimam, lucet ex Innocentii tertii ad Calaritanum Archiepiscopum Rescripto: Bastardum, qui tacito vitio permisit se in Episcopum consecrari, dummodò rectè administraret, & non spurium, sed naturalis sit, affirmat non solum misericorditer, sed & utiliter in gradu tolerari. Hinc item Gaudredum, ex Henrici secundi Anglorum Regis Bastardo Episcopum Lincolnensem per dispensationem Alexandri tertii, potuisse sine nova gratia eligi & transferri ad Eboracensem Archiepiscopatum scribunt Radulphus de Diceto, & Joannes Bromptonus. Quod nempe dispensatus ad unum Episcopatum censeatur dispensatus ad omnem. Quam liberalitatem, non solum quoad Episcopatus, sed quoad omnia beneficia merito restrinxit Bonifacius octavus. Bastardos sine nova venia noluit de beneficio transferri ad beneficium, ac novo præsertim beneficio cumulari. Quis irregularitatem ad minores etiam ordines extenderit, ignoro. Forfitan nullus Canon, sed pia consuetudo. Est omnino piissima. Causam edicit in litteris ad Episcopum Cameracensem Innocentius tertius: *Ad Bastardos peccata Parentum promotionis impedimenta transmittunt, eo quod propagatio criminis in tali prole timetur, dum vitiatum ramuscum de vitiosa radice procedunt.* Quo fundamento fuit supra usus etiam Leofricus Abbas Sancti Albani.

Sunt tamen fundamenta, ex quibus Bastardorum, non solum ad Episcopatum, sed etiam ad inferiores gradus irregularitas videatur longè antiquior. Etenim inter crimina, de quibus Eusebium Pelusii Metropolitanum accusavit apud Sanctum Cyrillum Alexandrinum Patriarcham Isidorus Pelusiotæ, fuit & illud: *Quod Martinianum, ignotæ originis hominem, in Presbyterum promovisset.* Per ignotam originem videtur intelligere natales meretricis, de quibus scribit etiam ad Strategium Monachum: *Quod ex fornicario complexu nascitur, contumelia afficitur, quippe quod notum ac spurium vocetur, & ubique locorum notetur ignominia, & sine in cenaculum, sive in Judicium ingrediatur, inde exturbetur.* Quanto igitur magis à sacro Clero, qui ex Apostolico Canone esse boni testimonii seu famæ debeat, etiam apud illos qui foris sunt? Et de Arnulpho, Hierosolymitanæ Ecclesiarum Electo, scribit in sacri belli historia Guibertus Novigenti Abbas: *Papa Paschalis secundus, post mortem Podiensis Episcopi, vices super Dominici exercitus cura suas mandavit Dambrerto Archiepiscopo Pisano. Qui electionem quæ de Arnulpho fuerat facta eventilans, secundum Canonum jura refutandam duxit. Discussio nimirum hominis genere, Sacerdotis filius reperitur, qui non solum à sacris arceri præcipitur gradibus, sed secundum Toletanæ Synodi scita, ejus Ecclesiarum ad cuius injuriam constat esse progenitum, servus jubetur fieri sempiternus.* Lucidè dicit Arnulphum ad omnes sacros Ordines fuisse irregularem. Nec id probat ex recenti Urbani secundi Decreto, sed ex antiquo Canone Toletano. Utique ex nonæ Synodi decimo, sacri Clerici, seu cum Ancilla, seu cum Ingenua conjugium affirmante esse detestandum, & adjungente: *Illi, ex quibus filii geniti probantur, Canonica censura damnentur. Proles autem nata ex tali pollutione, non solum parentum hereditatem nusquam accipiat, sed etiam in servitute ejus Ecclesie, de cuius Sacerdotis vel ministri ignominia nati sunt, jure perenni manebunt.* Quarta solas Ancillas Concubinas, octava etiam Ingenuas jussit vendi, hæc Toletana Synodo de filiis statuit duriora, adeoque sanxit infames atque irregulares. De multa, quæ ob inveteratam in Ecclesiis graffationem corrigi non possit, Canonum prævaricatione lamentatur in Romano suo Itinerario etiam RATHERIUS ex Lobbenfi apud nos Monacho Veronensis Episcopus: *Si maneres à Clericatu abjicerent, quem etiam ex puerulis in Choro stare permetterent? Omnis enim tunc Clerus & sacilegis conjugis, & hæreditaria in paternis gradus successione erat pollutus, ideoque constabat solis ferè filiis Sacerdotum. Hinc & in litteris de illicitis cujusdam nuptiis exclamatur ad suum Clerum idem Episcopus: *Quo circa monendi & obsecrandi fratres, ut quia prohiberi, probè dolerè, à mulieribus valetis nullo modo, filios de vobis generatos dimitteretis saltem esse laicos, filias laicis jungeretis, ut vel in fine saltem vestro terminaretur, & nusquam in finem sæculi duraret vestrum adulterium.* Sacrilega Cleri conjugia esse invalida, & ex ipsis natos lucidè censet manzeres, ideoque ejiciendos à Choro, seu minorum etiam graduum incapaces. Et ad hanc Sancti An-*

Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi relationem: De Sacerdotum filiis vel Concupinarum, qui quosdam olim gradus acceperunt, & volunt omnino redire ad immunditiam seculi, nisi ad majores promoveantur, promittunt religiosam vitam, quid agendum?

Respondit Paschalis secundus: De Sacerdotum filiis vel Concupinarum, quam vitam tenendam Prædecessores nostri Sedis Apostolicæ Pontifices instituerunt, nosse te credimus. Nec nos ab illorum voluntate aberrare vestigiis. Quod igitur tibi super his in barbaris regionibus sit disponendum, ex ipsius præceptis poteris collatione distinguere. Non solius Urbani, sed & aliorum Prædecessorum urget Decreta, quæ Urbano debeant esse antiquiora.

Respondeo non esse. Lucet ex huc usque discis, ac insuper ex Theobaldi Stampensis disputatione adversus Roscelinum Compendiensem. Hunc, quod Sacerdotum filios, & alios ex carnis lapsu generatos affererent exleges, ille de improvida ultra sobrietatem sapientia ac de antiquorum Canonum prævaricatione arguit, asserit ex Bastardis Ecclesiæ provenisse summos olim & plurimos Episcopos, cum Leostano Sancti Albani Abbate vult vitiosos in ipsis natales plenè purgari per Baptismum, & adjungit: Quod autem Sacerdotum filii ab ordinibus reprobandentur, ex rigore justitiæ factum est, sed nullo modo justum est. Lucidè taxat Urbani secundi Canonem, uti iniquum hujus noxietatis auctorem. Et pergit: Quæ igitur fronte quidam bonum, non palam, sed & latibulis loquentes, & totam Campaniam libidinosa peregrinatione pollutentes, indignos Sacerdotii judicant, quos Petrus & Joannes regali Sacerdotio dignos esse confirmant? Monachis illis, qui Gregorii septimi adversum Simoniacos & conjugatos Clericos Decreta divulgant, ad hoc etiam divulgandum usus fuisse videtur Urbanus, & in ipsos hic declamare Theobaldus. Fundat se in argumentis ineptissimis, quæ tamen omnia supponunt Decretum hoc esse hæsternum. Nec obest Hidorus Pelusota: Martinianum enim non de illegitima, sed de peregrina arguit origine, qua olim quem fuisse Irregularum docent cum aliis multis Canones Eliberini. Spurios in Romano Imperio fateor fuisse infames & viles: attamen qui bonis moribus purgare possent vitium, atque ita & ad Reipublicæ, & ad Ecclesiæ dignitates

aspirare. Constat enim etiam Constantinum Magnum fuisse Bastardum. Adductus Toletanus Canon, non quosvis, sed solos Clericorum Bastardos facit Ecclesiæ servos, nullo tamen modo irregulares. Quis enim nesciat ex Ecclesiarum familiis semper potuisse Clericos ordinari? Guibertus Abbas & Daimbertus Legatus nuperum tunc Urbani Canonem conati sunt qualicumque exemplo roborare. De solis Clericorum Bastardis agit etiam Ratherius: nec editum laudat Canonem, sed optat edendum. Lucet ex Sancti Adelberonis, coætanei Metensis Episcopi, opposita sententia, de qua apud Philippum Labæum antiqua ejus atque authentica vita: Episcopi sui temporis, aliqui fastu superbie, aliqui simplicitatè cordis, filios Sacerdotum ad sacros Ordines admittere dedignabantur, nec ad Clericatum eos recipere volentes. Hic vir beatus neminem dispiciens; neminem spernens, passim cunctos recipiebat, neque personam, neque genus eligens, aut præjudicans, sed id mente fixa retinens, quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, quæ timet Deum & operatur justitiam, acceptus est illi. Tanta Episcoporum opinionum sine mutuo præjudicio discordia lucidè & altè clamat nullum tunc fixum ac universalem fuisse in Ecclesia Canonem. Sancti Anselmi relatio agit de Bastardis novissimè ante Urbani secundi Decreta ad sacrum Ordinem promotis, supponit ipsos tunc fuisse regulares, reclamasse adversum novos Canones, prætendisse se ipsis non comprehendi, ideoque ascendere voluisse ad omnia superiora, etiam Episcopatum. Et hinc non solius Urbani, sed & anteriorum Pontificum Sanctiones eis objecit Paschalis secundus. Quod eadem de causa Gualo Belluacensis Episcopus graves à suis Clericis persecutiones sustinuerit, scribit laudatus adhuc Beccensis Abbas Anselmus ad Urbanum secundu- Lib. Ep. 33

rum. Nempè penitus nova tunc erant Decreta ista, ideoque adversum ipsorum executionem multum hinc inde reclamabant. Permaneat ergo Bastardorum ad Episcopatum irregularitatem, licet præcisum ignoremus exordium, esse antiquam, & ad sacros inferiores Ordines extensam ab Urbano secundo. Quis ad minores & primam consuetudinem extendent, item ignoro.

DISSERTATIO II. DE SIMONIÆ CRIMINE, ET VARIIS AD IPSUM SPECTANTIBUS.

CAPUT PRIMUM.

Simonie crimen exponitur.

Lib. I. c. 20.

SIMONIS Magi, à quo Simonia in Novo Testamento nomen accepit & originem, crimen eleganter exponit Sanctus Irenæus Episcopus Lugdunensis: Simon, qui fidem simulavit, putans Apostolos & ipsas sanitates

per Magiam, & non virtute Dei perficere, & per impositionem in animum Spiritu sancto adimplere credentes Deo per eum, qui ab ipsis Evangelizatur JESUS CHRISTUS, per majorem quemdam Magicam scientiam & hoc suspicatus fieri, & offerens pecunias Apostolis, ut acciperet & ipse banc potestatem, quibuscumque vellet dandi Spiritum sanctum, audivit à Petro: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam domum Dei existimasti pecunia possideri. Et cum adhuc magis non credidisset Deo, & cupidius intendit contra vadere adversum Apostolos, ut ipse gloriosus videretur esse, & universam Magiam adhuc amplius inscrutans, ita ut in stuporem cogeret multos hominum, & locuit se esse sublimissimam virtutem. Ipsum utique in carnis specie Deum. Simon de Apostolis istud ipsum, quod de Domino Jesu Christo impij Judæi, opinatus est: quod non in Dei digito, sed in Dæmoniorum principe ejicerent dæmonia. Proinde nequaquam Spiritum sanctum, sed potentissimæ Magiæ principem Diabolum voluit pecunia comparare. Ex quo vides Spiritus sancti, sacri Ordinis, aut similibus divini muneris emendi opinionem, aut cupiditatem ad Simoniam etiam plenissimum crimen non requiri.

Est crimen longè gravissimum, de quo ad Adrianum primum Pontificem in litteris post septimam Synodum exstantibus rectè scripsit Sanctus Tharastus Patriarcha Constantinopolitanus: Tolerabilior est Macedonijs & eorum qui circa ipsam Christ. L. I. Oper. Tom. IV.

sunt Spiritus sancti impugnatorum impia hæresis. Illi enim creaturam, & servum Dei ac Patris Spiritum delirè fatentur, isti sui ipsius, ut autumant, cum servum efficiunt. Omnis enim Dominus, quod habuerit, si voluerit, vendat, sive servum, sive aliud quid eorum quæ possidet. Similiter & qui emit, Dominus vultus esse ejus quod emerit, per pretium pecuniæ illud acquirit. Ita & qui hanc iniquam actionem operantur, detrahunt Spiritui sancto, equaliter peccantes his, qui blasphemant, dicentes in Beelzebub ejicere dæmonia Christum. Atque ut verius dicamus, Judæi comparantur traditori, qui Dei occisoribus Judæis pretio argenti Christum vendidit. Quas litteras in suis ad Sancti Gennadii Patriarchæ Constantinopolitani Epistolam Commentariis laudat Theodorus Balsamon, ac suo Decreto inferuit Monachus Gratianus. Inferuit & hoc Paschalis, nescio an primi aut secundi Pontificis Decretum: Omnia crimina ad Simoniacæ hæresis comparisonem quasi pro nihilo reputantur. Similia Sanctorum Patrum testimonia possint plurima adduci. Et hinc in lege ad Armasium Prætorij Præfectum exstante in Justiniani codice, & activam & passivam, pretio factam, Episcopi electionem aut consecrationem Leo Imperator merito refert inter crimina læsæ majestatis. Nam crimen, quo horrendè adeo offenditur divina clementia, lædi omnino oportet etiam humanam majestatem. Dum Subdiaconus Hildebrandus, Victoris secundi Pontificis in Gallia Legatus, varios per Simoniam promotos Episcopos Synodaliter castigaret, quidam ita dicendi arte calluit, ut omnes illuderet. Hinc alia via conveniendum hominem videns Legatus edixit: Cesset hominis eloquium, in medium producat divinum Oraculum. Scimus profectò, quod Episcopalis gratia est munus Spiritus sancti, & quisquis Episcopatum mercatur, sancti Spiritus donum posse pecunia comparari opinatur.

opinatur. Coram nobis ergo, qui Spiritus Sancti iudicio congregati sumus, dicat iste, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto: Quod si expressè & sine dubitantia dixerit, apud me constabit illum non venaliter, sed legitime Præfatus fundum. Libens hanc conditionem ille accepit, nihil minus quam horum verborum difficultatem ratus. Et verè, Gloria Patri, & Filio, integrè protulit, sed in, Et Spiritui Sancto, hæsit. Suscitato cunctorum strepitu, nullo conatu vel tunc, vel in reliquo vitæ spatio potuit nominare. Ab hæretica scelerati hominis lingua Spiritus Sanctus noluit vel proferri. Ita ex fido Hugonis Abbatis Cluniacensis, qui Synodo ac miraculo interfuit, testimonio refert Guilielmus Monachus Malmesberienfis. Eorum, qui in Judaico Templo vendebant columbas, Dominus vertit Cathedras: Ita & Simoniacorum Episcoporum Cathedras in Ecclesia semper cadere, benedictiones verti in maledictiones, & plura ab ipsis enasci scandalosa facinora, scribit frequenter Sanctus Gregorius Magnus. Et hinc facinus istud Cathedræ lapsu, seu degradatione omnis fidei cælo Ecclesiæ semper puniuit. Ex ipso post patrata in Formosum Pontificem scandala prodiisse Cleri & populi ruinam, variasque divinæ Justitiæ plagas, Ecclesiæ etiam publicas orationes non fuisse à Deo exauditas, omnes simul concupisse in Infernum, testatur in historia sua Glaber Rudolphus. Unde & Patris sui Imperatoris Conrardi Salici, qui illius temporis scelus diffinulabat solummodo, nequaquam foverat, animæ etiam timuit filius & successor Henricus Niger, & pro ipsa ab omnibus ubique Ecclesiis & Monasteriis preces efflagitavit. Ex turpi civilium Magistratum quæstu imminere Romanæ Republicæ lapsum prædixit apud Paulinum Presbyterum Sanctus Ambrosius, & Prophetiæ veritatem eventus comprobavit. Quid igitur à grassante Simonia non metuamus? A tanta peste tempora nostra & animas divina clementia præservet. Ad Ponticæ suæ Diocesis Episcopos rectè scripsit Sanctus Basilius: *Levius delinquit, qui sacros Ordines propter inexperientiam emere volebat, quam qui donum Dei vendit. Auctio namque est. Et si quod gratis accepisti vendideris, tamquam Satbanæ vendidatus gratia Dei privaberis. Cauponis enim ritu quæstum rebus spiritualibus infers & Ecclesiæ, ubi Corpus nobis & Sanguinem Christi increditum habemus.* Emens enim partim ob inexperientiam seu ignorantiam, partim ob Prælati exigentis reverentiam, impositamque ab ejus improba exactione necessitatem, quoad culpæ & pœnæ aliquid possit revera excusari.

Cap. 35.

Dico, Quoad aliquid. Nulla enim necessitas, nulla vis, nullus error, nulla ignorantia plene abluat, nisi ablutum velis ipsum etiam Simonem Magum, anaque illos de quibus in vita Sancti Romualdi Abbatis scribit Sanctus Petrus Damiani: *Romualdus inter ceteros præcipuè seculares Clericos qui per pecuniam ordinati fuerant, durissima severitate corripiebat, & eos, nisi Ordinem spontè desererent, omnino damnabiles & hæreticos asserbat. Qui novam rem audientes, occidere illum moliti sunt. Per votam namque illam Monarchiam usque ad Romualdi tempora, vulgata consuetudine,*

vix quisquam noverat Simoniacam hæresin esse peccatum. In libro gratissimo addit: *Quis nesciat usque ad Henrici tertii Clementissimi Regis imperium, Præfatusque reverendæ memoriæ Clementis Pape secundi, istiusque beatissimi Leonis noni, quo nunc Præfule sanctæ gubernari gratulatur Ecclesiæ, per Occidentalia regna virus Simoniacæ hæresis letibali- ter ebullisse, ita ut quod passim sebat licenter admissum, ultiorie animadversioni nequaquam duceretur obnoxium, & quod erat ferè omnibus consentaneum, pro regula tenebatur, tamquam legali sanctione decretum. Quia immo iniquitati non deerant aperti, potentes, ac eruditi defensores. Item de Joanne & Tudethchino, Godefridi Lotharingæ Ducis Capellani, ad Alexandrum secundum Pontificem pergit laudatus Petrus: *Nonnulli Clericorum vitam per exterioris habitus specie memententes, prorsus à Deo frigidè, ambitionis Ecclesiasticæ facibus inflammati, hoc pertinaciter dogmatizant, non ad Simoniacam hæresin pertinere, si quis Episcopatum à Rege vel quolibet mundi Principe per interventum emptionis acquirat, si tantummodo consecrationem gratis accipiat. Unde cum nuper in Excellentissimi Ducis Godefridi versaremur a loquio, duo quidam ex Capellanis ejus, unus, ut erat barbarus, barbarico nomine Tudethchinus, alter vero natione Venetus Joannes vocabatur. Hi inimirum, tamquam Hymeneus & Philetus in prædicatione Pauli, vel certè tamquam Jamnes & Mambres tempore Moysis, resistentes veritati, hanc non cessabant disseminare doctrinam, hanc Catholicam à que Canoniam fatebantur esse sententiam. Videlicet ut jure Simoniacus non dicatur, quisquis absque manus impositione Episcopatum comparasse convincitur. Dicebant enim, quia cum hoc fit, non distrabitur Ecclesiæ, sed facultas: nec emittit Sacerdotium, sed possessio prædiorum. Sub hac enim præfatione pecuniæ opes tantum, non honoris vel Ecclesiæ redimuntur Sacramentum. Venalia liquidem sunt, sicut ajunt, unde sint divites; gratis accipiunt, unde fieri debeant Sacerdotes.* Quæ omnia repetit in Epistola ad ipsos Capellanos,*

Simoniam per Clementem secundum, Leonem nonum, ac Alexandrum secundum Pontifices facta damnatio, non solos Episcopos & Clericos, sed etiam Reges ac quosvis laicos Principes multo spoliavit lucro & quæstu. Uti antea Episcopi & Clerici manus impositiones, consecrationes, omniaque Sacramenta & Sacramentalia, ita Reges & Principes Episcopatum, Abbatium, & omnium majorum Beneficiorum nominationem, collationem, atque investituram palam vendiderant quasi sub hasta, Nugivendi Theologastri vix ullo inquam tempore & Ecclesiam non infestant. Hi ergo dixere omnem illam laudatorum Pontificum damnationem in solos ferri Episcopos & Clericos, eis scilicet interdici mercaturam Sacramentorum & Sacramentalium; Reges & Principes manere integros in suo antiquo jure. Ab hisce dixerunt non Ecclesiasticum Ordinem, gradum, honorem, aut Jurisdictionem conferri, sed solam agrorum, & Decimarum, ac aliarum facultatum possessionem, & jus in ipsorum fructus, quæ omnia sint merè temporalia, adeoque possint vendi. Ejus opinionem Du-

Lib. 1. Epist. 14.

Lib. 5. Epist. 17.

ces erant jam dicti Capellani. Opinio erat adeo probabilis, ut palam ab ipsis ante Sancti Petri Damiani, Cardinalis Episcopi Hostienfis, barbam uti Catholica & Canonica defenderetur. Eodem modo & ratione Ecclesiasticorum Beneficiorum jura temporalia dogmatizarunt posse ab Episcopis & aliis Ecclesiasticis Collatoribus vendi. Quem errorem pro parte reforbent quidam hodiè Doctores Scholastici, docentes à Clericis, beneficium permutantibus, fructuum inæqualium compensationem posse stipulatione pecuniaria fieri, dummodò prius ipsi tituli gratis commutentur. In beneficio distinguunt jus ministrandi in Ecclesia, & jus fructus percipiendi. Hoc volunt esse temporale, & obnoxium humanis pactis.

Verùm longè aliter Sanctus Petrus Damiani: *O novum Schismaticorum genus, & os sacrilegum, æterni silentii censura damnandum.* Eos Capellanos asseverat esse hæreticos, Sathanæ prædicatores, Apostolos Antichristi, upotè qui manifestum errorem procaciter adstruant, & fucatis vanarum rationum verutis pertinaciter contendunt sustinere. Alexandrum Pontificem urget, ut tamquam novus Josue evaginatio Canonici vigoris mucrone prosterneat istos Amalecitas, tollatque è medio tartaræ amaritudinis aconitum, ne ferale venenum faucibus influat parvulorum. Et adjungit suæ doctrinæ & censuræ causas: *Cum aliquid sub venalitate suscipitur, & illud procul dubio comparatur, quod ex necessitate subsequitur. Ad hoc enim Pastoralis Ecclesiæ cuique committitur, ut ad ejus regimen obtinendum consecratione firmetur. Et ad hoc sine dubio collata pecuniæ commercium spectat, ad quod is qui promovendus est aspirat. Et in alia Epistola: Quisquis Ecclesiam pretio redimit, simul & consecrationem comparare convincitur, ad quam scilicet per ejusdem Ecclesiæ acceptationem promovetur. In Ecclesiæ quippe commercio & consecrationem procul dubio comparat, sine qua videlicet eidem Ecclesiæ præfidero se posse non sperat. Regiam nominationem atque investituram cum consecratione, item ministrandi spirituale cum fructuum percipiendorum temporali jure, ait plene atque indivisè esse connexum, ideoque alterum sine altero nec emi posse nec vendi. Quæ omnia non in solis prælaturis, sed & in cunctis inferioribus beneficiis obtinere constanter affirmat. Quæ ejus sanctissima consilia non solus tunc Alexander secundus, sed & hisce diebus secutus est Alexander septimus, damnans hunc nostrorum Theologastrorum articulum: *Non est contra justitiam, beneficium Ecclesiasticum non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.* Quod laudati Petri consilium & doctrinam secutus fuerit etiam Alexander secundus, licet ex ejus ad Lucensem Ecclesiam litteris, existantibus in Decreto Gratiani, affirmantibusque pestem illam esse nummulariam in templo negotiationem, quam factò de funiculis flagello Dominus eliminavit, atque ità demonstravit, non corrigendam dumtaxat, sed longissimè ab Ecclesia projiciendam. Sicut, inquit, per columbarum*

Christi Lupi Oper. Tom. IV.

venditores illi denotantur, qui sacram manus impositionem conantur vendere, sic per nummularios Ecclesiastici beneficii venditores designantur. Eundem vendendorum beneficiorum abusum damnat in litteris ad Spirenses Episcopum Gregorius septimus, affirmans jam pridem & in suis, & in suorum Antecessorum Romanis Synodis damnatum. Et nec ità extinctum fuit malum. Hinc rursus in Placentina, Amalphantana, & Claromontana Synodis Urbanus secundus damnavit altarium, id est Parochialium Ecclesiarum & Canonicalium Præbendarum venditionem. Item ejus successore Paschalis secundus: *Si quis obsecerit non consecrationes emi, sed res ipsas quæ ex consecratione proveniunt, penitus despicere probatur. Nam cum corporalis Ecclesiæ, aut Episcopus, aut Abbas, aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo proficiat, sicut nec anima sine corpore corporaliter vivit, quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum inventum derelinquit. Quod apud Gratianum existans Decretum innovat atque confirmat Gelasius aut Calixtus secundus, & adjungit: *Donum Dei est res ipsa Ecclesiæ oblata. Et si benè animadvertitis, Simon Magus, qui ad fidem fidei accessit, non Spiritum Sanctum propter Spiritum Sanctum, quo ipse erat indignus, sed ideo, quantum in ipso erat, emere voluit, ut ex venditione signorum, quæ per eundem ferent, multiplicatam pecuniam lucraretur.* Hinc concludit non solum illos, qui spirituales, sed & qui Ecclesiasticorum beneficiorum temporalia vendunt vel emunt, esse germanos fratres Simonis. Scripta est hæc Epistola ad Lucium Præpositum Ecclesiæ Sancti Joventii Ticinensis. Gratianus, ejus corrector Augustinus Caravita, nec non & Dominus Cardinalis Baronius eam adscribunt Urbano secundo. At certum est labi. Epistola enim laudat jam adductum Decretum Antecessoris sui Paschalis Pontificis, quem ipse idem cum suo correctore Gratianus profitetur esse Paschalem secundum Urbani secundi proximum successorem. Severinus Binius perperam vult fuisse Paschalem primum. Hujus enim felicior ætas tales Theologastros nec passa est, nec impugnavit. Epistola ergo est vel Gelasii vel Calixti secundi, qui Paschali secundo successerunt.*

L. 5. Ep. 18.

1. quæst. 3. cap. 7. & 8.

CAPUT II.

Refutantur varie ad palliandam Simoniam inventæ technæ.

HÆ technæ nequaquam sunt novæ. Etenim de illis queritur in litteris ad Ponticæ suæ Diocesis Episcopos Sanctus Basilius, & in Synodalibus ad Sanctum Leonem Magnum Pontificem, ac omnes ubique Metropolitans Sanctus Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus. Primam calliditatem & technam producit Basilius in laudatis litteris: *Feruntur quidam ex pablis*

Epist. 70.

ab illis, qui ordinantur, accipere pecuniam, idque, quod peius est, pietatis nomine palliare. Duplo namque puniendus venit, qui prætenu boni, quod malum est, facit. Tum quia operatur quod bonum non est, tum quod ad perficiendum peccatum bono utitur cooperario. Exponit & confirmat in litteris ad Syagrium Augustodunensem Episcopum Sanctus Gregorius Magnus: *Adversarius animarum, dum non potest in his, quæ ad faciem sunt prava surrepere, callidè specie quasi pietatis injecta nititur supplantare, suadetque forsitan ab habentibus debere accipi, ut sit quod possit non habentibus erogari, dummodo vel sic venena mortifera, elemosynæ celata obumbratione, transfundat. Nam nec venator Indictione feram, aut avem aucups deciperet, vel piscem piscator caperet, si aut ille laqueum in aperto proponeret, aut ille hamum esca absconditum non haberet. Omnino ergo metuenda & cavenda est hostis astutia, ne quos aperta nequit tentatione subvertente, latentis telo sævius valeat trucidare. Neque enim elemosyna reputanda est, si pauperibus dispensetur, quod ex illicitis rebus accipitur. Quia qui hac intentione male accipit, ut quasi bene dispenset, gravatur potius quam juvatur. Elemosyna redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non de illicitis & iniquitate congeritur, sed quæ de rebus concessis & benè acquisitis impenditur. Unde etiam illud certum est, quia etsi Monasteria, vel xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quæ pro sacris ordinibus datur, construantur, mercedi non proficit: Quoniam dum perversus emptor honoris in locum sanctum transmittitur, & alios ad suam similitudinem sub commodi datione constituit, plura malè ordinando destruit, quam ille potest edificare, qui ab eo pecuniam ordinationis accepit. Insigniter crimen istud exaggerat, & concludit: Nimis ergo declinandum est sub obtentu elemosynæ peccata Simoniacæ hæreses perpetrare. Nam aliud est propter peccata elemosynas facere, aliud propter elemosynas peccata committere. Orono, Ailæ ad rubrum mare urbis primario ac ditissimo, pro sua à pessimo dæmonio liberatione pecuniam offerenti, sese de Simonia apud Sanctum Hieronymum excusavit etiam Sanctus Hilarijon, repontique cum fletu, *Accipe & da Pauperibus*, respondit: *Tu melius potes tua distribuere. Ego, qui mea reliqui, cur aliena appetam? Multis nomen pauperum est occasio avaritiæ, misericordia verò artem non habet. Nec Simonis artem, nec Giezi. Eadem ex regula ad Ecclesiam Lucensem scribit apud Gratianum Alexander secundus: Constitutus & firmatus, ut nullus cuiuscumque gradus Clericus pro Ecclesiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ Ecclesiarum vel donariis, seu etiam quod pauperibus sit tribuendum. Quia, teste scriptura, utique non aliqua canonica, sed jam adducta Gregoriana, qui aliquid malè accipit, ut quasi benè dispenset, potius gravatur quam juvatur. Quod Decretum in habita ad Eugenium quartum Pontificem, & Florentinam Synodum oratione laudavit plurimum & urfit Joannes de Bacchenstejn, Decretorum Doctor, ac Legatus Consilii Basileensis.**

Lib. 7.
Indictione feram,
2. Ep. 172.

3. quæst.
cap. 9.

Pontica Diocesis pauperes passim, & Episcopali gradu sustinendo non sufficientes habuit Ecclesias. Hinc ipsarum plures Episcopi, quo le-

varent miseriam, & fundos paulatim emerent; modicum quid in sacris Ordinibus exigebant; Nihilominus praxim damnat in laudatis litteris Sanctus Basilius, & adjungit; *Avaritia Idololatria vocatur. Ne velitis igitur modicæ pecuniæ gratia Idola Christo præferre, neque Judam sedantes, quæstus gratia illum secundò prodere, qui semel pro nobis cruci est affixus. Alioquin & ipsi agri, & manus eorum, qui hosce fructus metunt, acclama vocabuntur. Exponit in Epistolæ commentario Theodorus Balsamon: Quemadmodum ager, qui emptus est pecunia, qua venditus est à Juda Dominus, pretium sanguinis est appellatus, ita & pecuniæ, quæ ab iis accipiuntur, qui Domini donum vendunt, & Dioceses, & vici, in quibus qui dant ordinantur. Quin & istorum agrorum conductores, cultores, atque messorum Sanctus Basilius maledictioni supponit. Quo circa Clerici & Monachi, quotquot hodiè apud laicos aut Ecclesiasticos Principes agunt proxenetas ac intercessores, impetrare conantes promotionem aut nominationem Prælatorum, qui ipsorum pauperes Ecclesias, Collegia, Monasteria, aut Xenodochia postmodum ditare, adjuvare, vel ornare obligentur, committunt plenissimam Simoniam, & suis personis ac rebus evocant divinam maledictionem. Etiam Antistites, & quivis alii hæc intercessionibus promoti. Hinc quemdam Bethlehemitæ Ecclesiæ Canonicum, qui quingentorum nummorum promissione corruptus, Regem ad probandam Episcopi electionem mediator induxerat, ab officio & beneficio tamquam plenè Simoniacum meritò dejecit posterioribus etiam sæculis Innocentius tertius. Exstat Decretum apud Gregorium nonum. Etenim etiam à mediatoribus committi plenam Simoniam, omnesque incurri pœnas, sanxit Canon Chalcedonensis, & innovavit Pontifex Paulus secundus. Et hinc vides à Magnatibus quoque, dum quid à nominatis Episcopis vel Abbatibus exigunt quasi ad publicas regni necessitates, omnino committi Simoniam.*

Alteram diaboli technam aperit in laudatis litteris idem Sanctus Basilius: *Putant quidam se nihil delinquere, quod non ante, sed post manuum impositionem pecuniam accipiunt. At pecuniam accipere est accipere, quancumque fiat. Hortor itaque, ut quæstum hunc, imò transitum ad gebennam declinetis, nec manus tali lucro pollutentes, indignos vos ipsos ad tractandum Sancta mysteria constituatis. Abusus præsertim in Galatia fuit grassatus, in quem Synodaliter postea rursus agere compulsus fuit Sanctus Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus. Innovavit Canonem Chalcedonensem, & subjunxit: *Nec ante tempus ordinationis, nec post dari pecunias Canon permittit. Et supra memoratus Oronus, cujus munera tamquam Simoniacæ sprevit Sanctus Hilarijon, nequaquam antea pactus fuerat, aut promiserat, sed dumtaxat post perceptam gratiam offerebat. Et ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales Episcopus scripsit Sanctus Petrus Damiani: Sunt nonnulli, qui vel antequam consecrationis exhibeant ministerium, vel ante decisum causæ negotium, nullum pacti sunt commaduro, postmodum verò tamquam**

L. 2. d. 19
c. 2.

Extra. 16
c. 2.

Ann. 1094

L. 2. Ep. 22.

L. 5. c. 17.

L. 2. Ep. 3.

L. 1. Ep. 10

quam à debitoribus exigunt, & extorquendis remunerationibus vehementer insistant. Hi se Giezi non dubitent crimen incurere, qui postquam Naaman curatus, jamque revertens, de Sancti Spiritus dono ausus est pecuniam postulare. Et de Sancto Anselmo, per Guilielmum Rufum Anglorum Regem gratis promotus ad Archiepiscopatum Cantuariensem, scribit Mathæus Parisiensis: *Rex Anglorum Wilhelmus Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum circumvenire affectans, mille libras argenti sibi dari ab eo vehementer postulabat. Ad hoc allegabat, ut sibi videbatur, causam justissimam, quod gratis Episcopali ejus promotioni annuisset. Archiepiscopus verò nihil interesse ducens, ante promotionem vel post, talem ob causam numerare pecuniam, pari pena dignum arbitrabatur utrumque. Cum autem sacco Regis, nisi læsa conscientia, implere non poterat, eligit potius Regis indignationem, quam dispendium fame & periculum animæ in præsens incurere, & in posterum confusionem & scandalum in Dei Ecclesia seminare. Ecclesia sua & regno exulare maluit, quam consentire in istam iniquitatem. Sanè si prævium pactum, promissio aut exactio requirentur ad Simoniam, Giezi perperam à Sancto Eliseo fuit criminis damnatus. Notanda sunt laudati Damiani verba: *Tamquam à debitoribus exigunt. Ostendunt spontaneè oblatorum receptionem hocce vitio carere. Et hinc primos Montanistas, oblationum nomine munera admittentes, gravissimè de avaritia culpant antiqui Ecclesiæ Patres apud Eusebium Cæsareensem, nullus de Simonia. Hinc item dixi spontaneè oblatorum receptionem ab hocce solo vitio esse immunem. Quod frequenter avaritia maculetur, non est ambigendum. Hinc ejusmodi oblata, vix ullus umquam Sanctus legitur admisisse. Dixi item, *Spontaneè oblatorum. Qui enim quidquam quasi debitum offert, lucidè laborat Simonia. Qui ipsum ex errore facit, docendus à nobis est & corrigendus, ejusque oblatio respicienda. Et ita Naaman Syrus, ac dives Oronus videntur obtulisse.***

Huc spectat illa etiam iniquitas, de qua Sanctus Petrus Damiani in litteris ad Bonifacium Cardinalem Episcopum Albanensem: *Quilibet curialis Episcopus hos muneribus attrahit, illis beneficia lautiora concedit. Sic à quibus non erat electus eligitur, & ut sibi de Simone nihil desit, ipsam electionem sacrilega venalitate mercatur. Verum in hoc sceleris turpitudinem palliat, quia sub colore fidelitatis Ecclesiasticæ municipes per juris jurandi Sacramenta confirmat. Cum nemo deterius Ecclesiam ledat, quam iidem ipsi infidi fideles, qui ejus diripere facultates anhelant. Cum illis ergo munera tribuit, cum sub nomine velut Ecclesiæ sibi potissimum jurare compellit, non Ecclesiæ consultit, sed sibi quietè possidendi culminis aditum pandit. Sive ergò hoc ante consecrationem, sive postquam consecratus est faciat, valde ei timendum est, ne dum non pro Ecclesiæ utilitate, sed pro sua potius confirmatione, sacri loci bona dilapidat, in voraginem se Simoniacæ hæresos, dum extolli conatur, immergat. Et hinc perniciosè coram divinis obtutibus corruat, undè se inter homines arroganter exaltat. De quo malo queritur etiam in litteris ad Alexandrum secundum Pon-*

tificem, ejusque Archidiaconum Cardinalem Hildebrandum. Est malum antiquissimum. Etenim de Georgio Cappadoce, quod militibus, à quibus in Thronum Alexandrinum intrusus fuerat, Ecclesiasticam substantiam in præmium ac mercedem dederit, queritur in litteris ad Africanos Episcopos Sanctus Athanasius. Similes querimonias habet Symmachus Pontifex in litteris ad Sanctum Cæsarium Metropolitanam Arelantensem. Agit in Episcopos, qui scelerata præmia spondebant primum, ac deinde solvebant, adeoque sine furo erant palam Simoniaci. Laudati Damiani tempora fuerunt nequiora. Ad Ducibus, Comitibus, Baronibus, aliisque intitulatis nobilibus duras olim calamitates, atque injurias passa fuit Ecclesia: Possessionum suarum invasionem, ejectionem Episcoporum, & alia haud inferiora. Hinc lupos istos manufactura, superfluas sibi possessiones, etiam Decimas, ipsi in beneficium dari permisit ab Episcopis, atque ita illos conata est sibi facere juratos fideles, municipes ac vassallos. Eorum taliter vexas, & iniquos ausus redemit. Verùm curiales, id est, per curialia servitia, seu Palatinum ab obsequio munus, & istorum nobilium mediationem promoti Episcopi pessimos hac in re dolos frequenter commiserunt. Non solum superfluas, sed & necessarias Ecclesiarum suarum facultates in feudaverunt mediatoribus istis, atque ita sub legitimi beneficii furo Simoniacam operam munerarunt.

Commisita istic fuit duplex Simonia. Prima fuit jam dicta factæ mediationis stipendiatio; alteram exprimit hæc verbis Petrus Damiani: *Quietè possidendi culminis sibi aditum pandit. Et his; Pro sua potius confirmatione. Damnata curiales Episcopos, quod non solum per dolosam & secretam Simoniam essent Episcopatum ingressi, sed etiam quod per easdem artes in ejusdem invalida & nulla possessione sese sustinerent. De quo vitio Cadaloum Antipapam graviter arguit in Epist. 6. litteris ad Henricum Ravennatem, ac in litteris ad Sanctum Annonem Metropolitanam Coloniensem. Ejusdem criminis Severum intrusum sibi Patriarcham accusant apud Joannem secundum Patriarcham Constantinopolitanum, in litteris existentibus apud Synodum sub Menna Patriarcha, Clerici & Monachi Provinciæ Antiochenæ. Uti Episcopatum per temporale pretium acquirere, ita & illum per istud retinere est Simonia manifesta. Nullus hic redemptæ aut redimendæ vexæ possit esse focus. Et Simoniacos ejusmodi Vassallos Sanctus Petrus Damiani merito vocat fideles infidos. Promotis enim à se Episcopis frequenter fecerunt, quod Joanni Aurelianensium simili electo fecit Philippus primus Francorum Rex, in Sancti Ivoonis Carnutensis Episcopi ad Hugonem Lugdunensem Primatem litteris dicens ad Abbatem ejus corrivalem: *Su-**

L. 3. Ep. 4.

Epist. 6.

Ep. 66.

Et hinc oritur quæstio, an sese in legitime accepti beneficii possessione adversum iniquos turbatores pecunia firmare, & injustas violentè redimere, sit etiam Simonia? Partem affirmati-

Epist. 60.

vam defendere videtur in aliis ad dictum Primatem litteris laudatus Ivo: *Multi Electi, qui gratiam & Canonicam habent electionem, quia dilationibus & fatigationibus impediuntur, comparatis sibi pecunia mediatoribus & prolocutoribus, ne turpem patientur repulsam, in Simoniacam aliquando impingunt consecrationem.* Episcopos & Abbates à Regibus deinceps nominari, aut investiri veterat rigidissime Gregorius septimus. Priori Decreto quidam Reges obediabant, alterum penitus adspernati. Secundum Canones eligi permittebant Antistites, at nullum à se non investitum benedici aut consecrari. Aliiter initiatos variè & dure vexabant. Imo & acquisito per electionem jure exturbabant, mandantque alios eligi. Hinc quidam, longam Ecclesiæ suæ vacationem miserati, peremptos auro Palatinos emollicebant Regem, impetrabantque accipiendæ sine investitura consecrationis licentiam. Erat redimere iniquam vexam, esse tamen Simoniam Sanctus Ivo affirmat, Quod ipsum sensisse videtur Sanctus Anselmus, exulatum abire, imò & occidi malens, quam Guilielmo Regi postulas auri marcas numerare, atque ita iniquam vexam redimere. Et ad Guilielmum Vintoniensis Ecclesiæ Electum, à quo Henricus primus Rex indebitum nescio cuius castri exigebat homagium, hæc scripsit: *In hoc vos multum oportet attendere, quod necdum vestra Dilectio suscepit Episcopi consecratione, & si hoc faceretis quod à vobis Rex exigit, nullus posset extinguere execrabilem famam, quia hoc factum esset propter Episcopatus, quem perdere timeretis, redemptionem.* Quod pro avertenda factæ Electionis aut Regiæ nominationis exufflatione, tantaque redimenda vexa, Regi aliquid dare sit Simonia, lucidè supponit. Item nescio quem Episcopum, qui à majori Capituli parte electus minoris partis contradictionem pecunia composuerat, Simoniacum declarat apud Gregorium nonum Lucius tertius, & cedere cogit.

L. 5. tit. 3. c. 23.

At verò partem, quæ omnino vera est, negativam tradit in historia sua Henricus Huntendonienſis Archidiaconus, scribens de dicto Guilielmo Anglorum Rege: *Wilhelmus infirmus Roberto Cancellario suo dedit Episcopatum Lincolnie. Sed ex quo sanus fuit, penituit eum. Condolens igitur, quod Episcopatum non vendiderat, cum Archiepiscopo Eboracensi calumniatus est Robertum, quod Urbs Lincolnie & Provincia Lindiffæ Archiepiscopo eidem subjacere debuissent, nec potuit causa terminari, donec Robertus quinque librarum millia Regi pro libertate Ecclesiæ suæ pepigerit. Quod Regi quidem Simonie, Præsuli verò Justitiæ deputatum est.* Inter Cantuariensium & Eboracensem Archiepiscopos fuit vetus lis de sede suffraganea Lincolnienſi, quæ Cantuarienſi subesse semper maluit. Hinc ergo dati Episcopatus pretium alio sub titulo emungere volens Guillelmus Rex minatus est ipsam Eboracensem supponere, atque ita ille solus, non Robertus Episcopus, qui ejus iniquitatem redemit, commisit Simoniam. Ejuſdem sententiæ fuit Henricus Vintonienſis Episcopus, Stephanus Regis frater, ac Apostolicæ Sedis per Angliam Legatus, à quo quarundam Abbatium, Regiæ commendæ violentiam pecunia re-

dimentium, & liberam secundum Canones electionem ita recuperantium, causam fuisse probatam testatur in historia novella Guilielmus Malmesberienſis. Etiam venerabilem Bertholdum Electum Constantiensem, qui sibi per quemdam Comitum posteros ineundæ possessionis obices pecunia dissolvit, purgat in ejus vita Albertus Argentinensis. Addit eam esse praxim omnium, qui iniquos istos à laica potestate obices tum frequenter patiebantur, per Sedem Apostolicam Provisorum.

Nec Sanctus Ivo nobis adversatur. Ejus adductus locus est modicæ autoritatis. Rigidissima enim Romanæ Ecclesiæ adversum laicas Antistitum investituras Decreta improbat, volens ob rem nec naturali nec divino jure veritam non committi Sacerdotium atque imperium, turbarique rempublicam atque Ecclesiam, & dicens ex Decretis istis enasci plura peccatorum pericula, præsertim variæ, quam sub redimendæ vexæ titulo vel furo committerent canonicè etiam Electi, Simonie. Nec dubitandum, quin varius ejusmodi fucus pro vero titulo tunc se vendiderit, atque non vexam redemerit, sed veram causerit Simoniam. Præsertim quia ejusmodi redemptiones etiam vetabat ac damnabat Romana Ecclesiæ, mandans investituram plenè à Regibus dimitti. Aufer damnationem hanc, & ista violentia potuisset omnino redimi. Olim enim Patres nostri etiam Idololatriæ violentiam redemerunt: At tamen sanctissima illa, & tunc omnino necessaria Decreta istorum malorum fuerunt dumtaxat occasio, non causa, ideoque ea improbens Sanctus Ivo excessit. Sancti Anselmi exemplum non facit ad rem. Neque enim Guilielmus Rex illum Regno ejecit. Varia servitute ab illo pessimè affligebatur Anglicana Ecclesia, ideoque omnibus simul & semel finem impositurus per Apostolicæ Sedis autoritatem Sanctus Anselmus, Regno spontaneus excessit. Ejectionis injuriam omnino, uti in simili specie fecit Robertus Lincolnienſis Episcopus, potuisset pretio evincere. Etiam Lucii tertii Decretum non est ad rem. Nostra quippe assertio de sola loquitur violenta injuria, quæ Superioris autoritate non possit averti. Proinde Electus ille, non muneribus, sed per suum Metropolitam, aut per Dominum Papam debuerat motam sibi à minori Capituli parte contentionem sopire. Et in quibusvis circa beneficia aut alia Ecclesiastica jura libitus pecuniariam transactionem non permittunt sacri Canonones, nisi quæ fiat per Prælati autoritatem. Hinc & Sancti Anselmi Epistola ad rem non facit. Guilielmum enim Electum nulla violentia, sed sola prece adgressus fuit Rex Henricus, ideoque citra fundatam Simonie suspicionem ejus postulata non poterant impleri.

Huc etiam spectat illa Simonia, adversus quam in litteris ad universos Hispaniarum Episcopos scribit Hormisda Pontifex: *Nec hanc partem sollicitudinis & admonitionis omittimus, ne vel ille se à culpa æstimes alienum, qui est ipse quidem à redemptione liber initiaverit benedictione mystica Sacerdotem, & tamen ad alterius redempti voluntatem vel sponte in hoc vel necessitate consenserit. Quid prodest*

prodest illi suo errore non pollui, qui consensum præstat erranti? Proculdubio contra mandata committit, & qui habet peccatum proprium, & qui sequitur alienum. Incassum animus resistit cupiditati, si non resistit & timori. Partim Arianis Gothorum Regibus parebat tunc Hispania, partim Romano Imperio, cujus ruina per Ministrorum, sacra & profana vendentium, avaritiam cœpta fuit & consummata. Per eosdem tunc Episcopatum electionum procuraciones credo fuisse venditas, atque Metropolitans, aut potius ad eorum adhuc potestatem spectantes provinciales Episcopos, necessitate & vi adductos ad similes Electos consecrandos. Hinc enim in istis litteris Pontifex mandat Metropolitans, fortis seu regni divisione non obstante, suam in his rebus plenam vigere ac manere potestatem. Rectè item damnat istorum Electorum consecrationem: Erat enim consecratio hominis hæretici, à cujus capitis contactu plura à spinis abstinendum esse novit omnis Christianus. Romanorum ministrorum violentia cogebat ad opus natura malum, ideoque moriendum potius erat Episcopo quam ad illud concurrendum. Iniquæ vexationis redemptio nullum hic habebat locum.

Alteræ quæstio est, quo loco habendus sit Cardinalis Gratianus, postea Gregorius sextus Pontifex, de quo in Epitome Siffrius Presbyter Misenſis: *Tantum Schisma in Ecclesia fuit, ut tres in summos Pontifices electi essent, quos tandem Gratianus Presbyter, pecunia magna eis data, induxit ut cederent, & sic ipse electus est. Imperator Henricus tertius pro tanto Schismate sedando Romam properans, apud Sutrium Urbem habuit Gratianum obvium, qui ei coronam auream obtulit, ut eum propitium haberet. Cæsar primo cuncta dissimulans, convocata Synodo, Gratianum, qui & Gregorius dicitur est, de Simonia corripuit, & eo amoto Suigderum Bambergensem Episcopum substituit, qui Clemens secundus dicitur est.* Sutrienſis igitur quita Synodus, Henricus Imperator, ac Presbyter Siffrius censuerunt dubiæ electionis Episcopum per pecuniam seu Ecclesiasticam pensionem ac cedendum induci non posse sine Simonia. Quod namque Gratianus Cardinalis Benedicto nono & Silvestro tertio, de Papatu contententibus, non de propria, sed de Sancti Petri substantia pensiones in cessionis solatium assignaverit, disertè testatur in generali historia Ottho Episcopus Frisingensis. Ejuſdem opinionis fuisse videtur Hermanus Contractus: *Romani Benedictum Papam multis criminatum sede sua pellunt, & Silvestrum tertium quemdam in ejus locum statuant, quem tamen postea Benedictus, quibusdam sibi faventibus, excommunicatum depulit, suæque sedi redditus seipsam postea privavit, & alium pro se, utique Gregorium sextum, ob avaritiam contra Canones ordinavit.* Et infra: *Rex Henricus juxta Natalem Domini non longè ab Urbe Roma apud Sutrium Synodo acta, causaque extraneorum Pontificum diligentius ventilata, Gratianum Papam corvicium Baculo Pastorali privavit.* Et in Sancti Henrici Imperatoris, quam ex Reddorſienſis Monasterii Archivis publicèavit Jacobus Gretzerus, vita Nonnoffus Monachus: *Suigderum sanctum Bambergensem Episco-*

An. 1044.

patum Henricus Rex tertius, tribus invasoribus Apostolicæ Sedis dignè & justè exploſis, catholicum & legitimum Papam constituens Clementem secundum appellavit. Et ipse ibidem in litteris ad Bambergensem Ecclesiam Clemens secundus: *Ecce, cum illud caput mundi, illa Romana Sedes hæretico morbo laboraret, ut hujusmodi ægritudinem propulſaret, plorans tribus illis, quibus nomen Papatus rapina dederat, dignatio cœlestis gratiæ nostram mediocritatem elegit.* Lambertus item Schaſnaburgensis: *Rex Henricus tertius Domini Natalem Romæ celebravit, ubi tribus depositis, qui Sedem Apostolicam contra regulas invaserant, Suigderum Bambergensem Episcopum constituit Vicarium Apostolicum.* Tres ergo isti intrusi ac Schismatici Pontifices non fuerunt à Gregorio distincti, sed erat is omnino unus ex ipsis. Porro Benedictus nonus erat Benedicti octavi & Joannis decimi octavi Germanorum fratrum, ac Sedis Apostolicæ invasorum, successor & nepos, puer decem annorum, qui quomodò post mortem apparens æternam suam damnationem revelaverit, edicit in litteris ad Nicolaum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani.

Cap. 16.

At longè aliter hic sentit de Gregorio sexto, Etenim prima ejus Epistola est ad laudatum Gregorium, vocans sanctissimum Papam & adjungens: *Letentur cœli, & exultet terra, & antequam sui juris privilegium se recepisse sancta gratuletur Ecclesia.* Sub illo & per illum cessasse dicit perverſæ negotiationis commercium, eliminatum Simonem & Giezi, reparari aureum Apostolorum sæculum, non amplius vendi columbas, restorere Ecclesiasticam disciplinam. Ab ipso expurgari supplicat Ecclesiæ Pisarensem, Fanensem, & Castellanam, ut erat expurgata Romana. Ejuſdem Gregorii grandia in Romanam ac omnem Italicam Ecclesiam, atque Ecclesiasticam disciplinam merita largè describit in secundo de Anglorum Regibus libro Guilielmus Malmesberienſis. Ejus cum Benedicto & Silvestro Pseudo-pontificibus Acta edicit Glaber Rudolphus, & pergit: *Tunc cum consensu Romani populi atque ex præcepto Imperatoris ejectus est de Sede Benedictus, & ejus loco subrogatus est religiosissimus ac sanctitate perspicuus Gregorius, natione Romanus, cujus bona fama, quidquid prior fœdaverat, in melius reformavit.* Et Ottho Frisingensis Episcopus: *Ob ea civis Romani Gratianum Presbyterum, tamquam Ecclesiæ Dei liberatorem, in summum elegerunt Pontificem, & mutato nomine Gregorium vocaverunt.* Fuisse injustè depositum scripsit disertè ad Henricum Augustum Wazo Episcopus Leodiensis. Magnus ille Wazo, post mortem meritis hoc Epitaphium: *Ante ruet mundus, quam surgat Wazo secundus.* Exstat Epistola apud Anselmum ejuſdem Ecclesiæ Canonicum. Idem semper censuit Gregorius septimus, qui optimum Pontificem in Germaniam ab Henrico Imperatore relegatum sua sponte secutus est, ipsi ad mortem usque adhaesit, & in ejus postea memoriam curavit se ex Hildebrando vocari Gregorium, non sextum, sed septimum, quo ipsum ostenderet fuisse legitimum Pontificem. Quare illum Romæ in Papatu

L. 1. Ep. 9.

L. 6. c. 32.

C. 106.

patu

patu defunctum errat Guilielmus Malmesberien-
 sis. Liber Pontificalis ait illum non fuisse depo-
 situm à Synodo Sutrienfi, sed spontaneo pacis
 amore, ad Sancti Gregorii de Sede Constans-
 tinopolitana exemplar, renuntiasse. Verum
 omnes, & pro illo, & contra illum jam addu-
 cti auctorem affirmant dejectum. Etiam Wazo
 Leodiensis. Interim qui Celestinum quintum
 existimarunt fuisse primum Papatus renuntiato-
 rem, & de istius renuntiationis validitate dispu-
 tantes turbant Ecclesiam, fuerunt omnino
 hallucinati. Nam etiam Joannem decimum
 octavum, à fratre Benedicto octavo jam defun-
 cto terribiliter monitum, sponte renuntiasse
 scribit in laudata ac Nicolaum secundum Episto-
 la S. Petrus Damiani.

L. 1. Ep. 9.

Neque nobis adversantur Sutriensis Synodus,
 Henricus Imperator, Siffridus Presbyter, Her-
 mannus Contractus, aut Lambertus Schafnabur-
 genfis. Damnant innoxium Pontificem Gre-
 gorium, non quod Benedictum & Silvestrum
 per pecuniam & Ecclesiasticas pensiones ad
 simpliciter cedendum, sed ad sibi cedendum
 Papatum, & ejus electionem procurandam in-
 duxisset. Et hinc nequaquam Benedictum uti
 innoxium reposuit, sed unà cum Gregorio,
 uti Giezi cum Simone, dicta Synodus degradavit.
 Non Simoniam solummodo expulit, sed etiam
 Romanum Clerum & populum à variis indisci-
 plinatæ vitæ libertatibus corripit Gregorius:
 Tetigit montes, & illi fumigarunt. De palliata
 per purgandæ, & pacificandæ Romanæ Eccle-
 siæ fucum, in sui commodum & exaltationem
 Simonia illum accusarunt, suamque calumniam
 Synodo & Principi persuaserunt. Hinc optimus
 Pontifex dicitur, utique per testes iniquos &
 falsos, fuisse convictus. A suis ipsis electoribus
 passus est istud ipsum, quod postea Urbanus
 sextus. Et quod Joannes Abbas Malmesberien-
 sis, qui Stephanum Anglorum Regem ad Abbatiam
 à commendæ miseria liberandam, & avito
 Canonice electionis privilegio reddendam pecu-
 niam induxerat, atque ita à fratribus benefi-
 cium agnoscentibus fuerat electus, passus fuit
 ab Henrico Vintoniensi Episcopo, Apostolica
 Sedis Legato, de quo Guilielmus ejusdem Cæ-
 nobii Monachus: *Legatus probavit causam, im-
 probavit personam. Nullo enim modo menti ejus
 persuaderi poterat, Regem præter pecuniæ dationem
 electioni consensisse. Non pro sola Monasterii li-
 bertate, sed etiam pro personæ electione credidit
 munera militasse. Quod porro dubiæ, imò &
 palam Schismaticæ, aut etiam palam certæ elec-
 tionis Pontificem liceat ex causis ad simplicem
 cessionem promissis pensionibus inducere, aut
 etiam cogere, lucet ex Constantiensi Synodo,
 quæ ita induxit Gregorium duodecimum, legiti-
 mum Pontificem, idem Joanni vigesimo ter-
 tio, & Benedicto decimo tertio, si obedissent,
 præstate parata.*

Fol. 185.

Aliam adhuc facti in hac materia speciem re-
 fert de Urbano quinto Pontifice magnum Bel-
 gii Chronicon: *Fertur Abbas Ecclesie Sancti Pau-
 li Romæ dicto Papæ magnam summam florenorum
 obtulisse, ut ad Cardinalatum promoveret, Pa-*

Fol. 313.

*pam verò accepisse oblationem, & de eadem reparasse
 Ecclesiam Sancti Pauli, relicto Abbate in suo statu
 sine promotione. Sicque factum est, ut Papa de dicti
 Abbatis pecunia faceret, quod ipse Abbas facere
 debuit. Factum laudatur. Et hinc queritur,
 an à quovis simili Simone liceat caivis simili pio
 dolo pecuniam accipere, & piis causis applicare?
 Respondeo licere solis Prælati, valentibus simi-
 les, quibus Canonum pœna necdum debetur,
 criminosos ex arbitrio castigare. Privatus hic
 nihil possit, nisi acceptam pecuniam tradere in
 manus Prælati. Et hinc laudatus Urbanus,
 non solum in Sancti Pauli, quam ex justitia re-
 parare tenebatur iste Simon, Ecclesiam, sed & in
 quemvis alium ipsum uti poterat istud sangui-
 nis pretium impendere. Burdinum Bracarensem
 Episcopum, dum pro Toletana Cathedra offert
 pecunias, eodem modo fuisse à Paschali secundo
 tractatum refert ac laudat Rodericus Toletanus.*

L. 4. Ep. 11.

CAPUT III.

Exponitur triplex munus, per quod committitur Simonia.

Quidam hodiè opinantur ad Simoniam requi-
 ri pecuniæ vel æquivalentis corporis promissionem aut donationem. Errant toto
 cœlo. Etenim de Sancto Gregorio Magno scribit
 in ejus vita Joannes Romanæ Ecclesiæ Diaconus:
*Astuta turpissimæ cupiditatis iniquitas non suffe-
 rens se tantis Pastoralici commodis, licet turpissimis,
 imò periculosissimis angustiari, commentum
 satis artificiosum reperit, quo scilicet illos Sacerdotio
 sublimaret, qui sibi post consecrationem tantò sub-
 jectiores esse debuissent, quantò non divino, sed
 potius humano judicio se fuisse promotos ipsi procul
 dubio reputarent. Quapropter omnipotentis Dei Præco
 Gregorius in Evangeliorum tractatibus, in quibus
 scilicet frequentius legi vel audiri potuisset, disputat
 errorem redarguens & damnans. Fecit id in quarta
 Homilia super Evangelia: *Columbas vendere est
 impositionem manus, qua Spiritus Sanctus accipitur,
 non ad vitæ meritum, sed ad premium dare. Sed
 sunt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex
 ordinatione non accipiunt, & tamen sacros ordines
 pro humana gratia largiuntur, atque de largitate
 eadem laudis solummodo retributionem querunt. Hi
 nimirum quod gratis acceptum est, gratis non tri-
 buunt, quia de impensio officio sanctitatis munus ex-
 petunt favoris. Undè benè, cum justum virum de-
 scriberet Propheta, ait: *Qui excutit manus suas ab
 omni munere. Neque enim dicit, Qui excutit manus
 à munere, sed adjunxit, Ab omni: Quia aliud est
 munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud mu-
 nus à lingua. Munus quippè ab obsequio est subjectio
 indebitè impensa. Munus à manu, pecunia est. Mu-
 nus à lingua, favor. Qui ergo sacros ordines tri-
 buit, tunc ab omni munere manus excutit, quando
 in divinis rebus non solum nullam pecuniam,
 sed***

L. 3. c. 4.

*sed etiam humanam gratiam non requirit. Latius
 hæc tradit & exponit in litteris ad Antonium
 Subdiaconum, Apostolici in Dalmatia patrimonii
 rectorem, agens de faciendâ electione Archi-
 episcopi Salonitani: *Illud præ omnibus tibi cure
 sit, ut in hac electione nec datio quibusque modis in-
 terveniat præmiorum, nec quarumlibet personarum
 patrocinia corvalescant. Nam si quorundam patro-
 cinio fuerit quisquam electus, voluntatibus eorum,
 cum fuerit ordinatus, obedire reverentia exigente
 compellitur. Sic fit, ut & res illius minuatur Ec-
 clesiæ, & ordo Ecclesiasticus non servetur. Et ad
 Joannem Metropolitanam ac Primate primam Jus-
 titianæ: *Ne unquam ordinationes facere tenetis
 illicitas, sed si quos ad Clericatus Ordinem, vel po-
 tioris fortè gradum promoveri contigerit, non præ-
 miiis, aut precibus, sed meritis ordinentur. Non so-
 lum præmia, sed & preces esse dicit Simoniacæ
 hæresis laqueos: quod nempe per preces promo-
 tus suo postea Promotori obligetur. Et in litte-
 ris ad Brunichildinam Reginam Francorum: *Chri-
 stianitatis vestræ sollicitudo diligenter invigilet, ut
 nullum ad sacrum Ordinem ex datione pecuniæ, vel
 quarumlibet patrocinio personarum patiatur accedere.
 Preces rursum dicit esse Simoniacam hæresin, ex
 qua imminet Regni ruina. Idem docet in litte-
 ris ad Columbum nescio cujus in Numidia Sedis
 Episcopum, & in litteris ad Adeodatum ejusdem
 Provinciæ Primate. Fateor commendationes,
 preces, patrocinia posse sine Simonia, imò & sine
 peccato fieri; verum rarissime ita fiunt, præsertim
 à laicis. Non alio enim fine hi passim commen-
 dant, nisi ut promotus Episcopo aut Clerico domi-
 nentur postmodum, & precis ac patrocinii sui
 stipendia consequantur, quæ est plena Simonia.****

L. 2. in-
dict. 11.
Ep. 22.

Lib. 4.
Epist. 8.

L. 7. Ep. 5.

Lib. 2.
Dict. 11.
Ep. 47.
Ep. 48.

Ep. 63.

Ep. 28.
c. 2.

*quoniam putasti ambitu humano possideri donum Dei.
 Et in primo adversus Jovinianum libro scribit
 Sanctus Hieronymus: *Quidam Pontifices Divoitum
 obediunt Jussioni, quodque his pejus est, illis Cleri-
 catus donant gradum, quorum sunt obsequiis delin-
 titi. Et in Isaïæ Propheta Commentariis: *Non
 est peccatum leve mittere margaritas ante porcos,
 & dare Sanctum canibus, & Ordinationem Cleri-
 catus nequaquam Sanctis & in lege Dei doctissimis,
 sed affectis suis tribuere, & vilium Officiorum mini-
 stris, quodque his dedecorosus est, muliercularum
 precibus. Et in Apostolica ad Titum Epistolæ
 commentariis: *Cernimus plurimos bancrem, Cle-
 ricalem promotionem, beneficium sacra, ut non
 quarant eos in Ecclesia columnas erigere, quos plus
 agnoscant Ecclesiæ prodesse, sed quos vel ipsi amant,
 vel quorum sunt obsequiis delinuit, vel pro qui-
 bus Majorum quispian rogaverit, & ut deterio-
 ra taceam, qui ut Clerici fierent numeribus im-
 petrarunt. Eos præsertim taxat Episcopos,
 qui suos famulos seu quovis in sacra aut pro-
 fana re mercenarios ministros remunerant Eccle-
 siastico gradu.****

Cap. 19.

C. 57.

C. 1.

Quæ omnia esse Simoniacæ, solidè ostendit
 in litteris ad omnes sanctæ Romanæ Ecclesiæ
 Cardinales Episcopos, & in litteris ad Bonifacium
 Cardinalem Episcopum Albanensem Sanctus
 Petrus Damiani: *Tria dicuntur esse munus
 genera, scilicet munus à manu, munus ab obse-
 quio, munus à lingua. Et munus quidem à manu
 pecunia, munus ab obsequio obedientia subjectio-
 nis, munus à lingua est favor assentionis. Sed si
 ritè considerentur hæc tria munus genera, in eo,
 quod medium ponitur, & primum simul & tertium
 continetur. In obedientia quippè subjectio-
 nis & munus à manu, quod est pecunia, & munus à lin-
 gua, quod est favor adulationis, subsequenter agno-
 scitur. Quis enim manifestius approbatur pro ad-
 piscendis honoribus præstare pecuniam, quam is qui
 tot expensas utendo vehiculis, tot facultatum sum-
 mas in acquirendis pretiosarum vestium prodigiis
 ornamentis? Eoque superat eum, qui pecuniam se-
 mel appendit, quia non contentus solummodo faculta-
 tes expendere, semetipsum quoque non dubitat tam-
 quam servum Domino vendititium subjugare. Jam
 verò quis ambigat eum, cum datur occasio, favora-
 bilibus Dominum suum verbis obtinere, ut eum
 blanda possit adulatione mulcere? Ut ejus animum
 capiat, quid ei magis placeat, callidus observator
 explorat. Oculis gliscit, gestibus innuit, festivo-
 tatem sereni cordis ore præterdit. Pendet ad mu-
 tum, ut sic herile præceptum, tamquam per Si-
 byllinum os Phœbi præstetur Oraculum. Ire jube-
 tur, evolat; stare præcipitur, silicem repræsentat.
 Agit in Clericos Palatinos, qui Regum aut
 aliorum Principum personas, aulas aut castra
 sequuntur, eis mira promptitudine & propriis
 subindè expensis serviunt, & omni adulationis
 forma placere conantur, ut quempiam tandem
 Episcopatum, Abbatiam, aut aliud Ecclesiasti-
 cum beneficium, uti fidelis servitii mercedem,
 consequantur. Eos esse non solummodo Si-
 moniacos, sed omnium Simoniacorum pessimos
 laudatus Petrus constantissimè affirmat. Neque
 enim dumtaxat unica, sed omni singulo-
 rum*

L. 1. Ep. 1.
& 2.

L. 1. Ep. 13.

rum trium munerum specie & scabie laborant. Pro munere donant semetipsos. Quæ omnia docent etiam in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem, & in litteris ad Aripandum Monachum, & in laudatis ad omnes Cardinales Episcopos litteris addit: *Quam sui afferent excusationem, qui licet verbis non contraxerint venalis patetæ commercii, operatione tamen, non uno, sed omnibus his probantur laqueis irretiti? Verumtamen jactant se, & eo gloriantur innocios, quia nullam talenti summam pro suscipiendis honoribus se pepigere daturos. Sed dic mihi, o Clerice, quisquis es, si redempto quolibet aureo vase vel prædio distractor exigeret, ut retenti apud te vice pretii sibi sedulitatis ejusmodi impendium exhiberes, numquid non postmodum constanter assereres te, quod acceptum est, justo pretio comparasse? Non videlicet quia pecuniam persolvisti, sed quia servitium præbuisi. Diceres enim, & fortassis non impudenter adstrueres, Carius emi dum tanto me labore vexarem, dum toties facultatum mearum sumptus expendere, quam si semel præfixæ quantitatis pecuniam numerarem. Nequaquam ergo sibi innocentiam spondeant, & à Simoniacæ hæresos maculis se mundos esse confidunt, qui licet metalla vibrantia non appendant, pretium tamen pro suscipiendis honoribus per subjectionis & obsequii quasi quedam talenta persolvunt. Idem ipse error etiam hodie grassatur. Quidam, quia neque pecuniam dederunt, neque obsequii pacta iniere, & sese & beneficii Patronum aut Collatorem existimant innocios. Sed respondendum illis, quod ipso ad Patronum, Collatorem, vel etiam mediatorem obligandum aut inducendum factio opere sint pacti & stipulati. Nec possint diffiteri. Nam in suis ad ipsos precibus omnia suorum obsequiorum merita loquacissimè exaggerant, & illis in mercedem expostulant Ecclesiasticam dignitatem.*

Et hanc Simoniam, non minùs quam pecuniariam, Patres olim puniverunt. Etenim Remigium Lincolniensem Episcopum, *Quod pro auxiliis Guilielmo primo Anglorum Regi venienti in Angliam præbitis factus esset Episcopus, divinum munus bellicosus laboribus mundaturus, fuisse baculo & annulo spoliatum à Sancto Lanfranco Cantuariensium Archiepiscopo, & plene degradatum testatur Guilielmus Malmesberienfis. Guilielmus Nortmandiæ Dux Angliæ regnum per Eduardi Regis mortem vacans, & à quodam Haroldo occupatum, ex Alexandri secundi Pontificis auctoritate sibi per arma vindicarat, ei Remigius Monachus, uti justam agenti causam faverat, & ex Nortmandia fuerat cum spe à victore Episcopatus consequendi comitatus & obsecutus, uti refert etiam Joannes Bromptonus Abbas Jormalensis. Hinc degradatum nec ad Regis preces reparare voluit laudatus Alexander Pontifex, sed tradidit arbitrio Lanfranci. Etiam nescio quem Hispanum Clericum, quod cuiusdam, qui manum ei fecit imponi, promiserat & exhibuerat annum ex pacto servitium, quasi non ingratus gratia, ad degradationem postulavit Toletanus Archiepiscopus, quod munus ab obsequio peræque ac munus à manu in hoc sacro contractu re-*

probetur. Ex simplicitate & ignorantia deliquerat, ideoque intercessionis auxilium ipsi detulit Stephanus Episcopus Tornacensis. Divinas in taliter promotum Bononiensem Episcopum plagas refert in litteris ad Bonifacium Cardinalem Episcopum Albanensem Sanctus Petrus Damiani. Euphemium item & Thomam, qui pro deferenda Anastasii Episcopi sui accusatione, munere pravi obsequii, acceperant sacros Ordines, degradavit uti Simoniacos, & perpetuum sine reparatione sic manere iussit Sanctus Gregorius Magnus.

Huc etiam spectat illa Simonia, quam in litteris ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem habet Sanctus Ivo Episcopus Carnutenfis. Lugdunensis provincia in Romano olim Imperio fuit vastissima: comprehendit Lugdunensem, Rothomagensem, Turonensem, Senonensem, ac Parisiensem. Constantinus Magnus divisit in duas, Rothomagum exaltans in Metropolim: Ambas Theodosius Magnus, aut ejus filius Gratianus (a) rursus divisit, exaltans civitates Turonensem ac Senonensem. Ità fuerunt quatuor Lugdunenses. Quinta, cujus Metropolis est Parisium, nostro tempore per Romanam Ecclesiam ad preces Regias accessit. Porro Gebuini Lugdunensis Archiepiscopi merita & labores honorare volens Gregorius septimus, dictas quatuor provincias ei uti Primati subjecit, usus tituli antiquæ unionis. Qua dignitate ac potestate Gebuini successor Hugo potenter est usus. Etenim Daimbertum, Senonensis Ecclesiæ Metropolitanæ Electum, non dumtaxat confirmandum à se voluit, sed & in propria persona venire Lugdunum, & sibi tamquam Primati solemniter profiteri. Opposuerunt se Conprovinciales Episcopi, præsertim Sanctus Ivo provincie Protothronus, asseverans Primatiali dignitati non esse istud evocandi jus, & adjungens: *Si his exactioibus Daimbertus cederet, diceretur munere lingua vel officii suam comparasse consecrationem. Evocationem istam dicit esse indebitam servitutem, ideoque sine Simonia nec à Primante posse exigi, nec ab Electo præstari. Omne enim indebitum officium est munus.*

Ex eodem principio ad laudatum Ivonem scribit Goffredus Abbas Vindocinensis: *Professum vestrum me vocastis. Satis melius fuisset, ut à vobis sacratum dixissetis. Quod est pro consecratione professionem, & pro professione ab Alodiario Sancti Petri subjectionem vobis vindicastis, consecrationem utique illam gratis minimè impendissetis. Non enim gratis impenditur, per quod homo homini subiectus efficitur. In professione siquidem illa consilio vestro nimia simplicitate acquievi. Ubi si quid aliter actum est, vos scienter fecistis, ego ignoranter peccavi. Sed Dominus noster honorabilis memorie Papa Urbanus secundus, cum per nos transiret, audivit à fratribus, me vobis professionem fecisse. Unde columbam seductam cor non habentem me dicens, & vehementer increpans, illud veraciter mihi pro crimine impuisset, si ignorantia mea ac juventuti misericorditer non peperisset. Quæ verò super hoc contra vos protulerit, pro reverentia vestri ordinis melius est inde silere, quam loqui. Igitur quod illi-*

L. 4. Ep.
51.
Ep. 60.

(a) Hono-
rius, 11.
11.

L. 2. Ep. 7.

et commiseram, irritum fecit. Et ne deinceps Abbas Monasterii nostri cuiquam Episcopo proficiatur, privilegii sui irretractabili firmitate prohibuit. Et in alia ad eundem Ivonem scribit Epistola: *Quod iterum asseruistis Romanam Ecclesiam à Deo nullam injustam accepisse potestatem, ita est planè. Cum Ivone fatetur ac proficitur Romanæ Ecclesiæ nullam esse potestatem, nisi solvendi solvenda, & ligandi liganda, atque subjungit: Proinde mirandum non est, si illa bene solvit, quod vos male ligastis. Professio, quam à me adhuc juvene & novitio extorsistis, regularis minimè fuit, eamque fecisse peccatum existit, & accepisse irreligiosum. Nam si pro benedictione, quam omnino gratis dare debuistis, usurpastis professionem, & in professione ab Alodiario Beati Petri exigitis subjectionem, profana fuit illa professio, & ideo non tenenda, quoniam subsequens benedictio, quam exhibuistis, navicularia potius videtur, quam gratis data, quandoquidem pro illa temporalem mercedem cum fidei Christianæ injuria exigere non erubescitis. Rursus protestatur se peccasse ex ignorantia per Apostolicam postea sedem remissa. Quod Episcopi & Clerici in Monasteriorum jura ac privilegia violenter involent, est calamitas antiqua. Hinc nata Monachorum sub immediata Apostolica Monasteria fuit in Diocesi Carnutenfi etiam Cænobium Vindocinense. Sancto Ivoni id displicuit: præsertim quod ejus Abbas esset sese major, utpotè perpetuus Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Presbyter ad Sanctam Priscam. Hinc Goffredum electum, juvenem, similia infidiarum imperitum, nisi sibi obedientiam & subjectionem profiteretur, benedicere noluit, & per nescio quas persuadendi artes ad profitendum seduxit. Varia, quam ab Ivone & ejus Clericis postmodum pertulit, vexatio illi aperuit oculos, didicit professionem fuisse indebitam, ideoque & Ivonem & sese Simoniacum, utpotè naviculariè & pro munere benedictum. Hinc ab Urbano secundo Pontifice culpæ & penæ veniam supplicavit ignorantia suæ ac juventuti, & tamquam seducta columba post vehementem increpationem impetravit: etiam professionis cassationem. At verò Ivonem, uti dolosum hujus criminis operarium, Pontifex notavit adeo durè, ut pro ejus reverentia Goffredus censuerit id perpetuò silendum. Nec aliud doctissimus Episcopus reponere scivit, quam Monasteriorum exemptionem, & facturam ab exemptis etiam Monachis in Abbates benedicendis professionum cassationem esse res iniquas, & Episcopali potestati injuriosas, ideoque Romanæ Ecclesiæ nullam esse ejusmodi potestatem. Ad didit errori errorem. Utrumque nervosè refutavit Goffredus, atque evicit Ivonem scienter Giezi, sese ignoranter fuisse Simonem. Hac occasione scripsit eruditum istud opusculum de professionibus, quas pro consecratione sub professionis nomine Abbates faciunt Episcopis. Agit de folis Abbatibus exemptis, istasque professio-*

Opuscul.
10.

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

nes affirmat esse execrandas, quæ triplici Simonie genere contra omnem disciplinam maculentur: *Quoniam Simonia à lingua, Simonia à manu, Simonia ab obsequio ibi committitur. Est à lingua, cum publicè recitatur illo promisso. Fit à manu, quando charta, qua continetur, scripta ponitur super altare. Fit ab obsequio, cum ipsum malè promissum subjectionis obsequium servatur. Quis sic agit, forsitan dicit: Pro benedictione non quero pecuniam. Imò satis amplius exigit, quia hominis personam & sicut anima plus est quam corpus, ita corpus simul & anima, tota videlicet hominis persona, multò plus est quam ejus pecunia. A subiectis Episcopo Abbatibus potest exigi professio; verum juxta Canones. Cujuscumque ultra ipsos obligationis exactio aut promissio est leprosa, maculataque fecutam benedictionem. Hinc & Episcopi, qui Regularium, dum ad fidelis populi confessiones excipiendas, aut Dei verbum prædicandum approbant, litteris ultrà Canones & Romanæ Ecclesiæ Decreta limitationem apponunt, & ejus observantiam sibi spondent, & præstari compellunt, omnino committunt Simoniam. Etiam regulares ipsi, qui spondent & præstant: Præstant enim malè promissum subjectionis obsequium. Ejusmodi promissionem non posse sine crimine adimpleri, tradit insigniter in litteris ad Primatem Toletanum Stephanus Episcopus Tornacensis. Tamquam seductæ columbæ sunt ab istis palam nullis & iniquis sponsonibus per Superiores absolvendi. Huc etiam spectat Anglus ille Clericus, quem, quod sub onere cuiusdam in Romana curia promovendi negotii accepisset à milite beneficium, Alexander tertius apud Gregorium nonum damnavit de Simonia.*

Triplex istud Simonie munus illustrat in suis ad Ludovicum Germaniæ Regem litteris Synodus Carisiaca: *Munus à lingua est favor; munus à manu, donatio; munus ab obsequio, indebita subiectio. Rectè addit, Indebita: Non solum enim subiectio, sed & pecunia debita passim possit sine lepra & exigi & offerri. Dico, Passim: Quoniam qui dubii, vel difficilis debiti solutionem pro re sacra offert vel exigit, est omnino leprosus. Istam enim facilitationem quis non videat esse munus? Consonat in litteris ad Gebuinum Lugdunensem Archiepiscopum Gregorius septimus Pontifex: *Munus à manu est, ut nullum pretium pro se vel ab aliquo tribuatur. Ab obsequio, ut nihil inde servitii faciat, sicut quidam intentione Ecclesiæ prælationis potenti- bus personis solent deferre. A lingua, ut neque per se, neque per submissam personam preces effundat. Loquitur ex sua quinta Romana Synodo: Ordinationes, quæ interveniente pretio, vel precibus, vel obsequio alicujus personæ ea intentione impenso sunt, infirmas & irritas esse judicamus. Quod in sua Melitana Synodo firmavit Urbanus secundus: Ne quis dato vel promisso pretio, vel servitio ea intentione impenso, vel precibus Episcopalem nitatur assensu dignitatem. Extendit ad omnem Ecclesiasticam dignitatem atque officium, affirmatque esse doctrinam Sanctorum Patrum. Quare & adulatio, & favoris, seu obsequio-**

Ep. 4.

L. 5. tit. 3.
c. 12.

Cap. 12.

L. 6. Ep. 3.

Cap. 11

rum loquax oblatio, & quovis simili peccatoris oleo perunctæ preces sunt munus à lingua. Esse potest oportet ex numero illorum, de quibus ad Richardum Albanensem Episcopum, ac in Gallia Cardinalem Legatum scribit Sanctus Ivo Episcopus Carnutenfis: *Sunt quidam, qui infamiam suam non aliter se posse velare arbitrantur, nisi famam bonorum ledere, & visa sincera incrusta re moliantur, qui alia de causa Simoniam non reprehendunt, nisi quia Simoniaci esse non possunt, cum alii in Ecclesia assequuntur, quod isti præpedientibus quibusdam incursonibus assequi non merentur.* Hinc non simplices, sed solas præfato peccatoris oleo perunctas preces quidam volunt esse munus à lingua. Et quod eo perungi soleant preces omnes, generatim omnes à Patribus & Canonibus passim de Simonia notari. Interim etiam simplices, licet fortasse non sint munus, fatentur palam ambitiosas, ideoque graviter culpandas. *Quidam* tamen volunt, & à nostro Gregorio & ab omnibus antiquis Patribus simplices etiam preces de munere damnari. Etenim beneficium quovis modo postulare est libertatem vendere, est subire servitutem, est seipsum obligare, adeoque & munus offerre. De obsequio munere Gregorius item & Urbanus secundus rectè dicunt, *Eo sine impensum*: Etenim ad Simoniam requiritur explicitum aut implicitum pactum, id est, intentio permovendi ad rem sacram largiendam.

Etiã aliud beneficium, imò & aliud Sacramentum, possit esse damnatum Simonie pretium. Etenim Oxomensis Episcopum, qui Archi-diacono beneficium, & cuidam Clerico Prioratum pro dando sibi suffragio promiserat, ipsosque etiam suffragii venditores, à Metropolitana Tolerano damnari de Simonia mandat laudatus Pontifex Alexander. Eiusmodi pacta damnat gravissimè, & à Romani præsertim Pontificis electione, & eam peragentibus Dominis Cardinalibus abesse longissimè statuit in Lugdunensi Synodo etiam Gregorius decimus. Longissimè propelli debent à generalibus item ac provincialibus Regularium Capitulis & Electionibus: Sunt pessima Simonia, ab electis ista via Prælatis abigunt Spiritum Sanctum, ipsorum benedictiones vertunt in maledictionem, ac non unum dumtaxat aut alterum Monasterium, sed integras provincias implent interminabilibus discordiis, omni disciplina spoliant, Ecclesie ministerio reddunt inutiles, immò & nocivas. Ex eodem principio Clericum eo pacto ab Episcopo ordinatum, quod super provisione sua non inquietabit eundem, Simoniacum definit Gregorius nonus. Istius namque inquietationis Clericus habet jus, ideoque ipsi sine Simonia non potest in isto casu renunciare. Si similia fiant de aliis etiam ultrò citroque dandis ac recipiendis Sacramentis pacta, eadem lepra omninò laborabunt.

Epist. 133.

Cap. 11.

L. 5. tit. 3. c. 45.

CAPUT IV.

Quæstiones aliquot expediuntur.

Quæstio prima sit, An res sacra, que sit Simonie materia, debeat esse Sacramentum, aut aliquid Sacramentale? Partem affirmativam supra secuti sunt Capellani Godofredi Lotharingæ Ducis, in Episcopolibus ac aliis Ecclesiasticis beneficiis spirituale Sacramentum fecerentes à jure temporalium, volentesque istud solum esse Simonie subiectum. Error est supra abundè refutatus. Refutarunt ipsum etiam magna Chalcedonensis & secunda Nicæna Synodus, rigidissimè vetantes pretio dari non solum sacros Ordines, sed & temporale officium Ecclesiastici Dispensatoris, Mansionarii, aut Defensoris, omnemque istam dationem atque accptionem damnantes de Simonia. Laicus Patronatus tunc necdum erat in Ecclesia: Hinc ejus Canon meminit. Eum ad istum statim Ecclesia extendit, aut potius declaravit extensum. Et ad sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinales scribit Sanctus Petrus Damiani: *Nec ille solummodò dicendus est Simoniacus, qui dat vel accipit de sacris Ordinibus pretium, sed & qui vendit Synodum, qui distrabit Sacerdotale judicium. Sed fortasse aliquis dicat: Et ille ergo, qui pro Synodali sententia aliquid tribuit, Simonie crimen incurrit. Non hoc dixerim. Quia neque Naaman deliquit, dum fraudulento servo pro mundatoris sui reverentia munus obtulit.* Ecclesiastici judicis, five de sacris, five de civilibus rebus, sententias vendi non posse ostendit eximie. Quod utinam à quibusdam Episcoporum Officialibus, miseram plebem sub sportularum furo expilantibus serio attendatur. Vexam illam redimit, ideoque patitur iniquitatem, non facit. Antiqua Patrum Lex Ecclesiis ac Monasteriis, non habentibus aptam Prælato personam, permittit eligere aut potius postulare de aliena Ecclesia aut Monasterio: Eiusmodi enim Electum aliena Ecclesia aut Monasterium dare non cogitur, sed gratiosè concedit. Nescio quod Sardinie Monasterium nolebat nisi pretio concedere. Et videtur non caruisse fundamento. Uti enim servus ad Domini, ita ad Monasterii jus ac dominium spectat Monachus, ideoque videtur gratis non esse donandus. Præsertim si fuerit eminens aut insigniter utilis persona. Oppositum tamen respondit apud Gratianum, & omnem hic exactiorem de Simonia damnavit Bonifacius quartus. Quod nempe Monachus sit res sacra, & ad sacrum dumtaxat servitium Deo consecratus. Hinc neque quid sacrum, neque quid sacro adnexum posse vendi, merito tradunt Doctores Scholastici. Nisi sit res plenè temporalis, & separabilis: qualia sunt sacra vasa ac vestimenta, aut possessiones Ecclesiarum.

Altera quæstio est, An Ecclesiasticorum beneficiorum, ac præsertim simplicium officiorum nundinatio damnetur solo humano jure, an etiam naturali

L. 2. c. 9.

Sess. 10.

Sess. 11.

L. 5. Ep. 18.

naturali ac Divino? Doctores Scholastici passim Divini ac humani juris Simoniam distinguunt, omniaque ista volunt damnari solo humano jure, ideoque ex causis posse per Romanum Pontificem vendi. Criminis istius suspicione graviter olim laboravit Bonifacius nonus, ideoque Palatini Clerici ipsum purgaturi, apud Theodoricum à Niem ex ista Theologia dixerunt Pontificem hac in re non posse esse Simoniacum, sed ipsi ex causis similia licere. Aliud sensit ejus Antipapa Clemens septimus, cujus ad urbem Legati Bonifacio multa improperanti reposuerunt: *Saltem Dominus noster non est Simoniacus.* Eamque veritatem secuta est Constantiensis Synodus, damnans ac degradans Joannem vigesimum tertium, *Quod Ecclesias Cathedralis, Monasteria, Prioratusque conventuales, & cetera beneficia Ecclesiastica pretio appetiatis notoriè distribuisset.* Etiam quod Ecclesie vendidisset officia. Lucet ex variis articulis facti in ipsam processum. Et ad novi Pontificis electionem processura laudata Synodus, eligendum adstrinxit ad reformandam Ecclesiam in capite & membris, ipsamque etiam Romanam Curiam in variis articulis, quorum fuit quartus decimus: *De extirpatione Simonie.* Et hæc Decreta respicit in opusculo de Simonia Joannes Gerson: *Talis Simonia novissimè per sacrum Constantiense Concilium judiciali severitate damnata est in capite.* Utique Joanne vigesimo tertio. Eam damnari dicit à jure Divino, ideoque nec in Domino Papa ex ulla causa posse purgari. Jus percipiendi temporalia, licet temporale videatur, esse omninò spirituale causa finis ac radicis, ideoque Ecclesiasticum beneficium non magis posse vendi quàm officium, cui intrinsicè adnexum est, atque ita ejusdem naturæ. Eam, quæ aliam Divini, aliam Simoniam adstruit esse solius humani juris, doctrinam affirmat esse commentum Jurisconsultorum, Dei legem ignorantium. Eiusdem mentis fuit in suis Synodis Gregorius septimus, ex Domini verbo, *Gratis accepistis, gratis date*, ipso Divini Juris fonte, definiens, *neque Archi-Diaconatus, neque Archi-Presbyteratus, neque aliquid, quod ad spirituales curam videatur pertinere, seu illi esse connexum, posse dari pretio.* Else Divini Præcepti addit in litteris ad Henricum Episcopum Spirensis. Et Godofredi Ducis Capellanos, non ut humani solummodo, sed & ut Divini juris eversores tractavit Sanctus Petrus Damiani. Et in litteris ad Lucensem Ecclesiam Alexander secundus, ac in litteris ad Lucium Sancti Juvenitii Ticinensis Præpositum Urbanus secundus, Præbendarum & Ecclesiasticorum ad temporalia spectantium officiorum venditionem damnantes de Simonia, solis utuntur Divinis scripturis, & Canone Chalcedonensi. A Simone Mago, quem constat impigisse in jus Divinum, aiunt non ipsam virtutum gratiam, sed sola ejus temporalia emolumenta fuisse postulata ad mereatum. Et ipse, omnium primus in Simoniam, Chalcedonensis Canon jus Divinum ac avitam Ecclesie pietatem solummodò innovat, atque ita etiam Ecclesiasticorum beneficiorum, & ad temporalia spectantium officiorum nundinationem,

quam damnat ac punit, supponit Divino juri repugnare. Eadem est ratio plurimorum subsequentium Canonum. Statuunt in ambitiosos, quorum nemo unquam onus seu officium, sed Episcopalem dumtaxat honorem ac opulentiam mercari voluit, ipsosque assidue clamant esse Divini juris prævaricatores. Quisquis beneficiorum nundinationem solo positivo jure damnari credit, etiam asserere debet ante Ecclesie Canones nullam istic fuisse Simoniam: quod sane horrendum est atque profanum. Etenim ante omnem de hac re Canonem scripsit ex sola Evangelica lege Tertullianus in libro Apologetico: *Præfident nobis probati quique Seniores, honorem illum, non pretio, sed testimonio adepti. Neque enim pretio ulla Dei res constat.* Quod præfidenti honor sit non solum regenda Ecclesie, sed & percipiendi stipendii jus, lucidè docet Apostolus, de diligentioribus scribens Presbyteris: *Duplici honore digni sunt.* Utrumque esse Dei rem asserit Septimus, ideoque non constare pretio, seu citra Simoniam nec vendi posse nec emi. Etiam Ecclesiastici Oeconomi, Defensoris, ac Mansionarii officia sunt Dei res, ideoque danda sunt gratis atque accipienda.

Quæstio tertia est, An Simonie crimen semper habeat adnexam hæresin, adeoque omnis Simoniacus sit etiam hæreticus? Partem affirmativam suadere videtur in litteris ad cives Florentinos Sanctus Petrus Damiani: *Omnes hujus nefandæ hæreseos peste corruptos esse hæreticos indubitanter asserimus.* Et in vita Sancti Romualdi Abbatis: *Et venenata illa hæresis, præsertim in Episcopali ordine, dura & ad convertendum rigida, ut semper promittens, semper de die in diem producat, atque in futurum procrastinans. Facilius possit Judæus ad fidem converti, quàm hæreticus Latino plenè ad penitentiam provocari.* Agit de Episcopis & Canonicis sæcularibus, qui longa pessimæ consuetudinis circumscriptione cæcati existimabant Præbendarum nundinationem non esse peccatum. Ait Canonicos ad communem ac regularem in claustrum vitam fuisse inductos, atque ita correctos, Episcoporum verò nec unum potuisse converti. Eiusdem Sententiæ fuerunt Florentini Monachi, de quibus in laudatis litteris idem Petrus: *Dicunt quia à Simoniacis Sacerdotibus nec Chrisma confici, nec Ecclesia dedicari, nec Clericalia jura conferri, nec Missarum ullo unquam tempore potuerunt solemniter celebrari.* Omnia ab ipsis seu data seu accepta Sacramenta dixerunt irrita, profana, & nulla. Quin & eorum Basilicas noluerunt ingredi, aut salutare. Quod nempe hæreticos crederent, quorum omnem benedictionem Divina iustitia haberet pro attemptato, ac verteret in maledictionem. Etiam ab ipsis sine Simonia ordinatos Clericos censebant hæreticos, ac certè hæretica communione pollutos. Loqui videntur ex Sancti Gregorii Magni ad Syagrium Augustodunensem Episcopum, ac suum in Gallia Vicarium, litteris: *Benedictio illi in maledictionem convertitur, qui ad hoc, ut fiat hæreticus, promovetur.* Et in litteris ad Brunichildim Francorum Reginam laudatus Pontifex dat rationem: *Ubi dona Divinè gratiæ vana.*

C. 39.

L. 8. Ep. 11. Cap. 35.

L. 9. in. ut fiat hæreticus, promovetur. Et in litteris ad Ep. 112.

Brunichildim Francorum Reginam laudatus Ep. 115.

venalia judicantur, ad Dei servitium non vita quaeritur, sed magis contra Deum pecuniae venerantur. Absque tali, palam haeretico, iudicio non potest esse Simonia. Respondeo aliam esse mentis, aliam operis idolatriam. Etenim qui tormentorum metu, aut temporalis boni cupiditate adactus idolo contra conscientiam thus adoleat, veram quidem, sed solius operis, patrat idololatriam. Potest & quis mente Orthodoxus voce haeresin profiteri, potest & opere. Et ita facit, qui de Spiritu Sancti & donatarum ab ipso gratiarum dignitate rectum sentit, & tamen humana libidine corruptus eadem mercatur. Hoc sensu omnem Simoniam Patres affirmant esse haeresin.

Quarta quaestio est, An Simonia ob temporalis muneris, seu materiae exiguitatem possit, aliorum criminum more, decrescere in peccatum dumtaxat veniale? Rationem dubitandi subministrat in litteris ad Strigoniensem Archiepiscopum Innocentius tertius. Et dictum Archiepiscopum, & dicti Pontificis Cardinale Legatum, qui istius electionem & consecrationem dato Pallio confirmaturus, sine equitatura per mare in Hungariam venerat, quod ab Archiepiscopi fratre, viro nobili ac potenti, generosum suis portandis sarcinis equum accepisset, quidam accularunt de Simonia, consultusque Pontifex respondit apud Gregorium nonum: *In accipiendis vel dandis muneribus tria sunt vel maxime attendenda, Persona dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus. Qualitas personarum, ut à quo, & cui, videlicet an à paupere, divite, locuplete datum fuerit; aestimatio muneris & donationis tempus, si magni vel minoris pretii res data existat, & an instante necessitate, seu alio tempore conferatur. Si ergo praedictorum Cardinalis & fratris tui personam & qualitatem pensemus, non fuit magnum ab eodem fratre tuo equum unum Cardinali transmitti, quem etiam Joculari non petenti vir tantus, & tam abundans forte donaret.* Affirmat donum istud in personis istis fuisse modicum, ideoque Archiepiscopum ab omni Simoniae scrupulo mandat esse secutum.

Partem verò negativam suadet in litteris ad suam Dicecesis Episcopos magnus Basilus: *Ne velitis modicæ pecuniae gratia idola Christo praeferre, neque Judam festinantes, quaesius gratia secundò illum perdere, qui semel pro nobis cruci est affixus.* Episcopos istos, licet ab ordinandis Clericis pauculos solum, & minutos denarios acciperent, damnat tamen idololatriæ & venditi Domini, id est, plenæ Simoniae. Galliae Episcopos, qui a solis divitibus accipiebant quid modici, eodem rigore perstringit in variis litteris Magnus Gregorius. Et ad Theodulfum Comitem, qui Patrochiale sui patronatus Ecclesiam disponebat pretio dare, scribit apud Flodoardum in Remensis Ecclesiae historia Hincmarus Metropolitae: *Scias, quia si vel unum denarium tibi aliquis Clericus pro ipsa Ecclesia, vel pro aliqua alia in mea parochia, per se aut per inmissam personam dederit, per me ordinatus in ea non erit.* Etiam in Mediolanensi Ecclesia, ad quam quasi ex ima Simo-

niae abyssu liberandam fuit à Romana Cathedra legatus Sanctus Petrus Damiani, Archiepiscopus exigebat pauculos denarios. Et plurimos, qui etiam unicum in quovis Sacramento exactum denarium de plena Simonia damnant, Canones infra suo loco adducunt. Et Malmesberienfis Cænobii Electum, quod unà cum supplicibus pro impetranda confirmatione litteris scyphum misisset, uti Simoniacum rejecit, & nec ad Mathildis Augustæ preces dissimulare voluit Sanctus Anselmus, asserens se non videre, quomodo ille à culpa possit excusari. Etenim uti in levi pejerare, ita rem sacram vili vendere est grave peccatum, immò & gravius: quia major Divinae Majestatis injuria. Nam floccifieri & vendi est etiam apud leges civiles insigni servo turpis ignominia. Quare hæc sententia est omnino vera.

Adversum argumentum exponit ipse Pontifex Innocentius: *Quod scriptum est, Beatus qui excutit manus ab omni munere, de illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere vel pervertere solent. Quoniam si ipsa etiam persona Electi offerat Ordinatori suo vel Consecratori electuarium, aut de vino, sive de aliquibus hujusmodi, quæ modici pretii fuerint, & quæ votum recipientis inclinare vel movere non debeant, non tamen Ecclesia Romana interpretari consuevit, accipientem in his delinquere vel donantem. Munus, quod Simoniam faciat, debet esse pretium, seu ut supra à Gregorio septimo ac Urbano secundo audivimus, dari aut accipi debet ea intentione, ut alter ad spirituale retribuendum aut recipiendum inducatur. Et hinc qui tali mente non dat aut accipit, à lepra est purus. Hinc item quandoque solus donans, quandoque solus accipiens possit inquinari, & de duobus unum actum operantibus verum esse, quod de Lucretia Romana & ejus stupratore dixit in primo de Dei civitate libro Sanctus Augustinus: *Duo fuerunt, & unus adulterium commisit.* Exemplum supra audivimus à Sancto Petro Damiani. Et lucet in innoxia iniquæ vexæ redemptione. Porro parva munuscula habere non solent generosi animi movendi virtutem, nec ab eximiis personis ad istum finem dari vel accipi, adeoque nec inducere Simoniam. Alii ter data vel accepta scædius quam grandia maculant. Erunt enim hæresis in opere, seu externa fidei prævaricatio, quæ ob articuli læsi modicitatem non decrevit in culpam venialem.*

Quinta quaestio est, An facta etiam per parentes aut alios circa alium Simoniam noceat? Rationem dubitandi facit Sanctus Dominicus Loricatus, de quo ad Alexandrum secundum Pontificem scribit Sanctus Petrus Damiani: *Dominicus, quicum esset in seculo Clericus, quia tunc Simoniacus vivebat hæresis, à parentibus ejus data est Episcopo hircinæ pellis aluta. Hoc pavore perterritus contempsit seculum, induit Monachum, arduumque mox Eremiticæ vitæ arripuit institutum. Sed quia male promotus est, donec advixit, Sacrosancti Altaris usurpare ministerium non præsumpsit. Eodem de Malguino Nivernensi Episcopo scribit Sanctus Leonis noni Pontificis Synodus Remensis: *Nivernensis Episcopus surgens, pro Episcopio concessus est**

est plurimum pecuniae fuisse à parentibus datum, se tamen ignorante, eoque adeptio nonnulla Ecclesiasticae religioni contraria admisisse. Unde aderebat se Divina ultionis vindictam pertimescere. Ideoque si Domino Papæ & presenti conventui dignum videretur, idem officium velle dimittere potius, quam in ejus retentione animam suam pessumdare. Quæ ubi dixit, Pastorale Pedum ante pedes ipsius Apostolici posuit.

Pergunt de ipso Sancto Pontifice Acta Synodalia: *Ille tantum viri flexus devotione, favente Synodo, eundem, quod absque suo consensu eadem pecunia data fuerit, Sacramento comprobare fecit, sicque illi per aliud Pedum ministerium Episcopale reddidit.* Notanda sunt verba: *Per aliud Pedum.* Ostendunt istius Episcopi, quod promotio vitiosa fuisset ac irrita, cessionem fuisse ratam ac necessariam. At ejus humilitatem miseratus Pontifex ipsum gratiosè restituit, ac per aliud Pedum reinvestivit. Ita nescio cui per parentum Simoniam promotio pæro, qui ad discretionis annos perductus Præbendam renuntiavit, & postea per novam collationem denuò acceperat, respondit apud Gregorium nonum Clemens tertius: *Indulgentia, quam fratres tui Canonici tibi fecerint noscuntur, contentus existas, ratione primæ receptionis nihil audeas in ipsa Ecclesia vindicare.* Primam receptionem seu electionem declarat fuisse irritam, istumque uti ultimum Canonicum jubet ultimo ubique loco esse contentum. Proinde talis Simonia, licet ignorantis conscientiam non maculet, ejus tamen annullat promotionem: sed non facit irregularem, ne quidem ad istud ipsum beneficium. Dico, Ignorantis: Etenim conscium esse plenè Simoniacum, & omnibus subijci Canonum ac legum pœnis, lucet ibidem ex Rescripto Lucii tertii.

Duo sunt casus, in quibus ista Simonia ignorant non nocet. Primum edicit Cælestinus tertius: *Respondemus, quod nisi constaret illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat, id malitiosè fecisse, quamvis ipse promissionis conscius non fuerit, ejus tamen electio, tanquam Simoniacæ pravitatis præsumpta, est penitus reprobanda.* Dicit Simoniam, quam quis inimico in alium animo dolosè committit, non nocere. Et merito: *Alioquin, inquit in litteris ad Abbatem Gemblacensem Innocentius tertius, contingeret, quod alicujus factum, insidias inimico parantis, ei damnosum existeret, cui penitus displiceret, & sic aliquis de fraude sua commodum reportaret.* Iniquitas posset quemvis supplantare. Abbatem Gemblacensem à Colonienfî Metropoli, quod Leodiensifî suffraganea Ecclesia vacaret, confirmatum ac missum in possessionem, novus Leodiensifî Episcopus extorquendæ pecuniae animo infestabat, postulans ad novam confirmationem, ideoque dictus Abbas, ne ulla isti offerretur pecunia, cunctis suis Monachis sub anathemate interdixerat. Eorum interim quidam, ab Episcopi injuriis volens quietare Monasterium, inconsulto Abbate dedit pecunias. Et hic est secundus nosfer casus, de quo ad laudatum Abbatem scripsit Innocentius

III. *Quamvis secundum sacrorum Canonum instituta etiam parvuli, qui cupiditate parentum Ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur, quia tamen longè diversum est non præbere consensum, & expressè aliquid prohibere, taliter duximus respondendum, quoniam ex eo, quod contra prohibitionem & voluntatem tuam, à qua postmodum minime recessisti, aliquis te penitus ignorante promissè pecuniam & exolvit, præsertim cum is nulla tibi sit consanguinitate conjunctus, nihil tibi debet ad poenam vel culpam imputari, nisi postea consenseris, pecuniam solvendo promissam, aut reddendo solutam.* Abbas iste fuit Guilielmus primus, vir per omnia eximius, & Coloniae Præful erat Sanctus Martyr Engelbertus. Tua igitur seria contradictio facit tibi alienam, etiam amici, non nocere simoniam.

Et hæc quidem de Ecclesiasticis beneficiis. Eadem est ratio Sacrorum Ordinum. Etenim eos, quos per commissam ab aliis Simoniam contigerit ignorantes ordinari, non esse Simoniacos, ideoque in accepto ordine posse per Episcopalis dispensationis gratiam permanere ac ministrare respondit apud Gregorium nonum Lucius tertius. Quod dispensatione egeant, lucet in Dcreti Epigraphe: *Cum Simoniacè ordinato, qui Simoniacus non est, dispensari potest.* Utique per Episcopum. Canones enim, quoties dispensandi facultatem faciunt, non Domino Papæ, cui ipso- rum auctoritate non est opus, sed Episcopis faciunt. Et hinc per parentum Simoniam ignorantem consecratus Sanctus Dominicus Loricatus, nunquam ministrare voluit. Ex quo vides Canonem hunc non esse Lucii tertii, sed omnino antiquum. Hircinæ pellis aluta erat res admodum modica. Evincit Simoniam à parva materia non fieri parvam.

CAPUT V.

Exponitur origo Simoniae, ac decursus.

Simoniae facinus esse Simone Mago longè antiquius, docet profanus Giezi, de quibus in litteris ad Sanctæ Romanæ Ecclesiae Cardinales Sanctus Petrus Damiani. *Duo Simoniacæ hæreses reperiantur auctores, unus in veteri Testamento, alter in novo, qui etiam duo Simoniacorum genera perfecerunt, vendentium scilicet & ementium. Giezi siquidem donum Sancti Spiritus vendidit, Simon Magus comparare tentavit. Quod ipsum in vita Sancti Hilariensis tradit Sanctus Hieronymus. Vendentium auctorem quidam ponunt profanum Esau, utpote qui Primogeniti jura, inter quaeratur & Sacerdotium, pro vili lente distinxerat. Hinc enim habebat domi repositas, quas mater Jacob*

L. 5. tit. 3. c. 18.

L. 6. c. 33.

Ep. 70.

Lib. 3. c. 26.

L. 5. Ep. 120.

L. 3. tit. 5. c. 26.

Cap. 23.

Cap. 27.

Cap. 33.

L. 1. Ep. 19.

Lib. 2. Ep. 20.

Cap. 23.

Lib. 3.

Jacob

Jacob fratri circumposuit, vestes optimas, id est, Sacerdotales. Ast ea via etiam Jacob, qui emit, & matrem Rebeccam, quæ mediatrix fuit atque executrix, reddemus scabiosos. Uti hodie laicus Patronatus, ita olim Sacerdotium adhæsit Primogenituræ, ideoque & ad illius instar potuit sine Simonia & emi & vendi. Postrema Judæorum ante Domini Adventum tempora fuerunt scabiosissima; nam & ipse tunc Pontificatus & annuus fuit contra manifestam Divinæ Legis jussionem, & lucidè venaliss.

In novo Testamento Simon Magus dudum nullus habuit sequaces. Ne quidem apud duplicis Divinitatis fabulones Gnosticos, nefandissimos Christianorum morum evertores. Longè minus apud alios hæreticos. Ecclesiam Catholicam dudum fuisse purissimam, lucet ex apologetico libro Tertulliani: *Præsent probati quique Seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti.* Ad Montanum delapsus idem Scriptor nostrorum, quos Psychicos seu animales vocat, vitia undequaque congregat, ac invidiosissimè improperat: Nullibi tamen improperat Simoniam. Marcionitarum ac reliquorum hæreticorum facinora, & multam circa Sacras etiam Ordinationes indiscipline prodit & præscribit in Præscriptionum libro: at nec illic meminit ullius Simonia. Omnia fidelis suo tempore populi vitia, horrida peste & gentili persecutione per Divinam Justitiam insigniter flagellata, refert in Sermonem de Lapsis Sanctus Cyprianus; Felicissimi item sui Diaconi, & quorundam illi adherentium Presbyterorum ac Episcoporum facinora in litteris ad Sanctum Papam Cornelium, & Basilidis ac Martialis Episcoporum scelera in litteris ad Hispaniarum Ecclesias: verum nullibi apparet Simonia. De fordida avaritia, ambitu, ac turpi in rebus civilibus questu, at non de Simonia accusavit etiam Paulum Samosatenum, Antiochiæ Patriarcham, laudata per Eusebium Cæsareensem Synodus Antiochena. Et hinc Romanæ Reipublicæ vitia curatus apud Ælium Lampridium Alexander Augustus, Provinciarum & Civitatum Magistratus deinceps ad eam, qua Christiani Cleri electiones fiebant, regulam sanxit creati. Quod nempe tunc electiones nostræ omnem ignorarent maculam ac rugam. Quam immaculati in Sacramentorum administratione fuerint olim nostri parentes, lucet ex canone Eliberino: *Emerdanti placuit, ut hi, qui baptizantur, ut fieri solebat, nummos in concham non mittant, ne Sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrabere videatur.* Exposuit in Basileensi Synodo Julianus Cæsarius, Romanæ Ecclesiæ ad Sanctam Sabinam Presbyter Cardinalis: *Nonne gratis offerre & elemosinam dare, pium est & charitatis opus? Sed quoniam tempore Baptismi nummos projicere in concham, speciem prætendebat mali, aboleri & emendari talem consuetudinem iussit Ecclesia.* Canonis, quo Sacerdotem esse turpis lucri cupidum vetat Apostolus, violati nec levissima suspitione voluerunt Patres nostri laborare.

Fateor Sanctis istis temporibus non defuisse Cleri, Episcopalis præsertim apicis, ambitum. Apostolus scribens, *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*, nequaquam aerem verberavit. Loqui possit adversus Thebutem, Hierosolymitanæ Ecclesiæ Presbyterum, qui istic vacantem ex Sancti Jacobi Martyrio Cathedram ambiit adversus Sanctum Simeonem, ac repulsam passus, erroris labe maculare, & scindere conatus est integram atque indivulsam eò usque Ecclesiam, factus Dux ac magister Simonis Magi. Ita ex Egesippo refert Eusebius Cæsareensis. Et quis Valentini, Montani, Novatiani, Fortunati, Pauli Samosatensis, pluriumque in mediis Gentilium persecutionibus aliorum ambitum, nataque exinde hæreses & schismata ignoret? Et quod tam ab obsequio quam à lingua munus ambitui tunc servierit, non est ambigendum. Per datam Ecclesiæ à Constantino Augusto pacem ac opulentiam cepit insigniter crescere virus, ac ex ipso tandem prodiit turbulencia ac hæresis Ariana. Quod namque Presbyter Arius Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopatum adversus Sanctum Alexandrum prætenderit, ac ob repulsam cœperit doctrinam ejus agitare, & novam ad divertendum ab ipso populum spargere, constat ex authenticis testimoniis. Malum cum sœnore traduxit in suos sequaces, de quibus in Epistola ad Solitarios Sanctus Athanasius: *Qui tot & tam graves etate Episcopos relegarunt, in illorum locum juvenes, libidinosos, Ethnicos, ne catechismo quidem imbutos, nec non & digamos, & de maximis criminibus male audientes, opum gratia & pecuniæ commendatione, modò aurum darent, velut emptores in foro, ad Episcopatum submisserunt.* Eisdem ab ipsis nundinas addit fuisse persuasas etiam Meletianis. Utraque enim, ad instar Herodis ac Pilati, colligata factio ad suas in Deum Verbum blasphemias exsequendas nummis indigebat, ad largitionibus corrupendum populum. Et hæc apud Ecclesias est prima origo & mentio pecuniaræ Simonia.

Scabiem illi non suis solum, sed & Catholicis adfricuerunt. Præsertim in Ægypto. Etenim sui temporis Episcopos à suis Antecessoribus Apostolis distare plurimum, in litteris ad virum clarissimum Dorotheum queritur Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyter Isidorus Pelusiota, & dat causam: *Cum Apostoli unum, qui Apostolicam dignitatem pecunia se empturum speraverat, objurgavit, ac dixerint, Pecunia tua sit tecum in perditionem, isti contra Sacerdotii munus istis præsertim commiserunt, qui tamquam in foro ipsum emerunt. Nec verò hoc adhuc grave est, quamvis aliquin grave, verum etiam hoc nomine magis efferruntur, quam alii ob probatam & voluntariam paupertatem. Atque cum à quibusdam videntur convitiis impeti, statim Apostolicam dignitatem proferunt: Non enim nos, inquit, sed Episcopatum injuria adfecerunt.* Promotis ad Episcopatum ob vitæ merium pauperibus valebant haberi digniores. Antiquæ adeò sunt hæc fordes; quas postea singulari Canone damnavit secunda Synodus Nicæ.

Nicæna. Sui temporis Ecclesiam avita felicitate excidisse, & ejus sola signa retinere, ideoque mulieri, quæ opibus spoliata habeat solas amissorum ornamentorum thecas & arculas, esse similem deplorat idem Isidorus in litteris ad Zenonem Monachum, & causam denuò adjungit: *Alii vendere, alii emere Sacerdotium audent.* Adeò grassari lepram istam queritur, ut Christi Domini Divinas in ipsam minas pro fabula ducant impuri ejusmodi Episcopi, & pro cujusdam circulatoris figmento. Depauperatæ mulieris comparationem desumpsit ex Sancto Joanne Chryostomo. Et in litteris ad Herminum Comitem lamentatur, non dumtaxat à lingua & obsequio, sed etiam munus à manu grassari pessimè, ac pergit: *Quamobrem sermo terra marique spargitur, nemini rectè viventi ad Sacerdotium jam patere aditum, non quod digni tanto desint muneri, sed quod non modò in multitudine delitescant, sed & invisibiles sint, & traducantur atque expellantur, nimirum qui multorum vitam reprobant.* Omittere non possim hæc ejus ibidem verba: *Et vendentes & ementes Sacerdotium, magnum contra se proferunt argumentum suæ, quam de hoc negotio habent, opinionis. Alioquin non essent ausi emere & vendere rem Divinam, quæ optime debetur administrationi, rectisque moribus.* Novi Testamenti Sacerdotium ostendit Judaico esse longè dignius, ideoque & cum majori crimine deduci in nundinationem. Ei indivulsè adhærere hæresin, licet non semper mentis internam, tamen externam operis. Quomodò Eusebius, Pelusii Metropolita, non Ecclesiastica dumtaxat officia, sed & sacros Ordines venderet, ac à suis Ministris vendi permetteret, atque ideò dicax Ægypti populus publicas in ipsum cantaret contumelias, refert ac deslet in pluribus Epistolis. Deslet ex vitio isto plurimas etiam alias divini Sacerdotii maculas promanare.

Quod etiam in Ponticam Diœcesin penetravit pestis, lucet ex litteris Magni Basilii, ibidem Primatis. Item in Diœcesin Asianam. Lucet ex actis Sancti Joannis Chryostomi, qui istic Antoninum Ephesiorum Primatem, & plures ab illo consecratos Episcopos ob idem crimen degradavit. Ea vide apud Hermiam Zozomenum, varios laudati Joannis Encomiastas, præsertim Palladium Helenopolitanum Episcopum in Dialogo cum Theodoro Diacono Ecclesiæ Romanæ. Cum trium autocephalarum Diœcesionum invasione malum occupavit & Constantinopolitanam Ecclesiam, adversus quam in Chalcedonensi Synodo dixit Eusebius Ancyræ Episcopus, prima Galatiæ Metropolita: *Rogo ut civitates pro ordinationibus non solvant. Si enim non in civitatibus hi, qui eliguntur à civitate, ordinantur, à Synodo Provincia comprobati, solvantur substantiæ. Et hoc probatum habeo, qui pro eo, qui ante me fuit, multa reddidi debita.* Agit in morem, quo à consecratis Episcopis grandes pecuniæ summas, quasi sedis suæ xenia aut Annatas exigebat Constantinopolitana Ecclesia, atque ita Cathedram solvebat substantiam, ac in pauperiem redigebat. Quod exactiones istas Simonia arguerit Eusebius, lucet ex responso Philippi Presbyteri Constantinopolitani: *Ex regula hoc interemptum est. Hæc legibus & regulis interempta sunt. Altaria munda sunt.* Ecclesia Constantinopolitana, cui septuaginta auri libras postea fuisse in annuo reditu testatur in Justiniano Codice Anastasius Augustus, modicas tunc habebat facultates, ideoque Patriarchalis Majestatis rapinam cogebatur per simoniacam invasarum Ecclesiarum expilationem sustinere. Hinc Metropolitæ suos Provinciales Episcopos, hi Clericos cœperunt tractare eundem in modum, vendere aut gravare sacras ordinationes, nec non & Ecclesiastica officia, facereque omnia, quæ damnat secundus Canon Chalcedonensis. Quod etiam Orientalem Diœcesin scabies invaserit, lucet ex hocce in Ibam Edeffensem Episcopum, Osihoenæ Provincia Metropolitam, accusationis articulo. *Adhuc & de ordinationibus accipit.* Quod vitium quia in suis ad Antiochiæ populum sermonibus nullibi notat Sanctus Joannes Chryostomus, cenfeo tunc necdum fuisse grassatum. Et laudatus Chalcedonensis Canon est in ipsum omnino primus. Eum supra laudavit & Philippus Presbyter: *Ex regula hoc interemptum est.* Hoc est, abusus hic per hanc præsentem Synodum jam abolutus est & circumscriptus. Ex quo vides istum Canonem etiam adversus Constantinopolitanam Ecclesiam, & natam ex ipsa, ipsamque per alias Ecclesias lepram processisse. Quas adversus simoniam leges laudet Philippus, ignoro. Nam prima in illam lex est in Justiniani Codice lex Leonis Augusti, lepram istam deinceps censerit fanciens inter crimina lætæ Majestatis. Ab illo igitur laudari existimo leges, quæ vetant solvi Ecclesiarum substantias, id est, distrahi ac dissipari.

Et quidem Chalcedonensis Canon non plene profecit. Eum quippe per dolosas technas & versutas humanæ subtilitatis elusiones incrustare & violare perrexerunt quidam Episcopi, adversum quos elegantem suam Synodicam emittere, & laudatum Canonem innovare coactus fuit Sanctus Gennadius, primus post Chalcedonensem Synodum Patriarcha Constantinopolitanus. Ab eodem existimo impetratam, uti suæ Synodica confirmatricem, laudatam legem Augusti Leonis. Adversus idem vitium statuit in litteris ad Lucaniam, Brucii, ac Sicilia Episcopos Sanctus Papa Gelasius, in litteris ad Sancti Cæsarii Arelatenfis Archi-Episcopi querimonias Symmachus successor, secunda Synodus Aurelianensis, secunda Turonensis, Cabilonensis, in litteris ad Hispaniæ Antifites Hormisda Pontifex, Patresque & Synodi plures; præsertim Sanctus Gregorius Magnus. Grassari queritur per Galliam & Germaniam, per Hælladen, per Epirum, per Africam, per Ægyptum, per Patriarchatum Antiochenum. Eodem de Gregorio habet Romanum Breviarium: *Syngio Augustodunensi Episcopo Pallium dare noluit, nisi Neophytos hæreticos expelleret ex Gallia.* Id est, Episcoporum & Neophytis, Palatinis præsertim, simoniacas promotiones. Ejus pro expurgandis à pessima hæresi Ecclesiis labores variæ Epistolæ

L. I. tit. 2. c. 19.

I. J.

I. e. I.

L. I. tit. 3. c. 31.

Epist.

florē testantur. Quantam puritatem induxerit in Romanam Ecclesiam, suo loco patebit.

L. 2. c. 2. Porro etiam Neophytorum hæresis est partus Arianus, invasit & ipsos Augustus Romani Imperii Principes. Etenim à Constantio Augusto ad Eusebianæ factionis suam, & quidem mediante pecunia, fuisse plurimos à Laicis nominatos atque intrusos Episcopos adfirmat in litteris ad omnes ubique orthodoxos Sanctus Athanasius. Et de Chrysaphio, Theodosii Junioris Eunucho, & rectore pessimo, ejusque in Sanctum Flavianum Regiæ civitatis Episcopum odio scribit Evagrius Epiphaniensis: *Flavianus Chrysaphio, aurum pro ejus ad Episcopatum ordinatione postulanti, sacra Ecclesiæ vasa, quod eum confunderet, misit.* Ex hac scintilla prodiit flamma Ephesini latrocinii, & omnis violenta tragædia Dioscori ac Eutycheis. Latissimè grassatum est virus, postquam Barbarorum Reges Romanum lacerarunt imperium, & in sua quisque abscissa parte nominandorum Antistitum jus, aut similem in Ecclesiis violentiam præsumperunt. Etenim apud Aurelium Cassiodorum exstat Rescriptum Athalarici Gothorum in Italia Regis ad Joannem Secundum Pontificem: *Nuper ad nos Defensor Romanæ Ecclesiæ scibili allegatione pervenit, cum Apostolicæ sedi peteretur Antistes, quosdam nefaria machinatione necessitatem temporis occupatos, ita facultates pauperum extortis promissionibus ingravasse, ut, quod dictū nefas est, etiam sacra vasa emptioni publicæ viderentur exposita. Hoc quantum fuit crudele committi, tantum religiosum est adhibita potestate rescari. Atque ita Sanctitas vestra statuisse nos præsentem definitione cognoscit, quod etiam ad universos Patriarchas atque Metropolitanas Ecclesias volumus pervenire, ut à tempore sanctissimi Papæ Bonifacii, cum de talibus prohibendis suffragiis, Patres Conscripti Senatus Consultum, nobilitatis suæ memores, condiderunt: Quicumque in Episcopatu obtinendo, sive per se, sive per aliam quamcumque personam, aliquid promississe declaratur, execrabilis contractus cunctis viribus effæteretur. Simoniacas Romani Pontificis ac aliorum Episcoporum electiones damnat, cassat, punit, ac pergit: Et quia omnia decet sub ratione moderari, nec possunt dici iusta quæ nimia sunt, cum de Apostolici Consecrationis Pontificis intentio fortasse pervenerit, & ad Palatium nostrum perducta fuerit altercatio populorum, suggerentes nobis, intra tria millia solidorum (a) cum collectione chartarum censum accipere. A quibus tamen omnes idoneos rei ipsius consideratione removemus. Quia de Ecclesiastico munere pauperibus potius est consulendum. Alios verò Patriarchas, quando in Comitatu nostro de eorum ordinatione tractatur, in supradictis conditionibus atque personis intra duo millia solidorum jubemus expendere. In civitatibus autem suis tenuissima plebi non amplius quam quingentos solidos se distributuros esse cognoscant. Reliquos accipientes & Edicti præsentis & Senatus-Consulti nuper habiti pœna confringat. Sed & dantes Canonum severitas persequatur. Vos autem, qui Patriarcharum nomine reliquis præfideis Ecclesiis, quoniam constitutio nostra ab illicita promissione alteravit, restat ut*

bona imitantes exempla, sine aliquo Ecclesiarum dispendio, dignos Majestati Pontificis offeratis. Iniquum est enim, ut locum apud vos habeat ambitus, quem nos Laicis divina consideratione præclusimus.

Romanam Ecclesiam cunctis semper pauperibus fuisse horreum commune atque asyllum, rectè in Sancti Gregorii Magni vita advertit Joannes Diaconus, & multo testimonio posset ostendi. Post datam Ecclesiis ab Augusto Constantino pacem cœpit & Primatum suum, ideòque & sui Episcopi inthronizationem largiùs honorare: in ista nummos spargere pauperibus & alia xenia, uti faciebat Augustus Princeps in publico gaudio suæ coronationis. Quem morem alii item Patriarchæ, Primates, Metropolitæ, quin & Provinciales Episcopi sunt postmodum æmulati. Ex eodem fonte natum est, quod de Valentino Papa scribit Anastasius Bibliothecarius: *Valentinus consecratus lautissimis dapibus sumptis amantissimorum multis, & diversis munerum donis sacram plebem, & Senatum, populumque Romanum opimè ditavit.* Et in vita Adriani secundi Guilielmus Bibliothecarius: *Adrianus ex Sancti Petri, ubi consecratus fuerat, Basilica ad Patriarchium Lateranense reversus est, & consuetudinem ab eo, qua diversorum xeniorum hinc inde consuevit, retentis solum quæ usus mensarum sufficerent reliquit, pretia capiuntur, exclusit, dicens non esse pium, quod gratis accipitur pretio revundare, & chariores habere rationalibus fratribus irrationalibus nummos, pro quibus Christi pretiosus est cruor effusus. Parvi penduntur, inquit, obsecro hæc pudenda pretiorum commercia, & quod gratis accipimus, gratis juxta Domini Præceptum largiamur, & oblationes Christi cum ejus hospitibus & inopibus partiamur. Propter quos has nobis tribui Divinitus scimus. Romanus populus consecratum Pontificem largis honorabat oblationibus & xeniis, è quibus ipse Clero & veneratioribus civibus convivium, aliaque sibi parabat impensas, reliqua erogabat in pauperes, aut quædam etiam pretio distrahebat. Quæ posteriorum dumtaxat Pontificum fuit consuetudo. Et hæc videns barbarus Italiæ invasor Odoacer, Erulorum Rex, avaritia captus fuit, ac ista omnia sibi adscripsit. Nec sine tituli furo. Etenim nolens in Pontificem deinceps eligi, nisi personam sibi ac suæ genti fidam ac firmam, electionem sibi confirmandam reservavit, & Regiam suæ confirmationis gratiam omnibus istis xeniis voluit honorari. Didicerat id à Wandalarum in Africa Regibus, qui etiam nullum sine sua licentia Episcopum permissum consecrari, ac inter quos plurimum laudatur Hildericus, quod omnibus istis generatim Ecclesiis reddiderit libertatem electionis. Eadem violentia Romanam Ecclesiam, Sancti Fabiani martyrio vacantem, pressit Imperator Decius, de quo in litteris ad Antonianum Episcopum Sanctus Cyprianus: *Tyrannus infestus Sacerdotibus Dei fanda atque nefanda comminatus, cum multo patientius atque tolerabilius audiret levari adversam se æmulum Principem, Gallum ac Volusianum, quam summam Christianorum Pontificem Cornelium Roma constitui æmulum Sacerdotem. Nullum nisi seipsum**

Ep. 51

Augu-

Æmulum Principem censebat in Romano Imperio posse esse summum Pontificem. Hinc talem Christianis creati veterat Edicto, & cum ejus contemptu consecratum Cornelium est horrendè persecutus. Ex quo lucet summi Pontificis, cui etiam in libro de pudicitia attestatur Tertullianus, titulum esse Romano Episcopo longè antiquissimum.

Odoacri Regis in Romani Pontificis violenta ac Simoniacam attentata successores Gothorum Reges sunt etiam profecuti. Accessit & aliud malum. Ambitiosi quidam Romani Clerici ab avaris & aurum videre non consuetis Barbarorum Regibus Pontificatum cœperunt etiam mercari. Hinc similem à Dioscoro Diacono iniquitatem, unaque suæ electionis schisma passus Bonifacius II. ex Vigilius Diaconi consilio statuit à vivo Pontifice deinceps sibi deligendum cum successione jure Coadjutorem, elegitque dictum Vigilium. Simoniacum mercatum, vacante sede fieri consuetum, ita speravit præpediendum. At etiam Decretum istud erat Apostolicis Canonibus adversum, ideòque parabat mala, ut evenirent bona. Hinc in vita laudati Bonifacii scribit liber Pontificalis: *Bonifacius Papa reum se confessus est, ac ipsum Constitutum in præsentia omnium Sacerdotum, & Cleri, & Senatus, incendio consumpsit.* Erat enim machina ac dolosa techna ambitiosi Vigilius, qui postea tandem per insigniter pravas artes pervenit ad Pontificatum. Hinc igitur laudatús Pontifex per Romanæ Ecclesiæ Defensorem supplicavit Athalarico Regi, pessimè istius, quæ Romanas Basilicas expilaret usque ad factorum vasorum venditionem, ambitionis atque Simonie pravitates & scandala exposuit, postulavitque medelam. Et Rex, licet Arianus, omninò dedit. Cassavit electionem istiusmodi, & Palatinos Simonie mediatores damnavit ad plenum omnium receptorum restitutionem. Et quidem per Senatus-Consultum, ad majorem firmitatem. Attamen Regia exactio mansit integra.

Hinc ejus diminutionem ab eodem Rege efflagitavit Joannes secundus Pontifex, & est aliquid consecutus. Etenim Rex, qui antea ex arbitrio exegerat, statuit sibi deinceps pendere tria dumtaxat solidorum millia: Idque computatis etiam juribus chartarum, seu Regii Chartularii, & aliorum ad datæ confirmationis faciendum instrumentum concurrentium Ministrorum. Et ad hujus exactiōnis contributionem concurrere voluit solos idoneos, id est, solos opulentos. Etenim personam idoneam esse cives, licet plebejos, agro vel pecunia divites, ideòque ad curialia & alia Reipublicæ onera idoneos, docent leges variæ in Theodosiano præsertim Codice. Quare in Athalarici Edicto textus est viciatus: *Omnes idoneos removemus.* Legendum est, *Inidoneos.* Hinc enim sequitur: *Quia de Ecclesiastico munere pauperibus est potius subveniendum.* Hoc est, ab ipsis nihil exigere debet Ecclesia, sed potius donare. Ex eadem benevolentia subdit: *In civitatibus suis tenuissima plebi non amplius quingentos solidos se distributuros esse cognoscant.* Avita Romani Pontificis aut aliorum Patriarcharum in Clerum & populum dona per Regiam exactiōnem vult deinceps: *Christ. Lupi Oper. Tom. IV.*

ceps non absorberi, sed dumtaxat contrahi ad pauperes, ideòque sibi à Pontifice quidem tria, ab aliis Patriarchis duo dumtaxat pendere solidorum millia. Hæc ad Patriarchas verba, *Dignos Majestati Pontificis offerant,* ostendunt omnium etiam Provincialium Episcoporum confirmationem fuisse Regi reservatam, liberam tamen ab exactiōne. Quod namque Episcopales Italorum Cathedræ tunc passim essent pauperes, lucet ex Ammiano Marcellino, agente de electione Sancti Damasi, ex variis Sancti Gregorii Epistolis, & ex Cleri Italici litteris ad Francorum Legatos, proficiscentes Constantinopolim ad Justinianum Augustum.

In Athalarici Regno nulli præter Romanum erant Patriarchæ, ideòque queritur, quomodo hoc suum Edictum velit non solummodo ad Romanum, sed omninò ad universos Patriarchas atque Metropolitanas Ecclesias pertinere? Dominus Cardinalis Cæsar Baronius per Patriarchas vult intelligi Metropolitanas, utique Mediolanensem ac Aquilejensem, & Ravennatam. Quod enim tunc nec Calabria, nec Apulia, nec Campania, nec ipsa Sicilia aut Thuscia habent Metropolitanas, sed suffraganeæ jure spectant ad Romanam Metropolitam, in Græcarum Synodorum scholiis est ostensum. Ast Edictum lucidè distinguit inter Patriarchas & Ecclesias Metropolitanas. Quare malim utramque vocem in consueta significatione supponi. Gothorum Reges censerent noluerunt Romani Imperii hostes aut laceratores, sed Augusti Collegæ, Rectoresque Imperii Occidentalis. Romanis vivere legibus: Hinc & Augusto more Edicta sua, Leges, Sanctiones pragmaticas, etiam Consula, non ad solos sui Regni, sed ad omnes totius Romanæ Reipublicæ homines scripserunt, & voluerunt pertinere.

Et quidem in barbaris Regibus tolerari poterat ista exactio. At quis crederet ipsam ab istorum expulso Justiniano Augusto fuisse continuatam? Certè Romanam Ecclesiam reddere debuerat in avitam libertatem. Verum altera aquam, altera manu portabat ignem. Hodie fovere videbatur, cras Ecclesiastica jura hostiliter tractabat. Se victorem succedere dixit in omnia Gothorum jura, ideòque & in istas exactiōnes. Eodem pede progressi sunt Justinus secundus, Tribertius Constantinus, & Mauritius Augustus, adversus quem scribit in quinti Pœnitentialis Psalmi commentario S. Gregorius magnus: *Simoniana hæresis nostris maximè temporibus multatæ suæ virus exercuit, & totius Ecclesiæ pacem schismatica infestatione turbavit. Concitavit enim adversus Ecclesiam Dei, non solum innumerabilem populū multitudinem, verum etiam Regiam: sicut est dicere, potestatem. Nulla enim ratio finit, ut inter Reges habeatur qui destruit potius, quam regat Imperium, & quoscumque habere potest pervertitatis suæ socios, eos à Christi consortio facit alienos. Qui turpissimi lucri cupiditate illeceus, Sponsam Christi captivam cupit abducere, & passionis Dominicæ Sacramentum ausu temerario contendit evacuare. Ecclesiam quippe, quam sibi Sauguinis pretio redemptam Salvator noster voluit esse liberam, hanc iste potestatis Re-*

H 2

gia

gia jura transcendens facere conatur ancillam. Quamò melius foret sibi Dominam suam esse agnosce- re, eique religiosorum Principum exemplo devotionis obsequium exhibere, nec contra Deum extendere dominationis fastum, à quo sua dominium accepit Potestatis. Ipse est enim qui ait: PER ME REGES REGNANT. Sed immensè cæcatus cupiditatis calligine, & Divino ingratus beneficio, & contra Deum fastuosus, terminos quos posuerunt Patres nostri, contempto Divino timore transgreditur, & contra Catholicam veritatem furore suæ Tyrannidis effertur. In tantum autem suæ temeritatem extendit vesania, ut caput omnium Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vendicet, & in Domina gentium terrenæ jus potestatis usurpet. Quod omnino ille fieri prohibuit, qui hanc beato Petro Apostolo specialiter commisit dicens: TIBI DABO ECCLESIAM MEAM. Obstruat ergo os loquentium iniqua, & omnis hereticorum acies obmutescat, quia nullas vires habet mendacium, quod ipsius ore veritatis reperitur destructum. Exactionem, quam pessimè Simoniacam, Divinæque legi atque Ecclesiasticæ libertati adversam declamat tanto impetu, persolvit tamen optimus Gregorius: Quod nempe nec Papatum declinare posset, nec Principis avaritiam moderari. Solus Princeps, non ipse fuit Simoniacus; quia iniquam ac inevitabilem vexam redemit. Joannes Andreas, & quidam alii legum ac recentiorum Canonum periti, Regias istas exactiones à Simonia ac iniquitate purgare donati per variâ rationum & consuetudinis pigmenta, sedè hallucinantur. Porro Gregorius non solum Principem, sed & populi, utique Romani, multitudinem accusat de Simonia; quod nempe consuetæ, quam adflictißimam tunc per pestilentiam & Longobardos Romanæ Ecclesiæ paupertas ferre non poterat, in sese rogæ nollet plebs renuntiare. Eam, non uti spontaneam elemosynam, sed uti suffragio suo debitum xenium exoptulabat, ideoque omnino committebat Simoniam.

Duravit iniquitas usque ad tempora Sancti Agathonis Papæ, & Constantini quarti Imperatoris, vulgò Pogonati seu barbati, de quibus in laudati Pontificis vita Anastasius Bibliothecarius: Hinc Pontifex suscepit Divalem jussionem secundum suam postulationem ut suggessit, per quam relevata est quantitas, quæ solita erat dari pro ordinatione Pontificis faciendâ. Sic tamen ut si contigerit post ejus transitum electionem fieri, non deberet ordinari qui electus fuerit, nisi prius Decretum generale introducat in Regiam urbem secundum antiquam consuetudinem, & cum Imperatoris conscientia & jussione debeat ordinatio provenire. Remisit, idque in gratiam per laudati Pontificis Legatos feliciter directæ sextæ Synodi, solam pensionem pecuniariam, nequaquam Papalis electionis confirmationem, de qua pergit Anastasius in vita Benedicti secundi: Hic Pontifex suscepit Divales jussiones clementissimi Constantini, magni Principis, ad venerabilem Clerum & populum, & felicissimum exercitum Romanæ civitatis, per quas concessit, ut persona, qui electus fuerit ad Sedem Apostolicam, è vestigio absque tarditate Pontifex ordinetur. Etiam isti confirmationi cessit, ac Pontificum electioni

plenam ac avitam libertatem reddidit idem Constantinus, magnus verè ac optimus Princeps, atque proximus Benedicti successor Joannes quintus omnino fuit ita consecratus. Joannes quidem Platynus, Justiniani secundi Patricius ac Italiæ Exarchus, à Sergio primo extorsit pecunias; verum non titulo electionis. Et hæc libertas permansit usque ad Leonem Isaurum, & Carolum Magnum, cujus successores confirmationis violentiam reduxerunt, atque ita Romanam denuò Ecclesiam longa & varia, alibi exponenda, servitute vexarunt.

Ab Erulis & Gothis impressam exactionis servitute Constantinopolitani Imperatores, Athalarici Edictum secuti, traduxerunt ad quasvis Patriarchales Ecclesiæ, ipsam etiam Constantinopolitanam. Etenim de Justino secundo, Justiniani magni per sororem nepote ac successore, scribit Evagrius Epiphaniensis: Justinus aliena pecuniæ adeo fuit appetens, ut omnia iniqui quæstus gratia divenderet, immò ipsa etiam Sacerdotia, Divinum numen minimè veritus, plebeiis hominibus venalia passim exponeret. Et infra: Dicitur Justinus Anastasio, Sanctissimo Antiochenorum Patriarchæ, succensuisse, quod postulanti ei pecuniam, cum Episcopus esset designatus, dare noluit. Hæc optimo viro fuit causa relegationis. Et in Florentinæ Synodi Historia scribit Silvester Sguropulus: Per totum Orientem Patriarchæ sub Mahometana ditione, ut fama fert, Sultano exhibebant mille florenos, ut Patriarchæ creentur. Arabum ac Turcorum Tyranni sunt Justiniani principia ac vestigia secuti. Dixerunt se succedere in omnia Romani, quod ejecerant ex istis regionibus, Imperii jura, adeoque & in istas exactiones. In Turco-Græcia Zygomalas adfirmat Patriarchas hodiè vexari duplici exactione Turcica: Peseffio, quod pro novi Electi consecratione, & Charatzio, quod solvitur pro annuo tributo. Primum fuisse mille dumtaxat florenorum audivimus jam à Sguropulo, idemque adferit Chronicon Constantinopolitanum; in Patriarcharum Historia Malaxus dicit fuisse duorum millium, trium millium jam dictus Zygomalas. Symeon Hieromonachus Trapezuntinus pensionem primus obtulit, solvitque dumtaxat quingentos florenos. Mahometis Imperatoris qui cepit Constantinopolim, benignitatem variam in Generationem secundum Patriarcham memorat Turco-Græcia, ejusque Regias, quibus & ipsum & subiectos ei Episcopos solvit ab omni exactione, litteras adducit Georgius Phranzes. Verum barbara fuerunt beneficia, non durarunt.

CAPUT VI.

Exponitur aliorum in Europa Regum Simonia.

Pessima hæc pestis insigniter per Galliam gra-
fata est in Regibus Merovingiis. Etenim
de

L. 6. c.
39.

L. 8. c.
22.

L. 10. c.
26.

L. 3. c.
67.

L. 2. c. 1.

de Gumtramno Rege, qui Bituricensis Remigii Antistitis morte vacantem Episcopatum gratis dederat Sancto Sulpitio, scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius Turonensis: Cum multi munera offerrent, hæc Rex Episcopatum querentibus respondisse fertur. Non est Principatus nostri consuetudo, Sacerdotium vendidare sub pretio, sed nec vestrum pretio illud comparare, ne & nos turpis lucri cupiditate notemur, & vos Mago Simoni comparemini. Nempè è sanctioribus Francorum Regibus fuit Gumtramnus, de quo tamen pergit idem Gregorius: Laban Helenensis Episcopus hoc anno obiit. Cui Desiderius ex Laico successit. Cum jure jurando enim Rex pollicitus fuerat se nunquam Episcopum ex Laicis ordinaturum. Sed quid pectora humana non cogit auri sacra fames? Eadem via Gondegisilus Dodo ex Santonensium Comite in ejusdem civitatis Episcopum subito præfecit. Et rursum in eodem opere: Ragnemodus Parisiæ civitatis Episcopus obiit. Cumque Germanus ejus Faromodus Presbyter pro Episcopatu concurreret, Eusebius quidam negotiator, genere Syrus, datis multis muneribus in ejus locum subrogatus est. Isque accepto Episcopatu, omnem Scholam Decessoris sui abiciens, Syros de genere suo Ecclesiasticæ domui Ministros posuit. Quomodo Regina Brunichildis mendico rustico, à quo in agro errans fuerat reducta in viam, Antiodorensis Episcopatum dedit in præmium, videre possis apud Monachum Aimoinum. De eadem scribit in Sancti Eligii Tornacensis Episcopi vita antiquus Auctor: Immaniter Simoniacæ hæresis pullulabat in cunctis finibus & urbibus regni Francorum, maximeque temporibus Brunichildis Regine. Addit durasse usque ad Dagoberti Regis tempora, & pergit: Violabat hoc contagium Catholicam fidem, sollicitè tamen pro hoc invigilabant Sancti viri Eligius & Andoenus Rothomagensis Archiepiscopus, & communi cum cæteris viris Catholicis habito Concilio, suggererunt Principi & ejus Optimatibus, ut hoc mortiferum virus citò deleteretur de Corpore Christi, quod est universalis Ecclesia. Habuit itaque effectum pia eorum petitio, & libenter obtinuerunt quod devotè rogarunt. Tunc ergo omnibus placuit uno in Spiritu Sancto accepto consilio cum Regis Imperio, ut nullus pretio dato ad Sacerdotale officium admitteretur, neque eos qui ut lupi rapaces munera dando mercanda censebant dona Spiritus Sancti, sed hos potius qui essent boni testimonii viri, & irreprehensibilis vitæ, ad officium Pontificatus eligerent. An hujus vitæ Scriptor fuerit Sanctus Andoenus, fateor me hæsitare. Quomodo enim is semetipsum titularet virum Sanctum? Consonat in Patrum vitis Sanctus Gregorius Turonensis, adfirmans Arvernos electi sui Galli confirmationem muneribus impetrasse à Theodorico Rege, & adjungens: Tuic germani illud iniquum cepit pullulare, ut Sacerdotium aut venderetur à Regibus, aut compararetur à Clericis. Uti Wandali in Africa, & Gothi in Italia, ita in Gallia Franci Reges nullum sine suo placito & confirmatione permittebant consecrari Antistitem, atque ita ad vendendas Episcoporum & Abbatum Præfecturas sibi portam aperverunt. Vendebant etiam Laicis, præsertim Palatinis. Hæc est Neophytorum hæresis, quam è Gallia

ejecit magnus Papa Gregorius.

Primus ergò hanc inferorum portam clausit hic sanctissimus Pontifex, deinde denuò referatam Sancti Eligii ac Andoenus, & Rex Dagobertus. At ecce hujus posteri iterum patere fecerunt. Usque ad Merovingiæ stirpis exitum mansit apertissima. Regiæ domus Præfecti tunc sub ignavis Dominis omnia vendebant. Quin & tandem invaserunt omnia Ecclesiarum bona, in beneficium dedere suis militibus, atque ita ipsum Regnum & omnem Christianam disciplinam & vitam dissiparunt. Medicinam adhibere rursùm cepit Pippinus Rex, ac ejus præsertim filius Carolus Magnus. Etenim per ipsum coacta sexta Arelatenis Synodus statuit: Ut Laici omnino non audeant à Presbyteris munera exigere propter commendationem Ecclesiæ. Quia propter cupiditatem plerumque à Laicis Ecclesiæ dantur talibus Presbyteris, qui ad peragendum Sacerdotale officium sunt indigni. Quod ipsum statuerunt Moguntina Synodus, ac tertia Turonensis. Statuunt in solos inferiores Patronos, non in Dominum Regem: quod ipse, harum Synodorum Auctor, & acerrimus lapsæ disciplinæ reparator, sponte deposuisset vitium, ideoque Canonis fræno non egeret. Quod etiam Thuscæ, Pentapolis, ac reliquæ Italiæ Electos, lepra ista passim scabiosos, deinceps in Episcopos non consecrari postularit ab Adriano primo Pontifice, lucet ex hujus ad illum litteris, exstantibus apud Jacobum Sirmondum. Angilberto item Abbati, suo ad Leonem tertium Pontificem Legato, dedit hoc Commonitorium: De Simoniacæ subvertenda hæresis diligentissimè suadeas Pontifici, quæ Sanctum Ecclesiæ Corpus multis malè maculat in locis. Hinc merito à Sancti Galli Monacho scribitur mundum fecisse quasi novum. Ejus item, Aquisgranensis præsertim, Capitularia videantur. Sanctum opus ex Sancti Bonifacii Martyris suasu pater Pippinus cæperat, per varias Synodos ipse perfecit. Ejus filius & successor Ludovicus pius est profecutus.

Verum blanda Patrum segnes facit indulgentia natos. Hac in re deliquit Ludovicus. Sub ejus filii malum revixit. Licet enim Ludovicum Germanicæ Regem, quod nullam unquam Ecclesiasticam dignitatem perdidit, sed Sanctis semper moribus dederit, laudent Annales Francorum Fuldenses, de seniori tamen & Augusto illius fratre Lothario scribit magnum Belgii Chronicon: Illis temporibus viguit Simoniacæ hæresis in tantum, ut publicè venderentur Episcopatus, & is qui plus dabat, Episcopatum acciperet. Nec erat aliquis Episcoporum aut Ecclesiasticorum virorum, qui zelo justitiæ ductus cum Imperatore aut Rege ageret, ut hoc nefas prohiberetur. Quia verò nemo erat Christianorum, per quem hoc malum corrigeretur, misit Deus flagellum Paganorum. Nam supervenientes Saraceni innumeros homines interfecerunt, & multas urbes cremarunt. Ejus filios Ludovicum secundum Imperatorem ac Lotharium Lotharingæ Regem laborasse eadem scæbie, possit exemplis demonstrari. Adversus ejus fratrem Carolum Calvum, Galliæ Regem, statuit Synodus Meldensis: Cavendum est, & summopere cavendum, ac per virtutem Christi sanguinis inter-

Cap. 8.

Cap. 29.

An. 876.

F. 59.

Cap. 41.

An. 369.

interdicendum, & Episcopis, & Regibus, & omnibus sublimioribus Potestatibus, ut nemo per Simoniacam hæresim regimini locum obtrineat. Quod ipsum stavit & tertia Valentina. Eiusdem vitii ipsum arguit Remensium Metropolita Hincmarus, & Bertiniani Francorum Annales. Ad malum è Gallia eradicandum Apostolicas vices Rostagno Arelatenfî Archiepiscopo dedit Papa Joannes octavus.

Lib. 2. c. 15.

Accensa rursum fuit pestifera, ac vix unquam plenè exstincta pestis post mortem Ludovici tertii Imperatoris, & in Germania exstinctum genus Caroli Magni. Etenim de Adelberti Comitis Hipponensis, Odalrici Comitis Palatii, Gileberti Comitis, & Lantberti Mediolanensis Archiepiscopi adversus Berengarium primum Imperatorem rebellionem scribit Luitprandus Diaconus Ticinensis: Dum Lambertus defuncto Antecessore suo Mediolanensis Archiepiscopus ordinari debuisset, non parvam ab eo Rex Berengarius, contra sanctorum Patrum instituta, accepit pecuniam; stipulatus insuper, quantum Cubicularii, quantum Osiarii, quantum Pavonarii, ipsi etiam altitium Custodes accipere deberent. Hanc exactionem, quam Lambertus, licet invitus, tamen solvit, adeoque & ipse fuit Simoniacus, Luitprandus adfirmat fuisse causam conspirationis cum Odalrico Palatii Comite, & apertæ tandem rebellionis. Similes alterius etiam Berengarii simonias refert in quinto libro. Et de Hugone Italie Rege, Episcopalem suam electionem & consecrationem confirmante, scribit ad Joannem undecimum Pontificem Ratherius è Lobbiensî apud nos Monacho Episcopus Veronensis: Misti Rex in pitaciolo certam quantitatem stipendii, quod tenerem de rebus Ecclesie, de ceteris exigens jurandum, ut diebus illius, filique sui, amplius non requirerem. Ego intelligens, quanta absurditas hoc sequeretur, non consensî. Quid magis? Adhibuit undique persecutores & adversarios, qui aut deterrent me ut effugerem, aut irritarent ut in illum excederem, & ut me expellendi inveniret occasionem. Vacantium Cathedralrum bona erant tunc in Regum custodia, ideoque novus Episcopus supplicare statim debebat levari ab ipsis manum Regiam, antea ipsis non fructurus. Et quia non per Regiam nominationem, sed ad Papales preces promotus fuerat Ratherius, gravissimè indignatus fuit Rex, Juravitque per Deum, nec est mentius, quod diebus vitæ suæ de ipsa ordinatione non esset gavisurus. Simoniacæ lucra sibi eripi fuit indignatus. Hinc manum Regiam de Episcopibus bonis levare noluit, sed miserabile dumtaxat pitaciolum dedit Ratherio, tantaque civitatis additiones, ut calamitibus ille quàm scientia evaserit clarior, meritis tandem hocce Epitaphium. Veronæ Præsul, sed ter Ratherius exul. Exstat Epistola in Spicilegio Lucæ Dacherii.

An. 912.

Resita cucurrit usque ad Henricum Sanctum, de quo Sigebertus Gemblacensis: Hungaris Franciam, Alsatiam, Allemanniam, Saxoniamque depopulantibus, Henricus Rex juxta urbem Mersburch congressus, votens Deo pro adipiscenda victoria se hæresim Simoniacam de suo regno eradicaturum,

inestimabili cade eos usque ad internecionem pendit. Quod votum in ejus vita laudat etiam Nonnosius Monachus, itemque Luitprandus Diaconus Ticinensis. Verum de illius successore Conrado Salico scribit magnum Belgii Chronicon: Reginardum Archidiaconum Viridunensem Clerus & populus in Episcopum petiit, sed vacabat tunc Leodiensis Ecclesia, cujus Episcopatum magis ille ambiens, cum à Conrado Imperatore per pecuniam obtinuit. Addit Wippo in vita ejusdem Principis: Basileam civitatem invenit Rex viduam Episcopo. Ibi Simoniacæ hæresis subitò apparuit, & citò evanuit. Nam dum Rex & Regina à quodam Clerico, nobili viro, nomine Udalrico, qui ibi tunc Episcopus effectus est, immensam pecuniam pro Episcopatu susciperent, postea Rex in penitentia motus voto se obligavit pro aliquo Episcopatu vel Abbatia nullam pecuniam amplius accipere, in quo voto penè benè permansit, sed filius ejus tertius Henricus, qui postea Rex & Augustus effectus est, optimè & sine omni scrupulo Patrium votum expiavit, quia in omni vita sua pro omnibus dignitatibus Ecclesiasticis unius obuli pretium non dicitur adhuc accepisse. Et in libro gratissimo Sanctus Petrus Damiani: Ad considerandum magni hujus Henrici Regis insigne præconium animam transferamus. Post Deum scilicet ipse nos ex insatiabilis ore Draconis eripuit, ipse Simoniacæ hæreses, & multiplicis reverè hydra, omnia capita Divinæ virtutis mucrone truncavit. Qui videlicet ad Christi gloriam non immeritò potest dicere: Quotquot ante me venerunt, fures fuerunt & latrones. Nam usque ad sui tempus Imperii Sacerdotum inexplebiles saltatis, ut ita fatear, Babylonico Beli præbebat impensas; at postquam hic, auctore Deo, patrum obtinuit Principatum, Draconis mox faucibus offam pius injectit, & sic immam bestiam quasi Daniel alter exstinxit. Rei feriem edicit in Viridunensis Ecclesie Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. Barbaricæ rebellionum Hungarorum irruptione vexatum Principem ait rediisse ad cor, & ad suos Synodaliter congregatos Episcopos hæc perorasse: Lugens vobis incipiloqui, qui vice Christi in ejus Ecclesia constituti estis, quam sibi desponsavit, & suo sanguine redemit. Sicut enim gratuita bonitate de sinu Patris per Virginitatem ad nos redimendos venire dignatus est, ita sibi præcepit & dixit, mittens eos, GRATIS ACCIPISTIS, GRATIS DATE. Vos autem avaritia & cupiditate corrupti, qui benedictionem conferre debetis, in hac transgressione dando & accipiendo maledicti estis. Nam & Pater meus, de cujus animæ periculo valde pertimesco, eandem damnabilem avaritiam in vita sua nimis exercuit. Itaque quicumque vestrum hac se macula pollutum agnoverit, oportet ut à sacro Ministerio arceatur. Propter hanc enim offensam venit super filios hominum fames, mortalitas, & gladius. Omnes enim gradus Ecclesiasticos à maximo Pontifice usque ad Osiarium opprimuntur per vestra damnationis premium, & in cunctis spirituale grassatur latrocinium. Hac voce ad penitentiam concussos fuisse omnes Episcopos addit laudatus Hugo, & à Patris sui animam commendante Augusto promulgatum hoc Edictum: Ut nullus gradus vel Ecclesiasticum Ministerium pretio acquiratur. Et si quis attentaverit, omni honore multetur.

Fol. 103.

Cap. 36.

A. 1090.

A. 1090.

Ep. 45.

debet. Sicut Deus coronam Imperii gratis mihi dedit, ita ego quod ad religionem pertinet gratis impendo. Volo ut & vos similiter faciatis. Magnum Belgii Chronicon adferit ipsum etiam nocturna malignorum spirituum apparitione fuisse infestatum, liberatum à Sancto Laurentio, atque ita à leprosa Patris imitatione retractum. Hic est Henricus, cognomento niger, qui & Romanam à vitio hoc purgavit Ecclesiam, & Benedicto nono, Silvestro tertio, ac Gregorio sexto ejectis suffici curavit Clementem secundum.

At de ejus degeneri filio & successore Henrico quarto scribit ad Waltrammum Magdeburgensem Archiepiscopum Comes Ludovicus: Omnis qui dignitates spirituales vendit, hæreticus est, Dominus autem Henricus, quem Regem dicunt, Episcopus & Abbatias vendit. Etenim Constantensem, Babenbergensem, Moguntinensem, & plures alias pro pecunia; Ratisponensem, Augustensem, Strasburgensem pro gladio; Abbatiam Fuldensensem pro adulterio, Monasteriensem Episcopatum, quod dicere & audire nefas est, pro Sodomitica immunditia vendidit. Quæ si impudenter negare volueris, teste Cælo, teste terra, omnes etiam à furno redeuntes Sciolii concludent: Ergo Dominus Henricus est hæreticus. Exstat Epistola apud Abbatem Dodechimum in Supplemento Mariani Scoti. Confirmat in litteris ad Sanctum Othonem Bambergensem Episcopum, publicatis per Jacobum Gretzerum, Fredericus Archiepiscopus Colonienfîs: Quem non moveat, quod omnis Ecclesiastici vigoris auctoritas Aulicis & Palatinis in questum versa est? Synodalis conventus Episcoporum, annua Concilia, omnes denique Ecclesiastici ordinis administrationes in Regalem Curiam translate sunt, quæ spiritualiter examinare debuerant. Quid de Episcopibus Cathedralibus dicemus, quibus Regales villici præsentent, quas distronunt, & de domo orationis Speluncam planè latronum efficiunt? Et in libro de Bello Saxónico Bruno Merfenburgensis: Henricus Rex Episcopos, non secundum qualitatem meritum, secundum Canonum Decreta constituit, sed si quis majorem pecuniam dedit, vel major flagitiorum ejus adulator existit, hic quolibet dignior Episcopatu existit. Cumque alicui sic Episcopatum dedisset, si alius plus daret, vel ejus magis facinora laudaret, illum priorem quasi Simoniacum fecit deponi, & ipsum secundum quasi sanctum in eodem loco consecrari, undè contigit, ut multæ civitates in illis temporibus duos simul Episcopos haberent, quorum neuter Episcopi vocabulo dignus esset. Ecclesie Bambergensî adeo omnis Romanæ, non solùm disciplinæ, sed & linguæ imperitum intrusit Episcopum, qui in festivitatis Paschalis Vigilia cantaret ad omnem Ecclesiam: TERRA AUTEM ERAT INANIS ET VACCA. Nempe ipse erat vacca biceps & bruta. Et in libro de Ecclesie statu sub Henrico IV. Imperatore, & Gregorio VII. Pontifice venerabilis Gerhohus Præpositus Reicherpergensis: Non electio Cleri, non consensus Honoratorum, non petitio populi in ordinandis Episcopis quærebatur, non sanctitati vitæ, non scientiæ illustriori delatum est, sed quicumque volebat, implebat manum suam, & factus est Sacerdos, non jam Domini, sed mammonæ, ac Principis hujus mundi dicentis; Hæc omnia

Cap. 11.

dabo tibi, si cadens adoraveris me. Ait Episcopus & Abbatias passim imperitis ac malè moratis juvenibus fuisse venditos, ac pergit: Parum dixi vel ad gratiam, vel ad pecuniæ & obsequii exhibitionem honores Ecclesiasticos Laica manu fuisse adolescentibus collatos, quia insuper & ad impietatis & miseriarum augmentum hi facilius eosdem conquirebantur honores, qui opinatissimi in flagitiis existissent. Qui Regi utriusque sexus scorta adducebant, aut ipsi essent. Et adjungit: Undè à capite, Imperatore videlicet, non benè sano, & à Pontificibus lepræ hujus contagio maculatis, per totum ferè Cleri corpus pestis se diffuderat. Nam dum Episcopus Episcopatum marcarum aliquot centenariis coemisset, quam non ipse subiectam sibi dignitatem ad resarciendum damnum suum venderet? Sic ergo ab eo Abbates, Præpositi, Archi-Presbyteri, Archi-Diacones, & Presbyteri constituti, quid non & ipsi Ecclesiasticarum administrationum usque ad sepulturæ locum & officium venale haberent? Quatenus & ipsi vel divitiis cumularent, vel saltem marsupia exinanita replerent. Ex hoc scdissumo fonte natas adfirmat quavis Cleri pro sacris functionibus exactiones, cum quarum quibusdam nonnullæ hinc inde Ecclesie etiamnum hodiè conflictantur. Episcopalis apicis emptores non posse non esse inferiorum graduum venditores adferit in litteris ad Theodoricum ac Theobertum Francorum Reges Sanctus Gregorius Magnus. Vitii natura sic compellit. Quidquid adversus Simoniam statuit Gregorius septimus, statuit adversus hunc Henricum & ab ipso inventos Episcopos.

L. 7. indist. 1. Ep. 116.

F. 27.

L. 3. c. 3.

A. 1077.

L. 9. Ep. 5.

L. 1. c. 1.

Etiam in Anglia grassatum est malum. Etenim de laudatissimo Rege Wlphero scribit Guilielmus Malmesberienfîs: Ejus bona infecit ac depressit gravis Simonia nota, quod primus Regum Anglorum sacrum Londoniæ Episcopatum cuiusdam ambitioso Vineæ vendidit. Quod ipsum de Rege Hardecnut scribit Simeon Dunelmensis, addens divinitus exindè punitum. Et hinc posteriori Reges fuere correcti. Scabium resumpsit Guilielmus Conqueror, cujus manum ob Episcopatus donum adimpleturum Robertus Conventrenfîs Episcopus suæ Ecclesie ornamenta debuit distrahere. Ita scribit Joannes Bromptonus Abbas Journalensis, addens adeo fuisse sordidum, ut ejus Justitiarum essent latronibus pejores. At tamen de eodem Rege ad Hugonem Diensem Episcopum, suum in Gallia Vicarium, scribit Gregorius septimus: Rex Anglorum, licet in quibusdam non ita religiosè, sicut optamus, se habeat, tamen in hoc quod Ecclesias Dei non destruit, neque vendit, & pacem justitiamque in suis subditis moderari procurat, ceteris Regibus satis se probabiliorum, & magis honorandum ostendit. Mutationem istam debemus ejus in Regem consecratori Alredo Eboracensi Archiepiscopo, de quo Guilielmus Neubrigenfîs: Alredo hominem ferocissimum, spiritantem minarum & cædis in subjugatum armis populum, mitem reddidit, & religiosè pro conservanda Republica, ruendaque Ecclesiastica disciplina Sacramentis adstrinxit. A quo postea loco Patris celebratur, ut cum ille ceteris imperaret, ab eo imperari sibi æquanimitè peteretur. Regiam consecrationem,

nem, quam uti tyranno, regni invasori, ac viro sanguinum noluit impendere Stigandus Primas Cantuariensis, Guilielmo uti legitimo Principi dedit laudatus Alredus, ideoque omnia apud illum potuit. Tantum potuit, ut ejus iram ac maledictionem horreret Rex barbarus, pro-cideret in genua, veniam peteret, sponderet satisfactionem. A circumstantibus Palatinis quam vice rogatus Episcopus, ut prostratum Regem erigeret, reposuit: *Sinite illum jacere ad pedes Sancti Petri*. Bonum opus adjuvit degradati Stigandi successor Sanctus Lanfrancus, qui ut hominem avarum & durum a Simoniaci Ecclesie rapinis retraheret, a delinquentibus passim exegit multas pecuniarias ad commodum Regis. Ita scribit Henricus Cnyghtonus.

L. 2. c. 5.

L. 1. c. 2.

At verò de ejus filio & successore Guilielmo Rufo pergit laudatus Neubrigenis: *Homo vorax, & inconstans in omnibus viis suis, Deo indevotus, Ecclesie gravis, nuptiarum spernens, passim lascivius, opes regni vanissima effusione exhauriens, & eosdem deficientibus subditorum fortunas in hoc ipsum corradens. Homo turgidus typo immanissime superbie, & usque ad nauseam vel derisionem etiam doctrine Evangelice, temporalis glorie foedissima voluptate absorptus. Hæc ejus originalia vitia adjuvit Ranulphus Clericus Palatinus, ex infima plebis fæce per loquacis lingue officia promotus, de quo Guilielmus Malmesberienis: Hoc auctore, sacri Ecclesiarum honores, mortuis Pastoribus, venium locati. Audita namque morte cujuslibet Episcopi vel Abbatis, confessum Regis Clericus admittebatur, qui omnia inventa scripto exciperet, omnesque in posterum redditus Regio fisco inferret. Interea quærebatur, quis idoneus in loco defuncti substitueretur, non pro morum, sed pro numerorum experimento, dabaturque tandem honor, ut ita dicam, nudus, magno tamen emptus. Ab isto igitur Ranulfo seductus Guilielmus Rex invasit tres Ecclesiasticas substantiæ species: Episcoporum & Abbatum spolia, proventus Ecclesiarum vacantium, & mercatum Prælaturarum. Hinc dicitur nudos vendidisse honores. Quod eos plus danti quasi sub hasta vendiderit, testantur Gervasius Monachus Cantuariensis; Guilielmus Thorne, Henricus Cnyghtonus; Matthæus Paris, aliique Anglicarum rerum Scriptores. Addant quod etiam Diocæseon terminos vendiderit, ac Ecclesiarum consecrationes. Etenim Remigio Lincolnienfi & Dorcheffrensi Episcopo, suam Lincolniensem Ecclesiam consecrare paranti, opposuit se Archiepiscopus Eboracensis, adseverans se illic Metropolitam, ideoque sua auctoritate esse opus. Periculosè æger, ideoque vicinum Dei judicium metuens Rex, Sancto Anselmo Cantuariensem, dido Remigio Lincolniensem Episcopatum gratis dederat, ideoque corpore, non mente fanatus ab utroque violenter exegit doni istius pretium, pendere nolentem Remigium subjecit Metropolita Eboracensi, atque ira per multas vexationes tandem coegit ad solutionem. Eum Guilielmus Neubrigenis verè scribit fuisse in omnibus suis viis inconstantem. Nam facti speciem, in qua duos Monachos de majori pretio contententes exclusit, & tertio nihil spondere volenti Abba-*

E. 123.

tiam cum elogio dedit, refert Henricus Cnyghtonus. Infelicissimè defunctus est in hisce criminibus, quæ insigniter correxit atque eliminavit ejus frater & successor Henricus primus.

L. 2. c. 7.

Eodem tempore etiam in Gallia grassatum fuit malum. Etenim de Philippo primo Francorum Rege ad Rodericum Cabilonensem Episcopum scribit Gregorius septimus: *Inter ceteros nostrri hujus temporis Principes, qui Ecclesiam Dei venundando perversa cupiditate dissipaverunt, & Matrem suam, cui ex Dominico Præcepto honorem & reverentiam debuerant, ancillari subjectione penitus conculcarunt, Philippum Regem Francorum Gallicanas Ecclesias in tantum opprèssisse, certatione didicimus, ut ad summum hujus tam detestandi facinoris cumulum pervenisse videatur. Avitam Francorum Regum in omnes, Romanam præsertim, Ecclesias pietatem extollit Pontifex, & subdit: Aut Rex ipse repudiato turpi Simoniacæ heresim matrimonio, idoneas ad sacrum regimen personas promoveri permittat, aut Franci pro certo, nisi fidem Christianam abjicere maluerint, generalis anathematis mucrone percussis, illi ulterius obtemperare recusabunt. Vide alias ejusdem Pontificis litteras ad ipsum Philippum Regem, ad Humbertum Archiepiscopum Lugdunensem, & ad omnes generaliter Episcopos Francorum. In Viridunenfi Hugonis Abbatis Flaviniacensis Chronico exstat erudita Epistola, qua Hugo Diensis Episcopus & Romanæ Sedis per Galliam Legatus, suæ Pictaviensis Synodi Acta referens Gregorio septimo, adferit plures per Simoniam a dicto Rege intrusos Antistes fuisse a se extrusos ac degradatos, ac inter ipsos fuisse Abbatem Bergensis Ecclesie in nostra Flandria. Foedissimam ejusdem Regis in dandis Episcopatibus Simoniam discens etiam ex variis Epistolis Sancti Ivonis Episcopi Carnutensis. Hæc omnia Historice digesta oportuit, quod istorum temporum Canones vix possint sine illis intelligi.*

L. 1. Ep. 38.

Ep. 75. 76.

L. 2. Ep. 1.

Et malum non stetit in solis Regibus: etenim Regis ad exemplum totus componitur orbis. Scripsi etiam ad inferiorum in Ecclesia graduum Patronos. Illa præsertim Simonia, nata ex vacantis Ecclesie & proventuum ad ipsam spectantium Regia custodia, quam in RATHERIUM Veronensem Episcopum exercuit Hugo Rex Italiae. Adversus eam statuit tertia Francorum Valentina Synodus, ut Parochialium Ecclesiarum dotes deinceps non vexentur a Laicis Patronis, & nulla redhibito census inde exigatur. Et Viennensis, cui Formosi Pontificis præfedit Legatio, Synodus: *Nulli census a Presbyteris, loco muneris, ad introitum, ut dicunt, Ecclesiarum exquirantur, aut vi aliqua extorqueantur. Statuti justitiam atque necessitatem multis Scripturis & canonibus firmat Synodus Toslejana. Ut Presbyter apud sæcularem Seniores, id est, pagi decanellum, nulla precatione vel xenio Ecclesiam seu capellam obtineat, sancit Synodus Nannetenfis. Eundem canonem primo fuorum Capitularium libro inseruit Hincmarus Metropolitæ Remensis. Precationes istas & xenia esse omnino Simoniaca, & digniorum personarum promotioni, ideoque & Ecclesiasticæ disciplinæ capitaliter adver-*

Cap. 9.

Cap. 6.

Cap. 16.

Cap. 17.

Cap. 8.

L. 3. c. 26.

Fol. 543.

sa, affirmat in quarto libro. Quod nec unum obulum a Laico patrono permiserit exigi, istamque etiam exactiorem de Simonia damnarit, supra audivimus a Flodoardo. Et sub Victore secundo Pontifice statuit Synodus Tholosana: *Nullus Clericus, vel Monachus, vel alius pro eis Episcopatum, vel Abbatiam, vel Presbyteratum emere præsumat. Sed neque Comes, aut alia ulla Potestas vendere, aut pretium pro eis accipere audeat. Presbyteros, qui Collegas suos de Ecclesiis extrudi per Laicos Patronos, & se intrudi impetrabant pecunia, damnant plurimi Canones, ostenduntque facinus istud fuisse frequentissimum. Richardus, gloriosi Martyris Thomæ in Cantuariensi Cathedra proximus successor, apud Rogerum Hovedensem statuit in sua Londonensi Synodo: *Nulli liceat Ecclesiam dotaliti nomine ad aliquem conferre, vel pro presentatione alicujus personæ pecuniam vel aliquid emolumentum pacto interveniente accipere. Prævaricantes privat Patronatu. Porro dotaliti nomine conferre Ecclesiam erat eam tradere alicui amico, qui ista vice præstaret ad suum emolumentum. Quod ipsum statuit habita sub Honorio tertio per Stephanum Cantuariensem Archiepiscopum Synodus Oxoniensis. Ecclesiarum possessiones a Laicis Patronis destrui, talliis item & exactiōibus gravari queritur, & damnat Lateranensis Synodus Alexandri terti.**

CAPUT VII.

An in Sacramentorum administratione aliquid accipere vel exigere sit Simonia?

Cap. 40.

Cap. 4. 6.

Quod ex Regiæ ad Episcopatum nominationis Simonia natæ sint omnes Clericorum in Sacris functionibus exactiōnes, supra audivimus a venerabili Gerhoho Præposito Reichelbergensi. Demonstrare id exordiamur de exactiōibus in Sacramentis, quorum primum est Baptismus, de quo Synodus Eliberina: *Hi qui baptizantur, ut fieri solebat, nummos in concham non mittant, ne Sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur. Expofuit, & Statuti rationes edixit in Basileensi Synodo Julianus Cardinalis Cælarinus: Apostolus præcipit ab omni specie mali abstinentium. Nonne gratis offerre, & elemosinam dare est pium & charitatis opus? Sed quoniam tempore baptismi nummos projicere in concham prætendebat speciem mali, emendari & aboleri talem consuetudinem jussit Ecclesia. Eximia erat ista castitas, sed videtur Hispaniam non excessisse. Etenim in oratione de sancto Baptismo exclamat ad pauperes Catechumenos Sanctus Gregorius Nazianzenus: *Turpe est dicere, ubi est munus quod propter Baptismum offeram? Muneris istius consuetudinem vigere supponit, verum non extendi ad pauperes, ideoque ejus causa Baptismus ab illis non differendum. Quod Judæo**

rum Patriarcha Ellet Tiberiadensi Episcopo in Baptismate obtulerit grandem auri summam, testatur in Ebionitarum hæresi Sanctus Epiphanius. Et de suo Baptismate scribit ad Sulpitium Severum Sanctus Paulinus: *Fufis redimens sua crimina nummis. Erat oblatio plenè gratuita citra omnem exactiōnem.*

Ep. 124.

Verum ad Lucaniæ, Brutii, ac Siciliæ Episcopos scribit Sanctus Papa Gelafius: *Sacerdotes baptizandis pretia nulla præfiant, nec illationibus quibuslibet impostis exagitare cupiant renascentes, quoniam quod gratis accepimus, gratis dare mandamur. Et ideo nihil a prædicitis prorsus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterruit, vel indignatione revocati, redemptionis suæ causas adire despiciant. Cunctis aliquid deinceps exacturis minatur honoris periculum, seu degradationem. Similem Canonem quasi esse nescio qua Carthaginensi Synodo adducit Gratianus: *Placuit ut unusquisque Episcopus per Ecclesias suas hoc faciat, ut qui infantes suos ad Baptismum offerunt, si quid voluntariè pro voto suo offerunt, ab eis suscipiatur; si verò per necessitatem paupertatis aliqui non habeant quod offerant, nullum eis pignus violenter abstrahatur a Clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios suos a Baptismo retrahunt. Quidam verò, dum differuntur, si sine gratia Baptismi de hac vita recesserint, necesse est ut ab illis eorum perditio requiratur, quorum spolia pertimescentes, a Baptismi gratia se subtraxerunt. Quod facinorosa hæc avaritia quandoque in Clero grassata sit, docet nos etiam venerabilis Rupertus Tuitiensis Abbas in vita Sancti Hereberti Archiepiscopi Coloniensis: *Pauperi cuidam infantulus natus erat. Is quia pauper erat, & quia nihil quæstus in manu habebat, contemnebatur a Sacerdotibus, per totam urbem Coloniæ puerulum illum circumferens, & eidem filio regenerationis gratiam offerri postulans. Defessus ergo & contemptus, ad Sanctum recurrit Heribertum Pontificem, & quod tali in re contemptus offer, magna & flebili voce conquestus est. Ille ut verè sapiens, currens, inquit, adfer illum ad me, ego enim illum habeo baptizare. At ille: *Suscipe, inquit, ergo eum tu quoque de sacro fonte, & compater meus esse dignare. Baptizavit itaque pauperulum, non pro personis nostræ salutis appendens Sacramentum: Suo nimirum factio & exemplo tantæ civitatis tam multos redarguens Presbyteros, quod ausi fuissent fidem Domini nostri Jesu Christi habere in acceptione personarum. Laudatum tamen Canonem, licet adducto Gelafiano utcumque consonet, nunquam crediderim esse Carthaginensem, aut sæculi quinti. Pauperibus baptizandorum puerorum parentibus violenter pignus abstrahere est ab istius temporis Sanditionia nimis alienum. Etenim quod in Baptismate convivium, & candidas neophytorum vestes tunc consuerint Episcopi donare pauperibus, ostendi possit vario exemplo. Laudatus ergo Canon est septimus secundæ Bracarænsis, habitæ sub Pontificatu Joannis terti, & nonus Synodi Emeritenfis, celebratæ sub Papa Vitaliano. Ex quo videt Eliberini Canonem castitatem nec in ipsa Hispania dudum perverfasse. Eam tamen resumpfisse videtur undecima Tolotana Synodus, Simoniæ damnans Presbyterum, qui****

Cap. 23.

Cap. 7.

Cap. 12. *Capitulari Episcoporum: Nullus Presbyter Baptismatis Sacramentum pro aliquo pretio vendere presumat.* Et Hedenulphum Laudunensem Episcopum, nisi prius professum quod à baptizandis nihil exigi permitteret in sua Parochia, consecrare noluit Hincmarus Metropoli Remensis: Eam esse dixit regulam Ecclesie Romanæ. Etenim antiqui Romani Ordinis ad Presbyteros admonitio sic habet: *Nullus vestrum pro baptizandis infantibus premium vel munus exigit.* Et in suo Capitulari statuit Herardus Archiepiscopus Turonensis: *Ut nullus pretium pro Baptismo accipiat.* Et in sua apud Guillelmum Malmesberiensem Synodo Sanctus Cuthbertus Archiepiscopus Cantuariensis: *Presbyteri non accipiant pretium pro baptizandis pueris.* Et in sua ad omnes Parochos instructione Leo Papa IV. *Nullus vestrum pro baptizandis infantibus premium vel munus exigit.* Repetit verba Ordinis Romani. Et in Remensi sua Synodo Sanctus Leo nonus: *Ne quis suo Baptismo quidquam exigit.* Quæ omnia Decreta sunt Henrico quarto anteriora: Ostendunt exactiois litem frequenter in Ecclesia fuisse.

Adversus grassantem sub dicto Henrico scabiam statuit varia Gregorius septimus, & in Placentina Synodo singulariter de Baptismo successore ejus Urbanus secundus: *Pro Baptismo nihil unquam exigitur.* Eam nuper publicavit illustrissimus D. Luca Holstenius adversum illos, qui ejus quidem Decreta norant, sed adscripserant tertia Romanæ ejusdem Pontificis Synodo. Et in suis pro Gallicana Ecclesia constitutionibus Gualo Cardinalis, Paschalis secundi Pontificis Legatus: *Prohibemus sub excommunicatione, ne Sacerdotes vel Clerici, occasione alicujus consuetudinis, pro Baptismo, aliisque Sacramentis Ecclesiasticis, aliquid exigere vel extorquere presument, sed ea liberaliter & sine difficultate studeant canonicè ministrare.* Moneantur tamen Laici diligenter, ne quod pro reverentia Sacramentorum devotio fidelium introduxit, ex avaritia velint aliquatenus revocare. Quod ipsum in sua Lateranensi Synodo statuit Innocentius secundus, & adjunxit: *Nec sub obtentu alicujus consuetudinis ante vel post à quoquam aliquid exigitur, vel ipse initiatus dare, utque ad Ministri exactioem, presumat, quoniam Simoniacum est.* Joannes de Crema, Honorii secundi per Angliam Cardinalis Legatus, in Londinensi, Calixtus secundus in Remensi Synodo, & alii plures idem tunc confirmarunt. Et in sua apud Rogerum Hovedensem exstante Londinensi Synodo Richardus Primas Cantuariensis: *Distulit esse solere in quibusdam locis pro Baptismo nummularum dari.* Definuit esse Simoniam, damnatque anathemate. De omnibus generatim Sacramentis idem in sua Lateranensi Synodo statuit Alexander III. & addit: *Plures putant sibi ex hoc licere,*

quia legem mortis de longa invaluisse consuetudine arbirantur, non satis, quia cupiditate excacati sunt, attendentes, quod tantò graviora sint crimina, quantò diutius animam tenuerint alligatam. Circa Leonis IX. tempora hæc mortis lex adeo grassabatur, ut de S. Adelberone Metensi Episcopo, tamquam grande miraculum scribat apud Philippum Labbaum antiqua ejus vita: *Mandatum Dominicum, GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE, Præsul venerabilis perfectissimè adimplens, & dum vixit verissimè custodiens, nunquam pro Ecclesiasticis officiis, nunquam pro ordinandis sui claustris Ministris, ne dum Abbatibus Monasteriorum, quos usque ad quadragenarium ferè numerum consecravit, premium aut quodpiam munus accepit, simoniacamque hæresim, ut venenum mortiferum, mortemque venenatam, semper exhorruit & ausugit.*

Notanda sunt Cardinalis Gualonis verba: *Moneantur tamen Laici diligenter, &c.* Continent exordia tertiæ in Ecclesia disciplinæ. Prima quid etiam gratis offerri aut oblatum accipi, secunda quid exigi vetuit in Baptismo, tertia hoc tandem permisit, verum sub certo moderamine, de quo venerabilis Odonis, qui sub Gregorio octavo Parisiensem rexit Ecclesiam, Capitulare ad titulum de Baptismo: *Pro Baptismo nihil omnino ante exigatur, sed post laudabilem consuetudinem exigi potest.* Et in Oxoniensi, sub Honorii tertii Pontificatu celebrata, Synodo Stephanus Primas Cantuariensis: *Firmiter inhibemus, ne pro aliqua pecunia denegetur Baptismus, vel aliquod Ecclesiasticum Sacramentum. Quoniam si quid pro devotione fidelium consueverit erogari, super hoc postmodum volumus per Ordinarium loci Ecclesie justitiam exhiberi, sicut in generali Concilio expressius & diffusius est statutum.* Utique in generali Innocentii tertii Pontificis Lateranensi Synodo, cujus hic est Canon sexagesimus sextus: *Ad Apostolicam audentiam frequenti relatione pervenit, quod quidam Clerici pro exequiis mortuorum & benedictionibus nuberium, & similibus pecuniam exigunt & extorquent, & si forte cupiditati eorum non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt.* E contra verò quidam Laici laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam, pia devotione introductam, ex sermone hæreticæ pravitatis nituntur infringere sub prætextu canonice pietatis. Quapropter & pravas exactiones super his fieri prohibemus, & piæ consuetudines precipimus observari, statuentes ut liberè conferantur Ecclesiastica Sacramenta, & per Episcopum loci, veritate cognita, compescantur qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare. Verba, Ex sermone hæreticæ pravitatis, notant eo tempore grassantes Albigenes, qui adductis jam pro prima & secunda Ecclesie priori disciplina Canonibus freti, omnem in Sacramentis, etiam post ipsa collata & sub consuetudinis obtentu, exactioem damnarunt de Simoniam, blaterantes omnem Christianitatem esse lapsam in hæc pessimam hæresim, & periisse. Ex hac radice natus Joannes de Purneie, apud Anglos homo Wicleffista, omnes generatim, quod pro Ecclesiarum consecrationibus aliquid exigenter, Episcopos blateravit Simoniacos

A. 138.

eos atque hæreticos, ut testatur Henricus Cnyghtonus. Calumniam quibusdam visa est habere aliquid fundamenti, ideoque deducta fuit ad generalis Synodi examen: Eam tamen sprevis laudatus Pontifex, statuitque nemini ex quovis titulo, negari Sacramenta aut sepulturam, nihil antea pro ipsis exigi, sed postea postulari posse consuetam elemosynam, & ad ejus impartitionem duos fideles per Episcopum cogi. In sua postmodum sub Eugenio quarto habita Synodo Nicodemus de Scala Frisingensis Episcopus addidit: *Districte præcipiendo interdiximus, ut quisquis Sacerdotum pro administratione ullius Sacramenti vel Sacramentalium paciscatur de sibi danda pecunia, nec aliquo alia æquivalente pro eadem, sed volumus dispositis absque dilatione, tempore & loco congruis, administrari & exhiberi secundum ritum Ecclesie. Verum quod rationis & juris explorati existit, quod socii passionum sint pariter & socii consolationis, permittimus ex post exigi, etiam cum imploratione officii Judicis, quantitatem in salibus consuetudine decimas, ad quam Laicos hortamur, & quantum de jure est distringimus, & compelli volumus.*

Quæstio est, an istam, toties & adeo graviter de Simoniam damnatam, seu ante seu post exigendi consuetudinem purgare potuerit Innocentii tertii Synodus ac probare? Respondeo à cunctis Ecclesiasticis disciplinæ dilectoribus optari, ut Ecclesia in avita castitate & sanctimonia mansisset. Cordis nostri duritia extorsit aliud permitti. Duritia illa, adversus quam apud Rogerum Hovedensem dicunt Decreta Abrincensis in Normandia Synodi, factæ per Cardinales Albertum ac Theodinum, Legatos Alexandri tertii: *De exactioibus pro Baptismo nihil perfectum est, quia Episcopi Normandiæ Decretum illud recipere noluerunt.* Utique Decretum, quo quid in Baptismo exigi vetabatur. Latius hæc referunt Joannes Bromptonus Abbas Jornaensis, & Gervasius Monachus Cantuariensis. Similes in omni Gallia Episcopos reperit Gualo Cardinalis, qui vel ipsi, vel ipsorum Cathedralia aut Collegiata Capitula possidebant Parochialium Ecclesiarum Decimas, ideoque volebant de ipsis splendide vivere, & miseros Parochos esurire, atque ita cogi ad visitandum de solis oblationibus aut exactioibus Sacramentorum. Crevit adiducè malum, & sua extirpante manu validius reperit laudatus Innocentius. Hinc Episcopos & alios Parochialium Decimarum possessores ad plenam Parochorum sustentationem cogere non valens, antiquam spontaneam in Baptismo & quibusvis Sacramentis oblationis consuetudinem admisit in legem ac necessitatem, permisitque exigi, at post datum gratis Sacramentum. Non fieri ministerii, sed Clericalis alimentationis titulo per debitæ elemosynæ medium fit exactio ista, atque ita pura est à lepra Simonis. Attamen Episcopi, & alii jam dictas Decimas possidentes Prælati, eorumque Capitula ac Monasteria, rigidum coram Deo onus portant dandæ Parochis sustentationis integræ, & miseras plebes liberandi ab exactioibus variis, suspectis & offensivis, ad quas isti à paupertate coguntur. De qua re largius suo loco.

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

Secundum Sacramentum est Christiana Confirmatio, circa quod olim simul cum Baptismo conferri solitum adductos jam Baptismales Canones antiqua servavit Ecclesia. Elementum ejus est Chrisma, utcumque pretiosum. Hinc variam de illo exactioem posterior vidit ætas, & damnavit. Prima id fecit Bracarenensis Synodus secunda: *Placuit ut modicum balsami, quod pro Baptismi Sacramento Ecclesie datur, quia à singulis tremis pro ipso exigi solet, nihil ulterius exigatur.* Exactio fiebat ab Episcopo. Eam Synodus damnat ut suspectam Simonie. Quod ipsum facit sub Gregorio Magno habita Barchinonensis Synodus: *Nihil pro liquoris pretio exigatur.* Utrique per Episcopum à Presbyteris Parochialibus. Sponte oblatum accipi permittit Synodus Emeritenfis. Eadem exactio in Gallia adeo viguit, ut ad septimi sæculi medium Landericus Parisiensis Episcopus in suo, quod Sancti Dionysii Monasterio dedit, Synodali privilegio infernerit hunc articulum: *Volumus, & pro Sancti Dionysii Martyris reverentia concedimus, ut sine pretio Chrisma & oleum suscipiant.* Idem privilegium Corbejensi Monasterio dedit cum quindecim Collegis Bertiridus Episcopus Ambianensis. Et hinc Gallicanæ Ecclesie sub Merovingiis Regibus lapsam disciplinam reparans Carolus Magnus, statui voluit à Cabilonensi Synodo: *Quidam fratres dixerunt consuetudinis antiquæ fuisse in eorum Ecclesiis, ut pro balsamo emendo ad Chrisma faciendum, sive pro luminariibus Ecclesie concinnandis, binos vel quaternos denarios Presbyteri darent. Unde omnes uno consensu statuimus, ut sicut pro dedicandis Basilicis & dandis Ordinibus nihil accipiendum est, ita etiam pro balsamo sive luminariibus emendis nihil Presbyteri Chrisma accepturi dent. Episcopi itaque de facultatibus Ecclesie Balsamum emant, & luminaria singulis suis Ecclesiis concinnanda provideant.* Radicem pessimam, sub Carolo filio Ludovico repululantem, excidit denuò secunda Synodus Aquigranensis: *Nullus Episcoporum vel Ministrorum ipsorum pro acceptance sacri Chrismatis aliquid exigere presumat.* Et sub Ludovici filio Carolo Calvo Synodus Meldensis: *Nemo Episcoporum, vel quilibet Minister Ecclesiasticus propter sacrum Chrisma aliquid muneris accipiat, neque denarios, vel quælibet munuscula, quæ per Ministros Episcoporum inordinabiliter exiguntur.* Exactioem hanc esse nefariam scripsit in canonicis ad Laudunensem Ecclesiam litteris Hincmarus Metropoli Remensis, ideoque ejus Electum Hedenulphum consecrare noluit, nisi facta ejus solenni juratione. Etiam in suis ad Archidiaconos Capitulis edixit: *Ne apud Presbyteros, quando pro Chrismate accipiendo venerit, Eulogias exigant.* Spontè oblatum permittit accipi.

Malum etiam in Angliâ fuisse grassatum usque ad tempora Sancti Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi, qui illud è multis proscriptum Ecclesiis reliquit in propria, testatur Guillelmus Thoræ. Et huic fundamento nixa fuit longa & dura Monasterii Cathedralis cum Sancti Augustini cœnobio sub Theobaldo Archiepiscopo lis de Chrismalibus exactioibus, quas Augustinenses Monachi Simoniacas, & à variis Romano-

Cap. 4.

Cap. 2.

Cap. 9.

Cap. 16.

L. 1. c. 5.

Cap. 45.

L. 5. c. 5.

A. 120.

rum Pontificibus damnatas, cum dicto autem Archiepiscopo Cathedrales Monachi adferebant, non pro oleo & balsamo, sed exigi subjectionis titulo, ideoque esse immaculatas. Nam quod subiecta Ecclesia imperanti Ecclesie quid annue pendat in subjectionis & praelationis notam, est antiquissima consuetudo. Hinc Augur stinenses Cathedralibus tandem in perpetuum dederunt quamdam possessionem ea lege, ut illis deinceps Archiepiscopus Christma, Oleum, Sacramenta omnia gratis administraret. Rei seriem latius refert laudatus Guilielmus. Et hinc Cathedralibus favens Richardus Prior Hagustaldensis adfirmat, quod Anglic. Ecclesie suis Episcopis & ipsorum Archi-Diaconis debeant pro Chrismate aliquam consuetudinem. Quospiam nummos fore exigi scribit Gervasius Monachus Cathedralis. Quod Eboracensis Dioceseos Parochiales Ecclesie septenos, Capellæ quatuor denarios penderent, testatur in opere de Eboracensibus Episcopis Thomas Stubs, laudans Turstinum Archiepiscopum, qui eos in perpetuum remisit. Eos à Richardo Cantuariensi Archiepiscopo, Sancti Thomæ proximo successore, fuisse de Simonia damnatos addit laudatus Gervasius, ejuisque Londinensem Canonem refert Rogerus Hovedensis: *Dictum est solere in quibusdam locis pro perceptione Chrismatis nummos dari*. Damnat ut Simoniam sub anathemate. Quod ipsum rigidissime confirmavit Hubertus Archiepiscopus, cujus Canonem vide apud eundem Rogerum. Damnarunt item Joannes de Crema, Cardinalis Legatus Honorii secundi in Synodo Londinensi, & in Oxoniensi Stephanus Archiepiscopus Cantuariensis, addens exactionem hanc esse rem absurdam, & jam toties damnatam.

Abusum in Romana etiam Ecclesia fuisse grassatum adfirmant Græci Schismatici, de quibus incogniti Auctoris Tractatus repertus Constantinopoli in Conventu Patrum Prædicatorum: *Tertia schismatis occasio fuit, quam Græci aliquando nobis in familiari colloquio assignaverunt, scilicet superba nimis exactio Legatorum Papæ. Dicebant namque referentes, quod quando Legati Summi Pontificis ab ipsa Sede Apostolica annuatim Christma deferrebant, nisi oblongata libra auri à Clero & urbis populo, præter alia dona & munuscula, eisdem impenderentur, non recedebant. Taceo agere, agebant, de pompa & superbia, quam ipsi ostendebant. At eertum est esse fabulam. Etenim Christma per Legatos Apostolica Sedes nunquam misit Constantinopolitanæ Ecclesie, nec ulli Græcæ. Nisi forsitan Photianis temporibus Nicolaus primus, aut Adrianus secundus miserit in Bulgariam, & tunc quid fordidi commiserit Formosus Portuensis Episcopus, de quo actum est abundè ad octavam Synodum. Nos Latini ex solo oleo & balsamo, Græci insuper ex plurimis odoribus Christma semper consecerunt. Quomodo igitur nos possumus ad ipsos transmississe? Ejuismodi transmissionis nulla existat authentica memoria. Apud ipsos soli Patriarchæ conficiunt, & ad omnes suæ Diocesis Metropoles & Episcopos transmittunt. Hinc enim Bulgarorum Archiepiscopo, dum ad Romanam communionem re-*

verso transmittere noluit Patriarcha Constantinopolitanus, illius consecrandi potestatem fecit Innocentius tertius, uti tradit ejus vita, publicata per Franciscum Bosquetum, Episcopum Montis Pessulani. Hinc forsitan sumpta occasio, ut Græci Schismatici fabularentur illud olim fuisse consecratum à solo Romano Pontifice, transmissumque ad omnes ubique Patriarchas. Est fabula, cujus neque Photius, neque Michael Cerularius, neque Nicetas Pectoratus, neque Marcus Ephesus meminit, neque octava Synodus, aut Florentina.

Quidquid sit, exactiones has Romana Ecclesia semper rigidissime damnavit. Etenim ad ipsas singulariter ejerandas adegit Widonem Mediolanensem Archiepiscopum, dum ab omni Simonia istam purgavit Ecclesiam, Nicolai secundi Pontificis Legatus Sanctus Petrus Damiani. Quod eas in Placentina, Turonensi, & Claramontana Synodo damnari Urbanus secundus, A. 1094. testatur Bertholdus Presbyter Constantinensis. Est 1096. in Placentina, per Lucam Holstenium publicata, Synodo Canon tertius decimus. Et in Remensi apud Rogerum Hovedensem Synodo statuit Calixtus secundus: *Pro Chrismatis & sacri Olei receptione nullum pretium exigatur. Quod ipsum eisdem verbis in Lateranensi Synodo statuit Innocentius secundus, Eugenius tertius in Remensi, Alexander tertius in Turonensi, ac Lateranensi. Et ad Abbatissam & Conventum Auregniensem scribit Innocentius tertius: Pro Oleo Sancto, vel alio quolibet Ecclesiastico Sacramento Episcopus, vel Archi-Diaconus sub obtentu consuetudinibus, vel quolibet alio modo quidquam exigere vel extorquere non præsumat, Loquitur ex laudata Alexandri tertii Synodo Turonensi: Nec sub obtentu consuetudinibus reatum suum aliquis teneatur. Quia diuturnitas temporis non minuit peccata, sed auget. Et ex laudata ejuisdem Lateranensi Synodo: Putant plures ex hoc licere, quia legem mortis longa consuetudine invaluisse arbitrantur, non attendentes quod tantò graviora sunt crimina, quandò diutius infelicem animam tenuerint alligatam. Quem utrumque Canonem suis ad titulum de Simonia Decretalibus inseruit Gregorius nonus. Apud eundem idem Alexander scribit ad nescio quem Episcopum: *Audivimus quod nummos pro Chrismate ab Ecclesiis extorquetis, quos nunc Cathedralium, aliquando Paschalem præstationem, interdum Episcopalem consuetudinem appellatis. Exactionem damnat de Simonia. Et ad Cantuariensem Archiepiscopum Innocentius tertius: Pervenit ad audientiam nostram, quod cum olim quidam Suffraganei tui pro Chrismate certam censuerint accipere pecunie quantitatem, non metuentes penam Canonis, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ solutionis anticipant, recipientes in media Quadragesima quod recipere consueverunt post Pascha, & ut causam recipientis dissimulent, nomen denarium variant, denarios, quos prius Chrismates, secundo Paschales dicebant, consuetudinem mediæ Quadragesimæ nuncupantes. Eam adfirmat nequissimam, utpote quæ fiat anticipato pretio, venditionem ac Simoniam, mandatque funditus eradicari. Ex quibus omnibus vides vitium fuisse dudum**

dudum grassatum in Ecclesiis, & ab ipso semper alienissimum fuisse Ecclesiam Romanam.

Quod etiam in ipsa Confirmatione quidam olim Episcopi exegerint, lucet ex Sancti Gelasii Pontificis decretalibus litteris ad Lucaniam Episcopos: *Consignandis fidelibus pretia nulla Episcopi præstent. Et undecima Toletana Synodus, non pro Chrismate, sed pro consignandis fidelibus vetat aliquid accipi, nisi spontaneè oblatum. Nempe post damnatum à Barchinonensi & secunda Bracarense Synodo, qui pro Chrismate exigebatur per Episcopos ab Ecclesiis Parochialibus, tremissem cooperant ab ipsis consignandis aliquid exigere Hispani Episcopi: Et istud damnat laudata Synodus Toletana. Alibi grassatum fuisse hunc abusum non lego.*

Tertium Sacramentum est Sacro-Sancta Eucharistia, de qua etiam, quod olim cum Baptismo daretur, omnino intelligendus est sanctissimus, supra adductus, Canon Eliberinus. De adulterum Eucharistia statuit vigesimus tertius Canon Trullanus: *Ut nullus, sive Episcopus, sive Presbyter, sive Diaconus, immaculatam tribuens communionem, ab eo qui communicat, ejus participationis gratia, obulos vel quamlibet aliam speciem exigat. Exactionem damnat de Simonia, & exactionem mandat ut Simoniacum degradari. Et istum Canonem sic commentatur Theodorus Balsamon: Cum satis longo ab hinc tempore in quodam loco, qui Calobychas appellatur, & in Chersonesi regione positus est, Sancta Dominica Paschæ Christi Resurrectionis diversarum, vidi quasdam illius regionis mulierculas, & quosdam homunculos, post matutinam Divinam Psalmodym ad Catholicam Ecclesie templum consuetos, cum ovis gallinæ panis fermento mixtis, & aliis quibusdam esculentis, vel etiam ad aliquid aliud aptis, & interrogavi quamnam ob causam hoc fieret, & audivi quod unusquisque eis, quibus potest, Sacerdotem donis, qui populo Divina Sacramenta porrigit, prosequitur. Neque enim aliter cuiquam licet Sacerdotem adire, & Divina ab eo Sacramenta percipere. Et tunc quidem reprehendit quod sebat. Damnat de Simonia. Quod iudicium etiam in Latina Ecclesia semper viguisse adversum similes quorundam Parochialium Presbyterorum abusus, in dicti Canonis scholio ostendi. Similis enim oblatio non est spontanea, sed extorta.*

Quintum Sacramentum est Extrema Unctio, de quo in Remensi Synodo statuit Sanctus Papa Leo nonus: *Ne quis pro infirmorum visitatione aliquid exigat. Quod ipsum in alia ibidem Synodo sanxisset Calixtus secundum testantur Richardus Prior in libro de bello Standardico, & Simeon Monachus Dunelmensis. Et in Londinensi Synodo Joannes Cardinalis de Crema: Pro visitatione infirmorum, seu Unctione pretium non exigatur. Et in alia ibidem apud Rogerum Hovedensem Synodo Richardus Primas Cantuariensis: Pro Extrema Unctione nihil exigatur. Confirmant Turonensis ac Lateranensis sub Alexandro tertio Synodorum Decreta, quæ in sua Londinensi executione est Primas Hubertus. Et in suo Capitulari ad titulum de Extrema Unctione Odo Parisiensis Episcopus: *Nihil inde penitus exigatur,**

sive à paupere, sive à divite, sed si quid gratis datum fuerit accipiant. Quod ipsum statuisse Turstinum Eboracensem Archiepiscopum laudat Thomas Stubs in Actis Pontificum Eboracensium. Et hac lege etiam hodie vivimus. Agunt laudati Canones in illos Presbyteros, qui Sanctum Oleum, quod ab Episcopis emerant, ipsi quoque vendebant.

Postremum Sacramentum est Matrimonium, de quo ad Januarium Calaritanum Episcopum, L. 3. Ep. Sardinie Metropolitam, Sanctus Gregorius Magnus: *De nuptiis Clericorum*, utique minorum, nullus, ut nunc fieri dicitur, quidquam præmitti accipere præsumat, nisi quidquam sua sponte offerre maluerint. Cur de solis Clericorum nuptiis acciperent ac exigerent, ignoro. De omnium generatim nuptiis statuit in Lateranensi Synodo Alexander tertius: *Ne pro nubentibus benedicendis aliquid exigatur, districtius inhibemus. Et de celebrata per ejus Cardinales Legatos Theoduinum & Albertum Rhotomagensi Synodo scribit Rogerus Hovedensis: De benedictionibus sponsarum nihil perfectum est, quia Episcopi Normandiæ illud Decretum recipere noluerunt. Utiq; Decretum de non exigendo. Ab illis Episcopis non multum dissentire videtur Capitulare laudati Odonis: Prohibetur districtè, ne ullus Sacerdos aut Capellanus exigat aliquid ante benedictionem nuptialem, sive pro testimonio ferendo, sive pro Matrimonio celebrando, occasione ferculorum quæ debentur pro nuptiis; celebrato autem Matrimonio recipiat fercula, & exigat, si necesse fuerit, sicuti consuetum est. Quoniam Parochiales Presbyteros nuptiali convivio adesse vetat rigidissime antiquus Patrum Canon, eis ex ipso fercula mitti permittit Gallicanæ Ecclesie consuetudo, quæ & ista fercula ob varia incommoda commutari induxit in oblationem pecuniariam. Hanc oblationem uti debitam exigi permittit Odo, verum post celebratum Matrimonium, & impensam Sacerdotalem benedictionem. Hinc etiam in Oxoniensi Synodo statuit Stephanus Archiepiscopus Cantuariensis: *Firmiter inhibemus, ne pro pecunia Matrimonium contrahendum impediatur. Quoniam si quid pro devotione fidelium consueverit erogari, super hoc postmodum volumus per Ordinarium loci iustitiam exhiberi. Ita nuper statutum esse dicit in Lateranensi Synodo Innocentii tertii. Ejus Decretum supra exposui. Simile Sancti Edmundi Cantuariensis Archiepiscopi Decretum laudat Guilielmus Thorne. Etiam Joannes Tusculanus Episcopus, Martini quinti per Germaniam Cardinalis Legatus, obscenam quorundam, nuptialem benedictionem vendentium, abominationem damnat in Salisburgeni Synodo, & adjungit: *Per hoc non intendimus quod laudabiles consuetudines infringi debeant, quando possint Rectores Ecclesiarum recipere licite, si nubentes post benedictionem aliquid offerre voluerint devotionis intuitu & pietatis. Quæ omnia ad puerperam purificationem extendit laudatus Archiepiscopus Edmundus. Et ista lege etiam nos hodie vivimus. Proinde circa omnia Sacramenta distinguere debet triplex Ecclesie tempus ac disciplina. Primum, neque exegit, neque accepit; secunda accepit sponte obla-***

oblatus, tertia etiam exigit, utique sustentationis titulo, ac post datum Sacramentum.

CAPUT VIII.

Exponitur oblatio ac exactio in Sacramento Pœnitentiæ.

Eleemofynas esse ad Deo pro peccatis satisfaciendum longè efficacissimas, clamant omnia Christianorum documenta. Et hinc postquam quatuor famosi antiquæ Pœnitentiæ gradus abire cœperunt in diffusetudinem, ipsorum in locum principaliter successit eleemofyna, jejuniis tamen ac variis mortificationibus ac epitiimiis vestita, quousque tandem successit & alia Pœnitentialis rigoris relaxatio, de qua ad Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani: Sanctus Rudolfus, Eugubii Episcopus, ne à lapsis quidem commodum aliquod præter solam Pœnitentiam requirebat. Lapsos, inquit, potiùs erigam, quam ex eorum cadaveribus, more corvino, pinguescam. Et in litteris ad nescio cuius Ecclesiæ Episcopum: Non ignoras, quia cum à Pœnitentibus terras accipimus, juxta mensuram muneris eis de Pœnitentiæ quantitate relaxamus, sicut scriptum est: *Droitæ hominis, redemptio ejus.* Et in litteris ad Clericos Florentinos: Cum Sacerdotes Ecclesiæ annosam indicunt quibusdam peccatoribus Pœnitentiam, numquid non aliquando certam pecuniæ præsumunt pro annorum redemptione mensuram? Ut nimirum facinora sua eleemofynis redimant, qui longa jejunia perborrescunt. Sed quia hæc pecuniæ redemptio in antiquis Patrum Canonibus non reperitur, absurdum esse & frivolum judicabitur? Quod si hoc Laicis indulgetur, ut peccata sua eleemofynis redimant, ne surripiente mortis articulo ex hac vita sine reatus sui, quod absit, absolute recedant, quid Monacho præcipiendum erit, qui & longam foris Pœnitentiam, peccatis exigentibus, accipit, & pecunias olim, quibus redimatur, funditus abiecit? Uti Laicis pecunia, ita Monachis voluntaria flagellatione suadet & probat redimere peccata, & hæc injunctas Canonicas ac Sacramentales satisfactiones. Et in litteris ad nescio quem Monachum: Canonica vetat auctoritas, ut Pœnitenti Sacerdos unius diei jejuniæ non relaxet, nisi ad præsens digni pretii taxationem per eleemofynam compenset. Et de suis apud Mediolanensem, cujus & caput & membra de varia Simonia punivit ac purgavit, Ecclesiæ Actis scribit: *Widoni Archiepiscopo centum annorum Pœnitentiam indidi, redemptionemque ejus taxatam per unumquemque annum pecuniæ quantitate præfixi.* Quibusdam istic Clericis quinq; quibusdam septem annorum Pœnitentiam; & bina aut terna singulis septimanis jejunia injunxit, & addidit: *Qui jejunare facile non potest, unam ex his diebus redimere licentiam habet, ita ut unum Psalterium meditetur, aut medium cum quinquaginta metaneis, id est, genuflexioni-*

bus, aut unum pauperem pascat, & lotis pedibus nummum porrigat. Ex quo vides redimendæ satisfactionis morem fuisse tunc adeo solemnem, ut quomodò singula peccata suam pœnitentiam, ejusque qualitatē & tempus, ita & singulæ pœnitentiæ suam redemptionem, ejusque modum, & pro singulis annis, mensibus, diebus taxam haberent à Canonibus & Pœnitentialibus libris præfixam. Pœnitentialis Romanæ Ecclesiæ liber, quem suo tempore existantem & usitatum laudat Sancti Ivonis Carnutenensis Episcopi Decretum, habebat hanc regulam: *Centum solidi dati in eleemofynam annum excusant.* Ejusmodi plures aliarum Ecclesiarum Canones laudatus Ivo istic adducit.

Rectè Sanctus Petrus Damiani adfirmat redemptionem istam non haberi in antiquis Canonibus. Etenim similem redemptionis Canonem, quem Alexandro primo adscribit in sua Conciliorum collectione Severinus Binius, certum est esse suppositum & multò posteriorem. Ejus interim meminit sub Benedicti octavi Pontificatu habita Synodus Saleguntadiensis: *Omnes bannitum jejunium diligentissimè observent. Et si quis octo rerum, tali jejunio interditarum aliquam redimere voluerit, unum pauperem, prout facultas sua erit, eodem die reficiat.* Et sub Joanne decimo per Sedulium Metropolitanam facta Remensis Synodus decernit hanc Pœnitentiam his, qui in bello Suesionis inter Robertum & Carolum, de Francorum regno contententes, adlo interfuerant, injungendam: *Videlicet ut tribus Quadragesimis per tres annos agant Pœnitentiam, ita ut prima Quadragesima sint extra Ecclesiam, & in Cœna Domini reconcilientur. Omnibus verò his tribus Quadragesimis, secundum, quarta, & sexta feria, in pane, sale, & aqua jejunent, aut redimant.* Et in suo ad Parochiales Presbyteros Capitulari Isaac Lingonenis Episcopus: *Nullus Presbyter aut Laicus Pœnitentem cogat vinum bibere, aut carnem manducare, nisi ad præsens pro ipso unum vel duos denarios juxta qualitatem Pœnitentiæ dederit.* Verbum Cogat, idem vult quod, Permittat. Et Herardus Archiepiscopus Turonensis: *Pœnitentem nullus cogat manducare aut bibere, nisi redemptio permissa sit, ita tamen ut pro eo priùs donet coram ipso redemptionem.* Ex quo vides redemptionem non potuisse credito fieri, sed debuisse præmitti: & aliquando Pœnitentis arbitrio permissam à Canone, quandoque opus fuisse auctoritate & gratia Episcopali. Et in suo ad Parochos Capitulari Leo Papa quartus: *Nullus Pœnitentem invitet carnem manducare & bibere vinum, nisi pro eo ad præsens eleemofynam faciat.* Quod ipsum habet antiquus Ordo Romanus. Et in litteris ad Augustam suam uxorem Fultradam Carolus Magnus, laudans Litanias ob suam de Barbaris Avaribus victoriam indicatas: *Et à vino & à carne ordinaverant Sacerdotes nostri, qui propter infirmitatem, aut senectutem, aut juventutem abstinere poterant, ut abstinuerint, & qui redimere voluissent, quod vinum licentiam habuissent bibendi ipsi tribus Litaniarum diebus, ditiores & potentiores homines in unaquaque die solidum unum dedissent, minus potentes juxta possibilitatem ipsorum, & qui amplius dare*

are non poterat, & vinum bibere volebat, saltem vel unum denarium donasset. Et Sanctus Cuthbertus, qui ad octavi sæculi medium floruit Archiepiscopus Cantuariensis, statuit in sua Choveshovienfi Synodo: *De hoc, utique de divitibus peccatoribus Pœnitentias pecunia redimentibus, prolixius disputandum est, idè quia nuper quidam viros secundum hoc sæculum, petens Reconciliationem pro magno quodam suo facinore sibi citius dari, adfirmans in litteris suis idem nefas juxta multorum promissa in tantum esse expiatum, ut si deinceps vivere possit, precetorum annorum pro eo plenè jejunium satisfactionum modis, per aliorum scilicet Psalmodiam, & jejunium, & eleemofynas persolutum esset, excepto illius jejunio, & quavis ipse utcumque aut parum jejunaret. Ergo si ita per alios placari potest Divina Justitia, cur divites, non stulti promissores, qui pro suis flagitiis aliorum innumera possunt præmiis jejunia redimere, difficilius voce veritatis Regnum intrare cœlorum, quam per foramen acus Camelum transire dicuntur? Earumdem redemptionum meminit magnus Theodorus Archiepiscopus, ipsaque laudat & probat, verum Cuthbertus proferibit & damnat. Eis contigit quod Sancto Petro Damiani & Sancto Rudolfo Eugubino Episcopo: Hic enim redemptiones istas, quas Petrus omnino probat, esse ait improbitatem corvinam, pinguedinem haustam è cadaveribus. Agit præsertim in Episcopos ac Presbyteros, qui redemptiones istas vertebant in suum lucrum, accipiebant fundos & alias res immobiles, atque ita Ecclesiæ suas dirabant. Ita enim suo tempore fuisse fatitatum edixit supra laudatus Damiani. Et reverà omnis ista redemptio habuit anas, ex quibus probari potuit, & improbari. Adducta interim testimonia evincunt esse antiquam. Nam & in Decreto suo Sanctus Ivo Carnutenensis Episcopus adducit illius speciem & Canonem, quæ esse dicit à Bonifacio Papa, utique tertio aut quarto. Quidquid sit, est vetusta, & ejus auctorem ignoramus.*

Præter ipsam fuit olim & alia exactio, fieri consueta in ipsa Confessione, aut Reconciliatione. Erat stipendium, Honorarium, aut xenium Ministri injungentis Pœnitentiam, Reconciliationis, aut certè ad Reconciliationem adducens. Olim enim omnes graviorum peccatorum rei impositam sibi à Presbyteris satisfactionem adimplete cogebantur ante Reconciliationem, quæ omnibus simul per Parochos adductis impendebatur ab Episcopo in quinta feria Dominicæ Cœnæ. A paucis sæculis desit ista consuetudo. Adversus dictam exactiorem statuit in suo ad Parochos Capitulari Leo Papa quartus: *Nullus vestrum pro infirmis reconciliandis præmium aut munus exigat. Nullus minis dignè Pœnitentem cujuscumque rei gratia ad Reconciliationem adducat, & ei Reconciliationis testimonium faciat. Quod ipsum habet antiquus Ordo Romanus. Quisque olim Parochus suo, quem Episcopo reconciliandum adducebat, Parochiano dabat impartitæ per Episcopum Reconciliationis testimoniales litteras.* Et sub Gregorio quarto facta sexta Parisiensis Synodus Sacerdotes, qui muneris causa tempora & modum Pœnitentiæ ad libitum Pœnitentium indi-

*cunt, culpat gravissimè, adferens eos vana loqui, & divinare mendacium. Et in suo Parochorum Capitulari Hincmarus Metropolita Remensis: Nemo Presbyterorum à quocumque Pœnitente aut gratiam, aut favorem, aut munus suscipere præsumat, aut minus dignè Pœnitentem ad Reconciliationem adducat, aut ei testimonium Reconciliationis faciat. Adfirmat esse Deo & hominibus abominabilem Simoniam. Et in Capitulari ad Archidiaconos: Solicitè providete, ne vos vel Presbyteri negligenter Pœnitentes pro aliquo munere ad Pœnitentiam adducatis, vel post Reconciliationem eos negligatis, quod Simoniacum est. Reconciliati enim per Episcopum Pœnitentes manebant per aliquod tempus sub singulari ferula suorum Parochorum, à quibus quotidie instruebantur acceptam Reconciliationis gratiam cum multæ sollicitudinis cautela custodire. Etiam Hedenulfum, Laudunensis Ecclesiæ Electum, antequam consecraret, laudatus Hincmarus compulsi ad solemnem similibus exactiorem ejerationem. In suo item ad Parochos Capitulari scribit Herardus Archiepiscopus Turonensis: *Presbyteri regulariter Pœnitentias dent, & in judicando æquitatem habeant, & munera inde non exigant. Et Riculfus Episcopus Suesionensis: Videant ne Simoni Mago & Judæ traditori efficiantur similes, si pro pretio Pœnitentes ante tempus ad Reconciliationem adduxerint, & eis pro Reconciliatione testimonium dederint.**

Iniquitatem hanc esse longè antiquiorem, luctet ex Sancti Hieronymi ad Eusebii Cæsareensis Chronicon appendice: *Alexandriæ post Magnum Athanasium ordinatur Episcopus Petrus, qui post Valentis interitum tam affabilis in recipiendis hereticis fuit, ut nonnullis suspicionem acceptæ pecuniæ intulerit. Quod vitium etiam in Zozymo Pelusioticæ Ecclesiæ Presbytero notat, ac gravissimè damnat Ildorus Pelusiotæ, demonstrans ejusmodi absolutionem esse irritam ac nullam. Et hanc solam exactiorem Sanctus Rudolfus Eugubinus Episcopus possit corvinæ improbitatis damnaffe. Pessimorum in grandi hoc Sacramento abusu originem & causam fuisse vides istam exactiorem, ideoque meritò damnatam. Laudati tamen Episcopi, juxta istius temporis Canonem in aliis Sacramentis consuetum, permiserunt spontaneam Pœnitentium oblationem, de qua ad Petrum Santonensem Episcopum, & Goscelinum ejus Archidiaconum scribit Goffredus Abbas Vindocinensis: *Pervenit ad nos, quod oblationes confessionum in Ecclesia Surgeriarum nobis abstulistis. Quod si ita nos absentes de hoc, quod per triginta annos nullo Episcopo vel Archidiacono reclamante tenuimus, atque Romanorum Pontificum licentia nobis concessum est, exinvestistis, & Presbytero nostro, quod nostrum erat, nobis nolentibus, contulistis, nec dilectionem nobis exhibuistis, nec dilectionis speciem. Multis expostulat adversus istam injuriam, & adjungit: Si dicitis quod ille oblationem confessionis habere debet, cui Pœnitens confitetur, simili modo dicere potestis, ut oblationem Martiri habeat à quo Missa cantatur, & oblationem mortuo à quo mortuus sepelitur, & sic Minister noster totum accipiat, ut nihil oblationum in Ecclesiis, quibus die & nocte servimus, nobis relinquat. Vigebat tunc mos, quo**

I. 1. Ep.

19.

L. 4. Ep.

12.

L. 8. Ep.

5.

I. 6. Ep.

20.

L. 15. ca.

206.

L. Cap. 15.

L. 1. c. 1.

Cap. 16.

L. 5. c. 2. p. 20.

L. 1. c. 13.

L. 9. c. 9.

Cap. 87.

An. 377.

L. 3. Ep.

160.

L. 3. Ep.

40.

quo Altaria, seu Parochiales cum suis Decimis & aliis proventibus, ipsique etiam oblationibus Ecclesiis, Monasteriis & Clericorum Collegiis, Vicarium istuc cum simplici sustentatione Presbyterum imposituris, donabant & Episcopi & Laici Patroni, atque hac ratione Altare Surgeriarum à Romano Pontifice acquirerat Monasterium Vindocinense. Inopiam forsitan patiebatur, aut certe allegabat iste illic Presbyter, atque ita invasit oblationem confessionis, & ipsam illi supra Canonice portionem confirmavit Petrus Santonenfis Episcopus. Et hæc est expositio Goffredi Abbatis.

Ejusdem oblationis meminit apud Matthæum Parisiensem in sua Londinensi Synodo Otho Cardinalis Diaconus Sancti Nicolai in Tulliano carcere, Gregorii noni Pontificis ad Henricum tertium Angliæ Regem Legatus: *Auditu terribili audivimus & relatu, quod quidam, scilicet miser Sacerdos, dum forsitan in beneficium Vicariæ, vel ad firmam, vel quacumque alia quæstus causa, proventus ex Altari aut ex Pœnitentia venientes recipiunt, non aliter admittunt ad Pœnitentiam confitentes, nisi prius ab ipsis in sinu avaritiæ suæ aliquid reponatur. Siquæ faciunt de aliis Sacramentis. Eos omnes mandat inquiri per Episcopos, & uti Simoniacos amoveri. Grassabatur tunc abusus pessimus, quo apud suam Plebem non residebant Parochiales Presbyteri, sed Vicarium Ecclesiæ suæ ministerium dabant ad firmam, id est, sub annua pensione elocabant alicui pauperi Presbytero, qui acquirendi victus necessitate cogeretur ad ejusmodi sordes. Et in ipsos statuit Cardinalis Otho. In eisdem videtur olim statuisse in sua Londinensi Synodo Joannes Cardinalis de Crema, Honorii secundi Legatus: *Pro Pœnitentia nullum omnino pretium exigatur. In ipsos lucidè scribit in eruditissima, qua ad extinguendum Clementinum schisma & in ipso grassantes disciplinæ lapsus hortatur Carolus sextus Regem suum, Epistola Universitas Parisiensis: Quid de Simoniacæ hæresis loquamur, que in Ecclesiæ domo sic præsidet, ut jam ejus ditiori omnia sint propemodum subiecta? Hæc damnatissima corruptela Sacramentorum omnium mysticas collationes, & præcipuè Ordinum ac Pœnitentiæ, turpi detestabilique quæstu vendit. Exstat Epistola in Spicilegio Eruditi Lucæ Dacherii. Quæ in libro de corrupto Ecclesiæ statu largius deplorat Nicolaus de Clemangis Archiepiscopus Bajocensis, & in sua ad Adrianum sextum Pontificem querimonia Nurembergenfis Germanorum Procerum Conventus. Eorum nullus spontaneam oblationem damnat, sed solam exactionem. In hisce enim cunctis omnino verum est, quod de Sancto Paulo Apostolo, apud Melitenfes prædicante, & fanitatum gratias operante, ideoque non solum sibi, sed & suis ducentis septuaginta sex è naufragio sociis, multorum dierum alimenta ac multos insuper honores accipiente, scribit in suis ad Apostolica Acta commentariis Sanctus Joannes Chrysostomus: Num mercedem accipiebant? Absit. Sed, ut scriptum est, dignus est operarius suo cibo.**

Homil. 52.

Sponte oblatum confessionis nummum, eoque avitam consuetudinem primus damnare

cepit Joannes Wicleffus, garruens Pœnitentiæ Sacramentum esse Sacerdotum commentum Anti-Christianum, ad populum tenendum sub sua Leonina subjectione, ad noscenda ejus secreta omnia, & ad venandas ejus possessiones. At rectè illi in libro de Sacramentis respondet Thomas Waldensis, Carmeliticus Ordinis in Anglia eruditissimus Prior Provincialis: *Non sic miser istum Cap. 147. cibum, quo carnem pascat & impinguet, non querit ex confessionibus Ecclesiæ Sacerdotum, qui esuriunt & sitiunt justitiam. Ambrosius tibi dixit: Cibus & refectio orthodoxorum Sacerdotum est remissio peccatorum. Tibi cibus iste hoc nunquam sapuit, ut videtur. Si tibi fuit in Sacerdotio semper talis esuries, non miror si cibus putridus coegit ad vomitum. Omnes Sacerdotes ex semetipso judicavit miserabilis Wicleffus: Omnes ad sui normam credit confitentium Pœnitentiæ & aliis Ecclesiæ Sacramentis ex carnali cupidine ministrare. Ex re castissima sordes quæstierat, & sibi congregarat: Ex ipsarum esu foedissimam hæresin eructavit. Ejus mentem apud Henricum Cnyghtonum An. 1384. latidius exposuit Nicolaus Herefordensis, blaterans confessionis denarium esse maledictum, & tam dantem quam accipientem esse excommunicatos. Quem errorem, uti veram hæresin, ab Anglicanis ibidem Episcopis coactus est abjurare nescio quis Guilielmus Eremita. Similes in istum denarium calumnias vomuerunt nostro sæculo Lutherani etiam & Calvinistæ. Hinc ipsum jam dimiserunt pleræque & sæculares & Regulares Ecclesiæ, & semetipsas in Eliberini Canonis spontaneam sanctitatem reposuerunt. Servanda item est castitas illa, quam apud Rogerum Hovedensem sanxit Eboracensis Synodus Huberti Primatis Cantuariensis: *Prohibemus ne Sacerdos Laico ad Pœnitentiam venienti, obtentu cupiditatis, injungat ut Missas faciat celebrari. Et ejusdem Synodus Londinensis: Adjuicimus ad Sacerdotum cupiditatem refræandam, ut Missæ non injungantur in Pœnitentia his, qui non fuerint Sacerdotes. Et in suo ad Parochos Capitalari Odo Parisiensis Episcopus: Nullus Missas, quas injunxerit, celebret.**

Uti alia passim omnis, ita & Wicleffiana hæresis in sui exordio habuit callidissimos discipulos & buccinatores, horumque unus fuit Joannes de Aston, inter cujus ab Anglicana Ecclesia damnatos articulos numerat etiam hunc Henrici Cnyghtonis: *Episcopi accipientes pecuniam pro peccatis sunt filii diaboli. Non Confessionis denarium, sed quasdam redimendæ per elemosynam satisfactionis superfluites damnat reliquias, adversum quas isto etiam tempore statuit in sua Synodo Pilgrinus Archiepiscopus Salisburgenfis: Cum interdum tam à Sede Apostolica, quam ex speciali indulto plerisque gratiosè concedatur, ut in casibus Superioribus reservatis cum sibi subditis dispensare, ac eos absolvere, eisque pro modo culpæ Pœnitentiam injungere valeant competentem. Verùm quia nonnulli indulto hujusmodi abutentes, Pœnitentiæ hujusmodi in pecuniarium proprium & bursalem quæstum vertunt, &c. Ejusmodi absolutiones acerrimè insequitur, damnat, reddit irritas, ipsarumque impartitores suspendit à Divinis. Quod ipsum in secunda sua sub Martini quinti Papatu celebra-*

Fol. 718.

Fol. 807.

An. 1384.

ta Synodo fecit ejusdem Sedis Archiepiscopus Eberardus. Quorundam & sæcularium & Regularium Presbyterorum excessum & sacrilegum cupiditatem damnant jure meritiissimo, quam Erro ille Joannes nequit in Episcopos transcripsit. Nec ob ipsos, licet quidam eodem morbo laborasse queant, omnis ista, quam lucet posse esse legitimam, per elemosynam redemptio fuerat damnanda. Eodem spiritu ad Adrianum sextum Pontificem scripsit Nurembergenfis Germanorum Principum Conventus: *Papalis Sanctitas, ceterique Episcopi, ac Ecclesiæ Romanæ columnæ, casus aliquot suæ tantum absolutioni reliquos fecerunt. Quorum suum aut alterum commiseris, jam aut numerandum, aut absolutione tibi cendum est. Nempe qui in hoc tantum reservati sunt, ut vel inde nummorum aliquid eis adcreseat. Quod ex eo conjicere licet, quod in casibus etiam quantumvis pro tempore bonestis, aut necessariis, nunquam tamen, nisi numeretur aliquid, dispensant. At si nihil attuleris, numeraverisve, indispensatus perpetuo maneat oportet. Martinum Lutherum insigniter olite ius Conventus. Hinc de quorundam excessu non erubuit cunctos generatim Episcopos, immò & ipsos Summos Pontifices accusare. Ad ejusmodi interim partim abusus, partim calumnias sepeliendas, omnem deinceps non tantum absolutionem, sed & dispensationem dari gratis, rigidissimè sanxit sacro-sancta Synodus Tridentina.*

Laudatus Cnyghtonus adducit & hocce Joannis de Aston damnatos articulos: *Quod inter omnia facta, que unquam fuerunt, reputat statum Cruciatæ malignissimum. Promoventes causam Cruciatæ sunt fures. Promoventes Cruciatam inducunt Christianos ad conferendum bona ad occidendum homines. Addit idem Scriptor: Nam illis temporibus Norwicensis Episcopus habuit Cruciatam concessam à Papa Urbano sexto in Regnum Franciæ contra Anti-Papam Clementem. Nam Franci eidem Clementi adhaerebant. Et duxit Cruciatam in Flandriam. Quæstuaris Indulgentias prædicabat Episcopus, & præsertim à Flandris nummaria ac militaria subsidia postulabat Urbano, ideoque duo istuc culpavit dictus Wicleffista: Quod Indulgentias venderet, & sacro-sancto Crucis signo ad fundendum Christianum sanguinem abutetur. Horrenda fuit ista schismatis plaga. Nec enim Catholici dumtaxat schismaticos, sed & sese mutuo, uti solent rabidi leones, laniabant. Urbano enim fidiissimos Flandros, quod eorum Comes Philippus Burgundus cum suo nepote Francorum Rege Carolo sexto adhæreret Clementi, Urbanistæ Angli armato vastarunt milite, & præsertim nostram Iprensam civitatem miserè lacerarunt. Et hinc posterior istius Joannis accusatio habuit aliquid fundamenti. Ecclesiæ enim schisma non armis & sulo fidelium sanguine, sed rationibus ac fuis ad Deum precibus debet extingui. Aliud tamen accusationis caput fuit omnino hæreticum. Quis enim nesciat quæstuaris Indulgentias dudum viguisse in Ecclesiâ, & dum debito modo & causa sunt, esse castas & sanctas? Aliud non sunt, quam injunctarum seu injungi debitarum satisfactionum elemosynarum.*

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

ria redemptiones, quibus præsertim sacrum Terræ sanctæ bellum adjuvare per multos annos conata est Apostolica Sedes, & omnino adjuvit. Eas nihilominus acerrimè impugnavit etiam Martinus Lutherus, & in suis ad Adrianum sextum litteris multa in ipsas congestit jam dictus Germanorum Procerum Conventus. Hic tamen plurimum recessit à Lutheri rabie: Non ipsarum damnavit substantiam, sed solos corrigi postulavit abusus. Quod abunde fecit sacro-sancta Synodus Tridentina.

Alium circa hæc abusum, grassantem præsertim in Græca Ecclesiâ, edicit & damnat septima generalis Synodus: *Si quis Episcopus per auri exactionem vel alterius speciei à ministerio arcere inventus fuerit, vel segregare suorum Clericorum aliquem, vel venerandum templum claudere, ne in eo Divina fiant ministeria, ad id quod non est sensu præditum, suam insaniam immittens, est reverè sine sensu, & talionis est legi obnoxius, & labor ejus in caput ipsius redibit, ut qui sit mandati Dei transgressor. Theodorus Balsamon ait damnari duplicem Græcorum Episcoporum ex avaritia insolentiam: Prima Clericos degradabat aut suspendebat, Laicos excommunicabat, Ecclesiis interdixit ad extorquendam pecuniam aut alia xenia; Altera legitimas ejusmodi censuras pro pecunia relaxabat. Utramque Divino non solum ac naturali juri, & sacris Ecclesiæ Canonibus, sed & variis suorum Principum legibus repugnare, & irritas esse tales censuras ostendit. Utramque insolentiam viguisse etiam in Latinis Ecclesiis, in laudati Canonis Scholio ostendi ex Gregorio septimo Pontifice, Sancto Petro Damiani, Hincmaro Remensium Metropolitæ, aliisque testibus authenticis. Viguit præsertim secunda. Etenim quod etiam venerabilis Theobaldus, Ecclesiæ Cantuariensis Archiepiscopus, ab excommunicatis Laicis pecuniariam redemptionem in absolutione exegerit, istumque morem damnarit, & ad omnium acceptorum restitutionem coegerit in Remensi Synodo Eugenius tertius Pontifex, testatur Guilielmus Thorne. Quod Normandiæ Episcopi quadraginta octo libras à quovis excommunicato exegerint, istamque pessimam consuetudinem nec ad Alexandri tertii, aut ab ipso Legatorum Cardinalium Theodini ac Alberti jussu deferere voluerint, in adducto Scholio dixi ex Rogerio Hovedensi. Quod ipsum adfirmat Joannes Bromptonus Abbas Jornaensis. Quin & primam insolentiam in Conventrensium Ecclesiæ Archiepiscopi notat apud Gregorium nonum laudatus Alexander, mandans per Cantuariensem Archiepiscopum eliminari. Et in Londinensi apud Matthæum Parisiensem Synodo adversum cunctos Angliæ Archiepiscopos statuit Cardinalis Otho Legatus Gregorii noni: *Ne sententiis aliquos involvant injustè, quò ab eis pecuniam possint extorquere. In excommunicatione pertinaciter defunctos pro datis per eorum consanguineos pecuniis aut prædiis olim absoluebant, ac terræ sanctæ tradebant etiam Leodienses Archiepiscopi, adferentes ex ejusmodi rebus Palatia stare, Ecclesiis instaurari. Adversum quos apud Baldricum Tornacensem Episcopum**

Cap. 4.

A. 1194.

A. 1173.

L. 5. tit. 37.

c. 3.

A. 1237.

K

pum

L. 3. c. 25. *pum in Cameracensis Ecclesie Chronico exstat elegantissima Beati Gerardi Cameracensis Episcopi Epistola, solidè demonstrans ex ejusmodi foribus Palatia ruere, subverti Ecclesias, scandalisque & calamitatibus impleri.*

CAPUT IX.

Exponitur exactio & oblatio pro Sacris Ordinationibus.

Patriarcharum & Metropolitanarum à consecratis Episcopis exactiones sunt in Græca Ecclesia abusus admodum antiquus. Etenim in tractatu de Alexandriæ Patriarchis Orientale Chronicon habet de Patriarcha, qui decimo sæculo sedit, Ephrem Syro: *Optimis moribus ornata erat hujus Patris vita, qui interim defunctus erat ne abrogavit. Supponit abusum usque ad ejus tempora viguisse. Hinc pergit de ejus proximo successore Philotheo: Erat Patriarcha iste congregandis opibus deditissimus, nec minus navabat operam comessationibus & potui, & balnei lavacris ap primè delectabatur, nec à numeribus accipiendis pro Ordinum collationibus absteinebat. Avitum abusum reduxit. Et de Patriarcha Cyrillo: Ipse munera pro Ordinum collatione anathemate prohibuit. Quomodo Antoninus Ephesiorum Episcopus, Asiaticæ Dioceseos Primas, consuetus fuerit à consecratis Episcopis aurum exigere, multis exponit in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesie Diacono Palladius Episcopus Helenopolitanus. Ea de causa à Clero & populo invitatus Sanctus Joannes Chrysothomus ivit Ephesum, Synodum fecit, ab Antonio, qui interim defunctus evaserat humanum iudicium, consecrati sunt confessi facinus, & pro sua purgatione addiderunt: *De dimis, hanc esse consuetudinem existimantes, ut videremur à curia liberari. Omnis iniquitas, Simonia præsertim, semper est astuta, & vario colore se fucat. Antiqua Constantii Augusti in Theodosiano Codice est ad Taurum Prætorio Præfectum lex: Solum Episcopum facultates suas curiæ, sicut ante fuerat constitutum, nullus adigat mancipare, sed Antistes maneat, nec faciat substantiæ cessionem. Ecclesie Clerum ex folis pauperibus, ad Reipublicæ onera inidoneis, adsumi sanxerat Constantinus Augustus, addens nullum, nisi prius de suis facultatibus composuisset cum curia, ordinari Curialem, aliter ordinatum retrahi, cogique ad sua onera, aut sanè omnes ejus facultates in curiam transcribi: exceptis tamen Episcopis. Quam legem hic confirmat Constantius, aut certe ipsam declarat deinceps non valere in Episcopos. Hæc enim verba, Sicut ante fuerat constitutum, esse ambigua, & in oppositos sensus versatilia, rectè advertit eruditus Jacobus Gothofredus. Quidquid sit, sese non pro Episcopali consecratione, sed pro dicto adversus curiam privilegio dedisse memorati Episcopi**

scopi allegarunt. Allegarunt & consuetudinem: Quam esse Judaicam aut Ægyptiacam, reposuit laudatus Joannes & omnis Synodus. *Ajunt enim eum, qui Patriarcha apud Judæos falsò nomine dicitur, ut pecunias cumulet, annis singulis, & intra annum quoque sæpius Archi Synagogos mutare. Similiter Ægyptiorum Patriarcham, hunc imitando, peragere. Hoc est istud Sancti Joannis Asiaticum iter, in quo plures degradavit Episcopos: Omnes utique istos Simoniacos.*

Neque tamen malum extinxit. In istud enim adhuc omnino vivens statuit secundum Canon Chalcidonenis Episcopum, qui non nisi à Patriarcha aut Metropolita poterat, per pecuniam non ordinari. Et adversus Patriarcharum Constantinopolitanorum à consecratis Metropolitanis extorsiones dixit eadem in Synodo Eusebius Anycranus Episcopus, Primæ Galatiæ Metropolitanus: *Rogo ut civitates pro Ordinationibus non solvant. Si enim non in civitatibus ipsi hi, qui eliguntur à civitate, ordinantur, à Synodo Provincia comprobati, solvantur substantiæ. Et hoc probatum habeo, qui pro eo, qui ante me fuit, multa reddidi debita. Ob istas exactiones consentire distulit in vigesimum octavum Canonem, nec consentit quousque Philippus Ecclesie Constantinopolitanæ Presbyter responderet. Ex Regula hoc interceptum est. Utique ex secundo Canone jam laudato, qui ejusmodi exactiones damnavit de Simonia. Adeo nec propriam Ecclesiam laudatus Joannes plenè expurgaret. Nec item Patriarcha, de quo sibi multa laudatus Eusebius spondebat, Anatolius. Etenim ad Julianum Coensem Episcopum, suum in Regia civitate Legatum, scribit Sanctus Leo: *In Episcopo Constantinopolitano Catholicus vigor non est, nec multum aut pro Sacramento salutis humanæ, aut pro sua est estimatione sollicitus. Eodem ex tempore sollicitus non fuit pro executione laudatæ Chalcedonenis Canonis, ideoque successor Sanctus Gennadius fuit coactus ipsum Synodaliter innovare. Exstat ejus Epistola apud Theodorum Balsamonem. Acacianum schisma denuò turbavit omnia. Hinc ipso extincto Ecclesiasticam disciplinam reparaturus Justinianus Augustus, in Novella ad Petrum Officiorum Magistrum lege permittit Episcopis, ut suis Consecratoribus dent, & exigantur aliqua jura seu consuetudines, non solum pro Enthronismo, sed etiam pro beneficio consecrationis. Quam legem ponit non solis Episcopis, qui à suis Patriarchis, Exarchis, aut Metropolitanis consecrantur, sed & hisce ipsis, etiam Romano, qui initiantur à subdita sibi Synodo, ideoque rectum Scholasticum hic agit Dionysius Gothofredus: *Res est notanda, Papam nequidem excipi à consuetudinibus præstantis pro sua consecratione. Et reverà dignum erat, ut Episcopis ac eorum ministris Clericis, ad peragendam novi Episcopi consecrationem ex sua in aliam civitatem venientibus, viaticum & quoddam honorarium offerretur. Consuetudinis quantitatè Justinianus taxavit juxta cususque Ecclesie facultates, & adjunxit: *Jubemus hæc omnibus modis observari, ut non ex talibus occasionebus Ecclesie debitis prægraventur, & sacerdotia venalia fiant. Si quis autem ultra quantita-****

*tem à nobis definitam præsumat accipere, jubemus, quidquid plus acceperit, triplum ex illius rebus vindicari Ecclesie dantis. Exactionem hanc Græci posteriores vocarunt tributum seu aurum coronarium, id est, pro Clericali corona exigi consuetum, ejus quantitatem denuò præfixit Imperator Isaacius Comnenus, & à Simonia purgavit adversum infimulatores Nicolaus tertius, cognomento Musalius, Patrarcha Constantinopolitanus, quorum Decreta suis ad Photii Nomenclatorum Scholiis inseruit Theodorus Balsamon, & nos infra adducemus. Et huc omnino respexit eruditus, in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu reperti, adversum Græcos schismaticos Tractatus Auctor: *In sorte Simonis Magi de jure ponendi sunt Græcorum Pontifices, qui nullis Ecclesiis sine pecunia largiuntur.**

Verum idem mos fuit dudum in Latina Ecclesia. Etenim in suo, apud Aurelium Cassiodorum exstante, ad Joannem secundum Pontificem Edicto statuit olim Gothorum in Italia Rex Athalaricus: *Vos qui Patriarcharum honore reliqui præsidetis Ecclesiis, sine aliquo Ecclesiarum dispendio dignos Majestati Pontificis offeratis. Quibusdam videtur de sola Episcoporum confirmatione loqui. Ego loqui existimem etiam de consecratione. Quidquam accipi vetat, & accipientem damnat ad restitutionem. Attamen abusum nec ab ipsa Romana Ecclesia plenè eliminavit. Mansit illic Pastellaticum, à consecratis Episcopis exigere consuetum xenium, contra quod in prima sua Synodo statuit magnus Gregorius: *Antiquam Patrum Regulam sequens, nihil unquam de Ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione Pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam nova per ambitionem simulatio invenit, appellatione Pastelli. Pro ordinatione vel Pallio, seu chartis atque Pastello, eundem qui Ordinandus vel Ordinatus est, omnino aliquid dare prohibeo. Quod Decretum uti Simonie eliminativum laudat in ejusdem Pontificis vita Joannes Diaconus. Abusum fuisse à se eradicatum adfirmat ipse in litteris ad Joannem Corinthiorum Episcopum, Achaicæ Metropolitanam: *Novit Fraternalitas vestra, quia prius Pallium nisi dato commodo non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, factò Concilio ante corpus beati Petri Apostolorum Principis, tam de hoc quam de Ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus, Quod ipsum vetat huic Metropolitanæ Joanni, Joanni Archiepiscopo primæ Justinianæ, Januario Metropolitanæ Calaritano, Virgilio Arelatensi, Eulogio Alexandrino, Anastasio Antiocheno, & Hefychio Patriarchæ Hierosolymitano: atque ita non solum Romanam Ecclesiam, ac ejus Dioceses, sed omnem sub cælo Christianitatem conatus est à lepra purgare. Antiqua, quam in hisce litteris laudat, Patrum Regula est omnino secundum, quem uti omnes ejusdem Synodi alios nunquam confirmarat Sanctus Leo, Canon Chalcedonenis. Ex Romanis Pontificibus ipso primus uti cepit hic magnus Pontifex, atque ita illi auctoritatem paulatim obtinuerunt apud omnem Ecclesiam. Et ista castitas dudum duravit in Romana Ecclesia.***

Etenim Apostolo nostro Sancto Bonifacio adversus abusum illum, uti Romæ grassantem, ex postulanti respondit Zacharias Pontifex: *Reperimus in tuis litteris, quæ nimis animos nostros conturbant, quod talia à te nobis referantur, quasi nos corruptores simus Canonum, & Patrum rescindere traditiones queramus, ac per hoc, quod absit, tum nostris Clericis in Simoniacam hæresin incidamus, accipientes & compellentes, ut hi, quibus Pallia tribuimus, nobis præmia largiantur, expetentes ab illis pecunias. Exactiones has damnat de pessima Simonia, & ab illis Romanam Ecclesiam adfirmat alienissimam. Rescribit de solo Pallio, quod de ipso solo questus fuisset Bonifacius; ejus tamen integer contextus palam laudat Sancti Gregorii Decretum, loquiturque omnino etiam de Episcoporum consecrationibus. Et hinc notanda sunt verba, *Expetentes & compellentes: Non sponte oblatorum acceptionem damnant, sed solam exactiorem. Quod namque & ipse magnus Gregorius spontaneas oblationes admisit, lucet ex ejus ad Joannem primæ Justinianus Primatem, qui Pallium postulans xenia ex antiquo more miserat, responso: *Xenia vestra Sanctitatis suscipere omnino nolueram, quia valde esset incongruum, ut à prædatis atque afflictis fratribus munera precepisse videremur. Sed Responsales vestri alio me argumento vicerunt, ad eum illa deferentes, à quo non possint oblationes vestrae Fraternalitas repelli. Xenia ista non tamquam Canonis adversa refutavit Pontifex, sed quod recenter à Barbaris rasum fuisset omne Illyricum, ideoque ejus Primas & omnes Episcopi accipere potius deberent eleemosynas, quam xenia dare. Arte & astu usâ fuit Joannis Legatio: Xenia sua Sancto Petro Apostolo obtulit, atque ita ipsa Gregorius non potuit refutare. Spontaneas oblationes posse à Consecratoribus admitti, distertè adfirmat etiam in litteris ad Januarium Archiepiscopum Calaritanum.***

Et hinc intelliges Anastasium Bibliothecarium, de Leone secundo Pontifice, cui Ravennatem Ecclesiam, extincta omni autocephalia, juxta antiquum morem plenè subjecerat, & ejus Electum Romæ consecrari jusserat Constantinus quartus Imperator, scribentem in libro Pontificali: *Hinc fecit Constitutum, ut qui ordinatus fuerit Archiepiscopus, nulla consuetudine pro usu Pallii, aut diversis Officiis, Ecclesie Romanæ perolvere debeat. Ravennates Episcopi, dum autocephalam insanite cæperant, ne sine fundamento delirare viderentur, Romanam Ecclesiam fuerant variè calumniati, atque inter cætera de importabilitate pro Pallio & consecratione exactiõnum Simonia. Cui calumniæ omnem rimam præclusam volens laudatus Pontifex, à dicto Archiepiscopo etiam sponte quid offerri vetuit, desuperque fecit Constitutum, quod ad perpetuam rei memoriam servari jussit in utriusque Ecclesie archiepis. Quare vox, Constitutum, nequaquam hic, uti quidam volunt, importat privilegium, sed rigidam legem adversus cavillos Ecclesie Ravennatis.*

Ad istas tamen exactiões postea rediit Romana Ecclesia: coacta per gravem paupertatem, inflicta ab Iconoclasticis Græcorum Imperatoribus,

ibus, & rapacitate Regum Longobardorum. Exigere aliquid denuo cepit à consecratis aut Palio donatis Episcopis, non uti mercedem, sed uti stipendia necessaria suæ sustentationis. Hinc proflixit famosa illa, exstans post septimam Synodum, Sancti Tharasi Patriarchæ Constantinopolitani ad Adrianum primum Pontificem Epistola, omnem illum demonstrans Simoniacum, qui dederit aliquando, vel acceperit, sive ante manus impositionem, sive in manus impositione, sive post manus impositionem. Palam est ab illo notari Romanam Ecclesiam. At nescio an iustè. Etenim de Italia ac Thuscæ Episcopis, ipsoque Ravennatum Metropolita, ad Romani Pontificis consecrationem spectantibus, & suas promotiones apud Græcos Exarchos aut Longobardos Reges tunc passim ementibus grandi pretio, scribit ad Carolum Magnum Francorum Regem laudatus Papa Adrianus: *Abstine nobis, ut super tales viros, veritate comperita, manus consecrationis imponeremus, etiamsi qualibet Potestas à nobis tales Acanonistas viros poposcisset consecrari, Attamen etiam in Romana Ecclesia fuisse aliquid lepræ, evincit Commonitorium, quod Angilberto Abbati, suo ad Leonem tertium Legato, dedit idem Rex Carolus: Dominum Apostolicum Papam nostrum adnotat & de Simoniacâ heresi subvertenda, quæ Sanctum Ecclesie Corpus multis malè maculat in locis.* Et ad ejus filium Ludovicum Imperatorem Pium scribit sexta Synodus Parisiensis: *Deo odibilis Simoniacâ pestis necesse est ut Imperialis auctoritate & potestate, cum consensu venerabilium Sacerdotum, à Romana Ecclesia amputetur. Quoniam si caput languerit, membra incassum vigeant, necesse est.* Palam agit in exactiones à consecratis Episcopis, quam ab omni Ecclesia Chalcedonenfis Synodus, & à Romana ejecit Gregorius Magnus. Et quod Leo quartus, Benedictus tertius, Nicolaus primus, alique istius ævi Pontifices almam urbem à malo isto plenissimè iterùm expurgarint, lucet ex Capitulari laudati Leonis: *Recruduit iterum post Formosi Pontificis mortem per intrusus à Laica violentia successores. Etenim in litteris apud Guilielmum Malmesberiensem exstantibus, qui sua Romæ Acta exponit, Cnuto Angliæ Rex scribit ad omnes sui Regni Episcopos & Proceres: Conquestus sum coram Domino Papa, Joanne decimo, & mihi valde displicere dixi, quod mei Archiepiscopi in tantam angariabantur immensitate pecuniarum, dum pro Palio accipiendo, secundum morem, Apostolicam Sedem expeterent, decretumque est ne deinceps fiat. Plenè correctum fuit malum post Gregorii sexti tempora à Sancto Leone nono, ejusque successoribus: neque tantum in Romana Ecclesia, sed & in aliis Metropolitanis. Etenim Nicolai secundi ad expurgandam Mediolanensem Ecclesiam Legatus Sanctus Petrus Damiani, Widonem Archiepiscopum compulsi ad hoc inter alia juramentum: *Inviolabiliter promitto, ut neque de Episcopis consecrandis vel nostri familiares aliquid omnino tollamus.* Et in sua Placentina Synodo statuit Urbanus secundus: *Nullus Primatum, Archiepiscoporum, & Episcoporum, in ordinatione & consecratione Episcoporum vel Abbatum**

cappas, tapetia, bacinos, & manutergia qualibet exactione requiratur vel suscipiat. Per D. Lucam Holstenium edita Synodus non habet hunc Canonem. Habet tamen antiquus Henniniani inter Duacum & Bassæam Monasterii Codex, quem quidam volunt fuisse Lamberti Episcopi Atrebatensis. Et in secunda Pictaviensi Synodo Cardinales Benedictus & Joannes, Paschalis secundus per Galliam Legati: *Ut neque Archiepiscopi ab Episcopis, neque Episcopi ab Abbatibus cappas, tapetia, bacinos, & manutergia in consecratione eorum exigant, sub excommunicatione interdiciunt.* Quod ipsum in Remensi Calixtus secundus, & in Londinensi Synodo statuit Cardinalis Joannes de Crema, apud Anglos Honorii secundi Legatus.

Et hinc nescio an verum sit quod de Richardo primo Anglorum Rege, profecto ad sacrum bellum & apud ostia Tiberina morante, nec non & de Clemente tertio Pontifice scribit Apostolicæ Sedi palam insensus Matthæus Parisiensis: *Venit ad Regem Octavianus Ostiensis Episcopus, rogans eum ex parte Domini Papæ, ut illum visitaret. Quod facere renuens Rex improperavit illi turpia de Simonia & concupiscentia Romana, dicens quod acceperat septies centum marcas pro consecratione Episcopi Cenomanie.* Quod ipsum scribit Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. Omni rerum antiquarum perito certum ac manifestum est, Romanam Ecclesiam pessimis circa hanc rem calamniis fuisse frequenter gravatam. Quidquid sit, omnino verum est, quod de simili suorum Clericorum concupiscentia ac fordibus exactionibus accusatus Sanctus Ivo Carnutenfis Episcopus rescripsit Richardo Albanensi Episcopo, Paschalis secundi per Galliam Cardinali Legato: *Quod vobis suggestum est, Simoniacam heresim me permittente in Carnutenfi Ecclesia publicè dominari, omnino veritate caret, quia ab hoc malo ab initio Clericatus mei semper exhorruui, & postquam ad Episcopatum veni, quantum Deo donante prevailui, in superficie rescavi. Si qua autem adhuc sunt, quæ pro consuetudine antiqua publicè exigant Decanus & Cantor, & alii Ministri ab his qui Canonici sunt, me contradicente & persequente, Romana Ecclesie consuetudine se defendunt, in qua dicunt Cubicularios & Ministros sacri Palatii multa exigere à consecratis Episcopis & Abbatibus, quæ oblationis vel benedictionis nomine palliantur, cum nec calamus nec charta ibi, ut ajunt, gratis habeatur. Et hoc quasi lapide conerunt frontem meam, cum non habeam quid respondeam, nisi Evangelicum illud: QUOD DICUNT SERVATE ET FACITE, SED SI ID FACIUNT, SECUNDUM OPERA ILLORUM FACERE NOLITE. Si autem hanc pestem radicibus evellere non valeo, non tantum invalerudini meæ hoc imputandum est, quia ad hoc ab ipsa origine nascens Ecclesie Romana Ecclesia laboravit, nec à gremio etiam suo tales sua quærentes penitus prevailuunt eliminare. Nec in diebus malis regnare desinet cupiditas, donec finito mundi termino pacatum regnum accipiat charitas. Elegantissima Epistola est integrè legenda. Hæc, inquam, fordida exactiones, quas nescio quæ almæ urbis fax committit in tenebris, frequenter imputatæ fuerunt Romanæ Ecclesie Tribu-*

Tribunalibus, à quibus tamen vetantur & damnantur rigidissimè, ac insigniter puniuntur. Romanæ Ecclesie innocentiam in sua Lateranensi Synodo demonstravit Innocentius tertius: *Sicut pro certo didicimus, in plerisque locis à plerisque personis, quasi columbas in templo vendentibus, sunt exactiones & extorsiones turpes & pravæ pro consecrationibus Episcoporum, & benedictionibus Abbatum, & Ordinibus Clericorum, estque taxatum, quantum sit isti vel illi, quantum alteri persolvendum. Et ad cumulum damnationis majoris quidam cupiditate & pravitate hujusmodi nituntur defendere per consuetudinem longo tempore observatam.* Consuetudinem hanc proscrit ab omni Ecclesia, damnatque de plena Simonia. Ea Episcopalis consecrationis jura quædam Ecclesie vocabant Cathedralium, erantque tanta, ut Hartuicum Bremensem Archiepiscopum, deductum ad pauperiem, ex ipsis ac Ecclesiarum dedicationibus victitasse scribat in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis, laudans Theodoricum Lubecensem Episcopum, quod horum nihil unquam acceperit. Laudari supra audivimus & Alberonem Metensem Episcopum. Et venerabilem Hugonem Primatem Lugdunensem, quod ejusdem Ecclesie adhuc Canonicus ob has in Gallia grassantes exactiones Sacris initiari noluerit, laudat Hugo Abbas Flaviniacensis. Ex quibus vides laudatum Papam Innocentium à Matthæo Parisiensi iniquissimè traduci de commento ac introductione novorum questuum ac exactionum. Nequam tamen improbanda est consuetudo, de qua ad Strigoniensem Archiepiscopum scribit apud Gregorium nonum Alexander tertius: *Si ipsa etiam Electi persona offerat Ordinatori vel Consecratori suo Electuarium, aut de vino, aut de hujusmodi quæ modici pretii fuerint, Romana Ecclesia interpretari non consuevit accipientem in his delinquere vel donantem.* Non tantum quod sit res modica, sed præsertim quod sit ultro oblata.

Notandum est quod de Urbano secundo Pontifice, per Schismaticos Wigbertistas ejecto, & latente in domo Joannis Frangi-Pani, scribit ad ejus successorem Paschalem secundum Goffredus Abbas Vindocinensis: *Quasi alter Nicodemus ad Dominum Papam nocte veni, ubi cum penè omnibus temporalibus nudatum, & alieno ære nimis oppressum inveni.* In alia ad eundem Epistola adfirmat, quod pro laudato Urbano tunc expenderit plusquam duodecim millia solidorum. Etiam de fugato per Petrum Leonis Anti-Papam Innocentio secundo scribit ad Gualterum Archiepiscopum Turonensem: *Dominus Papa ad Beneventanam urbem moratur, sed Romam revertendi non habet facultatem. Si verò persona quelibet ad eum transiens invenitur, non ei cappa aufertur, sed de vita statim & membris agitur.* Extremam ejus in Schismate paupertatem videre possis latius apud alios etiam auctores. De Alexandro tertio per Octavianum Anti-Papam ejecto, & per Gallias quasi mendicante, ad Hugonem Sueffionensem Episcopum scribit ipse illius durissimus persecutor Fredericus Augustus: *Terram Francigenarum intravit, ut quomodo cumque corradat viginti mille libras, & amplius, unde creditoribus suis debita*

persolvat. Exstat Epistola post Annales Godefridi Monachi Colonienfis ad Sanctum Pantaleonem. Nec tantum dicta Schismata, sed & Sancti Petri per istorum temporum Principes invasa patrimonia Romanam Ecclesiam miseranda paupertate adfluxerunt, coegeruntque ad aliquod gravissimis suis, quæ ab omnium Ecclesiarum solitudine separari non possunt, oneribus subsidium à consecratis Episcopis & opulentis Abbatibus accipiendum, immò & exigendum. Romana enim Ecclesia, quia omnium Magistra & caput, communibus hac de re regulis non est subdenda, nec sui territorii contenta esse debet oblationibus ac Decimis, sed per omnem sub cælo Christianitatem habet jus ad Decimas Decimarum, exponendum largius in materia de Annatis. Hac interim via purgari possit Clemens tertius, & alii quidam Pontifices, à libertinis hinc inde Scriptoriibus de Simonia aut turpi quæstu accusati.

Sanctus Ivo & Innocentii tertii Lateranensis Synodus Episcoporum consecrationibus rectè adjungunt benedictiones Abbatum. Nam & in hisce aliquid exigi vetat antiqua Ecclesie disciplina. Hinc Widonis Mediolanensis Archiepiscopi juramento etiam istud inferuit Sanctus Petrus Damiani. Et non solum de Episcopis, sed etiam de Abbatibus exactiones Placentina Synodus ac Pictaviensis. Quod ipsum à Calixto secundo in Remensi Synodo sancitum adfirmant Simeon Durnelmensis, Richardus Prior in libro de bello Standardico, & Gervasius Monachus Cantuariensis. Et in Londinensi Synodo statuit Joannes Cardinalis de Crema: *In consecrationibus Episcoporum, vel Abbatum benedictionibus non cappa, non tapetes, non bacilia, non manutergia, & nihil omnino per violentiam, nisi sponte oblatum fuerit, penitus exigatur.* Exponit Placentinæ & Pictaviensis Synodi Canones, qui etiam sponte oblatum videbantur damnare. Ex eisdem ad Audomaropolitanum Sancti Bertini Monasterium scripsit olim adversus Morinensem Episcopum Innocentius tertius: *Ne vel Episcopo, vel Archidiacono, seu Capitulo Morinensi pro consequenda benedictione Abbatis cappam sericam, Palefridum, pastum, & his similia, seu aliam consuetudinem persolvatis. Districtius inhbentes, ne ipsi ea à vobis exigere vel extorquere præsumant, sed benedictionis munus Abbati ab eodem Episcopo gratis & sine pravitate qualibet impendatur. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis Catholicum adire Antistitem, gratiam & communionem Apostolicæ Sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate ipsi Electio munus benedictionis impendat.* Quod ipsum in Abbatissarum benedictionibus valere scribit in litteris ad Monasterium Auregniense. Idem de Sacrarum Virginum velamine seu consecratione desinit in litteris ad Januarium Calaritanum Archiepiscopum Gregorius Magnus. Hæc enim omnia, licet Sacramenta non sint, sunt tamen Sacramentalia, & quidem per solos Episcopos exhibenda.

Hinc eadem est ratio consecrandarum Ecclesiarum, de quibus secunda, statim post Joannis tertii Papæ mortem celebrata, Synodus Bracarenfis: *Quoties ab aliquo fidelium ad consecrandas Ecclesias Episcopi invitantur, non quasi em debi-*

L. I. C. 21.

L. 4. C. 21

A. 1075. 1240.

L. 5. tit. 3. C. 18.

Ep. 11

A. 1126. A. 1138.

L. 1. Ep. 204.

L. 1. Ep. Epist. 9.

L. 5. Ep. 3.

L. 2. Ep. 46.

L. 3. Ep. 24.

Cap. 5.

munus aliquid à fundatore requirant, sed siquidem aliquid ex suo voto obtulerit. Si vero aut paupertas illum, aut necessitas retinent, nihil penitus exigatur ab illo. Mendosa est hæc lectio, supplenda ex habita sub Adriano secundo Synodo Wormatiensi: Si aliquid ex suo voto obtulerit, non respiciatur. Et secunda Synodus Cabilonenfis: Pro dedicandis Basilicis nihil accipiendum est. Et sub Ludovico pio habita secunda Synodus Aquifranensis: Nullus Episcoporum vel Ministrorum ipsorum pro dedicatione Sanctæ Ecclesiæ aliquid exigere præsumat. Qui fecerit, convictus Canonice subiacet disciplinae. Et in Canonicis ad Hedenulsum Laudunensis Ecclesiæ Electum litteris Hinemarus Metropolita Remensis damnat quævis Episcoporum turpia lucra, nominatim quæ capiuntur de Ecclesiarum consecratione. Eundem articulum Widonis Mediolanensis Archiepiscopi juramento inseruit Sanctus Petrus Damiani. Et Tholosana sub Victore secundo habita Synodus: Dedicatio Ecclesiarum sancta Synodus per pecunias nullatenus fieri voluit. Et per Cardinales Joannem ac Benedictum celebrata prima Synodus Pictaviensis: Nullus Episcopus pro sacris orationibus, vel pro Ecclesiarum benedictionibus munus accipiat. Taliter factas Altarium vel Ecclesiarum consecrationes de Simonia damnat in Lateranensi Synodo Innocentius secundus. Etiam in Remensi Calixtus secundus, & in Londinensi Joannes Cardinalis de Crema. Et in alia Londinensi Richardus Archiepiscopus Cantuariensis: Nec pro dedicatione quidquam exigatur. Si quis hoc fecerit, anathema sit. Exstat apud Rogerum Hovedensem. Et ejus successor Hubertus id confirmavit. Hinc in Gerardum Engolismensem Episcopum, Petro Leonini adversus Innocentium secundum Schismatis pessimam factorem, insignemque Simoniacum, merito invehitur Arnulfus Lexoviensis Episcopus: Basilicarum dedicationes & benedictiones Altarium eodem, quo cetera, more tractasti, ut plane nihil faciendum putares, quod non alicujus emolumentum auspicio præveniret. De quo vitio notari & Hartuicum Bremensem Archiepiscopum, ac de opposita virtute Theodoricum Lubecensem Episcopum, supra audivimus ab Arnolde Abbate Lubecensi. Addit tamen in litteris ad Vigiliensem Episcopum, apud Gregorium nonum exstantibus, Alexander tertius: Nihil pro Ecclesiarum consecratione potes vel debes præter procuracionem exigere. Ecclesiæ enim consecratio est quedam visitationis species, cui juxta antiquos etiam Canones debentur istius diei alimenta, quæ passim dicimus procuraciones. Verum esse debeant alimenta simplicia, ac verè Episcopalia, non lauta & sumptuosa convivium, longè minùs comessationes, quibus fidelis plebs scandalizetur, & pauperes rusticorum pagi ad miseriam redigantur. Eiusmodi procuraciones in Petro Leonis, adhuc Cardinali Romanæ Ecclesiæ, & Legato per varias Provincias, insigniter depingit ac damnat laudatus Episcopus Arnulfus.

Cap. 3.

Porro Presbyterorum & aliorum Clericorum ordinationem aliquid exigere est antiquissimus Græcorum Episcoporum abusus. Etenim Ponticæ Diocesanos Episcopi, quos Simoniæ arguit San-

ctus Basilius, nequaquam in toto pacto vendebant Sacros Ordines, sed dumtaxat paucos, quibus tenues suarum Ecclesiarum proventus pedetentim auferent, nummulos à quovis Ordinato accipiebant. Etiam Ibam Edefesum Episcopum in Tyria ac Berytenfi Synodo accusavit Clerus de hoc articulo: de Ordinationibus accipit. Quod plures tunc Episcopi laborant eadem scabie, docet secundus Canon Chalcedonensis. Nec enim adversus unicæ Ecclesiæ abusum ille emanasset. Ipsum etiam in Ægypto fuisse gratum audivimus supra ab Isidoro Pelusiota. Et morem pessimum laudatus Canon non evulsit: etenim nova illam Synodo impugnare debuit Sanctus Patriarcha Gennadius. An evulserit, ignoro; quidquid sit, post compositum Acacii schisma Ecclesiasticam disciplinam reparans Justinianus Augustus, in Novella ad Petrum officiorum Magistrum lege istas dandi & exigendi consuetudines reliquit intactas. Novellæ de Sacris rebus leges, licet Justiniani nomen præferant, sunt tamen doctissimorum, quos per integras quandoque noctes cum ipso de istis causis lucubrante adfirmat Procopius Cæsarensis, tunc in Oriente Episcopum opus. Norant hi Collegas suos, videbantque istas consuetudines sine magnis contentionibus non posse abrumpi. Hinc eandem confirmavit, & ad certam taxam deduxit Imperator Isaacius Comnenus, istiusque legis hanc partem suis ad Photii Nomo-Canonem Scholiis inseruit Theodorus Balsamon: Tit. 1. Statuit Imperatoria mea Majestas, ut etiam in ordinatione Sacerdotum & coronariis tributis vetus forma auctoritatem obtineat, & nihil in ordinatione Episcopus, qui ordinat, amplius accipiat, quam præestimatæ monetæ meæ Imperatoriæ Majestatis septem aureos nummos dumtaxat, unum videlicet quando ordinandum facit simplicem Papam sive Lectorem, tres quando ordinat Diaconum, alteros tres quando Sacerdotem seu Presbyterum perficit. Et quia hæc exactiones quidam notabant de Simonia, pergit dictus Theodorus: Cum hac aurea Bulla confectus est etiam à Sanctissimo Patriarcha Domino Nicolao Synodalis commentarius, qui jubet ut secundum hanc auream Bullam coronaria tributa, ac pro ordinatione dari solita dentur. Adfirmat ipsa non esse Simoniacæ, & adjungit causam: Neque enim merces est, quod alimenterum gratia Pontifici datur. Quod tamen non probavit Latinus Auctor eruditus ad versum Græcos tractatus: In sorte Simonis Magi de jure ponendi sunt Græcorum Pontifices, qui Sacros ordines, qui gratis debent dari, nisi manus eorum are graventur, non tribuunt.

Durè quidem, sed tamen loquitur juxta vetustam Latinæ Ecclesiæ disciplinam, ex qua similes in variis Provinciis grassantes exactiones de Simonia damnavit in variis Epistolis & Sanctus Gregorius Magnus. Suam regulam vigere jussit etiam in Patriarchatu Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano, & Constantinopolitano. Nec dubitandum, quin in datis ad istos Patriarchas litteris, licet non exprimat, notet consuetudines recens tunc probatas à Principe Justiniano. Regulam edicit in litteris ad Januarium

C. 28.

rium Sardinie Metropolitanam, vetans quidquam exigi, spontè oblatum indulgens admitti. Eandem probat secunda Synodus Turonensis. Nullus Episcoporum de ordinationibus Clericorum munera præsumat exigere, quia non solum sacrilegum, sed & hæreticum est. Et secunda Bracerensis: De ordinationibus Clericorum Episcopi munera nulla suscipiant. Quod ipsum statuit ejusdem loci tertia.

C. 3.

Videntur tamen non adversum exactores Episcopos, sed statuerent adversum ambitiosos Clericos appetitores, qui ad ipsum impetrandum profusus muneribus corrumpebant Episcopos, palam Simoniani. Adversum Episcopales exactiones statuit Synodus Barchinonensis: Cum ad officia Ecclesiastica Clerici provehantur, nihil pro benedictione aut Subdiaconii, vel Presbyterii collata sub obligationis nomine à quocumque Episcopo aut ejus Clero inquiratur. GRATIS ACCEPSTIS, GRATIS DATE. Quod plerisque Francorum Episcopos repererit hac lepra laborantes, in suis ad Sedem Apostolicam litteris queritur frequenter ipsorum Apostolus Sanctus Bonifacius; verum Pippinus Rex ac ejus filius Carolus Magnus adeo eliminarunt, ut sub hujus Imperio statuerit secunda Cabilonenfis Synodus: Pro dandis Ordinibus nihil accipiendum est. Et adversus Longobardorum Episcopos statuit in primo suo Capitulari Ludovicus Imperator Pius: De Episcopis in Longobardia constitutis, qui ab his, quos ordinabant, munera contra Divinam & Canonicam legem accipere soliti erant, vel exigere, modis omnibus inhibendum est ne ulterius fiat. Exactores ejusmodi adfirmat juxta Sacros Canones esse degradandos. Cum Caroli Magni semine extincta, aut sanè plurimum læsa fuit ista castitas, ideoque ad Henrici tertii jussum reparare ipsam denuò cœpit Clemens secundus, ac præfertim Leo nonus. Et Nicolai secundi ad expurgandam Mediolanensem Ecclesiam Legatus Sanctus Petrus Damiani Widonem Archiepiscopum compulsi ad solemniter egerandum vetustum morem, qui in ista sancta Ecclesia consuetudinaliter obtinebat, ut quisquis ad Clericales Ordines provehendus accederet, de Subdiaconatu quidem duodecim nummos, de Diaconatu decem & octo, de Presbyteratu suscipiendo viginti quatuor, quasi per præfixam conditionis regulam daret. Pro ipso jurarunt & Prælati Clerici: Dominus meus Wido nunquam consecrabit alicujus ordinis Clericum suæ Diocesis præter Monachos, quem ante promotionem non faciet jurare, quod in hoc breviculo scriptum est. Ita me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia. Breviculus seu promovendum Clericorum professio fuit in hac formam: Pro suscipiendis Ecclesiasticis gradibus, sive per me, sive per submissam personam, seu per quolibet ingenium, neque dedi, neque promisi, neque per promissiones daturus sum aliquid. Ita me Deus adjuvet, & ista sancta Evangelia. Dicit, Neque per promissiones, &c. Quia gratuitam & spontaneam post acceptum Ordinem oblationem Ecclesia non prohibet. Verba, Præter Monachos, laudat Monachorum insignem in tanta corruptela innocentiam. Quæ omnia Decreta strenuè executus est, atque ampliavit Gregorius septimus;

Cap. 16.

& in secunda sua Pictaviensi Synodo statuerunt Cardinales Joannes ac Benedictus: Ut nullus in faciendis coronis forcipes vel manutergium exigat. Uti in danda Clericali corona Græci aurum coronarium, ita tunc Latini quidam Episcopi exigebant jura forcipum ac manutergiorum. Et hanc exactionem Synodus damnat. Malum, & quidem cum dandi ad singulos Ordines xeni fixa taxa, denuò surrexit, denuoque damnatum est per Innocentii tertii Lateranensem Synodum, per Synodum Basileensem, per varias Provinciales, ac novissimè per Sacro-Sancam Tridentinam: Quoniam ab Ecclesiastico Ordine omnis avaritiæ suspicio abesse debet, nihil pro collatione quoruncumque Ordinum, etiam Clericalis tonsuræ, nec pro litteris dimissorias aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa, etiam spontè oblatum, Episcopi & alii Ordinum collatores, aut eorum Ministri, quovis prætextu recipiant. Omnes antiquos Canones, spontè oblatum accipi permittentes, extinxit hæc Synodus, reduxitque avitam hoc in Sacramento castitatem Synodi Eliberinae. Et hac lege est omnibus hodie Episcopis omnino vivendum.

CAPUT X.

Exponuntur exactio & oblatio pro donatione Ecclesiastici Beneficii.

UT Episcopus, Presbyter, Diaconus, quisvis Clericus, Ecclesiæ, in cujus Catalogum inscribitur, tamquam suæ sponsæ ac Matræ uti dotem donet omnia sua bona, aut aliquam istorum portionem, est antiquissima omnium Christianarum gentium consuetudo, cujus meminit in Præscriptionum libro Tertullianus, dicens de Valentino & Marcione Hæresiarcho: Constat illos neque adeo olim fuisse, Antonini ferè Principatu, & in Catholica primùm doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem sub Episcopatu Eleutherii Benedicti, donec ob inquietam mentem semper curiositatem, qua fratres quoque vitabant, semel & iterum eiecit, Marcion quidem cum ducentis sequesteris, quæ Ecclesiæ intulerat, novissimè in perpetuum discidium relegati, venena doctrinarum suarum disseminarunt. Et in quarto adversus Marcionem libro: Marcion pecuniam, in primo calore fidei, Catholicæ Ecclesiæ contulit, projectam mox cum ipso, posteaquam in hæresin suam à nostra veritate descivit. Ad priora verba hæc Jacobus Pamelius: Ad antiquum Christianorum morem pertinet, qui non se tantum, sed sua simul offerbant Ecclesiæ, in communi viventes. At morem istum, qui in Hierosolymitana ac Alexandrina Ecclesiis viguit ad paucos annos, viguisse etiam in Pontica aut Romana Ecclesia, nullo testimonio possit ostendi. Non ergo illum, quo quisque Fidelis, sed quo plerique passim Clerici sua cum semetipsis bona tradebant Ecclesiæ, morem Tertullianus

Sess. 21. Cap. 1.

Cap. 30.

Cap. 4.

us laudat: Hunc enim solum constat omnibus sub cælo Ecclesiis fuisse familiarem. Ducenta sefertis, inquit Beatus Rhenanus, faciunt quinque millia Ducatorum. Quod ipsum ex Budæo adfirmat memoratus Pamelius, recteque adversum Lutheranos & Calvinistas adjungit: *Respondent hic mihi, qui mentiri non erubescunt Ecclesias primitivas, nostrarum matricas, aded vixisse pauperes, immo tam tenues, indignas, & mendicas existisse, namque nihil habuisse proprium vel suum, ut ostiatim pœnè compellerentur queritare cibos. Hic vides auri pondò multa donata Ecclesie, atque reddita, non cunctanter, sed mox atque repositis is qui donarar.* Antiqua, cui Lutheranorum & Calvinistarum miniftrorum cupiditas invidet, Ecclesiarum opulentia multo testimonio possit demonstrari.

Tertulliani verba, *Apud Romanensem Ecclesiam, adfirmare videntur Marcionem tunc prius credidisse, & antea non fuisse Christianum. Verùm longè aliter Sanctus Epiphanius: Marcion*

L. 42. C. 1. *fuit genere Ponticus, ex ea parte quæ Helenopontus dicitur, oppido Synope, quemadmodum frequenti de eosama percerebit. Qui initio vitæ scilicet castitatem præ se ferens, Monachorum instituta professus est, parente natu Catholicæ communionis Episcopo. Postea cum Virginem quamdam adamasset, ac fraudibus pellexisset, à spe vitæ cælestis illam juxta ac semetipsum dejecit. Ob hunc igitur incœstum Ecclesia ab ipso parente pulsus est, viro cumprimis religioso, ac veritatis amore flagrantissimo, & in hac Episcopalis muneris administratione præstanti. Cui cum Marcion diu multumque supplicasset, ac pœnitentiam postulasset, banc à Patre precibus nullis obtinuit. Vehementem squidem ex ea re dolorem optimus senex & Episcopus ceperat, quod non ille solum excidisset, sed & ignominiam sibi ac dedecus imposuisset. Ergo ubi nullis se artibus oblandiri posse quod cuperet animadvertit, popularium suorum probra ac ludibria non sustinens, clam ab oppido secessit, ac Romam post Hygini Papæ obitum sese contulit. Eo statim ac Marcion pervenit, ad Seniores adiens, qui ab Apostolorum discipulis edocti adduc supererant, ut in communionem admitteretur, ab iis frustra petit. Quamobrem exstimulatus invidiâ, quod non Principem illic locum, ac ne Ecclesie quidem aditum impetrasset, ad impostoris Cardonis hæresin confugere in animum induxit. Non dumtaxat Episcopi filium, sed & Episcopum fuisse adfirmat Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus. Quod ipsum innuunt Epiphanius verba: *Non impetravit Principem locum, seu fidelitiam.* Quod si verum sit, existimo nativæ Synopenis civitatis fuisse Episcopum, atque ita Pater, qui illum gradu & communionem movit, esse debuit Amatenus Episcopus, unicus tunc totius Ponti Metropolitæ. Non itaque ut crederet, sed ut gradum & communionem reciperet, Romam venit appellans Marcion, ac proinde ducenta illa sestertia, non Romanæ videtur dedisse, sed Ecclesie Synopenis. Longa ac erudita est hæc ratio, sed non hujus loci. Lucet interim antiquitas moris, quod Clericus non solummodo seipsum, sed & simul substantiam suam in titularem Ecclesiam, quasi dotem in sponsam, transcriberet.*

Ejusdem moris meminit in libris de Sacerdotio Sanctus Joannes Chrysostomus, referens è L. 2. c. 7. Plebe quosdam male dicitur murmurare adversum Episcopos, quod in eligendis Clericis attendere solas divitias, & splendorem generis, quibus possent suas Ecclesias ditare. Et in litteris ad suos Episcopos Sanctus Synesius Ptolomaidis Episcopus, Pentapolitanæ Provinciae Metropolitæ, loquens de Clericis Arianis: *Infames illi Ptolomaidos finibus expellantur, & quidquid rei cum ipsis importatum est, secum non appensum auferant.* Meminit in litteris ad nobilem matronam Albinam etiam Sanctus Augustinus, laudans Ecclesiam Hipponensem, quæ dum ei Clericatum detulit atque imposuit, paternos ejusdem agellos non invidit Ecclesie Tagastensi. Nempè post susceptum in Italia cum Baptismo Monachatum recta Tagastam Augustinus iverat, de hereditate sua compositurus cum Curia, ejusque professioni suæ superfluum portionem dederat Tagastensi Ecclesie. Hinc laudat Hipponensem, quæ inopem susceperat in Presbyterum, & adversus istam nihil unquam querelæ moverat de repetendis. Hujusmodi enim querelâ movit famosam illam in laudati Augustini Epistolâ litem inter Thianensem & distam Tagastensem Ecclesias de patrimonio Honorati Presbyteri. Hinc item nobilem & opulentum virum Pinianum, laudatæ Albinæ filium, Presbyteratu donare contulerunt & Hipponensis Plebs ac Tagastensis. Eundem morem probat, & ab omni sorte purum declarat in Novella ad Petrum Officiorum Magistrum lege Justinianus Augustus: *Si quis Episcoporum, sive ante suam ordinationem, sive post voluerit proprias res, aut earum partem Ecclesie offerre, cujus Sacerdotium accepit, non prohibemus, & omni condemnatione & pœna cum liberum esse sancimus, sed etiam omni laude dignum judicamus, quoniam hoc non est emptio, sed oblatio. Quare eandem oblationem nullo modo damnat quintus Canon septimæ Synodi: Solummodò damnat eorum stultitiam & factum, qui similis oblationis causa contemnebant pauperes, qui nihil contulerant, ipsis ambiabant anteponi, atque ita eorum virtutibus suum aurum etiam cum improperiis & contumeliis præferabant. Damnat & istos, qui non post, sed ante suam electionem obtulerant, atque ita elicuerant electionem: Esse dicit plenam Simoniam, damnatam à Synodo Chalcedonensi. Hinc item secunda Cabilonenfis Synodus Episcopos & Abbates, qui opulentos homines simili spe adliciebant & circumscribebant ad Clericatum aut Monachatum, damnat Simonie & rapacitatis, cogitque hæredibus ad restitutionem. Ex eodem principio illum, qui Præbendam aut aliud beneficium sub ejus prima vice accipiendi pacto erigit aut fundat, de Simonia damnat Innocentius tertius. Verùm hæc oblatio aut exactio non spectat ad præsens institutum.*

Spectat illa exactio, quam olim Patriarchæ, Primates, Metropolitæ, Episcopi pro Metropolitanis, Episcoporum, Abbatum, ac aliorum Electorum confirmatione aut Pallio postulaverunt, de qua ad Patriarcham Antiochenum scribit

L. 3. Epist. 205.

bit Innocentius tertius: Cùm aliquis eligitur in Abbatem Sancti Pauli, vos occasione confirmationis procuracionem extorquetis trecentorum Byzantium valorem excedentem. Eam damnat de Simonia. Quod ipsum de omni Electorum, etiam Episcoporum & Archiepiscoporum, confirmatione sanxit Synodus Basileensis. Sanxit adversus Romanam Ecclesiam, imitata Constantientem Synodum, quæ inter artulos, ob quos dejecit Joannem vigesimum tertium Pontificem, posuit & hunc: Joannes Papa canonicè electos idoneos, usque ad satietatem appetitus sui solvere non volentes, confirmare recusavit. Et quidem ad solam Pallii dationem, id est, à solis, quibus vel in ipsa consecratione, vel in confirmatione donabat Pallium, Metropolitanis ac quibusdam ad istum honorem privilegiatis Provincialibus Episcopis exigebat olim Romana Ecclesia, cujus moris varium successum & statum supra digessi. Verùm ubi jus Patriarchicum Sedi Apostolicæ juxta antiquum Ecclesie Canonem restaurantes posteriores Pontifices ceperunt omnium generatim ad dictum Patriarchatum spectantium Episcoporum præviâ confirmationem reservare, ceperunt etiam istius confirmationis jura exigere, & subjectas Ecclesias quandoque ultra æquum gravare. Fateri cogimur non solum Joannem vigesimum tertium excessisse. Attamen pejus excessit Basileensis Synodus, non solum Annatas damnans, sed & in ipsam Papalem auctoritatem extendens audacem manum. Etenim quòd ipsa Nicæna Synodus super Sedem Apostolicam per sextum, quo reliquis Patriarchis fixit leges & terminos, Canonem nihil fuerit ausa statuere, sciens illi omnia concessa à Domino, ad Thessaliæ Episcopos disertè scribit Sanctus Papa Bonifacius primus. Romanum Episcopum scimus esse hominem, qui etiam pro suis debeat offerre peccatis; scimus delinquenti à generali præsertim Synodo posse ac debere impendi, quam Petro Apostolo Paulus impendit, fraternæ correptionis gratiam & charitatem: Verùm cui non desit reverentia præscripta per Synodum octavam. Et quis ignoret Basileense Clericorum potiùs quàm Episcoporum conventiculum fuisse generalis Synodi nomine indignum? Et ad præsentem exactionem singulare jus habet Romana Sedes, suo loco exponendum.

C. 38.

De alio olim grassato abusu Hincmarum nepotem suum, Laudunensem Episcopum, in quinquaginta quinque capitum Epistola arguit Hincmarus Metropolitæ Remensis: *De Ecclesiarum datione, quæ etiam non amplius quam dotem suam habent cum Decima fidelium, præmia requirebas. Prima Regiæ amortizationis exordia apud Francos sunt admodum antiqua. Etenim etiam Caroli Magni Capitularia cuique Parochiali Ecclesie vix aliquod permiserunt immobile, nisi unicum terræ mansum. Et hoc unà cum Decimis erat Ecclesie dos, insigniter privilegiata. Quod ergò ab hujusmodi, nihil superfluum habentibus, Ecclesiarum Presbyteris in ipsa curæ collatione xenia seu jura exegerit Laudunensis, Remensis damnat, atque ita in opulentiorum Ecclesiarum collatione videtur exactionem tole-*

raffe. Quidquid sit, etiam ad Electum, qui de gradato nepoti successit, Hedenulfum scribit in litteris Canonicis: *Episcopus pro constituendis Ministerialibus Ecclesiasticis, videlicet Economo, Archi-Presbyteris, & Archi-Diaconis, præmia non constituat, quia Ecclesiasticum obsequium, quod malè comparaverint, accipientes munus à subditis pejus venundare curabunt. Etiam Viennensis, per Paschalem & Joannem Formosi Pontificis in Gallia Cardinales Legatos celebrata, Synodus statuit: *Nulli census à Presbyteris, loco muneris, ad introitum, ut dicunt, Ecclesiarum exquirantur, aut vi aliqua extorqueantur. Etiam Widonem Archiepiscopum Mediolanensem, quod deinceps pro ordinandis Ecclesiis nihil exigeret, jurare coegit Nicolai secundi Legatus Sanctus Petrus Damiani. Hæc omnes consuetudines damnavit Innocentii secundi Synodus Lateranensis. Et adversus aliam Collatorum iniquitatem statuit in sua Synodo Alexander tertius: *Partem reddituum suis usibus applicare non præsumant. Et hinc Mediolanensem Archiepiscopum, qui Ecclesie suæ Cancellariam, retentis sibi ad annum fructibus, alicui contulerat, uti Simoniacum laudati Canonis transgressorem damnat apud Gregorium nonum Innocentius tertius, laudans vetustam Ecclesie regulam: *Ut beneficia sine diminutione conferantur. Collatores, qui Ecclesiarum aut Præbendarum, quas dabant, necdum collectos fructus sibi reservabant, ejusdem criminis damnat Oxoniensis Synodus Stephani Primatis Cantuariensis. Viguit abusus etiam apud Græcos, de quibus tractatus Latinus reperitur Constanti-nopoli apud Patres Prædicatores: *Græcorum Pontifices nullis Ecclesiis sine pecunia largiuntur. Et in suis ad Photii Nomo-Canonem scholiis Theodorus Balsamon adducit auream Isaacii Comneni Imperatoris Bullam, quæ unicuique pago juxta infumibulorum seu caminorum numerum præfigit, quot Episcopo aureos vel argenteos, quot arietes vel agnos, quantum grani aut vini debeant pro accepto novo Parocho pendere. Nempè Græcorum Patriarchæ Augusto, Metropolitæ Patriarchis, Episcopi Metropolitæ pendebant pro gratia consecrationis. Hinc, quoniam qui emit postea & vendit, Episcopi à Parochianis Presbyteris exigebant.*****

Aliam in hac specie iniquitatem aperit in litteris ad Cardinalem Richardum, Albanensem Episcopum, Paschalis secundus in Gallia Legatum, Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *Pro consuetudine antiqua adhuc exigunt publicè Decanus & Cantor, & alii Ministri, ab his qui Canonici sunt, me contradicente & persequente. Ecclesie, Cathedralis præsertim, Canonicatus, quoniam magna est dignitas, varias requirit qualitates, quasdam ex generali Christianitatis Præscripto, quasdam ex singulari cuiusque Capituli statuto: Hinc nullum Provisum ad possessionem admittebat Carputense Capitulum, nisi per Decanum, Cantorem, Subdecanum, & Succentorem, quatuor primarias dignitates, examinatum: Et pro suo ipsi examine aliquid exigebant. In pluribus Galliarum Ecclesiis grassantem consuetudinem improbavit Ivo Episcopus, at expugna-*

L. 3. tit. 12. C. 1.

Tit. 2. c. 34.

tit. 2. c. 34.

Ep. 133. c. 2.

Ep. 133. c. 2.

ne non valuit, ideoque à laudato Legato fuit graviter redargutus. Expugnavit ejus successor Gaufridus de Leugis, hortatu Roberti Arbre-scillensis: Provisos omnes, antequam ad possessionem admitterentur, adversus ipsam jurare statuit, istudque statutum fecit confirmari à Calixto secundo Pontifice, cujus sanctionem in novis ad laudati Ivonis Epistolae scholiis adducit Joannes Baptista Souchettus, Canonicus ac Theologus Carnutenfis. Hanc sanctitatem non solum à Cardinale Richardo didicerat Gaufridus, sed & à Synodo Namnetensi, omnem munerum cupiditatem acriter damnante in Clericorum ad sacros Ordines promovendorum Examinatoribus, praesertim qui munerum intuitu indignos Episcopi manibus applicarent. Ne Archi-Presbyteris aut Archi-Diaconis examinis titulo aliquid persolvant Ordinandi, mandat etiam Palentina Synodus, habita sub Pontificatu Joannis vigesimi secundi. Sacra Tridentina Synodus accipit vetat etiam sponte oblatum. Quod etiam ad esculenta ac poculenta extendit Sancti Caroli Borromæi quinta Synodus Mediolanensis. Et hoc jure quoad Sacrorum Ordinum examen est nobis hodie omnino vivendum.

Nec tantum pro Electi seu Provisi examine, sed etiam pro inthronizatione, investitura, installatione, seu in possessionem immisione aliquid exigere fuit olim admodum familiare. Lucet ex S. Petri Damiani apud Mediolanum Actis, ubi Wido Archiepiscopus etiam de investiendis Ecclesiis nihil deinceps accipere juravit. Hinc Sanctum Hugonem, ex Carthusiensi Monacho Lincolniensem Episcopum, quod Archi-Diacono pro inthronizationis iuribus postulanti equum dare noluerit, adfirmans se malle Episcopatum cedere, merito laudat Henricus Cnyghtonus. Sordidam Senonensis Archi-Diaconi cum quodam Parochiali Presbytero, jura hæc solvere recusante, de aliquot denariis litem refert in suis apud Franciscum du Chesne litteris Sugerius Abbas Sancti Dionysii. Et ad Parisiensem Sancti Maglorii Monasterium scribit Innocentius tertius: *Cum Abbatem vestrum con-*

An. 1203.

Epist. 107. 108.

L. 2. Epist. 143.

L. 5. tit. 3. c. 36.

Cap. 7.

tingit de novo in sede collocari, Archi-Diaconus Parisiensis pro installatione ipsius centum solidos monetæ Parisiensis à vobis extorquere nititur, hujusmodi exactionem in jus annum convertendo. Esse dicit exactionem rationi & Patrum institutionibus adversam. Et apud Gregorium nonum scribit ad Archiepiscopum Cantuariensem: *Pravam illam consuetudinem de tua Provincia studeas abolere, per quam pro Ecclesiarum investitura Archi-Diaconi marcæ argenti, minores verò Decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certam solvi pecuniæ quantitatem.* Loquitur ex Alexandro tertii Synodo Lateranensi: *Horribile nimis est, quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro Episcopis vel Abbatibus, seu quibuscumque personis Ecclesiasticis ponendis in sede, seu introducendis Presbyteris in Ecclesiam, aliquid exigatur.* Esse dicit Simoniam, additque adversus longam, qua quidam se excusabant, consuetudinem: *Putant plures ex hoc sibi licere, quia legem mortis de longa invaluisse consuetudine arbitrantur, non satis, quia*

cupiditate cæcati sunt, attendentes, quod tanto graviora sunt crimina, quanto diutius animam infelicem tenuerint alligatam. Apud laudatum Franciscum du Chesne exstat insignis Epistola, qua Simonem Ecclesiæ Parisiensis Archi-Diaconum, quod pro installando Sancti Victoris Abbate centum solidos exegisset, notat de Simonia idem Pontifex, adfirmans non minus installationem, quam electionem esse gratis faciendam.

Ep. 22.

Nec solus Episcopus aut Archi-Diaconus installator, sed & tota variarum Ecclesiarum Capitula seu Collegia olim exigebant jura installationis, de quibus ad Mennam Patriarcham Constantinopolitanum scribit in Novellis legibus Justinianus Imperator: *Qui ordinantur à tua Reverentia Clerici in sanctissimis Ecclesiis, absque tamen sanctissima majori Ecclesia, omnium patiuntur crudelissima, non suscipientibus eos illic Ecclesiis, antequam quantum voluerint accipiant aurum.* Sancimus igitur *Beatitudinem tuam hoc validissimè custodire, ut siquidem sit consuetudo dare eos qui ordinantur in sanctissima majori Ecclesia, hoc eos præbere. Nihil enim de eis, quæ dantur in sanctissima majori Ecclesia, novamus. Præterea verò in aliis omnibus nulli Clericorum licentiam esse penitus pro iis, quæ vocantur Insinuativa, aliquid ferre. Qui dam existimant legem loqui pro solis Constantinopolitanorum Oratoriorum, seu secundariarum Ecclesiarum Clericis. Et favent Juliani Antecessoris verba: Si quis in Constantinopolitana civitate Clericus fuerit factus, si quidem magnæ Ecclesiæ Clericus sit, Enphanostica seu Insinuativa præset quæ ex consuetudine præstari oportet; sin autem Clericus Oratorii alterius fuerit, nihil ab ea Enphanosticorum nomine exigatur.* Existimo tamen loqui præsertim pro Clericis aliarum Parochiarum seu Diœceson. Etenim Patriarchali suæ potestati per rapinas extendendæ semper intentus Constantinopolitanus Episcopus, spectantium ad tres autocephalas Diœceses Metropolitanarum primò, deinde & Provincialium istic Episcoporum consecrationes invasit, tandemque etiam quorumvis Clericorum ordinationes, de qua ejus potestate Theodorus Balsamon varia hinc inde nugatur. Et quidem etiam ab hisce extorquebat ordinationis jura, quæ non in suo cursu permittere debuerat Justinianus, sed omnino damnare. Rapina ista pessimè habuit aliarum Ecclesiarum Episcopos, ideoque quod palam non audent violentiæ refragari, suos instigantur Clericos ad ordinatos Constantinopoli Collegas non admittendos in possessionem, nisi solutis grandibus Insinuativis, de quibus rectè Dionysius Gotofredus: *Insinuativa sunt, quæ novi Clerici dant veteribus pro suo introitu.* Seu pro sui nominis in Clericorum Catalogum inscriptione aut insinuatione. Ea ergo ad Mennæ Patriarchæ preces sustulit magnus Constantinopolitanæ Ecclesiæ exaltator Justinianus. Sustulit quoad solos Constantinopoli ordinatos Clericos. Quare aliarum Ecclesiarum Clerici à novis per proprios Episcopos ordinatis Collegis omnino poterant consuetudine Enphanostica postulare. Et hinc solos Constantinopolitanæ Ecclesiæ Defensores ad legis hujus

L. 56.

l. q. 2. c. 7.

Cap. 7.

Cap. 2.

L. 5. tit. 3. c. 44.

L. 191.

executioni invigilandum hortatus fuit Justinianus. Ab ipsis exemit solos Constantinopoli ordinatos, ne quis eorum metu deinceps illic ordinari refugeret. Hoc enim sine ipsa alii Episcopi induxerant, aut permisierant.

Hæc pecuniaria Insinuativa reperimus etiam apud Ecclesias Latinas. Quædam insuper Capitula primi, secundi, & tertii anni fructus dividunt inter veteres Canonicos, & novum cogunt jejunare. Aliam adhuc speciem memorat apud Gratianum, & damnat Paschalis secundus: *Nullus emat Ecclesiam vel Præbendam, nec passellum nec passum solvat antea vel postea pro hujusmodi.* Et per ejus Cardinales Legatos Joannem ac Benedictum celebrata secunda Synodus Pictaviensis: *Ut Præbenda non ematur aut vendatur, neque passus inde exigatur, sub excommunicatione interdicimus.* Et Innocentii secundi Synodus Lateranensis: *Nec pro passu, nec sub obtentu alicujus consuetudinis antea vel post à quoquam aliquid exigatur, aut ipse Provisus dare præsumat, quia Simoniacum est.* Et adversum Canonicos Aprutinenfes, qui novum collegam Jacobum nolebant admittere ad plenam fructuum perceptionem, *quamdam consuetudinem prætendentes quod prandium haberent à Canonico recepto de novo, ad Sancti Thomæ Esculanensis Priorem scribit Gregorius nonus: Mandamus quatenus dictos Canonicos, ut tali consuetudine non obstante, illi sicut uni ex aliis in proventibus & præbendis provideant, appellatione remota compellas.* Quod Episcopus aut quivis Clericus in suæ consecrationis aut ad beneficium promotionis die exhibeat confratribus & amicis Christianum convivium, est consuetudo antiquissima, & laudabilis: at spontaneum id esse debet, ejus exactionem uti Simoniacam merito proscripsit à Romana Ecclesia Magnus Gregorius, merito posteriores Canones Decretum istud ad omnes generatim Episcopos, Clericos, & Monachos extenderunt.

CAPUT XI.

Exponuntur exactio & oblatio pro Missis & Orationibus.

Diff. 9.

A. 1383.

Joannis Wicleffi vigesimus quintus à Constantinensi Synodo damnatus Articulus est hic: *Omnes sunt Simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subvenientibus.* Datos pro Missis ac Pfalteriis denarios nihil prodesse docuit apud Henricum Cnyghtonum etiam insignis Wicleffista Nicolaus Herefordensis. Ejus Collegæ docuerunt in Missa pro defunctis non faciendas oblationes pecuniarias, imò & illos, qui Sacerdote pro quavis dicenda Missa dent denarios, esse cum ipso accipiente maledictos. Et quidem ipsius Wicleffi adductum Articulum optimo jure damnavit laudata Synodus. Etenim mandat ipse Dominus, ut faciamus nobis amicos de Mam-

Christi. Lupi Oper. Tom. IV.

mona iniquitatis, qui nos, cum defecerimus, recipiant in æterna tabernacula: Hoc est, ut de nostra temporali substantia nobis conciliemus Christi pauperes, qui nobis per suas preces impetrent compunctionis spiritum, bene vivendi gratiam, ac remissionem peccatorum. Quosdam Fideles in die Judicii de sua salute periclituros, & istiusmodi Sanctorum intercessionibus fore gratiosè donandos à Divina misericordia, docet in libris de Dei Civitate Sanctus Augustinus. Et divitum defunctorum hæredibus nihil frequentius aut ardentius inculcat & declamat Sanctus Joannes Chrysofostomus, quàm ut per largas eleemosynas eis implorent multorum pauperum orationes. Clara nimium est hæc Ecclesiastica veritas: nec ob unum Wicleffum est nobis tempus perdendum. Omittet tamen non possum pauca laudati Chrysofostomi verba in prioris Apostolicæ ad Corinthios Epistolæ Commentariis: *Si filii aut fratris defuncti memoriam ageres, si frater defuncti in conscientia, si morem non implevisset, & pauperes vocasset. Morem dandæ agapes, seu solemnem convivii cunctis civitatis pauperibus, qui defuncto, cujus edebant temporalia, sua spiritualia communicarent, sine conscientie punctura dicit non posse intermitteri. Nec in sola Antiochena aut Constantinopolitana Ecclesia, sed in nostro etiam Occidente mos iste viguit. Etenim istud, quoniam res sancta à profano hominum abusu rugas contraxerat, convivium est unus ex Africanæ Ecclesiæ abusus, quos per Aurelium Primatem Carthaginensem purgari ac aboleri suasit Presbyter adhuc S. Augustinus. Eundem morem in litteris ad Ale-*

Hom. 27.

Lib. 1.

Ep. 64.

Ep. 33.

Lib. 3.

Lib. 2.

Et Remensium Sanctissimus Archiepiscopus Remigius suo testamento inseruit hunc ad quosdam pauperes articulum: *Matricule Sancte Marie, que Xenodochium dicitur, ubi duodecim pauperes stipem expectant, solidus dabitur. Quam matriculam, ubicumque fratris mei & filii, Remensis Ecclesie Clericis, ossa mea ponere placuerit, perseverare precipio, & ut diu noctuque pro peccatis atque criminibus meis Dominum deprecetur, de proprio hereditatis mee jure rebus, quas Antecessores mei in eorum stipendiis Domino dederunt, superaddo etiam villam Saladronam & villam Sancti Stephani, & quidquid in villa Herimundi mihi per successionem evenit.* Hunc item articulum ad Lupum Suesfionensem Episcopum, suum ex fratre Nepotem: *Vineam, quam Bebrimodus facit, tibi eatenus derelinquo, ut diebus Festis & omnibus diebus Dominicis inde mea sacris Altaribus offeratur oblatio, atque annua convivia Remensibus Presbyteris & Diaconibus prebeantur.* Anniversaria Missae, & conventualis post illam refectionis fundatio est adeo antiqua. Eiusdem formae plura ab hoc Sancto Episcopo legata refert in Remensis Ecclesie historia Flodoardus. Et de Sancto Rigoberto eiusdem Ecclesie Episcopo adjungit: *Clericis Remensibus delegavit Ecclesiam Sancti Hilarii cum Suburbio ad eam pertinente, ut in annua transitus sui die sufficiens eis resectio inde pararetur.* Et nona Tolerana Synodus permittit Episcopo, ut seculari Ecclesie, quam sua magnifice voluerit sepultura, dare possit centesimam partem de Ecclesie suae bonis: utique ad perpetuum onus suffragiorum. Quod item Dagobertus Francorum Rex Ecclesis sub quotidiani ad tres annos sacrificii onere, & Sancti Dionysii matricularii sub suffragantium animae suae precum lege legavit multa, authentica ejus apud Franciscum du Chesne vita testatur. Et insignia munera ad omnes Anglicanas Ecclesias misit Carolus Magnus cum hinc ad Offam Merciorum Regem litteris, exstantibus apud Guillelmum Malmesberiensem; *Dirigitur in eleemosynam Domini Apostolici Adriani, deprecantes ut pro eo intercedi jubeatis.* Et de Sancti Judoci Cella scribit ad Carolum Calvum Francorum Regem Sanctus Lupus Abbas Ferrariensis: *Intercedente gloriosa Matre vestra, Serenissimus Pater vester Ludovicus Augustus ad remedium animae suae & salutem posteritatis, supplementum hoc Monasterio nostro contulerat.* Eam nescio qualiter ereptam supplicat sibi restitui, ex ejus spolio natam grandem Monasterii sui pauperiem amplificat, & adjungit: *In tanta calamitate Patri & Matri vestrae quotidianas preces & annum officium persolvimus, quasi quod illi contulere possideamus. Fecerunt enim illi totum quod potuerunt, & donum suum robustissime firmaverunt.* Quam regulam notent illi, qui cessantibus fundationis proventibus mox etiam Missas & alia fundata suffragia intermittunt. Etiam Sanctus Gerardus Constantiensis in Germania Episcopus partim Cathedrali suae Ecclesie, partim Sancti Petri Monasterio varia praedia legavit ea lege, ut Canonici ter in anno cum solemnitate ipsum Monasterium adeant, singulisque vicibus pro ejus anima Missam cantent. Ita testatur Chronicon Ecclesiae

Constantiensis. Et in Mindensis Ecclesiae Chronico exstat Diploma, quo ad Milonem Episcopi precem insignes proventus transfundit Imperator Otto secundus ea ratione, ut perenniter pro nostrae animae remedio unus Presbyter talem habeat Præbendam, quae hodie apud nos vocatur Præbenda animarum. Et ad Hugonem Cluniacensis Monasterii Abbatem scribit Sanctus Petrus Damiani: *Sicut ego pro vobis non dubitavi corpus meum crudelibus offerre periculis, ita per vos superna clementia dignetur animam meam ab infernalibus liberare tormentis.* Apostolicae Sedis per Galliam Legatus multa pro isto, in quo defunctorum suffragia singulariter vigeant, Monasterio tulerat: Hinc pro mercede expostulat inscribi in Catalogum eorum, quorum animas per sacrificia & alia pietatis opera fratres quotidie apud Deum adjuvabant. Hujusmodi fundationum nec Dux Belisarius, nec Sanctus Remigius fuerunt primauctores: Avitam consuetudinem secuti sunt, atque ita lucet illam esse insigniter antiquam & probatam. Quod & Toletanus Canon evincit, Episcoporum, qui sepulturae suae Monasteriis erant de Ecclesie suae bonis nimium liberales, priorem morem compescens. Nullum hic est Simoniae periculum, aut species: nisi cum impio Monacho Arnaldo Brixiensi damnare velimus omnia bona Ecclesiastica, cunctosque ipsorum donatores. Etenim Ecclesiasticorum pro anima sua suffragiorum fundator aliud non agit, quam Clericis aut Monachis, ea in perpetuum celebraturis, sustentationis stipendia assignare.

Etiam Missae denarius est longè antiquissimus. Etenim vetustus Africanæ Ecclesie abusus enumerans Sanctus Augustinus scribit ad Aurelium Primate: *Oblationes pro spiritibus dormientium, quas verè aliquid adjuvare credendum est, super ipsas memorias non sint sumptuosae, atque omnibus petentibus sine typho & cum alacritate prebeantur, neque vendantur. Sed si quis pro Religione aliquid pecuniae offerre voluerit, in praesenti pauperibus erogat. Ita nec deserere videbuntur memorias suorum, quod potest gignere non levem cordis dolorem, & id celebrabitur in Ecclesia, quod pie & honestè celebratur.* Antiquissimis ergo illis temporibus oblationis seu Missae pro defunctis denarium non solummodo admittebat, sed & exigebat Africanus Clerus, eamque exactionem venditionis seu Simoniae taxat Sanctus Augustinus, nihilominus permittens spontè oblatum accipi, ita tamen ut in Cleri non cedat lucrum, sed mox sub offerentium oculis in pauperes erogeretur. Quam regulam fixerunt Patres nostri, fidelis populi ad sacrificium de pane & vino oblationem in denarium mutantes, de quibus in animae Gemma scribit Honorius Augustodunensis: *Statutum est ut populus denarios offerret, qui in usum pauperum cederent, vel in aliquid ad sacrificium pertinent.* Et hocce statutum omnino secutus est etiam Sanctus Petrus Damiani, qui sibi Missam celebranti oblatos à quadam Ducissa Byzantios noluit accipere, sed post Altare deseruit, adeoque parvi fecit & sprevit, ut etiam fure per nescio quem Palatinum Clericum sublatos, & per Ducasiam Beatricem reportari iussos recipere per-

Lib. 5.
Ep. 13.

luerit, licet multis precibus à penitente fure fatigatus. Clam tamen recepit ejus focius Frater Paulus. Et hinc forsàn à Godefrido Lotharingæ Ducis Capellanis sumpta est ansa notam ei cupiditatis inveniendi. Sanè ista, cui operosissimam apologiam opposuit optimus Petrus, calumnia ostendit similem oblatæ pecuniae admissionem & in Clerico & in monacho malè tunc oluisse.

Attamen hæc sanctitas non est Divini aut Apostolici præcepti. Quod enim Sacerdos possit de Altari, Sacrificio, aut alio quovis Evangelii ministerio vivere, in prima ad Corinthios Epistola Apostolus ostendit multis argumentis, de quibus rectè Sanctus Joannes Chryostomus in ejusdem Epistolæ commentario: *Multum ponit studii Apostolus, ut ostendat non esse vetitum accipere.* Utique spontè oblatum. Et ad Apostoli verbum, *Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere,* adjungit: *Vivere, non mercatoriam facere, nec thesaurizare.* Hoc est, nihil à quoquam exigere, & nihil accipere è sponte oblati nisi necessariam sustentationem. Hæc est Evangelica lex. Paulus Apostolus, nihil etiam spontè oblatum admittens, & de suis manibus in Evangelio vivens, sibi fixit perfectionem regulam, quam & suæ Dioceseos Clero postea fixit Synodus Eliberina. Africanæ item Ecclesie figere conatus est Sanctus Augustinus; at non video obtinuisse. Eandem Apostolicam sanctionem sibi dumtaxat soli fixit Sanctus Petrus Damiani: Byzantios ipsos admitti Canon illius temporis omnino permittebat.

Hom. 22.

Etenim de laudato Petro adhuc puerulo scribit in ejus vita Joannes Monachus: *Petrus quadam die nummum reperit, & tamquam subito dives effectus, gratulabundus in litterarum doctrina habet inspiratus ait: Melius est ut tradam Presbytero, qui Deo sacrificium offerat pro Patre meo defuncto. Et in suis ad Desiderium Cassinensem Abbatem litteris oblatæ Sacerdoti pro defunctis celebraturo Xenia nequaquam improbat jam vir & Doctor Petrus: solum suadet opulentis, carnaliter viventibus, & avaris Sacerdotibus non facile offerenda. Et in litteris ad Damianum Monachum, suum ex forore Nepotem, scribit de quadam illiterato Comensis Ecclesie Presbytero: *Tam parvam ac tenuem in litterarum doctrina habet notitiam, ut apertæ quoque descriptionis articulum syllabam vix valeat legere, nimia tamen paupertate constructus, utcumque Missarum solemniam cogit celebrare. Ut nempè ex Missæ denario diem vivat. Et ad Petrum Sanctonensem Episcopum scribit Goffredus Abbas Vindocinensis: *Oblationem Altaris habet à quo Missa cantatur.* Et in Summa Theologica Robertus Cardinalis Pullus: *Quid est Missarum solemniam continentis temporalis commodi celebrare, nisi cum Juda Christum vendere, tantò nequius, quanto resurgendo est sublimatus?* Utique contuitu commodi. Et in Eboracensi apud Rogerum Hovedensem Synodo statuit Hubertus Archiepiscopus Cantuariensis: *Decevimus prohibendum, ne Sacerdos aliquis pro celebratione Missarum pretio constituto pactum ineat, sed hoc dumtaxat quod in Missa offertur, re-***

Cap. 2.

cipiat. Et in Toletana sub Joannis vigesimi secundi Pontificatu celebrata Synodo graviter queritur Joannes Archiepiscopus, *Quod aliqui Presbyteri, detestanda & abominabili ambitione cæcati, pro Missis per eos celebrandis pecuniam exigunt, & desuper hoc, acsi vellent vendere rem profanam, impudenter mercantur.* Hanc Ecclesie maculam acriter exaggerat, & concludit: *Ne aliquis Presbyter pro Missis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem, sed gratis accipiat, si aliquid per facientem Missas celebrari, oblatum sibi charitative fuerit, absque passione & conventionem quacumque.* Prævaricantem per annum suspendit à celebratione Missarum, ac insuper mandat proprii Episcopi arbitrio puniri.

Lib. 6.
Ep. 28.

Notanda sunt verba Goffredi Abbatis: *Oblationem Altaris.* Et Huberti Archiepiscopi Cantuariensis: *Quod offertur in Missa.* Exponit in animæ Gemma Honorius Augustodunensis: *Fertur quod olim Sacerdotes à singulis domibus vel familiaribus farinam accipiebant, quod adhuc Græci faciunt, & inde Dominicum panem faciebant, quem pro populo offerebant, & consecratur eis distribuunt. Nam singuli farinam offerentium Missa interfuerunt, & pro his in Canone dicebatur: Et omnium circumstantium, qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis. Postquam autem Ecclesie numero tandem augebatur, sed sanctitate minuebatur propter carnales, statutum est ut qui possent singulis Dominicis, vel tertia Dominica, vel summis festivitatis, vel ter in anno communicarent, & quia populo non communicante non erat necesse tam magnum panem fieri, statutum est eum in modum denarii formari, ut populus pro oblatione farinæ denarios offerret, pro quibus traditum Dominum recognoscerent, qui tamen denarii in usum pauperum cederent, vel in aliquid quod ad hoc sacrificium pertineret.* Fidelis populi ad sacrificium oblatio est omnino antiquissima, instituta ab ipsis Apostolis. Eam laudant antiquissimi Canones. Friam Justinus Martyr, Tertullianus, alique vetustissimi Patres. Et ad suam plebem declamavit olim in Sermone de eleemosyna Sanctus Cyprianus: *Locuples & dives es, & Dominicum celebrare te credis, qui in Dominicum sine sacrificio venis, qui partem de sacrificio, quod pauper obtulit, sumis.* Non farinam tunc, sed coctum domi suae panem & vinum, quæ per Sacerdotem consecrata fumeret in Missa, quisque Fidelis offerebat. Quin imo non panem, sed panes plures cum larga vini amphora, quorum solummodo modica pars consecraretur, & reliqua massa Sacerdoti & Clero ejus cederet, offerbat quisque dives: Etenim massam istam in solos Clericos dividi, atque ab ipsis solis, & qui cum illis sunt fidelibus fratribus, nequaquam à catechumenis sumi posse respondit in suo ad Ammonem Lycopolens Archiepiscopum Canonico Rescripto Theophilus Patriarcha Alexandrinus. Quin ejusmodi oblata non cum lacte, caseo, aut piscibus, sed separatim & per se sumi iussit in Synodis suis ad Monachos Responsis, exstantibus apud Theodorum Balsamonem, Nicolaus tertius Patriarcha Constantinopolitanus. Quam disciplinam dudum viguisse in Latinis etiam Ecclesiis, suo loco ostenditur. At vero coctum à quavis Laico panem

Lib. 1.
Cap. 66.

Lib. 1. c.
33.

Lib. 2. c.
21.

Cap. 40.

Fol. 32.

Ep. 45.

P. 7. c.
17.

Fol. 755.

Epil. 26.

panem in Domini Corpus consecrare est res incommodis subiecta, ideoque mutavit Ecclesia, & triticam farinam, ex qua Clerici panes facerent, iussit à populo offerri. Quam rursus variata temporum ratio persuasit mutari in denarios, qui partim emendatam farinam essent pretium, partim ad fungendam Clericalis avaritiæ speciem in pauperes sub offerentium conspectu dividerentur. Quæ puritas, quod non esset Apostolicæ legis, & quod priorum oblationum emolumentis aut non possent aut nolent privari Sacerdotes, non diu permansit. Uti antea panis, vinum & farina, ita hi denarii illis pedetentim appropriari cœperunt. Ita suo tempore fuisse consuetum, supra palam dixerunt Goffredus Abbas Vindocinensis, & Hubertus Archiepiscopus Cantuariensis. Et hinc ob avitam populi de Cleri avaritia & nimis proventibus calumniam defecit paulatim etiam denariorum oblatio, contracta ferè ad solam Missam in exequiis defunctorum. Accedens Ecclesiarum, Altarium in eadem etiam Ecclesia, Sacerdotum, plurium quotidie eodem quoque Altari Missarum multiplicatio istam contractionem strenuè adjuvit. Exinde ergo Missam sibi celebrari volens, eam oblato denario postulat à Sacerdote, & hic est denarius, quem Wiceliffæ, Lutherani, & Calvinistæ hostiliter infestantur: At sine fundamento. Est enim, licet non in ista specie, tamen in substantia ac valore Institutum Apostolicum. Etiam in propria specie esse antiquum, ostendunt superius laudata puerilis pietas Sancti Petri Damiani, & per ipsum adducta plura exempla. Quis Sacerdos non ab omni fidei panem & vinum malit accipere ad quamvis Missam, quam ab unico homine paucos asses? De varia hujus oblationis mutatione largius est suo loco dicendum.

An ad singulas etiam privatas Missas olim ab audientibus vel audiente fuerit facta panis, vini, farinæ, vel denarii oblatio, possit disputari. Certum est fuisse factam ad illas, quæ pro quopiam seu vivo seu defuncto, vel propriæ pietatis motu, vel ad alicujus postulationem fuerunt celebratæ. Nam in his oportebat fieri istius nominis recitationem, quam sine oblatione fieri non permittit antiqua disciplina. Olim ergo Missam pro se aut amico dicendam postulans à Sacerdote, non præviè dabat, sed in ipsa offerebat denarium, quo solo Sacerdotem oportebat esse contentum: Servatum tamen oportebat etiam laudatum superius Cardinalis Gualonis Canonem: *Moneantur Laici diligenter, ne quod pro Sacramentorum reverentia devotio Fidelium introduxit, ex avaritia velint aliquatenus revocare.* Devotionem istam paulatim omnino diminuit, ac propemodum exstinxit olim Laicorum avaritia, atque ita ipsi taxare Missæ denarium Episcopi tandem fuerunt compulsi. Ita solita intra Missam oblatio pedetentim etiam desit, & jam pridem denarius vel ante vel post ipsam offerri cœpit, immò & exigit. Et hanc consuetudinem uti innoxiam probavit Tridentina Synodus, Missarum foundationes, quibus adnexi census tenuitas nequeat competentem suppeditare denarium, permittens redi ad minorem numerum. Quam discipuli

nam esse antiquam, docet fundatio Monasterii Sanctæ Mariæ de Silva Regali in Arelateni Diocesi, cui sub perpetuo variarum Missarum onere fundos quosdam donavit Alphonfus Aragoniæ Rex, & adjecit: *Si in prædicta donatione naufragium evenierit, illud solvo & relaxo.* Lib. 5. Instrumentum exstat in Spicilegio Lucæ Dacherii. Quo jure solos, quibus competens sustentatio aliunde non suppetit, inopes Sacerdotes & Ecclesias vti posse quidam non sine fundamento ad severant. Reformata quædam, omnem etiam sponte oblatum denarium refutantia, Monasteria sunt plurimum laudanda, & orandus est Deus, ut ad omni saltem exactioni renunciandum nos permovere, atque ita casta Patrum corda in nos reducere dignetur. Interim penitus necesse est longissime proscribi iniquissimas fordes, quas hac in re damnarunt Romani Pontifices, Clemens octavus, Urbanus octavus, & novissimè Alexander septimus. Et adversum quas Adriano sexto supplicavit Nurembergensis Germanorum Principum Conventus: *Sacerdotes unius diei Missas, ad quas foundationis, seu annuæ recordationis jure celebrandas obligantur, non semel, sed quater, quinque, pluriesve vendunt, unaque Missa duobus, tribus, aut pluribus Ecclesiasticis beneficiis satisfacere præsumunt.*

CAPUT XII.

Exponuntur exactio & oblatio pro exequiis & sepultura.

Antiquum Constantinopolitanæ Ecclesiæ morem exponit in Codice Justinianæ lex Anastasii Augusti: *Constitutio assignat magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ septuaginta librarum auri redditum, eam ob causam, ut scilicet exequia sine sumptu & gratis fiant in urbe Constantinopolitana, & usque ad novos muros, & Blachernas.* Lib. 1. tit. 2. cap. 18. Est antiqua, per Anastasium dumtaxat innovata, magni Constantini lex, de qua in novellis ad Joannem Prætoriorum Præfectum, & ad Longinum urbis Præfectum legibus Imperator Justinianus: *Quod Constantinus redit cogitans disposuit, & post hæc Anastasius firmavit, adjiciens etiam redditus causæ, hoc nos ipsi, cum periculum patiatur cadere, reparare & dare cum omni cautela & terminis competentibus cogimur, illud facientes manere immortale.* Leg. 43. Erectam à se Constantinopolim Romanæ urbis dignitate, & amplissimis privilegiis donavit Constantinus, ejus Ecclesiæ mille & centum tabernas seu officinas, locatas in præcipuis civitatis foris, & ab omni Regia exactione ac publico onere liberas adscripsit, ex quarum redditu omnes funerum impensæ solverentur. Eximium optimi Principis donum, Clericorum avaritia aut negligentia in alienos usus detortum, a vitæ pietati restituerunt Anastasius & Justinianus, Clericis, Monachis, Monialibus funus pio cantu pro-

profrequentibus, vespillonibus, quos Decanos, Lectarios, & Copiatas appellat, & cuique alteri ad hoc opus spectanti assignans suam ex isto redditu portionem. Unicuicque cadaveri adscripsit etiam suam solemnitate pro varia ejus in vivis qualitate, addens ut qui pompam vellent excedere, tenerentur ad excessus impensas, quæ tamen decem solidis non possent esse majores. Et hinc Ecclesiæ magna Constantinopolitana inter reliquas suas dignitates atque officia habuit Decanum, de quo antiqua ejusdem Ecclesiæ notitia: *Decanus Sacerdotes componit in contributionibus ad eos ex æquo spectantibus* Et alia recentior notitia: *Decanus Sacerdotes ad jura sua & oblationum partem accipiendam advocat.* Exponit in suis ad Græcorum Euchologium Scholiis eruditus Joannes Goar: *Decanus idem est quod Vespillo seu Lectarius, & ut Epiphanius loquitur, qui mortuorum effert corpora. Unus hic tantum esse perhibetur, supra alios videlicet de grege plebis ad effervendos mortuos absque Ecclesiastico titulo assumptos eminentior, ejus est etiam ea provincia, ut Sacerdotes componat in juribus & contributionibus, ad eos ex funibus & alio quovis obsequio provenientibus, accipiendis.* Vespillonem apud antiquos erant Barbari, dicebanturque Bergenæ seu Bergenæ. An apud primorum ac mediorum sæculorum Fideles fuerint Laici, est quæstio examine digna. Apud nos Belgas jam dudum sunt viri Religiosi, fratres Alexiani. Quidquid sit, Constantinopolitana Ecclesia habuit Presbyterum, qui istarum mille & centum domorum annuas pensiones reciperet, curaret omnia funera, & cuique ad illa operanti suam distribueret portionem. Et is dicebatur Decanus, seu Præfectus Decanorum.

De hac per Clericorum avaritiam lapsa rursùm pietate queritur gravissimè in Novella ad Stephanum fratrem suum germanum, Regiæ urbis Patriarcham, lege etiam Imperator Leo sapiens, & adjungit: *Statuimus ut quæ de his jam olim edita constitutio est, immota & inviolata permaneat.* Quæ lex an firmam manserit, fateor me ignorare. Eas porrò mille & centum officinas hodiè possident Sacerdotes Mahometani. In Christiani Cleri jus successerunt. Hæc interim omnia evincunt, quod pro funerali officio semper apud Græcos aliquid fuerit Clero oblatum usque ad Constantinii tempora, qui à debito illo extraxit solam civitatem Constantinopolitanam. Et huc forsitan reperiit Latinus Author eruditi tractatus adversum Græcos, reperti olim apud Constantinopolim in Conventu PP. Predicatorum: *In sorte Simonis Magi de jure ponendi sunt Græcorum Pontifices, qui sepulturas in cimiteriis non faciunt, nisi accepta pecunia.* Solam Regiæ urbis pietatem attendens, omnes alias Ecclesias de Simonia damnavit. Possit tamen ab avita pietate iterum defecisse etiam urbs Regia, ideoque per pium Authorem fuisse item notata. Simile privilegium habet alma nostra Iprensis civitas. Ejus Cathedralis Ecclesia fuit olim dumtaxat Abbatialis sub Regularibus Sancti Augustini Canonicis, sex istic Parochialibus Ecclesiarum etiam Pastoribus, qui suo communi refe-

torio ac vestiario ex Augustiniana regula contenti, omnia Sacramenta, ipsamque etiam funerale officium plebi semper ministrarunt gratis. Eorum bona in opulentas Præbendas diverserunt sibi hodiè sæculares Canonici sub antiquo onere ejusdem castitatis ac pietatis. Et jure merito. Insignem enim cunctis Clericis regulam figit in suis super primam ad Corinthios Epistolam homilias Sanctus Joannes Chryostomus: *Dei gratia, pro nobis minime molesti sumus, sed sine sumptu vobis posuimus Evangelium, nequaquam quidem facientes sicut Paulus, sed contenti propriis.* Sancto Paulo Apostolo, qui ex manuum suarum laboris vicissans prædicavit, ait se non posse comparari, vivere tamen ex proprio patrimonio, atque ita prædicare sine populi sumptu. Ad ipsum obligari quemvis opulentum Clericum affert constanter in libris de vita contemplativa Julianus Pomerius. Quidquid sit de hoc articulo, ex beneficio opulenti Clerici videntur pro exequiis & quovis ministerio nullas, ex sola suæ sustentationis necessitate justificabiles, posse facere exactiones.

Etiam in Latina olim Ecclesia fuisse aliquid oblatum, immò & exactum pro exequiarum officio, ostendit in litteris ad Bonum Massiliensem Episcopum Sanctus Gregorius Magnus: *Filius noster Faustinus questus nobis est, quod pater ejus quondam Pelrasius aliqua vestra Ecclesiæ, sepulturae sue gratia, juris alieni reliquerit.* L. 7. Ep. 4. Ait illum ex solis hæredum suorum necessitati superfluis potuisse aliquid Ecclesiæ relinquere, atque adjungit: *Noveris nos antiquam consuetudinem à nostra Ecclesia omnino vetuisse, nec cuiquam assensum præbere, ut loca humani corporis possint pretio adipisci.* Nam si Gentiles, ut arbitramur, viri Sicimitæ Abraham pro Sara mortua, atque in loco proprio humana sepulturam gratis obtulerint, & vix magna ejus importunitate coacti sint, ut pretium de loco sepulturae præciperent, nos qui Episcopi dicimur, de humanis Fidelium corporibus pensa quid facere debeamus. Hoc ergo Fraternalitatis vestrae iudicio committimus. Et in litteris ad Januarius Calaritanum Episcopum, Sardinia Metropolitam: *Quæstus est nobis Nereida clarissima femina, quod ab ea centum solidos pro filiae sue sepultura Fraternalitas vestra non erubescat exigere, atque ei super doloris genitum studeat majorem dispensari inferre molestiam.* L. 7. indic. 2. Ep. pist. 56. Quod si ita se veritas habet, quia gravè nimis est, & procul nimis à Sacerdotis officio, pretium de terra concessa putredini querere, & de alieno velle facere luctu compendium, ab hac se petitionis Fraternalitas vestra contineat, & molesta ei de cætero non existat. Hoc autem vitium & nos, postquam Deo auctore ad Episcopatus honorem accessimus, de Ecclesiæ nostra omnino vetuimus, & pravam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permittimus, memores quia dum Abraham à filiis Emor, hoc est, Efron filio Seior, sepulchrum pretio ad humanandum corpus conjugis postularet, pretium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere consecutus. Si ergo tantæ considerationis paganus vir fuit, quanto magis nos, qui Sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde ne hoc avaritiæ vitium vel in alienis denuo tentari presumatur, admoneo. Sed si quando aliquem in Ecclesia vestra sepeliri conceditis,

si quidem parentes ipsius, proximi, vel heredes pro luminariis sponte quid offerre voluerint, accipere non vetamus: Peti vero, vel exigi aliquid omnino prohibemus, ne quod valde irreligiosum est, aut venalis fortasse, quod absit, dicatur Ecclesia, aut vos de humanis videamini moribus gratulari, si eorum cadaveribus studeatis quærerere quolibet modo compendium. Idem in suo ad Parochianos Presbyteros Capitulari statuit Pontifex Leo quartus: Nullus vestrum pro mortuis sepeliendis præmium aut munus exigat. Et in Canonice ad Hedenulfum Laudunensem Episcopum litteris Hincmarus Metropolitæ Remensis: Episcopus aut Presbyter pro sepultura, obaudiens Decreta B. Gregorii, præmium de terra concessa putredini quemquam non permittat in sua Parochia quærerere, & de alieno velle iustu compendium. Adducit laudati Gregorii verba ad Januarium Calaritanum. Et in primo suorum Capitularium libro: Presbyter pro sepeliendis quidquam xenii non exigat, vel extorqueat. Si quid autem Altari, vel Ecclesie, aut sibi gratis oblatum fuerit à devotis quibuslibet, cum benignitate recipere non interdiximus. Et in tertio libro: Ut pro loco sepulture, sicut Sacra & Canonica sanxit auctoritas, nemo à quocumque quidquam xenii exigat: si autem aliquid quisquam gratis offerre voluerit post sepultum corpus, hoc suscipi non vetamus. Et Concilium Meldense: Nemo pro loco sepulture, ut verbis S. Gregorii utamur, pretium de terra putredini concessa, & de alieno velle facere iustu compendium, aliquo modo tentet. Si quando autem proximi vel heredes sponte aliquid offerre in Ecclesia voluerint in elemosinam defuncti, accipere non vetamus. Peti vero vel exigi aliquid, omnino prohibemus. Et in suo Capitulari Herardus Archiepiscopus Turonensis: De venditionibus sepulchrorum, & de his qui pro sepulturis munera exigunt, ut severiter puniantur & distringantur. Et Synodus Namnetensis: Præcipiendum secundum Canonum auctoritatem, ut de sepulchris & hominibus sepeliendis nihil muneris exigant, nisi forte qui sepeliunt, vivens jussit Ecclesie, in cuius atrio sepelitur, de suis aliquid tribuere, aut etiam post mortem illius, quibus commissum est ejus elemosinam facere, de rebus illius aliquid dare sponte voluerint. Tamen nullatenus a Presbyteris illis aliquid exigatur, sive ab illis qui locis & vicis præsumunt. Et Synodus Triburiensis: Abrogandus, & Christianis omnibus devitandus mos iniquus subrepsit, sepulturam mortuis debitam sub pretio vendere, & Dei gratiam facere venalem. Esse dicit morem naturæ & Evangelio adversum, & subjungit: Interdictum sit omnibus Christianis terram mortuis vendere, & debitam sepulturam denegare. Nisi proximi & amici defuncti propter nomen Domini, & redemptionem animæ viri, gratis aliquid donare velint. Et S. Leonis noni Pontificis Synodus Remensis: Ne quis pro sepultura quidquam exigat. Et in litteris ad Hugonem primum Byzantinensem Archiepiscopum Sanctus Petrus Damiani: Hinc notandum quam detestanda sit avaritia Clericorum, qui de sepulturis Ecclesie pretium sperant, cum hoc etiam Deum ignorantes Gentiles exhorreant. Illi recipiunt cum offertur, isti impudenter exigunt, etiam dum negatur. Illi contemnentes Abrabæ pretium dicunt,

In electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum; nullusque te poterit prohibere; isti gentium suppares, ajunt, Appende pecuniam, & suscipe sepulturam. Et Urbani secundi Piacentina Synodus: Præcipimus ut pro sepultura nihil unquam exigatur. Et ejusdem Synodus Claromontana: Nullus deinceps sepulturam exigat. Et in suo Capitulari Gualo Cardinalis: Prohibemus sub excommunicatione, ne Sacerdotes vel Clerici occasione alicujus consuetudinis pro sepultura aliquid exigere vel extorquere præsumant, sed eam liberaliter studeant ministrare. Et in sua extante apud Rogerum Hovedensem Remensis Synodo Calixtus secundus: Præcipimus ut pro sepultura exactione nullum omnino pretium exigatur. Et in Lateranensi Innocentius secundus: Pro sepultura exactione nullum pretium exigatur. Et in Turonensi Alexander tertius: Pro sepultura exactione nullum pretium exigatur. Et in Londinensi Joannes Cardinalis de Crema: Pro sepultura nullum omnino pretium exigatur. Et in Remensi Eugenius tertius. Pro sepultura exactione nullum pretium exigatur. Et in Turonensi Alexander tertius: Pro sepultura nulla cuiuspiam pretii venalitas intercedat, neque sub obtentu alicujus consuetudinis reatum suum aliquis tueatur. Quia diuturnitas temporis non minuit peccata, sed auget. Et in Lateranensi: Horribile nimis est quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro sepulturis & exequiis mortuorum requiratur, & non possit ille, qui indiget, ista percipere, nisi manum implere curaverit largitoris. Adversam consuetudinem dicit esse legem mortis, & Clericalis avaritiæ cæcitatem pœnalem, ideoque ab ipsa non minui peccatum, sed augeri. Et in Londinensi Synodo Richardus Primas Cantuariensis: Pro sepultura nihil exigatur. Si quis contra hoc facere præsumpserit, anathema sit. Quod ipsum confirmavit apud laudatum Rogerum successores illius Hubertus. Omnes hac de re Canones adducere si velim, deficiet me dies: Quosdam tamen volui adductos, ut parentum nostrorum castitas fiat cunctis manifesta.

Regnat hodie lutum istud, adversus quod in suo Capitulari statuit Guilielmus Sancto Ivoni Carnutenſi Coætaneo Episcopus Parisiensis: Presbyteri non detineant corpora mortuorum super terram, occasione pecuniæ extorquendæ. Et in suo item Capitulari successor ejus Odo: Prohibetur districte, ne pro interrasio corpus sepeliri differatur, sed post sepulturam exigant laudabiles consuetudines. Et in Oxoniensi Synodo Stephanus Primas Cantuariensis: Ne pro aliqua pecunia denegetur sepultura. Laudat & exequitur Lateranensem Innocentii III. Canonem, exactiones istas damnantem de Simonia. Et in litteris ad Daimbertum suum Senonensem Archiepiscopum Thomas Abbas Maurigniæ: Scimus quam detestabile malum sit accipere sepulturam, & divinarum scripturarum eruditione, & pauperum oppressione, quos in vicinia nostra, & solum in Diocesi vestra videmus ad sepulchra mortuorum plorare magis amissiones bonorum, quam corpora defunctorum. Agit adversus Monasterio suo vicinum Stampense Capitulum, de quo pergit in litteris ad Chryſogonum, Romanæ Ecclesie Diaconum Cardinalem, & Calixti secundi Bibliothecarium & Can-

cellarium: Canonici quidam in vicinia nostra, si tamen Canonici dicendi sunt, qui in Templo Dei columbas vendunt & emunt, qui de Baptismo pretium, de mortuis sepulturam violentè exigunt, &c. Et infra in eisdem litteris: Contra patrium morem, contra consuetudinem omnium Ecclesiarum, contra Jus, contra Canones, contra Deum, sepulturas graviores exigunt, & omnibus, ut alibi pro salute animæ suæ sepeliri non possint, contradicunt. Dicit non potest, quantum hinc populi tumultus oritur, quanta nobilitas querimonia, quanta convicia, quanta maledictiones. Scandalum hoc jam multa homicidia feminavit. Extat Epistola in eisdem Monasterii Chronico apud Franciscum du Chesne. Exponit ejusdem Author incognitus Monachus: Inter nos & Canonicos Stampenses fœdissima & turbulentissima de sepeliendis corporibus questio versabatur. Multis edisserit, quomodo Canonici Apostolica Monasterii spreverint privilegia, per Laicam potestatem & malas artes ea exufflarunt, opprefferunt Monachos, atque ita in fideli, Monachis semper addito, populo plurima scandala, convicia, maledictiones, imo & homicidia feminarint.

Ex hoc fonte videmus etiam hoc nostro tempore cadavera super terram detineri. Rem barbaram de cuiusdam creditoris in moribundum debitorum violentis refert in Novella ad Joannem Orientalem Prætorii Præfectum lege Justinianus Augustus, & de attentatis in defuncti cadaver injuriis prosequitur: Neque ita recessit, sed etiam defunctum injuriare cum non piguit, primum quidem inſtans non fieri exequias, deinde cum vix cepisset de domo deponi mortuus, instabat publice portari lectum non sinens, neque deducendum dicens, nisi debitum perceperit, donec sponſorem accipit, & ita jam defunctum tradi terræ permisit. Barbariem hanc rigidissimè damnat & punit, innovans & amplians similem Avunculi sui Justiniani legem, extantem in suo Codice ad titulum de sepulchro violato. Eandem barbariem acerrimè damnat in libro de Sancto Tobia Sanctus Ambrosius: Quoties vidit à feneratoribus teneri defunctos pro pigore, & negari tumulum dum fœnus exposcitur. Eleganter demonstrat homines istos esse carnificibus duriores. Quin imo gentilis Imperator Severus sanxit, Ne corpora detinerentur aut vexarentur, aut prohiberentur per oppidorum territoria transferri. Et Divus Marcus rescriptit: Nullam pœnam meruisse eos, qui corpus in itinere defuncti per vicos aut oppidum transvexerunt, quamvis talia fieri sine permissu eorum, quibus permittendi jus est, non debeant. Ita habes in quadragesimo septimo Digestorum libro ad titulum de sepulchro violato. At vero hodie apud nos Christianos si quis peregrè moriens sepeliri velit in Patria, ejus cadaver loco moveri aut transferri non finitur, nisi singulis, per quarum territoria transferit, Parochialibus Ecclesiis persolverit sua jura. Ea de causa quandoque videmus cadavera arrestari. Cujus consuetudinis justitiam non video usque huc, & cupio edoceri.

Rectè tamen in sua Londinensi Synodo aliqui Parochiali Presbytero justè ex sepultura debent suppositi potius apud Guilielmum Malmesburiensem, quam statuit Sanctus Anselmus Primas Cantuariensis. Eodem tempore Gualo Cardinalis, Paschalis secundi per Galliam Legatus, Canonis suo, quidquam pro sepultura vel exequiis exigi vetanti, adjecit hanc moderationem: Moneantur tamen Laici diligenter, ne quod pro Sacramentorum reverentia Fidelium devoto introduxit, ex avaritia velint aliquatenus revocare. Et Odo Parisiensis Episcopus: Post sepulturam exigant laudabiles consuetudines. Et in Lateranensi Synodo Innocentius tertius: Quidam Laici laudabilem consuetudinem, erga sanctam Ecclesiam pia Fidelium devotione introducant, ex sermone hæreticæ pravitate nituntur infringere sub prætextu Canonice pietatis. Quapropter & pravas exactiones super his fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus observari, statuentes ut liberè conferantur Ecclesiasticis Sacramenta, sed per Episcopum loci, cognita veritate, compeſcantur, qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare. Agit adversus omnium generatim Laicorum in præpositos sibi Presbyteros irreverentiam, præsertim tamen adversum Albigenſes hæreticos, nostrorum Lutheranorum & Calvinistarum Præcurſores, honestam sustentationem invidentes Clericis, ideoque damnantem etiam gratuitam fidelis populi oblationem, atque sperantes adversum suæ perfidiæ Clerum, quem ferro extinguere non poterant, hoc modo evellendum. Etiam in sua Salisburgensi Synodo Joannes Cardinalis, Tusculanus Episcopus, & Martini quinti per Germaniam Legatus, hæc exactiones abominatur & damnat, & tamen adjungit: Per hoc non intendimus, quod laudabiles consuetudines locorum seu Ecclesiarum habentium Cæmeteria, infringi debeant, & quod possint Rectores earundem Ecclesiarum percipere licitè, si consanguinet vel alii pro defunctis post sepulturam aliquid offerre voluerint devotionis intuitu, & etiam pietatis. Laudabilibus istis consuetudinibus ad Laicalem & Clericalem avaritiam frændandam plures jam Episcopi fixerunt mensuram & modum, de quibus ego non possum judicare.

CAPUT XIII.

Exponuntur exactio & oblatio pro Concionibus, Exorcismis, & aliis id genus.

Divini verbi prædicationem esse præcipuam Christiani Sacerdotii partem affirmat in prima ad Corinth. Epistola Apostolus: Non sum missus Baptizare, sed Evangelizare. Quare ab omni turpi quæstu, omnique ejus specie debet esse immunis & remota. Hinc de Domino nostro JESU CHRISTO, omnium Prædicatorum Principe, scribit in Sancti Joannis Evangelistæ Commentariis S. Joannes Chryſostomus: Nemo hominum pecuniam Christo dedisse narratur, sed quod discipulis victui necessaria præbebant: Fuisse enim vetustum

vetustum Judaicæ gentis morem, ut Magistrum ac Prædicatorem discipulæ sequerentur & alerent, testatur in primo adversus Jovinianum libro, & in S. Matthæi Commentariis S. Hieronymus. Neque refert quod Dominus habuerit loculos: Respondet enim laudatus Chrysoftomus: *Habuit ad pauperum ministerium, ut intelligas quanta tibi inopum & miserorum hac etiam in parte cura impendat.* Et Dominum non solummodo imitatus, sed quodammodo supergressus est Paulus Apostolus, qui nequidem sororem mulierem voluit circumducere, sed ex proprio manuum labore visitans seminavit Evangelium, apud quasdam Ecclesias gravavit neminem, & omnibus sese sine onere servavit. Hæc est illa suprema Apostoli gloria, affectata etiam per quosdam Pseudo-Apostolos, de quibus ipse in secunda ad Corinth. Epistola: *Ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniuntur sicut & nos.* Exponit in primæ Epistolæ Commentariis laudatus Chrysoftomus: *Ut laudem atque auctoritatem sibi conciliarent, se nihil omnino accipere simulabant.* Rectè dicit, *Simulabant.* Loquitur enim ex eodem Apostolo: *Abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, sed in manifestatione veritatis, commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo.* Dedecoris occulta sunt in cordis intimo occultata hypocrisis, quam dealbatum sepulchrum dixit ipse etiam Dominus. Hinc semetipsum exponens Apostolus addidit, *Non ambulantes in astutia, de qua eleganter rursus Chrysoftomus: Quidam est in astutia? In ea existimatione erant Pseudo-Apostoli, quasi ab accipiendis muneribus abhorrent, cum tamen acciperent; sanctorum virorum & proborum Apostolorum existimatione florebat, cum interim innumeris scaterent vitis: De illis denuo Apostolus: Sustinetis, si quis vos in servitute redigit, si quis accipit, si quis devorat, si quis in faciem vos cedit.*

Quæ verba iterum exponit Chrysoftomus: *Pecunias non accipiunt, ut plures accipiant, & animas perdant. Quin id quoque falsum: Nam & accipiebant, sed furtim.* Et infra: *Videsne quo pacto Apostolus eos accipere ostendat? Ac non simpliciter accipere, sed etiam supra modum. Hoc enim vocabulo, DEVORAT, indicatur. SI QUIS VOS IN SERVITUTEM REDIGIT: Et pecunias, inquit, vestras, & corpora, & libertatem dedistis. Hoc enim majus est quam accipere. Nimirum quod ipsi non modo pecunias, sed vos etiam ipsos in arbitrio suo & potestate habeant.* Eam esse dicit artem pessimam, & vafritiem diabolicam, qua dolosi isti operarii perfectissimos sese Apostolos mentiantur.

Ista Apostoli sanctitas fuit opus superogationis, fixam verò cunctis Evangelici verbi Præconibus à Christo Domino legem edicit in secunda ad eosdem Corinthios Epistola, jubens Dei Ministrum ambulare in castitate. Exponit denuo S. Joannes Chrysoftomus: *Per castitatem intelligit, quod à muneribus capiendis abhorreret, atque grati Evangelium prædicaret.* De Evangelio dumtaxat vivere, seu sola ad sustentandam Sacerdotali parcimonia vitam necessaria, non

exigere, sed spontè oblata accipere possumus, superflua omnia, nisi fortè ad pauperum causam, resutantes. Hinc ad eundem Apostoli locum rectè scribit Theodoretus: *Casitatem vocat pecunie contemptum.* Ex Evangelio enim dumtaxat manducare & bibere permittit prima ad Corinth. Epistola, ubi rursus Theodoretus: *Vult ostendere Apostolus, quod posset ex lege Dominica necessarium alimentum à discipulis accipere.* Hoc est licitum ministerii nostri stipendium, ab eadem Apostolica Epistola laudatum, de quo item laudatus Chrysoftomus: *Non ad profusos sumptus, sed ad necessarios usus. Stipendii enim vocabulo necessarium cibum intelligit.* Et in primæ Epistolæ Commentariis: *Ostendit Apostolus quod oportet Doctorem esse parvo solatio contentum, soloque necessario cibo.* Quæ multum notanda sunt ab illis, quibus lubet ex Evangelio, imò ex Ecclesiasticis sine omni labore beneficiis splendide luxuriari. Ex ista Domini lege adversum Valentinianos, alioque arcana istius dementiæ Prædicatores scribit etiam Sanctus Irenæus: *Convenienter videntur mihi non omnes velle manifestè docere, sed solos illos qui etiam grandes mercedes pro talibus mysteriis præstare possunt. Non enim dicunt similia illis, de quibus Dominus dixit, Gratis accepistis, gratis date.* Eos damnat, non solum quod hæreticas feminarent fabulas, sed insuper quod seminarent apud solos opulentos, opima munera reddituros. Damnat nominatim Marcum Ægyptium, qui ex similibus seductarum mulierum donis collegerat grandem massam divitiarum. Adversus Montanum item Hæresiarum & ejus Pseudo-prophetissas scribit apud Eusebium Cæsariensem antiquus Ecclesiæ Scriptor Apollonius: *Isse est qui pecuniarum exactores constituit, qui oblationum nomine munera accipienda præfixit, qui denique sui verbi Prædicatoribus, ut ejusdem verbi doctrina sordido ventris abdomine & ingluvie roboretur, salaria suppeditat. An non universa Scriptura videtur vetare, ne Prophetæ munera & pecuniam accipiat? Quando ego igitur Propheissam fortè video aurum, argentum, & vestes pretiosas cupidè accipientem, quid est cur illam Propheissarum numero non excludam? Et infra: Illos, qui à Montano Prophetæ & Martyres dicuntur, non à divitiis solum, sed à pauperibus etiam, ab Orphanis & Viduis pecunias exegisse, perspicuè ostendimus. Montanus à suis auditoribus & sequacibus exigebat pecunias, fucebat honesto & licito necessariæ ad sobrium Cleri victum oblationis nomine, exigebat etiam aurum & vestes pretiosas, ordinabat similia oblationum Præfectos & Exactores, & ex seculo isto gazophylacio suis Ministris erogabat ac fugebat salaria: Quæ omnia merito damnat Apollonius. Etiam Severianum Gabalorum in prima Syria, & Antiochum Ptelomaidis in prima Phœnicia Episcopum, quod quæstus gratia Constantinopolim venerint concionaturi, & magnam pecuniæ copiam ita collegerint, acriter notant Socrates & Hermias Zoomenus. Longè aliter egit S. Thadæus Apostolus, de quo apud Edeffenos, ipsorumque Regem Abgarum prædicante scribit Eusebius Cæsariensis: *Abgarus præcepit, ut civis sui in unum convenirent, Thadæum concionantem attendere.**

audiri. Paulò post auro illum donari mandavit. At ille respuit, sic fatus: *Si nostra prorsus derellimus, quomodo accipiemus aliena?*

Gratuitum sine quovis stipendio ac populi gravamine ministerium Apostolus rectè vocat *Gloriam suam.* Causam dat in secunda ad Corinthios Epistolæ commentariis Sanctus Joannes Chrysoftomus: *Nihil mundanos perinde ædificat, ut nihil accipere. Hinc etiam dolose operarii, isto sanctitatis fuce, quasi hamo aptissimo, simplicem populum devorandum, ac in servitute redigendum, capturi, illud olim affectarunt, & etiamnum hodie affectant.* Et in Homilia sequenti: *Novum est hoc imposturae genus. Nam cum alii, qui imposturam faciunt, largiri & assistari soleant, isti contra fallunt & accipiunt.* Porro virtutem istam, non ubique gentium, sed in sola Achaja & minori Asia Apostolus exercuit. Etenim ad Asiaticos Episcopos dixit Mileti: *Argentum & aurum aut vestem nullius concupivi. Ipsi scitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ.* Quod ipsum de Achaja testatur in utraque Epistola ad Corinth. Quod alibi ita non fecerit, lucet ex secunda Epistola: *Alias Ecclesiæ expoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos, & egerem, nulli onerosus fui, nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres qui venerant à Macedonia. Et infra: Hæc gloriatio non exstinguetur in me in regionibus Achajæ.* Et rursus in Capite sequenti: *Quid est quod minus habuistis ab aliis Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam.* Exponit Sanctus Joannes Chrysoftomus. *Siquidem injuria hoc ducebant Corinthii, quod Apostolus à se id imperari minimè passus esset, ut quidquam ab ipsis sumeret, nec tantum fiducia concepisset, ut ab his alii sustineret.* Etiam Lucam, Titum, Timotheum, Barnabam, alioque suos Corinthum missos discipulos alii non sustinuit. Hinc enim pergit in eadem Epistola: *Sed esto, ego non gravavi vos, sed cum astutus essem, dolo vos cepi. Nunquid per aliquem eorum, quos misi ad vos, circumveni vos? Rogavi Titum, & misi cum illo fratrem, nunquid Titus vos circumvenit? Nonne eodem spiritu ambulavimus? Nonne istdem vestigiis?* Exponit rursus Chrysoftomus: *Objectioni occurrit Apostolus, eamque solvit. Quod ait est hujusmodi: Equidem ipse per avaritiam vos minimè circumscripsi. Verum fortasse quisquam hoc dicere queat, quod quamquam ipse nihil sumpserim, tamen cum veser ac subdolos essem, id molitus sum, ut si qui à me missi erant, suo nomine aliquid à vobis postularent, sicque per eos sumpserim, atque ita me compararem, ut aliorum manu accipiens, interim tamen acceptæ pecuniæ opinionem à me removerim.* Adversus hanc calumniosam suspicionem dicit: *Nonne eodem spiritu ambulavimus? Nonne istdem vestigiis?* Uti ipse ne necessarium quidem alimentum sumere voluit à Corinthiis, ita nec fieri id passus est à discipulis. Vide & quintam decimam laudati Chrysoftomi Homiliam super Epistolam ad Philippenses. Verum quæ hujus Apostolicæ abstinentiæ causa? Est duplex. Primam habes in laudata secunda Epistola: *Omnia, charissimi, propter adificationem ve-*

stram. Exponit iterum Joannes Chrysoftomus: *Demulcet Corinthios Apostolus. Amarulentè & aculeatè non dixit, ob imbecillitatem vestram, sed ut ædificemini.* Phrasis est mollior, res eadem. Nam ubi spirituali adificatione opus est, non potest non esse aliquid infirmitatis. Eandem rationem adducit in prima Epistola, ubi hanc suam de scandalo regulam & exemplum: *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem.* Hanc, inquam, regulam suo exemplo probaturus, multis ostendit Evangelici Præconis ex Evangelio alimentionem esse juris naturalis, Evangelici, atque Apostolici, additque fe rigidissimè apud Corinthios ab ipso abstinentiæ. Utique ne ipsos scandalizaret. Christianæ charitatis esse affirmat, ut etiam ab utili nobis actione ob fratris infirmi scandalum abstineamus. Corinthii erant mercatores, dediti lucro, tenaces suæ rei, suspiciosi, dicaces, ideoque ab Apostolis, hominibus Hebræis, susurrabant sibi importari Evangelium, ut exportaretur aurum: suspirabantur Evangelium esse Judaicam negotiationem. At verò Macedones olim fuere viri hospitales, beneficii in extraneos, adfectatores alienæ mensæ, & propriæ prompti largitores. Hinc ergo ab his accipiendum, ab istis nequaquam duxit Apostolus.

Alteram Apostolicæ abstinentiæ rationem habes in secunda ad Corinthios Epistola: *Ut amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniuntur sicut & nos.* Infirmitas, in qua Apostoli virtutem proficere atque perfici Dominus voluit, fuerunt contumeliæ, fames, sitis, carceres, publica infamia, flagra, stigmata, ac præsertim Pseudo-Apostoli, seu falsi fratres, adeo adversi & maligni, ut ad inflammandam, quæ ejus vincula & captivitatatis calamitates adgravaret, Neronis Augusti rabiem, per contentionem & invidiam, id est, insolenti audacia, Christum prædicarent. Horum aliqui etiam Corinthum accessere. Et licet ipsi novellos illic Fideles devorent in abscondito, redigerent in servitute, quin & in faciem cederent, seu ob non acceptas ad placitum pecunias contumeliosè invaderent, dolosè simularunt se nihil accipere, blateraruntque Paulum non esse legitimum Apostolum, sed hominem gyrovagum, cui non foret alius scopus, quam ex Apostolatus fuce facere quæstum. Ita multorum animos à Paulo & ejus Evangelio diverterunt. His nugivendis histronibus omnem gloriandi, & sese supra veros Apostolos exaltandi occasionem abstinentiam volens Paulus fecit in veritate, quod ipsi mendacio simulabant. Quæ regulæ ab hodiernis etiam ad Hæreticos aut Gentiles Apostolis seu Missionariis notandæ sunt, quæ servandæ. Horreant fieri similes Joanni Buggenhaghio, Martini Lutheri socio, qui à Danis, quos Pseudo-Apostolus seduxerat, ad suos rediens fertur abeuntem terram spectasse è navi, ac salutasse: *Vale Dania, habeas tu meum Evangelium, ego tuum aurum.* Quales nundinatores merito persequitur Romana Ecclesia, suis ad inopes aut duras gentes Apostolis consueta viaticum & sportulas impartiri. Ex eodem fonte Innocentius tertius

Cap. 10.

in sua Lateranensi Synodo mandavit cunctis ampliarum Dioeceseon Episcopis, *Ut viros idoneos ad sanctæ Prædicationis officium exequendum assumant, potentes in opere & sermone, qui commissas sibi plebes vice ipsorum, cum per se idem nequiverint, sollicitè visitantes, verbo ædificent & exemplo, quibus ipsi, cum indigerint, congruè necessaria subministrant, ne pro necessariorum defectu compellantur destitute ab incepto, aut plebes gravare.* Ita Argentinenfes, quod prædicationis officium in sua Ecclesia instituerint cum magna pensione, laudat Conradus Abbas Uspersgentis.

A. 1478.

Cap. 192.

Istos Pseudo-Apostolos in litteris ad Columbenses suæ Parochiæ Monachos insectatur etiam S. Ivo Carnutenfis Episcopus: *Præterea qui de laboribus manuum necessaria sibi præparare non sufficiunt, non bene prospiciunt. Quia quæ in aliis reprobentur, frequenter ipsi committunt, dum victi penuria victus prædicant populis innocentiam suam, quod est oves vendere; prædicant ut manducant, quod est boves vendere: Cum tales venditores cum venditoribus columbarum de Templo Dominus eiecerit, & à Catholicorum societate eliminandos horum similes præfiguraverit. Neque enim hoc eos excusare videtur, quod manu sua pecunias non accipiunt, sed Giezius suos aut secum habent, aut post se mittunt, qui collectionem accipiant, & in quorum voluerint usus expendant. Hæc in se si considerarent, Clericos, Monachos, Rectores Ecclesiarum & Monasteriorum non tanto studio lacerarent. Quidam eo tempore Monachi garriverunt communes Ecclesiarum & Monasteriorum possessiones esse Clericali sanctimoniam, & Monastico præsertim paupertatis voto adversas, damnaverunt, deseruerunt Monasteria, & sese transformarunt in Anachoretas. Eorum aliqui de manu suarum labore aut non poterant, aut ex desidia nolebant sibi comparate victum. Hinc populis non solum Evangelium, sed & suam sanctimoniam abiere prædicatum, idque cum socio, qui mendicaret pro ipsis, & faceret collectam. Ecclesias, Cœnobias, Clericos, & quosvis Cœnobitas Monachos lacerabant pessimè, aiebant esse in statu damnationis, ad Apostasiam sollicitabant, titubare fecerunt multos, etiam quosdam Columbenses, quibus adversum istos seductores muniendis adjunxit Ivo Episcopus: *Hæc scripsi vobis, fratres, ut non terreamini tonitru vanarum comminationum, neque moveamini à vestro sensu, sed secundum statuta præcedentium Patrum vitam vestram dirigatis, & obedientiam, quam Prælati vestris debetis, & stabilitatem, quam Monasterio vestro professi estis, firmiter teneatis, ne damnationem eorum, qui vota sua irrita faciunt, incurratis.* Hi sunt illi gyrovagi, adversum quos in secunda Pictaviensi Synodo statuerunt Cardinales Joannes & Benedictus, Patricii secundi per Galliam Legati: *Ut sanctorum Reliquias causa pecuniæ & quæstus circumferentes ad prædicationem non admittantur.* Erant hypocritæ & Sarabaitæ, prædicabant ex amore quæstus, & sine Episcopali auctoritate, ideoque ipsos merito notat de Simonia S. Ivo, & ipsorum mendicos socios appellat Giezius. Absit ergo ut damnet, qui tunc hæcudum erat in Ecclesia, regularem statum*

fratrum mendicantium. Etenim gratis docere & prædicare, & ex mendicato vivere est omnino Apostolica perfectio. Nam ita Paulum Apostolum vixisse apud Corinthios, in secunda ad ipsos Epistolæ Commentariis palam testatur Sanctus Joannes Chrysostronus.

Notanda sunt Sancti Ivo's verba, *Prædicant ut manducant.* Continent antiquam & certam Christianitatis regulam, quæ divini verbi præconium, quodvis Sacramentum, Ecclesiæ regimen aut ministerium, seu statum Clericalem, non dico ex abundantia, aut luxus, sed ex necessarii victus amore factum, administratum, aut susceptum, de gravi semper peccato damnavit. Palam id docet in libris adversus Parmenianum S. Augustinus: *Apostolus ait, Si volens hoc facio, mercedem habeo; si autem inuitus, dispensatio mihi credita est. Id est, illis prodest quibus hoc dispenso, non mihi qui factus sum. Qui enim inuitus facit propter commoda & gaudia carnalia, quæ si aliter habere possit, illud Ecclesiæ ministerium desereret, ipse utique factus est, ideoque inuitus facit.* Neque enim in ministerium, sed in illa commoda fertur ejus voluntas, atque ita est palam factus & inuitus. Consonat in Canonicis ad suos Choro Episcopos litteris magnus Basilidus: *Plurimi metu, ne in milites referantur, se ipsos ministerio ingerunt. Eos esse dicit ministerio indignos. Quod notent illi, qui ad laicum forum, vectigalia, aut alia reipublicæ onera declinanda suscipiunt Clericatum. Ad suos item Presbyteros scribit S. Synesius Ptolomaidis Episcopus, Pentapolitanæ Provinciæ Metropolitæ: *Illud par est ad vos usurpare, honesta fiant honestè. Amputetur omnis de lucro contentio: Omnia Dei causa suscipiantur. Non eandem esse virtutis atque nequitia materiam oportet. Cursus ille pro pietate est. Pro animabus certandum. Quisquis per Ecclesiæ tuendæ speciem marsupium auget, atque hoc ipso, quod iis temporibus utilis esse videatur, quæ animæ vim efflagrant, sibi potestatem conciliat, is est quem nos extra Christianum consortium volumus amandatum. Non mancam virtutem fecit Deus: Non illa societate nequitia indiget. Non Deo milites deerunt, Ecclesiis idonei. Commilitones inveniet, hic quidem mercedis expectes, sed in Cælo plena mercede donandos. Eiusmodi vos sitis. Eruditi quidam Laici, quod operam suam ad expugnandos tunc grassantes Arianos viderent Ecclesiæ utilem ac quasi necessariam, sibi ab Episcopis oblatum Ministerium & Clericatum non nisi sub pinguis stipendii sponcione voluerunt admittere. Eos non solum omni ministerio, sed & communione indignos adfirmat Synesius, confidens Ecclesias sine idoneis & castis Ministris nunquam à Domino deferendas. Quod ipsum in Pastoralis ad suos Clericos & Monachos Epistola tradit elegantissimè Sanctus Agobardus, sub Ludovico pio Lugdunensis Archiepiscopus: *Sunt qui non apparent hominibus impii, sed per simulatam justitiam sunt in oculis hominum sepulchra dealbata, in Dei autem oculis, id est, intus sunt pleni ossibus mortuorum, & omni spurcicia. Ait beatus Paulus Apostolus: NON ENIM SUMUS, SICUT PLURIMI, ADULTERANTES VERBUM DEI, SED EX SINCE-***

Hom. 17.

L. 2. c. 11.

Epist. 4.

Cap. 6.

RITATE, SICUT EX DEO, CORAM DEO IN CHRISTO LOQUIMUR. Et iterum: HABENTES HANC MINISTRATIONEM, JUXTA QUOD MISERICORDIAM CONSECUTI SUMUS, NON DEFICIMUS, SED ABDICAMUS OCCULTA DEDECORIS, NON AMBULANTES IN ASTUTIA, NEQUE ADULTERANTES VERBUM DEI, SED IN MANIFESTATIONE VERITATIS. Sicut enim adulter non querit fructum prolis, sed tantum ut suæ voluntati satisfaciat, & libidinem impleat, ita omnis, qui ministrationem verbi suscepit, si ex sinceritate salutem audientium, & edificationem Ecclesiæ non querit, sed causa alterius rei, quæ minor est quam salus Auditorum, Verbum Dei loquitur, ut suæ nimirum propriæ voluntati obtemperet, adulter est. Ergo non soli hæretici adulterant Verbum Dei miscendo fallacias suas, sed & omnes qui per sacrum Ministerium ad honores & divitias temporales pervenire festinant. Etiam & illi, qui ad honores & divitias sublimari non possunt, & victum aut regumentum quotidianum ex sacro Ministerio adipisci cupiunt. Quia non ideo sumptus accipiunt ut prædicent, sed ideo prædicant ut accipiant; nec loquuntur ex sinceritate sicut ex Deo coram Deo, sed ambulat in astutia; nec abdicant occulta dedecoris, sed amplectuntur: Adulteri sunt. Eruditè & acriter prosequitur istud argumentum. Quod ipsum in variis Epistolis Isidorus Pelusiota, ac in secunda ad Corinthios Epistolæ Commentariis facit Theophylactus. Ex Clericatu, Ecclesiæ Ministerio, aut prædicationis officio non vetant victum & alimentum accipi, sed vetant hæc esse suscepti status aut Ministerii finem. Adimpleri hinc volunt legem Domini: *Quærite primum regnum Dei & Justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Nec secundario hæc possunt queri. Qui enim partim ex Dei, partim ex lucri amore prædicat, ministrat, aut Ministerium accipit, miscet aquam vino, in bove & asino arat, vestimento veteri affuit pannum novum, quid ejus dextera faciat sinistra novit. Attamen dum Deus est principalis finis, ejusque amor uti primus motor opus nostrum dirigit, est macula dumtaxat venialis.

Eadem est ratio ingressus Monastici & professionis. Egregiè id in primo libro de Cordis compunctione tradit Sanctus Joannes Chrysostronus: *Quod homines sæculi viam spatiosam gradiantur, non valde mirum est, eos autem qui videntur crucem suam sustulisse & sequi Christum, per hanc spatiosam velle incedere, non tibi prodigiosum videtur? Denique Monachi, cum de Monasteriis & habitatorum locis percontantur, ante omnia requirunt, si requies sit in loco, si abundant omnia, si aquarum copia fluant. Sed etsi de cremo requirant, etiam ibi ante omnia de requie tractant, & de opportunitate Ministerii corporalis. Si vero ad aliquam dispensationem vocaveris, aut aliquid Ministerii divini injungere volueris, prima statim sollicitudo est ejus, & prima illius verba sunt: Si est ibi requies ubi eundem est, si inveniantur quæ necessaria sunt abundanter, si nihil desit eorum quæ lata & spatiosa via deposcit. Cur inter Fideles sint multi non tantum tepidi, sed & pravi, querit in æquum Apostolicorum*

Commentariis idem Chrysostronus, & respon-
det: *Alii quoniam cum parvuli essent, baptismum susceperunt, alii vero cum infirmi, carent alacritate vivendi juxta Deum.* Infantes aliena, infirmi aut non recta, aut non plena voluntate Christianam legem suscipiunt, ideoque ipsorum multi in arena ædificant, atque ita faciem patiuntur ædificii ruina. Querenti cur etiam Clericorum & Monachorum multi teporem patiantur in suscepto gradu, imo & quidam ab illo excidant, respondebo quod illum non casta, aut non plena mente susceperint, atque ita adeo ponderosam & sublimem sanctitatis molem in debili fundamento fabricarint. Est vitium in Ecclesia antiquum adeo & frequens, ut de ipso laudatus Joannes in adducto libro accuset quasi omnes, etiam femetipsum. Casta enim intentio non solet omnibus in primo conversionis aut promotionis exordio donari.

Etiam pro exorcismis exigere est Simonia, de qua in Apostolicorum Actuum Commentariis idem Chrysostronus, agens de filiis Scevæ adhuc in Judaismo infidelibus, & tamen per invocatum Domini nomen Dæmonia exorcizantibus: *Vide impietatem potentissimam. Judei cum adhuc manerent in impietate, per ipsum negotiari voluerunt, atque sic omnia faciebant ad vanam gloriam & lucrum.* Lucri causa obambulare esse dicit Judaicorum Exorcistarum morem pessimum & antiquum. Et hinc Oriono, Ailenfis ad rubrum mare civitatis Primario, à Dæmonum læsione per Sancti Hilarionis exorcismos liberato, ideoque magna dona offerenti, respondit apud Sanctum Hieronymum laudatus Hilarion: *Non legisti, quid Giezi, quid Simon passi sint, quorum aliter accepit pretium, alter obrulit, ut ille venderet gratiam Spiritus Sancti, hic mercaretur? Nec in pauperes eroganda voluit ista munera admittere.* Etiam pro aliis miraculis & precibus posse quidem necessarium victum, nequaquam tamen munera accipi docet laudatus Chrysostronus in iisdem Commentariis. Et hinc Christianam ancillam, quæ miraculis Iberos ad Christi Domini fidem perduxit, & ab ipsorum Rege munera accipere pauper noluit, merito laudant Rufinus, Socrates, Theodoretus, ac Hermias Zozomenus.

Hom. 23.

Hom. 41.

Hom. 52.

CAPUT XIV.

Exponitur varia exactio Ministrorum
Episcopaliū.

Quod Patriarchæ Constantinopolitani, Cathophylax, & alii Ministri ab ordinatis Clericis aliquid exigant, est antiqua consuetudo. Et quia Patriarcha ille non solus suæ Parochiæ, sed quosvis Orientalis Ecclesiæ Clerigos ex longa invasione & usu ordinabat, erat pingue lucrum. Quin & posterioribus sæculis cum schismate crevit avaritia & exactio, ideoque multi

no.

moluerunt apud Constantinopolim ordinari. Hinc in sua, quæ in quinquagesimo Carthaginensis Canonis commentario adducit Theodorus Balsamon, ad Alexiaca Cathecumena Synodo statuit Michael Patriarcha: Ne sit prætextus, isque satis elegans, iis qui nolunt hic ordinari, ad religiosum nostrum Carthophylacem accedentibus, quod majorem forte subeant innovationem, quam olim dari fuerit consuetudo, & ei quoque rei à nostra Mediocritate est hodie provisum. Cautum est enim, ne antiqua in eis consuetudo transliatur, sed illa sola detur Episcopis Ministris & religiosissimo hujus temporis Carthophylaci, quæ ab iis, qui ordinantur, jam olim dari consueverunt. Exactionem non damnat, aut abolet, sed solummodo reducit ad antiquos limites, & vetat deinceps augeri. Ridiculum est vetus ad centesimam vigesimam tertiam Justiniani Augusti novellam legem in Joannis tertii Patriarchæ Constantinopolitani collectione Græcum de omnibus hujusmodi exactionibus scholion: He præstationes legitimo jure sunt, postquam Imperator, qui secularium est Dominus, illas approbavit. Non enim ob ordinationis gratiam pecunia accipitur, neque propterea indigni admittuntur, sed Honorarii & beneficentiae vice præbetur illud modicum, quod lege definitum est. Quasi vero ad Laicum pertineat Principem Simoniam statuere vel purgare.

Adversus similem Romanæ Ecclesiæ abusum longè sanctius in sua Romana Synodo processit Magnus Gregorius: Antiquam Patrum regulam sequens, nihil unquam de ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione Pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam nova per ambitionem simulatio invenit, appellatione pastelli. Quia enim ordinando Episcopo Pontifex manum imponit, Evangelicam vero lectionem Minister legit, confirmationis autem ejus Episcopum Notarius scribit; sicut Pontificem non decet manum, quam imponit, vendere, ita Minister vel Notarius non debet in ejus ordinatione vocem suam vel calannum venundare. Pro Ordinatione vero, vel Pallio, seu chartis, atque pastello, eundem qui ordinandus est vel ordinatus, omnino aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus si quis hinc aliquid commodi appellatione exigere, vel deferre forte præsumpsit, in districto Dei omnipotentis examine reatus subjacebit. Is autem, qui ordinatus fuerit, si non ex placito, neque exactus, neque petitus, post acceptas chartas & Pallium aliquid cuilibet ex Clero, gratiæ tantummodo causa, dare voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus, quia ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ ex accipientis ambitu non potest. Quam sanctitatem dudum in Romana Ecclesia perseverasse ostendunt litteræ, quas ad Sancti Bonifacii Martyris, sui per Franciam Legati, de opposito vitio quærimonia scriptis Pontifex Zacharias.

Postea tamen defecit. Et enim ad Richardum Albanensem Episcopum, Paschalis secundi per Gallias Legatum, de tribus Primatibus Ecclesiæ suæ Clericis, similibus exactionum accusationibus, scribit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: Romana Ecclesiæ consuetudine se defendunt, in quæ dicunt Cubicularios & Ministros sacri Palatii multa exigere à consecratis Episcopis vel Abbatibus, quæ oblationis vel benedictionis nomine palliantur, cum

nec calannus nec charta gratis ibi, ut ajunt, habeatur. Iniquitatem istam dicit in Ecclesiis esse antiquissimam, adeoque contumacem, ut non ipsa omnium Mater Romana possit à suo gremio eliminare. Et hinc secunda Ravennas sub Clemente quinto celebrata Synodus sanxit, ut Episcoporum Notarii & Sigilliferi pro scriptura, charta, schedula, cera, sigillo, omnique suo, quod facris Clericorum ordinationibus impendunt, ministerio ultra duos Venetos non possint accipere. De Notariis & aliis Ministris, aliquid circa Episcoporum & Prælatorum electiones ut confirmationes scribentibus, statuit Synodus Basileensis: Emolumentum eis aliquid moderatè taxetur, habendo respectum ad laborem & operam scripturæ, non ad fructum Prælatuæ valore. Et generatim de cunctis, qui in Episcoporum aut Clericorum consecratione, electione, confirmatione, investitura, installatione, aut quovis alio quid scripserint: Nihil penitus ante vel post exigatur ratione litterarum, Bullæ, sigilli, prætextu cujusvis consuetudinis, privilegii, vel statuti, aut alia quavis causa vel occasione, directè vel indirectè, solum scriptoribus, abbreviatoribus, & registratoribus litterarum seu minutarum pro ipsorum labore competenti stipendio solvendo. Exactiones istas etiam Apostolicæ Sedi interdicit, damnatque de Simonia. Et Toletana sub Xisti quarti Pontificatu Synodus, non solum Episcopis, sed & ipsorum Janitoribus, Barbitonforibus, ac aliis Officialibus districtè vetat omnem pro sigillo aut cera exactionem, Notariis tamen permittens ut pro Reverendis seu dimissoriis, & pro testimonialibus ordinum litteris accipiant decem Moraberinis. Quæ omnia firmavit & auxit Sacro-sancta Tridentina Synodus, pro cunctis istiusmodi litteris quid etiam sponte oblatum vetans accipi ab Episcoporum Ministris, folisque fixum stipendium non habentibus Notariis indulgens decimam, cuius Episcopus nequaquam possit esse particeps, aurei partem, & hoc in illis tantum Ecclesiis, ubi non viget melior consuetudo. Omnem aliam non dumtaxat exactionem, sed & spontè oblatai acceptionem damnat de Simonia.

Ista avaritiæ lepra pessimè olim laborarunt Chor-Episcopi, Archi-Presbyteri, ac præsertim Archi-Diaconi. Quod Archi-Diaconi in Parochiales Presbyteros dominatum, tyrannidem & iniquas exactiones exercerent, palam asseverat & damnat secunda Synodus Cabilonenfis. Et tertium Ludovici pii Imperatoris Capitulare Regii Missis, seu Ecclesiarum Visitationibus injungit, ut inquirent de Episcoporum Ministris: An indebita xenia à Presbyteris exigant. Probos ac integros, qui plebem ac inferiorem Clerum non vexent exactionibus, deinceps ab Episcopis fieri Chor-Episcopos, Archi-Presbyteros, atque Archi-Diaconos, etiam promotorum avaritiam compesci mandant sexta Parisiensis, & secunda Synodus Aquisgranensis. Addunt ex ista improbitate scandalizari populum, Sacerdotium contemni, & plurimam in Ecclesiam mala cumulari. Quæ omnia etiam Canonicis ad Hedenulphum novellum Laudunensis Ecclesiæ Episcopum litteris inseruit Hincmarus Metropolita Remensis.

Can. 32.

Sef. 11.

Sef. 26.

Can. 15.

Lib. 1. c. 26.

Lib. 1. c. 27.

Ep. 17.

Ep. 153.

Lib. 3. tit. 39. c. 6.

Cap. 5.

Sef. 26.

Can. 15.

Lib. 1. c. 26.

Lib. 1. c. 27.

Archidiaconorum in Parochiales Presbyteros & Clericos angarias atque indictiones ex vigesimo tertiæ Tolerantæ Synodi Canone damnat item in litteris ad Lisardum Sueffionensem Episcopum Sanctus Ivo Carnutensis. Ubi tamen adversas Canonem istum non in Archi-Diaconos, sed in Episcopos loqui. Adeo hac in re excessit Theobaldus Archi-Diaconus Parisiensis, ut ejus Nepotes venerabilem, à quo fitebatur & culpabatur ista improbitas, Thomam Canonicum ad Sanctum Victorem Monasterii Priorem, intra sacras, ad quas confugerat, Stephani Parisiensis Episcopi manus impiè & barbarè trucidarent. Facinus exponunt Petrus Venerabilis & Sanctus Bernardus. Et hinc in Synodo sua Lateranensi statuit Alexander tertius: Archidiaconi sive Decani nullas exactiones sive tallias in Presbyteros seu Clericos exercere presument. Quem Canonem suis Decretalibus meritò inseruit Gregorius nonus.

Porro exactiones suas variis illi titulis fucabant, & purgare conabantur. Chor-Episcopi, Archi-Presbyter & Archi-Diaconus sunt Episcopi manus & oculi, in suos districtus habent jurisdictionem ordinariam, ipsique multam curam debent. Hinc ex cujusvis sibi subjectæ Ecclesiæ proventibus volebant portionem aliquam, quasi decimam decimæ. Nam & Episcopali curæ aliquod ex illis solatium, seu partem sacri Canonis assignant. Justus erat titulus, maculatus tamen excessibus, adversum quos statuit secundum Ludovicum pii Imperatoris ad Episcopos Capitulare: Ne Ecclesiæ in restauratione aut in luminaribus juxta possibilitatem rerum negligantur, vestra invigilare debet solertia. Et sicut alios prohibetis, ne de mansis ad Ecclesiæ luminaria datis aliquid accipiant, sic & vos & vestri Archidiaconi, de eisdem mansis nihil accipiendo, aliis exemplum præbeatis. Regia amortizationis lex erat tunc ignota. Attamen ne jura sua perderet Domius Rex, aut in illis solvendis nimium gravaretur populus, exempta à publicis oneribus mansa ad certum dumtaxat numerum habebat quævis Parochialis Ecclesia, & ipsis quidquam pendi Archi-Diaconis, ipsique etiam Episcopis piè vetuit pius Ludovicus. Ea enim ultra honestam Ecclesiæ & Cleri sustentationem nihil aut parum suppeditabant. De aliis mansis & proventibus aliquid accipi omnino permittit.

Et hinc de portionibus Ecclesiarum ad Episcopum pertinentibus, quas sui Archi-Diaconi ante & post ejus electionem sibi usurparant, num haberet Canonicam sententiam, qua ista rapacitas cohiberetur, à Sancto Ivone postulatit memoratus Lisardus Episcopus Sueffionensis. De cunctis Parochialium Ecclesiarum præter exempta mansa proventibus suam portionem habebant & Episcopus & Archi-Diaconus, verum Archi-Diaconi Sueffionenses, sua non contenti, etiam Episcopi portionem ex nescio quo titulo aut fuculo invaserant & detinebant. Hinc reposuit Sanctus Ivo: Nova sunt hæc genera morborum, & ideo nova exigunt genera medicamentorum. Tamen si inspiciamus Epistolam Ildori Leutredo Episcopo Cordubensi directam, patenter intelligi poterit, quia non pertinet ad Archi-Diaconum præter portionem suam

aliquid de redditibus Parochiarum sibi retinere, vel ultra terminos à Patribus positos aliquid usurpare. Diferret asserit Archi-Diaconis deberi portionem suam, idque ex statuto Patrum. Et hinc indictiones & talliæ, quas Alexander tertius ac alia damnarunt Synodi, sunt solæ illæ, quæ fiant ultra istam portionem.

Alter Archi-Diaconalium exactionum fucus fuit Ecclesiarum visitatio, adversus quem statuit in quinto Capitularium libro Hincmarus Metropolita Remensis: Ut non occasione viciis Parochias circummeatis, quatenus de aliorum stipendiis viventes vestra stipendia conferretis. Subditas Ecclesias visitanti, uti Episcopo, ita & Archi-Diacono debentur procuraciones, seu honestum viaticum ac alimentum. Hinc quidam, ne domi comederent & expenderent, lentè ac morosè visitatum abibant, istasque artes Hincmarus abolet & damnat. Et quia etiam necessarium visitationum procuraciones frequenter habuerunt varios excessus, ipsas esse moderatas, & non gravari Parochos sanxit in sua Lateranensi Synodo Alexander tertius. Pergit Hincmarus Capitulare ad Archi-Diaconos: Ut à Presbyteris xenia non accipiant, quatenus illorum mala fama cooperiatur. Quod ipsum in Canonicis ad Hedenulphum Laudunensem Episcopum litteris expressit. Nec solum criminum pœnas, sed & ipsam visitationem pecunia redimi à criminosis Clericis permittebant quidam Archi-Diaconi, quas fordes in sua laudata Synodo damnat etiam laudatus Pontifex Alexander. Pergit rursus Hincmarus: Quando Parochias circummittis, nolite graves esse Presbyteris, petentes frisks, vel pisces, vel formaticos, aut annonam, aut alias quaslibet res, ut habeatis, quando ad civitatem reversi fueritis, unde quasi fratribus refectioem faciatis, ut salvis stipendiis vestris habeatis unde vos & vestros conducatis. E visitatione redux Archi-Diaconus solebat Agapes facere, seu amicum inter Ecclesiæ suæ confratres convivium: Hinc partim ad illud, partim ad suum ac suorum in via & reditu pastum exigebat à Parochis sculentata varia, pessimumque abusum Hincmarus circumferibit.

Tres insuper alios istarum exactionum fucos adducit idem Hincmarus: Nolite quasi pro aliquo adjutorio ad quamcumque rem denarios apud Presbyteros postuletis, neque quando ad Synodum, vel pro inquisitione Ministerii sui venerint, eulogias exigatis, sed si forte commodum fuerit pro sua voluntate & commoditate aliquid gratis offerre, cum gratiarum actione accipite. Parochianam seu Diocesanam Synodum dirigere, dubios Parochialis Ministerii casus exponere, & pro communi Ecclesiæ bono quandoque onera subire debet ex officio Archi-Diaconus: & pro cunctis istis aliquid solatium, stipendium, & adjutorium exigebant à Parochis. Rursus Hincmarus: Nolite quasi per precationem caballos vestros vel amicorum vestrorum ad pastum Presbyteris commendare, neque annonam vel fodrum ab eis exigatis. Fodrum est vox Lombardica, significans publicam exactionem. Porro ne nimium durus in Archi-Diaconos videretur Hincmarus, laudatis suis Capitulis admiscuit aliquid dulce: Ideo vobis de

Cap. 27.

Cap. 4.

Cap. 5.

Cap. 6.

Lib. Ep. 44.

Epist. 5.

Ep. 133.

Facultatibus Ecclesiasticis, juxta quod Apostolus de lege dicit, Non obturabis os bovi trituranti, solatium præbeo, ut Presbyteros non gravetis. Dedit Archidiaconi speciales proventus & pinguiorem præbendam, quæ sanctissima constitutio etiamnum viget in multis Ecclesiis, quarum proinde Archidiaconi sine gravi crimine nequeant Parochiales Presbyteros exactionibus gravare.

Ep. 27.

Adversum Cestrenses Archidiaconos scripsit ad ipsorum Episcopum Stigandum etiam Sanctus Lanfrancus Primas Cantuariensis: Clerici vestrarum nostrarum, qui in vestra Diocesi existunt, quæsi nobis sunt, quod vestri Archidiaconi reperitis occasionebus pecunias ab eis exquirunt, & à quibusdam jam acceperunt. Exaggerat facinus, & pergit: Mandamus itaque vobis, ut malè accepta sine dilatione reddi jubeatis, & Ministri vestris, ne ulterius id præsumant, servandæ charitatis studio prohibeatis. Et in Auscensi Synodo statuit pro Sancti Orientii Monasterio Cardinalis Hugo Blancus, Legatus Alexandri secundi: Archidiacono interdictimus, convivia more Symbolorum in Monasteriis Ecclesiis peragi, aut in honore ejus aliquid usurpâri contra consuetudinem veterem. In suis ad prædictam laudati Lanfranci Epistolam Scholiis Lucas Dacherius publicè insigne Epistolam, qua Archidiaconorum à suo Sancti Petri Monasterio exactiones compesci per Paschalem secundum rogat Sanctus Ivo Episcopus Carnutenensis. Et ad Joannis Carnutenensis Episcopi Officialium scribit

Ep. 25.

Petrus Blefensis: Scio quia munerum cupiditas subvertit cor tuum, ut feres Officialis Episcopi. Tota Officialis intentio est, ut ad opus Episcopi suæ jurisdictioni commissas miserrimas oves quasi vice illius tondeat, emungat, excoriet. Isti sunt Episcoporum sanguisuga, evomentes alienum sanguinem, quem biberunt. Grassantia tunc in istis hominibus facinora atque flagitia describit insigniter & damnat. Quod ipsum fecerunt in Senonensi Synodo Archiepiscopus ibidem Tristandus de Salazar, & in litteris ad Adrianum sextum Pontificem Germanorum Procerum Conventus Nurembergensis. Est vitium Hincmaro longè antiquius. Etenim apud Monachum Marculfum extat vetusta Gallicanæ Ecclesiæ formula, qua Monasterii Fundator removet & circumscribit Pontificum & Ecclesiasticorum Officialium exactiones, exquisita & lauta convivia, gratiosa vel insidiosa munuscula, caballorum præstus, paravera, & quavis angarias & functiones. Quin imò & Lucium Pelusii Archidiaconum, quod divinum sacramentum per avaritiam contaminaret, per nummariam impositionem sibi aggregaret opes, atque ita columbas in Ecclesia venderet, graviter arguit Ildorus Pelusioti. Aequè damnat Eusebium Episcopum, quod ista permitteret. Eadem notat in Pansophio Archidiacono, & Marone Economo. Eodem tempore Provinciæ Præfex Cyrenius vendebat omnia civilia judicia atque officia, & ita vendebantur sacra & profana. Hinc Republicam in ruinam currere laudatus Ildorus non fuit vanè ominatus.

L. 2. c. 1.

Lib. 7. Ep. 29.

Ep. 30.

Ep. 177.

CAPUT XV.

Exponitur varia Episcoporum exactio.

Quod Episcopi Clero & populo suo collectas & exactiones indicant, est Apostolica institutio, ut liquet ex variis locis Apostolicarum Epistolarum. Ita festertia centum milliumnummum è Cleri & populi sui collatione collegit, & redimendis Barbarorum captivitate fidelibus Numidiæ fratribus ad ipsorum Episcopos misit Sanctus Cyprianus, addens in similes, quos Deus avertat, casus similia subsidia omnino non defutura. Earundem exactionum meminim in libro de fuga in persecutione, & in libro de jejuniis Tertullianus, adjungens eam Conferendarum stipium industriam esse capturam nostrorum Episcoporum, ut regno suo secure frui possent sub obtentu procurandi. Quod nempe ultra necessitatem exigerent, ac inde luxuriarentur. Lapsus ad Montanum Tertullianus loquitur in orthodoxos Episcopos, ideoque forsan calumniatur. Nam & Sanctum Athanasium, quod subjectas sibi Ecclesiis exactionibus vexaret, apud Constantium Augustum acriter & falso accusavit factio Eusebiana. Quidquid sit, abusus Ecclesiæ tandem omnino occupavit. Etenim Hispaniarum Episcopus, quod non solum Parochias, sed ipsarum insuper Clericos servili more premerent, adeoque in Clero suo contra Apostoli mandatum dominarentur, notat secunda Synodus Bracharensis. Quod per Parochias suas non Sacerdotaliter deservirent, & Exactoris potius quam Episcopi nomen mererentur, affirmat tertia Toletana. Quod ipsum repetunt septima, & decima sexta. Idem vitium, præsertim quod ad consignandos infantes egressi Clerum ad sumptuosam sibi paranda convivia compellerent, damnat in Siculorum Episcopis, & certa Concordata inter partes stabilit Pelagius secundus, quæ rigidè servari jussit etiam proximam ejus successorem Gregorius Magnus. Abusum in Orientali Ecclesia grassantem damnavit etiam quartus Canon septimæ Synodi. Et septimus decimus secundæ Cabilonenis: Inventum est, quod in quibusdam locis Presbyteri duodenos vel quaterdenos denarios Episcopis in censum annis singulis darent, quod penitus abolendum esse decernimus. In Romana sua Synodo Eugenius secundus emisit hunc Canonem: Nulli Episcoporum liceat à subiecto Sacerdote, vel à quolibet Clerico, & piis locis donationes ultra Patrum statuta exigere, aut superposita in angariis inferre. Clericos alendos dicit ab Episcopo, non expilandos. Addit immobiles præsertim Parochialium Ecclesiarum res ab ipsis non posse invadi. Missis à se Ecclesiarum Visitatoribus, ut in istas Episcoporum exactiones diligenter inquirerent, injungit in tertio suo Capitulari pius Imperator Ludovicus. De eodem excessu, uti vera Simonia, Hincmarum Laudunensem Episcopum durè perstrinxit in quinquaginta quinque Capitum Epistola Hincmarus Metropolitæ Remensis, & ejus

Can. 14.

Ejus degradati successorem Hedenulphum coegit in litteris Canonice ad solemnem vitii ejectionem. Eodem tempore inter quosdam Francorum Episcopos & Clericos nata sunt tanta de hac re contentiones, ut hi ad Regem Carolum Calvum provocarint, & Rex ediderit famosa Toletana Capitula, quæ partes componeret ad tempus, & malo per interim providerent. Similem tunc adversus Episcopos Canonem edidit & tertia Valentina Synodus, afferens ex istis exactionibus nasci murmurationes pestiferas, & de Episcopis detractiones. Quinta Gregorii septimi Romana Synodus emisit hunc Canonem: Nullus Episcopus gravamen, seu servile servitium ex usu contra Ecclesiasticam normam Abbatibus seu Clericis suis imponat. Larissimum in Illyrico Archiepiscopum, subditis Episcopis & Monasteriis per inaddebitas exactiones molestum atque injuriosum, per Thermopolitanum & Sardicensem Episcopos compesci jussit Innocentius tertius. Compescuit & Amadeum Archiepiscopum Byzantinensem, per cujus juges exactiones ad Presbyteri & Clerici defatigabantur, ut onere paupertatis depressi, tanquam rustici, viltiter in ignominiam honestatis Ecclesiasticæ iucedere compellerentur. Mauritium item Pictaviensem Episcopum, qui in suos Clericos exitebat auctor novarum quotidie exactionum. Executus est Lateranensem Canonem, quo inaddebitas exactiones aut tallias Clericis ac Parochialibus Ecclesiis de novo imponi, aut veteres census augeri per Episcopos interdixit Alexander tertius.

Lib. 1. Ep. 42. Lib. 2. Ep. 125.

Can. 1.

Cap. 10. Can. 4. Cap. 5.

Lib. 3. tit. 39. c. 18.

Cap. 2.

Lib. 11. Ep. 22.

in Epistola ad eisdem Provinciæ Episcopos. Etiam Tolosana Caroli Calvi Francorum Regis adversum nimias Episcoporum exactiones Capitula permittunt, ut illi certam frumenti, hordei, & vini mensuram, & sex denariorum Friskingam accipiant à quavis Parochia, & adjungunt: Si hæc non accipiunt, accipiant, si volunt, pro his omnibus duos solidos in denariis, sicut in Toletano & Bracavensi consensu Episcopi considerasse dicuntur. Porro hæc exactio rectè dicitur Cathedræ honor: Omnium enim Parochialium Ecclesiarum continuam sine cogitationum feriis sollicitudinem gerit Episcopus, ideoque meretur honorem illum, de quo Apostolus: Qui bene præsumunt Presbyteri, duplici honore digni sunt.

Cap. 2.

Can. 3.

Honorem hunc Ilerdensis, quam quidam recentiores Canones imitantur, Synodus vocavit legem Diocesanam, & adjungit: Ea quæ in jure Monasterii de facultatibus offeruntur, in nullo Diocesana lege ab Episcopis contingantur. Quam Monasteriorum exemptionem firmat etiam septima Synodus Toletana. Monastico enim statui Clerus Hispaniarum & populis fuit semper addictissimus. Pergit Synodus Ilerdensis: Si ex Laicis quisquam factam à se Basilicam consecrari desiderat, nequaquam eam sub Monasterii specie, ubi congregatio non colligitur, vel regula ab Episcopo non constituitur, à Diocesana lege audeat segregare. Non vanum Monasterii nomen, sed solam rem merito vult esse exemptam. Quod Monachale privilegium in aliis Regionibus non fuisse, atque ex variis Episcopaliū exactionum & vexationum excessibus tandem produsse exemptionis remedium, suo loco ostendetur. Porro omnes, præter exemptas, aut Apostolicæ Sedis protectioni immediatè suppositas, Parochiales Ecclesiæ debent istam Cathedricam præstationem. Etiam à Patronatis deberi scripsit ad Farsensis Monasterii Abbatem Innocentius tertius. Et ad Carnutensem Episcopum Alexander tertius: Ecclesiis, quas de novo Episcopi de manibus Laicorum eripiunt, præter Cathedricum, & jura omnia, quæ aliis Ecclesiis imponuntur, exemptionem prohibemus imponi. Ecclesiis olim, ex inchoata per Carolum Martellum violentia, quasi proprios fundos possidebant Laici milites, & ad ipsas ex istis unguibus liberandas dudum Episcopi laborarunt. Expilatæ passim erant, ideoque non gravari quidem præ cæteris quasi ob liberationis beneficium Pontifex decrevit, sed neque voluit esse à Cathedricis exemptas. Etiam oratoria & Capellæ tenebantur ad pendendum aliquid, de quo in Canonice ad Hedenulphum litteris laudatus Hincmarus: De Capellis antiquitus subiectis Ecclesiis non æqualem, sicut de principalibus Ecclesiis, collationem exigat Episcopus, sed principalis Ecclesia cum sibi subiectis Capellis debitam & antiquitus consuetam collationem conferat.

Lib. 3. tit. 36. cap. 6.

Tit. 39. cap. 9.

Altera Episcopo à subiectis Ecclesiis debita collatio est Synodaticum, seu pro celebrandum Synodorum impensis aliquod adjumentum. Hinc enim quibusdam ad Sancti Dionysii Monasterium spectantibus Ecclesiis Parochialibus, atque ipsarum Clericis hocce privilegium dedit Lantericus Parisiensis Episcopus: Ut sint liberi & absque

N

absque

absoluti ab omni debito & redditione Synodorum. Laudatis ad Hedenulphum litteris item indidit Metropolitica Hincmarus: *Episcopi quidam Synodos temerè frequentant, ut factione Ministrorum suorum diverso modo denarios quasi pro Eulogiis accipiant.* Et Gothorum Episcopis legem hanc statuunt Tholosana Caroli Calvi Capitula: *Episcopi Synodos à Presbyteris, nisi sicut docet auctoritas Canonum, duas scilicet, & per tempora constituta, non exigant. Sed & in iisdem Synodis non per occasionem, sed per veritatem Ministerii sui, teste Deo, ad quod constituti sunt, Presbyteros & tractent, & teneant, & absolvant.* Et ad Britonum Episcopos scribit Leo quartus: *De Eulogiis ad sacra Concilia deferendis nihil invenimus à majoribus constitutum, sed sic ut unicuique Presbytero placuerit. Nam si constitutum fuerit illo in tempore benedictiones adferri, forsitan minus libenter ad Synodos occurrant, & magis venire detreclabunt. Quæ, ut opinor, non sunt rationabiliter requirendæ, nec ultrò delatæ respiciendæ.* Etiam ad alium Episcopum aut Capitulum spectantes Ecclesias Diocesano Episcopo debere Synodum, ad Rogerium Lexoviensem Episcopum scribit Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutenensis. Et Sanctum Rudolphum, Eugubinum Episcopum, quod quotannis Synodum admitteret, & nullum à Presbyteris suis xenium admitteret, dicens, *Absti à Synodum vendam, laudat in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani.* In litteris ad omnes Romanæ Ecclesiæ Cardinales Episcopos notat & quemdam Episcopum, *Qui sic subsultabat atque gliscebatur, dum præfixum Synodalis Concilii tempus inisset, ac si tritura vel vindemialis proventus articulus immineret.* Quas fordes vult à Cardinalibus saltem Episcopis esse remotissimas. Et Gerardum Engolismensem Episcopum, Apostolicæ Sedis in Aquitania Legatum, quod exactio- num cupiditate frequentaret Synodos, arguit Arnulphus Archidiaconus Sagienfis. Etiam de Lateranensi Alexandri tertii Synodo scribit Guilielmus Neubrigenfis: *Quod convocandi Concilii intentio satis sincera non fuit, Romanæ avaritiæ artificiosa provisio patefecit. Multi enim evocati, quibus iter eundi ad Concilium difficile vel intolerabile videbatur, interventu pecuniæ, impudentius turpiusque exactæ quam præstitæ, relaxari meruerunt.* Verùm non avaritia, sed extrema ex longo schismate atque exilio paupertas optimum Pontificem ad similes exactiones coegit. Easdem exactiones Græcorum Metropolitæ sub quadrupli restituendi reatu interdixit sextus Canon septimi Concilii. Quæ omnia evincunt Synodaticum olim fuisse oblationem spontaneam, quam tandem Presbyterorum, nihil offerrevolentium, tenacitas compulsi transire in certam taxam atque exactio- nem.

Tertium Episcopalis exactio- nis ritulum edicit Alexandri tertii Synodus Lateranensis: *Sustine- mus pro multis necessitatibus, quæ aliquoties super- veniunt, ut manifesta ac rationabilis causa extite- rit, cum charitate moderatum à subditis Presby- teris valeant Episcopi auxilium postulare.* Esse debet gravis necessitas. Etenim Sanctum Arctardum Namnetensem Episcopum à barbaris Nortman- nis ejectum & spoliatum neque transferri, ne-

que ex folis populi oblationibus & Presbytero- rum collatione vivere, sed insuper propriis ma- nibus laborare voluit, & Synodaliter fanciendum duxit Hincmarus Metropolitæ Remensis. Hinc item addidit Canonici ad Hedenulphum litte- ris: *Ne mansuetos suis amicis aut hominibus à Presbyteris parari Episcopus faciat. Ne etiam quasi ad receptionem Regis vel Legationum aut ad ornatus Ecclesiæ suæ faciendos adjutoria quasi petendo, potius autem exigendo, denarios, vel caballos, aut verres seu Freskingas, aut ad iter aliquod paraveredos, aut alia quelibet accipiat, id est, rapiat.* Non solum Domino Regi, sed & ejus Legatis hospitium olim debebant Francorum Episcopi. Istius oneris ad- jutorium à Presbyteris postulari, longeque magis ipsis Episcopis aut eorum amicis exigi equos vectores, hospitia, aut Ecclesiæ etiam Cathedra- lis ornamenta vetat Hincmarus, affirmans id esse accipitrum, non Episcoporum. Et ad- jungit: *Si qua fuerint gravamina Presbyteris imposita, Episcopus temperet, quia & in presentia, & in futura vita sibi proficiet, si eos qui sibi commissi sunt, sine gravamine conservare studuerit.* Sua enim etiam onera habent Parochiales Ecclesiæ & Clerici, & passim modicos proventus. Et hinc ad- versus Episcoporum suorum rapacitatem claman- tes ad se Gothorum Clericos audivit Rex Caro- lus Calvus, & usque ad definitivam ab Ecclesiastica potestate sententiam fixit illis per interim certa Capitula Tolosana. Et Antecessores suos, quod quibusdam Ecclesiis Synodaticum remis- serint in perpetuum, meritò predicat Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutenensis. Quod item Fa- ventinus Episcopus omnem sibi debitam collationem in annum trium librarum cereum com- mutarit cuidam Ecclesiæ, testatur & probat in lit- teris ad Sancti Stephani Priorem Innocentius ter- tius. Et ita jam factum est per omnem ferè Ec- clesiam. Quod enim plerique Episcopatus sint opulenti, & Pagenfes Parochiæ decimas passim amiserint, vivantque ferè ex folis oblationibus, dignum & justum est ipsas ab omni Episcopali exactio- ne esse immunes. De debitis visitanti Episcopo procurationibus est alibi dicendum.

Restat Monachorum Simonia, quam abundè exposui ad Canones septimæ Synodi. Hic addo cuncta Monachi bona per ipsum professionis ti- tulum devolvi & spectare ad Monasterium, non ex folis Justiniani Augusti legibus, sed & ex antiquissimo univèrse Ecclesiæ more. De quo in regulis brevioribus Magnus Basilus: *Omnino no- is, qui ad Dominum accedunt, necessario quæ ad ipsos pertinent, reddere illorum propinquis debent, neque prorsus quidquam subtrahere, ne sacrilegiu- dicium incurrant.* Et Monacho ante parentum mortem professo, ut post eorum exitum disponat de hæreditate, mandant in regula sua Sanctus Cæsarius Arelatenfis Episcopus, ejusque nepos ac Presbyter Tetradius. Quod nempe sentiant paternæ ac maternæ hæreditatis futurum jus per professionem in Monacho non extingui. Atque ita, præsertim in illis, ubi per Regias amortizationis leges extinguitur, Regionibus posse de ipso stipulari, & pro ejus extinctione aliquid exigere Monasterium, non video curdu- bite-

bitetur. Quæ omnia ad quadragesimum Trulla- num, ad septimæ Synodi quintum & decimum nonum, & ad Constantinopolitanæ in Aposto- lorum Ecclesia Synodi sextum Canonem largius exponit Theodorus Balsamon, rectè tamen ad- dens illos, qui ampli patrimonii sui intuitu ad Monasteria recipi ambiunt & qui isto titulo admittunt, damnandos de Simonia. Excipit & rectè illos, qui jus Fraternalitatis, id est, qui à suæ professionis Monasterio migrantes, jus ali- mentationis ab alio emunt Monasterio: quod jus istud sit omnino temporale. Quæ omnia non solum in Cœnobitis, sed & in Cellularis seu Anachoretis obtinere idem Scriptor meritò affir- mat.

CAPUT XVI.

An dati vel accepti à Simoniacis Ordines sint validi?

A Domino nostro JESU CHRISTO, qui columbarum venditores, ipsorumque cathedras & mensas dejecit ac ejecit è templo, etiam Episcoporum nostrorum, & quorumvis Fidelium Dei dona vendentium aut ementium, Ecclesias & animas, imò Provincias ac regna integra everti aut periclitari, rectè ad varios scripsit Gregorius Magnus. Etenim Longobardorum in Italia robur ac tutelam fuisse Modiciensem Sancti Joannis Ecclesiam, & ab ipsa Simoniacè ordinata regnum ipsorum fuisse eversum testatur Eutropius. Eadredum, quod Dunelmensem Episcopatum à Rege emisisset, fuisse à Deo percussum atque occisum scribit Simeon Dunelmensis. A nescio quo Ecclesiæ Gallicanæ Simoniaci Episcopo nunquam nominari potuisse Spiritum Sanctum, supra nobis dixit Sanctus Petrus Damiani. Ejusmodi exempla sunt longè plurima. Simoniam aliqui olim existimarunt adeo detestabilem, ut omnem à Simoniaci datum vel acceptum Ecclesiasticum Ordinem aut quodvis Sacramentum judicarent esse irritum ac nullum. Hanc divino Jure censuerunt esse pœnam Simonia. Sanctus Augustinus non à solo Baptismate, sed etiam à Confirmatione & Ordine imprimi characterem indelebilem, adeoque etiam ab hæreticis data tenere, & exsufflari non posse, docet lucidissimè in scriptis suis adversum Donatistas. Etiam à Sancto Ambrosio laudata Capuana Synodus non solum rebaptizationes, sed & reordina- tiones damnat, eamque confirmarunt tertia Carthagenensis, & Trecentis sub Joanne octavo. Martianum, Naxitanæ in Illyrico urbis Episcopum, qui ab Bonoso Photiniani erroris Episcopo ante damnationem ordinatos reordinare suadebatur à Rustico Pseudo-Presbytero, compe- scuit Innocentius primus. Et ad Joannem Raven- nensem Metropolitam, qui in Histrorum trium Capitulum schismate ordinatos reordinare volebat ex

nescio cujus alterius Episcopi exemplo, scripsit Gregorius Magnus: *Absti à vestra Fraternalitate sic sapere. Sicut enim baptizatus semel non debet iterum baptizari, ita qui consecratus est semel, in eodem ordine iterum non debet consecrari.* Et Maximum Salonitanum in Dalmatia Metropolitam, & Simoniaci ingressu & alia multa prævaricatione scdissimum, non per reordinationem, sed per solam pœnitentiam reparavit idem Gregorius. Sanctum item Arctardum, Namnetensem Episcopum, qui à Gislardo intruso Britonum Episcopo ordinatos reordinarat, graviter culpavit Nicolaus Primus. Apertissima sunt hæc testimonia. Ita omnes, si Sanctum Cyprianum & Sanctum Firmilianum cum ipsorum sequacibus excipias, sensisse olim Ecclesiæ Doctores, possit facile ostendi. Quia tamen de baptismo præsertim Augustinus loquitur, quidam mediorem sæculorum Episcopi, imò & Romani Pontifices hic hæsitant. Cuncta ab hæreticis, schismaticis, degradatis aut excommunicatis Ministris data, præter Chrisma & Baptismum, Sacramenta crediderunt esse irrita & exsufflanda. Etenim quod Ceddam Eboracensem Archiepiscopum, à Wine Ventanæ civitatis Episcopo Simoniaci consecratum, refacerit Theodorus Cantuariensis Archiepiscopus, scribit Radulphus de Diceto. Wine Simoniacum, & Ceddam à Theodoro fuisse re- consecratum, licet istam causam discretè non exprimat, adfirmat in Anglorum Historia etiam venerabilis Beda. Omnes item per intrusum Pontificem Constantinum ordinatos Episcopos & Clericos fuisse à Stephano quarto reordinatos, atque exsufflata omnia, præter Chrisma & Baptis- mum, ab istis data Sacramenta, multis refert in hujus vita Anastasius Bibliothecarius. Quod etiam Formosus Portuenfis Episcopus, quia per Joannem octavum degradatus, dum in Pontificem electus fuit, seipsum denuo sacerari iusserit, aliqui affirmant. Omnes item à Leone octavo, quem laica Ottonis primi Imperatoris violentia intrusum dicebant aliqui, ordinatos fuisse per Joannem duodecimum reordinatos, scribit Sigebertus Gemblacensis. Et quidem Leonis hujus causa omnino videtur non fuisse æqua. Nam Sanctum Leonem, quem nos nonnum dicimus, in Sancti Lanfranci vita Milo Crispinus, & Bec- centis Monasterii Chronicon constanter vocant octavum. De eodem habet liber Pontificalis: *Leo octavus, qui vulgò nonus perperam nominatur.* Quidquid sit, istius ordinatos dictus Joannes coegit ad hanc Professionem: *Pater meus nihil sibi habuit, nihil mihi dedit.* Stephani quarti in Constantinensi intrusi ordinatos exemplum se sequi fuit protestatus. Errorem secutus est & Stephanus septimus, omnes ab Antecessore suo jam dicto Formoso consecratos denuo consecrans. Innum- eram Episcoporum, Presbyterorum, ac Diaconorum multitudinem fuisse reordinatam, & omnem ubique Clerum ad idem facinus adjuvan- dum ac propagandum juramentis adstrictum, adfirmat Auxilius Presbyter, qui & ipse ad reor- dinationem postulatus, insigni volumine ostendit utriusque Stephani factum fuisse temerarium, avitique dogmatis ac moris prævaricatorum,

& illius auctricem Stephani septimi Synodum fuisse Lupinam ac latrocinalem. Et ut talem damnavit Ravennæ Synodus, Theodorus secundus, ac Joannes nonus, reordinationes non minus quam rebaptizationes detestans ex laudato Canonis Africano. Quin & istam Synodum elementa damnarunt: ad illud enim ex vario capite infelix Decretum terra tremuit, ac Lateranensem Basilicam laceravit.

Neque hæreticum, neque schismaticum fuerat ante Pontificatum Formosus, sed per Joannem octavum dumtaxat dejectus ab Episcopatu Portuensi, & accusatus de perjurio, ideoque à Theodoro & Joanne datam pro ejus Ordinationibus & aliis Sacramentis sententiam aliqui, Theodori Cantuariensis judicium secuti, noluerunt Simoniacorum aut aliorum hæreticorum Ordinationibus patrocinari. Hujus sententiæ fuit Leuthericum Metropolitæ Senonensis, quem tamen à reordinationis attentato cohibuit Sanctus Fulbertus Carnutenfis Episcopus, à Sancto Petro Damiani exinde laudatus in opusculo de suis Actis apud Ecclesiam Mediolanensem. Post Henrici tertii Imperatoris, grassantem Simoniam ubique eliminantis, tempora reordinationis error adeo invaluit, ut ad Henricum Ravennæ Archiepiscopus scribat in sexto suo opusculo laudatus Petrus Damiani: *De iis, qui gratis sunt à Simoniacis consecrati, quanta jam per triennium in tribus Romanis Conciliis fuerit disceptatio, quamque perplexa atque confusa dubietas, & in iis partibus quotidie ventilatur, Sanctitatem vestram latuisse non arbitror, præsertim cum crescente fluctuationis ambiguo, eazem sit processum, ut nonnullos constet Episcopos ab illis ordinatos Clericos deinde consecrasset. Reconsecravit enim etiam Sanctus Pontifex Leo nonus, de quo idem Doctor in opusculo de suis Actis apud Mediolanum: Id etiam nos non præterit, quod nostræ memoriæ nonus Leo Papa plerisque Simoniacos, & male promotos tamquam noviter ordinavit. Pergit in sexto Opusculo: Cum mihi recurret in memoriam, quia jam venerabilis Papa in postrema Synodo omnes Episcopos ex Divina contestatione rogaverit, quatenus Dei misericordiam in commune deposcerent, ut quid super hoc scrupuloso negotio discernendum esset, mutantibus revelaret.*

Ex istis tribus Synodis una omnino fuit S. Leonis noni, de qua idem opusculum: *Cum omnes Simoniacorum ordinationes Synodalis rigoris auctoritate Leo Papa cassasset, protinus à Romanorum multitudine Sacerdotum magnæ seditionis tumultus exortus est, ita ut non solum ab ipsis, sed à plerisque diceretur Episcopis, omnes penè Basilicas Sacerdotalibus officiis destitutas, & præcipuè Missarum solemniam ad subversionem Christianæ religionis, & desperationem omnium circumquaque fidelium funditus omittenda. Quid plura? Post longa jam disceptationem hinc inde volumina tandem suggestum est, reverendæ memoriæ nuper ejusdem sedis decrevisse Clementem secundum, ut quicumque à Simoniaco consecratus esset, quem in ipso ordinationis suæ tempore non ignoravit Simoniacum, cui se obrulerat promovendum; quadragesima tunc dierum pœnitentiam ageret, & sic in accepti Ordinis officio ministraret. Quam nimirum sententiam protinus venerabilis*

Leo ratam percensuit, & sub hujusmodi pœnitentiæ omnes in acceptis officiis deinceps perseverare mandavit. Altera Synodus fuit Nicolai secundi, de qua idem denuo opusculum: Tempore Nicolai venerabilis Papæ rursus hæc questio mota est, ac diutius ventilata. Verum post plurimum certaminum fluctus, post nutantium denuo questionum perplexa ac sinuosa volumina, ad hunc tandem judiciali sententiæ limitem res expedita pervenit, ut hætenus à Simoniacis gratuito consecrati in adeptæ dignitatis honore persisterent, necdum vero promoti ab illis ad ordinem provehi de cætero licentiam non haberent. Quam Synodum laudat etiam ac lucidius exponit in litteris ad cives Florentinos: Constitutum est in Romano, sanctæ memoriæ Nicolai præsentate, Concilio, ut quicumque per Simoniacos Episcopos non Simoniacè fuissent in cujuslibet Ecclesiastici gradus dignitate promoti, in percepti honoris ministerio permanerent: ex tunc vero & deinceps quicumque pateretur à Simoniaco provehi, nihil penitus ex ea deberet promotione lucrari, & sic ministrandi jura deponeret, tamquam si hæc nullatenus percepisset. Hac itaque ratione jam non modo Simoniacos reprobamus, sed & per eos exhibita Sacramenta contemnimus. In generalium Synodorum tomis exstat hæc Synodus, asseriturque illic Nicolaus Pontifex in hæc verba definiisse: Erga Simoniacos nullam misericordiam in dignitate servandam habendam decernimus, sed juxta Canonum sanctiones & Decreta SS. Patrum eos omnino damnamus, & deponendos esse Apostolica auctoritate sancimus. De iis autem, qui non per pecuniam, sed gratis sunt à Simoniacis ordinati, quia questio à longo tempore est diutius ventilata, omnem nodum dubietatis absolvimus, ita ut super hoc Capitulo neminem deinceps ambigere permittamus. Omnem Ecclesiam viciosi hinc ordinationibus ait undequaque esse plenissimam, ideoque eas in multitudinis gratiam dispensatoriè tolerat, disertè vetans misericordiam unquam assumi in regulam. Solis jam factis indulget gratiam, futuras omnes punit rigidissimè, edicens & de Ordinatis & de Ordinatoribus: Depositi pœnitentiam agant, & privati à propria dignitate persistant, tamquam si manus impositionem nunquam percepissent. Synodus videtur mutila. Etenim ex Synodalibus ad omnes Ecclesiæ Latinæ Episcopos litteris adducit alium Canonem, & Decreto suo inseruit Gratianus: Statuimus Decretum de Simoniacis tripartita hæresis, id est, de Simoniacis Simoniacè Ordinatoribus vel Ordinatis, & de Simoniacis Simoniacè à non Simoniacis, & de non Simoniacis Simoniacè à Simoniacis. Simoniaci Simoniacè Ordinati vel Ordinatos secundum Ecclesiasticos Canones à proprio gradu decedant. Simoniacè quoque Simoniacè à non Simoniacis ordinati similiter ab officio male accepto removeantur. Non Simoniacos autem non Simoniacè à Simoniacis ordinatos misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio permittimus permanere. Quæ triplex distinctio notanda est & firmiter retinenda. An porro creatoriam & acceptæ ordinationis iterativam, an pœnitentialem manus impositionem laudet Nicolaus Pontifex, fateor me ignorare. Quis enim non videat gravissimis incommodis utramque subiacere? A Sancto Petro Damiani lauda-

Lib. 8.
Ep. 11.

L. 6. Ep. 38

Epist. 25.

Epist. 24.

rum, quod hujusmodi ordinatos per quadraginta dierum pœnitentiam recepit, Clementis secundi Decretum fortiter suadet laudari manum pœnitentialem. Nam Decretum hoc Nicolaus, Leonem nonum secutus, omnino confirmat. Laudatam Nicolai Synodum de verbo ad verbum repetivit, & in sua etiam Romana confirmavit Alexander secundus. Confirmavit & laudatam ad omnes Episcopos Epistolam, de qua Gratiani Scholiastes Augustinus Caravita: *Verba hujus Capituli erga Simoniacos sunt in Epistola Nicolai secundi, in qua Concilium à se habitum refert, atque ea repetivit Alexander secundus in Epistola omnibus Catholicis Episcopis directâ, quæ habetur Romæ manuscripta in tribus pervevisti codicibus. Quæ duæ Epistolæ, ubi publici juris fuerint, poterunt nos plura docere. Hæc interim Alexandri secundi Synodus est tertia superius laudata per Petrum Damiani. Eandem laudat & sequitur in litteris ad Rainaldum Comensem Episcopum Gregorius septimus: Quod Presbyter filius noster interrogare curavit, quid de his, qui à Simoniacis nesciente: & sine pretio ordinati sunt, Apostolica Sedis misericors censura decernat, hoc observare te volumus, eos qui ante tempus Nicolai Papæ sine venialitate à Simoniacis ad aliquem gradum promoti sunt, si tamen vita eorum irreprehensibilis esse probatur, per manus impositionem confirmatos in suis Ordinibus permanere & ministrare posse. Etiam ipse de manus impositione loquitur obscurè, & fateor à me non capi. Quidam omnino voluit fuisse reordinationem. Forsan fuerit simplex aliqua benedictio, qualem in septimo Concilio laudat etiam Sanctus Tharastus Patriarcha Constantinopolitanus.*

Hæc omnia Clementis secundi, Leonis noni, Nicolai secundi, & Alexandri secundi Decreta agunt de solis per Simoniacos Episcopos non Simoniacè ordinatis Clericis, ideoque ipsos cum suis Synodis Pontifices aliqui volunt de Simoniacè acceptorum Ordinum invaliditate non dubitasse. At certum est dubitasse. Etenim ad suum, qui nescio quem pecunia ab alio Episcopo ordinatum Presbyterum parabat reordinare, Metropolitanam Leuthericum scripsit circa hæc tempora Sanctus Fulbertus Carnutenfis Episcopus: *Rebaptizationes & reordinationes fieri sacri Canones vetant. Et de promoti per pecuniam Diacono scribit ad nescio quem Episcopum Sanctus Hildebertus Archiepiscopus Turonensis: Fratrem illum à Diaconatu submovendum cognovimus, & submovemus. A Sacerdotio quoque Canonica eum suspendit auctoritas, quod vel nondum vel malè factus Diaconus evacuavit. Quomodo enim stabit edificium, cui nullum suppositum est fundamentum? Agitur itaque de vestro periculo, si patiaris prescriptum fratrem vel in Sacerdotio ministrare, quod revera malè accepit, vel in Diaconatu, quem fortasse non accepit. De istius Diaconatus valore palam dubitat, & tantus Doctor non audet definire. At vero Sanctus Petrus Damiani in libro Gratissimo omnino definiit pro istis Simoniacis, cunctoque aliud censentes aut dubitantes Episcopos multis conatus est ab errore liberare. Quin & Apostolica Sedis apud Mediolanum Legatus*

plures Simoniacè ordinatos etiam reparavit per solam pœnitentiam: quam tamen ejus clementiam uti irregularem, & disciplinam adversam culpavit Bertholdus Presbyter Constantiensis. Notanda sunt verba Joannis Monachi, qui in ejus vita post expositam istam Mediolanensem Clericorum reparationem pergit de Episcopis: *Cap. 16. Illi autem Episcopi, quibus administrandi licentia redditur, non ex malè mercata veteri ordinatione ad amissum reparantur officium, sed ex illa potius Beati Apostolorum Principis efficacissima auctoritate, qua in Beatum Apollinarem usus est, dicens: Accipe Spiritum Sanctum, simulque Pontificatum. Hoc est, per novam Ordinationem. Sic verba videntur cogere, Cur solos Episcopos duxerit reordinandos, ignoro. Quidquid sit, quod S. Leo nonus Hugonem Lingonensem Episcopum in Remensi degradavit ob Simoniacum ingressum, ac postea pœnitentem in Romana Synodo non reordinavit, sed per baculum & annulum dumtaxat reinvestiverit, testatur in sui Cœnobii Chronico Laurentius Yirduni ad Sanctum Vironem Monachus. Quod eodem modo plures Simoniacè ordinatos Episcopos reparavit Alexander secundus ac Gregorius septimus, ostendi possit multis exemplis. De his enim Cardinalis Benno sumpsit anam hujus mendacissimæ calumniæ: *Hildebrandus instabat Imperatori, ut eiceret Episcopos Simoniacos. Imperator credens quasi ex zelo legis, quasi à Throno Dei procederent hæc mandata, sine mora obediebat: Hildebrandus verò expulsos à Rege Simoniacos relocabat, & quos Regi infestos reddiderat, eos sibi familiari amicitia reconciliabat, & multis, & magnis juramentis sibi fidos & obnoxios efficiens præ aliis exaltabat. Hinc interim luceat Romanos tunc Pontifices, aliosque palmares istius sæculi Doctores, in illo, qui datos & acceptos Simoniacè Ordines affirmat irritos, errore non fuisse sine hæsitatione firmos. Quod ejusmodi ordinatos nunquam reparare, sed immobiliter inter Laicos hæere sanxissent, in disquirendo istius Ordinationis valore noluerunt se fatigare. Laborarunt de solis per Simoniacos non Simoniacè datis Ordinibus, quibus clausa non erat janua gratiæ & dispensationis.**

Non solum ipsos, sed præter Baptisimum omnia per Simoniacos, etiam non Simoniacè, data Sacramenta esse irrita & nulla credidere plures per Germaniam Episcopi, de quibus adversus suum Simoniacè intrusum Episcopum Herimannum scribit apud Jacobum Gretzerum Ecclesiæ Bambergensis: *Pro Herimanni persona dudum infamiam Simoniacæ hæresis sustinimus ab omni Ecclesia, & omnes ferè Episcopi & Archiepiscopi publicè omnia Christi Sacramenta profanari deploarunt, & Christum Corpusque Domini, quod ipse consecravit, velut menstruatæ immunditias exhorruerunt, gradus etiam Ecclesiasticos, quos ille instituisset, detestabili illusione deumbratos adferebant. Eos non dumtaxat illegitimè adferebant datos, sed & illuforiè. Et nescio quis antiquus Gregorii septimi Apologus in sua ad omnem Ecclesiam Epistola hæc habet: *Sciendum, quod VVigbertus arguit Catholicos adferere illa, quæ sunt extra Ecclesiam, Sacramenta non esse, nec aliud quam damnatio-**

Ep. 20.

rem cuiquam conferre, adstruens tam extra quam intra Catholicam Ecclesiam hæc omnia rata & vera existere, adsumitque in testimonium adseritionis sue Augustini sententiam in quodam Tractatu in Evangelium Joannis contra rebaptizatos edito. Quam & nos fideliter amplectentes respondemus hoc Augustinum de solo, unde tunc agebatur, Baptismi dixisse Sacramento. Existat fragmentum hoc apud Venericum Vercellensem Episcopum in libro de unitate Ecclesiæ. Reordinationis error adeo tunc inoleverat, ut Anti-Papæ Wigberti Henriciana factio de ipso totam accusaret Ecclesiam, ipsam ab avito per Sanctum Augustinum tradito dogmate apostata diceret, ideoque Catholicam Communionem non esse amplius apud Gregorium septimum, sed ad sese transiisse. Et aliud reponere nesciit iste Apologus, quam quod Augustinus non de cunctis Sacramentis, sed de solo Baptismo adversum Donatistas disputasset. Quocirca ex illis, qui Sacramenta ista, non pro dubiis, sed pro certò nullis habent, fuit hic Apologus, ideoque dicto Venerico, & omni Wigbertinæ factioni dedit amplissimum campum accusandæ totius Ecclesiæ. Hæretici enim atque Schismatici consueverunt & gaudent paucorum lapsum derivare in omnes, atque de illo totam Ecclesiam infamare.

Hoc interim in errore pertinacissimi fuerunt quidam Florentini Monachi, de quibus scribit Petrus Damiani: Dicunt quia à Simoniacis Sacerdotibus nec Christum confici, nec Ecclesia dedicari, nec Clericalia jura conferri, nec Missarum ullo unquam tempore potuerunt solemniter celebrari. Et tam hæc impudenter allegant, ut anno toto compulerint in tribus plebibus sine conspersione Christum catechumenos baptizari. Acriter exaggerat istam temeritatem, & pergit: Eidem ipsi, qui Baptismum sine Christum fieri docuerunt, adhuc adversum eos, qui ante Synodum gratis sunt à Simoniacis ordinati, sufflant, eos cum suis Ordinatoribus esse hæreticos dogmatizant, eorumque Missas & omnia per eos facta mysteria blasphemant, anathematizant, conspuunt, abjiciunt, explodunt, eorumque benedictionibus terribiliter maledicunt. Laudat Nicolai secundi Synodum, quæ à Simoniacis non Simoniacè huc usque ordinatos sanxerat recipiendos per poenitentiam, & solos deinceps ordinatos in Laica humilitate deferendos. Perduelles Monachi omnem quovis tempore à Simoniacis datum Ordinem volebant esse substantialiter nullum, & exsufflari. Neque hic stetit temeritas, pergit enim laudatus Petrus: Cur de sola Sacerdotum seu Sacramentorum obrectatione conquerimur, cum ab eis omnia pene dilacerari, omnia conspui, omnia dicantur irrisione publica subsannari? non est, inquit, Papa, non Rex, non Archiepiscopus, neque Sacerdos. Unde factum est, sicut dicitur; ut mille circiter homines his nugis & naniis decepti sine Sacramento Dominici Corporis & Sanguinis ex hoc mundo discesserint. Opinantur enim per hujus temporis Sacerdotes nullam in Sacramentis posse fieri veritatem. Sed & quam plures reperimus Ecclesiæ, quas non modo ingressibus suis indignas dicunt, sed nec salutationis quidem obsequio idoneas arbitrantur. Nam & salutare despiciunt, quas utique

dedicatas ab indignis nescio quibus Episcopis suscipiantur.

Donatistarum ac Messalianorum resuscitarunt errorem, posueruntque fundamenta variæ postmodum stultitiæ, de qua Matthæus Parisiensis: Diebus illis quidam, quasi honestæ vitæ ac scientiæ habitum & gestum prætendens Ordinis Cartusien-sis, captus est apud Cantabrigiam, nolens intrare Ecclesiam aliquam. Palam asseruit: Gregorius nonus Pontifex, quem infamabat de Simonia, non est Papa, non est Caput Ecclesiæ. Ecclesia profanata est, nec debent in ea Divina celebrari, nisi rededicata fuerit, vasa & vestimenta ejus reconsecranda sunt. Diabolus solutus est, Papa hæreticus. Polluit Ecclesiam, imò mundum Gregorius, qui Papa dicitur. Et ad eundem annum Conradi Abbatissis Uspergensis supplementum: His temporibus fuerunt in Sverveia Prædicatores, qui in Pontificem Romanum & Cardinales magna dicendi libertate os aperirent, Frederici secundi Imperatoris, quem Innocentius quartus degradarat, & Conradi filii ejus causam justificantes, ausi dicere apud Summum Pontificem, Cardinales & Episcopos nullam residere auctoritatem, quoniam omnes labe Simonie maculati essent, nec quidquam tenere à Christo potestatis. Et quod Sacerdotes in mortali constituti peccato neque ligarent, neque solverent, neque consecrarent, quod nemo in orbe Christiano interdiciere posset Divinis Officiis, quodque sine discrimine ea audirentur & celebrarentur impune. Et in fine sue prædicationis indulgentiam, inquit, quam annuntiamus, non à Papa consistam, non à Prælati compositionem, sed ex Deo omnipotente vobis annuntiamus. Quas insanias resumpsit, & in solemne dogma vertit Joannes Wicleffus, uti patet ex variis ejus articulis damnatis per Synodum Constantiensem.

His, dum ad communes totius ubique Ecclesiæ preces expectabatur divina instructio, quæstionibus pendentibus, ex multorum per Italiam Episcoporum rogatu librum Gratissimum composuit Sanctus Petrus Damiani, variis sanctorum Patrum & Synodorum auctoritatibus demonstrans datos à schismatico, aut hæretico, adeoque & Simoniaci Episcopo Ordines esse omnino ratos & validos, & per Ecclesiam posse ex legitimis causis admitti ad ministerii executionem. Est res longè certissima, attamen tunc cunctis non fuit persuasa. Etenim Daimbertum, à Wecilone Moguntinorum Simoniaci & schismatico Episcopo non Simoniacè ordinatum Diaconum, eaque de causa à Synodo Quintelburgensi damnatum, reordinavit ac postea in Pisanum etiam Episcopum consecravit Urbanus secundus, factum suum Sanctorum Damasi & Innocentii primi Pontificum auctoritate purgans apud graviter offensos Petrum Pistoriensem Episcopum ac Rusticum Vallis-Umbrosæ Abbatem, & adjungens: Quod non reiterationem existimari censemus, sed tantum integram Diaconi dationem, quoniam Wecilo, qui nihil habuit, nihil dare potuit. Hic est ille Daimbertus, qui postea fuit Patriarcha Hierosolymitanus. Hinc etiam ad Lucium S. Juventii Ticinensis Præpositum scribit idem Pontifex: Ad hoc quod subjungitur, utrum sit utendum Ordinationibus & reliquis Sacramentis à Simoniacis

exhibitis, ut ab adulteris, Monialium violatoribus, vel hujusmodi. Ad hoc, inquam, ita respondemus: Si schismate vel hæresi ab Ecclesia non separantur, eorumdem Ordinationes & reliqua Sacramenta sancta & veneranda non negamus. Inter Baptisma & reliqua Sacramenta ait esse grandem differentiam, istudque solum extra Ecclesiam valere. Velle videtur hanc fuisse sententiam S. Cornelii Pontificis, Stephani, Innocentii, Siricii, Anastasii, Leonis, Gregorii Magni, nec non Sancti Augustini, & adversus S. Cyprianum omnium sub cælo Ecclesiarum. Dico, Videtur. Etenim aliud suadent hæc verba: Schismaticorum & hæreticorum Sacramenta, quoniam extra Ecclesiam sunt, juxta SS. Patrum traditiones formam quidem Sacramentorum habent, non autem virtutis effectum habere profitemur, nisi cum ipsi, vel eorum Sacramentis initiati per manus impositionem ad Catholicam redierint unitatem. Nequaquam novæ Ordinationis manus hic intelligitur, sed solius poenitentiae, quæ accepta Sacramenta omnino supponit valida & rata. Hoc ipsum evincunt verba, Formam Sacramentorum habent. Est phrasia Augustiniana, significans validum, sed informe Sacramentum. Quapropter adductæ Epistolæ sensum fateor à me non capi.

Quidquid sit, reordinationes in Ecclesia tunc necesse cessarunt. Etenim ad Rudolphum Sagenensis Monasterii Abbatem scripsit hocce tempore S. Anselmus: De fratre illo, quem dicitis esse ordinatum à quodam Episcopo, qui à nobis est interdictus, hoc respondeo, quia si ordinatus est ab Episcopo de Wallia, qui vocatur Erenardus, nec illis Ordinibus, quos ab illo accepit, nostra concessione aliquando utetur, nec ab ullo Episcopo reordinari debet. Licet fortè non Anselmus, certè Rudolphus lucidè hic probat reordinationem. Et de Clericis per Guibertum Anti-Papam, ac ejus Schismaticos aut Simoniacos Episcopos consecratis statuerunt apud Abbatem Uspergensis in Synodo Northufensi Cardinales Legati Paschalis secundi Pontificis: His qui à Pseudo-Episcopis fuerant consecrati, per Catholicam manus impositionem reconciliatio proximo jejuniu danda fore promittitur. Quod etiam Lucius tertius omnes ab Octaviano Anti-Papa, ejusque successoribus & Pseudo-Episcopis ordinatos recipere ac reordinare promiserit, atque ita cum Frederico primo Imperatore pacem firmavit, scribit in Saxonica Historia Albertus Crantzius, & adjungit: Sed cum postea die manus illis essent imponendæ, immutatum erat consilium, quod Papa diceret in Concilio Veneto Decreta non posse nisi alio Concilio immutari. Promisit autem de proximo alium à se convocandum cœtum, in quo super his constitueretur. Concilium istud Venetum laudat in Chronico Ecclesiastico etiam Onusius Paninus: Conventus maximus Venetiis habitus, ubi inter Pontificem Alexandrum tertium & Fredericum primum Imperatorem pax facta. Calixtus tertium Anti-Papam, Octaviani successorem, omnesque ab illo consecratos Episcopos & Clericos fuisse damnatos, & extra omnem reparationis spem degradatos, cunctaque ab illis dedicata Altaria fuisse destructa scribit Rogerus Hovedensis. His omnibus adfuerat & subscripse-

rat Lucius tertius, ideoque sine novæ Synodi auctoritate censebat degradatos istos non posse à se reparari. Censebat reparari non posse, nisi per novam Ordinationem: Et tandem omnino reordinavit. Testatur hoc in tertio sui Poenitentialis libro Robertus de Flammersburch, Parisiis ad Sanctum Victorem Clericus regularis: Lucius Papa, ut dicunt, fecit reordinari ordinatos ab illis, qui ultimam manus impositionem acceperant extra Ecclesiam. Et mirum fuit, quod Cardinales consenserint.

Et hunc reordinandi morem varii tunc etiam Doctores pertinacissimè defenderunt. Eos inter fuit Bernardus, Constantiensium in Germania Scholarum Rector, qui Gregorii septimi de Conjugatorum & Simoniacorum Clericorum non audiendis officiis nec admittendis ministeriis Decreta quidem defendit optimè, at graviter modum exceffit, dum cuncta, præter Baptismum, data per ipsos Sacramenta asseruit irrita & exsufflata. Quare merito illum notavit Bertholdus ejusdem Ecclesiæ Presbyter. Eundem morem constanter defendit suprâ memoratus Gregorii septimi Apologus, quem fuisse nescio quem Hirgauzientem Monachum scribit in præfatione ad Venericum Vercellensem Episcopum in illum opus Ulricus Huttenus. Et sanè Hirgauzientis Monasterium fuisse Gregorio addictissimum, lucet ex ejus Abbate Guilielmo, quem laudatus Pontifex esse voluit unum ex Decretorum suorum executoribus. Quisquis fuerit, reordinationis adeo tenax fuit iste Apologus, ut constanter asseveret Sanctum Augustinum de solo Baptismate disputasse in Donatistas, ideoque istud solum extra Ecclesiam valere. Guiberti calumnias confirmavit & dictus Venericus: Clemens Papa arguit eos, qui aliter credunt de Sacramentis Christi & Ecclesiæ, asserentes ea extra Ecclesiam Sacramenta non esse. Clemens iste est Guibertus, quem ejus factio vocavit Clementem tertium. Rursus dico non omnes ita sensit Catholicos. Hinc enim non solummodo dicti Bernardi doctrinam laudatus Bertholdus, sed etiam Daimberti factam ab Urbano secundo reordinationem aperte & liberè culparunt Petrus Pistoriensem Episcopus, & Rusticus Abbas Vallis-Umbrosæ. A quibuslibet factas reordinationes damnavit in libro Gratissimo & Sanctus Petrus Damiani. Quin tamen calumnia fundamentum habuerit, & multi cum Bernardo docuerint, non possumus inficiari. Quin imò quidam volunt varia Gregorii septimi, Urbani secundi, Paschalis secundi, Calixti secundi, Innocentii secundi, & Alexandri tertii, quæ datos extra Ecclesiam à Simoniacis aut schismaticis Ordines definiunt irritos, Concilia cum ipso definivisse. Romanæ enim dicti Alexandri Synodo tanquam Cardinalis Hostiensis adfuit Lucius tertius, quem jam audivimus reordinasse. Hoc ab ipso factum volunt ex auctoritate istius Synodi. At certum est errare. Aliud est quoad substantiam, aliud quoad solam executionem irritus Ordo. Res erat tunc dubia, nec ad definitionem plenè disposita, hinc ambidextro vocabulo utæ sunt laudatæ Synodi, & nunquamque permiserunt in suo sensu abundare.

Facile

Fol. 41.
126.L. & Ep.
11.

A. 1246.

Ep. 19.

Ep. 17.

Lib. 3.
Ep. 23.

A. 1505.

Lib. 6, c.
47.An. 177.
Fol. 568.

A. 1091.

Fol. 126.

Facile tamen crediderim Quintelburgensis, cui Gregorii septimi Legatus Cardinalis Otto præedit, Synodi fuisse aliam mentem: *Wecilonis Moguntini inuolantis, & Sigfridi Augustensis, & Norberti Curienfis, imò ordinationes & consecrationes excommunicatorum penitus irritæ & iudicatæ sunt iuxta Decreta Sanctorum Patrum Innocentii, Leonis primi, Pelagii, atque ejus successoris Gregorii primi.* Omnino videtur agere de irritatione quoad substantiam. Etenim iste Cardinalis Otto est Urbanus secundus Pontifex, & iste Wicelo est ordinator Daimberti, cujus Diaconatum exufflavit dictus Urbanus, atque reiteravit.

Eandem quæstionem de Simoniacis, ac omnibus generatim hæreticis, proponit in quarti libri vigesima quinta distinctione Petrus Lombardus, & præfatur: *Hanc quæstionem perplexam ac pænè insolubilem faciunt Doctorum verba, qui plurimum dissentire videntur.* Adducit quatuor diversas sui temporis sententias; nihil decidit, & rem magis involvit, à manifestis Simoniacis, licet non Simoniacæ, datos Ordines videtur exufflare. Eandem errorem sequuntur Petrus Pictaviensis, Præpositivus, Hugo à Sancto Victore, & ad primæ causæ primam quæstionem Gratianus. Sancti Augustini de non repetendis hæreticorum Sacramentis sententiam restringit ad solum Baptisma. Attamen veritas suos etiam semper habuit Patronos. Duravit dubium fermè usque ad tempora Sancti Thomæ Aquinatis, qui omnia hæreticorum, schismaticorum, excommunicatorum & degradatorum præter pœnitentiam Sacramenta, dummodo in Ecclesiæ forma dentur, docuit & omnibus persuasit valida, & nullatenus repetenda, atque ita Ecclesiæ à grandi dubitatione liberavit.

CAPUT XVII.

Solvuntur aliquot de hac materia quæstiones.

PRIMA quæstio est, an etiam Hincmarus Metropolitæ Remensis, & alii tunc Galliarum Episcopi, datos à degradato Hincmari Antecessore Ebbone Ordines exufflarint & iterarint? In opere de sacris Ordinationibus affirmat Joannes Morinus, post hæreticos & schismaticos, imò post quosvis degradatos Episcopos vult in Ecclesia semper fuisse reordinatum, & firmare conatur exemplis omnium sæculorum. Hincmari sensum probat ex Immonis Tornacensis Episcopi verbis ad secundam actionem Synodi Sueffionensis: *Ab Ebbone, quod idem non habuit, nemo accipere potuit. Damnationem, quam habuit, per pravam manus impositionem dedit.* Hanc esse dixit Canonicam & Apostolicam auctoritatem. Eodem modo loquitur quinta eisdem Synodi actio: *Canonica & Apostolica auctoritate inventum & decretum est, ut quicquid in Ordinationibus Ecclesiasticis Ebbo post damnationem suam egerit, secun-*

dum traditionem Apostolicæ Sedis, ut in gestis Pontificum legitur, præter sacrum Baptisma, quod in nomine Sanctæ Trinitatis perfectum est, irritum & vacuum haberetur. Quod Hincmarus & omnis ista Synodus cuncta præter Baptisma data extra Ecclesiam Sacramenta, omnesque uti jurisdictionis, ita & Ordinis per degradatum Episcopum aut Clericum attentatos actus duxerint exufflanda, ex ejusmodi testimoniis Morinus affirmat. Firmari videtur ejus assertio per factum Sancti Arctardi Namnetensis Episcopi, à quo datos per Giffardum intrusum Episcopum Ordines fuisse exufflatos, supra audivimus ex litteris Nicolai primi Pontificis ad Salomonem Britonum Principem. Arctardus enim fuit Hincmari Collega.

Verum labitur vir Eruditus. Quod enim tota Sueffionensis Synodorum circa Clericos istos altercatio nequaquam de substantiali Ordinum valore, sed de solo per ipsos accepto ministrandi jure fuerit, lucidissimè patet ex actis Synodali-
 bus, confirmatque in Remensis Ecclesiæ Historia Flodoardus. Et hinc degradatos istos Clericos reparavit sine reordinatione Nicolaus Pontifex, nullusque Galliæ Episcopus reclamavit, quinimo ipsi degradatos unum existit Wulphadum promoverunt in Archiepiscopum Bituricensis. Nec sine causa distinguunt inter Baptisma & Ordinem. Licet enim utrumque substantialiter teneat, illud tamen ab Ecclesia agnoscitur, & per pœnitentiam formari potest ac debet, hunc verò ad executionem nulla ex causa, nisi per singularissimam dispensationem, admittit antiquus Ecclesiæ Canon, ideoque irritus dicebatur & nullus. In perpetua Laicorum humilitate fixi erant taliter ordinati, adeò ut nec Clerici nomen aut vestem regula illis indulgeret. Quæ omnia in marginalibus ad Synodum octavam Scholiis disertissimè tradit Anastasius Bibliothecarius: Sacrosatos ab Ebbone, & à dicta Synodo degradatos Clericos dicit per Sedem Apostolicam sine nova Sacratione fuisse ex causis restauratos. Nec obstat factum Sancti Arctardi: Britones erant barbari, semi-Christiani, & ab Ecclesiastica Regula in pluribus devii, ideoque datos ab eorum Episcopis Ordines substantiali alicui vicio subjacere credidit Arctardus. Quare inter ipsum & Hincmarum nihil fuit hac in re communionis. Et ejus nihilominus factum Nicolaus Pontifex damnavit.

Altera quæstio est, an datos à Photio Ecclesiæ Constantinopolitanæ intruso Patriarcha Ordines, aut ejus consecrator Gregorio Syracusæ Archiepiscopo, Romana Ecclesia aut octava Synodus duxerint substantialiter irritos ac exufflandos? Etenim laudata Synodus Methodiana atque Ignatiana consecrationis Episcopos & Clericos per pœnitentiæ libellum recepit in gradum, at verò Photianam consecrationem adeò projecit, ut etiam de Paulo Cæsariensis in Cappadocia Archiepiscopo scribat in marginali Scholio Anastasius Bibliothecarius: *Paulus iste Archiepiscopus quondam fuit consecratus à Photio, sed quia cum cæteris, qui à Photio manus impositionem susceperunt, secundum sententiam Papæ Nicolai con-*

*demnatus est, & quoniam erat utilis, pro consolatione damnationis ab Ignatio Patriarcha Cartophylax effectus est. Scripsit enim Papa Romanus, ut alia illum, excepto Sacerdotio, quantacumque vellet, dignitate ditaret. Photianas, inquam, ordinationes Nicolaus primus & Adrianus secundus fuerunt adeò detestati, ut nec in isto Paulo, summo per omnia viro, ipsarum valorem voluerint agnoscere. Assiduè eas dicunt nullas, vanas, vacuas, irritas, Photiumque æquant Maximo Cynico, de quo prima Synodus Constantinopolitana: *Maximus neque fuisse, aut etiam esse putetur Episcopus, neque hi, qui ab eo ordinati sunt, quatenus gradum Clericatus obtineant, omnibus scilicet, quæ circa eum, vel ab eo gesta sunt, in irritum revocatis.* Sanè Chrismatiss à Photio aut Photianis datum Sacramentum exufflavit atque iteravit Romana Ecclesia, ideoque idipsum de Ecclesiasticis Ordinationibus censuisse existimat præfatus Joannes Morinus.*

At certum est errare. Nusquam de substantiali Ordinum valore, sed de sola executione & ministrandi jure cum Photio & Photianis octava Synodus disputavit. Lucidissimè id patet ex actis Synodalibus. Et hinc Joannes Octavus, Marinus primus, Adrianus tertius, & Stephanus sextus, qui Photium & Photianas tandem per pœnitentiæ libellum repararunt ac receperunt in gradum, penitus nullam reordinationis fecerunt mentionem, longè minus reordinarunt. Et de Photio scribit in Sancti Ignatii vita Nicetas Paphlago: *In primis Photius hoc agebat, ut Ordinationes Patriarchæ transmutaret, atque ab eo damnatos sedibus restitueret. Sed cum id Imperatori non probaretur, videte quid tentarit. Consecratos à Sancto Ignatio resacrare conatur. Quod cum æquè parùm succederet, omnesque indignissimè ferrent atque execrarentur, ne ita quidem defecit iniquitas, &c.* Et iterum: *Et tu, Photii, audita magni Basilii sententia, nihil reformidabas, cum de quopiam admirandus dixit, nullum ex omnibus totius mundi Hæresarchis, qui fuerunt quamplures, ausum fuisse resacrare, præter Eustatium Ancyro-Galatam, cujus nefarium scelus Synodus Gangrensis exponit.* Locum posteriorem scio, non de Episcoporum aut Clericorum, sed de Altarium, quas à Photio factas exufflavit & Ecclesia, consecrationibus loqui, utque tamen affirmat omnem temeritatem istam fuisse tunc Orientali Ecclesiæ penitus ignotam, & dudum damnatam in Eustatio Sebasteno. Neque ex Confirmationis exufflatione inferri possit exufflatio Ordinationis. Rationem adduxi in Scholiis octavæ Synodi.

Tertia quæstio est, an ad sexagesimum octavam, qui Hæreticorum Ordinationes exufflat, vulgare Apostolorum Canonem rectè scribat laudatus Morinus: *Nullum Ecclesiæ Decretum in favorem Hæreticarum Ordinationum hætenus adferri potest, quo antiquissimus ille Canon hac in parte corrigatur?* Respondeo negativè. Etenim Hæretici olim omnino erant Novatianenses, quorum tamen Ordinationes non exufflari, sed omnino ratas haberi sancit per octavam suum Canonem Sacro-Sancta Synodus Nicæna. Idem per speciale Decretum sancit de datis in Meletiano

Schismate Ordinationibus. Et quoad hoc punctum inter Hæresim & Schisma nihil esse discriminis affirmat frequenter etiam Sanctus Cyprianus. Et antiquum universæ Ecclesiæ, quo soli Hæresiarchæ in Laicam dumtaxat, lapsi autem cum illis, aut ab illis consecrati Episcopi aut Clerici etiam in sui gradus communionem recipi permittuntur, Canonem laudat Sanctus Athanasius in litteris ad Episcopum Ruffinianum. Alium item, quo consecratos à Majorino Donatistarum Principe Episcopos in suum honorem reparari indulgit Melchias Pontifex, laudat in litteris ad quosdam ejusdem factionis Episcopos, & à Carthageniensi collatione confirmari & innovari fecit Sanctus Augustinus. Plurimos ex omni fermè Hæresi & Schismate Episcopos & Clericos in suis gradibus recepit olim omnis sub cælo Ecclesia, & nec unus ostendi possit fuisse resacratus. Adductus verò Apostolorum vulgaris Canon est nullius ponderis: Putatur esse Sancti Firmiliani, errantis cum Sancto Cypriano.

Quarta quæstio est, an & activa & passiva Maximi Cynici Ordinatio à judicatis adduco Constantinopolitano Canone juperita sit irrita, atque exufflanda? Affirmat laudatus Morinus, dicens eum esse Theodori Balsamonis, Joannis Zonaræ, & omnium antiquorum Patrum sensum unanimem, atque adjungens: *Nec aliter intelligi possunt, si verbis vim suam statam esse velimus, nec eam pro libitu & commodo nostro interpretari.* Urget hæc Canonis verba: *In irritum revocatis.* Respondeo falli. Etenim Maximus & ejus Ordinator tractavit Constantinopolitanam, quomodo Georgium Alexandriæ intrusum ac ipsius Ordinator jam pridem tractat ex vetusto Canone Synodus Sardicensis, de qua in litteris ad Solitarios Sanctus Athanasius; Stephanum Antiochenum, Menophantum Ephesium, Acacium Cæsariensem, & Gregorium qui Laodiceæ pro Episcopo fuit, Ursatium Singidunensem, & Valentem Murciensem, & Theodorum Heracleensem, & Narcissum Neroniæ Episcopum deposuerunt; Georgii autem nomen Alexandriam missi ita in damando recitarunt, ut nec unquam eum Episcopum, nec dignum, qui Christianus appellaretur, conserent. Resciderunt enim omnes illius in dandis Ordinibus constitutiones, interdicentes ne quisquam ab eo ordinatus in Ecclesia vel nomen sui Ordinis obtineret. Synodale, quod etiam Basilium Ancyranæ, & Quintianum Gazensi Cathedræ ab Arianis intrusos tractavit eodem modo, Decretum latet, aut perit, ejus tamen compendium supersert in Synodalibus litteris ad omnes sub cælo orthodoxos Episcopos. Insigniter illud in octava Synodo exposuit Metrophanes Metropolitæ Smyrnenfis: *Aliter Ecclesiasticæ Leges Episcopos ab Hæresi reductos judicant, & aliter eos qui à hæresibus & sacrilegis contra leges sunt initiati.* Etenim in Hæresi aut Schismate promotis Episcopis & Clericis, licet semper degradari, aut potius uti in ipsa consecratione degradatos habuerit Ecclesia, unà tamen semper aliquam, si non regularem, certè dispensatoriam reparationis spem reliquit; at verò per Schisma aut Hæresim intrusis Episcopis, & datis propria ipsorum manu Ordinibus nihil istius spei dedit.

Cap. 45. 74. 97.

Lib. 3. cap. 11.

Ep. 162.

dedit antiqua disciplina, ideoque sancit irritos & nullos, id est, nulla unquam gratia ad ministerii executionem admittendos. Dico, *Propria ipsorum manu datis Ordinibus*: Quod eorum mediatas consecrationes receperit etiam antiqua Ecclesia, lucet ex octavo Canone Nicæno, recipiente propaginem intrusi Novatiani. Quod etiam Petri Mogi, Timothei Eluri, Petri Fulonis, ac Severi Antiocheni, facinorosissimè per Hæreticos intrusus, propaginem receperit, ostendi in Scholiis Synodi octavæ. Quinimò Anatolium, per Eutychianistas in Ephesino latrocínio Episcopos Sedi Constantinopolitanæ intrusum, ac vivo adhuc Sancto Flaviano super ordinatum, reparavit Sanctus Pontifex Leo Magnus, & nullo modo reordinavit. Et quidem Maximus Cynicus, non ab Hæreticis aut Schismaticis, sed ab orthodoxis Ægypti Episcopis fuit intrusus, adeoque nulla est ratio, ob quam de ejus Ordinatione dubitetur.

Quinta quæstio est, an Innocentius primus Pontifex docuerit datos ab Hæreticis Ordines esse repetendos? Affirmat Joannes Morinus, probatque ex variis ejus Epistolis. Primò, ex Epistola ad Alexandrum Antiochiæ Patriarcham, ubi Arianorum Episcopos & Clericos *eum Sacerdotii & Ministerii cuiuspiam dignitate suscipi in Ecclesiis non posse edicit*, additque causam: *Quoniam quibus solum Baptisma ratum esse permittimus, quod utique in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti perficitur, nec Spiritum sanctum eos habere ex illo Baptismate, illisque Mysteriis arbitramur, quoniam cum à Catholica Fide desiscerent eorum Auctores, præstationem Spiritus, quam acceperant, amisserunt. Nec dare ejus plenitudinem possunt, quæ maximè in Ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam per diderunt*. Ad quæ verba laudatus Morinus: *Qua ratione intelligi potest hoc effectum, solum Hæreticorum Baptisma ratum esse, solum Hæreticorum Baptisma non repetitur, si Hæreticorum quoque Ordinatione rata est, & non iteranda?* Respondeo hæc duo, *Solum Hæreticorum Baptisma ratum esse, & Solum Hæreticorum Baptisma non repetitur*, differre plurimum, & solum primum à doctissimo Pontifice asseverari. Etenim susceptum informiter in hæresi Sacramentum esse ratum nullo modo est idem, quod esse validum, sed est per legitimam Directorum aut Ecclesiasticorum Canonum viam esse in suos internos & externos effectus reparabile. At verò acceptum in Hæresi Baptisma semper per penitentiam, datos autem ibidem Ordines nulla unquam Canonum via reparavit antiqua Ecclesia, ideoque illud solum ratum, hos autem irritos habuit & sanxit. Et sanè non de reordinandis, sed de recipiendis in eum gradum & honorem Arianis Episcopis & Clericis consuluerat Alexander Patriarcha, & Innocentius Pontifex respondit: *Reordinationis facinus neutri venit vel incogitatum*. Et hic est laudati Pontificis locus, quem Synodi Sueffionensis quinta actio produxit adversum Remensis ab Ebbone degradato Ordinatō Clericos, quos suis sine reordinatione honoribus reddidit Nicolaus primus.

Alter ab erudito Morino adductus Innocentii locus est in Epistola ad Martianum Episcopum

Naxitanum. Bonofus Naxitanus Episcopus, Photinianæ blasphemix pessimus tradux, omnem infecerat Diocesim Illyricianam. Hinc ad Rufum Theffalonicensem Episcopum, suum in eadem Diocesi Vicarium, & subjectos illi Episcopos, Bonofus præsertim orthodoxum successorem Martianum, scripserat laudatus Pontifex, ut omnes à dicto Bonofu ante damnationem & Hæresim Ordinati Presbyteri ac Diaconi, licet cum ipso postmodum lapsi, si relicto atque damnato ejus errore vellent Ecclesiæ copulari, libenter reciperentur. Et ita Germinius Presbyter ac Lupentinus Diaconus fuerunt omnino recepti. Verùm dictus Martianus excessit limites. Etenim etiam Rustitium, à jam damnato Bonofu Ordinatū Presbyterum, suscepit, & quidem *iterata Ordinatione*. Ecclesiæ benignitas reverbos Hæreticorum Clericos raro corrigit, sed passim inflat. Adeo sanè inflatus fuit ille Rustitius, ut etiam Germinium & Lupentinum, omnesque à Bonofu antè damnationem consecratos postulerit ad reordinationem. Hinc Schisma. Etenim Rustitio Germinius & Lupentinus communicare noluerunt, illi autem favit Martianus Episcopus: Germinium & Lupentinum Pagenibus suis Ecclesiis non extruxit, quousque tamen Rustitio communicare, à sua communione suspendit. Quare Ravennam, ubi tunc ob captam à Barbaris Romam exulabat Pontifex, illi accesserunt, postulantes justitiam. Hæc est vera facti species. Quare errorem varium continent hæc Joannis Morini verba: *Germinius & Lupentinus, à Bonofu ante damnationem Ordinati apud Innocentium conqueuntur se ideo Episcopo suo gratiosos non esse, quod vellent illos iterum ordinari, ut Rustitius quidam, qui iterata Ordinatione Presbyteratum ab eo suscepit. Quod vero Pontifex nec probat, nec factum durè improbat, sed præcedens Decretum suum confirmat*. Utique suprà adductum de Ordinatis à necdum damnato Bonofu Clericis Decretum: *Eos recipiendos esse censuimus*. Pergit Morinus: *Subaudiendum, Cum Ordinibus suis, sine nova ordinatione*. Undè necessario consequitur eos, quos Bonofus Hæresarcha post damnationem ordinaverat, fuisse iterum Ordinatos, cum Pontificis Decretum eos solos excipiat, qui ante damnationem fuerant Ordinati.

Hic, inquam, est varius lapsus. Falsum est quod Martianus Germinium ac Lupentinum, alioque à Bonofu ante damnationem sacrosatos voluerit refacrare. Norat enim inter hos & Rustitium esse grande discrimen. Photinus Syrmienfis Episcopus, ejusque resuscitator Bonofus cum Sabellio fenserunt & Paulo Samosatensis, gloriose Trinitatis & benedictæ Incarnationis evacuarunt Mysteria, ideoque istud ipsum, quod de Paulianistarum Baptismo Synodus Nicæna & Constantinopolitana, de Photinianorum Baptismate statuerunt Patres laudati à secunda Synodo Arelatenfi: *Photinianos, sive Paulianistas secundum Patrum statuta baptizari oportet*. Addit de Bonofiacis: *Bonofiacos ex eodem errore venientes, quos sicut Arianos baptizari in Trinitate manifestum est, si interrogati Fidem nostram ex toto corde professi fuerint, cum Chrismate & manus impositione in Ecclesia*

desa recipi sufficit. Notanda sunt verba, *Ex eodem errore venientes*: Evincunt, quidquid Joannes Morinus dicat, Bonofum omninò fuisse Photinianum. Quod ipsum asserit huic Synodo coævus Gennadius Massiliensis, in virorum illustrium Catalogo laudans Audentium Hispaniæ Episcopum, qui scripsit adversum varios Hæreticos, præsertim Photinianos, & adjungens: *Qui nunc Bonofiaci vocantur*. Et Innocentii primi Pontificis de expellendis Photinianis ad Laurentium Segniensem Episcopum Epistola habet hanc Epigraphen: *De Bonofiacis, quod sint Judæis comparandi*. Et hinc Bonofiacos omninò rebaptizandos scribit ad Iberiæ Episcopos Sanctus Gregorius Magnus. Confirmat tertia Synodus Aurelianensis, asserens Bonofiacos rebaptizasse. Quod enim à nobis viderent se rebaptizari, ad rationem etiam rebaptizantur. Neque obest adductus Canon Arelatenfis. Dumtaxat ait Bonofiacos, solenni Hæreticorum more, fuisse Cadmæos fratres, & ipsorum quosdam baptizasse, quosdam non baptizasse in Sacro-sancto Trinitatis nomine, ideoque hos solos fuisse & esse rebaptizandos. Quod ipsum in librorum contra Arianos fragmentis testatur Sanctus Alcimus Avitus, Archiepiscopus Viennensis: *Unus Dominus est, non dividimus; una Fides, non scindimus; unum Baptisma, non iteramus*. Cui honorem suum etiam in Bonofiacorum, aliorumque receptione servant, si se in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizatos esse respondeant, quod bene confessi sunt, servando recipimus. Lucidè affirmat alios fuisse, alios non fuisse in Sacro-sancto trium personarum nomine baptizatos. Porrò ipsorum Illyriciana factio Magistri Photini scabiem tenebat ad litteram, erat plene Sabelliana, in Sacro-sanctam Trinitatem non baptizabat, ideoque erat omninò rebaptizanda. Hinc & reordinanda, atque ita Rustitium Marcianus reordinavit. Nec sine fundamento. Etenim Bonofiacos & Photinianos omnes, veram Pauli Samosatensis progeniem, existimavit gaudere hac decimi noni Canonis Nicæni gratia: *Si qui ex his præterito tempore fuerint in Clero, si quidem immaculati & irreprehensibiles apparuerint, baptizati ordinentur ab Episcopo Ecclesie Catholice*: Et hinc talem reordinationem graviter non culpavit Innocentius. Graviter culpavit bujusmodi hominem in Ecclesia retineri. Hominem maculosum, reprehensibilem, turbulentum, laudati Canonis gratia patenter indignum. Culpata tamen fuit & ipsa reordinatio. Hinc enim pergit Innocentius: *Aut Rustitius se peccari debere in alio arbitrat, quemadmodum in se agnoscit esse peccatum*. Neque enim omnibus in futurum Paulianistis fixit regulam, sed solis tunc viventibus dispensatorum ex causis gratiam fecit Nicænus Canon, proindeque ipsam ad Rustitium extendere nequit Marcianus. Laudata insuper Pontificis verba lucidè affirmant non ab hoc Episcopo, sed à solo Pseudo-Presbytero isto Germinium ac Lupentinum fuisse ad reordinationem postulatos. Et antè & post damnationem dudum æquè errasse Bonofum ille forsitan asseruit, ideoque ipsorum Ordinationes non esse sua firmiores, Et etiam hoc meritò, graviter

Ep. 20.

Lib. 8.

Ep. 61.

Can. 31.

Frag. 2.

que culpavit Pontifex. Culpavit & Marcianum, quod istos legitimè reparatos Clericos, ob meritò declinatum Pseudo-Presbyteri errare pergentis contagium, rejiceret à sua communione. Et hinc lucet istam facti speciem Joanni Morino penitus obviare. Neque enim à quibusvis Hæreticis, sed à solis Paulianistis, Photinianis, ac Bonofiacis jam damnatis Ordinatos censuit Papa Innocentius reordinandos, addens id fieri non posse autoritate simplicis Episcopi, utpotè qui solvere aut moderari non queat generalem Ecclesiæ disciplinam, quam nullo modo sustulerat, sed dispensatoriè dumtaxat mitigarat Synodus Nicæna. Tertius ab erudito Joanne Morino adductus Innocentii Pontificis locus est in Epistola ad Rufum Theffalonicensem, ac alios Illyricianæ Diocesis Episcopos, percunctatos: *An consecrati ab Hæreticis Episcopis Clerici essent refacrandi, atque ita reponendi in gradus sui honorem ac ministerium?* Præmittit Pontifex cunctis apud Hæreticos Ordinatis esse læsum ac maculatum ista scabiosa manu caput, opus esse medicina penitentix, ideoque nullam spem retinendi aut recipiendi honoris. Hanc adfirmat esse avitam atque immobilem Ecclesiæ disciplinam, adeoque propositæ quæstioni non esse locum. Reposuit verò Rufus, *eum qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere*. Damnatos ac proscriptos ab Ecclesia Hæreticos Episcopos ait omni Episcopali potestate exutos, datos ab ipsis Ordines esse irritos & nullos, nec reparandos, sed iterandos, neque id adversari Ecclesiasticæ, quæ primum dumtaxat, non secundum vetat, disciplinæ. Paulianistas enim, ideoque & alios quosvis invalidè Ordinatos Hæreticorum Clericos reordinari disertè permisit Synodus Nicæna. Quin & eandem Regulam valere iussit in Diaconis. Ad quæ Innocentius: *Acquiescimus, & verum est. Certe qui non habuit, dare non potuit. Damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impositionem dedit. Et qui particeps effectus est damnato quomodo debeat honorem accipere, invenire non possum*. Fateatur Ordinationes istas esse substantialiter nullas, addit tamen iterari non posse, quod earum susceptio fuerit crimen & contagium, damnata dantis vitia traducens in accipientem, ipsum faciens maculosum, adeoque & perpetuò irregularem. Nicænum Canonem, qui sive de Novatianensibus, sive de Paulianistis statuit, ait fuisse singularem gratiam, non generalem regulam, ideoque extra istos limites non posse extendi. Erat responsio peremptoria, atamen Rufus non acquievit, replicans: *Vera ac iusta legitimi Sacerdotis benedictio aufert omne vitium, quod à vitioso fuerat injectum*. Loqui videtur de invalidè etiam apud Hæreticos baptizatis, ideoque in Ecclesia Catholica non tantum reordinandis, sed & rebaptizandis. Eorum delicta omnia adfirmat esse in veterem hominem, non facere irregularem, juncto utroque isto Sacramento remitti, ac plenè purgari. Etenim de quibusvis antè Baptisma commissis criminibus ad Nestorium Constantinopolitanum novellum Episcopum di-

xit apud Herimiam Zozomenum etiam Martyrius
 L. 7. c. 10. medicus Tharsensis: *Tu, de beate, recens Baptizatus ac purificatus, & mox insuper Sacerdotio auctus es, utraque autem hæc peccatorum expiatoria esse Deus constituit.* Ex eodem principio Paulianitas Clericos rebaptizari ac reordinari permittit Synodus Nicæna. Nihilominus denuò respondit Innocentius, non per Ordinationem, sed per solam Pœnitentiam auferrî crimina ac vitia, ideoque esse avitam Romanæ Ecclesiæ legem, *Ut ab Hæresi venientibus, qui tamen illic baptizati sunt, per Pœnitentialis manus impositionem Laica tantum tribuatur communicatio, & ex his nullus in Clericatus honorem vel exiguum subrogetur.* Verbis, *Qui tamen illic baptizati sunt,* subintelligendæ sunt voces, *Validè, & Tantùm,* hoc sensu: *Quitamen illic validè baptizati tantùm fuerint, & non Ordinati.* Hæreticorum enim Episcopis, Presbyteris, atque Diaconis, Ecclesiam accedentibus, Pœnitentialem manum imponi ob suscepti, licet perperam, Sacramenti reverentiam antiqua vetuit disciplina, invalidè autem istic Baptizatus Laicus, non per Sacramentalem Pœnitentiæ manum juvari potuit, sed novo Baptismate habuit opus. Ait Pontifex susceptum etiam validè in Hæresi Baptismum esse summum, quod ad Pœnitentialis Substratationis humilitatem cogat, atque irreparabiliter irregularem faciat, crimen, proindeque invalidum Baptisma, & præsertim sacrum Ordinem esse crimen longè majus. Quis enim nesciat substantiale vitium esse summam Sacramentorum injuriam?

Ex his Joannes Morinus existimat quorumvis Hæreticorum Ordinationes apud Patres nostros fuisse substantialiter irritas, atque ita sensisse non solum cum suæ Dioceseos Episcopis Rufum Thessalonicensem, sed & Pontificem Innocentium ac Ecclesiam Romanam. At certum est labi. Etenim non de quibuscumque Hæreticis, sed de solo Bonoso ac Bonosiacis Apostolicam Sedem consuluerat Rufus, quorum in Illyrico Baptismum, ideoque & Ordines fuisse irritos, supra ostendi. Porro de quovis in Baptismatis susceptione commissio vitio scribit in libris de Baptismo Sanctus Augustinus: *Excommunicando punitur illa simulatio, aut pœnitendo sanatur.* Ait illam non in veterem, sed omninò in novum hominem committi, ideoque facere irreparabiliter irregularem. Quod verum esse etiam de simulatione Baptismum irritante, non est dubitandum. Quis enim nesciat Marcionitas, Gnosticos omnes, Montanistas, Sabellianos, Eunomianos, Photinianos, varias Galatiæ monstrosas pestes, quas omnes palam rebaptizavit Ecclesia, semper fuisse habitas plenissimè irregulares? Quæ irregularitas per invalidè susceptos in illis Schismaticis etiam Ecclesiasticos Ordines diminuta non fuit, sed aucta. Fateor cuncta ista facinora fuisse revera in veterem hominem, aut omne in Sacro-sanctam aquam attentatum semper uti novi hominis injuriam judicavit Ecclesia, quod nempè tunc ille, licet non esset, tamen novus esse debuisset. Non solus, qui hominem natum permittit, sed & qui ipsum, ne nascatur, per sterilitatis pocula impedit, apud sæculi leges est plenus homicida. Ita &

illum, qui novi hominis natales sacrilegè irritat, ejus jam nati scædatoribus avita Patrum disciplina meritò æquavit. Hanc regulam etiam in Bonosiacorum Ordinationes servandam optimè censuit Innocentius Pontifex, rectèque addidit factam Paulianistis à Nicæna Synodo gratiam fuisse dispensatorium & singulare beneficium, non Canonem generalem.

At ecce hinc aliud dubium prodit, an Bonosiacorum Ordines ob solum validi Baptismi defectum, an verò etiam ob proprium vitium essent substantialiter nulli? An non solius Baptismi, sed & sacra Ordinationis essentialium ritum Bonosus immutasset? Nec fuit inanis quæstio. Etenim Bonosus multos è nostris invitos ac repugnantes violenter ordinavit; multi item, qui in Catholica noverant se propter vitia non posse Ordinari, ad illum sponte perrexerant, credentes se ita in ipsa etiam Catholica invenire locum, quem antea desperaverant. Respondit verò laudatus Innocentius: *Qui à Catholica ad Hæresim transierunt, quos non aliter oportet, quam per pœnitentiam suscipi, apud vos non solum pœnitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur. Sed Anyfii quondam fratris nostri, aliorumque Consecratorum summa deliberatio hæc fuit, ut quos Bonosus ordinaverat, ne cum eodem remanerent, ac fieret non mediocre scandalum, Ordinari reciperentur. Vicimus, ut opinor, ambigua. Ergo quod necessitas pro remedio invenit, cessante necessitate debet utique cessare quod urgebat.* Sanctus Anyfius Thessalonicensis Episcopus, ac Siricii Pontificis per Illyricum Vicarius, turbatam à Bonoso & ejus temerariis Ordinationibus Ecclesiam pacificaturus, omnes ritè in Ecclesia baptizatos, ac per Bonosum perperam ordinatos recepit in suis gradibus, atque ita reduxit plurimos, & mali Authorem coegit solum, aut certè cum paucissimis insanire. Dispensatorium gratiam successor Rufus vertit in regulam, atque ita criminosis & illegitimè Ordinatiss Clericis Dioceseim implevit. Graviter id damnat & circumscribit Pontifex, ajens Sancti Anyfii in Bonosiacos gratiam fuisse Nicæna in Novatianenses & Paulianistas Clericos & Episcopos gratiæ similem, fuisse singulare & temporale in certas dumtaxat personas beneficium, nullo modo universalem Canonem. Rufi factum asserit adversari Canonibus Apostolicis, mandatque deinceps cessare. Hinc interim vides nostris baptizatis collatos à Bonoso etiam post damnationem Ordines fuisse ab Anyfio & Rufo Archiepiscopis, ipsorum Synodis, Innocentio Pontifice, ac Romana Ecclesia judicatos validos, adeoque illos, quos in proprios baptizatos attentavit Bonosus, non ex proprio ullo vitio, sed ob solum casti baptismi defectum substantialiter non valuisse. Omnem hujus rei seriem Joannis Morini cogitationibus liquet non favere.

De Cæciliano Carthaginensi Archiepiscopo, adversus Secundum Tigistanum Episcopum, Numidiæ Primatem, & factiosos ejus collegas, istius consecratorem Felicem Aprungitanum Episcopum fuisse traditorem, ideoque datam ab illo consecrationem esse irritam calumniantes; de Cæciliano, inquam, adversum hosce turbulentes

Lib. 1.
 Lib. 3. c. 16.
 Lib. 3. c. 16.
 Ep. 72.
 Ep. 82.
 Ep. 192.
 Lib. 8. c. 9.

tos Donatisti Schismatici Authores disputante, scribit Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus: *Iterum à Cæciliano mandatum est, ut si Felix in se, sicut illi arbitrabantur, nihil contulisset, ipsi tamquam adhuc Diaconum ordinarent.* Oblulit se reordinandum. Quam oblationem, tamquam suo de rebaptizationibus ac reordinationibus errori insigniter faventem, acriter in Carthaginensi collatione utserunt Donatistæ. Et hinc nascitur sexta quæstio, an Cæcilianus datos ab Hæreticis, Schismaticis, aut Traditoribus Ordines existimaverit substantialiter nullos? Respondeo negativè. Ejus enim verba in Carthaginensis, cuius hæc pars aut later aut perit magno Ecclesiastica eruditionis damno, collationis breviculo exponit Sanctus Augustinus: *Donatistæ dixerunt etiam scripsisse Optatum, quod Cæcilianus dixerit, Si Traditores sunt, qui me ordinarerunt, ipsi veniant, & ordinent me. Quod quidem si dictum est, dici potuit ad illos irridendos, quibus hoc mandasse perhibetur, quoniam certus erat Ordinatores suos non esse Traditores.* Et hinc istud Cæcilianum dictum Joannes Morinus pro suis cogitationibus meritò non adduxit.

Septima quæstio est, An à Meletio, Schismatico Lycopolis Metropolita, Ordinato Episcopos & Clericos Nicæna Synodus jufferit reordinari? Lucidè enim id asseruit in Ecclesiastica Historia Anastasius, Romanæ Ecclesiæ ad Sanctum Marcellum Cardinalis Presbyter, & Canonum peritissimus Bibliothecarius. *Nicæna Synodus significavit & de Meletio, quo seorsum in civitate propria tacitus resideret. Eos verò, qui ab ipso manus impositionem acceperant, magis mystica sacratione firmandos.* Ipse Meletius in Catholica Ecclesia fuerat ordinatus, ideoque non cogendus ad reordinationem. Nicænarum constitutionum peritissimus etiam Magnus Basilius in litteris ad Erafanos, & in litteris ad nescio quem Patrophilum scribit omnes ab Arianis ordinatos non esse Episcopos, sed omninò Laicos, ac pergit in litteris ad Nicopolitanæ in Armenia Ecclesiæ Presbyteros: *Non agnosco Episcopum, nec Christi Sacerdotibus eum adnumerarim, qui à profanis manibus est ad fidei destructionem Præsul electus. Hæc mea est de illo sententia. Vos, si quam nobiscum partem habetis, eadem etiam nobiscum sentietis. Si verò vestro ipsorum consilio utimini, suæ quisque sententiæ potestatem habet, nos insontes erimus ab hoc sanguine. Hæc non ideò scripsi, quod vobis diffidam, sed ut quorundam hæsitacionem declaratione meâ sententiæ confirmem, ne quis ad illorum communionem præripiatur; neve si manus illorum impositionem quisquam acceperit, post reddita pace, Sacerdotali Ordini se accensere contendat.* Lucidè agit de substantiali Ordinationis valore. Quod enim per Hæreticum data sit quoad executionem irrita, nemo unquam hæsitavit, adeoque memorata hic quorundam hæsitatio fuit de ipsa substantia, & ipsos in hujus negativam partem conatus fuit Basilius deducere & firmare. Hinc addidit ejusmodi Ordinatores etiam post redditam pacem seu ab hæresi absolutionem non posse censeri inter Clericos: *Quod nempe vanam dumtaxat consecrationis imaginem & umbram acceperunt.*

Cap. 47.
 Lib. 8. c. 9.

Respondeo Sanctum Basilius in sui Antecessoris Firmiliani, qui datum etiam per Hæreticos Baptisma pertinacissimè cum Sancto Cypriano credidit substantialiter irritum, errore fuisse firmum & durum, nec credidisse ipsum à Nicæno Concilio damnatum. Lucet ex Canonibus ejus ad Sanctum Amphilocho litteris, hisce præsertim ipsarum verbis: *Nos una ratione omnes Hæreticos rebaptizamur, si autem prohibita est apud vos hæc rebaptizatio, sicut & à Romanis, alicujus œconomia gratia, nostræ tamen oratio vires obtineat.* Et infra: *Quamobrem si hoc placuerit, oportet plures convenire Episcopos, ut & is qui fecit sit extra periculum, & is qui respondet in responsione de his Fide dignus habeatur.* Datum post Hæreticos rebaptismum putat esse arbitrii & œconomia, atque ita quamque Ecclesiam posse circa illum in suo sensu abundare. Eodem modo in adductis ad Nicopolios Clerum litteris lucidè censet de datis per Hæreticos Ordinibus. Suam sententiam conatur imprimere hæsitantibus, unumquemque tamen permittens suo arbitrio. Romanam enim, quæ ob hunc errorem excommunicarat Firmilianum, metuebat Ecclesiam, ideoque Amphilocho scripsit cautè tractandam hanc quæstionem, ut rebaptismi dator & Doctor sint extra periculum, utique indignationis Romanæ. Eam defuncto Basilio maturè ac plenè discussit Constantinopolitana Synodus, & adversus illum posuit in Symbolo: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum.* Quocirca hoc in puncto Magnus Basilius est circumscriptæ authoritatis. Latius hæc ostendi in scholiis ad Symbolum Constantinopolitanum.

Cardinalis Anastasius adducta sua verba desumpsit ex Synodalibus, quas nobis in Ecclesiastica Historia servavit Theodoretus, ad Ægyptiacæ Dioceseos Episcopos litteris: *Illi autem, qui à Meletio Presbyteri designati sunt, simul atque sanctiori Ordinatione confirmati fuerint, in Ecclesiæ communionem admittantur.* Sic habet vulgata versio, quam sequitur etiam Joannes Christophorus. Jacobus Sirmundus vertit aliter: *Eos autem, qui à Meletio constituti sunt, sanctiore Ordinatione confirmatos, ad communionem admittit.* Græcus textus de verbo ad verbum sic habet: *Presbyteros à Meletio constitutos, magis mystica manus impositione confirmatos, admitti ad communionem.* Respondeo Meletii Ordinatores nunquam fuisse reordinatos, nec ad reordinationem postulatos. Lucet ex secunda Sancti Athanasii Apologia: *Presbyter, qui dejecto Altari & fracto Calicis fingitur adfuisse, est ille toties rumoribus jactatus Ischyras, qui neque ab Ecclesia electus Presbyter, neque cum à Meletio constitutus Presbyteros Alexander in Ecclesiam recipiebat, in eorum numero unquam habitus fuit, aut ab eo creatus.* Quo igitur pacto Presbyter Ischyras? Aut quo tandem authore constitutus? *Nunquid scilicet à Collutbo? Id enim restat. Atqui Collutbus in gradu Presbyterii mortuum, omnemque ejus manuum impositionem rescissam, & omnes ab eo constitutos esse in Laicorum Ordinem reddidos, & sub Laicorum nomine ad synaxim admissos, adeo apud omnes constat, ut nemo de re dubitandum putet.* Lucidè affirmat, non Meletii, sed solas

Colluthi Ordinationes fuisse substantialiter irritas, & uti tales à Synodo abjectas. Quod nempe Colluthus non fuisset Episcopus, sed simplex Presbyter se pro Episcopo ostentasset, atque ita validos non potuisset imprimere Ordines. Et certe Meletius non extra, sed omnino intra Catholicam Ecclesiam fuerat consecratus Episcopus, & nullam Hæresim, sed dumtaxat Schisma seu Para-synagogam conflat, ideoque nullus erat vel fucus, ex quo dati per ipsum Ordines essent substantialiter nulli. Et dum suos Episcopos & Clericos Alexandro Patriarchæ tradidit, nec apex aut Jota factum est de reordinatione, recepti sunt per solam Catholicam professionem. Quomodo receptus postea fuit & famosus ille Histrion Arsenius, Episcopus Hypselitarum. Porro Nicænæ Synodi tempore quidam à Meletio erant in Episcopos aut Clericos dumtaxat electi ac designati, quidam insuper mystica manuum impositione sacriati & confirmati. Et hosce solos cum suo gradu in Ecclesiam admitti permisit Synodus, aliis solam Catholicam communionem, nequaquam electionis effectum indulsit. Eadem sub distinctione tractavit Diaconissas & Clericos Paulianistarum. Quocirca vulgatam Latinam translationem Jacobus Sirmondus non sine fundamento correxit. Gratiam istam Meletianis impetravit laudatus Alexander, ac de ipsa scribit in præfata Apologia Sanctus Athanasius: *Utinam nunquam factum fuisset.*

CAPUT XVIII.

Exponuntur antiquæ Simoniacorum Pœna.

A Vitam Simoniacæ Ordinationis pœnam edicit trigessimus Canon inter vulgares Apostolicos: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur & ipse, & Ordinator ejus, & à communione modis omnibus absteatur, sicut Simon Magus à Petro.* De gravissimis Clericorum criminibus statuunt hi ipsi Caones: *Deponatur, non tamen communione privetur. Dicit enim scriptura. Non vindicabit Dominus bis in idipsum.* Hoc est, unicuique Episcopi aut Clerici lapsum duplici degradationis simul & excommunicationis supplicio Ecclesia non punit. Eaque fuit constans Patrum olim disciplina. Quare adductus, qui Sacri Ordinis Simoniam duplici ista pœna ferit, Canon ostendit ipsam quovis gravissimo crimine semper fuisse graviores. Et laudati Canonis, licet non verba, tamen sententia, est omnino Apostolica. Etenim Apostolorum, qualia Petri in Simonem, gesta esse Apostolicos Canones, aut certe Apostolica edendorum ab Ecclesia Canonum fundamenta, testatur Sanctus Joannes Chryostomus in libris de compunctione cordis. Et hinc idem Chryostomus, omnes ab Antonino Ephesio Archiepiscopo Simoniacæ Ordinatōs Epi-

scopos degradavit, perpetuumque abiecit ad Laicos, uti scribunt in Photii Bibliotheca Georgius Patriarcha Alexandrinus, & in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono Palladius Episcopus Helenopolitanus.

Dixi, *Apostolica edendorum Canonum fundamenta.* Certum enim est adductum Canonem non esse Apostolicum, sed Chalcedonenſi Synodo posteriorem. Etenim adversus Martinianum, ab Eusebio Pelusii Episcopo Simoniacæ promotum, varieque criminofum Presbyterum, ac insuper Episcopatum emere machinantem ex furtiva Ecclesiæ pecunia, scribit ad Sanctum Cyrillum Alexandriæ Patriarcham Iſidorus Pelusio- ca: *Martinianus nuper aurum Alexandriam præmisti, Episcopatum aucupans. Quod cum Sanctitas tua comperisset, pro eo atque eum ab Ecclesia proſcribere dedebat, per litteras comminata est, atque affirmavit, se eum, si rursus idem aggrederetur, ut ingens divinissima religioni dedecus inurentem, in tota Egyptiaca Regione proſcripturum & abdicaturum. Atque nunc idem, litteris tuis & minis contemptis, Alexandriam perrexit, sibi quidem Episcopatum captans, tuæ autem fame atque existimationi, ut qui sacras Ordinationes pecunia addicas, labem inferens. Quæ cum ita sint, tuæ Magnanimitatis atque Præſtantie est plenam quidem & exactam scelerum ipsius pœnam ad incorruptum illud tribunal reservare, nec enim hic fieri potest, ut quas meritis est pœnas pendat, commoveri autem ac inclitari, & primum Ecclesiam iniquè læsam ac vexatam ulcisci, deinde existimationi tuæ consulere, minas nimirum in opus perducendo, eumque ab Ecclesie gremio abdicando.* Eum non ob Simoniacæ obtentum Presbyteratum declarare irregularem ac degradatum, imò nec ob missas Alexandriam ad emendum Episcopatum furtivas pecunias, sed dumtaxat si istud facinus denuò aggrederetur, degradare comminatus fuerat Cyrillus, & post iteratum facinus minas in executionem mitti flagitavit Iſidorus. Quod nempe adversum Simoniacos nullus adhuc pœnalis Canon emanasset. Alioquin ad ipsum omnino provocasset Iſidorus, & Martinianum clamasset, non degradandum, sed jam degradatum. Hinc etiam ab Ephesio Antonino ordinatos Episcopos, non ex aliquo Canone, sed ex Patriarchali autoritate dejecit Sanctus Joannes Chryostomus. Notorium Simoniacorum ministeria erant etiam tunc admodum scandalosa, ideoque ab istis dumtaxat Presbyteri speciem geri clamavit nescio quis Presbyter Athanasius. De Simoniacæ Ordinationis valore videtur dubitasse. Etiam Hermogenes Comes eos, qui à Zozymo, per dictum Eusebium Pelusii Episcopum Simoniacæ promoti Presbytero, baptizabantur, existimabat multari gravissimis detrimentis. Adversus eundem Zozyum clamabat omnis populus: *Quoniam pacto alius sanctitatem impertit, profanus ipse ac nefarius? Quoniam pacto alios purgat, qui impurus est? Quoniam pacto Filios Dei efficit, qui servilis est animo?* Hinc ad ipsum scripsit laudatus Iſidorus: *Sacerdotio contumeliæ notam inuris. Adeò ut plurimi homines, imò omnes, à te offensi, in salutis Symbolis detrimentum acceperint.* Ab ipso baptizati metuebant

se aut invalidè, aut certè informiter baptizatos. Et in alia ad ipsum Epistola: *Omnium factus est fabula, risus, & scandalum. Cognito enim, te execrandis manibus tractare sacra Missæ mysteria, recedunt homines, maluntque non initiari, quam ut ab impuris & sceleratis manibus pura & immaculata suscipiant munera. Et tamen multi sæpè ex me audierint nihil horum obesse, quidam tamen assensu non sunt, quidam verò ne auribus quidem æquis accipiunt, nugari me existimantes.* Et rursum: *Multos offendis, & ab Altaris accessu removes, ut qui tantam labem ac maculam illibato Altari assidentem intueri minimè sustineant.* Et in alia Epistola: *Vir quidam moribus integer, & vita splendidus, & luculenta dignitate ornatus, me convenit, & narravit, se ad venerandum quidem Altare accessisse, ut divina Mysteria perciperet, at ubi te, hominem ætate quidem senem, dignitate Presbyterum, libidine autem vigentem, atque omnes, quorum spurcizia hominum sermone celebratur, superantem, illic adstare conspexit, pedem retulisse, quod scilicet indignam rem esse duxisset, sacro-sancta Mysteria per impuram & sceleratam manum suscipere.* Nempe non solum Simoniacus, sed & concubiniarius era Zozyms, ideoque non solum ejus Sacrificia audire, & Eucharistiam percipere horrebat fidelis populus, sed & dubitabat de ejus Baptismo. De datorum per Simoniacos Sacramentorum validitate, aut saltem fructu dubitare est adeò antiquum. Item Gregorii septimi Pontificis, qui Simoniacorum & concubiniariorum Clericorum divina Officia audiri ac percipi interdixit, Decreta adeo antiquis nituntur fundamentis. Nihilominus de magno isto Viro pergit Iſidorus: *Ego bis auditis, quantum animo vultus acceperim, dicere prætermittam; quibus autem verbis eum gravissimè reprehenderim, exponam. Nullo, inquam, detrimento, vir sapientissime, is qui suscipit, afficitur, etiamsi is, qui tribuit, indignus videatur. Neque incontaminata mysteria conspurcantur, etiamsi Sacerdos omnes mortales improbitate superet.* Et ad ipsum Zozyum: *Quemadmodum illi succensus, sic etiam te moneo, ut aut respicias, aut à venerando Altari abscedas, ne alioquin eos, qui ad ipsum accedere insitunt, per tuas actiones submoveas.* Et in alia Epistola: *Vel talia committere desine, vel à sacra mensa discede, ut tunc Ecclesiæ alumni ad sacra accedant Mysteria, sine quibus salutem consequi nequeunt.* Non illum ad Laicos rejicit uti degradatum aut irregularem, sed dumtaxat monet, ut scandali vitandi causa cesseret vel à criminibus, vel à sacro Ministerio: *Quod nempe nullus eo usque pœnalis Canon in Simoniacos prodidisset. Eadem de causa Edeſſeni Clerici clamantur Episcopum suum Ibam, non degradatum, sed dumtaxat degradandum.*

Primus itaque in istud crimen pœnalis Canon est hic Chalcedonenſis: *Si quis Episcopus per pecunias fecerit Ordinationem, & sub pretio redegevit gratiam qua non potest vendi, ordinaveritque per pecunias Episcopum, aut Chor-Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, aut quemlibet ex his qui connumerantur in Clero, is qui hoc attentasse probatus fuerit, proprii gradus periculo subiacebit, & qui ordinatus est, nihil ex hac Ordinatione proficiat,*

sed sit alienus à dignitate, quam pecuniis acquisivit. Si quis Mediator in tam turpibus & nefandis datus vel acceptis existerit, & ipse, si quidem Clericus fuerit, proprio gradu decidat, si verò Laicus vel Monachus, anathematizetur. Quoties adversus Simoniacos infurgit Gregorius Magnus, hunc solum adducit Canonem, nullius meminit Apostolici. Et laudatus Palladius, ut Sancti Joannis Chryostomi, quem dente maligno adversarii rodebant, in Ordinatōs ab Antonino Episcopos Acta firmet, solam laudat avitam consuetudinem, qua semper veterit Ecclesia suum Sacerdotium Judaico aut Ægyptio more vendi vel emi: *Quod nempe istam consuetudinem nullus usque tunc Canon stabilivisset.* Et Chalcedonenſis Canon solo gradu, gradu autem & communionem privat vulgaris Apostolicus, atque ita lucet hunc illo esse posteriorem. Apostolicum enim Canonem quomodo non laudasset Synodus Chalcedonenſis? Quomodo ejus rigorem mitigasset? Solum item Chalcedonenſem laudant Patres alii, cum Magno Gregorio frequenter dicentes eorum, qui in Ecclesia eolumbas vendunt, cadere, aut cecidisse Cathedras: *Quod nempe per Simoniacas promotiones incurrant degradationis pœnam, aut reatum.*

Et hunc Canonem, Anatolii Constantinopolitani Episcopi desidia lapsum, rigidissimè in sua Synodo innovavit, ac Leonis Augusti severa, quæ commissam in Episcopatu Simoniam sanxit esse crimen læsæ Majestatis, lege confirmari impetravit successor Sanctus Gennadius. Lex in Codice Justiniano, Synodale Decretum extat apud Theodorum Balsamonem. Porro Asiaticos ab Antonino Simoniacæ Ordinatōs Episcopos deprecantes, *Saltem aurum quod dedimus recipiamus, nam uxorum nostrarum quaedam dedimus vasa, exaudivit quidem, & aurum per Antonini hæredes restituit jussit Sanctus Joannes Chryostomus, sed regulam non fixit, pleneque item de eadem restitutione tacuit Synodus Chalcedonenſis. Providit laudatus Imperator Leo. Pretium omne reddi jussit Ecclesiæ, utique in solatium & reparationem injuriæ per tantum immundissimi invaloris crimen acceptæ. Sanxit de solo Episcopo. Verùm ad omnem Clericum Justinianus Augustus extendit per leges novellas ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum, & ad Petrum Magistrum officiorum. In suo ad Joannem tertium Pontificem Edicto extendit etiam Athalaricus Gothorum Rex, addens istam restituendi obligationem devolvi ad Simoniaci Ordinatoris hæredes. Et hæc leges haud dubiè respexit sexta Synodus Toletana, quovis Simoniacos Ordinatōs & Ordinatores non solum gradu & communionem exuens, sed & omnibus temporalibus bonis, tamquam reos læsæ Majestatis. Et ad Archiepiscopum Toletanum scribit apud Gregorium nonum Alexander tertius: *Regem & Principes debes inducere, ut si qua receperint ab Oxomenſi Episcopo, ut ejus electioni præstarent assensum, Ecclesiæ Oxomenſi sine diminutione restituant, cum ea sine gravi suæ salutis periculo retinere non possint.* Ubi rectè Glossa: *Restitui debet Ecclesiæ, cui facta fuit injuria. Simoniaci enim**

Lib. 5. Epist. 569.

Lib. 3. Epist. 184.

Epist. 340.

Lib. 2. Epist. 17.

L. 1. tit. 3. c. 31.

L. 6. c. 1. L. 123.

L. 9. Ep. 15.

Cap. 4.

L. 5. tit. 3. c. 11.

enim Episcopi aut Clerici intrusio est longè fœdissima Ecclesiæ injuria, macula & ruga. Et hoc jure etiamnunc hodiè vivimus. Cuius tamen piæ causæ restitutionem fieri consuetudo permittit.

Can. 4.

Laudatum Chalcedonensem Canonem innovavit etiam secunda Synodus Aurelianensis: Si quis Sacerdotium per pecunie mundanas execrabili ambitione quæserit, abjiciatur ut reprobus. Quod ipsum faciunt quinta ejusdem urbis, secunda Turonensis, Cabilonensis, secunda Remensis Synodus, & in Capitulis Aquigranensibus Carolus Magnus. Et Rogantibus Britonum Episcopis, Utrum Smoniacè Ordinati possint in Ordine pœnitentiam agere, aut tantummodo extra Ordinem & Sacerdotalem fieri gradum, seu irreparabiliter deponi, respondit Papa Leo quartus: Convisitis, qui tam detestabile nefas, quod jam multis damnatum est Conciliis, peregrisse noscuntur, nulla pœnitentia passum subvenire, & tot spiritualibus Patribus obviare, sed in illorum sententiam me convenire certum est. Hæc enim Ordinationes adeo detestata est, adeoque nulla unquam pœnitentia ad ministerii executionem admittere voluit olim Ecclesiæ, ut etiam irritas diceret, & haberet quasi substantialiter nullas. Uti congruentissima, ita & antiquissima est ista locutio. Etenim de Georgio in Alexandrinam, Basilio in Ancyranam, ac Quintiano in Gazensem Cathedralam per Arianos intrusus edixit Sardicensis Synodus: Eos nemo appellet Episcopos. Eadem phrasi utuntur Sanctus Athanasius, alique antiqui Patres & Canones. Ipsam ad Smoniacas Ordinationes extendit laudatus supra Canon Chalcedonensis: Nihil ex hac Ordinatione proficiat. Et in litteris ad Victorem Panormitanum Episcopum Magnus Gregorius: Ordinati avaritia sua convertatur ad penam, & illicita Ordinatio effectu carens, ambitionis sue desiderio non fruatur. Voces, Effectus carens, lucidè edicunt Ordinationes istas quoad executionem dumtaxat, non quoad substantiam esse irritas, seu in perpetua atque indispensabili suspensione ac irregularitate firmatas. Et hinc Presbyterum Smoniacè Ordinatam in Episcopum, non uti Episcopum, sed dumtaxat uti Presbyterum esse in judicio titulum atque tractandum scripsit in litteris ad Eudonem Normandiæ Dapiferum, & factò docuit in litteris ad Sanctionem Smoniacum Aureliæ Episcopum Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis.

Epist. 3.

Lib. 10. Ep. 32.

Ep. 17.

Ep. 21.

Cap. 76.

Fol. 109.

Cap. 55.

Et hæc pœna Ordinatis inflicta fuit ipso facto, & citra Judicis sententiam obstrinxit ad acceptum Ordinem aut dignitatem deponendam. Ita Reginaldus Leodiensium per Smoniam Episcopus Romam accessit pœnitens, & Joanni decimo bono Pontifici baculum resignavit & annulum. Rem describit ejusdem Ecclesiæ Canonicus Anselmus. Et Hubertum Lofinga, Norvicensem in Angliæ Episcopum, quod Urbano secundo idem fecerit, laudat Guilielmus Malmesberiensis. Etiam Sanctum Dominicum Loricatum, quod per parentem Smoniam iniciatus à Sacri Ordinis Ministerio spontaneus per omnem vitam cessavit, prædicat in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani. Scribit item in vita Sancti Romualdi: Romual-

us sæculares Clericos, qui per pecuniam Ordinati fuerant, durissima severitate corripiebat, & eos, nisi Ordinem spontè desererent, omninò damnabiles & Hæreticos asserbat. Addit de Smoniacis Episcopis: Nonnulli quoque Episcopi, qui per Smoniam Hæresim sacras Sedes invaserant, ad Romalidum pœnitentiæ causa concurrerunt. Qui etiam venerabili viro se committentes, & Episcopatum statim tempore deserere, & ad sanctæ conversationis, seu Monasticæ professionis Ordinem promittebant festinare. Smoniacè enim promotos Episcopos & Clericos ad perpetuam in Monasterio & Monastico habitu pœnitentiam cogere est antiquissima, quæ plurimis exemplis ostendi possit, Patrum disciplina. Et hoc jure etiam nos hodiè vivimus, uti ostendi possit per varias Romanorum Pontificum Constitutiones, præsertim Pauli secundi, & Pii quinti.

Notanda tamen sunt Pauli verba: Declaramus quod omnes illi, qui Smoniacè Ordinati fuerint, à suorum Ordinum sint executione suspensi. Non dicit depositos, sed dumtaxat suspensos: Quod nempe depositionem consuetudo potius quam Canon paulatim mitigavit in pœnale suspensionem. Eodem modo Martinus quintus in Synodo Constantiensi, & in suis Decretalibus Gregorius nonus sunt locuti, atque ita constat istam mitigationem non esse novellam. Cœpisse existimo, dum Smoniacæ Ordinatio per Episcopos dispensari cœpit, & ad executionem habitari. Depositi enim ex natura sua est perpetua ac irreparabilis; apud antiquos paucissima reperies reparationis exempla. Et quidem per Smoniacam Ordinationem contracta depositio fuit olim adeo firma, ut ipsam vix ullus reparasse legatur, nisi ob gravissimas causas in Clericis Mediolanensibus Sanctus Petrus Damiani, nimis exindè facilitatis notatus à Bertholdo Presbytero Constantiensi. Eandem clementiam postea exercuit etiam Urbanus secundus, memorato Huberto Norvicensi, & aliis pluribus Smoniacè promotis Episcopis reddens, quem ad manus ejus posuerant, Episcopatum. Et clementia non fuit infructuosa: Quod enim dictus Hubertus per ipsam profecerit in durissimum Smoniacæ flagellum, testatur laudatus Monachus Malmesberiensis. Et hinc dictus rigor pedetentim moderationem accepit. Etenim Smoniacè Ordinatos Clericos, licet per solum Romanum Pontificem, posse tamen quasi Ordinaria gratia reparari, varii apud Gregorium nonum edicunt Canones. Quinimò occultam sacri Ordinis Smoniam posse etiam per Episcopum & secretam pœnitentiam sanati rescriptis ibidem Alexander tertius. Quod ipsum de commissa per simplicitatem & juris ignorantiam lepra affirmat in litteris ad Toletanum Archiepiscopum Stephanus Tornacensis Episcopus, & apud laudatum Gregorium Innocentius tertius confirmat. Quæ Episcoporum potestas per nimiam facilitatem progressa est paulatim ad omnem Smoniam Ordinis. Quare nuper Sixtus quintus omnem penitus hujusmodi Smoniam rigidissimè reservavit Sedi Apostolicæ, confirmavitque Clemens octavus. Ex quo igitur hæc lepra passim cœpit accipere gratiam, etiam infli-

Seff. 43. l. 5. tit. 3. Cap. 41.

Cap. 29.

Ep. 51. Cap. 37.

Constit. 91.

infl.

inflicta illi per Patres depositio decrevit in pœnale solummodo suspensionem.

Cap. 5.

Cap. 35.

Notanda item sunt hæc Pauli secundi verba: Smoniacè Ordinati. Ostendunt tertiam, qua quis non Smoniacè ordinatur à Smoniacò, Smoniacæ speciem jam pridem exolevisse. Eam adeo rigidè persecuti sunt Leo nonus Pontifex & ejus Successores, ut solos jam Ordinatos gratiosè ad Ministerium admiserint, deinceps Ordinandos rejecerint ab omni spe, tractarintque tamquam nihil per vanam manus impositionem consecutos. Moderari non nihil cœpit in Placentina Synodo Urbanus secundus: Si qui à Smoniacis non Smoniacè Ordinati sunt, si quidem probare poterint se, cum ordinarentur, eos nescisse Smoniacos, & tum pro Catholicis habebantur Episcopis in Ecclesia, talium Ordinationes misericorditer sustinemus, si tamen laudabilis eis vita commendat. Licet non quovis à quibuscumque, sed solos ab occultis Smoniacis non Smoniacè consecratos misericorditer habilitet, attamen non factis dumtaxat, sed & futuris Ordinationibus figit regulam. Et ex hac de quodam Carthusiensi Monacho, per nescio quem occulta tunc, sed postea detecta Smoniacè leprosum Episcopum consecrato in Subdiaconum, ideoque in suscepto gradu ministrare, & ad altiora per eundem Episcopum promoveri formidante, ad Cathedrallem Cantuariensium Monachorum Priorem rescriptis apud Gregorium nonum Innocentius tertius: Respondemus ut in Ordine sic suscepto ministrat, sed contra conscientiam ad superiores Ordines non ascendat, ne forte ædificet ad gehennam. Licet ex eo, quod conscientiam habuerit nimis scrupulosam, in difficultatem hujusmodi sit collapsus, quam utique non evadet, nisi deponat errorem. Respondet & susceptum Ordinem esse legitimum, & alios insuper ab eodem Episcopo, post depositam tamen scrupulosè errantem conscientiam, posse suscipi: Quoniam ex laudato Urbani Edicto suscipi possunt à quovis Episcopo, qui in Ecclesia sedeat uti Catholicus, & quem tu Smoniacum ignores. Notoria aut plenè probata debeat esse ejus lepra, ob solam malam famam nequeas Episcopo tuo subtrahere honorem istius communionis. Etenim dum Smoniacorum Sacramenta percipi vetuit etiam Gregorius septimus, intellexit de solis convictis aut manifestis. Quæ regula obrinere quam maximè cœpit post Synodum Basileensem, quæ nullum, excepto Clerici notorio percussore, excommunicatum vitari voluit nisi post declaratoriam Judicis sententiam. Exindè à notorio etiam Smoniacò Episcopo potuit sine contagii periculo ad quovis Ordines consecrari. Et hinc de tertia Smoniacæ Ordinationis specie nullam merito mentionem fecit Paulus secundus. Nullam item faciunt Canon Chalcedonensis, Sanctus Patriarcha Gennadius, Gregorius Magnus, aut alii antiqui Smoniacæ Infestatōres. Non enim est vera Smonia, sed dumtaxat ex ipsa contractum vitium, quod Clemens secundus, Leo nonus, & ipsorum Successores cunctis Smoniacæ pœnis ob suorum temporum rationes puniverunt.

Et hisse principiis innititur etiam laudatum Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

Edictum Nicolai secundi & Gregorii septimi, quo non solum publicè conjugatorum, sed & ejusmodi Smoniacorum Episcoporum & Clericorum interdixit audiri Missas aut alia divina Officia, & quævis ab illis percipi Sacramenta: Quam hostiliter Sigebertus Gemblacensis, & alii Henrici quarti Imperatoris fautores sint persecuti sanctissimum Decretum, est supra expositum. Ipsum in litteris ad Lucium Sancti Juventii Papiensis Præpositum insigniter defendit Successor Urbanus secundus: Decessores nostri Nicolaus & Gregorius à Missis Sacerdotum, quos Smoniacos revera esse constitit, Fideles abstinere decreverunt, & ut peccandi licentiam cæteris auferrent, & hujusmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta revocarent. Ecclesiam & plebem suam per crimina scandalizanti Episcopo aut Clerico omnem penitus communionem & obedientiam à subditis subtrahi jussit antiqua Patrum disciplina; non nisi ad Synodi aut alterius Superioris sententiam judicalem fieri moderata est ex causis Synodus octava. Quocirca dum solam in divinis Communionem subtrahi conjugatis & Smoniacis Sacerdotibus ac Clericis mandarunt Nicolaus secundus & Gregorius septimus, nullam novitatem induxerunt in Ecclesiam, quinimo antiquum, qui etiam in civilibus communionem vetabat, rigorem temperarunt. Et multos Fideles olim sua sponte noluisse adesse ejusmodi Sacerdotum Missis, aut Sacramentis, supra audivimus ab Ildoro Pelusota. Quod ipsum in prima sua Pictaviensi Synodo statuerunt Joannes & Benedictus, Paschalis secundi per Galliam Cardinales Legati: Quicumque Sacerdotis per pecuniam Ordinati Missam scientes audierint excommunicationi subjacere debeant. Quæ saluberrima disciplina videtur modo abisse in distinetudinem, reducta ad supra memoratos terminos Decreti Basileensis.

Ep. 17.

Cap. 1.

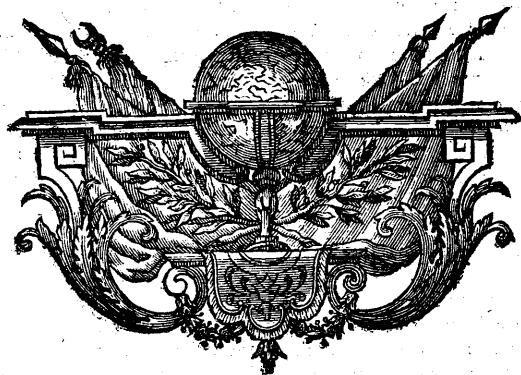
L. 6. c. 7.

Dixi Smoniacè Ordinatam olim fuisse ipso facto degradatum; & citra omnem Judicis sententiam obligatum ad deponendum Ordinem. Quæ pœna putant quidam adstrictum fuisse ipsum etiam Ordinantem. Ego hic hæreo. Etenim Canon Chalcedonensis, de Ordinato dicens, Nihil ex hac Ordinatione proficiat, sed sit alienus à dignitate, quam pecuniis acquisivisset, dicit de Ordinate: Proprii gradus periculo subjacebit. Quæ verba videntur degradationem non infligere, sed dumtaxat jubere infligendam. Et ita loquuntur plures antiqui Canones. Sunt tamen & alii, qui eodem tenore de Ordinantibus loquuntur & Ordinatis. Et Novella Justiniani Augusti ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum lex ait de promotò per Smoniam Episcopo: Lege sciat se & ab Episcopatu casurum, & hoc minus retributurum Ordinati, ut & ille Episcopatum amittat, & à Clero cadat, & utriusque causa talem præstet retributionem, ut hic quidem non adipiscatur quæ sperabat, ille autem etiam quæ habebat amittat. Eodem de ambobus modo statuit etiam supra adductus Canon Apostolorum. Et Joannem undecimum Pontificem, quod Episcoporum Ordinationes pretio fecisset, à Romana Synodo fuisse ejectum scribit Luitprandus Diaconus Ticinensis. Pontificem nequaquam degradasse videtur.

cur Synodus, sed à Canone degradatum, qui sponte cedere debuerat, dumtaxat ejecit. Res dubia est, & ego Simoniacis nolim patrocinari. Interim hæc etiam poena hodiè decrevit, mutata in suspensionem.

Et hæc omnia locum semper habuerunt etiam in beneficiorum seu officiorum Ecclesiasticorum emptoribus ac venditoribus, nec non & mediatoribus damnata hujus mercaturæ. De hisce enim omnibus disertè & pariformiter loquuntur Canon Chalcedonensis, adducta Justiniani lex, Canones plurimi, editi præsertim à Leone nono & ejus Successoribus. Et hinc de Henrico Albanensi Episcopo, Alexandri tertii apud nos Cardinali Legato, scribit magnum Belgii Chronicon: *Henricus*

Leodium venit prædicans contra Simoniam. Canonici conterriti sua beneficia resignaverunt. Quæ poena hodiè etiamnum omnino viget. Plurimum laudanda est Romana Ecclesia, quæ Simoniacum, licet occultissimum, in beneficia ingressum nunquam purgat, aut stabilit, ne quidem pro foro conscientia. Attamen ad solam realem ultro citroque completam Simoniam contractus est hic rigor. Etenim conventionalem, quam antiqua disciplina omnino plenè puniebat, & Pius etiam quintus Pontifex rursus punire conatus est, Simoniam Ecclesia jam pridem non puniit, sed Dei Judicio dereliquit. Videndæ sunt laudati Pii, & aliorum recentiorum Pontificum Constitutiones,

DISSERTATIO III. DE REGIA ANTISTITUM NOMINATIONE.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur Regiæ nominationis antiquitas.

Epist. 14.

VERISSIMA est antiqua Pa-
roemia, de qua ad Sororem
suam Marcellinam Sanctus
Ambrosius: *Vulgò dicitur,*
quod Imperatores Sacerdotium
magis optent, quam impe-
rium Sacerdotes. Dum enim

istud illi sibi arrogare non potuerunt, tentarunt saltem aliis donare. Antiquissima est præsumptio ista. Etenim Salomon Pontificem Abiathar movit gradu, & Sadoc in ejus locum promovit. Quod an à Deo motus fecerit, quæstio adhuc pender. Quinimò Asiæ Rex Antiochus non solum Jesum, Oniæ Pontificis defuncti fratrem, sed & Alcimum, hominem à Sacerdotali genere extraneum, nominavit Pontificem, atque intrusit. Etiam Julius Cæsar nominavit ac intrusit Hircanum, qua violentia & Rex Herodes fuit usus. Etiam Rex Agrippa, sub quo Jonathas Simonis frater insignè dedit humilitatis exemplum: de delato enim Pontificatu, & Regio de se judicio egit gratias, admittere tamen noluit, tantæ dignitati affirmans se imparem ac inidoneum. Agrippæ frater Herodes constituendi Pontificis facultatem impetravit à Claudio Augusto. Ea constitutio adeò erat in Romanorum potestate, ut Pontificale Ephod Syriæ Præses custodiret in arce Antoniana, & Pontifici ad sacra suo tempore peragenda quasi precario mutaret. Porro Christianam & Apostolicam eligendorum Episcoporum formam eleganter ex Sancti Cypriani ad Antonianum Episcopum litteris describit in suo de electionibus libello Magister Florus Lugdunensis Ecclesiæ Diaconus, & adjungit: *Juxta hæc verba Beati Cypriani Ordinatos constat fuisse, & legitime præfuisse universono populo deinceps omnes Ecclesiarum Antiquitates, absque ullo consultu mundanæ Potestatis, à temporibus Apostolorum, & postea per annos fere*

quadringentos. Ex quo autem Christiani Principes esse ceperunt, eandem Episcoporum Ordinationibus Ecclesiasticam libertatem ex parte maxima permanisse, manifesta ratio declarat. Neque enim fieri potuit, cum unus Imperator orbis terræ Monarchiam obtineret, ut ex omnibus latissimis mundi partibus, Asiæ videlicet, Europæ & Africæ, omnes qui Ordinandi erant Episcopi, ad ejus cognitionem reducerentur. Sed fuit semper rata & integra Ordinatio, quam sancta Ecclesia juxta traditionem Apostolicam, & religiosæ observationis formam celebravit.

Nominare Ecclesiæ Episcopos nullus unquam è Gentilibus Romani Imperii Augustis attentavit. Ne quidem ad sedandas contentiosæ electionis quæstiones. Etenim quomodo ejusmodi inter Antiochenam Synodum & Paulum Samosatensem, ejusdem civitatis Patriarcham, delatas sibi quæstiones Aurelianus Imperator miserit ad Dionysium Pontificem, referit in Historia Ecclesiastica Eusebius Cæsarensis. Etiam natus inter Cæcilianum & Majorinum de Charraginenis Ecclesiæ Prælatu lites derimere nequaquam præsumpsit, licet jam Ecclesiæ Catechumenus, Constantinus: prius per Melchiam Papam, ac tum per Synodum Arelatensem voluit judicari. Solut post Sancti Fabiani Pontificis mortem Imperator Decius, Ecclesiæ negotio se miscens, ad novam electionem procedi interdixit. Ast interdictum constanter adeò sprevit Romanus Clerus ac fidelis Populus, ut de dicto Principe ad præfatum Antonianum scribat laudatus Cyprianus; *Cornelius sedit intrepidus Romæ in Sacerdotali Cathedra eo tempore, cum Tyrannus infestus Sacerdotibus Dei sancta atque nefanda comminaretur, cum multo patientius & tolerabilius audiret levari adversus se æmulum Principem, quam constitui Romæ æmulum Sacerdotem.* Gentiles Romanorum Augusti non solum Imperatoris, sed & Summi Pontificis gerebant titulum, & hunc

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

Cap. 1.

illo majorem ducebant, aut certè æqualem. Posterioriorem gerebat & Romanus Christianorum Episcopus, uti palam lucet ex Terulliani libro de Pudicitia. Probrosam Imperii injuriam & læsæ Majestatis crimen esse id censuit Decius, ideoque & Fabianum trucidavit, illi Successorem creari vetuit atrocissimè, & Imperii dignitatem ac rem à sibi rebellibus Gallo & Volusiano invadit tulit patientius, quam à Sancto Cornelio in Fabiani locum suffecto solum titulum Pontificatus. Cornelii, electionem istam admittere ausi, constantiam meritò extollit Cyprianus.

L. 256.

Ex Christiâni Romanorum Imperatoribus nominare Episcopus primus cœpit ab Eusebiana Arianorum factione circumscriptus Constantius. Ejus Pater Constantinus Episcoporum electionibus quandoque se miscuit. Etenim Metrophani Constantinopolitano, quod ætate esset decrepitu, Successorem sibi nominare præcepit, & de nominato per ipsum Alexandro scribit in Bibliotheca Photius; *Populus uno ore cum ipso Imperatore exclamavit, Dignus est.* Dejecto per Antiochenam Eusebianorum Synodum Sancto Eustatio Antiochiæ Patriarcha, quod in Sedem istam Eusebius Metropolitæ Cæsareensis nollet intrudi, Constantinus commendavit Euphronium ac Georgium, mandans ex ipsis eligi unum, estque electus Georgius. Attamen nullum unquam Episcopum legitur nominasse. Primus id tentavit Constantius, contra quem in litteris ad Solitarios scribit Sanctus Athanasius: *Constantius ut gigas contra Altissimum arrogantia se effere ausus est, & rationes mutandæ legis excogitavit, dissolvens Christi & Apostolorum instituta, moresque Ecclesiæ invertens, & ex locis peregrinis cum militari satellitio Episcopos ad populos invitos submisit, qui pro mutua invicem cum populo noxia minas secum deferunt, & diploma ad Judices.* Arguit Constantium, quod Orthodoxos & legitimè promotos Episcopos potenter ejicere, & autoritate Regia, ac militari violentia intruderet homines Arianos. Ita Georgium Cappadocem in Alexandrinam, Germinium Cyzicenum in Syriam, Cecropium Laodicenum in Nicomediensem, Auxentium Cappadocem; linguæ Latinæ imperitum, intrusum dicit in Ecclesiam Mediolanensem. Addit quarundam Civitatum non Fideles tantum, sed & Gentiles incolas fuisse ad Sacramenta compulsos, quibus pollicerentur se pro Episcopo accepturos, quem Imperator mitteret. Etiam illos, quos a seclæ militum nominarent in Episcopos, queritur fuisse intrusos in Ecclesias, homines Meletianos, Neophytos, necdum Baptizatos aut Catechizatos, Simoniacos, à quibus nihil virtutis exigatur, sed tantum pertinax conjuratio in factionem Arianam. Et exclamat: *Ubi ille Canon, ut ex palatio mittatur is, qui Episcopus futurus est? Aut quod genus Canonis, quo licitum est militibus Ecclesias invadere, & Episcopos inthronizare? Quæ omnia pari zelo exaggerat in litteris ad omnes sub cœlo Orthodoxos.* Et hinc lucet trigessimum primum vulgarem Apostolicum Canonem: *Si quis Episcopus secularibus Potestatibus usus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, & segregentur omnes qui illi communicant.* Lucet, inquam, hunc Canonem, licet non

quoad verba, tamen quod sensum esse germanissimam Apostolicam traditionem. Quam audaciam in Constantio Augusto notant & damnant etiam Lucifer Calaritanus Episcopus, Hermias Zozomenus, Socrates, Theodoretus, ac præsertim Sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis. Vita jam defunctum Constantium ostendit posse sine petulantia vocari Antichristum ex causis variis, quarum una sit: *Episcopatus tuis donas.* Et huc omnino respicit antiquus adversum Græcorum Schisma tractatus, repertus Constantinopoli in Conventu Prædicatorum: *Patriarchæ Græcorum, & Archiepiscopi, & Archimandrite, secundum quod aliquando fuit in primitiva Ecclesia Hæreticorum, ad obtinendas honoris celsitudines à Laicis promoventur.*

Et hinc à Mediolanensis Provinciæ Synodo rogatus, ut in Auxentii defuncti Metropolitæ locum ipsemet sapientia & pietate insignis Episcopum deligeret, rectè apud Ecclesiasticam Theodoretum Historiam respondit Valentinianus primus Imperator: *Majus est viribus meis hoc negotium. Vos qui divina gratia ornati estis, ab illo splendore illuminati melius discernetis.* Eandem tamen sibi à Constantinopolitana Synodo oblatam potestatem non rejecit Magnus Theodosius. Quod è multis sibi per Episcopos ad Regiæ urbis Præfulatum præsentatis & commendatis ipse nominari atque elegerit Nestarium, testatur Hermias Zozomenus. Quin & hujusmodi Regiæ usurpatione antiqua Ecclesia quandoque dissimulavit. Etenim quod Theodosii filius & successor Arcadius Sancto Joanni Chrysofomo Constantinopolitanum Episcopatum Regiæ autoritate dederit, affirmat laudatus Theodoretus. Quod id à populo, per Cleri Constantinopolitani in duras contentiones progressi ambitum offenso, rogatus fecerit, in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono testatur Palladius Episcopus Helenopolitanus. Et hinc Theophilus Alexandriæ Patriarcha ansam assumpsit Joannis Episcopatum calumniandi. Etiam de Theodosio Arcadii filio & successore scribit Socrates: *Post mortem Sisinii, Episcopi Constantinopolitani, visum est Imperatori propter homines, ejusdem Ecclesiæ Clericos, inaniam rerum, utique splendoris Episcopalis, appetentes, neminem ex illa Ecclesia ad Episcopatum illum eligere, sed adventam Antiochia accersere constituit.* Patrem suum, qui eadem de causa Joannem Chrysofomum Antiochia felicissimè evocarat, imitandum duxit, infelicissimèque evocavit Nestorium. Quod etiam Zeno & Anastasius Imperatores nominarint & intruserint Episcopos, ostendi possit vario exemplo. Et ad Hormisdam Pontificem scribunt ejus per Orientem Legati de Justino primo Imperatore: *Post multas afflictiones & pend in tres menses à partibus tracta certamina, piissimus Imperator auctoritate sua Paulum nomine Presbyterum de Ecclesia Constantinopolitana elegit Episcopum fieri in Ecclesia Antiochena.* Ad sedandas electionis turbas id fecit Princeps piissimus sub relatione facienda ad Romanam Ecclesiam, quæ dispensatorium ejus zelum omnino probavit. Imperator Justinianus, licet varia violentia vexaverit Ecclesias, vix

L. 466.

L. 768.

Lib. 5. 4.

Lib. 7. c.

19.

261. 2.

post Ep.

65.

tamen

Fol. 183.

Lib. 5. c. 1.

Lib. 6.

Ep. 6.

Fol. 18.

Fol. 101.

tamen nominasse legitur, nisi semel ob Schisma Ecclesiæ Alexandrinæ. Hanc impius Severus Antiochiæ Patriarchatu, & Julianus Halicarnassensis Episcopatu ejectus, per suas de corruptibili ac incorruptibili JESU CHRISTI Corpore disputationes turbavit, atque ita in factiones lacerati Cleri & populi una Gainam, altera pars elegerat & consecraverat Theodosium. Hinc de Justiniano scribit Martyr Theophanes: *Theodosium & Gainam litteris accitos Constantinopolim advenire, & ab invicem separatos vivere mandavit Justinianus, & Paulum quendam renuntiavit Alexandria Antistitem.* Rei seriem latè describit in Breviario Liberatus Carthaginensis Ecclesiæ Diaconus. Consuetudo, qua discordes Ecclesiarum aut Monasteriorum electiones ad se devolvere, & utraque cassata nominare soliti sunt olim Francorum Reges, adeo antiqua habet fundamenta.

Modum excedere, & Constantii Augusti temeritates æmulari cœpit Justinus secundus, de quo in Ecclesiastica Historia scribit Evagrius Epiphaniensis: *Justinus in obscenis voluptatibus volutus, alienæ pecunie adeo ardentè fuit appetens, ut omnia iniqui quæstus gratia divenderet, imò verò ipsa etiam Sacerdotia, divinum numen minime reverens, plebeis hominibus venalia palam exponeret.* Avunculi sui & Antecessoris, qui Canonicas electiones rigidissimè confirmarat, Justiniani Novellas leges est pessimè prævaricatus. Et hanc temeritatem nullus dudum Successor refulpsit, nequidem quoad Constantinopolitanam Ecclesiam, de qua tamen post Cyriaci Patriarchæ electionem scripsit ad Mauritium Augustum Magnus Gregorius: *Non parvæ potuit esse mercedis, quod ad ordinandum Sacerdotem Pietas vestra dubitavit, tempus paulò longius distulit, cum meru omnipotentis Domini consilium quæsit, ut videlicet causa Dei cum magno debuisset timore disponi. Undè & aptum valde existeret in Pastoralis regimine fratrem atque Consacerdotem meum Cyriacum existimo, quem ad eundem Ordinem Pietatis vestræ longa consilia genuerunt.* Palam asserit Canonicam electionem, licet Principis consilio directam, Constantinopoli omnino viguisse.

An Tyrannus Focas nominaverit, ignoro. Magno Pontifici Gregorio ac ejus Successoribus placere est ille conatus, ideoque videtur non nominasse. Proximus Successor Heraclius omnino nominavit. Lucet ex historico Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani Breviario: *Sergius Constantinopolitanus Patriarcha moritur. Et quia Pyrrhum Heraclius amabat, adeo ut fratrem appellaret, quod Imperatoris Sororem è sacro fonte susceperat, simul quoque ejusdem Sergii familiarem fuisse, cum eoque vixisse cognorat, in illum locum substituit.* De eodem Principe, ac de Athanasio Jacobitarum Patriarcha scribit Anastasius Bibliothecarius: *Athanasio repromisit Heraclius, si Chalcedonensem Synodum suscepisset, Patriarcham illum Antiochiæ se fore facturum.* Verùm violentiam non transiit in morem. Etenim Heraclii Successor & Nepos Constantius ipsam non legitur attentasse. Quod hujus filius & Successor Constantinus Pogonatus liberam Antiocheni Patriarchæ electionem permiserit sexto Concilio, lucet ex actis

Synodalibus. Romanam Ecclesiam ille etiam dilexit, ideoque & Canones fuerit veneratus. Verùm de ejus Successore & filio Justiniano secundo pergit laudatus Anastasius. *Justinianus in Fol. 121. Imperium restitutum Callinicum Patriarcham ablati oculis apud Romam exilio relegavit, & pro eo Cyrum, qui in Insula fuerat inclusus Anastasius, qui prænuñtiaverat sibi prioris restitutionem Imperii, subrogatum provexit.* Etiam de hujus post Leonitium & Absimarum Successore Philippico scribit: *Philippicus Cyro Patriarcha pulso Joannem Fol. 124. communicatorem suum atque Hæreticum in Patriarcham promovit.*

Canonica electio ita titubavit usque ad Leonem Isaurum ac ejus filium Constantinum Cabalinum, qui ad Iconoclasticam suam Hæresim stabilendam exceperunt omnes limites, omnem Canonem contempserunt. Eorum violentias exposuit in Scholiis septimæ Synodi. Constantini filius & Successor Leo quartus Orthodoxam fidem simulavit in exordio, nominandi tamen violentiam non deposuit, scribitque de ipso laudatus Anastasius: *Leo Metropolitam ex Monachis in primis Sedibus collocavit.* Addit quod hujus vidua Irene ac filius Constantinus, licet ad Orthodoxam fidem plenè rediissent, tamen nominaverint Sanctum Patriarcham Tharastum. Et sub hujus Patriarchatu, & istorum Imperio celebrata est septima Synodus, quæ Regiæ nominationis violentiam rigidissimè percussit & damnavit. Ritu dignus est hic Theodori Balsamonis in tertium illius Canonem Commentarius: *Canon non decernit de electionibus, quæ sunt à Magistratibus seu Principibus, sed de electionibus Episcoporum, quæ Principum seu Magistratum violentia procedunt. Dicit ergo, quod est opinio & specie ab Antistitibus, penes quos est eligendi potestas, fiant, quoniam tamen potentia ac vi procedunt, infirmari debent ac resolvi. Quis enim non videat à Canone, qui Antistitum electiones quavis Regum violentia turbari vetat, longè magis vetari totalem electionis extinctionem ac intrusivam nominationem? Et certè non isto, sed hoc vitio electiones sedaverant Leo & Constantinus, ideoque & ipsum præsertim laudata Synodus damnavit. Longè magis se ridendum exponit idem Balsamon, ubi suas nugas à septimo decimo Chalcedonensis, & trigésimo octavo Trullano Canone opinatur adjuvari.*

Et quidem laudatus Canon omni fructu non caruit. Etenim de proximo Sancti Tharastii Successore Sancto Nicephoro pergit Anastasius: *Anno Imperii Nicephori quarto, duodecimo Calendas Martias, Tharastius sanctissimus Patriarcha Constantinopolitanus gloriosè diem clausit extremum. Et Fol. 170. mense Aprili, die Dominico sancti Paschæ, consecratus est sanctissimus Patriarcha Nicephorus à secretis, electione totius populi, & Sacerdotum insuper, & Imperatorum.* Quod ipsum eisdem ferè verbis scribit Georgius Cedrenus. Nempè Irenes in Imperio Successor Nicephorus, licet Tyrannus & sordidus, erat tamen Orthodoxus, ideoque & reparatam à septima Synodo disciplinam esse veneratus. Eandem longè majore reverentia consecutus fuit Successor Michael Rangabes, Pater Sancti

Sancti Patriarchæ Ignatii. Nam sub utriusque Imperio Constantinopolitanam Ecclesiam rexit Sanctus Nicephorus. At verò hunc ejecit, & Iconoclasticam Hæresim reduxit Imperator Leo Armenius, scribitque de ipso incognitus Auctor: *Leo Theodorum Michaelis Patrii Melissen, Constantiniani Imperatoris Caballini ob tertiam ejus conjugem Leviri filium elegit. Iſtum, inquam, Theodorum, opinatis ejus consentientem, maritali nuptiarum corona notatum, tonderi jussit, & Patriarcham consecrari.* Exstat libellus in Byzantina Historia post Annales Sancti Theophanis. Refuscitata Iconoclastia refuscitavit & Regiam Antistitum nominationem. Hanc adeo continuaverunt Successores, ut Bardæ Cæsaris factio postmodum sumperit ex ipsa fundamentum adversus laudatum Patriarcham Ignatium: Afferuit ipsum non Canonice electum, sed intrusum Regia violentia, ideoque & extrudendum. Et hinc violentiam istam denuò proſcripſit octava Synodus, & severè damnavit.

Sub Basilii Macedonis Imperio facta est hæc Synodus, videturque is Canonem observasse. Verùm ejus Successor & filius Leo sapiens extruſit & ad carceres damnavit Schismaticum Patriarcham Photium, ac Patriarchali Sedi imposuit suum fratrem Stephanum. Et ob gravissimas rationes Romana Ecclesia dispensatoriè probavit. Ita denuò revixit violentia. Et vario pede ambulavit usque ad Imperium Nicephori Phocæ, de quo Georgius Cedrenus: *Id verò omnium gravissimum, quod legem tulit, cui & Episcopi quidam leves ac adulatores subscripserunt, ne Imperatoris injussu ullus crearetur Episcopus.* Quod ipsum scribit Michael Glycas. Anteriores Principes solos ferè Patriarchas ac majores Metropolitas nominaverant, nullaque lege aut Edicto læserant Apostolicum liberæ electionis Canonem, hic Nicephorus invasit tunc electiones, & Apostolicum Canonem exstinxit. Edicti radicem aperit Joannes Zonaras: *Orta inter Summum Pastorem, Patriarcham Polyuedum, & Primarios Sacerdotes contentione, cum hi decernendi licentiam & approbandi potestatem sibi vindicarent, ille suffragia reprehenderet, ut quæ nec sine affectibus, nec recto judicio ferrentur, operamque daret, ut ab his judicium facturis & ipse in consilium adhiberetur, Imperator ex hoc sumpta occasione, & omni auctoritate designandi Episcopos sibi vindicata, edixit ne quisquam injussu suo in ullam Ecclesiam mitteretur.* De Provincialium Episcoporum eligendorum & confirmatorum jure disceptabant Patriarcha ac Metropolitæ, & litem Imperator diremit. Omnem hanc potestatem abstulit Episcopis, & sibi adſcripſit. Et hic rursùm explodendus est Theodorus Balsamon, ad septimum decimum Carthaginensium Canonem scribens Imperatorem sacræ Unionis vigore esse supra leges & Canones, posse omnia in Ecclesiis, atque ita ab illo non solum Provinciales aut Metropolitas Episcopos, sed & ipsos Patriarchas merito eligi & designari. Nempe est unus ex illis Episcopis, quos Cedrenus rectè appellat leves & adulatores.

Aliud longè sensit præfatus Patriarcha Polyuedus, qui Nicephori Successorem Joannem

Tzymiscam nec ad Imperii Coronam, imò nec ad Ecclesiæ ingressum admittere voluit, nisi sub certis articulis, inter quos fuit & hic a Cedreno laudatus: *Polyuedus jussit consecrari libellum Edicti, quod ad confundendas res Ecclesiasticas Nicephorus ediderat.* Addit Michael Glycas: *Præter hæc Tzymiscas etiam libellum illum dilacerat, quem Phocas ad perturbandam Ecclesiam conscribi curaverat.* Ejusdem sententiæ fuerunt apud laudatum Cedrenum illi postea Metropolitæ, qui Patriarcham Alexium, tanquam Regia violentia intrusum, sunt conati extrudere, & Joannem Michaelis Paphlagonis Imperatoris fratrem in ejus Thronum per Canonicam electionem exaltare. Verùm Alexius reposuit: *Quando, ut vos dicitis, non suffragiis Pontificum, sed jussu Basilii Imperatoris hoc ego solum contra Canones consecrasti, agedum quos ego constitui Metropolitas, jam per undecim annos & anni semissem gubernans Ecclesiam, deponantur.* Anathema quoque denuntiatur tribus Imperatoribus, quibus ego Coronam Imperii imposui. *His factis, cedo solum est, qui vult succedere.* Hæc intercessio zelum Metropolitanum penitus frigidificavit. Consentit in libro de sacris Ordinationibus Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis, mox, quo recens ordinatos Episcopos ad suam manus osculum etiam coegerunt Græci Imperatores, gravissimè arguens, & adjungens: *Verùm ista non tam ab Imperatoribus, quam ab adulatoribus sunt, qui eos humanis verbis falsa persuasionem commovent ad majora perpetrandum, ita ut audeant & promovere Episcopos, & translationes facere.* Acriter insectatur violentiam istam Ecclesiasticæ dignitatis injuriam, & ejus causa asseverat Imperium jam esse everſum. Putatur enim à quibusdam Simeon vixisse illo tempore, quo Constantinopolis fuit in potestate Flandrorum.

Notanda sunt ejus verba: *Translationes facere, Respicunt & damnant fucum, quo quidam Græci istam suorum Principum violentiam sunt conati dealbare.* Ipsum lucidè exposuit Imperator Joannes Cantacuzenus, dum sub Imperatore Andronico secundo Palazologo adhuc magnus Domesticus Joannem familiarem suum Presbyterum evexit ad Patriarchatum. Eum nominat dictus Andronicus, verùm quod conjugatus esset, & conjugio adhuc uteretur, Episcopi illum averſabantur, & constantè intercedebant. Arte utendum vidit Cantacuzenus. Ipsum Episcopali consecratione dignum judicari, & ad Thessalonicensem Ecclesiam consecrari imperavit ab Episcopis, consecratum curavit mox à Principe transferri Constantinopolim, & ad circumscriptos Antistites est sermonem profecutus: *Si Patriarcha aliquam aliam gratiam, virtutemve ex Cælestium donorum promptuario accipit, quam aliis Antistitibus accipere non licet, valeret aliquid oratio. Si autem secus est, omnesque & majorum & minorum urbium Episcopi equaliter gratiæ participes sunt, honor autem & splendor Sedium penes Imperatorem est, licetque ipsi parvæ urbis Episcopatu dignum judicatum ad majorem provehere, quid necesse est sine modo ita putidas solutisque faciles responsiones congerere, viderique temerè Imperatorem offendere, in quibus non solum contradicere, sed nec paulum adſerere verum*

verum que ei ut à justitia & recta ratione non adeò abhorrentia probantur, decernere oportet. Affirmat Episcopis solum de nominatæ personæ ad accipiendam consecrationem capacitate judicium competere, titularis civitatis assignationem spectare ad solum Principem, & ista in re Episcopos non posse adversus hunc intercedere. Per hunc circuitum Joannes evasit Patriarcha. Et istas subtilitates merito damnat Simeon Thessalonicensis. Aliud facundæ violentiæ commentum adducit Matthæus Blastares: *Licet Canones referent Episcopis Provincie suffragia in Episcoporum electionibus, probeantque, ne aliquid ejusmodi cum quovis Principe communitur, Imperatores tamen sine Episcoporum suffragiis & Patriarchas & Episcopos eligunt & promovent.* Propterea, ut videtur, regnante Michaeli Duca Metropolita ille Sida Regni negotia administrabat, & qui tum Neo Cæsareæ, quæ ad urbem spectabant in Commentarios referebat. Et nostra ætate Niphen Cyzici Metropolita & vestigialium descriptiones, & cæteras omnes publicas servitutes procurabat & exequabatur. Episcopos, ne ipsorum electionem sine fundamento attentare videretur, in publicos augustæ domus & Reipublicæ Ministros exaltavit Michael Parapinacius, per ipsos nominavit Patriarchas & Episcopos, atque ita sibi visus est Laicam potestatem in Ecclesiastica ac Divina non extendere. Et certè ob similes causas etiam Carolini Francorum Reges in Palatio habuerunt Episcopum vel Abbatem Archi-Capellanum.

Porro Joannes Tzymiscas Nicephori Phocæ Edictum ex animo nec, abjecit nec laceravit. Et enim de ipso pergit Cedrenus: *Cum Antiochia ad Orontem fluviolum sita aliquandiu Summo Pontifice caruisset, ad id munus Imperator provehit Theodorum Monachum, omnibus florentem bonis, qui ei etiam prædixerat Imperio potiturum.* Et de ejus Successore Basilio: *Paucis ante mortem Basilii diebus obiit Eustatius Patriarcha, in cujus locum Imperator substituit Alexium Monachum.* Et de Michaeli Paphlagoni: *Imperator Antonium Pachem Eunuchum sibi genere propinquum, Nicomediæ Episcopum fecit, planè nihil habentem Episcopatu dignum.* Et infra: *Imperator Theophanem Thessalonice Metropolitam Ecclesiam abactum in quoddam prædium deportat, Episcopatum Prometheo committit.* Quomodo Michaeli Cerularium Patriarchatu dejicere studuerit Imperator Isaacius Comnenus, refert Joannes Schylitza, & prosequitur: *Sufficitur in ejus locum Patriarcha Constantinus Libudes, qui prius Metropolitanus, & Cleri totiusque populi suffragiis delectus fuerat. Et quamvis delectus fuisset non sine contentione, Archiepiscopatum & Patriarchatum neque sine controversa adeptus est. Verùm Imperator studens talia jura sibi vindicare, hoc ipsi tempus idoneum ratus, Presbyterum ordinatum veniit ne Archiepiscopatus unctionem perfectam acciperet, quoad, inquit, que in te iactantur, per Synodum Canonicè examinentur. Constantinus autem non ignorans hæc quomodo contra se inquirerentur, inopinatum dedecus reputans, quæ quærebantur tradidit Imperatori.* In eligendo novo Patriarcha Metropolitæ Imperatorem præveniant. Electionem cassare hic non præsumpsit, &

tamen nominandi violentiam noluit interpolari: Criminaliter Constantinum accusavit, quæſito electionis jure privare conatus est, & tunc alium nominare. Pergit Schylitza de Successore Michaeli Parapinacio: *Sepulto Patriarcha Joanne Xiphilino, Imperator alium delegit, Cosmas Monachum, qui à sancta Civitate venerat.* Et de proximo Successore Nicephoro Botoniate: *Vita fundit Joanne Bulgaria Archiepiscopo, alium in ejusdem locum Imperator declaravit Joannem eundem nomine.* Similiter mortuo Antiochiæ Patriarcha, declaravit Imperator quemdam Nicephorum, Maurum cognomento. Et alii multi Metropolitanis, & sacri Viri, ipso imperante delecti sunt, qui omni reprehensione caruerunt. Inter ejus Successorem Alexium Comnenum & Boadmondum Antiochiæ Principem stipulata pacis pacta refert Anna Comnena, & in ipsis est hoc Boadmondi juramentum: *Promitto etiam, & jurans testor eum, qui in Antiochiæ Ecclesia oratur, & adoratur Deum, non futurum Antiochiæ Patriarcham de nostro genere, sed eum quem Majestas vestra in eam dignitate promovet, delectum ex numero alumnorum magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ.* Magnam Antiochiam, quæ à vigesimo septimo Imperatoris Heraclii anno gemeratur sub Saracenis, Christo Domino & Constantinopolitano Imperio reddidit Nicephorus Phocas. Magnum revera Principem, quidquid in ipsum scribat Luitprandus Cremonensis Episcopus, Græci merito titulant flagellum Saracenorum. Verùm sub Alexii Comneni Imperio ipsam denuò invasit Solimannus Turcarum Princeps, cuius Sultanica erat apud Nicæam Bithyniæ. Eam Christo Domino & Romanæ Ecclesiæ tunc iterum reddiderunt nostri per Urbanum secundum Pontificem & Claromontanam Synodum Crucesignati Flandri & Franci, & in Terræ sanctæ sortitione ipsam accepit Boadmondus filius Roberti Guiscardi, dominantis in Sicilia. Ast ipsam reclamare non desit Imperator Alexius. Et post longa bella & contentiones ipsam tandem Boadmondo permisit sub variis conditionibus, quarum una erat jam memorata nominatio Patriarchæ. Adeò nominare consuetus atque cupidus erat Alexius. Resumptum à Michaeli Cerulario Schisma tunc fovebat Constantinopolitana Ecclesia, ideoque Boadmondi juramentum erat iniquum, & iniquitatis vinculum. Erat & vi extortum. Hinc ipsum excussit Romana Ecclesia, à septimo Gregorio nuper factam Canonice electionis reparationem sustinere istic constantè perrexit, eligere Patriarcham Latinum, & Schismaticum Græcum nec intra muros admittere. Græci interim Imperatores etiam perrexerunt è Constantinopolitano magnæ Ecclesiæ Clero nominare. Et ex istis nominatis fuit Theodorus Balsamon, dictæ Ecclesiæ ante Carophylax. Negata residentia est una ex causis, quæ ejus animum adversus Latinam Christianitatem insigniter exulcerarunt. Et hæc est radix, quæ nobis dedit simul duos Patriarchas Antiochenos, Græcum alterum, alterum Latinum.

Quod Alexii Comneni Nepos & Successor Manuel etiam Patriarcham nominavit, testatur Nicetas Choniates. Fuit & hic nominandi adeò te-

Fol. 658.

Fol. 307.

Fol. 664.

Fol. 308.

Fol. 749.

Cap. 8.

Fol. 665.

Fol. 719.

Fol. 739.

Fol. 741.

Fol. 809.

L. 101.

Fol. 866.

Fol. 867.

Lib. 13.

L. 1. 62.

max & cupidus, ut duodecimi sæculi septuagesimo septimo anno Ecclesiasticam cum Armeniis pacem inijturus, per Legatos suos expostulaverit hunc articulum: *Quærimus ut vestri Patriarchæ promotionem, à Græcorum dumtaxat Imperatore faciendam, ratam habeatis.* Exstant acta apud Clementem Galanum. Istud ipsum de Manueles Successore Andronico affirmat in Alexio Manuele filio idem Choniates. Demonstrat etiam de Isaacio Angelo. Et hæc tempora respicere videtur repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores tractatus, affirmans Græcorum non tantum Patriarchas ac Archiepiscopos, sed & Abbatæ passim à Principe nominari. Quidquid sit, circa hoc tempus Constantinopolis fuit capta à nostris Flandris, ideoque calamitatum perçæsus Joannes Camaterus Patriarchatum deposuit. Quod ejus in locum Imperator Theodorus Lascaris suffecerit Antonium Auctorianum, testatur Georgius Acropolitanus. Latinum urbi Patriarcham Innocentius tertius dedit Thomam Venetum: & exinde cæpimus habere etiam duos, Latinum & Græcum, Patriarchas Constantinopolitanos. Ita disertè testatur Joannes Cantacuzenus. Etiam de Theodori Lascaris Successore Joanne Duca pergit Georgius Acropolitanus: *Germanus Patriarcha in Beatorum Sedes avocatur. Post eum Monachus Methodius, tres tantum menses throno potius, obiit. Et Ecclesia vidua Pontifice suo carebat. Cum enim Joannes Imperator in his expediendis non esset admodum promptus, non ita facile poterat e re nata dignum tali solo, vel potius qui illi probaretur, invenire. Principes enim in hac munera viros qui quod illis placitum est faciant, ne suis desiderijs adversentur, adfiscunt.* Hic est magnus scopus nominationis. Joannes tandem nominavit Manuelem. Quod huic defuncto Arsenium Monachum nominaverit Successorem Joannis filius ac Successor Theodorus secundus Lascaris, testatur idem Georgius. Primus è Palæologis Imperator Michael, sub quo Flandri nostri amiserunt Constantinopolim, adversum suis moribus Arsenium eiecit, imposuit Nicephorum Ephesorum Metropolitam, & huic intra annum defuncto Arsenium reduxit Successorem. Qua violentia etiam ejus Successores duos Andronicos, filium & pronepotem, fuisse usos, demonstari possit vario testimonio.

Juniori Andronico successit Joannes Cantacuzenus; per multa adversus illius viduam Annam civilia bella, imò per rebellioem, quo hanc firmaret, multis se & Proceribus & Episcopis fecit obnoxium. Et factus rerum Dominus nullum voluit aut præsumpsit offendere. Exauctorati Patriarchæ Joannis locum varii ambiebant, veteri varios commendabant, ideoque scribit de semetipso Cantacuzenus: *Quam contentionem parum liberalem animadvertens, seditionemque in eadem in Ecclesia suborituram prospiciens Imperator, nihil per se facere, sed Patriarchæ electionem Episcopis liberam permittere statuit.* Et electus fuit Iliodorus. Cui post decem annos defuncto idem Imperator Successorem nominavit Calixtum. Ex quibus, lucet Saracenorum ac Turcarum Principes istis Græcorum Imperatoribus fuisse in Ec-

clesiasticam libertatem benigniores. Etenim de Lazaro per id tempus Hierosolymitano Græcorum Patriarcha, scribit idem Cantacuzenus: *Hic Patriarcha à Cœpiscopis in sancta Civitate, ut mos est, electus, postea Byzantium ab Imperatore confirmandus venit.* Et Saraceni & Turcæ Episcoporum nostrorum electionem aliquando quidem suspenderunt, quoties tamen permiserunt, permiserunt liberam & Canonicam. Gratam sibi personam eligi postularunt quandoque uti beneficium. Joannes Cantacuzenus nominare perexit usque ad Calixti Patriarchæ degradationem, & electionem Philothei, de qua ipse: *Post illa Episcopis in questione ponentibus, quisnam ad Ecclesie clarum admoventur, de Episcoporum quidem electione, ait Imperator, primorum Ecclesie Magistrorum, Christi videlicet Discipulorum, & qui eorum vestigijs inceserunt, Sanctorum Patrum leges (nempe ut congregati uno in loco Episcopi Spiritus Sancti gratiam de Cælo implorent, multisque precibus Deum suppliciter propitium, ut eis designet, qui rectè & justè, & ex ejus beneplacito maxime Fideles Ecclesie moderetur, pro qua ipse nostrum similis factus est, & humanam imbecillitatem indutus angustiam suam fudit, atque ita quem ipse revelaverit legant, tribusque propositis qui in primis digni videantur, Imperatori unius electionem concedant, quemque ipse elegerit, hunc Ecclesie Pastorem creent nec ipse hactenus nescivi, & cuique vestrum reor esse perspectissimum. Quemadmodum verò in reliquis peccatis amat contingere, ut quamvis nos peccare non nesciamus, tamen vitiosa ducti consuetudine, aut blandimento voluptatis decepti, spontè in mala precipitemus, & affectionibus illaudatis nos subjiciamus; sic etiam in Episcopis eligendis usu venit. Cum namque sciamus nefas esse nos prius apud animum decernere, qui velimus Ecclesie rationes committere, postea nugantes apertè, & Deum iridentes, suere vos supernam invocare gratiam, & eum nos legere, quem ipsum multò antè non verbis tantum, sed opere ipsa insuper legeramus, nihilominus malè & stultè audaces sumus. Quod non solum à me factum est sæpius, sed & à superioribus Romanorum Imperatoribus, si non omnibus, at certè pluribus. Verùm de illis ob Majoribus debitam reverentiam nihil finistram loquar, me autem à me metipso quasi omnibus calculis injuriæ & iniquitatis erga Deum convinci ajo. Et quia vitium meum agnovi, meque ipse damnavi, superest hoc unum, opinor, Deum ob commissa placare, ac de cætero cavere diligentissimè, ne in eadem mala incurram, nisi morbo ægrotare velim insanabili, & de industria in rebus honestis, ipsoque etiam sole clarioribus cæcutire. Proinde cum nunc de Patriarcha nominando queratur, veterem vobis libertatem restituo. Nec tam vobis, quam Deo, cui magnæ curæ erit, qui bene Ecclesie præfuturus sit, vobis revelare. Postea ego quoque unum ex tribus, ut mos est, decernam. Hæc in Conventu Imperator dixit, qua nimirum ratione Patriarcha ritu veteri eligendus esset. Cum postmodò denuò corripissent, & super negotio consultarent, iterum unum Imperator, qui eos pridè dictorum admoneret, hortans ut agerent sedulo, se enim, quomodo apud Deum se tueretur, dum electionem Patriarchæ ipsis penitus cessisset, invenisse, & mortalibus univèrsis quid sentiret*

Cap. 14.

Cap. 14.

Cap. 14.

Cap. 9.

demonstrasse. Illi honorificè actis gratis pro ejus erga Deum pietate, & erga ipsos reverentia, bonorumque multorum cumulum compræcati, divina Sancti Spiritus gratia invocata, tres eligunt, Philotheum Heracleæ, Macarium Philadelphie Episcopos, & privatum adhuc Nicolaum Cabasiam, electorumque nomina Imperatori scripta mittunt, qui Philotheum maluit. Et is Patriarcha consecratus Ecclesiam administravit. Quod Regia nominatio non à Spiritu Sancto, sed à privato Principis affectu passim dirigatur, Cantacuzenus optimè advertit.

Et hinc lucet Georgii Codini de Ecclesie & Aula Constantinopolitanæ officijs librum esse memorato Cantacuzeni Edicto posteriorem. Lucet ex capite de electione & inauguratione Patriarcharum & Episcoporum: *Congregantur qui tunc Constantinopoli degunt Episcopi, licet plures fuerint. Sin minus, duodecim præterea ex vicinis etiam Ecclesiis evocati. Si verò neque ex iis qui peregre advenerunt, neque ex finitimis Ecclesiis duodenarius Episcoporum numerus confici queat, tunc necessariò in loco suffragij ferendi sedent tot, quot reperti fuerint, tresque in Patriarcham eligunt, quos scilicet Deus ipsis inspiraverit, quorum nomina scripto consignata deferunt selecti Ecclesie Proceres ad Imperatorem, qui ex illis eligit aliquem, quem Deus in mentem ejus miserit. Deinde ablegat Imperator Principes, qui simul cum Ecclesiasticis Proceribus perferunt electionem ad Electum, inquam, & ab Ecclesia & ab Imperatore. Si electus Electioni annuat, bene est, si abnuat, eunt ad alterum. Si neque iste consentiat, ad tertium se conferunt. Si & hic recuset, vultus de integro, & alio quasi principio sumptio suffragia sepunt. Et infra: Ad eundem modum sine ulla variatione peragitur aliorum Patriarcharum proclamatio & designatio, nimirum Alexandria, Antiochia, & Hierosolymorum. Quin & Archiepiscopi prima Justiniana, Acridis, & totius Bulgariae. Hæc omnia lucet esse hausta ex laudato Edicto Imperatoris Cantacuzeni. De aliis Patriarchis additamentum est imaginari. Tunc enim illi gemebant sub Saracenis aut Turcis: & quod à sua Synodo eligerentur, statim audivimus ab ipso Cantacuzeno. Sperabat hic Ecclesias illas à Barbarica servitute quandoque liberandas: hinc & de ipsis edixit. Edixit de solis Patriarchis & Bulgariae Archiepiscopo, ideoque aliorum Episcoporum electiones permittit antiquo Canoni & consuetudini. Et certè post Nicephori Phocæ à Joanne Tzymisca laceratum Edictum Augusti Successores istorum nominationes non nisi quandoque usurparunt. Eundem Patriarchæ eligendi modum laudat in libro de sacris Ordinationibus Simeon Archiepiscopus Theffalonicensis. Affirmat à vicinorum Episcoporum Synodo, ac à civitatis sæculari & regulari Clero eligendos tres, atque ex ipsis unum designari à Principe, & adjungit: *Nugantur quidam verum novarum inventores, invidia impuls, dum dicunt, Imperator Patriarcham creat. Nullo modo id facit Imperator, sed Synodus ministrante Pio Imperatore, non tantum quia defensor est, & Imperator unicus ab Ecclesia, sed etiam ut cooperetur, & ministret, & diligat, & firma conservet que ad Ecclesiam spectant. Videtur notare Latinos, qui istam Imper-**

Cap. 20.

Cap. 9.

rialem unius ex tribus per Episcopos præsentatis eligendi licentiam semper improbarunt. Interim Ecclesiasticæ libertatis eximius Zelator semper fuit iste Simeon, nec dubitem quin eandem licentiam improberit. Verùm quod proscribere non posset, conatus est purgare. Hæc ejus de Imperatore verba, *Unctus ab Ecclesia*, procedunt ex fabuloso & adulatorio errore, quo Regiam unctionem quasi Sacramentum Græci exaltant. Quas nugæ & quidam hoc sæculo Latini dilexerunt. Ex his interim claret ipsum Simeonem non detentæ sub Latinis Constantino-poleos tempore, sed medio inter Joannis Cantacuzeni Imperium & captam à Turcis urbem decursu vixisse & docuisse. Quidquid sit, Joannis Cantacuzeni Edictum viguit usque ad captam à Turcis Constantinopolim. Quod enim juxta illud & Josephus Patriarcha, & ejus Successor Metrophanes fuerint electi, testatur in Florentini Concilii Historia Sylvester Sguropulus.

Circa eligendum Regiæ civitatis Episcopum aut Patriarcham Constantinopolitanis Imperatoribus aliquid juris Romana Ecclesia semper indulsit. Disertè hoc in litteris ad Imperatorem Mauritium supra professus fuit Magnus Gregorius. Et in litteris ad Imperatorem Michaelem tertium scripsit Nicolaus primus: *Consuetudinem vestram novimus, in Regia urbe minimè apicem Archiepiscopalis potestatis aliquem posse habere sine Ecclesiasticæ plebis consensu, atque Imperiali suffragio. Antiquissima est ista consuetudo. Quod Episcopus enim in Sancti Gregorii Nazianzeni Constantinopolitanam Cathedram Constantinopolitana Synodus varios elegerit, magnoque Principi Theodosio, qui Nectarium designavit, præterit, scribunt Socrates, Theodoretus, ac Hermias Zozomenus. Principis, ne ingratum quotidie ante oculos pati cogereur Episcopum, honorum id Patres detulerunt. Quin & idem detulerunt in omnium Patriarcharum electionibus: Quod & Alexandrini & Antiocheni electioni semicuerint optimi Imperatores Martianus & Leo, lucet ex Epistolis Magni Papæ Leonis, ex Liberati Carthagenensis Diaconi Breviario, & aliis vetustis Scriptoribus. Et quidem laudatos Principes, ut dictis electionibus dirigendis invigilarent, laudatus Leo monuit & rogavit. Et Antiochenæ Dioceseos Episcopis & Clericis, novam Patriarchæ pro degradato Macario electionem postulantibus, respondit sexta Synodus: *Suggestimus à Deo instructis auribus fortissimi & à Deo coronati nostri Imperatoris. Et jussit ejus Serenitatis Decretum secundum consequentiam, & aliam quam consuetudinem, fieri à reverendissimis Episcopis & Clericis supra scriptæ Sedis, & hoc offerri ejus mansuetissima fortitudinis. Utique confirmandum. Quod etiam primæ Justinianæ Episcopus, ad Justiniani Augusti preces per Vigilium Pontificem exaltatus in aliquot Provinciarum Primatem, à Principe confirmationem & accipiendam consecrationis facultatem accipere debuerit, demonstrant litteræ Magni Gregorii ad Joannem istic Episcopum & subiectos ipsi Collegas, Romana interim Ecclesia fuit ab hac servitute semper immunis usque ad Herulos & Gothos: & illam**

L. 2. c. 4.

L. 12. c. 5.

Epist.

Act. 13.

Lib. 4. Epist. 78.

illam ab horum expulso Justiniano Augusto male continuatam Constantinus quartus tandem dimisit.

Attamen non nisi unicum Episcopum aut Patriarcham à Clero electum Principi offerri & ab ipso confirmari Canones permittunt. Quod tres eligere, & ipsos Principi offerre fit Apostolicus aut antiquus Canon, plurimum errat Joannes Cantacuzenus. Istum morem nullus Canon, nulla unquam lex probavit aut toleravit. Novellæ Justiniani leges quidem mandant tres eligi, verum unius ex istis designationem non Principi credunt, sed Patriarchæ, aut Metropolitæ. Existimem quod exinde posteriores Græcorum Augusti hocce jus etiam sibi transcripserint. Et quia humana præsumptio semper crescit, istam unius ex tribus designandi consuetudinem tandem transmutarunt in plenam nominationem. At Canones semper improbarunt. Etenim Latinum Cyprionem Regem, quod Nicofienfis Ecclesiæ electuro. Capitulo duos nominare, & ad alterius electionem compellere vellet, quasi ex antiqua Græcorum, in quorum jura successerant, consuetudine, graviter arguit Pontifex Innocentius tertius. Damnat etiam apud Gregorium nonum Cælestinus tertius consuetudinem, qua per Antiochenum & Hierosolymitanum Patriarchatum Monachi tres à se electos Regi aut Comiti Tripolitano, unum ex ipsis designaturo præsentabant. Quem morem an illic à Græcis inventum invenerint, an secum à Gallia portaverint nostri Flandri & alii Franci, est mihi ignotum. Certe quod istic non invenerint, fortissimè suadet supra laudatum Edictum Joannis Cantacuzeni. Est enim illorum in Palestinam accessu multo posterius. Quidquid sit, eandem violentiam viguisse apud Hibernos, lucet ex ejusdem Innocentii apud Gregorium nonum Epistola ad Cardinalem suum istic Legatum. Istum morem apud Gesta Dei per Francos insigniter depingit operi præfixa vita Guilielmi Metropolitæ Tyriorum: Ea est in terra ultra-marina Patriarchæ Hierosolymitani electionis ratio, que & Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum, ut duos legant Canonicis, Regique offerant, qui de eis unum capiat, ita ut, si manè offerantur, intra vesperarum signum, & vesperi post decantatum officium, die altero unum Rex eligat. Hanc rationem secuti sunt Apostoli, mortuo Juda ut duos legerint, Josephum Justum & Matthiam. Hanc & in Terra sancta adhuc servant Ita Rex elector est, & quem vult capit. Verum Apostoli suos duos electos non ad Regem, sed ad Divinam Majestatem retulerunt. Ita ad Regem relatio per Romanam Ecclesiam nunquam fuit probata.

*****
*****
*****
*****
*****
*****
*****
*****
*****
*****

CAPUT II.

Exponitur Barbarorum Regum in Antistitum electiones violentia.

Romanum Imperium fuisse tutelam Ecclesiasticæ disciplinæ, & hanc ab illius dilatoribus barbaris fuisse insigniter etiam lacertam, res ipsa clamat, & in suis litteris amare queritur Sanctus Avitus Archiepiscopus Viennensis. Singulariter passæ sunt Canonica Antistitum electiones. Summè in hac re Barbarus fuit Hunnericus Wandalorum in Africa Rex, de quo in vita Sancti Fulgentii Ruspensis in Byzacena Provincia Episcopi Ferrandus Diaconus Carthaginensis: Regalis auctoritas Episcopos ordinari prohibuerat, nec viduaris plebibus provideri Pastores licebat. Duravit Barbaries usque ad Hildericum Regem, natum ex matre Catholica, de quo idem Ferrandus: Mors Trazamundi Regis, & mirabilis bonitas Hilderici regnare incipientis, Ecclesiæ Catholicæ per Africam constituta libertatem restituens, Carthaginensi plebi proprium donavit Antistitem Bonifacium, cuiusque in locis Ordinationes Pontificum fieri clementissima auctoritate mandavit. Nempe pessimi Ariani fuerant Hilderici Antecessores, ideoque Episcopis destitutam Africanam Ecclesiam, tamquam ovem sine Pastore, sperabant circumscribere in suam perfidiam.

Odoacer Herulorum in Italia Rex item Arianus fuit non nihil humanior. Canonicas Orthodoxorum Episcoporum electiones & consecrationes permisit avitæ libertati, excepta tamen Romana Ecclesia, cujus Electum à se comprobari voluit, & sine suo consensu, atque autoritate non consecrari. Cur hac servitute solam Romanam vexaverit Ecclesiam, discere possis ex Synodalibus Felicis tertii Pontificis litteris ad Clerum Provinciae Bithyniæ & civitatis Constantinopolitanae: Quoties intra Italiam propter Ecclesiasticas causas colliguntur Domini Sacerdotes, consuetudo retinetur, ut Successor Sedis Apostolicæ ex persona cunctorum totius Italiae Sacerdotum cuncta constituat, qui caput est omnium. In Justiniani Digestis Martianus Jurisconsultus ex Severi Imperatoris scripto omne Romanum Imperium dividit in urbem, Italiam, & Provincias: quod nempe eo usque, licet per Cæsarem Augustum in undecim Regiones, ac deinde per Adrianum in quatuor administrationes distributa, quasi tamen indivisa esset Italia, utpotè prius per Constantinum Augustum divisa in Provincias. Universam ipse Princeps per Vicarios Legatos, carentes mero Imperio, administrabat. Quam formam in Ecclesiastica etiam Hierarchia valere voluit Sanctus Petrus Apostolus, omni Italiae usque ad Transpadanam, cujus caput Mediolanum, & cui semper fuerunt jura propria, Regionem noluit esse ullum Metropolitanam, nisi Episcopum Romanum. Et omnes subjectos Episcopos quoad confirmationem, consecrationem, Synodum, aliaque omnia sanxit ab ejus manu dependere. Ex isto principio

Cap. 16.

Cap. 21.

Conto. 1.

L. 30. Ep. 202.

L. 1. tit. 6. c. 14.

L. 1. tit. 6. c. 8.

pio etiam Odoacer Rex de solius Romani Episcopi persona voluit intra Italiam esse securus, ideoque illum solum sine suo assensu & jussione non consecrari: quod ejus in potestate essent omnes Episcopi alii, atque ejus arbitrio in omnibus agerentur. Quam violentiam persecutus est etiam Odoacri & Herulorum devictor atque ejector Theodoricus Gothorum in Italia Rex, imò & Gothorum Triumphator Augustus Justinianus. Hic enim, habendæ in Ecclesiis potestatis avidissimus, dixit nihil à se induci novum, sed in Gothorum jura dumtaxat succedi. Jus à violentia non distinxit. Duravit miseria usque ad Constantinum quartum Imperatorem, de quo in Benedicti secundi Pontificis vita Anastasius Bibliothecarius: Benedictus suscepit divales jussiones clementissimi Constantini, magni Principis, ad venerabilem Clerum & populum, atque felicissimum exercitum Romanæ civitatis, per quas concessit ut persona, qui electus fuerit ad Sedem Apostolicam, & vestigio absque tarditate Pontifex ordinetur. Et hinc intellige eundem Anastasium scribentem de Pelagio secundo: Hic ordinatur absque jussione Principis, quod Longobardi obsiderent Romanam civitatem. Quam Principis jussionem fuisse etiam postulatam pro Gregorio Magno, ipsumque sine illa consecrari non potuisse, in ejus vita affirmat Joannes Diaconus. Pergit Anastasius de proximo Benedicti secundi Successore Joanne quinto: Hic post multorum Pontificum tempora vel annorum, juxta prisam consuetudinem à generalitate in Ecclesia Salvatoris electus est, atque exinde in Episcopum introductus. Utrique sine jussione Principis. Verum Justiniani secundi insolentia fretus, & quorundam populorum ambientium inquietudine motus Ravennæ Exarchus, servitutes reparare conatus est in Papæ Canonis electione, duravitque miseria usque ad Gregorium secundum, qui Leonis Isauri impietate compulsus, Constantinopolitani Imperii jugum plenè excussit.

Lib. 1. cap. 40.

Lib. 8. Ep. 65.

haberet Sancti Ambrosii Ecclesia, uti vanas risit Sanctus Gregorius, Deusdedit confirmavit in Episcopum, jussitque consecrari: præsertim quod non solum Longobardus & Barbarus, sed etiam Hæreticus esset Agilulphus, ideoque omni gratia & dispensatoria dissimulatione indignus. Quod Agilulphus, ejusque Foro-Julienfis Dux Gisulphus etiam Aquilejensis Ecclesiæ electioni se immiscuerint, atque ita istius in duos Metropolitas secandæ Provinciæ ansam dederint, scribunt in Magni Gregorii vita Joannes Diaconus, & in sua ad Eutropium appendice Paulus Aquilejensis. Regi item Desiderio, ad Ravennatem Ecclesiam nominanti nescio quem Michaelium, insigni constantia obviavit Stephanus tertius Pontifex: advocato Pippini Francorum Regis brachio extrusit nominatum, jussitque celebrari Canonicam electionem, uti in litteris ad Carolum Magnum testatur Adrianus primus.

Etiam Hispaniam intravit hæc iniquitas. Lucet ex Canone tertio Synodi Barchinonensis, mandante nullum deinceps Laicum provehi ad Episcopatum per Sacra Regalia. Id est, per sacras Principis litteras, seu per Regiæ nominationis codicillos. Sub Richaredo Rege habita ista Synodus conversam recenter ab Ario ad Christum gentem Gothorum & Hispanicam Ecclesiam reformat, ideoque mandat Laicos deinceps Regiæ nominatione in Episcopos contra Sardicensem Canonem non exaltari. Supponit ergo abusum illum antea viguisse. Et quia Sacra Regalia solis Laicis vult deinceps non patrocinari, Presbyterorum ac Diaconorum in Episcopos nominandorum consuetudinem videtur recens Orthodoxo Regi, ne nimis offenderet, non abstulisse. Et hinc ad Braulionem Cæsar-Augustæ Episcopum scribit Sanctus Isidorus eo tempore Metropolita Hispalensis: De constituendo Episcopo Tarracoenfi non eam, quam petisti, sensi sententiam Regis, sed tamen & ipse adhuc ubi certius converterat animum, manet illi incertum. Lucidè supponit Regi fuisse morem constituendi seu nominandi. Loquitur de Rege Seginando. Quamobrem quarta, sub eodem Rege celebrata, Toletana Synodus generatim statuit: Ille deinceps Sacerdos non erit, quem nec Clerus nec propria civitatis populus elegit, vel auctoritas Metropolitanæ, vel Comprovincialium Sacerdotum assensus non exquisivit. Statuere se profectetur adversus perniciosam consuetudinem, quæ Majorum statuta præteriens, Laicos, milites, ambitiosos, criminosos non destitit etiam per Simoniam evehere in Cathedras Pontificales. Majorum statuta hic omnino sunt laudata Synodus Barchinonensis. Permissam sibi nominandi consuetudinem non cessarunt etiam ad promovendos Laicos extendere Reges, ideoque Canonicas electiones plenè restituit, & Regiam nominationem omnino extinxit laudata Toletana Synodus. Sed neque huic Reges obediunt. Etenim in illustrium virorum Catalogo scribit de Eugenio secundo Toletano Archiepiscopo Successor ejus Sanctus Hildephonsus: Eugenius principalis Chindafvinthi Regis violentia in Pontificatum est adscitus. Et de ipso Hildephonso habet in dicti Catalogi appendice successor ejusdem

Cap. 19.

Cap. 14.

Julianus, *Hildesofus principali* Reccefvinthi Regis *violentia Toletum ex Agallienfi Monasterio reducitur, atque ibi Pontifex surrogatur.* Uterque Scrip- tor utitur voce *Principali violentia*: Quod laudato quartæ Toletanæ Synodi Decreto utraque promotio repugnaret. Haud dubiè fuerint & alia ejusmodi exempla. Etenim ad præviæ, suo arbitrio dandæ; licentiæ necessitatem isti Reges adstringere Canonicas electiones, atque ita nominare semper posse prætendebant, & frequenter possint omninò nominasse. Et hinc duodecima sub Flavio Ervigio Rege Toletanæ Synodus graviter queritur de nimium longis Ecclesiarum vacationibus, atque edicit causam: *Dum longè lateque diffuso tractu terrarum commeat, impeditur celeritas nuntiorum, quo non queat Regis auribus decedentis Præfulis transitus innotesci, aut de Successore morientis Episcopi libera Principis electio præstolari.* Per liberam Principis electionem quidam malè intelligunt nominationem: intelligitur per Regem data eligendi licentia. Defuncti Episcopi mortem vidua Ecclesia solebat per Legatos significare Principi, & supplicare eligendi licentiam, sui que Electi confirmationem per eisdem rursum Legatos postulare: qui Legatorum per vastissimam Hispaniam ad Toletanam urbem itus & reditus frequenter erat longi temporis, adeoque Ecclesias cogeat dudum vacare. Hinc malum istud sanatura, ac ambitiosæ & violentæ Majestati gratificatura Synodus Regi permittit nominationem per omnem Hispaniam, ea tamen lege ut omnes nominati probentur & confirmentur à Primate Toletano. Ita non tantum Clerum & populum eligendi, sed etiam Metropolitanas confirmandi jure exiit, in horum tamen solatium adjungens, ut quisvis novellus Episcopus intra tres à sua consecratione menses proprio Metropolita suam personam repræsentaret. Quidquid alii dicant, hic est legitimus Canonis sensus, atque ita lucet à quarta usque ad hanc duodecimam Toletanam Synodum Hispaniarum Reges non jure, sed per violentiam nominasse. Quod deinceps semper nominare perrexerint, docet decimæ sextæ Synodi Canon duodecimus. Illic Egicanes Rex in Sigeberti Primatis Toletani, ob perduellionem & læsam Majestatem degradati, locum laudatur nominasse Felicem Archiepiscopum Hispalensem, Hispalensis autem Ecclesiæ Faustum Bracharensis, & Bracharensibus Felicem Pontualensem Episcopum præfessisse. Ex quibus omnibus insignitè splendet Regum nostrorum germanæ Catholica pietas, qui vix ex jure Regio, sed ex solo semper Ecclesiæ indulto se nominandis Episcopis miscuerunt. Nullum olim Abbatem leguntur nominasse.

Omnium violentissimi hac in re fuerunt Merovingii Francorum Reges. Clodoveus videtur se servasse innoxium, at verò de ejus filio Theodorico, & per ipsum intruso in Arvernensem Ecclesiam Apollinari scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis: *Apollinarius abiens ad Regem, oblatiis multis muneribus in Episcopatu successit Euphrasio, quo quatuor abutens mensibus migravit à seculo.* Et de Gallo per eundem Theodoricum ad Arvernensem Eccle-

siam promotio scribit in vitis Patrum: *Tunc gemen istud iniquum cepit pullulare, ut Sacerdotium aut venderetur à Regibus, aut compararetur à Clericis.* Ita fuit usque ad Dagobertum Regem, de quo scribit in Sancti Eligii Tornacensis Episcopi vita Sanctus Audoenus Archiepiscopus Rotomagensis: *Crudeliter in diebus illis Simoniacæ Heresim pullulabat in urbibus, & in cunctis finibus Regni Francorum, maximeque de temporibus Brunichildæ infelicissimæ Reginæ usque ad tempora Dagoberti Regis. Violabat hoc contagium Catholicam Fidem; sollicitè tamen pro hoc invigilabant sancti viri Eligius & Audoenus, & communi cum ceteris viris Catholicis habito consilio, suggererunt Principi & ejus optimatibus, ut hoc mortiferum virus cito deleteretur de Corpore Christi, quod est universalis Ecclesia. Habuit itaque effectum pia eorum petitio, & libenter obtinuerunt quod devotè rogaverunt.* Laudat solam à Rege Dagoberto cessam Simoniam, quod tamen etiam cesserit nominationem Regiam, lucet ex Chronico Senonensis Monasterii ad Sanctum Petrum Vivum: *Temporibus Dagoberti Junioris resulsit Sanctus Ebbo Archiepiscopus Senonensis. Totius populi & Cleri acclamatione & consensu Regis, in Pontificali Sede locatus, claruit signis & virtutibus.* An plenè cesserit, ignoro. Quidquid sit, quod Theodorici frater Clotarius Rex, quibusdam Ecclesiis Canonicam electionem quidem permittens, eligendam tamen personam designaverit, & aliam eligi non fuerit passus, ostendit laudatus Gregorius in exemplo Catonis & Euphronii Electorum ab Ecclesia Turonensi. Quod sanctum Romanum Rotomagensis Archiepiscopum etiam nominavit, testatur hujus vita publicata per Nicolaum Rigaltium. Pergit Gregorius de Rege Guntramno: *Cum juramento Rex pollicitus fuerat se nunquam ex Laicis Episcopum ordinaturum. Sed quid humana pectora non cogit auri sacra fames? Lamentatur Regem sui juramenti fuisse prævaricatorem. Episcopatus hominibus Palatinis ac aliis Laicis fuisse passim à suis Regibus venditos Gregorius assidue lamentatur. Et hæc est Simoniacæ Neophytorum Heresim, quam è Gallis eliminasse laudatur Sanctus Gregorius Magnus. Adversus eandem sub Vigili Pontificatu statuerat quinta Aurelianensis Synodus: *Nulli Episcopatum præmiis aut compensatione liceat adipisci, sed cum voluntate Regis, juxta electionem Cleri & plebis, sicut in antiquis Canonibus tenetur scriptum, à Metropolitanis Pontifex consecratur.* Et tertia Synodus Parisiensis: *Nullus civibus invitis ordinetur Episcopus, nisi quem populi & Clericorum electio plenissima quaesierit voluntate. Non Principis Imperio, neque per quamlibet conditionem ingeratur.* Hoc modo ingestum seu intrusum extrudi mandat & degradari. Nempe quod istæ Synodi non potuerant, evicit Gregorius, ejusque Decreta non solum quinta Synodus Parisiensis, sed & in hujus confirmatorio Edicto, nominandi violentiam abdicans, recepit Rex Clotarius secundus: *Defunctionis nostre est, ut Canonum statuta in omnibus conserventur, & quod per tempora ex hoc prætermisum est, vel de hinc perpetualiter observetur. Ita ut Episcopo decedente in loco ipsius à Clero & populo eligatur, & si persona condigna**

condigna fuerit, per ordinationem Principis ordinetur. Vel cerè si de palatio eligatur, per meritum personæ & doctrinæ ordinetur.

Restituit electiones Canonicas, ac sibi nihil reservat, quam quod electus Regio assensu comprobari debeat, & citra ipsum non possit à Metropoli consecrari. Ad hæc verba, *Vel si de palatio eligatur*, scribit in libris de Sacerdotii ac Imperii concordia illustrissimus Dominus Petrus de Marca: *Clausula ultimæ sententiæ hæc est, ab electione Cleri & populi excipi viros eximios, qui in Palatinis obsequiis lateri Principis adherentes, hanc gratiam promeriti essent.* Ego existimo ipsos non ab electione Canonica, sed à sola Neophytismi, quem penitus proscribendum iusserat Magnus Gregorius, irregularitate eximi: Eos vetusto per avitam consuetudinem acquisito jure, dummodò virtutum & doctrinæ meritis pollerent, essentque Canonicè electi, Rex noluit privari. Rectè addit laudatus Petrus de Marca: *Quamvis intra hos limites non se contulerit Regia Majestas.*

Etenim Clotarii Posteriores ad ejeratam violentiam rediisse docet, qui medio post Sanctum Gregorium sæculo floruit Monachus Marculphus, inter cujus Regales formulas exstat etiam Præceptum de Episcopatu, seu solemne instrumentum, cujus tenore Francorum Reges tunc solebant nominare Episcopos, in cujus scholio scribit Hieronymus Bignonius: *Ex hac formula apparet, non observata fuisse tertix Synodi Parisiensis Decreta, quæ Childeberti Regis tempore, Pontificante Germano, habita est, rigideque vetat Episcopos per Regem nominari.* Notanda sunt hæc formulæ verba: *De defuncti Episcopi Successore sollicitudinem congruam una cum Pontificibus vel Proceribus nostris plenius tractantes, decrevimus illustri viro, vel venerabili illi in ista urbe Pontificalem in Dei nomine committere dignitatem.* Exponit memoratus Bignonius: *Ut magis ritè & secundum Canones electus videretur, non Regis tantum Imperio est constitutus.* Non solus, sed cum suo Episcoporum & Procerum consilio Rex nominabat. Quod etiam Abbates nominare soleret, lucet ex privilegio, quod Corbejensi Monasterio dederunt Bentfredus Ambianensis Episcopus & Rex Theodoricus. Pro grandi privilegio dant illi Canonicam, cujus tamen faciendæ facultas, & factæ confirmatio peti debeat, electionem. Quod nempe antea, uti ex Regio Præcepto lucet, Rex nominasset. Posteriores Merovingii Reges & Ecclesiam & Rempublicam tractarunt adeo malè, ut non solummodò Clerum ac ejus disciplinam, sed omnem pessumdederint Christianitatem, cui reparandæ necessarius fuit Romanæ Ecclesiæ Legatus, gloriosus Martyr Bonifacius, non sine causa appellatus Apostolus Francorum.

Eadem violentia grassata fuit etiam apud Anglos. Etenim de Mertiorum Rege, quem insigniter laudat, Welfero adjungit Gulielmus Monachus Malmesberienfis: *Perum enim verò hæc & quæcumque ejus bona inscit ac deprimit gravis Simonia nota, quod Regum Anglorum primus sacrum Londoniæ Episcopatum cuidam Wgnæ ambitioso vendidit.* Eadem lepra Regem Hardecnut laborasse, ideoque, quod Clerum pro Ecclesiæ digni-

tate & Canonum observantia deprecantem exaudire noller, divinitus fuisse punitum testatur in suis Annalibus Simeon Monachus Dunelmensis. Addit ab Ofvyno Rege fuisse eadem violentiam datas Abbatis. Malum adeo incruduit, ut etiam Sanctus Dunstanus Cantuariensium Archiepiscopus Ofvaldo Vigornensem Episcopatum petierit ab Eduardo Rege, ac impetravit. Quod nempe nulla amplius esset illic memoria Canonice electionis. Unde & plenissimè illic vigeat Regia Antistitum investitura. Etiam Sanctum Wilfridum ad Eboracensem Ecclesiam fuisse à Rege nominatum testatur prior Richardus. Quam violentiam etiam in Scotia viguiffe dicces ex vita Sancti Livini. Nata fuit ex duabus præsertim causis. Prima fuit Barbarorum suspiciosus timor & mala conscientia, ex qua fidos sibi voluerunt Episcopos atque Abbates, qui populum Romano Imperio non redderent. Altera fuit avaricia, pessimaque Simonia. Et hæc apud multos fuit causa principalis. Quocirca, Henrico secundo Anglorum Regi, avitas Henrici primi, quas inter erat & Regia nominatio, leges stabilire paranti, rectè respondit Sanctus Thomas Primas Cantuariensis, ipsas non esse Evangelicas aut Christianas, sed violentias & consuetudines Barbarorum.

CAPUT III.

Exponitur Privilegium, quod ab Apostolica Sede habuerunt Pippinus Francorum Rex, ac ejus filius Carolus Magnus.

Pippinus Francorum primò Dux ac Major officiorum, quem Romani vocant Magistrum Officiorum, deindè per Zachariam Pontificem creatus Rex, cum laudato Bonifacio & civilem & Ecclesiasticam disciplinam restituere insigniter cœpit, & quoad Antistitum promotiones habuit sevarium, quandoque nominans, quandoque concedens Canonicam & liberam electionem. Etenim de Wandone Abbate dignitatem deponente scribit Chronicon Monasterii Fontanellensis: *Tunc una cum consensu & generali voluntate fratrum elegit pro se venerabilem virum Astrulphum. Quo facto petitione missa ad Pippinum Principem, obsecrat ut suam & fratrum electionem comprobans, sua ex auctoritate idem Astrulphus huic Cœnobio præficeretur. Quod & factum est.* Et infra: *Astrulphus Abbas constituitur cum consensu ac electione fratrum, annuente ordinatione eorum pio Principe Pippino.* Et magnum Belgii Chronicon: *Hildolpbum Pippinus Rex, suggestione Cleri & plebis Trevericæ, eidem Metropoli constituit Episcopum.* Hoc est, Canonicæ electioni dedit Regium assensum. Et ad ejus filium Carolum, qui Ravennatis Archiepiscopi eligendi licentiam à se peti, suumque electioni Legatum adesse prætendebat ex nupero sui Patris simili facto, scribit Pogulfex Adrianus primus Ravennatem Ecclesiam à

sola semper Apostolica Sede postulasse eligendi licentiam, & Pippini Legatos electioni isti nunquam adfuisse, nisi soli nuperrimæ, idque non ad ipsam dirigendam aut comprobendam, sed dumtaxat ad Michaelium, quem Desiderius Longobardorum Rex sua nominatione intruserat, extrudendum. Laudat Pippinum à nominationis violentia fuisse adeo alienum, ut ad Romanæ Ecclesiæ iustionem extruserit & alios nominatos. Et Suesionensis, quam sub Pippino adhuc Majore domus celebravit Martyr Bonifacius, Synodi primus Canon Nicænos & alios antiquos Ecclesiæ Canones mandat promulgari & servari deinceps per omne Regnum, atque ita reparari Ecclesiasticam disciplinam, *Quæ in diebus priorum Regum dissipata corrui.* Exponit in litteris ad Sanctum Cuthbertum Cantuariensem Archiepiscopum laudatos Bonifacius: *Statuimus ut Ecclesiæ jura, inter quæ omnino est Canonica electio, recuperentur.*

Ep. 105.

Quod tamen & Abbates & Episcopos Pippinus quandoque nominavit, non est negandum. Etenim de Ragnifrido Rotomagensi Episcopo, à Clericis suis apud dictum Regem accusato, scribit præfatum Chronicon Monasterii Fontanellensis: *Ragnifrido ejectione, Episcopatus Rotomagensis Ecclesiæ datus est Remigio, fratri gloriosi Regis Pippini hoc anno, qui est ab Incarnatione Domini nostri JESU CHRISTI septingentesimo quinquagesimo quinto.* Et de Abbate Widone: *Defuncto Astrulpho Patre Monasterii Fontanellensis, statim Wido ad Palatium ire deliberavit, plurima donaria auri argentique secum deferens, quæ Pippino Regi à suis satellitibus collata, ut optaverat, Abbas constituitur, anno secundo, postquam idem Pippinus Regale adeptus fuerat fastigium, qui est annus Domini septingentesimus quinquagesimus tertius.* Hæc in litteris ad Sanctum Amulum Archiepiscopum Lugdunensem, in Registro Sancti Lupi Abbatris Ferrariensis extantibus, conciliat Wenilo Metropolita Senonensis: *Prudentia vestra Dominus noster Rex, Carolus Calvus, iussit nobis suggerere non esse novitium aut temerarium, quod ex Palatio honorabilioribus maximè Ecclesiis procurat Antistes. Nam Pippinus, à quo per maximum Carolum & religiosissimum Ludovicum Imperatores duxit Rex noster originem, exposita necessitate hujus regni Zachariæ Romano Papæ, in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit, ejus accepit consensum, ut acerbitati temporis industria sibi probatissimorum decedentibus Episcopis mederetur, ne forte simplicitate Pontificum posset contingere, quod in Aduorum urbe evenit.* Etenim Modoinus Aduensis Episcopus in nupero adversus Pippinum Aquitanicæ Regem bello fuerat Regi Carolo infidelis. Et Rempubicam & Ecclesiam Pippinus primus Rex accepit desolatissimam, ideoque omnia reparaturo Zacharias Pontifex dispensatorie concessit duas facultates: Episcopos quandoque ex nota & probata fidei Palatinis assumendi, nec non & eosdem nominandi. Concessit id acerbitati temporis: quousque illa duraret. Eaque durante, non quousvis, sed solos sui Palatii Clericos aut Laicos, qualis fuit frater ejus Remigius, potuit Pippinus nominare. Palatinos Episcopa-

Lib. I. c.

11.

Epist. 81.

libus Cathedralis violenter intrudere est antiquus Regum Barbarorum mos. Eum etiam à Merovingiis Regibus usitatum impetravit à Zacharia Pippinus sibi ad tempus indulgeri.

Quæstio est, an similem nominandi facultatem ab Adriano primo Pontifice, vel Leone tertio habuerit etiam Carolus Magnus? In laudatis ad Sanctum Amulum litteris affirmare videtur jam dictus Wenilo. Etenim post exaggeratum Pippini Regis indultum prosequitur: *Proinde supplicare, ut honorem à Papa Romano Majoribus ejus, & Regibus & Imperatoribus concessum, & à Lugdunensis Ecclesiæ Metropolitanis nunquam habentibus infirmatum, à vobis, nulla vestra injuria, consequatur.* Caroli Calvi Majores, Reges & Imperatores, sunt omnino Carolus Magnus & Ludovicus Pius. Et hinc eundem Magnum Carolum, quod Augiensis & S. Galli Monasterii fecerit liberæ & Canonice electionis gratiam ac privilegium, laudat in Joanne quintodecimo Episcopo Chronicon Ecclesiæ Constantiensis. Nempe nominandi jus habebat Carolus, ideoque electionis restitutio fuit ejus gratia ac beneficium. Idem censent, quotquot nominandi & investendi jura confundunt: Investituram enim ab Adriano primo fuisse Carolo datam constanter asseverant.

At certum est errare. Etenim istud, quod nullibi exstat authenticum, & cujus sensum ac compendium ex Sigeberto Gemblasensi aut alio id genus Scriptore in suas distinctiones transtulit Gratianus Monachus, Adriani indultum sic habet: *Adrianus Papæ cum universa Synodo definiunt Archiepiscopos & Episcopos per singulas Provincias à Carolo investituram accipere, & ut nisi à Rege laudetur & investiat, Episcopus à nemine consecratur.* Exponit ibidem in Decreto, quo indultum istud innovavit, & ad Othonem primum Imperatorem extendit, Leo octavus: *Quod si à Clero & populo quis eligatur Episcopus, nisi à Rege laudetur & investiat, non consecratur.* Electionem palam distinguit ab investitura, & hanc solam Principi concedit. Et hinc in litteris ad Ludovicum tertium Francorum Regem scribit pro Canonice electione Hincmarus Metropolita Remensis: *Sic Atavus vester Carolus, & Abavus Ludovicus Imperatores intellexerunt, & ideo in primo libro Capitularium suorum promulgaverunt.* Eorum, per quæ omnibus Ecclesiis liberam Episcopi electionem stabiliunt secundum Canones, Capitularia adducit. Et in litteris ad Manassem Remensium Metropolitam Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: *Non licet Regibus electionibus Episcoporum se immiscere, vel aliqua eas ratione impedire. Francorum etiam Reges Carolus & Ludovicus Episcoporum electiones Ecclesiis concesserunt, quod & in suis Capitularibus scriptum reliquerunt, & in Conciliis Episcoporum Provincialibus sanciri permiserunt.* Caroli Magni Capitularia apud Ansegisum Abbatem Lobensem, Ludovici Pii Capitularia habes apud Jacobum Sirmondum post primam Synodum Aquisgranensem. Ludovicus Pius etiam cunctis Monasteriis reddidit electionem Canonice, & omnes suos posteros ad Capitula hujus non contraveniendum rigide obligavit. Quæ omnia Capitula nulli privilegio renuntiant, sed ant-

Dist. 63.

2. 21.

Ep. 116.

Ep. 102.

Epist. 10.

An. 779.

An. 823.

Fol. 55.

Ep. 12. c. 3.

Lib. I. c.

15. 16.

quos Ecclesiæ Canones, quod est germanum Regis officium, dumtaxat exequuntur, & mandant observari. Carolo Magno Adriano primus Episcoporum nominationem adeo non concessit, ut ab illo veterit etiam eligendi licentiam postulari, ejusque Legatos adesse aut misceri electioni Episcopi Ravennatis. Et certe nominandi privilegium habens Carolus, qui dictæ electioni misceri instantissimè præterit, cunctis ubique suis Ecclesiis liberam electionem nequaquam permisisset. Quod etiam Abbatem electionibus se passim non miscuerit, lucet ex Chronico Monasterii Laurishamensis: *Gundelando Abbati substituitur Helmericus fratrum electione, & gloriosi Regis Caroli institutione.* Hoc est, dato in electionem Regio consensu. Et proximo ante Adriani Pontificis mortem anno celebrata, cui ipse Carolus assedit, Francofordiensis Synodus statuit: *Ut Abbas in congregatione non eligatur, ubi iussu Regis fuerit, nisi per consensum Episcopi loci illius.* Antiqua quorundam Regum consuetudo, & in Ecclesiis mitior violentia Canonice electionem permisit quidem, verum de prævia sua licentia. Hanc consuetudinem laudata Synodus implicitè eyacuatur, mandans non sufficere licentiam istam, sed accedere debere & consensum Episcopi. Adeo remotus fuit Carolus à jure nominandi Abbates. Sanctorum Canonum adeo observans passim fuit Ludovicus, ut etiam fratrem suum Drogonem, Trudonopolitani Cænobii Abbatem, non nisi per Canonice electionem ascendere voluerit ad Episcopatum Metensem. Ita scribit ejus Astrologus in suis Annalibus.

Dico, Passim. Etenim in Besuensis Monasterii Chronico scribit de Ludovico Pio Imperatore Joannes Monachus: *Betbone Episcopo defuncto Albericum virum dignum Episcopatu, Ecclesiæ Lingonensi constituit.* Et magnum Belgii Chronicon: *Sanctus Fredericus adeo laudabiliter vixit, ut abeunte Rixfrido Ludovico Imperatore Ecclesiæ Trajectensi mandaret, quo dilectus sibi Fredericus eligeretur in Episcopum.* Quod eligendæ personæ designatio sit vera Regiæ nominationis & Laicæ intrusionis species, eleganter ostendit in litteris ad Ludovicum tertium Francorum Regem Hincmarus Metropolita Remensis: *Si quando petitam apud vos electionem conceditis, illum debent Episcopi & Clerus & plebs eligere, quem vos vultis & quem jubetis, quæ non est divina legis electio, sed humana potestatis extorsio. Si ita est, ille malignus spiritus, qui per serpentem primos nostros parentes in Paradiso decepit, & inde illos eiecit, per tales adulatores in aures vestras hæc sibilat. Nihil tale in divinis Scripturis, sacris Ecclesiæ Canonibus, aut legitimis Principum constitutionibus affirmat reperiri, & adjungit: Sed talia infernalis evomuit. Prima enim Canonice electionis qualitas est libertas. Quod Carolus Magnus & Ludovicus Pius etiam citra omnem electionis fucum quandoque dederit Episcopatus & Abbatias, lucet ex Sancti Galli Monacho, Chronico Monasterii Fontanellensis, aliisque vetustis Francorum Annalibus. Et quidem de Virdunensi Ecclesiâ scribit in ejus Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis: *Ab ipsis fidei rudimentis usque**

ad tempus illud, utique Caroli Magni, semper in Dei nomine Pontificis valuit electio Cleri & populi. Et si in quibusdam Principes leguntur favorem & consensum præstitisse, nusquam tamen inveniuntur electionem vetuisse Pontificis ordinandi, aut factam immutasse. Primum istic Regia nominatione intrusum affirmat fuisse necio quem Petrum gente Italum, qui Carolo Magno Trevisanam civitatem tradiderit. Et hanc Simoniacam violentiam addit fuisse extremam Virdunensium ruinam. Nempe pingua ista Sacerdotia semper fuerunt Regibus quasi pomum scientiæ boni & mali, à cujus contactu varia cupiditas, præsertim sacra auri fames, nunquam plenè potuit manus cohibere. Et adversum tales Ludovici excessus omnino agunt sexta Parisiensis Synodus, & secunda Aquisgranensis, sub hoc titulo: *Hæc sunt Capitula, quæ à vestra Pietate adimpleri postulamus; ponentes etiam legitimam promotionem Episcoporum, Abbatum, atque Abbatissarum.*

Et adducta in contrarium argumenta præteritum privilegium nullo pacto evincunt. Etenim Wenilo Senonensis Episcopus palam pro nobis facit, disertè professus nulli Regi fuisse tale privilegium, nisi soli Pippino. Subjuncta & nobis objecta ejus verba sunt studio subobscura ac involuta. Præteritum Pippini privilegium fuisse perpetuum, atque ita ad Carolum item Magnum & Ludovicum Pium, adeoque & ad Carolum Calvum omnino pertinere ac pertinuisse. De Wenilone Episcopo suo verè in sui ad Sanctum Petrum Vivum Monasterii Chronico scribit Clarius Monachus Senonensis: *Wenilo nobilitate præcipuus, & ingenio acutus.* Verùm ejus subtilitates adeo non curavit Sanctus Amulus, ut Bernum Caroli Regis nominatum & propinquum plenè excuserit, restitueritque Canonice electionem. In Episcopum Augustodunensem electus & consecratus fuit Althæus, prompteque obedit Rex Carolus, ut lucet ex Regio ejus Præcepto, quod fratres Sammarthani, Galli Christianæ Collegores, suo Aduensium Episcoporum Catalogo inseruerunt.

Quo fine, & qua potestate Carolus Magnus Augiensis & Sancti Galli Monasteriis dedit Canonice electionis privilegium, laudatum Constantiensis Ecclesiæ Chronicon palam exponit: *Joannes Episcopus duorum Cænobiorum, videlicet Augiensis & Sancti Galli, regimen suscepit, qui & tres Nepotes suos educavit, quibus in tribus illis locis post suum discessum honorem distribuere cogitavit.* Primum Episcopatus Constantiensis, alterum Sancti Galli, tertium Augiensis Monasterii disponebat facere hæredem: *Quo comperto, utriusque Cænobii fratres Episcopum pariter adierunt, rogantes ut privilegia eis apud Principem, ac potestatem eligendi impetraret, se verò, si hoc fieret, Nepotes ipsius sibi Abbates electuros polliciti sunt; quod ille consentiens se facturum promisi.* Abbatias Episcopis, imò & Laicis in commendam & quasi in proprietatem dare cepit Carolus Martellus: quæ detestanda iniquitas non solum diu permanit apud Francos, sed & in alia Regna ac Provincias irrepit. Nec soli Reges aut Laici Principes, sed & plures Episcopi eandem

Fol. 117.

127

violentiam Monasteriis intulerunt. Ita ergo & Joannes Episcopus duas istas Abbatis accepit aut invasit. Et quia Carolus Magnus iniquitatem istam extirpare cœperat, dictorum etiam Monasteriorum fratres illi per Episcopum, dolo pro-missionis furo circumscriptum, pro eodem beneficio, non adversus Regiæ nominationis privilegium, sed adversus Commendæ violentiam supplicarunt atque impetrarunt. Quod privilegium idem Carolus Laurishamensi, Dagobertus Rex Solemniacensi, Guillelmus Dux Cluniacensi, aliique Monasteriis alii Reges ac Principes frequenter donaverunt. Nulli Apostolico privilegio, sed per Carolum Martellum inductæ, & à suis Majoribus continuatæ usurpatione ac violentiæ cesserunt, & sacros Ecclesiæ Canones reposituerunt in avitam observantiam, quod ad Regale spectat officium. Et hinc nullo modo est privilegium, tunc tamen meritis fuit sic vocatum. Etenim nimium Prælati suis placendi & adulationi studium, quo Græcos laborasse notat in sua ad septimam Synodum præfatione Anastasius Bibliothecarius, etiam Barbaris suis Regibus olim impenderunt Latini populi, atque ita Regia ac debita Canonum executio accepit nomen beneficii ac privilegii. Et certè à parentum Invasione recedere, & detenta ab ipsis jura Ecclesiis reddere, est omnino beneficium.

CAPUT IV.

Quomodo hac in re se gesserint Lotharius, Ludovicus, Carolus Calvus, & alii Francorum Reges?

Ludovico Pio in Romanum Imperium, Longobardiam, ac Lotharingæ Regnum successit Filius senior Lotharius, de quo scribit magnum Belgii Chronicon: *Istis temporibus viguit Simoniaca hæresis in tantum, ut publicè venderentur Episcopatus, & is qui plura dabat, Episcopatum acciperet.* Et de Ratberto Corbejensi Abbate ac ejus Monachis, apud quos Canonica electio huc usque manserat illæsa, scribit sub Carolo Calvo habita Parisiensis Synodus: *Quia nostris temporibus omnia ferè depravata erant, cernentes Religiosi viri electionis jura multis in locis non servari, venientes similia pati, sacras litteras clementissimorum Principum experierunt, electionem sibi juxta constitutionem Divinæ legis confirmantes. Nec eas sufficere arbitrati, ex nutu nobilissimi atque præstantissimi Regis, nostra quoque auctoritate sibi eandem popularunt confirmari. Quod nos non immeritò concessimus.* Lotharius, Ludovicus, & Carolus fratres, Francorum Reges, statim à Ludovici Patris morte dixerunt Regnum inæqualiter ab ipso divisum, tanquam rabidi canes infurrexerunt in invicem, devastarunt & Republicam & Ecclesiam, atque ita etiam Canonicas alterius præsertim Regni electiones invaserunt. Alienis Ecclesiis & Monasteriis imposuerunt suæ factionis

Antistites, per quos & populum sibi devincerent. De eodem Lothario Augusto scribit in Camera-censis Ecclesiæ Chronico Baldricus Tornacensis Episcopus: *Post Theodorici Episcopi excessum Ecclesiæ Cameracensium per tres circiter annos vacavit, hac scilicet contentione habita inter Hincmarum Remensem Archiepiscopum, & Imperatorem (a) Lotharium.* Lotharius nominare voluit & successivè tres, Gunbertum, Teboldum, & Hilduinum nominavit, sperans vel ex ipsis unum placiturum Archiepiscopo, qui pro Canonica electione mansit immobilis, tandemque Apostolicis Nicolai primi mandatis adjutus evicit. Lotharius enim secundus recessit à Patris contumacia, permittit electionem Canonicam, electusque fuit Sanctus Joannes. Quomodo idem Imperator Lotharius Colono Reatinæ Ecclesiæ electo Episcopatum dare, id est, approbare electionem, utique nominare volens, dudum noluerit, tandemque ad humillimas Leonis quarti Pontificis preces inflexus fuerit, habes in distinctionibus Monachi Gratiani.

Etiam Ludovicus Germaniæ Rex omnino nominavit. Etenim dum in ipsum de Lotharii Nepotis defuncti Regno contenderet, & vacanti Ecclesiæ Colonienfi Hilduinum Abbatem intrudere Episcopum tentaret Carolus Calvus, Luitpertum Moguntinum Episcopum legavit, & Canonicam electionem tanquam singulare beneficium Colonienfis obtulit cum hac appendice: *Si electionem vobis à Rege concessam despicitis, in arbitrio & potestate Regis est, quem vult vobis dare Episcopum.* Ita in suis Annalibus scribit Regino Abbas Prumiensis. Et Annales Francorum Fuldenfes: *Rabano Archiepiscopo Moguntiacensis Ecclesiæ successit Carolus, magis ex voluntate Regis, & Consiliarii ejus, quam ex consensu & Electione Cleri & populi.* Carolus quippè erat Pippini Aquitanæ Regis filius, ideoque Ludovici ex fratres Nepos. Temperantior tamen hac in re fuit Ludovicus. Pauca factarum ab ipso nominationum habemus exempla. Et quod nullam unquam Ecclesiæ dignitatem pecunia dederit, affirmat laudatus Regino.

Omnium audacissimus hac in re fuit Carolus Calvus. Quod enim Bernum suum consanguineum, & Godescalcum Palatinum, à Sancto Amulo Lugdunensium Metropolita excussos ac rejectos, ad Augustodunensem & Cabilonensem Ecclesias nominavit, lucet ex supra adductis litteris Wenilonis Metropolita Senonensis. Quod hunc ipsum etiam Wenilonem nominavit, ac ejus consecrationem ægrè impetravit à Provincialibus ejus Episcopis, testatur ipse Carolus in libellis accusatoriis, quos adversus ipsum obtulit Synodo Tullenfi. Bertulfum ac Hilduinum fuisse ab ipso nominatos ad Treverensem & Coloniensem Episcopatum, habes apud laudatum Reginonem. Æneam Parisiensem Episcopum fuisse Electum scribit quidem ad dictum Wenilonem suum Metropolitanum Clerus ejusdem Ecclesiæ, verum antiqua istius Epistolæ apud Jacobum Sirmondum Epigraphæ adjungit: *Decretum Cleri Parisiensis de Electione Æneæ Episcopi, quem Carolus Rex insinuaverat.* Id est, jussit eligendum.

Lib. 1. c. 48. 49.

(a) Erat Lotharius Rex an. 862. ex litteris Nicolai Patris. Novis.

Dist. 61. cap. 16. 17. 18.

An. 869.

An. 876.

An. 876.

An. 876.

An. 869.

An. 869.

An. 869.

An. 869.

An. 869.

An. 869.

An. 869.

An. 869.

dum. Quam violentiam solo furo differre à nominatione, suprè audivimus ab Hincmaro Remensi. Caroli Attentata ejusmodi possint plura adduci.

Eadem violentia usus fuit Ludovicus secundus Imperator, Lotharii filius, & jam dictorum Ludovici & Caroli Nepos, eique favit Adrianus secundus. Defuncti fratris Lotharii Regnum lucidè spectabat ad ipsum, istudque illi adferere adeo conatus est præfatus Pontifex, ut non solum jam dictis ejus Patris, sed & Hincmaro Metropolita Remensi fuerit excommunicationem minatus. In Italia enim remotus regnabat Ludovicus; Lothariense autem Regnum inter Germaniam mediabat ac Galliam, ideoque tamquam suis rebus opportunitissimum Patris conabantur invadere, & tandem inter se diviserunt. Germanici Imperii proteptrix semper fuit Apostolica Sedes, ideoque in oppressi Ludovici adjutorium Adrianus emisit Edictum istud, cujus substantiam atque compendium nobis servavit Hugo Abbas Flaviniacensis: *Defuncto Beato Papa Nicolao, cum imperante Ludovico successisset Adrianus, & litteras misisset Galliarum Episcopis, ut non alios ordinarent Episcopos, nisi quibus præfatus Imperator Episcopatum concederet, & ordinari mandaret, non consenserunt venerabiles Episcopi, sed congregati litteris factis communiter suggererunt Patre, se Decreta sanctorum Patrum fideliter observare velle, & secundum scita Canonum Episcopos consecratos. Quorum textus in Catalogo sacrarum Scripturarum habetur. Scripsit & aliam Epistolam Gerardo Duci, & Refrido Comiti, & omnibus Galliarum Comitibus, ut nullus hominis favore & gratia permitterent alios viros Ecclesiastici Ordinis in Episcopatus totius Galliæ & Burgundiæ consecrari Episcopos, nisi quos Ludovicus Imperator juberet. Cui satis luculenter & honestè obviaverunt præfati venerabiles Galliarum Episcopi, litteras illas per verba singula discutientes, & quod sanctorum Patrum Decretis consonæ non essent, humiliter suggerentes, inque hujus responsionis extremitate Epistolam Papæ Nicolai Prædecessoris sui interferentes, quam ad quemdam Episcopum Gallie misit. Laudant nescio quam Epistolam, qua domesticos Presbyteros à Laicis nobilibus eligi, præsentari ad sacros Ordines, aut hujus vel istius Comitibus dici vetuit rigidissimè Nicolaus primus, quædam ejus fragmenta adducunt, & pergunt: *Quid putamus, si beatissimus Papa Nicolaus in diebus suis audisset, & in litteris quasi ab Apostolica Sede confectis, quod Laici Comites non permitterent in civitatibus Episcopos ordinari, nisi quos secularis Potestas à latere suo misisset, quod inde scriberet? Quo dolore moveretur, quosvè gemitus daret, cum præspiceret sacratissimum Ordinem tam illicite tractari, & ad tantum nefas proflire quemquam ausum, ut de Sede Apostolica tam inconvenientia. & extra usum Ecclesiasticum omnino scriberet? Grandi Christianæ eruditionis damno latent istæ Adriani Pontificis & Gallicanorum Episcoporum litteræ; de hoc tamen compendio & fragmento debemus gratias laudato Hugoni, qui & rectè addit: *Tales tunc in Gallia erant Episcopi.* Non de universa, sed de sola Burgundica ac Lothariensi Gallia videtur sanxisse Adrianus. Quo ipsam Ludovico firmaret, ei dedit ipsum istud indultum, quod olim Pippino dederat Zacharias. Fides enim Regi Episcopus possit populum firmissimè ad illum ligare. Et quidem Canonicæ electionis zelosissimi Defensores semper fuerunt Gallicani Episcopi. Nam & elapso sæculo initis inter Leonem decimum Pontificem & Franciscum primum Regem Concordatis sese opposuerunt generosissimè, & ipsa ad primam generalem Synodum appellarunt. Verum in præsentem casum videtur aliquid humani colluisse. Carolo Calvo potius quam Ludovico favebant Gallicani Episcopi, ideoque sub Canonum & Ecclesiasticæ libertatis prætextu indultum istud excusserunt. Epistolæ Scriptor haud dubiè fuerit præfatus Hincmarus, qui in alia ad eundem Pontificem Epistola scribere non erubuit Regna non excommunicationibus parari, sed armis.**

Regiæ hujus violentiæ fundamentum seu occasio fuit varia. Primam suprè audivimus à Synodo Parisiensi. Prima, inquam, hujus mali occasio fuit Regum discordia, mutuaque Regnorum invasio, quam ut victor sibi firmaret, invasæ civitati statim fidem intrudebat Episcopum. Ita à Carolo Calvo Francorum, & Ludovico fratre Germanorum Rege, de defuncti Nepotis Lotharii Regno digladiantibus, Trevirensis Berthulphum, Colonienfi Ecclesiæ Willibertum fuisse impositos scribit Regino Abbas Prumiensis. Carolus simplex Francorum Rex Bertharium Catalaunensis Ecclesiæ Electum, quod ab Odone Hugonis filio, quocum certabat de Regno, confirmatus esset, consecrari vetuit, ejecit, appellentem & accedentem ad Sedem Apostolicam captivavit in via, nominavit Mancionem, eumque Sanctus Fulco Remensium Archiepiscopus, à Formoso Pontifice postmodum acriter increpatus, omnino consecravit. Ita in Remensis Ecclesiæ Historia scribit Flodoardus.

Similem ejusdem Caroli ob rejectum Hilduinum Tungrensis Ecclesiæ electum, & nominatum atque intrusum Richarium, cum Hermanno Colonienfi Archiepiscopo & Romana Ecclesia item habes in Chronico laudati Flodoardi, in vita Joannis decimi Pontificis, variisque ejus litteris extantibus apud Jacobum Sirmondum. Habes & aliam inter Rudolphum Francorum & Henricum Germaniæ Regem ob Viridunensem Episcopatum, quem alter Hugoni dederat, alter Bernuino. Quod antiqui Gothi è captis Francorum civitatibus Francum Episcopum statim ejecerint, & Gothum imposuerint, scribit Sanctus Gregorius Turonensis. Et de Gulielmo primo Angliæ Rege, & per Alexandri secundi Pontificis Legatos celebrata tunc Vintoniensi Synodo scribit Rogerus Hovedensis: *Strigandus Doroberniæ Archiepiscopus degradatur; Frater quoque ejus Agelmarum Westanglorum Episcopus. Abbates etiam nonnulli ibi degradati sunt, operam dante Rege ut ex Anglis quam plures honoribus privarentur, in quorum loco suæ gentis personas subrogaret, ob confirmationem scilicet sui, quod noviter acquiserat, Regni. Esse criminales violentiam ipse Carolus Calvus in Tulensi Synodo est palam confessus; de*

An. 869.

L. 4. c. 5.

An. 922.

ejusmodi pravis consiliis gravissimè accusans Wenilonem Archiepiscopum Senonensem. Et hinc post extinctam & compositam trium fratrum Regum discordiam statuit Synodus Theonis villana: *Ferventissimè monemus, ut Sedes, quæ vestra discordia ulterius nec nominanda sine sacro Episcopali Ministerio & sine Episcopis viduatæ manent, submota funditus peste Simoniacæ Hæreses sine dilatione, juxta auctoritatem Canonicam aut Episcopos à Deo datos, & à vobis regulariter designatos, & gratia Sancti Spiritus consecratos accipiant, aut quæ suis Episcopis quacumque occasione privatæ sunt, Canonice eos sine aliqua excusatione aut tarditate recipiant.* Ejectos ab illis Episcopos vult restitui, & viduatæ Ecclesiis novos per Canonicam electionem dari.

Alteram istius violentiæ occasionem rursum edicit laudata Synodus Parisiensis: *Quod si aliquando contigerit, ut Rector, seu Abbas aliquis in eodem loco, Monasterio Corbejensi, non dignè Deo vivat, aut fortè minus officiosus circa Principem sit, hoc statuimus, ut si ille propter suam negligentiam depositus fuerit, Electio illis, dicti Monasterii Fratribus, intemerata permaneat, videlicet ut eligant alterum, quem ad illud Officium secundum Monasticam disciplinam aptum invenerint. Non enim justum est, ut unius culpa super omnes redundet, neque ullo pacto rectum esse potest, ut uno peccante super omnes vindicta consurgat, aut causa unius Ecclesia Christi sua privilegia perdat.* Dum quispiam Episcopus aut Abbas in Deum, Ecclesiasticas Regulas, aut in Dominum præsertim Regem delinqueret, atque adeò degradaretur, ejus Cœnobium aut Ecclesiam, utpotè quæ in homine indigno exaltando adversus suam Majestatem cooperata fuissent, solebat Rex eligendi jure exuere, ac ipsi Antistitem nominare. Et pessimum abusum damnavit quidem laudata Synodus, sed non extinxit. Posterior quippè ætas videre perrexit plura ejusmodi exempla. Est violentia in mundum intrusa per Imperatorem Leonem Iaurum, à quo Sanctum Germanum Patriarcham Constantinopolitanum, uti læsæ Majestatis reum, fuisse ejectum, & Regia tunc nominatione intrusum Anastasium tradunt Scriptores Græci, damnavitque Pontifex Gregorius secundus. Etiam Sanctum Rigobertum Archiepiscopum Remensem, ut sibi insidum ejecit Carolus Martellus, ac ejus in locum intrusit primæ Tonsturæ Clericum Milonem. Et de Henrico quarto Imperatore scribit in opere de bello Saxonico Bruno Merseburgensis: *Episcopis, quos in suas partes trahere non poterat, hujusmodi dona mittebat Henricus, quibus illis Episcopatum pariter & vitam adimeret, quatenus his personis daret Episcopatum, qui suæ voluntati darent ad omnia consensum.* Pro magno quasi dono mittebat eis potentissima venena, uti canis sui experimento & morte probavit Wernerus Archiepiscopus Magdeburgensis.

Tertiam Regiæ nominationis ansam exponit Apostolica apud Justinum Imperatorem Legatio in litteris ad Hormisdam Pontificem, agens de Ecclesiæ Antiochenæ longis & duris in eligendo Episcopo contentionibus: *Post multas affli-*

ctiones, & penè in tres menses à partibus protracta certamina, piissimus Imperator sua auctoritate Paulum Presbyterum elegit Episcopum fieri in Ecclesiâ Antiochena. Quod factum non sola ista Legatio, sed ipse etiam Hormisdas Pontifex videntur omnino probasse. Paulum in Regia civitate consecrari dumtaxat noluerunt, Regiam nominationem habuerunt omnino ratam. Nempe Orientalis Ecclesiæ extrema, quam ab Eutyriana Hæresi & Acaciano Schismate tunc temporis patiebatur, necessitas ita suadebat, imò & compellebat. Et hinc posteriores Barbarorum Reges invasere judicium electionum contentiosarum, auctoritatemque alterius aut urisque electi cassandi, & ex arbitrio nominandi quem vellent. Etenim in vita Sancti Leodegarii Augustodunensis Episcopi scribit Author antiquus: *Incurrit causa necessitatis, ut in Augustodunensi urbe Leodegarii deberent ordinare Episcopum: squidem nuper inter duos contentio de eodem Episcopatu exorta fuerat, & usque ad sanguinis effusionem certatum. Cumque unus ibidem occubisset in morte, & alter pro perpetrato scelere datus fuisset in exilium trussonem, tunc Bathildis Regina, qua cum Clotbario filio Francorum regebat Palatium, divino inspirata consilio ad memoratam urbem direxit hunc Vivum, ut ibidem esset Episcopus.* Ita Capuanis Episcopum nominavit Dux Guelferius, eumque à violentia & armata nominati intrusione compefcuit Joannes octavus Pontifex, & adjunxit: *Pro vestro, cum venerimus, amore ipsum, quem vultis, Capuanæ plebi ordinabimus Antistitem, ut vestri principalis honor indiminutus permaneat.* Nempe nominationi recalcitrabant Capuani, istamque suæ Ducalis dignitatis injuriam Guelferius parabat armis vindicare. Et de Arnulpho Augusto scribit Chronicon Monasterii Laurishemensis: *Defuncto Gerardo Abbate, Fratribus ejusdem Monasterii de quibusdam insolentibus apud Arnulphum Imperatorem accusatis, & ob hoc ab electione interim suspensis, Adelbero Augustensis Episcopus dispensatoriè per Imperatorem ibidem instituitur.* Ea occasione Arnulphus non solummodò nominavit, sed & Abbatiam dedit in commendam. Justus ac Deum timens fuit Adelbero: hinc post quinque annos correctis & pacificatis fratribus reddidit Abbatiam ac liberam electionem. Et de Henrico primo Leodiensium Episcopo scribit magnum Belgii Chronicon: *Orta contentione in electione, ab Imperatore Henrico quarto constituitur, ab Annone Coloniensi Archiepiscopo est in Episcopum consecratus.* Et de Frederico secundo Coloniensi Archiepiscopo, electo contentiosè adversus Gerardum Præpositum Bonensem: *Cassata priore Canonica electione, favore Principum Fredericus ab Imperatore Frederico primo Archiepiscopatum suscepit, moxque cum suis fautoribus Romanam veniens ab Adriano Papa quarto consecratur.* Et de Folmaro Archidiacono & Rodulpho Præposito, contentiosè electis ad Archiepiscopatum Trevirensis: *A Frederico Imperatore partibus confluentiam vocatis, per Barones fuit definitum, partibus sic dissentientibus, posse Imperatorem personam idoneam subrogare.* Plurima habemus similia exempla, quorum timor Clericos & Monachos frequenter

Post. Ep. 65. relat. 1. & 2.
Ep. 314
Cap. 4.
Ep. 15. 16.
Cap. 4.
Fol. 115.
Fol. 187.

Form. 6.

tes compulit ad pacificè eligendum. Quartam ejusdem violentiæ ansam habemus apud Jacobum Sirmundum in formula, qua ad novi Episcopi electionem dirigendam missus à Ludovico Pio Imperatore Visitator Episcopus electores alloquitur in hunc modum: *Abstine ut inter vos talis eligatur, qui postea de pravis actibus incriminari aut condemnari possit. Si fortè aliquis per vestrum premium, aut per aliquam malitiosam artem subripere hanc Sedem conatus fuerit, & vobis malum consentientibus ut in illum electio veniat, hoc nequaquam consentiemus vobis, sed Domino Imperatori annuntiabimus, & ille sine ullo periculo, & cum licentia Canonum, undecumque & cuicumque Clero voluerit, dare poterit, & tunc meritò à vobis aufereat potestas eligendi, quia Deum offendistis, & vosmetipsos abominationem exhibuistis.* Factas de indigno electiones cassabat Princeps, & jure tunc ad se devolutò nominabat. Ita Gislemarum Remensem electum fuisse ob nimiam imperitiam à Ludovico Pio rejectum, atque ita nominatum Ebbonem, scribit ad Nicolaum primum Pontificem Rex Carolus Calvus. Exstant litteræ apud Jacobum Sirmundum post Synodum Tricassinam. Et hinc Hilduino, ejusdem Ludovici Archi-Capellano, & Judith Imperatrici, quod post cassatam de indigno primam inapetratæ licentiam electionis secundæ, uti de singulari beneficio gratias solemnes egit Ecclesia Senonensis. Exstant litteræ in antiquis Episcopalianum promotionum formulis apud præfatum Sirmundum. In litteris apud Franciscum du Chesne exstantibus Frotharius Burgalensis Archiepiscopus refert alia istiusmodi exempla. Hæc memorati Visitatoris verba, *Cum licentia Canonum, continent adulationem Regiam & errorem. Quis enim Canon tale jus devolvit ad Reges? Longè aliter in litteris ad vacantem Belluaecensium Ecclesiam scriptis Hincmarus Metropolitica Remensis: *Prænoscere vos volo, quia si personam à sacris Canonibus deviam scienter nobis adduxeritis, non solum ex ea Pontificem non habebitis, verum etiam pro illicita electione, talem secundum Laodicenses Canones sudebimus eligere, qui vestris vitiosis voluntatibus non valeat consentire.* Similes ad eandem Erlaini Episcopi morte vacantem Ecclesiam scripsit Metropolitica Heriveus.*

Quintam violentiæ causam habes in Chronico Monasterii Gemblacensis: *Gemblacenses orbati Patre, Erluino primo suo Abbate, ad Curiam Regis, Ottonis tertii Imperatoris, pro subrogando sibi Pastore delibent ire, nec tamen hoc sine consilio Episcopi Diocesis putant esse faciendum.* Notgerus tunc temporis Tungrensibus antistabat, qui non negans consilium querentibus, insinuare incepit quam potuit eloquentius, quam inutile sit pauperes Regibus subjacere, quam arduum & difficile humilibus Christi solum Regis attingere: *videri sibi multum esse utile, si juri Leodiensis Episcopi patiantur subjacere, undè prompta adstet defensio.* Ipsi quandoque Monachi renuntiabant Canonice electioni, Regiam nominationem præferbant, & Christi Lupi Oper. Tom. IV.

Ep. 15. 16.
Cap. 4.

Prælatum sibi postulabant à Principe. Quod Notgerus Gemblacensis merito dissuadet. Canonica namque electio non est hujus aut illius Monasterii, sed totius Monachalis & Clericalis Ordinis privilegium, imò lex & præceptum, ideoque nullus Conventus possit illi renuntiare. Et hinc Gemblacenses omnino obedierunt.

Sextam Regiæ nominationis ansam edicit in litteris ad Ludovicum tertium Francorum Regem Hincmarus Metropolitica Remensis: *Sunt qui dicunt, ut audiri, quia res Ecclesiasticæ Episcoporum in vestra sint potestate, ut cuicumque volueritis eas donetis.* Et ex hoc principio Henricus quartus Imperator, & Philippus primus Francorum Rex Episcopatus atque Abbatias non solum donate, sed & vendere præsumperunt. Quem errorem à Godefrido Lotharingæ Ducis Capellani defensum resutat insigniter Sanctus Petrus Damiani. Ipsum ex inferno prodiisse affirmat Hincmarus, & non solis divinis litteris aut sacris Ecclesiæ Canonibus, sed etiam Caroli Magni & Ludovici Pii Capitularibus patenter adversari. Et hi quidem sunt speciales istius violentiæ fontes: Generalis passim fons fuit avaritia Regum aut Regiorum Ministrorum. Et hinc Ludovico tertio se laudatus Hincmarus potentissimè objecit. *Æquè potenter se objecit Lothario Augusto, tres ejus ad Ecclesiam Cameracensem nominatos consecrare recusans constantissimè, atque ita illic reparans Canonicam Electionem. Quomodo Caroli Calvi nominationes & Nominatos excuserit Sanctus Amulus Archiepiscopus Lugdunensis, est supra ostensum. Ejus successor Sanctus Remigius in tertia Valentina Synodo statuit liberam electionem deinceps à Principe postulandam per vacantes Ecclesias, nullumque nisi Canonicè Electum esse consecrandum, & adjungit: *Sed est si servitio pii Principis nostri aliquis Clericorum venerit, ut alicui Civitati præparatur Episcopus, &c.* Palatinos Clericos, sub variis tamen conditionibus, permittit à Principe nominari. Notanda sunt verba, *Principis nostri:* Quod alieno Regi Carolo Calvo denegarat Amulus, Principi proprio Lothario Augusto ipse concedit, atque ita citra istius injuriam huic satisfecit. Etiam ipse ex Palatino Clerico fuerat nominatus: propriam promotionem noluit damnare. Haud dubiè se fundarit in privilegio, quod Pipino Regi à Zacharia Pontifice fuisse datum urist Wenilo Archiepiscopus Senonensis. Remigius existimavit posse à se ratificari. Etiam dictus Wenilo, Regiam nominationem metuens, Ecclesiæ Aarelianensis electum Agium consecravit sine venia Caroli Regis, quem iratum composuit Synodus Vernenfis. Et ad Lotharium Augustum, ejusque fratres Ludovicum Germaniam, & Carolum Calvum Galliarum Regem scribit in Corbejensis Monasterii privilegio Pontifex Benedictus tertius: *Qui Regia Dominationis potestate suffultus, & non per electionis gratiam super Dominicum Grægum arripit Primatum, hic non Pastor, id est, Vicarius Christi, sed fur & latro esse cognoscitur; nec ut Dominicum Grægum custodiat, sed ut perdat & dissipet, intrare deprehenditur. Undè quisquis ei potestatis hujus tribuit Dominationem, de**

Epist. 12. cap. 4.
Cap. 7.
Cap. 10.
R 2
mortis

morto tantarum animarum in die Judicii reus judicabitur, quantis hic per exempla pravitatis fuit causa perditionis. Qua de re, gloriosi Principes, Monasterio huic electionis prerogativam concedite, neque aliquam personam, aut Laicam, aut Canonicam, quod contra omnem Ecclesiasticum Ordinem est, aut etiam Monachum ex alio Monasterio, vel non secundum Regulam electum, super illud Regali potentia constitutis, ne domus Dei, quae domus orationis esse debet, per vos fiat spelunca latronum. Neque enim ignoratis hujusmodi Praelatos, & hujusmodi Praelationis Auctores a domo aeternitatis divina censura exturbandos, & ad supplicia ultionis perpetuae deportandos. Eleganter prosequitur istud argumentum.

Nec soli istorum temporum insigniores ac sanctiores Episcopi, sed & ipse populus Regiis nominationibus, tanquam manifestis in sua etiam jura violentiis, se intrepidus objicit. Etenim Richardum, Lingonensi Ecclesiae a Roberto Francorum Rege datum Episcopum, fuisse a populo ejectum & veneno occitum scribit vetus Chronicon Sancti Benigni Divionensis. Ejus aequè intrusum Hugonem addit fuisse degradatum a Sancti Leonis noni Pontificis Synodo Remensi. Idem passus fuit Odalricus, per Henricum tertium Imperatorem impositus Ecclesiae Lugdunensi. Et de Gelduino Senonensi Archiepiscopo scribit Clarius Monachus in Chronico Sancti Petri vivi. Gelduinus in sede sublimatur non electione Cleri vel populi, sed muneribus. Dominum verò Mainardum omnis populus in Episcopum quarebat, sed vicit potentia Roberti Regis. Addit non soli Gelduino, sed & ipsi Regi portas fuisse clausas a Senonensibus, bellumque durasse usque ad degradatum Gelduino in laudata Synodo Remensi. Etiam Conrardum Colonienfis Ecclesiae Praepositum, cui Episcopatum Trevirensis dederat Henricus quartus Imperator, fuisse a populo occitum restantur Hermannus Contractus & Bertholdus Constantiensis. Regia nominatio ansam dedit etiam Martyrio Sancti Alberti Episcopi Leodiensis. Eadem quippè violentia apud Germanos Augustos, ad quos a Caroli Magni stirpe per Leonem octavum Pontificem fuit translatum Occidentis Imperium, est insigniter grassata. Quod Ottho primus, secundus item & tertius, ac etiam Henricus sanctus Canonicam electionem quandoque dumtaxat permisit, frequentissime Episcopos atque Abbates nominavit, & quibusdam Ecclesiis ac Monasteriis perpetuam liberam electionis facultatem pro grandi privilegio dederit, abundè videre possis apud Witichindum novè in Saxonia Corbeje Monachum, & apud Ditmarum Episcopum Merseburgensem. Quidam ipsos ex dato per dictum Leonem Pontificem privilegio purgant. Verum enim verò illud solum Electos Canonicè Antistites investendi dabit facultatem. Praeterea Henricus Auceps, primi Otthonis Pater, dudum ante istud qualecumque privilegium scribitur nominasse. Deo non placuisse violentiam observat, de Otthone primo Gerone Colonienfis Ecclesiae electum repudians, & alium nominare parante scribens, laudatus Ditmarus: Imperatori in sancte

Dominica resurrectionis die Angelus evaginatus apparuit gladio, cum jam paratus excepta Corona ad Ecclesiam pergere voluisset, nisi, inquit, in Gerone bodiè compleveris electionem, securus non evades hanc caedem. Expavescens ob hoc Caesar, Dominum, inquit, vocate Geronem, eique protinus venienti curam baculo Pastorem commisit, & Indulgentiam humiliter efflagitavit. Etiam Gunterum, Osnabrugensi Ecclesiae ab Otthone tertio intrusum, scribit a Sanctis Crispino & Crispiniano fuisse percussum in somnio, & exinde usque ad mortem per quatuor annos rectè nunquam valuisse. Quomodo Henrico sancto obpretam Adalberonis electionem, ac nominatum & obtrusum Menigardum rebellavit, ac durissimum bellum sustinuerit Trevirensis Ecclesia, habes in sexto libro ejusdem Ditmari. Ejusmodi plura ab Henrico sancto patra ta refert exempla. Ab hoc in Conrardum Salicum, ejusque filium Henricum tertium scabies transivit. Etiam Italiae & aliarum gentium Reges frequenter nominarunt, & de sua violentia cum Ecclesiis & populis litigarunt usque ad tempora Clementis secundi & ipsius Successorum, praesertim Calixti secundi.

CAPUT V.

Exponuntur Decreta Leonis IX. & ipsius Successorum adversus hanc violentiam.

Omnes a Regibus nominatos Episcopos aut Abbates nolim de plena intrusione, aut divina offensa damnare. Etenim de Sancto Gothardo Althanensis in Bavaria Monasterii Abbate, & Sancto Imperatore Henrico scribit in hujus vita Monachus Nonnosius: Henricus Hildesheimensibus Sanctum Gothardum divina edocuit revelatione Episcopum praefecit. Etiam Sanctus Ottho Bambergensis Episcopus Cathedralam ascendit per nominationem Henrici quarti. Et Sanctum Fredericum Trajectensem Episcopum fuisse nominatum a Ludovico Pio, est supra ostensum. Ignorantia, bona fides, ac Romanæ Ecclesiae convenientia possint & nominantes & nominatos excusasse. Erat interim pessimus abusus, ideoque per Sanctum Leonem novum Pontificem, reformandæ Ecclesiae divinitus datum, merito extinguitus. Quosdam ejusmodi Episcopos fuisse ab ejus Remensi Synodo degradatos jam audivimus, quæ & edidit hunc Canonem: *Ne quis sine electione Cleri & populi ad regimen Ecclesiasticum provehatur.* Proximus Successor Victor secundus statui jussit a Tholosana Synodo: *Nullus Comes aut alia potestas Episcopatum vendere vel Abbatiam praesumat, aut pretium pro eis accipere audeat.* Henricum primum Galliae Regem, quod Romanæ Ecclesiae Schismate in audaciam abusus Martiseonensi Cathedra nominasset atque intrusisset hominem indignum, graviter increpavit Nico-

Episc. 1. Nicolaus secundus, & per Guilielmum Remensem Metropolitam jussit castigari. Eandem ob causam, adjunctamque Simoniam suspendi per Gervasium Guilielmi Successorem jussit, & Romanam evocavit Episcopum Beluacensem. Eduardo Anglorum Regi, ac ejus in perpetuum Successoribus dedit omnium per istud Regnum Ecclesiarum ac Monasteriorum Advocaturam atque tuitionem, at salva Canonica electione. A Guilielmo tamen Conquæstoro, qui post expulsum Haroldum successit Eduardo, nominari Episcopos & Abbates permiserunt ejus Legati in Vintoniensi Synodo, quam habes apud Rogerum Hovedensium.

A. 1070. Eundem abusum constantissime impugnavit Gregorius septimus. Quidquid enim in Romanis suis Synodis adversus Laicam Antistitum investituram statuit, omnino statuit pro Canonica electione. Et in septima sua, per Bertholdum Constantiensem laudata, Synodo edidit & hunc Canonem: *Quoties defuncto Pastore alicujus Ecclesiae, alius est ei Canonice subrogandus, Clerus & populus, remota omni seculari ambitione, timore, atque gratia, Pastorem sibi secundum Deum eligant.* Et Hugoni Dienfi Episcopo, suo per Galliam Vicario, mandavit, ut totius istius gentis celebraret Synodum, atque statueret: *Nulla Potestas, aut aliqua persona de Episcopalis honoris donatione vel acceptione ulterius se intromittere debeat.* Et hoc sub penis inflictiis per Synodum octavam. Plures ejus in hanc violentiam Canones suo loco adducam. Quæ omnia fuisse confirmata per Claromontanam Urbani secundi Synodum docet antiquus Sancto-Dionysiani Monasterii Codex productus & laudatus per Franciscum Bello-forestinum: *Primo statutum est, ut nullus Episcopus vel Abbas, vel alius de Clero quovis dignitatem ullam Ecclesiasticam a Principibus Laicis acciperet.* Hoc ipsum in Romana ejusdem Pontificis Synodo fuisse sancitum adfirmat in litteris ad Paschalem secundum Sanctus Anselmus: *Audivi in Romano Concilio a venerabilis memoriae Papa Urbano excommunicari Reges & omnes Laicos investituræ & res Ecclesiarum dantes & accipientes.* Ubi sub investituris intelligi etiam nominationes ostendit Paschalis ad Anselmum responsio: *Alienum est ab Ecclesia, & sacris Canonibus inhibendum, ne Principes & seculares viri investituræ non solum dare, sed ne electioni Episcoporum se audeant violenter inferere.* Probat ex septima Synodo, repetitque in alia ad eundem Anselmum Epistola.

A. 1080. Et quod hæc Decreta utcumque obtinuerint in Gallicana Ecclesia, lucet ex variis Epistolis Sancti Ivoonis Carnutensis, Stephani Tornacensis Episcopi, & Gostredi Abbatis Vindocinensis, ipsa uti viva laudantibus. Ea vivere fecit praesertim Synodus Claromontana. Obtinuerunt etiam in Germanica Ecclesia. Etenim Imperator Henricus quintus a Paschali secundo, dum ipsum captivum adduxit in civitatem Castellanam, solas Antistitum investituræ, nequaquam nominationes petiit ac extorsit. Lucet ex Paschalis diplomate, quod nobis servavit Guilielmus Malmesberienfis: *Concedimus ut Regni tui Episcopis atque Abbatibus, liberè præter violentiam ac Si-*

moniam electis, investituram virgæ & annuli conferas. Eadem est ratio Anglicanæ Ecclesiae. Etenim tota Henrici primi Regis cum Pontificibus Urbano & Paschali secundo, & cum Primate Sancto Anselmo sui fuit de Antistitum investituris, atque hominiis, nulla de electionibus. Sanctum Anselmum fuisse a Clero & populo electum scribit ad Beccenses Monachos Gundulphus Roffensis Episcopus, quod de Thoma etiam secundo Eboracensem Metropolitam adfirmat in litteris ad laudatum Paschalem ipse Anselmus. Regem suum ait præterdisse istud ipsum, quod in Germania usurpabat Henricus quintus Imperator, sola hominia, ac investituræ. Omnes Ecclesiae libertates ab illo redditas affirmat Radulphus de Diceto, addens tamen Sancti Edmundi Abbatiam fuisse ab eodem sine Conventus electione donatam. Et in famosa adversus Sanctum Thomam Archiepiscopum lite Henricus secundus nequaquam nominare, sed eligi dumtaxat voluit de sua prævia licentia, ac in Regia Capella.

Verum ista, licet violenter extorta, Paschalis cum Henrico pacta gravissime scandalizarunt Ecclesiam, adeo ut Pontifex, tanquam Canonum & Ecclesiasticæ libertatis prævaricator, fuerit a multis postulatus ad degradationem. Romana in Synodo recantavit solemnissime & damnavit pacta ista, suæque infirmitatis lapsui petiit indulgentiam ac impetravit. Etiam violentiæ Authorem Henricum damnavit. Hic interim Antistites investire perrexit, quin & nominare rursus coepit, Romanque armatus rediit, suas in Pontificem violentias resumpturus. Et quia Paschalem reperit defunctum, successorem Gelasium secundum ejecit ut malè promotum, fugavit in Gallias, Curdinum Bracharensem Episcopum intrusit Apostolicæ Sedi, & novo Schismate Christianitatem laceravit. Hinc Gelasii ad modicum tempus Latificis Successor Calistus secundus in Synodo Remensi Canonicas electiones restituit, damnavit investituræ, & Henrico, nisi pareret, minatus est excommunicationem. Et quidem Canonicas electiones admisit ille, verum Antistites de Ecclesiae praesertim possessionibus non posse a se investiri, & se excommunicatione pulsari tulit adeo impotenter, ut Ludovico Grosso Francorum Regi, Synodi & Pontificis fautori, bellum indixerit, venerit obsessurus civitatem Remensem, atque ita Synodum turbavit. Quæ omnia latè videre possis apud Sugerium Abbatem Sancti Dionysii, Rogerum Hovedensium, & Simeonem Dunelmensem. Michael Roussel in Pontificis jurisdictionis Historia, asserens hæc gesta post Henricum cum Calixto Concordatum, patenter est lapsus.

Calixtus Pontifex erat vir nobilissimus, non solum Francorum Regibus, sed & ipsi Henrico Imperatori cognatus, ideoque illi tandem se inclinavit Henricus, Burdinum deseruit, Antistitum investituræ reddidit, admisit electiones Canonicas, inivitque cum Pontifice & omni Ecclesia hoc Concordatum: *Dimitto omnem investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis, quæ in Regno aut Imperio meo sunt, fieri electionem, & liberam consecrationem.* Repor-

A. 1031.

A. 1031.

A. 1065.

Lib. 1.

Lib. 4.

A. 1070.

A. 1080.

Lib. 4. EP.

22.

Lib. 3. EP.

73.

Lib. 3.

EP. 3.

EP. 152.

L. 2. C. 6.

fuit Calixtus: *Ego Calixtus, servus servorum Dei, dilecto filio Henrico, Romanorum Imperatori Augusto, concedo electiones Episcoporum & Abbatum Theutonici Regni, quae ad Regnum pertinent, in praesentia tua fieri absque Simonia & aliqua violentia, ut si qua inter partes discordia emerferit, Metropolitanus & Provincialium consilio vel iudicio, saniori parti assensum & auxilium praebear. Electus autem Regalia per Sceptrum à te recipiat, exceptis omnibus, quae ad Romanam Ecclesiam spectare noscuntur, & quae ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis vero partibus Imperii consecratus infra sex menses Regalia per Sceptrum à te recipiat.* Acta haec sunt in Synodo Lateranensi ad annum vigesimum secundum duodecimi saeculi. Laicum Principem adesse Antistitum electionibus est omnino contra Canones. Etenim Caroli Magni Legatos à Ravennatis Archiepiscopi electione exclusit Adrianus primus. Et inter Henricianas, quibus eliminandis gloriosam sanguinem fudit Thomas Cantuariensis Episcopus, consuetudines una fuit hæc: *Cum vacaverit Episcopatus vel Abbatia in Dominio Regis, in Capella ipsius Regis debet fieri electio.* Et quod octava Synodus Episcoporum electionibus veteri adesse Reges, disertè ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiae Primatem scribit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Nihilominus pacis gratia censuit Calixtus à rigore illo dispensatione recedendum. In suo cum eodem Principe contractu Paschalis secundus expressit causam: *Populares dissensiones, quae in electionibus omnibus sæpe contingunt, Regali oportet Majestate compesci.* Ita ad Clerum & populum Faventinum, in eligendo Episcopo discordem, scribit Sanctus Petrus Damiani: *Non eligatis Episcopum usque ad Regis adventum, qui & errorem tollat, & vos & Ecclesiam vestram, sedatis undique jurgis, in pacis & quietis tranquillitate componat.*

Epist. 60.

L. 5. Epist. 10.

Fol. 158.

Lib. 7. c. 18.

L. 2. c. 1.

nominationes adhinniverit Lotharius, liquet ex Arnaldo Abbate Lubecensi in Chronico Sclavorum, ubi ejus post Conradum tertium Successor Fredericus primus acquiescere se quidem dicit indultis, seu potius restituitis nuper Canonicis electionibus, addit tamen esse Ecclesiis noxias, quod nempe humanis passim regantur affectibus, atque ita minus capaces & dignos Episcopos imponant. A nominantibus Augustis gloriatur sola personarum merita consueffe attendi, atque ita digniores Episcopos ab ipsis processisse. Quo fundamento apud Leonem decimum Pontificem usus etiam fuit, suumque impetravit nominandi indultum Franciscus primus Rex Francorum. Porro Augustus Lotharius, per investituræ & nominationis cessionem querens attenuatum esse Imperium, sordidum animum prodidit, factus eas ambitu amore lucris, veræ Simoniz. Idem factus est Fredericus Augustus: ejus enim adversus Urbanum tertium Pontificem, Episcoporum spolia effuscantem, præcipua fuit querimonia, quod post erecta investituræ ac nominationes nullum præter spolia restaret Imperio, ex Episcopis emolumentum. Quinimò quod durante Octaviani Anti-Papæ adversus Alexandrum tertium Schismate varios, qui postmodum reconciliati in gradu permanerunt, Episcopos Fredericus nominavit atque intruserit, testatur Albertus Stadenus. Ita Ecclesiae Moguntinae fuisse ab illo intrusum Conradum, ac deinde Christianum, scribunt Godefridus Sancti Pantalæonis Monachus, & in supplemento Mariani Scoti Abbas Dodechinus. Etiam Hermannum intrusit in Episcopatum Monasteriensem. Quod etiam post extinctum Schisma quandoque fecerit istud ipsum, asserunt Radevici Presbyter Frisingensis. Etenim Othonem Episcopum suum laudat, quod in lecto mortis ab illo, utpotè amico & cognato suo, tanquam postremum in hac vita beneficium postulari viduatae suæ Ecclesiae contra istam subinde fieri consuetam violentiam concedi Canonicam electionem. Etiam Conradum tertium & præsertim Henricum sextum fuisse usos eadem violentia, possit facile demonstrari. Et hinc filius hujus & Successor Fredericus secundus apud Innocentium tertium Pontificem est per Bullam auream professus in hunc modum: *Abusum illum, quem quidam Prædecessorum nostrorum exercuisse dignoscuntur, abolere volentes, concedimus & sancimus, ut electiones Prælatorum liberè & Canonicè fiant, quatenus ille præficiatur Ecclesiae viduatae, quem totum Capitulum, vel major & sanior pars duxerit eligendum.* Exstat hæc confessio apud Melchiorum Goldastum. Eandem fecerat & ejus proximus Antecessor Otho quartus. Et hoc jure etiamnum hodie vivit Germanica Ecclesia, præsertim post Frederici tertii cum Nicolao quinto Pontifice Concordata, suo loco exponenda.

Ab Henrici quinti Successoribus mota est circa Concordatum & alia quaestio: An discordis electionis decisio ad Metropolitanam & Provinciales Episcopos spectaret, an verò ad Imperatorem? Concordati enim posteriora verba habent aliquid ambiguitatis. Quaestionem primus movit Conradus

Conradus tertius, Ultrajectinae Ecclesiae discordem de Hermanno & Frederico electionem decedens, & Cleri ad Metropolitanam & Provinciales Episcopos reclamationem contemnens, cujus iudicium firmavit, & recalitrantes graviter puniit Successor Fredericus. Potestati tamen suæ diffusus Conradus acta sua per Eugenium tertium Pontificem curavit ratificari. Ita habes in magno Belgii Chronico, & apud Othonem Frisingensem in opere de gestis Frederici. Et hujus præsentis juris idem Fredericus fuit tenacissimus, urgens Concordati verba: *Electus Regalia per te recipiat.* Electum sine sua de Regalibus investitura, adeoque sine suo consensu dixit non posse consecrari. Hinc quos discordantes Magdeburgensis Ecclesiae partes conciliare non posset, cassavit electionem utramque, & Episcopatum dedit Wickmanno. Eugenius tertius potenter intercessit, protestatus talem potestatem laico Principi interdici per Canones, Episcopos Frederici fautores acerrimè increpans, indicens novam electionem, ac legans duos Cardinales, qui Wickmannum exturbarent. Causam hanc asseravit nunquam à se deserendam. Frederici tamen violentia prævaluit, Legatos suspendit ab Apostolici mandati executione, atque ita in res Ecclesiasticas evasit longè insolentior. Quæ omnia largius describit laudatus Episcopus Otho, adjungens etiam Colonienfis Ecclesiae discordem electionem fuisse ab illo decisam, & quidem adeo potenter, ut ejus susceptum Fredericum Adrianus quartus Romæ consecravit. Quod ipsum scribit magnum Belgii Chronicon, adjungens de discordi electione, qua Treverensis Ecclesia elegerat Rudolphum & Folmarum: *Per Barones fuit desinitum, partibus sic dissentientibus Imperatorem posse personam idoneam surrogare.* Et de discordi Augiensis Monasterii electione agens Chronicon Ecclesiae Constantiensis: *Albertus & Hermannus Electi coram Frederico hujus nominis primo Romanorum Cesare, tunc temporis Imperialem Congregationem Spiræ celebrante, comparuerunt, sed cum auditis hinc inde partibus Cesare easdem concordare nequirit, Principes decreverunt Casarem pro libitu suo posse dare & eligere Abbatem quem vellet.* Quam potestatem illi apud Franciscum du Chesne ascribit etiam Chronicon Hildeshemensis. Item in suis Annalibus Simeon Dunelmensis. Et quidem ista Treverensium lis fuit durissima, agitata à Frederico adversum tres successivè Pontifices, Lucium tertium, Urbanum tertium, & tertium Clementem. Fredericum, quod ejus familiam in Medionalensis civitatis excidio fuisset durè persecutus, averfabatur Urbanus, atque ita ab illo rejectum Folmarum suscepit, & in Episcopum consecravit. Videbatur quaestio sic esse finita. At Urbani iudicium cassavit Clemens, & Folmarum & Rudolphum exturbans, imponensque Joannem. Rei seriem vide apud dictum Belgii Chronicon, Monachum Godefridum, Arnoldum Abbatem Lubecensem, Radulphum de Diceto, & Chronicon Episcoporum Ecclesiae Metensis. Ita quidem inter Sacerdotium & Imperium pax rediit, sed discordis radix non fuit evulsa.

Fol. 174.
Lib. 1. c.
61. 63.Lib. 25. c. 9.
& 10.
Cap. 31.
32.

Fol. 201.

Epist. 44.

A. 1129.
A. 1122.

Etenim quaestionem resumpsit Frederici filius & Successor Henricus sextus, de quo magnum Belgii Chronicon: *Apud Leodium electus est in Episcopum Albertus Archidiaconus, Frater Henrici Ducis Lovaniensis, contra quem Comes Baldvinus cum suis nominavit Albertum Præpositum, consobrimum suum, fratrem Comitiss Manasterii Reitefensis. Sed Albertus Præpositus, cum esset illiteratus, cessit Alberto Lovaniensi, & venerunt ambo ad Henricum Imperatorem. Imperator verò noluit Lovaniensi dare Regalia, dicens electionem venisse ad suam manum, quia habuissent in electione discordiam. Et cum esset ibi Comes Theodoricus de Horsthal coram Imperatore, rogavit pro Præposito Bonnesi Lothario fratre suo, cui statim Imperator annuit, & donum concessit, mediantem pecunia trium millium Marcharum. Verum Albertus Lovaniensis appellavit Romam, & in mendica peregrini veste accessit ad Cælestinum tertium Pontificem, obtinuit causam, & in reditu, quod Coloniam & Metropolitanam suam obstructas ab Henrico Augusto insidias adire non posset, est Remis à Guilielmo Archiepiscopo consecratus. Quo audito Henricus adeo excauduit, ut per emissos latrones Albertum trucidaret. Sepultus hic est ibidem, cum hoc Epitaphio: *Legia me legit, electum Roma probavit, Remis sacravit, sacrum Martyrizavit.* De eodem habet Romanum Martyrologium: *Remis Sancti Alberti Leodiensis Episcopi & Martyris, qui pro tuenda Ecclesiastica libertate necatus est.* Rei seriem pluribus exponunt Godefridus Monachus & Annales Ecclesiae Leodiensis. Præsentis istius juris adeo zelosus semper fuit sextus Henricus, ut Episcopatum quemdam, quod rogatus à quo haberet Episcopatum, semper responderet à Papa, justerit militum suorum pedibus conculcari. Undè similes in Episcopos & omnem Clerum violentias admirari non oportet in ejus filio Frederico secundo. Fuit malum hæreditarium. Idem sibi arrogavit proximus Henrici Successor Otho quartus. Etenim Ecclesiae Moguntinae discordem de Lupoldo & Siffrido electionem decidit, ejusque iudicium Innocentius tertius confirmavit. Etiam nostris temporibus similem Argentinensis Ecclesiae discordiam ab Imperatore decisam refert in suis Annalibus Augustus Thuanus. Verum inter Catholicum & Lutheranum erat ista discordia.*

Fol. 205.

A. 1200.

CAPUT VI.

Exponitur legitimus Regum in Canonicas electiones consensus.

AN etiam post Gregorii septimi Decreta Reges habeant jus consentiendi in factas Antistitum electiones, ipsarumque Electos comprobandi, olim agitata fuit quaestio inter Hugonem Primatem Lugdunensem, Apostolicæ Sedis in Gallia Legatum, & Sanctum Ivonem Episcopum Carnu-

Carnutensem. Ecclesiam ab istis Laicorum fer-
 vitatibus plenè liberam volens Hugo, partem
 negativam tutatus est; Ivo autem respondit: *Post
 Canonice electionem Reges Apostolica auctoritate à
 concessione Episcopatum prohibito minime videmus.*
 Ep. 50. *Legimus enim sanctæ Recordationis Summos Pontif-
 ces aliquando apud Reges pro Electis Ecclesiarum,
 ut eis ab ipsis Regibus concederentur Episcopatus,
 ad quos electi erant, intercessisse; aliquorum, quia
 concessiones Regum necdum consecuti fuerant, conse-
 crationes distulisse. Quorum exempla supposuisse-
 mus, nisi prolixitatem Epistolæ vitassemus. Domi-
 nus quoque Papa Urbanus secundus, Gregorii se-
 ptimi tunc sedens Successor, & ejus Decretorum
 Confirmator, Reges tantum à corporali investitu-
 ra excludit, quantum intelleximus, non ab electio-
 ne, in quantum sunt caput populi, vel concessione.
 Quamvis octava Synodus solum prohibeat eos interesse
 electioni, non concessioni.*

Rectè dicit hunc Regium consensum esse an-
 tiquum, & à Romana etiam Ecclesia probatum,
 aut certè toleratum. Est omnino antiquissimus.
 Etenim Eusebianæ factionis Antiochena Syno-
 dus, dum eisdem civitatis Patriarcham S. Eu-
 statium deiecit, electum à se Eusebium Cæsare-
 nsem Constantino Augusto obtulit, & petiit
 confirmari, factamque de illo electionem, quod
 Apostolicus Canon & Nicæna Synodus vetare
 translationes, Princeps cavavit. Ita in hujus vi-
 ta scribit ipse Eusebius, & Hermias Zozome-
 nus. Pauli & Macedonii ad Ecclesiam Constans-
 tinopolitanam electiones probare suo Regio con-
 sensu noluit Imperator Constantius, ajens Pau-
 lum indignum, Macedonio autem indignatus
 quod sine suo assensu se consecrari permisisset.
 Et Sancto Ambrosio, in ipsis sui Episcopatus
 exordiis quædam Imperii acta reprehendenti, in
 Ecclesiastica Theodoretii Historia respondit Au-
 gustus Valentinianus: *Tuam libertatem jam pri-
 dem noveram, & mihi perspecta cum esset, non mo-
 do non reclamavi, sed suffragium sum ordinationi
 tue.* Ait sibi fuisse auctoritatem reclamandi.
 Et de Episcoporum Hierosolymitanorum succe-
 ssione scribit Evagrius Epiphaniensis: *Petrus Ma-
 carius secutus est, Justiniano Imperatore necdum ei
 suffragante, qui postea sede sua pulsus est.* Quod
 etiam Mediolanensis Ecclesiæ Antistites sine suo
 assensu consecrari non permisit Justinianus,
 Epist. 3. habes in litteris Pelagii primi Pontificis ad Comi-
 tem Narsetem. Eidem legi subjucuisse primæ Ju-
 stinianæ Episcopum, docent litteræ Sancti Gre-
 gorii Magni. Et sextam generalem Synodum
 post degradatum Antiochiæ Patriarcham Maca-
 rium procedere ad novam electionem, & ipsam
 sibi confirmandam præsentari jussit Constantinus
 IV. Imperator, Synodusque promptissimè obedi-
 vit. Qua Potestate usi sunt etiam Gothorum in
 Italia Reges. Hinc enim apud Cassiodorum in
 L. 4. c. 6. litteris ad Romanæ urbis Senatam Rex Athalaric-
 us probatum suo consensu Pontificem vocat
 Epist. 7. *Regali examinatione laudatum.* Examinis
 & consensu Regem ac formam exponit in litteris
 ad Papam scriptis Joannem. Et quidem hi Reges
 AG. 13. erant Arianæ. Quod Hierosolymitana Ecclesia
 etiam à Saracenorum Principe coacta fuerit elec-

tionem suam confirmationem postulare, videre li-
 cet apud Nicephorum Calixtum. Qua violen-
 tia etiam in aliis Provinciis usus fuisse eisdem
 Barbaros, lucet ex variis testimoniis & exem-
 plis. Utitur item hodiè Turcarum Tyrannus:
 existimat se in omnia Christiani Imperii jura
 successisse.

Eadem potestate per Occidentale Imperium
 usus fuit & Carolus Magnus, ac ejus tam Fran-
 ci quam Germani Successores. Etenim de An-
 gelberto Abbate suo scribit in sui Monasterii
 Chronico Hariulfus Monachus Centulensis:
*Tam fratrum precatu, quam Regis Caroli jussu, An-
 gelbertus ad Abbatis Officium provehitur.* Et sexta
 Parisiensis ac secunda Aquigranensis Synodus
 supplicavit Ludovico pio Imperatori, ut Eccle-
 siis det bonos & aptos Rectores, Episcopos,
 Abbates, & Abbatissas. Id est, ut solas talium
 electiones suo assensu confirmet. Et hinc Abba-
 tes ab Episcopo sine Principis assensu etiam de-
 poni non permittit laudata Parisiensis Synodus:
 quod nempe per istum assensum essent promoti.
 Et apud Gratianum Leo IV. Pontifex pro Colo-
 no Reatinæ Ecclesiæ Electo scribit ad Lotha-
 rium Augustum, ac ejus filium Ludovicum Cæ-
 sarem: *Vestram Mansuetudinem deprecamur, qua-
 tenus Colono humili Diacono Reatinam Ecclesiam ad
 regendum concedere dignemini, ut vestra licentia
 accepta ibidem eum, Deo adjuvante, consecrare
 valeamus Episcopum. Sin autem in prædicta Ec-
 clesia nolueritis, ut præficiatur Episcopus, Tuscula-
 nam Ecclesiam, quæ viduata existit, illi vestra Se-
 renitas dignetur concedere, ut à nostro Præfultu
 consecratus, Deo omnipotenti, vestroque Imperio
 grates peragere valeat.* Nempe Colonus ab utra-
 que Ecclesia fuerat electus. Similis ibidem est
 Epistola Stephani quarti ad Comitem Guidone-
 nem. Et hæc omnino sunt Epistolæ, quas in
 litteris ad Hugonem Lugdunensem Primate-
 m supra laudavit Sanctus Ivo Episcopus Carnuten-
 sis. Etiam Bernarium Gratianopolitanæ Ecclesiæ Ele-
 ctum suo assensu firmavit Ludovicus secundus,
 ejusque consecrandi licentiam dedit Adoni Ar-
 chiepiscopo Viennensi. Exstat Epistola apud
 Jacobum Sirmondum inter litteras & acta Adria-
 ni secundi. Aribertum Ebrudunensem Archi-
 episcopum, quod Vincienfis Ecclesiæ Electo
 datam à Carolo Calvo Imperatore confirmatio-
 nem exsulari ob subsecutam Principis mortem,
 & alium ordinasset Episcopum, graviter arguit,
 & Romam ad judicium evocavit Joannes VIII.
 Eandem potestatem agnovit etiam in Rege Ca-
 rolomanno. Et de Arnulfo Augusto scribit Re-
 gino Abbas Prumiensis: *Luitpertus Moguntine
 urbis Præsul è rebus humanis sublatus est, in cujus
 locum subrogatus est Zunzo, Arnulfo Rege annue-
 te.* Orthonem secundum, quod Lobiensem Ab-
 batiam à Laicæ commendæ miseria liberaverit,
 restituerit Canonicam electionem, & solius Re-
 galis concessionis jus sibi retinuerit, laudat Fol-
 cuini Abbatem continuator in Chronico ejus-
 dem Monasterii. Laudat & Henricum quar-
 tum, qui jus istud transtulit in Leodiensem Epi-
 scopum, atque ita Abbatiam ab omni Laicæ fer-
 viute emancipavit. Et de Hilduino Leodien-
 sis.

Ep. 50.

L. 4. c. 6.

L. 4. c. 36.

Epist. 3.

Lib. 4.

Epist. 7.

AG. 13.

Lib. 8.

Ep. 15.

Lib. 9.

Ep. 15.
Lib. 14.
cap. 39.

Cap. 19.

An. 1127.

Cap. 10.

L. 4. c. 6.

& 7.

Cap. 13.

Lib. 3.

c. 24.

Cap. 10.

Ep. 14.
Ep. 109.
c. 23.

A. 889.

Fol. 139.

Fol. 606.
& 613.

sis Ecclesiæ contra Ricarium contentiosè Electo
 scribit laudatus Abbas Folcuinus: *Hilduinus Epi-
 scopus ad Hermannum Agrippinæ sedis Archiepiscopum
 consecratus novo & inusitato genere, absque Regis
 & Procerum Regni sanctione.* Longè plurima sunt
 istiusmodi exempla. Et hinc potestatem istam
 Henrico quinto Imperatori quoad Germaniæ
 Episcopos omnino confirmavit Calixtus secun-
 dus: Eos enim non nisi post receptum ab ipso
 de Regalibus investituram voluit consecrari.
 Dico, *Quoad Germaniæ Episcopos:* Aliarum
 enim ad Imperium spectantium Provinciarum
 Episcopos investiri voluit dumtaxat post conse-
 crationem, atque ita eorum electionem Henricus
 non potuit evacuare. Et hinc de ejus primo
 Successore Lothario secundo, & Sancto Norber-
 to Magdeburgensis Ecclesiæ Electo scribit in Si-
 geberthi Gemblacensis supplemento Robertus Ab-
 bas Montensis: *Parthenopolitano civitatis Clerici
 & cives Norbertum, Præmonstratæ Ecclesiæ Pa-
 trem, in Pastorem eligunt, & Regali prosequente
 convenientia ad Sacerdotium provehunt.* Factum
 id fuit in præsentia Cardinalis Gerardi, qui
 tunc Legatus, postea fuit Lucius Papa secundus.
 Etiam quovis alios Germanorum Augustos li-
 berè fuisse usos ista potestate, possit lucidè de-
 monstrari.

Eam Francorum etiam Regibus Ecclesia semper
 indulgit. Etenim habita sub Merovingiis Regi-
 bus quinta Aurelianensis Synodus Episcopos
 quidem à Clero & populo mandat eligi juxta an-
 tiquos Canones, permittit tamen non consecrari
 nisi cum voluntate Regis. Quod ipsum in Edicto
 quintæ Parisiensis Synodi confirmatorio manda-
 vit Rex Clotarius secundus, & adjunxit: *Si
 Electi persona condigna fuerit, per ordinationem
 Principis ordinetur.* Et hinc Catonem Arvernensis
 Ecclesiæ Electum, quod sine Regis, licet
 adhuc pueri, consensu inordinatè ordinari no-
 luerit, laudat Sanctus Gregorius Turonensis
 Episcopus in opere de gestis Francorum, referens
 varia istiusmodi exempla. Refert degradatos
 Episcopos, quod sine tali consensu essent ordi-
 nati, aut ordinasset. Et de Carolinæ stirpis
 Principe Pippino Rege scribit Chronicon Mona-
 sterii Fontanellensis: *Austrulfus Abbas constituitur
 una cum consensu ac electione fratrum, annuente
 ordinationi eorum pio Principe Pippino.* Et apud
 Flodoardum scribit Hincmarus Metropolita Re-
 menfis: *De ordinando Episcopo non Regis vel Pa-
 latinorum debet esse commendatio, sed Cleri & ple-
 bis electio, & Metropolitanis in electione adjudicatio,
 deinde terreni Principis consensu, & sic fieri Episco-
 porum manus impositio.* Hinc Agium Ecclesiæ
 Aurelianensis electum, quod à Welinone Seno-
 num Metropolita sine sua licentia consecratus
 esset, ejecit Rex Carolus Calvus, & ægrè tan-
 dem redire permisit ad preces secundæ Synodi
 Vernenfis. Eundem Welinonem, quod Tertol-
 dum Diaconum sine sua licentia ad Episcopatum
 Bajocensem promovisset, idem Rex accusavit
 gravissimè, & ad degradationem postulavit in
 secunda Synodo Tullensis. Et privilegio, quod
 Sancti Carilefi Monachi dedit, Nicolaus primus
 Pontifex inferuit hanc clausulam: *Quemcumque
 Christ. Lupi Oper. Tom. IV.*

dignum vita, moribus, atque doctrina prospexerint
 Pastoralis officio, ipsum eligant, Regisque in noti-
 tiam deferant, ut ejus & concessione & consensu
 potestatem Regiminis accipiat. Et per antiquas,
 apud Jacobum Sirmondum extantes, Episcopa-
 lium promotionum formulas Electum suum Cle-
 rus & populus præsentabat Regi, & sibi in Epi-
 scopum concedi supplicabat. Cujus juris adeo te-
 nax fuit etiam Carolus simplex, ut Bertarium Ca-
 talaunensis Ecclesiæ Electum, non à se, sed ab
 Odone Regni inavatore confirmatum, consecrari
 noluerit, & provocantem ad Sedem Apostolicam
 capi in Romano itinere atque carcerari curari fi-
 dus dicti Regis Minister, Sanctus Fulco Archiepi-
 scopus Remensis. Æquè tenax fuit progenies
 Capetina. Etenim Radulphum, Remensis Eccle-
 siæ electum, sine sua venia consecratum ejecit Rex
 Ludovicus Grossus, & intrusit Gervasium. Ita in
 dicti Regis vita scribit Sugerius Abbas Sancti Dio-
 nyfii. Et Robertus Abbas Montensis: *In Remen-
 si Metropoli post Manassen, exturbato Gervasio, Ra-
 dulphus successit.* Nempe ad omnium Episcopo-
 rum preces Radulpho gratiam suam & Episcopa-
 tum Rex tandem reddidit, uti ad Paschalem
 secundum Pontificem scribit Sanctus Ivo Episco-
 pus Carnutenfis. Enarrat & ejusdem Regis iram
 ex eadem causa adversus Gualonem electum Be-
 luacensem: *Juratur Rex Gualonem se vivo nun-
 quam fore Belluaci Episcopum, atque ita hic,
 ne ejus periret electio, transferri debuit ad Eccle-
 siam Parisiensem.*

Cap. 13.

An. 1104.

Epist. 190.

Quæstio est, an etiam in Longobardico Re-
 gno Carolus Magnus ac ejus Successores sint usi
 ista consuetudine? De Carolo quidam negant.
 Etenim Longobardos in Thufcia ac Italia Epi-
 scopos consuevit ad solum Cleri & populi decre-
 tum consecrari à Romano Pontifice, septima
 Adriani primi ad Carolum Epistola disertè affir-
 mat. Hinc ut ipsos Simoniacè electos non con-
 firmet, aut consecret, illum hic rogat: nequa-
 quam, Regii consensus consuetudine fruens,
 rogaturus. Eundem morem in Ravennate Eccle-
 sia semper viguisse ostendit decima apud Jacobum
 Sirmondum Epistola. A Pippino non ita pridem
 Rege, ex quo exemplo Regium assensum inter
 Romani Patriciatu jura esse prætendebat Caro-
 lus, ad laudatæ Metropolis electionem dirigen-
 dam missos Legatos ait fuisse rem singularem, à
 Romano tunc Pontifice postulatam ad expellen-
 dum Michaelium, Desiderii Regis violento ad-
 jutorio intrusum.

Respondeo Longobardorum in Italia Ecclesias
 fuisse duplices. Quædam ad Romani Episcopi
 Metropoliticam, olim longè vastissimam, &
 quædam ad Patriarchalem dumtaxat ejus pote-
 statem spectabant. Hujusmodi erant Mediola-
 nensis Provincia, & Aquilejensis. Harum con-
 firmandis, aut etiam dirigendis electionibus se
 miscuerunt Longobardorum, aut etiam Gothorum
 Reges, istarum confirmationem sibi soli juxta
 Canones Romana Ecclesia semper servavit. Ra-
 vennas Ecclesia, quod ad Valentiniani tertii Au-
 gusti preces per Sanctum Leonem Magnum
 Pontificem ex Romanæ Suffraganea profecerat
 in Metropolim, eadem libertate gaudere perre-
 sit.

xit. Ipsamque Adrianus primus noluit à Carolo Magno demutari in Regiam servitute. Et in eundem, qui sub Carolo filio ac nepotibus floruit, de Episcoporum electionibus opusculo scribit Florus Lugdunensis Ecclesie Diaconus: *In Romana Ecclesia usque in presentem diem cernimus absque interrogatione Principis, solo dispositionis divinae iudicio, & Fidelium suffragio, legitime Pontifices consecrari, qui etiam omnium Regionum & civitatum, quæ illi subiectæ sunt, juxta antiquum morem eadem libertate ordinant atque constituunt Sacerdotes. Nec adeo quisquam absurdus est, ut putet minorem illic sanctificationis divinae esse gratiam, eo quod nulla mundanæ Potestatis comitetur auctoritas.*

Cap. 6.

Domnus Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis, ejusque discipulus ac Interpres Stephanus Baluzius affirmant fragmentum hoc fuisse scriptum anno vigesimo sæculi noni. Porro ad annum vigesimum octavum de Gregorio quarto in Pontificem electo scribunt Annales Francorum Bertiniani: *Non prius ordinatus est, quam Legatus Imperatoris Romam venit, & electionem populi, qualis esset, examinavit. Factum id fuit sub Ludovico Pio. Quod item pro Regio in Reatini Episcopi electionem assensu Leo quartus, ac Stephanus quartus Lothario Augusto, ejus filio Ludovico, & Comitibus Guidoni supplicare dudum atque instanter fuerit compulsi, est supra ostensum. Quocirca Romanam cum suis Suffraganeis Ecclesiam ab avita Canonum libertate in Regii placiti servitute transfixit, hac in re parum pius, Ludovicus. Ex quo lucet Marfilium Patavinum ac Pandulfum de Columna, dum Regii in Romani Pontificis ac omnium Episcoporum promotionem consensus datum Carolo Magno ab Adriano primo privilegium fuisse à Ludovico Pio dimissum ac Ecclesiis redditum asserunt in libro de translatione Imperii, insigniter hallucinari.*

Idem mos adeo viguit in Hispania, ut Petrus Aragonie Rex, dum postulandam eligendi facultatem remisit suis Ecclesiis, addiderit hanc clausulam: *Hoc solum nobis & Successoribus nostris reservamus, ut libere & Canonice Electus, in signum Regiæ fidelitatis, nobis & nostris Successoribus debeat presentari.* Eandem consuetudinem fuisse Angliæ, Hungariæ, & omnium Christianarum gentium Regibus, est cunctis Regalium jurium peritis manifestum. Unde & illud sæ Canonum collectioni inseruit Gregorius nonus. Et enim sub titulo de Electione extat Decretum, quo Canonicam electionem vigere in omnibus Terræ sanctæ Conventualibus Ecclesiis mandat Cælestinus tertius, & adjungit: *Quo facto, non prohibemus, quin Regis requiratur assensus, sed propter hoc ipsam electionem nolumus infirmari.* Mandat ibidem Innocentius tertius, ut Ecclesia Capuana post factam Canonicam electionem mittat Romam Legatos, qui Electum vice Regia postulent à Pontifice confirmari. Addit, *Vice Regia: Quod nempe sine Regis assensu non posset gratia ista postulari.* Anglicæ Regis assensum admittit per litteras ad Archiepiscopum Cantuariensem idem Pontifex in causa Electi Vigornensis. Etiam de Regno Hiberniæ scribit ad suum illic Le-

Cap. 20.
Cap. 23.

gatum: *Electio debet Principi presentari. Spectare id dicit ad Regiam dignitatem.*

Hujus indulti causam in laudatis ad Hugonem Lugdunensis Ecclesie Primatem litteris edicit S. Ivo Episcopus Carnutensis: *Reges sunt caput populi.* Episcopum à Clero & populo eligimant Apollolici Canones, ideoque primarium illic est suffragium Regis. Quandoque fuit & primum. Verum quod sibi contradicere vix patitur Regia Majestas, solebat vim inferre suffragiis sequentibus, ac esse eligendæ personæ violenta designatio, ideoque Reges ab electionis faciendæ commercio exclusit Ecclesia, permittens tamen jam factæ comprobationem. Sine Sacerdotii & Imperii amica concordia nequit genus humanum esse pacatum, ideoque invito Rege non consecrandos Episcopos judicavit Ecclesia: nequidem Episcopos titulares. Etenim à Malgero Rothomagensi Archiepiscopo, dum Radulphum Fontanellensis Monasterii Abbatem vellet sibi substituere Vicarium in Pontificalibus, fuisse rogatum Principem affirmat dicti Monasterii Chronicon. Quocirca Henricus quintus Imperator, Calixto secundo concedens Italiæ ac aliorum extra Germaniam Imperialium gentium Episcopos consecrari sine sua licentia, Imperii jura seu consuetudines omnino decuravit. Et hinc Italiæ Episcopi Germanis Imperatoribus facti sunt minus obsequentes. Lucet ex illo Episcopo, qui Episcopatum suum Henrico sexto noluit ferre ac fateri acceptum, sed militum pedibus maluit conculcari.

Ep. 65.

Cap. 4.

Regius quippe in factam electionem ac electi personam assensus ad honorandam Regiam Majestatem olim titulus fuit concessio vel donatio Episcopatus. Ita supra in laudatis ad Lotharium Augustum litteris vocavit Leo quartus, & in Sancti Carilei privilegio Nicolaus primus. Er apud Berardum Piscariensis Monasterii Abbatem extat electionis Decretum, quo Monachi Dominicum electum suum Henrico tertio Augusto presentant: *Ut illum Imperiali dono confirmet.* Et de Sancto Anselmo Cantuariensi electo scribit ad Beccenses Monachos Gondulphus Roffensis Episcopus: *Domnus noster Rex Anselmo dedit Ecclesie Gubernationem.* Quod item Fredericus primus Imperator Episcopatus per Cleri & populi electionem dederit, leges in ejus actis apud Orthorem Episcopum Frisingensem. Antiquos Regnum legenti Annales istud ipsum tibi assidue occurrit. Magnifici hujus tituli infirmitatem exponit insigniter in laudato de electionibus fragmento Florus Diaconus: *Quod in quibusdam Regibus consuetudo obtinuit, ut consilio Principis ordinatio fieret Episcopalis, valet utique ad cumulum fraternitatis, propter pacem & concordiam mundanæ Potestatis, non tamen ad complendam veritatem vel auctoritatem sacræ Ordinationis, quæ nequaquam Regio Potentatu, sed solo Dei nutu, & Ecclesie Fidei consensu, cuique conferri potest. Quoniam Episcopatus non est munus humanum, sed Spiritus Sancti donum. Unde graviter quilibet Princeps delinquit, si hoc suo beneficio largiri posse existimat, quod sola divina gratia dispensat.* Et subjungit: *Quæ omnia non idem dicimus, quasi potestatem Principum*

Epil. 3.

Lib. 20.

Cap. 7.

Principum in aliquo minuendam putemus, vel contra Religiosum morem Regni aliquod sentiendum persuademus, sed ut clarissime demonstratur in hujusmodi de divina gratia sufficere, humanam vero potentiam, nisi illi consonet, nihil valere. Quapropter in sacris Patrum Canonibus, ubi plurimæ causæ commemorantur, sine quibus Episcopalis ordinatio irrita habenda est, de hac re nihil invenitur insertum. Affirmat esse modicæ & novæ, non tamen penitus nullius rei titulum. Ejus medullam aperit in laudatis ad Hugonem Lugdunensem litteris laudatus Ivo: Reges per Episcopatus concessionem nihil spirituale sed donare intendunt, sed tantum votis petentium, utique Cleri & populi, annuere, aut villas Ecclesiasticas, & alia exteriora bona, quæ de Regum munificentia obtinent Ecclesie, ipsis Electis concedere. Rex ergo & electionem, Electique personam comprobabat, & hanc insuper de Ecclesie possessionibus investiebat, ideoque non penitus sine causa dicebatur illi imperituri Episcopatum. Quæ omnia locum habent etiam in Abbatibus, & Abbatissis.

Noranda sunt Sancti Ivo nis verba: *Votis petentium annuere.* Presentatam enim sibi electionem, Electique personam Rex ex causis omnino poterat refutare. Hinc sexta Parisiensis, & secunda Aquigranensis Synodus Ludovico Pio Imperatori suggerunt & supplicant, ut in bonis Ecclesiarum Recloribus constituendis adhibeat sedulum studium & solertissimam diligentiam, considerans Ecclesie dignitatem, Christianæ fidei felicem statum, & animæ suæ salutem inde pendere. Et apud Jacobum Sirmondum extat antiqua formula, qua Visitor olim Episcopus vacantis Ecclesie Clerum & populum ad digni Episcopi electionem adhortans addebat & hanc clausulam: *Si forte aliquis per vestrum premium, aut per aliquam artem malitiosam, hanc Sedem subverti conatus fuerit, & hoc vobis consentientibus, ut in illum electio veniat, hoc nequaquam consentiemus vobis, sed Domino Imperatori annuntiabimus, & ille sine ullo periculo, & cum licentia Canonum, undecumque & cuiuscumque Clerico voluerit, dare poterit. Tuncque merito à vobis auferetur potestas eligendi, quia Deum offendistis, & vosmet abominationem exhibuistis.* Canonem, qui isto in casu eligendi seu nominandi jus ad Regem devolvat, usque huc ignoro. Esse non Canonem, sed Francorum Regum consuetudinem rectius scripsit Joannes Papa octavus. In digni interim electionem Rex semper poruit, imò & debuit exfufflare. Hinc enim Philippum Francorum Regem, qui sæditissimum Juvenem Joannem Aurelianensis Ecclesie electum non excusset, gravissimè arguit, & ipsum excuti per Hugonem Lugdunensem Primatem expoſtulavit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Et Gualonem Belluacensis Ecclesie electum, dum æmulice extere tentant, de servili genere accusarunt apud eundem Regem, purgavit autem in litteris ad Manassem Remensem Metropolitam idem Ivo: quod nempe Rex ex causis excutere electos ac refutare omnino posset.

Ep. 322.

Epil. 66.

Ep. 102.

Dico, *Ex causis.* Rectè enim ad Manassem pergit Ivo: *Habeat Deus in Ecclesia sua principatus Christi. Lupi Oper. Tom. IV.*

liter quod suum est, habeat Rex posteriori ordine post Deum quod sibi à Deo concessum est. Et iterum: *Non licet Regibus Episcoporum electiones aliqua ratione impedire.* Utique citra legitimam causam. Agit adversus dictum Regem Philippum, laudati Gualonis electionem ex frivola calumnia cassare conatum, adversus quem etiam in litteris ad Rodericum Cabilonensem Episcopum, & in litteris ad Humbertum Lugdunensem Metropolitam scribit Papa Gregorius septimus: *Rex oblatæ nobis suæ promissionis memor, electionem Matronensem non solum non impediat, sed eum, quem debet, assensum præbeat.* Et rursum: *Quod si facere noluerit, indubitanter noverit nos hanc Ecclesie ruinam nequaquam diutius toleravuros, sed ex auctoritate Beat. Apostol. Petri & Pauli duram inobedientiæ contumaciam Canonica auctoritate coercituros.* Regi minatur duram excommunicationem, poterat asseverans Canonicas electiones à Regibus ob turpe præsertim Simonæ lucrum non posse cassari. Et de Henrico quarto Augusto, & Ecclesia Trevirensi varios illi successive electos presentante, scribit magnum Belgii Chronicon: *Rex, quotquot nominasset, nullum sibi placere dixit. Nullus enim eorum benevolentiam ejus digna taxatione prævenerat.* Et Leonatem, Piscariensis Monasterii electum, quem Rogerius Siciliæ Rex sine causa refutarat, fuisse ab Eugenio tertio, Anastasio quarto, & Adriano quarto Pontificibus defensum, confirmatum, & sedi Abbatiali tandem impositum Rege invito, scribit in Chronico Abbas Berardus. Plura adduci possint ejusmodi exempla.

L. 1. Ep. 35. 36.

Fol. 127.

Fol. 499.

In extante apud Matthæum Paris Epistola ad Joannem Angliæ Regem scribit Pontifex Innocentius tertius: *Super electionibus apud Sedem Apostolicam approbatis non consuevit assensus Principum expectari.* Defuncto Huberto Cantuariensi Archiepiscopo, Cathedralis Monachi ad discordem de suo Superiore & Joanne Norvicensi Episcopo electionem litigantes Apostolicam Sedem accesserant, & cassata illic utraque electione processerant ibidem ex totius Conventus promisso ad novam, atque de Innocentii tertii consilio elegerant Stephanum, Doctorem Parisinum, & Romanæ Ecclesie Cardinalem. Regem, Norvicensi Episcopo patrocinatum, nolens offendere Pontifex, ejus consensum Stephanus petiit, verum non impetravit. Stephanum, utpotè in Gallia studiis imbutum, dixit sibi esse suspectum, item à minori dumtaxat Monachorum parte, proindeque non Canonice electum, atque ita suum illi assensum constanter denegavit. Quæ omnia sprexit Pontifex ex jam adducta Regula, & Stephanum in Episcopum consecravit. Dura fuit illi. Etenim ob nimias Regis insolentias omnem Angliam Ecclesiastico interdicto Stephanus supposit, atque ita Ecclesiastica libertas tandem triumphavit. Rem omnem multis exponit præfatus Mattheus, & insignes Stephani Archiepiscopi & Joannis Regis de hac re litteras nuper publicavit Lucas Dacherius. Et laudata Regula non caret fundamento. Etenim directam & probatam ab Apostolica Sede electionem nullo pacto convenit laico Regum iudicio subjacere.

A. 1208.

Tom. 3.

CAPUT VII.

Exponitur Regia ad eligendum facultas.

Quod Clerus eligendi Episcopi facultatem petat à Principe, est antiqua consuetudo Romani Imperii. Etenim apud Hermiam Lib. 3. c. 6. Zozomenum & Socratem Constantius Augustus Lib. 2. c. 10. discordem Ecclesiam Constantinopolitanam de Paulo & Macedonio electionem cassavit. Priore, quia de indigno; posterio, quia factam sine sua licentia. Et vacanti per Auxentii mortem Ecclesiam Mediolanensem mandatum eligendi apud Theodoretum dedit Imperator Valentinianus. Lib. 4. c. 5. Et post degradatum Nestorium, ideoque jam vacante Ecclesia Constantinopolitana, ad Theodosium Augustum scribit plena Synodus Ephesina: *Iustam hanc gratiam petimus, supplicantes Majestati vestrae, ut liceat nobis futuri Episcopi ordinationi incumbere.* Extat relatio in actis Synodalibus. Et post degradatum Dioscorum Alexandriam Patriarcham scripsit ad vacantem Ecclesiam Clerum Synodus Chalcedonensis: *Secundum Dei voluntatem, & nutum piissimorum Imperatorum nostrorum, Alexandrina Ecclesia ordinandus est Episcopus.* Et post dejectum in sexta Synodo Macarium Antiochiæ Patriarcham ejusdem Diocesis Episcopi & civitatis Clerici rogant gloriosos Judices, ut eis à Principe impetrent novi Episcopi eligendi facultatem: *Et non sit vidua hujusmodi Sedes.* Etiam Petrum Mogum, Alexandrinæ Ecclesiam invasorem, apud Evagrium Epiphaniensem ejecit Imperator Zeno, quod sine sua licentia fuisse electus.

Eandem consuetudinem assumpserunt etiam Carolus Magnus, ac ejus in Occidentis Imperio Successores. Etenim quod Ecclesia Senonensis ab illo eligendi licentiam postularit, habes apud Ep. 15. & Frotarium Archiepiscopum Burdigalensem. Etiam petiisse atque impetrasse Augiæ & Sancti Epist. 15. Galli Abbatis testatur Chronicon Ecclesiam Constantinensium. Petierunt & perpetuum liberæ electionis privilegium, seu privilegium perpetuo sine prævia Principis licentia eligendi, quod insigniter in illo, quod Atrebatensis Ecclesiam dedit, exponit Philippus Augustus Rex Francorum: *Canonice prædictæ Ecclesie liberè poterunt eligere non requisita à nobis vel Successoribus nostris licentia eligendi, sed electum suum confirmatum nobis presentant, ut nobis fidelitatem faciat, sicut alii Episcopi nobis facere consueverunt.* Eodem modo exponunt in privilegiis Mindensis Ecclesiam datis, extantibus in ejusdem Ecclesiam Chronico, Imperatores Henricus Sanctus, & Henricus tertius. Et ex antiqua, quæ sub Carolo Magno & ejus filio Ludovico viguit, Episcopalis promotionis formula Visitator Episcopus electurum vacantem Ecclesiam Clerum & populum olim alloquebatur: *Ideo nos hic missi sumus, ut concessam à Christianissimo Imperatore potestatem inter vos eligendi Sacerdotem annuntiamus.* De eodem Ludovico Pa-

tre suo, & vacante per Ulfarii Episcopi mortem Remensis Ecclesia scribit ad Nicolaum primum Pontificem, in literis apud Synodum Tricastinam extantibus, Rex Carolus Calvus; *Plebi electionem concessit.* Et apud Flodoardum in Remensis Ecclesiam Historia scribit ad Guntarium Colonensem Archiepiscopum Hincmarus Metropolitani Remensis, ut apud Lotharium Regem intercedat, & satagat *Pro electione Canonice Cameracensis Episcopi post decessum Theodorici venerandi Præsulis.* Fuit is non Lotharius Rex, sed Lotharius Augustus, uti in Cameracensis Ecclesiam Chronico ostendit Baldricus Episcopus Tornacensis. Quod item Imperator Carolus Crassus Ecclesiam Genevensi perpetuum liberæ electionis privilegium dederit, adeoque eligendi licentiam ab aliis Ecclesiis rogari voluerit, testatur in literis de causa Optrandi Genevensis Episcopi Papa Joannes octavus. Quo jure etiam Otthones & Imperatores Henricos fuisse usos possit lucidè demonstrari. Et hinc Bruno Treverensis Archiepiscopus, Henrici quinti Imperatoris pro componendis investituræ quæstionibus ad Paschalem secundum Legatus in Galliam, asseruit præviam istam eligendi licentiam esse Imperii jus à tempore Sancti Gregorii Magni, reposuit autem Pontifex esse indignam Ecclesiam servitutem, voluitque eliminatam. Ita scribit Abbas Sugerius in vita Ludovici Grossi. Erravit Bruno violentiam istam esse dumtaxat à tempore Magni Gregorii. Ex dictis lucet esse longè verustiore. Este indignam Ecclesiam servitutem rectè reposuit Paschalis secundus. De illa enim antè Caroli Magni faciem statuit Francofordiensis Synodus: *Abbas in congregatione non deligatur, ubi jussio Regis fuerit, nisi per consensum Episcopi.* Præviam eligendi licentiam peti nequaquam jubet, solummodò tolerat, mandatque non sufficere sine adjuncta licentia Episcopi. Istam tamen potestatem Henrico quinto permisit Calixtus secundus: *Electio enim fieri permittit in ejus præsentia, ideoque non sine ejus prævio consensu.*

Et hanc usurpationem Carolus Magnus nequaquam à solis Græcorum Augustis, sed etiam à Merovingiis Francorum Regibus didicit & accepit. Lucet ex adducto Canone Francofordiensi. Istius enim Synodi tempore Carolus necdum erat Augustus. Et liberæ electionis privilegio, quod Corbejensi Cœnobio dederunt Clotarius Rex Merovingius & Berthefridus Ambianensis Episcopus, adjecta est clausula: *Congregatio ipsius Monasterii ex semetipsis bonum & dignum eligit, data auctoritate à Principe.* Et in præcepto, quo Sememberti Abbatis electionem confirmavit, Theodoricus Rex dicit de ejusdem Monasterii fratribus: *Petierunt ut liceret eis juxta privilegium de semetipsis eligere Rectorem.* Et hinc istud servus seu violentiam Carolus Magnus non in solos Germanici Imperii, sed etiam in Gallici Regni Successores propagavit. Etenim inter Episcopalia promotionum formulas apud Jacobum Sirmondum extant litteræ, quibus à Hilduino Abbati Ludovici Pii Imperatoris Archi-capellano, & Judicæ Imperatrici de

obtenta liberæ electionis licentia gratias agit Ecclesia Senonensis. Et sub Carolo Calvo habitata tertia Valentina Synodus statuit de Ecclesiis vacantibus: *À gloriosissimo Principe supplicando postuletur, ut Canonice electionem Clero & populo ipsius civitatis permittere dignetur.* Et ad Ludovicum Balbum Regem scripsit de Belluacensi Ecclesia Hincmarus Metropolitani Remensis: *Sicut sacre leges præcipiunt, electionem concedere dignemini.*

Eadem potestate uti perrexerunt etiam Reges Capetini. Etenim Rudolphum Ecclesiam Remensis Archiepiscopum ejecit Ludovicus Grossus, imposuitque Gervasium ea præsertim de causa, quod sine sua licentia fuisse electus. Ita in dicti Regis vita scribit Abbas Sugerius, addens & de sua citra veniam facta electione eundem Regem adeo excanduisse, ut eligentium primores carceribus manciparet. Res tandem fuit composita. Et hinc ad sacrum bellum abiens Ludovicus septimus rerum Ecclesiasticarum potestatem delegavit eidem Abbati, ex qua ipse dedit potestatem eligendi Episcopi Carnutensis. Et quis nesciat hujus Ludovici tragidias adversus Petrum Archiepiscopum Bituricensem? Eum, quod sine sua licentia electum Innocentius secundus Pontifex consecrasset, proscripsit ex Gallia, Regiam manum misit in omnia Episcopatus bona, juravitque Petrum se vivo non futurum in Francia Episcopum. *Juravit, inquit Sanctus Bernardus, illicitè, & perseveravit injustè. Nam probro ducitur apud Francigenas juramentum solvere, quamlibet malè publice juratum sit.* Et pergit in Epistola ad Joslemum Sueffionensem Episcopum, & laudatum Abbatem Sugerium: *Qui meruit jam non sola Bituricensis Ecclesia, sed Cathalaunensis etiam, & Remensis, etiam & Parisiensis? Quo jure presumit Rex, ut Ecclesiarum possessiones & terras devastet, ut Christi ovibus Pastores præfici non permittat, ut his electorum promotionem prohibeat, aliis, quod hæcenus inauditum, dilationem electionis indicat, donec universa consumpserit, donec diripuerit pauperum facultates, donec penitus desoleatur terra!* Cathalaunensem electum Regio consensu confirmare, Remensi autem & Parisiensi Ecclesie Canonice electionem permittere nolebat Ludovicus, vacantium sedium possessiones detinens in manu sua, atque ita se de injuria vindicans, quam per Petri consecrationem ajebat Regiæ suæ Majestati illatam ab Ecclesia Romana. Et hinc omne Regnum Ecclesiastico interdito suppositum Innocentius Pontifex, quod mansit ad Cælestinum secundum, cui Rex tandem obedit, uti multis scribunt Robertus Montensis, Mathæus Paris, Radulphus de Diceto, ac præsertim Chronicon Monasterii Maurigniæ. Radulphus de Diceto fallitur Petrum fuisse consecratum ad Eugenio tertio. Etiam apud Rigordum Sancti Dionysii Abbatis à Philippo Augusto petit eligendi licentiam: & ad sacrum bellum proficiscens idem Rex omnibus Cathedralibus Ecclesiis ac Regalibus Abbatibus mandat, ut sua in absentia licentiam eligendi postulent à Regina. Et sine licentia eligendi facultatem, uti summum privilegium, dedit Ecclesiam Atrebatensi. Eadem à

servitute liberam fuisse ex avita consuetudine etiam Aniciensem Ecclesiam, fatetur in adducto per Dominum Petrum de Marca Diplomate Rex Sanctus Ludovicus.

Eadem consuetudo pessimè viguit in Anglia apud Reges Normannos, qui in Gallia educati Gallicanos abusus in Angliam detulerunt. Quis enim nesciat vacantium Ecclesiarum proventus spectasse illic ad jura Regia, ideoque ipsarum electiones sine Regis venia non potuisse fieri, & ad multos quandoque annos fuisse suspensas? Miserabilem istam, quam & aliarum gentium Reges postmodum usurparunt, servitutem invenit secundus à Nortmannis Rex Guilielmus Rufus. Quod defuncto Abbate Scotlando, Sancti Augustini Cantuariensis Monasterium ab illo licentiam petierit eligendi, & non accepit, scribit Guilielmus Thorne & Gervasius Cantuariensis. Etiam Cantuariensi Ecclesiam liberam, qua Sanctus Anselmus fuit promotus, electionem concedere noluit, nisi tandem gravissimè infirmus ex metu mortis. Ejus Pater Guilielmus Regni Conquæstor nominat Episcopos, cui per Romanam Ecclesiam nuper damnatæ violentiæ hanc ipse aliam superduxit. Ejus frater & proximus Successor Henricus primus suis, quas postmodum ab Henrico secundo refuscitatis suo sanguine eliminavit gloriosus Martyr & Archiepiscopus Thomas, consuetudinibus inferuit hunc articulum: *Cum vacaverit Archiepiscopatus, vel Episcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus in dominio Regis, debet Dominus Rex mandare potiores Ecclesie personas, & in Capella ipsius debet fieri electio, assensu ipsius Regis, & consilio personarum Regni, quas ad hoc faciendum advocaverit.* Electiones non solum de suo prævio consensu, sed etiam in Regia Capella fieri, & Procerum suorum assistentia voluit dirigi. Quod hac via in Cantuariensem Ecclesiam, quæ Monachalis semper habuerat Monachum Episcopum, Clericum tandem intruferit testatur & queritur Simeon Dunelmensis. Postmodum tamen post longam cum Sancto Anselmo Archiepiscopo & Paschali secundo Pontifices lites, & Antistitum investituris, & omni in ipsorum electionem potestati cessasse, solumque Regium à sacris Canonibus permissum assensum retinuisse, laudatur Henricus à Radulpho de Diceto. Quidquid sit, consuetudinem priorum refumpserunt ejus Successores Stephanus, ac præsertim Henricus secundus. Nescio ipsam ab hoc in initis cum Sancto Thoma, aut post ejus cædem cum Romana Ecclesia concordatis fuisse egeratam. Liberas quidem electiones Ecclesiis reddidit, eo tamen salvo, quod & factas firmaret, & faciendis aut per se, aut per suum Justitiarium interesset, adeoque & faciendarum præberet facultatem. Proximum Sancti Thomæ Martyris Successorem Richardum fuisse ita electum testatur diserte in litteris ad Alexandrum tertium Pontificem, extantibus apud Lucam Dacherium, Arnulphus Episcopus Lexoviensis. Et Ecclesiam Lemovicensem, quod sine sua licentia elegisset, movit coram laudato Alexandro idem Henricus Rex litem longam & duram, cujus successum vide apud Radulphum de Diceto.

Eadem potestate usus est etiam Henrici Successor & filius Richardus. Etenim Dunelmensis Ecclesie Cathedralis Monachos, quod clandestine sine ejus licentia elegerint, vocatos fuisse in reatum laeae Majestatis, scribit laudatus Radulphus. Et hinc ipse ad sacrum bellum profecti Vicarius Guilielmus Elyensis Episcopus no-luit sine sua venia fieri electionem Archiepiscopi Cantuariensis. Et eum hac in causa alii Episcopi potenter adjuverunt. De eodem Rege scribit Matthaeus Paris: *Circa dies istos Ecclesia Dei in Normandia de longo servituti jugo liberata est, glorioso Rege Richardo adjuvante, & omnia disponente. A Rege concessum est, ut in Ecclesiis Conventualibus Abbates, vel Priores, aut Abbatissae cum consensu sui Episcopi eligantur.* Eligendi licentiam non a se deinceps, sed ab Episcopis juxta Canones peti Rex indulsit; verum quoad solas Conventuales Ecclesias, & quoad solam Normandiam. Ea de re Archiepiscopus Rotomagensis & Normandiae Senescalus dudum contenderat. Rei seriem vide apud Radulphum de Diceto. Apud eundem Matthaeum laudati Regis Richardi frater & Successor Joannes, de suis cum Innocentio tertio concordatis agens, scribit ad Episcopos Anglicanae Ecclesiae: *De caetero in universis & singulis Ecclesiis & Monasteriis, Cathedralibus & Conventualibus totius Regni Angliae, libere sint in perpetuum electiones quorumque Praelatorum, majorum & minorum. Promittimus etiam, quod nec impedimus, nec impediri permittemus per nostros, nec procurabimus, quin in universis & singulis Monasteriis & Ecclesiis, postquam vacaverint Praelaturae, quemcumque voluerint, libere sibi praeficiant: Petita tamen a nobis prius & hereditibus nostris licentia eligendi, quam non denegabimus, nec differemus. Et si forte accidat, quod denegaremus vel differemus, nihilominus procedant electores ad electionem Canonice faciendam. Etiam retinet sibi jus factae electionis comprobatae, verum cum hac clausula: Assensum nostrum non denegabimus, nisi adversus electionem rationalem proposuerimus, & legitime probaverimus, propter quod non debemus consentire. Propter Stephani Cantuariensis Archiepiscopi electionem & consecrationem nata inter Regem hunc & praefatum Pontificem discordia horrendè turbavit Anglicanam Ecclesiam. Etenim Canonice electiones invasit, Ecclesiarum bona diripuit, Romanas appellationes ac evocationes interdixit Rex, omnesque reduxit Henricianas consuetudines, quas Sanctus Thomas suo sanguine circumduxerat. Supremam ac divinam Romanae Ecclesiae potestatem calumniosus & blasphemus Alexandri Caementarii praedicationibus permisit palam lacerari; quin & fidem Christianam volens proscriptam, Legatos misit in Africam, qui illic a Saraceno- rum Principe discederent, & in Angliam portarent superstitionem Mahometanam. Hinc illum anathemate damnavit, in illum publicavit Crucem, & Ludovico Francorum Regi donavit Pontifex Angliam, atque ita stultum Regem duris flagellis reduxit ad mentem. Angliam semper vestigalem, Sancto Petro etiam feudalem effecit Rex penitens, abjuravit omnes suas*

infantias, Canonice electiones restituit Ecclesiis ac Monasteriis, ei autem Pontifex indulsit dandam faciendarum electionum licentiam. Latius haec vide apud dictum Matthaeum, Guilielmum Thorne, & Innocentii tertii vitam, publicatam per Franciscum Bosquetum.

Notanda sunt haec Regis verba: *Eligendi licentiam nec denegabimus, nec differemus.* Abjurant ab usum & violentiam, quam in Guilielmo Ruffo & Henrico secundo Angliae Regibus, Henrico quarto Imperatore, aliisque Principibus frequenter legimus damnari. Etenim sacri Canones, qui electionibus praefigunt tempus, ipsi- que excedi vel prorogari vetant à Metropolitibus, aut Patriarchis, etiam Reges omnino adstringunt. Et adversus similes Ludovici septimi Francorum Regis violentias supra audivimus declamantem Sanctum Bernardum. Et inter crimina, ob quae Fredericum secundum degradavit Lugdunense Concilium, fuit quarundam Ecclesiarum longa per ejus iniquitatem vacatio, utique per denegatam eligendi licentiam. Porro Sanctus Bernardus in dicto suo Rege culpam & alium excessum: *Quis cogitare posset repetendum alterum assensum, nec sufficere unum, praesertim ubi nulla ex tunc intervenit altera electio? Nunquid quoties discesserunt Clerici, toties requirendus favor Regis? Nec ratio, nec consuetudo hoc habet. Denique nuper, si recordamini, in Suevionensi Ecclesia quoties ad eligendum Clerici convenerunt, toties discesserunt: nec tamen existimo toties repetisse assensum vestrum, quem semel promeruerant. Ita est, Domine mi Rex, non est quod debeat reprobare factas electiones, quibus ut fierent semel vos adessetis consisterit.* In eligendo Episcopo discors Antiodorensis Ecclesia fecerat varios conventus, seu sessiones, tandemque Sancti Bernardi suavis elegerit Hugonem tertium, Pontiniacensis Monasterii Abbatem, primum Episcopum ex Ordine Cisterciensi. Verum Ludovicus Rex illum, tanquam sine sua licentia electum, confirmare noluit, ajens toties à se petendam licentiam, quoties ad eligendum sederetur. Hunc Regis errorem & praesumptionem Sanctus Bernardus impugnat, affirmans & rationi & consuetudini repugnare. Notanda tamen sunt haec ejus verba: *Praesertim ubi nulla ex tunc intervenit nova electio.* Insinuant conclusa & publicata electio una non posse procedi ad aliam, nisi de nova licentia Regis. Et certè apud Jacobum Sironidum inter Episcopalem promotionum formulas extant litterae, quibus Hilduino Ludovici Pii Imperatoris Archiepiscopo Senonensis Ecclesia de indulta sibi secunda electione agit solemnes gratias, & jam etiam tertiam sibi supplicat tanquam grande privilegium indulgeri. Nempè tunc primae electionis facta per Principem cassatio providendi jus devolvebat ad eundem Principem. Quae consuetudo fuisse non videtur temporibus Sancti Bernardi.

Omnium pessimus in danda hac licentia abusus fuit designatio personae. Est abusus antiquissimus. Etenim per Sancti Eustatii Patriarchae factiosam dejectionem vacante Antiochena Ecclesia Georgium & Eufonium designavit, alte-

alterum mandans eligi, apud Hermiam Zozomenum Constantinus Augustus. Catonem Praebyterum ex Clotharii Regis praescepto fuisse à Turonensi Clero & populo electum scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius ejusdem urbis Episcopus. Et de Sancto Frederico ac Ludovico Pio Imperatore scribit magnum Belgii Chronicon: *Ludovicus Electus Trajectensis mandat, quo dilectus sibi Fredericus eligatur in Episcopum. Lucidius loquitur ejusdem sancti vita: Ludovicus per Legatos suos mandavit Trajectensis Ecclesiae Senioribus, ut Fredericum sibi deligerent Episcopum, & electum cum summo honore ad Palatium adducerent, nesciens omnes Trajectenses id ante decessisse, quod ipse & Primates ejus percuperent. Nempè Trajectenses Regiam designationem praerimuerant, ideoque & praevenerant electione clandestina. Ita tunc non raro fuit factum. Quod enim Ludovicus tunc passim designaret eligendi Antistites personam, licet ex Flori Magistri, qui sub ipso in Lugdunensi Ecclesia vixit Diaconus, insigni de electionibus fragmento, statuerent de Domino Rege: Rex Ministerium suae potestatis in electionis negotio peragendo adjungere debet, non praeferre.* Utique designando eligendam personam. Et apud Flodoardum in Remensis Ecclesiae Historia laudatus Archiepiscopus Hincmarus scripsisse Bosoni illustri Comiti de agenda electione Episcopi Sylvanectensis, ostendens quod non sit sui ministerii quamcumque specialem designare personam. Boso erat Comes Regis Caroli Calvi. Et post degradatos Theutgaudum Trevirensem & Gotharium Coloniensem Episcopum, Ecclesiam istis per Canonice electionem provideri jussit Nicolaus primus Pontifex, excluso omni favore Pseudo-Reginae Waldrae: Hoc est, exclusa designatione personae. Et ad Ludovicum Balbum Regem scripsit laudatus Hincmarus: *Si quando petitam apud vos electionem conceditis, illum debent Episcopi, & Clerus, & plebs eligere, quem vos vultis, & quem jubetis, non est divinae legis electio, sed humanae potestatis extorsio.* Ejusmodi designationem affirmat Caroli Magni & Ludovici Pii Capicularibus palam adversari, & proficisci non posse, nisi à pernicioso Consiliariis. Eundem ab usum, à Philippo primo Rege commissum, in variis Epistolis damnat, laudatis Capicularibus adversari, & ab illo electionem reddi irritam affirmat Sanctus Ivo Episcopus Carnutenensis. Guilielmum Rufum Anglorum Regem, qui Monachis Sancti Augustini Cantuariensis, Canonice electionis facultatem postulantibus, sub exurendi Monasterii comminatione mandavit eligi cognatum suum Hugonem, merito damnat Gervasius Monachus & Guilielmus Thorne. Henriciana consuetudo omnes utriusque sexus Antistites mandabat eligi in Capella Regia, de praevia Regis licentia, & juxta Regis consilium, hoc est, eligi personam à Rege designatam. Et de sua electione scribit ad Lucium secundum Pontificem Arnulphus Episcopus Lexovienfis: *Decem & octo Marcas in initio mea promotionis assumpsit, quia omnia bona Episcopalia redimere de manu Comitum Andegavensis angobar, quae ipse mihi per duos annos & tres men-*

se abstulerat, quia Canonice electus sine ipsius designatione fueram consecratus. Extat Epistola apud Lucam Dacherium. Designationem istam ad Regalia jura spectare volebant Reges & Principes, ideoque adversus Arnulphi consecrationem ad Innocentium secundum appellatam Andegavensis Comes. Verum Arnulphi causam suscepit Sanctus Bernardus, & ipsum impetravit consecrari Romae. Quas litteras rursum habes apud eundem Dacherium. Idem Arnulphus ad Alexandrum tertium scribit de Ecclesia Cantuariensi: *Certum est ibi noviter quoddam inter caetera contigisse miraculum, quod nulla spes antea, nulla fiducia praesumebat, scilicet quod ibi persona ad regimen Ecclesiae sine designatione Laicae potestatis electa est, cum ibi nullus antea promoveri potuerit, nisi de quo prius potentia secularis edixit. Siquidem cum opus illud ad veterem ab usum revocari multis fuisset adibus attentatum, per merita Thomae Martyris omnis semper machinatio elisa est, quia ea, quam ipse sibi proprio redemerat sanguine libertatem, personae committi non perulit, cuius non electio libera, & Canonice probaretur ingressus.* Henriciana consuetudo Antistitum electiones mandabat fieri in Capella Regia, de Regis licentia, ac de ejus consilio, seu juxta factam ab illo personae eligenda designationem. Ita & ipse Sanctus Thomas fuerat Electus. Est articulus, quem in Senonensi Consistorio damnarat Alexander tertius, & cui post Sancti Thomae mortem Henricus secundus Rex in Romano: Cardinalium manibus solemniter renuntiavit. Hinc proximus laudatus Martyris Successor Richardus fuit Electus Canonice & libere, atque hoc inter varia istius miracula Arnulphus affirmat esse maximum & primum. Nec sine fundamento. Etenim praevae voluntatis correctionem esse opus Coeli & terrae creatione majus docent passim Ecclesiae Patres. Quod praesertim verum est in voluntate Regum. Nec sine causa addit Arnulphus miraculum istud multis artibus fuisse impugnatum. Ipsum enim impedire omnibus nervis conatus est Henricus Rex junior, qui & contra Canonice factam Richardi electionem, imò & contra Patrem suum, uti Regiae dignitatis praevariatorem, appellavit ad Sedem Apostolicam, atque ita Richardus, quod ob Regis appellantis metum Provinciales Episcopi illum consecrare non auderent, coactus fuit Romam proficisci, atque istic consecrationem postulare. Hinc lite adhuc pendente, pergit ad Alexandrum Pontificem Arnulphus: *Personam, in qua desiderata diu libertatis coeperunt initia consecrari, benigne suscipite, ipsique ad executionem tanti operis de magnificencia virtutis Apostolicae conferre fiduciam, ut vestrae primitiae vestris auspiciis convalescant, & licito consummentur effectu. Ad vos omnium fidelium oculi, ad vos omnium Ecclesiarum vota suspirant, ut ex hoc, qui habent libertatem, retinendi fiduciam, & qui non habent, spem concipiant obtinendi.* Alexandrum, ut sese verum Romanae Ecclesiae Episcopum demonstraret in hoc opere, multis obtestatur, & concludit: *Intelligat sapientia vestra non solum Provinciae & Regni illius, sed aliorum omnium Regnorum desideria supplicare, ad quaecumque sancti illius,*

illius, tam relatione, quam presentis inspectione, magis gregalia pervenerunt. Licet namque ob rigidissima Gregorii septimi & Successorum Decreta Reges omnes Antistitum investituris ac nominationibus cessissent, quidam tamen retinuerant eligendae personae designationem, atque ita istius violentiae solum nomen, non rem abdicarant. Ipsorum Ecclesiae Richardi causam videntes sibi esse communem, utroque oculo in Alexandrum intendebant. Verum de solius Richardi persona, & electionis forma judicavit Pontifex: illum consecravit, & remisit in Angliam, Regiae quaestioni se non intromisit. Quam convenientiam arguunt Radulphus de Diceto & Gervasius Cantuariensis.

A. 1173. Et revera exinde etiam Rex Henricus Pater priorem abusum resumpsit, itemque ejus filii & Successores Richardus, ac praesertim Joannes, de quo Innocentii tertii Pontificis vita: *Licet beatus Thomas Archiepiscopus animam suam pro Ecclesiastica posuerit libertate, nulla tamen utilitas quo ad hoc in sanguine ejus erat, quoniam Anglicana Ecclesia per Principum insolentiam in profundo servitutis ancillata jacebat, ita ut Apostolicum quoque mandatum in Anglia jam quasi precarium haberetur, & Electiones Praelatorum nusquam liberè fierent. Etiam in aliis Regnis grassatam fuisse eandem iniquitatem, jam audivimus ab Arnulpho Episcopo Lexoviensi. Hinc igitur, quod in Richardi Cantuariensis causa facere debuerat Alexander tertius, in sua Lateranensi Synodo tandem fecit Innocentius tertius per hunc Canonem: *Quisquis electionis de se factae per secularis potestatis abusum consensive praesumpserit contra Canonicam libertatem, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec absque dispensatione possit ad aliquam eligi dignitatem. Qui vero electionem hujusmodi, quam ipso jure irritam esse censimus, praesumpserit celebrare, ab officiis ac beneficiis penitus per triennium suspendantur, eligendi tunc potestate privati. Per Laicae potestatis abusum facta electio est omnino illa, cui Laicus Princeps eligendam designaverit personam.**

Eam non irritat, sed irritam declarat Innocentii Synodus. Non est electio libera, sed violenta extorsio, ideoque irrita jure naturae. Ita in adductis supra testimoniis supponunt Hincmarus Metropolitae Remensis, & Sanctus Ivo Carnutenensis Episcopus. Et hinc Sanctus Hugo Lincolnienensis Ecclesiae Electus factam ex Henrici secundi designatione electionem admittere noluit, afferens esse palliatam intrusionem. Liberè eligi denuò voluit, & fuit Electus. Guilielmum Eboracensem Archiepiscopum, ex Stephani Regis designatione Electum, degradavit Eugenius tertius in Synodo Remensi. Eadem via Cantuariensem Cathedralam ingressus est Sanctus Thomas. Hinc post apertos mentis oculos deservit se intrusum, Episcopatum ad manus Alexandri tertii deposuit in Turonensi Synodo, eundem resumpsit ab eodem, ac isti suo delicto acceptas semper retulit omnes suas persecutiones. Quae omnia late refert Radulphus de Diceto. Parisiensis Ecclesiae Cantorem, à Tornacensi Clero & populo electum Episcopum, mirè laudat in

litteris ad Henricum Remensem Metropolitanum Stephanus Parisiis adhuc Abbas ad Sanctam Genovefam, & gratiosè dispensari supplicat, hoc in ejus electione vitium: *Dominus Rex personam istam nominatim expressit, nominatim pro ea rogavit, nominatim Ecclesiae Tornacensi praesceps voluit, & intendit. Si aliter factum fuerit, est verendum, & forte verum, ne indignationem, & iram, & immisiones per Angelos malos concipiat, & adversum eos, qui promotionem tanta persona impedierint, Regalem & inutilem iracundiam accendat. Electus ille electionem istam duxit esse intrusionem, ideoque sine Metropolitanæ dispensatione noluit consecrari. Verum Henricus Metropolitae, licet memorati Regis Ludovici septimi Germanus frater, non dispensavit: istius enim Cantoris in locum Canonicè electus fuit Everardus, Gualteri Domini Avesnensis filius, Ecclesiae Cameracensis Archidiaconus, cui proximè successit laudatus Abbas sanctae Genovefae. Cyprium Regem, quod ad Nicosiensem Ecclesiam duos nominasset, ex ipsis alterum jubens eligi, ut Ecclesiasticae libertatis invasorem gravissimè increpavit Innocentius tertius, addiditque causam: *Si carnale conjugium liberis exigit contrabentium voluntates, ridiculosum est & probrosus, ut Ecclesia compellatur alterius contrabere voluntate, ac spirituale conjugium de arbitrio pendat Laicali.* Ejusmodi electionem declarat irritam in litteris ad Ecclesiam Nicosiensem. Eundem abusum damnat in Comite Tripolitano, qui tres electuris Monachis nominabat. Et late in Fredericum secundum Imperatorem degradatoriae sententiae Innocentius quartus ac ejus Lugdunensis Synodus, uti grande crimen inferuerunt, quod ille quarundam Ecclesiarum electiones violentasset, utique per designationem eligendae personae.*

Verum nec laudatus Innocentii tertii Canon potuit Reges ab inquietandis electionibus cohibere. Etenim de Rudolpho primo Imperatore scribit supplementum Abbatis Uspergensis: *Tempore Rudolphi fuisse usum primarum precum, colligitur ex tali forma. Addit & formam seu Epistolam, qua Rudolphus Episcopus & Abbatibus jubere solebat potius quam supplicare: *Cum ex antiqua & approbata, ac à divinis Imperatoribus & Regibus ad nos perducta consuetudine quaelibet Ecclesia, in nostro Romano Imperio constituta, ad quam Ecclesiasticorum beneficiorum pertinet collatio, super unius beneficii collatione precum nostrarum Primas teneatur admittere, Devotionem tuam rogamus, quatenus huic Clerico de Ecclesiastico beneficio, quod ad tuam collationem pertinet, ob reverentiam sacri Romani Imperii studeas liberaliter providere. Istarum precum antiquitatem & approbationem ego certè ignoro. Etenim Ludovicus sextus Francorum Rex Apostolicas, quibus primò vacaturam in quavis Cathedrali Ecclesia Praebendam donare permittebatur, sibi delatas litteras exussisse laudatur à Radulpho de Diceto, & Henrico Cnyghtono. Ajebat ipsarum causa nolle animam suam in inferno exuri. Quod ipsum de Ludovico Sancto testantur ex Broymaro ejus Cancellario, laudantque Michael Roussel, & Re-**

L. 2. c. 6. & Rebuffus. Et quidem Rudolphus Imperator aut certè ejus posterius consuetudinem istam auxerunt. Quod enim Alberti Imperatoris precibus Ecclesia Basileensis dederit tres Praebendas, scribit in suis Annalibus Albertus Argentinensis. Erant preces armatae, de quibus Parisiensium Archiepiscopus Petrus de Marca: *Guilielmus Benedicti, celeberrimus Jurisconsultus, affirmat preces illas habuisse, & habere debuisse vim imperii apud Canonicos Electores. Et lucet ex formularum Rudolphi Imperatoris Epistola: *Teneatur admittere. Etenim antiquus est versus: *Est orare Ducum species violenta jubendi. Quare ejusmodi preces Canonicarum electionum & collationum libertati repugnare, ac inducere electionem per abusum Laicae potestatis, non est dubitandum. Earum tamen consuetudo crevit pedetentim, & serpsit ad Regna omnia: etiam ad Abbatum & Episcoporum electiones. Quin & ipsas probarunt Sanctio pragmatica & Synodus Basileensis. Ita callida iniquitas adversus quemvis Ecclesiae Canonem semper facit aut reperit primam irrepenti. Et cogitur Ecclesia dissimulare. Et hæc est una ex causis, ob quas in sua cum Francisco primo Francorum Rege Concordata Leo decimus Pontifex facilius consensit.***

CAPUT VIII.

Expediuntur variae quaestiones.

Quaestio prima est, an à Regibus postulanda eligendi licentia adversetur sacris Canonibus & Ecclesiasticae libertati? Respondeo adversari. Etenim Brunoni Trevirensi Archiepiscopo, Henrici quinti Imperatoris pro componendis investituræ litibus ad Paschalem secundum in Gallias Legato, licentiam istam esse antiquissimum Imperii jus peroranti, apud Sugerium Abbatem in vita Ludovici Grossi Regis Francorum respondit laudatus Pontifex Ecclesiam pretioso Jesu Christi sanguine redemptam & liberam constitutam, nullo modo iterato ancillari oportere: *Si Imperatore inconsulto Praelatum eligere non possit, cassata Christi morte, ei serviliter subiacere. Et Abbates non ad solam Regis, sed ad Episcopi insuper justificationem eligi mandavit Caroli Magni faciem Synodus Francofordiensis. Et in laudato superius de electionibus fragmento Florus Magister ait Regem in electionis negotio Ministerium suum dumtaxat debere adjungere, non praesere. Ei nihil, & quidem per indulgentiam & consuetudinem, asseverat competere, nisi solum factae electionis assensum. Et Ecclesiam Normandicam, dum Abbates sine praevia sua licentia eligi permisit Richardus primus Rex Anglorum, à magna servitute fuisse liberatam dixit nobis supra ex totius Anglicanae Ecclesiae sensu Matthaeus Parisiensis. Et supra laudatum Philippi Augusti simile privilegium Christi. Lupi Oper. Tom. IV.*

maximis suis libertatibus semper annumeravit Ecclesia Atrebatensis. Quinimò adversus Paschalis secundi & Calixti secundi, qui Vezeliacensem Abbatem de praevia Cluniacensis licentia & consilio eligi praecerant, Decreta ad Guilielmum laudati Vezeliacensis Monasterii Abbatem, scribit in illius Chronico Alexander tertius: *Statuimus ut vestrum Monasterium Cluniacensis Ecclesiae in nullo penitus subiacere debeat, & electionem ita liberam per omnia habeatis, ut Cluniacensium Abbatum consilium vel consensus nullo modo requiratur. Quia nempe non solius Laici, sed omnis extranei curus praevidè requirendi debuit, & sanctissimè olim ad Tarraconensem Archiepiscopum, ceterosque Regni sui Episcopos, Abbates, & aliarum Ecclesiarum Rectores scriptis Petrus Rex Aragoniae: *Regi Regum, per quos Reges regnant, reverentiam debitam exhibentes, & sponse ejus, sanctae videlicet Ecclesiae, integram libertatem conservare volentes, pessimam consuetudinem à nobis hæcenus conservatam, qua electionem Praelatorum sine nostro consilio & assensu procedere non permittebamur, amore Dei & sanctae Ecclesiae, & pro remedio animae nostrae, parentum nostrorum, relaxamus. Consuetudinem istam statim fuisse pessimam. Et hinc inter omnes, quos Decretalibus suis Gregorius nonus inseruit, Canones nullus hanc consuetudinem Regibus permittit. Quinimò de Ecclesia Conventuali Patronata statuit illic Clemens tertius: *In Conventuali Ecclesia non electioni Praelati faciendae, sed jam factae honestius Patroni postulat assensus. Soli Patrono, & quidem aegra indulget istam auctoritatem.***

Altera quaestio est, Quae occasione vel quo colore Reges istam auctoritatem invaserint? Respondeo colorem in Vezeliacensis Monasterii fundatione assignari à Gerardo Comite, mandante ejus Abbatem semper eligi, cum interrogatione & consilio sanctorum Virorum. Ex antiquissimo enim more viduata Ecclesia, antequam ad electionem procedat, audire solet Metropolitanam, vicinos Episcopos, Abbates, nec non & alios viros prudentes & sanctos. Provincialis Metropolitanæ, vacans Metropolitanam Ecclesiam Primati aut Patriarchae solebat ac debebat Episcopi sui mortem mox intimare, postulareque eligendi licentiam, nec non & Episcopum Viscitorem, qui electioni director praesideret. Ita lucet ex plurimis Magni Gregorii Epistolis, ex Adriani primi ad Carolum Magnum Epistola de antiqua consuetudine Ravennatis Ecclesiae, & ex Gallicani Episcoporum promotionum formulis apud Jacobum Sirmondum. Hinc ergo Reges etiam se, quod Episcopi & Abbates sint avitum non solius Ecclesiae, sed & Reipublicae membrum, voluerunt in ipsorum electionibus audiri. Et quidem Romanorum Augusti, quod vastissima esset Imperii moles, quoad solam electionem Patriarcharum ac Primatum Episcoporum, Barbarorum autem Reges quoad Episcopos & Abbates omnes. Et quia etiam nominationis sibi jus arrogabant, Canonicam electionem censuerunt esse suam singulare beneficium, ideoque per singulares preces singulis vicibus im-

plorandum. Electionem Canonicam concedendo videbantur sibi quasi nominationem, Regiæ dignitatis partem, cedere, ideoque eligendi licentiam voluerunt haberi grande beneficium. Et hinc post restituta à Gregorio septimo Canonice electiones fuerunt istius consuetudinis longè tenacissimi: Claustrum sine venia quandoque eligentes Ecclesias durissimè tractarunt. Antistitum promotiones noluerunt plenè à sua potestate emancipari.

Tertia quæstio est, quomodo licentiæ hujus petendæ necessitate Ecclesiæ tandem excusserit? Respondeo, duobus præsertim modis. Primus fuit spontanea Regum gratia. Etenim Ecclesiæ Mindensî Henricus sanctus Imperator concessit hocce privilegium: *Concessimus licentiam eligendi inter se Pastorem dignum & idoneum, salvo tamen Regis seu Imperatoris consensu.* Utique consensu in solam factam electionem. Quod ipsum privilegium eisdem verbis dedit eidem Ecclesiæ Henricus tertius. Simile Atrebatensibus à Philippo Augusto Francorum Rege datum est suprâ laudatum. Laudavimus & Petrum Aragoniæ Regem, qui Innocentio tertio Pontifici ob accepta Regiæ dignitatis titulum & ornamenta gratificaturus, pessimam istius petendæ licentiæ consuetudinem omnibus sui Regni Ecclesiis ac Monasteriis remisit. Ejus Epistolam Stephanus Baluzius inferuit suis additionibus ad opus Petri de Marca. Et Hugo Picavinus Vezeliacensis Monasterii Chronico inferuit hocce privilegium Guillelmi Comitum Nivernensis: *Ego Nivernensis Comes dimitto Deo quandam pravam consuetudinem, quam in Vezeliacensi Ecclesia exigebam, scilicet ut de electione Abbatis nullus ulterius à me requiratur consensus.* Verùm non spontanea, sed compulsiva fuit ista gratia, quod nempe & Romani Pontifices & Francorum Reges ab ista Nivernensis Comitum servitute laudatum Monasterium liberassent. Et ejusmodi seu Regalia seu Papalia privilegia adduci possunt plurima. Monasteriorum Fundatores frequenter illud ipsi Fundationi apposuerunt, & tam à Rege, quam à Pontifice curarunt confirmari.

Alter modus processit ex Romanis Episcopatum & Abbatiarum reservationibus. Fredericus secundus Imperator, ubi in Romanam Ecclesiam cœpit palam insurgere, quoties Ecclesiis dabat eligendi licentiam, passim etiam designabat eligendam personam, neminem sibi suspectum permittebat fieri Antistitem, atque ita per obnoxios sibi Episcopos & Abbates insigniter arietabat Romanam Ecclesiam. Hinc post varia consilia Gregorius nonus Pontifex Canonicas in Imperio & Sicilia Regno Electiones cœpit suspendere, sibi reservare, vacantibusque sedibus Episcopos & Abbates Romanæ Ecclesiæ fidos, & Frederici violentiis constanter adversos nominare. Passus fuit gravissimos obices, evitavit tamen, ideoque post degradatum præsertim à Lugdunensi Synodo Fredericum alii Pontifices eundem morem ad alia etiam Regna extendunt. Primum de Regum licentiâ, postmodum etiam sine ipsâ reservarunt ac nominarunt. Hinc adversus Martinum quartum, qui Sancti Augu-

stini Cantuariensis Abbatiam sine ejus licentiâ dederat, apud Guillelmum Thorne gravissimè expostulat Henricus tertius Rex Anglorum. Apud Albertum Argentinensem longè vehementius expostulat adversus Clementem sextum Rex Eduardus primus, asseverans omnes Anglicanæ Ecclesiæ Cathedrales sedes esse Regii Patronatus, sine Regiâ licentiâ illic non posse eligi Innocentii tertii cum Joanne Rege Concordatis, quæ si observare nolit Pontifex, reverti omnia in statum pristinum, Regi redire jus nominandi, aut certè designandi eligendam personam. Ejusmodi querelas Regum adducam plures suo loco. Romana tamen autoritas prævaluit, atque ita tandem eligendi licentiâ de Regum manibus fuit excussa. Redierunt postmodum electiones Canonicæ, verùm prævia eligendi licentiâ Regibus, ad Apostolica nominandi indulta respicientibus, non fuit cordi, atque ita permansit extincta. Regius tamen in factas electiones consensus semper perseveravit.

Quarta quæstio est, cur Philippus Augustus Francorum Rex, profectus ad bellum Sanctum, solas Episcopales Ecclesias, & Regales Abbatias adstrinxerit ad eligendi licentiam postulandam à Regina? Respondeo rationem dari à Baldrico Tornacensi Episcopo in Chronico Ecclesiæ Cameracensis, agente de Abbatia Sancti Gisleli: *Quamvis Abbatia pauper sit & exigua, pendet tamen de manu Regiâ.* Et de Notgero Leodiensi Episcopo, qui Fratres Gemblacenses Abbatem ab Ottone tertio Imperatore postulare parantes retraxit, scribit ejusdem Monasterii antiquum Chronicon: *Notgerus, non negans consilium querentibus, insinuare incepit quam potuit eloquentius, quam inutile sit pauperes Regibus subacere, quam arduum & difficile humilibus Christi solium Regni attingere, videri sibi multum esse utile, si Juri Leodiensis Episcopi patiantur subjacere, unde prompta adsit defensio.* Et de Piscariensi Sancti Clementis Abbatia ad Beraldum & Rainaldum Comites scribit in ejusdem Monasterii Chronico Conrardus secundus Imperator: *Soli nostro Dominio reservatur.* Esse suam specialem Cameracensem, ideoque præ omnibus circumjacentibus Abbatibus teneri ad manus Regias, asseruit ibidem Siculorum Rex Guillelmus. Quod ab Imperatoribus gubernaretur, ideoque Romanæ Ecclesiæ protectionem ignoraret, profiteretur Abbas Grimoaldus. Et Robertus Comes scribit ad ejusdem Monasterii Capitulum: *Ecclesia vestra in Manibus Domini nostri Regis est.* Hinc circa ejus negotia mandat nihil sine Regio placito attentari. Quapropter Regalis Abbatia est quæ spectat ad Regis proprietatem ac Dominium, aut certè advocatiam seu protectionem. Quod enim Ecclesiæ & Monasteria olim ad Romanos Pontifices, Episcopos alios, Reges & Principes, tanquam ad Dominos & proprietarios spectaverint, suo loco ostendemus. Ea sibi mutuo donabant non solum, sed & permutabant, imò & vendebant. Eodem modo tractabant & jus advocatiæ. Et hinc ejusmodi servitutibus subjecta Monasteria sine prævio Regis placito nequibant eligere Abbatem. Erat dura ac per-

iculosa servitus. Hinc Fratribus Gemblacensibus, ut sola Episcopi sui protectione contenti Regiam non ambirent, persuasit Notgerus Episcopus Leodiensis. Quocirca Rex Philippus Augustus, solas Regales Abbatias ad postulandam eligendi licentiam adstringens, pietatem suam & justitiam insigniter commendavit. Etenim in libera ab isto jugo Monasteria Rex, nisi per violentiam, prætereundè non potuit istiusmodi potestatem. Jugum istud erat hodierni Patronatus non penitus ab simile. Hinc cunctis Laicis Patronis Clemens tertius istam potestatem indulsit. Porrò Episcopatus omnes Galliani sunt feuda Regia, de plerisque autem istis Abbatibus scribit in Corbejensis Monasterii privilegio Benedictus tertius Pontifex: *Galliarum permaximè Ecclesias fidelibus collationibus à Deo constat esse ditatas.* Hinc igitur inter Episcopatus & Abbatias distinguens Philippus Augustus, omnes illos supposuit esse Regales.

Quæstio quinta est, an prævia eligendi licentiâ, factæque electionis confirmatio spectent privatè ad jura Regalia, ideoque competant solis supremis Principibus non cognoscentibus Superiorum? Respondeo passim spectare. Etenim in Cameracensis Ecclesiæ Chronico scribit Baldricus Episcopus Tornacensis: *Nulli Abbatias præter Imperatorem aut Episcopum largiri fas est, quamvis earum advocatiæ Laicis commendentur.* A Vasallis Principibus, licet advocatiæ potestatem habeant, ait non posse Abbatum electiones confirmari, quod est donare Abbatiam. Loquitur adversus Rainerium Longicollum, Hannoniæ Comitem, præsumentem donare Abbatiam Sancti Gisleli, adversus quem pro Monasterii libertate mæltum certavit Gerardus Cameracensis Episcopus, asseverans istud jus ad solum Imperatorem & Episcopum pertinere. Utriusque enim confirmationem Abbatis electio semper requisivit. Et apud Lucam Dacherium extant litteræ, quibus Sancti Gisleli Electum confirmat Imperator, & Nicolao Cameracensi Episcopo mandat consecrandum. Eundem Rainerium, quod Lobientem Abbatiam dedisset, à Bruno Colonienfi Archiepiscopo, Ottonis primi Imperatoris Fratris & Vicario, ut læsæ Majestatis reum fuisse damnatum & proscriptum, assermat in dicti Monasterii Chronico Abbas Folcivnus. Nempe Rainerius, uti scribit antiquum Gemblacensis Monasterii Chronicon, toti Romano Imperio formidabilis dictam Abbatiam per nominationis violentiam dederat Herluino primo Gemblacensium Abbati, ideoque merito fuit reus læsæ Majestatis. Cui enim Electos confirmare non licet, longè minus potest nominare, adeoque nec dare eligendi facultatem. Etiam Atrebatensis, licet Flandrorum esset Metropolis & Principis sedes, civitatis Clerus & populus eligendi Episcopi licentiam ac Electi Confirmationem nunquam à suo, quousque ille recognovit Galliz Coronam, Comite postulavit, sed semper à Rege. Nam & à Philippo Augusto accepit Privilegium sine prævia licentiâ eligendi. Horrenda illa inter Balduinum Comitum & Sanctum Fulconem Remensem Archiepiscopi.

scopum lis eidem principio inhæsit. Vedastinii Monasterii commendam, à Carolo Simplice Francorum Rege datam Fulconi, sibi non datum invidit Balduinus, per immisos latrones trucidavit Sanctum Episcopum, atque ita Rege, quem multa rebellio impotentem fecerat, spreto & invito Abbatiam invasit. Porrò commendare Monasteria, eligendi facultatem dare, & confirmare Electos, spectant ad eandem potestatem. Et Gemblacenses Monachi, dum ab aula voluerunt pendere, atque Abbatem accipere, non ad Brabantiarum Ducem, sed ad Romanum Imperatorem parabant accedere. Et Fratribus Afflegemienfibus in erecti Monasterii diplomate concedit Henricus tertius Brabantiarum Dux, ut ipsi possint sibi Abbatem eligere, positumque super altare baculum illi committere, eundem Principe aut Episcopo contradicente. Non dicit, *Nobis aut successoribus nostris, sed nullo Principe contradicente:* Quod nempe talem potestatem in se necdum agnosceret, & Germanici Imperii, quod per verba, *Nullo Principe,* omnino intelligit, potestatem vellet à Brabantia exclusam. Et in Sclavorum Chronico Hemboldus Presbyter longam Henrici Leonis Saxonici Ducis cum Frederico primo Imperatore de investiendis & confirmandis Episcopis, seu de donandis Episcopatus litem refert, quam potestatem Fredericus præterebat spectare privatè ad Augustum Majestatem. Et hinc Henrico Duci, qui Sclavos Barbaros subegerat, pro magno indulsit privilegium, ut omnium illic suo gladio subactarum Regionum Episcopatus donaret. Et uti grande Privilegium Dux lætus accepit. Nam qui donat Episcopatus, vocatur Episcoporum Dominus: quem esse solius supremi Principis titulum affirmat ibidem Hartuicus Metropolitæ Hamburgensis. Et ad Arnoldum Bavariæ Ducem, in Henrici primi Imperialem electionem consentire nolentem, apud Luitprandum Ticinensis Ecclesiæ Diaconum dicunt ejus Proceres: *Æquum, justumque nobis videtur, ut à cæteris non dissentiens, hunc Regem eligeres, ipse verò te, ut tam fortunatum ac prædicitum virum hoc pacto bearet, animique tui feritatem mulceret, ut quod prædecessores tui non habuere, tibi concedatur, scilicet quatenus totius Bolarie Pontifices tuæ subjaceant ditioni, tuæque sit potestatis uno defuncto alterum subrogare.* Igitur connivens Arnoldus huic optimo suorum Consilio, Henrici Regis miles efficitur, & ab eo concessis totius Boariæ Pontificibus honoratur.

Attamen de Roberto Hierosolymitano, Flandrensium Comite, ad ejus uxorem Clementiam scribit Sanctus Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis: *Relatum mihi est, quosdam Abbates in Flandria sic constitutos, ut Comes vir vester nullam eis sua manu daret investituram.* Quod Abbatum investituræ ob Romanæ Ecclesiæ decreta cessasset obediens Robertus, prædicat Anselmus. At verò qui investiebat, etiam eligendi licentiam dare, Electosque confirmare olim omnino poterat & consueverat. Quare videtur solorum Flandrensium Episcoporum, & quorundam forsitan Regalium Abbatum confirmatio ad Regem spectasse. Quid quid sit, etiam Britanniarum Du-

cem, quod Episcoporum investituris renuntiasset, laudat Gregorius septimus in Epistola ad Rudolphum Archiepiscopum Turonensem. Quod item Robertus Normandiæ Dux donaret Abbatias, lucet ex variis litteris Sancti Anselmi ad Baldricum Priorem Beccensem. Hinc & Abbatissæ sine ejus licentia non poterant officio renuntiare. Dabat & Episcopatus. Quod enim Malgerus Rothomagensis Archiepiscopus nequidem in Pontificalibus Vicarium assumere poterit sine ejus licentia, supra ostendi ex Chronico Monasterii Fontanellensis. Etiam Sancti Albini Andegavensis Monasterium sine prævia Comitis licentia eligere non poterat, uti patet ex Electionis decreto apud Lucam Dacherium. Et Arnulphum Lexoviensem Episcopum, sine sua licentia electum, adeo persecutus est idem Comes, ut Romam fugere ille debuerit, ipsumque consecrare vix ausus fuerit Innocentius secundus. Quod non solum eligendi licentiam donare, sed & eligendam personam designare Comes ille consuevit, scripsit idem Arnulphus ad Lucium secundum. Etiam in Vezeliacensis Abbatis electionem idem jus præterit olim Comes Nivernensis: licet Regio & Apostolico Privilegio exclusus. Quod item Fredericus Lotharingæ Dux Abbatias dedit, affirmat Richerius Monachus in Chronico sui Cœnobii Senoniensis. Nec desunt alia istiusmodi Ducum & Comitum quasi Privilegiatorum exempla. Exemplum singulare adducit, agens de Bernardi apud Bononi cellam Abbatis electione, Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutensis: *Facta est electio ista Consilio atque autoritate Domini Abbatis Maioris Monasterii, post excessum gloriosi Principis Odonis, à quo hujus rei curam susceperat. Qui hoc in Conventu Monachorum vitu celebri peracto, obtulit Fratrem prædictum nobilissimæ Comitissæ, sub cujus ditione locus iste consistit, & Stephano Comiti ejus Filio, à quibus donum Rerum temporalium, ad idem pertinentium Cœnobium, suscepit.* Eligendi licentia ab Odone Francorum Rege, electionis autem confirmatio & Abbatias concessio à Stephano Carnutensium Comite fuit postulata. Forſan inter Regem & Comitem erat istiusmodi concordatum.

Rectè verò Mathildim Abbatissam Cadomensem sine Roberti Normandiæ Ducis licentia non posse cedere scripsit Sanctus Anselmus. Etiam hanc licentiam Reges semper existimant ad suæ Coronæ dignitatem & jura pertinere. Hinc enim statuit, cui adfuit Apostolica Legatio, Synodus Francofordensis: *De Abbatissis, quæ regulariter non vivunt, Episcopi requirant, & Regi annuntient, ut ab honore priorentur.* Quomodo res est antiquior. Etenim apud Sanctum Gregorium Turonensem Episcopum Haribertus Francorum Rex Sanctonensis, quæ Emerium ejusdem civitatis Episcopum sine sua licentia degradarat, Synodi Legatum Presbyterum eiecit a sua facie, & plastro spinis suppleto impositum iussit deportari, dicens: *Putasne, quod est super quisquam de filijs Gloriosi Regis, qui Patris facta custodiat, quod hi Episcopum, quem ejus voluntas eligit, abque nostro iudicio projecerunt?* Quin & Leontium Metropolitam Burdigalensem, facti Au-

thorem, mille aureis, & omnes Comprovincia. Lib. 4. les Episcopos multavit juxta eorum possibilitatem. cap. 16. Et de Faraberto suo Antecessore scribit Regino Abbas Prumiensis: *Farabertus curam Pastoralem sua sponte per concessum Regis deposuit.*

CAPUT IX.

Nominandi Privilegium datum Regibus Francorum.

Primum nominandi Privilegium Pippino Francorum Regi à Zacharia Pontifice fuit concessum, de quo apud Sanctum Lupum Abbatem Ferrariensem Wenilo Senonensis Metropolitæ & Gerardus Comes scribunt ad Sanctum Amulum Archiepiscopum Lugdunensem: *Vestra Prudentiæ Dominus noster Rex Carolus Calvus nobis iussit suggerere, non esse novitium aut temerarium, quod ex Palatio honorabilioribus maxime Ecclesiis procurat Antistites. Nam Pippinus, à quo per maximum Carolum & religiosissimum Ludovicum Imperatores duxit Rex noster originem, exposita necessitate hujus Regni Zachariæ Romano Papæ, in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit, ejus accepit consensum, ut acerbitati temporis industria sibi probatissimorum decedentibus Episcopis mederetur, ne fortè simplicitate Pontificum posset contingere, quod in hac Aduorum urbe evenit. Proinde supplicare, ut honorem à Romano Papa Majoribus ejus, Regibus & Imperatoribus concessum, & à Lugdunensis Ecclesiæ Metropolitanis nunquam hactenus infrmatum, à vobis nulla vestra injuria consequatur.* Quidam existimant laudari hic Synodum Lepitensem aut Sueffionensem, quibus Sanctus Bonifacius ex Zachariæ Pontificis delegatione præsedidit. Verùm Pippinus tunc necdum Rex erat, sed Regiæ domus dumtaxat Major: seu Præfectus, & privilegium videtur datum Regi. Videtur & datum Romæ in Synodo, cui ipse Pontifex præsedidit.

Quidquid sit, non liberam quorumcumque, sed solum suorum Palatinorum ad Episcopatus nominandorum facultatem Pippinus accepit. Erat facultas dispensatoria duplicis Canonis: nempe & Apostolici, mandantis Episcopum eligi à Clero & Populo; & Sardicenis, laicos etiam Palatinos verantis evehi, non solum ad Episcopatum, sed etiam ad Presbyteratum aut Diaconatum. Et istud solum Privilegium Rex Carolus Calvus prætendebat sibi confirmari. Non enim quoscumque, sed suum Consanguineum Bernum, & suum Palatinum Godelfadum nominarat ad Episcopatus Augustodunensem & Cabilonensem. Verùm Sanctus Amulus generosè intercessit pro Canonicis electionibus, Bernum excussit ab Ecclesiâ Augustodunensi, & illi Altheum ordinavit adeo firmè, ut ipsi tanquam legitimo Episcopo Pallium postea à

Leo-

Leone quarto Pontifice, licet non impetrarit, postulaverit tamen Imperator Lotharius. Datum enim Syagrio istius Ecclesiæ Episcopo Pallii Privilegium à Sancto Gregorio Magno, Leo quartus respondit fuisse ob datas illi Sedis Apostolicæ vices personale. Godelfadus tamen Cabilonensem Ecclesiam obtinuit: forſan ex aliquo inter Carolum Regem, seu verè inter Lotharium Augustum & Sanctum Amulum concordato. Facta enim hæc sunt circa noni sæculi annum quadragesimum tertium, quo Lotharius, Ludovicus, & Carolus, Fratres Reges, in Burgundia horrendè pugnarunt, novam Regnorum fecere divisionem, atque ita pertinens ad Carolum Burgundia est in Lotharium translata. Hinc jam dictos Burgundia Episcopos quidem postulavit Carolus, sed eorum alterum Lotharius obtinuit, & memorato Altheo Pallium flagitavit. Etiam Caroli prætensionibus perexi insistere. Hinc enim Sancti Amuli in Lugdunensem Cathedralam primum successit Sanctus Remigius, acerrimus vindex Ecclesiasticæ libertatis, in tertia Valentina Synodo admittit à servizio Principis, utique per nominationem, venientes Episcopos, & dumtaxat addit, ut nemo indignus consecrari permittatur. Cunctos istiusmodi nominatos statuit à Metropolitana & conprovincialibus Episcopis rigidè examinandos.

Cap. 7.

Quæstio est, an laudatum Pippini Privilegium fuerit perpetuum, an dumtaxat personale? Quidam volunt fuisse perpetuum. Probat ex Ludovici Pii Imperatoris post Aquisgranensem Synodum edito Capitulari, cujus hoc est caput secundum: *Sacrorum Canonum non ignari, ut in Dei nomine Sancta Ecclesia suo liberius potitur honore, assensum præbuimus Ordini Ecclesiastico, ut scilicet Episcopi per electionem Cleri & populi secundum Statuta Canonum, de propria Diocesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur.* Notanda sunt verba, *Assensum præbuimus Ordini Ecclesiastico:* Edicere videntur Ludovicum Avi sui Pippini Privilegio ad Cleri preces gratis renuntiassè, adeoque Privilegium fuisse perpetuum. Errare igitur videntur qui existimant Canonicas electiones fuisse restitutas à Carolo Magno. Et hinc ad laudatum Ludovici Capitulare scribit Jacobus Sirmondus: *Totum exstat in libro primo Capitularium, Capite octuagesimo tertio & sequentibus, id est, post Caput ultimum Capitularis Aquisgranensis Caroli Magni Regis. Inmemor enim propositi & institui sui Ansegisus, qui librum illum solius Caroli Ecclesiasticis legibus destinasset, has etiam Ludovici filii constitutiones injectit, quas quidem hoc anno post Synodum Aquisgranensem editas fuisse confirmant ea, quæ in capite tertio leguntur de Synodo illa, & Regulis Canonicorum & Sanctimonialium in ea constitutis.*

Vide Tra-
ct. 46.
Hincmari
pag. 765.
Noris.

Respondeo tamen etiam à Carolo Magno abdicatas passim fuisse nominationes, & Canonicas electiones restitutas. Laudatum enim Capitulare esse non solius Ludovici, sed etiam ipsius Caroli, disertè Hincmarus, Francici Juris peritissimus, & Ansegiso Abbati ferè suppar, affirmat in litteris ad Ludovicum tertium Fran-

corum Regem. Istius Juris æque peritus Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus affirmat istud idem in litteris ad Manassè Archiepiscopum Remensem. Carolus Magnus Capitulare suum fuerat nominando quandoque prævaricatus, ideoque ipsum à Filio Ludovico innovari supplicarunt Episcopi, atque impetrarunt. Quocirca sui propositi immemor non fuit Ansegisus, sed Capitulare semel sub Carolo Rege positum censuit sub Ludovico non esse repetendum. Porro Episcopi non uti gratiam, sed uti rem sibi per sacros Canones debitam postularunt electionum restitutionem. Ita evincunt hæc Capitularis verba: *Sacrorum Canonum non ignari.* Verùm Reges, Majestatem suam altisonis vocabulis exaltare consueti, Justitiam solent quasi gratiam impetiri. Laudati igitur Episcopi omninò censuerunt Pippini Privilegium fuisse personale. Et certè id persuadent ipsius etiam Wenilonis de illo verba: *Ut acerbitati temporis mederetur.* Notanda sunt & hæc verba: *Ne fortè simplicitate Pontificum posset contingere, quod in hac Aduorum Urbe evenit.* Videtur Augustodunensis Ecclesiæ habuisse Schisma electionis, atque ita Carolus Rex utraque electione cassata nominasse Bernum. Ex quo vides Regias etiam in tali casu nominationes à melioribus Galliæ Episcopis fuisse rejectas. Successit Privilegium Ludovico secundo Imperatori ab Adriano secundo Pontifice concessum, quod supra relatum, atque expositum est ex Hugone Abbate Flaviniacensi.

Postea apud Francos ista Privilegia silerunt. Etenim inter causas, ob quas Philippum pulchrum Regem excommunicavit Pontifex Bonifacius octavus, fuit attentatum nominationis. Et ad Eduardum tertium Angliæ Regem scribit, in litteris apud Thomam Monachum Walsinghamensem extantibus, de Philippo Valesio Francorum Rege Pontifex Benedictus duodecimus: *Intelleximus falso & fallaciter suggestum tibi per eos, qui salutem & honorem tuum minime diligunt, quod nos carissimo in Christo Filio nostro Philippo Regi Franciæ illustri, institutionem personarum Ecclesiasticarum concesserimus in omnibus Ecclesiis Regni sui, quæ omnimoda carere veritate noscuntur. Talia namque nunquam fuerunt postulata à nobis, nec ea concesserimus quomodolibet, cum quantumque instantia petita fuisset.* Ex quo lucet Galliæ Reges usque ad illa tempora de tali privilegio vix cogitasse. Dico, vix: Quod enim Clemens septimus Antipapa omnium Antistitum nominandorum, & duas in quavis Ecclesiâ Præbendas donandi potestatem fecerit, habes apud Frossardum. Verùm Basileensis Synodus & Sanctio Pragmatica & dictis Regibus & Romanis Pontificibus pepererunt aliàs cogitationes. Antistitum nominandorum jus Carolo septimo quidem constantissimè recusavit Pius secundus, tandem tamen à Leone decimo consecutus est Francis primus. Pragmaticæ sanctionis odio Pontifex, nominandi cupiditate Rex ad firmanda famosa Concordata fuerunt tandem permoti. Sanctionem istam quavis via proscribi satagebat Romana Ecclesiâ. Ejus proscriptioni Antistitum nominationes invita quidem dedit, in istud ta-

A. 1336.

men

men Canonum vulnus tandem descendit, quod Canonice electiones in Gallia vigerent quasi solo nomine; utpote quibus Rex passim designaret eligendam personam. Non solum Metropolitanas & Cathedralis, sed & Abbatiales ac Conventuales Ecclesias subiecti servituti nominationis, excipiens illas dumtaxat, quibus esset speciale Privilegium Canonice electionis. Variæ circa Concordatum hoc atque indultum moveri possint quæstiones: verum illæ excedunt propositi nostri limites: viderique de ipsis possit Michael Roussel in Historia Pontificiæ jurisdictionis. Omittere tamen nolim viri Doctissimi Genebrardi de hisce concordatis iudicium: *Leo Pontifex Pragmaticam sanctionem suscipit, concordata cum Rege Francisco agitans de nominatione Episcoporum & Abbatum, specioso prætextu, ut Rex propter electionum abusus Doctorem quidem vel Licentiatum Theologie, iurisque Canonici in celebri Accademia, ad Episcopatum; Religiosum ejusdem Ordinis, Doctorem similiter vel certe Baccalaureum eorundem facultatum, ad Abbatiam nominare teneretur; revera autem ageretur mysterium illud iniquitatis, quo perditam Ecclesiam Gallicanam cernimus. Hinc enim ejus pernicies, in ea omnis generis Hæresum, Simoniarum, fiduciarum seminarium, scientiæ, virtutis, pietatis exterminatio, Regni pestis. Consonat in opere de Sacerdotii, & Imperii concordia Dominus Petrus de Marca: Rex Franciscus primus, & Leo decimus invicere Concordata, quæ Pragmaticam quidem aboleant, sed leges tamen ad sananda hæc mala præscribant, quæ profus similes sunt illis, quæ in Pragmatica sanctione continentur, si electiones excipias, quæ mutantur in nominationem Regiam quoad beneficia, quibus per electionem provideri solebat. At Clero, qui se jure electionis privatam esse egrè ferebat, viriliter intercessit publicatio hujus Concordati, & ad futurum Concilium Generale provocavit, quod ejus consilium approbavit Curia Parliamenti, quæ tam subitam mutationem, quæ magni momenti erat, concoquere statim non poterat. Multis examinat Concordati justitiam, & tandem concludit pro factis Apostolicæ Sedis. Omnino enim varia necessitas Leonem Pontificem ad hæc indulta coegit. Calumniosæ Marci Antonii de Dominis in ipsa declamationes non sunt curandæ.*

Etiam Gothorum in Hispania Regibus fuisse à Tarranocensi & duodecima præsertim Toletana Synodo datum nominandi privilegium, est supra ostensum. Duravit usque ad Rodericum factalem Regem, cui per Saracenos fuit erepta Hispania. Et quia Gregorio septimo Pontifice Canonice restituentis electiones, sub iisdem Saracenis gemebat adhuc, ideoque illius saluberrima Decreta recipere non poterat laudatum Regnum, ejus exactis Barbaris reparatores Reges etiam antiquum nominandi morem tentarunt reparare, imò & augere. Etenim Sanctum Portugallia Regem, quod omnia Ecclesiastica beneficia daret suo placito, graviter arguit Innocentius tertius. Reges Castellæ fuerunt pietiores: Quod enim Canonice Episcoporum electiones permiserint, lucet ex Alexandri tertii litteris, apud Gregorium nonum exstantibus; ad Ar-

chiepiscopum Toletanum. Quod item Jacobus Aragoniæ Rex subactis Balearibus Insulis Episcopum semper nominare prætenderit, & solius primi nominationem obtinuerit, habes in antiquis indicibus rerum gestarum per Aragoniæ Reges. Nempe Urbanus secundus Pontifex, sub quo Saracenorum jugum excutere cepit Hispania, Gregorii septimi pro Canonice electionibus Decreta mox ibidem publicavit, eorumque plenam observantiam & ipse, & præsertim Innocentii tertii Synodus Lateranensis tandem impetrarunt. Apostolicis postmodum reservationibus acriter restiterunt Reges varii, ideoque quod reservationum Ecclesiarum Capitula eligere, & Pontificem offendere non auderent, etiam dictis Ecclesiis nominarunt Episcopos, ac violentè intruserunt. *Erat illa tempestate, inquit in Hispaniarum Historia Joannes Mariana, moribus usurpatum, ne Episcopi Ecclesiis Hispaniæ darentur, nisi quos Reges postulare, nominarentque. Uti que per Ecclesiasticæ libertatis violentam invasionem, quæ semper accusabitur, & semper manebit. Loquitur de temporibus Xixti quarti, qui Henrico Regi dedit, Ne externi homines amplius in Castella Sacerdotia expectarent. Plures Regum ob nominandi abusum cum Romanis Pontificibus contentiones congerit Michael Roussel in Historia Pontificiæ jurisdictionis. Quibus tandem extinguendis nominandi facultatem Carolo quinto Imperatori ac Regi indulsit Adrianus sextus. Antea ad Regias preces dabat Papa Episcopos: Verum erant preces armatæ, solo nomine à nominatione diversæ.*

Abbatibus, Præpositis, Priores & quovis supremos Monasteriorum Præfectos, nec non & primas Cathedralium & Collegiarum in Belgio & Burgundiæ Comitatu Ecclesiarum post Pontificalem dignitates nominandi indultum à Leone decimo accepit idem Carolus, tunc adhuc Archidux Austriæ. Verum cum magnis contradictionibus. Quod enim dubium esset Pontificis diploma, solasque Apostolicas reservationes in Canonicarum electionum gratiam videretur excludere, Brabantia Abbatibus adversus Principem constanter intercesserunt. Dura lis tandem per initum cum Philippo secundo Rege Concordatum fuit extincta, atque ita memoratas dignitates nominandi jus eidem Regi lucidè tandem impertiit Xixtus quintus. Est tamen jus ac indultum dumtaxat temporale ad Regis vitam. Undè quotiescunque mutamus Principem, opus est novo indulto, & mors illius est reviviscencia Canonice electionis. Etiam Romanæ confirmationis onus est indulto annexum, quæ tamen ab Alberti Archiducis tempore non fuit in usu. Et istud substituit usque huc Romana Ecclesia. Quæ pleraque videre possis in Chronico Monasterii Parcentis. Porro omnium, Cameracensi excepto, in Belgio Episcoporum nominandorum jus perpetuum atque hereditarium laudato Regi Philippo dedit Paulus quartus. Michael Roussel perperam affirmat & Episcoporum & Abbatum nominandorum indultum esse à Leone decimo.

Rogero Sicilia Principi quidam existimant ab

ab Urbano secundo concessum fuisse nominandi indultum. At certum est labi. Diplomatis, quod quidem Cardinalis Baronius affirmat fictitium, nullus apex istud insinuat. Et de Regis Guilielmi Malicum Adriano quarto Pontifice, quem Beneventi detinebat captivum, Concordatis scribit Sanctus Antoninus Archiepiscopus Florentinorum: *Quatuor Capitula Adrianus concessit, de Electionibus, Legationibus, Appellationibus, & Conciliis. Per primum de electionibus capitulum aliqui intelligunt facultatem nominandi. At ipsos labi demonstrant Regis in dicto Concordato verba: De electionibus ita fiat. Clerici conveniant in personam idoneam, & illud inter se secretum habebunt, donec personam illam Excellentie nostræ pronuntient. Et postquam persona Celsitudini nostræ fuerit designata, si persona illa de proditoribus vel inimicis nostris vel hæredum nostrorum non fuerit, aut Magnificentiæ nostræ non extiterit odiosa, vel alia in ea causa non fuerit, pro qua non debemus assentire, assensum præstabimus. Nominandi jus sibi adeo non arrogat, ut nec eligendæ personæ designationem, imò nec eligendi licentiam prætendat, sed solum electioni ac Electro dandum consensum. Et hoc inter crimina, ob quæ Fredericum secundum degradavit Lugdunensis Synodus, nequaquam Antistitum nominationes produxit Innocentius quartus, sed solam electionibus illatam violentiam utique per designationem eligendæ personæ. Quod enim nominandi violentiam, à Patre suo Henrico sexto quandoque attentatam Fredericum solemniter apud Innocentium tertium Pontificem abjuravit, est supra ostensum. Verum posteriores ejus in Romanam Ecclesiam violentiæ Gregorium nonum Pontificem ad non solius Germaniæ, sed & utriusque Sicilia Episcopatus reservandos, & nominandos Episcopos compulerunt, atque ita per Successores Pontifices Canonice electio plenè hic fuit tandem extincta. Eamque extinctionem Synodus Basileensis, Apostolicarum reservationum improbatissimè acerrima, omnino improbavit, *Statuens ac definiens generalem reservationem omnium Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiarum, & Monasteriorum, ac dignitatum electivarum, per Romanum Pontificem de cetero non fieri, & facta uti non debere, reservationibus in corpore juris clausis, & his quas in terris Romanæ Ecclesiæ, ratione directi seu utilis domini mediati vel immediati subiectis fieri contigerit, semper exceptis. At verò utraque Sicilia ad directum Romanæ Ecclesiæ dominium lucidè tunc spectabat, ideoque perrexit Pontifex illic Episcopos nominare. Et hinc de Innocentio octavo & Alphonso Sicilia Rege pacem stabilientibus, in istius vita scribit Onufrius Panuinus: *Pacis conditiones fuerunt, ut Rex Romana Sedi annum vestigial penderet, Pontifex pro arbitrio omnia Regni Sacerdotia distribueret. Nempe durante bello Rex Papale nominandi jus inquietarar. Quod jus firmavit etiam Sacrosancta Tridentina Synodus: Si quis dixerit Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos & veros Episcopos, sed figmentum humanum, anathema sit. Pro Italis per Pontificem nomi-***

S. ff. 32. cap. 8.

natis Episcopis loquitur adversus Lutheranos & Calvinistas, garrientes Canonice Episcoporum à Clero & populo electionem esse juris divini. Verum Catholici Hispaniarum Reges tracta ad se utraque Sicilia Papale jus non nihil contrahi obtinuerunt. In Sicilia Insula, quod Romanæ Ecclesiæ directum dominium prætendant esse extinctum, nominant Episcopos omnes; in Regno Neapolitano, quod directum Sancti Petri dominium istic agnoscant, nominant solos quosdam, juxta factam cum Pontifice distributionem. Nominare solebant solos ferè Hispanos, usque ad Philippum secundum cum utroque Regno Concordata, quibus ad indigenas etiam certo numero aut ordine nominandos ille se adstrinxit. Eodem fermè jure Rex gaudet in Ducatu Mediolanensi. Quod olim Mediolani Duces à Pio secundo Pontifice, & Ludovico duodecimo Francorum Rex à Julio secundo obtinere non potuit, Hispanica pietas tandem impetravit. Quo pleno jure etiam gaudet in cunctis Ecclesiis Indiarum. Cristianam enim fidem illic plantavit.

Nominandi jus dudum prætenderunt etiam Reges Anglorum. Etenim à Patre suo Joanne abjuratam in Canonicas electiones violentiam resumpsit & insigniter auxit Henricus tertius, adversus quem Sanctus Edmundus Cantuariensis Archiepiscopus, novus Thomas Martyr, à Gregorio nono Pontifice impetravit Rescriptum, ut omnes Episcopatus & Abbatia, ultra medium annum vacantes, jure devoluto ad Primatis Cantuariensis provisionem pertinerent. Dictum Gregorium, quod à Rege in humani diei metum circumscriptus Decretum suum recantaret, atque ita Canonicas electiones multis exposuerit calamitatibus, gravissimè reprehendit Mathæus Parisiensis. Quod item nominandi jus à Benedicto duodecimo Pontifice Eduardus tertius importunitissimè ambierit, est supra ostensum. Successit Pseudo-Clementis septimi schisma adversus Urbanum sextum Pontificem, qui adhærentes sibi Anglorum Reges veritus offendere, lædi gravissimè & fere extingui permisit reservationes Papales, imò & Regis nominationes introduci. Electiones post extinctum à Constantiensi Synodo Schisma reponi ab Henrico sexto Rege postulavit Martinus quintus, verum dolosa quorundam, facilius à Rege, quam à Cleri electione sibi spondentium Episcopatus, ambitio fecit illum non exaudiri. Ita Polydorus Virgilius & Nicolaus Harpsfeldius testantur. Etiam de Eduardo tertio Rege, adversus Romanas reservationes pro Canonicis electionibus in vanum laborante, scribit Thomas Wallinghamensis: *Hoc adscribitur aliquibus, qui sciebant se potius per Romanam Curiam, quam per electionem ad dignitates Episcopales promoveri. Proinde nominandi privilegium Anglia nunquam habuit, sed Regia violentia est illic in Ecclesiasticas electiones grassata.*

Etiam Scotorum Reges sine privilegio, Romana Ecclesia connivente, nominasse Episcopos & Abbatibus, affirmat Hector Boetius. Quomodo item Polonia, Bohemia, Hungaria, Dania,

Lib. 1.
63.
Dania, ac aliarum gentium Reges aut supremi Principes jus nominandi acquisierint, posset facile ostendi. Et de Paulo tertio ad Pontificatum recens evecto scribit in Historia Tridentini Concilii Petrus Suavis: *Cum in more positum esset, ut novus Pontifex Cardinalium Principes beneficio aliquo, gratiavè arctius sibi devinceret, Cardinalis Lotharingus & ceteri Galli Regis sui nomine postularent, ut Duci Lotharingie gratiam faceret nominandi Episcopos & Cœnobiarchas suæ dittonis, quod privilegium Respublica quoque Veneta intra de-*

minationis suæ fines poscere putabatur. Sed Pontifex respondit in Concilio, quod brevi convocandum esset, eam nominandi facultatem Principibus iis, quibus fuerat concessa, necessariè auferendam, Pontifices superiores sugillabat, neque æquum esse cumulo errorum aliquid superaddere, aut id in præsentia concedere, quod parvo post tempore magno suo cum dedecore esset revocandum. Dignissimum Romano Episcopo responsum. Verùm illius executionem à Tridentino Concilio differri rationes persuaserunt.

DIS-

DISSERTATIO IV. DE LAICA ANTISTITUM INVESTITURA.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur Investituræ exordium ac decursus.

LIB. 1. C. 13.
LIB. 1. C. 6.
LIB. 3. CAP. 63.
LAICAM Antistitum Investituram exponit in sacri Belli Historia Guilielmus Metropolitæ Tyrionum: *Inoleverat consuetudo, præsertim in Imperio, quod defungentibus Ecclesiarum Prælati, annulus & virga Pastoralis ad Dominum Imperatorem dirigebantur. Undè postmodum unum quemlibet de familiaribus & Capellanis suis investiens, ad Ecclesiam vacantem dirigebat, ut ibi Pastoris fungeretur officio, non expectata Cleri electione.* Consonat in vita Sancti Othonis Bambergensis Episcopi Andreas ibidem Abbas Sancti Michaelis: *Hoc tempore Ecclesia liberam electionem non habebat, sed cum quilibet Antistes viam universæ carnis ingressus fuisset, mox Capitanei civitatis illius annulum & virgam Pastoralem ad Palatium transmittabant, sicque Regia auctoritas, communicato cum Aulicis consilio, orbatæ plebi idoneum constituere Præsulem.* Et in Ecclesiæ Cameracensis Chronico, de Gerardi Episcopi morte tractans, Baldricus Episcopus Tornacensis: *Henricum Regem advenit Dominus Præpositus, & Archidiaconus, aliique Archidiaconi cum Casatis, reportantes baculum Pontificalem, & nuntiantes Episcopi sui depositionem.* Afferere videntur nominationem fuisse semper adjunctam investituræ. Eas tamen frequenter fuisse separatas, & à Regibus investientibus permissam electionem Canonicam, lucidam est & supra abundè ostensum. Et apud Guilielmum Monachum Malmesberiesem existat authenticum privilegium, quo Edgarus Anglorum Rex Glastonienfi Monasterio in perpetuum concedit liberam Abbatis electionem, sibi tamen ac suis Successoribus reservans jus investituræ. Quod Gallix Reges dudum id ipsum agitarint in omnibus suis Ecclesiis, sicut ex variis Epistolis Sancti Ivoonis Episcopi

Carnutenfis. Et apud Lucam Dacherium existat Epistola, qua Urbanus secundus Pontifex Clerum & populum Cameracensem, quod Manassem à se Canonicè electum vellent ab Henrico quarto Augusto investiri, gravissimè arguit, & Ecclesiæ Atrebatensi, Apostolicæ Sedis Decreta veneranti, proprium deinceps Episcopum donavit. Etenim & summus hac in re præparator Henricus plenam quandoque Electoribus libertatem dabat, etiam citra designationem personæ.

Porro baculus & annulus sunt propria Antistitum ornamenta, ideoque qui illa à legitima potestate accipit, meritò dicitur de Episcopatu vel Abbatia investiri. Hujusmodi porro investitura est mos antiquissimus. Etenim de Sancto Valentino, nono Tongrensis Episcopo Ecclesiæ, scribit magnum Belgii Chronicon: *Iste vir sanctus, cum ad extrema vite vergeret, baculum Pastoralem super Altare Beatæ Mariæ Virginis ponens, sub indissolubili anathematis animadversione vetuit, ne quis ipsum indè temerarius tolleret, donec per Christi revelationem communis electio idoneum Episcopum inveniret.* Et de ejus Successore Sancto Servatio: *Angelus Domini humilem Servatium de terra erexit, & baculum Pastoralem de Altari sumptuè porrexit, sicque disparente Angelo fuit consecratus Episcopus.* Et de Sancto Huberto primo Leodiensium Episcopo: *Angelus Sergio primo Papæ baculum Pastoralem Beati Lamberti attulit, & et nomen Huberti, & ut hunc Successorem substitueret, indicavit.* Et de Henrico tertio, ejusdem Ecclesiæ Episcopo, in Lugdunenfi Synodo per Gregorium decimum degradato: *Episcopium per traditionem annuli sui in manus Papæ resignavit.* Et de Ebbone Remensi Metropolitæ, quosdam malè investitos & consecratos Episcopos revertente ac reconciliante, ad Nicolaum primum Pontificem scripsit è Trecenti Synodo Francorum Rex Carolus Calvus: *Omnes Suffragani, qui eo absente*

Ep. 29.

Cap. 84.

Tom. 6.

L. 1. Ep. 6.

A. 1132.

Fol. 107.

absente ordinati fuerunt, annulos & baculos, & sua confirmationis scripta, more Gallicarum Ecclesiarum, ab eo acceperunt. Quod ipsum memorat quinta actio secundae Synodi Sessionensis. Ad eundem Regem de Sancto Archario Turonensi Archiepiscopo scribit Pontifex Adrianus secundus: *Per seculam, pitacium, & annulum, nec non & per nostrae auctoritatis liberale Decretum constitutum Archiepiscopum.* Pitacium erat translationis codicillus, distinctus à litteris executorialibus ad Ecclesiam Turonensem. Et de Stephano nono Pontifice, Sanctum Petrum Damiani ad Hostientem Episcopatum promovente, scribit in hujus vita Joannes Monachus: *Mox ipse arripens dexteram, annulo simul ditavit & virga, quibus videlicet archiepiscopum ei desponsavit Ecclesiam.* Et de Gormaricensis, per Sancti Martini Turonensis Cathedralis capitulum fundati, Monasterii electo, quem Advocatiae titulo Andegavensis Comes praecebat investire, Abbate statuit in Turonensi Concilio Urbanus secundus: *Perpetuo Decretum ratum esse praecepimus, ut Gormaricensis Ecclesiae Electus de beati Martini sepulchro baculum sumat, item defuncto Abbate semper ad eundem locum baculus referatur, ut super illa sanctissima Apostolici Confessoris membra communi Decani & capituli jussu signum illud Pastoralis regiminis semper accipiat, salvo Turonensis Archiepiscopi jure, quod in Abbatis ordinatione secundum communem Ecclesiae consuetudinem exercendum est.* Extat Decretum apud Lucam Dacherium. Et novello Affligemienfi Monasterio Henricus tertius Brabantiae Dux concessit de suo gremio Abbatem eligere, positumque super Altare baculum ipsi committere. *Nullo Principe, nullo Episcopo contradicente.* Abbatem non solum à Laica, sed etiam ab Episcopali investitura voluit esse exemptum. Erat datæ confirmationis ritus. Uti enim Metropolitae Papa aut Patriarcha per Pallium, ita Episcopus, Abbates, ac Abbatissas Metropolitae, Episcopus, ac quandoque Ecclesiasticus Patronus per annulum aut baculum investiebatur & confirmabatur. Notanda sunt Urbani verba de baculo: *Signum illud Pastoralis regiminis.* Hinc illud Episcopus dari scribit prima sub Ludovico Pio habita Synodus Aquisgranensis. Ad dit & de Annulo: *Datur & annulus, propter signum Pontificalis honoris, vel signaculum secretorum.* Nam multa sunt, quae carnalium & minus intelligentium sensibus occultantes Sacerdotes quasi sub signaculo condunt, ne indignis quibusque Sacramenta Dei aperiantur. Aliam rationem in litteris ad Nicolaum secundum Pontificem adducit Sanctus Petrus Damiani: *Episcopus est vir & Sponsus Ecclesiae suae, quod perhibent & annulus desponsationis, & virga commissionis.* Hinc Abbates & Abbatissas olim per solum baculum, Episcopi autem per baculum simul & annulum passim fuerunt investiti. Quod Rossensem Episcopum de spiritualibus per librum, de Regalibus seu temporalibus per annulum investiverit Cantuariensis Archiepiscopus, affirmat Radulphus de Diceto. Dico, *Passim: Quod enim Henricus tertius Imperator etiam Abbatissas investiverit per annulum, habemus in magno Belgii Chronico.* Quod item

Archidiaconum suum Magalonensis Episcopus Cap. 11. per annulum investiverit, testatur apud Gregorium nonum Innocentius tertius ad ritulum de sententia & re judicata. Eodem modo etiam Canonice Cameracensem investivit Caesellinus tertius. Quod nempe non dumtaxat inter Episcopum, sed etiam inter quemvis Clericum & titulare ejus Ecclesiam sit conjugium spirituale. Ex quo autem Episcopi & Abbates vix amplius eligi, sed per Laicos Principes nominari, adeoque non amplius per Metropolitae, sed per solum Romanum Pontificem caperent confirmari, quasi cessavit omnis jam dictus Ecclesiastica investitura ritus: quod nempe passim jam per codicillos confirmantur. Et quos in suo Consistorio praesentes Papa confirmat, non per annulum, aut baculum investit, sed per mantellum. Romanus Pontifex semper fuit per Mantum investitus. Hinc enim de Honorio secundo, non satis Canonice electo, ideoque volente celebrari secundam electionem, in sacri Belli Historia scribit Guilielmus Metropolitae Tyrionum: *In conspectu fratrum Mitram & Mantum sponte resutavit atque deposuit.* Quia nempe per ipsum à seniori Cardinale fuerat investitus. De electis Pontificibus frequenter apud antiquos legis: *Immantaverunt eum.* Hinc Cardinali Octaviano, contra Alexandrum tertium Schismaticè electo, malè impositum Mantum prudentibus viris movit risum, fecitque praesagium infelicis eventus. Laici Principes semper investierunt per baculum aut annulum, diverso tamen modo. Etenim de Ruzellini Fuldenis Abbatis electione agens Lambertus Schafnaburgensis, ait, quod Henricus quartus Imperator primum suffragium dederit, statim investierit per pedum, atque tunc alii electores suo etiam suffragio sint Ruzellinum profecuti. Eodem ferè modo in Egelberti Trevirensis Archiepiscopi electione processisse affirmat Magnum Belgii Chronicon. Et modum merito improbat, aiens esse intrusionem: erat enim violenta eligendae personae nominatio, adeoque intrusio palliata. Meliores Principes semper post factam Canonice electionem dumtaxat investierunt. Rationem dat in Citizenis Ecclesiae Chronico Paulus Langius: *Rex electionem per investituram confirmare noluit.* Investitura, inquam, erat electionis confirmatio, seu Regii in factam electionem consensus, caeremonia & ritus, ideoque illa debebat omninò esse posterior. Hinc Principem, qui cunctis electionibus adesse non posset, solebat investendus accedere, ideoque Orthodoxum secundum Imperatorem, qui Sancto Gerardo Constantiensis Ecclesiae Electo baculum & annulum transmisit cum codicillis, uti de singulari gratia laudat ejusdem Ecclesiae Chronicon. Laudari dignus est etiam Henricus secundus Imperator, qui baculum quandoque Domini Salvatoris statuas dabat in manus, dicens Electo: *Eum inde accipere, neque sit hominis pro illo debitor.* Ita scribit Glaber Rudolphus. Et Eduardum tertium Anglorum ante Normannos Regem, quod non Regia auctoritate, sed Apostolica Nicolai secundi Pontificis vice invest-

lib. 1. c. 16.

Cap. 9.

vestire se fateretur, rectè in illius vita praedicat Abbas Aldredus. Nempe ritui isti nescio quid veneni inesse Christiani Principes à Spiritu Sancto docti semper adverterunt. Quæstio est de exordio. Henrici quinti Imperatoris ad Paschalem secundum Pontificem, & componendas has lites in Galliam legatio per Brunonem Trevirensis Archiepiscopum asseruit ipsum esse antiquissimum Imperii morem à temporibus Sancti Gregorii Magni. Ita in vita Ludovici Groffi Francorum Regis refert Abbas Sugerius. In Henrici quarti Apologetico libro Waltramus Naumburgensis Episcopus vult esse longè antiquiorem: *Legitur in libris Regum & Machabæorum, quod à Regibus Gentilibus ac Judæis Sacerdotes investitura accipiunt in Judaismo. A Petro autem usque ad Silvestrum, qui Constantinum baptizavit, Imperatores Romani erant Gentiles, & Christianorum persecutores, & in fundis ac in rebus pauperes erant Ecclesiae, & à timoratis Christianis, qui tunc pauci erant Romæ & alibi, constituebantur Episcopi. Postquam autem à Silvestro per Christianos Reges ac Imperatores dotatae, ditatae & exaltatae sunt Ecclesiae in fundis & aliis mobilibus, & Jura Civitatum in Theloniis, Monetis, Villis, & Scabinis, Comitibus, Advocatiis, Synodalibus banis per Reges delegata sunt Episcopis, congruum fuit & consequens, ut Rex, qui unus est in populo & caput populi, investiat ac inthronizat Episcopum, & contra irruptionem Hostium sciat, cui Civitatem suam credat, cum jus suum in domum illorum transfulerit.* Regiis in Ecclesias translatis feudis vult deberi investituram Episcopi, ideoque hanc statim à Magno Constantino cepisse. Esse putat morem Judaicum à Constantino introductum in Ecclesias. Hinc adjungit: *Longè etiam ante Decretum Adriani Papae, ejusque Successorum, Reges, qui erant uncti, & Majores domus investitura Episcoporum fecerunt, scilicet Dagobertus, Sigibertus, Theodoricus, Hildericus, Pippinus filius Beggæ, Major domus, Theobertus. Ab his inthronizati sunt Remaclus, Amandus, Audomarus, Antipertus, Eligius, Lambertus, alique sanctissimi Praesules. Postquam autem Romani desciverunt à Græcis Imperatoribus, Papa Stephanus ob infestationem Longobardorum venit Parisos, & assensu Romanorum & Francorum in Regem & Imperatorem unxit Pippinum. Ibi de investendis Episcopis per Reges antiquam consuetudinem confirmavit. Investituram à Romano Imperio vult demigrasse ad Merovingios Francorum Reges, ac per Stephanum secundum Pontificem fuisse in Pippino ac ejus posteris probatam & confirmatam.* Verùm fabulosa & palam falsa est utraque opinio. Opinio communis affirmat esse Adriani primi privilegium, datum Carolo Magno. Scribit enim Sigebertus Monachus Gemblacensis: *Carolus Romanus rediit, Synodum constituit cum Adriano Papa, aliisque centum quinquaginta tribus Religiosis Episcopis & Abbatibus, in qua Adrianus Papa cum universali Synodo dedit jus eligendi Pontificem & ordinandi Apostolicam Sedem, dignitatem quoque Patriatus. Insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas Provincias ab eo investituram accipere desinivit, &*

ur nisi à Rege laudetur ac investiat Episcopus, à nemine consecratur. Omnesque huic Decreto rebelles anathematizavit, & nisi resipiscerent, eorum bona publicari. Quod ipsum in Sigeberti supplemento assererat Robertus Abbas Montensis, ajens istud Adriani privilegium fuisse unicum & palmare Henrici quarti Imperatoris adversus contraria Gregorii septimi Decreta fundamentum. Apud Mariani Scoti continuatorem Abbatem Dodechinum Henricus V. Imperator proteffatur esse antiquissimum, antè annos quadringentos datum Carolo Magno, & per sexaginta tres Romanos Pontifices continuatum privilegium, ideoque per Paschalem secundum non posse auferri. Mathæus Parisiensis aliquantulum diffonat: *Illic enim Henricus Augustus ait esse privilegium trecentorum dumtaxat annorum usurpatum sub Pontificibus tantum sexaginta.* Esse interim ait non gratuitum, sed onerosum privilegium, utpotè quod Carolus quasi emerit donatione plurimorum Ducatum, Marchionatum, Comitatum, aliorumque Imperialium feudorum, quibus pauperes tunc Ecclesiae dotavit atque honoravit. Idem affirmant Radulphus de Diceto, & alii antiqui plures. Nam & Gratianus adducta Sigeberti verba, uti legitimam Synodum, Decreto suo inferuit, subjungens etiam Leonis octavi Pontificis, istud ipsum concedentis Othoni primo Imperatori: *Ad exemplum beati Adriani, Apostolicae Sedis Antistitis, qui Domino Carolo, victoriosissimo Regi Francorum & Longobardorum, Patriatus dignitatem ac ordinationem Apostolicae Sedis, & investituram Episcoporum concessit, ego quoque Leo Episcopus, servus servorum Dei, cum toto Clero & Romano populo, constituimus & confirmamus, concedimus atque largimur Domino Othoni Regi Theutoniorum, ejusque Successoribus hujus Regni Italiae in perpetuum, facultatem eligendi Successorem atque Summæ Sedis Apostolicæ Pontificem ordinandi, ac per hoc Archiepiscopos seu Episcopos, ut ipsi ab eo investituram accipiant, & consecrationem unde debent, exceptis his, quos Imperator Pontificibus & Archiepiscopis concessit. Quod si à Clero & populo quis eligatur Episcopus, nisi à supradicto Rege laudetur & investiat, non consecratur.* Apud Guilielmum Malmesberiensem etiam Gregorius sextus Pontifex in mortis lecto concionatur ad Clerum & populum Romanum: *Laudatus est olim praedicandæ memoriæ Praedecessor noster Adrianus primus, quod Ecclesiarum investituram Carolo Magno concesserit, ita ut nullus Electus consecraretur ab Episcopo, nisi prius à Rege insigniretur & annulo & baculo. Contra laudatur in nostri saeculi Pontificibus, quod has donationes tulerint Principibus. Poterat tunc laudabiliter concedi, quod nunc laudabiliter debet auferri. Cur ita? Quod erat animus Magni Caroli adversus avaritiam irruictus, qui nihil per avaritiam disponderet, sed juxta sacra Religiosas personas Ecclesias introduceret.* Adducit & alias rationes. In Leonis octavi Decreto notanda sunt hæc verba: *Eligatur Episcopus. Edicunt Episcopus, alioque Antistites Canonice eligendos, ideoque nequaquam nominationem, sed solam legitimè electorum investituram Regibus concedunt.*

A. 1111.

A. 1110.

A. 1113.

Fol. 84.

Notanda sunt & verba: *Exceptis his quos Imperator, &c.* Ejusmodi fuit Roffensis in Anglia Episcopus, Cantuariensis Ecclesie vacantis Administrator, & absentis aut impediti Archiepiscopi perpetuus Vicarius, quem ideo à Regia investitura plenè exemptum, & à dicto Archiepiscopo semper investitum fuisse, imò & nominatum testantur Radulphus de Diceto, & Gervasius Monachus Cantuariensis. Ejusmodi erant omnes nulla Regalia feuda habentes Episcopi, quorum unum Italum, quod sibi à Domino Papa, non à Rege asseveraret esse Episcopatum, ex Henrici sexti Imperatoris iussu fuisse militum alapis & pedibus prostratum testatur in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis. Afflegemienfium & Gormaricenfium Abbates fuisse etiam ab Episcopali investitura exemptos, ideoque pedum de Altari fumpfisse, est supra ostensum. Regalia enim feuda fuisse investituræ fundamentum, Henricus quintus Imperator est supra confessus. Quod ipsum profiteretur memoratus Waltramus Episcopus Naumburgensis. Notanda sunt item hæc verba: *Ad exemplum beati Adriani, &c.* Ostendunt Sigebertum Gemblacensem, tanquam qui in Gregorii septimi Pontificis odium, & Henrici quarti Imperatoris gratiam finxerit, atque in Ecclesiam sparserit memoratam Adriani Pontificis Synodum, sine fundamento à quibusdam reprehendi: Eum quippe Leo octavus dudum antecessit; etiam Gregorius sextus.

Itam tamen Adriani Synodum, magnoque Carolo datum ab ipsa privilegium esse ficticia & fabulosa Dominus Cardinalis Baronius rectissime affirmat. Etenim nec Eginardus, nec Sancti Galli Monachus, nec alius quis Carolinæ vitæ Scriptor, nec ulli Francorum vetusti Annales istius Synodi meminerunt. Et Caroli Magni, Ludovici Pii, Lotharii, eorumque Con-Regum aut Successorum temporibus Episcopatus concessio non dicebatur investitura. Nec eorum quifquam legitur ullum Episcopum aut Abbatem investivisse. Apud solum Belgii Chronicon lego de Ludovico Pio, & Sancto Frederico Episcopo Ultrajectensi: *Ludovicus Frederico per Pastorem baculum seu anulum investituram Episcopatus dedit.* Recentior est iste Author, utpotè qui sub Carolo Audace, Belgarum & Burgundionum Principe vixit: & ex quo fonte hauserit istam Sancti Frederici investituram, ignoro. Quidquid sit, esse spurios istius Synodi natales evincit dati Carolo Magno Romani Patriatus mendacium. Etenim Carolum dudum antea fuisse Romanorum Patrium, ostendunt Pauli primi & Stephani quarti Pontificum Epistolæ, habentes hanc Epigraphen: *Dominis excellentissimis filiis, Carolo & Carolomanno, Regibus Francorum, & Patriis Romanorum.* Patriatum istum Pippino hereditarium dederat Stephanus secundus. Eucet ex Epigraphæ hujus Epistolæ: *Dominis excellentissimis filiis, Pippino Regi, seu Carolo & Carolomanno item Regibus, & utrisque Patriis Romanorum.* Et in libro de conservanda Ecclesie unitate rectè scribit Venericus Episcopus Vercellensis: *Legitur Stephanum Papam venisse ad Regem Pippinum, & postulasse patrocini-*

ejus contra Hastulphum Regem Longobardorum, ac ipsius patrocini gratia decrevisse quemlibet deinceps Regem Francorum esse Patrium Romanorum. Titulum hunc esse Adriani primi donum errant etiam in libro de translatione Imperii Marfilius Patavinus, & Pandolphus de Columna, ac in libro de Romani Imperii juribus Lupoldus Bambergensis. Ejus tamen virtutem hic rectè exponit: *Per hunc Patriatum intelligitur dignitas puniendi crimina, & cognoscendi de causis secularibus in urbe, vel intelligitur Advocatia Ecclesie Romanae.* Præterea in superius laudato de Ecclesiasticis electionibus fragmento scribit, qui sub Ludovico Pio vixit, Florus Magister: *In Romana Ecclesia usque in presentem diem cernimus absque interrogatione Principis, solo dispositionis divine judicio, & fidelium suffragio, legitime Pontifices consecrari.* Utique ex antiquæ & barbaræ violentiæ remissione, Benedicto secundo factæ per Constantinum quartum. Romani Pontificis promotio tunc à Regia nominatione erat adeo libera, ut nec Regio consensu esset illi opus. Hunc usurpare primus cepit Ludovicus Pius, de quo Bertiniani Francorum Annales; *Gregorius quartus non prius ordinatus est, quam Legatus Imperatoris Romam venit, & electionem populi, qualis esset, examinavit.* Erat omnino nova violentia: Hinc enim & Sergium secundum, & Leonem quartum sine Lotharii Augusti, cujus minas spernebant, consensu Romanus Clerus & populus ordinarunt. Quare lucet Carolo Magno nullum nominandi Pontificis, seu quovis modo ordinandæ Sedis Apostolicæ datum fuisse ab Adriano primo privilegium, adeoque à Leone octavo Pontifice & tot Scriptoris laudatam Synodum esse figmentum.

Pergit laudati Flori fragmentum: *Romani Pontifices etiam omnium Regionum & civitatum, quæ Metropolitanæ aut Primatiales Apostolicæ suæ Sedis juri subjactæ sunt, juxta antiquum morem eadem libertate ordinant atque constituunt Sacerdotes. Nec adeo quisquam absurdus est, ut pueri minorem illic sanctificationis divinæ esse gratiam, eo quod nulla mundanæ Potestatis comitetur auctoritas.* Hinc Carolo Magno, roganti Italiæ & Tuscis Episcopos deinceps non promoveri per Simoniam, respondit Adrianus primus: *Absti à nobis, ut super tales viros, veritate comperta, manus consecrationis imponeremus, sed nec ad audiendum aures inclinaverimus, etiamsi quælibet nobis Potestas tales Acanonistas viros poposcisset consecrari. Quia nunquam nos in qualibet electione invenimus, nec invenire habemus: sed neque vestram Excellentiam optamus talem rem incumbere. Sed qualis à Clero & plebe, cunctoque populo electus Canonicè fuerit, & nihil sit quod sacro obste Ordini, solita traditione illum ordinamus.* Episcoporum electiones affirmat illic plenè fieri secundum Canones, nullamque eis misceri Laicam potestatem, nisi forsitan poscendo, seu apud Apostolicam Sedem pro factæ electionis confirmatione supplicando. Addit etiam sese nullis unquam misceri electionibus, sed plenam permitti libertatem, hortaturque u: & Carolus in Francorum Regno agat id ipsum. Quod nempe etiam illic nullum est

set investiendi privilegium. Scripta est enim ista Epistola octavi sæculi anno octogesimo quarto, undecim annis post memoratam à Sigeberto Synodum. Si Italiæ ac Tuscis Episcopos investire potuisset Carolus, Simoniacorum promotiones impedire, non Adrianus, sed ipsemet debebat. Eidem Principi, Ravenatis Episcopi electioni adesse suos Legatos prætendenti, laudatus Pontifex denuò rescriptit: *Nos nullo modo meminimus, neque à Prædecessoribus nostris Summis Pontificibus, neque à præcellentissimo genitore vestro Domino Pippino, neque à vestra in triumphis Regali victoria Missum ad electionem Ravennæ directum esse, tam in electione Joannis Archiepiscopi, quam in electione Gratioli.* Liberam secundum Canones electionem constanter asseverat illic semper viguisse. In nupero Patris sui Pippini, qui à Desiderio Longobardorum Rege nominatum ac intrusum Hucbaldum extruserat, facto se fundabat Carolus. Verum ad Stephani secundi Pontificis, Regii brachii auxilium implorantis, preces factum fuisse repositum Pontifex, ideoque non posse trahi in exemplum. Scripta est Epistola octavi sæculi anno octogesimo septimo, & Investituræ privilegium tunc illic Carolus adeo non habuit, ut nec haberet jus Regii consensus. Ficta igitur est ista Synodus, ipsamque legitime gratis tentat in suis ad laudatum fragmentum notis Stephanus Baluzius. Quod Reatinum postea Episcopum sine suo assensu consecrari non permiserit Imperator Lotharius, fuit novum genus violentiæ.

Quæstio est, an etiam Leonis octavi Synodus sit supposititia ac ficta? Quidam affirmant. At sine fundamento. Etenim istud privilegium, tanquam à Leone datum, disertè laudant in Edicto, quod Romanæ Ecclesie jura ac patrimonialia confirmarunt, Otho primus Imperator & Henricus sanctus, nec non in dicti Leonis adversus Benedictum quintum Romana Synodo Benedictus Romanæ Ecclesie Archidiaconus. Et de Othonis primi Imperatoris adversus Joannem duodecimum Pontificem Gestis agens Luitprandus Diaconus Ticinensis, scribit de Romano populo: *Cives Sanctum Imperatorem cum suis omnibus in urbem suscipiunt, fidelitatemque promittunt, hæc addentes & firmiter jurantes nunquam se Papam electuros aut ordinaturos præ er consensum atque electionem Domini Imperatoris Othonis Caesaris Augusti, filique ipsius Regis Othonis.* Exinde Joannem Papam Synodaliter damnari atque ejici curavit Otho, ac in illius locum Leo octavus est promotus. Eundem à Joanne per corruptum pecunia populum restituit, ejusque Successore Benedicto quinto ejectum Otho potenter restituit, Benedictum deportavit in Germaniam, atque ita Leonem sibi plurimum obligavit. Et quidem Romanæ Ecclesie dumtaxat Protoſcriniarius, id est, homo Laicus, Curialis, Neophytus, rerum Ecclesiasticarum imperitus erat Leo, ideoque omnino probabile est, quod per ejusmodi Synodale indultum fuerit Othoni gratificatus. Præfatum populi promissum videtur omnino adimplevisse.

Etiam Gregorii sexti in mortis lecto exte-

ma oratio est suspecta de spuria suppositione. Ex eo quidam probant, quod Gregorius sextus fuerit primus Laicæ investituræ impugnator atque damnator, adeoque Gregorius sextus nequeat similia fuisse locutus. Sed scrupulum istum dissipat Guilielmus Malmesberienfis, scribens de Gregorio septimo: *Hic quod alii misistaverant, palam extulit, excommunicans Electos qui investituram Ecclesiarum de manu Laici per anulum & baculum acciperent.* Gregorius ergo sextus Laicas investituræ, licet sub anathemate non damnarit, omnino potest improbasse. Verum non Romæ, sed in Cluniacensi Monasterio, illic ab Henrico tertio Imperatore deportatus ob impositum ipsi Simoniacum Papatus ingressum, est mortuus ac sepultus, ideoque moribundus nequirit Romæ ad suum Clerum fuisse talia concionatus. Plura iste sermo continet à vero aliena. Quapropter Guilielmus Tyriorum Archiepiscopus rectè dixit Laicas investituræ esse Regiam consuetudinem: *Consuetudinem immemorialem, cujus originem distinctè ignoramus.* Quod ipsum in litteris ad Germanici Imperii Clerum & populum affirmat Gregorius septimus: *Henricus Rex consuetudines superbiæ contra libertatem Sanctæ Ecclesie inventas non defendat.*

CAPUT II

Expediuntur variae Questiones.

Quæstio prima est, an Laica Antistitum investitura sit Carolo Magno antiquior? Respondeo esse. Etenim de Sancto Romano Rothomagensi Archiepiscopo scribit in ejus vita Author antiquus: *Rex Clodoveus secundus, Carolo Magno anterior, Convocatis tam Episcopis quam Abbatibus, baculum illi contulit Pastorem.* Intronizatur ergo Pontifici apice. Et de Sancto Bonito, qui sub Sigiberto Francorum Rege rexit Claromontanam Ecclesiam, ad Nicolaum secundum, & ad Alexandrum secundum Pontifices scribit Sanctus Petrus Damiani: *Nec te, L. 1. Ep. felix Bonite, præteream, qui hac dumtaxat occasione percepta, quoniam de manu Regis, Laici videlicet hominis, traditionem Ecclesie te suscepisse contigerat, Cathedram contempsisti, atque ad remotioris vitæ custodiam te protinus contulisti.* Ex quo vides Laicam investituram, non à Gregorio tantum septimo, sed etiam à melioribus istorum temporum Episcopis damnatam fuisse, & sui ipsius degradatione punitam. Insuper vides esse vetustissimam consuetudinem, forsitan una cum nominandi violentia à Barbarorum Regibus assumptam. Sanctus tamen Romanus scribitur fuisse Canonicè electus. Adeo illam ab Adriano primo non accepit Carolus Magnus, ut ipsam, dum à variis Barbarorum abusibus expurgavit, Ecclesiam, videatur spontaneus abjecisse. Quando & qualiter postmodum resumpta sit, ignoro.

Lib. 6.

Lib. 12. c. 5.

L. 9. c. 9.

Cap. 9.

Epi. 7.

Lib. 12. cap. 5.

Et hinc non solum Occidentis Imperium, sed omnia Barbarorum ibidem Regna invasit abusus. Quin & Imperium Orientis. Etenim de Georgio Cyprio Patriarcha Constantinopolitano scribit Nicephorus Gregoras: *Ab Imperatore, Andronico Paleologo, post debita suffragia & testimonia designatus est, & Pastorale pedum in Imperatorio suggestu, veteri more ab Imperatore porrectum, accepit.* Etiam Metrophanem Patriarcham, & quidem adstante Romano Legato, fuisse ab Imperatore investitum testatur in Florentini Concilii Historia Silvester Sguropulus. Et de cunctis generatim Abbatibus dicit ibidem idem Imperator: *Satis memini me eorum singulis pedum Pastorale in manu porrexisse, unde qui acceperat, ubique pro Presbitero habebatur.* Et magnus Protosyncellus: *Id ab antiquo in more positum est, ut post traditum à tua Majestate baculum, Patriarcham adeant, & consecrentur.* Et de Ecclesie Constantinopolitane Patriarcha scribit in opere de sacris Ordinationibus Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis: *Imperator Eleo virgam propria manu tradidit. Et iterum: Virgam, ut honorabilis potestatis Pastorale symbolum, Imperator manu tradidit propter honorem & securitatem, atque ut demonstraret se Pastorem, quem Deus elegit, charitate completi.* Eodem modo alios item Patriarchas, ac Bulgariae Archiepiscopum promoveri affirmat antiqua Patriarchae Constantinopolitani eligendi formula, & adjungit de electis Abbatibus: *Ab Imperatoris manu sceptrum seu pedum accipiunt.* Utriusque investiturae ritum largè describit Georgius Codinus Caropalates. Ejus exordium quidam referunt in Leonem Isaurum Imperatorem, aut certe in ejus filium Constantinum Caballinum, qui Constantinum Patriarcham produxit in Ambonem, ipsique illic tradidit insignia Episcopatus. Quod ipsum dicitur Leo fecisse dicitur Patriarcha Anastasio. Hinc enim ad illum scripsit Gregorius secundus Pontifex: *Quemadmodum Pontifex introspectendi in Palatium non habet potestatem, ac dignitates Regias deferendi; sic neque Imperator in Ecclesiis introspectendi, & electiones in Clero peragendi, neque consecrandi, vel Symbola Sanctorum Sacramentorum administrandi, sed neque participandi sine opera Sacerdotis.* Hinc merito & Silvester Sguropulus & Nicephorus Gregoras affirmant esse morem antiquum. Erat admodum solemnus. Ejus enim in Metrophane Patriarcha videndi causa Theophylactus, nescio cujus propè Constantinopolim pagi Presbyter, accessit eandem Regiam urbem, & in ipsa Dominice Ascensionis vigilia populum suum curiosus dereliquit. Ita scribit idem Sguropulus.

Et hinc etiam hodie barbarus Christianae Religionis hostis Turcarum Imperator Patriarchas omnes, Episcopos atque Abbates per baculum investit, existimans se in cuncta Christiani Imperatoris jura successisse. Et quibusdam videtur id non penitus admirandum. Etenim quod Hierosolymitana Ecclesia Patriarchae sui electionem etiam à Chosroa Persarum Rege olim confirmari postularit, supra audivimus à Nicephoro Calixto. At exemplum non est plene ad rem.

Nec enim constat Chosroam fuisse Paganum. Longè aliud in sacri Belli Historia scribit Guilielmus Tyrionum Archiepiscopus: *Chosroas Persarum Rex potentissimus, Domini Mauriti Augusti filiam, nomine Mariam, in uxorem duxit, cujus gratia conjugii Lavacrum regenerationis adeptus est, fuitque Romanorum amicitissimus, quamdiu predictus vixit Imperator.* Ad hujus caedem vindicandam irrupit ille in Imperium, Principis sui trucidatorem Phocam indignatus à Romanis admissum in Imperatorem. Quod an verum sit, est res longæ quaestionis. Quidquid sit, investitura non fuit aliud, quam Regius in Antistitis electionem consensus, ideoque etiam à Pagano Principe possit per dispensatoriam patientiam tolerari. Nam & apud nos, quod in quinta sua Romana Synodo questus fuit Gregorius septimus, etiam feminae investiebant. Quod Mathildis Augusta, Regina Anglorum, etiam Episcopos per pedum investiverit, disertè scribit Simeon Monachus Dunelmensis.

Abusus hic videtur nunquam fuisse in Hispania. Etenim Gothis in ipsa regnantibus, Constantinus Caballinus, aut Leo Isaurus necdum erant, & à Roderico fatali Rege usque ad Urbani secundi tempora sub Saracenis Tyrannis genuit ista Ecclesia, atque ita dum per laudatum Pontificem reviviscere cepit in Christianam disciplinam, & ejus, & Gregorii VII. adversus investituram Decreta omnino recepit. Quod Daibertum Pisanum Archiepiscopum in Hispania ad Alphonsum Regem legarit laudatus Urbanus, in sacri Belli Historia scribit Alberus Canonicus Aquensis. Laudata Decreta esse ille istic haud dubiè executus. Eadem de causa Orientalis sub Latinis Regibus Ecclesia fuit libera ab isto abusu. Godefridus enim Lotharingiae Dux, ac primus Hierosolymæ Rex, licet omnia Gregorii septimi in Henricum quartum acta non probavit, & Rudolphum Sueviae Duce, à dicto Pontifice predicto Henrico degradato suffectum Imperatorem, propriis in bello manibus occiderit, nunquam tamen legitur investivisse. Sed nec ullus ejus Successor. Regii tamen consensus morem illic viguisse, palam scribit Guilielmus Metropolitae Tyrionum.

Etiam in Italia, praesertim in Provinciis ad Romani Pontificis consecrationem spectantibus, nunquam fuisse ab usum hunc audivimus supra à Floro Diacono Lugdunensi. Et hinc de semetipso Ostiensis Episcopo scribit ad Nicolaum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani: *Cedo juri Episcopatus, & per hunc anulum, virgam enim tulistis, renuntio.* Pontifici reddit anulum & virgam, quod per ipsa ab illo, non à Laico Principe fuisset investitus. Et de Henrico sexto Imperatore scribit in Scavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis: *Henricus in Longobardia postus Episcopum quemdam ad se accessit, cui etiam dixit, Dic Clerice, à quo investituram Pontificalem suscepisti? Et ille, A Domino Papa. Cumque tertio eisdem verbis eum requisisset, dixit Episcopus: Domine nihil de Regibus possideo, nec Ministeriales nec Curtes Regias habeo, idcirco de manibus Domini Papae Parochiam, cui praesum, recito.*

L. 1. c. 4.

Lib. 4. cap. 14.

Lib. 7. c. 6. & 7.

Lib. 7. cap. 13.

Lib. 10. Ep. 9.

Lib. 3. c. 16.

Tunc

Ep. 20.

Ep. 21.

Lib. 1. Ep. 15.

Tunc indignatus Rex praecepit servis suis, ut pugnis eum cederent, & in luto platearum conculcerent. Quod factum omnibus displicuit. In Italia Episcopos singularem auctoritatem semper habuit Romanus Pontifex, adeo ut Papales Episcopatus reservationes proscribens Basileensis Synodus exceperit Italiam, Quo tempore, & qua occasione Papalis illic investitura caperit, ignoro. Quidquid sit, etiam post sui ex Henrici quinti manibus est fluctationem omnino permansit. Et hoc sextus Henricus indignabatur, tentabatque in se traducere. Eiusdem servitutis adeo expertus semper fuit Romana Ecclesia, ut de dicti Henrici patre Frederico primo scribat ad Arnulphum Lexovientem Episcopum Alexander tertius Pontifex: *Fredericus, ut Ecclesiam Dei suae videretur subjungere & supponere ditioni, & eam in supremam redigere servitutem, Apostolico Octaviano, Schismati in Papam electo, Pontificalia insignia reddidit, & eum de Papatu, quod est à saeculis inauditum, investivit.* Et in litteris ad Angliæ Episcopos: *Octavianus ad Frederici pedes ipsa dicitur Apostolatus insignia resignasse, posteaque de manu ipsius investituram accepisse per anulum.* Denuò exaggerat uti facinus inauditum. Quod ipsum in litteris ad Romanæ Ecclesiae Cardinales agit laudatus Arnulphus. Antistitum investituram sibi reparare tentabat Fredericus, ideoque ordiebatur à Romana Ecclesia.

Porro Rex investiens utebatur certa verborum formula, de qua in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem scribit Sanctus Petrus Damiani: *Cum baculum Rex tuis manibus tradidit, dixit: Accipe terras atque divitias illius Ecclesiae, an potius, quod certum est, Accipe Ecclesiam? Exinde adversum Godefridum Lotharingiae Ducis Capellanos docet non sola Ecclesiae temporalia, sed & ipsi annexum spiritalis Potestatis jus tribui per investituram, ideoque sine manifesta Simonia illam non posse vendi. Etiam Constantinus Caballinus Imperator, dum Constantinum Sylei Episcopum de Patriarchatu Constantinopolitano investivit in Ecclesiae Ambone, magna voce pronuntiavit, & dixit: *Constantino universali Patriarchae multos annos.* Ita testatur Theophanes, antiquus ac probatissimus in Sancti Stephani Auxentiani Monachi & Martyris vita Author & adjungit: *Constantinus Imperator sacri Ordinis quemdam nactus, cui & nomen cum ipso idem, & eadem fidei sententia erat, ei, prob dolor scelestum facinus, Ecclesiae curam & administrationem commisit, non Patrum electione, non Synodi examinatione, non denique Canonico suffragio, atque Decreto, sed Tyrannica potius potestate Antistitem ipsum constituens. Etenim non secus, ac si in scaena aperit luderent, ac non serid agerent,ambo in pulpitu ascendunt, ac deinde Imperator manibus impuris sacram diplomem nefario homini profanè imponit, dignum Episcopatu esse eum clamans, qui gravi potius ignominia & vituperatione dignus erat. O impuram, & absurdam audaciam! O execrandum facinus! Qui ense accinctus erat, praebat sacrum Antistitem. Qui bellis, ac caedibus per omne vitam tempus operans dederat, sacri Antistitis nomen**

re fungebatur. Qui cum tribus mulieribus flagitiosissime se contaminarat, inter sceleratos Pontificem constituebat, id quod nec apud Gentium quidem Sacerdotes unquam perpetratum fuisse repertum est. Constantinus enim tres successivè uxores habuerat, quod Graeca Ecclesia nunquam permisit. Graecorum porro Episcopi passim non gerunt annulos, ideoque non per anulum, sed per sacram diplomem, haud dubiè & per baculum, profanus Constantinus investivit. Laudati Scriptoris in ipsum investiva lucidè clamat Laicam Antistitum investituram ab omnibus tunc in Oriente fidelibus fuisse cum execratione damnatam. Et quia tertius septimæ Synodi Canon istud praesertim Constantini facinus invadit & proscribit, Gregorius septimus, alique Romani Pontifices, & authentici Scriptores rectè dixerunt Laicam investituram à laudata Synodo fuisse damnatam. Nec enim nuda verba, sed Canonis sensus & scopus debent attendi.

Quaestio secunda est, quis fuerit proprius Laicae investiturae effectus? Respondeo jus administrandi cunctas temporales Ecclesiae facultates, Hinc enim de Georgio Cyprio, Ecclesiae Constantinopolitanae electo, ac per Andronicum Imperatorem investito scribit Nicephorus Gregoras: *Proinde negotiis intentus Patriarchica jura, quae cum Sacerdotio nihil conjunctum habebant, administrabat.* Qui mos viguit etiam in Latina Ecclesia. Etenim apud Sanctam Macram adunata Synodus olim ad Ludovicum tertium Francorum Regem scripsit à sacris Legibus & Regulis precipi, ut Canonice electus Episcopus Regi confirmandus adducatur, ei Rex facultates & Res Ecclesiae commendet, ipsumque ad Metropolitanam & Comprovinciales Episcopos mittat consecrandum. Huic Synodo adfuit Hincmarus Remensis Archiepiscopus, laudatæque omnino scriptae litteras, quarum fragmentum habes in alia ejus Epistola ad eundem Regem. An Ludovicus Electus per baculum & anulum investiverit, ignoro. Data interim per ipsum electionis approbatio, seu Episcopatus concessio omnino conferbat temporalium administrationem. Et hinc in litteris ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiae Primate scribit de Regia Episcopatus concessione Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *Quae concessio sine fiat manu, sine nutu, sine lingua, sine virga, quid refert? Reges nihil spirituale se dare intendunt, sed tantum aut votis potentium annuere, aut villas Ecclesiasticas & alia bona exteriora, quae de munificentia Regum obtinent Ecclesiae, ipsi Electis concedere.* Et ad Sanctum Fulbertum Carnutensem Episcopum de Bernardo suo electo scribit Monasterium Cellæ Bononi: *Majoris Monasterii Abbas, qui electioni ex Odonis Regis mandato praesederat, obtulit praedictum fratrem nobilissimæ Comitissæ Carnutensi, sub cuius ditione locus ipse consistit, & Stephano Comiti ejus filio, à quibus donum rerum temporalium ad idem pertinentium Carnobium suscepit.* Et hinc Godefridi Lotharingiae Ducis Capellani crediderunt investituram esse donum penitus temporale, ideoque posse vendi. Quod nempe solum temporalium daret administrationem. Spiritualia olim nullus Antistes ante

Ep. 12. Cap. 1.

Ep. 60.

Ep. 107.

antè consecrationem administrabat. Hinc item Calixtus secundus Pontifex, famosa illa iniens Concordata, Henrico quinto Imperatori quoad Theuronici Regni Episcopos & Abbates concessit: *Electus Regalia per Sceptrum à te recipiat, ex aliis verò Imperii partibus consecratus infra sex menses Regalia per Sceptrum à te recipiat.* Undè adhuc dudum post Germanorum Antistites statim ab accepta Principis investitura, licet necdum consecrati, aut confirmati, temporalia pleno jure administrarunt.

Moris hujus rationem habes in superius laudata congregatè apud Sanctam Macram Synodi ad Ludovicum tertium Francorum Regem Epistola: *Res & facultates vacantis Ecclesie ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendavit.* Vacantium, inquam, Ecclesiarum bona temporalia, utpotè Regia passim feuda seu beneficia, olim erant, ac etiam nunc sunt in singulari custodia ac protectione Regum. Barbara ac effrenis multorum, Ducum præsertim & Comitum, rapacitas ita coegit. Et Ecclesiarum Laudonenfis, dum ejus Episcopum Hincmarum sibi Romæ sisti iussit, bona sub Caroli Calvi Regis custodia & protectione esse voluit Adrianus secundus Pontifex, nimiumque protervè per Hincmarum Remensis iratum calamum respondit ille se esse Regem, non Castaldum, aut Vice-dominum Episcoporum. Etenim protectio ista est Regii officii pars adeò antiqua, ut de Eusebii Doryleensis in Phrygia Episcopi, qui à Dioscori Patriarchæ Alexandrini in Ephesino latrocinio violentis Romanam appellarat & fugerat, Episcopali substantia scribat ad Pulcheriam Augustam etiam Sanctus Leo magnus: *Ejus commendamus Ecclesiam, quam dicitur vastare, qui illi iniuste asseritur subrogatus.* Et ex hac custodia Guilielmus Rufus, Anglorum Rex, ansam cepit vacantium Ecclesiarum proventus invadendi, ac inferendi in Regium Ararium. Quam pessimam violentiam etiam alii Reges sunt æmulati. Electum ergo Episcopum aut Abbatem Rex investiens aut confirmans Ecclesiarum istius bona ponebat extra manus suas atque custodiam, tradebat investito, & dabat ipsorum administrationem. Et hinc etiamnum hodiè Tornacensis Ecclesiarum, quæ Gallicana consuetudine regi perseverat, Electus, antequam temporalia ad manum habeat & gubernet, debet supplicare Regi, ut is levet manum suam, custodiam, seu tutelam. Sola Papalis confirmatio illi non dat istorum administrationem. Etiam Græcorum Patriarchas, Episcopos atque Abbates fuisse mox post electionem antè consecrationem investitos, adducta superius testimonia docuerunt.

Antiquus tamen ille mos jam pridem est in Gallia mutatus. Olim Electus mox offerebatur Domino Regi seu investendus seu confirmandus, & accepto Prælatuæ dono statim administrabat temporalia. At verò postmodum Carnutenfis Ecclesiarum Capitulo, quod Goslenum Archidiaconum elegerat in Episcopum, ideoque ipsi & Regium assensum præberi & Regalia tradi supplicabat, apud Franciscum du Chesne respondit Sugerius Sancti Dionysii Abbas, & Regni pro

Ludovico septimo ad sacrum bellum profecto Vicarius: *Nos quantum ex parte Domini Regis, cujus vices agimus, facere habemus, huic electioni libenter assensum præbimus; de Regalibus autem, sicut in Curia Minorum Regum Francorum mos antiquus fuisse dignoscitur, cum Episcopum consecratus, & in Palatium ex more Canonico fuerit introductus, tunc ei reddentur omnia. Hic enim est redditionis ordo, & consuetudo, ut in Palatio statutus Regi, & Regno fidelitatem faciat, & sic demum Regalia recipiat.* Et hinc Lingonenfis Ecclesiarum Electum, qui à consecratione suspensus festinarat ad Regem, & Regalium investituram obtinuerat, graviter in litteris ad Innocentium secundum Pontificem arguit Sanctus Bernardus. Notanda sunt verba Abbatis Sugerii, *Mos antiquus fuisse dignoscitur: Utique à Calixti secundi tempore, ejusque cum Henrico quinto Imperatore Concordatis, solos Teutonici Regni Episcopos & electi personam assensus cepit ab investitura non solum natura distingui, sed etiam tempore separari. Antè hæc illius fuerat cæremonia & vestis. Et licet ista Concordata cum solo fuerint Imperio inita, fuerunt tamen ab aliis tunc Regnis admittæ, atque ita etiam Galliarum Reges cæperunt non amplius electos, sed solos consecratos investire.*

Verùm hisce obstat autoritas Brunonis Trevirensis Archiepiscopi, ab Henrico quinto ad cum Paschali secundo de investitura concordandum Legati in Galliam, ac in Conventu Catalaunensi coram ipso Papa & grandi utriusque partis Curia perorantis: *Talis est Domini nostri Imperatoris, pro qua mittimur, causa. Temporibus Antecessorum nostrorum, sanctorum & Apostolicorum virorum, magni Gregorii & aliorum, hoc ad jus Imperii pertinere dignoscitur, ut in omni electione hic Ordo servetur. Antequam electio in palam proferatur, ad aures Domini Imperatoris proferre, & assensum ab eo antè factam electionem assumere, deinde in Conventu secundum Canones petitionem populi & electionem Cleri assensum Imperatoris proferre, consecratur liberè nec Simoniacè ad Dominum Imperatorem pro Regalibus, ut annulo & virga investiat, redire, & fidelitatem & hominum facere.* Extant hæc apud Abbatem Sugerium in vita Ludovici Grossi Francorum Regis. Mendosa sunt, videnturque hoc modo restituenda. Respondeo autem Brunonem istum esse autoritatis modicæ. Quod enim hanc perorationem, variosque in malè accepto Episcopatu excessus recantare in Romana Synodo, & triennio pœnitere iustus fuerit à laudato Paschale Papa, testatur magnus Belgii Chronicon. Et quis unquam dividit à magni Gregorii tempore Laicam investituram fuisse in Ecclesia? Est fabula nimis manifesta. Quod item Henricus quartus, ac ipse quintus Henricus, & alii passim Germanorum Augusti, non consecratos, sed electos Antistites statim investiverint, & non nisi post investituram consecrari permisissent, est æquè mani-

manifestum. Nam & à Leone octavo datum, & Adriano primo affectum privilegia ita lucidè sonant. Quin & Calixtus secundus istud ipsum quoad Germaniarum Episcopos de Regalibus per Sceptrum investendos concessit. Fortitan ut Episcoporum saltem post consecrationem investendorum facultatem à Pontifice impetraret, ab Henrico Augusto in secretis mandatis Bruno habuit, atque ita vera falsis miscuit, & patenter erravit.

Iste tamen Galliarum mos obtinuisse videtur in foliis Episcopis. Etenim de Odone Electo Sancti Dionysii Abbate scribit apud Lucam Dacherium ejusdem Monasterii Chronicon: *In festo Sanctæ Scholasticæ facta fuit electio, & in ipsa die Odo recepit à Rege Ludovico octavo Regalia, à Domino Romano Cardinali & Apostolicæ Sedis Legato confirmatus fuit, & in crastino ab Episcopo Carnutenfî benedictus.* Non solum ante benedictionem, sed & ante Ecclesiastici Superioris confirmationem fuerunt Electo data Regalia. Eodem modo fuisse in Bernardi ad Bononi Cellam Abbatis promotione processum, adeoque illum esse antiquum Galliarum morem, lucet ex Epistola Sancti Fulberti Episcopi Carnutenfî. Regius enim consensus, ipsumque ornans & comitans seu per pedem seu per sceptrum investitura olim spectabant ad electionem, erantque ipsius postrema pars & complementum, ideoque non solum benedictionem, aut consecrationem, sed & confirmationem præcedebant. Calixti secundi & Henrici quinti Concordata eodem tenore videntur loqui de Episcopis atque Abbatibus. Ambigua tamen sunt, & posteriora investituram permittentia verba restringi possint ad solos Episcopos. Hinc illa forsitan antiquitatis tenax Gallia sic intellexit. Porro Innocentius tertius Pontifex varias variorum Regnorum circa hanc rem consuetudines redegit in unam regulam, statuens à nullo Electo vel sola temporalia, ab omni autem Confirmato & temporalia & spiritualia plene administrari. Hinc Regalium investitura aliam rursus induit faciem: & Episcopis, & Abbatibus fieri ubique cepit post acceptam ab Ecclesiastico Prælatu confirmationem. Et hoc more hodiè vivit omnis Latina Ecclesia.

Quæstio tertia est, an Laica Antistitum investitura fuerit olim folius Augustæ vel Regiæ Majestatis actus & dignitas, ideoque Ducibus aut Comitibus non permittis? Respondeo passim fuisse opus folius Majestatis. Etenim de Wicelino, citra Henrici Leonis Saxoniarum Ducis investituram in Aldeburgensem Episcopum per Hartvicum Bremensem Archiepiscopum consecrato, ideoque dura patiente ab irati Ducis violentia, scribit in Sclavorum Chronico Prefbyter Hemboldus: *Visum est Episcopo verbum istud, de accipienda per Ducem investitura, durum, eo quod esset præter consuetudinem. Episcopus enim investire solus Imperatoris Majestatis est.* Henricus Dux armis suis subactam omnem Sclavoniam fecerat Christianam, fundarat, atque dotarat Episcopales Ecclesias, ideoque investituram tanquam Patronus præ-

tendebat. Nihilominus nullis precibus, aut consiliis amicorum, nulla Ducalis manus violentia induci Wicelinus potuit, eique consilium roganti respondit etiam Hartvicus Metropolitana, ac omnis Ecclesia Bremensis: *Primum in hoc negotio pensari debet qualiter investituræ Pontificum Imperatorie tantum dignitatis sint permittæ, quæ sola excellens, & post Deum in filis hominum præminens, hunc honorem non sine favore multipliciter acquisivit. Neque Imperatores dignissimi levitate usi sunt, ut Episcoporum Domini vocarentur, sed compensarunt noxam hanc amplissimis Regni divitiis, quibus Ecclesia copiosius aucta decentius honestata, jam non vile reputet se ad modicum cessisse subjectioni, nec erubescat uni inclinari, per quem possit in multis nominari.*

Accipiendam à Duce investituram, ac præsertim faciendum illi manuale hominum Wicelino acerrimè diffuadet Hartvicus, suadens potius sustinenda perpetuum exilium, extremam pauperiem, & quavis calamitates. Dux enim fiscolem manum miserat in omnes Aldeburgensis Ecclesiarum possessiones. Et hinc Wicelinus tandem mutavit mentem, pergitque Hemboldus:

*Venit ad Ducem Dominus noster Episcopus Wicelinus, rogans pro Episcopatus sui promotione. Et fecit quod necessitas imperabat, & suscepit Episcopatum per virgam de manu Ducis. Ita Ducem plene placavit, & Episcopalem suam dignitatem insigniter ampliavit. Verum Hartvicus Metropolitana in proposito suo firmus perstitit usque ad inita inter Ducem & Fredericum Imperatorem Concordata, de quibus laudatus Hemboldus: *Dux apud Casarem obtinuit auctoritatem Episcopatus suscitare, dare, & confirmare in omni terra Sclavorum, quam vel ipse, vel Progenitores sui subjugaverant in clypeo suo & jure Belli.* Eoque privilegio Dux deinceps fuit usus. Quo etiam usum fuisse Britanniarum Comitum, liquet ex litteris Gregorii septimi Pontificis ad Rudolphum Archiepiscopum Turonensem. A Roberto item Flandriæ Comite Abbates consecrari investiri testatur Sanctus Anselmus. Quod item Robertus Normandiæ Comes & Episcopos & Abbates investiverit, testatur in variis Epistolis Sanctus Ivo Episcopus Carnutenfîs. Quod ipsum jus fuisse Campaniarum, Sclavoniarum, & Andegavorum Comitibus ostendit Petrus de Marca. Et hinc Gregorius septimus non solum in Imperatore, ac Regibus, sed etiam in Ducibus, Marchionibus, & Comitibus investituram damnavit.*

CAPUT III.

An Laica investitura sit Hæresis?

ESSE Hæresim adeò constanter olim docuit Goffredus Abbas Vindocinensis, ut ipsi Paschali secundo Pontifici, qui ut semetipsum

& Primatos Romanæ Ecclesiæ Cardinales à captivitate & mortis periculo redimeret, dictam investituram Henrico quinto coactus indulserat in civitate Castellana, intrepide scripserit: Cum Laicam investituram, quæ secundum traditiones Sanctorum Patrum Hæresis comprobatur, Ecclesia non contradicit, sed præcipit, cum corrumpitur ipsa muntribus, cum seculari potestati subiicitur, fides, castitas, & libertas ei simul aufertur. Et quæ vitam non habet, non immeritò mortua creditur. Hujus mortis Authorem vel novissimum Ecclesiæ membrum credere, etiam si Pastor videatur, errare est. Huic errori quicumque inhæserit, merebitur ab ipsa vitæ radice præcidi. Super his autem si quis aliter senserit, non est Catholicus. Manifestetur, & veritatis argumento probabitur esse Hæreticus. Tolerandus quidem est Pastor, ut Canones dicunt, pro reprobis moribus; si verò exorbitaverit à fide, jam non est Pastor, sed Adversarius, à quolibet peccatore tantum Catholico detestandus. Affirmat Pontificem esse lapsam in Hæresim, Ecclesiæ fidem, & cum castitate libertatem ab illo eversam, amissam Papalem potestatem, imò & Christianam communionem, ideoque ipsum sine penitentia & Synodali autoritate non posse erigi ac reparari. Et pergit: Sunt quidam Episcopi, quos nec Clerus nec populus elegit, sed eos tantum Laica persona investivit. Hi contra Catholicorum statuta Patrum, & maxime contra veridicam beati Gregorii septimi Papæ vocem, qui pro defensione hujus fidei mortuus est in exilio, investituram palliantes, eam negarent esse Hæresim verbis ad seducendum compositis, si possent. Eorum argumenta affirmat esse stateras dolosas. Addit Paschalem Pontificem, qui & suam & omnium Cardinalium mortem sustinere debuerat, nullo incussi metus, aut factæ dispensationis furore purgari; quod fidei causa nec timorem admittat, nec dispensationem. Sensum suum lucidius exponit in litteris ad Rainaldum Episcopum Andegavensem. Qui cognoscere voluerit, quid Catholica & Apostolica Ecclesia de investitura senserit, quid docuerit, quid judicaverit & constituerit, legat in primo Capitulo illius Concilii, quod tempore Gregorii septimi Papæ factum est. Et ibi omnes Clericos, qui de manu Laici investituram suscipiunt, Hæreticos vocatos, & ideo damnatos esse & excommunicatos inveniet. Licet enim alia Hæresis de investitura dicatur, alia Simoniacæ, ista tamen, quæ de investitura dicitur, contra Sanctam Ecclesiam fortius jaculatur. Ibi enim imprimis omnis Ecclesiasticus Ordo confunditur, quando hoc, quod à suo Consecratore in Ecclesia cum orationibus dari debet, à seculari potestate prius accipitur. Quod Sancti Apostoli non solum interdixerunt, verum etiam omnes illos, qui Ecclesiam per secularem potestatem obtrinent, à Christo sibi tradita potestate damnaverunt. Et merito Apostoli iudicio Spiritus Sancti hanc Hæresim in ipso Ecclesiæ principio damnare decreverunt, quam longo post tempore ex parte diaboli nascituram esse præviderunt. Cum igitur Laico & investitura, & omnis etiam Ecclesiasticarum rerum disponendarum facultas à Spiritu Sancto, qui in

Lib. 1.
Epist. 7.Lib. 3.
Epist. 11.

Apostolis loquebatur, negata sit penitus & interdicta, qui investituram à Laico suscepit, non jam contra Apostolos tantum, imò contra Apostolorum Dominum, quod sanctum est canibus exponit. Investitura enim, de qua loquimur, Sacramentum est, id est, sacrum signum, quo Princeps Ecclesiæ, Episcopus scilicet, à cæteris hominibus discernitur pariter atque dignoscitur, & quo supra Christianum gregeum cura Pastoralis ei tribuitur. Hanc investituram ab illo suscipere debet, à quo & consecrationem habet. Illum siquidem prius oportet consecrari, deinde verò tanquam Ducem Ecclesiæ sacris insignibus decorari. Siquis cultibet seculari ista licere putat, errat. Quod si defendere nititur, Apostolorum doctrinam & Sancti Spiritus sensum annullare nititur: unde Hæreticus esse nullatenus dubitatur. Episcopi per virgam & anulum investituram, quod cum certis orationibus ab Episcopo Consecratore fiat inter Missarum & Episcopalis consecrationis solemniam, dicit esse Sacramentum seu ritum Sacramentalem, privative spectare ad solos Episcopos, per vulgares Apostolorum Canones interdicti Laicis, grandi sacrilegio ab ipsis attentari, ideoque omnem, qui istud à Laico legitime fieri asserit, palam esse Hæreticum Apostolici dogmatis prævaricatorem. Ex hoc principio investituram, quam supra in litteris ad Paschalem Papam quasi dixerat ex adjuncta dumtaxat Simoniacæ & manuali Laico hominibus esse Hæresim, etiam per semetipsam affirmat esse scabiem & lepram; & quidem Simoniam, Hæresim omnium pessima, pejorem. Quæ omnia pluribus confirmat in Opusculis de Simoniacæ, de Episcoporum consecratione, & de Laicorum investitura: Investituram per virgam & anulum accipere nisi à suo Consecratore, manifestum est esse damnosum. Quia nulli Laico licet illa Ecclesiæ Sacramenta dare, sicut ei non licet Episcopum consecrare. Et infra: Alia est investitura, quæ Episcopum perficit, alia, quæ Episcopum perficit. Illa ex divino jure habetur, ista ex jure humano. Subtrahere jus divinum, spiritualiter Episcopos non creatur; subtrahere jus humanum, possessiones amittit, quibus ipse corporaliter sustentatur. Non enim possessiones haberet Ecclesia, nisi sibi à Regibus donarentur, & ab ipsis, non quidem divinis Sacramentis, sed possessionibus terrenis investirentur. Possunt itaque Reges sine offensione post electionem Canonicam & consecrationem, per investituram Regalium in Ecclesiasticis possessionibus concessionem, auxilium, & defensionem Episcopo dare. Quod quolibet signo factum extiterit, Regi vel Pontifici, seu Catholice fidei non nocet. Factam de ipso Episcopatu per anulum & baculum à facta de Episcopali possessionibus per quodvis aliud symbolum investitura distinguit. Primam vult esse Sacramentum, seu ritum Sacramentalem, adeoque attentari non posse à Laico; posteriorem fatetur esse actum civilem, ideoque ad Reges pertinere. Facientiam vult post factam consecrationem. Tam in dictis opusculis, quam in laudatis ad Rainaldum Episcopum litteris persequitur: Hæc præterea Hæresis de investitura, si rectè perspicatur

datur, etiam Hæresis Simoniacæ esse, viva & vera ratione probatur. Namque secularis potestas sibi vendicare non nititur investituram, nisi ut per hoc pecuniam extorqueat, aut quod est gravius, sibi inordinatè subiectam officiat Pontificis personam. Hinc enim, ut supra ab Hemboldo Presbytero audivimus, Imperator investitis vocari volebat Dominus Episcoporum. Fateri id nolentem Episcopum Henricus sextus per suos iussit alapis cædi & pedibus conculcari. Episcoporum dignitati, sacris Canonibus, legique divinæ adversantur similis dominatus & subiectio, ideoque investituram, quæ ab illis separari non potest, & pro ipsis datur, Goffredus dixit non posse non esse Simoniam. Ejusdem sententiæ fuit Joannes Lugdubensis Archiepiscopus in litteris apud Sanctum Ivonem Carutensem Episcopum extantibus, ad Daimbertum Metropolitanum Senonensem: Licet exteriores investituras per Laicos factas non satis propriè Hæresis nomine censeamus; sentire tamen ac defendere fieri debere, in dubitata Hæresis est. Distinguit investituram facti manulem, & investituram juris, seu jus investendi: Priorem fatetur sine Hæresi posse attentari à Regibus, verum illius faciendi jus ipsis adscribere vult esse manifestam Hæresim. Et consenserunt plures per Galliam Episcopi: quotquot ob concessas Henrico quinto investituras Paschalem secundum voluerunt uti lapsam in Hæresim esse degradatam, & talem Synodaliter declarandam.

Ep. 37.

Ep. 8. &
24.

Epist. 60.

Verum ab hac opinione & factione alienissimus fuit laudatus Ivo, utpotè à Philippo Francorum Rege per baculum & anulum investitus, ideoque nolens audire Hæreticum, ad Hugonem Lugdubensis Ecclesiæ Primate, qui Daimbertum Senonensem Ecclesiæ Electum ob acceptam ab eodem Rege investituram confirmare volebat, & à consecratione suspenderat, scribit: Quod scripsisti prædictum Electum investituram Episcopatus de manu Regis accepisse, nec relatum est nobis aliquando ab aliquo qui viderit, nec incognitum. Quod tamen si factum esset, cum hoc nullam vim Sacramenti gerat in constituendo Episcopo, vel admissum vel ommissum quid fidei, quid sacræ Religionis officiat, ignoramus, cum post Canonicam electionem Reges ipsos Apostolica auctoritate à concessione Episcopatus prohibito minime videamus. Uti Canonicam electionem præcipi, ita Regium, quem Episcopatus donationem tunc titulabat Ecclesia, de ipsa consensum admitti ait & ostendit à sacris Canonibus, & prosequitur: Quæ concessio sine fiat manu, sine nutu, sine lingua, sine virga, quid refert? Cum Reges nihil spirituale se dare intendant, sed tantum aut votis petentium annuere, aut villas Ecclesiasticas, aut alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent Ecclesiæ, ipsis Electis concedere. Adversus Goffredum asserit Regiam investituram nullatenus esse Sacramentum, aut ritum Sacramentalem, sed dumtaxat Regii in electionem & Electi personam consensus civilem ritum, quo nihil spirituale detur, sed sola Ecclesiasticarum Regalia de Regiæ manus custodia & tutela

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

emancipentur. Eandem sententiam tuetur in litteris ad Joannem Hugonis Successorem: Quod quidam investituram Hæresim vocant, cum Hæresis non sit nisi error in fide, & fides & error ex corde procedunt, investitura verò illa, de qua tantus est motus, in solis est manibus dantis, & accipientis, quæ bona, & mala agere possunt, credere vel errare in fide non possunt. Si quis verò Laicus ad hanc prorumpit infamiam, ut in datione & acceptione virgæ putet se tribuere posse Sacramentum vel rem Ecclesiastici Sacramenti, illum proferus judicamus Hæreticum, non propter manulem investituram, sed propter præsumptionem diabolicam. Distinguit Laicam & Ecclesiasticam investituram: Illam merè manulem, & nullius Sacramenti donativam; hanc verò Sacramentum Ecclesiasticum seu ritum Sacramentalem affirmat, ideoque nec attentari à Regibus, nec sine Hæresi posse attentari. Quisquis enim Sacramentales Ecclesiæ ritus asseverat legitime fieri à Laico, est cum Ozia Rege leprosus & manifestus Hæreticus. Nequaquam tamen Goffredo Abbati & Joanni Primati, manulem quidem investituram ab Hæresi excusantibus, sentire autem & defendere fieri debere asseverantibus esse Hæresim manifestam, Sanctus Ivo consentit: Inter sacram intra Missarum solemniam & inter Regiam in Palatio factam investituram dicit esse discrimen grande, ideoque hujus jus Regibus omnino posse citra Hæresim adscribi. Quod ipsum probat & alio argumento: Ad hæc si investitura hæc Hæresis esset, et renuntians sine vulnere ad eam redire non posset. Videmus autem in partibus Germaniarum & Galliarum multas honestas personas purgato isto nequeo per quamlibet satisfactionem Pastorales virgas reddidisse, & per manum Apostolicam resutatas investituras recepisse. Quod Summi Pontifices minime fecissent, si in tali investitura Hæresim & peccatum in Spiritu Sanctum latere cognovissent. Antiquus Ecclesiæ Canon lapsos in Hæresim Episcopos & Clericos degradabat sine reparationis spe, perpetuoque figebat inter Laicos; at verò Laicè investitos Antistites, qui penitentes acceptum à Rege anulum & baculum resignabant Pontifici, idem Pontifex passim de iisdem mox revestiebat, reddebatque Prælatum. Plurima sunt ejusmodi exempla. Ex ipsis concludit Ivo nullam Hæresim in Laica investitura posse latere. Ex Daimberti Metropolitanæ & totius suæ Senonensis Provinciæ nomine adversus Joannem Primate Lugdubensem & ipsi adherentes Episcopos, Paschalem secundum Pontificem ob redditas Henrico quinto Imperatori investituras, tanquam Christianæ fidei prævaricatorem Hæreticum, & totius Ecclesiæ scandalizatorem, volentes degradare, scribit multa, Pontificem non solum ab Hæresi, sed & à gravi delicto excusare conatus argumento vario, & adjungit: Non videtur nobis utile consilium ad illa Concilia convenire, in quibus non possumus eas personas, contra quas agitur, condemnare vel judicare.

Epist. 236

Ep. 92

X 2

re,

re, quia nec nostro nec ullius hominum probantur subjacere iudicio. Unde nos constat esse immunes, si eorum facta oris gladio ferire formidamus, cum ipse mediator obedire eis præcipiat, etiam si tales sint, quales erant Pharisei, scilicet, quæ ad Cathedram pertinent, vella præcipiant, ea verò minimè faciant. Ait Pontificis personam nulli hominum subjacere iudicio, & à nullo ob morum prævaricationem posse damnari, aut judicari, ideoque indictæ ad Paschalem secundum degradandum Synodo noluit interesse. Quæ est antiqua & perpetua pietas Gallicanæ Ecclesiæ. Paradoxa fuit Goffredi Abbatis sententia: affirmat enim omnem Ecclesiam, quæ investituram dudum probavit aut certe toleravit, in Hæresi forduisse.

Quæstio est, an investituræ damnatio fuerit legitima & Ecclesiæ conveniens? Hæsitavit hic Sanctus Ivo Carnutenis, Gregorii septimi, ac etiam Urbani secundi Decreta curavit adeo parum, ut de ipsis scribat ad Hugonem Primatem Lugdunensem: *Quantum intelleximus*. Ea namque nunquam viderat, ideoque ipsorum tenorem distinctè ignorabat. Dandum in Canonicas electiones & electos Antistites consensum dicit Regibus à Romana Ecclesia semper fuisse permissum, & prosequitur: *Sive fiat manu, sive nutu, sive lingua, sive virga, quid refert? Investituram affirmat esse rem indifferentem, ex ejus damnatione plurimos fuisse vexatos, spoliatas Ecclesias, gravissima exorta scandala, divinum Regnum & Sacerdotium, sine quorum concordia res humanæ nec incolumes esse possint, nec tutæ. Hocce motus investituræ malo credit esse longè peiores, ideoque ipsam fuisse potius dispensatoriè tolerandam, quam concutienda Regna omnia & Ecclesias totius Occidentis. Ad dicit & aliud ex ista damnatione malum: Videmus aulos aut penè nullos pro hujusmodi transgressione damnatos. Investitos Antistites passim non damnabat, sed vexabat solummodò, & ad Pastorale pedum sibi modico tempore resignandum cogebat Romana Ecclesia, Hinc tot ab ipsa motus concitatos Ivo dixit esse sine fructu. Et pergit: Videmus quoque miseros Episcopos & Abbates nec ruinis morum aut murorum rescindendis velle vel posse vacare, solum ad hoc intentos, ut possint sibi aliquam linguam magniloquam amicam facere, cujus mundanis se possint utcumque defendere. Proscriptas à Romana Sede investituram Reges violenter sustinebant, & ad ipsarum non solum susceptionem, sed etiam defensionem animabant & cogebant Ecclesiarum Electos. Hinc hi omnem Ecclesiasticam substantiam & curam dissipabant in lites & Advocatos, muros autem & mores negligebant. Prosequitur Ivo: Multi quoque Electi, qui gratuitam & Canonicam habent electionem, qui hujusmodi dilationibus vel fatigationibus impediuntur, comparatis sibi pecunia mediatoribus & prolocutoribus, ne turpem patientur repulsam, in Simoniacam aliquando offendunt consecrationem. Electos, si investiantur à Regibus, Romanus Pontifex, nisi investiantur, Reges passim consecrari vetabant: hinc illi quasi pro redimenda vexa effundebant Ecclesiæ thesauros, atque ita Simoniam, de qua investitura accusabatur, investituræ dam-*

natio frequenter inducebat. Hinc Ivo concludit: *Cum omnis institutio Ecclesiasticarum legum ad salutem referenda sit animarum, istarum institutionum transgressiones aut districtius essent corrigende, ut salutem prodesse, aut interim silentio premende, ne spiritualia vel temporalia commoda supra dictis modis impedirent. Nec ista dico tanquam velim adversus Sedem Apostolicam caput erigere, vel ejus salutaribus dispositionibus obviare, vel meliorum sententiarum præjudicium facere, si vivis nitantur rationibus, & evidentioribus veterum Patrum auctoritatibus. Sed hoc vellem cum multis mecum pietatis sententibus, ut Romanæ Ecclesiæ Ministri, tanquam probati Medici, morbis sanandis intendere, & non ab risoribus suis audirent, Culicem excolantes, & camelum deglutientes, mentam, rutam, cimum; & anetum decimatam, graviora autem legis præcepta prætermittitis. Cum per totum penè mundum flagitia & facinora videamus publicè perpetrari, nec ea à vobis aliqua justitiæ falce rescari.*

Verùm ista scribendi ac loquendi libertas Romanam Ecclesiam graviter offendit. De omnibus suis in ipsam meritis Sanctus Ivo fuit periclitatus. Hinc scribit ad Urbanum secundum: *Audivi Dulcedinem vestram in me amaritatem, Serenitatem vestram adversus me turbatam. Audi vi, & conturbatus est venter meus, & ossa mea conturbata sunt. Longam pro adducta ad Hugonem Primatem Epistola texit Apologiam. Et ad Henricum Angeliacensis Monasterii Abbatem scripsit: De investituris Ecclesiarum, quas Laici faciunt, sententiam præcedentium Patrum, Gregorii septimi & Urbani secundi, quantum in me est, laudo, confirmo. Quocumque autem nomine talis pervasio propriè vocetur, eorum sententiam, qui investituram Laicorum defendere volunt, Schismaticam iudico. Et ad Joannem Primatem Lugdunensem: Si congrua volumus rebus dare nomina, possumus dicere, quod manualis illa investitura per Laicos facta, alieni juris est pervasio, & sacrilega præsumptio, quæ pro libertate Ecclesiæ & honestate, salvo pacis vinculo, si fieri potest, funditus abscindenda est. Ubi ergo sine Schismate auferri potest, auferatur, ubi sine Schismate auferri non potest, cum discreta reclamazione differatur. Apostolica increpatio Ivoni dedit intellectum. Exinde enim sententiam, quæ Laicas defendebat investituram, licet non Hæreticam, semper tamen afferat adversam Ecclesiasticæ libertati, & Schismaticam, utpotè quæ grassantis tunc inter Sacerdotium & Regnum Schismatis esset origo & fomentum.*

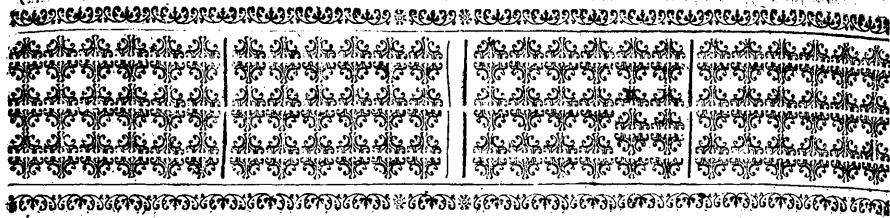
Investituræ incommoda eleganter in Augustinæ Ecclesiæ Chronico exponit Sigismundus Monachus: *De facili advertere potest quilibet Historiam peritus, quæ causa fuerit, ut ad hæc sacra Religio ac disciplina Clericalis per totam Germaniam offuscaretur. Nam investitura, quam tenebant pertinaciter Imperatores, venale fecerat Sacerdotium & omnia sacra. Mox enim ut aliquis Prælatorum decessit, annulus & Pastoralis virga Imperatori destinabantur, qui aut munus à manu, au ab obsequio, aut à falsa adulatione accepit. Tradebantur enim non fugienti Gregorio, aut renitenti Ambrosio, vel Ecclesiam visitanti Nicolao, sed se Simoniacè ingerenti. Fræ-*

quentabant sub ea spe Cæsaris Comitatum filii Principum, qui ex armis ad sacra, ex curia ad Ecclesiam intrudebantur, non regendam, sed dilacerandam; non intrantes per ostium, sed per posticum. Nec fiebat examen de litteris, sed quantum daret de loculis. Ita sequebatur dissolutio Cleri, dum feret solutus Principi. Non curabatur charta, dum quaererent splendida arma. Quæ mala in illis præsertim Regionibus, ubi investituræ accedebat Regia nominatio, sunt grassata. Hinc non solum legitime electos, sed & consecratos Antistites fuisse quandoque extrusos à Simoniacis Regibus, intrusosque ac istis superordinatos Simoniacos, testatur & queritur apud Dodechinum Abbatem Pontifex Paschalis secundus. Quales querelæ passim occurrunt apud mediorem Scriptores sæculorum. Hinc igitur & Regiam nominationem & investituram potenter proscriptis Gregorius septimus: Sacerdotii & Regni duram discordiam, & gravia inde exorta mala existimavit nominationis ac investituræ malo esse longè minora.

His obstare videtur per Guidonem Archiepiscopum, & Paschalis secundi in Gallia legatum celebrata Viennensis Synodus. A memorato Pontifice redditas Henrico investituram damnat rigidissime, & adjungit causam: *Dictante Spiritu Sancto, investituram omnem de manu Laica Hæresim esse judicamus. Adunata istic fuit omnis Gallicana Ecclesia, iudicium suum confirmari petit, & pergit ad Paschalem: Illud cum debita reverentia vestræ suggerimus Pietati, quod si nobiscum in his steteritis, si hoc, sicut rogamus, confirmaveritis, si deinceps ab illius crudelissimi Tyranni & nuntiorum ejus litteris, locutione, muneribus abstineritis, unanimiter nos, sicut decet, habebitis filios & fideles; si verò, quod minimè credimus, aliam viam aggredi cœperitis, & nostræ Fraternalitatis assertiones roborare nolveritis, propitius sit nobis Deus, quia nos à vestra Subjectione & obedientia repellatis. Quod nempe Laica investitura sit Hæresis, ideo-*

que illius admissio Papam Papatu exuat, manderque ejus communionem ab omnibus deferendam. Et ex hujus Synodi auctoritate Joannes Launojus in Epistola ad Ludovicum Maresum asserit Romanum Pontificem circa dogma non esse immobilem. Addit illum Archiepiscopum Guidonem postea fuisse Papam Calixtum secundum, & istam Synodum ab ipso non fuisse cassatam. Respondeo hanc forsitan esse Synodum, ad quam à Joanne Lugdunensium Primate fuit invitatus, & accedere noluit Sanctus Ivo Carnutenis Episcopus. Quidquid sit, hujus illa iudicium secuta est: In Papale caput non misit degradationis manum, sed suam dumtaxat de investitura sententiam postulat firmari, & deferri Imperatorem Hæreticum, minitata illum, si huic communicare pergeret, tamquam Hæretico contagio pollutum fore à se deferendum. Facta fuit hæc Synodus istius sæculi anno decimo aut duodecimo, & ad quintum decimum annum scribit in sui Cœnobii Chronico Rudolphus Abbas Sancti Trudonis: *Hoc tristi, utique de redditibus Henrico per Paschalem investituræ, nuntio & polluta fama pervolante ad Gallicanam Ecclesiam, sine omnimoda factio Conventu Imperatorem excommunicant, & quod sub tanto sacrilegio & violentia factum fuerat damnant. Dominus verò Papa, quod in reconciliatione Imperatori promiserat, non violavit, sed Ecclesiam Gallicanam, omnesque filios Romanæ Ecclesiæ, pro injuria Romano Pontifici facta, clavibus Beati Petri Apostoli uti non prohibuit. Lucidè affirmat Viennensem Synodum non placuisse cæteris Galliarum Episcopis, fuisse circumductam, & omnes istius Ecclesiæ iras & vires in Henricum converfas. An Romanus Episcopus sit in fide immobilis, hinc non potest definiri. Paschalis enim secundi lapsus fuit Sancti Petri Apostoli in Judaicam simulationem lapsi similis, de quo Tertullianus in libro Præscriptionum: *Conversations fuit vitium, non prædicationis.**

SANCTI LEONIS NONI REMENSE CONCILIUM.

CANON PRIMUS.

NE quis sine Electione Cleri & Populi ad Regimen Ecclesiasticum proveheretur.

SCHOLION.

Git Canon in Regias, tunc passim grassantes, Episcoporum & Abbatum nominationes: Canonicas à Clero & Populo faciendas electiones vult plenè restitutas. Licet etiam Presbyteri & Diaconi, quod Hierarchiæ seu Ecclesiastici Præfecti sint, pari olim forma eligerentur, variis tamen in locis ad solius Episcopi iudicium paulatim transiit ista provisio, ideoque de solis Episcopis & Abbatibus, apud quos solos jam principaliter est Ecclesiasticum

Regimen, Canon est intelligendus. Notanda sunt verba, *Electione Cleri & populi*: Evertunt Theodori Balsamonis ad tertium Nicænum, & ad duodecimum Laedicensium Canonem Scholia, assententia Populum per dictos Canones ab Episcoporum electionibus fuisse exclusum. Nempe suo tempore illum exclusum vidit Balsamon, ideoque morem istum antiquissimum Canonum pigmento studuit fucare. Quod enim etiam Græcorum Populus dudum post istas Synodos eligendis Episcopis intervenerit, possit lucidè ostendi. Eum in Gallicana Ecclesia excludere conatus est etiam Hincmarus Metropolitæ Remensis: at non potuisse præfens Canon demonstrat.

CANON II.

NE quis sacros Ordines, aut Ministeria Ecclesiastica, vel Altaria emeret aut venderet. Et si quis Clericorum quilibet eorum emisset, id cum digna satisfactione suo Episcopo redderet.

SCHOLION.

Graffantem tunc in omni Latina Ecclesia Simoniam Canon extirpat, loquiturque

cum secundo Canone Chalcedonensi, non solum sacras Episcoporum & Clericorum Ordinationes, sed etiam Ecclesiasticorum Officialium promotiones vetans pecunia fieri, seu emi, aut vendi. Per Ecclesiastica enim Ministeria, Ecclesia

clesiastica Theaurarii, & Economi, ac alia id genus officia, per Altaria autem Canon intelligit Ecclesias Parochiales. Certè apud Gratianum existat insignis ad Lucensis Ecclesiæ Clerum & Populum Epistola, qua Alexander secundus

Pontifex ex Chalcedonensi Canone hæc omnia confirmat. Etiam pœna, qua ejusmodi emptor pœnitere, sacras merces Episcopo suo reddere, seu ab ipso degradari jubetur, desumpta est ex Canone Chalcedonensi.

CANON III.

NE quis Laicorum Ecclesiasticum Ministerium vel Altaria teneret, nec Episcoporum quis consentiret,

SCHOLION.

Prima Canonis pars renovat sexagesimum quartum capitulum Herardi Archiepiscopi Turonensis: *Laicis, quamvis Religiosis, de Ecclesiæ negotiis disponendis nulla tribuatur facultas, quia ad ipsorum damnationem pertineret.* Et capitulum Isaaci Lingonensis Episcopi: *Laicis, quamvis Religiosis, nulla tamen de Ecclesiasticis facultatibus, vel de Deo dicatis hominibus aliquid disponendi attribuitur facultas.* Ecclesiæ Economum deinceps non Laicum, sed Clericum esse mandant ex Chalcedonensi Canone etiam secunda Hispanensis Synodus, & quarta Toletana, adduntque causam: *Indecorum est Laicum esse Vicarium Episcopi, & seculares in Ecclesia judicare.* Et certè vigesimus sextus Chalcedonensis Canon Ecclesiæ Economum mandat è proprio ejus Clero creari, & Theodorus Balsamon dat rationem: *Ut est verisimile, ante præsentem Canonem plures Episcopi Laicos faciebant Economos.* A Canone affirmat corrigi hunc abusum. Quod ipsum repetit in Scholio ad Canonem undecimum secundæ Synodi Nicænæ. Est inter vulgares Apostolicus Quadragesimus primus Canon, & antiquum statutum Synodi Antiochenæ. Hinc etiam Xenodochia Episcopo plenè subesse, eorumque Præfectos & Curatores esse Clericos, aut certè à publicis judiciis exemptos Religiosos sanxit Gregorius Magnus. Et Sanctum Joannem Chrysofomum, quod eis non solum Presbyteros præfesse, sed etiam ipsorum Parabolanos seu servitores jufferit esse cælibes, in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono laudat Palladius Episcopus Helenopolitanus.

Vox, *Ecclesiasticum ministerium*, est æquivoce. Neque enim solum Ecclesiasticæ functionis officium significat, sed insuper Ecclesiasticam substantiam. Etiam sacra vasa, aliaque Ecclesiæ ornamenta dicuntur ministeria. Porro invasam Ecclesiasticam substantiam in militum stipendia, aliosque profanos usus transcribere est antiqua Barbarorum Regum violentia, præsertim Caroli Martelli Francorum Principis, de quo magnum Belgii Chronicon: *Carolus Martellus Dux Lotharingiæ & Brabantiæ vicioriosissimus, propter assiduitatem bellorum decimas Ecclesiarum Laicis tradidit, atque pro hoc maxime solo est in æternum damnatus. Nam Sanctus Eusebius,*

*Aurelianensis Episcopus, quem idem Carolus in exilium truserat, & qui in Monasterio Sancti Trudonis requiescit, in oratione postus, & ad alterum seculum raptus, inter cætera, qua Domino ostendente conspexit, vidit ipsum Carolum in inferno torqueri. Cui causam interroganti responsum fuit à ductore Angelo, Sanctorum judicio, qui in futuro judicabunt cum Domino, & quorum res abstulit vel divisi, ante illud judicium anima & corpore sempiternis suppliciis fuisse deputatum, & simul cum suis peccatis recepisse pœnas propter peccata omnium, qui res suas amore & honore Dei ad loca Sanctorum in luminaribus divini cultus, & alimoniis pauperum & servorum Christi, pro animarum suarum redemptione tradiderunt. Qui in se reverfus Sanctum Bonifacium Moguntia Archiepiscopum, & Fulradum Sancti Dionysii Abbatem ad se vocavit, eisque talia dicens jussit; ut ad sepulcrum Caroli irent, & si corpus illius ibidem non invenirent, ea qua dicebat vera esse crederent. Qui pergentes ad locum, ubi Caroli corpus humatum fuerat, sepulchrumque ejus aperientes, viderunt exeuntem inde Draconem, totumque interius denigratum invenerunt, ac si fuisset exustum. In Senonensis Monasterii Chronico confirmat Richerius Monachus. Caroli Martelli, quem malè vocat Carolum Calvum, tumulum in Sancto Dionysio & sarcophagum accuratè describit, & pergit: *In hoc Philippum primum Francorum Regem cum sepelire disponent, aperto subterori sepulchro, nihil penitus præter carbones mortuos, quibus totum plenum erat, invenerunt. Quod videntes qui illud aperuerant, admirati sunt valdè. Dicebant enim, quod carbones illi inventi, quia idem Rex Ecclesiis decimas abstulerat, significarent illum in carbonibus inferni fore sepultum. Quare recludentes ita dimiserunt, & in alio loco Regem Philippum condignè sepeliverunt.* Quæ omnia in litteris ad Ludovicum Germaniæ Regem, per Hincmarum Remensem Archiepiscopum, virum eruditissimum & Apocryphorum strenuum hostem scriptis, Carisiaca Synodus confirmat. An tamen plenè vera sint, graves Scriptores certant, & lis sub Judice adhuc pender. Certè aliud scribit Monasterii Fontanellensis Chronicon: *Carolus correptus febre in Carisiaca villa in pace obiit, sepultusque est in Basilica Sancti Dionysii Martyris.* Et breve Chronicon Sancti Dionysii: *Translati sunt Reges in dextro choro, scilicet Ludovicus Rex filius Dagoberti, Carolus Martellus Rex, &c. Si corpus ejus à Sancto**

lib. 11. c. 9.

Cap. 9.

C. 24. 25.

lib. 3. c. 17.

Cap. 7.

l. 7. c. 11.

A. 1264.

Sanctorum Eucherii & Bonifacii tempore fuerit in inferno, tertio decimo sæculo transferri non potuit, nec ipse in pace esse defunctus. Quidquid sit, Sanctos Episcopos affixit, Ecclesias & Monasteria Clericis vacavit & Monachis, ipsorum decimas & alias possessiones invasit, tradidit militibus in stipendia, atque ita desolatus est ac penè destruxit omnem Franciæ Christianitatem. Hinc animæ suæ timens filius Carolomannus dimisit Regnum, ignotus abiit in Italiam, ac primum in Sancti Sylvestri Monasterio propè Romam, deindè in Cassinensi cœnobio induit Monachum, egitque humillimam pœnitentiam. Alter Caroli filius Pippinus Sancti Bonifacii, à quo in Regem unctus, monitis & iussis obtemperans, Patris facinora correxit pro viribus, sua Ecclesiis & Monasteriis utcumque reddidit, cum Clericis & Monachis Episcopos, Christianitatemque & Ecclesiasticam disciplinam reduxit per varias Synodos ac reparavit. Ejus filius Carolus Magnus, nepos Ludovicus Pius, & reliqua ejus posteritas imperfectum ipsius opus utcumque compleverunt. Dico, *Utrumque*: Quod enim etiam Pippinus, Carolus Magnus, Ludovicus Pius, Carolus Calvus, aliique Reges hac in parte excesserint, lucidè possit ostendi. Quod Pippinus Lingonensis Ecclesiæ bona fratri suo Remigio, & omnes Besuensis Monasterii possessiones cuidam suo, per divinam vindictam pessimè postmodum extincto, scorto dederit, in ejusdem Monasterii Chronico affirmat Joannes Monachus. Quod Ludovicus tertius Rex omnia Ecclesiarum bona ad se spectare, & suo nutu etiam in Laicos distribuenda voluerit, queritur & increpat Hincmarus Metropolitæ Remensis. Vix est Gallicana Synodus, quin statuerit in istam sacrilegam rapinam, quæ post extinctum Caroli Magni genus & commissâ in Formosum Pontificem scandala nimium recruidit, & duras Caroli Martelli manus reduxit etiam in Italiam, ac ipsam Romanam Ecclesiam, de qua Guilielmus Malmesberienfis: *Papa Gregorius sextus ita Romani Apostolatus statum per incuriam Antecessorum suorum diminutum invenit, ut præter pauca oppida urbi vicina, & oblationes Fidelium, penè nihil haberet, quo se sustentaret.* Laici Principes omnia invaserant. Addit de ipsis Fidelium oblationibus: *Super ipsa Sanctorum & Apostolorum & Martyrum corpora, super sacra Altaria gladii nudabantur, & oblationes accedentium vixdam appositæ de manibus abripiebantur, abreptæ in comestiones & scortorum abusiones consumebantur.* Corrigrere cœpit laudatus Gregorius, verum ob Simoniacæ intrusionis suspicionem ab Henrico tertio Imperatore deportatus in Germaniam, non perferat. Etiam Clementem secundum & Damasum secundum brevior in Papatu vita impediit. Hinc in opus istud à Deo electus Leo nonus edidit præsentem Canonem, quo nulla Ecclesiarum seu officia seu bona voluit detineri à Laicis, nullumque Episcopum in talem detentionem consentire.

Quid in secunda Canonis parte intelligatur per Altaria, exponit in Nemaufensi Synodo

Urbanus secundus. *Ecclesia vel decima, quæ vulgari vocabulo Altaria nuncupantur.* Et in litteris ad Ulgerium Andegavensem Episcopum Goffredus Abbas Vindocinensis: *Ecclesie, utique Parochiales, vulgari vocabulo Altaria nuncupantur.* Frequentissima apud mediorem sæculorum Canones & Scriptores est ista vocis acceptio. Reperitur & apud antiquos. Nam Carthaginensem Sancti Cypriani Basilicam Sanctus Augustinus & omnis Africana Ecclesia passim vocarunt mensam seu Altare Sancti Cypriani. Unicum Altare habebat olim omnis Basilica, quem morem constanter adeo tenent etiamnum hodiè Græci omnes, ut duo Altaria nulli permittant, nisi quæ debeat sibi & nobis Latinis esse communis. Nostros enim Altaribus ægrè volunt communicare. Altare est totius Basilicæ fundamentum: Significat enim fidem, basim & radicem totius nostræ justificationis, per quam in viva & vera Dei Tempa consecramur. Hinc uti justus ex fide, ita Basilica vivit ex Altari; Uti excussa fides totam nobis justitiam, ita Altaris destructio aut motio destruit omnem Basilicæ sanctitatem, reparandam nova consecratione. Sic habet Canon antiquus. Et uti totam Christianam justitiam Apostolus quandoque vocat fidem, ita totam Basilicam rectè titulamur Altare. Porro de Laicis Ecclesiasticorum bonorum suo tempore raptoribus scribit Sanctus Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis: *Nunc non solum possessiones Ecclesiasticas, sed ipsæ etiam Ecclesie cum possessionibus veniuntur.* De fundatis ac dotatis Ecclesiis laudat suos Majores, & profertur: *Nunc ipsi contra pietatem Majorum si parietes sibi vindicare potuerint, non tantum ea quæ à constructoribus collata sunt, sed & multa quæ plerique fidelium pro sepulturis aut qualibet devotione alia ibidem sacrarunt, cum ipsi Ecclesie vendere licitum putant nullo prohibente.* Tanta tunc fuit etiam Ecclesias rapiendi licentia, ut adjungat: *In quibusdam locis nullus ordo hominum, sive sint liberi, sive servi, de habitatione sua tam infidus est ut Sacerdotes, utpote qui nullo modo securi esse possint, nec scire quot diebus Ecclesiam vel habitaculum suum eis habere sit licitum.* Uti non solas Episcoporum atque Abbatum possessiones, sed ipsa insuper Monasteria ac Episcopalia Palatia, quin & ipsas Cathedralis & Abbatiales Ecclesias invasit, ac militibus suis in usumfructum quo commendam, imò & in Alodium seu proprietatem dedit Carolus Martellus, ita Parochiales & alias inferiores Ecclesias tractarunt Duces, Comites, Barones, & alii Domicelli. Hinc Sanctum Othonem Bambergensis Episcopum, quod Sancti Michaelis Monasterio, quandam Ecclesiam hereditario sibi jure propriam donavit, laudat Andreas dicti Cœnobii Monachus. Et Paschali secundo Pontifici Sanctus Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus proposuit hanc quæstionem: *Si de manu Laici liceat Episcopo vel Abbati accipere Ecclesias, quas in suo dominio habent, cum eas non personæ, sed Episcopatus vel Abbatie donent?* Et nobilem virum Berengarium, quod Divionensi Sancti Benigni Monasterio dimidiam Ecclesiam dederit, laudat apud Lucam Dacherium ejusdem Cœnobii Chronicon.

A. 901. nicon. Et apud Simeonem Dunelmensem Walterius Comes cognatum suum Gyrvensibus Monachis educandum tradit ac erudiendum, & pro stipendio donat quandam Ecclesiam. Innumera sunt ejusmodi donationum exempla, ex quibus lucet Cathedralis & Abbatiales in Regum & aliorum supremorum Principum, Parochiales autem Ecclesias in quorumvis Domicellorum Alodio ac pleno dominio fuisse. Pessimum abusum damnat præfens Canon, cuncta Altaria seu Parochiales Ecclesias vetans proprietario aut

usufructuario jure detineri à Laicis, mandansque Episcopis reddi. Vetat Episcopos in talem detentionem consentire. Rationem dat in suis ad varias Sancti Anselmi consultationes Responsis Paschalis secundus: *Divina in nullius bonis sunt, & quod Deo semel oblatum est, in alienos usus non expedit usurpari.* Ecclesias omnes esse divini juris, ideoque non posse esse in humano dominio, est antiquissima lex fidelium Imperatorum: spectant ad solum Deum, utpote ejus Basilicæ Domus.

CANON IV.

NE quis in atris Ecclesiarum præter Episcopum & ejus Ministrum quaslibet consuetudines exigere præsumeret,

SCHOLION.

Ecclesiæ atrium quidam cum vestibulo confundunt, adversum quos rectè in Scholio ad secundum Sancti Dionysii Patriarchæ Alexandrini Canonem scribit Theodorus Balsamon: *Non sunt vestibula communia, ut Ecclesiarum atria, sed sunt pars ipsarum.* Sunt postrema Ecclesiæ pars, sanctis omnis generis imaginibus exornata, & ad Dei laudem deputata. Quid atria sint, insigniter in tertia Chalcedonenis Synodi actione, de Dioscori Patriarchæ Alexandrini citatione agens, exponit Aëtius Ecclesiæ Constantinopolitanæ Archidiaconus, & Notariorum Primitivus: *Epiphanius & Elpidius Presbyteri, circumvenientes sanctam hanc Basilicam, quæserunt Religiosissimum Episcopum Alexandriæ Dioscorum.* Et ipsi laudati Presbyteri: *Peragrantes atria sancti hujus loci, quæserimus & non invenimus.* Et de Hierosolymitana Dominicæ Resurrectionis Ecclesia scribit in Constantini Magni vita Eusebius Metropolitæ Cæsarensis: *Constantinus ad amplissimum templi locum, libero Cælo patentem, exornandum se contulit, cui & solum lapide eximio stratum, & porticus longis ambulationum spatiis ex tribus lateribus circumdati permultum decoris attulerunt.* Et de Patriarchali Antiochenorum Ecclesia: *Constantinus universum templum longis porticibus extrinsecus adjectis circumdedit.* Et de Constantinopolitana sanctorum Apostolorum Basilica: *Hinc atrium ingens ac subdiale circumdatum, in apertum & purum acrem explicabatur. Hujus per quatuor latera porticus erant dispositæ, quæ medium atrium cum templo ipso compledebantur.* Atria ergo sunt subdialis Basilicam circumcingens area, quam Georgius Codinus Curopalates Proaulion, Maximus Cytherensis Aulam Narchecis, antiqui Latini vocaverunt Paradisum. Ita ad Vaticanam Sancti Petri Basilicam fuisse insignem, marmoreo stratum lapide, Paradisum scribit Monachus Aimoinus. Et Paulus Diaconus: *Domnio Pontifex Romanæ Ecclesiæ locum, qui Paradisus dicitur, ante Basilicam Beati Petri candidis lapidibus marmoreis & Christ. Lupi Oper. Tom. IV.*

mirificè stravit. Et in ejusdem Domnionis seu Doni Pontificis vita liber Pontificalis. *Hic atrium Beati Petri Apostoli superius, quod Paradisus dicitur, estque ante Ecclesiam, in quadriporticum magnis marmoribus stravit.* Et in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Maricanus: *Otho secundus Imperator Romanæ rediens eodem tempore defunctus est, atque in libro porphyretico sepultus, in atrio Ecclesiæ Beati Petri Apostoli, introeuntibus in Ecclesiæ ipsius Paradisum adleva.* Et rursum: *Desiderius Abbas fecit atrium ante Ecclesiam Cassinensem, quod Romana consuetudine Paradisum dicitur.* Etiam de Elgenta Roberti Ducis uxore scribit: *In Ecclesiæ Paradiso ante Basilicam Petri Apostoli tumulari oravit.* Et de defuncto Arnulphi Gandensis ad Sanctum Petrum Abbatis fratre scribit in sui Monasterii Chronico Rudolphus Abbas Sancti Trudonis: *Jacet sepultus ante Occidentalem portam Monasterii, quod circumdat murus undique vasti & bene compositi Paradisi.* Etiam Romanæ ad sanctam Mariam Medianam Basilicæ fuisse suum, quem Gregorius quartus porticibus & musivis parietum operibus ornari, Paradisum scribit in laudati Pontificis vita Anastasius Bibliothecarius. Ecclesia enim seu Basilica, uti ex Canone Apostolico in Homiliis super Genesim advertit Sanctus Joannes Chrysothomus, significat cælum, & cœli, in quod nullus pravus intrare potest, imago est, ideoque & ejus atria sunt imago Paradisi. Plantatus enim à Domino terrestris Paradisus fuit præambulum, & quasi atrium aulæ & Regni cœlestis. Hinc Ecclesiarum atria non solis pretiosis porticibus aut parietibus, sed etiam arboribus, odoratis herbis ornata erant & fontibus, de quibus in Ecclesiastica Historia, novam Tyriorum Ecclesiam laudans, Eusebius Metropolitæ Cæsarensis: *Constantinus ex adversa fronte latices præparavit copioso aquarum fluxu, sacrorum septorum penetralia accedentibus ad lustrationem præstitutos.* Illotis manibus Ecclesiam intrare non præsumebat antiqua Christianitas: imò quidam lavabant & pedes. Hinc in atrio balnea, piscinæ, & fontes. Et quia illota mens est sordities longè pejor, etiam pauperibus mēdicis

An. 572.

Ep. 12. c. 4.

Fol. 83.

L. 3. Epist. 22.

L. 5. cap. 31.

L. 3. cap. 23.

Lib. II.

Lib. 10. cap. 4.

diciis fuisse ab Apostolico Canone assignatum suum ante Ecclesiarum fores locum testatur frequenter laudatus Chrysoström: ut sicut aquæ manus aut pedes, ita elemosyna ablueret intrantium mentes. Hinc & ad Judaici Templi portas mendici jacebant. Quæ utrumque ritum insigniter in litteris ad Alethium describit & laudat Sanctus Paulinus Nolanensis Episcopus, affirmans ante Vaticanam Sancti Petri Basilicam in dies jacere tanta pauperum agmina, ut tota & pro januis atrii, & pro gradibus campi spatia coarctentur. Ubi per campum omnino intelligit Paradisum. Distinguit Paradisum & atrium. Paradisus quippe videtur fuisse sola atrii ante principalem Basilicam portam pars, quæ olim Romæ, uti & hodiè, fuit per gradus elevata. Et hinc item hodie magna illa ante Metropolitanam Sanctæ Mariæ Parisiensis Basilicam area dicitur Paradisus. Proinde Ecclesiæ atrium est omnis ille Ecclesiam ambiens hortus, quem hodie vocamus & habemus cæmeterium. Illic enim etiam olim defunctos fuisse sepultos, lucet ex adductis testimoniis, & alibi latius ostenditur. Et quidem ad Ecclesiarum fores mendici adhuc manent, sed fontes sublati sunt. Eis apud Latinos successit vas aquæ benedictæ.

De istis porrò atriiis statuit sub Caroli Magni Imperio sexta Synodus Arelatenfis: *Ut Placita publica & secularia neque in atriiis Basilicarum, neque in ipsiis Basilicis fiant, dicente Domino, Domus mea Domus orationis vocabitur.* Et Moguntina Synodus: *Præcipimus ut in Ecclesiis, aut in domibus*

Cap. 22. *Ecclesiarum vel atriiis Placita secularia minime fiant.* Et tertia Turonensis: *Placita secularia in Ecclesiis, vel in atriiis Ecclesiarum, à Comitibus &*

Cap. 40. *Vicariis usque modo multis in locis habita, ne ultra fiant interdicens est cum auctoritate Domini, qui expulsi de Templo negotiatoribus asservit debere Dominum Dei esse domum orationis.* Quæ omnia repe-

runt secunda Synodus Suesionensis, ac in suis capitularibus Herardus Turonensis, & Isaac Episcopus Lingonensis. Eandem consuetudinem in Ravennate Synodo aboleo Joannes octavus, publicas publicis Placitis destinatas domos mandans reparari. Undè lucet ex harum domorum caducitate pravas istas consuetudines capisse. Et apud Monachum Marculphum exstant Carolo Magno anteriora Francorum Regum Præcepta, quæ non solum in Ecclesiis & ipsarum atriiis, sed etiam in possessionibus ac fundis vetant fieri Placita seu malla, freda exigi, Paratas, aut mansiones. Porrò Placitum seu mallum sunt

idem quod publicum judicium, seu à Comite, ejus Vicario, aut Regio Misto indictum ad audientias causas Concilium seu conventus. Fredorum meminit, de Sancti Martini Miraculis agens, Sanctus Gregorius Turonensis Episcopus, affirmans esse Fisco debitam pro delicto compositionem aut pœnam. Etiam in suis capitularibus Carolus Magnus mandat judicibus, ut freda non exigant priusquam facinus componatur. Aliud erant Freda, aliud Werregeldum: Hoc erat pecunia, quæ pro homicidio, aut alio delicto solvebatur læso, aut defuncti propinquis; illa verò quidquid ex eadem causa Fisco capiebat. Fredum excedere non poterat tertiam partem Werregeldi. Derivari videtur à Germanica, pacem significante, voce *Frid*, ideoque non esse aliud, quam fiscalis pœna custodiens publicam pacem. Mansiones & Paratæ erant Hospitii jus, victusque tunc etiam pro famulis & jumentis parandi impensæ. Hæc omnia, uti pessimis sevirutibus, in Ecclesiarum atriiis seu Cæmeteriis fieri aut exigi per Laicos judices aut Regios Ministros vetat Canon. Etiam pro commissis in Cæmeterio delictis vetat Freda, mandans potestatem hanc ad solos privativè Episcopos & ipsorum Officiales pertinere. Ita postmodum in Londinensi Synodo, existente apud Gervasium Monachum, Richardus Cantuariensis Archiepiscopus sub anathemate statuit *Seculares causas*, in quibus de sanguinis effusione vel de pœna corporali agitur, *in Ecclesiis vel Cæmeteriis non agitari.* Quem Canonem postea suum fecit Lucius tertius Pontifex. Apud Gregorium nonum est quintum Capitulum sub titulo de immunitate Ecclesiarum. Et in Lugdunensi Synodo statuit Gregorius decimus: *Cessent in Ecclesiis, earumque Cæmeteriis negotiationes, ac præcipue mundanarum ac fortis cujuscumque tumultus.* Omnis in eis *Secularium judiciorum strepitus conquiescat.* Nulla inibi *causa per Laicos, criminalis maxime, agitur.* Sint loca eadem à *Laicorum cognitionibus aliena.* Exstat decretum sub eodem titulo apud Bonifacium octavum. Quod ipsum statuit, ac rigidissime confirmavit Synodus Basileensis. Quam pietatem etiam apud Græcos olim viguisse Theodorus Balsamon, varios sui temporis abusus acriter instigans, in Notis ad Septuagesimum sextum Tullianum Canonem insigniter ostendit. Nam & causa, ex qua ad Eudoxiæ Augustæ statum ludere populum Constantinopolitanum vetuit Sanctus Joannes Chrysoström, fuit sola vicinitas ad Ecclesiam.

CANON V.

NE quis pro Sepultura, vel Baptismo, sive pro Eucharistia, aut infirmorum visitatione quidquam exigeret.

SCHOLION.

PRO Sepultura, Baptismo, omnique alio Ecclesiæ Sacramento aut Divino Ministerio

posse dumtaxat spontè oblatum accipi, & nihil omnino exigi, est supra abundè ostensum. Et hæc quidem est media ac posterior, uti quoad tempus, ita quoad perfectionem, Ecclesiæ disciplina

CANON VI.

NE quis Clericorum arma Militaria gestaret, aut Mundanæ militiæ deserviret.

SCHOLION.

Inter crimina, ob quæ Græci Schismatici Latinam Ecclesiam affirmant esse Apostolicam & prævariatricem, antiquus in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu repertus tractatus adducit & hoc: *Sacerdotes Principes cum Laicis ad bella proficiscuntur armati, & in acie bellant ante alios armati progredientes.* Et in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham Michaël Cerularius Patriarcha Constantinopolitanus: *Latini Episcopi ad bellum etiam euntes, manus suas sanguine coquinant, & in conspectu suo animas occidunt, quemadmodum etiam à nonnullis, qui hoc affirmant, accepimus.* Accusatio erat vera, verum turpe est Doctōri, dum culpa redarguit ipsum: respondet enim laudati tractatus Auctor incognitus: *Græcorum Sacerdotes in plerisque locis viri sanguinum existunt, & inferunt mortem sacratis manibus, quod propriis oculis Imperatorem secundo per Cappadociam, Persarumque Regiones, intuitus sum.* Est pessimus & antiquissimus apud ipsos abusus, nostrique Principes, qui Episcopos & Abbates ad eandem ignominiam cœperunt cogere, videntur violentiam ab ipsis didicisse. Etenim Sanctus Synesius, Ptolomaidis in Ægyptiaca Dioecesi Episcopus, ac Pentapolitana Provincie Metropolitanus, scribit ad suum Fratrem: *Plurima Auxiditarum Sacerdotibus bona contingant, qui cum milites in montium se latebras abdiderint, suumque ipsi sanguinem custodire vellent, rusticam plebem convocantes, statim ab ipsiis Sacris vestibus ad hostes duxerunt, fuisseque ad eum precibus trophæum crexerunt in Mysiide.* Tanto numero in Provinciam irruerant Barbari, ut Romana militia sese in fugam daret, ideoque Synesius bellicosos Sacerdotes laudat, & pergit de Fausto Diacono: *Hic ille est, qui Princeps armatum militem inermis excepit, quem cominus lapide tempore illis ferit, non ut eum jaceret, sed ut quasi pugnis infestis institeret.* Eum mirificè extollit. Et de Eusebio Nicomediensi Episcopo, Bithyniæ Metropolita, ac postmodum Archiepiscopo Constantinopolitano, in litteris apud Theodoretum Ecclesiasticam Historiam exstantibus scribit & queritur Constantinus Magnus: *Miserio propè militari, quo Licinio Tyranno opem ferret, perfunctus est.* Etiam Sanctus Cyrillus Alexandria Patriarcha armato milite, uti scribit Socrates, è sua Civitate ejecit Judæos. Non Augustalis Præfecti milite, sed suo. Ejus successor Dioscorus exercitum habuit adeò copiosum, ut Augustarum etiam sententiarum impediret executionem, Provinciam esse magis suam quam Imperatorum diceret, & novi Principis, utique Martiani Augusti, Sacra Laureata expelleret de civitate, & istum

Ep. 122.

Lib. 1. cap. 20.

Lib. 7. c. 13.

exercitum seu potius latrocinale agmen ducebat Isidorus Diaconus. Ita in libellis Sancto Leoni Pontifici & Chalcedonensi Concilio exhibitis testatus est, & ad probandum sub talione se inscripsit Sophronius civis Alexandrinus. Et de Marcello, Apameensi Episcopo, secundæ Syriæ Metropolita, & civitatum & agrorum per suam Provinciam sana ac idola destructuro, scribit Hætmias Zozomenus: *Certior factus in Aulone, is est tractus Apameorum Provincia, templum esse amplissimum, militibus aliquot assumptis ex gladiatoribus, adversus illud contendebat. Cui cum appropinquasset, extra telorum jacium ipse resistit: Erat enim pedibus debilis, & neque pugnare, neque hostem vel fugare vel fugere poterat.* Alioquin omnino pugnavisset. Hic est ille Magcellus, de quo Romanum Martyrologium ad quartam decimum diem Augusti: *Apameæ in Syria Sancti Marcelli Episcopi & Martyris, qui cum Jovi delubrum diruisset, à furentibus gentilibus occisus est.* Jupiter Apameensis erat longè famosissimus, ideoque Gentiles ejus sanum & idolum everti non sustinuerunt. Marcelli item Successorem, qui Longino Tyranno adhæsit adversus Anastasium Imperatorem, militasse scribit, ac graviter improbat Nicephorus Calixtus.

Act. 3.

Lib. 7. c. 15.

Lib. 16.

Theophilus Alexandria Patriarcha civitatis Provincie suæ temporale dominium cœpit affectare, ejusque Successores, signanter Dioscorus, omnino invaserunt. Hinc habuerunt armatum exercitum. Longè aliter Pontifex Romanus. Quod enim Constantini donatio non sit tabula, adeoque ille & Romanæ urbis & multæ in Italia Regionis fuerit Princeps & Dominus, possit facile ostendi. Multo tamen tempore nec militem habuit, nec gladio est usus. Lucet ex Magni Gregorii adversus Maximum Salonæ in Dalmatia Archiepiscopus Apologia. Malchum Dalmatiæ Episcopus, Romam à Gregorio evocatum & quadam nocte extinctum subito, ab eodem Pontifice excommunicatus Maximus sparit in vulgus, & ad Mauritium Augustum pervenire fecit, fuisse in Papali carcere occisum. Hinc ad suum Diaconum, & in Regia urbe Apocrifarium Sabinianum scripsit Gregorius: *De qua re unum est quod breviter suggeras serenissimis Dominis nostris, quia si ego servus eorum in morte Longobardorum me miscere voluissim, Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset divisa.* Verum unde Gregorio tanta potentia? Quod & urbis & magni circumjacentis territorii haberet Principatum. Et qui pro tanta causa militem aut gladium assumere noluit, à dolosa Episcopi cæde affirmat se patenter alienum. Et ad Leonem Isaurum Imperatorem scripsit Gregorius: *secundus: Persequeris nos ac tyrannicè vexas militari car-*

Lib. 7. Epist. 1.

nalique manu. Nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnaliter exercitus non habemus, invocamus Principem exercitus omnis creaturæ sedentem in caelis. Uti Ravenna Exarchum, ita Romana civitas habebat Ducem sibi ab Imperatore Praefectum, cui juxta antiquum Imperii morem militia parebat. Et hinc laudatum Pontificem, ab impio Imperatore quaesitum ferio ad mortem, à Venetica & Pentapolitana militia fuisse defensum scribit in ejus vita Anastasius Bibliothecarius. Etiam adversum Longobardos, Apostolica patrimonialia vastantes ac invadentes, sub Caroli Magni & ejus posterorum Imperio nullum exercitum aut militem habuisse legitur Romana Ecclesia. Nempe Constantini Magni donatio militiam & gladium Augusto Principi referat.

Et hinc oritur quaestio, Quisnam Romanorum Pontificum primus assumpserit jus gladii, & conscripserit exercitum? Leodienses in famosa adversus Paschalem secundum Pontificem pro Henrico Imperatore Epistola affirmant fuisse Gregorium septimum: *Quis Pontificem Romanum umquam suis Decretis auctorizavit, ut debeat gladio ac bello in peccantes uti? Gregorius primus hujus nominis Papa, qui omnes ante se Papae super hoc senserint, & quid omnes post se sentire debeant, ostendit scribens Sabino Diacono.* Laudatam Sancti Gregorii Epistolam in eodem nobiscum sensu exponunt, & pergunt: *Hoc exemplo omnes à primo Gregorio contenti, utebantur solo gladio spirituali usque ad ultimum Gregorium, id est, Hildebrandum, qui primus se, & suo exemplo alios Pontifices contra Imperatores accinxit gladio belli.* Et infra: *Hactenus Evangelicis, Apostolicis, & Prophetis testimoniis innitebamur, & quod minus habebat materia, augebat exemplorum copia. Hic verò quid dicam nescio. Quomodo veritatem non video. Si enim utriusque legis totam Bibliothecam, si omnes totius Bibliothecae veteres expositores revolvoam, exemplum hujus Apostolici praecepti non inveniam. Solum Hildebrandus Papae ultimam manum sacris Canonibus imposuit, quem legimus praecepisse Matildam Marchionissam in remissionem peccatorum suorum, ut debellaret Henricum Imperatorem. Ecclesiae hostes & proprio & alieno gladio invadere, istiusque militibus plenam peccatorum Indulgentiam impartiri nequaquam cepit in Synodo Claramontana Urbanus secundus: antea fecit & Gregorius septimus, illiusque factum in Henrici Imperatoris gratiam damnavit Clerus Leodiensis. Eiusdem opinionis fuit famosus Henrici adversus Gregorium Apologus, in Libro de Unitate Ecclesiae Venericus Episcopus Vercellensis: *Hildebrandus Papa in usum belli conduxit milites Reipublicae, cum militantes Deo implicare se non debeant negotiis secularibus, & propter supplementa stipendiariorum spoliavit Romanam Ecclesiam oblationibus fidelium, quibus hactenus solebat sustentare indigentiam pauperum.* Fatetur Gregorium propriis non pugasse manibus, attamen damnat uti primum Papalis militiae auctorem, qui Ecclesiastica pauperum bona cum Carolo Martello in milites diviserit.*

Et quidem Gregorius militiam omnino habuit. Lucet ex ejus adversus Guibertum Raven-

nae Archiepiscopum, qui Papatum ab Henrico intrusus invaserat, & dictam Romanam Ecclesiam civitatem in rebellionem detinebat, ad omnes Orthodoxos Episcopos litteris: *Cupientes Sanctam Ravennatem Ecclesiam de manibus impiis eripere, & Patri suo beato Petro restituere, partes illas armata manu petemus, & per ipsius auxilium nos eam liberaturos, haud dubie credimus.* Quod ipsum scribit ad dictam civitatis Clerum & Populum, ad Regionem Pentapolitanam, ad Marchiam Firmanam, & ad Ducatum Spoletinum. Familiarem Romanam Ecclesiam militem laudat item in litteris ad Desiderium Abbatem Cassinensem. Istius tamen militiae ipse nequaquam fuit auctor. Etenim de praesentis Canonis conditore Sancto Leone non scribit Marianus Scotus: *Leo Papa, exercitum ducens per Apuliam contra Nortmannos, infinita utrobique caede peracta, sine victoria rediit.* Et Sigibertus Gemblacensis: *Leo Papa, dum Nortmannos à Romanorum terminis deturbare nititur, multam calamitatem incurrit, quia cum multis etiam ipse capitur. Sed tamen ipse relaxari noluit, nisi etiam suis relaxatis.* Quod ipsum referunt in generali Historia Otho Frisingensis Episcopus, & in Chronico Hermannus Contractus, ajens bellum istud merito fuisse infelix: *Quia tantum Sacerdotem spiritualis potius, quam pro caducis rebus carnalis pugna decebat.* Et adversum illos, qui Episcoporum & Abbatum privata in Ecclesiasticarum rerum raptores bella laudati Leonis exemplo probabant, ad Olericum Firmanum Episcopum scribit Sanctus Petrus Damiani: *Dico quod sentio, quoniam nec Petrus ob hoc Apostolicum obinet Principatum, quia negavit; nec David idcirco Prophetæ meretur oraculum, quia thorum alieni viri invasi; cum bona vel mala non pro meritis considerentur habentium, sed ex propriis debeant qualitatibus judicari.* Leonem fatetur fuisse virum Sanctum, addens etiam Sanctis sua fuisse peccata, ideoque laudatum Pontificem per gesta adversum Nortmannos bella à Sancti Gregorii Magni, Sancti Ambrosii, & similibus Episcoporum moribus & regulis deviasse. Leo nonus erat nobilis Francus, Tullensium antea in prima Belgica Episcopus, ideoque Francorum Episcoporum, exercitum in hostes ducere, & propriis etiam manibus pugnare consuetorum, solemnem morem factus Papa non statim dereliquit.

Attamen nec ipse Papalis militiae fuit institutor. Institutor fuisse videtur Gregorius sextus. Ejus tempore ob invasas à Laicis omnes ferme Sancti Petri possessiones, pauperima erat Romana Ecclesia, Italia plena latronibus, ipsorum in potestate erat cum Fidelium oblationibus Basilica etiam Lateranensis, Papalis excommunicatio spernebatur, Henricus tertius Imperator Germanicis occupatus bellis negabat auxiliare brachium: Hinc ergo militem conscripsit Pontifex, Lateranensem Basilicam liberavit à latronibus, insignem Apostolici patrimonii portionem de violentis raptorum manibus effestucavit, & Italicas ad urbem vias piis peregrinantibus reddidit securas. Ejus rei causa à multis, etiam ipsis suis Cardinalibus, fuisse appellatum sanguinarium, & multa passum, scribit Guilielmus Monachus Malmesberiensis. Ea forsitan fuit & una causarum, ob quas ipsum ejecit Imperator Henricus, ac deportavit in Germaniam. Ejus ingenicum in vitæ extremo ad Dominos Cardinales pro facto suo Apologiam adducit laudatus Monachus: sed quia non Romæ, sed in exilio defunctus est Gregorius, Apologia videtur spurios habere natales. Quidquid sit, non solus Leo nonus, aut Gregorius septimus, sed & omnes alii huc usque Pontifices armatam istam militiam in Romana Ecclesia continuant. Etenim post Gregorii septimi tempora, ipsique motam ab Henrico quarto Imperatore Schismaticam & barbaram rebellionem, non in solis suis patrimoniis raptores Reges aut Principes, sed & in ipsa Romana urbe populares seditiones, ideoque & exilia passi frequenter sunt Pontifices, adeo ut à Gregorio nono & annuum tributum exegerit Romanus Senatus, praetenderique nec urbem posse interdici à Pontifice, nec ullum civem excommunicari. Hinc militiam suam auxilium laudatus Gregorius, eique praefecit Petrum Vintoniensem Episcopum, de quo Matthaeus Paris: *Idem Episcopus fuerat in obsequio Richardi Regis Anglorum, Bellatoris Magnifici, diebus adolescentiae suae, ubi plus didicit in bello dimicare, & castra militum ordinare, quam Evangelii semina praedicando seminare.* Scio hæc apud Augustensium Ecclesiae Chronicon fuisse graviter culpata à Magno Gregorii aemulo, Frederico secundo Imperatore, verum absque armata militia Sanctum Petrum Apostolum tunc expulissent Laici Principes, & juxta abominandam Arnoldi Monachi Brixienensis praedicationem Romanus Episcopus & Clerus ex solis fidelium oblationibus jam dudum debuisset vivere. Quomodo etiam Innocentius secundus in Rogerium utriusque Siciliae iniquum detentorem duxerit exercitum, fueritque captus, & compulsus ad duras condiciones, videre possis apud Othonem Episcopum Frisingensem. In omni publico per urbem processu stipari armata militia cepit Bonifacius nonus. Ita testatur, & causas edicit Theodoricus Niem.

Nullus interim Romanus Episcopus umquam duxit armatus exercitum, nisi Sanctus Leo nonus. Excipe Joannem undecimum, cujus juvenis petulencia clypeum & lorica quandoque induit, & ita spectandum populis se exhibuit, verum sine militia, quam Romana tunc Ecclesia adhuc ignorabat. Vide Luitprandum Ticensensem. In aliis tamen Episcopis Latinis & Abbatibus est antiquus ille abusus. Quam apud nos, & in omni Gallia ac Germania grassatus fuerit, docent antiquæ in Ecclesiis & privatis domibus picturae, exhibentes nobis Episcopos Pluviali ac Mitra ornatos pro Pedito gestantes gladium, & sine Dalmatica, Alba, & aliis Sacerdotalibus indumentis plene cataphractos. Et suis Galliae conciliis vir eruditus Jacobus Sirmondus indidit antiquam notitiam seu catalogum; quæ in Francorum Regno Monasteria Domino Imperatori debeant militiam & dona, quæ tantum dona, quæ solas orationes. Eum conditum ostendit noni saeculi anno decimo septimo, sub

Imperio Ludovici Pii, à Synodo Aquisgranensi. Utique ad perpetuam rei memoriam, ne Princeps quid de suis uribus perderet, aut ne quod Monasterium ultra modum à Rege gravaretur. Et hinc in Monasterii sui Senonensis Chronico scribit Richerius Monachus de Monasterio Mediano. *Quia Medianum Monasterium, sicut & alia circumjacentia, Romano Imperio subjacebant, & in expeditione Imperatoris armatorum cuneos de more mittere solebant, praeliis crebrius innovantibus Ecclesiae miserabiliter opprimebantur.* Ex bellorum frequentia lamentatur Monasterium fuisse plene depauperatum, & ad alias deinceps expeditiones incapax redditum, ideoque Duçi Lotharingæ, qui Monachos expulit, & omnia tam principalis Domus, quam cellarum bona divisit in milites, à Carolo Magno datum in commendam. Debitam sibi militiam Monachorum sustentationi praevalere ac esse præponendam Carolus judicavit. Et hinc videt istud militiae debitum à Ludovico Pio non fuisse introductum. Quod ipsum lucet ex selectis ejusdem Caroli capitulis, ubi omnis Francorum populus flexis genibus supplicat, ut Episcopi deinceps, sicut hactenus, non vexentur hostibus, sed belli tempore maneat in suis Ecclesiis, pro pugnante milite oblaturi Sacrificia. Ut nulli comitentur ad campum, nisi duo vel tres, aut certè totidem Presbyteri, qui exercitui addant animos, & divina consanciant Sacramenta. Præteritum morem aiunt fuisse abominabilem, & ejus causa militem frequenter in pugna à Domino desertum. Et quidem iustissimi precibus Carolus annuit, hac tamen adjecta conditione: *Reliqui, qui ad Ecclesias suas remanent, suos homines bene armatos nobiscum, aut cum quibus jusserimus dirigant, & ipsi pro nobis & cuncto nostro exercitu Missas, Litanias, Oblationes, Eleemosynas faciant, orantes Deum Caeli, ut proficiamus in itinere quo pergitur, victoresque, Deo adminiculante, existamus. Pentes enim & Reges earum, quæ Sacerdotes secum pugnare permiserunt, nec praevalent in bello, nec victores existerunt, quia non erat differentia inter Laicos & Sacerdotes, quibus pugnare non est licitum. Hæc verò Galliarum, Hispaniarum, Longobardorum, nonnullasque alias gentes, & Reges earum fecisse cognovimus, qui propter praedictum nefandissimum scelus nec victores existerunt, nec patriam retinuerunt. Nefandissimum istud scelus Galliam adeo tunc occuparat, ut adversus Sanctissimum optimi Principis indultum aliqui murmurarent graviter, tanquam quod Sacerdotum honorem minoraret. Possent esse exercitus Ducem existimabant partem dignitatis Episcopalis. Carolus ergo Episcopos & eorum Presbyteros à sola per proprias manus pugna, nequaquam à mittenda ad Regis exercitum propria militia excusavit.*

Quæ porro fuerit Cathedralium & Abbatialium Ecclesiarum militia, exponit in Centulensis ad Sanctum Richarium Monasterii Chronico Monachus Hariulfus: *Illorum nomina recitemus, qui ex Sancto Richario beneficia retenebant, quique cum sibi subditis militibus nostro Abbati & Ministris Ecclesiae nobiliter satis serviebant terra marique, vel ubicumque eorum comitatu quilibet à sancti loci fratribus*

Lib. 8. Epist. 7.

Fol. 83.

Ep. 13. Lib. 9. Ep. 4.

A. 1053. A. 1050.

Lib. 6. c. 33. A. 1053.

A. 1134.

A. 1127.

Lib. 7.

Lib. 6. c. 8.

Tom. 2.

bus indignisset. Enumerat centum nobiles & prosequitur: *Hæc sunt nomina militum, Monasterio Beatissimi Richarii famulantium, quos ubique Abbas vel Prepositi secum ducebant, quippe consuetudinaliter in die Festo Sancti Richarii, & in Nativitate Domini, vel in Resurrectione, seu in Pentecoste, semper Monasterio aderant, accuratè prout quisque poterat ornati. Et ex sua frequentia regalem penè curiam nostram Ecclesiam facientes. Et in Romano suo itinerrario ad suos cives scribit Ratherius ex Lobbiani Monacho Episcopus Veronenfis: *Demea paupertatula non sum vobis aded inhumani, ut militari beneficio habeam, & hoc gratis, decem ex vobis ditatos. Et supra in eodem opusculo: Milites ut mitterem meos, est imperatum. Et Philippo Francorum Regi, ut ad calvum montem cum militum manu occurreret mandanti, referipit Sanctus Ivo Episcopus Carnutenfis: *Casati Ecclesie, & reliqui milites pene omnes vel absunt vel excommunicati sunt, quos sine satisfactione reconciliare non valeo, & excommunicatos in hostem mittere non debeo. Et de Fuldenfis Monasterii Abbate scribit Guilielmus Malmesberienfis: *Ejus loci Abbas sexaginta bellatorum millia Imperatori præbet in hostem, habetque ex antiquo Privilegium, ut in præcellentibus festivitibus ad ejus dexteram confideat. Casatus quandoque ab unica casa, quandoque ab integro casamento, seu pago dicitur, estque ille, qui casam aut integrum pagum à quopiam tenet in beneficium. Proinde Ecclesie Casati sunt Domini, Domicelli, Plebei, Cives, aut Rustici, qui ejusmodi feudale beneficium habebant ab Ecclesia; ideoque ejus Episcopo aut Abbati debebant servire & militare. Addit Sancti Richarii Chronicon: *Cum sibi subditis militibus. Etiam cum suis armigeris, valleris, & garzionibus, quos Thomas Walsingamensis rectè à militibus distinguit. Et hinc centum cum omni ista apparitura nobiles, dum in memoratis festis comparebant, Sancti Richarii Monasterium transfmutabant quasi in aulam Regalem. Laurishamensis Monasterii Chronicon Ecclesie suæ milites distinguit in Illustres, Nobiles, ac Ministeriales; adjungit Illustres fuisse duodecim, ipsorum solorum insignia fuisse expressa in beneficiarii ac militari Cænobii clypeo, Germanicè *Hevenschilt*, ipsorumque singulos ad præstandum centum milites fuisse adstrictos. Clypeus iste erat summa Monasterii dignitas & gloria, ideoque Bennonem Abbatem, qui septem militaria feuda uni primum Palatino Comiti Godefrido, deinde Ulphoni Bavarie Duci dederat, gravissimè arguit laudati Chronici Scriptor, additque causam: *Exinde siquidem militaris clypeaturæ integritas confusa, atque in diversa distracta est, & Ecclesie status tam in militari frequentia, quam in re stipendiaria, in suis opportunitatibus & regalibus expeditionibus, imminutus est, multorum servitiis in unam personam collatis. Clypeaturæ integritas fuit confusa, quod antea Abbatis insignia inter duodecim Principum arma, quasi sol inter duodecim stellas, rutilarent. Milites etiam cum Monachis & Clericis eligebant Episcopum aut Abbatem. Eorum jura, & onera singulatim exponere non est hujus loci.******

Quæstio est, feudalem hanc militiam quoniam in Cathedralis & Abbatias Ecclesias introduxerit? Respondeo introductam à Carolo Magno. Ita in Abbatis Dodechini ad Marianum Scotum supplemento affirmat Paschalis secundus Pontifex, declamans ad Episcopos & Abbates; *Fratres decimis & oblationibus suis contenti sunt, Rex verò prædia & Regalia, quæ à Carolo & Ludovico, Osbone, & Henrico Ecclesiis collatae sunt, sibi & Successoribus suis recipiat & retineat.* Ex hisce Episcoporum atque Abbatum Regalibus addit processisse Militiam & castra. Ejus de hac re ad Henricum quintum Imperatorem litteræ idem asseverant. A Gregorio septimo damnatas Antistitum Laicas investituras dimittere pertinaciter volebat Henricus Imperator, asserens nequaquam esse gratuitum & precarium Romanæ Ecclesie indultum, sed strictum cum Imperio contractum, utpote pro quibus Carolus Magnus, Ludovicus Pius, Otho primus, Henricus Sanctus, alique id genus optimi Principes donatis Ducatibus, Comitibus, & variis ad ipsos spectantibus possessionibus ditassent Ecclesias atque honorassent. Faetur id Paschalis Pontifex, ideoque Imperio, dummodo ipsum investituras reddat Ecclesie, cuncta ista feuda promittit reddenda, Antistiteque juxta Apostolicum morem ex solis oblationibus, decimis, & agellis victituros. Revera enim ante Caroli Magni tempora, exceptis Domino Papa & quibusdam Patriarchis, nemo Episcopus aut Abbas legitur habuisse militiam, nec item Dux aut Comes fuisse, aut simili Laico titulo potitus. Hosce titulos ad competentem sibi submittendam militiam Carolus obligarat. Quod ipse primus Episcopos & Abbates ita honoravit, atque ad Reipublicæ & Regni curam evehere cœperit, aut certè opus hoc insigniter ampliavit, disertè testatur Ludovici Pii Astrologus. Addit in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus: *Ludovicus Pius, paternis per omnia votis concordans, eadem liberalitate, qua Pater ejus, erga cultum Domini Dei & omnem Clerum usus est, amplissimas Regni divitias ad decorem & gloriam Ecclesie intorquens, in tantum ut Episcopos, qui propter animarum regimem sunt Principes Cæli, ipse eosdem nihilominus efficeret Principes Regni.* Exinde ergo & Episcopi & Abbates cœperunt, aliorum Principum more, habere feudales suarum Ecclesiarum milites, creatos per superfluum sibi bonorum sub institutionem, à Carisiaca Synodo laudatam in litteris ad Ludovicum Germaniæ Regem. Alium creationis modum adducit Constantiensis Ecclesie Chronicon, laudans Sanctum Geberardum Episcopum, qui fundata à se Monasteria non solum de feudis & possessionibus providit, sed etiam de militibus, qui equitando deservirent, semperque parati essent, ad equitandum, & commodandum Fratribus suos Caballos. Eandem providentiam quibusdam saltem Ecclesiis, & Monasteriis possint etiam alii Episcopi aut Principes impendisse. Dixi de Carolo Magno: *Aut certè hoc opus insigniter ampliavit.* Etenim à Bonifacio Francorum Apostolo sub Hilderici, Merovingii adhuc Principis, Regno habita Synodus Suesionensis vetat

Cap. 3. *vetat Abbates pugnare propriis manibus, & adjungit: Homines transmittant.* Homines dicuntur ab Hominio, suntque idem quod feudales milites. Quare hæc militia videretur Carolum antecessisse.

Quæri item possit, quare Aquensis sub Ludovico Pio habita Synodus sola Monasteria, & non Episcopatus distinguit in tres memoratas classes? Respondeo, quod quædam Monasteria opulenta, quædam egena & sustentandis suis Monachis vix sufficientia, quædam essent mediocria, ideoque quædam ad solas preces, quædam ad solas contributiones, quædam etiam ad militiam Principis censere compellenda. At verò pleræque per Franciam Cathedralis Ecclesie abundant Regalibus feudis, ideoque & ad militiam sufficientes. Dico, *Pleræque.* De Misinensi enim Episcopo scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Homo Ecclesiastica paupertatis, & nihil aut parum habens pompæ militaris vota forsitan contra Republicam facere poterat, non arma ferre.* Etiam Tullensem Ecclesiam fuisse pauperulam scribit, ideoque Leonem nonum Pontificem, qui genere illustri illi præesse sit dignatus Episcopus, in Centulensis Monasterii Chronico prædicat Monachus Hariulphus. Et de Henrico sexto Imperatore scribit in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis: *Henricus in Longobardia positus Episcopum quemdam ad se accessit jussit, cui etiam dixit: Dic Clerice, à quo investituram Pontificalem suscepisti? Et ille: A Domino Papa. Cui rursus Rex: Dic à quo investituram Pontificalem suscepisti? Et ille: A Domino Papa. Cumque tertio eisdem verbis eum requisisset, dixit Episcopus: Domine nil de Regalibus possideo, nec ministeriales, nec curtes regias habeo, idcirco de manibus Domini Papæ Parochiam, & eatenus ab omni servitute seculari libertatem habuerant, sub servitute statuit militari, involvens singulos Episcopos & Abbates pro voluntate sua, quot milites sibi & Successoribus suis hostilitatis tempore voluit à singulis exhiberi. Et rotulas hujus Ecclesiasticae servitutis ponens in thesauris, multos viros Ecclesiasticos huic pessima constitutione reclamantes à Regno fugavit.* Non quævis, sed sola Baronis, seu Regii feudis ditata Episcopia ac Monasteria duxit sub istam servitutem. Franciæ morem traduxit in Angliam. Ex Ludovici Pii imitatione rotulam istam consecit.

At verò Abbatum & Episcoporum, cunctorumque ferè Clericorum per proprias manus in bello pugna est longè antiquior. Etenim Salonium Metropolitanam Ebreduensem ac ejus fratrem Sagittarium Vapingensem Episcopum, non cruce cælesti munitos, sed galea aut lorica seculari armatos processisse in hostem, & propriis manibus multos interfecisse, ideoque Synodali-

ter fuisse degradatos, scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonenfis. Et adversus similes Episcopos & Clericos statuit Synodus Andegavensis: *Qui tradendis vel capiendis civitatibus fuerint interesse detestati, non solum à communione habeantur alieni, sed nec convivorum quidem admittantur esse participes.* Et prima Matisconenfis Synodus militare sagum interdicit Clericis, & adjungit: *Qui post hanc definitionem cum armis inventus fuerit, à Seniore coercetur per triginta dierum carcerem in pane & aqua.* Ex quo lucet pessimum abusum sub Merovingiis Francorum Regibus quidem fuisse, sed acriter & constanter ab Episcopis castigatum. Verum ubi Carolus Martellus Ecclesiarum & Monasteriorum bona divisit inter milites, extrema paupertate compulsi Episcopi, Abbates, Clerici, & Monachi deseruerunt Ecclesias & Claustra, alii labore manuum quæsiere victum, alii infirmiores apostatarunt, conversi in milites & raptores. Ejusmodi enim Clerum Sanctus Bonifacius, reformandæ apud nos Christianitati per Apostolicam Sedem delegatus Apostolus, sub Pippino & Carolomanno, Caroli Martelli filius, in Gallia ac Germania invenit, de quibus ad omnem Franciæ Clerum & Populum scripsit etiam Pontifex Zacharias: *Habuitis, peccatis facientibus, nunc usque falsos Sacerdotes, unde & cunctæ Pagane gentes vobis pugnantibus prævalebant, quia non erat differentia inter Laicos & Sacerdotes, quibus pugnare licitum non est. Qualis enim victoria dari potest, ubi Sacerdotes una hora perfractant Dominica Mysteria, & Christianis corpus Dominicum porrigunt, pro animarum suarum redemptione, & postea Christianos, quibus hoc ministrare debuerunt, aut Paganos, quibus Christum prædicare, propriis sacrilegisque manibus necant?* Eadem repetit in Epistola ad Regiæ domus Majorem Pippinum, & in Epistola ad Episcopos & Proceres Francorum. Milo Sancti Luituini Trevirensis Archiepiscopi filius & Successor, qui Carolum Martellum primum in armis secutus est, ideoque Remensis Episcopatus commenda donatus, apud antiquos Franciæ scriptores, turpissimè notatur. Primum Antioiodorensis Episcopum, qui sub Pippino Landensi à sui status ordine cepit declinare, & propriis pugnare manibus, fuisse Savaricum, ideoque divino fulmine percussum periisse testatur per Philippum Labbe vulgatus auctor Anonymus in gestis Pontificum Antioiodorensium. Addit item ejus Successorem Haynmarum sub Pippino Caroli Martelli filio adversum Saracenos, & adversum Eudonem Aquitanæ Regem pugnasse feliciter, sed tandem infeliciter periisse.

Rectè Carolus Magnus eundem abusum dixit in Hispania viguisse. Utrique sub Barbaris Gothorum Regibus. Hi enim Barbarorum suorum Sacerdotum feros mores traduxerunt in Ecclesiam. Videtur tamen malum esse antiquius. Etenim sub Romano Imperio celebrata Ilerdensis Synodus graviter punit Clericos, qui in obsequio necessitate positi sumebant arma, mandatque abstinere à fundendo quovis humano sanguine, etiam hostili. Sub Gothis tamen Regibus ma-

L. 4. c. 37.

Cap. 4.

Epist. 3.

Cap. 36.

lum increvit. Hinc Clericos qui in quavis seditione arma hucusque sumperant, aut deinceps sumpturi essent, degradatos tradi Monasterio ad perpetuam poenitentiam mandat quarta Synodus Tolerana. Item hinc dum Almuzar Saracenorum in Africa Rex invaderet Hispaniam, de ipsarum Monachis scribit Glaber Rudolphus. Tunc etiam ob exercituum raritatem compulsi sunt Regionis illius Monachi sumere arma bellica. Graffatum fuisse etiam apud Longobardos, multis exemplis possit ostendi. Quin de obsessa ab ipsis Roma scripsit ad Pippinum Francorum Regem Papa Stephanus secundus: Warharius Abbas pro amore Beati Petri loricam induens, per muros istius afflicte Romane Civitatis die noctique vigilavit, & pro nostra omnium Romanorum defensione atque liberatione, ut bonus Christi athleta, totis viribus decertavit. Hic est ille Pippini Legatus, quem in laudati Stephani vita Anastasius Bibliotecarius appellat Wernerium, affirmans fuisse virum Religiosum. Quare milliciam istam probasse tunc videtur Romana Ecclesia. Etiam de Nortmannis in Sancti Herluini, primi Beccensium Abbatis, vita scribit Gilbertus Crispinus: Rarus in Normandia tunc recti tramitis index aut pervius erat. Sacerdotes & summi Pontifices, libere conjugati & arma portantes, ut Laici erant, veterum ritu Danorum universi adhuc viventes. Ait malum hoc cum Barbaris Gentibus in Ecclesiam intrasse. Hinc tota Europa fuit ubique diffusum.

Morem pessimum apud nos Belgas & alios Francos damnare cepit gloriosus Martyr Bonifacius, statuens in Synodo Liptinensi: Servis Dei per omnia armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum & hostem pergere, omnino prohibuimus, nisi illis tantum, qui propter Divinum Ministerium, Missarum scilicet solemniam adimplenda, & Sanctorum patrocinia, Sanctas utique Reliquias, magnam parentum nostrorum spem, portanda ad hoc electi fuerint. Principi unum cum duobus Presbyteris Episcopum, unicuique Praefecto unum permitit Presbyterum, qui eorum confessiones audiat, & alia Divina ministret. Liptinum porro erat Palatum Regium, quod Lobienfi Monasterio fuisse vicinum, in ejusdem Monasterii Chronicon testatur Abbas Folcuinus. Proinde Belgas praefertim nostros Sanctus Bonifacius istuc reformavit. Dicit, Prohibuimus, haud dubie alludens ad datum a Zacharia Pontifice suis consalutationibus responsum: Quis sapiens eos aestimet Sacerdotes, qui ab effusione sanguinum manus non servant innoxias? Iisdem manibus Paganos in vitam aeternam regenerari, & ipsorum sanguinem fundi, esse dicit abominandum facinus, ideoque degradatione puniendum. Ejus causa vitam Francorum fortitudinem addidit in nuperis Saracenorum incurfionibus fuisse frequenter superatam. Pergit Bonifacius in Synodo Suesfionensi: Abbates legitimi hostem non faciunt, nisi tantum homines suos transmittant. Et in Synodo Vermeriensis: Clerici arma non portant. Verum adeo inefficacia fuerunt haec decreta, ut ad Carolum Magnum scriperit senex Alcuinus Flaccus tunc Abbas Turonensis: Ecce Flaccus effuso corpore, militaris cingulo laboris depositus, devotè soli Deo servare toto

epilegit desiderio. Quid iterum pugnare cogitur, & sub fasce armorum desudare, quae infirmi corporis denegat fragilitas de terra tantummodo levare? Excusari supplicat, & solis ad Sanctum Martinum precibus Regiam expeditionem adjuvare. Ex quo vides malum nec per superius laudata Zachariae Pontificis rescripta, nec per jam adducta Bonifacii Legati decreta fuisse eliminatum. Opus fuit autoritate Regia, quam primus corrigendo abusi impendit in capitulari Aquisgranensi Carolus Magnus: Omnimodis dicendum est Presbyteris & Diaconibus, ut arma non portant, sed magis confidant in defensione Dei, quam in armis. Quod capitulum, quia de solis Presbyteris ac Diaconis loquitur, quibusdam visum est Episcopis arma permisisse. Et hinc in selectis per Jacobum Sironidum capitulis cunctis Francorum populus flexis genibus & adductis multis rationibus supplicat, ut Episcopi & Presbyteri, quod ipsorum quidam nupero in praelio vulnerati essent & caesi, deinceps hostibus non vexarentur, sed in suis Parochiis residentes sacrificiis & ceteris Sacerdotum functionibus pugnarent. Et hinc precibus non solum plurium Episcoporum, sed & Apostolicae Sedis accessit auctoritas, atque ita ipsis plenè annuit, quin & ad Clericos omnes & Monachos extendit Carolus Magnus, ea tamen conditione, ut Princeps unum vel duos Episcopos, & quisque Praefectus unum Presbyterum ad Divini Sacramenti & Verbi Ministerium possit in castris habere. Quae omnia factus Imperator confirmavit in Episcoporum capitulari; Nemo ex Sacerdotum numero arma pugnantium unquam portet. Et in brevi capitulorum, quibus suos Episcopos & Abbates instruxit: Miramur unde accidisset, ut qui se consuetur saeculum reliquisset, neque omnino vult consentire, ut ipse a quolibet secularis vocetur, armatus homo cum sit, & ad eos, qui nondum in totum saeculo renuntiaverunt, hoc pertineat, ad Ecclesiasticos vero quomodo justè pertineat, penitus ignoramus, nisi illi nobis insinuaverint, qui haec quasi licita usurpare non dubitant. Nempe vanos & mundani strepitus ac pompae diligentes Episcopos, Abbates & Clericos plenè compefcere nullus usque huc potuerat Synodalis Canon aut Regium Edictum, ideoque Carolus meritò est questus, & ad ejus preces rursus statuit Moguntina Synodus: Nos qui reliquimus saeculum, id modis omnibus observare volumus, ut arma spiritalia habeamus, secularia dimittamus. Laicis, vero qui apud nos sunt, arma portare non praecipuimus, quia antiquus mos est & ad nos usque pervenit. Qui cum proximè precedenti Canon palam desumptus est ex laudato Caroli capitulari. Notanda sunt verba: Laicis non praecipuimus. Quorundam Episcoporum & Abbatum, portandorum armorum & ducendi exercitus jus ad sui status dignitatem spectare opinantium, vanitatem & errorem evertunt, affirmant istud jus & ex antiquo Ecclesiae Canone & ex avito Francorum more esse solorum Laicorum, ideoque ipsis solis mandant permitti.

Verum pessimus abusus nec sic potuit aboleri. Etenim à Caroli Filio & successore, à quo Aquitaniae Clerum bellis & pugnis huc usque affectum fuisse

Ep. 24.

Ep. 3. c. 4. & 7.

An. 872.

An. 874.

Ep. 53.

Ep. 78.

Ep. 91.

Ep. 16.

Cap. 8.

foisse insigniter reformatum laudat Annalista Astrologus, Ludovico Pio se in Hispaniam ad limitum contra Saracenos custodiam fuisse missum queritur Frotarius Archiepiscopus Burdigalensis. Addit adversus Bernardum Italiae Regem Abbates omnes, vassos & populos, quibus militia conveniebat, fuisse ab eodem Principe jusos omni hora esse paratos. Quod sub ejusdem filio & successore Lothario Otgarius Moguntinus Archiepiscopus duxerit exercitum, testatur Nichardus. Et de gesto per Lotharii fratrem Ludovicum Germaniae Regem adversum Bohemos & Moravos bello scribunt Fuldenfes Francorum Annales: In hac expeditione Luibericus Moguntinus Archiepiscopus primatum tenuit; Aran vero Episcopus, vel Sigebardus Abbas Fuldenfis Monasterii, quavis fortiter hostem premendo pugnavissent, plurimis tamen suorum amissis regressi sunt. Addunt de Sorabis & Suisfis rebellantibus: Quorum audaciam Luibericus Archiepiscopus, ultra Salam flumen profectus, praeterea incendit sine bello compressit, & sub pristinum servitium redegit. Etiam sub Carolo Calvo, Francorum in Gallia Rege, tertio Ludovici Pii filio, non fuit melior Cleri status. Etenim Wenilonem Archiepiscopum Senonensem, quod inchoatam adversum Paganos Nortmannos expeditionem deseruisset reversus ad suam sedem, item quod audierat Ludovici Germaniae Regis in Gallias irruptionem neque per se ipsum neque per Ecclesiasticam suam militiam adfuisset, in Tullesi Synodo dictus Carolus graviter accusavit. Etiam Nicolaus primo Pontifici, Gallicanos Episcopos ad suam Patriarchalem Synodum evocanti, respondit majorem Episcoporum partem die noctique cum aliis Fidelibus contra Piratas maritimos invigilare, ob idque non posse venire. Et ad Rardulum Laudunensem Episcopum scribit Sanctus Lupus Abbas Ferrariensis: Ego hostem ferire & vitare non didici, nec vero cetera pedestris ac equestris militiae officia, nec Rex noster solis bellatoribus indiget. Eo titulo rogat per Parduli apud Regem preces ab armata militia excusari. Pergit in litteris ad Marcuvadum Abbatem Prumiensem: In Aquitanica congressione, manifestas morte liberatus, post captivitatis molestiam, solutus utroque periculo, ad Monasterium redeamus. Adeo à Rege non fuerat exauditus. Eam fuisse gravem Regni consuetudinem queritur in litteris ad Nicolaum primum Pontificem Hincmarus Archiepiscopus Remensis. Fuit consuetudo adeo firma, ut directo ad eundem Regem Canone statuerit secunda Vernensis Synodus: Quoniam quaedam Episcoporum ab expeditionis labore corporis defendit imbecillitas, aliis autem vestra Indulgentia cunctis optabilem largitur quietem, praecavendum est utrisque, ne per eorum absentiam res militaris dispendium patiantur. Mandat absentibus, ut suam militiam cum apto sui Vicario Duce omnino mirant.

Notanda sunt verba, Quietem cunctis optabilem: Edicunt onus istud invitit Episcopis fuisse à Rege injectum. Utique contra capitularia Caroli Magni. Hinc gravem consuetudinem questus fuit etiam Hincmarus. Nec desuerunt constantes in Gallia Episcopi, qui ipsam intrepidè damnant. Damnavit Synodus Meldensis: Quicumque Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

Cap. 37.

Cap. 30.

Tit. 11. Cap. 10.

Part. 73. Cap. 9.

Cap. 6.

An. 882.

An. 982.

Cap. 98.

Fol. 115.

Cap. 61.

que ex clero esse videntur, arma militaria non sumant, nec armati incendant, sed suae professionis vocabulum Religiosis moribus & habitu praebant. Eos omnes mandat degradari, quod Deo simul & saeculo non possint militare. Et in suo Capitulari Herardus Archiepiscopus Turonensis: Presbyteri & Diaconi, si in bella cum armis processerint, ita deponantur, ut nec Laicam communionem habeant. Et rursus: Clerici quacumque seditione arma detulerint, post depositionem gravi poenitentia in carcere retrudantur. Et Isaac Lingonensis Episcopus: Si quis Episcopus, Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus ad bellum processerit, & arma bellica indutus fuerit ad bellandum, ab omni officio deponatur, in tantum ut nec Laicam Communionem habeat. Et Synodus Pontigonensis: Nullus sacri Ordinis arma militaria pro quacumque seditione portare audeat. Et sub Stephano quinto habita Synodus Metensis: Nemo Clericorum arma portet. Sed neque tunc cessavit abusus. Etenim de Nortmannis Civitatem Metensem obsidere parantibus scribit Regino Abbas Prumiensis: Quod cum reperisset ejusdem Urbis Episcopus Walo, adjungendo sibi Bertulfo Episcopo & Anselardo Comite, ultro illis obviam ad pugnam procedit. Inito certamine Nortmanni victores extiterunt, Walo Episcopus cecidit, ceteri fugerunt. Quod Walonis factum laudant etiam Fuldenfes Francorum Annales, & Sigebertus Gemblacensis. Et de Othone secundo in Italiam adversum Saracenos pugnantem habet Lambertus Schafnaburgensis: Otto Imperator valde periculosum habuit praelium cum Saracenis in Calabria, in quo praelio occisus est Henricus Augustiniensis Ecclesiae Episcopus cum aliis plurimis Episcopis. Occubuisse ait & alios fortissimos milites, quos inter Warnerius Abbas Fuldenfis. Et de dignissimo suo Episcopo Wazone Anselmus Canonice Leodiensis: Si Episcopum respicio, videor mihi videre supparem Gregorio; si militaria agentem, non impari contempler esse Macabaeo. Et Sanctum Annonem, Goslariensis Ecclesiae Praepositum, quod in commisso adversum rebelles Imperio Hungaros praelio fortius omnibus dimicasset, Coloniensi Archiepiscopo fuisse ab Henrico tertio Imperatore donatum affirmat magnum Belgii Chronicon. Innumera sunt istiusmodi exempla, praefertim post tempora Pontificis Formosi. Abusum fuisse suo tempore communissimum, omnemque Episcopum aut Clericum, qui loriceatus praerari nollet, habitum ut suo Principi perjurum, affirmat, & queritur in libro de contemptu Canonum Ratherius Episcopus Veronensis. Sese, quod in exercitum nunquam veniret, fuisse ab æmulis judicatum Episcopatu indignum, aserit in libro, cui nomen, Conjectura qualitatatis. Et hinc apud laudatum Anselmum Baldrico Leodiensi Episcopo, peccata sua confitenti, vir sanctissimus Joannes, nescio cujus in Italia Sedis Episcopus, dixit grande crimine esse, Sacerdotem Christi, more terrena potestatis, exercitum ducere, humano sanguini interesse, tot homines pro unius salute capitis perire, adversus hostilem cuneum oratione, non gladio pugnandum. Et isto pro peccato insignem Baldrico inunxit poenitentiam. Et de Francone ejusdem

Z

apud

Cap. 17.

Ep. 53.

Cap. 83.

Lib. 4. Ep. 91.

Lib. 1. Ep. 10.

Ep. 15.

Lib. 2. Ep. 1.

apud Tungros sedis Episcopo, strenue adversum Gentiles Nortmannos preliato, in sui Monasterii Chronico scribit Folcuinus Abbas Lobienfis: *Post hæc Franco Episcopus, sciens illicitum esse quempiam sanguineis manibus Sancta tractare, Romam mittit Bericonem Leodiensem Clericum, & Teutricum Lobiensem Monachum, quos ordinari Episcopos, qui vicem suam supplerent, oravit & exoravit. Quibus jam factis Episcopis Parochiam suam gubernandam commisit, ipse de reliquo in pace & otio consenuit.* Non obstante sui temporis consuetudine iudicavit se irregularem, ideoque omne Pontificale ministerium in duos laudatos Vicarios traduxit, haud dubie ex iudicio Nicolai primi Pontificis, qui Carolo Calvo Francorum Regi, scribenti Episcopos suos stare in acie adversum Nortmannos, reposuit vocem istam esse Christiano Rege indignam, & adjunxit: *Quod si sæculi milites seculari militia student, quid ad Episcopos & milites Christi, nisi vacent orationi?* Et confirmat ex Apostolo: *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.* Et hinc regulam, quæ armatam militiam Episcopis & Clericis interdicit, vulgaribus Apostolorum Canonibus antiqui Græcorum Episcopi non sine fundamento inseruerunt. Quæ omnia à Romanæ Ecclesiæ Clero edoctus Leonus Pontifex vetustum Francorum & aliarum fidelium gentium morem pessimum, factumque proprium præsentis Canone damnavit. Quod enim arma portando deliquerit, ideoque opus istud hic merito correxerit, disertè profitetur in litteris ad Oldericum Firmanum Episcopum Sanctus Petrus Damiani.

Verùm medicina fuit inefficax. Etenim non solum in Gallia aut Germania, sed & in ipsa Italia malum pertinacissimè perseveravit. Lucet ex Sancto Petro Damiani in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem, Sanctum Bonitum de renuntiato Arvernenfis Ecclesiæ Episcopatu laudantibus: *Quid ista faceret, si tormenta, quibus nostri cruciantur Episcopi, & ipse perferret? Si Scutorum & Lancearum turme post equitantis terga confluerent? Si cum tanquam Gentilis militia Ducem in prociñdu postum armati undique manipuli constarent? Et quem decuerat reverenter incedere cum choro Psallentium, audire cogereur hinc inde persprepentium tinnitus armorum? Unde fit, ut modo Pontificem non comitentur, ut dignum est, diversi Clericorum Ordines, sed Castra potius, & armati telis vibrantibus bellatores.* In aliis ad eundem Pontificem litteris lamentatur Episcopus, Clericos, & Monachos esse forensibus litigijs ac alijs fordibus plenos, soloque fermè Barbarico discretos à secularibus, & profequitur: *Utinam legalis dumtaxat edicti essent lite contenti. Arma potius, arma corripimus, vibrantia telis tela conferimus, & non verbo, sed ferro contra nostri ordinis Regulam dimicamus.* Episcopatum ambientes Clericos reperiri passim ac suis impensis militare in Castris Regijs scribit in litteris ad Cardinales Episcopos, ostendens militiam istam esse munus ab obsequio, ideoque Simoniam. Adeo permansit abusus pessimus, ut neque Venerabilis Rudolphus, ex Sanctissimo Monacho sanctior Eugubinae Cathedrae Episcopus, à

sequendo exercitu fuerit immunis. Et hæc fuit præcipua ratio, ex qua Ostiensem Episcopatum laudatus Petrus deposuit, rediitque ad cellam. Lib. 1. Ep. 19.
 Iniquitas ista olim non fuit in Anglia. Etenim de Ean Scotorum Rege in Edilsredum Cantuariorum Regem pugnante, penititque cæso & extincto, scribit Sigebertus Gemblacensis. *In Monachos quoque Scotorum ira Dei serviente, qui cum Rege suo ad bellum hoc ex more exeuntes, ut Rege armis pugnante, ipsi orando pro eo pugnarent, perempti sunt ab Anglis mille ducenti, tantum quinquaginta per fugam elapsi.* Morem, quo solis pro Rege suo orationibus in campo præsentibus pugnantibus Scotorum Monachi, fuisse ait à Deo punitum per Anglos, adeoque horum Monachos supponit etiam ab hoc ad bellum processu fuisse mundos. Et de Guilielmo Angliæ Conquestore scribit Matthæus Parisiensis: *Rex Wilhelmus, pessimo usus consilio, Episcopatus & Abbatias omnes, quæ Baronias tenebant, & eatenus ab omni servitute seculari libertatem habuerant, sub servitute statuit militari, innotulans omnes Episcopatus & Abbatias pro voluntate sua, quot milites sibi & Successoribus suis, hostilitatis tempore, voluit à singulis exhiberi. Et rotulos hujus Ecclesiasticæ servitutis ponens in thesauris, multos viros Ecclesiasticos, huic constitutioni pessimè reluctantes à Regno fugavit.* Hofce inter fuerunt Stigandus Archiepiscopus Cantuariensis, & Alexander Episcopus Lincolnienfis. Egeluinus Dunelmensis Episcopus Regem excommunicavit. Ecclesiarum Baronias Regi ad certum militiæ numerum præstandum obligari, variegatè istius obligationis catalogos in Regia Archiva referri viderat Guilielmus apud Gallos, aliasque nationes; præsentem item Leonis Canonem notat paucorum moribus receptum: *Hinc acquisiti Regni Ecclesiis & Abbatibus novum istud onus imposuit. Addidit & aliud à Simone Dunelmensi memoratum: Guilielmus Rex mandavit, ut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates cum suis milibus die Calendarum Augustarum sibi occurrerent Savesberie. Quo cum venissent, milites illorum sibi fidelitatem contra omnes homines jurare coegit.* Ecclesiarum ac Monasteriorum Baronias A. 1086. dixit esse feuda ac beneficia Regia, ideoque ipsorum feudales milites obligari ad sibi prestandum. Ita Anglos, à quibus timebat se excutiendum, varijs artibus firmavit sub iugo. An Abbates & Episcopos etiam ad personaliter præliandum coegerit, nolim affirmare. Affirmare videtur Joannes Bromptonus Abbas Jornaletis, scribens de Sancto Wolstano Vigorensi Episcopo: *Nec etiam postea, tempore Guilielmi Regis Conquestoris, pompam Nortmannorum omitebat, quin stipatus militibus incederet, Missam quotidie cantans, Psalterium addebat.* Verùm potest quis militiam eques ducere, & proprijs tamen manibus non pugnare. Ut ut sit, artem pessimam Anglicani, ex Nortmannis ejus peritis passim in principio assumpti, Episcopi insigniter & brevi addidicerent. Abbates non lego pugnasse.
 Quæstio est, an nullo penitus casu Episcopis & Clericis liceat propria manu pugnare? Respondet in famosa adversus Paschalem secundum Pon-

Lib. 1. Fol. 124.

L. 7. ind. 2. Ep. 76.

Lib. 7.

Pontificem Epistola Clerus Leodiensis: *Contra Barbarorum & inimicorum Dei assultus conceduntur Canonibus etiam Clericis arma ferre ad defensionem urbis & Ecclesiæ. Bella verò indici Ecclesiæ per Canoniam auctoritatem, nusquam scripturarum legitur.* Agunt adversus bellum, quod Apostolicæ Sedi rebellibus Cameracensibus ex Paschalis mandato intulerat Robertus Flandriæ Comes: Offensivum in nullo penitus, defensivum bellum ajunt Clericis licere in unico dumtaxat casu, dum nempe Christiana civitas ab infidelibus Barbaris oppugnatur. Sic & Haynmarum Antiodorensem Episcopum, quod adversus Eudonem Aquitanicæ Regem pugnaret, videtur reprehendere supra laudatus Scriptor Anonymus, ejus tamen adversum Saracenos prælia probat omnino & laudat. Et Persica Justiniani Imperatoris bella laudans, & captæ in Mesopotamia Amidæ causas exponens, de ejusdem Provinciæ Monachis scribit Procopius Cæsareensis: *Turrim propè Hippopotamum Christianorum sapientissimi custodiebant, quos Monachos vocant. Quod ipsum laudat Sanctus Theophanes.* Et pro Theodosio Campaniæ Abbate ad Maurentium Romanæ militiæ contra Paganos Longobardos Magistrum scribit Magnus Gregorius: *Theodosius asserit se in murorum vigilijs ultra vires suas vehementer affligi. Perimus ergo Gloriam vestram, ut siquidem sit possibile, de eodem onere relevetur.* Ex necessitate permittit illum cum suis Monachis ad onus istud impendi. Quod item venerabilis Ademarus Podiensis Episcopus lorica & casside vestitus in Saracenos processerit, atque in ista veste ad milites etiam concionatus fuerit, cum alijs testatur in sacri Belli Historia Robertus Monachus Remensis. Et plura sunt ejusmodi exempla. Quin & Wernierum Abbatem, quod adversum Christianos Longobardos defensiva Romanæ urbis arma sumpisset, supra audivimus commendari à Stephano secundo. Etiam dudum postea rebelles sibi Romanos oppugnans Gregorius nonus exercitui suo præfecit Petrum Vintoniensem in Anglia

Episcopum, quod insigniter dives esset, & melius pugnare ac disponere aciem nosset, quam Evangelium prædicare. Ita scribit Matthæus Parisiensis. Et obsessas à Fideli exercitu civitates etiam hodie videmus ab armatis Clericis & Monachis defendi. A. 1234. 1235. Quam Clemens quintus ob commissum cum inculpatæ tutelæ moderamine homicidium sanxit non incurri irregularitatem.
 Adversæ tamen sententiæ fuit in Ilerdensis Synodo Hispanica Ecclesia, statuens de sacris Clericis: *In obsidionis necessitate possit ab omni humano sanguine abstinere, etiam hostili.* Prævaricantes cogit ad duorum annorum penitentiam, & vetat ad altiora promoveri. Loquitur de obsessis per Gothos, pessimos tunc Arianos. Ejusdem sententiæ fuit Nicolaus primus Pontifex, de necio quo Clerico, qui Paganum Nortmannum in bello occiderat, scribens ad Humfredum Morinensem Episcopum: *Non oportet ad gradum majorem provehi, qui carere debet etiam acquisito. Homicida enim est.* Existat Epistola in Decreto Sancti Ivonis. Hinc & Carolo Calvo Francorum Regi, qui ad Romanam Synodum evocatos Episcopos scripserat occupari in maritimis adversum Paganos Nortmannos vigilijs, fuit graviter indignatus. Hanc esse gravem Regni consuetudinem questus apud eundem Pontificem fuit etiam Hincmarus Metropolitæ Remensis. Et in opusculo de Episcopi officio scribit: *Episcopus debet militiam ad Sanctæ Ecclesiæ defensionem, secundum possibilitatis quantitatem, juxta antiquam consuetudinem Regiæ dispositioni exhibere.* Verba, juxta antiquam consuetudinem, edicunt morem hunc Canonibus adversari. Videtur res esse arbitrii, circa quam quisque possit abundare in suo sensu, sui actus rationes Domino redditurus. Rogandi interim & admonendi sunt Christiani Principes, ut in suis etiam obsessarum civitatum defensivis bellis Clericus ac Monachos non permittant, longè minus cogant arma gerere, & proprijs manibus pugnare.

A. 1234. 1235.

Cap. 1.

Lib. 6. c. 120.

Ep. 26.

Ep. 46.

CANON VII.

NE quis Clericus vel Laicus usuras exerceret.

SCHOLION.

Cap. 16.

DE Gentilibus Germanis scribit in libro de ipsorum moribus Cornelius Tacitus: *Fœnus exercere, & in usuras extendere, ignotum apud Germanos, ideoque magis servatur, quam si verum esset.* Est laus incomparabilis. Usura quippe est crimen in humano genere, apud Gentiles, Judæos, & Christianos damnatum semper, semperque grastratum. Ipsum duris & carnalibus Judæorum mentibus Doctores gravissimi existimant in extraneos ob vitandi difficultatem *Christ. Lupi Oper. Tom. IV.*

tem fuisse dispensatoriè permisum. Existimem permisum in solos Chananæos, qui ipsi donatas à Deo Regiones iniquè detinebant. Hanc Deus illis permisit compensationem. Quidquid sit, sub Quinti Fabii & Publii Decii Consulatu multa Romæ fuisse prodigia scribit Titus Livius in prima Decade, eisque averruncandis facta varia Paganæ pietatis officia, inter quæ fuerunt feneratoris multatæ bonis convertis in ornamenta templorum, & publicarum viarum reparationem. Angelica Sancti Thomæ doctrina, usuraria lucra mandans feneratoribus eripi, & in publicos Ecclesiæ aut Reipublicæ usus impendi,

Lib. 10. c. 23. & 24.

pendi, est adeo antiqua. Etiam Porcium Catonem, Praetorem Sardiniae, quod omnes sceneratores fugasset ex Insula, fuisse virum Sanctum idem Livius in quarta Decade affirmat. Addit multis sceneribus legibus etiam in urbe fuisse constrictam avaritiam, ac nihilominus adversus ejus astutissimos dolos novis frenis semper fuisse opus. Et Valerii Flacci consulum legem, quae creditoribus quadrantem solvi iussit, fuisse turpissimam, ideoque Syllanis temporibus à Deo vindicatam affirmat Velleius Paterculus. Exponit in suis ad Paterculum scholii Aldus Manutius: *Jusserat ut usura annua quadrante solveretur. Quadrans erant tres centesima. Ternos igitur nummos ex centenis pendit usurae nomine Flaccus voluit.* Et istam legem uti turpissimam fuisse divina in Republicam vindicta dignam Pagani homines iudicaverunt. Et de Octaviano Augusto scribit Suetonius: *Notavit aliquos, quod pecunias levioribus usuris mutuati, graviori fenore collocassent.* Et de Vespasiano Augusto: *Auctor fuit decernendi, ne filiorum familias sceneratoribus exigendi crediti jus unquam esset, hoc est, ne post Patrum quidem mortem. Quam legem fuisse prius à Claudio latam affirmat Cornelius Tacitus in Annalibus.* Et de Antonino Pio Imperatore scribit Julius Capitolinus: *Fœnus trientarium, hoc est, minimis usuris, exercuit ut patrimonio suo plurimos adjuvaret.* Usura centesima solebat solvi singulis mensibus, eratque annuè duodecim in centum. Hinc enim Poeta Horatius: *Tristes misero ventre Calendarum.* Calendarum seu neomeniarum dies ab usurariis redditos fuisse nefandos & execrabiles, etiam Plutarchus asseverat. Quare scenus trientarium erat, quod singulis dumtaxat trimestribus solvebatur, eratque annuè quatuor in centum. Ex quo vides posteriores Romanos ab antiqua justitia, quae memoratam Valerii Flacci castiorem legem duxit turpissimam, pedetentim admodum recessisse. Hinc de Alexandro Augusto scribit etiam Aelius Lampridius: *Fœnus publicum trientarium exercuit, ita ut pauperibus plerisque sine usuris pecunias dederit ad emendos agros, reddendas de fructibus.* Fœnus publicum erat publica seu Fiscalis pecuniae fœnus, cui debebatur usura semestris, id est, sex in centum, ideoque Alexander, qui solum quatuor exegit, merito laudatur. Pergit Lampridius: *Alexander usuram sceneratorum contraxit ad trientes pensiones, etiam pauperibus consulens.* Adeo tunc usura apud Romanos invaluerat, ut Valerii Flacci legem Alexander non potuerit restituere. Nihilominus Senatores, si scenerarentur, usuras accipere primo vetuit, nisi aliquid muneris causa acciperent. Postea tamen iussit in semestres acciperent donum, munus tamen suscipit. Munus istud in suis ad decimum octavum Prophetæ Ezechielis caput commentariis exponit Sanctus Hieronymus: *Quidam pro scenerata pecunia solent munuscula accipere diversi generis, & non intelligunt usuram appellari & superabundantiam, quidquid illud est, si ab eo, quod dederint, plus acciperint.* Munuscula latius illa edisserit in commentariis ad caput vigesimum primum Sancti Matthæi. Quod in explicitum pactum non deduce-

rentur, & carnales Judæi & Gentiles Romani crediderunt non esse usuram. Modum in ipsis excedi advertit Augustus Alexander, ideoque & sustulit, Senatoribus peimitens trientalem semisses usuras, id est, annuè duo in centum. Licet modica, erat tamen Senatoriae dignitatis macula, ideoque nescio quis posterior Imperator etiam istas usuras Senatoribus interdixit. Et hanc legem in quinquagesima sexta super Sancti Matthæi Evangelium Homilia prædicat Sanctus Johannes Chrysoctomus: *Quod si externos vel seculi legum conditores interrogare volueris, disces quod illis quoque extremae invecundiae signum scenus videtur. Quare constituitis in dignitatibus, & coaptatis in magnum consilium, quem Senatuum vocant, fas non est hujusmodi lucris scenerari. Sed lex apud ipsos posita est hujusmodi lucra prohibens.* Acceptam Christiana regeneratione dignitatem asseverat sæculari Senatoria esse longè maiorem, ideoque damnabili lucro longe minus scendam. Eandem legem supponunt in Rescripto ad Eutychnianum Praetorio Praefectum, exstante in codice Theodosiano, & laudant etiam Arcadius & Honorius Imperatores, desinientes ipsam ad Senatoriae originis pupillos non extendi, ideoque his consueta pupillarum pecuniarum usuras debere omnino solvi. Verum iidem Principes in legem ad Optatum Constantinopolitanae Urbis Praefectum, Senatoribus centesimam usurae medietatem, id est, sex in centum permiserunt. Nempe post Sancti Joannis exilium lata est ista lex, extorta per dictum Optatum, hostem ejus infensissimum, qui ut Sanctissimum virum, adversus usuras consuetum calidissime concionari, etiam exulem faceret plebi odiosum, laudatumque ejus contra usuras argumentum exinaniret, imprudentem Arcadium in fordidam istam legem circumscriptit. Eodem tempore natum existimo abusum, adversus quem, quinquagesimi quarti Psalmi versum, *Non desecit de plateis ejus usura & dolus*, exponens declamat Sanctus Augustinus: *Usura & dolus non absconduntur saltem, quia mala sunt, sed publice scervunt. Etenim qui in domo aliquod mali facit, vel de malo suo erubescit. In plateis ejus usura & dolus. Fœnus & professionem habet. Fœnus etiam ars vocatur; Corpus dicitur, Corpus quasi necessarium Civitati: Et de professione sua vestigal impendit. Usque adeo in platea est, quod saltem abscondendum erat. Adeo tunc grassabatur usura, ut usurarii essent non modica societas, sed integrum civitatis corpus, & de suis rapinis Principi penderent solemne vestigal. Etiamnum hodie à publicis usurariis ipsum accipiunt, & pro illo adversum Episcopos dant criminis impunitatem Christiani Reges, juxta Concordatum, quod cum suis Episcopis iniit Francorum Rex Philippus sextus: *Quintum capitulum est, quod Episcopi vel Archiepiscopi non debent requirere à Burgenisibus, vel ab aliis, quod nunquam præstaverint ad usuram, nec præstabant.* Res scda. Laudandæ civitates, quæ rapinam istam exerceri non permittunt, nisi per Judæos.*

Porro dudum ante Sanctum Joannem Chrysostomum usura grassari cæpit inter Christianos, imò & inter Clericos, ideoque antiquissimos

in ipsam habemus Canones. Si quis Clericorum, inquit Synodus Eliberina, *detectus fuerit usuras accipere, placuit degradari, & abstinere. Si quis etiam Laicus accepisse probatur usuras, & promiserit correptus se jam cessaturum, nec ulterius exacturum, placuit ei veniam tribui. Si vero in iniquitate duraverit, ab Ecclesia se sciat esse projiciendum.* Et prima Synodus Arelatenfis: *De Ministris, qui scenerantur, placuit eos juxta formam divinitus datam à communione abstinere.* Et Laodicensis: *Non oportet hominem sacram scenerari, & usuras, quæ dicuntur sesquialtera, accipere. Easdem sesquialteras, itemque centesimas omnibus generatim Clericis rigidissime interdixit etiam generalis*

Synodus Nicæna. Sesquialterorum tam in humidis quam aridis frugibus usuras per solemnem Draciliano, Praefecti Praetorio vices apud Palæstinis agentis scriptam legem, non quidem justificarat, sed tamen impunes ambulare permiserat Constantinus Augustus. Eodemque libertatis pede per Romanam Rempublicam gradiebatur usura centesima. Hinc utramque quidem damnavit laudata Synodus, sed optimi Principis reverita legem, in solis Clericis punivit. Eiusmodi Canones possint adduci longè plurimi. Eodem morbo Leonis etiam noni tempora pessimè laborarunt, ideoque & ipse præsentem Canonem emisit.

CANON VIII.

NE quis Monachus vel Clericus à suo gradu apostatet.

SCHOLION.

Hujus Canonis causam edicit in sexto decimo ad Gislerium Auximanum Episcopum opusculo Sanctus Petrus Damiani, alloquens Maurum nescio cuius in Italia Civitatis Episcopum: *Ante hoc ferè biennium, dum in angusto Cellulae meae angulo latitarem, funestum quid & morore plenum ad me fama discurrere perlatum est. Videlicet quod nonnulli perditii homines post scabnam conversi, Monachi cum habitum sacrilega temeritate desererent, & per execrabilem Apostasiam ad secularem militiam denuo repedarent, qui nimirum in tam profundi criminis baratrum lapsi, tuis ad audendum exhortationibus incitari, tua ad persistendum dicebantur auctoritate sulciti. Ferbaris enim dicere, quia nisi quis regulariter protractus, & per longa temporum spatia, sicut Monastica præcipit regula, sit probatus, si aliter aut propter egritudinem, aut quolibet alio modo, ad Monachicum pervenerit habitum, liberam redeundi ad seculum habeat facultatem. Super cuius rei capitulo tunc temporis brevem tibi Epistolam misisse me memini, & ut ab hac pestifera doctrina cessares, debita humilitate suggessi. Nuper autem apud Auximum constitutus, à pluribus didici, quia in tua adhuc nihilominus intentione obstinatissime perseveras, & contra divina legis auctoritatem, contra Ecclesiasticæ consuetudinis normam, eadem dogmatizare non cessas. Quidam ut lethalem morbum aut aliud quodvis mortis aut gravis mali periculum evadant, Monachatum Deo promittunt, promissumque postea suscipiunt: & hisce solis, utpotè rem arduam non plena libertate aggressis, sæculi regressum volebat Maurus licere. Proinde quidquid in illum declamavit Sanctus Petrus Damiani, declamavit & in quosdam nostri sæculi morales Theologos, qui licet non istiusmodi professionis, tamen similibus faciendarum professionum vota ex frivolis fundamentis asserunt non esse reservata*

Sedi Apostolicæ, ideoque per Episcopos posse commutari. Eiusmodi vota & professiones esse pleni valoris ostendit horrenda mors Alberti Comitis Viromandensis, relata per Baldricum Tornacensem Episcopum in Chronico Ecclesiæ Cameracensis.

Aliam frequentis Monachalis Apostasie ansam producit in suis Annalibus Witichindus Corbejenfis in Germania Monachus: *Gravis persecutio Monachis oritur in diebus illis, affirmantibus quibusdam Pontificibus, melius arbitrari paucos vicia clavos, quam plures negligentes esse in Monasteriis oportere, oblitii, nisi fallor, sententiæ Patris familias, prohibentis servos Zizania colligere, sed utraque crescere oportere, Zizania & triticum usque ad messem. Quo factum est, ut plures propria infirmitatis conscii, deposito habitu & relicto Monasteriis, grave onus Sacerdotum devotarint. Fuerunt autem quidam, qui Summum Pontificem Fredericum, Archiepiscopum Moguntinum, hoc non purè, sed fide fecisse arbitrati sunt, quatenus venerabilem virum, Regique fidelissimum, Fuldensem Abbatem Ademarum quoquo modo debonestaret. Ipse enim erat vir magnæ prudentiæ atque industriæ. Læx Majestatis reus apud Otho-nem primum Imperatorem actus, suspensus à Pontificali officio, & dicto Abbati traditus in custodiam fuerat dictus Fredericus, ideoque restitutus, omnem Sancti Benedicti Ordinem, qui tunc solus erat in Germania, vexatum voluit ex istius rei odio, atque eliminatum. Facta hæc sunt ad decimi sæculi medium, centum ferè annis ante Leonis nostri Papatum. Verum exinde nata Apostatandi libertas non statim extincta fuit, sed acceptis hinc inde fomentis ad præsentem usque Synodum propagata. Et quidem uti tunc apud Monachos prava quorundam Episcoporum doctrina, ita inter Clericos bellandi & ducendæ uxoris licentia, ideoque plurima Apostatandi occasio grassabatur. Adversum istas sceleritates processit præsentis Canon.*

CANON IX.

NE quis aliquibus facti Ordinis iter agentibus violentiam ullam inferre auderet.

SCHOLION.

Cap. 21.

Cap. 30.

Epist. 173.

Fol. 135.

Fol. 162.

Bellum, pessimam lapsi humani generis poenam, & calamitatem, indicere ac gerere solis supremis Principibus indulget jus gentium: Verum plures Barbari illo noluerunt ligari. Privata enim ob privatas injurias bella sunt antiquissima ipforum crudelitas, de qua Cornelius Tacitus in libello de moribus Germanorum: Suscipere tam inimicitias, seu Patris seu propinqui, quam amicitias necesse est. Ad quem locum recte in notis super decimam septimam Marculphi Monachi formulam scribit Hieronymus Bignonius: Omnibus Germanicis gentibus, quae Gallias infederunt, mos erat, privatas inimicitias armis profectui, quae prava consuetudo adeo invaluit, ut nec Principis Imperio, nec legum auctoritate per sexcentos ferme annos aboleri potuerit. Quin imo legibus id non prohibebatur, sed nimia licentia certis finibus coercita erat. Eandem Barbariem etiam in Africa viguisse ostendit idem Tacitus in quarto libro Historiarum. Et hinc Christianis postea temporibus existimo processisse, quae aliud non fuit quam bella privata, Barbariem Circum-cellionum. Viguisse etiam in Ponto, ac a Sancto Gregorio Thaumaturgo extinctam fuisse, aut certe insigniter frenatam, in ejus vita demonstrat Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. Frater illic in fratre ex subditis ducebat exercitum, & de paterna haereditate armati decertabant. Etiam suam nescio quam domum a quopiam duro & agresti homine ob defuncti famuli praetensum debitum fuisse privato bello invasam & expilatam, queritur apud Provinciae Praefectum Candidianum Sanctus Basilius Magnus, castigari exposcullat violentiam, & adjungit: Sufficiet nobis ea vindictae mensura, ut per carceralis custodiae tictorem captus brevi tempore in carcere detineatur. Queritur citra praemissam accusationem, citra omnem petitionem, citra denegatam justitiam, & citra ulla violentiae coactionis minas esse sibi illatum istud bellum, ideoque sub istis conditionibus gestum aut gerendum videtur non damnare. Et hinc de hodiernis etiam Ponto vicinis Georgianis scribit in opere de Armenis cum Romana Ecclesia uniendis Clemens Galanus: Licetum est cuique de hoste vindictam sumere. Unde fit ut semper a fortiori & validiori stet victoria. Porro vindicta sic sumitur, ut si laesus inimici personam offendere nequeat, bona illius aggrediatur. Hinc vastantur praedia, praescinduntur arbores, maxime vites, incenduntur domus, ac passim interfecti boves atque sues inimici in publicas epulas amicis & consanguineis apponuntur. Eandem Barbariem vigere affirmat, licet non apud plebejos, quorum causas Princeps dirimit, tamen apud Colchorum Primates: Si lis aut contentio inter ipsos oritur Primates, dummodo alter eorum non provocet ad Principem, nequit is illi dirimendam se immiscere, sed

ipsimet armatis subditorum suorum agminibus adversus invicem irumpentes, litem non iudicio quidem, sed ferro decidunt. Vastant sibi agros ac segetes, armenta diripiunt, excidunt vineas, domos incendunt, plena vino dolia perfringunt, ut semper non causa cadat nisi imbecillior, nec alter vincat, nisi causa deserta. Etiam Simeonis ac Levi pro Dinæ fororis suae injuria in Sichimitas irruptio fuit privatum bellum: quod utique didicerant a Mesopotamiis, aut certe a Chananæis. Hinc enim & simile bellum sibi metuens Patriarcha Jacob, ex divina iussione statim mutavit peregrinationis locum. Et hanc Barbariem plures etiam post assumptam Christi Domini pacificam legem non deposuerunt. Lucet ex Athalarici Gothorum in Italia Regis apud Aurelium Cassiodorum Edicto: Humano generi noxiam pervasionem, sub qua nec dici potest civitas nec haberi, severitate legum & nostra indignatione damnamus, statuentes ut Sanctio divi Valentianiani adversum eos diu pessime neglecta consurgat, qui praedia urbana vel rustica, despecto juris ordine, per se suosque praesumpserint, expulso possessore, violenter intrare, nec aliquid de ejus districtione, detestabili volumus temperatione mitigari, insuper addentes, ut si quis ingenuorum ad satisfaciendum legi superius definita idoneus non habetur, deportationis protinus subiaceat ultioni. Barbariem Rex Barbarus horrendè castigat. Loquitur ex Theodorici Regis Edicto, cuius variis capitulis varia istiusmodi violentia rigidissime damnatur. Etiam in Visigothorum apud Hispanos regnantium legali codice exstat titulus de invasionibus & direptionibus, utique per bella privata. Etiam illic rigidissime damnatur. Quod nec Clericalis Ordo, imò nec Episcopalis apex Barbariem apud Francos deposuerit, lucet ex quarta Synodo Aurelianiensi: Ut servis Ecclesiae vel Sacerdotum praedas & captivitates exercere non liceat, quia iniquum est, ut quorum Domini redemptionis praestare solent suffragium, per servorum excessum disciplina Ecclesiastica maculetur. Quem ex legem furorem in suis etiam Episcopis damnat undecima Synodus Toletana. Etiam Audegavenfis sub Leonis magni Pontificatu celebrata statuit: Ut à violentia & pervasionis crimine absterneatur. Quod ipsum secunda Lugdunensis confirmat, adjungitque prima Cabilonenfis: Ut nullus ante audientiam res quarumlibet Ecclesiarum invadere vel auferre praesumat. Quod qui fecerit, ut necator pauperum habeatur. Solas Ecclesiarum res vetat invadi bello privato, mandans sola audientia seu legitimo iudicio repeti ac recuperari. Nempe malum adeo invaluerat, ut talia inter Laicos bella sine fructu fuissent interdicta. Eorum plura videre potiss apud Sanctum Gregorium Turonensem. Etiam apud Anglos viguisse ostendit Ihe Regis lex: Fures nominamus ad septem homines vel octo, Holp, id est, cohortem seu satellites usque ad viginti quinque; deinceps est Here, id est, exercitus. Omne istud facinus puniunt, mitissime autem exercitum, quod nempe aliquo

Lib. 9. Ep. 18.

Cap. 13.

Cap. 5.

Cap. 6.

Cap. 15.

aliquo iustitiae furo vestiretur. Post Caroli Martelli tempora, pestis omnem modum exceffit apud Francos. Exinde etiam Episcopi, Abbates, & Clerici, non tantum per Ecclesiasticæ familiæ servos, sed & propriis manibus, uti publica sub Rege, ita & privata per semetipfos bella inceptum exercere. Et hinc in edito ad undecimum sui Regni annum capitulari statuit Carolus Magnus: De itinerantibus, qui ad Placitum aut aliubi pergunt, ut eorum collecta nemo sit ausus ad salire, & nemo alterius herbam defensionis tempore tollere praesumat, nisi in hostem Publicum pergat, aut Missus noster sit. Et qui aliter facere praesumpserit, emendet. Turbulenti privatorum bellorum gestores non solum quosvis obvios etiam ad Comitum aut Ducum Placita seu iudicia itinerantes, more Latronum spoliabant, sed & Regiorum milicum sibi arrogabant jura, alienorum praediorum herbas & gramina invadentes. Hinc privata ista bella auferenda desperans Rex Carolus, istas saltem violentias castravit. Et pergit: Si quis pro Faida pretium recipere non vult, tunc ad nos sit transmissus, & nos eum dirigemus, ubi damnum minime facere possit. Simili modo & qui pro Faida pretium solvere noluerit, nec iustitiam exinde facere, in tali loco eum mittere volumus, ut pro eodem majus damnum non crescat. Faida idem est quod inimicitia seu illata injuria: Eam pecunia componi mandat Carolus, & quamvis componere nolentem partem minatur deportare in locum adeo remotum, ut istic non possit malefacere, seu privata bella suscitare. Bella ista vidit non nisi indirectè eliminanda. Nec generosior fuit in edito ad decimum tertium Imperii annum Capitulari: Inquiratur diligenter de Faidiosis, seu inimicitias habentibus hominibus, qui solent incongruas commotiones, seu privata bella facere, tam in Dominicis diebus, quam & aliis solemnitatibus, sicut & in feriaticis diebus. Hoc omnino prohibendum est, ne facere praesumant. Commotiones istas solis Dominicis ac festivis diebus interdicit. Ejus filius & successor Ludovicus Pius in tertio suo Capitulari aliquid addidit: Postquam Comes & Pagenfes de qualibet expeditione hostili reversi fuerint, ex eo die super quadraginta noctes sit bannus recisus, quod lingua Theotisca Scaslegi, id est, armorum depositio vocatur. Pagenfes ex publico bello lassos gaudere vult quadraginta dierum requie, & privatis bellis non inquietari. Semiplena medicina vulnus adauget. Hinc privata bella adeo turbarunt Franciam, ut laudato Imperatori Ludovico adversus nimis frequentem & temerariam Christiani sanguinis effusionem sexta Parisiensis Synodus fuerit coacta supplicare. Omne & civile & criminale iudicium affirmat ex Divino & Apostolico jure spectate ad solum Principem, & pergit: Nescimus qua pernoxia adinventione à nonnullis usurpatum est, ut bi qui nullo Ministerio fulciuntur, propter sua odia & diversissimas voluntates pessimas indebitum sibi usurpant in vindicandis proximis, & interficiendis hominibus vindictæ ministerium, & quod Rex saltem in uno exercere debuerat propter terrorem multorum, ipsi impudenter in multis perpetrare non metu-

Cap. 28.

Tit. 7. Cap. 13.

unt propter odium, & putant sibi licere ob inimicitiarum vindictas, quod nolunt ut Rex faciat propter Dei vindictam. Certè Ludovicus videtur malo non obviafse. Etenim Tullenfis apud Tuziacum sub ejus filio Carolo Calvo habita Synodus rigide quidem damnat & punit incendia, stupra, caedes, homicidia, rerum Ecclesiasticarum rapinas, aliaque bellis privatis accidentia crimina, nequaquam tamen ista ipsa bella. Etiam Isaac Lingonensis Episcopus, vir generosus & doctus, aliud non praesumpit, quam suo Capitulari inferere factas Ludovico preces à laudata Synodo Parisiensi. Aliud item non fecit celebrata sub Stephani quinti Papatu Synodus Metensis. Post extinctum Caroli Magni genus, & in Formosum Pontificem patrata scandala, Barbaries adeo invaluit, ut à Patre suo Sergio, adversus nescio quem propinquum suum litigante de quodam prato, reluctante conscientia pugnare compulsus fuerit sanctus tunc juvenis, & sanctior postea Abbas Romualdus, de quo Sanctus Petrus Damiani. Romualdus, licet praempto propinquo nullum vulnus inflixerit, quia tamen interfuit, penitentiam tanti reatus accepit, moxque ad Classense Monasterium beati Apollinaris, more Homicidarum diebus quadraginta permanens in luctibus, properavit. Temporum istorum miseria possit plurimis exemplis demonstrari. Barbariem istam proscribere cepit Imperator Conrardus Salicus, de quo magnum Belgii Chronicon: Multas ille leges condidit, & pacem in terris conservare cupiens, statuit ut quicumque Principum infringeret pacem, capite plederetur. Legem adeo constanter executus est, ut ejus praevicator Lupoldus Comes fuerit coactus fugere in solitudinem. Addit ad undecimi saeculi annum quadragesimum primum Glaber Rudolphus: Obiit Conrardus Imperator. Cui successit in Regnum Henricus tertius Filius ipsius, jam ab eodem Patre constitutus Rex. Contigit vero ipso in tempore, inspirante Divina gratia, primitus in partibus Aquitanicis, deinde paulatim per univrsam Galliarum territorium, firmari pactum propter sinorem Dei pariter & amorem. Taliter ut nemo mortalium à feria quarta vespere usque ad secundam feriam incipiente luce, ausu temerario praesumeret quippiam alicui hominum per vim auferre, neque ultionis vindictam à quocumque inimico exigere, nec etiam à fidejussore vadimonium sumere. Quod si ab aliquo fieri contigisset contra hoc decretum publicum, aut de vita componeret, aut à Christianorum consortio expulsus Patria pelleretur. Hoc insper placuit univrsis, veluti vulgo dicitur, ut tregua Domini vocaretur. Quae videlicet non humanis solum sulca praesidit, verum etiam multoties Divinis suffragata terroribus. Nam plerique vesani auctaci temeritate praescriptum pactum non timere transgredi, in quibus aut Divina vindex ira, seu humanus gladius ultor existit. Et hoc passim tam frequenter contigit, ut praesui multitudine singulatum non queant annotari. Et hoc satis iustum. Nam sicut dies Dominicus propter Dominicam Resurrectionem venerabilis habetur, & octavus cognominatur, ita quintus, sextus, & septimus ob Dominicæ cenæ & ejusdem Passions reverentiam debent ab iniquis actionibus esse feriati. Contigit enim.

Lib. 3. c.

Cap. 4.

3. d. 1.

F. 105.

3. d. 1.

Lib. 5. c. 1.

entim, ut dum pend, sicut diximus, per totas Gal-
 lias hoc statutum firmiter custodiretur, Neustria
 gens illud suscipere recusaret. Erat enim hujus rei
 occasio dissidium superbissimi litigii, quod ortum fue-
 rat inter Gallie Regem Henricum, filium Roberti,
 & filios Odonis defuncti Regis, qui vicissim incen-
 ditis bella miscentes intestina, sibimet damna infe-
 rentes non modica, plurimas suorum strages dederunt.
 Deinde quoque occulto Dei judicio cepit deservire in
 ipsorum plebibus Divina ultio. Consumpsit enim qui-
 dam mortifer ardor multos tam de magnatibus quam
 de mediocribus atque infirmis populi, quosdam verò
 truncatis membrorum partibus reservavit ad futuro-
 rum exemplum. Tunc etiam pend gens totius orbis su-
 stinuit penuriam pro raritate vini & tritici. Istam
 penuriam ait fuisse ansam, ex qua plurimæ per
 omnem Galliam fuerint celebratæ Synodi, lau-
 datam Dei treguam stabilientes, ac statuente:
 Ut viri utriusque conditionis, cujuscumque antea
 fuissent rei obnoxii, absque formidine procederent ar-
 mis vacui. Prædo namque aut invasor alterius fa-
 cultatis, legum distinctione arctatus, vel donis fa-
 cultatum, seu penis corporis acerrimè muldaretur.
 Lib. 4. c. 5. Locis nihilominus sacris omnium Ecclesiarum honor
 & reverentia talis exhiberetur, ut si quis ad ea cujus-
 cumque culpæ obnoxius confugium faceret, illæsus
 evaderet nisi solummodo ille, qui pactum prædicte
 pacis violasset. Hic tamen captus ad Altare præsti-
 tutam multam lucret. Clericis similiter omnibus,
 Monachis, & Sanctimonialibus, & si quis cum eis
 per regionem pgeret, nullam vim ab aliquo pateretur.
 Inter Neustriæ gentes etiam nos Belgæ sumus,
 istiusque sanctissimi pacti refutandi Auctor fuit
 Gerardus primus Cameracensis Episcopus, ea
 de causa laudatus in suæ Ecclesiæ Chronico à
 Baldrico Episcopo Tornacensi. Burgundi, per
 Glabrum Rudolphum laudati, Episcopi Aquit-
 anicū istud treguæ pactum non receperunt tan-
 tum, sed & commune Decretum fecerunt, ut tam
 sese, quam omnes homines sub Sacramento constrin-
 gerent, pacem & justitiam servaturos. A Beraldo
 Sueffuonensi & Walleramo Belluacensi Episco-
 pis & Decretum & juramentum istud recipere
 suaviter Gerardus persuaderi non potuit, & Bal-
 dricus edicte causam: Gerardus altius causas ad-
 vertens, procul removere aestimavit, cunctisque per-
 niciosum ac impossibile consilium intelligens, nullum
 assensum porrexit. Hoc enim, non tam impossibile
 quam incongruum videri respondit, si quod Regalis
 juris est, sibi vindicari presumerent. Hoc etiam
 modo statum sanctæ Ecclesiæ confundi, quæ geminis
 personis, Regali scilicet ac Sacerdotali, admini-
 strari præcipitur. Huic enim orare, illi verò pugna-
 re tribuitur. Igitur Regum esse, seditiones virtute
 compescere, bella sedare, pacis commercia dilata-
 re, Episcoporum verò Reges, ut viriliter pro salute
 Patriæ pugnent, monere, ut vincant orare. Hoc
 virgo Decretum periculosum esse omnibus. Omnes vi-
 delicet aut jurare, aut Anathemati subjacere. Om-
 nes enim peccato communi involvi, si commento
 hujusmodi uterentur. Rei exordia altius repetit in
 alio infra capite, ac pergit: Istiusmodi Decretum
 à Franciæ Episcopis datum est servari subjectis sibi
 populis. Unus eorum cælitus sibi delatas dixit esse
 literas, quæ pacem monerent renovandam in ter-

Lib. 4. c. 5.

Lib. 3. c. 27.

Cap. 52.

ra. Quam rem mandavit cæteris, & hæc traden-
 da dedit populis. Arma quisquam non ferret, di-
 repta non repeteret, sui sanguinis vel cujuslibet
 proximi ultor minimè existens, percussoribus
 cogere indulgere. Addebat cælestis Epistola
 diem Dominicam deinceps sanctius colendam,
 Feriam sextam jejunandam in pane & aqua,
 Sabbatho abstinentum à carne & pinguedine,
 omnesque ad hæc servanda adstringendos jura-
 mento. Ea servantes liberabat ab omni alio fa-
 tisfactionis opere, & promittebat vitam æter-
 nam. Epistolam istam fabulis adnumerabat Ge-
 rardus, & bella privata ac Dei treguam existima-
 bant esse res merè civiles, ideoque non ad Epi-
 scopos, sed privativè ad Reges pertinere. Ad-
 didit & juramentum istud esse nimis periculosum.
 Attamen & à suis Coepiscopis de publicæ pacis o-
 bice increpatum, & à Leduino & Rottrico Ab-
 batibus per preces importunas coactus, tandem
 consentit. Quem ejus consensum Baldricus omni-
 nino improbat: Quod ante reclamabat, postea præ-
 bavit eventus. Vix enim paucissimi crimine perjuri
 evaserunt. Baldricus enim putatur fuisse Gerar-
 di Secretarius, ideoque ejus acta constanter de-
 fendisse. Aliam, quæ Gerardum ad refutandam
 istam Epistolam & Francorum Episcoporum
 Synodalia Decreta improbanda permovit, causam
 adducit Sigebertus Gemblacensis: Gerardus
 Cameracensis Episcopus solus Lothariensium appende-
 bat ad Parochiam Francorum. Hannonia semper
 fuit è Lotharingi Ducatus Comitibus, ideo-
 que & Cameracensis Episcopus quidem semper
 ad Gallicanam Remensis Metropolitæ Synodum,
 non tamen ad Francici Regis, sed ad Curiam
 spectavit Germanici Imperatoris. A Francorum
 politicis Regulis averfus adeo fuit Gerardus, ut
 Walterum civitatis Cameracensis Castellani
 sibi profiteri jufferit in hanc formam: Postpositis
 Carlesibus Costumis, talem honorem tibi observa-
 bo, qualem Lothariensium milites Dominis suis &
 Episcopis. Etiam Carlesis Ecclesiæ ritus uti
 indisciplinatos Gerardus fuit averfatus. Hinc
 enim à Remensi quidem Archiepiscopo, ne Me-
 tropolitanae suæ sedi faceret injuriam, attamen
 non juxta illos, sed juxta Lothariensium ritus
 voluisse in Episcopum consecrari, & fuisse
 consecratum testatur idem Baldricus. Ritus &
 mortes Carleses sunt ritus & mores Gallicanæ
 Ecclesiæ, introducti à Carolo Magno. Eodem
 igitur ex fundamento statutam etiam à Galli-
 cana Ecclesia pacem Gerardus admittere noluit
 & probare.
 An ista cælestis Epistola fuerit authentica,
 quis dicat? Similia, duodecim comprehensa ca-
 pitulis, quorum unum mandabat sacrilega Cleri-
 corum conjugia eliminari, Archangeli Gabrie-
 lis monita Ludovico Pio Imperatori olim attulit
 Einardus Abbas, istumque ob horum contemp-
 tum in Purgatorii tormentis dudum fuisse cru-
 ciatum, scribunt Sigebertus Gemblacensis, &
 Fuldenses Francorum Annales. Et de Petro
 Eremita, omnem Europam ad sacrum pro Terra
 sancta bellum animante, scribit in Sclavorum
 Chronico Presbyter Hemboldus: Protulit Epi-
 stolam, quam de cælo affirmavit allatam, in qua
 conti-

Cap. 40.

An. 875.

Lib. 1. c. 31. continebatur scriptum, quia impleta sunt tempora
 nationum, & liberanda esset civitas, quæ calcaba-
 tur à gentibus. Verum Guilielmus Tyrriorum
 Metropolitæ, Albertus Canonicus Aqueus, &
 Cardinalis Jacobus de Vitriaco, qui Petri Ere-
 mitæ prædicationem accuratè descriperunt, istius
 Epistolæ non meminere. Et ad Domini an-
 num nonum post millesimum centesimum scri-
 bit Matthæus Parisiensis: Celebris habebatur Epi-
 stola, quæ dicebatur cælitus missa in manus cujus-
 dam Prælati, dum Missam celebraret, ad tempe-
 randas Romanorum enormitates, quæ in dies suc-
 creverunt. Et ad octogesimum primum ejus-
 dem sæculi annum Gervasius Monachus Can-
 tuariensis: Mulier quædam Prophetissa, sed & pro-
 digiosa, de Gualconia Romam veniens, Alexandro
 Papæ tertio literas sibi à Deo missas porrexit, in
 quibus quædam futura prodigia legebantur. Hæc
 cum mira diceret, Prælati Ecclesiæ festinum immi-
 nere dicebat periculum. Hæc in oculis Domini Papæ
 & Curie Romanæ in tantum existit admirabilis,
 ut in Papæ Palatio recumbere diceretur. Nam à
 quarta feria usque ad sabbatum omni hebdomada
 indefinenter dormiebat. Loquebatur dormiens aliquid
 spirituale labiis compressis. Hæc se scribere asserit
 ex ore testis probati & oculati. Ad Domini an-
 num millesimum ducentesimum pergit Matthæus
 Parisiensis: Epistola de cælo veniens in Hierusa-
 lem, appensa est super Altare Sancti Simeonis in
 Gogotha, ubi crucifixus est Christus pro redemptione
 mundi, quam homines per tres dies & totidem no-
 dies ex alto dependentem adspicientes, corruerunt in
 terram, rogantes Domini misericordiam, ut ipse
 eis dignaretur suam ostendere voluntatem. Tandem
 in Patriarchæ orantis manus ait delatam Episto-
 lam, ab ipso missam ad Romanum Pontificem
 Innocentium tertium, probatam ab eodem, ac
 ejus ubique publicationem fuisse commissam Eu-
 stachio Abbati Ordinis Cisterciensis, socio ad-
 mirabilis Fulconis, Presbyteri ac Prophetæ Pa-
 risiensis. Diei Dominicæ cultum Epistola sub
 gravissimis pœnis imperabat. Et magnum Belgii
 Chronicon ad Honorii tertii Pontificis tempora
 affirmat cuidam Monacho Jacobo, viro Religio-
 so & simplici, Missam celebranti, ad Canonis
 verba, Supplices te rogamus, apparuisse lucidam
 nebulam, & adjungit: Exiit manus de nebula,
 & extendens se super Corporale scripsit multa ad cor-
 reptionem humani generis depravati. Et in quatuor
 apparuit Missæ, diversam in qualibet Prophetiam
 scribens. Infra flagellantium errores enumerat
 idem Chronicon, atque hunc fuisse primum:
 Dicit sciam eorum fratres flagellatores, seu crucis
 fratres, & originem ex quibusdam scripturis per
 Sanctos Angelos super Altare sancti Petri Romæ dela-

tis circa annum Nativitatis Christi millesimum tre-
 centesimum quadragesimum octavum habere. Cuius
 Epistolæ meminit etiam Albertus Argentinensis.
 Guilielmus Malmesberienfis meminit etiam in-
 fernalis Epistolæ. Scribit duos amicos Clericos,
 ut prior moriens superstiti appareret, fuisse invi-
 cem stipulatos, additque de primo mortuo,
 æternaliter damnato, & juxta pactum apparen-
 te: Manum expandit tetrīs notis inscriptam,
 in quibus sahanas, & omne inferorum satellitium
 gratias Ecclesiastico cætu de Tartaro emittebant, quod
 cum ipsi in nullo suis voluptatibus desissent, tum tan-
 tum subditarum animarum numerum paterentur ad
 inferna descendere prædicationis incuria, quantum
 nunquam retroacta viderunt sæcula. Et scriptura
 ista non fuit inefficax. Ejus enim lector Clericus
 omnia sua in egenos & Ecclesiæ distribuit, &
 apud Sanctum Melanum Redonensem est in San-
 ctum Monachum transformatus. Omnes ejus-
 modi Epistolæ ego nec probare velim, nec im-
 probare. Discernendum spirituum gratia est
 opus. Quidquid sit, præsens adversus privata
 bella cælestis Epistola optimum opus est opera-
 ta: Et in Gallia per Episcopos, & in Germania
 per Conrardum Imperatorem. Treguæ hujus præ-
 dicationem ab Episcopis fuisse venerabili Richar-
 do, Sancti Vitoni apud Verdunum Abbati dele-
 gatam, immisso in contumaces sacro igne, &
 multis in ipso sanando miraculis firmatam, ideo-
 que tandem à duro Neustriæ populo admissam,
 pluribus scribit Hugo Abbas Flaviniacensis. Li-
 cèt bella ista non plene abflinuerit, moderata
 tamen est, ac insigniter castravit Epistola, ad
 tres in hebdomadam dies refringens, ac per
 quatuor mandans esse generalem ubique quoad
 omnes & omnia pacem, seu Dei treguam:
 Mandans item bellorum istorum occasione aut
 prætextu Ecclesiæ, ad ejus asylum confugas,
 itinerantes Clericos, Monachos, aut Moniales
 non spoliari aux vexari. Pacis hujus violatio-
 nem adeo averfata sunt laudatæ Francorum Syn-
 nodi, ut ejus reos ab Ecclesiastico asylo projece-
 rint. Eisdem nullo die, non illoque loco à priva-
 torum bellorum injuriis voluere tutos. Et hocce
 Clericorum, Monachorum, ac Sanctimonialium
 privilegium præsentis Canone confirmat ad-
 versus Gerardi Cameracensis Episcopi, & quo-
 rumdam illi adhærentium recalcirationem Leo
 Nonus. Hæc Synodus habita est anno Domini
 millesimo quadragesimo nono, quo ipso obiisse
 dicitur Gerardus. Alberici tamen Chronicon obi-
 sse vult istius sæculi anno quinquagesimo primo.
 Hinc an Synodo ille aduerit ignoramus. Quid-
 quid sit, certum est Canonem à Cameracensi
 Ecclesia fuisse amissum.

CANON X.

NE quis pauperes homines rapinis vel captionibus vexaret.

SCHOLIION.

PAuperes non solum Ecclesia, seu Episcopi, sed & pii Reges in sua singulari protectione semper habuerunt. Et hinc de Chilperico Francorum Rege, novo sui temporis Herode aut Nerone, scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis: *Causas pauperum exosas habebat.* Eorum qui pauperes opprimunt, dona a Sacerdotibus non recipi mandat quarta Synodus Carthaginensis. Eos in speciali Episcoporum protectione ponit, ipsorum oppressores compesci ab eis, puniri, & ad Regem deferri mandat quarta Synodus Toletana. Et de Mercatoribus ad Julianum Orientis Comitum scribunt Valentinianus & Valens Augusti: *Ne modum mercandi videantur excedere Christiani, quibus verus cultus est adjuvare pauperes, & positos in necessitate, provideant Episcopi.* Legem piissimam codici suo inseruit Imperator Justinianus. Et Apostolicum Ecclesiae Canonem, qui Clericum & Monachum secularibus negotiis vetat implicari, ad pauperum & quarumvis miserabilium personarum negotia deinceps non extendi sanxit Synodus Chalcedonenfis. Quae omnia Gallicanae, tam sub Merovingiis Regibus, quam sub Carolo Magno ac ejus posteris celebratae, Synodi insigniter ac frequenter confirmarunt. Et hinc nescio quem Galliae Comitum, qui ad Sanctum Jacobum Apostolum in Hispanias peregrinari ex pietate venerat, ab isto itinere recte dehortatur Sanctus Hildebertus Turonensis Archiepiscopus, affirmans illum ad pauperes, quibus pii Reges suo etiam sanguine quandoque emerunt quietem, audiendos & tuendos obligari, ideoque ejus votum non esse de meliori bono, id est, non esse votum. Certè pauperes omnes in speciali sua protectione posuit Carolus Magnus, & ad judicandas ipsorum causas uno per omnem hebdomadam die Ludovicus Pius se publicè exposuit. Quae pietas singularissimè semper viguit in Ecclesia Romana. Et hinc non solum itinerantes, sed quovis pauperes bellorum privatorum rapinis & capturis vexari sub violatae pacisreatu veniunt hic Leo nonus. Hi sunt Canones, ex quorum reverentia Guilielmus Angliae Conquerstor Rex fuit tantis pacis auctor, quod puella auro onusta Regnum Angliae pertransire posset impunè. Ita scribit Radulphus de

Diceto. Quod ipsum affirmat Joannes Bromptonus, rectè addens id in Regno, quod recenter armorum vi mutarat Dominum, fuisse admirandum. Nec solum Clericos, sed omnes Scholares, ipsorumque res & possessiones Guilielmus ubique jussit plena Ecclesiae & Dei pace gaudere. Gallicanae Synodi à quarta vespere usque ad sequentis secundae feriae auroram jusserunt esse pacem. Hoc statutum Guilielmus cum Regni sui Episcopis & Proceribus aliter concepit. Pacem servari sanxit ab Adventu Domini usque ad Epiphaniae Octavam, à Septuagesima usque ad Octavam Paschae, ab Ascensione Domini usque ad Octavam Pentecostes, omnibus jejuniiis quatuor Temporum, omni Sabbato ab hora nona usque ab feriam secundam, omnibus Vigiliiis ac Festis Beatae Virginis & quorumvis Sanctorum: etiam in propriis pagorum Festis, & in Dedicatione cujuscumque Ecclesiae. Ea gaudere jussit omnes ad Sancti alicujus festivitatem, causa orationis ad quamvis Ecclesiam, ad Basilicam Dedicationem, ad Synodum, ad Capitulum, ad accipiendam vel petendam excommunicationis absolutionem euntes aut redeuntes: Item omnes ad Ecclesiae aut Sacerdotalis domus asylum confugientes. Pauperum non meminit. Adjunxit: *Si quis pacem Ecclesiae violenter infregerit, Episcoporum est justitia.* Episcopo recalcitrantes jussit sibi deferri citandos, puniendos, aut certè utlagandos, id est, extra Regiam protectionem abjiciendos, de quibus pergit: *Si postea reperitus fuerit, & teneri possit, vivus Regi reddatur, vel caput ejus, si se defenderit. Lupinum enim gerit caput à die utlagationis suae.* Quid apud Anglos fuerit utlagium seu utlagatio, exponit in suo Glossario Guilielmus Somnerus: *Utlagium est delictum auctorem reddens exlegem, seu ab omni legis ac Regiae protectionis patrocinio excludens. Pacis violatores, qui & ab Episcopo decretam poenam explere, & citari ad Regis judicium comparere detrectabant, Guilielmus exlagabat, eisque imponebat lupinum caput, id est, omnibus faciebat potestatem eos quasi lupos impune capiendi, immò & si se defenderent, trucidandi.* Ita admirandam illam suo Regno dedit pacem. Laudatas ejus leges latius exponit Henricus de Knyghton Canonicus Leicesterensis. Et hinc vides, quid apud Gregorii noni Decretales sit titulus de tre-gua & pace.

CANON XI.

NE quis incaestuosa conjunctioni se copularet,

SCHOLIION.

INTER corrupta olim Christianitatis vitia semper fuerunt incaestuosa conjugia. Non solum, qui eversam apud nos disciplinam reparare cepit, Sancti Martyris Bonifacii, sed & Leonis quarti Pontificis, Nicolai primi, Hincmari Metropolitae Remensis, Isaaci Lingonensis Episcopi, aliorumque id genus Patrum plurimos adversum illa habemus Canones & querelas. Auscientis Provinciae Populum fuisse iniquitate plenum scribit ad Aiaradum ipsorum Metropolitanum Joannes octavus Pontifex, & adjungit causam: *Nulla generis consanguinitate custodita, nulla propinquitatis parentela observata, unusquisque suam propinquam, in quocumque fuerit gradu, accipit uxorem, atque incesto & nefario se conjugio copulat. Quin & perniciosissimam sectam, quae cuique ad sui sanguinis propinquas accedere permitteret, eodem tempore viguisse apud Anglos, in Remensis Ecclesiae Historia asserit Flodoardus. Et de Roberto Francorum Rege circa praesentis Synodi tempora ad Desiderium Cassinensis Monasterii Abbatem scribit Sanctus Petrus Damiani: Robertus Galliarum Rex, avus istius Philippi, qui in paterni juris Sceptra successit, propinquam sibi copulavit uxorem, ex qua suscepit filium, Anserinum per omnia collum & caput habentem. Quos etiam, virum scilicet & uxorem, omnes ferè Galliarum Episcopi communi simul excommunicaverunt sententia. Cujus Sacerdotalis Edicti tantum omnem undique populum terror invasit, ut ab ejus universi societate recederent, nec praeter duos sibi servulos ad necessarii victus obsequium remanerent, qui tamen & ipsi omnia vasa, in quibus Rex edebat vel bibebat, percepto cibo abominabilia judicantes, pabulum ignibus exhibebant. His tandem Rex coartatus angustiss, ad sanum consilium rediit, diverit incestum, inique legale conjugium.* Eadem latius refert à Francisco du Chesne productum Franciae Historiae fragmentum: *Robertus Rex in uxorem sibi assumptam matrem Odonis Comitiss, Bertham nomine, qui eodem tempore puerulus erat. Illa autem commater ejusdem Regis fuerat. Idem namque Rex filium ipsius de sacro suscepit lavacro. Quod agnoscens Papa Gregorius sextus totam Franciam anathemate percussit. Porro Rex amore ejusdem mulieris plus justo detentus, nequam eam dimittere voluit, donec omnipotens per se corrigere eundem Regem studuit. Dum enim de eodem Rege eadem mulier concepisset, credens se parituram filium peperit monstrum. Quae res Regem perterritum, & librum repudiit eidem mulieri dare compulsi. Quo facto, absolvi cum toto suo meruit Regno. Quomodo dimissa Bertha Romam ierit peritura Apostolicam dispensationem, & quo-*

modo post ejus obtinenda desperationem Rex Robertus tandem duxerit Constantiam, in suo Chronico edisserit Monachus Oderamnus. Etiam Episcopos omnes, qui pravo conjugio adfensum aut fomentum dederant, à Gregorio sexto fuisse Romam evocatos, & plenam istic egisse poenitentiam, in litteris ad Roberti filium Henricum Regem scribit noster Leo nonus. Exstat Epistola in Decreto Sancti Ivonis. Etiam Heraclii Augusti infelix Imperium, ac sedum Priapismi morbum fuisse incaestuosum cum nepte Martina conjugii poenas affirmant passim Graeci scriptores. Etiam Othonem primum Augustum, licet summum Ecclesiae defensorem, quod Adalaidem spirituale commatrem duxisset, à Guilielmo Moguntino Archiepiscopo, proprio suo filio, excommunicatum, & recalcitrantem fuisse evocatum ad Divinum Tribunal in diem Pentecostes, affirmat in laudatis litteris laudatus Petrus Damiani, & prosequitur: *Factum est ipso, qui dictus est, sacrosanctae solemnitate die, ut dum praefatus Augustus Imperialibus insulis redimitus, multorumque Pontificum choris, sive Procerum valularum agminibus, missarum solemnibus interesset, repentino super eum veniente judicio, repertus sit mortuus. Episcopus autem in Domino quieverat. Sic sic qui de incesto conjugio contempserat inter homines judicari, ad Tribunal aeterni judicis coactus est pertrahi, & qui subiectum sibi dignatus est audire Pontificem, terribilem super se non potuit evadere Majestatem. Ex Venerabilis Petri Aufarensis Episcopi fidelissima relatione etiam ad Alexandrum secundum Pontificem scribit idem Petrus Damiani: *Quidam degener quidem moribus, sed majorum titulis insignitus, sui quidem consanguineam nuptiali sibi foedere copulavit. Quid plura? Prohibitus persistit, excommunicatus adhaesit, totumque Ecclesiasticae Censurae vigorem, nugrum puerilium fabulas deputavit. Cui certè hoc ad Divinam indignationis judicium contigit, ut panes de nuptialibus mensis in plateas ante eum ora projecti minimè tangerentur. Insuper, à Divina animadversionis pavenda severitas! dum rigidus sit, dum praecipis se Sacerdotalibus non humiliat, qui vigilare sibi met ad salutem noluit, in cubiculo dormientem repente de caelestibus irruens fulmen extinxit. Sic sic Divini furoris expertus est moriendo sententiam, qui vulneri suo, dum viveret, adhibere contempserat medicinam.* Eiusmodi exempla adduci possunt plurima. Etiam sacri Canones incaestuosa conjugia, tanquam naturae adulteria, rigidissimè semper punierunt. Ea esse bestialem morem & vitium, ideoque per bestialitatem intelligi, & sub isto nomine damnari ab Ancyrana Synodo affirmat, & capitali supplicio punienda censet in suo capitulari Isaac Episcopus Lingonensis. Eadem in Canonicis ad Sanctum Amphilochem litteris adulterio aequat Ma-*

A. 1088.

hp. 60.

L. 4. c. 5.

L. 2. Ep. 15.

An. 997.

L. 2. c. 4.

Lib. 9. c.

8.

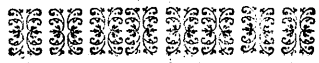
A. 1031.

Lib. 1.

Ep. 21.

Tit. 4. e.

Cap. 67.

gnus Basilius. Et hisce cunctis permotus Leo nonus præsentem emisit Canonem. Quod tamen speratum fructum consecutus non fuerit, lucet ex laudato Petro Damiani, corruptos sui temporis mores deplorante in litteris ad Cardinales Episcopos: *In fœderandis conjugii legitimus ordo confunditur, & o nefas, ab eis in veritate Judaicè vivitur, qui superflue tenus Christiano vocabulo paliantur.* Et quia inter Magnates præsertim grassari consuevit pessima pestis, hinc ad Guilielmum Comitem Pistaviensem, eadem nuper maculatum, merito scripsit Gregorius septimus: *Ex hoc nobilitas generis valde corrumpitur, cum proles de non legitima conjugii permissione generatur.*

Lib. 2.
Epist. 3.

At inquit: Spiritualis inter Robertum Regem & Bertham Comitissam cognationis impedimentum erat juris dumtaxat positivi, cur igitur Gregorius sextus Pontifex & Gallicani Episcopi Regem excommunicarunt, ac omne Regnum supposuerunt Ecclesiastico interdicto? Cur tanto cunctorum in omni Gallia elementorum motu fuit opus? Cur Apostolica & Episcopali auctoritate impedimentum non dispensarunt? Respondet hodiernam Matrimonialium dispensationum facilitatem tunc non fuisse. Nulla tunc, etiam Regia vel Augusta, licet in sexto dumtaxat aut septimo sanguinis vel affinitatis gradu, vel ignoranter contracta, longe minus contrahenda Matrimonia dispensabantur, sed cuncta dirimebantur juxta rigorem sacrorum Canonum. Ejusmodi dispensationes adeo tunc ignorabat Ecclesia, ut Francus quidam Roma redux, similem sibi datam asseverans à Gregorio tertio Pontifice, ac ejus vigore prætegens inire matrimonium, gravissimè scandalizavit omnem Galliam, & à nostro Apostolo Bonifacio, credere id reculantem, consultus Zacharias Pontifex responderit:

Epist. 7.
cap. 5.

Lib. 1. c.
73.

Absit, ut Prædecessor noster hoc ita credatur præcepisse. Nec enim ab hac Apostolica sede illa diriguntur, quæ contraria esse Patrum sive Canonum institutis reperiuntur. Incautos istos separari mandat ac puniri. Et de Fulberto Cameracensi Episcopo, incautosum Amalrici Comitissæ Hanonienensis cum Isaci Cameracensis Comitissæ filia matrimonium dispensare nolente, sed omnino separante, scribit in ejusdem Ecclesiæ Chronico Baldricus Tornacensis Episcopus: *Quod parentes & amici molestè, sed & dolenter ferentes, modo minarum asperitate Episcopum perterrefaciunt, modo precibus & pretiosis muneribus conveniunt, quin etiam uberrimas hereditates sanctæ Dei Ecclesiæ promittunt, ut sive eorum minis coactus, sive promissorum munerum affectatione in aliam sententiam flexus, disunctos fortasse conjungeret, inconvulsosque amodo manere permitteret.* Verum Fulbertus ad instar saxei montis permansit inconcusus. Etiam cum proprio suo Patre Othone Augusto dispensare noluisse Moguntinus Archiepiscopus Guilielmum, supra nobis dixit Sanctus Petrus Damiani. Et de Germaniæ Episcopis, Conradum Salicum, cum sua secundi gradus affine conjugatum, eligere in Imperatorem parantibus, scribit in quarti sui libri præfatione Glaber Rudolphus: *Innotuerunt ei Pontifices, quid possimum vellet, aut tale conjugium, quod mani-*

*festissimè sacræ auctoritati nimium repugnabat, tenere, seu eo dimisso coronam Imperii sumere. Qui protinus dimittendum promissit talis incausti conjugium, seque parere diligentissimè illorum dictis, & obedire consiliis. Quod verba dederit, & factus Imperator affinem non dimiserit, gravissimè à laudato Glabro damnatur. Et Mangiso Venetensi Episcopo, pro nescio quibus in vitio sanguinis gradu conjunctis, ut orationibus, jejuniis, hæreditatis ac elemosynarum largitionibus redimere possent istud impedimentum, supplicanti reposuit Alexander secundus: *Nullam auctoritatem comperimus, qua illis concederemus, Existat Epistola in Decreto Sancti Ivonis. Et ad duodecimum sæculi annum septuagesimum secundum scribit Godefridus Sancti Pantaleonis Monachus: Henricus Saxonum Dux filiam Regis Angliæ duxit uxorem, repudiata priore, ob famam consanguinitatis. Et Cardinalis Otho, Hostiensis Episcopus, Gregorii septimi in Germania Legatus, qui post ipsum fuit Papa Urbanus secundus, in Synodo Quintelburgensi pronunciavit adversus Imperatorem Hermannum: *Audiens ego, quod Rex vester legitimum non habeat conjugium, sed ex consanguinitate sociatum, judico inter eum & uxorem ejus fieri divortium.* Ita scribit in libro de conservanda Ecclesiæ unitate Venericus Episcopus Vercellensis. Et de Amalrico Hierosolymorum Rege, Agnetem Joscelini, Edeßani Comitissæ filiam, quarto sibi gradu consanguineam, & duplici jam prole secundam, habente uxorem, scribit Guilielmus Metropoli Tyrjorum: *Hanc uxorem, defuncto fratre Balduino tertio Rege, dum Regnum ad se jure hereditario devolutum vendicaret, coactus est abjurare.* Tales Regionum conjugiorum diremptiones possint plurimæ adduci.**

Eorum impedimenta ferè primus dispensavit Innocentius tertius. Othonis quarti & Philippi pro Germanico Imperio horrenda bella quis ignoret? Post Philippi cædem lucidum erat Othonis jus, verum Philippi filia obviabat. Hinc omnibus pacificandis Othonis cum ista filia conjugium convenire censuerunt Imperii Proceres ac Episcopi, quin & ipsi Apostolicæ Sedis Cardinales Legati, sed obstabat quartus consanguinitatis gradus. Hinc tandem ad totius Imperialis Cleri & Populi preces dispensavit laudatus Pontifex, ea tamen lege, ut duo amplissima Monasteria Otho fundaret, omneque Imperium largis elemosynis & ferventibus orationibus istud Ecclesiasticæ disciplinæ vulnus compensaret. Ita habes apud Arnoldum Abbatem Lubecensem in Chronico Sclavorum. Otho de Sancto Blasio addit, quod Cluniacensis & Cisterciensis Ordinis Abbates eandem compensationem per varia suorum Monachorum pia opera complete promiserint, istudque Canonis vulnus acciperent in suas conscientias, & quod spondere Otho debuerit singulare omnium Ecclesiarum defensionem, ac resumptionem sacri belli. Rima facta facile dilatatur, tandemque crevit in grande foramen, imò & in apertam portam. Hinc & Innocentius Pontifex processit ad similes dispensationes ex longè levioribus causis, quin &

L. 2. c. 9.

Lib. 3.
c. 19.

confanguinitatis atque affinitatis impedimenta ad quartum gradum contraxit. Quod variis de causis omnis Ecclesia merito probavit. Ejus in dispensando exemplum etiam Gregorius nonus, ipsius nepos, qui in laudata Imperii diæta fuerat Hugo Cardinalis Legatus, est profecutus. Etiam Episcopis permiserunt & aliorum Canonum dispensationem, ideoque calumniosè de illis scribit Matthæus Parisiensis: *Sciebant Romanæ Curia multa inde emolumenta provenire. Hinc item nata est Joannis Anglorum Regis cum laudato Innocentio lis, de qua scribit Radulphus de Diceto: Celebratum est divortium inter Joannem Regem Angliæ & filiam Comitissæ Glocestriæ, in Normandia ab Episcopis Lisoriensibus, Baiocensibus, Abrincensibus, quam ipse tempore patris & permissione Romanæ Ecclesiæ duxerat in uxorem, sed ille sublimioris tbori spe raptatus, consilio pravorum eam abegit. Undè magnam summi Pontificis, & totius Romanæ Curie indignationem incurrit, præsumens temerè contra leges & Canones dissolvere, quod ipsum fuerat auctoritate colligatum. Uti Henricus octavus datam sibi cum Catharina Aragonia, ita Joannes Apostolicam cum ista Glocestrensi dispensationem asseruit invalidam, atque isto fucio ad alias nuptias transiit. Quod Romana Ecclesia eo usque vix in impedimentis illis dispensasset, dixit dispensare non posse. Et hæc dispensatio data fuisse videtur ab Alexandro tertio. Sub illo enim vixit Joannis Pater Henricus secundus.*

A. 1235.

A. 1195.

Cap. 67.

Lib. 3.
cap. 10.

Errant tamen qui usque ad ista tempora existimant nunquam fuisse dispensatum. Etenim Agathensis sub Symmachi Papatu celebrata Synodus, quævis consanguineorum atque affinium conjugia interdicit quidem rigidissimè, sed tamen adjungit: *Quod ita presenti tempore prohibemus, ut ea, quæ sunt hæcenus instituta, non dissolvamus.* Ita statuit non solum de illis, qui consobrinam, aut defunctæ uxoris sororem, sed etiam de illo, qui duxerat novercam. Neophytos Anglos in contractis antè fidem cum consanguinea conjugii permanere permisit etiam Magnus Gregorius. Et de inito inter Rainerium Hanoniam Comitem & ejus consanguineam Herimanni Comitissæ filiam matrimonio scribit in Cameracensis Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis: *Gerardo Cameracensi Episcopo omnino displicuit. Et tamen postea consilio Coepiscoporum usus, invitatus sicut, quippè proponentium beati Gregorii, quem cum Neophytis Anglis dispensat-*

se jam dixi, exemplum. Publicæ, quam ex isto conjugio sperabat, pacis amore Gerardus dispensavit. Et de Guilielmo Normandiæ Duce, postea Anglorum Rege, qui cognatam suam Mathildim, Balduini Insulensis Flandrorum Comitissæ filiam duxerat, scribit Chronicon Beccensis Monasterii: *Iratus Rex Guilielmus, contra Lanfrancum, tunc dicti Monasterii adhuc Monachum, eum alienavit à sua Curia, cujus Consiliarius exstiterat, quia contradicebat nuptias filie Comitissæ Flandriæ, quam sibi ipse Dux copulaverat matrimonio, quia proximitate carnis & consanguinitate jungebantur. Undè auctoritate Romani Pontificis tota Neustria erat supposita interdicto. Quapropter Lanfrancus Romam adiit, quantum iturus esset occasione cujusdam Heretici Berengarii. Et tunc præsidebat Leo octavus. Et etiam ut rogaret pro Duce Normannorum & uxore ejus. Igitur locutus est cum Papa Nicolao, & ostendit quod ejus sententia, videlicet interdictum, eos tantum gravabat: *Qui eos nec conjunxerit, nec separare poterat. Nam Dux Puellam, quam acceperat, nullo pacto dimittere volebat. Hoc audiens & verum esse advertens Summus Pontifex, dispensatione habita conjugium concessit, eo tamen modo, quatenus Dux & uxor ejus duo Monasteria construerent, in quibus singulas congregationes, virorum ac mulierum, coadunarent, quæ ibi sub norma Sanctæ Religionis die noctuque Deo deservirent, & pro salute eorum supplicarent. Et parvi Dux Apostolicæ dispositioni. Et edificaverunt duo Monasteria in prædio, quod antiquitus Cadomum nuncupabatur: Dux unum Monachorum in honorem Sancti Stephani, & uxor ejus alterum sanctimonialium in honorem Sanctæ Trinitatis. Quod ipsum eisdem ferè verbis in Sancti Lanfranci vita scribit Milo Crispinus. Etiam ipse Leonem nonum vocat octavum: quod nempe Leonem octavum, de quo longa quæstio, crederent Schismaticum ac intrusum. Ex istis interim vides dispensationem prius negatam à Leone nono, ac tandem quasi extortam fuisse à Nicolao secundo. Verum hæc omnes fuerunt non præviæ ad contrahendum, sed dumtaxat posteriores malè contracti matrimonii toleratrices dispensationes, adeoque dispensationes prævias initiavit Alexander tertius, Innocentius tertius ac ejus Successores viam ampliarunt. Et hinc Leo nonus & contracta & contrahenda inter consanguineos aut affines conjugia rigidissimè interdixit.**

Cap. 3.

CANON XII.

NE quis legitima uxore derelicta aliam duceret.

SCHOLIUM.

AN adulterii præsertim causa dirimi possit rati & consummati inter fideles Matrimonii

vinculum, quæstio olim fuit admodum intricata. Etenim Domini verbum, *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur, statueret videtur partem affirmativam. Et ita in sua ad Ablavium Pistorio*

Præfectum lege intellexisse videtur Constantinus Magnus Imperator, qui à Gentilibus Augustis permittit usque tunc nimiam repudiorum licentiam castrans, sanxit deinceps ob ebriositatem, frequentatam aleam, aut adulterium non posse dimitti maritum, sed dumtaxat ob homicidium, veneficium aut sepulchrorum effossionem. Eadem ob crimina, itemque ob lenocinium atque adulterium permittit uxorem dimitti, & adjungit: *Si ab his criminibus liberam ejeceris, omnem dotem restituere debet, & aliam non ducere.* Post justum repudium novas utrique parti nuptias lucidè concedit. Edita est lex Annio Basso & Ablavio Ægyptio Consulibus, anno Domini trecentesimo trigesimo primo, sexto post Nicænum concilium, quo tempore omne Romanum Imperium erat Christianum, atque ita optimus Princeps præsumi vix possit quidpiam contra Evangelicam legem decrevisse. Scio legem istam & à Græcis & à Latinis Ecclesiæ Patribus frequenter argui: Nempe quod in adulterii crimine maritum & uxorem, quos Evangelium pares facit, dispares faciat, ejusque causam hanc solam & non istum permittat repudiari. Unicus fere Basilii Magni istam legis partem per consuetudinem purgare conatur, in litteris Canoniceis scribens ad Sanctum Amphilochem Metropolitanam Iconiensem: *Domini dictum secundum sententiæ consequentiam ex quo & viris & mulieribus convenit, quod non liceat à Matrimonio decedere, præterquam propter fornicationem. Consuetudo autem non ita habet, sed in mulieribus quidem multum accuratè, & diligenter observari invenimus.* Et infra: *Consuetudo etiam adulterantes viros, & in fornicationibus versantes, jubet à mulieribus retineri.* Ibidem hæsitavit etiam Sanctus Exuperius Tolosæ Episcopus, ideoque istius inter virum & uxorem, quos Evangelium palam æquat, differentiam rationem ab Innocentio primo Pontifice efflagitavit. Et eam Evangelio adversari Pontifex Apostolica libertate respondit. Justo repudio concessas à memorata lege novas nuptias nemo ferè Pater palam damnat, ideoque hanc ejus partem videntur omninò probasse. Eam disertè probat ac docet apud Origenem auctor Homiliæ septimæ in Matthæum. Et Sanctus Epiphanius: *Cui una uxor non sufficit, cum occasione aliqua stupri, adulterii, aut alterius flagitii cum ea divortium fecerit, is si alteram uxorem duxerit, aut alteri viro mulier nupserit, sacrarum litterarum auctoritas ab omni culpa illos absolvit, neque ab Ecclesiâ aut æterna vita reticit, sed propter imbecillitatem tolerandos existimat. Non ita tamen duas ut altera supersit uxores simul habeat, sed ut ab una separatus alteram sibi legitime, si lubet, adjungat.* Et in primam ad Corinthios Epistolam Commentator Ambrosiaster: *Viro licet uxorem ducere, si dimiserit uxorem peccantem.* Cum adducta Constantini lege inter virum distinguit & uxorem: huic solum repudium, illi autem, utpote digniori, etiam novas nuptias concedit. Alia distinctionis species in laudatis ad Sanctum Amphilochem litteris placuit Magno Basilio: *Et viro & mulieri repudiati aut non licet novas nuptias, additque de viro di-*

Cap. 9.

Cap. 10.

Cap. 11.

Cap. 12.

missio: *Est dignus venia, & quæ et cohabitatur, non ideo condemnatur.* Omne viro datum repudium ex superius memorata consuetudine putat esse iniquum, ideoque dimisso viro singulare istud licere. Quin imò prima, cui ex omni Latina Ecclesiâ adfuerunt Episcopi, Arelatenfis Synodus statuit: *De his qui conjuges suas in adulterio deprehendunt, & iidem sunt adolescentes Fideles, & non prohibenter nubere, placuit ut in quantum potest, consilium eis detur, ne viventibus uxoris suis, licet adulteris, alias accipiant.* Hodierna lectio habet, *Et prohibentur nubere:* Verum in suis ad Sanctum Epiphanium notis rectè ait Dionysius Petavius: *Negationem deesse, legendumque, Et non prohibentur nubere, contextus ipse orationis indicat. Nam si prohibentur nubere, non consilium ad illos coercendos, sed præcepti necessitas adhibenda fuerat.* Quædam olim crimina privabant jure nuptiarum. Eorum puris adolescentibus Fidelibus novas nuptias Canon distuladet solummodò, non interdicit. Et ex isto Canone Constantinus Imperator possit suam legem desumpsisse. Eandem sententiam secuti sunt plures per Africanam Episcopi, adversum quos Sanctus Augustinus scripsit duos ad Pollentium libros de adulterinis conjugis, id est, de repetitis conjugis post legitimum repudium. Eleganter & acriter novas istas nuptias demonstrat esse adulterinas, ac Evangelio repugnare. Cuncta adversariorum argumenta potenter dissolvit. Et quia omnium Africanarum Synodorum mens erat & lingua, à Generali ducentorum, & quatuordecim Episcoporum Carthagenensium Synodo obtinuit hunc Canonem: *Placuit ut secundum Evangelicam & Apostolicam Disciplinam neque dimissis ab uxore, neque dimissa à marito, alteri conjugantur, sed ita maneat, aut sibi inter reconcilientur. Quod si contempserint, ad Pœnitentiam redeant. In qua causa legem Imperialem petendam promulgari.* Ita sententiam illam ab omni Africana Ecclesiâ Augustinus pro scripsit, & obienta conformi Imperiali lege adversam Constantini legem, unicum adversariorum asylum, speravit abrogandam. Facta est Synodus sub Zozymi Pontificatu, quinti sæculi anno decimo octavo, & tamen post illum in libro de fide & operibus scripsit laudatus Augustinus: *Quisquis uxorem in adulterio deprehensam dimiserit, & aliam duxerit, non videtur æquandus eis, qui excepta causa adulterii dimittunt & ducunt. Et in ipsis Divinis sententiis ita obscurum est, utrum & iste, cui quidem sine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur si aliam duxerit, ut quantum existimo, venialiter ibi quisque fallatur.* Ejusmodi conjugia nulli deinceps fidei affirmata permittenda, eorum jam contractorum pertinaces defensores, quod dubiam & probabillem sententiam sequerentur, damnari non vult, nec à baptismatis Sacramento arceri. Quod ipsum confirmare, & ad Pœnitentiæ Sacramentum extendere videtur in laudatis, quos in præfati Canonis robur & confirmationem omnino edidit, libris de conjugis adulterinis. Etiam laudatus Canon istiusmodi conjugia deinceps contrahi dumtaxat interdicit, contracta non dissolvit. Rationem dat in Retractionum

Cap. 9. 77.

Cap. 16.

Lib. 59.

Cap. 17.

Cap. 19.

libris idem Augustinus, professus quæstionem hanc esse difficillimam, addensque de ejus per scriptos de adulterinis conjugis libros solutione: *Quod utrum enodatissem fecerim, nescio; imò verò non me pervenisse ad hujus rei perfectionem sentio, quamvis multos sinus ejus aperuerim, quod judicare poterit quisquis intelligenter legit.* Hinc & ipse & laudata Carthagenensium Synodus censuerunt tanto animæ periculo nullum caput immittendum, item nullum Christiana simplicitate jam immisum licet solvi nolit, facilè damnandum. Mitigarunt, damnare tamen non presumpserunt magnam, cui Africanæ Ecclesiæ Primates adfuerant, Synodum Arelatensem. Eadem licentia adeò grassata fuit per Gallicanas Ecclesias, ut eam damnare non presumpserit, sed Apostolicam Sedem consulendam duxerit Sanctus Exuperius Episcopus Tholosanus. Et licet Innocentius primus Pontifex responderit ipsam adversari Evangelio, adeò tamen Galliarum Episcopis non placuit ejus sententia, ut statuerint in Venetica Synodo: *Eos, qui relictis uxoris suis, sicut in Evangelio dicitur, excepta causa fornicationis, sine adulterii probatione alias duxerint, statumus à Communionem arcendos, ne per Indulgentiam nostram prætermissa peccata alios ad licentiam erroris invitent.* Uxorem deinceps non ex quavis, aut varia certè causa, sed ob solum legitime probatum adulterium dimitti, & aliam tunc duci lucidè permittit: & Evangelium sibi patrocinari omninò crediderunt. Quod ipsum eorum successores confirmarunt in Synodo Agathensi. Romanum Imperium cespitabat, & labi tunc incipiebat in Gallia, ideoque adversum ejus leges ita liberè desinierunt Episcopi Gallicani: Desinierunt adversum Constantini, Arcadii, atque Honorii leges, datamque ab illis nimiam repudiorum & novarum nuptiarum licentiam circumcidunt, & ad fixos ab Evangelio limites, ut illis quidem visum est, coarctarunt.

Sui item Carthagenensium Canonis confirmatam legem adeò olim non impetrarunt Astorum Episcopi, ut adductam Constantini legem confirmari Theodosius Junior Augustus, & suo codici infererit. Etiam Patrus ejus Honorius novarum post legitimum repudium nuptiarum licentiam moderatus quidem est scripta ad Palladium Prætorii Præfectum lege, tamen & confirmavit. Data fuit lex Eustasio & Agricola Consulibus, anno Domini quadringentesimo vigesimo primo, atque ita vides Africanæ Ecclesiæ preces nihil obtinuisse. Quæ omnia in novella ad Joannem Orientalis Prætorii Præfectum lege confirmat Imperator Justinianus, virum etiam ob adulterium permittens dimitti, addensque hostili captivitate non solvi conjugium, nisi post quinque annos incertitudinis de vita & statu captivi. In alia ad Theodotum ejusdem Prætorii Præfectum lege rursum firmat ista omnia, castrans tamen bonæ gratiæ licentiam, id est, facultatem mutuo consensu solvendi Matrimonii. Hac via solvi vetat, nisi subsit legitima causa, qualis est voluntas intrandi Monasterii, aut saltem castè vivendi. Quas leges in suis ad quintum & quadagesimum septimum Aposto-

L. c. 57.

Ep. 2. c. 4.

Cap. 2.

L. 3. tit. 16. cap. 1.

Leg. 22. Cap. 7. 15.

Leg. 17.

licum, ad quadagesimum octavum & octogesimum septimum Trullanum, & ad centesimum quintum Carthagenensem Canonem laudat & probat Theodorus Balsamon, de dicto Carthagenensi, qui est supra adductus decimus septimus, adjungens: *Quæ in hoc Canone continentur, cum sint multo antiquiora, exoleverunt. Quosvis conjugalis vinculi solutionem damnantes Canones schismaticis laicæ potestatis adulatores garrire adductis Justiniani legibus, conjugem invito conjugem definit transire posse ad statum Monasticum, eoque transitu conjugium solvi. Rogatus olim, Si aliquid uxor spiritu corripitur, ut ferreos etiam compedes & manicas gestet, vir autem dicat, Non possum continere, & vellet aliam accipere, debeatne aliam accipere, an non? Hanc inquam, quæstionem rogatus Sanctus Timotheus Patriarcha Alexandrinus respondit: In hac re quidem adulterium intercedit, nec invenio quid de ea respondeam. Quod responsum commentatur etiam Teodorus: *Responso se nihil posse dicere, est enim adulterium, si constante matrimonio vir aliam mulierem ducat. Ex novella autem Domini Leonis Philosophi marito concessum est mulieris, quæ perpetua insania laborat, solvere Matrimonium. Solutum autem Matrimonium, licet marito aliam ducere. Alteram de mariti, alteram de uxoris supervenienti furore legem edidit Leo Sapiens: utraque utrumque conjugium in certis casibus solvit. Et omni istarum legum jure etiamnum hodiè Græci vivunt. Et hinc de ipsis antiquus incogniti auctoris, Constantinopoli in Patrum Prædicatorum Conventu reperitus, tractatus merito scribit: *Viri & mulieres Sacramentum conjugii profuturi reputant. Nam quoties alter displicet alteri, coram Prætorio urbano voluntatibus eorum expressis, instrumentis & singulis præcis, sine contradictione viri uxores, & mulieres viros pro libitu accipiunt, contra mandatum quod dicit: Quod Deus conjunxit, homo non separet. Etiam in Florentino Concilio ab suis post conclusam unionem postularunt Latini, qua auctoritate rata & consummata conjugia dirimerent. Et licet Dorotheus Mitylenensis Metropolita nequiverit dissolvere quæstionem, illi tamen more suo duri perstiterunt, iteratæ Eugenii quarti Pontificis dogma istud esse enorme & Evangelio adversum, ideoque necessarium reformandum urgentis, instantiæ aliud non reponentes, quam se non sine legitima causa matrimonia separare. Utiq; ex auctoritate jam adductarum legum. Etenim quod Justinianus Augustus Ecclesiasticam Christianitatis disciplinam tangentes leges nec concipere sine doctissimorum Episcoporum assensu & assensu, nec promulgare consueverit, lucet ex Procopio Cæsarensi, ideoque leges istas Evangelio adversari non posse Græci constanter crediderunt. Etiam de Armeniis, Græcorum ritum hinc inde sequentibus, scribit in Historiali speculo Vincentius Episcopus Belluacensis: *Si uxor aliquid adulteraverit, statim Episcopus dat ei licentiam accipiendi aliam. Et insignis ipsorum Patriarchæ & Prædicatorum Ordine Doctor Joannes Chernacensis in Epistola de eorum erroribus: *Pastores & Episcopi faciunt inter virum & uxorem divortium sine causa.*****

Leg. 111.

112.

causa propter pecuniam, contra Evangelii præcep-
tum & Sacros Canones. Erudita ad sui Ordinis in
Armenia Fratres Epistola exstat apud Clemen-
tem Galanum. Armenius Monachus Sanctus Ni-
con in opusculo de pessima pessimorum Arme-
norum Religione adjungit: *Historiam, quæ nos
docet, quod mulier tamquam adultera ad Jesum ad-
ducta est, cum is autem dixisset, qui non peccavit
lapidem in illam mittat, recesserunt omnes, & nec
à Christo condemnata est, rejiciunt, hanc auditi-
onem multis esse perniciosam dicentes.* Et in catalo-
go, quem de Colchorum & Iberorum erroribus
ad Urbanum octavum Pontificem misit
Petrus de Avitabolis, habet laudatus Galanus:
*Si de uxore literas non recipiant, de Sacerdotum
licentia dant illi libellum repudii atque aliam
ducunt. Idem similiter faciunt, si rixosa sit, aut in
adulterio eam deprehenderit.*

Et similes Gentium Fidelium leges & consue-
tudines existenter olim etiam apud Latinos.
Etenim apud Marculphum Monachum, qui sub
Merovingiorum Regum finem in Gallia floruit,
exstat ex ipsorum consuetudinariis legibus de-
sumpta formula, quæ ex bona gratia, seu mutuo
ob domesticas discordias consensu decernunt,
*Ut unusquisque ex ipsis sive ad servitium Dei in Mo-
nasterio, aut copula matrimonii sociare se voluerit,
licentiam habeat, & nullam requisitionem ex hoc de
parte proximi sui habere debeat.* Quod ipsum, ex
solo tamen conjugii vel ipsius naturæ adulterio,
permittunt leges Visigothorum, quas licet, te-
ste Sancto Isidoro in Gothorum Chronico, Euri-
cus Arianus Rex conscripserit, & Tyrannus
Leovigildus correxerit, etiam correxerunt Chin-
dasvintus, & Recevintus Reges Orthodoxi,
tandemque Ervigius Rex, haud dubiè cum Epi-
scoporum consilio, perfecit. Etiam Theodoricus
Rex pro suis in Italia tam Gothis quam Ro-
manis supra adductas Constantini, Arcadii at-
que Honorii leges in suo Edicto confirmavit,
Easdem probasse videtur Papa Deusdedit, virum
qui proprium filium suscepisset ex sacro Fonte,
ab uxore separandum rescribens Gordiano His-
palensi Archiepiscopo, & adjunges: *Mulieres
cum separata fuerint pro hac illicita re à propriis
viris, totam præcipuum recipere dotem, Et post
expletum annum recipiant alium virum. Similiter
& vir uxorem.* De ejusdem olim facti specie ita
responsum affirmat à suis Antecessoribus, Julio,
Innocentio, Cœlestino. Eodem principio usus
fuit Chilpericus Francorum Rex, de quo Abbas
Regino: *Chilpericus Andoveram Reginam à se re-
puliit, eo quod adbovante Fredegonde filiam pro-
prium à sacro Fonte suscepisset, & eandem Frede-
gondem sibi in matrimonium jungit.* Nec solum à
dictarum gentium Regibus, sed etiam à popu-
laribus frequenter dicta conjugibus repudia, inita-
que conjugia alia, testantur ipsam Annales.
Francorum Regum varia exempla exhibet in
ipsorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus
Turonensis: Et quoniam Franci non ex solo
adulterio, sed ex aliis etiam causis repudiabant,
ipsorum Regibus Gothorum in Hispania Reges
despondere notebant suas filias nisi datis de citra
adulterium non repudiando Sacramentis. Ita

habes apud Fredegarium, & Monachum Ais-
monium.
Etiam sub Pippino, Carolo Magno, Ludo-
vico Pio, eorumque Successoribus grassata est li-
centia. Quod enim Pippinus factus Rex, ejus-
que defuncti Successores & filii Carolus Magnus
& Carolomannus uxores priores dimittere, &
alias sublimioris sanguinis accipere voluerint,
lucet ex Stephani tertii Pontificis Epistola ad di-
ctos Carolum & Carolomannum. Quam pessi-
mam ad Regnum evektorum superbiam viguisse
etiam in Anglorum Proceribus, scribit Simeon
Monachus Dunelmensis. Et quidem Stephano
Pontifici aliud mandanti Carolus non obedivit.
Quod enim Desiderii Longobardorum Regis fi-
liam, cujus nuptias singulariter damnabat Pon-
tifex, duxerit, & postea penitentem etiam repudia-
rit, testantur Hermannus Contractus, Eginar-
dus, & Sancti Galli Monachus, addens id fa-
ctum ex Episcoporum iudicio, quod esset clinica
& infœcunda. Secuti sunt Gregorii secundi Pon-
tificis rescriptum ad Francorum Apostolum San-
ctum Bonifacium: *Quod proposuisti, quod si
mulier infirmitate correpta non valuerit viro debitum
reddere, quid ejus faciat jugalis? Bonum esset, si
sic permaneret, ut abstinentia vacaret. Sed quia
hoc magnorum est, nubat magis. Non tamen subsidii
opem subtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit,
& non desistat culpa excludit.* Et in Vermerien-
si Synodo statuit ipse, lapsum apud nos Christia-
nitatem reparans, laudatus Bonifacius: *Si ali-
quis cum filiastra sua manet, nec matrem nec fi-
liam ipsius habere potest. Nec ille, nec illa alius se
poterunt conjungere ullo unquam tempore.* Fœdus
enim ille in cœtus utrumque privat perpetuo jure
nubendi. Attamen uxor ejus, sita voluerit, si se
continere non potest, si postea quam cognovit, quod
cum filia sua vir ejus fuit in adulterio, carnale com-
mercium cum eo non habet, nisi voluntate abstinet,
potest alio nubere. Et iterum: *Si qua mulier mor-
tem viri sui cum aliis hominibus constitavit, & ipse
vir ipsius hominem defendendo se occiderit, & hoc
probare potest, ille vir potest uxorem suam dimittere,
& si voluerit, aliam accipiat.* Et rursum: *Si quis
necessitate inevitabili cogente, & in alium Ducatum
seu Provinciam fugerit, aut Seniores suos, cui
fidem mentiri non poterat, secutus fuerit, & uxor
ejus, cum valet & potest, amore Parentum aut re-
rum suarum sequi eum noluerit, ipsa omni tempore,
quamdiu vir ejus, quem secuta non fuit, vivit,
semper innupta permanet. Nam ille vir ejus, qui
necessitate cogente in alium locum fugit, si se abstinere
non potest, aliam uxorem cum penitentia potest acci-
pere.* Plures ibi sunt ejusmodi Canones. Quæ
omnia confirmavit etiam sub Pippini Regno ha-
bita Synodus Compendiensis: *Si quis homo ha-
bet uxorem legitimam, & frater ejus adultera-
verit cum ea, ille frater vel illa mulier, qui
adulterium perpetravit, interim quo vivit,
numquam habeant conjugium. Ille, cuius uxor
fuit, si vult, potestatem habeat aliam accipere.*
Et iterum: *Si quis vir mulierem suam dimiserit
& dederit comæatum pro Religionis causa intra
Monasterium deservire, aut foras Monasterium
dederit licentiam vespere propter Deum, vir ille ac-
cipiat*

Lib. 3. c. 94.

Lib. 4.

An. 770. Cap. 16.

Cap. 2.

Cap. 5.

App. Ep. 1.

Lib. 3. Ep. 142.

147.

plurimam legitimum. Similiter & mulier faciat.
Gregorius confensit. Et rursum: *Si vir leprosus mu-
liorem habeat sanam, si vult ei donare comæatum,
ut accipiat virum, ipsa femina, si vult accipiat.
Similiter & vir.* Etiam istic sunt plures istiusmo-
di Canones. Porro Gregorius ille fuit Romanus
Episcopus, id est, Romanæ Ecclesiæ Cardina-
lis, Pauli primi Pontificis ad Synodum istam
Legatus. Ex quo videri possit Romana Ecclesia
tunc fuisse ejusdem mentis. Primum istum Com-
pendiensis Synodi Canonem suo capitulari inse-
ruit etiam Isaac doctissimus Lingonensium Epi-
scopus, atque ita lucet etiam tunc sub Caroli
Calvi Regno morem istum non fuisse damnatum.
Non solum ob fornicationem, sed etiam ob su-
pervenientem servitutem, amentiam, aut simi-
lem infirmitatem, imò & ob paupertatem con-
fuisse tunc uxores dimitti, aliaque duci in
Francia, testatur in libris de laica institutio-
ne eruditus isto tempore Episcopus Jonas Au-
relianensis. Istud ipsum de Anglia affirmat in
litteris ad Edelfredum Cantuariensem Archiepi-
scopum Joannes Pontifex octavus. Nempe de
conjugiis & divortii quæstionem esse obscurissi-
mam, & plenè à se non posse explicari, supra
professus est Sanctus Augustinus. Eadem igno-
rantia laborant plurimi per alias etiam gentes
Episcopi, atque ita de hac re variè senserunt.

Abusus rursum invaluit post patrata in Formo-
sum Pontificem scandala. Tunc enim statuit Syn-
odus Triburiensis: *Si quis cum noverca sua dor-
miverit, neuter ad conjugium potest pervenire, sed
vir ejus, si vult, potest aliam accipere, si continere
non potest. Similiter si quis cum filiastra sua, vel
camforore uxoris sue dormiverit, observandum est.*
Ab omni superveniente impedimento dirimenti
matrimonium solvi videtur censuisse. Licet non
in hodiernis Synodi actis, exstat tamen Canon
apud Gratianum. Conjugibus ob enatas discor-
dias reconciliari & convivere pertinaciter recu-
santibus, aut ambobus, aut eorum alteri Monasti-
cam professionem suadebat, & apud sæculum
remanenti novas nuptias indulgebat etiam San-
ctus Fulbertus Carnutenensis Episcopus, ac de
isto suo more scripsit ad Robertum Archiepi-
scopum Rothomagensis: *Si hac de causa meum
consilium vultis, quod ego facio, idem vos face-
re suadeo. Capitula Canonum ad hanc causam
pertinentia nobis subscribere non vacavit ad præsens
hostium persecutione turbatis. Scribemus autem &
hæc & alia libenter in obsequium vestrum, si Deus
nobis concesserit salutem & pacem.* Alia Canonum
de hac re Capitula ego nescio, nisi adductas le-
ges Justiniani Augusti, & Canonem Synodi
Compendiensis. Quod Scoti uxores suas non so-
lum dimitterent, sed etiam venderent, habes
in litteris Gregorii septimi ad Sanctum Lanfran-
cum Archiepiscopum Cantuariensem. Etiam ad
Muriardachum Hiberniæ Regem scripsit tunc
Sanctus Anselmus: *Dicitur quod in Regno vestro vi-
ri ita libere & publice uxores suas uxoris aliorum
commutant, sicut quilibet equum equo, aut quamli-
bet aliam rem re alia ab illo commutat, & pro libitu ac
sine ratione relinquunt.* Et de quibusvis Europæ Gen-
tibus scribit Guilielmus Monachus Malmesberien-
sis: *Legitimis uxoris exclusis, multi contrabebant
divortium, alienum expugnantes matrimonium.*
Loquitur de Urbani secundi temporibus. Atta-
men abusus est inveteratus, & longè antiquior.
Et adversus illum Leo nonus emisit præsentem
Canonem.

Quæstio est, Quibus ex fundamentis famo-
sam adeo sententiam, ac latissimè diffusum mo-
rem proscripterit ac damnarit? Respondeo, ex
firmissimis fundamentis. Etenim repudio non
solvi Matrimonium docet constantissimè variis in
locis Tertullianus, adjungitque in libro de Mo-
nogamia: *Adeo repudium, urique conjugalis vin-
culi diremptivum, à primordio non fuit, ut apud
Romanos post annum sexcentimum Urbis conditæ id
genus duritiæ commissum denotetur.* Et in libro A-
pologético: *Ubi est illa felicitas Matrimoniorum de
moribus ubique prosperata, quo per annos fere sex-
centos ab Urbe condita nulla domus repudium scripsit?*
Uti que apud Gentiles Romanos. Ita ostendit
repudium non solum Evangelio, sed & naturali le-
gi repugnare. Ex fornicationis causa proficetur
posse diverti, verum sine vinculi injuria, & sine
licentia novarum nuptiarum. Permissam Judæis
licentiam affirmat fuisse duritiæ genus, seu me-
moria Divinæ commiserationis indultum, impu-
nè sustinens duritiam Judaici cordis, malefque
ab ipsa dimitti uxores, quam trucidari. Vera
quidem falsis hinc inde permiscet, attamen &
Catholicis & ad Montanum lapsus sententiam
nostram est solidissimè tutatus. Eandem tutata
est Eliberina Synodus, sceminis, quæ non so-
lum sine causa, sed & quæ ob adulterium viros
dimiserint, interdicens novas nuptias, & acci-
pientibus, donec dimissus vir obierit, auferens
communione. Eandem sententiam in litteris
ad Oceanum tutatur Sanctus Hieronymus, Ro-
manam Matronam Fabiolam, quæ dimisso ad-
ultero alium virum duxerat, affirmans & laudans
fuisse à Romana Ecclesia subjectam publicæ pen-
itentia, tamquam Evangelicæ legis prævarica-
tricem. Præcepit, inquit, *Domini uxorem non
debere dimitti excepta causa fornicationis, & si di-
missa fuerit, manere innuptam.* Aliud à Paulo,
aliud à Papiniano ait præcipi; alias Cæsarum,
alias Christi esse leges, quæ & viros & mulieres
pariformiter constringant. Quæ omnia reperit
in litteris ad Amandum, & in Commentariis
ad quintum & decimum nonum caput Sancti
Matthæi. Et quidem publica nobilissimæ Fa-
biolæ antè Lateranensis Basilicæ fores peni-
tentia ostendit oppositam sententiam à Ro-
mana Ecclesia judicatam fuisse improbabilem,
imò & intolerabilem: Quilibet enim probabi-
litate fucus tantam Matronam à tanta coram
totius populi oculis confessione saltem dispen-
satoriè excusasset. Et in hoc sensu Romani
Pontifices semper fuerunt constantissimi. Ete-
nim Sancto Exuperio Tholosano Episcopo, de
adulterorum repudio & novis repudiantium nu-
ptiis consulenti, respondit Innocentius primus:
*De his requisivit Dillectio tua, qui interveniente re-
pudio, alii se matrimonio copularunt, quos in utrâ
parte adulteros esse manifestum est.* Ambos
ejusmodi novos conjuges affirmat abstinendos

Fol. 150.

Cap. 9.

Cap. 6.

Cap. 9. 10.

Ep. 30.

Ep. 147.

Cap. 6.

communione, tradendosque solenni poenitentia: Quod nempe, & illum qui dimiserit conjugem & aliam duxerit, itemque illum, qui duxerit dimissam, Dominus edixerit mœchari. Quod ejus rescriptum prædicat in libris de laicali institutione Jonas Aurelianus Episcopus, & adjungit: Hoc tantum nefas contra præceptum Domini & Salvatoris Jesu Christi de dimittendis uxoribus, & aliis ducendis, idè inolevisse dubium non est, quoniam nefandi tanti criminis operatores severissima Canonica censura, ut oportet, non percelluntur. Solemnes Romani Imperii leges, & ab ipsis permittas nuptias damnare varii metuebant tepidi Episcopi, ideoque largissime grassatus est nequissimus abusus, imò & veritatis fucum induit apud imperitos. Et isto ab errore atque metu Romana Ecclesia fuit semper immunis. Hinc etiam alterius conjugis captivitate conjugium non dirinxi, contra Romanas leges ad virum illustrem Probum laudatus Innocentius rescripsit. Quod ipsum in litteris ad Nicetam Aquilejæ Archiepiscopus confirmavit Leo Magnus. Et de istis omnibus, præsertim Justiniani legibus, à Theodistia Patricia rogatus Magnus Gregorius respondit: Si dicunt Religionis causa conjugia debere dissolvi, sciendum est, quia est hoc lex humana concessit, lex Divina tamen prohibuit. Per se enim veritas dicit: Quos Deus conjunxit, homo non separet. Et in litteris ad Adrianum Notarium Panormitanum: Esti mundana lex præcipit, conversionis gratia, utrolibet invito posse solvi conjugium, à vana hoc tamen lex fieri non permittit. Nam excepta fornicationis causa vir uxorem dimittere nulla ratione conceditur. Etiam Stephanus secundus à Pippino Francorum Rege ac ejus Episcopus de repudiis ac novis nuptiis rogatus respondit per laudatum rescriptum Innocentii primi ad Sanctum Exuperium. Quod ipsum in suis, per illustrissimum Lucam Holstenium nuper publicatis, Romanis Synodis firmarunt etiam Eugenius secundus, ac Leo quartus, addentes nuptias nec per Monasticam professionem solvi. Neophytis Bulgaris, fidelium Græcorum varia repudia & novas nuptias videre consuetis, ideoque desuper hæsitantibus, istud ipsum respondit Nicolaus primus. Et Rotagno Arelateni Archiepiscopo, eundem abusum in Gallia adhuc superesse conquerenti, idem reposuit Joannes octavus & omnis secunda Synodus Tricassina. Eundem abusum gravissime damnat idem Pontifex in litteris ad Airardum Archiepiscopum Aufensem. Longè plura adduci possint ejusmodi decreta atque rescripta Romanæ Ecclesiæ. Quare adversa Deus dedit, Gregorii secundi, & Zachariæ Pontificum rescripta Indulgentiam continent, non legem. Duris corruptorum dierum cordibus istam dispensationem paternæ miserationis convenientiam maluerunt impendere, quàm lapsæ disciplinæ vulnera magis exulcerare.

Romanæ Ecclesiæ sententiam fortissimè tutatus est cum Carthaginensi Synodo & omni Africana Diocesi Sanctus Augustinus. Evincit id vel solus titulus librorum de adulterinis conjugiiis. Quod verò oppositam sententiam plenè non damnavit, fecit ejus summa & consueta modestia,

L. 2. c. 13.

Epist. 9.

Ep. 79. cap. 4.

L. 9. Ep. 39.

Cap. 36.

Ep. 71. c. 91.

Epist. 6.

qua Sanctum Cyprianum imitatus nunquam præsumpsit se statuere Episcoporum Episcopum, seu judicem suorum Collegarum. Circa opiniones, quas vel quis fucus suaderet tolerabiles, permisit quemque in suo sensu abundare. Eandem sententiam constantissimè tutatus est Sanctus Joannes Chrysoctomus, intrepidè asseverans permissum à Domino ex fornicationis causa divortium esse quoad solam cohabitationem, non quoad vinculum, cunctas Romani Imperii leges Evangelio adversari. Addit adversari & legi naturali, ideoque Judæis permissum à Moyse divortium fuisse merum indultum temporalis impunitatis. Sola morte solvi vinculum istud firmissimum affirmat. In sexagesima tertia super Sancti Matthæi Evangelium Homilia ex Divinæ Majestatis verbis, Erunt duo in carne una, quod Deus conjunxit, homo non separet, docet matrimonium & per naturam & per divinam legem esse inseparabile, nec ulla ex causa posse solvi. Datam Judæis solvendi licentiam addidit fuisse dispensationem, & à nova Christi Domini lege etiam in adulterii casu sublatam. In Commentariis ad primum Sancti Esaiæ caput affirmat repudium esse uxoricidio minus, & tanquam tale Judæis dumtaxat permissum. Supponit vinculum permanentis. In libro de virginitate palam docet adulteræ repudio longè minus solvi apud Christianos, ideoque repudiantem oportere aut castè vivere, aut reconciliari, & adjungit: Habes alterum effugium. Quodnam? Ejus mortem expecta. Quod ipsum pluribus docet in Homilia de libello repudii. Afferit mulierem esse non viri tantum, sed & legis servam, sola viri morte emancipari, ac prosequitur: Quæ autem serva est ac subdita legi, etiamsi nullis repudii libellum accipiat, adulterii ligabitur lege. Nam servis quidem licet mutare Dominos viventes, uxori autem viventes commutare vivos non licet. Alioquin adulterium perpetrabunt. Ne vibi leges ab exteris conditas legas, præcipientes dari libellum repudii ac divelli. Neque enim juxta illas Deus te judicaturus est, sed secundum suas. Idem etiam externa leges non simpliciter nec absoluit hoc posuerunt: Nam & ipse puniunt factum. Et hinc liquet quod peccatum valde ægrè tulerint. Unde eam, quæ auctor fuerat repudii, nudam & spoliatam facultatibus ejiciunt, & eum à quo data fuerat dissolutionis occasio, etiam facultatem jactura puniunt, & idè factum illud non commendant. Suprà adductas Romanorum Principum leges afferit Evangelio adversas, & adinstar Mosaicæ esse ad evitanda majora Reipublicæ mala merè dispensatorias ac permissivas. Largissime hæc deducit ibidem, nec non in sermone de ducendis uxoris qualitatibus, ac in sermone adversus desperationem. Quod ipsum in suis ad septimum primæ ad Corinthios Epistolæ caput Commentariis insigniter tadit Theodoretus. Et quis ignoret Theodoretum Orientalis Diocesis fuisse mentem & linguam, adeoque ex ipsis, in cujus Metropoli Sanctus etiam Joannes Chrysoctomus natus fuit & in tantum Doctorem formatus, unanimesensu fuisse locutum? Idem senserunt plures Patres Latini & Græci.

Porro pro adversa parte adducti Gallicani Canonones

Cap. 40.

Tom. 5. serm. 28. Sermon. 56.

nones sunt parvi ponderis. Hi enim sunt, quos quidam apud Agobardum Lugdunensem Archiepiscopum in opusculo de Ecclesiasticarum rerum dispensatione dixerunt non recipiendos, eo quod Romani Legati ipsis condendis non interfuisent. Quidquid sit, posteriores Synodi eos omninò exfulsarunt. Etenim à Patre suo Pippino & Sancto Martyre Bonifacio cœptam lapsæ disciplinæ reformationem prosequens Carolus Magnus statuit in suo Aquisgranensi Capitulari: Nec uxor à viro dimissa alium accipiat virum vivente viro suo, nec vir aliam accipiat vivente uxore prioris. Loquitur etiam de facto ob adulterium divortio. Edictum enim suum fundat in superiori adducto Canone Carthaginensi. Quod ipsum in tertio suo Capitulari firmat Ludovicus Pius. Et habita sub ipso sexta Parisiensis Synodus statuit: Quæ causa fornicationis dimissis uxoribus suis alias ducant, Domini sententia adulteri esse notantur. Quod ipsum statutum fuisse à secunda, cui Joannes octavus Pontifex præsedidit, Trecenti Synodo, est suprâ ostensum. Lucidissimis verbis confirmavit etiam Nannetensis Synodus: Vir dimissa ob adulterium uxoris, illa vivente, nullatenus aliam accipiat. Similis forma & in muliere servabitur, si eam vir ejus adulteravit. Eam esse certam Evangelii legem, ipsique omnes Scripturas, Patres, & Canones consonare affirmavit in libris de Lotharii Regis divortio, atque insigniter demonstrat Hincmarus Metropolitæ Remensis. Et in suo Capitulari Isaac Lingonensis Episcopus: Vir dimissa ob adulterium uxoris, illa vivente, nullatenus habeat licentiam ducere aliam. Apud Anfegisum Lobiensem Abbatem est Capitulum Evangelii Magni. Necaliud cum suis Synodis sensit gloriosus noster Apostolus & Martyr Bonifacius: Libertinos & omnem ferè Christianitatem exutos Parentes nostros plenè reparare unico instanti non potuit, ideoque duro illorum cordi ad tempus aliqua divortia dispensatoriè indulgit. Quæ omninò fuit mens etiam Gregorii secundi, & quorundam aliorum Romanorum Pontificum.

At inquit Sanctum Joannem Chrysoctomum loqui adversus solum ex alia quam fornicationis causa repudium. Etenim in laudatis de ducendæ uxoris qualitatibus, & adversus desperationem sermonibus disertè scribit, quod ob nullum, nisi solum impudicitie vitium Paulus Apostolus permittat expelli uxorem, & aliam introduci. Et in decima nona super primam ad Corinthios Epistolam Homilia distinguit inter infidelem & adulteram uxorem, hanc solum affirmat posse ejici, & addit causam: Quia jam solutum est matrimonium. Et infra: Post fornicationem maritus non est maritus. Respondeo hæc ab ipso in eadem Homilia exponi: Adultera maritum dedecore affecta, facta est alterius, & abo-

Tit. 6. c. 3.

L. 3. c. 2.

Cap. 12. 14.

Lib. 1. qu. 5.

Tit. 3. c.

Lib. 7. c. 38.

levit jura Matrimonii. Utique quoad thorum & cohabitationem. Hinc & trigesima Homilia introducit loquentem Dominum: Si adultera sit mulier, minime te cogo ut cum ea habitet; si infidelis, non prohibeo. Nam læsum etiam adulterio vinculum sola morte solvi est supra professus. Et quod quædam Patrum locutiones hic cespitare videantur, non est mirandum. Utuntur enim phrasi Evangelica, quæ omninò habet aliquid obscuritatis. Aliis parumper verbis Sanctus Matthæus, aliis Sanctus Marcus, aliis Sanctus Lucas, aliis in prima ad Corinthios Epistola Paulus Apostolus fuit usus, ideoque Sanctus Augustinus singulorum verba producit ac discutit in libris de adulterinis conjugiiis, & advertit palmarè difficultatem esse de Sancti Matthæi verbis: Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur. Et qui dimissam duxerit, mœchatur. Eam lucidè exponit celebrata sub Caroli Magni Imperio per Paulinum Aquilejæ Patriarcham Synodus Foro-Julienis: Quoniam in medio ambiguus interponitur sermo, id est, nisi ob fornicationem, quæri nimirum potest, utrum ad solam licentiam dimittendi uxorem, an etiam ad utrumque dictum referatur, hoc est, ad aliam vivente illa accipiendam, quasi dixerit, Qui dimiserit uxorem suam, & aliam nisi ob fornicationem duxerit, mœchatur. Ex Sancto Hieronymo definit exceptionem istam ad solam, quæ proximè antecedit, dimittendi licentiam debere restringi. Facta igitur ob fornicationem dimissio non solvit vinculum, adeoque & qui aliam ducit, & qui dimissam duxerit, ipsaque item alteri nubens dimissa omnino mœchatur. Quem sensum non dumtaxat in laudatis à dicta Synodo super Sancti Matthæi Evangelium Commentariis, sed & in litteris ad Oceanum tradit Sanctus Hieronymus: Præcepit Dominus uxorem non debere dimitti excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, manere in nuptiam. Quidquid viri jubetur, hoc consequenter redundat in feminas. Aliter non nihil sentit Sanctus Augustinus: Exceptam fornicationis causam, licet non ad solam dimittendi, sed & ad novarum nuptiarum licentiam referatur, vult istis nuptiis non favere. Existimant esse locutionem similem huic: Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi. Uti scienter peccantes damnans, ignoranter lapsos non expurgat Jacobus Apostolus, ita à Domino, dum citra fornicationis causam repudiantes ac alias nuptias attentantes damnat adulterii, eos, qui ex ista causa patrant eadem, vult Augustinus non expurgari. Istos non solos, sed præsertim dumtaxat ac gravius damnari censet; uti scienter peccantes damnantur ab Apostolo Jacobo. Sancti Hieronymi expositio est clarior & longè firmior. Et ex his omnibus vides præsentem Leonis noni Canonem solidis fundamentis esse nixum.

Epist. 30. cap. 1.

CANON XIII.

ET quia novi Hæretici in Gallicanis partibus emerferant, eos excommunicavit, illis additis qui ab eis aliquod munus vel servitium acciperent, aut quodlibet defensionis patrocinium illis impenderent.

SCHOLIION.

NOVI hi in Gallicanis partibus Hæretici fuerunt duo Aurelianensis Ecclesiæ Clerici, Heribertus & Lizojus, quorum posterior in Monasterio sanctæ Crucis Clericorum clarissimus habebatur, prior Sancti Petri Ecclesiæ, cognomento puellaris, capitale Scholæ habebat dominium. Ita Glaber Rudolphus, qui circa Heribertum videtur falli. Aurelianensis enim, in quo damnata Hæresis, concilii acta affirmant Heribertum, non Aurelianensis Ecclesiæ, sed Arsausti nobilis Rothomagensis fuisse Clericum, nequaquam Hæresis Auctorem, sed seductum, ac postea proditorem. Lizoii in plantanda Hæresi socium affirmant fuisse Stephanum Clericum Aurelianensem, Constantiæ Reginæ Confessarium. Addunt ambos fuisse sapientiâ claros, sanctitate magnificos, elemosynis largos, in Roberti Regis aula ac omni vulgo potentes, ideoque ad diaboli, sepulchris dealbati semper utentis, opus aptos. Antiquum incogniti Authoris, à Francisco du Chesne publicatum, Franciæ à Roberto usque ad Philippum primum Regem Historiæ fragmentum eadem confirmat. A nescio qua Italica muliere ambo circumscripti & seducti receperunt, & clandestinè prædicarunt Gnosticam & Manichæam Hæresim, cujus quædam capita

L. 3. c. 8. exponit præfatus Rudolphus: *Dicebant deliramenta esse quidquid in veteri ac novo Canone certis signis ac prodigiis, veteribusque testatoribus de Trinitate Deitate beata confirmat auctoritas. Cælum pariter ac terram, ut conspiciuntur, absque Auctore Initii semper existisse asserbant. Et cum universarum Hæresium face insanientes, canum more latrones deterrima, in hoc tantum Epicuræis erant Hæreticis similes, quoniam voluptatum flagitiis credebant non recompenvari ultionis vindictam. Omne Christianum opus, quod estimatur pretium remunerationis æternæ, laborem superfluum iudicabant. Alios insuper errores adducit laudatum Historiæ fragmentum: Exorta est Aurelianus nefanda Hæresis. Hujus Principes erant Stephanus cum Lizoio, qui & alios sibi suæ perditionis adsciverant socios, quorum alii erant Presbyteri, alii Levitæ, alii aliorum Ordinum gradu sublimati. Dicebant non posse aliquem in Baptismo Spiritum Sanctum suscipere, & post criminale peccatum veniam non promereri. Impositionem manuum nihil posse conferre. Nuptias spernebant. Episcopum affirmabant non posse ordinare, & sanctum dare Spiritum. Alios adhuc producit publicata per Lucam Dacherium Acta Synodalia: Dicunt Christum de Virgine Maria non esse natum, neque pro hominibus passum, nec verè in sepulchro positum, nec à mor-*

tuis resurrexisse. Addunt in Baptismo nullam esse scelerum absolutionem, neque Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi in consecratione Sacerdotis. Sanctos Martyres atque Confessores implorare pro nihilo ducebant. De Sacrosancta Eucharistia errorem lucidiùs in Aurelianensi Synodo exposuit ipforum accusator Arsaustus: Docuisti panem & vinum, quod super Altare manibus Sacerdotum sancti Spiritus operatione effici videtur Sacramentum, converti non posse in Corpus & Sanguinem Christi. Replicantem autem. Si in his, quæ enumerastis, salus hominum, quæ speratur, ut dicitur, esse non potest, à vobis obnixè rogo mihi aperi, in quibus sperari poterit, ne meus animus in dubio postea citò cadat in desperationis ruinam, reposuerunt: Procul dubio, frater, in charybdi falsæ opinionis bafanus cum indoctis jacuisti, nunc verò erectus in culmine totius veritatis, integræ mentis oculos ad lumen veræ Fidei aperire cœpisti. Pandemus tibi salutis ostium, quo ingressus, per impositionem scilicet manuum nostrarum, ab omni peccati labe mundaberis, atque sancti Spiritus dono repleberis, qui scripturarum omnium profunditatem ac veram dignitatem absque scrupulo te docebit. Deindè Cœlesti cibo passus, interna satietate recreatus, videbis persèpè nobiscum visiones Angelicas, quarum solatio fultus, cum eis quovis locorum sine mora vel difficultate, cum volueris, ire poteris, nihilque tibi deerit, quia Deus omnium tibi comes nunquam deerit, in quo sapientiæ thesauri atque divitiarum consistunt. Pergunt Acta Synodalia: De cibo illo, qui Cœlestis ab illis dicebatur, qualis arte consciebatur, nescientibus demonstrare curabo. Congregabantur certis noctibus, singuli lucernas tenentes in manibus, ad instar Litanie Demonum nomina declamabant, donec subito Deonem in similitudine cujuslibet bestiolæ videbant descendere. Qui statim, ut visibilis illa videbatur viso, omnibus extinctis luminaribus, quamprimum quisque poterat mulierem, quæ ad manum sibi veniebat, ad abutendum accipiebant sine respectu, & utrum Mater, aut Soror, aut Monacha haberetur, pro sanctitate & Religione istius concubitus ab illis non estimabatur. Ex quo spurcissimo concubitu generatus insans, octava die in medio eorum copioso accenso igne probabatur per ignem, more antiquorum Paganorum, & sic in igne cremabatur. Cujus cinis tanta veneratione colligebatur atque custodiebatur, ut Christiana Religioitas Corpus Christi custodire solet, ægris dandum de hoc seculo exituris ad viaticum. Inerat enim tanta vis diabolicæ fraudis in isto cinere, ut quicumque præfata Hæresi imbutus fuisset, & de eodem cinere quamvis sumendo parum prælibavisset, vix unquam postea de eadem Hæresi gressum mentis ad viam veritatis derigere valeret. Insignem hanc Christianitatem edoctus Heribertus etiam Arsausto Domino suo est persuadere conatus. Italia quippe mulier promiserat

ferat ab omni penitus mundo recipendam. Prudens Arsaustus videns hæc non Jesu Christi miracula, sed nefanda Gnosticorum clandestina dogmata, censuit astum astu superandum. Ad Stephanum & Lizoium accessit Aureliam, eis se dedit discipulum, & omnia fœda secreta est explicatus. Domino suo Richardo Normandiæ Comiti detulit, hic ad Robertum Galliæ Regem, qui Synodum Episcopalem fieri jussit Aureliæ, ubi ab Arsausto accusata, à Guarino Belluacensi Episcopo, & Ebrardo Ecclesiæ Carnutensis, ac apud Sanctorum Principum Apostolorum limina absentis Sancti Episcopi Fulberti Clerico convicta, & per omnem Synodum damnata fuit Hæresis, ejusque cum multis aſſectis Auctores solemniter degradati, sæculari brachio traditi, & vivi sunt combusti. Nemo resipuit, nisi cum uno Clerico unica Monialis. Quæ omnia latius referunt laudata Acta Synodalia. Etiam in Sancti Petri vivi Chronico meminit Clarius Monachus Senonensis: *Sub ipso tempore exorta est magna Hæresis, nova & inaudita, in urbe Aurelianensi. Quapropter accersens Rex Archiepiscopum, jussit in eadem urbe congregari Synodum. Erant autem ipsi Hæretici ex melioribus civitatis Clericis. Communi verò consensu & voluntate con-*

*vidi, omnes perpeſſi sunt ignis incendium. Hi ergo sunt primi Hæretici Sacramentarii, è quibus postea Petrus Bruffius, Henricus, Tanchelinus, Albigenſes, Waldenſes, Wicleſſitæ, tandemque Lutherani, Calvinistæ, nec non & Suenckfeldiani, seu omne scriptum Dei Verbum projicientes Prophetæ Cœlestes, quasi è terra fungi prodierunt. Hinc enim Guarino Belluacensi Episcopo fidem orthodoxam prædicanti, & isti responderunt: *Ista illis narrare potes, qui terrena sapiunt, atque credunt figmenta carnalium hominum scripta in membranis animalium; Nobis autem, qui legem scriptam habemus in interiori homine à Spiritu sancto, & nihil aliud sapimus, nisi quod à Deo omnium Conditore didicimus, incassum superflua, & à Divinitate devia profers. Idcirco verbis finem impone, & de nobis, quidquid velis, facito. Scultus & vanus, de quo cum Lutherani & Calvinistis hodie insaniant præsertim Suenckfeldiani, privatæ revelationis spiritus est adeo antiquus. Est enim ille, qui omnes à se in errorem seductos impios facit in isto circuitu ambulare. Hanc igitur nequissimam atque fœdissimam, necdum penitus extinctam, Hæresim denuò damnavit Leo nonus, omnesque ejus sequaces interdixit aqua & igni.**

CANON XIV.

Pari modo damnavit & Sodomitas.

SCHOLIION.

NEfandum istud humanæ naturæ adulterium, propter quod & in univèrsam gènus nostrum cateclismus & in diffidentiam apud Sodomam & Gomorram filioſ venit ignis cœlestis, adeo fœdum est, ut etiam Diabolus audire nolit esse ejus incentor. Etenim de quopiam, varias variorum libidines procurantè, Diabolo scribit magnum Belgii Chronicon: *Omnes, quidquid petierunt, habuerunt & obtrinerunt, præter unum, qui petiit consensum masculi cujusdam, nobilis adolescentis, quod Diabolus in sua præstate esse negavit, nec sibi esse licitum in tam illicito desiderio præbere consensum. Quin imò Sancto Eparchio Alvernensi Episcopo, solum meretricis elogium improperanti, apud Sanctum Gregorium Turonensem reposuit iratus Diabolus: *Quia mihi meretricis nomen imponis, multas tibi parabo insidias ob desideria mulierum. Et multis istiusmodi vexis vir sanctissimus exinde fuit inquietatus. Etiam solo excæcatæ naturæ lumine ducti ante Domini adventum Gentiles, nostrates præsertim, adeo semper execrati sunt nefandum istud vitium, ut excussi à Batavis Romani Imperii Cornelius Tacitus in Historiarum libris dicit & hanc fuisse causam, quod impuberes à Reipublicæ Ministris ad stuprum traherentur. Taifa-**

lorum, vitium istud profitentium, gentem, uti obſcœnam & hominum nomine indignam, damnat etiam Ammianus Marcellinus. Imperatores item Neronem & Antoninum Heliogabalum ob idem flagitium omnis usque hodiè mundus pessimè detestatur. Et huc omnino respexit Apostolus, mandans neminem eligi in Episcopum, nisi qui habuerit filios subditos in omni castitate. Mandat adversus pessimum gentilitatis morem, quo etiam Philosophi, uti acerbo sarcasmo improperat in libro de anima Terullianus, Philosophiam exornabant amore puerorum. Solonis leges, abominationem istam, uti rem magnam, solis ingenuis permittentes, insigniter pro merito exagitat in suis supra Apostolicam ad Romanos Epistolam Homiliis Sanctus Joannes Chrysoſtomus. Et hinc quod leges istas, licet omnino dilectas, tamen imitari erubuerit spurcissimus etiam Mahometus, in Orientalis Ecclesiæ Historia demonstrat Cardinalis Jacobus de Vitriaco. Origenes idolis immolare, quam feditatem istam pati maluit: Alterutrum eligendi necessitatem fuisse illi causam lapsus, testantur in libro de Sectis Leontius Scholasticus, & in Historia Ecclesiastica Nicephorus Calixtus. Idolatriam existimavit esse minus fœdam. Et sane hæc est avaritia, quam Apostolus tradit esse servitum idolorum. Nequaquam enim de nummorum, sed de corporum avaritia loqui illic Aposto-

lum, Sanctus Hieronymus & alii gravissimi Doctores constanter & merito affirmant. Etiam istud flagitium in libro de Pudicitia notat præferti Tertullianus: *Reliquas libidinum furias, impias & in corpora & in sexus ultra jura naturæ, non modo limine, verum omni Ecclesiæ tecto submovemus. Quia non sunt delicta, sed monstra.* Quod emphaticum locutionis genus est mutuatus ab homine gentili Svetonio: *Monstruosi concubitus repertores.* Et iterum: *Monstruosæ libidines.*

L. 3. c. 34. Addit idem gentilis nefandum istud hominum genus non dumtaxat urbe pellendum, sed & profundo submergendum. Quo supplicio vindicari consuetum affirmat etiam gentilis Athenæus. Hinc illi Sacramentalem etiam absolutionem in mortis articulo denegabat primitiva Ecclesia, Christo Domino summo nostro in dextera Patris Pontifici reservans & mittens judicandum. Ex ista peste omnem Africam fuisse à Divina justitia traditam in Barbaras Wandalorum manus, scribit in libris de providentia Sanctus Salvianus. Etiam Angliam in Nortmannam Guillelmi Conquæstoris potestatem hinc devenisse affirmat in Albanentium Abbatum vita Matthæus Parisiensis. Sub Ludovico Pio celebrata sexa Parisiensis Synodus ait exinde petire Ecclesiæ statum, & Regna periclitari. Quare flagitium extremo supplicio vindicandum, magnum Constanti-

num imitatus, in novellis suis legibus merito statuit Imperator Justinianus. Quam horrendè castigari jufferit illo infectos Episcopos & Clericos, habes apud Theophanem & Georgium Cedrenum. Qualiter ad Leonis noni tempora flagitium grassatum sit, videri possis ex ejus ad Sanctum Petrum Damiani litteris, libroque quem ejus jussu scripsit, ac ipsi inscripsit dictus Petrus, & appellavit Gomorrhianum. Etiam Hugonem Lingonensem Episcopum fuisse ipso infectum, ideoque à præfenti Synodo degradatum, habent acta Synodalia. Verùm enim verò nefandum est hoc monstrum, ideoque imitemur Sanctum Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum, de quo Henricus Cnygthonus: *Anselmus Sodomitas quolibet die Dominico excommunicandos censuit. Sed & hoc postmodum retractavit. Nam publicatio hujus vitii pravis mentibus fuit fomes majoris audaciæ similia perpetrandi.* Eadem de causa Gomorrhianum, in quo singulæ vitii istius species refutantur quidem doctissimè & castissimè, tamen & exponuntur, Sancti Petri Damiani librum finxit à se perditum, arque ita cum gravi laudati Auctoris ira suppressit Pontifex Alexander secundus. Quæ regula omninò servanda est in nostro Belgio, ubi monstrum ignotum est, & plurimis inauditum.

DISSERTATIO DE HAC REMENSI SYNODO.

CAPUT PRIMUM.

*Exponitur Synodi Occasio, Episcopi, Locus,
Dies, Obstacula.*

LEONIS Pontificis sanctitatem compendio depingit in sui Monasterii Chronico Hariulphus Monachus Sancti Richarii Centulensis: *Leo Papa natione Teutonicus, parentum excellentissima nobilitate præfulgens,*

*& celesti visione designatus antequam natus, in Lotaringia mundo processit. Qui sacris litteris atque liberalibus studiis accuratissimè eruditus, & per omnem pueritiam, juventutemque & adolescentiam, timoratae mentis honestatem conservans, electione Cleri & populi Ecclesiæ Tullensi ordinatus est Episcopus, cum jam ei propinqui viri Imperiales de Romano Apostolatu ei conferendo tractarent. Sane quoniam cum nobilitate parentum non deerat ei sanctissima claritas morum, non recusavit homo inclitus pauperculæ civitatis curam suscipere, imò obtentu majoris evitandi honoris, ad hanc facile est deductus. Fuisse Comitis Habsburgensis filium undecimi sæculi secundo anno natum, in Baptismo vocatum Brunonem, anno ejusdem sæculi vigesimo sexto è Sancti Benedicti Monacho factum Tullensem Episcopum affirmat Richerius in Chronico Monasterii Senoniensis, & adjungit: *Cujus sanctitatis postea Bruno futurus esset, in quamcumque civitatem, vel castellum, vel vicum, aut villam intravit Galli earundem villarum lingua ejus patriæ, per quam transibat, densis clamoribus eum Papam futurum clamabant, Leo Papa, Leo Papa, cum ei nomen imponendum omnes ignorarent. Et iterum atque iterum hoc nomen recipiebant, Leo Papa, Leo Papa. Quo audito, qui cum eo erant, cum in summa veneratione habere ceperunt. Dicitur hæc anno quinquagesimo primo, fuisse Sedi Apostolicæ impositum affirmat idem Richerius, ast anno quadagesimo nono id factum constanter scribunt Hermannus Contra-**

*etus, Siffrius Presbyter, Marianus Scotus, Lambertus Schafnaburgensis, Augustensis Ecclesiæ Chronicon, Adamus Bremensis, & alii plures. Sigebertus Gemblacensis adscribit anno post millesimum quadagesimo octavo. Et rectè. Etenim Vefontione in Sancti Stephani Ecclesia existat authentica tabula, attestans à Leone nono, dum electus Wormatia per dictam civitatem transiret Romam dicto anno, ibidem dedisse varia privilegia, & nominatim statuisse, *Ut septem de Canonicis ipsius loci eligerentur, qui Cardinales vocarentur, qui cum Dalmatica, Mitra, Sandaliis, Chyrotbecis, ad Altare illud ordinati, Missas ibidem facerent, quorum unus, loci illius Decanus, annulo etiam ad Missarum solemniam uteretur. Quod ipsum postea dedit Remensi etiam Ecclesiæ, & Colonienfi. Nempe anni quadagesimi octavi mense Septembri assumptus fuit in Pontificem ab Henrico Imperatore, sed sequentis dumtaxat anni mense Februarii coronatus atque intronizatus. Etenim quod non Romæ à Cardinalibus electus, sed Mogontiæ ab Imperatore nominatus esset, per Cluniacense Monasterium transeuntem in Italiani Hildebrandus ejusdem Monasterii Prior illegitimè per Laicam potestatem promotionis admonuit, quem Leo audiens, & secum ducens Romam, Papalia ornamenta deposuit, in peregrini habitu persecutus est iter, atque ita tandem à Cardinalibus, per dictum Hildebrandum persuasis, legitime electus. Hic est ille magnus Hildebrandus, qui postea Gregorius septimus omnem Ecclesiam potentissimè reformavit. Eidem reformandæ post dejectum Gregorium sextum, prius Clementem secundum, ac deindè Damasum secundum admoventem laudatus Imperator Henricus, verùm brevis utriusque vita omnem conatum & spem exufflavit. Hinc tandem suscitit nostrum Leonem, de quo laudatus Sigebertus: *Leo, cum ad A. 1048. capessendam***

capessendam Sedem Apostolicam tenderet Romam, *auduit voces Angelorum concinentium, Dicit Dominus, Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis. Utique inter Deum & humanum genus pacis, quæ esse non possit sine integra aut reformata Christianitatis disciplina. Quam Cœlestem Prophetiam Leo statim adimplevit.*

Eum enim in Quadragesima fuisse inthronizatum scribit Hermannus Contractus, & adjungit: *Leo Papa in hebdomada post Albas Synodum Romæ cum Episcopis Italiae celebravit. Item in hebdomada Pentecostes aliam Synodum Papie congregavit, indeque per montem Jovis cum plurimis Romanorum in Cisalpinas partes devenit. Acta hæc dici anno post millesimum quadragesimo nono, & pergit: Autumnali tempore Dominus Papa magnam Synodum Remis habuit cum Galliarum Episcopis, indeque Moguntiam veniens aliam Synodum quadragesima prope Episcoporum coram Imperatore & Regni nostri Principibus celebravit. Ad eundem annum scribit Simeon Dunelmensis: Eodem anno Sanctus Leo Papa rogatu eximia Religionis Abbatis Hermari in Franciam venit, habens in Comitatu suo Præfectorum & digniores quosque Romuleæ urbis, & Sancti Remigii Francorum Apostoli Monasterium Remis constitutum maximo cum honore dedicavit, & postmodum in ipsa urbe magnam Synodum Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum, sex diebus celebravit.*

Venerabilis ille Hermarus fuit Sancti Remigii Remensis Abbas, de quo & Francicæ Historiæ à Roberto Rege utque ad Philippi primi mortem fragmentum: *Henrico Rege regnante, Leo Papa in Franciam venit, rogatu Hermari Cœnobii Sancti Remigii Abbatis. Qui Remis pertingens, Monasterium ejusdem Sancti Remigii, ab eodem Abbate magnis sumptibus extruxit, cum maxima consecravit gloria. Ubi etiam multorum adunavit Concilium Episcoporum & Abbatum, in quo Simoniacam Hæresim, quæ ferè totam resperferat Galliam, anathematis sugillavit gladio, multos humilians, quos ea pestis extulerat, & sanctorum Patrum statuta, quæ propemodum apud Gallos abolita fuerant, reformans. Exstat fragmentum apud Franciscum du Chesne. Ad dedicandas Ecclesias grandem Antistitam numerum convenire, & ex ista occasione Synodum agere, est mos antiquissimus, ipsum & Leo est fecutus.*

Verum quid sibi volunt hæc Lamberti Schafnaburgensis de hac Synodo verba, *Ad pacem Gallis reddendam?* Respondeo ea elucidari à Sigeberto Gemblacensi: *Leo Papa in Gallias veniens, ut motus Imperii à Balduino & Godefrido concitatos sedaret, Godefridum quidem Imperatori reconciliavit; Balduino pertinacius agente, contra eum Imperator duxit exercitum, sed tandem Balduinus flexus condidit die Aquis Imperatori satisfecit. Et Simeon Dunelmensis: Henricus Imperator innumerablem congregavit exercitum contra Flandrensem Comitum Baldinum, maxime eo quod Neomagum suum Palatium combussisset atque fregisset pulcherrimum. In qua expeditione fuit Leo Papa, & de multis terris nobiles & magnifici viri quamplurimi. Gallia, uti etiamnum hodie, tunc parsiam Germanico Imperio, partim Francicæ*

Coronæ parebat, & in ista ejus parte Godefridus Gibbosus Lotharingæ Dux, & Balduinus Insulensis Flandrensi Comes exercebant turbas, bella, rapinas, incendia, non Imperialium dumtaxat Palatiorum, sed etiam Monasteriorum atque Ecclesiarum. Hac occasione Leo Pontifex venit in Gallias, & partim in Moguntina, partim in Remensi Synodo omnia pacificavit.

Remensem Synodum fuisse celeberrimam, lucet ex verbis Hermann Contracti: *Leo Papa magnam Synodum Remis habuit. Et Simeon Dunelmensis: Leo Papa magnam Synodum Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum, sex diebus celebravit. In qua fuit Alduinus Ramensensis Abbas, & Abbas Monasterii Sancti Augustini à Rege Anglorum Eduardo illuc directi. Adfuisse etiam Gervinum Sancti Richarii Centulensis Abbatem scribit in ejusdem Monasterii Chronico Hariulphus Monachus, & adjungit: Leo Papa, cum Beatissimi Remigii Remorum Pontificis Ecclesiam dedicare venisset, venerabilem Gervinum, ut ejusdem Confessoris corpus efferreret, cum aliis tribus æque sanctis viris delegit. Affirmat adfuisse & Fulconem Episcopum Ambianensem. Etiam Halinardum Lugdunensem, Hugonem Vefontionensem, Widonem Remensem, Evrardum Trevirensis Archiepiscopos adfuisse asserit vetus Sancti Benigni Divionensis Chronicon, & profequitur: *Adfuerunt penè totius Gallie tam Archiepiscopi quam Episcopi, cum innumerabili multitudine Cleri & populi. Addit adfuisse & Hugonem Episcopum Lingonensem. Synodalia per Dominum Cardinalem Cæsarem Baronium publica Acta ajunt adfuisse Episcopos viginti, & huc utque nominatis addunt Beroldum Suellionensem, Drogonem Morinensem, Frotlandum Sylvanectensem, Adelberonem Metensem, Josfidum Constantensem, Ivonem Sagiensem, Herbertum Lexoviensem, Theodorum Virdunensem, Hugonem Nivernensem, Eusebium Andegavensem, Pudicum Namnetensem, & Joannem Episcopum Portuensem. Pudicum ajunt fuisse Episcopum Anglicanum. Omne hoc Leonis Pontificis iter, & Synodi hujus Acta descripsit atque digessit Anselmus Sancti Remigii Monachus, verum grandi Ecclesiasticæ eruditionis injuria perit istud opus, aut latec, ejusque solum à Sigeberto Gemblacensi in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum habemus hoc Encomium: *Anselmus Remensis Monachus scripsit innumerarium noni Leonis Papæ à Roma in Gallias, ob hoc maxime ut notificaret, quanta autoritate Remis, vel in aliis urbibus Synodum celebravit, qua subtilitate & justitia examinaverit causas Ecclesiasticas, qua discretione peccantes correxerit, quomodo ei virtus Dei cooperata sit. Quod satis patuit in una causa Remensis Synodi, ubi dum Episcopus Frisingensis contumaciter ageret contra Apostolicam autoritatem, repente in omnium oculis obmutuit. Frisingensem hunc, Salisburgensem Metropolitanæ Suffraganeum, non ut Synodi hujus Patrem, sed ut citatum reum, aut certè ut Henrici tertii Imperatoris Legatum oportet hic adfuisse. Neque enim ad Gallicanam, sed ad Germanicam Ecclesiam spectat Frisinga. Ego existimem & Anselmi & Sigeberti***

Lib. 4
c. 27.

A. 1031.

Sigeberti textum esse vitiatum, & pro *Frisingensis* ponendum esse *Vefontionensis*. Etenim Hugonem Vefontionensem Episcopum, dum Hugonem Lingonensem, Simoniacum Æthiopem, eloquii sui fluentis abluere conatur adversus judicium Apostolicum, divinitus hic obmutuisse, infra lucebit. Adfuisse quinquaginta Abbates addunt laudata Acta, & exprimunt septemdecim, quos inter sunt duo Angli laudari per Simeonem Dunelmensem. Et Sancti Augustini Cantuariensis Abbas, quod Simeon non dixit, vocabatur Ulricus.

Proximam Synodi occasionem edicit laudatum Sancti Benigni Chronicon: *Leone Papa ordinato, evocatus est ab ipso Romæ ad Concilium Dominus Lugdunensis Archiepiscopus Halinardus, simulque omnes Episcopi Gallie, ad perrastandum inibi de statu & correctione sanctæ Ecclesiæ. In ipso anno ipse Dominus Papa perrexit in Franciam, & Remis habuit Concilium Episcoporum. Romam ad Patriarchales Domini Papæ Synodos in corpore accedere nunquam dilexerunt Gallicani Episcopi. Hinc enim ipsos, dum suas ad Sanctum Flavianum Constantinopolitanum Episcopum dogmaticas adversus Eutychetem litteras ab illis probari voluit, & cum istius magni suffragii robore mitti ad Chalcedonensem Synodum, non Romæ, sed intra Galliam congregari per Ravennium Metropolitanum Arelatensem, suum istic Vicarium, jussit Sanctus Leo Magnus. Quæ res post occupatas à Francis Gallias admodum crevit. Hinc enim de facta adversus Symmachum Pontificem Romana Synodo ad urbis Senatores Faustum & Symmachum scripsit Sanctus Avitus Metropolitanus Viennensis: *Fuerat talis status, rerum desiderandus, ut nos ipsi per nos urbem orbi venerabilem pro dependendis divinis humanisque expeteremus officii. Sed quia istud jam dudum per rationem temporum fieri posse cessavit, vellemus, quod fatendum est, vel eo securitatis accedere, ut quæ in causa communi supplicari oportet, Amplitudo vestra congregatorum Gallie Sacerdotum relatione cognosceret. Prava ista temporum ratio fuit occupata à Francis, Gothis, ac Burgundis, & inter ipsos ac Romanos dilacerata Gallia: Barbari isti Gallicanos Episcopos nec Romam permittebant accedere, nec inter se in unam totius Diocesis Synodum convenire. Prius malum adunata in unam Monarchiam omni Gallia Carolus Magnus abstulit, reliquit tamen secundum. Etenim Nicolao primo Pontifici, Gallicanos Episcopos ad suam Patriarchalem Synodum ob gravissimas causas evocanti, respondit Carolus Rex etiam in Gallia fieri Synodos, ideoque tantis itineribus non esse opus. Et hinc dum Photii Constantinopolitani Episcopi Schisma, ac in omnem Latinam Ecclesiam Hæretica convitia superpervenerunt discutienda, Romanum non amplius accessum, sed solum intra Gallias numerosam Synodum laudatus Pontifex duxit ab iisdem Episcopis postulandam. Erat gravissima in Patriarchalem Romanæ Ecclesiæ potestatem injuria, ideoque & ipsam damnavit octava Synodus. Verum iste mos in Gallia permansit. Hinc etiam ad Romanam Leonis noni Synodum accedere de-**

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

treclarunt Gallicani Episcopi, atque ita oblata occasione descendit ipse in Galliam, & illic cum ipsis Synodum celebravit.

In octavam Octobris diem, quæ & in Sancti Remigii festivitate est octava, Synodum indicare proposuerat primum Pontifex, sed postmodum mutato consilio indixit in ipsam Sancti Remigii festivitatem, isto die ejus corpus elevaturus, altero dedicaturus Basilicam, ac tunc Synodum celebraturus. Eam indixit in festo Exaltatæ Dominicæ Crucis, existens in dilecta sibi civitate Tullensi. Et quidem Henricus Francorum Rex Hermaro Abbati suam addixerat præsentiam, spondens non solum Sanctum Remigium, sed & Romanum Pontificem pro debito honorare. Verum criminosis quibusdam Episcopis, Abbatibus, ac Laicis, nobilibus præsertim in incæstuofo aut adulterino conjugio fœtentibus, Synodus futura non placuit, ac de ipsis scribunt Acta Synodalia: *Tanta perversitatis viri, incensoris sui diaboli callida suggestione instructi, Regi Francorum suggerunt, Regni sui decus annullari, si in eo Romani Pontificis autoritatem dominari permitteret, vel seidem, ut decreverat, occurrentis presentie suæ favorem ad cogendum Concilium exhiberet. Addunt etiam, quod nullus Antecessorum ejus id reperitur aliquando concessisse, ut ob similem causam in Franciæ urbes ingresses pateret alicui Papæ. Etiam quosdam Procures adjunxerunt esse Regi contumaces, ideoque non Synodo, sed bello esse opus, ad quod non solum feudales Laici, sed omnes etiam cum sua militia convocari debeant Episcopi & Abbates, præsertim Sancti Remigii Abbas, qui de Papalibus in suo Monasterio pompis, & consecrata per ipsum Pontificem Basilica parabat vanus gloriari & superbire. Et Regi persuaserunt. Etenim ille Legato ad Dominum Papam Frotlando Sylvanectensi Episcopo, excusavit se de celebranda intra suum Regnum Synodo, Papalem adventum differri flagitavit in aliud tempus, omnesque suos Episcopos compulsi ad bellicam expeditionem. Potuerit etiam de suis ac paternis per Simoniacas Antistiticam nominationes ac intrusiones in Ecclesiasticam disciplinam violentiis noluisse confundi.*

De Hostiensis, Prænestino, Curienfis, & Comenfi Episcopis, Gregorii septimi ad Henricum quartum Imperatorem Legatis, scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Petierunt verbis Romani Pontificis, ut Synodum tenere intra Germaniam pace Episcoporum sineerent. Vehementer hoc abnuerunt omnes Episcopi, tamquam iniustum, longeque à suis rationibus alienum, nec sue hujus autoritatis privilegium ulli alii, præterquam Romano Pontifici, unquam delaturos affirmabant. Etiam de Othone Gregorii noni Cardinali Legato scribit Godefridus Colonie apud Sanctum Pantaleonem Monachus: *Otho apud Herbilopolim Concilium Provinciale indixit, sed renitentibus Principibus Laicis, & paucis Ecclesiarum Prælatibus convenientibus, iratus recessit. Similes adversus Honorii quarti in Germania Legatum rixas refert antiqua Australis Historia, & Chronicon fratrum Prædicatorum Colmarienfium, addens Colonienfem,**

C c

atque

atque Tullenſera Episcopos ad Apoſtolicam Sedem de illata Ordini ſuo injuria appellaffe. Verum enim verò ipſi appellantes & Legato & ipſi Sedis Apoſtolicę irrogabant injuriam. Quis enim neſciat Apoſtolicis Legatis Synodi jus apud omnes gentes ſemper fuiſſe? Infinita ſunt exempla: Et res ipſa eſt omni exemplo clarior. Et quidem de Arſenio Hortenſi Episcopo, Nicolai primi Pontificis ad Carolum Calvum ac ejus ex fratre nepotem Lotharium Legato ſcribit Regino Abbas: *Arsenius Episcopus, Apocriſtarius & Conſiliarius Nicolai Papę, vice ipſius directus eſt in Franciam. Quo perveniens tanta auctoritate ac poteſtate uſus eſt, ac ſi idem ſummus Pręful advenſet.* Hinc ſpretis Regiis obſtaculis, in Sancti Archangeli Michaelis vigilia Remos advenit cum Trevirenſi, Lugdunenſi, ac Veſontionenſi ſuprà nominatis Archiepiſcopis, Joanne Portuenſi Episcopo, Petro Romanę Eccleſię Cardinali Diacono, urbis Pręfecto, aliſque utriuſque Ordinis Magnatibus Leo Pontifex, exceptus eſt ſolemniffima proceſſione, conſecravit Baſilicam, & Synodum perfecit. Idque in ipſa Sancti Remigii Baſilica. Rationem dant laudata Acta Synodalia: *Ut per Sancti Remigii, per quem Franci Orthodoxę fidei initiati ſunt rudimentis, præſentiam conſequerentur reparationem tepe factę in ſe divine Religionis.* Iſta interim eſt cauſa, cur & Rex abſuerit, & adſuerint ad eò pauci Episcopi. Carnales homines malebant corporeis pro Rege, quam ſpiritalibus induiti armis pro Deo pugnare.

CAPUT II.

Exponitur Synodi conſeſſus.

Primę, die Octobriſtertia habitę, ſeſſionis ingreſſum deſcribunt laudata Acta Synodalia: *Stanim veteris querela inter Remenſis ac Trevirenſis Archiepiſcopi Clericos eſt renovata, his adſtruentibus quia Remenſis Primas eſſet in Gallia, adeoque illi diſpoſitio competeret Synodica; & contra verò illi Archiepiſcopo Trevirenſi eam dignitatem comabantur adſcribere, primamque Sedem poſt Romanę Eccleſię Pręſulem in celebrando Concilio acquirere.* Episcoporum in Synodis licet ejuſmodi habemus innumeratas, & pudet referre. In pravos Populi mores, non de hujusmodi quiſquiliis oportuerat ipſos pugnare. Certè pro hiſce ipſorum Clerici & famuli quandoque ad manus & ſanguinis effuſionem ſcandalofiffimè devenerunt. Omne Belgium Romanis olim fuit unica Provincia, ejuſque caput & Metropolis fuit civitas Trevirorum. Poſtea diviſum fuiſſe in duas Provincias, demonſtrat Sancti Hilarii Pictavienſis Episcopi de Synodis liber, inſcriptus Episcopis omnium Gallicarum Provinciarum, etiam primę Belgicę & Belgicę ſecundę. Factum id fuit à Conſtantino Magno, ſub cujus filio Conſtantino Hilarius floruit & ſcripſit. Apud Treviros manſit

primę, ſecundę Belgicę Metropolis poſita eſt apud Remos, atque ita hujus civitatis Episcopus profecit in Metropolitam. Ambas Metropoles eſſe ſores Eccleſias, id eſt, ejuſdem per omnia dignitatis ac poteſtatis, ſcripſit in ſuo Teſtamento Sanctus Remigius. Hinc inter ipſarum Pręſules acceptę conſecrationis ætatem & ordinem ſervari profeſſus ſemper fuit etiam Metropolitica Hincmarus. Eandem fanè formam in Synodis ac aliis Conventibus omnes ubique gentium Eccleſię & Episcopi paſſim cuſtodierunt. Verùm contentiones has abſcedit prudentiffimus Pontifex, Synodalem conſeſſum jubens formari in circulum, ac ſe in medio, Remenſem à dextris, Trevirenſem à ſiniſtris, Lugdunenſem ad meridiem, Veſontionenſem Metropolitam locans ad ſeptentrionem. Remenſis ac Trevirenſis Clericos pacificavit, & iſti, quod in propria eſſet civitate, priorem locum adſcripſit.

Eidem Remenſi proximus aſſedit è ſuffraganeis Beroldus ſemper Sueſſionenſis. Sueſſionenſis enim Eccleſia ſemper ſuę Provincię fuit Prothronica, ideoque ejus Episcopus ſemper ante omnes Collegas habuit primum locum à Metropolitica. Hinc in ſecunda, Ebbonis & Hincmari Metropolitaram cauſam tractante, Sueſſionenſi Synodo primus ſurrexit, & ex omnium nomine reſpondit Rothaldus Episcopus ejuſdem civitatis. Hic etiam Hincmarum ordinat, quod

nempe Metropolitam ordinare ſpectaret ex avito more ad Prothronum. Et poſt Hincmari mortem, quod ante dati à Rege viſitatoris Episcopi adventum elegiſſet, accuſata Remenſis Eccleſia, ſeriò ſe excuſat apud Comprovinciales, primoque in litteris loco nominat Hildeboldum Sueſſionenſem: quod nempe vacanti Provincię præſideret. Et de Ludovico Sancto Francorum Rege ſcribit antiquum Sueſſionenſis ad Sanctum Medardum Monasterii Chronicon: *Ludovicus conſecratus fuit & coronatus in civitate Remis per manus Jacobi Sueſſionenſis Episcopi, quia tunc Sedes Archiepiſcopatus vacabat.* Quod ipſum affirmat Chronicon Sancti Dionyſii propè Parisios. Regis conſecratio & coronatio ex Sancti Remigii inſtituto & avita conſuetudine ſpectabar ad Metropolitam Remenſem, ideoque vacante iſta Sede devolvebatur ad Sueſſionenſem Episcopum, ejus tunc Vicarium & Provincię Primatem. Iſtud ipſum habes in vita Sancti Ludovici per Guilielmum Nangiacenſem. Cur in litteris ad Nomenoium Britannię Principem quarta Turorenſis Synodus Rothaldum Sueſſionenſem tertio tantum loco ponat poſt Hincmarum Metropolitam, ignoro. In alterando dignitatis ordine Majores noſtri non fuerunt ſcrupuloſi. Etiam ſecundum thronum habuit ſecunda Belgica, de quo ad neſcio cujus Eccleſię Electum ſcribit Sanctus Fulbertus Carnutenſis Episcopus, Prothronus Provincię Senonenſis: *Ne civitati vel Eccleſię Catalaunorum ſuum derogetis honorem. Meminiſſe vos decet quod in antiqua deſcriptione Provincię Belgicę ſecundę ipſa civitas à Remenſi tertium locum habeat. Sapientia pauca.* Rationem in Sanctum Petrum Apoſtolum, qui Remenſem ac Sueſſionenſem per ſemetipſum, Catalaunenſem

L. I. c. 3.

autem Eccleſiam per Sixtum primum à ſe miſſum Remenſibus Metropolitam erexerit, reſundit in Remenſis Eccleſię Hiſtoria Presbyter Flodoardus. Sixtum fuiſſe Metropolitam errat. Nam uſque ad Conſtantini tempora Trevirim fuiſſe unicam Belgii Metropolitam, eſt nimis certum. In Romani Imperii notitiis ſeu laterculum potiori jure reſundit Sanctus Fulbertus. Ex eo enim Majores noſtri etiam Eccleſiarum dignitatem & Ordinem conſtituerunt.

Quæſtio eſt, Quomodo Joannes Portuenſis Eccleſię Cardinalis Episcopus federit ultimo loco? Licet enim Presbyteri ac Diaconi Cardinales ante aliarum Eccleſiarum Episcopos & Archiepiſcopos tunc nedum obtinerent locum, obtentum tamen fuiſſe à Cardinalibus Episcopis diſertè in litteris ad Cadaloum, ex Parmenſi Episcopo Antipapam Honorium ſecundum, teſtatur Sanctus Petrus Damiani: *Quid tibi de Cardinalibus videatur Episcopis, qui videlicet & Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibuſdam aliis prærogatis, non modo quorumlibet Episcoporum, ſed & Patriarcharum atque Primatum jura tranſcendunt? Salvo quippe univerſalis Eccleſię Sacramento iſti ſunt oculi unius lapidis, id eſt, Romanę Eccleſię.* Eorum dignitatem inſigniter exaltat.

Lib. 2.
Ep. 20.

Quod ipſum facit in prima Epiftola ad Episcopos Cardinales. Nec heſternam novitatem, ſed vetuſtam Eccleſię formam lucidè laudat vir Sanctiſſimus. Cur ergo illi coævus Leo nonus Pontifex Joannem Cardinalem Episcopum, ſuum per tot itinera focum, in hac Synodo poſtpoſuit omnibus Episcopis Gallicanis? Reſpondeo Dominorum Cardinalium, præſertim Episcoporum, dignitatem ac Eminentiam eſſe antiquiſſimam. Lucet ex Ediçto Conſtantini Magni pro Romana Eccleſia: *Sancimus, ut viri religioſiſſimi, multorum ordinum Clerici, qui Sanctę Romanę Eccleſię deſervierunt, ornentur & habeant illam ſublimitatem & Magnificentiam, qua ornatus eſt magnus noſter Senatus, Patricii nempe & Conſules, & reliquę dignitates.* Quæ verba ſolis Cardinalibus Episcopis in laudata ad ipſos Epiftola applicat, atque ita de ipſis ſolis intelligenda cenſet Sanctus Petrus Damiani. Ex Magdenburgenſis Eccleſię manu ſcripto Chronico deſumptum, ab Henrico Meibomio publicatum, ac Witichindi Corbejenſis Monachi Annalibus adjunctum fragmentum conſonat, agens de Joanne decimo tertio Pontifice, erectoque per ipſum Archiepiſcopatu Magdenburgenſi: *Joannes ordinavit, & Privilegio Apoſtolicę auctoritatis ſancit, ac confirmavit Archiepiſcopum Magdenburgenſem in omni Ordine Eccleſiaſtico primatum habere omnium Archiepiſcoporum, qui in Germania ſunt ordinati, in Gallia quoque Colonienſi, Moguntinenſi, & Trevirenſi Archiepiſcopis per omnia honore ſimilem eſſe, crucis ſignaculum ante ſe ferre, & inter Cardinales Episcopos Romanę Sedis conſortium habere.* Cardinalibus Episcopis æquiparari eſt antiquum Colonienſis, Moguntini, ac Trevirenſis Archiepiſcoporum Privilegium. Hinc enim de Adolpho Moguntino, Frederico Colonienſi, & Canone Trevirenſi ſcribit magnum Belgii Chronicon: *Dominus Urbanus Papa ſextus ſeptemdecim Cardinales creavit.* Lupi. Oper. Tom. IV.

Lib. 2.
Ep. 3.

uit, inter quos erant Trevirenſis, Moguntinus & Colonienſis Archiepiſcopi, ſed illi non acceptaverunt. Partim quod graſſanti tunc ſchiſmati nollent miſceri, partim quod Cardinalibus Episcopis ſe noſſent æquales. Hinc item Urbanus octavus, dum Dominos Cardinales ex illuſtriſſimis fecit Eminentiffimos, eundem titulum jam diſtis Archiepiſcopis indulſit. Magdenburgenſis Archiepiſcopatus anno Domini 969. fuit erectus: Inter Cardinales Episcopos tunc habere locum fuit quorundam Archiepiſcoporum grande Privilegium, ideoque ceteri omnes illis omninò cedebant.

Fol. 333.

Superius adducta, quibus Cardinales Episcopos etiam Patriarchis antepoſitum Sanctus Petrus Damiani, verba exponunt apud Othonem Frisingenſem Episcopum in libris de geſtis Frederici primi Imperatoris, ac modificant Eugenii tertii Cardinales adverſum clandestina Sancti Porretani cauſam acta proteſtantes: Episcopis Gallicanis ſe aſſeverant majores, Alexandrino autem & Antiocheno Patriarchis fatentur inferiores. Proinde de ſolis Aquilejenſi, Cantuarienſi, aliſque id genus Latinę Eccleſię Primatibus, Patriarchę titulo inſigniri tunc conſuetis, loquitur laudatus Petrus Damiani. Nam & Joſepho Patriarchę Conſtantinopolitano priorem in Synodo Florentina locum ceſſerunt omnes Domini Cardinales. In diplomate, quo Sylveſtri ſecundi electionem confirmavit, iſtud Conſtantini Ediçtum eſſe fabuloſum rectè affirmat Imperator Otho tertius, fateatur tamen eſſe antiquum, dicens conſtitutum à Joanne Diacono, cognomento Digitorum, qui res futuras nequam ſcripſit, ſed ſuo tempore ceptum, & adhuc vacillantem Romanorum Clericorum ſtatutum voluit fabula iſta adjunctum & ſtabilitum. Fabula tamen proceſſit ex variâ, hic non ediffe-rendã, admixtã veritatis fundamento. Et hinc Cardinalium Episcoporum Eminentiam fuiſſe etiam à Leone nono Pontifice agnitam & deſenſam offendit in ſuis Chronicis Guilielmus Thorne, Cantuarię ad Sanctum Auguſtinum Monachus, ſcribens de præſenti Synodo: *Leo Papa Simoniacam hæreſim in Francia debellabat. Mittitur ad eum conſenſu Regis & Regni Wulfricus Abbas, pro negotiis Regni & Eccleſię Anglicanę reſponſurus. Cujus reſponſo Papa intelligens Anglos ceteris innocentes, & Anglicanę Eccleſię profeſſui congratulans, inter alia multa confirmabat, ut Archiepiſcopus Cantuarienſis in Conciliis vel Synodis celebrandis aſſidere debeat Pontifici Sanctę Ruffinę.* Grande fuit iſtud Privilegium. Etenim Sanctę Ruffinę, ſeu Sylvę candidę Cardinalem Episcopum fuiſſe inter ſeptem ordine ſecundum, ac ſeria ſemper ſecunda ſolemniter celebrare in Baſilica Lateranenſi, affirmat Onuſſius Paninus in erudito opuſculo de præcipuis Eccleſiis alme urbis. Quibusque ergo Cardinalibus Episcopis Archiepiſcopum Cantuarienſem Leo antepoſuit. Et hinc in Barenſi Synodo, ubi Omnibus ſuum locum ex antiquo vindicantibus, Sanctus Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus, humilitate ſummus, qua poterat aſſedit, à Græcis

L. I. c. 57.

AR. 1055.

adversus Spiritus Sancti à Filio processionem insurgentibus presus Urbanus secundus Pontifex, alta voce exclamavit: *Pater & Magister Anselme, Anglorum Archiepiscopo, ubi es? Exponit Guilielmus Malmesberiensis: Exciderat animo summi Pontificis, ingruente tumultu, ut ei locum delegaret, sed erroris admonitus est questionis à Grecis propositæ necessitate. Annitentibus proximis ad consessum Apostolici levatus est, sedere jussus juxta Romanum Archidiaconum, cui ante Papam sedere moris est. Includamus, inquit, hunc in orbe nostro, quasi alterius orbis Papam. Ita debiti juxta Sanctæ Ruffinæ Episcopum loci jacturam abundè Pontifex illi compensavit. Huic item privilegio innititur, quod de Joanne Cardinali Presbytero, Calixti secundi Pontificis per Angliam legato, omnibus illic Episcopis synodali ter presidente, ac celebrante in Pontificalibus ornamentis queritur in Cantuariensium Pontificum vita Gervasius Monachus Cantuariensis: *Videres rem catenus Regno Anglorum inauditam, Clericum scilicet Presbyteri tantum gradu perfunctum, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, totiusque Regni Nobilibus, qui confuxerant, in sublimi solo præsidere, illos autem deorsum sedentes, ad nutum ejus vultu & auribus animam suspensum habere. Lætam fuisse protestatur Anglicanæ Ecclesiæ libertatem, ac pergit: Toti Regno Anglorum, & circumjacentibus Regionibus cunctis notissimum est, catenus à primo Cantuariensium Metropolitanano, Sanctissimo videlicet Augustino, omnes ipsius successores Primates & Patriarchas nominatos & habitos, nec ullius unquam Romani Legati ditioni addictos. Erat querimonia iniqua ac imperita. Quis enim neficiat non solius Papæ, sed & cujuscumque Patriarchæ legato, licet Presbytero dumtaxat aut Diacono, esse celebrandæ Synodi, ibidemque ante omnes istius Diocesis Episcopos ac Metropolitanas præsidendi potestatem, donatam ab antiquissimo Canone omnium Ecclesiarum? Romanæ Ecclesiæ Cardinales Diaconi Generalibus etiam Synodis præferebantur. Verum quod solis Hostiensis & ad Sanctam Ruffinam Cardinalibus Episcopis cedere ex nupero Leonis noni privilegio deberet Primas Cantuariensis, de laudati Joannis Cardinalis Presbyteri legatione, ac Synodali præsentia quidam Anglorum Episcopi fuerunt offensi. Et ipsos, quod aliquid rationis habere viderentur, placavit Calixti successor Honorius secundus, Apostolicam totius insulæ legationem impartiens Guilielmo Primati Cantuariensium. Laudatum Calixtum, qui Turstinum Eboracensem Archiepiscopum, ab Henrico Rege primo proscriptum, honoravit insigniter, sibi proximum & collateralalem, uti Cardinalem, esse ubique jussit, & proximè post Ostiensem Episcopum equitare in solemnibus processionibus, vice versa extollit in Eboracensium Pontificum vita Thomas Stups, è Prædicatorum Ordine scriptor antiquus ac eruditus. At dumtaxat personale erat hocce Privilegium. Ex his interim omnibus vides avitam Cardinalium Episcoporum Eminentiam fuisse agnitam & stabilitam à Leone nono: Hoc enim in stabilimento fundatur Privilegium**

datum Archiepiscopo Cantuariensi. Et hinc Joannem Portuensem Episcopum hac in Synodo sedisse ultimum post omnes Gallicanos Episcopos, nunquam crediderim. In Gallicanorum, qui Dominorum Cardinalium Eminentiam bonis oculis dudum non adpexerunt, Episcoporum gratiam existimo illum à Synodalium actorum compilatore, homine utique Gallo, in locum novissimum esse detrusum.

Oritur hinc alia quæstio, An inter septem Cardinales Episcopos semper certus ordo, primusque locus Ostiensis, secundus Sanctæ Ruffinæ, tertius Portuensis fuerit, & sic deinceps? Rationem dubitandi faciunt plura authentica atque antiqua Concilia, in quibus dicti Episcopi leguntur alio longè ordine sedisse & subscripsisse. Etenim in Romana contra Clementem & Adalbertum, pessimos Francorum Episcopos, Synodo proximus post Zachariam Pontificem sedit Epiphanius Sanctæ Ruffinæ Episcopos, deinde Benedictus Numentanus, hinc Venantius Prænæstinus, tum Gregorius Portuensis: Theodorus Ostiensis sedit dumtaxat sextus post Nicetam Gabinatam. In Romana adversus Joannem duodecimum Pontificem Synodo Cardinales Episcopi sederunt post multos alios hoc ordine: Gregorius Albanensis, Sico Ostiensis, Benedictus Portuensis, Theophylactus Prænæstinus, Wido Sylvæ candidæ. Exstat Synodus apud Luitprandum Ticinensem. In Romana Paschalis secundi adversus Laicas investituræ Synodo sederunt post omnes Archiepiscopos hoc ordine: Cencius Sabinensis, Petrus Portuensis, Leo Ostiensis, Cono Prænæstinus. Extant acta apud Guilielmum Malmesberiensem. Apud eundem in novella Historia extat Petri Portuensis Episcopi, qui in Honorii secundi defuncti locum intrusit Petrum Leonis, ad alios Cardinales Episcopos, qui Innocentium secundum elegerant, Epistola, qua schisma nititur componere, & in qua Guilielmum Prænæstinum primo, secundo Matthæum Albanensem, tertio Conradum Sabinensem, quarto, ultimo loco nominant Joannem Episcopum Ostiensem. Nempe quomodo alii passim, ita & Cardinales Episcopi servabant ordinem & locum juxta acceptæ consecrationis ætatem, atque ita Ostiensis Episcopos quandoque erat primus, quandoque medius, quandoque postremus. Etiam Privilegio, quod Pificariensi Canobio dedit Adrianus quartus, subscribit eodem ordine: Sabinensis, Ostiensis, Prænæstinus, Albanensis, Portuensis. Etiam initis inter Innocentium tertium & Joannem Angliæ Regem concordatis, extantibus apud Lucam Dacherium. Et notari oportet plerisque hos Pontifices Leone nono fuisse non paucis annis posteriores, adeoque ex ipsorum actis lucet Cardinales Episcopos in obtinendo ante quovis Archiepiscopos & Primates loco necdum fuisse firmos.

Respondeo Cardinales Episcopos semper fuisse septem. Quinque principales seu Patriarchales Basilicas habet Romana Ecclesia, Sancti Salvatoris Lateranensem, Sancti Petri Apostoli Vaticanam, Sancti Pauli Apostoli via Ostiensis, Sanctæ

L. 6. c. 6.

Eol. 168.

Tom. 5. fol. 176.

æ Mariæ Majoris in Exquilis, & Sancti Laurentii in agro Verano. Omnium præcipua est Basilica Lateranensis, utpote Romani Pontificis Apostolica Sedes, & urbis Ecclesia Cathedralis. Singulæ solemnities sua semper habuerunt quotidie Divina officia. In hac unus quotidie Cardinalis Episcopus per vices, in aliis Cardinalis Presbyter solemniter Missæ sacrificium celebrabat, ideoque viginti olim octo erant Presbyteri Cardinales. Eorum in quatuor Patriarchalibus Ecclesiis officandi quotidianum ordinem vide apud Onustium Paninum in opusculo de Principibus Basilicis Almæ urbis. Et quia omnium Ecclesiarum sollicitudo semper fuit Romani Pontificis quotidiana instantia, Sanctæ Ruffinæ Episcopus in urbe Leonina, seu Sancti Petri suburbio, Portuensis autem in Transyberina regione exercebant actus Episcopales, tamquam illius occupati aut absentis vicem gerentes. Et hoc est officium, quod sub Sancto Petro Apostolo existimantur gessisse Linus, & Cletus. Id ipsum fortè habebat Georgius, Pauli primi Pontificis ad Pippinum Francorum Regem Legatus, de quo ad varios Canones adjungit Synodus Compendiis: *Georgius Episcopus Romanus concessit. Quidam volunt fuisse Georgium Prænæstinum Episcopum, qui cum Eustasio Albanensi & Citonato Portuensi in defuncti Pauli locum intrusit & consecravit Constantinum, Totonis Ducis Nepefina fratrem: Eum, quod Romanus missus esset Legatus, dici volunt Episcopum Romanum. Hoc enim sensu etiam in Chalcedonensi Synodo gloriosi Judices Sancti Leonis Papæ Legatos appellarunt Episcopos de Roma. Verum enim verò aliud est de Roma, aliud Romanus Episcopus: Romanus Episcopus non credo ullibi dictum, nisi Episcopum Cardinalem. Ita Othonem primum Imperatorem adversus Joannem duodecimum excessus fuisse tam à Romanis Episcopis, quam plebe interpellatum scribit Luitprandus Diaconus Ticinensis. Et qui sint Romani Episcopi, in sequenti ejusdem libri capite exponit: *Romani Pontifices, & Cardinales Presbyteri ac Diaconicum universa plebe dixerunt. Per Romanos Pontifices clarum est intelligi Episcopos Cardinales. Etiam in Remensis Ecclesiæ Historia Flooardus Gaudericum Cardinalem Episcopum intulit Episcopum Ecclesiæ Romanæ. Ita Niceforus Calixtus Sanctum Hyppolum Martyrem vocat Portuensem Romæ Episcopum. Et Ludovici VII Imperatoris Athologus laudat *Reginarium Romæ Episcopum: Utrique Sanctæ Ruffinæ, aut Portuensem, qui non tantum apud Lateranensem Basilicam Pontificalia, sed etiam in urbe Transyberina Regione Papales Episcopalis jurisdictionis vices exercebant.***

Cap. 1. 2.

Lib. 6. c. 6.

L. 3. c. 21.

L. 2. c. 3.

Viginti octo Cardinales Presbyteros, ipsorumque in quatuor Patriarchalibus Basilicis officandi vices quis instituerit ignoramus. Etenim usque ad Sancti Sylvestri Pontificatum non fuerunt tot Cardinalium tituli, & istarum Basilicarum tres sunt Constantini opus, quinimo quarta Sanctæ Mariæ Majoris est opus Liberii Pontificis, ideoque planum est & tot Cardinales & laudatas ipsorum vices non esse Apostolicum Sancti

Petri institutum. Crediderim esse rem cœptam à Sancto Sylvestro, & à Successoribus perfectam. Quidquid sit, septem Cardinales Episcopi, ipsorumque in primario urbis titulo vices sunt res antiquissima. Etenim de Stephano quarto scribit in libro Pontificali Anastasius Bibliothecarius: *Beatissimus Præsul Stephanus erat Ecclesiasticæ traditionis observator. Unde primum Ecclesiæ in diversis Clericatus honoribus renovavit ritum. Hic statuit ut Dominico die à septem Episcopis Cardinalibus hebdomadarius, qui in Ecclesia Salvatoris observant, Missarum solemnitas super Altare Beati Petri celebrarentur. Et in sua de Cardinalium juribus constitutione Joannes octavus: *Sancimus vos in principalibus Ecclesiis juxta Primum vestræ consecrationis vicissim divina officia peragere. Et supra laudatum Magdenburgensis Chronici fragmentum: Joannes decimus tertius Pontifex Archiepiscopo Magdenburgensi concessit duodecim Presbyteros, septem Diaconos, viginti quatuor Subdiaconos Cardinales, ad morem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ordinare, qui ad principale Altare ministrantes, quotidie, excepto jejuniis, Dalmaticis, sedit verò diebus sandalis uterentur. Et in litteris ad Cardinales Episcopos Sanctus Petrus Damiani: *Lateranensis Basilica, sicut Salvatoris est insignita vocabulo, qui omnium caput est Electorum, ita Mater & quidam apex ac vertex est omnium per orbem Ecclesiarum. Hæc septem Cardinales habet Episcopos, quibus solis post Apostolicum licet sacrosanctum illud altare accedere, ac divini cultus Mytheria celebrare. Hæc est unicum illud sub cælo Altare ligneum, de quo Romanum Breviarium: *Quo Altari Sanctus Sylvester, reddita Ecclesiæ pace, honoris causa Principis Apostolorum, qui in illo sacrificasse dicitur, & reliquorum Pontificum, qui usque id tempus ad Mytheria conficienda eo usi fuerant, in Lateranensi prima Ecclesia collocato, sancivit ne quisquam in eo, præter Romanum Pontificem Missam deinceps celebraret. Præter Romanum Pontificem ac ejus Vicarios septem Episcopos Cardinales. An quotidiani per ipsos sacrificii mos plenè restitutus fuerit à Stephano quarto, an dumtaxat pro diebus Dominicis, non plene constat.****

Porro Ostiensis Episcopus præ cæteris habuit prærogativam singularem, laudatam à Romano Breviario: *Marcus Pontifex instituit, ut Episcopus Ostiensis, à quo Romanus Pontifex consecratur, pallio uteretur. Est ejus antiquissima dignitas. Etenim Donatistis, Cæcilianum Carthaginensem Archiepiscopum & totius Africanæ Dioceseos Primatem, à suo Comprovinciali Felice Aptungitano Episcopo consecraturum, à Secundo Tigitano Episcopo ac Numidiz Primatem, tamquam Principem à Principe, consecrandum blaterantibus, in Carthaginensis collationis breviculo respondit Sanctus Augustinus: *Aliud habet Ecclesiæ consuetudo, ut non Numidiz, sed propinquiores Episcopi Episcopum Ecclesiæ Carthaginis ordinent. Sicut nec Romanæ Ecclesiæ ordinat aliquis Episcopus Metropolitanus, sed de proximo Ostiensis Episcopus. Moris exordium adducit in Sigeberti Gemblacensis supplemento Robertus Abbas Montensis: *Ostiensis Episcopus***

Lib. 1. Ep. 1.

L. 3. c. 16.

ex antiqua consuetudine ordinat & sacrat Romanum Pontificem. Quæ consuetudo exinde accidit, quod martyrizato beato Sixto, & Sancto Laurentio ejus Diacono, beatus Justinus Presbyter cum Clero Romano elegit beatum Dionysium in Romanum Pontificem, quem sacrauit Maximus Ostiensis Episcopus. Ex hac consuetudine exinde Ostiensis Episcopus ordinat & sacrat Romanum Pontificem, & habet palium: Solummodo ad ea quæ pertinent in ordinatione & consecratione Pontificis. Rei hujus, quoniam nemo antiquus Scriptor neminit, fides sit penes Robertum. Ego morem illum malim institutum ab Apostolis. At verò Suffraganeus, ad quem Metropolitæ, præsertim Patriarchæ, consecratio spectat perpetuo jure, est Provinciæ suæ Protothronus: Qualem in secunda Belgica esse Sueffionensem, est supra ostensum. Qualis item in Senonensi Carnutenfis, in Turonensi Cenomanensis, & in Cantuariensi Provincia semper fuit Episcopus Londinensis. Protothronum non habentis Provinciæ Metropolitæ, ad sui Patriarchæ manus accedere non consuetus, à Suffraganeo juxta consecrationis ætatem seniori semper fuit consecratus. Quod pallio per singularem Apostolicæ Sedis gratiam insignitus Provincialis Episcopus semper item fuerit Provinciæ suæ Protothronus, lucet ex Sancti Gregorii Magni, qui Syagrio Augustodunensi Episcopo intra primam Lugdunensem Provinciam fecit istam gratiam, Epistola: *Cujus ne indumenti munificentiam nudam videamur quodammodo contulisse, hoc etiam pariter prospeximus concedendum, ut Metropolitæ suo per omnia loco & honore servato, Ecclesia civitatis Augustodunæ, cui omnipotens Deus præesse te voluit, post Lugdunensem Ecclesiam esse debeat, & hunc sibi locum & ordinem ex nostræ auctoritatis indulgentia vindicare.* A cæteris Episcopis addit secundum ordinationis tempus debere ubique confederi & subscribi. Pallio insigniti Latiorum Provinciales Episcopi eis omnibus fruebantur privilegiis, quibus Græci solo honore & nomine Metropolitæ: Et hæc primum à vero Metropolitæ fuisse ubique locum, est alibi ostensum.

Insuper aliam Ostiensis Episcopus habuit prærogativam, laudatam à Rogerio Hovedensi: *Joannem de Sancto Paulo, Presbyterum Cardinalis tituli Sanctæ Priscæ Virginis, adeo præ cæteris diligebat Celestinus tertius Pontifex, quod illum loco suo constituerat ad omne officium suum exequentium, nisi in consecratione Episcoporum, quod pertinebat ad officium Episcopi Ostiensis Cardinalis.* Et de Cardinali Glandatenfi per Urbanum sextum translato ad Episcopatum Ostiensem, scribit ad Ludovicum Flandriæ Comitem Pileus de Prata Archiepiscopus Ravennæ, & Romanæ Ecclesiæ Cardinalis: *Episcopos & Archiepiscopos consecrauit, Abbates benedixit & ordines fecit tanquam verus Episcopus Ostiensis.* Exstat Epistola apud Lucam Dacherium. Episcoporum consecrationes olim ipse peragebat Pontifex: Est enim supremus actus officii Pontificalis. Nimia agendarum rerum copia postmodum alio illum distraxit, ideoque eminentes istud munus est impositum Ostiensi Episcopo, tanquam Protothrono, ad quem non solius Metropolitæ,

A. 181.

L. 7. in dict. 2. Ep. 114.

Fol. 774.

Tom. 4. Fol. 307.

sed etiam omnium, ipso defuncto aut impedito, comprovincialium consecratio semper spectavit. Et hinc de Cardinalibus Episcopis scribit in Turfina Eboracensis Archiepiscopi vita Thomas Stups: *Ostiensis Magister inter eos est & dignior.*

Quæ omnia Ostiensem Episcopum fuisse Romanæ Provinciæ Protothronum, validè confirmant. Verùm & validè obest laudata Joannis octavi constitutio, faciens quosvis Cardinales in principalibus Ecclesiis Divina celebrare juxta primatum seu atatem acceptæ consecrationis. Obstant & superius laudatæ Synodi, in quibus & Episcopi & Presbyteri Cardinales leguntur ita & confedisse & subscripsisse: etiam Episcopus Ostiensis. Est res perplexa. Omnino inclinor, ut cum Onufrio Panuino, rerum ad Romanam Ecclesiam spectantium peritissimo, affirmem inter ipsos non acceptæ consecrationis, sed sedium ac titulorum ordinem semper & ubique fuisse. Certè in laudata Joannis octavi constitutione vox, *Consecrationis primatum*, nequaquam debet temporis, sed importare possit primatum Sedis ac tituli, ad quem Cardinales fuerint consecrati. Episcoporum varius in variis Synodis reperitus confessus & subscriptio non facit firmum argumentum. Illic enim reperis & Episcopus ante Metropolitæ, & juniores sedisse & subscripsisse ante seniores. Quin imò Tholosano, cui Calixtus secundus præsedit, Concilio subscriptio est hoc ordine: *Cono Prænestinensis Episcopus, Ortegarius Archiepiscopus Tarragonensis, Raymondus Barbestrensis Episcopus, Bernardus Aniciensis, Lambertus Ostiensis, Richardus Narbonensis, Petrus Cardinalis Sanctorum Cosmæ & Damiani, Atto Archiepiscopus Arelatensis.* Hæc sunt irregulariter gesta, aut vitiosè compilata. Et singulorum causas quis cognoscat? Quidquid sit, ex allegatis abundè lucet Joannem Portuensem Episcopum post omnes Gallicanos in hac Synodo non sedisse. Hodie juxta sedium suarum ac titulorum dignitatem Domini Cardinales sedent & subscribunt. Haud dubiè ex more & traditione antiqua.

Porro de Cardinali Sanctæ Ruffinæ Episcopatu scribit in Sieberti Gemblacensis supplemento Robertus Abbas Montensis: *Eugenius Papa tertius Episcopatu Ostiensis Velitrensem conjunxit, & sic fecit de duobus unum. Similiter fecit de Episcopatu Portuensi, cui junxit Episcopatum Sanctæ Ruffinæ, faciens de duobus unum.* Et hinc privilegio, quod Piscariensi Monasterio apud Lucam Dacherium dedit Adrianus quartus, Bernardus Cardinalis sese subscribit Episcopum Portuensem & Sanctæ Ruffinæ. Initis inter Innocentium tertium Pontificem ac Joannem Angliæ Regem concordatis eodem modo subscripsit Cardinalis Benedictus. Onufrius tamen Panuinus unionem istam vult esse opus Calixti secundi, natum ex destructa Sanctæ Ruffinæ civitate, deductaque ad tantam solitudinem, ut proprio Episcopo non haberet opus. Ita interim evanuit septennarii, quod multis prædicat Sanctus Petrus Damiani, in Cardinalibus Episcopis numeri Sacramentum. Bonifacii octavi, qui teste Henrico

A. 1181.

Tom. 5. Fol. 56.

Fol. 576.

Stroer

Lit. 2. Sterone Monacho Alhanensi, Civitatem Prænestinam Episcopatus honore privavit, & subverti Epit. 1. A. 1194. jussit, factum successores Pontifices merito non probarunt.

Cur Petro Cardinali Diacono nullus hic assignetur locus aut sedes, addicere possis ex Romana Synodo Sancti Gregorii Magni: *Gregorius Papa cum Episcopis omnibus ac Romanæ Ecclesiæ Presbyteris residens, adstantibus Diaconibus & cuncto clero.* Quod ipsum habet ejus alia Synodus de causa Probi Abbatis ad Sanctum Andream. Nempe Diaconi sunt dumtaxat Ministri, ideoque in Synodo ipsis non competit sedes, sed post Episcopos atque Presbyteros stare consueverunt. At verò apud Lugdunensem Innocentii quarti Synodum Cardinales Diaconi una cum Romanæ Ecclesiæ Vice-Cancellario sederunt ante Thronum Pontificis: More Græcorum, apud quos septem Ecclesiæ Constantinopolitanæ Crucigeri Diaconi Synodalem sui Patriarchæ Thronum solent circumcingere. Quod an ante laudati, qui Cardinales insigniter exaltavit, Innocentii tempora fuerit factum apud Latinos, adeoque an in hac etiam Synodo Petrus Cardinalis Diaconus ante Leonis noni Thronum sederit, quidam dubitant. At sine fundamento. Etenim Barenfis per Urbanum secundum Synodi acta laudans Guilielmus Malmesberienfis adjungit de Romanæ Ecclesiæ Cardinali Archidiacono: *Cui ante Pontificem sedere moris est.* An præsens Petrus fuerit Romanorum Archidiaconus, ignoro. Certe fuit ipsorum Cancellarius, & apud agentem longè ab urbe Pontificem forsitan sanctus fuit vice & officio Archidiaconi, adeoque in præsentis Synodo ante ipsum sedit. Fuisse Cancellarium lucidè dicunt acta Synodalia. Porro Presbyteros etiam ac Diaconos Cardinales omnino insigniter exaltavit, Episcopi ac Archiepiscopi anteposuit, purpuraque ornavit laudatus quartus Innocentius: ut contra Fredericum secundum ex degradato Imperatore ferocissimum Romanæ Ecclesiæ hostem armaret, ac vel ex solo propriæ vestis aspectu cogeret esse paratos ad pugnam pro Ecclesiæ libertatibus usque ad sanguinem & mortem. Res visa est dura quibusdam Episcopis, ideoque ipsam dudum etiam post conati sunt exsufflare. Etenim de benedicendis Casimiri tertii Polonorum Regis nuptiis tanta inter Cracoviensem Episcopum, qui erat Presbyter Cardinalis, & Archiepiscopum Gnesnensem surrexit contentio, ut neuter alteri voluerit cedere, ideoque Rex utrumque rejecerit, & benedictionis honorem detulerit fratri Joanni Capistrano, Presbytero Ordinis Minorum. Et tales hinc inde contentiones fuerunt plures. Attamen tandem plenè vicerunt Domini Cardinales. Hinc enim in Guilielmum Warhamum Cantuariensem Archiepiscopum, privatis litteris ex veteri more subscribentem, *Guilielmus frater Cantuariensis, Thomas Volæus Eboracensis Archiepiscopus, & Presbyter Cardinalis, pessimè apud Nicolaum Harpsfeldium stomachatus fuit, dixitque adstantibus: Propediem efficiam, ut intellegat se mihi non esse parem, tantum abest ut sit frater.* Verùm fuerunt verba vani & insolentis

Lib. 4. Ep. 14.

Lit. 9. Ep. 22.

Fol. 223.

Lib. 15. cap. 13.

hominis. Nec enim rem peregrinam in Ecclesia aut novam orsus fuit Innocentius. Dominis Cardinalibus aliud non dedit, quam quod in Constantinopolitana Ecclesia jam pridem habuerant & septem Cruciferi Diaconi, & Patriarchæ Synodali Clerici, de quibus ad Romani Argyri Imperium Georgius Cedrenus: *Die Pentecostes tumultuatum est ob sessionem in sacro officio, Metropolitæ non ferentibus superiore loco ipsis sedere Synellos.* Quod tamen Synelli causam obtinuerint, docet jus Græco-Romanum ad titulum de Carthophylace, & novellæ leges Imperatoris Alexii Comneni.

Culpanda etiam fuit superbia, ex qua Moguntinus, Colonienfis, & Trevirensis Archiepiscopi delatum ab Urbano sexto Cardinalatum non admiserunt. Ea quippè dignitas istis Archiepiscopis non fuit indigna. Etenim Conrardum primum Moguntinum Archiepiscopum, Frederici primi Imperatoris affinem, fuisse ab Alexandro tertio creatum Cardinalem Presbyterum Sancti Marcelli, ac deindè Cardinalem Episcopum Sabinensem, testantur Moguntinæ Ecclesiæ archiva, & Chronicon Monasterii Laurishamensis. Etiam Siffridum tertium fuisse Sanctæ Sabinae Cardinalem Presbyterum scribit Godefridus Monachus Sancti Pantaleonis. Albertus Archiepiscopus, Brandenburgensis Marchionis frater, Lutherano diluvis miserè abortus, erat Cardinalis ad Sanctum Chryzogonum. Et de Theodorico primo Trevirensium Archiepiscopo, qui sæculo decimo sub Leonis octavi Pontificatu floruit, scribit Magnum Belgii Chronicon: *Theodoricus Romæ Cellam quatuor Coronatorum cum omnibus Appendicibus suis sibi & suis Successoribus in perpetuum acquisivit.* Cella ista erat titulus Cardinalis, ideoque & Theodoricus & omnes ejus Successores dudum fuerunt Cardinales Presbyteri: Quomodo ad Sanctam Priscam fuerunt etiam Abbates Vindocinenses. Et Nemausensi per Urbanum secundum celebratæ Synodo subscribit *Daimbertus Pisanus Archiepiscopus Cardinalis.* Hic est ille Daimbertus seu Dagobertus, qui postea sub Latinis Regibus fuit primus Hierosolymæ Patriarcha, & Cardinalis mansit. Etiam Rangerium Rhegientem Archiepiscopum fuisse sub eodem Urbano Presbyterum Cardinalem affirmat antiqua Appendix de majoris Monasterii Abbatibus apud S. Gregorium Turonensem. Et de Poppone (a) Metensi Episcopo, Calixti secundi Pontificis per forem nepote, apud Lucam Dacherium scribit prior Metensis Chronici Appendix: *Poppo ab eodem Pontifice consecratus est, & tam Pallii dignitate, quam Cardinalis titulo honoratus.* Quinimo Gerbaldum Leodientem Episcopum, filium Regis Bavarie, fuisse ab Adriano primo creatum Cardinalem, laudatum Belgii Chronicon asseverat. Adeo antiquum est, quod Primate etiam Episcopi ambierint & gavisii sint esse Romanæ Ecclesiæ Cardinales. Nec mirum: Nam etiam Stephanum Nicomediensem Episcopum, Bithyniæ Metropolitam, fuisse Patriarchæ Constantinopolitani Synellum laudat ad Constantini & Basilii Imperium laudatus Georgius Cedrenus. Nec de-

A. 1208.

Fol. 84.

Fol. 120.

(a)Stephano. Noris.

Fol. 661.

sunt

sunt ejusmodi alia exempla. Hinc etiam Bessarion Nicænus, & Isidorus Rufforum Metropolita gavisi sunt esse Romanæ Ecclesiæ Cardinales.

CAPUT III.

Exponuntur Synodi Acta.

SESSIO PRIMA.

PRIMAM Synodi Actionem exponunt Acta Synodalia: Episcopis ita residentibus, imperato silentio ex præcepto Domini Papæ, surrexit Petrus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus, expedito sermone proponens, de quibus in eadem Synodo sermo esset habendus. De multis videlicet illicitis, quæ contra Canonum instituta in Gallicis finibus exercebantur. Id est, de Simoniaca Hæresi, de Ministeriis Ecclesiasticis & Altaribus, quæ à Laicis tenebantur, de pravis consuetudinibus, quæ ab eis in arriis Ecclesiarum accipiebantur, de incestis conjugis, & eis qui legitimas uxores relinquentes adulterinis iterum nuptiis implicabantur, de Monachis & Clericis à Sancto proposito & habitu recedentibus, de rapinis & pauperum iniustus captivibus, de Sodomitico vitio, & quibusdam Hæresibus, quæ in istis pullulaverant partibus. Episcopis, quo plenum deliberandi tempus haberent, statim in Synodi exordio Pontifex exponi iussit capita necessaria in Gallicana Ecclesia reformationis. Verbum de Petro Cardinali Diacono, Surrexit, confirmat ipsum non stetit post Pontificem, sed ante ipsum sedisse. Ad maturè de dictis capitibus deliberandum, & in ipsis eliminandis adjuvandum Pontificem laudatus Petrus Episcopos adhortatus est, Et communit sub Anathemate Apostolicæ auctoritatis, ut si quis eorum ad sacros Ordines per Simoniacam hæresim pervenisset, vel præmio quemlibet ad eandem dignitatem promovisset, publica confessione patefaceret. Simoniacæ enim hæresios damnationem fuisse Pontificis palmarem in hac Synodo scopum, multa nos superius authentica testimonia docuerunt.

Porro ad occulti, ex quo nata irregularitas aut amissus gradus, criminis publicam confessionem cogere reos Episcopos & Clericos est antiquus mos, avitæque regula Synodorum. Lucet ex actis decimæ Toletanæ Synodi, ubi Potamius Bracharenfis Archiepiscopus, ex humana infirmitate in fornicationem lapsus, Collegis se publicè prosternit, lacrymans porrigit scriptam criminis confessionem, protestatur se indignum Episcopatu, proficitur se ab omni ejus functione jam per novem menses abstinuisset claustrum in Pœnitentiæ ergastulo, rogatque eligi alium Episcopum: Et Synodus omnino elegit. Et ad Andream Tareninum Episcopum, de concubinato accusatum, scribit Gregorius Magnus: Si in sacro Ordine constitutus, concubinae se permissione recolis esse maculatum, Sacerdotii honore deposito, ad ministrandum nullo modo præsumas accedere, sciturus in anime tue periculo te ministra-

re, & Deo nostro sine dubio te reddere rationem, si hujus sceleris constius in eo, in quos, ordine, veritatem celans, permanere volueris. Quod in frequenti Epistola repetit, & mandat similiter infamato Joanni Episcopo Gallipolitano. Et proficio cujus vici Presbytero, qui post commissam fornicationem etiam sacrificium offerre præsumperat, ideoque immisso divinitus cancro sadè dilacerabatur, salutem deprecanti Palladio Helenopolitano Episcopo respondit Sanctus Marcius Monachus, & Monachalium apud Alexandriam Cellarum Presbyter: Quod si velis cum curari, persuade illi, ut deinceps abstineat à Ministerio Sanctorum Sacramentorum. Acquivit Presbyter, confessus est peccatum, & spondit se non peccaturum amplius, neque altari ministraturum, sed sortem laicam amplexurum. Ita & in corpore & in anima fuisse curatum affirmat in Lausiaca Historia laudatus Palladius. Voluntarii homicidii fœretò reus Episcopus vel Clericus, nisi à Romano Pontifice dispensationem accipiat aut accipere cum fundamento speret, Ecclesiæ ministerio non tantùm abstinere, sed & ipsum dimittere obligatur ab hodiernis etiam Canonibus: ita olim obligabat omne crimen. Episcopum enim, Presbyterum, atque Diaconum Apostolicis Canon mandat esse absque crimine, præsertim commissio post sacram Ordinationem. Peditentim hic rigor decrevit, ipsum tamen quoad Simoniacos plenè adhuc valere voluit hac in Synodo Leo nonus. Quomodo quispiam Gallicanus Episcopus, dum à Cardinali Hildebrando iussus talem confessionem erubescit, deinceps Spiritum Sanctum nec nominare potuerit, supra audivimus à Sancto Petro Damiani.

Et hinc omnes Episcopi præsentis Pontificis Edicto prompti obediunt: Omnes professi sunt sese innocios, exceptis Remensi, Lingonensi, Nivernensi, Constantiensi, & Namnetensi. Prior inducias petiit. Aliorum, quod graviter essent accusati, prolixior causa in aliam sessionem est dilata. Hinc etiam Abbates ad similem professionem postulavit Petrus Cardinalis Diaconus: & plures obediunt. Omittit enim humilem confessionem Hugonis Abbatis Cluniacensis: Pro adipiscendo Abbatiæ honore nihil dedi vel promisi, quod quidem caro voluit, sed mens & ratio repugnavit. Hic est magnus ille Hugo, multorum Scriptis merito celebratus. Ejus enim disciplina dedit nobis tres laudatissimos Romanæ Ecclesiæ Pontifices, Gregorium septimum, Urbanum secundum, & secundum Paschalem. Quidam verò nihil respondentis reatum suum oculere, quàm patefacere maluerunt. Eos inter fuit Arnoldus Abbas Pultariensis, quem proinde Hugo Lingonensis Episcopus de fœtore luxuriæ, de contumacia adversus Romanam Ecclesiam, de infordescencia in excommunicatione, ipsaque per Missæ celebrationem violata accusavit & convicit, fecitque degradari.

Pergunt Acta Synodalia: His ita definitis, edictum est sub anathemate auctoritatis Apostolicæ, ut si quis assidentium quempiam universalis Ecclesiæ Primatem præter Romanæ Sedis Antistitem esse assereget, ibidem publica satisfactione patefaceret. Cum

L. 2. in
dicl. 12.
Ep. 44.

Cap. 24.

que ad hæc universi reticerent, lectis sententiis super hac re olim promulgatis ab Orthodoxis Patribus, declaratum est, quod solus Romanæ Sedis Pontifex universalis Ecclesiæ Primas esset & Apostolicus. A nullo per ista tempora Gallo aut alio Latino nomine lego Romanæ Ecclesiæ Primatum fuisse impetitum. Quare adducta verba respiciunt Græcos, de quibus in sua Historiali Epitome Siffidus Presbyter Miñensis: Tempore Imperatoris Conradaradi secundi, Ecclesia Orientalis recessit ab obedientia Sedis Apostolicæ. Et incogniti Auctoris Historica Compilatio: Tempore hujus Imperatoris, qui vocabatur Conradus Salmicus, Orientalis Ecclesia in Asia fortitudine Regnorum, diversitate linguarum, multitudine Episcopatum, grandi terrarum spatio magna valde, recessit ab obedientia Sedis Apostolicæ. Aliter enim baptizant, generalia Concilia non frequentant, statuta Romanorum Pontificum non recipiunt, de fermentato conficiunt, de pane azymo coferere nolunt, negant Spiritum Sanctum procedere à Filio sicut à Patre, ab Ecclesiastica unitate scissi sunt, & ita in statu damnatorum. Photius ob invasam sedem Constantinopolitanam, & varia alia facinora, præsertim ob conflatum inter Latinam & Græcam Ecclesiam novum ac inauditum Schisma, ab octava Synodo degradatus cum omnibus per ipsum consecratis Episcopis & Clericis, ac per Joannem octavum Pontificem ex meliori spe ad Basilii Imperatoris preces dispensatoriè restitutus, nullo modo respuit, sed laudatum Principem per magicas Theodori Santabareni artes adeo demeravit, ut proprium filium & hæredem Leonem conjecerit in carceres, & renovando Schismati dederit lamentanda fomenta. Hinc post defunctum Patrem Leo levatus in Regnum, mox ejecit Photium, deportatos per ipsum Episcopos revocavit, omne Imperium reddidit Romanæ Ecclesiæ, & fratrem suum Stephanum evexit in thronum Patriarchalem. Verùm quoniam hic à Photio fuerat consecratus in Diaconum, ideoque ex octavæ Synodi Decretis perpetuo atque indispensabiliter irregularis, Orthodoxi Episcopi ejus communionem sunt averfati, ad quos proinde in Synodi octavæ Appendice futur laudatus Imperator Leo: Vestram Pietatem rogo, ut cum fratre meo sentiat, & unum ovile fiat. Quod si absque Romanæ Ecclesiæ auctoritate, quæ Photium anathemate damnavit, cum fratre meo, ut qui à Photio Diaconus sit consecratus, communicare recusetis, agite, Romam scribamur, libellumque supplicem ad Papam mittamus, ut anathematis censura absolvat eos, qui à Photio sunt initiati. Et Imperator omnino scripsit. Etiam Stylianus Mappa, Neocæsareæ Metropolitanus, Eusebius Nazianzenus, Joannes Comanensis, Joannes Leontopolitanus, aliique plures cum Clericis & Monachis Episcopi scripserunt ad Stephanum sextum, supplicantes ut longas Orientalis Ecclesiæ calamitates miseratus, dispensatoriè dignaretur mitigare octavam Synodum, & omnes à Photio consecratos Episcopos & Clericos, præsertim Stephanum Patriarcham ac germanum Principis fratrem, ad Ordinum suorum honorem & executionem habilitare. Verùm quod Princeps &

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

Episcopi in quodam suarum precum articulo discordarent, per Legatos & novas litteras instrui Pontifex voluit, quæ missæ ipsum defunctum repererunt, ac Successorem Formosum, à quo responsum: In eos, qui à Photio consecrati sunt, clementem sententiam tulimus, ut datis libellis supplicibus fateantur se peccasse, veniam per penitentiam petant, polliceanturque nihil se amplius hujusmodi peccaturos. Ita enim illis ut Laicis in Fidelium communionem receptis, offensa omnis & scandalum tolleretur. Eos non in Episcopalem aut Clericalem gradum, sed in Laicam dumtaxat communionem recipit, asseverans aliud non pati octavam Synodum, & Decreta suorum Antecessorum. Interim uti in Patriarchali Throno, ita in Romanæ Ecclesiæ obedientia firmus permansit Stephanus, itemque ejus Successor Antonius Cauleas: utriusque sub spe obtinendæ tandem aliquando gratiæ & dispensationis. Hinc Joanni nono, qui post Bonifacium sextum, Stephanum septimum, Romanum & Theodorum Formoso successerat, iterum supplicavit Stylianus Mappa, non solum pro Photio, sed etiam pro Stephani & Antonii consecrationibus, obtinuitque hoc responsum: Volumus ut etiam nunc Decreta sanctorum Pontificum Prædecessorum nostrorum inconcussa maneant. Quapropter Ignatium, Photium, Stephanum & Antonium, sicut sanctissimus Papa Nicolaus, Joannes octavus, sextus Stephanus, & universa Romana Ecclesia huc usque tenuit, etiam nos eodem ordine recipimus & tenemus, & illis, qui super sunt ex eorum ordine, eodem pacto manus præbemus. Nec Photium nec Stephanum defunctos, nec sedentem tunc Antonium recipere voluit ut Patriarchas, ipsorum tamen consecratos videtur gradui suo reddidisse. Et sanè tandem plenè extinguendo Schismatis necessitas, variaque ratio ita suadebant, & cogebant. Quidquid sit, omnis tunc Orientalis Ecclesia detestabatur impium cum suis operibus Photium, & Apostolicum Romani Episcopi Thronum integrè venerabatur. Etiam Antonii Successor Nicolaus Mysticus suas adversus quartum Leonis Augusti matrimonium questionem permittit appellari ad Benedictum quartum Pontificem, & ad verum se ab ipso definiri. Omnes usque ad Theophylactum, Romani Lacapeni Imperatoris filium, Patriarchæ & Pallium & confirmationem Roma acceperunt. Quod enim ipse assumendi sine Romani Pontificis interrogatione ac donatione Pallii auctoritatem pro se & suis Successoribus emerit à Joanne undecimo Pontifice, affirmat & lamentatur in suæ ad Nicephorum Phocam Imperatorem Legationis descriptione Luitprandus Episcopus Cremonensis. In puerili ætate contra Canones in Patriarchatum intrusus fuit Theophylactus, ideoque à sua Synodo duras passus usque ad excussionis periculum contradictiones, de quibus antiquus & manuscriptor apud Leonem Allatum Chronographus: Consecratur Patriarcha Theophylactus. Cum Legati Pontificis Roma venissent, & tomum Synodicum apportassent, in quo de illius ordinatione præcipiebatur. Qui & illum in Patriarchali solo confirmarunt. Quod ipsum confirmant Leo Grammaticus & Georgius Cedrenus. Nemo Me-

D d tropo-

L. 2. c. 7.

tropolitanis & Episcopis Theophylacti electio fuerat Romam appellata, & aduersum ipsos iudicatum Joannes Pontifex, puerumque Theophylactum ob Augusti Patris gratiam in tanta Cathedra confirmavit. Tanta tunc istic erat auctoritas Romani Pontificis.

Quis Constantinopolitanus Patriarcha Photianum schisma denuo instaurarit, non plenè constat. Quidam adscribunt Sisinnio, qui post Polyuctum, Basilium, Antonium Studitem, ac Nicolaum Chrysobergium, successit Theophylacto. Ipse enim Encyclicam, qua Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam pessimè damnauit Photius, Epistolam suo fertur insigniuisse præfixo nomine, & ita ad omnes Græcorum Ecclesias direxisse. Verum quod istorum, quæ ad Photii causam spectant, nihil sub ipso immutatum sit, alii volunt esse viro impactam calumniam. Fuisse virum probum & doctum, Græcorum scriptores passim testantur. Et nulla tunc nata fuit causa resumendi schismatis. Hinc alii malum processisse credunt à proximo ejus successore Sergio secundo. Fuit enim is Photii cognatus. Ita scribit Nicetas Nicænus, addens causam à Formoso Pontifice duxisse originem. Affirmat Formosum, ejusque successores, Bonifacium sextum, Stephanum septimum, Romanum, Theodorum, Joannem nonum, Benedictum quartum, ac Leonem quintum, in suis, quibus Constantinopolitanos post Photium Patriarchas confirmabant, Synodicis litteris dolose scripsisse. Spiritum Sanctum, Filio omisso, ex Patre procedere, & in suis Romæ Ecclesiis cantasse, *Qui ex Patre filioque procedit*, ideoque uisisse simulatores Hæreticos, ac tandem dicti Leonis successorem Christophorum, & hujus successores, Sergium tertium, Anastasium tertium, Landonem, Joannem decimum, aliosque usque ad Sylvestrum secundum etiam sine simulatione ac fronte deuiasse, utpote qui in suis Synodicis scribere palam cœperint Spiritum Sanctum procedere à Patre & Filio: Hinc à Sergio Patriarcha Christophori nomen asserit rasum è sacris tabulis, & intercisam Ecclesiarum communionem, eaque omnia à Michaelæ Cerulario fuisse postmodò confirmata & aucta. Quod ipsum asserunt auctor de Græcorum & Latinorum diffidio, Josephus Bryennius in oratione de Sancta Triade, ac in Græci & Latini de sancti Spiritus pro cessione Dialogo Margunius, adjungens inter Joannis octauis & Formosi Pontificatum decurrisse octoginta annos.

Sed miserè est lapsus. Etenim inter Joannis octauis mortem, & Formosi promotionem intercesserunt solum anni octo vel nouem. Et quod sub Formoso Pontifice Romani in suis Ecclesiis cantant, & quidem cum famoso additamento, Symbolum, est lucida fabula. Quod tantum istum ad Sancti Henrici Imperatoris preces prius induxerit Benedictus octauus, multis refert in libello de quibusdam ad Missam spectantibus Berno Abbas Augiensis. Et ipse videtur additamentum necdum recepisse. Præterea Pseudo-Pontifex Christophorus Christi Domini anno nongentesimo tertio Apostolicam Sedem & inua-

dit, & per degradationem amisit clausus in Monasterio ad perpetuam penitentiam; Sergius verò secundus Patriarcha anno nongentesimo nonagesimo nono fuit promotus, ideoque Christophori nomen nequit è sacris tabulis rasisse. Et in litteris ad Michaelæm Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum scribit Petrus Patriarcha Antiochenus. *Præterea testis ipse quoque sum irrefragabilis, & alii mecum plerique ex Ecclesiasticis Primatibus, sub beatissimo Patriarcha Antiocheno, Domino Joanne, Romanum Pontificem, Joannem & ipsum nuncupatum, in sacris Dyspichis commemorari. Et ante annos quadraginta quinque Constantinopolim appellens sub beata memoria Patriarcha Sergio, prædictum Papam Joannem inter sacra Missarum solemnia cum aliis Patriarchis commemorari auidiui. Quomodo verò postea ejusdem commemoratio erasa fuerit, & quam ob causam, ignoro.* Patriarcha Michael Papalis nominis erasionem scripsit esse antiquissimam, utpote facta in sexta, ubi Vigilus Pontifex tria Chalcedonenis Concilii Capitula damnare noluit, Synodo: ita homo imperitus ac improbus Schismatis iniquitatem speravit per vetustatem purgare. Hunc sædum errorem, Patriarcham non ausus in faciem arguere, in ejus Chartophylacem, Patriarchales litteras scribere & signare consuetum, refundit laudatus patriarcha Petrus, demonstrans Papam Vigilium & trium Capitulorum quætionem non in sexta, sed in quinta fuisse Synodo, atque ita palmaria hujus Schismatis fundamenta infelicitè vacillare. Et reuera lucidissimos olim Græcorum oculos Photianum Schisma fecit, præsertim circa Romanæ & omnis Latinæ Ecclesiæ res, adeò titubare & lippire, ut album esse nigrum, & nigrum dicant album, & quasi Andabata in nos digladientur.

Quæ omnia in secunda partim Apologetica, partim contradictoria oratione postea confirmavit Joannes Veccus Patriarcha item Constantinopolitanus. Sergius secundus Patriarcha sedit viginti annis, ideoque mortuus est Christi Domini anno decimo nono post millesimum; At verò Petrus Antiochenus promotus fuit anno quinquagesimo tertio, & anno proximè sequenti scripsit laudatam Epistolam, atque ita memorati ab ipso quadraginta quinque anni exordium habent ab anno nono post millesimum, decimo Sergii Patriarchæ, sexto & ultimo Joannis Pontificis decimi noni. Et hujus à Domino Cardinali Baronio productum episcopium habet cum cæteris hoc dytichon: *Nam Grajos superans, Eois partibus unam, schismata pellendo, reddidit Ecclesiam.* Inter ipsum ergo & Sergium Patriarcham fuerunt omnino quætionem, sed catholicæ unitatis & fraternitatis pace seruatæ sopitæ. Etiam nullius Successoris Papæ nomen Sergius videtur rasisse. Etiam de ejus proximo successore Eustatio, & Basilio secundo Imperatore scribit Glaber Rudolphus: *Circa annum Domini millesimum vigesimum quartum Eustatius Constantinopolitanus Præsul cum suo Principe Basilio, aliisque nonnulli Græcorum, consilium iniere, quatenus cum consensu Romani Pontificis licere Ecclesiam Constantinopolitanam in suo orbe, sicut Roma in universo, uniuersalem*

dicti & haberi. Augusta auri & argenti munera Basilius Imperator adjunxit. Plenam ergo tunc cum Romana Ecclesia communionem Græci omnino fovebant. Hinc item non vanè conjecturamus Stephanum Patriarcham ad uniuersalis Episcopi titulum, quem Photius contumaciter resumpserat, deponendum fuisse à fratre suo Leone Augusto compulsum, ejusque successores ad illum citra Sedis Apostolicæ veniam huc usque non adspirasse. Guilielmum Sancti Benigni Diuionensis Abbatem, quod Joanni vigesimo Pontifici, Augustis Græcorum muneribus attendenti, meliora sapere, & postulatam titulum denegare persuaserit, laudat memoratus Glaber Rudolphus. Sed nescio an rectè. Titulum namque in postulato per Eustatium Patriarcham sensu esse tolerabilem affirmat ac demonstrat, admittique supplicat Anastasius Bibliothecarius in septimæ Synodi ad Joannem Octauum præfatione, atque ad continuandam Ecclesiarum concordiam omnino potuerat à Joanne vigesimo dispensatoriè concedi. Planè enim existimo harum precum refutationem fuisse unam ex causis resumpti schismatis. Nec desunt qui resumptum putent ab isto ipso Patriarcha Eustatio. Licet enim Cardinalis Baronius eum ad annum dumtaxat millesimum vigesimum quintum, & ad Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani Chronicon appendix ad annum dumtaxat millesimum vigesimum septimum dicant vixisse, Onuphrius tamen Panuinus vitam ejus & Sedem usque ad annum istius sæculi trigessimum tertium extendit. Et ita Siffidus Presbyter & Historica incogniti auctoris compilatio rectè dicunt Græcos anno vigesimo octavo in Romanam denuo Ecclesiam rebellasse. Et hinc in libris aduersum Græcos Emmanuel Calæcas, de veteris Romæ separatione ab Ecclesia Græca auctor incognitus, & Leonis Allatii auctor manu scriptus de Episcoporum translationibus, asserentes rebellionem istam à Michaelæ Cerulario fuisse primitus resumptam, quibusdam videntur labi. Etenim Michaelæ, qui post Alexium Studitam successit Eustatio, Onufrius Panuinus dicti sæculi quinquagesimo primo, Dominus autem Cardinalis Baronius promotus vult anno quadagesimo tertio. Quidquid sit, non potest ipse anno vigesimo octavo in Romanam Ecclesiam rebellasse. Et quomodo ad ipsum tantæ rebellionis auctorem scriberet Petrus Patriarcha Antiochenus: *Quomodo Papæ commemoratio è medio sublata sit, & quam de causa, ignoro? Quomodo adjungeret: De Papæ commemoratione, quando & quare intercisæ fuerit, cupio te diligentius indagare.* Quomodo eundem Petrum, itemque Alexandriæ & Hierosolymæ Patriarchas de resumpta Papæ commemoratione, uti de intrusa in Ecclesias novitate, ipse novitatis introductor Michael arguere potuisset? Quo circa rebellionem hanc aut Eustatius cepit, aut Patriarcha Alexius: aut hic, aut iste, aut forsitan uterque scribere se cepit uniuersalem absolutè Episcopum, utique ob istum cum limitatione titulum à Joanne vigesimo denegatum. Et aduersum ista schismatis exordia, postea per Michaelæm Cerularium magno cum sanore aucta, Gallicanos Episcopos hic consulit, & ad præbendam sibi adiutoria animat Leo nonus, Nicolaum primum & Formosum Pontificem imitatus, qui aduersum Photii nugas, earumque reliquias à Gallicanis etiam Episcopis & Monachis istud ipsum auxilium petierunt ac impetrarunt. Ratramni enim Corbejenfis apud Ambianos Monachi, ac Aeneæ Parisiensis Episcopi erudita aduersum Photium scripta nuper publicavit Lucas Dacherius. Solam de uniuersalis Episcopi titulo audaciam hic discutit ac damnat Leo Pontifex, alias Michaelis Patriarchæ præsumptiones suo tempore & loco discutimus.

SESSIO SECUNDA.

Secunda Sessio facta est die sequenti, discutiturque causam Guidonis Archiepiscopi Remensis, qui de Simonia & aliis criminibus heri accusatus postularat respondendi iudicias. Eum ab ipso prius Pontifice in secreto confessionis & conscientie foro discussum, Petrus Cardinalis Diaconus Synodaliter urfit ad satisfaciendum accusatoriis libellis, atque ita ille surgens, ut sibi consiliandi facultas concederetur, expetiit. Qua impetrata, Vefontionensem, Sueffionensem, Andegavensem, Sylvanectensem, ac Morinensem Episcopos convocans, cum ipsis habuit mysterium consilii sui, indeque reuersus, perorandæ suæ causæ facultatem à Domino Papa obtinuit. Surgens autem Sylvanectensis Episcopus respondit *Archiepiscopum non esse reum Simoniacæ Hæresis*. Verùm hac Apologia non contentus Pontifex per ipsum Guidonem addi voluit solemniam & corporalia Sacramenta, quibus olim in simili causa Maximus Salonitanus in Dalmatia Archiepiscopus sese Ravennæ coram Sancti Gregorii Magni Legatis expurgat. Ea Guido addidit, sed denuo iudicias petiit, à rea palam conscientia circumcinctus. Eas interim Pontifex indulgit, mandans ut suæ Romanæ, ad proximi Aprilis medium celebrandæ, Synodo adesset, atque istic se plenè emundaret. Et haud dubiè Guido Romæ comparuit. Quid autem illic ab ipso vel de ipso actum sit, ignoramus. Rediit restitutus in integrum, & Remensem Ecclesiam usque ad currentis tunc sæculi annum quinquagesimum quintum, mortuus mense Martio, administravit. Erat Gervasii Remensis Vice-domini, & Milonis Castellionensis Domini germanus frater, ideoque crediderim Leonem Pontificem dispensatoria in ipsum gratia fuisse usum.

Exinde super *Abbatia Deruensi Dominus Papa conquestus est, quæ à Tullensi fuerat subuacua Episcopo, & hanc ad ipsius pertinere Ecclesiæ possessionem, per privilegiorum, quæ inde habebat, demonstravit recitationem. E contra Remensis Archiepiscopus Abbatiam respondit sui potius juris esse, & hoc antiquioribus privilegiis Ecclesiæ suæ se testificari valere. Papa verò, quia in presenti non erant eadem*

scripta, ex quorum lectione valeret hæc controversia desinere, iussit ea interim in Archiepiscopi Remensis Ecclesie perquisita in crastino in medium adferri. Deruense Monasterium est antiquissimum, à Sancto Bercario, qui ad septimi sæculi medium floruit, Altvillariensis in Remensi Parochia Cœnobii fundatore ac primo Abbate, Sanctissimoque item Martyre, sub Childerico Francorum Rege erectum ad titulum Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum sub Regula Sanctorum Benedicti & Columbani. Deficiente disciplina, regularibus Clericis fuit postea traditum, & ad Hautonis Abbatis preces denuo ereptum, & per Imperatorem Ludovicum Pium reposita Monastica disciplina. Est Diœcesis Catalaunensis. Et hinc oritur quæstio, quomodo ipsum ad Tullensem, cujus nuper fuerat Antistes, Leo Pontifex, Guido autem Archiepiscopus dixerit ad suam Remensem Ecclesiam pertinere? Respondeo quædam olim Monasteria, imò & Cathedralis Ecclesias spectasse ad allodium & proprietatem aliorum Monasteriorum aut Ecclesiarum. Etenim quod hic ipse Leo Pontifex in proprio fundo, ac ex propria hæreditate fundatum Sanctæ Crucis Monasterium Romanæ, cui præsidebat, Ecclesie in proprium jus donaverit, affirmat Gregorius septimus in litteris ad Warnerium Argentinensem & Burchardum Episcopum Basileensem. Suum item Monasterium ex fundatoris dono ad Romanæ Ecclesie allodium spectare frequenter scribit & gloriatur Goffredus Abbas Vindocinensis. Et de Drogone Metensi Episcopo, quod in suo Episcopatu quasdam possideret & regeret Abbatias, graviter olim quæstus est, & uti ab usum Canonibus aduersum corrigi postulavit Frofarius Episcopus Tulliensis. Errat esse contra Canones. Quod enim primævus Patrum Canon Monasteriis eligendi, cui subsint, Episcopi libertatem permiserit, insigniter patet ex Africana Bonifacii Carthaginensis Archiepiscopi Synodo, quam ab illusterrimo Luca Holstenio ex Vaticana Bibliotheca descriptam publicavit Lucas Dacherius. Ex hac ergo, latius per opportunitatem exponenda, libertate processit præsens quæstio, an Deruense Monasterium spectaret ad proprietatem, adeoque & ad curam Tullensis Ecclesie, an Remensis.

Exinde Turonensis Ecclesie Clerici per Lugdunensem Archiepiscopum querelam intulerunt super Dolensi Episcopo Britannie, qui se cum septem Suffraganeis à Turonensi Archiepiscopo subtraxerat, sibi que Archiepiscopalis nomen contra fas vindicarat. Difficilis quæstionis exordium exponit Rogerus Hovedensis: *Est sciendum, quod postquam Beatus Dubritius, urbis Legionum Archiepiscopus e remum eligens, Beato David suæ dignitatis cessit honorem, Beatus David ex tunc sedem Archiepiscopalem usque Meneviam transfudit, & ibidem Archiepiscopus factus est, & post illum viginti quatuor ibidem Pallio usi sunt, & plena Metropolitana dignitate, quorum ultimus fuit Sanctus Sampson, qui propter Americam passionem, qua peste catervatim homines in Wallia tunc temporis occubuerunt, navigio in Americam Britanniam transfens, in Ecclesia Dolensi, tunc foris vacante, presectus est,*

*& Pallio Sancti David, quod secum asportaverat, ibidem usus. Qua occasione Dolensis illa Ecclesia continue Turonensi Ecclesie, Pallium affectando, rebellis existit. Menevensis autem Ecclesia eadem occasione vel propter ignaviam, vel paupertatem Pallio semper hætenus caruit. Omnes tamen Episcopi Menevensis Ecclesie, scilicet novemdecim Episcopi à decessu Sampsonis, usque ad tempus Henrici Regis Angliæ primi, omni dignitate Archiepiscopali usi sunt, excepto Pallio, & habuerunt Suffraganeos septem, scilicet Landavensem, & de Sancto Paterno in Kerdikam, quæ sedes, quia Parochiani suum Pastorem interfecerunt, olim obsolevit, & Menevensis Diœcesis est adunata, & Pangorensem, & de Sancto Asaph, Cestrensem, Herefordensem, & Vigornensem. Lucius Britannorum Rex sub Sancti Eleutheri Papatu factus Christianus, gentilium Druidas, Bardos, Flamines & Archiflamines ejecit ex Insula, singulosque Metropolitans impo-suit singulis Romanarum Provinciarum Metropolitibus, quarum una in Cambria seu Wallia fuit urbs Legionum, seu civitas Castrensis, ita dicta quod Romanæ Legionis illic ex more hiamarent. Postea dicta fuit etiam Carleopolis. Ita fuit usque ad illud Christi Domini sæculum, in quo David, ex Sanctissimo Monacho sanctior Archiepiscopus, à fratribus suorum consorcio & disciplina separari nolens, sedem Metropolitanam posuit in suo Monasterio, atque ita peperit Archiepiscopatum Menevensem. Eadem Monachorum Ecclesia, quæ semper Sanctum Andream Apostolum habuerat, laudatum David, miraculis clarissimum, postea accepit Patronum, atque ita Menevensis Archiepiscopus dici cœpit etiam Sancti David. Inter hunc & Sanctum Sampsonem mediarunt viginti duo Episcopi, quorum nomina exprimit Nicolaus Harpsfeldius Archidiaconus Cantuariensis. Sampsonem non pestilentie, sed Angliæ Barbarie fugiendæ causa fugisse ad Armoricos, scribit Matthæus Parisiensis, & adjungit: *Quo cum pervenisset, & à suis Concivibus honorificè susceptus esset, ad Dolens Ecclesie Præsulatum, quæ nuper fuerat Pastore viduata, Episcopus electus est. In illa autem Ecclesia, quoad vixit, Pallio, quod ab Eboracensi Monasterio detulerat, usus est, & Successores ejus multi post eum. Deinde vero Reges illius Provincie, cum in Regno suo proprio Archiepiscopum haberent, non permiserunt Episcopos suos, qui antea semper Suffraganei fuerant Turonensi Ecclesie, presato Turonensi Archiepiscopo debitam impendere obedientiam, statuentes ut deinceps minoris Britannie Præsules alium Metropolitanum quam Dolensem Archiepiscopum non haberent. Et majoris & minoris Britannie homines erant tunc ejusdem gentis & linguæ, ideoque laudatus Matthæus ait Sampsonem fuisse à Concivibus honorificè susceptum. Eum non solum, sed cum septem suis Suffraganeis, idque Christi Domini anno sexagesimo sexto post quingentesimum transiisse, scribit Sigebertus Monachus Gemblacensis. Et hæc est forsan causa, ex qua septem etiam Suffraganeos Turonensi Ecclesie subtraxerit Episcopus Dolensis. Subtraxit solos quatuor, nempe Venetensem, Aletensem, Coriosopitensem, & Osmensem, verum quos**

L. 1. c. 27.

An. 11.

No-

Nomenoium Britannie Dux postea divisit in septem. Rei feriem habes apud Jacobum Sirmondum in Analethi ad capitula Caroli Calvi Regis Francorum. Matthæus Parisiensis & Sigebertus Gemblacensis errant Sampsonem fuisse Eboracensem Archiepiscopum. Certum est fuisse Menevensem. Ejus adventum & natam inde dignitatem tanti æstimarunt Britones, ut Cathedralis Dolensium Basilicam postea titularint Sancti Sampsonis.

Verum tantam Turonensis Ecclesie injuriam pessimè semper tulerunt, & reparare conati sunt Episcopi Gallicani. Etenim secunda Turonensis Synodus statuit: *Ne quis Britannum aut Romanum in Armorico sine Metropolitanis aut Comprovincialium voluntate vel litteris ordinare Episcopum præsumat.* Aliud attentantes sua usque ad majorem Synodum communione privat, & fraterna charitate. Christi Domini anno post quingentesimum sexagesimo septimo, primo post Sampsonis & Collegarum adventum, celebrata est ista Synodus, atque ita lucet ipsum statim à suo in Armoricum ingressu Metropolitanum illic jus attentasse. Etiam lucet adventasse eum cum Suffraganeis; etenim Romani Turonicæ Ecclesie Suffraganei sine Metropolitanæ sui venia assistere ejus consecrationibus noluerunt. Ab hisce potissimum prodiit præsens Canon. Et ad Salomonem Britannie Principem scribit Nicolaus primus Pontifex: *Hæc sunt præcepta Dei Patris tui, & hæc est lex Ecclesie Matris tuæ, ut omnes Regni tui Episcopos ad Turonensem Archiepiscopum mittere non detrectes, ejusque judicium postulare non dedigneris. Ipse enim est Metropolitanus, omneque Episcopi Regni tui sunt ejus Suffraganei, sicut conscriptiones Prædecessorum meorum evidenter ostendunt, qui Prædecessores tuos, quia illos ab ipsius cura subtraxerant, fori invectione corrumpere studuerunt. Quamvis nec nostra scripta super hac re missa deesse videantur.* Postquam Sanctus Apostolus noster Bonifacius in avitam Hierarchiam ac disciplinam reparavit Gallicanam Ecclesiam, ejusque Sanctissimas constitutiones plenè executi sunt Imperatores, Carolus Magnus & Ludovicus Pius, etiam Turonensem Metropolim restaurare conati singulariter fuerunt Gallicani Episcopi: Præsertim ubi Nomenoius Britonum Tyrannus semetipsum ex Duce aut Comite curavit ungi Regem, & Metropolitanam septem Ecclesiarum Cathedralis firmavit in Monasterio Oppidi Dolensis. Etenim Matthæus Parisiensis, Rogerus Hovedensis, & Nicolaus Harpsfeldius, qui Dolensem Episcopatum Sancto Sampsonem existimant vetustiore, manifestè falluntur. Nequaquam in Dolensis Ecclesie Episcopum, sed in istius Cœnobii Abbatem electus fuit Sampson, cœpitque istic Anglicano more, ubi Cathedrales Ecclesie passim sunt Monachales, non solum Abbatem, sed & Episcopum agere, & quidem Metropolitanam.

Notanda sunt verba Synodalis Epistolæ, quam ad laudatum Nicolaum Pontificem scripsit tertium Concilium Sueffionense: *Vestram non latere Beatitudinis Excellentiam novimus, Diœcesim Turonicam austeritate Britonum omnino à sua Metropolim*

divulsam, penitusque discissam, ita ut jam vicenus adstet annus, quo Tyrannica feritate resumpta, nec Comprovincialia cum Turonico Metropolitano celebrent Concilia, nec in Episcoporum consecrationibus ad eundem quidquam respiciant, illi quoque sedi nullo pacto se subdant. Celebrata est hæc Synodus noni sæculi anno sexagesimo sexto, ideoque palam scribit in Nomenoium, qui circa ejusdem sæculi annum quadragesimum sextum jam memoratas insolentias attentarat. Hinc ejus audaciam Leo statim quartus, anno istius sæculi quadragesimo septimo promotus Papa, ejusque successor Benedictus tertius, ad Gallicanorum Episcoporum preces, compescuerunt. Hi sunt Prædecessores à Nicolao primo laudati. Eisdem Pontifices, ipsorumque de eodem articulo ad Nomenoium Ducem scripta laudat Tullensis apud Saponarias Synodus, addens ab illis omnes Apostolicæ auctoritati refragantes fuisse excommunicatos. Et hinc notanda suasi hæc tertie Sueffionensis Synodi verba: *Jam vicenus adstet annus: Item hæc: Tyrannica feritate resumpta. Evincunt Beatum Sampsonem secundum Turonensis Synodi Decreto acquiescisse, istamque requiem usque ad Nomenoium Ducem perseverasse. At verò neque Nomenoius Leoni quarto, aut Benedicto tertio, neque ejus filius Salomon Nicolaus primo obediunt. Erant enim barbari & semi-Christiani. Et hinc de Sancto Actardo Namnetensi Episcopo, suo & Tricassinæ Synodi Legato, ad Adrianum secundum Pontificem scripsit Francorum Rex Carolus Calvus: *Romæ destinavit aliquas facere moras, ut adventantibus Britonibus possit coram positus eos convincens, suæ Ecclesiarumque vicinarum ab eis perpetrata pandere detrimenta.* Nempe Britonum Episcopos, quod & antea Nicolaus primus fecerat, Romam ad reddendas suarum præsumptionum rationes Adrianus evocavit. Et rei successum rescribit ad Herardum Archiepiscopum Turonensem: *De his, quæ de Ecclesia tuæ vel Diœcesis privilegiis venerabilis Actardus præcipue suggestit, Salomoni Duci & Britannorum Populo sufficienter descripsimus, quod etiam in exemplari, quod secum idem Antistes deferet, Experientia tua quibit agnoscere. Addit ipsos Romæ necdum comparuisse, eorumque iniquas præsumptiones spondet non probandas. In aliis ad laudatum Regem litteris Sancti Martini Metropolitim, utpotè Lugdunensis Gallie secundam vel tertiam, scribit ab antiquo semper fuisse honorabilem, ideoque hortatur ut ipsam non permittat decolorari. Regii, quod non solius suæ Turonensis Provincie truncationem, sed & Regiam Nomenoii unctionem semper fuerat averfatum, brachii auxilium aduersus Britonum contumaciam implorat.**

Eandem quæstionem coram Joanne VIII. Pontifice, ejusque Trecenti Synodo movit Adalardus Turonensis Archiepiscopus, obtinuitque Apostolicas litteras, quibus Mahen Dolensis, & ejus in Britannia Coepiscopi ad plenam ejus obedientiam sunt sub excommunicationis pœna iussi redire. Quod ipsum mandatum ad Arduinum Turonensis Archiepiscopi preces innovavit Joannes decimus tertius, Roma evocans omnes istos Episcopos sub pœna suspensionis, & de ipsorum

Lib. 2. Epist. 14.

Epist. 10.

Fl. 798.

Ep. 5.

Ep. 46.

ipforum Duce ac aliis Proceribus adjungens: *Si contra justitiam inobedientes fuerint huic nostræ justitiae, seu hanc Romanam evocationem impedierint, & contrarii seu rebelles existerint fratri nostro Turonensi Episcopo, sint & excommunicati & nostra Apostolica benedictione privati.* Verum homines barbari neque tunc obediunt. Hinc Leonem nonum in hac rursus Synodo Clerici Turonenses interpellarunt. Dolens Ecclesiam praesidebat tunc Johovæus, homo variè criminofus. Hinc illum, Antecessores suos imitatus, Romam evocavit Pontifex ad proximam suam Synodum, *Ut ibi rationis hujus ageretur judicium.* Ex quibus omnibus interim lucet novellum Gallicanæ Ecclesiam Martyrologium in hisce verbis multum falli: *Sampson divino judicio atque indicio declaratus Antistes primus Dolensis, & cum Metropolitanæ dignitate, à Comprovincialibus Armoricae Episcopis consecratus est. Atque à Pelagio Pontifice, pro meritorum praestantia, Pallium recepit.* Quomodo enim Pelagii judicium Turonica Synodus exsufflasset? Quomodo Britonum Episcopi & Duces ad ipsum nunquam provocassent? Et sub Pelagii Pontificatu nullus in Gallia Metropolitanus habebat Pallium, nisi solus ob Apostolicas vices Arelatensis.

Post hæc Hugonem Lingonensem Episcopum, de invaso per Simoniam Episcopatu, de venditis sacris Ordinibus, de patris in bello homicidiis, de exercita in Clerum tyrannide, de adulterio & peccato Sodomitico accusatum, Petrus Cardinalis Diaconus evocavit ad judicium, & singulorum testes produxit. Hinc cum Hugone Vefontionensi, & Halinardo Lugdunensi Archiepiscopo causæ suæ mysterium Hugo contulit, istumque induxit ad judicium, istumque peroratione patrocinandum. Eloquio & multa virtute clarebat Hugo Vefontionensis, sed malæ causæ malum est patrocinium. Hinc in media Apologia à Deo turbatus obmutuit, ideoque solemnem confusionem facere studens, transtulit patrocinandi vices in Collegam Lugdunensem. Hujus Suffraganeus erat Lingonensis Episcopus, proindeque officium denegare ille non valens, Hugonis crimina tegere conatus est, verum venditos ab illo sacros Ordines nullo orationis pigmento potuit incrustare. Et hinc secundum in ejusmodi nundinatores Chalcedonensem Canonem recitari iussit Leo Pontifex, postero die juxta illum de Hugone judicaturus. Ita sessio est soluta. Quæ omnia cum rea sua conscientia conferens, & graviora sibi metuens Hugo, à Remensi civitate clanculò aufugit.

SESSIO TERTIA.

De proximo sequente celebrata est tertia Sessio, in qua per Petrum Cardinalem Diaconum tertio proclamatus ad dicendam causam Hugo Lingonensis non comparuit, ideoque ad ejus ades directi sunt Frotlandus Sylvanestensis, & Eusebius Andegavensis Episcopus, ipsum

ad Synodale judicium deducturi. Quod dam fit, Episcopos qui se legitime citra Simoniam promotos necdum ostenderant, proclamavit Petrus Cardinalis, & primo Hugonem Nivernensem, de quo Acta Synodalia: *Nivernensis Episcopus surgens, pro Episcopio plurimum pecuniæ confessus est à parentibus datum fuisse, se tamen ignorante, eoque adepto nonnulla Ecclesiasticæ Religionis contraria commisisse, unde se asserebat Divina ultionis vindictam pertimescere, ideoque si Domino Papæ & praesenti conventui videretur, idem officium velle potius dimittere, quam in ejus retentione animam suam pessumdare. Quæ ubi dixit, Pastoralis pedum ante pedes ipsius Apostolici posuit.* Ex quo vides commissam à parentibus Simoniam ignorantibus etiam filiis nocere plurimum, & ad taliter accepti ordinis aut beneficii depositionem obligare. Pluribus hoc ostendendum est ad Synodos Urbani secundæ. Pergunt acta Synodalia: *Apostolicus tanti viri flexus devotione, fervente Synodo, eundem, quod absque suo consensu pecunia data fuerit, Sacramento comprobare fecit, sicque illi per aliud pedum ministerium Episcopale reddidit.* Hugo erat reverà vir magnus: Variis in Synodis, etiam in Vercellensi adversus Berengarium Hæreticum, strenuè se gessit. Porro per ipsum suæ Ecclesiam pedum solebant olim investiri Antistites. Hinc enim ut rem singularem, quod Wigbertum Electum Merseburgensem per Magdeburgensem Ecclesiam baculum investiverit Sanctus Imperator Henricus, scribit Dithmarus Wigberti successor. Nempe Merseburgensem Episcopatum Magdeburgensis Ecclesia tunc absorberat, & ejus restauracionem jam fieri factò isto Princeps significavit. Etiam singulare fuit, quod Taginonem Electum Magdeburgensem investierit per baculum Arnulphi Episcopi Halberstadtensis. Leprosa Simoniaci Regis Pastoralis Nivernensis Ecclesiam baculo sua scabiem quasi adfricauerat: Hinc Hugonem Episcopum per aliud de Episcopatu Leo Pontifex revolvit.

Exindè allatum est coram privilegium Remensis Ecclesie de Abbacia Dervenensi, ex cuius lectione comprobatum est eam pertinere ad jus Remensis Archiepiscopi. Nempe Sanctus Bercharius hocce Monasterium sanxerat esse ejusdem moris & legis cum altero suæ item foundationis Altvillariensi, de quo in Remensis Ecclesie Historia Flodoardus: *Sanctus Rizardus, Remensis Archiepiscopus, poscente Abbate Berchario, privilegium contulit isti Monasterio, ut ipse illud in sui juris dominatione, dum adiret, conservaret, & ut post suum decessum Remensis Episcopus ipsum gubernet, & ejus Monachos contra omnes defendat.* Vetus Dervenium Abbatum Catalogus asserit hujus Monasterii Basilicam à Pardulo Remensis Ecclesie Vice-Domino seu Œconomo, Laudunensi postea Episcopo, fuisse restauratam, ac multis impartitam muneribus: Quod nempe Remensis Ecclesia esset ejus domina & protectrix. Cur autem Sanctus Bercharius dicatur Martyr, edicit in Historiali speculo Vincentius Episcopus Belluacensis, affirmans illum à nescio quo profano Daguino, quem de sacro Fonte susceperat & Monachum fecerat, in paternæ correptionis mercedem fuisse

Lib. 6.

Lib. 1.
cap. 7.

percutsum ferro & occisum. Quam mortem quia sibi esse pretiosam demonstravit vario miraculo Divina Majestas, Martyrum numero Romana in suis Sanctorum tabulis Ecclesie Bercharium adscripsit. Et ob istam eadem existimo Cœnobium à Monachis ad Clericos pro tempore transiisse. Avita enim Ecclesie lex ob trucidatum etiam ab uno solo nebulone Antistitem civitatis Jure & Pontificali Cathedra exuere populum, Monasterium ad meliores alterius professionis homines consuevit transferre. Ob unum non ita pridem nebulonem, qui in Sanctum Carolum Borromæum, Cardinalem Protectorem, laxarat sclopum, extinctus fuit, quem Jacobus de Vitiaco laudat plurimum, totus ordo Fratrum Humiliatorum.

Redeunt interea Sylvanestensis & Andegavensis Episcopi, referuntque Hugonem Lingonensem, dum criminum suorum discussionem & conscientiam timuit, aufugisse. Tunc ex ipsius Papæ præscripto lectæ sunt sententiæ super hujusmodi re promulgatæ ab orthodoxis Patribus, sicque ab universi Concilii judicio excommunicationis & degradationis est poena damnatus. Etiam à propriis Advocatis Hugone Vefontionensi & Halinardo Metropolitana Lugdunensi. Et quidem Hugo tunc palam confessus est sese, dum cœptam heri Apologiam in Halinardum transtulit, à Divina vindicta fuisse compulsam ad silentium, suamque à presentibus Sancti Remigii Reliquiis linguam alligatam. Et de celato huic usque miraculo veniam supplicavit. Ad quæ compunctus in lacrymis Leo Pontifex: *Aduc vivit beatus Remigius.* Nempe qui adhuc mortalis blasphemum disputatorem Arianum obmutire jufferat, Christo Domino sociatus eadem poena percussit iniquæ causæ defensores.

Causæ hujus successum habemus in Chronico Sancti Benigni Divionensis: *Robertus Francorum Rex in Lamberti Lingonensis Episcopi defuncti locum substituit Richardum, Clericum litteris optimè eruditum, & bonis moribus ornatum, tamen contra voluntatem totius Cleri & Populi. Quapropter post quinque menses adepti Episcopatus, captus, ac pulsus civitate, non multis post diebus veneno vitam finivit.* Rex autem consiliis Reginae ad iram animatus, iterum dedit Episcopatum cuidam Clerico Carnutenis Ecclesie. Hugo hic erat dictus, fuisseque utile vas in domo Dei, si juvenilia desideria evitare, & superbia calcare curasset. Sed is adjecta crudelitate, eundo per fas & nefas, ad ultimum postquam decem & octo per annos Lingonicum tribulavit Clerum & populum, pulsus à sede est judicio Domini Leonis noni Papæ in Concilio habito Remis. Hugo igitur Simoniacæ Regis nominatione fuerat intrusus in Episcopatum, cæterorumque à Petro Cardinali memoratorum criminum omnino reus. Pergit laudatum Chronicon: *Leo Papa, Remis in Italiam regressus, habuit Concilium in urbe Roma, in quo adfuit Halinardus Lugdunensis Archiepiscopus, indeque iterum Galliam properanti comes individuum existit. Veniens verò ad civitatem Lingonensem ordinavit ibi in presentia Papæ Dominum Arduinum pro Hugone, qui fuerat ejectus.* Et Halinardus & Dominus Papa erant

n. 1031.

A. 1046.

Monachi Benedictini, ideoque hic illum apud se continuo detinuit, præsertim post Petri Cardinalis mortem, de qua Chronicon Sancti Petri vi: *Papa Leo venit Lingonensem civitatem, ubi ordinavit Frotmundum Treorum Pontificem, ibique obiit Petrus Diaconus ejus, sepultusque est in Capitulo Sancti Mamnetis.* Factum id est in reditu ex Remensi Synodo ad urbem. Profertur Sancti Benigni Chronicon: *Dominus Apostolicus, à Calabria regressus, quoniam ad colloquium Imperatoris, qui tum fortè erat in finibus Hungariae, properabat, iussit Halinardum Romæ residere, donec ipse rediret.* Erat in ejus comitatu dictus Lingonensis Episcopus Hugo. Is penitens eorum, quæ haud cæcus egerat, Dominum expetiit Papam, ut de commissi modum penitentia & absolutionem delictorum imploraret. Ipse verò Apostolicus, sicut erat misericors & benignus animo, ut vidit eum verè penitentem & afflictum, condolens ei statim indulgit, dicens ad penitentiam sufficere ea quæ passus fuerat. Abenteum quoque post absolutionem delictorum munera amplissimè, dans insuper licentiam recipiendi Episcopatus. Eiusdem Hugonis meminit in Viridunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. Hugo Gildulmi, Britanni in Belluacensi agro Comitis, filius erat, qui postea à Leone nono in Remensi Concilio est depositus. Frater fuit Valeramni, qui in bello apud Bar castrum in geniculo vulneratus, postea Monachus fuit in Monasterio Sancti Vitoni, & Abbas post Richardum. Et hinc à Leone Pontifice absolutus, & in integrum restitutus Hugo deinceps non cogitavit de Episcopatu, sed Viridunum ad Fratrem Valeramnum abiit, sub ipso Abbate professus est Monachum, contra Berengarium edidit insigne opusculum, jejuniis & aliis vitæ Monasticæ austeritatibus diluit peccata sua, & tandem septima die Februarii abiit ad Christum Dominum, publicis Sanctorum tabulis apud quosdam Ecclesias adscriptus.

Exindè Josfridus, Constantiensis in Normandia Episcopus, confessus est, se ignorante, à quodam fratre suo emptum sibi fuisse Episcopatum, quod cum rescisset, ne contra fas ordinationem illam susceperet, voluisse aufugere, sed ab eodem violenter captum, Episcopali contra suam voluntatem dignitate esse donatum. Quod Sacramento comprobare iussus, nec renuens, sic judicatus est Simoniacæ Hæresis non incurrisse factus. Commissa enim per Constantienses Simonia, licet ignorantem ac dissimulantem gravet, nequaquam tamen gravare possit invitum ac viriliter repugnantem. Josfridum hunc malè omittunt, & cum Gaufrido confundunt in Constantiensium Episcoporum Catalogo fratres Sammartani.

Post hæc Pudicus Namnetensis Episcopus Confessus est genitorem suum fuisse Episcopum civitatis, & in ejus vita donum Episcopii se percepisse, illicque mortuo subrogatum per largitionem pecuniæ. Quapropter judicio Synodi, sublato annulo & Pastoralis Pædo, privatus est Pontificali Ministerio, condonato et, interventibus Episcopis, tantummodo Presbyteratus officio. Quod enim degradato ob crimen Episcopo non nisi per dispensatricem contra Canones gratiam relinqui possit Presbyteratus, pluribus ostensum est ad Canones Chalcedonensium.

rentes. Degradato item Episcopo recte eripiuntur baculus & annulus : hic enim spirituale Episcopi cum Ecclesia conjugium, ille Pastorem significat potestatem, quæ omnia per degradationem solvuntur. Intrusus per Simoniam Episcopus à sacris Canonibus, præsertim post Synodalem degradationem, judicatur nunquam fuisse Episcopus. Hinc Pudicus in Namnetensium Episcoporum Catalogo non reperitur scriptus. **Quæstio est, Quomodo acta Synodalia hunc Pudicum appellent Episcopum Anglorum ?** Respondet cum Nicolao Spelmano & Michaelæ Alfoldo acta esse mutila. Omissum est nomen Anglicani Episcopi, qui fuit Duduc seu Dudocus Episcopus Wellensis. Etenim Ramesiensis Monasterii fundatio laudat præsentem Synodum, & adjungit: *Ad Remensem Concilium missi fuerunt honorabiliter à Rege Eduardo Duduc Episcopus Wellensis, & Alfwinus Ramesiæ, & Wulficus de Sancto Augustino Abbates, Decreta Christianitatis, quæ ibi à sanctis Patribus stantebantur, relaturi.*

A. 1049. Præsentis Metropolitans percunctatus est tunc Pontifex, An nullus ipsis alius Suffraganeus esset de Simoniacâ intrusione suspectus? Et cuncti responderunt non esse. Ita ad Episcopos & Abbates, qui malæ conscientiæ timoribus pressi Regem ad bellum sequi & pugnare, quam Ecclesiasticâ disciplinæ causas tractare cum Pontifice & promovere, suarumque actionum rationes reddere maluerant, processum est, & ipsorum quidam sunt excommunicati, nominatim Archiepiscopus Senonensis, de quo in Sancti Petri viyi Chronico Clarius Monachus: *Obiit Leobericus Archiepiscopus, & Gelduinus in sede sublimatur, non electione Cleri & Populi, sed muneribus. Dominum verò Mainardum, Clericum prudentissimum, ipsius Ecclesiæ Thesaurarium, virum nobilissimum, in ipsa urbe majorem & primum, omnis Populus à minimo usque ad majorem querebant in Episcopum, sed vicit potentia Regis. Qui Gelduinus apud Parisium suscepta benedictione Pontificatus, nullo modo Senonas civitatem intrare potuit, resistens Odone Comite, Daimberto Vice-Comite, & patre ejus Mainardo, & ceteris Proceribus. Eodem igitur anno Rex copiosum exercitum applicuit Senonis. Senonenses crudele bellum pati, quam Canonica electione privari & Simoniacum sustinere Episcopum maluerunt. Pergit Chronicon: *Wirpivit Odo Comes Regi Henrico medietatem urbis Senonicæ, & Gelduinus receptus est in Sede, in qua non dum fuerat, resistens pluribus. Biennio duravit bellum, tandemque majori Regis potentia fracti Senonenses, improbum Ecclesiarum ac Monasteriorum lacerationem Episcopum recipere, & Carnutensem Comes Odo mediam civitatem Wirpire in factâ injuriæ redemptionem, seu laso Regi dimittere sunt coacti. Verum iniquam justî Populi afflictionem solatus est Leo nonus, de quo laudatum Chronicon: *Post hæc Gelduinus, peractis in Episcopatu decem & octo annis, projectus est de Pontificatu, à Leone Papa & Henrico Rege, gaudens Clericis, & Latante Populo. Cui successit Mainardus Treccensis Episcopus. Postea ipse Gelduino proclamante se inju-***

A. 1032. *stè depositum, & Mainardum inbronizatum, auctoritate Papæ Leonis convocati, & in Concilio judicati, amiste uterque donum curæ Pastoralis. Postea verò propter utilitatem tam Ecclesiæ Senonensis, quam totius Patriæ circumjacentis, totius Concilii concordante consensu, Mainardus est restitutus: Gelduinus autem pro sua miserabili vita dejectus, omni honore est privatus. Reversus namque à Roma Rudolphum Comitem adiit, & Castella, quæ ex paterno jure contingebant, ut adjuvaret, dedit, sicque se ab omni honore expulit. Mainardus ergo, Daimberti Senonensis Vice-Comitis Germanus, post intrusum Gelduinum, factus fuerat Episcopus Treccensis. Gelduinus autem, & adversus suam degradationem, & adversus Mainardi promotionem iterato audiri voluit; auditus fuit Romæ, & uterque Synodaliter dejectus. Attamen ob publicas rationes eadem Synodus Mainardum dispensatoriè reparavit. Porro Gelduini, anno post millesimum trigesimo secundo per Henricum primum Regem facta, promotio suadet Robertum Regem, Henrici Patrem, anno trigesimo primo obiisse. Quod ipsum affirmant breve Chronicon Sancti Dionysii Parisiensis, & Chronicon Sancti Medardi Suectionensis. Obstat tamen Sancti Benigni Divionensis Chronicon, affirmans Henricum, quem anno vigesimo octavo ejusdem sæculi fuisse à Guidone Remensi Archiepiscopo coronatum fatetur laudatum Sancti Dionysii Chronicon, patri Roberto ad sex annos conregnasse. Hinc aliqui volunt Robertum vixisse usque ad annum trigessimum tertium, Rex non est hujus loci.*

A. 1034. *Eadem sententia fuit lata in Drogonem Beluacensem Episcopum, cujus singularim excessus necdum inveni. Latam fuisse etiam in Fulconem Ambianensem Episcopum asserunt acta Synodalia; sed aliud affirmat Aripulphus Monachus in Chronico Sancti Richarii Centulensis: Fulco Ambianensis Episcopus in Remensi Concilio à beato Papa Leone nono excommunicatus fuisse, nisi Reverendissimus vir Geruinus Centulensis Abbas accuratè & prudenter pro illo intervenire studisset. Intentatæ autem excommunicationis causa fuit non sola absentia à Synodo, sed & indigna Episcopo vanitas, ex qua Fulco non animarum salutem, sed volucrum captioni studebant, & venatu ferarum. Eam quippè vanitatem non solum in Episcopo, sed & in inferiori Clerico esse intolerabilem abominationem dixit etiam apud Ditarum Merseburgensem Episcopum Arnulphus Episcopus Halberstadiensis. Et hinc de hac nostra Synodo scribit Siffridus Presbyter Misnensis: *Leo Papa constituit, ne Sacerdotes aut Monachi canes aut aves ad venandum sequerentur, neve turpia lucra sectarentur. Et certe vitium istud tunc in Galliæ, Germaniæ, atque Italiæ Episcopis fuisse acriter grassatum, possit facile ostendi. Et quia laudati Decreti prior pars non reperitur in nostris Canonibus aut Synodalibus Actis, lucee ipsa esse decurtata.**

A. 1046. *Eadem hæc Sessio ob factam à Synodo fugam excommunicavit, & Romam ad ipsius causas discutendas evocavit Renoldum Sancti Medardi Suectionensis Abbatem, de quo Chronicon*

ejusdem Monasterii: Renoldus Abbas Ecclesiæ beati Medardi, quia absque voluntate & licentia Regis Henrici Romæ vocatus abiit, Abbas esse desit. Francorum, aliorumque, licet jam Christianorum, Barbarorum Regum mala & pavida conscientia Romano, quod laceraret, Imperio intalit cum pluribus aliis & hanc calamitatem, de qua ad Marim Perfarum Episcopum, Ecclesiasticas Cyrilli Alexandrini & Joannis Patriarchæ Antiocheni lites deplorans, olim scripsit Ibas Metropoli Edeffensis: Non audebat aliquis de civitate ad civitatem, aut ad Provinciam de Provincia proficisci, sed tanquam inimicum suum unusquisque proximum suum persequeretur. Quod dicti Reges etiam Sedem Apostolicam ac ejus Patriarchales Synodos accedi sine sua licentia vetuerint, affirmat Sanctus Avitus Viennensis Archiepiscopus, & multa exempla docuerunt. Quomodo Israeliticis tribus, quas à Regio Davidis Throno lacerarat, etiam à Hierosolymitani Templi accessu prohibuit Rex Hieroboam, metuentis ne hoc illas legitimo suo Domino tandem redderet, ita illud ipsum sibi ac suis Populis Barbari Reges à Romana Ecclesia timuerunt. Est miseranda Ecclesiasticæ Hierarchiæ servitus, quam non nisi cæcus error inter Ecclesiæ aut Regni libertates potest numerare. Est una ex his Ecclesiasticæ libertatis injuriis, & Barbarorum consuetudinibus, pro quibus extirpandis sanguinem suum fudit gloriosus Martyr Thomas, Archiepiscopus Cantuariensis. Eandem ob causam Renoldus, ab Henrico primo Francorum Rege extrusus dignitate, esse Abbas desit, atque ita omnia sua Abbatis priora delicta per solidam, uti speramus, penitentiam expurgavit.

*Ab hac item Sessione excommunicatus est Sancti Jacobi Archiepiscopus Galliciensis, quia contra fas sibi vindicare culmen Apostolici nominis. Antiqua Romani Imperii notitia Hispaniæ assignat septem Provincias: Beticam, Lusitaniam, Gallaciam, Tarraconensem, Carthaginensem, Tingitanam, ac Insulas Baleares. Solæ quinque priores erant intra Hispaniam. Hinc quædam Romanorum Pontificum ad Hispaniarum Ecclesias ac Antistes Epistolæ ipsis solis inscribuntur. Lusitanæ Metropolis fuit Brachara, seu Augusta Brachararum, inter cujus Suffraganeas civitates fuit Iria, quæ inter sua oppida & castra habebat hodiernam civitatem Compostellanam. Ita fuit usque ad Carolum Magnum Imperatorem, & Alphonsum Castum Hispaniarum Regem, de quibus in suo Chronico Lucas Tudensis: *Limina beati Jacobi cum per devia Alavæ veniens Christianissimus Carolus, gratia visiteret orandi, saniori ejus consilio Rex Adelphonsus Iriam civitatem destruxit, & Sancti Jacobi Apostoli Ecclesiam, quam ipse construxerat, reverendi Patris Leonis tertii Romani Pontificis assensu, Metropolitano sublimavit honore. Et intra. Carolus cum Rege Adelphonso amicitiam fecit, orationis etiam gratia Ecclesias Sancti Salvatoris & Sancti Jacobi visitavit, & à glorioso Papa Joanne obtinuit, ut utraque Ecclesia Metropolitano privilegio frueretur. Sancti Salvatoris Ecclesia est Ecclesia civitatis Ove-**

Christi. Lupi Oper. Tom. IV.

*tensis. Joannes ille est Joannes Papa octavus, à quo utramque Ecclesiam recte scribit factam Metropolitancam, verum circa Carolum Magnum, Carolum Calvum, & Carolum Martellum, nec non & cogtaneos ipsis Pontifices miserè hallucinatur: Carolum Martellum fecit Caroli Calvi Successorem. Corpus Sancti Jacobi, Zebedei filii, inquit Luitprando adscriptum Chronicon, quod ubinam tumulatum jaceret, multos annos penitus ignorabatur, à Theodomiro Iriensi Pontifice divinitus patet. Ei solemnem Ecclesiam exstruxit Rex Alphonfus, ipsamque cum plurimis Episcopis Turpinus Archiepiscopus Remensis, Caroli Magni comes consecravit, hæc scribens de semetipso: *Ego Turpinus Remensis Archiepiscopus beati Jacobi Basilicam & Altare cum quadraginta Episcopis, Caroli rogatu, Calendis Junii, honorificè dedicavi. Et subjugavit Rex eadem Ecclesie totam terram Hispaniam & Gallaciam, deditque ei in dote præcipiens, ut unusquisque Possessor domus totius Hispaniæ & Gallaciæ quatuor nummos annuatim ex debito daret, & ab omni servitute, Rege præcipiente, liberi essent. Et constituit die illo, ut Ecclesia illa amplius vocitetur Sedes Apostolica, eo quod ibi Jacobus Apostolus requiescat, & in ea Episcoporum totius Hispaniæ crebè Concilia teneantur, & Episcopales virgæ & Regales Coronæ pro manibus Episcopi ejusdem urbis ad decem Apostoli Domini præbeantur. Et si fides in aliis urbibus, peccatis populorum exigentibus, vel Dominica præcepta defecerint, ibi Concilio ejusdem Episcopi reconcilientur. Et merito in illa Ecclesia venerabili fides reconciliari & stabili decernitur. Et sicut per beatum Joannem Evangelistam, beati Jacobi fratrem, in Orientali parte apud Ephesum Christi fides & Apostolica sedes instituitur, sic per beatum Jacobum Apostolum in Occidentali parte Regni Dei apud Galliciam fides eadem & Apostolica sedes constituitur. Hæc sunt procut dubio sedes, Ephesus scilicet, quæ est ad dexteram in Regno terreno Christi, & Compostella quæ est ad sinistram. Quæ videlicet sedes his duobus fratribus, filiis Zebedei, in divisione Provinciarum contigerunt, quia ipsi petierant à Domino, ut unus ad dexteram in Regno ejus sederet, & alius ad lævam. Tres Apostolicas sedes principales præ omnibus sedibus in orbe merito Religio Christiana venerari præcipue consuevit: Romanam scilicet, & Gallicianam, & Ephesinam. Jacobum Apostolum fratre suo Joanne affererat majorem, ideoque & Compostellanam Ecclesiam esse Ephesina eminentiorem. Etiam de Constantiensi seu Salaminensi apud Cyprios, quam Antiocheno Patriarchatu per Apostolicos & Nicænos Canones semper subsuisse constat, Metropoli scribit in Collectaneis Theodorius Lector: *Reliquiæ Barnabæ Apostoli inventæ sunt in Cypro sub arbore cerasa, habentes sub pedore Evangelium Matthæi, manu propria ipsius Barnabæ scriptum, qua occasione Cyprii victores evaserunt, ut Metropolis ipsorum liberum habeat Episcopatum, nec Antiocheni Episcopi jurisdictioni subit. Rebellem suam, ex Ariana- rum contentionum occasione cæpta, à Patriarchico Antiochenæ Ecclesiæ jugo exemptionem conati quidem sunt acerrimè in Ephesina Synodo defendere Cypriorum Episcopi, verum non potuerunt evincere. Plenas eis vires***

Ep. 19. *non potuerunt evincere. Plenas eis vires*

non potuerunt evincere. Plenas eis vires

An. 837

Lib. 2

Lib. 2

subministravit repertum Sancti Barnabæ Corpus. Exinde clamarunt non minus sibi quam Antiochenis esse Apostolicam Ecclesiam, ideoque ab omni Patriarchico jure se palam immunes. Litem non Apostolicæ sedis dignitatem ac titulum, plenam tamen Autocephaliam exinde obtinuerunt. Ex quo Sancti Andree Apostoli Reliquias Constantinopolim ex Achaja transtulit Imperator Constantius, etiam istius civitatis Episcopus de Patriarchali gloria & Apostolica sede cogitare cepit, multoque furore nugas ista armare. Hierosolymæ Episcopus, ob infestam suam à Sancto Jacobo Apostolo sedem, non solummodo plenam à Patriarchica Antiochenæ Ecclesiæ potestate libertatem extorsit à Chalcedonensi Synodo, sed & varias Provincias, nomenque & rem Throni Apostolici ac veri Patriarchæ. Proprium item Metropolitanam Cæsareensem sibi subjecit. Et ad Venetorum urbem, Sancti Marci corpus habentem, exclamat Sanctus Petrus Damiani: *Gaude, & exultans in Domino plaude Venetia, quia per illud pretiosum thesauri talentum facta es superni Regis Erarium; & dum in tuo gremio virum Apostolicæ gratiæ suscepisti, & ipsa quodammodo Sedes Apostolica fieri meruisti.* Eodem furore Theodorus Irenensis Episcopus sedem suam Iria Compostellam transtulit, Bracharensis Metropolitanam, ac Toletanæ Ecclesiæ Primatiam dignitatem, Regumque coronandorum & omniumque Hispaniarum Episcoporum consecrandorum auctoritatem invadere conatus, seseque ostentare secundæ Apostolicæ Sedis Patriarcham. Ridenda est hæc fabula: istius interim sæculi ignorantia ejusmodi fabulas dilexit. Verum longè aliter scribit in Hispaniæ Chronico vir eruditus Joannes Vezzeus: *Compostella primum villa, deinde municipium, postremò civitas Episcopalis sede nobilis, ut ait Paschalis Pontifex in diplomate, quo illam Ecclesiam Pallii honore donat. Compostellanus Episcopus, Irensis mutata sede, sed retento nomine dictus est Irenensis à tempore Alphonso Casti, quo tempore sanctissimum beati Apostoli Corpus Theodori Irenensis Episcopo, sanctissimæ vitæ viro, revelatum est; usque ad Alphonsum sextum. Cujus tempore Urbanus Papa secundus precipis Dalmachii, ex Cluniacensi Monacho Irenensis Episcopi, & sedem & omnia quæcumque Irenensis Ecclesiæ fuerant, Compostellam transtulit, & Compostellanum deinceps appellari, non Irenensem Episcopum iussit. Præterea Compostellanam Ecclesiam hac prerogativa donavit, ut quæ ad illud usque tempus Bracharensis Archiepiscopum agnoverat, nulli in posterum, præterquam Romano Pontifici, Metropolitanano subesset Episcopo. Quæ omnia successor ipsius Paschalis, qui Cardinalis adhuc fuerat Legatus in Hispania, pauld post confirmavit, simulque illud adiecit, ut Cardinales in Ecclesia Compostellana crearentur. Postea quoque Præsulem Compostellanum Pallii honore cumulavit. Postremò Calixtus secundus Compostellanam Ecclesiam Metropolitanam dignitatem subministravit, & in eam omnia Emeritensis Ecclesiæ jura transtulit, omnesque illius Suffraganeos Compostellano Archiepiscopo parere iussit. Ad quod fecit adductus tum singulari sua in beatum Jacobum & Compostellanam Ecclesiam pietate, præsertim quod*

*in ea frater ipsius Raymondus Tolosæ Comes, Alphonso septimi Pater, sepultus esset; tum precibus ipsius Alphonso Hispaniæ Imperatoris, cujus ipse patruus erat, & olim puerum in ea Ecclesia sacro Baptismi lavacro tinxerat, atque in Regem unxerat. Nec his contentus, Domino Didaco Compostellano Archiepiscopo vices suas in Bracharensi & Emeritensi Provincia commisit. Hæc eo accuratius ex Historia Compostellana collegi, in qua & Apostolicæ de iis rebus litteræ descriptæ sunt, quod quæ hætenus super hac re vulgò prodita leguntur, non satis mihi videantur auctoritatis habere. Eadem inferius repetit & confirmat, asserens Irenensem dumtaxat Provinciam Cathedram à Leone tertio ad Caroli Magni preces translata fuisse Compostellam, ita tamen ut ejus Antistes Irenensis Episcopi titulum retineret. Quæ omnia etiam firmat gravis Hispanicarum rerum scriptor Joannes Mariana. Quare quidquid Turpinus deprædicat, vel fabula est, vel humana præsumptio ac laicum attentatum, Ut ad suspectos Aquitanos sibi alligandos Primatum Bituricensis nuper erexerat Carolus Magnus, ita ex ejus nunc consilio ad molliter à Saracenis alienandos & sibi conciliandos Hispaniæ populos statuere novum hunc Primatum & Apostolicam Sedem conatus videtur Rex Alphonso. Fidelium enim animatum sub uno Primatum Episcopo unionem ad continendos in Officio populos esse cuncto sui gladii metu vinculum potentius Reges semper judicavit. Hinc etiam Cantuariensem in Anglia Primatum induxit, aut certe firmavit Guilielmus Rex Conquestor. Verum Ecclesiasticas Primatiæ Metropoles aut Cathedras à Regibus institui numquam permisit Romana Ecclesia, ideoque omnes istud Alphonso & Carolo de Compostellano Primatu attentatum Leo nonus cassavit. Quod nempe extinctas istas jam pridem nugas nescio quis posterior Rex aut Episcopus circa hujus Synodi tempora resuscitasset. Et merito hæc cassata sunt. Quod enim non cujusvis, sed solius Petri Apostoli Episcopalis infestio faciat sedem veraciter Apostolicam, ideoque solas tres esse germanæ Apostolicæ Sedes, est alibi abundè ostensum. Longè minus defuncti Apostoli Reliquiæ habent istam virtutem. Adversus Sancti Jacobi Episcopum statuit Leo istud ipsum pro Ecclesia Toletana, quod adversus summum in Byzancio Episcopum, similia ex nescio quo furore prætententem, postea statuit pro Ecclesia Carthagenensi: *Sine dubio post Romanum Pontificem primus Archiepiscopus, & totius Africae maximus Metropolitanus est Carthagenensis Episcopus, nec pro aliquo Episcopo in tota Africa potest perdere privilegium semel susceptum à sancta Romana & Apostolica Sede, sed obtinebit illud usque in finem sæculi, & donec in ipsa invocabitur nomen Domini nostri Jesu Christi, sive deserta jaceat Carthago, sive resurgat aliquando. Quod istud ad Toletani Primatis preces statuerit Leo, licet ex Urbani secundi vita in libro Pontificali Urbani Pontifex Ecclesiæ Toletanæ Primatum concessit. Seu potius jam pridem à variis Hispaniæ Synodis erectum, ac à Leone nono adversus Gallicienensis Episcopi attentata restitutum confirmavit. Quod nempe isti restitutioni Gallicienensis**

Episcopi nolissent acquiescere. Confirmatum fuisse ad Regias preces scribit Bertholdus Constantiensis, ipsumque Urbani diploma existat apud Rodericum Archiepiscopum Toletanum. Et hinc ad hæc de priore ambitiosas quæstiones extinguendas, Compostellanam Ecclesiam à sui Metropoliti potestate exemit idem Urbanus, Pallio donavit Paschalis secundus, ac plenè tandem Metropolitanam fecit Calixtus secundus. Emerita Augusta, ab emeritis Augusti Imperatoris milicibus sic dicta, est antiqua Romanæ Lusitanæ Metropolis, olim habens duodecim civitates Suffraganeas, verum tunc per Saracenos, uti etiam nunc hodiè, redacta in ruinas: Hinc ejus Metropolitanam dignitatem fuisse à Calixto secundo plenè transcriptam in Ecclesiam Compostellanam, testatur etiam Innocentius tertius in famosis de hac re litteris ad Petrum hujus Metropolitanam. Hocce honore esse deinceps contenti, Primatusque rapinam & ambitum deponere iussi sunt Episcopi Jacobenses. Solas tres, quod alia sub Saracenis gement, Suffraganeas civitates, videlicet Conimbricensem, Salamanticensem, & Abulensem expressit in suo diplomate Calixtus, atque ita de aliis tribus, Lamecensi, Vicensi, & Egitanensi, quæ tandem à Saraceno jugo liberatæ receperunt Episcopos, quæstionem reliquit, statimque de illis Bracharensis Archiepiscopus cepit adversus Compostellanum, eas invadentem, acriter digladiari. Præterea & civitatem Conimbricensem, affirmans ipsam olim non fuisse in Lusitania, & sibi nuper adscriptam à Paschali secundo. Fuit illi longa & dura, ideoque plurimarum ejusmodi contentationum eruditus ac felix diremptor Innocentius tertius, Martinum Bracharensis & Petrum Compostellanum Archiepiscopum evocavit Romanam, audivit utriusque rationes, controversas civitates divisit, Compostellanam Lamecensem ac Egitanensem, sedi autem Bracharensi adscribens Episcopatum Vicensis & Conimbricensem, atque ita composuit pacem. Conimbricensis semper palam speçarat ad Emeritensem, verum quod Irenensis Episcopatus fuisset Bracharensi subtrahendus, prudentissimus Pontifex judicavit civitatem civitate compensandam. Et huic quidem sententiæ Petrus omninò acquievit, verum de retinendo aut recuperando totius Hispaniæ Primatu spem videtur non deposuisse. Hinc enim statim in ipso suæ promotionis exordio Rodericus Toletanus Archiepiscopus eundem Primatum sibi ac suæ Ecclesiæ supplicavit confirmari, confirmavitque laudatus Innocentius, & quidem ad exemplar Urbani secundi, Gelasii secundi, Calixti secundi, Honorii secundi, Eugenii tertii, Adriani quarti, Alexandri primi, secundi, & tertii, Urbani tertii & Cælestini tertii. Quæ toties iterata confirmatio ostendit Toletanum sibi assidue timuisse à Compostellano, & forsam cum ipso dimicasse. Alexandri secundi, ac præsertim Alexandri primi nomen in hoc diploma irrepperunt. Etenim Toletana Ecclesia, per Gothorum Reges primum exaltata, adeo olim non fuit Primatialis, ut nequidem Metropolitanam fuerit, sed Suffraganeam dumtaxat Parochia Metropolis Carthagenensis. Quomodo igitur Doctissimus Pontifex ejus Primatum dicat esse ab Alexandro primo? Et ipsum post Saracenorum tempora primus confirmavit Urbanus secundus. Existat & alia laudati Innocentii ad laudatum Rodericum Epistola: *Quod petitiones, quas obtulisti nobis super negotio Primatiæ, necdum admisisse, non ex duritia, sed ex providentia noveris processisse, cum & in his & in aliis opportuno tempore te velimus, quantum in Domino possumus, exaudire. Sed cum ex Saracenorum incurso grave nunc timeatur Hispaniæ dispendium imminere, non oportet occasione hujusmodi Primatiæ aliud in Hispania scandalum modo suscitare. Promittit suo tempore justitiam judicare. Nempe Primatias omnes odisse tunc merito ceperat Romana Ecclesia, suavitèque, uti & paulatim factum, malebat extinctas. Earum hodiè soli tituli restant Ecclesiis. Ex istis interim vides Compostellanum Episcopum Toletano dudum recalciatrasse.*

CAPUT IV.

Exponuntur alia Synodi Acta.

Rem memorabilem scribit in sui ad Sanctum Richarium Centulensis Cœnobii Chronico Monachus Ariulphus: *Geruino Abbati erat in convertendis atque salvandis peccatorum animabus tanta cura instantia, ut peccaminum fasces oppressis mirabiliter compatiens & concurrens, videretur illius spiritus gubernari qui dixit, FILIOLI MEI QUOS ITERUM PARTURIO. Non solum verò hujus nostratis Patriæ, si quos cognovisset, homines scelestos corriperebat, sed etiam Neustriam & Flandriam, Halliam quoque & Aquitaniam, nec non Hungariam, pia girans sedulitate, criminorumque confessiones acceptans, & saluberrimis monitis eorum vitam in melius commutans, Evangelistæ & Apostoli opus absque nomine perexplebat. Illud Dominicum in se cunctis pertendens Edictum: POSUI TE IN LUCEM GENTIUM, UT SIS IN SALUTEM. Vidimus persèpè, cum esset in Centulo apud gloriosum Confessorem Richarium, totius diæ spatum in conclavi absque omni corporali edulio illum peregrisse, dum aliis recedentibus, aliis succedentibus, qui animæ cura indigebant, & quorum salutem quærebat, delectabatur ut cœlestis Archiepiscopus infirmis eorum animabus moderari. Erat enim super hoc officio deputata ei cellula, quam fratres Confessionem vocabant, in qua per Dei gratiam in se habitantem idem vir beatus multorum hominum enormitate sceclerum devias per confessionis humilitatem, & suæ precis interventionem Divinæ misericordiæ restituit animas, sicque revera efficit meruit, cui Divinus sermo competenter diceret: SI FECERIS DIGNUM EX INDIGNO, QUASI OS MEUM ERIS.*

Sed quod unquam bonum non secuta est, ac amulata invidia? Nam Clerici multi, quorum probolor studium existerat melioribus invidere, non

dominatus fuerat otiosus, locum corporis sui capax
sue querela & calumnia mortuus non haberet,
Denique illa querela adeo omnes movit, ut prius vi-
vo conquerebant pro voto satisfacerent, ac deinde exe-
quias mortuo adimplerent. Et iure merito. Ete-
nim Justinianus Imperator, quod in con-
struenda Sanctæ Sophiæ Constantinopolitana Pa-
triarchali Basilica processerit longè aliter, in
opere de ista structura rectè laudat Auctor incon-
gnitus, Latinè redditus per fratrem Franciscum
Combesis Ordinis Prædicatorum, ac nuper
publicatus per Leonem Allatum: Justinianus
cepit vicinas ædes coemere, ac primam viduæ cuius-
dam mulieris, Anne nomine. Estimata ædes præ-
tio librarum octoginta quinque. Cumque illa Impera-
tori nollet vendere, ac ne si quingentas libras præbe-
ret, illi se daturam obfirmaret, isque adeo multis ex
Proceribus missis, qui blanditiis mulierem demulce-
rent, nihil impetrasset, accedens ipse ad impetran-
dum supplicis specie venientem mulieris animum
obsecrabat, ut ædes pretio venderet. Quem mulier,
cum sic precabundum vidisset, ad eus prociudit pedes,
rogans ac dicens: Mearum pretium ædium à te, Do-
mine Rex, nullum debeo accipere. Templi verò ex-
struendi rogo ut ipsa quoque in die iudicii mercedem
nanciscar, ac sepeliar in ædibus præpè, iugisque do-
natarum à me ædium habeatur memoria. Imperator
sanctè pollicetur, absoluta Templi edificatione, mu-
lierem illic sepultura donandam, ubi possessionem fun-
damque concesserit, ejusque ritu perpetuo habendam
memoriam. Plura istiusmodi exempla ibidem re-
fert laudatus Auctor. Ex quibus lucet nec ad
construendam Patriarchalem, populo necessa-
riam, Basilicam, longè minis ad Parochialem
aut Monasticam Ecclesiam, privatorum ædes pos-
se taxari à Principe, & dato etiam duplicato
pretio eripi Dominis invitis. Alieno in fundo
ædificare Deo Ecclesiam est quasi filium immola-
re in conspectu Patris.

Pergunt Acta Synodalia: Leo Papa vocavit &
Gozfredum Andegavensem usque ad Synodum futuram
Moguntia, ibi excommunicandum, nisi relaxaret,
quem captum tenebat, Dominum Gervasium, qui
tunc erat Præsul sedis Cenomanica, postea verò ab
eiusdem Tyranni potestate exemptus, Guidone Ar-
chiepiscopo defuncto, à Rege Francorum Henrico
subrogatus est ad regimen Remensis Ecclesiæ. Co-
mes ille Andegavensis fuit Gaufridus Martel-
lus, de quo Radulphus de Diceto: Guilielmus
Dux Normannorum Heribertum Cenomanicum
Consulem nimis impugnabant, cui Martellus au-
xiliorum & tutor fuit, & idcirco Dux Normanno-
rum, qui Angliam acquisivit, multa persequus est à
Martello. Belli causam edicit idem Radulphus,
Homagium & Ligantiam, quam Gaufridus
Henrici secundi Anglorum Regis filius, per ini-
tium cum Constantia Conaci Britonum Prin-
cipis hærede filia conjugium eorundem Brito-
nam Dux præstitit fratri sub Henrico Regi
juniori tanquam Normandiæ Duci, laudans
& adjunges: Hoc vinculo debite subjectionis ex-
hibitorio de liberalitate Regum Franciæ Comes
Britanniæ Ducibus Normannorum ab antiquis tem-
poribus tenentur adstricti. Normandiæ Ducibus
ad fuisse datum à Rudolpho Francorum Re-

ge, multisque istorum in Britones triumphis con-
firmatum asseverat in Chronico Flodoardus. Por-
rò Nomenius Britonum Comes, uti ex Fonta-
nellensis Monasterii apud Franciscum du Chefne
Chronico, & Caroli Calvi Regis Capitulari con-
stat, olim Namnetum, Redonas, Cenoma-
niam, ac etiam Andegavum possederat, ideo-
que etiam ab Heriberto Cenomaneis Comite
Guilielmus Dux prætendebat hominum: &
eiusdem fortis se esse sciens Gaufridus Martellus
Heribertum strenuè adjuvabat, sed frustra. Fa-
ctus enim Rex Guilielmus resumpsit bellum, &
non solum hominum, sed ipsam quoque Ceno-
maniam armis acquisivit. Ita scribit laudatus Ra-
dulphus. Et hinc intelliges schedam antiquam &
manu scriptam, quam suis ad Sancti Ivonis Epi-
stolas notis inseruit Franciscus Juretus: Bellum
gravissimum exortum est inter Henricum primum An-
golorum Regem & Heliam Comitem Cenomanensem, eo
quod idem Rex Episcopatum calumniabatur, ideoque
ordinationi Hildeberti Episcopi molebatur obistere.
Cum autem audisset ordinatum esse, manifestis bello-
rum incursum patrefecit. Non solum Comitis ho-
minium, sed etiam Episcopi nominationem pri-
vativè ad majestatem suam spectare prætendebat
Henricus, ideoque Heliam superbiam vi armata
fregit, & sua exiit civitate. In tali igitur bello
Gervasium Episcopum, quod Guilielmo Con-
quætori faveret, aut favere suspectus esset, capti-
vavit Gaufridus Martellus, & vinculis mancipa-
vit. Ejus per Fulconem Hierofolymæ Regem
nepos Gaufridus Plantegaff Sagienfem Episco-
pum etiam castravit. Et Sanctum Hildebertum,
quod dicto Helix patrocinari crederetur, ad vul-
garem igniti ferri purgationem postulatit dictus
Rex Henricus primus. Barbara hæc in Episco-
pos & Clericos sævitia admodum tunc grassaba-
tur. Eam igitur hic compefcit & damnat noster
Papa Leo. Et quidem Gaufridum Martellum
non declaravit excommunicatum, sed dumtaxat
excommunicandum citavit. Quod nempe Epi-
scopi aut Clerici iniquum percussorem aut
captivatorem excommunicans Canon nondum
esset, utpotè latus ab Innocentio secu-
ndo.

Rursum Acta Synodalia: Papa denique excom-
municavit illos, de quibus proclamationem fecerant
Compendienses Clerici, propter quorum injustitiam
illuc detulerant corpus Sancti Martyris Cornelii. Inju-
stitiam hanc exponit in litteris ad Alexandrum
secundum Pontificem S. Petrus Damiani: Tam
immanis pressuræ calamitas incumbit Ecclesiis, ut
tamquam Babylonicæ legionis acies circumfusa, &
Hierusalem cum suis civibus videatur obfessa. Sæcula-
res enim quilibet Ecclesiastica jura corrumpunt, salaria
subtrahunt, possessiones invadunt, & sic stipendia
pauperum velut hostium se reportare manubria gloriantur.
Ex isto igitur, tunc etiam per Gallias gra-
fante, pessimo more quidam facinorosi inva-
ferant bona Ecclesiæ Compendienses. Ejus
porrò Clerici fecerunt apud Leonem Papam,
quod à Stabulensis Cœnobii Monachis, Mal-
mendientis Cœnobium à Coloniensis Archie-
piscopi Commenda & servitute liberare fa-
tagentibus, factum fuisse apud Henricum

An. 937.

A. 1038.

Ep. 74.

Lib. 1.
Ep. 15.

An. 1071.

fol. 161.

An. 1098.

quartum Imperatorem refert ac laudat Lamber-
tus Schafnaburgensis: Fratres de Monasterio Sta-
bulensis, inuito consilio, & divina, ut fertur, reve-
latione, ossa Beati Remacli levant, Leodium dese-
runt, & Rege in celebri loco convivium agente, su-
per mensam ipsam apponunt, obsecrantes per Deum,
ut si minus istorum, saltem tanti Patris miserere-
tur, jam cum Christo regnantis, & de injuriis
suis quotidie ad tribunal æterni iudicis proclama-
tionem facientis, cui nisi sua restitueret, ultra ei
propter penuriam rerum necessariorum militaturo
non essent. Et quidem Monachos ac Sanctum
etiam Remaclum sprexit profanus Imperator:
Sed ecce mensa, cui superpositæ erant sacræ Reli-
quiæ, divina virtute confractæ corruit; Ministros
quoque Regis, haud observi nominis viros, crura &
pedes contrivit, qui paulò post exorata per inter-
cessionem Beati Remacli pietatè divina, ita pristina
restitutus est sospitatus, ut nec cicatrix quidem in
argumentum lesionis abolita relinqueretur. Tot
illuc & tanta miracula patravit Sanctus Remaclus,
ut conciliis Rex plenè concederet postulat. Et de
Abherone secundo Leodiensi Episcopo, à
Rainaldo Barri Comite detentum Bulloniense
oppidum repetente, scribit magnum Belgii
Chronicon: Albero castrum obsedit cum multa
Chæritone & peditum multitudine, plus tamen de
divino quàm humano confidens auxilio, & corpus
Sancti Lamberti ad obsidionis locum jussit deferri,
sic sperans quod inchoararet prosperari posse & accele-
rari. Etiam Rainaldus, cui tamen & Innocen-
tius secundus Pontifex, & Lotharius II. Imperator
favebant, miraculis compulsi fuit oppidum
Episcopo resignare. Eodem modo Schafnabur-
genses Monachos adversum Adelberti Comitis
injurias pugnasse habes apud Bertholdum Præby-
terum Constantientem. Plura sunt istiusmodi
exempla. Et ex isto more Sanctum suum Patro-
num Cornelium, uti potentissimum Advocatum,
secum ad Synodum detulerunt etiam Clerici
Compendienses.

Hac item in Synodo decretum est, quod scri-
bit Guilielmus Thorne, Cantuariensis apud San-
ctum Augustinum Monachus: Anno millesimo quin-
quagesimo sexto Leo Papa Simoniacam heresim in
Francia debellabat. Mittitur ad eum consensu Regis
& Regni Wulfricus Abbas, pro negotiis Regni &
Ecclesiæ Anglicanæ responsurus. Cujus responso Pa-
pa intelligens Anglos cæteris innocentiores, & An-
glicanæ Ecclesiæ profectui congratulans, inter alia
multa confirmabat, ut Archiepiscopus Cantuariensis
in Conciliis vel Synodis celebrandis assidere debeat
Pontifici Sanctæ Ruffinæ; Abbas verò Augusti-
niensis Abbati Montis Cassini. Ipse quoque Abbat
Wulfrico de Ecclesiæ suæ dilatazione & Sanctorum
ibidem quiescentium honore memoriam facienti, di-
ctus Apostolicus quod petebat libenter annuit &
benedixit. Errat hæc Acta anno post millesimum
quingagesimo sexto; lucidè enim spectant ad
præsentem Synodum. Inter alia, quæ Wulfrico
Abbati concessit Pontifex, postulatata fuit exem-
ptionis & plenæ libertatis confirmatio, de qua post
Sancti Lanfranci Episcopatum fuerunt quæstio-
nes interminabiles. Anglia, quod circa Simo-
niam fuerit cæteris Europæ gentibus innocentior,

debet piissimo suo Regi Eduardo, cujus sanctitas
& strumas sanavit, & multis curavit mira-
culis.

Quo autem tempore Abbates in generalibus
aut Provincialibus Synodis cœperint sedem ha-
bere & suffragium, est involuta quæstio, nec hu-
jus loci. Simile interim cum Augustiniensi Ab-
bate privilegium à Gregorio IV. datum fuisse et-
iam Fuldensi Monasterio, lucet ex ejus ad Raba-
num Maurum tunc Abbatem Diplomate: Conce-
dimus ut tam vos, quàm Successores vestri, ante om-
nes Abbates totius Galliæ seu Germaniæ Primateum
sedendi in omni loco, Conventuque, sive judiciali sen-
tentia, seu in omnibus Conciliis ac ordinibus, nostra
Apostolica auctoritate obtineatis. Exstat apud Jaco-
bum Gretzerum. Addit Lambertus Schafnabur-
gensis: Rex natalem Domini Goslarie celebravit. Ubi
ipsa die, dum ad vesperam sellæ Episcoporum locaren-
tur, inter Camerarios Heclonis Hildesbemensis Epi-
scopi, & Camerario Waderadi Fuldensis Abbatis, gravis
concertatio orta est. Et primo jurgis, deinde pugnis
res gesta est, citoque ad gladios prorupissent, nisi
Orthonis Ducis Boiariorum, qui causam Abbatis tue-
batur, auctoritas intercessisset. Causa verò talis erat.
Consuetudo erat in Regno per multos retro Majores
observata, ut semper in Conventu Episcoporum Ab-
bas Fuldensis Archiepiscopo Moguntino proximus assi-
deret. Sed Episcopus causabatur neminem sibi intra
Diocesim suam post Archiepiscopum debere præferri.
Quod ipsum pluribus referit in libro de confervan-
da Ecclesiæ unitate Venericus Episcopus Vercel-
lensis. Et de Sevino Senonenfi Archiepiscopo
scribit in Sancti Petri vivi Chronico Clarius Mo-
nachus: Sevino decrevit, ut Sancti Petri Abbas
in Conventu Abbatum vel Clericorum post Episco-
pum primus sedeat, & inter ceteros ejusdem Epi-
scopatus Abbates Primatum teneat. Ipse autem ta-
lem se exhibeat, ut dignus sit tali honore. Et breve
Sancti Dionysii præpè Parisios Chronicon: Con-
cessus est usus mitræ, & annuli, & sandaliorum,
Guilielmo Abbati Sancti Dionysii, & Successoribus
ejus, & prima sedes in dextero latere ante omnes
Archiepiscopos, & prima vox in sententiis. Et
de Notgero Leodiensi Episcopo habet Lobienfis
Monasterii Chronicon: Per Notgerum Episco-
pum nobis concessum, & à Joanne Papa confirma-
tum est, ut Lobiensem Ecclesiam inter omnes totius
Episcopatus Ecclesiæ post Matricem primæ sedis Ec-
clesiam Primatum habere concederent. Etiam Ab-
bati Sancti Albani fuisse ab Adriano quarto da-
tum primum ante quovis Abbates in generali Syn-
odo locum, ipsumque in Turonensi Alexandri
tertii Synodo assignatum Roberto Abbati per
Hyacinthum Sanctæ Mariæ in Cosmedia Car-
dinalium Diaconum affirmat, & graves inde
lites exponit in dicti Roberti vita Matthæus Pari-
sienfis. Et quidem non S. Augustini, sed S. Ed-
mundi Abbas præsertim se opposuit, ideoque
istius privilegium videatur non transivisse in usum.
Habemus plura ejusmodi privilegia, quæ ob na-
tas, ex ipsis turbas longa jam Ecclesiæ consuetudo
aboluit merito & circumscriptis. Porrò Cassi-
nensis Abbas erat tunc caput totius in Europæ
Monachismi, ideoque primum locum Leo Pon-
tifex illi merito confirmavit.

fol. 513.

A. 1063.

An. 999.

A. 1179.

An. 990.

CAPUT V.

Exponuntur aliquot circa hanc Synodum
quaestiones.

Quaestio prima est, quot sessiones habuerit
praesens Synodus? Simeon Monachus Du-
nelmenis affirmat fuisse sex: *Leo Papa Synodum
sex diebus celebravit. Quod ipsum scribit in Chroni-
conico abbreviationibus Radulphus de Diceto:
Leo Papa magnam Synodum Archiepiscoporum, Epi-
scoporum, & Abbatum Remis in Francia sex diebus
celebravit. At verò Synodaliū Actōrum Dige-
stor tres dumtaxat sessiones adducit, diserteque
affirmat sola trium dierum continuatione Synodum
fuisse celebratam. Respondeo tamen eos duci
posse in concordiam Digestor de solus Synodi,
Simeon ac Radulphus etiam de Sancti Remigii
translationis tempore possint loqui. Mutua
interim sunt Acta. Etenim de jam exposito Can-
tuarientis Ecclesiae & Augustiniensis Abbatis pri-
vilegio, nec non & de quibusdam aliis jam ad-
ductis nullam faciunt mentionem.*

Secunda quaestio est, quanta sit hujus Synodi
& ejus Canonum autoritas? Respondeo esse
magnam. Scribit enim laudatus Digestor: *Leo
Pontifex plurima ad Ecclesiasticam disciplinam,
quae in praefata Synodo tractaverat, iussit capitula-
tim digeri & inter orthodoxos Canones numerari. Et
in sua, qua Sancti Remigii festum erexit, ad
omnes Francigenas Epistola ipse Papa Leo: Plu-
rima ad utilitatem Christianae Religionis necessaria
statuendo confirmavimus, quae omnia Capitulis di-
gesta inter Canones haberi praecipimus, & postea in
omnibus Synodis, quas habuimus, id ipsum confir-
mavimus. Alias etenim in Germania atque Italia
Synodos celebravit idem Pontifex, adeoque
in istis omnibus confirmati Canones, non so-
lius Gallicanae, sed totius Latinae Ecclesiae ha-
bent auctoritatem. Hinc dicuntur Orthodoxi,
& totius mundi reverentia consecrati. Nec eis
desuit divinum testimonium. Etenim Gebui-
num Laudunensem Episcopum, & Hugonem
de Baina Castello, qui in Henrico Rege a Syno-
do ad bellum seducendo fuerant signiferi, ipso
Synodi anno infeliciter periisse affirmat Actōrum
Digestor, addens Hugonem a Synodo fuisse
excommunicatum, quod dimissa legitime uxori
pellicem superduxisset. Fuit unus ex illis, ad-
versum quos prodiit Canon duodecimus. Etiam
Gebuinum fuisse hic degradatum asserit in San-
cti Petri vivi Chronico Clarius Monachus: *Leo-
thericus Praeceptor Senonensis ordinatus est Antistes
Ecclesiae Laudunensis. Utique a praesenti Synodo.
Et hinc Synodaliū Actōrum Digestor scribit
Gebuinum fuisse vagum super terram, defun-
ctumque in terra aliena. Sic enim solent Episco-
pi degradati.**

Quaestio tertia est, an supra adducti & expo-
siti Canones sint pleni & integri? Respondeo
non esse. Sunt sola Canonum per Digestorem
fabricata compendia. Lucet ex decimo quarto:

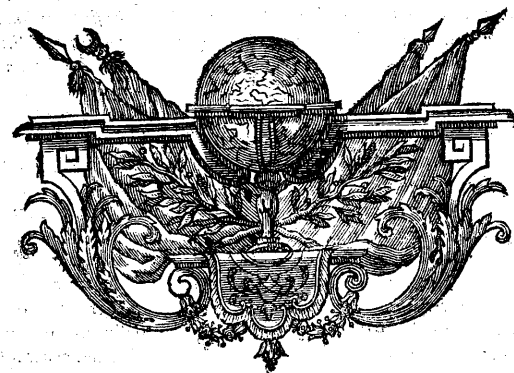
*Pari modo damnavit & Sodomitas. Uti Acta,
ita & Canones Digestor redegit in synopsis.
Et quidem in mutilam. Deest enim Canon,
aut certe pars Canonis adversum Episcopos &
Clericos venatores. Eum quidam existimant
praevallere non potuisse in Gallia, ideoque uti
inutilem a Digestore omissem. Verum Guiliel-
mus Normandiae Dux, dum Patruum suum Mal-
gerium Rothomagensis Archiepiscopum, uti
venatorem degradari postea curavit, haud du-
bie usus fuit hocce Canone, atque ita verius sit
illius a Digestore omissem causam a nobis ignorari.
Quidquid sit, eum in Moguntina Synodo fuisse
a Sancto Leone innovatum testatur antiqua per
Auctorem incognitum Historica Compilatio:
*Leo Papa nonus, & cum eo Henricus Imperator ter-
tius, cum quadraginta duobus Episcopis Concilium
magnum Moguntiae celebravit, constituens ne Mini-
stri Altaris vel Monachi canes aut aves ad venan-
dum sequantur, & ne temporalia lucra sectentur.*
Ipsam cum edito adversum usurarios Canone con-
jungit etiam Siffridus Presbyter, ideoque om-
nino videntur fuisse conjuncti. Hiac itē vi-
des Remenses hocce Canones in aliis hujus Papae
Synodis fuisse omnino confirmatos.*

Quaestio quarta est, an hac etiam in Synodo
Sanctus Leo instituerit festum Sancti Remigii?
Respondeo ita passim putari. Putatur id fecisse
post Synodum: Ita Sancto Remigio egisse gra-
tias de felici successu, & in perpetuam beneficii
memoriam erexisse annuam festivitatem. *Episto-
lam, inquit de discedente Remis Pontifice Di-
gestor, Sancti Remigii laude resertam direxit san-
ctae Ecclesiae filiis in Francia constitutis, qua decre-
vit apud eos haberi celebrem ipsius festivitatem, quae
recolitur Calendis Octobris. Hae sunt verba Epi-
stolae: Vestram admonere volumus Dilectionem, ut
sicut nos in Sancti Remigii obsequiis perpenditis gra-
tulari, ita & vos causa nostri amoris, maximeque
ex debito paterni honoris, solemnitatem ejus, quae
est Calendis Octobris, celebrem habeatis. Quia est
alius non est Apostolus, tamen vobis est: Nam primi-
tiae Apostolatus ejus vox estis in Domino. Civitatem,
in qua celebrata Synodus, honorare est antiquus
Patrum mos: hinc & Remos ista gracia Leo
Pontifex noluit privare. Respondeo tamen fe-
stum hoc, & in Ecclesiae Breviario, & in publi-
co populi cultu esse apud Francos longē anti-
quius, ideoque hic non institutum. Etenim in-
ter dies festos, quos solemniter etiam a populo
celebrari mandat habita sub Carolo Magno Mo-
guntina Synodus, etiam est festum Sancti Remigii.
Ipsam interim in suo Aquisgranensi, habito
sub Ludovici Pii Imperio, Conventu Franco-
rum Abbates, ac in suo Capitulari Herardus
Archiepiscopus Turonensis omittunt. Nempe
Moguntinum de populari festo Decretum non ad-
miserat omnis Francia, ideoque hic restituit Leo
nonus. An tunc receptum fuerit, ignoro. Cer-
tē antiquam, quam in litteris ad Lugdunensem
Ecclesiam laudat & servandam suadet Sanctus
Bernardus, de paucis solemnitatibus regulam
semper venerata est omnis Ecclesia Gallicana.*

Quaestio quinta est, an Leo nonus aliam Syno-
dum non celebraverit in Gallia? Respondeo
illum

illum postea in Gallias omnino fuisse reversum.
Lucidē id affirmat Chronicon Sancti Benigni
Divionensis: *Leone Papa ordinato, evocatus est
ab ipso Romae ad Concilium Dominus Lugdunensis
Archiepiscopus Halynardus. Ipso anno ipse Dominus
Papa perrexit Franciam, & Remis habuit Conci-
lium, ibique fuit praedictus Pater noster. Tertio
praedictus Papa habuit Concilium in urbe Roma,
quo adfuit praefatus Praesul, indeque iterum Gallias
properanti comes individuus exstitit. Veniens verò
ad civitatem Lingonas ordinavit ibi in praesentia
Papae Dominum Arduinum Episcopum pro Hugone,
qui fuerat ejectus. Et ad quinquagesimum istius
saeculi annum post laudatam priori anno nostram
Remensem Synodum scribit Hermannus Contra-
ctus: Ipso autumno Dominus Papa Synodum Vercellis
collegit, indeque Gallias & Episcopatum suum
Leucorum civitatem revisit. Et in Sancti Petri vivi
Chronico Clarius Monachus: *In hoc tempore
Papa Leo venit Lingonas civitatem, ubi ordinavit
Frotmundum Trecorum Pontificem, ibique obiit
Petrus Diaconus ejus, sepultusque est in Capitulo
Sancti Mammetis. Hic fuit Frotmundus secun-
dus, proximus Successor Mainardi, anno el-**

pso confirmati in Archiepiscopum Senonensem.
Illum, quod Senonensis ejus Metropolitae abes-
set, essetque extra suam Provinciam, Papa
consecravit propriis manibus, Arduinum verò
Lingonensem, jus Metropoliticum contristare
nolens, permisit praesentibus manibus Halynardi
Lugdunensis. Hae anno praesentis saeculi qua-
dragesimo nono in primo Pontificis adventu
fuisse facta labuntur in Trecentium Episcoporum
Catalogo fratres Sammartani. Quis enim nesciat
Petrum Cardinalem in secundo dumtaxat adven-
tu fuisse defunctum? Primus item adventus non
fuit per civitatem Lingonensem. Illum anno
quinquagesimo adscribit Hermannus Contractus,
rectius anno quinquagesimo primo breve Sancti
Dionysii Chronicon. Cur in Gallias Pontifex
redierit, distincte nescio: Nullam scio tunc ab
illo factam Synodum. Tullensis Ecclesiae Prae-
saturam factus Papa non deposuit, sed ejus pro-
prias & Cardinalis permansit Episcopus, ideo-
que ob ejus praesertim necessitates videretur in Gal-
liam fuisse reversus. Et hoc insinuat Chronicon
Sancti Benigni: *Dominus Papa Gallias, & Epi-
scopatum suum Leucorum civitatem revisit.*

SANCTI LEONIS NONI PRIMUM ROMANUM CONCILIUM.

H XPOSITA jam Remensis non est prima Sancti Leonis Synodus, Duas priores edicit Hermannus Contractus: Leo Papa in hebdomada post Albas Synodum cum Episcopis Italiae Romae celebravit. Idem in hebdomada Pentecostes aliam Synodum Papae congregavit, indeque per montem Jovis cum plurimis Romanorum in Cisalpinas partes devenit. Facta haec dicit anno istius saeculi quadragesimo nono. Romanam Synodum laudat etiam Sancti Benigni Chronicon, dicens ad ipsam convocatos fuisse & Gallicanos Episcopos, ad pertractandum ibi de statu & correctione sanctae Ecclesiae. Palmaria ejus Decreta & Acta edicit Sanctus Petrus Damiani in libro gratissimo ad Henricum Archiepiscopum Ravennatem: Quis nesciat usque ad Henrici tertii clementissimi Regis Imperium, Praesulatumque reverendae memoriae Clementis Papae secundi, istiusque beatissimi Leonis noni Apostolici, quo nunc videlicet Praesule sancta se gubernari gratulatur Ecclesia, per Occidentalia Regna virus Simoniacae Haereseos lethaliter ebullisse, ita ut quod passim fiebat licenter admissum, ultiorum animadversioni nequaquam duceretur obnoxium, & quod erat omnibus consentaneum, pro regula tenebatur tamquam legali sanctione decretum. Et infra: Otiosum esse non credimus, si quid super hoc negotio venerabilis Leo Papa statuerit, exponamus. Nam cum omnes Simoniacorum ordinationes Synodalis vigoris auctoritate cassasset, protinus à Romanorum multitudine sacerdotum magne seditionis tumultus exortus est, ita ut non solum ab ipsis, sed à plerisque diceretur Episcopis, omnes penè Basilicas Sacerdotalibus Officiis destitutas, & praecipue Missarum solemniam ad subversionem Christianae Religionis, & desperationem omnium circumquaque Fidelium funditus omittenda. Quid plura? Post longa saepe hinc inde disputationum volumina tandem suggestum est, reverendae memoriae nuper ejusdem sedis Episcopum decrevisse Clementem, ut quicumque à Simoniaco consecratus esset, in ipso ordinationis suae tempore non ignorans Simoniacum, cui se obtulerat consecran-

dum, quadraginta dierum poenitentiam ageret, & sic in accepti ordinis officio ministraret. Quam nimirum sententiam protinus venerabilis Leo ratam percensuit, & sub hujusmodi poenitentia omnes in acceptis officiis de cetero perseverare mandavit. Nam & nonnullos hodie conspicias, qui dum à talibus per diversos gradus fuerant ordinati, ab eodem Summo Pontifice ad Episcopatus apicem sunt provedi. Et in operis praefatione: De iis, qui gratis sunt à Simoniacis consecrati, quanta jam per triennium in tribus Romanis Conciliis fuerit disceptatio, quamque perplexa & confusa dubitatio, & in iis partibus quotidie ventiletur, Sanctitatem vestram latuisse non arbitror, praesertim cum, crescente fluctuationis ambiguo, eatenus sit processum, ut nonnullos consecratos Episcopos ab illis ordinatos Clericos denud consecrasse. Ait se à multis Episcopis aliquos de isto dubio Commentarios fuisse rogatum, & prosequitur: Cum mihi recurreret in memoriam, quia venerabilis Papa Leo in postrema Synodo omnes Episcopos ex divina obtestatione rogaverit, quatenus Dei misericordiam in commune deposcerent, ut quid super hoc scrupuloso negotio decernendum esset nutantibus revelaret, ejus me arbitratus sum obsecundare prorsus imperio, si vel orando vel scribendo tam difficilem nodum de Ecclesia solvere, superna illucescente gratia, potuissem. Scriptum est hoc opusculum anno post millesimum quinquagesimo secundo, ideoque tres Romanae per ipsum laudatæ Synodi sunt omnino Leonis noni.

Simoniacam, etiam quo ad sacros Ordines, Haeresim usque ad Henrici tertii Imperatoris tempora fuisse grassatam in Latina Ecclesia, & paucos hinc inde dumtaxat Clericos & Monachos ab ipsa mansisse mundos, est supra ostensum. Idololatrias, aliisque cunctis in persecutione lapsis Christianae reconciliationis sacramentalem pacem, etiam in vita extremo, negavit olim Ecclesia, verum ob nimiam sub Gallo, Volusiano, ac Decio Imperatoribus lapsorum multitudinem, ne quasi plenè viduaretur Ecclesia, varias ipsorum classes distinguere cepit Sanctus Cyprianus, & mitioribus dare sub certis conditionibus gratiam pacis. Ex eodem principio

pio ob plenum, quos omnes à Clero ad Laicos quasi indispensabiliter proscripserat, Simoniacis Occidentem, ne ubique clauderentur Ecclesiae, triplicem ipsorum speciem distinguit in sua Synodo Clemens secundus: Simoniacos Simoniacè à Simoniacis ordinatos, Simoniacos Simoniacè à non Simoniacis ordinatos, & non Simoniacos non Simoniacè ordinatos à Simoniacis. Et haec tertia species etiam est duplex. Quandoque enim quis mundus per ignorantiam, quandoque vitii conscius permittit se à Simoniaco consecrari. Praecipua difficultas fuit de hisce posterioribus. Laudatus Clemens utrorumque probavit & ratum habuit, ac dispensatorie ad executionem admisit ordinem, posterioribus tamen, qui scientes se permisissent consecrari à Simoniaco, imponens poenitentiam quadraginta dierum. Erat non modica gratia, ideoque tamquam antiqua disciplina dissipatoria paruit multorum oblocutionibus. Eam aliqui Episcopi fuerunt adeo averfati, ut quasilibet Simoniacas etiam tertiae classis ordinationes ducerent substantialiter irritas, exsufflarent, atque iterarent. Ex ipsis fuisse videtur etiam noster Papa Leo, utpote de quo in opusculo de sua apud Mediolanum Legatione scribat laudatus Petrus Damiani: Nostra memoriae nonus Leo Papa plerosque Simoniacos & malè promotos tamquam noviter ordinavit. Notandæ tamen sunt voces, Plerosque Simoniacos: Vox enim, Plerosque importat discretionem. Et tertiae Classis ordinati non sunt veraciter Simoniaci, sed Simoniacorum dumtaxat communione maculati. Hinc solas duas priores Classes videtur Leo reordinasse. Quidquid fit, in tertia etiam Classe reordinationem propendit in praesenti Synodo, recedendum duxit à facta per Clementem secundum gratia, & penitus omnes Simoniacorum ordinationes cassandas. Verum Domini Cardinales, & plures Episcopi intercesserunt, asserentes hac via omnes cuncto suo clero viduandas, adeoque & claudendas Ecclesias, & provocantes ad laudatum Decretum Clementis secundi, Praedecessoris auctoritatem defendendo coegerunt resistere Leonem, de Simoniacorum ordinationibus liberas disputationes admittere, & idem cum Clemente tandem definire.

Imò non definivit, sed est dumtaxat interlocutus. Reordinatores enim adeo bene coloratis argumentis fucabant errorem, ut quasi inter mallem & incudem haereret Pontifex, ideoque publicas toti Ecclesiae preces indiceret, divini in tanto obscuro ac perplexo luminis expositulatrice. Erat quaestio de sola tertia Simoniacorum classe: de solis non Simoniacis, licet scienter, gratis tamen, seu non Simoniacè per Simoniacos Episcopos ordinatis. Eos utraque pars consentiebat in gradu suo dispensatorie suffitendos: verum una per solum poenitentiam, altera per reordinationem. De duabus prioribus ac scordioribus Simoniacorum classibus erant concordēs: utraque pars ipsos censuit perpetuo rejiciendos ad sortem Laicam, ideoque de substantia illi similium ordinationum valore non fuit scrupulosius disquirendum. Et nulla tunc Synodus, nullus Pontifex hoc vel istud definivit.

Eas quidem ordinationes dixerunt cassas, irritas, nullas. Verum voces istae sunt æquivocæ, & tam solius executionis quam substantia vacuitatem important. Et quo in sensu acciperentur à Synodis tunc, aut Pontificibus, nullibi scio decisum. Et quoniam non solum communes Episcopi, sed & ipsi Romani Pontifices ac ipsorum Legati dictas Simoniacorum ordinationes exsufflarunt & iterarunt, dudum unicuique permittum fuit in suo sensu abundare.

Et hinc solum praesens Clementis secundi ac Leonis noni Decretum defendit Sanctus Petrus Damiani: acriter & merito. Etenim Arianos, Novatianenses, Apollinaristas, Eunomianos, Donatistas, Nestorianos, aliosque Schismaticos atque Haereticos in suis etiam haereticè ibidem susceptis gradibus semper suscepit Ecclesia, ideoque non Simoniacos, licet scienter, tamen non Simoniacè à Simoniacis ordinatos censuit ista gratia esse longè digniores. Simoniacam lepram usque ad Leonis noni tempora ait fuisse universale crimen, imò pro crimine non reputatam in Latina Ecclesia, & adjungit: Quid ergo commisit, quid peccavit, qui Matrem suam Ecclesiam, in qua ex aqua & Spiritu Sancto renatus est, simpliciter adiit, atque ubi Baptismum, illic etiam gratiam consecrationis accepit? Suum quippe non erat, ut de consecraturis se persona disputare debuerit, propterea quem apud Ecclesiam suam praesidere in Episcopali Cathedra reperit, ab eo ad ordinem promoveri integrum duxit. Quid enim faceret, cui & nomen dare in professione sacrae militæ necessitas imminerebat, & migrare tamen ad aliena Diocesis Episcopum non licebat? Simoniacas tertiae classis ordinationes affirmat non in Schismate aut Haeresi, sed in Catholica Ecclesia acceptas, & quidem ab Episcopo, cujus uti Baptisma, ita consecratrix manus judicari non poterat ut refutari. Gregorii enim septimi, qui Simoniaci Episcopi aut Presbyteri divina Officia recipi vetuit, Canon necdum extabat: Ista ordinationes asserit acceptas per eam & simplicem obedientiam, in ipsis nullum esse suscipientis crimen, ideoque nullatenus cassandas. Quod ipsum insigniter confirmat per trigesimalum Apostolicum Canonem: Si quis Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejectatur & ipse, & Ordinator ejus. Damnantur solæ prima & secunda Simoniacæ ordinationis classes, ideoque affirmat Canonem non debere ad tertiam extendi.

Urget & varias reordinationum ac reordinantium excessus atque absurditates: Ut omnia illis consecrati provenire confusa, hoc etiam adversus Canones agunt, quia cunctos simul gradus in re consecratione suscipiunt. Unde cum de quodam mihi noto, quia nuper consecratus fuerit, comperissem, fateor, exhorui facinus, Quid plura? Taadem conveni hominem. Numquid, inquam, jam in te erat aliquid ex his gradibus, quos nuper ab Episcopo suscepisti? Nihil prorsus, ait: Ut quid enim acciperem, si me habere constaret? Et adjeci: Ergo Laico nihil distabas, imò Laicus prorsus eras. Etiam, inquit, purus profectò Laicus, usque ad de Clerico nihil habuerim. Sed si Laicus, inquam, ipso

Cap. 27.

An. 1146.

Cap. 29.

Cap. 27.

Cap. 35.

Cap. 33.

die, quo Latus est, ad Sacerdotii jura proruperit, tuo quoque judicio sit Neophytus, ac proinde procul dubio deponendus. Ad hæc ille confusus obmutuit, & conclusionis necessitatem, quia labefactare non potuit, tacendo firmavit. Illud quoque non levioris videtur esse vesaniæ, quia Reconsecratores novi non præfixa Canonibus jejunia curant, non Sabbatha conferendis sacris Officiis dedicata conservant, sed quocumque mense vel feria munus inordinatæ ordinationis indifferenter usurpant, tanquam prima consecratio hanc secundæ consecrationi licentiam præbeat, ut confusi ordinibus, utpote simul datis, etiam temporum statuta conservent, & hoc in reconsecratione sit licitum, quod ipsi etiam in consecratione omnimodis testantur absurdum. Ex hisce manifestis prævaricationibus Reordinationes non duci divino Spiritu, ideoque reordinationes esse sacrilega attentata non malè credidit Sanctus Petrus Damiani.

Lib. 4.
Ep. 3.

Aliud hujus Synodi Decretum laudat idem Petrus in litteris ad Cunibertum Episcopum Taurinensem: In plenaria planè Synodo Sanctæ memoriæ Leo Papa constituit, ut quæcumque damnabiles feminæ intra Romana mœnia reperirentur Presbyteris prostituta, ex tunc & deinceps Lateranensi Palatio adjudicarentur Ancillæ. Quod videlicet salutare statutum, æquitatis justitiæque plenissimum, nos etiam per omnes Ecclesias propagandum esse decernimus, quatenus percepto prius Apostolicæ Sedis Edicto, unusquisque Episcopus Ecclesiæ suæ vindicet famulas, quas in sua Parochia deprehenderit sacrilega Presbyteris conjunctione prostratas. Æquitatis scilicet jure, ut quæ sacris Altaribus rapuisse servorum Dei convincuntur obsequium, ipsæ hoc saltem Episcopo per diminuti sui capitis suppleant famulatum. Decreta hæc fuisse anno post millesimum quadagesimo nono, adeoque in prima Leonis Romana Synodo, disertè testatur Hermannus Contractus.

Eadem igitur in Synodo statutum videtur, quod laudat antiqua incogniti Auctoris Historica compilatio: Leo Papa constituit, ut juxta Ecclesias fiant Clausura ad disciplinam servandam. Suo loco laudatum Sancti Rigoberti Remensis Archiepiscopi institutum homo Gallus è Gallia tra-

duxit, aut potius reduxit in Italiam, per ipsum conatus reparare Clericalem continentiam, ac deinceps custodire. Hujus vigore Decreti Sanctus Petrus Damiani regularem Claustrum vitam multis imposuit Cathedralibus Italiæ Ecclesiis, conditam olim ab Aquigranensi per Ludovicum Pium Imperatorem Synodo regulam cessare fecit ob enumeratos suo loco nevos, & cunctis regularibus Clericis tradidit Regulam Sancti Augustini. Ex eodem Decreto Alexander secundus Regulares Clericos Basilicæ Lateranensi præfecit, atque instituit Sanctissimam ac doctissimam Lateranensem Congregationem, è cujus solo principali Monasterio Romana Ecclesia accepit Honorium secundum, Innocentium secundum, Lucium secundum, Alexandrum tertium, Honorium tertium, variumque Cardinales. Quod quomodo post varias fortunam ad sæculares Clericos tandem redierit, videre possis apud Onuphrium Paninum in opere de septem Basilicis Romanæ urbis.

Porro Leonis noni de Romanorum Clericorum uxoribus in Lateranensis Ecclesiæ servitutum tradendis Decretum fuisse postea ad omnes Ecclesias extensum non lego. Petrus Damiani nequit extensionem imperare. Omittere tamen nolim Stephani noni Pontificis de ista re statutum: Cum Papa Stephanus, qui zeli Phinees emulabatur ardorem, omnes Clericos Romæ, qui post interdictum Papæ Leonis incontinentes existerant, de Conventu Clericorum & Choro Ecclesiæ præcepisset exire, ut quamquam relictis feminis per penitentiam lamenta se corrigerent, tamen quia sancto viro inobediens fuerant, & de Sacrario ad tempus exirent, & celebrandæ Missæ licentiam de cetero non sperarent, juxta Canonicam beatæ Cæciliæ Transyberim constitutam Presbyter habitabat, qui nec feminam ullo modo acquirere abjicere, nec unquam poterat hæc statuta nisi vana prorsus & frivola judicare. Quadam itaque die, dum incolumis, vegetus, & robustus existeret, vespertinis horis ad quiescendum in lecto se composuit. Ait ipsum fuisse subito extinctum, & sepultura asini ex suo iussu sepultum. Proinde & Leonis & Stephani Decreta erant pro solis Clericis Romanis.

Lib. 4.
Epist. 3.

S. LEONIS NONI

CONCILIUM

PAPIENSE.

Quid in Papiensi Synodo decretum fuerit, ignoramus. Eam enim laudari lego à solo Hermanno Contracto. Haud dubiè Romana decreta fuerint illic innovata, & ad Lombardiæ ac vicinarum Regionum E-

piscopos & Clericos extensa. Præsertim ad Mediolanenses, quos non solum Simonia & incontinentia, sed & Schismatica adversus Apostolicam Sedem contumacia laborasse, expertus etiam postea fuit Sanctus Petrus Damiani, Nicolai secundi Pontificis Legatus, adversus quem, quod sese in medio,

medio, Collegam suum Anselmum Lucensem Episcopum à dextris, Guidonem Archiepiscopum collocaret à sinistris, factione Clericorum repente in populo murmur exortum fuit, non debere Ambrosianam Ecclesiam Romanis legibus subjacere, nullumque judicandi vel disponendi jus Romano Pontifici in illa sede competere. Nimis indignum, inquebant, ut quæ sub progenitoribus nostris semper existit libera, ad nostræ confusiois opprobrium nunc alteri, quod absit, Ecclesiæ sit subiecta. Eandem Mediolanensis Ecclesiæ contumaciam notant etiam in litteris ad Guillelmum Papiensem Episcopum Gregorius septimus, & in litteris ad ipsos Mediolanenses Sanctus Bernardus. Italia olim & quo ad Civilem & quo ad Ecclesiasticam administrationem divisa fuit in duas Dioceses, Urbicariam & Italicam: Illius Dominus Papa, hujus caput & Metropoli erat Episcopus Mediolanensis. Et hinc in litteris ad Solitarios scribit Sanctus Athanasius: Dionysius Episcopus Mediolani, quod est Italiæ Metropolis. Hinc item alia Romæ, alia erat Italiæ Synodus, alique hinc inde ritus & mores, adeo ut quibusdam, quempiam Romanum in Baptismo ritum suæ Ecclesiæ impo-

Lib. 1.
Ep. 12.

nere volentibus, responderit in libris de Sacramentis Sanctus Ambrosius: In omnibus cupio sequi Romanam Ecclesiam, sed tamen & nos homines sensum habemus, ideoque quod alibi rectius servatur, & nos rectè custodimus. Ex his ergo principiis Mediolanenses Clerici prætendebant exemplarem à Romana Synodo & Patriarchico jugo Autocephaliam, ideoque ejus novo adversus Simoniam & Clericales nuptias decreta blaterabant ad se non pertinere. Eadem forsitan de causâ Romanam Leonis Synodum accedere detrectarant Longobardorum Episcopi, ideoque ad ipsos descendere compulsus fuit Pontifex, & quidem non in Mediolanensi Metropoli, sed in Papiensi Civitate agere Synodum, utpote à perduellibus metuens istas contumelias, quas postmodum pertulit Nicolai secundi Legatus Petrus Damiani. Papiensis civitas, licet intra Italiam ac Longobardiam, semper tamen spectavit immediatè ad curam & Synodum Metropolitæ Romani. Quidquid sit, parum apud Mediolanenses profecit hæc Synodus. Lucet ex laudata legatione Petri Damiani.

Li. 3. c. 1

S. LEONIS NONI

CONCILIUM

MOGUNTINUM.

Tertia Sancti Leonis Synodus fuit jam exposita Remensis, quarta fuit Moguntina. Ita lucidè affirmant Sancti Benigni Chronicon, Hermannus Contractus, & Chronicon Ecclesiæ Augustensis. Eam affirmant celebratam anno itius sæculi quadagesimo nono, adeoque omnes jam dictæ laudat eisdem anni. Eandem Synodum laudat Chronicon Monasterii Laurishamensis: Leo Papa Moguntia Synodo habitata, multa de Ecclesiasticis sanctionibus disposuit. Confirmavit enim illic Canones Remenses. Et Lambertus Schafnaburgensis: Leo Papa propter componendum statum Ecclesiarum, & pacem Gallis reddendam, Roma egressus, Moguntia Synodum celebravit, presidente Imperatore cum quadraginta duobus Episcopis. Ubi Sibicho Spirensis Episcopus de criminibus, quibus accusabatur, sacra communione se purgavit. Et Dux Godefridus, interveniu Papæ & Principum, gratiam Imperatoris obtinuit. Et in Hirgauzientis Monasterii Chronico Abbas Trithemius: Beatissimus Papa Leo ad Moguntiam cum suis tandem pervenit, ubi Synodum presente Imperatore cum quadraginta duobus Episcopis, & multis Abbatibus & Clericis celebravit, & multa pro utilitate Ecclesiastica constituit. In hac Synodo Sibicho Spirensis Episcopus de criminibus, quibus accusabatur, sacra se communione purgavit.

A. 1050.

Hic Sanctissimus Papa acta Synodo Aquigranum descendit, ibi Imperatorem expeditionem agentem contra Balduinum Comitem Flandriæ, quousque verteretur, expectavit. Ille Sanctissimus Papa Leo nonus multa in Germania bona fecit, Ecclesias, Capellas, & Altaria in diversis locis absque numero propria in persona consecravit, & quod Pontifici plures hodie facere erubescunt, ad quod tamen obligati sunt ratione officii, summus Pontifex non obligatus facere non desepxit. Notat Germaniæ Episcopos, qui laicis suorum temporalium Principatum curis implicati omne Pontificale officium agunt per Vicarium Episcopum, adeoque de ipso quasi erubescunt. Et Romano Episcopo comparati quid sunt nisi Pontificuli? Et Adamus Bremensis: Habita est generalis Synodus apud Moguntiam, presidente Domino Apostolico Leone, & Imperatore Henrico, cum Episcopis Bardone Moguntinensi, Eborardo Trevirensi, Hermanno Colonensi, Adelberto Hamburgensi, Engilbardo Magdeburgensi, cæterisque Provinciarum Sacerdotibus. Eo in Concilio quidam Spirensis Episcopus Sibicho, cui crimen adulterii intendebatur, examinatione sacrificii purgatus est. Præterea multa ibidem sancta sunt ad utilitatem Ecclesiæ, præ quibus Simoniaca Hæresis, & nefanda Sacerdotum conjugia holographa Synodi manus perpetuè damnata sunt. Quod videns Dominus noster

Lib. 3.
c. 21.

noſter Archiepiſcopus non tacuiſſe probatur. De mulieribus ſtatuit eandem ſententiam, quam deceſſor ejus memorabilis Alibrandus, & antea Libentius inchoaverunt, ut ſcilicet ferent extra Synagogam & civitatem, ne maleſuada pellicum vicinia caſos violaret obtutus. Libentius ille eſt Libentius ſecundus, Libentii primi ex fratre nepos, homo Italus, Brementis ſimul & Hamburgeniſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, de quo in Eccleſiaſtica Saxonizæ L. 4. C. 1. Hiftoria Albertus Crantzius: *Vir ſimplex ac reſtius, & timens Deum, qui incontinentiam Clerici, jam paulò ſerpentem liberius, acriter caſtigavit. Nam mulieres, quæ ſe aperto jam ſcelere fratribus conjuxerant, juſſit foras ejici, & in villis cuſtodizæ mancipari. Ceſſavitque hic morbus uſque ad incenſionem Clauſtri Brementis ſub Bezelino Suceſſore ejus. Bezelinus eſt idem qui Alibrandus, Libentii poſt Hermannum ſucceſſor, ſub quo Clericale clauſtrum à peſſimo Clerico Edone fuiſſe incenſum offendit idem Crantzius, & adjungit: *Sanè ex illo tempore fratribus, qui antea Canones exiverant, extra clauſtrum vagantibus, Regula Sanctorum Patrum per multa priùs ſecula ſtudioſè conſervata, primò negligentius cõpiti haberi, deinò funditus abjeſta conſenuit. Hinc Alibrandi ſeu Bezelini proximus Suceſſor Adelbertus ipſam unà cum Clauſtro reſtitui gaviſus eſt, & cooperatus in præſenti Synodo, ejuſque Decretum fuit ſtrenuè executus. Nec caruit mercede. Adelbertus enim, inquit in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus, *vir magnificus, & præpotens in Regno, cum fortiffimum Henricum Caſarem, nec non & Papam Leonem haberet propitiis, atque voluntati ſuz per omnia conſentaneos, in omnibus Borealibus Regnis, Dacie ſcilicet, Suediæ & Nortvechiæ, fundus eſt authoritate Archiepiſcopali, & Legationis Apoſtolice Miniſterio. Nec his contentus, Patriarchatus honorem aſſequi voluit, eo ſcilicet ordine, ut intra terminos ſuz Parochiæ, duodecim ſtatueret Episcopatus. Plures ſibi ſubjici Archiepiſcopos, & ipſorum eſſe Primas voluit. Rei ſucceſſum ediderunt memorati Crantzius & Hemboldus. Ex his interim vides primos, qui graſſantem tunc Clericorum incontinentiam cõeperunt compeſcere & perfequi, non fuiſſe Pontifices Romanos. Item vides Leonis noſtri pro ſola Romana Eccleſia adverſus eandem ſcabiem Decreta, non ſolum à Gregorio ſeptimo, ſed & ab ipſo Leone ad alias Eccleſias omninò fuiſſe extenſa. Verùm quaſi fine fructu. Adeò enim apud Mediolanenſem Eccleſiam non profecit laudata Papienſis Synodus, ut etiam Nicolai ſecundi Legatus Sanctus Petrus Damiani ſolam illic Simoniam abjurari exegerit, incontinentiam verò culpam quidem, ſed à vindicta diſſimularit. Gregorio ſeptimo ſervabatur hic triumphus.***

Porro reos per Sacro-ſanctam Euchariftiam aut Sacrificium purgari eſt Eccleſiæ mos admodum antiquus. Etenim de Episcopis in Ariminenſi Synodo per Arianos circumſcriptis in voces doſoſas, & de ipſarum Hæreſi ſefe expurgantibus, ſcribit in libro adverſum Luciferianos Sanctus Hieronymus: *Conſtabatur Corpus Domini, & quidquid in Eccleſia. Sanctum eſt, ſe nihil mali*

in ſua fide ſuſpicatos. Et de Eulalio Comite, trucidatæ Matris ſuſpecto, & inauditum ſe excommunicari lamentante, ſcribit in Francorum Hiftoria Sanctus Gregorius Episcopos Turonenſis: *Cauſinus Alvernoniſis civitatis Episcopos permittit eum cum cæteris Miſſarum ſpectare ſolemnia. Verùm ubi ad communicandum ventum eſt, & Eulalius ad Altarium acceſſiſſet, ait Episcopos: Rumor Populi parricidam te eſſe proclamavit. Ego verò, utrum perpetraveris hoc ſcelus, an non, ignoro. Idcirco in Dei hoc ſtatu judicio. Tu verò, ſi idoneus es, ut aſeris, accede propitiis, & ſume tibi Euchariftiæ particulam, atque impone ori tuo. Erit enim Deus inſpector tuæ conſcientiæ. At ille accepta Euchariftia, communicans abſceſſit. Et Lotharium Lotharingiæ Regem, quod de adulterino cum Waldrada pellice concubitu per ſumptum de Adriani ſecundi Pontificis manu Euchariftiam mendaciter ſe purgaſſe malè periſſe cum omni ſuo exercitu ſcribit Regino Abbas, Marianus Scotus, & Sigebertus Gemblaceniſis. Et de Frederico Moguntino Archiepiſcopo, læſæ Majeſtatis apud Othonem primum Imperatorem ſuſpecto, laudatus Regino pergit: *Fredericus Archiepiſcopus quia conſpirationis participis videbatur, publica ſe examinatione, perceptione Corporis & Sanguinis Domini, coram Populo in Eccleſia purgavit. Et ſub Adriano ſecundo celebrata Wormatienſis Synodus ſtatuit: Si Episcopos aut Presbytero cauſa criminalis, hoc eſt, homicidium, adulterium, furium, & maleficium imputatum fuerit, in ſingulis Miſſam celebrare, & Secretam publicè dicere, & communicare debet, & de ſingulis ſibi imputatis innocentes redde. Quod ſi non fecerit, quinquennio à liminibus Eccleſiæ extraneus habeatur, ſicut antiqui Canones inſtituerunt. Et inſtrà: *Sæpè contigit, ut in Monafteriis furta perpetrentur, & qui hæc committunt ignorentur. Idcirco ſtatuumus, ut quando fratres ipſi de talibus ſe expurgare debeant, Miſſa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipſe Abbas præceperit, præſentibus fratribus, & ſic in ultima Miſſæ celebratione pro expurgatione ſua Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti percipiant, quatenus ita inde innocentes ſe eſſe oſendant. Et Canuti Anglorum Regis apud Joannem Bromptonum lex: *Si contingat Sacerdotem regulariter viventem aliqua criminum compellatione pulſari, Miſſam celebret, ac ſancta communione ſe purget. Solus ſolum, ſi compellatio ſimplex ſit, in triplici calumnia cum duobus ſui Ordinis. Duriorem probationem imponit Regularibus Diaconis, ac etiam Plebeis, ſeu Sacularibus extra Clauſtrum Sacerdotibus. Et pergit: *Si quis Altari Miniſtrantium accuſetur, & amicis deſtitutus ſit, cum Sacramentales non habeat, vadat ad iudicium, quod Anglicè dicitur Corſned, & fiat ſicut Deus velit, niſi per Sanctum Domini Corpus permittatur ut ſe purget. Quid porro ſit Corſned exponit in ſuo Gloſario Guilielmus Somnerus: *Anglo-Saxonibus erat in more poſitum, panem certis quibusdam diſtinctis ſententiis conſecratum reo guſtandum offerre. Habebant enim penitus inſultu opinionem, non poſſe quemquam mali conſcium hoc modo dedicatum panem gutture. Offam iudicialem dixere. Earundem legum ex Anglico in******

Latinum translator Guilielmus Lombardus vertit: *Panem execratione devotum, panem certis verbis devotum, panem conjuratum. Erat vulgaris purgationis ſpecies, quarum omnium Elementa, uti apud Hebræos aqua Zelotypiæ, conſueſſe olim partim benedictionibus, partim exorcifmis parari, ſcribit in libris de Lotharii Regis divortio Hincmarus Metropolita Remenſis. Euchariftia igitur purgari ſolas, de quarum firma in tantum Sacramentum fide ac reverentia nullus eſſet metus aut periculum, eminentes & notas perſonas permittebat tunc Anglicana Eccleſia, reliquos adſtringebat ad Dei iudicium per Panem conjuratum. Eccleſiæ enim precibus & exorcifmis cooperatur divina Majeſtas, panemque iſtum mendaciter fumentes ſolebant diſrumpi. Ejuſdem mentis fuit Robertus Francorum Rex in Epitome Helgaldi Monachi Floriacenſis: *Præſuli cuidam, Leotherico Senonenſi Archiepiſcopo, querenti pro quibusdam cauſis probationem in Corpore Domini noſtri Jeſu Chriſti, indignè tulit Rex amator bonitatis, & ſcripſit plenam indignationis Epistolam in hæc verba: Cum ſit tibi nomen ſcientiæ, & non luceat in te lumen ſapientiæ, miror qua ratione quaſeris pro tuis iniquiſſimis Impetiis, & pro inſeſtato odio, quod erga Dei ſervos habes examinationem in Corpore, & Sanguine Domini. Et cum hoc ſit, quod à Sacerdote dicitur; Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit tibi ſalus animæ & corporis, cur tu temerario & polluto ore dicas, Si dignus es accipere, cum ſit nullus qui habeatur dignus? Videtur Rex ſupremum Eccleſiæ Sacramentum vario indignæ ſumptionis periculo noluiſſe exponi. Forſan tamen corripuerit ſolos Leotherici exceſſus. Quomodo damnaret morem vetuſtiſſimum Gallicanæ Eccleſiæ?**

Aliud enim hujus probationis inſigne exemplum habemus in Gerſedo Monacho ac Diacono Monafterii Flaviniacenſis. Adalgarium Auguſtodunenſem Episcopum ferebatur veneno occidiſſe. Verùm nullus erat firmus accuſator, peſſima interim fama omnem Regionem affligebat. Quare Lugdunenſis Metropolita Aurelianus illum diſcuſſum priùs Synodaliter, & de tanti Sacramenti reverentia horrendè adjuratum, tandem admittit, & ad Eucharifticam coegit in plena ſuz Provinciæ Synodo expurgationem: *Quod omnibus uſquequaque ſatis fuit. Gualo Auguſtodunenſis Episcopos coram omni Populo celebravit Miſſarum ſolemnia, Et tunc ſupraſtatum præmonuit virum, ut ſicut ſibi ipſi conſcientia dicitaret, ad Sacra ſumenda, aut etiam refugienda, quoquo vellet modo, ſe ipſum præſerret. Qui in nullo hæſitans, Deum ſibi, & ipſum, quod percepturus erat, redemptionis pretium in teſtimonium & iudicium invocans, fidiffimè omnibus in proſpectu poſitis, quæ ſuprà fuerant præfixa votis omnibus peregit. Ita fuit omni ſuſpicionem liberatus. Exſtant Acta apud Jacobum Sirmundum in tertia parte Gallicarum Synodorum. Et in Hiftoria ſua ſcribit Glaber Rudolphus: *Exſtitit quidam noſtro tempore in Clericali habitu, dum jure culparetur quodam crimine, contigit ut ſumeret audacter iudicio examinationis donum Euchariftiæ, Galicis videlicet Sanguinis Chriſti, Cui proſinus per**

medium umbilici egredi viſa eſt pars candidiſſima, quam ſumpſerat, ejuſdem ſacrificii, dans procul dubio evidens indicium reatus ſe indignè percipientis. Illicò verò conſtans quod priùs negaverat, dignè poenituit. Et de Juditha Bavariz Ducifa, & Abrahamo Friſingenſi Episcopos ſcribit Ditmarus Episcopos Merſeburgenſis: *Juditha in ſua viduitate continenter vivens, cum Abraham Episcopos præ cæteris diligeret, iravido vulgari dente dilaniabatur. Quæ cum de hac luce migraret, in die deſpoſitionis ſuz ab eodem Antifite Miſſam cantante ſe expurgavit. Ante communionem iſ verſus ad Populum, quæ merita ejus fuerint, circumſtantibus indixit. Hoc, inquit delictum, quo deſamata fuit, ſi hæc unquam commiſiſſe, faciat omnipotens Pater Filii ſumeret Corporis & Sanguinis ſalutare remedium mihi provenire ad iudicium, & ad debitam damnationem, animæque ejus ad perpetuam ſalvationem. Et tunc cum corporis & mentis innocentia ſumpſit unicum cunctis fidelibus remedium. Creditique Populus, quamvis ſerò, & cum detractatione injuſta plus ei proſuit, quam nocere ſtatuerit.* Et de Gregorio ſeptimo Pontifice, ac Henrico quarto Imperatore, invicem variè accuſantibus, ſcribit Lambertus Scafnaburgeniſis: *Papa Miſſarum ſolemnia celebravit, conſectaque ſacra oblatione, Regem cum cætera, quæ frequens aderat, multitudine ad Altare evocavit, præſensque manu Corpus Dominicum, Ego, inquit, jam pridem à te, tuiſque fautoribus litteras accepi, quibus me inſimulabas Sedem Apoſtolicam per Simoniacam Hæreſim occupaffe, & aliis quibusdam tam ante quam poſt acceptum Episcopatum criminibus vitam maculaſſe, quæ mihi ſecundum ſcita Canonum omnem ad ſacros Ordines acceſſum obſtruxerint. Et licet multorum idoneorum certè teſtium adſtipatione crimen reſellere queam, eorum ſcilicet qui omnem vitæ meæ ab incunte etate inſtitutionem integerrimè noverunt, & eorum qui meæ ad Episcopatum promotionis Auſtores fuerunt, ego tamen, ne humano potiùs quam divino videar niti teſtimonio, ut ſatisfactionis compendio omnem omnibus ſcandali ſcrupulum de medio auferam, ecce Corpus Dominicum, quod ſumpturus ero, in experimentum mihi hodiè fiat innocentia meæ, ut omnipotens Deus ſuo me hodiè iudicio vel abſolvat objeſti criminis ſuſpicionem, ſi innocens ſim, vel ſubitanea interimat morte, ſi reus. Hæc & alia, ut ſolemne eſt, præſatus verba terribilia, quibus Deum cauſæ ſuz æquiſſimum iudicem, & innocentie aſſertorem adſe præcabatur, partem Domini Corporis accepiſſe & comedit. Qua liberrimè abſumpta, cum Populus in Dei laudes, innocentie ejus congratulatus, atque quamdiu acclamafſet, tandem impetrato ſilentio converſurus ad Regem; *Fac ergo, inquit, Fili, ſi placet quod me facere vididiſti. Verùm rea conſcientia torquebat Regem, ideoque tremendam hujus purgationis viam admittere non fuit auſus. Notanda ſunt verba, Ut ſolemne eſt: Exprimunt conſuetos iſtius purgationis ritus. Et iſtiuſmodi exempla ſunt apud antiquos longè plura. Porro in ſolum humanarum probationum deſectu adhibita ſemper fuit tremenda hæc purgatio, ideoque Gregorii ſeptimi, ipſa uſque etiam in iſtorum argumentorum copia,**

exemplum est singulare ob singulares rationes, nec facile imitandum.

Nati inter Godefridum, Gozelonis Lotharingorum Mosellanorum Ducis filium, & Henricum tertium Imperatorem belli, seu potius rebellionis originem, prodit Lambertus Schafnaburgensis: *Gozele Lotharingorum Dux obiit, cujus filius Godefridus nobilissima indolis juvenis, atque in re militari admodum exercitatus, quia Ducatum Patris sui non potuit obtinere, arma contra Republicam corripuit, Adelbertum Ducem, quem Rex Patri ejus subrogaverat, prelio victum occidit, caedes hominum & depopulationes agrorum quam maximas fecit, loca omnia usque ad Rhenum, prater ea quae vel murorum presidio hostilem impetum subterfugebant, vel se data pecunia redemerant, in cinerem redegit.* Exponit haec in suis ad Witichindum Monachum notis Henricus Meibomius: *Carolorum & Othonum temporibus in Romano Imperio Ducatus non erant hereditarii, sed ad Ducibus tanquam Praesidibus & Legatis administrabantur.* Antiqua Francorum Respublica constabat Rege, Ducibus & Comitibus: Duces Provinciarum, Comites erant Rectores civitatum ad nutum & arbitrium Regis. Dux duodecim passim Comites, Comes varios Vice-comites, Centenarios, aliosque Oppidorum aut Pagorum Praefectos sub se habebat. Quae regiminis forma & in Galliae Regno, & in Germanico Imperio recte dicitur viguisse temporibus Carolorum & Othonum. Quomodo enim Gislibertum, ex paterna successione praetentum Lotharingiae Ducem, humiliavit atque expulit, Ducatumque tandem fratri suo Brunoni Colonienfi Archiepiscopo deditur Otho primus, habes in Annalibus laudati Witichindi. Ita igitur & Godefridus Paternam administrationem tentavit in hereditatem vertere, pergitque Monachus Lambertus: *Dux Godefridus a Rege in deditioem acceptus, in Gibekenstein missus est custodiendus, sicque Regnum brevi tempore quietum & pacatum mansit.* Usque ad sequentem annum. Tunc enim Godefridus Dux custodia absolutus, dum videret nec intercessionem Principum, nec deditioem, quam sponte subierat, sibi aliquid profuisse, & rei indignitate ac inopiae familiaris radio permotus, bellum rursus de integro sumpsit. Inter alias, quas Republicae intulit clades, Neomagum domum Regiam, miri & incomparabilis operis, incendit, civitatem Viridunensem cepit, majorem in ea Ecclesiam concremavit. Sed post modicum facti cum in tantum penituit, ut publice se verberari faceret, & capillos suos, ne tonderentur, multa pecunia redimeret, sumptus ad recedendam Ecclesiam daret, & in opere commentario per semetipsum plerumque vilis mancipii ministerio functus deserviret. Graviorum facinorum reos Reges ac Principes olim Episcopi in Clericos, Monachos, aut Penitentes detondebant: Et uti solempnis poenitentiae manus Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum, ita haec Tonsura Regem, ipsumque etiam Augustum Principem exuebat dignitate, ejusque recuperandae faciebat incapacem, ac indispensabiliter irregularem. Plurima habemus & Graece & Latinae, & in primis & in mediis

A. 1044.

Lib. 2.

1701

Lib. 2.

A. 1045.

saeculis, Ecclesiae exempla. Adeo labuntur qui existimant Reges ab Ecclesia non posse exactorari. Et hinc Dux Godefridus magis Viridunensem timuit Episcopum, quam Henricum Imperatorem. Istius manum noverat omni hujus exercitu ad degradandum esse longe potentiorum. Hinc ejus tonsuram, imò solum tonsuram metum tanta & pecunia & humilitate redemit, securè deinceps adversus Henricum cum assumpto in rebellionis consortium & auxilium Balduino Flandrensi Comite militaturus. Eis adhæsit & Theodoricus Hollandiae Comes, totaque de Lotharingia Henricum excluderunt. Rebelles sacris interdixit Leo Pontifex, verum quod Ecclesiae gladium contemnerent, ad mitiora pacis consilia conversus est, scribitque de ipso Sigebertus Gemblacensis: *Leo Papa Godefridum Imperatori reconciliavit, Balduino pertinacius agente, contra eum Imperator exercitum duxit, sed tandem Balduinus flexus condito die Aquis Imperatori satisfecit.* Et Hermannus Contractus: *Godefridus Aquisgranum venit, & opulente Papa gratiam Imperatoris promeruit. Balduinus vero utrumque contemnens, vastata ab exercitu magna ex parte Provincia sua, tandem obsides dedit, & pactum cum Imperatore fecit.* Bellum istud, cui ipse Leo Pontifex adfuerit, & Eduardus Anglorum Rex suppeticas dederit, fuisse in Flandris durissimum scribit Simeon Dunelmensis. Jacobus Mejerus affirmat Henrico Cameracum & Antuerpiam fuisse à Balduino restituta. Acta hæc sunt Aquisgrani post praesentem Synodum, verum pax non fuit firma. Quod enim & Godefridus & Balduinus rebellionem resumpserint post obitum Pontificis, & usque ad Henrici tertii obitum durè vexaverint Lotharingiam, ostendit laudatus Sigebertus, & adjungit: *Colonia generali Conventu habito, Balduinus & Godefridas, mediante Papa Victore secundo, ad gratiam Regis, Henrici quarti adhuc pueri, & pacem reducuntur, & omnes bellicorum motus sedantur.* Quod nempe puer Rex Mosellanam Lotharingiam Godefrido daret in perpetuam proprietatem.

Aliud hujus Synodi decretum habemus in magno Belgii Chronico: *Synodus Moguntiae generalis celebratur in praesentia Sancti Leonis Papae & Henrici Imperatoris, in qua inter alia instituitur festum Conceptionis beatæ Mariæ Virginis.* Chronicon, quod sub Flavii Dextri nomine publicavit Franciscus Biverus, affirmat festum hoc in Hispania à Sancto Jacobo Apostolo institutum: Quod ipsum affererat adscriptum Luitprando Cremonensi Episcopo Chronicon. Verum de isto articulo memoratus Biverus adeo erubuit, ut agi dicat non de passivæ, sed de activæ Conceptionis, seu Dominicæ intra Immaculatam Virginis uterum Incarnationis festo. Sergii primi Pontificis vita, antiquus Ordo Romanus, & Amalarius Fortunatus sola Annunciationis, Nativitatis, Purificationis, ac dormitionis festa adscribunt Deiparæ Virgini, ideoque Conceptionis festivitas necdum erat apud Latinos. Apud Græcos est antiquissima. Etenim novella, quam suis ad Photii Nomocanonem schollis inseruit Theodorus Balsamon, Manuelis Comneni Impera-

A. 1045.

A. 1048.

E. 114.

A. 308.

Fol. 24.

Lib. 3.

cap. 43.

peratoris de publicis in populo festis, lex habet: *Nonus dies Decembris, quia tunc Genitricis Dei nostri Conceptio celebratur.* Festum istud nequam instituit, sed juxta vetustum Imperii morem sancit etiam in populo esse feriatum. Etenim Georgius sub Heraclii Imperio Nicomedienfis Episcopus affirmat ipsum esse non novissime institutum. Et attestantur plures Græcorum Patrum de eodem Homiliae. Et de Armeniorum Archiepiscopo, qui decimi tertii saeculi anno vigesimo octavo venit in Angliam, & ad Sancti illic Albani Monasterium, scribit Matthæus Parisiensis: *Interrogatus inter loquendum ab uno, qui fuit ei assistens collateralis, Monacho, si in partibus suis Conceptio beatæ Mariæ celebraretur, respondit, Celebratur. Et hæc est ratio: Quia Angelo nuntiante Joachim dolenti & desertum tunc inhabitanti, ipsa Conceptio facta est. Similiter & Conceptio beati Joannis Baptiste, simili ratione. De Conceptione autem Domini, quæ facta est Angelo annuntiante Mariæ, quæ concepit ex Spiritu Sancto, nulli fidelium venit in dubium. Armenii ergo ab antiquo coluerunt tres Conceptiones.*

Quo tempore Conceptæ Deiparæ festum coeperit apud Latinos, non plenè constat. Exstat Sancti Anselmi Epistola cum hoc Proemio: *Conceptio venerandæ Dei Genitricis, quemadmodum per multa signorum experimenta in Anglia & in Francia, cæterisque climatibus mundi celebranda sit declarata, me narrantem audiat Dilectio vestra.* Factum in Anglia miraculum evenisse ait Rameiensis Abbatii Hellino, Conquæstoris Regis Guilielmi ad Danos Legato, ideoque tunc Conceptæ Deiparæ festum ex divino jussu fuisse in Anglia institutum. Refert & alias, ob quas in Francia & Aquilejensi Patriarchatu sit institutum idem festum, revelationes factas tempore Caroli Francorum Regis illustrissimi. Earumdem vigore idem ipse festum innovat per universam Angliam. Et quidem istum Franciæ Regem non fuisse magnum Carolum evincit adducta Romani Ordinis & Amalarii Fortunati auctoritas. Etiam Adonis Viennensis, & Usuardi, & Wandalberti Martyrologia, & Moguntina istius temporis Synodus, & Aquisgranensis Abbatum Conventus, & Herardi Turonensis Archiepiscopi Capitula, licet omnia sui temporis festa enumerent, de Conceptionis festo non meminerunt. Et de adducta Sancti Anselmi Epistola rectè scribit in suis ad Romanum Martyrologium notis Cardinalis Baronius: *An Anselmi sit, à multis merito ducitur in controversiam, eam habeat multa, quæ eidem auctori repugnent.* Quidquid sit, apud Anglos antiquum est hoc festum. Etenim de sexto decimo, qui sub Henrici primi Regno floruit, sui ad Sanctum Albanum Monasterii Abbate Gaufrido scribit Matthæus Parisiensis: *Statuit Conceptionem beatæ Mariæ Virginis in Cæsis festivè celebrari.* Non ipsum festum instituit, sed jam pridem instituto hanc solam addidit solemnitatem. Et ex hoc statuto omnino prodiit supra laudatum colloquium Albanensis Monachi cum Archiepiscopo Armeniorum. Quare & veri speciem habent hæc laudati Cardinalis Baronii verba: *Ex quibus omnibus satis compertum habetur, ejusmodi celebritatem in*

Tit. 7.

Dec. 8.

Anglia primum celebrari coeptam. Attamen ut vera sint, ista festivitas apud ipsos debet acquisita per Guilielmum Nortmannum Regno esse vetustior: Hæc enim nostra Synodus est longè vetustior, atque ita laudem hanc transferet in Germanos. Ut ut sit, certum est festum hoc apud utramque gentem constanter & dudum viguisse. De Germanis id non obscurè docet Chronicon Ecclesiae Augustanæ. Et in sua Oxoniensi sub Honorio tertio celebrata Synodo statuit Stephanus Cantuariensis Archiepiscopus: *Omnia festa Beatæ Mariæ sub omni veneratione serventur, præter festum Conceptionis, cujus celebrationi non imponitur necessitas.* Esse voluit liberum in populo festum, uti in hac Diocesi est festum S. Josephi. At verò de ejus ad quarti decimi saeculi annum vigesimum octavum successore Simone scribit Thomas Monachus Walsinghamensis: *Simon Archiepiscopus statuit de consensu Concilii, ut festum Conceptionis Beatæ Mariæ solemniter celebratur.* Ex Anglia traductum est ad eum Domino subjectam Normandiam. Ad duodecimi saeculi finem fuisse istic universale, apud Philippum Labbe ostendit Chronicon Ecclesiae Rothomagensis. Ex Normandia in Franciam venit, etiam in Primatiale Lugdunensem Ecclesiam, inductam variis rationibus, nec non & revelationibus, quæ an sint istæ ipsæ, quas refert adscripta Sancto Anselmo Epistola, non possum affirmare. Quidquid sit, graviter hæc improbat Sanctus Bernardus, dictasque rationes ac revelationes acriter invasit per hæc ad Lugdunensem Ecclesiam litteras: *Inter Ecclesias Galliarum constat profectò Lugdunensem hæcenus præeminuisse, sicut dignitate sedis, sic bonis studiis, & laudabilibus institutis. Ubi enim æquè viguit disciplina censura, morum gravitas, maturitas consiliorum, auctoritatis pondus, antiquitatis insigne? Præsertim in officiis Ecclesiasticis baud facile unquam repentinis visa est nativitatibus acquiescere, nec se aliquando juveniles passa est decoloravit levitate, Ecclesia plena judicii. Undè miramur satis, quid visum fuerit hoc tempore quibusdam vestrum voluisse mutare colorem optimum, novam inducendo celebritatem, quam vix Ecclesie viderit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio. Numquid Patribus doctiores, aut devotiores sumus? Periculosè præsumimus, quidquid ipsorum in talibus prudentia præterivit. Et insit: Si sic videbatur, consulenda erat pridem Apostolicæ Sedis auctoritas, & non ita præcipitanter atque inconsultè paucorum sequenda simplicitas impetitorum. Et ante quidem apud aliquos errorem compererem, sed dissimulabam, parcens devotioni, quæ de simplici corde & amore Virginis veniebat. Verum apud sapientes, atque in famosa nobilitate Ecclesia, & cujus specialiter filius sum, superstitione deprehensa, nescio an sine gravi offensa etiam vestri omnium dissimulare poterim. Quæ autem dixi, absque præjudicio sanè dicta sint sanis sapientis. Romanæ præsertim Ecclesie auctoritati atque examini totum hoc, sicut & cætera, quæ ejusmodi sunt, universa refero: Ipsus, si quid aliter sapienter paratus judicio emendare. Ex quo lucet festum hoc à Romana tunc Ecclesia necdum fuisse admissum. Quin imò etiam dumtaxat Deiparæ festi*

An. 1188.

A. 1197.

Ep. 174.

Cap. 12

Seff. 36

coli à Romana Ecclesia, dudum post sub Urbani sexti Pontificatu scriptis in libro de observantia Canonum Radulphus Tongrensis. Quis Romanus Pontifex admiserit, ignoro: Ipsum interim & in Romana & in aliis Ecclesiis, & quidem ex antiqua consuetudine, suo tempore viguisse affirmat, ideoque ad omnes sub præcepto extendit Ecclesias, & largis indulgentiis perpetuo ornat Synodus Basileensis. Longè amplius exaltavit Sixtus quartus, addens octavam, & istas ipsas indulgentias, quibus Dominici Corporis festivitatem honoravit Urbanus quartus. Attamen sine præcepto. Quod tandem omnibus ad Catholicam Hispaniæ Monarchiam spectantibus

populis ob devotas Philippi quarti Regis in facram Virginem preces imposuit Alexander septimus. Et ejus in Populo celebritatem, licet Innocentius decimus extinxerit ob causas, multæ Ecclesiæ constanter retinuerunt. Sancti Bernardi intercessio adeo non fuit efficax. Nec tamen culpandus est zelus. Nam quod etiam adversus Dominicæ Nativitatis festum, dum ipsius quarto prius sæculo admisit Antiochena Ecclesia, docti & graves viri intercesserunt, testatur Sanctus Joannes Chrysofomus. Plura nova festa zelum istum sustinuerunt. Porrò ad cuius preces, vel ob quas rationes Leo nonus hoc festum instituerit, ignoramus.

S. LEONIS NONI SECUNDUM CONCILIUM ROMANUM

Quinta Leonis nostri Synodus fuit Romana secunda, habita anno post millesimum quinquagesimo, hebdomada post Dominicam in Albis. Hic iterum esse de Simoniacis tertiæ speciei ordinationibus disputatum, & contra ipsius Pontificis mentem ipsas dispensatoriè confirmatas, supra audivimus ex opusculo gratissimo Petri Damiani ad Henricum Ravennæ Archiepiscopum, & ex opusculo de ipsius Legatione ad Ecclesiam Mediolanensem. Laudata huc usque adversum conjugatos Clericos, reliquam Simoniam, aliosque istius sæculi abusus Decreta etiam hic fuerunt omnino confirmata. Palmarem actionem edicit in libro de sacrosanctia Eucharistia Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis: *Tempore Sancti Leonis Papæ delata est, Berengari, Hæresis tua ad Apostolicam Sedem. Qui cum Synodo præsideret, ac resideret cum illo non parva multitudo Episcoporum, Abbatum, diversique ordinis à diversis Regionibus Religiosorum personarum, iustum est in omnium audientia recitari quas mihi de Corpore & Sanguine Domini litteras transmisisisti. Portitor quippe earum, Legatus tuus, me in Normandia non reperito, tradidit eas quibusdam Clericis. Quas cum legisset, & contra usitatissimam Ecclesiæ fidem scriptas animadvertissent, Dei zelo accensi, quibus ad legendum eas porrexerunt, plurimis earum sententias verbis exposuerunt. Itaque factum est, ut de te, quam de me fuerit orta suspicio, ad quædam, videlicet tales litteras destinaretis: Putantibus, quæ favere ac fovere quæ à te dicerentur, vel gratiam te diligere, vel fide quæ revera ita esse indubitanter tenerem. Igitur cum à quodam Romano Clerico Romanæ perlatis Recitator legeret, intellexit quod Joannem Scotum extolleret, Pascha-*

sum damnaret, communi de Eucharistia fides adversa sentires, promulgata est in te damnationis sententia, privans te communione sanctæ Ecclesiæ, quam tu privare sancta ejus communione satagebas. Post hæc præcepit Papa ut ego surgerem, pravi rumoris à te maculam abstergerem, fidem meam exponerem, expositam plus sacris auctoritatibus quam argumentis probarem. Itaque surrexi; quod sensi, dixi; quod dixi, probavi; quod probavi, omnibus placuit, nulli displicuit. Et in libris de Eucharistiæ veritate Sanctus Guitmondus Episcopus Aversanus: Ecclesia per Beatum Leonem Papam hæc Berengariana signenta mox in suo exortu damnavit. Et in Sancti Lanfranci vita Milo Crispinus: Lanfrancus Romam petiit causa cuiusdam Clerici nomine Berengarii, qui de Sacramento Altaris aliter dogmatizabat, quam Ecclesia tenet. Dicebat enim panem & vinum post consecrationem Sacramentum tantum, non autem esse verum Christi Corpus & Sanguinem. Iste Clericus Lanfranco quasi familiari suavitertez miserat errore ipso resperas: Eas qui legerunt, Lanfrancum talia sentire opinati sunt, & socium erroris diffamaverunt. Et in tum fortè Lanfrancus ad urbem profectus fuerat Pontificante tunc Sedem Beati Petri Leone octavo. Amici, qui infamiam sibi constatam audierunt, litteras ipsas post eum miserunt Romam, ibique suspensionem de Lanfranco quibusdam pepererunt. Papa Berengarium ad diem vocavit. Verum ille timens venire, dissiuit, sed Responsales pro se duos Clericos misit, qui ante Papam venientes, & in causa deficientes, reprobati & capti sunt. Lanfrancus iustus surrexit, pravi rumoris à se maculam absterxit, fidem suam exposuit, expositam plus sacris auctoritatibus, quam argumentis probavit. Quod dixit & probavit, omnibus placuit, nulli displicuit.

Cap. 3

Exponitur

Exponitur error Capharnaitarum & Paganorum circa sanctam Eucharistiã.

Tom. 6. Fol. 17.

Genuinum adversus boni ac mali sciendi pommum, commissamque in ipso nostram à Deo Apostasiam Antidotum esse sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, rectè in primo adversus Berengarium libro scriptis laudatus Guitmondus ex Sancti Joannis Chrysofomi Homilia de librorum Sigillis. Sicut in illo miram plenæ, qua homo Deo æquari posset, libertatis adipiscendæ vim latitare mentitus est Diabolus, & sibi temerè credulos Protoplastos in originale iniquitates & miserias seduxit; ita in hoc admirandam recuperandæ justitiæ ac felicitatis radicem, utique semetipsum, posuit Dominus noster JESUS Christus, sibi quæ vera promittenti præberi voluit illa fidem, quam antè dederamus Diaboli mendaciis. Esse novo Testamento sanxit novum vitæ lignum, per quod in pomo isto perditæ immortalitas cum fenore redderetur. Hanc enim, & cunctas alias nostri corporis in futuro Regno dotes esse proprium hujus Sacramenti effectum Dominus in Evangelio lucidè docuit, & omnis sub cælo Ecclesia semper sensit. Rem admirandam, & quasi incredibilem, variis etiam in antiquo Testamento figuris, imò & planis atque apertis prædicationibus, divina providentia munivit. Primi ejus adversarii fuerunt Judæi Capharnaïtæ, & aliquot animales adhuc discipuli, existimantes se à Domino invitari ad frustatim quasi in macello concisas ejus carnes vorandas, ejusque in propria forma sanguinem barbaricè hauriendum. Et certè ad primam tanti Arcani prædicationem carnalis animus poterat sibi similia imaginari. Longè gravior fuit Judæi proditoris iniquitas, de qua in Dominici apud Matthæum verbi, *Bibite omnes expositione* Bulgarorum Archiepiscopus Theophylactus: *Sunt qui dicant propter Judam hoc dictum. Judas enim panem accepit, & non comedit, sed occultavit, ut monstraret Judæis, quod panem Corpus suum vocaret JESUS. Poculum autem invidiosum bibit, cum non posset occultare. Propterea hæc loco dicebat, BIBITE OMNES. Mysterium Judæis Judas enuntiavit, blaterans Dominum, qui panem diceret esse suum Corpus ab omnibus manducandum, nequiquam esse promissum à Lege Messiam, sed ipse manifestum ac morte dignum proditorem. Haussit ista Theophylactus ex Sancto Joanne Chrysofomo, itemque ex Sancto Basilio, cujus in Liturgia canit ad Christum Dominum Sacerdos: *Non tuis inimicis dicam Mysterium, non dabo tibi osculum, sicut Judas.**

Capharnaitarum cæcitas transivit in Paganos, qui quoniam à Christianorum antelucanis conventibus audiebant manducari Carnem Filii hominis & bibi ejus Sanguinem, crediderunt non bis esse Thyestæas trucidati infantis epulas, nos esse pestem humani generis, ipsius naturæ hostes, Barbaras in humana forma belluas, exitium Imperii Romani. Hoc fuit unum è tribus famosis sceleribus, de quibus in sua ad Romanam Christ. Lpi Oper. Tom. IV.

nos Imperatores Apologia questus fuit Philosophus noster Athenagoras: *Judices non tam quid commiserit reus aliquis nostrum inquirunt, quam ipsi nomini, tanquam certo sceleri, illudunt. Quisquis deferebatur, aut se fatebatur esse Christianum, Thyestæas feritatis cenfebatur suspectus aut convictus, & tanquam capta bellua trahebatur ad lanienam. Plurima Fidelium millia hoc modo fuerunt trucidata. Quisquis trucidabat, existimabatur Deo facere Sacrificium; dum pluvia deficeret, exundaret mare, aut flumen, vel quævis calamitas affligeret Romanum Imperium, nos ferebamur causa, unanimique voce Amphitheatrum à Principe aut Proconsule expostulabat Christianos ad Leonem. Tot Fidei & Religionis nostræ hostes, inquit in libro Apologetico Tertullianus, quot extranei. Et quidem propriè ex emulatione Judæi, ex concussione milites, ex natura ipsi Domestici nostri. Quotidie obsidemur, quotidie prodimur, in ipsis plurimum cæcibus & congregationibus nostris opprimimur. Pater in Filium, Filius in Patrem, conjux in conjugem, servus in Dominum agebat Frumentarium: ex curiositate & odio sanguinei poculi & tragicorum ferculorum. Verum laudati Athenagoræ, Tertulliani, Justini Martyris, aliorumque nostrorum Doctorum adversum præjudicatas istas calumnias Apologiæ tandem obtinuerunt quod scribit idem Tertullianus: *Plinius secundus, cum Bithyniæ Provinciæ regeret, damnatis quibusdam Christianis, quibusdam gradu pulsus, ipsa tandem multitudo perturbatus, quid de cætero ageret consulit tunc Trajanum Imperatorem, allegans præter obstinationem non sacrificandi nihil aliud se de Sacramentis eorum comperisse, quam cæcus antelucanos ad canendum Christo ut Deo, & ad conferendam disciplinam; homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam, & cætera scelera prohibentes. Scribit se ex duabus Christianis ancillis per tormenta de antelucanis sectæ conventiculis inquisivisse, & nihil reperisse criminis, nisi quod illic Christum carminibus honorarent, & Deum profiterentur. A nefandis epulis, perfidia in Romanum Imperium, aliisque facinoribus ac flagitiis esse penitus alienos. Hinc mitius in nos pedetentim esse cœpit laudatum Imperium, mansit tamen, imò & crevit ejus curiositas, quem & qualem hominis filium Deo nostro immolaremus, immolati que carne & sanguine voveremur. Quisnam esset secretus ille panis, quale vinum. Hinc de Sancto Tharstio Romanæ Ecclesiæ Acolytha legitur in Romanis Martyrum tabulis: *Quem Paganus cum invenissent Corporis Christi Sacramenta portantem, disquirere cœperunt quid gereret. At ille indignum iudicans porcis prodeve Margaritas, tandem exbalaret spiritum. Et revolutus ejus corpore sacrilegi discussores nihil Sacramentorum Christi in manibus aut in vestibus invenerunt. Eadem curiositate captus Imperator Numerianus, à Sancto Babyla Patriarcha Antiocheno ad spectandum in Ecclesia Christianum sacrificium admitti, tandemque vi intrare voluit. Ob repulsam ex amico factus est hostis noster & persecutor, Babylamque in Martyrem promovit. Quæ omnia lucidè con-***

s. d. I. 21

Cap. 9.

AUG. 25.

G G 2 cunt

cunt ipsos etiam Paganos primis Ecclesie saculis de Christianorum circa Eucharistie veritatem fide non dubitasse. Hinc etiam adversus Faustum Manichaeum, nos de exhibita erga panem & vinum latria accusantem, respondit Sanctus Augustinus: *Pejus desipis quam nonnulli, qui nos propter panem & calicem, Cererem ac Liberum colere existimant.* Nempe Gentilium aliqui, quod circa panem & vinum nos adorare cernerent, adorari crediderunt Cererem & Bacchum. Adeo tunc nullus dubitavit hic Haereticus, ut & Marcus Aegyptius, impudicissimorum Gnosticorum longè impudicissimus, passim conficeret in vino albo, arte magica transire in rubrum faceret ad verba mystica invocationis, seductisque aut seducendis mulieribus suaderet etiam in suum sanguinem esse transelementatum. Videatur Sanctus Irenaeus Archiepiscopus Lugdunensis.

Lib. 2. c. 13.

Lib. 1. c. 9.

Exponitur error Pauli Samosatensis.

PRIMUS adversus sacrosanctam Eucharistiam Erro fuit Paulus Samosatensis, Patriarcha Antiochenus, inter cuius decem Sancto Dionysio Patriarchae Alexandrino propositas quaestiones haec fuit quarta: *Scriptum est in Evangelio: Et accipite calicem gratias egit, & dixit, Accipite & dividite inter vos. Hic Calix est novum Testamentum in meo sanguine, qui pro vobis fundetur. Quomodo igitur est sanguis incorruptibilis, si dividitur & funditur?* Exponit in sua responsione laudatus Dionysius: *Surgunt quidam loquentes perversa, ut abducant Discipulos post se. Surrexit itaque primum Samosatensis loquens iniqua, qui diceret esse corruptibilem Sanguinem JESU, qui est Deus Israel, & qui omnem corruptionem, & passionem, & mortem solvit, qui redemit nos a servitute corruptionis. Sanguinem mortalium & patibilium hominis dicit, ut placeat Sathanae, qui cum delegit; surrexit contra Sanguinem divinum, & contra Spiritum Sanctum, concilians ea: Si enim Sanguis sanctus corruptibilis est, quia dividitur & effunditur, sic erit Spiritus Sanctus, sicut Sanguis. Nam & Spiritus Sanctus effunditur in plures. Paulus iste fuit Antichristus JESUM solvens: Divisit hominem a Verbo, unicuique Dominum nostrum partitus est in duos filios, affirmans esse purum corruptibilem carnis & sanguinis hominem. Ideoque & aalem deliravit existere in Eucharistia. Non circa transelementationem erravit, sed circa Sacramenti contenta. Hujus errorem expugnat Sanctus Dionysius, additque vivificum, qui hodie in nos effunditur & frangitur, Sanguinem esse etiam incorruptibilem, quia nempe *fractura Sacramento nulla rei fit scissura, signi tantum fit fractura, qua nec status nec natura signati minuitur.* Hunc benedictum JESU Christi Sanguinem, non minus quam ejus Spiritum Sanctum, affirmat in nos circa divisionem effundi.*

Consequenter ad suum palmarem errorem Paulus est locutus. *Quisquis Christum Dominum affirmat purum hominem, etiam in Eucha-*

ristia aliud quam purum hominem non potest affirmare: Qualis Dominus in propria forma, talis est & in Eucharistia. Hinc in litteris ad Cle-^{Epist. 23. Epist. 40.} rum & Populum Constantinopolitanum, & in litteris ad Anatolium ipsorum Episcopum scribit Sanctus Leo Magnus Haereticum Eutychem esse virum nimis imperitum, ut qui senex nesciat Christum Dominum esse in propria forma, quod ipsi etiam infantes illum esse norunt in Eucharistia: Utique plenum hominem & plenum DEUM. Sic enim omnes communicantes profitentur. Quod etiam Timotheani, Juliani, & cuncta Apollinarii atque Eutychetis fœda fœx Domino, uti in propria forma, ita & in Eucharistia, negarint veteram carnem, demonstrat per Jacobum Gretzerum publicatus Anastasius Sinaita. Et Haimericus Aquiscinctini Monasterii Prælo, roganti *utrum Dominus noster JESUS Christus in Cœna, quam fecit cum Discipulis ante Passionem, dederit eis Corpus suum passibile, cum nos illud in Mensa Altaris accipiamus impassibile,* respondit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: *Si tibi respondeatur Discipulos Christi Corpus tale accepisse, quale tunc erat, nos verò tale accipere, quale nunc est, non video quae auctoritas contradicat, non video quae rationis violentia me urgeat. Imò si aliter dicerem, repugnantem mihi viderem rationem & auctoritatem.* Etenim quorundam contrarium asserentium Doctorum unicum fundamentum prodit in Occidentalis Ecclesiae Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Fuerunt ex Magistris nostris nonnulli, qui dixerunt quod Christus in Cœna Corpus suum dederit Discipulis impassibile. Licet enim esset passibile sub specie carnis, ad tempus assumptum impassibilitatem & immortalitatem, ut esset impassibile sub specie Sacramenti.* Ipsos & ratione & auctoritate destituti offendit, nostram adversus Albigenses Haereticos assertionem insigniter confirmat, & adjungit: *Sed adhuc objicit Haereticus. Sit ita quod aliquis Sacerdos in Dominicæ sepulturae Sabbato consecraret panem & vinum, numquid Christus mortuus jaceret in sepulchro, & viveret sub Sacramento? Respondemus Haeretico, quod tempore, quo Christus mortuus fuit, nullus posset consecrare Sacramenta. Hoc enim esset contra Christi institutionem, qui panem in Corpus animatum transubstantiavit, & transubstantiandum instituit. Posset tamen, si vellet, aalem vim verbis contulisse, ut ad eorum prolationem panis transubstantiaretur in Corpus inanimatum, & secundum hoc in triduo illo posset confici hujusmodi Sacramentum. Quod hanc vim verbis Dominus omnino contulerit, est concors hodiè sensus Doctorum. Quin & hunc articulum, *Facta non fuisset transubstantiatio Panis virtute verborum Sacramentalium, si in triduo mortis facta fuisset consecratio esse absurdissimum, imò & Haereticum, censuit in sua apud Henricum Cnyghtonem Synodo Joannes Archiepiscopus Cantuariensis. Quae omnia in suis sententiarum libris confirmat & Cardinalis Robertus Pullus. Quales tamen quaestiones esse curiosas, & silentio potius ac simplici fide, quam subtili disputatione honorandas, rectè censuit in litteris ad Lambertum Monachum, exstantibus apud Lucam Dacherium, Ernulphus Episcopus Roffensis.**

Cap. 38.

A. 1286.

L. 7. c. 4.

Tom. 2.

Exponitur error Nestorii.

EX eodem principio Haereticum Nestorium eadem cum Paulo Samosatensi sensisse, rectè in libro de Sacramento Altaris docet Sanctus Anselmus: *Inter omnes Haeresum diversitates, quae singula suo tempore impugnaverunt Petram edificatam supra Petram, hujus de Eucharistiae veritate quaestio nec mentio facta est, nisi in Nestoriana Haeresi sola, in qua assertores ejus in persona Christi divina ab humanis separantes, Mariam Dei Genitricem penitus negantes, sed solius hominis Matrem esse affirmantes, cum requirerentur; Corpus quod de mensa Domini sumimus, cujus esse profiterentur, Haeretica pravitate vel temeritate ad suum errorem detorquebant verba Domini; NISI MANDUCAVERITIS CARNEM FILII HOMINIS. Quod ibi sumimus esse tantum Carnem Filii hominis, ne si istud Corpus Domini esse confiterentur, contra se loquerentur, consentientes in Christo Deo & homine esse unitatem personae. Dicebant ergo Carnem illam esse viri sanctificati & verbo conjuncti secundum dignitatis unitatem, aut sicut divinae possessus habitationem.* Ex Ephesine Synodi Decretis insigniter hæc confirmat. Et certè in undecimo suo famoso Capitulo, in ipsius largiori declaratione, ac in ejusdem adversus Theodoretum Cyri Episcopum Apologia errorem hunc Cyrillus manifestè Nestorio imponit. Et ipsi carnalem Capharnaitarum errorem exponenti: *Verborum sublimitatem qui aderant non tulerunt, putabant ex inscitia Dominum Antropophagiam suadere.* Ad hunc, inquam, Nestorii Commentarium reposuit in quarto adversus illum libro Cyrillus: *Atqui ea res quomodo non certa sit Antropophagia? Quo verò modo sublimis adhuc erit illud Misterium, si non ipsum ex Deo Patre Verbum esse missum dixerimus, & missionis modum confessi fuerimus esse ipsam humanationem? Tunc enim videbimus vivificandi vim habere unitam ipsi carni, & non alterius carni, sed factam illius propriam, qui omnia vivificare potest.* Clarè demonstrat meram ac nudam Antropophagiam etiam à Nestorio doceri. Quod ipsum ostendi in Scholiis ad Ephesinam Synodum. Et confirmat per Jacobum Gretzerum publicatus Anastasius Sinaita: *Nestorius Dei corpus & Dei Sanguinem negat, quem percipimus. Non Corpus & Sanguinem, sed negat esse Dei, seu Deo hypostaticè unita. Eruditus est iste Anastasius Sinaita, videtur tamen non esse magnus ille Antiochia Patriarcha, sed quis illo posterior. Nestorium circa hoc Sacramentum fuisse primum errorem, primamque similis erroris damnatricem fuisse Ephesinam Synodum labitur Sanctus Anselmus. Lucet ex dictis de Paulo Samosateno & Sancto Dionysio Alexandrino. Lege hujus adversus istum litteras, & laudatum Cyrilli librum adversus Nestorium, & videbis ambos locutos eodem spiritu ex iisdem principiis, & Cyrillum à Dionysio pleræque mutuatum.*

Cap. 13.

Cap. 5.

Prima quaestio est, An Nestorius etiam erravit solam Domini Carnem sub Panis, solum sine ipsa Sanguinem sub vini specie contineri? In ha-

bita ad Basileensem Synodum adversus Hussitas oratione affirmat Joannes Ragufinus, Ordinis Prædicatorum tunc Procurator Generalis, postea Basileensis Episcopus, & sanctæ Romanæ Ecclesiae Cardinalis. Plures inductæ Laicalis sub unica panis specie communionis adducit causas, & tertiam exponit his verbis: *Tertium, propter vitare errores, ne videlicet Populus communis, qui tantum judicat secundum sensum, credat Christum non esse totum sub una specie, sicut multi Haereticorum, ut Nestorius & Pelagius, & eos sequentes, adstruxerunt. Nestorius enim sic sub utraque specie ministravit, existimans quod sub specie panis esset tantummodo Corpus Christi sine Sanguine, & sub specie vini Sanguis sine corpore. Pelagius verò & ipsius sequaces, dictis Salvatoris innitentes, NISI MANDUCAVERITIS CARNEM FILII HOMINIS, &c. Dederunt laicis sub utraque specie, & etiam parvulis statim post Baptismum. Et si speciem panis Sacramentalem non possent sumere, dicebant quod debebat conteri cum sanguine, sic infundi in ora puerorum. Datur ergo non conscientibus sub una specie, ut evitentur prædicti errores. Eundem Nestorio imponit errorem, eandemque istius communionis causam adducit eruditus tractatus de Bohemorum vocatione ad Basileensem Synodum, & ipsorum ibidem Actis: *Præterea dicunt Doctores, quod consuetudo communicandi populum sub specie panis tantum, ab Ecclesia & sanctis Patribus fuit rationabiliter introducta propter rationabiles causas. Specialiter propter periculum erroris. Fuit enim error Nestorii credentis quod sub specie Panis sit sola Caro Christi, & sub specie vini solus Sanguis Christi. Ut igitur huic errori obviaretur & magis imprimeretur fidelium mentibus, quod sub qualibet specie est totus Christus, dum non solum verbo, sed etiam ipso signo indicaretur, visum fuit utile esse sub una tantum specie ministrari. Efficacius enim imprimitur, quando cum doctrina verbali sensuale aliud signum concurrat. Eadem in Dialogo de utriusque speciei Communionem confirmat Eruditissimus Cardinalis Stanislaus Hosius, & cum ipso in Catholicae fidei confessione omnis Synodus Petricovienfis. Addunt errorem hunc fuisse causam, ex qua sacri Calicis usum populo subtraxit Ephesine Synodus, ob novos postea errores redditum à Sanctis Pontificibus Leone atque Gelasio, & denuò præceptum. Inter Ephesinum Concilium, inquit laudatus Dialogus, & Leonem Papam intercesserunt anni prope triginta, totidem verò inter Leonem & Gelasium. Atque non solum ad Leonis, verum ad ipsa etiam usque Gelasii tempora sic increbuerat usus alterius tantum speciei, ut ipsi quoque Sacerdotes sacris operantes à Calice abstinerent. Quamobrem & populum Leo Pontifex, & Sacerdotes Gelasius admonere necesse habuit, ut ad calicis usum redirent. A quo quod abstinerint ejus totis ferè sexaginta annis, quam altam causam nisi rei fuisse putabimus, quam Ephesini Concilii, quod postea sublatum fuit, interdictum?**

Respondeo tamen hæc omnia deviare. Etenim Pelagius nec utramque nec alteram sacrosancti Sacramenti speciem docuit parvulis necessariam, multo minus ipsas inter se conterendas, & inter scendas. Quin imo ejus de originali peccato errorem

rem per universalem sumendæ Eucharistiæ ex Divina lege necessitate impugnavit S. Augustinus, Africana Concilia, & Sanctus Innocentius primus Pontifex, atque ex obscurioribus ipsorum dictis nata est alia contentio, an non solum Spiritualem per fidem, sed etiam Sacramentalis Eucharistiæ perceptio esset necessaria parvulis? Adversum cuius contentiones exordia Sanctus Fulgentius ad Ferrandi Carthaginensis Diaconi preces scripsit librum de Baptismo Æthiopiis. Et infantes de solo sanguine communicare est Apostolica, ac ab omnibus sub cælo Ecclesiis probata & admittitur traditio, à qua certum est Pelagium non deviasse. Longè minus in expositum de Eucharistiæ contento errorem deviauit. A nullo antiquo scriptore fuit de ipso accusatus, nec eo tendunt devia ipsius dogmata. Ex quo fonte dicta sua hausit Joannes Ragusinus, ipse viderit. Eadem est ratio Nestorii. Quis similia commenta sperferit per Ecclesiam, non possum divinare. Abiit ut Ephesina Synodus populum proscripterit à sacro Calice. Certè proscriptum restituere non magis tentasset Magnus Leo, aut Sanctus Gelasius, quam Leo tertius ob ejusdem Synodi reverentiam tentavit Constantinopolitani Symboli de Spiritu Sancto articulum addere vocem, *Filioque*. Generalium Synodorum Canones esse Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, adversus Græcorum in Chalcedonensi Synodo pro Constantinopolitana Ecclesia ausus constantissimè clamavit Leo, protektatus istos nec velle se, nec posse mutare. Utique ob solemnem tunc Romani Pontificis de ipsis professionem. Et Romanos aut quosvis Italicos Sacerdotes tunc sacrificasse, aut sacrificantes communicasse de solo panis elemento, quis patienter audiat? Leonis decretum perit aut later; ejus tamen substantiam retinemus in quarto Sermone de Quadragesima: *Nulla vos Manichææ contagionis adspersa impietas*. Varias sectæ superstitiones adducit, & prosequitur: *Abdicant se Sacramento salutis humanæ, & Christum Dominum nostrum, sicut in veritate carnis nostræ denegant natum, ita verè mortuum & resurrexisse non credunt. Cumque ad tegendam infidelitatem suam nostri audeant interesse Mysterii, ita in Sacramento communionis se temperant, ut interdum tutius lateant. Ore indigno Corpus Christi accipiunt, sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omninò declinant. Quod idè vestram volumus scire Sanctitatem, ut vobis hujuscemodi homines & his manifestentur indicii, & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, notati & proditi, à Sanctorum societate Sacerdotali auctoritate pellantur. Fidem suam non solum tegere, sed & negare est probata apud Manichæos lex, eratque illis grande de sacrilegis suis sacris Privilegium: *Jura, perjura, secretum prodere nos*. Et vinum abhorrebant, blaterantes esse mali Principii opus, vel Principum genebrarum. Avita Romanæ Ecclesiæ consuetudo publicam populi in Ecclesia communionem ad utrumque non adstrinxit elementum: *Nel utrumque vel dumtaxat alterum sumi requirit liberum, permittit animumque in suo sensu abundare. Hoc more abusi, quos San-**

ctus Leo infestabatur, Romani ac alii per Italiam Manichæi, quo Apostolicum deluderent oculum, miscuerunt se solum panis speciem communicanti populo, atque ita multi & Papalem manum, & imperatas ab ipsa Imperiales leges circumscripterunt. Et adversum hæc technas prodiit laudatum Decretum. Sancit omnem, qui deinceps solum panis elementum in Ecclesia sumperit, fore suspectum de Manichæo, immo quasi confessum aut convictum. Versutia vix poterat alia via constringi. Quare nullum, quod revera nullum est, Ephesinæ Synodi Statutum hic circumducit Pontifex, sed evertit Manichæos. Eadem arte Hispanos Episcopos eodem tempore circumveniebant Priscillianistæ Erant Manichæi ramus. Hinc eodem ipso modo tractari jussit Pontifex datis litteris ad Thurbium Episcopum Asturicensem. Longa sunt hæc omnia, ideoque suo loco plenius elucidanda. Interim lucet Nestorius de hoc errore nec cogitasse.

Altera quæstio est, An Nestorius etiam circa Eucharistiæ veritatem, aut transflementationem errarit, aut certè cespitarit? In libris adversum Nestorianos ac Enthychianos affirmare videtur Leontius Byzantinus. Ait Nestorianos, more Manichæo, fuisse dolosæ & promiscuæ communionis, utpotè qui dilectum suum Nestorium anathematizant coram nobis, & nostris ita personis ac Sacramentis communicarent. Et de quodam nostro, facinorosam istam consulsionem deinceps abhorrent, seducto Clerico adjungit: *Hic cum diceret fieri non posse, ut cum ipsis & cum Ecclesia communia haberet, Non oportet, inquit, te molestè ferre hanc œconomiam. Panis enim in Typum Corporis Christi propositus plus benedictionis participavit, quam panis qui in foro venditur, & quam panis quos Philomarianitæ offerunt in nomine Mariæ. Apud Philomarianitas seu Collyridianos Hæreticos femina Deiparæ Virgini sacrificabant & sanctificabant panem, quem cultus excessum fuisse omnis benedictionis vacuum, quin & omnis Idololatricæ maledictionis plenum attentatum affirmat Sanctus Epiphanius, ac insigniter demonstrat. Et hinc quidam Leontii textum conjecturatur vitiatum, atque legendum: *Non plus benedictionis participavit. Nec sine fundamento. Etenim in percipienda promiscuè seu apud Catholicos, seu apud sese Eucharistia, non esse plus quam in percipiendo communi pane discernendum voluerunt Nestoriani, quod Eucharisticus, non plus quam in foro venalis, aut per Collyridianas mulieres sanctificatus panis haberet benedictionis aut transubstantiationis: quod sit Dominici Corporis non veritas, sed merus typus ac figura. Quidquid sit de Leontii, in quem grassari ego non ausim, textu, certè videtur ille fuisse sensus Nestorianorum. Et hinc de ipsorum Magistro & Primato Theodoro Mopsuestiensis Episcopo pergit Leontius: *Theodorus audeat & aliud malum. Aliam enim Missam effudit præter illam, quæ à Patribus tradita est Ecclesiis, nec reveritus illam Apostolorum, nec illam Magni Basilii in eodem spiritu conscriptam. In qua Missa blasphemavit, non***

Lib. 3. cap. 6.

Cap. 18.

precationibus τῆς τῆς, id est Mysterium Eucharistiæ opplevit. An ut alius Antichristus adhuc expectetur, par est, qui sic Christum oderit, & quæ Christi sunt mutare nitatur? Non equidem puto. Satis, inquam, est hic ut in omnibus loco & vice illius sit. Istæ Antichristo dignæ blasphemiae videntur non fuisse aliæ, quam Eucharistiæ veritatis & transubstantiationis abnegatio. Hanc enim inter futura Antichristi facinora numerat etiam Sanctus Hyppolitus Episcopus & Martyr Portuensis. Quæ omnia confirmari videntur & à Sancto Cyrillo, palmari Nestorianæ Hæresios everfore, graviter arguente quod hujus Mysterii vim imminueret error, garruens nihil egregii habere incruentam illam victimam, & exiguum admodum utilitatem adferre, & utilitatis vim continere eo usque dumtaxat, ut annuntiemus mortem hominis, & unius è nostro numero commemorationem faciamus. Quæ omnia videntur Eucharistiam in sola figura ponere, atque ita Christum Dominum, dum ipsam dicit esse vivificam, arguit de mendacio. Eum Cyrillus damnat, quod omnia confunderet, impudenterque misceret, & panem illum de celo, & vitam mundo dantem, propemodum decideret.

Lib. 4. c. 7.

Respondeo Nestorium ac ejus Magistrum Theodorum à posterioribus Nestorianis esse distinguendos. Quod Nestorium Cyrillus non de negata Eucharistiæ veritate seu transflementatione, sed de sola contentorum negata plenitudine arguat, cuius Cyrilli adversus illum libros legenti est manifestum. Eum dumtaxat arguit quod Sacramentalia elementa non in Dei hominis, sed in puri solum & vulgaris hominis carnem & sanguinem transmutari blateraret, atque ita Mysterii vim insigniter diminueret, ipsum penè diceret inutile, ac decideret. Christus enim nobis esse debet Mediator, Redemptor, reddendæque justitiæ origo & radix: Quæ omnia uti longè superant purum hominem in propria forma, ita & existentem sub speciebus Sacramenti. Hinc Cyrillus assidue clamat id quod in Sanctis Ecclesiarum mensis proponitur, non esse qualecumque Corpus, sed proprium verbi ex Patre geniti, quod ex natura & verè est Deus. Aliud ergo Nestorius non sensit, quam quod Paulus Samosatensis. Et hæc sunt item blasphemiae, quas Missæ seu Liturgiæ suæ indidit Theodorus Mopsuestenus. Aliud non fecit, quam quod de Eugenio, Hildephonso, ac Juliano, suis Antecessoribus, in erroris sui defensionem scripsit Elisipandus Archiepiscopus Toletanus: *Prædecessores nostri Eugenius, Hildephonsus, Julianus, Toletanæ sedis Antistites, in suis dogmatibus ita dixerunt in Missa de Cæna Domini, QUI PER AD- OPTIVI HOMINIS PASSIONEM SUO NON INDULSIT CORPORI. Item in Missa de Ascensione Domini: HODIE SALVATOR NOSTER POST ADOPTIONEM CARNIS REPETITIVIT SEDEM DEITATIS. Per hujusmodi blasphemias hi refuscitarunt, quam Theodorus suscitaverat, Hæresim Nestorianam, ideoque & istas Missas merito damnavit Synodus Francofordiensis. Alium Theodori de Eucharistia errorem hucusque non legi. An Leontio Byzantino,*

Epist. 3.

qui cum Sancto Gregorio Magno vixit, cœvi posteriores Nestoriani in Eucharistiæ veritatis abnegationem tandem profecerint, non ausim firmiter asseverare. Certè asseverare videtur Leontius. Et Hæreticis omninò solet esse similis profectus. Quod si verum sit, ab hisce fontibus possit error, aut certè suspectus de errore loquenti modus manasse ad Iconoclastas. Hos enim potius fuisse malè locutos quam malè sensisse, & pravi sensus dumtaxat suspicione laborasse, in septimi Concilii Actis & Scholiis est abundè ostensum. Quod ipsum in Dominicæ Cæna expositione sensisse videtur Paschasius Radbertus: *Usque ad præsens nemo deesse legitur, nisi & qui de Christo erraverunt. Visibilis enim in propria specie, & in Sacramento invisibilis Christus sunt unus & idem, ideoque omnis de isto errans non potest non etiam de hoc errare.*

Exponitur Error Archonticorum, Bogomilorum ac Paulicianorum.

Archontici, septemplicis Divinitatis fabulones, fuerunt etiam Sacramentarii Hæretici, ac inter ipsorum errores Sanctus Epiphanius numerat & hos: *Baptismum damnant, tamen inter eos sint, qui baptismum antea initiati fuerint. Mysteriorum communionem ac bonitatem reputant, tamen alienam, & in nomine Sabbathæ repertam. Hunc enim in septimo orbe versari, ac Tyrannidem exercere prædicant, ceterosque violenter opprimere. Eos in Palestina atque Armenia præsertim grassatos dicit sub Constantii Imperio, ideoque & ipsos notare possit in Oratione de Pœnitentia Sanctus Amphilocheus, Lycaoniæ Metropolitana, adducens varias Diaboli tentationes, & adjungens: *Diabolus quosdam inducit, ut immortali & vivifica communioni non credant, & animo offendantur & cunctentur, eam dicens simplicem panem, simplexque vinum, nec præterea aliud quidquam. Verum etiam Iconoclastas impugnat hæc oratio, ideoque nunquam credidero esse magni Amphilochei. Est alterius ad sæcula junioris. Et quidem Iconoclastas de Sancta Eucharistia malè fuisse locutos, ac de pravo sensu suspectos, jam supra dixi. Et magni Amphilochei tempore nulla adversus Sacramenti hujus veritatem hæresis fuit publicè grassata. Dico, Publicè. Etenim nescio quem circa hæc tempora in Ægypto Monachum de hujus Mysterii dono dubitasse, dicentem, Numquid me accedentem sanctificavit? ideoque per Sanctum Eulogium Presbyterum fuisse ab illo suspensum, scribit in Lausica historia Palladius Episcopus Helenopolitanus. Verum humana fuit ista tentatio, neque transiit in pertinaciam, longè minus serpsit in dogma. Et quidem hujusmodi tentationes in antiquis legimus paucissimas: adeò firma fuit tunc fides hujus Sacramenti.**

Ad Flaviani Patriarchæ Antiocheni tempora scribit Georgius Cedrenus: *His temporibus Messalianorum hæresis exordium habuit, qui & Eucharistiam*

Lib. 4. cap. 2.

Orat. 8.

Cap. 75.

F. 294.

chetæ à precibus, & à Numinis instinctu Entusiastæ ac præterea Lampetiani ac Bogomili nuncupantur. Verum hæc omnes Sectæ, licet ejusdem originis, non tamen sunt ejusdem temporis, aut ejusdem per omnia erroris. Bogomili sunt appendix longè recentior, de quibus in Sectarum Catalogo Constantinus Harmenopolus: *Reverentia dignum illud Sacrum Dominici Corporis atque sanguinis afficiunt ignominia, quod quidem inhabitantium templis Dæmonum sacrificium appellant. Nam in omnibus sacris edibus habitare Dæmones ajunt. Exponit in libro de Hæresibus Sanctus Joannes Damascenus. Bogomili Ecclesiarum & Altarium contemptum induxerunt, tanquam oporteat Ascetas in Ecclesiasticis congregationibus non manere; sed contentos esse precibus, quæ sunt in oratorio. Tantas enim dicebant esse eorum orationis vires, ut & sibi & Discipulis suis Sanctus Spiritus sensibiliter appareret. Prodigiosa jactitant, quod oportet eos qui volunt servari, orare, & nihil penitus agere, donec senserint peccatum, tanquam fumum aliquem, vel ignem, vel draconem, vel aliquod ejusmodi animal per orationem expulsum, & sensibiliter per preces egrediens, Spiritus autem Sancti ingressum rursus sensibiliter accipiant, & apertum in anima sensum habeant introeuntis Spiritus. Et hanc esse veram Christianorum Communionem. Messaliani igitur fuerunt Eustatii Sebastensis & aliorum Erronum mixta progenies, & fons nostrorum Syencfeldianorum, seu cælestium Prophetarum. Non solius Eucharistiæ, sed & Baptismatis negarunt necessitatem. Eucharistiæ veritatem videntur non negasse: quam tamen postea omnino negarunt Bogomili.*

Eundem errorem sectati sunt Pauliciani, de quibus laudatus Cedrenus: *Impiè de Divinis Mysteriis Sanctæ communionis pretiosi Corporis & Sanguinis Domini nostri JESU Christi garrunt, dicentes Dominum verba suis Apostolis dedisse, eaque jussisse accipere, edere & bibere, non panem & vinum, quæ quidem etiam adhibenda negant. Garrunt Christum Dominum non in panis ac vini Elementis, sed sola à mysticis verbis excitata fide esse à nobis manducandum. Plura habent dogmata, quæ Luthero placent & Calvino, aliisque Sacramentariis. Ipsorum originem exponit in Ecclesiastica Historia Anastasius Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius. Germanicam, Euphratesiæ Provinciæ Civitatem, quam non ita pridem Saraceni occuparant, scribit recuperatam à Constantino Caballino, ac pergit: *Constantinus assumpsit Cognatos suos ex materna linea descendentes, & Byzantii collocavit una cum multis Syris Monophysitis Hæreticis, ex quibus plures in Thracia usque nunc habitant, & juxta Petrum Cnapea Trinitatem in Trifragio crucifigunt. Et infra: *Constantinus Syros & Armenios, quos à Theodosiopolis & Melitina duxerat, in Thracen emigrat, ex quibus etiam Paulicianorum hæresis est dilatata. Et rursus: *Imperator Nicephorus Manicheorum, qui nunc Pauliciani & Atbingani dicuntur, quique in Phrygia & Lycaonia constituti habebantur ejus confines & vicini, amicis ferventissimè erant, responsis eorum semper & imolationibus congratulatus. Quæ omnia iidem verbis scribit Martyr Theophanes. Pessimis Nice-****

phori sceleribus ambo adnumerantur, quod Paulicianis fuerit familiaris, nimiamque indulerit libertatem. Etiam de Michaelè Balbo Imperatore, apud Phrygiæ Amorium nato, scribit laudatus Cedrenus. *Amorii superioris Phrygiæ urbe, ab antiquis temporibus Judæorum, Atbinganorum, aliorumque impiorum multitudo habitabat, & quædam ibi Hæresis ex istorum diuturna atque continentis inter se constata consuetudine enata erat, nova prorsus & inusitata constans opinionibus. Eidem Sectæ ait adhæsisse Michaelè, ideoque nullatenus fuisse Christianum. Et addit primam Sectæ Originem: *Manichæi sibi Paulicianorum nomen sumpserunt à quodam Paulo Samosateno, Manichæe cujusdam mulieris, Callinices nomine Filio. Ea cum haberet duos Filios, Paulum scilicet hunc, & alium Joannem, Manichæa eos Hæresi instituit, Samosatense in Armeniam emisit, ut ibi istam hæresim promulgarent. Quod illi fecerunt in vico quodam Pbanarroæ. Exinde vico Epiphridis. Sectatoribus factum est nomen Paulicianorum. Quocirca hic Samosatensis Paulus est longè alius à cognomine Antiochiæ Patriarcha, per quem Nestoriana scabies accepit prima exordia. Unde & hujus sequaces consuerunt dici, non Pauliciani, sed Paulianistæ. Quo tempore vixerit Paulicianorum Auctor, Cedrenus non exprimit: eorum interim scelerata enumerat dogmata, inter quæ est jam dictum monstrum de Venerabili Eucharistia.**

Aliud ipsorum facinus exponit laudatus Theophanes, dicens primam septimi Synodi Sessionem fuisse celebratam Constantinopoli in Ecclesia Sanctorum Apostolorum, & adjungens: *Scholariorum & Excubitorum copias, perversi sui Magistri doctrina imbutæ, & à propriis Rectoribus incitata, nudatis gladiis impetum fecerunt in Synodum, mortemque tam ipsi Patriarchæ, quam Orthodoxis Episcopis, & Monasteriorum Præpositis inferre minati sunt. Et hæc est causa, cur Synodus fuerit Nicæam translata. Turbulentos istos fuisse Paulicianos, quos ex Syria in Thraciam adduxerat Constantinus Caballinus, disertè asserit Anastasius Bibliothecarius. Et sanè constat hos cum Iconoclastis, uti Herodem ac Pilatum, adversus Dominum semper conspirasse. Quomodo adversus piissimum Imperatorem Michaelè Rangabem nescio quæ turbida Plebs tumultuata, Constantini Caballini sepulchrum accesserit, illum uti magnum Sanctum ad reparandum Iconoclastiam invocaverit, ipsumque à mortuis surrexisse finxerit, refert idem Anastasius & adjungit: *Multi eorum, qui in his blasphemabant, erant habitu tantum Christiani, veritate vero Pauliciani. Michaelis tertii augustæ mater Theodora omnes aut converti aut capitali supplicio eradicari sanxit, quam sententiam executas tandem est didi Michaelis successor Basilius. Denuò rebellantes reliquias in Philippopolitanam Thraciam deportavit Joannes Zemiscas, & exinde erumpens postea nescio qui factiosus Lecas Nicephoro Botoniatae novas movit turbas, sacris indutum vestibus Sardicensem Episcopum occidit ad Altare, aliisque facinoribus se reddidit famosum. Quæ omnia latius scribit Martyr Theophanes,**

phanes, Georgius Cedrenus, ac Joannes Scylitza Curopalates. Compendio lucransuli, ut Luthherani & Calvinistæ suæ in sacras Imagines Sacrosanctam Eucharistiam, ac quosvis suos Superiores rebellionis agnoscant Duces, Magistros, atque Auctores.

Exponitur Error Joannis Erigenæ.

Inter Latinos Sacrosanctam Eucharistiam primus nono Christi sæculo impugnavit & abnegavit Joannes Erigena, homo Scotus seu Hibernus, quem multis encomiis onerat Mathæus Westmonasteriensis, affirmans ejus opera à Magistro Floro, Lugdunensis Ecclesiæ Diacono, fuisse corrupta, ideoque per Ecclesiam damnata. Loquitur de novemdecim Caputum opere, quod adversus Hodescalchum Monachum miserabilem, & ab ipso asseram duplicem Dei prædestinationem conflavit ad jussum aut preces Hincmari Metropolitæ Remensis, & Parduli Episcopi Laudunensis, & quod tertia Valentina ac Lingonenis Synodus tanquam Diaboli commentum damnaverunt. Ipsum fuisse Leræum monstrum, erroris & mendacii feminatorem, novumque Pelagianæ factionis Julianum Sanctus Prudentius Tricassinus Episcopus, & alii istorum temporum Patres non sine fundamento dixerunt. Eundem, utpote gentis suæ Monachum, ipsiusque cum Carolo Calvo Francorum Rege, à quo honorificè susceptus in Gallia, familiaritatem, & multam Latine & Græcæ eruditionis varietatem prædicat Simeon Dunelmensis, & de aliis ejus libris adjungit: *Caroli rogatu Hierarchiam Dionysii Areopagitæ in Latinum de Græco, verbum è verbo translulit. Quo fit, ut vix intelligatur Latina littera, quæ volubilitate magis Græca, quam positione constructur nostra. Composuit etiam librum, quem περί φύσεως ψευδών, id est, de naturæ divisione titulavit, propter perplexitatem quarundam questionum solvendarum bene utilem, si tamen ignoscatur ei in quibusdam, quibus à Latinorum tramite deviarit, dum in Græcos acriter oculos intendit. Quare & Hæreticus putatus est, scriptisque contra eum quidam Florus. Sunt enim in libro de naturæ divisione quam plurima, quæ nisi diligenter discutiantur, à fide Catholicorum abhorrentia videantur. Hujus opinionis particeps fuisse cognoscitur Nicolaus Papa, qui ait in Epistola ad Carolum: *Relatum est Apostolatu nostro, quod opus Beati Dionysii Areopagitæ, quod de divinis nominibus vel cælestibus Ordinibus Græco descripsit eloquio, quidam vester Joannes, genere Scotus, nuper in Latinum translulerit. Quod juxta morem nobis mitti, & nostro judicio debuit approbari, præsertim cum idem Joannes, licet multæ scientiæ esse prædicetur, olim non sanè sapere in quibusdam frequenti rumore dicatur. Propter hanc ergo infamiam tædium Franciæ, venitque ad Anglorum Regem Elfredum, cujus munificentia ille dux Molam resedit. Quæ omnia iidem ferè verbis scribunt Rogerus Hovedensis & Guilielmus Malmeſt. Christi. Lupi Oper. Tom. IV.**

beriensis. Laudatam Nicolai Pontificis Epistolam Decreto suo integram inseruit Sanctus Ivo Carnutensis. Simeon quippe omisit hæc verba: *Itaque quod hæc omisum est, vestra industria suppleat, & nobis præstatum opus sine ulla cunctatione mittat, quatenus dum à nostri Apostolatus judicio fuerit approbatum, ab omnibus incunctanter nostra auctoritate acceptius habeatur. Notanda sunt hæc Pontificis de Joanne verba: *Olim non sanè sapere dicatur. Evincunt de naturæ divisione librum esse primum Joannis in Gallia opus, quo vanus homo ob Barbaras Danorum in Angliam irruptiones transfuga facundi ingenii opes ostentavit, atque ita Caroli Regis captavit gratiam. Huc enim respiciunt verba Simeonis Dunelmensis: *A Carolo Calvo Joannes magna dignatione susceptus familiarium partium habebatur, transgebatque cura eo tam servia, quam joca, individuusque comes & mensæ & cubiculi erat. Regi fuit adeo familiaris, in accubitu, ut roganti, quid inter Sotum seu stultum, ac inter Scotum interesset, impudè responderit interesse solam mensam, jocose affirmans Regem esse stultum.***

Porro per ostentationem lucubrata opera non diriguntur à Spiritu Sancto, ideoque non solum vanis subtilitatibus, sed & erroribus solent subjacere. Adeo subjacuit hocce Joannis opus, ut turbarit non dumtaxat universam Galliam, sed & Nicolai Pontificis Apostolicas aures inquietarit. Quare ipsum nequaquam fuit opus à Magistro Floro Lugdunensis Ecclesiæ Diacono impugnatum. Labitur Simeon Dunelmensis. Florus enim, Ratramnus Corbeiensis Monachus, Sanctus Prudentius Trecentis Episcopus, aliique istius sæculi Patres solum novemdecim Caputum de unica prædestinatione librum impugnarunt, curaruntque damnari à Valentina Synodo, & Lingonenſi. Aliud Joannis opus periit, aut lætet, ideoque licitum hic est conjecturare. Adeo in ipso Joannes suam famam prodegit, ut Hincmarum Remensem Metropolitam, ac ipsius Carisiaci Capitulis adherentes Episcopos, qui ipsum ad scribendum & suas cogitationes defendendas adhibuerant, ignominiz & opprobrii notet in Libello de tribus Epistolis Sanctus Remigius Archiepiscopus Lugdunensis, & Scotum appellet Joannem illum, Erronem vulgè notum, qui & verbis & libris suis, mendaciis & erroribus & phantasticis ac hæreticis disputationibus plenus, omnes penè apud Franciam Ecclesias & nonnullas etiam aliarum Regionum, quantum in se fuit, infecti atque corrupti, ut non tam ipse de fide interrogari, quam omnia scripta ejus saltem post mortem ipsius debuerint igne consumi, ne simplices quique, qui ea multum diligere & legendo frequentare dicuntur, eorum lectione & inaniter occupentur, & perniciosè fallantur ac decipiantur. Eum cum suis libris & scriptis ait esse omni irrisione ac despectu dignum, adeo ut, nisi corrigere & emendare festinet, vel sicut demens sit miserandus, vel sicut Hæreticus anathematizandus. Quapropter in ipso etiam de naturarum transmutationibus, adeoque & de Eucharistica transmutatione disputavit Erigena, Græcos Iconoclastas, quibus tunc alia in parte adhuc fave-

bant quidam Gallicani Episcopi, nimium æmulatus est, Eucharistiam esse Dominici Corporis & Sanguinis figuram cum illis dixit, atque ita Hæreticus audiit in Gallicana Ecclesia, ad Sedem Apostolicam delatus est, & tanquam Hæreticus per Paschafii Ratberti Corbeiensis Abbatis, Iconoclastis inimicissimi, scripta impugnatus. Ejus tamen nomen ex avito fraternæ charitatis more Paschafius in exordio suppressit. Quod librum de naturarum divisione impugnet, lucidè patet ex primo capite libri ad Placidum Abbatem.

Infelix Apologus Ludovicus Cellotius errat ipsum à solo post duo sæcula Sancto Lanfranco fuisse hæresios accusatum. Accusatus fuit etiam à summo suo amico & Patrono Remensium Metropolitæ Hincmaro, scribente in libro de Prædestinatione: *Sunt & alia, quæ vocum novitatibus delatantes, undè sibi inanes comparant rumusculos, contra fidei Catholicæ veritatem dicunt, videlicet quoddam Trina sit Deitas, quoddam Sacramenta Altaris non verum Corpus & Sanguis sint Domini, sed tantum memoria veri Corporis & Sanguinis ejus.* Sancto Prudentio, qui pro vocibus, *Trina Deitas*, librum scripserat, errorem primum, secundum Joanni Scotto disertè adscribit. Hujus errorem Ratbertus lucidè exponit in litteris ad Fredegardum, ac præsertim in annexo illis Commentario Dominicæ Cœnæ apud Sanctum Mattheum. Adducit Domini verba, *Hoc est Corpus meum*, & adjungit: *Audiant qui volunt extenuare hoc verbum Corporis, quoddam non sit vera Caro Christi, quæ nunc in Sacramento celebratur in Ecclesia Christi, neque verus sanguis ejus, nescio quid volentes plaudere aut fingere, quasi quædam virtus sit Carnis & Sanguinis in eo tantummodo Sacramento, ut Dominus mentiatur, dicens, Hoc est Corpus meum.* Et infra. *Miror quid velint nunc quidam dicere non in re esse veritatem Carnis Christi vel Sanguinis, sed in Sacramento virtutem quandam carnis, & non carnem; virtutem Sanguinis, & non sanguinem; figuram & non veritatem; umbram, & non corpus.* Et rursum: *Quidam loquacissimi magis quàm docti, dum hæc credere refugiant, quæcumque possunt, nec credant quæ veritas repromittit, opponunt, & dicunt nullum corpus esse quoddam non sit palpabile & visibile. Hæc autem, inquit, quia Mysteria sunt, videri nequeunt nec palpari, & ideo corpus non sunt. Et si corpus non sunt, in figura carnis & Sanguinis hæc dicuntur, & non in proprietate nature Carnis & Sanguinis, quæ caropassa est in cruce, & nata de Maria Virgine.* Assidue hæc Paschafius inculcat atque impugnat, unicuique ipsius in cunctis hisce scriptis scopus est Eucharistiam esse substantialiter ipsam Domini nostri Carnem, quæ nata est de Maria Virgine, & à Judæis crucifixæ: Esse ipsum Sanguinem, qui sulcus fuit in remissionem nostrorum peccatorum. Quod ipsum in laudato libro facit Hincmarus, itemque in alio opere laudato per Flodoardum in historia Remensis Ecclesiæ: *Hincmarus ad Carolum Regem scripsit opus quoddam egregium metricè de Sacramentis Corporis & Sanguinis Christi, quod appellavit ferculum Salomonis.* Licet versatilis, quoad multa Hincmarus fuit insignis Episcopus, ideoque ubi pessimam

hanc lepram advertit serpere, dilectum Scotum etiam strenuè invasit.

Scotum hunc ex nimia Græcorum, utique Iconoclastarum, imitatione lapsum, ex Græcis etiam ipsis, utique septimi Concilii Patribus, revincere & ad mentem reducere conatus est Græci etiam sermonis peritissimus Ratbertus. Porro Patres hi in Iconoclasticæ Synodi ac definitionis refutatione scripserunt: *Nullus aliquando tubarum Spiritus Sancti, Sanctorum videlicet Apostolorum, aut Illustrum Patrum nostrorum, in cruentum Sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit imaginem Corporis ejus.* Affirmant semper dictum & creditum fuisse Corporis veritatem seu verum Corpus, ita omninò cogentibus Dominicis verbis: *Hoc est Corpus meum.* Et pergunt: *Liquidè demonstratum est, quod nusquam Dominus, vel Apostoli, aut Patres imaginem dixerint Sacrificium, sed ipsum Corpus & ipsum Sanguinem.* Et ante sanctificationis quidem celebrationem typos quibusdam Sanctorum Patrum hæc piè visum est nominare, post sanctificationem autem Corpus propriè & Sanguis Christi dicuntur, sunt & creduntur. Et apud nos & apud Græcos duplex est Elementorum sanctificatio: Altera verbalis in Offertorio, realis altera per Consecrationem. Per istam in figuram & typos elevari, per hanc in Domini Corporis & Sanguinis veritatem transmutari Elementa affirmant isti Patres, probantque ex Magno Basilio, & Sancto Eustatio Patriarcha Antiocheno. Quæ omnia in suo ad Gallorum Episcoporum circa septimam Synodum dubitationes Responso firmavit Pontifex Adrianus primus. Eodem modo adversus Græculum istum Scotum locutus est Paschafius. Hocce in Sacramento videtur nihil asserere, quàm Domini Carnem & Sanguinem: Nihil istic esse nisi incorruptibile ac spirituale. Sacramenti essentiam non destruxit: Lucidè proficitur præter occultam Domini Carnem esse in ipso etiam transmutatorum Elementorum species ac figuras. Verùm an residua ipsorum accidentia, an circumfusi aeris, an ipsius Domini Corporis miraculosæ affectiones essent, manifestè non distinguit. Videtur ipsas voluisse similes illis, per quas in Agni aut puelli specie Dominus quibusdam piis fidelibus se subinde monstravit. Ipsum Domini Sanguinem dixit in nos effundi ac dividi, ipsamque ejus Carnem à nobis tangi, edi & dentibus vorari. Quia imò Sacramenti speciem scripsit esse colorem fucatum, atque ita residua Elementorum accidentia denegasse est visus, & adstruere carnalem opinionem, quam Dominus damnavit in Capharnaitis. Hæc, inquit in Dominicæ Cœnæ Commentario, *prolixius dixerim & expressius, quia audivi quosdam me reprehendere, quasi ego in eo Libro, quem de Sacramentis Christi edideram, aliquid his dictis plus tribuere voluerim, aut aliud quàm ipsa veritas repromittit, timentes fortè hoc quod ipsi invenerunt, quibus tunc loquebatur Dominus, quoddam partes facere voluerim, & ejus per singulos membra dividere concessa vel dispensare, sicut tunc illi putarunt, qui scandalizati dicuntur, & abierunt retrorsum.* Plus, aut aliud, quàm ipsa repro-

mittat veritas, in Eucharistia asserere est asserere illic non Elementorum species, sed ipsam Domini Corporis & Sanguinis substantiam à nobis immediatè sumi, dividi, ac tangi. Hoc putatus est sentire Paschafius, adeoque labi carnaliter cum Capharnaitis. Laudatum de Sacramentis librum memorat etiam in litteris ad Fredegardum, affirmatque cuilibet puero, id est, vulgari Plebi, ac ipsis etiam pueris dedicatum. Et Anonymus per Ludovicum Cellotium ex Jacobi Sirmiondi Musæo vulgatus Apologus scribit: *Paschafius Ratbertus, rogatus incertum an provocatus, scripsit de eadem re, utique de Sacramentis, libellum ad centum ferè capitula, satis utilem.* Cellotius existimat fuisse Antidotum seu libellum Catecheticum pro simplici populo. Hodie extans de Domini Corporis & Sanguinis Mysterio liber est folorum duorum & viginti Caput, est dedicatus Placido Abbati, & scriptus ad ejus preces, ideoque quidquid dicat David Blondellus homo Calvinista, videntur libri hi omninò esse diversi. Prior ille perit, aut later, & mentem suam distinctius in ipso exposuit Paschafius, ideoque circa illam nos grandi lumine destituti non possumus non hæsitare.

Quæ omnia in sua ad Carolum Calvum Francorum Regem Epistola insigniter confirmat famosus Bertramnus, seu Bertramni nomine circumtectus Joannes Scotus: *Dum quidam fidelium Corporis Sanguinisque Sacramentum, quod in Ecclesia quotidie celebratur, dicunt quod nulla sub figura, nulla sub obvelatione fiat, sed ipsius veritatis manifestatione peragatur, quidam verò testantur quod hæc sub Mysterii figura contineantur, & aliud sit quod corporis sensibus appareat, aliud autem quod fides adspiciat, non parva diversitas inter eos esse dignoscitur.* Priorem calumniosè Paschafio Ratberto, posteriore sententiam veraciter adscribit Rabano Mauro. Notanda enim sunt hæc verba: *Quod hæc sub Mysterii figura contineantur.* Clarè affirmant Rabanus de Eucharistia rectum per omnia sensisse. Quam de Paschafio pravam opinionem habuit in litteris ad Magistrum Afclinum etiam Berengarius: *Paschafius solus sibi confingit Sacramento Domini Corporis decedere panis omninò substantiam.* Hoc est, substantiam cum omnibus suis etiam accidentibus.

Exponitur opinio Stercoranistarum.

Optimi Paschafii Adversarios prodit item publicatus per Ludovicum Cellotium Auctor Anonymus: *De Mysterio Corporis & Sanguinis Domini quidam dicunt idem esse quod sumitur de Altari, quod & illud quod natum est ex Virgine: Alii autem negant, & dicunt aliud esse.* *Quidammetiam Diabolica inspiratione blasphemant secessu obnoxium fore.* Hocce posteriores gravissimè increpat & notat, atque adjungit: *Et his quidem, qui dixerunt secessu obnoxium, quod nunquam antea est auditum, id est, Heribaldo Autisiodorensi Episcopo, qui turpiter proposuit, & Rabano Moguntino, qui turpissimè assumpsit, turpissimè verò Christi Lupi. Oper. Tom. IV.*

conclufit, suis ad respondendum locus servetur. Paschafii adversus Erigenam liber omnem mox perambulavit Galliam, varia variorum subit judicia, atque ita apud Heribaldum ex Sancti Germani Monacho Autisiodorensis Episcopum de negatis Sacramentalium Elementorum residuis accidentibus, adeoque & de resuscitato Capharnaitarum carnali errore reatum incurrit, aut gravem certè suspensionem, ideoque fuit ad Rabani Mauri, ex Fuldenf Monacho Moguntini Archiepiscopi, summi in Germania ac omni Ecclesia Doctoris, judicium transmissus. Et Rabanus fuit ejusdem cum Heribaldo mentis. In hocce Mysterio non solum Domini Corpus & Sanguinem esse docuit, sed insuper transmutatorum Elementorum residua sine subiecto accidentia, accuratè hæc distinguenda, Domini Carnem & Sanguinem sub illis omninò contineri substantialiter, ipsum tamen spiritali dumtaxat modo à nobis sumi & tangi, corporaliter tangi & sumi sola ista accidentia: tangi & sumi aliorum ciborum more, ideoque & secessus esse obnoxia. Addidit Rabanus, quo istorum accidentium à suo contento discrimen exprimeret apertius atque efficacius. Ita scripsit ad Egiionem Abbatem, forsitan Flaviniacensem, Senonensem postea Archiepiscopum. Perit aut latet Epistola. Hanc tamen ejus fuisse sententiam memoratus Anonymus Scriptor disertè testatur. Et certè eandem tradit Rabanus in libris de institutione Clericorum: *Maluit Dominus Corpus & Sanguinis sui Sacramentum fidelium ore percipi, & in passum eorum redigi, ut per visibile opus invisibilis ostenderetur effectus.* Et infra: *Aliud est Sacramentum, aliud virtus Sacramenti. Sacramentum enim ore percipitur, virtute Sacramenti interior homo satiatur. Sacramentum in alimentum Corporis redigitur, virtute autem Sacramenti æterna vita adipiscitur.* Sacramentum sunt transmutatorum Elementorum residua accidentia: Ea dicit in corporis alimentum redigi, adeoque & in secessum. Ab hocce tamen verbo abstinuit, quod parvum contentio tunc ipsum reddidisset odiosum & scandalosum.

Ejusdem sententiæ fuisse Amalarium affirmat manuscripta Guilielmi Malmesberienfis Epitome, & suo ad Sanctorum Patrum Bibliothecam indici addit Mangarinus la Bigne: *Magistrum Florum in manuscripto codice perantiquo legi adfuisse Concilio Carisfacensi, temporibus Caroli Calvi, & scripsisse contra Amalarium Lugdunensem.* Ab Amalarium Fortunato, librorum de divinis Officiis Auctore, quem ait fuisse Germanum, & ex Lexoviensi Monacho Archiepiscopum Trevirensis, hunc Amalarium patenter distinguit; videturque omninò distinguendus, de qua re videantur quæ ad septimum Spicilegii sui tomum præfatur Lucas Dacheries. In Godescalchi Monachi Historia Jacobus Usserius, apud Anglicanum Schisma Archiepiscopum Armachanus, nostrum Amalarium cum Sancto Amulo seu Amulone Lugdunensi Archiepiscopo confundit, quem esse viro docto indignum errorem rectè advertit in ejusdem Monachi Historia Gilbertus Manguinus, errans tamen & ipse in Cap. 18. hisce

Cap. 17. hinc verbis: *Prior Bertramo scripsisse notatur Paschasius ab anno octingentesimo dactimo octavo sub Imperatore Ludovico Pio, & uterque Stercoranistarum Hæresim, quæ illo tempore exorta est, confutavit.* Stercoranistarum Hæresis ex Paschasii adversus Joannem Erigenam, qui prius sub Carolo Calvo, ad annum octingentesimum trigessimum nonum regnare exorso, venit in Gallias, pugna prodiit, & Paschasius Ratbertus primùm istius sæculi anno quadragésimo quarto est factus Abbas, & anno quinquagesimo defunctus, decimo octavo ejusdem sæculi anno erat adhuc juvenis, ideoque tunc non potuit scripsisse. Hæc tamen contentio Godecalchi de gratia & prædestinatione lites, anno istius sæculi quadragésimo septimò ceptas, omninò præcessit.

Itaque adversus Heriboldum, Rabanum, & Amalarium defendit sese atque purgavit Paschasius per litteras ad Fredegardum, demonstrans se à Capharnaitarum errore remotissimum, & transmutatorum Elementorum accidentia à se omninò agnosci, sub quibus Domini Corpus & Sanguis existant spiritali modo, tota sub totis & tota sub singulis particulis, & illa sub his à nobis sumi, in nos effundi ac dividi ad modum ipsius Sancti Spiritus, qui in nos effunditur ac dividitur sine sui divisione. Nempe uti hic mediantibus creatis ac divisibilibus suis donis, ita Domini Corpus & Sanguis mediantibus divisibilibus accidentibus effunduntur, fumantur ac dividuntur. A nostris dentibus aut manibus sola Sacramentalia accidentia, Domini Corpus & Sanguinem sola nostra fide tangi constanter docuit Ratbertus. Et huc omninò in opere de Eucharistia adversus Berengarium respicit Sanctus Lanfrancus: *Prior sententia, per quam dicitur, Panis & Vinum Altaris solummodò Sacramenta sunt, tua est, tuorumque sequacium. Posterior verò, quæ enuntiat, Panis & Vinum Altaris solummodò sunt verum Christi Corpus & Sanguis nullius est hominum.* Omninò purgat Paschasium Ratbertum, qui hujus Sacramenti essentiam in solo Dominico Corpore & Sanguine, & non in residuis transmutatorum Elementorum accidentibus posuisse, ideoque Sacramentum destruxisse, fuerat olim accusatus, & etiam tunc à Berengario accusabatur. Et hinc ad posteriorem istorum verborum periodum miserè in septimo ad Godecalchi Historiam appendice Opusculo labitur Ludovicus Cellotius: *Imò verò Stercoranistarum erat ista sententia, qui realia omnia, Sacramentale nihil in Eucharistia agnoscebant.* Absit ut Heriboldus, Amalarium, ac præsertim Rabanus, viri longè doctissimi, dixerint in Eucharistia nihil esse Sacramentale. Absit ut blasphemarint ipsum Domini Corpus & Sanguinem nobis ipsis partim in alimentum, partim in secessum. Dixerunt id de solis Sacramentalibus accidentibus, ideoque hæc sola fuerunt unicum Stercoris, ut putabatur, Hæresis fundamentum.

Dico, *Ut putabatur.* Neque enim Doctores istos de Hæresi unquam accusavit Sanctus Paschasius, apud quem nulla Stercoris mentio, nisi in libro ad Placidum Abbatem: *Nec observandum, sicut Apocryphorum monumenta decernunt, donec ea,*

utique Sacramentalia accidentia, digerantur à corpore, ne communis cibus accipiatur. Et rursus in eodem Capite: *Frivolum est, sicut in eodem Apocrypho libro legitur, in hoc Mysterio cogitare de Stercore, ne commisceatur in alterius cibi digestionem.* Escam hanc ait esse planè spiritualem, ideoque cum vulgaribus alimentis nihil ipsi esse communionis. An adversus solum Erigenam, an etiam adversus Heriboldum, adeoque & post Rabani ad Egilonem litteras, tanquam Apologeticus sit scriptus hic liber, ignoro: Si prior sit, memorandi Stercoris occasionem Rabano dedit Ratbertus. Quidquid sit, Hæresios illum non notat, dumtaxat asserit de fordibus istis in tanto Mysterio tacendum. Dogmaticæ lites ambulando passim crescunt: hinc utriusque partis Discipuli cœperunt Magistris esse calidiores, atque ita Heriboldus & Rabanus tandem à quibusdam cœperunt de Hæresi infamari.

Distigui oportet duplices Stercoranistas: Alios qui ipsam Domini Corporis & Sanguinis substantiam, alios qui sola Sacramentalia accidentia crediderunt à stomacho nostro digeri, & fecerni in secessum. Ex priori classe non fuerunt, sed ipsum cum suis discipulis Christum Dominum esse talem crediderunt Capharnaitæ. Crediderunt quod carnes suas, tanquam Lanio in macello, in frustra concidere vellet, aut concidi juberet, & istud suis prædicaret sacrificium, quod sumptum, aliarum escarum more, abiret in ventrem & secessum. Hinc prædicationem istam uti barbaram, carnivoram, & à Deo alienam, sunt avefati. A quo calumnioso phantasmate non multum absuit etiam Berengarius, Dominicum in Eucharistia Corpus comparans altissimæ turri Andegavensi, affirmansque etiam tantum Christiano Populo non posse sufficere. Putabat ergo illud in Sacramento quasi in macello concidendum, & tale à nobis dogmatizari. Et ad Georgii Xiphilini ac ejus successoris Joannis Camateri sub Alexii Comneni Imperio Constantinopolitanum Patriarchatum scribit Nicetas Choniates: *Mota est questio, utrum Christi Corpus post perceptionem incorruptibile sit, quale post Passionem ac Resurrectionem fuit, an corruptibile, ut ante Passionem. Alii dicebant esse incorruptibile, quod divinorum Mysteriorum perceptio sit confessio & recordatio quædam Domini propter nos mortui ac redivi. Hanc sententiam Nicetas constantissimè probat, confirmat variis Græcorum Patrum testimoniis, demonstrat Dominicum Corpus spiritali ac impartibili modo esse totum & sub totis accidentibus & sub qualibet ipsorum portiuncula, asseverat hunc esse fidei articulum, & prosequitur: Alii dixerunt id Mysterium non confessionem Resurrectionis, sed sacrificium duntaxat esse, ac proindè corruptibile, & amens, & inanime, ad quod qui accedit, non totum Christum percipiat, sed partem. Nam si esset particeps, & animatum, & intabile, & inaspectabile, neque dentibus scinderetur & moleretur, & in scindendo nullam omninò molestiam sentiret. Quæstionis & erroris Auctor fuit nequam Monachus Sicidites, homo seditiosus ac*

L. 3. c. 3.

Hære-

Hæresarcha. Solum sine anima corpus sub panis, sub vini specie contineri dixit solum sine corpore sanguinem: Ambo esse corruptibilia ac partibilia, ideoque à communicantibus sumi, non tota, sed quampiam solummodò partem. Ea blateravit à nobis proximè videri, tangi, scindi dentibus ac moli, in scindendo pati dolorem ac molestiam, adeoque & per stomachum mitti in secessum. Etenim passibile, quod comestum scinditur & molestiam patitur à comedentium dentibus, omninò etiam digeritur à stomacho, ac in solemnes digeritur exitus. Dixit istam esse imobilem Corporis & Sanguinis essentiam, ideoque & gloriosas resuscitati Corporis dotes improbavit, dicens de nobis: *Ipsi viderint, quomodo nos post Resurrectionem nullo modo sub tactum & figuram humanam casuros asserimus, sed ut incorporeas umbras volaturos.* Adferit plura ejusmodi impia atque blasphema. Blasphemum hominem editis libris invasit præfatus Patriarcha Joannes; verum quod non divinis Scripturarum & Patrum testimoniis, sed humanis rationibus ipsos munierit, item quod Patriarchali auctoritate hominem non plenè compefuerit, merito culpatur laudatus Nicetas, addens hæc Mysteria esse omni veneratione ac silentio digna, ideoque hujusmodi quæstiones esse simplici Populo scandalosas & statim præcedendas. Ex his interim vides de solo sine anima corpore, & solo sine carne sanguine sub panis ac vini specie errorem, quem Nestorio ac Pelagio quidam attribuerunt, ab hoc impuro Monacho fuisse omninò receptum. Item vides plenè Hæreticos Stercoranistas quandoque omninò fuisse. Eundem errorem in præfato opere Ludovicus Cellotius adscribit Paulo Samosatensi, à quo Dominicum in Eucharistia sanguinem dogmatizatum fuisse corruptibilem ac divisibilem supra audivimus à Sancto Dionysio Alexandrino. Verum sine fundamento. Per corruptibilem enim ac divisibilem Paulus intellexit puri & vulgaris hominis sanguinem, ex communi naturæ lege obnoxium corruptioni ac divisioni. De quo an etiam in Sacramento pateretur, non video tunc fuisse disputatum. Suo tempore fuisse à quodam suo amico disputatum atque assertum testatur ac damnat in libris de sacris Pignoribus Guibertus Abbas Novigenti. De hisce Stercoranistis hic non agimus, sed de solis posterioribus.

Lib. 3o.

Orthodoxi omnes conveniunt Sacramentales species esse idem quod residua transmutatorum Elementorum accidentia, verum an aliorum ciborum more partim in nostram substantiam, partim in secessum abiret, acriter & durè ab illis disceptatum est, occasione accepta ex unica Rabani voce, cui Heriboldus, Amalarium, alii-que plures adscripti sunt, & plurimi adversari, adversarii suis insipientes sædum nomen Stercoranistarum. Istius ad firmius assertæ veritatis robor emissæ periculosa seu nimium curiosa vocis videtur Rabanum omninò poenituisse. Eam enim postea non amplius assumptam in calamum aut linguam. Et suas ad Egilonem Abbatem jam pridem perditas litteras ipse forsitan ex eadem poenitentia suppressit. Et hinc ejus sententiam fe-

quentes fuerunt vocati, non Rabanistæ, sed Stercoranistæ. Quidquid sit, de ipsorum opinione errat per Ludovicum Cellotium publicatus Scriptor Anonymus: *Quod nunquam antea est auditum.* Etenim quæstionem hanc ab Apocrypho ante se Scriptore fuisse motam, disertè jam audivimus ab ipso Paschasio Ratberto. Taxat ab Iliodoro Mercatore in Franciam adductas ficti Clementis Romani Pontificis ad Jacobum Domini Fratrem litteras: *Qui residua Corporis Domini, quæ in Sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conveniant, ne putent sanctæ portioni commisceri cibum, qui per Aqualiculos digestus in secessum funditur.* Adfirmare videtur Sacramentalia Eucharistiæ accidentia per Aqualiculos non digeri, adeoque non fundi in secessum. Et huic ejus sensui omninò adscriptur Paschasius, additque commendatam ab illo cautelam esse frivolam, quoniam etiam aliis cibis admixta ista accidentia sint ab omni digestionis aut secessus periculo secuta. **Quin & longè adhuc antiquior est ista quæstio.** Nam in Sermone de Poenitentia scribit Sanctus Joannes Chrysostomus: *Num vides panem? Num vinum? Num sicut reliqui cibi in secessum vadunt? Absit. Ne sic cogites. Quemadmodum enim si cera igni adhibita illi assimilatur, nihil substantiæ remanet, nihil superfluit; Sic & hic puta Mysteria consumi Corporis substantia.* Et in quinta Mystagoga Catechesi Sanctus Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus: *Panis hic non in ventrem descendit, & in secessum emittitur, sed per te totum, ad corporis & animæ utilitatem, distribuitur.* Uterque videtur palam loqui de sacramentalibus accidentibus. At verò Origenes vel alius quivis scribit in fragmento Commentariorum super Matthæum: **Hic ipse cibus sanctificatus, secundum materiale quod continet, in ventrem vadit, inde in secessum, ut Dominus dixit, OMNE QUOD INTRAT IN OS, IN VENTREM VADIT, ET INDE IN SECESSUM EMITTITUR.** Paschasius Chrysostomus, Origenem secuti sunt Heriboldus, Rabanus & Amalarium, quibus sui non defuerunt sequaces. Etenim de Harigero, Lobienfis, quod olim dicebatur scientiæ vallis, Monasterii Abbate scribit Continuator Folcuini ibidem Abbatis & Chronologi: *Harigerus congesit contra Ratbertum multa Catholicorum Patrum scripta de corpore & sanguine Domini.*

Verum Ratberto adhaerent longè plures, de quorum tamen discordiis scribit in Occidentalis Ecclesiæ Historia Cardinalis Jacobus de Vitriaco: *Respondemus Hæreticis, quod postquam facta est transubstantiatio, formæ, seu accidentia Panis & vini remanent contra consuetam naturæ cursum sine subiecto. Non enim sunt in Christi corpore, neque in aere, tanquam in subiecto, sed Christi corpori assistunt, & circumfunduntur aere. Cum enim Christi corpus glorificatum oculis mortalibus non sit visibile, vel manibus tractabile, non nisi sub formis sensibilibus possit percipi. Videtur igitur ibi vera albedo, & sapor in veritate sentitur, quia nihil ibi phantasticè agitur, non tamen album videtur vel tangitur, dividitur & frangitur, putrescit & corrumpitur, concrematur & corroditur, corpore Christi integro*

Cap. 1.

Epist. 2.

Tom. 5. ber. 38.

An. 990.

gro & incommutabili permanente, in quo nihil in-
 carnis inquinatum, sicut solis radius absque sui
 inquinacione per locum transit immundum. Scio
 Jacobum Cardinalem loqui adversum Albi-
 geneses sui temporis Hæreticos: respicit tamen
 & ad lites antiquas. Quo circa inter Paschafii
 discipulos quidam Sacramentalia accidentia, ut
 adstruerent incorruptibilia, & à secessus periculo
 secura, dixerunt phantastica, alii in ipso in-
 corruptibili Domini Corpore subieciarunt. Quem
 utrumque errorem expugnat etiam Sanctus
 Anselmus in præfatione libri de Sacramento
 Altaris. Catholica veritas semper asseruit illa
 subsistere sine subiecto. Quidam posuerunt etiam
 in circumfuso aere: qui errarunt accidens non
 posse per Deum omnipotentem poni extra sub-
 jectum. Hosce inter fuit Petrus Abaelardus, de
 quo in litteris ad Romanæ Ecclesiæ Cardinales
 Sanctus Bernardus: *Petrus de Sacramento Alta-
 ris male sentit*. Et in litteris ad Ianocentium
 secundum Pontificem: *Post Consecrationem Panis
 & Calicis priora accidentia, quæ remanent,
 dicit pendere in aere*. Non hæere, sed pendere:
 Utpote non accidentia, sed Corpuscula Demo-
 criti aut Epicuri. Carthesiani Fabulones, usi
 eodem effugio, summa Magistrum agnoscant.
 Certè istud Carthesianorum Phantasmatum pal-
 mare principium est etiam Herculeæ clava Joannis
 Wicleffi, Joannis Calvini, & similibus Erro-
 num. Et hinc Sacramentalium accidentium incorrupti-
 bilitatem ex alio fonte hauriendam censuit San-
 ctus Guilmundus, Aversanus Episcopus, huic
 Berengarii argumento, *Caro Christi est incorrupti-
 bilis, Sacramenta verò Altaris, si diutius ser-
 ventur, possunt corrumpi, videntur enim putrefieri,
 respondens quibusdam quidem videri corrumpi,
 re vera autem non corrumpi, probansque ex
 Sancto Ambrosio, in libris de Sacramentis scri-
 bente de utriusque testamenti Manna: Illud cor-
 ruptioni obnoxium, si in diem alterum servaretur,
 hoc alienum ab omni corruptione*. De Christo Do-
 mino, Discipulis in Emaus euntibus apparente
 ut Peregrino, scribit Sanctus Gregorius Mag-
 nus: *Talem se eis exhibuit in corpore, qualis apud
 illos erat in mente*. Eodem modo Sanctus Gui-
 mundus vult agi à sacrosancta Eucharistia: ab
 illorum dumtaxat, apud quorum mentem jam
 corrupta est, oculis existimat videri corruptam.
 Probat exemplo Sancti Tharsitii Martyris, in
 cujus revoluto cadavere ac veste curiosi Pagani
 non repererunt Sacramenta: quod nempe illa
 ab istorum, quorum mente non videbantur,
 etiam oculis videri nolent. Etiam à muribus
 vult non posse rodi, imò nec ignibus absumi.
*Sit tamen sacra, inquit, Mysteria ignibus imponan-
 tur, non traduntur equidem ignibus cremanda,
 sed mundissimo fideliter committuntur,
 nobis occultanda, & supernis sedibus illico reponen-
 da*. Et infra: *Corpus Domini nullo modo in seces-
 su mutatur & nos credimus. Sicut cibus corruptibilis,
 cum ab immortalibus, nempe Sanctis Angelis ap-
 parentibus, aut Christo Domino post Resurre-
 ctionem versante, cum Discipulis, sumitur, hac
 secessus lege congruè creditur non teneri, ita cibum
 incorruptibilem, quod est Corpus Domini, curæ à*

mortalibus editur, secessus necessitatem pati nefas est
 arbitrari. Absit ut inhonefam corporis egestionem
 cibus ille sustineat, qui corpus & animam ad eter-
 nam honestatem parat. Hujusmodi plura Berenga-
 rii argumenta & ineptas curiositates eodem in
 libro conformiter dissolvit. Ex Domini Cor-
 poris conjunctione, vel certè ex speciali Dei pro-
 tectione vult sacras species esse incorruptibiles,
 in hoc tamen sibi ipsi non plenè consentiens,
 quod ipsarum esu & potu fateatur hominem lon-
 go etiam tempore posse nutriri & sustentari: nu-
 triens quippe & sustentans alimentum nequit non
 partim in alimentis substantiam, partim in excre-
 menta secerni.
 Et hinc nonnihil ab illo dissentit in libro de
 Corpore & Sanguine Christi Durandus Abbas
 Troarnensis, scribens de Berengario & ejus
 Sæcatoribus: *Dicunt ea, quæ ad Altare deferun-
 tur, panis & vini munera post consecrationem etiam
 quod fuerant permanere, & sic quodammodo
 Corpus Christi & Sanguinem verum, non natura-
 liter, sed figuratè esse. Ipsas quoque substantias
 Divinæ oblationis adeò corruptibiles & corruppen-
 tes delirant esse, quatenus & in digestionem commu-
 nium ciborum perire, & amplius æquo sumentes in
 crapulam & ebrietatis furorem queant vertere. Sed
 & alia graviora satis, multoque his turpiora sentiunt,
 & consensu minusque suspectis insurrare non des-
 stunt, quæ ne dicam proferre, verum etiam nefas
 est vel tenuiter cogitare*. Ista turpiora tandem sub-
 jungit esse turpem Sacramentorum corruptelam, qua
 perire dicit totam professionis Christianæ disciplinam.
 Et infra: *Verè inter manus Ministrorum ad invisibi-
 lem speciem cælesti commercio perducitur Sacramenti
 etiam visibilis forma, videlicet ut tantum fiat Sa-
 cramentum, id est, ex toto Sanctitas ac vita
 animarum. Nec ut pravi quique audent delirando
 confingere in digestionis corruptionem resolvitur,
 sed magis in mentibus utentium vitam salutemq; effica-
 citer operatur*. Et iterum: *Res tam Divina, tam-
 que salutaris, tantæ denique virtutis plena & Ma-
 jestatis, ut in digestionem pereat, cuilibet vel extremo
 fidelium nullatenus debet persuaderi, sed semel perce-
 ptam potius sub spe futuræ, quæ expectabatur, glo-
 rificationis in presentiarum nos consolari, & ad pro-
 merendum id postmodum, quod pollicetur, potenti præ-
 parare effectu, oportet credi. Nimis autem videtur
 absurdum, & à re ipsa decernitur alienum, ut ubi Chri-
 stus percipitur, de Stercore cogitetur*. Sacramentales
 species affirmat esse adeò incorruptibiles, ut homo
 per immoderatam ipsarum sumptionem turbari
 nequeat aut inebriari. Hanc incorruptibilitatem
 vult esse unum è Christianæ professionis funda-
 mentis, ideoque Berengarii, quæ cum illa co-
 hæere non possit, Doctrinam vel ex hoc solo
 capite esse Hæresim manifestam.
 Eandem incorruptibilitatem docet etiam per
 Ludovicum Cellotium publicatus Scriptor Ano-
 nymus: *Sacramenti excellentiam non reveretur,
 qui secessus dicit obnoxium, sicut cætera esca. Sed
 tamen eodem modo, quantum ad comestionem &
 haustum pertinet, percipitur: videlicet trajiciendo
 per os, & in ventrem mittendo, ubi quid Domi-
 nus de Myserio suo agere voluerit, suæ scimus tan-
 tum cogituro voluntati. Scimus enim consumi posse
 spirituali*

Epist. 188.
 Epist. 190.
 Epist. 23.
 Lib. 2.

Part. 1.
 Part. 2.
 Part. 3.

Cap. 7.
 1. 2. c. 11

spirituali virtute, scimus & servari posse inconsum-
 ptilibilibus pervenire, quia quæcumque Christus ex his
 elegerit, de suo Sacramento perfecit. Absit tamen
 ut tantum Mysterium secessus fiat obnoxium, in quo si
 fortè ordo naturæ servatur, Mysterium, quod sola
 fide conspicitur, humiliatur. An ex extrinseca
 Dei protectione, an intrinseca aliqua virtute spe-
 cies fiant incorruptibiles, hæret, nec audet desin-
 nire. Hæret an non diffundantur per singula
 membra nostra, parentque & aptent ad futuram
 Resurrectionem ac immortalitatem. Palàm respici-
 cit ad superius laudata Sancti Cyrilli Hierosoly-
 mitani verba: *Panis hic per te totum ad corporis &
 animæ utilitatem distribuitur*.
 Eiusdem sensus fuit Glaber Rudolphus Mona-
 chus Cluniacensis: *Illud præcipuè commonendum,
 quod Corporis & Sanguinis Domini JESU Christi vi-
 visificans Mysterium existimetur nullatenus in se pati
 dispendium, aut casu aliquo incurvere periculum. Si
 quando videtur collabi seu deperire per negligentiam
 sibi tractantium, restat eisdem, si non alacriter pen-
 nituerint, damnationis iudicium*. Nicetam Pæcto-
 ratum, Studiensis apud Constantinopolim Cœ-
 nobii Monachum, quod Eucharistiæ sumptione
 garreret solvi Ecclesiastica jejunia, ipsamque per
 Aqualicam digestionem dimitti in secessum, Ster-
 coranistam appellavit etiam Cardinalis Humbertus,
 Leonis noni ad Constantinum Monomachum
 Legatus, & adjungit: *Planè sentis cum
 Ario, qui cum pro aliis blasphemis in Filium
 Dei, tum etiam pro ista foveam delapsus in
 atram, visceribus suis, vacuusque ventre reman-
 sit*. A quibusdam enim Arius ex nescio quo
 S. Joannis Chrysostomi loco dicitur fuisse Ster-
 coranista. Eundem Nicetam, quod post Eu-
 charistiæ assereret statim posse sumi alios cibos,
 ex superius adducta Sancti Clementis fista Episto-
 la arguit insuper Humbertus, recedens à Pascha-
 fii iudicio, qui Epistolas istas ad Apocrypha
 meritò proseripxit. Quod ipsum in libris adver-
 sus Berengarium fecit Algerus Leodiensis Eccle-
 siæ Canonicus, & adjunxit: *Licet simili modo,
 quantum ad comestionem, per os in ventrem mit-
 tatur, absit tamen ut tantum Sacramentum secessus cre-
 datur obnoxium, in quo si hujusmodi naturæ ordo
 compleatur, Mysterium fidei nimia sua indignitate
 humiliatur*. Quæ verba palàm desumpta sunt ex
 isto Anonymo Scriptorè. Et infra: *Non sunt
 observanda Græcorum Hæreticorum, qui meritò Ster-
 coranistæ vocantur, deliramenta, qui dicunt parti-
 cipationem Corporis & Sanguinis Christi solvi Ecclesi-
 astica jejunia usque ad crapulam & ebrietatem, ven-
 trisque disensionem, putantes Cælestem escam velut
 terrenam indifferenter accipi, & in sordidum ven-
 tris secessum immitti*. Græcorum morem exponit
 in Responso contra dictum Nicetam laudatus
 Cardinalis Humbertus: *Reliquias oblationis, vel
 communes panes, nonnunquam usque ad fastidium
 sumunt. Et si sumere non sufficiunt, subterrant,
 aut in puteum projiciunt*. Et antiquus Constanti-
 nopoli apud Patres Prædicatores repertus Tra-
 ctatus. Diebus Paschalibus cum populus communi-
 caturus est, abundantiam conficiunt in Dominicum
 Corpus, & post distributionem reliquiarum acervos,
 quia durabile non est, sepeliunt. Ex hisce reliquiis

quidam Clerici se ingurgitabant. Etiam ex reli-
 quiis consecrati vini. Videtur esse illorum mos
 antiquus. Quod enim Dorotheus Thessalonien-
 centis Archiepiscopus ad Apostolicorum Legato-
 rum adventum plurima, uti in Paschate aut im-
 minente persecutione solet, Eucharistiæ Sacra-
 menta consecravit, singulisque plena canistra
 dedit, laudati Legati testantur in litteris ad
 Pontificem Hormisdam. Superfluas reliquias et-
 iam isto tempore vorasse possunt, aut etiam sub-
 terrasse, quod non solum nobis Latinis, sed etiam
 Armeniis graviter displicuit. Etenim ab Impera-
 tore Manuele Comneno ad Ecclesiasticam unio-
 nem conventi, inter cætera postulaverunt hunc
 articulum: *Ut penitus tollatur ille abusus reliquias
 Sacrificii sub terra asservandi*. Exstat apud Cle-
 mentem Galanum. Ex isto igitur Græcorum
 more hominem longo etiam tempore posse ex
 Eucharistia ali & vivere, imò & inebriari, adeo-
 que ipsam esse rem secessus obnoxiam, & ne-
 quaquam verum Christi Domini Corpus conclu-
 dit Berengarius; respondit autem Algerus acci-
 dentia ista esse plene incorruptibilia, non tan-
 tum ab humano stomacho, sed etiam à putredine,
 muribus, aqua, aut flammis, licet quan-
 doque videatur corrumpi, quomodo supra dixit
 Sanctus Guilmundus. Cunctas asserzioni suæ ad-
 versantes experientias solvi ex iisdem Sancti Guite-
 mundi principiis, factus & ipse hominem ex
 Eucharistia longo tempore posse vivere & ali-
 cuius mentis, si quidem Eucharistiæ veritatem
 credidisset, omninò fuisset & ipse Berengarius.
 Nam cum specierum corruptibilitate dictam veri-
 tatem credidit non posse combinari. Et Gode-
 fridus Colonius apud Sanctum Pantaleonem Mo-
 nachus scribit in suis Annalibus: *Per idem tem-
 pus Arebati contigit res digna memoria. Miles qui-
 dam admodum litteratus de Corpore Dominico bene
 sentit, scilicet quòd nec per vomitum seu egestionem
 corrumpatur. A quo quidam Clericus, Robertus
 nomine, subtiliter quidem, sed inutiliter litteratus,
 contraria huic, & ideo hæretica sentiens, in-
 ter conferendum discessit. Et ita quæstio ad Epi-
 scopum delata est, qui Archiepiscopum Remensem
 cum multitudine Cleri advocavit. Et dum hæc quæ-
 stio discuteretur, prædicans Clericus, quòd non so-
 lum foret Hæreticus, utique Stercoranista, sed
 & alios foveret ac defenderet Hæreticos, à multis
 est accusatus. Purgare ergò famam suam de objecta
 hæresi iudicio candentis ferri frustra proponens
 tam manifestè Deo operante cecidit, ut non solum in
 dextra, in qua ferrum gestabat, sed & in sinistra
 manu, & in utriusque pedibus, in ambobus lateribus,
 in pectore simul & ventre, usura mixabiliter appa-
 ruerit. Sacramentalium accidentium incorrupti-
 bilitatem asserens opinio pompaticè ambulavit
 dudum in Ecclesia, ejusque adversarii fuerunt
 notati tanquam Hæretici Stercoranistæ.
 An ipsam directè impugnavit Lobianum Ab-
 bas Harigerus, nescio. Ab ipsa palàm discessit
 Magister Ascelinus, de cuius nescio quo compa-
 triota ad Richardum scripsit Berengarius: *Apud
 Pictavum non est confusus inferre; Propbeta dicit
 transitorium Sacramentum, quod per fauces tran-
 sret in ventrem*. Et in præfatione libri de Alta-
 ris*

Relat. g. Epist. 67.

Fol. 344.

A. 1127.

ris Sacramento Sanctus Anselmus residua transmutatorum elementorum accidentia à Domini Corpore & Sanguine eleganter ac nervosè distinguit, affirmatque illa esse corruptibilia, obnoxia corruptioni, & in accipiendo Sacramento consumi. Quod ipsum, licet non disertis verbis, tradidit Petrus Lombardus. Et sub Honorii tertii Pontificatu Cardinalis Jacobus de Vitriaco: *Formis, utique Sacramentalibus accidentibus, aliquem satuari & sustentari, vel etiam inebriari non negamus. Forma gustatur, sentitur, dentibus atteritur, Corpus autem non in ventrem descendit, sed ab ore ad cor transit.* Formas omnino fatetur in ventrem descendere, adeoque & in secesum. Quod ipsum sensit Doctor Angelicus. Docet Sacramentales species agere & pati omnia panis & vini solemnità, tacet tamen de secesu. Nempè curiosa, scandalosa, & piarum aurium offensiva est ista quæstio ac locutio, ideoque servanda etiam hic est Sancti Augustini Regula: *Tene sententiam, sed corrige linguam.* Heriboldus & Rabanus fuerunt viri doctissimi ac insigniter Sancti, gloriosa & benedicta est ipsorum apud omnes Ecclesias memoria, docueruntque cum antiquis, licet incertorum auctorum, Canonibus, mandantibus Eucharistiam firmè custodiri, ne forsitan à muribus aut aliis injuriis lædatur, proinde solo scandaloso, nequaquam Hæretico verbo peccarunt. Paschasii tamen Ratberti sententia Petri Lombardi & Sancti Thomæ temporibus adhuc vixit, affirmans species, licet ita videretur, nec frangi, nec corrumpi, & insuper nihil falsi aut præstigioli hic intercedere: *Quia nempè dumtaxat falleretur visus, & non falleret, quod esset, si crederetur ita frangi, ut videretur.* Hanc propositionem uterque quidem improbat, neuter tamen damnat. Verùm omnes Christianæ Scholæ Heriboldo & Rabano jam dudum accesserunt.

Reditur ad Errorem Joannis Erigenæ.

Hisce quæstionibus in Gallia grafsantibus, factum est quod ad nescio quem Richardum scribit Hæresiarcha Berengarius: *Noverrit Rex, quæ scribit Joannes Scotus, monitu illum scripsisse præcarioque Caroli Magni, Antecessoris sui, qui quantum circa res gerendas perstrenuus, tantum circa Religionem devotus, ne inruditorum Carnaliumque illius temporis prævaleret ineptia, erudito viro Joanni illi imposuit colligere de scripturis quæ ineptiam illam converterent.* Et Sanctum Lanfrancum, à quo Erigenæ de Eucharistia sententias Hæresios damnari retulerat Ingelramnus Carnutensis, per litteras seriò monuit, & conclusit: *Si hæreticum habes Joannem, cujus de Eucharistia sententias probamus, habendus tibi est Hæreticus Antididus, Hieronymus, Augustinus, ut de cæteris tacemus.* Quæ omnia confirmat in priori Epistola ad Magistrum Alcelinum. Nescio quem Guilielmum, jactitantem quod à se convictus nequisset Joannem Scotum negare Hæreticum, admodum insectatur in eadem Epistola, protestatus esse

manifestum mendacium. Quo in errore durus perstitit etiam post Vercellensem Synodum, ubi noster Papa Leo Scotum de Hæresi damnavit. Ex quo lucet Hæreticorum librorum lectionem ac detentionem fundatissimo jure damnari ab Ecclesia, & ipsos non nisi cum summo periculo à doctis etiam viris legi. Etenim de Berengario, quem licet Durandus Troarnensium Abbas dicat abjectum & spurcum nullius scientiæ hominem, Hugo tamen Lingonensis Episcopus titulat *vivorum acutissimum*: Quod ipsum de illo etiam Sanctus Hildebertus Turonensis, Frolandus Sylvanectensis Episcopus, & alii plures sunt testati. De hoc, inquam, Berengario scribit magna Belgii Chronicon: *Berengarius à Joanne Scoto fuit infectus.* Et Floriacense Francicæ Historiæ fragmentum. *Berengarius Joannis Scoti lectione ad hanc nefariam devolutus est Sectam.* Et hinc in Regula sua Monastica statuit Sanctus Isidorus Archiepiscopus Hispalensis: *Gentilium libros vel Hæreticorum volumina Monachus legere caveat. Melius est enim eorum perniciosa dogmata ignorare, quam per experientiam in aliquem erroris laqueum incurere.* Sanè ex simili lectione fuit Origenes corruptus. Etiam Sanctum Dionysium Alexandriæ Patriarcham, licet virum undequaque doctissimum, ea de causa fuisse à quibusdam reprehensum & monicum, habes apud Eusebium Cæsareensem. Marcus item Antonius de Dominis, eruditus Spalatensis Archiepiscopus, hanc sibi fuisse primam Apostatandi causam proficitur in librorum suorum præfatione, & mente privatus gloriatur. Hæreticos libros esse Dei hostes, ideoque non detinendos, sed statim igne cremandos, insigniter ostendit in Prato spirituali Sanctus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus. Et hinc ipsos solenniter exurare est antiquissimus mos, non solius Catholicæ Ecclesiæ, sed etiam adhuc gentilis Reipublicæ Romanæ.

Porro Joannes Erigena Carolum Calvum Regem per adulationem passim vocat Carolum Magnum, & istud peccatorum oleum resumit etiam ad seducendum Regem Henricum Berengarius. Erigena, inquam, per librum de naturarum divisione, ipsique infartas de Eucharistica veritate blasphemias, turbavit omnem Galliam & Germaniam, ideoque ipsas aut palinodia sanari, aut Sanctorum Patrum auctoritatibus purgari jussit Rex Carolus atque firmari. Quasi inter malleum & incudem hæsit Erro. Videns se à Primatibus ubique Episcopis ac Doctoribus læcerari & damnari uti Hæreticum, fuit certi consilii expertus, ipsumque cum suis a seclis vulgatus per Ludovicum Cellotium Scriptor appellat *impiè dubitantes & hæsitantes.* Librum ergo edit, in quo Eucharistia veritate & defendit & impugnat per quasi contraria Sanctorum Patrum testimonia, immobile fidei Dogma in Scholasticam quæstionem demutare, atque ita utramque contententium partem sibi conciliare, aut potius circumferbere conatus, tandemque concludens pro Sacramentaria hæresi, ac Eucharisticam veritatem definiens adversari Sanctis Ambrosio præsertim & Augustino. Liber latere aut

aut periisse existimatur à multis, verùm in erudita ad Eruditum Lucam Dacherium Epistola Illustrissimus Dominus Petrus de Marca, Parisiensis Archiepiscopus, affirmat & demonstrat ipsum esse sædum librum, nescio cujus Bertramni nomine titulum ac nuper vulgatum in Germania à Lutheranis. Rattramnum, Corbeiensis in Picardia Cœnobii Monachum, ostendit à Sigeberto Gemblacensi in Ecclesiasticorum Scriptorum Catalogo, à publicato per Ludovicum Cellotium Scriptor, & aliis non paucis, malè in unum cum hocce Bertramno confundi, utpote personato Histrione, ficto per Joannem Erigenam non ausum revelata facie impugnare Orthodoxam veritatem, ejusque defensores Primates Doctores ac Episcopos Gallicanæ Ecclesiæ. Homo impurus imitatus est Joannem Cassianum, illustrium Monachorum mutuatum nomina ad Sancti Augustini de victrice Dei gratia doctrinam impugnamdam. Sunt antiquissimæ Errorem artes. Et quidem memoratus Ludovicus Cellotii Scriptor videret nobis favere: *Rattramnum quidam libro composito ad Carolum Regem.* Hominem obscurum important hæc verba. At verò Rattramnum Corbeiz Monachum tantæ fuit famæ & scientiæ, ut universa Galliz Synodus ipsum elegerit ad suo nomine scribendum adversus calumnias & errores Photii Patriarchæ Constantinopolitani. Abiit ut tanta provincia Sacramentario Hæretico à tantis Episcopis crederetur. Perperam tamen iste Scriptor Rattramno illi adjungit Rabanum Maurum. Hunc enim rectè de Eucharistica veritate sensisse nemo unquam est inficiatus. Verus Rattramnum Carolum Calvum Regem in suis de duplici prædestinatione libris, quos ejus jussu scripsit ac ipsi inscripsit, more consueto titulat *Gloriosum & Præcellentissimum Principem*; at verò iste Bertramnus in operis sui dedicatione adulatoriè appellat Carolum Magnum. Quod ipsum fecit in superius adducta Epistola Hæresiarcha Berengarius, qui ad nullum unquam Rattramnum aut Bertramnum provocavit, sed semper ad Joannem Scotum, ut pote verum istius, à quo corruptus fuit, libri Auctorem. Et hinc liber, quem abjactare, & propriis manibus in flammis conjicere compulsus fuit à pluribus Synodis, omnino etiam erat liber Joannis Scoti. Liber ille scriptus fuit ex jussu Caroli Magni seu Calvi, fuit illi inscriptus, plura adducebat, torquebat & truncabat Sancti Augustini, Ambrosii, Hieronymi, ac Gregorii testimonia, uti lucet ex Sancti Lanfranci libro adversus Berengarium, & Magistrum Alcelini ad eundem Berengarium Epistola: *Joannem Scotum nec inconsideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo Hæreticum habeo, quem toto nisu, totaque intentione ad hoc solum tendere video, ut mihi persuadeat, hoc videlicet quod in Altari consecratur, neque verè corpus, neque verè sanguinem esse Christi.* Hoc tamen adstruere nititur ex Sanctorum Patrum opusculis, quæ prævè exponit. Quorum illam beati Gregorii orationem hic annotari sufficiat: *Perficiant in nobis tua, Domine quæsumus, Sacramenta quod continent, ut quæ nunc specie gerimus, verum veritatis Scrib. Lupi Oper. Tom. IV.*

se capiamus. Quam exponendo prædictus Joannes inter cætera nostræ fidei contraria inquit: *Specie geruntur, non veritate.* Quæ omnia eisdem verbis hodiè sunt in isto Bertramno, ideoque lucet ipsum esse Scotum personatum. Etiam illud Ambrosii testimonium, quod Ambrosii non esse, sed à Scoto & Berengario fuisse confictum advertit laudatus Lanfrancus, in Bertramno extare notavit Xistus Senensis. Item Paschasium Ratbertum, qui Bertramni librum & impugnavit in litteris ad Fredegardum, & per ipsum fuit impugnavit, Joanni Scoto idem Berengarius semper opposuit. Et nullum Bertramnum, sed solum Scotum damnarunt Synodi Vercellenis, Turonensis, Romanæ plures, Sanctus Lanfrancus, & alii antiqui Scriptores. Quod nempè Bertramni verum nomen scirent esse Joannem Scotum. Imitati sunt Gelasium primum Pontificem, qui Pelagianas Collationes, non sub personato Ægyptiorum Monachorum, sed sub vero Joannis Cassiani nomine Synodalitè damnavit.

Nobis consentit laudatus Xistus Senensis, sædum librum non Bertramno aut Rattramno adscribens, sed ipsi aut alteri sub ejus nomine. In opere de Eucharistia etiam vir Doctissimus Claudius Espencæus personatum Bertramnum discerit à vero, & pergit: *Verus Bertramnus totos annos septingentos nec à quoquam hæresios fuit insimulatus, aut reprehensus quasi male scripsit, sed in Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum relatus, ut vir non minus vita, quam doctrina, ingenio & eloquio insignis.* Suis de duplici prædestinatione, ac de Trina Deitate libris Hincmarum Metropolitani suum graviter offendit. Ejus ergo de sacrosanta Eucharistia errantis ac hæreticè scribentis nominis memoratus, qui amicissimo Erigenæ non pepercit, Archiepiscopus quomodo pepercisset? Eum de Erigenæ patrocinio aut complicitate nemo antiquus notavit. At verò personatum Bertramnum passim haberi callidum & impudentem Hæreticum, ejusque librum ut falso Catholici Authoris nomine titulum proferri, laudatus Claudius adjungit. Quæ omnia eisdem penè verbis scribit in opere de Eucharistia controversiis Claudius de Sainctes Episcopus Ebroicensis. Quocirca Bertramnum hunc & scabiosum ejus librum, quem Sigebertus Gemblacensis & cum aliis Abbas Trithemius crediderunt esse Rattramni, ideoque laudarunt, aut purgare sunt conati, meritò ac rigidissimè damnarunt nuper, & damnatorum catalogo inseruit Clemens octavus. Videatur apparatus Antonii Possevini. Bertramnum ac Rattramnum confundere primus cepit Sigebertus Gemblacensis, aut certè publicatus per Ludovicum Cellotium Auctor. Sant omnino distinguendi.

Et hinc à Paschasio Ratberto, Hincmaro Remensi, Floro Lugdunensi Diacono, ejusdem Ecclesiæ Episcopo Remigio, Lingonensi ac Valentina Synodo, Nicolao primo Pontifice, ac omni Gallicana Ecclesia, damnatus non de varia solum Hæresi, sed de imperitia etiam ascribendi ineptia, ideoque & à Carolo Rege defertus ille Scotus fecit quod supra audire cepit.

mus à Simeone Dunelmensi: *Propter hanc infamiam puduit eum Franciæ, vinitque ad Anglorum Regem Elfredum, cuius munificentiæ illeclus & magisterio ejus, ut ex scriptis Regis intelligitur, Melani refedit. Ubi post aliquot annos à pueris, quos docebat, graphitis foratus animam exiit, tormento gravi & acerbo, ut dum iniquitas valida & manus infirma sepe frustraretur, & sepe impeteret, amararam mortem obiret. Jacuit aliquamdiu in honora sepultura in beati Laurentii Ecclesia, que fuerat nefandæ necis conscia, sed ubi divinus favor multis noctibus super eum indulsit lucem igneam, admoniti Monachi in majorem transfulerunt Ecclesiam, & ad sinistram altaris posuerunt. Esse Martyrem, & uti talem solemnè Epitaphio fuisse honoratum scribit Guilielmus Malmesberienfis, Rogerus Hovedensis, & Matthæus Westmonasteriensis. Latere martyrii causam rectè affirmat Cardinalis Baronius. Ob Sacramentariam Hæresim fuisse à pueris trucidatum scribit ad Sancti Dionysii liturgiam Gilbertus Genebrardus. Res incerta est. Sancti Laurentii Monachos, quos audis fuisse conscios, numquam crediderim in tantum puerorum facinus sine fundamentis connivisse. Quidquid sit, Eucharistiæ veritatem fuisse tunc, non immobile fidei dogma, sed Ecclesiasticam inter Catholicos Theologos ultrò citroque ventilatam quæstionem, graviter errat Ludovicus Cellotius. In libris de Sanctissima Trinitate longè aliter scribit Sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis: *De veritate Corporis & Sanguinis non reliquus est ambigendi locus.* Et ad Fredegardum Paschasius Ratbertus: *Nemo in aperto adhuc contraxit ei, quod totus orbis credit & confitetur.* Et hinc cum ejecto litigatore exivit iurium. Post Erigenæ abitum mox ad mentem rediit omnis Gallia, & cuncta de hoc dogmate dubia, etiam citra Synodale iudicium, plenè quieverunt. Erigenam cum alio Joanne Scoto, qui sub Carolo Magno orthodoxus floruit, perperam aliqui confundunt.*

Restat quæstio, Quinam sint illi Patres Græci, quos imitatus Paschasius Ratbertus est visus docuisse nulla in hoc Sacramento remanere panis & vini accidentia, sed & ipsa cum sibi subjectis substantiis definire ac transelementari, ideoque nulla sub figura, vel obvelatione, sed ipsius veritatis manifestatione Mysterium hoc celebrari? Respondeo eorum ducem esse Sanctum Germanum Patriarcham Constantinopolitanum, in Mystagoga Ecclesiasticarum rerum contemplatione scribentem: *Paraclerus in hoc Sacramento conspicuus adest, quia ipse corpus non gestavit, Dominus verò conspicitur, & tangi se patitur per tremenda & sacra Mysteria, ut qui nostram naturam accepit, eamque gesserit in secula.* Propterea fidelibus nulla de sanctificatione donorum dubitatio superest. Ex ipso authenticis Iconoclasticæ sub Constantino Caballino Pseudosynodi Confutator scripsit Eucharistiam nullo modo esse Dominici Corporis & Sanguinis imaginem, aut typum, sed solam veritatem, addens hanc esse mentem Sanctorum etiam Basilii ac Eustatii Patriarchæ Antiocheni, typum & imaginem non agnoscendum, nisi in elementis verbali quidem obla-

tionem benedictis, sed reali consecratione necdum transmutatis. Quæ omnia in septimo Concilio fuerunt lecta & probata. Sancti Germani verba in suam Liturgiæ expositionem transcripsit etiam Nicolaus Cabasilas, & adjungit: *Panis, arcana sanctificatione consecratus, non amplius figura Dominici Corporis, neque donum ferens imaginem veri doni, neque ferens aliquam descriptionem ipsius Servatoris Passionum, tanquam in tabula, sed ipsum verum donum, ipsum Sanctissimum Corpus Domini, quod omnia illa vera suscipit, probra, contumelias, vibices.* Eandem dicit esse vini rationem: confirmans illa dumtaxat usque ad transubstantiationem esse imagines & typos. Consonat in disputatione cum Achimet Saraceno beatus Samonas Episcopus Gazensis: *Abstine quod nos appellemus exemplar Corporis Christi Sanctam Communionem, aut panem nudum, aut figuram, aut imaginem. Quinimò Corpus ipsum revera & Sanguinem Dei nostri in Deum conversum assumimus, qui incarnatus & genitus est ex Sancta Dei Genitrice, semperque Virgine MARIA.* Probat id ex Dominicis verbis, *Hoc est Corpus meum, quorum nullo modo possit esse sensus, Hoc est exemplar mei Corporis aut Imago.* Laudatis verbis ad transmutanda elementa non minus quam hisce, *Germinet terra herbam viventem, ad extrahendum ex humo suum opus, affirmat esse stabilem ac perpetuam virtutem.* Evangelicam hujus Mysterii doctrinam insigniter ac nervosè confirmat.

Verum absit, ut neget residua sine subjectis accidentia. Huic nobilis Saraceni quæstioni, *Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi, quod offertis Sacerdotes, verumne est Christi Corpus & Sanguis verus, an exemplar Corporis ejus, perinde atque sacrificium hirci quod Judæi offerunt?* Huic quæstioni respondet sacrificium nostrum non tantum esse exemplar, imaginem, typum, aut Sacramentum, sed insuper veritatem. Hinc enim perrexit Saracenus: *Sed quare Christus sub Panis & Vini specie abditum suum Corpus & Sanguinem potius tradidit, quam sub alia materia?* Rursumque respondet Samonas panem & cum aqua vinum esse familiariora humani corporis alimenta, ideoque elementa aptissima huic Sacramento. Ipsa transelementari constanter affirmat, ita tamen ut ipsorum remaneant species, additque causam: *Prudenti dispensatione ac gratuita demissione sui ad caprum nostrum Christus Dominus tollit nobis horrorem atque metum, quo deterriti ab eo vestivissimus, si carnem suam in sua propria specie & sanguinem jussisset nos assumere. Ad hæc exteræ quoque nationes condemnassent nos voracitatis carnis humana, dicentes nos more ferarum sanguinem bibere, & crudam carnem vorare.* Quod per panis & vini species intelligat residua transmutatorum subjectorum accidentia, lucet ex Responso ad hanc Saraceni replicam: *Non dubium est, quin omnibus modis rectè prædicet & recenseas mysteria fidei Christianæ. Verum de hac re ambigere quis possit, quo pacto, cum sit unus Deus & unum Christi Corpus, in infinita corpora & partes dividatur. Multi sunt ergo Christi ea quæ dividuntur, an unus? At in singulis partibus unus idem*

Mem saluus ac integer? Ad hanc quæstionem Samonas reponit: *Cum panis sanctificatus in partes dividitur, qui Sacrosanctum Christi Corpus est, ne existimes quod particulatim diducatur aut avellatur, aut more membrorum à se avulsorum dividatur incontaminatum illud Corpus, nam immortale est & incorruptibile, quodque nunquam exhauriri & consumi potest, sed quod partitio ea est accidentium, quæ subsensum cadunt, dumtaxat post sanctificationem ad fidei robur & exhibitionem signi visibilis rerum quæ permanent, simul & in arrhabonem & in viaticum paranda nobis vitæ æternæ.* Immortale Domini Corpus esse illic modo spirituali totum sub toto, & totum sub quolibet elementi puncto, insignibus Sancto etiam Augustino usitatis exemplis demonstrat. Eandemque fuisse Sancti Germani, septimæ Synodi, cunctorumque Græcorum Patrum unanimum sensum, certum est, ac lucidè possit ostendi. Iconoclastici Conciliabuli Refutator loquitur ex Sancto Joanne Damasceno: *Quod si nonnulli panem ac vinum Corporis ac Sanguinis Domini figuram esse dixerunt, quemadmodum ille divinitus afflatus Basilius, non hoc post consecrationem dixerunt, sed antequam oblatio ea consecraretur, hoc vocabulum usurparunt. Quod tamen non plenè subsistit. Etenim in sua, de cujus auctoritate Orientalis Ecclesia nunquam dubitavit, Liturgia Sanctus Basilius consecrata panis & vini elementa discretè appellat Antitypa Corporis & Sanguinis Domini nostri JESU Christi. Quod ipsum in sororis suæ Gorgoniæ funebri encomio fecit Sanctus Gregorius Nazianzenus. Sub typo seu specie panis nobis Corpus Domini & Sanguinem dari affirmat in quarta Mystagoga Catechesi etiam Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus. Et in oratione de Palmarum ramis Andreas Cretensis: *Christus sub Antitypis Symbolis immolatur & sacrificatur.* Et magnus Euthymius: *Sub Antitypis est inclusus.* Ubi per Antitypa intelligi figuras seu signa, rectè in suis ad Græcorum Euchologion Notis ostendit eruditus Joannes Goar. Hinc vocem, *Symbola*, adjunxit Andreas Cretensis. In factis à Samona Episcopo interrogationibus voce *Antitypon* usus fuit etiam supra memoratus Saracenus. Et hinc in marginali ad laudatam Iconoclastici Conciliabuli confutationem Scholio rectè scripsit Anastasius Bibliothecarius: *Græci Patres jam sanctificata non raro vocant Antitypa.**

Exponitur error Berengarii.

Pseudomartyr Erigena videtur in Anglia reliquisse discipulos, de quibus in Cantuariensium Episcoporum vita scribit Gervasius ibidem Cathedralis Monachus: *Odo Cantuariensis Episcopus inter Missarum solemnias de Eucharistia, quam manu tenebat, precibus devotis sanguinem manare fecit, ut vel sic incredulos ibidem adstantes ad veram fidem revocaret.* Et Guilielmus Monachus Malmesberienfis: *Odo plurimos de veritate Dominici Corporis dubitantes ita roboravit, ut pa-*

nem Altaris versum in carnem, & vinum Calicis in sanguinem propalam ostenderet, & denudè in genuinam speciem rectora usui humano conducibilia faceret. Nam & Joannes Erigena dubitans hujus veritatis investigator videri magis voluit, quam manifestus & pertinax negator. Etiam à nescio quo nobili Frisone Eucharistiam sub Albaldio Trajectensi Episcopo fuisse blasphemam, deductamque rusticanam plebem scribit in Camera-censis Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis. Verùm cum divinitus percussio blasphemæ cessavit & blasphemia, nec profecit in Sectam. Cardinalis Cæsar Baronius notat & Leothericum Senonensem Archiepiscopum, quem de exactis per Eucharistiam examinationibus fuisse à Roberto Francorum Rege graviter redargutum, supra audivimus ab Helgaldio Monacho Floriacensi. Examinationes istas existimat fuisse dubitationes de Sacramenti veritate. Verum fuisse judiciales, quæ veritatis istius plenam fidem supponunt, examinationes esse manifestum. Interim Leothericus fuit homo vanus, ac etiam in fide & dogmate laborasse evincunt hæc Roberti Regis verba: *Cur Divinitati attribuis ærumnas corporis, & infirmum doloris humani Divinæ concessis naturæ?* Videtur cum Apollinario aut Eutyche te divinam in Christo Domino naturam humanis passionibus ac infirmitatibus subjecisse. Quidquid sit, Eucharistiæ veritatem hic error non tangit. Licet Coætanei fuerint Leothericus ac Berengarius, nullibi hic ex illius dictis, sed ex foliis Joannis Erigenæ scriptis legitur ac fertur fuisse perverfus. Leothericum, Metropolitam suum, de variis arguit in variis Epistolis Sanctus Fulbertus Carnutenfis Episcopus, sed nunquam de isto errore. Non item sedulus rerum ad Senonensem Ecclesiam spe ctantium Adnotator Clarius Monachus in Chronico Sancti Petri vivi.

Primus ergo Scotticæ Hæresios refuscitator fuit Berengarius, de quo Matthæus Parisiensis: *Eodem tempore Berengarius Turonensis Archiepiscopus prolabitur in Hæreticam pravitatem. Hic panem & vinum in Altari posita post consecrationem Sacerdotis esse verum & substantiale Corpus Domini, sicut Sancta & universalis prædicat Ecclesia, denegabat.* Addit ipsum à Leone nono, qui Victori secundo successit, Vercellis fuisse damnatum. Paucis in verbis multi errores. Etenim diu ante hunc annum Berengarius insaniit, non fuit Turonensis Archiepiscopus, & Victor secundus Leonis nono successit. Guilielmus Malmesberienfis rectius scribit Berengarium fuisse Hæresiarum Turonensem. Fuit enim natus Turonibus, & postea Archidiaconus Andegavensis, habetque Magnum Belgii Chronicon: *De isto Berengario vulgò narratur fuisse in adolescentia Nigromanticum. Primò, quia Turonis usque Romam diabolus eum una nocte detulisset. Secundò, quia puer Clericus, nobilis genere, ei commendatus, Magistro absente, dum libros Nigromanticos legeret, esset à diabolo occisus. Terriò, quia idem diabolus, coactus à Berengario, corpus pueri mortui intravit, per aliquod tempus hoc & illuc deambulavit. Puerum, & cum ceteris cantare, & in Choro stare*

flare fecit, donec ab alio Nigromantico falsitate deprehensa, puer ut erat mortuus videretur. Istud ob facinus addit Berengarium extremo fuisse supplicio adjudicatum, & simulata poenitentia evasisse. Quod ipsum, licet hominis laudes admisceat, non obscure fateatur Chronicon Ecclesie Turonensis: *Clarebat Berengarius Grammaticus, Andegavenfis Archidiaconus & Thesaurarius, necnon Magister Scholarum, & Camerarius Sancti Martini, in Grammatica & Philosophia clarissimus, & in Neomantia peritissimus. A Roma decedens Turonis venit, ibique in Insula, que Sancti Cosme dicitur, seculi pompis abrenuntians, fide per viginti octo annos assidue Domino militavit, alique plures Canonici Sancti Martini Sancto Spiritu, necnon saluari ejus admonitione mutatis vestibus, sese in illam Insulam transfugerunt, Floriacense Francie Historie fragmentum affirmat illum inter divinæ Philosophiæ Sectatores fuisse celeberrimum. Juvenem fuisse periculosi ac petulantis ingenii ostendunt secreta & vesperiana, per Adelmannum ex Leodiensi Clerico Brixientem Episcopum, ejus olim collactaneum & carissimum condiscipulum, laudata Colloquia, quibus illum discipulum suum magnus Fulbertus, sacre Theologiæ in Carnutensi Schola Doctor celeberrimus, ac ejusdem Ecclesie postea sanctissimus Episcopus, cum lachrymis & singultibus admonebat & obtestabatur, ut viam Regiam directam graderetur, sanctorum Patrum vestigiis observantissimè inhere-ret, nullum profusus in diviticulum, nullam in novam & fallacem semitam desinere, atque ita decideret in scandala & laqueos errorum. Laudatum quippe Fulbertum non litterarum solummodo, sed & morum fuisse discipulis suis instructorem affirmat in Centulensis Cœnobii Chronico Monachus Hariulphus. Hæc quarto post millesimum anno facta scribit Cardinalis Baronius. Ex tunc à Berengario futurum prævidit Fulbertus, quod completum dolet in litteris ad Rainaldum Picaviensem Abbatem Sanctus Lanfrancus: *Schismaticus ille Berengarius constanter asserit, quia beatus Hilarius, urbis vestrae & gentis quondam Episcopus, in tractatu fidei perversa senserit, & in libro de Divinitatis Trinitate improbabilis sententias de Domino JESU Christo protulerit. Sanctum Hilarium, cujus libros probavit omnis Ecclesia, ausus ille est de Hæresi damnare. Quod Patrum testimonia, solemnè omnium Hæreticorum more, truncari ac variè vitiari, quòd item Sanctorum, exceptis tamen Sancti Gregorii Dialogis, vitas spreverit, testatur in opere de Eucharistia laudatus Lanfrancus. Et hinc errorem istum non refutavit, sed ipsum dumtaxat ad exhibendam Sanctis Patribus reverentiam & obedientiam adhortatus fuit in laudata superius Epistola Adelmannus Brixientis Episcopus. Porro Sancti Hilarii culpata loca sunt præsertim in decimo de sanctissima Trinitate libro, ubi videtur Dominum nostrum Redemptorem ab omni mortis ac passionis metu, dolore & sensu eximere, illi adscribere corpus impassibile, & præcurrere Julianum Halicarnassi Episcopum, à quo conceptam esse istius impassibilitatis hæresim scribit in Breviario Liberatus Carthagi-**

nenfis Ecclesie Archidiaconus. Hilarium purgare in laudata Epistola totus conatur Sanctus Lanfrancus: An rectè & validè, est alia quaestio. Vide Joannem Gellotum in Commentario de Sancti Hilarii vita & scriptis. Certum interim est orthodoxè, etiam in isto puncto, sensit & scripsisse Hilarium, & Berengarii audaciam esse omninò calumniosam atque intolerabilem. Quæ tamen hic non stetit. Pergit enim ad effronem linguam in libro de Eucharistia laudatus Lanfrancus: *Traditus es in reprobum sensum, sanctam Romanam Ecclesiam vocans Ecclesiam malignantium, Concilium vanitatis, sedem Sabanae. Et hoc impio ore garristi, quod garrisse nemo legitur: non Hæreticus, non Schismaticus, non falsus aliquis Christianus. Quotquot enim à primordio Christiane Ecclesie Christiani nominis dignitate gloriosi sunt, etsi aliqui, relicto veritatis tramite, per devia erroris incedere maluerint, sedem tamen Sancti Petri Apostoli magnificè honorarunt, nullamque adversus eam hujusmodi blasphemiam vel dicere, vel scribere præsumperunt. Reverà enim hæc blasphemiam est propria Hæreticis Sacramentariis.*

Eandem ingenii petulantiam in Berengario notat Sanctus Guilmundus, ex Sancti Leonardi apud Normannos Monacho Episcopi Averfanus: *Berengarius, cum juveniles adhuc in scholis ageret annos, ut ajunt qui cum tunc noverunt, elatus ingenii levitate, ipsius Magistri sensum non adèd curabat, condiscipulorum pro nibilo reputabat, libros insuper artium contemnebat. Et hæc est causa, cur ipsum ad Sanctis Patribus & communi Ecclesie sensui exhibendam reverentiam Sanctus Fulbertus fuerit cum lachrymis, at sine fructu, obtestatus. Et hinc anno post millesimum vigesimo nono agonizans, ac inter plurimos visitantes videns adstantem & Berengarium, Nisi quo voluit, inquit Guilielmus Malmesberienfis, expellendum censuit, protectatus immanem Draconem propè eum consistere, multosque ad eum sequendum blandiente manu & illicè anbelitu corrumpere.*

Agonizans prævidit de Berengario, quod in Martyrii sui carcere prævidit de Clerico suo Ario Sanctus Petrus Patriarcha Alexandrinus. Et reverà blandientem ac illicentem linguam habuit Berengarius. Quomodo enim Sanctum Hildebertum, ex suo discipulo Turonensem Archiepiscopum, sibi adstrinxerit, lucet vel ex solo Epitaphio, quod ab illo post mortem consecutus est, & in quo per nimias Hæretici laudes Hildebertus sanctitatis regulas est omninò transgressus. Eum ut virum non dumtaxat doctissimum, ac potentibus amicis circumcinctum, sed & insigniter Sanctum reveretur in editis per Lucam Dacherium litteris Frotlandus, qui Leonis noni Remensi Concilio adfuit, Episcopus Sylvanectensis. Et in Sancti Petri vivi Chronico scribit Clarius Monachus, *Berengarius Turonensis Magister, & admirabilis Philosophus, amator pauperum effloruit. Hic composuit Orationem illam, que incipit: Justus Judex JESU Christe. Post hæc fidelis & verè Catholicus vitam finivit.* Quod istam orationem ad evadendam capitalem de Nigromantia sententiam composuerit in carcere, testatur magnum Belgii Chronicon. Euse-

Lib. 1.

Tom. 1.

A. 1083.

Eusebium Brunonem, Episcopum suum Andegavensem, virum eruditione ac virtutibus clarum, ob nimium in se affectum traduxit in gravissimam participati erroris suspensionem: quod nempe Bruno nascenti veneno Episcopaliter non obstitisset. Etiam à Turonensis Ecclesie Chronico eximie laudari Berengarium supra audivimus. Quin & Adelmannus Brixientis Episcopus, dum hominem jam manifestè insanum revocare studet per litteras, non desit dulcissimum condiscipulum intululare.

Post Sancti Fulberti, ac Roberti Francorum Regis, duri in Hæreticos flagelli, mortem prius cœpit palam delirare. Occasionem exponit Sanctus Guilmundus: *Berengarius, cum per se attingere Philosophiæ altioris secreta non posset, neque enim homo ita acutus erat, sed & tunc temporis liberales artes intra Gallias penè obsoleverant, novis saltè verborum interpretationibus, quibus etiam nunc nimium gaudet, singulari scientiæ laudem sibi arrogare, & cujusdam excellentiæ gloriam venari, qualitercumque poterat, affectabat. Factumque est ut pompatico incensu & sublimi præ cæteris suggestu dignitatem Magistri potius simulans, quam rebus ostendens, profunda quoque conclusionè intra cuculum, ac simulatione longè meditationis & vix tandem satis desideratè diu vocis lentissimo quodam quasi plangere incautos decipiens, Doctorem sese artium penè inscius profueretur. Sed postquam à Divo Lanfranco in Dialectica in re satis parva turpiter est confusus, cumque per ipsum Dicum Lanfrancum, virum æque doctissimum, liberales artes Deus recalescere atque optinè reviviscere fecisset, desertum se iste à discipulis dolens, ad eructanda impudenter divinarum scripturarum Sacramenta, ubi ille adhuc adolescens, & altis eatenus detentis studiis nondum adèd intenderat, sese convertit. Sed & ibi inspiens, quippe in malevolam animam non intrabit sapientia, & ea, quorum novitate omnium corda permoveret, atque ad se oculos traheret, studiosè perquirere, maluit esse sub aliqua hominum admiratione Hæreticus, quam sub Dei oculis privatè vivere Catholicus. Eminendi & hominibus placendi cupiditas, atque hinc procedens in Sanctum Lanfrancum invidia vanum hominem ex confuso ac imperito Philosopho demutavit in imperitorem, ac tandem hæreticum Theologastrum. Lanfrancus adhuc sæcularem, in Gallia docentem litteras & artes liberales, atque de sanctissimæ Trinitatis Mysterio scrutantem, à puello totum Sequanam in parvulam scrobem cogere tentante fuisse reusum scribit in Anglicanis Annalibus Henricus Cnygtonus, & adjungit: *Lanfrancus nolens amplius persecrari Majestatem, ne opprimeretur, statim Beccense Monasterium intravit in Normandia sub Herluino Abbate. Et simulans se quasi pauca aut nulla scire, pro satuo quasi & simplice habebatur. Eodem tempore quidam famosus & improvidus, Berengarius nomine, qui antea tenuerat opiniones contra Ecclesiasticam doctrinam, & per Lanfrancum sapiens reusum, eo tempore de Lanfranco nec audiens nec videns, credidit eum de medio sublatum. Et sic securus per Galliam suam hæresim seminavit, scilicet quod verum Christi Corpus non sit super Altare. Quæ de continuata Lanfranci**

Lib. 1.

Lib. 2.
cap. 5.

usque ad Romanam Nicolai secundi Synodum occultatione, ac ipsius illic cum Berengario disputatione subnequit, non subsistunt, uti lucet ex illis, quæ de hac præsentis Synodo auditur sumus ab ipso Lanfranco. Lanfrancus Monachus statim in suo Beccensi Monasterio litteras ac Philosophiam publicè profiteri cœpit, atque ita ipsum ex pauperissimo reddidit opulentum. Etiam tunc per litteras pugnavit in Berengarium, ideoque tamdiu non potest latuisse. Ejus interim Monastica secessio Berengarium omnino reddidit audaciorum.

Quòd Berengarius anno post millesimum quinquagesimo primo palam insanire ac latrare cœperit, affirmant Beccensis Monasterii Chronicon, & Sigobertus Gemblacensis: Floriacense Francie historiæ fragmentum quadragesimo quarto, magnum Belgii Chronicon adscribit anno quadragesimo nono. Et hoc videtur verius. Cardinalem Casærem Baronium, qui anno trigesimo quinto adscripsit, fellitè famosa ac erudita contra Berengarium Epistola, dudum adscripta Durando Leodiensi Episcopo, qui anno istius sæculi vigesimo primo factus Episcopus decessit ad vitam meliorem anno vigesimo quinto, atque ita istius Epistolæ non potest esse Auctor. Epistola est Theoduni ex Sancti Donatiani Brugensis Præposito Leodiensis Episcopi, qui ejusdem sæculi anno quadragesimo septimo promotus sedit usque ad annum septuagesimum quintum. Non solum Berengarium, sed & Eusebium Brunonem Andegavensem Episcopum de introductis in sua tempora antiquis Hæresibus accusat: *Quòd adstruerent Corpus Domini non tam Corpus esse quam umbram & figuram ejusdem Corporis, & quòd legitima conjugia destruerent, quod item quantum in ipsis erat everterent Baptisma parvulorum. Epistolam sub Leodiensis Episcopi titulo laudat & exponit Sanctus Guilmundus, affirmans à Berengario dogmatizatum fuisse vagum concubitum, & Baptisma differri justum ad majores annos, quò sic carnales adolescentes per laxatæ libidinis licentiam sibi conciliaret. Verum quod fideles populorum aures nec audire sustinerent hæc flagitiosa dogmata, ad solum de Eucharistia errorem se plenè contulit, Ubi & quodam velut testimonio sensum niti videbatur, nec tam copiosissimè ab aliquo sanctissimorum Patrum, quippè non indigente adèd temporibus illorum Ecclesia, cum tamen quid inde tenerent, præcipuè & lucidissimè sapientissimi ipsorum multi scripserunt, contra hanc disputatum sentiebat. Occupatis nonnullis velut variunculis, adhibitis quoque paucis malè intellectis capitulis sacre scripturæ, per egenos Scholasticos, jam per alimentam qua sustentabat eos, & per suos dulces sermones corruptos, quaquà versum posuit clanculè hujus tant mali nefandissimum virus effudit. Quod & in Francia, & in Normandia plurimos seduxerit, scribit Durandus Abbas Troarmentis. Et istæ sunt elemosynæ, quas in Sancti Petri vivi Chronico laudat Clarius Monachus.*

Duorum priorum errorum vix quisquam meminit præter Theodinum & Sanctum Guilmundum. Quod nempe fidelis Populi zelum, ipsoque

que Christianarum civitatum lapides metuens Berengarius, statim tacuerit, atque ita flagitiosa prædicatione paucos turbavit. Tertium errone lucidè exponit in sua ad Berengarium Epistolâ Adelmannus Episcopus Brixienfis: *Spargitur usquequaque, quasi te abunitate sanctæ Matris Ecclesiæ divulseris, & de Corpore ac Sanguine Domini, quod quotidie in universa Ecclesia super Sanctum Altare immolatur, aliter quàm fides Catholica teneat, sentire videaris. Hoc est, ut illorum de te dictis utar, non esse verum Corpus Christi, neque verum Sanguinem, sed figuram quandam & similitudinem.* Et Sanctus Lanfrancus: *Sententiam qua panem in veram Christi Carnem, & vinum in verum Christi Sanguinem converti credimus, recordiam nominas. Domini Corpus & Sanguinem dixit esse incorruptibilia, ideoque in Sacramento nec edi posse nec frangi. Varia sacrarum litterarum, & sanctorum Patrum, Augustini præfertim & Ambrosii, congestis loca, truncavit, & variè viaria detorsit, eis ineptissimas ex carnalibus Charnaitarum de Domino suspitionibus desumptas ratiunculas adjunxit, atque ex illis Sacrosanctum Sacramentum esse solam, exclusa etiam impanatione, Dominicæ substantiæ figuram cæcus ac infelix conclusit. Et hanc esse Sancti Fulberti sententiam, & ita se ab ipso didicisse, scribere non erubuit ad nescio quem Richardum. Addit in eadem Epistola de Magistro Ascelino: *Beati Augustini verba ad pravitatem sui erroris detorque non timuit, sicut quidam Compatriota illius, qui apud Pislavium inter discutientes eandem beati Augustini sententiam, hanc conclusionem non est confusus inferre; Propheeta dicit transitorium Sacramentum, quod per fauces transiret in ventrem. Et in Epistola ad ipsum Ascelinum: Sapis contra omnes naturæ rationes, contra Evangelicam & Apostolicam sententiam, si cum Paschaso sapis in eo quod solus sibi fingit Sacramentum Domini Corporis decedere omnino panis substantiam. Ad quæ Ascelinus respondit. Ceterum cum Paschaso, aliisque Catholicis non solum sapio, sed etiam veneror & amplector verum Corpus, & verumque Sanguinem Christi à fidelibus in Altari sumi sub specie panis & vini. Sed neque hoc, ut dicis, contra naturæ rationes ago. Neque enim aliud naturam dixerim, quàm Dei voluntatem. Porro voluntas Dei tam efficax est & omnipotens, ut ejus velle solum fieri sit. Transubstantiationis possibilitatem ac veritatem nervosè demonstrat, & concludit: *Hæc tibi breviter responderim, ostendens me cum Paschaso neque contra naturæ rationes, neque contra Evangelicam & Apostolicam sapere sententiam. Tota inter Berengarium & Ascelinum quæstio erat ea ipsa, quæ olim inter Joannem Erigenam & Venerabilem Paschasium Rarbertum fuerat agitata: An panis & vinum sola verbali benedictione in solam Domini Corporis & Sanguinis Sacramentalem figuram, an per realem & transubstantiativam consecrationem in ipsorum substantialem veritatem sanctificarentur? Et Erigenæ aded pertinaciter adhæsit Berengarius, ut Eucharisticam veritatem esse solius Paschasii commentum garirret, esse contra Evangelicum dogma, contra Patrum doctrinam, ac omnem***

naturæ rationem. Ascelinum, quod Eucharisticam esse verum Domini Corpus assereret, unâque tamquàm rem corruptibilem in secessum mitteret, deridet ut sibi ipsi adversantem: nempe credebat accidentia à panis & vini substantia esse inseparabilia. Quod postea fuit palmare principium etiam Joannis Wicleffi. Et hinc in libro de hocce admirabili Sacramento scribit Sanctus Anselmus: *Rotunditas, albedo, similitudo illa panis, quæ in Altari carnis se oculis ingerit, per se inspecta, non est Corpus Domini. Sed cum esset quiddam priori simile, id est, panis in hærens vel accidens, migrante in Dominicum Corpus substantia, cui in hærebat, remansit ad præagendum sacri institutum Mysterii. Quod quidem est visum contra rationem omnis mundanæ sapientiæ, ut sublata substantia accidens subsistat, sed legi naturæ non subjacet Deus, imò ipsius legis lex est. Insigniter & multifariè veritatem hanc confirmat, disertè asserens se agere adversus mundanam sapientiam Berengarii Turonensis.*

Verùm adjungit: *Panis substantiam post Domini Corporis consecrationem in Altari superesse semper abhoruit pietas Christiana, nunquam damnavit in Berengario ac ejus sequacibus. Nam si hoc admitteretur, jam verbum non incarnatum tantum, sed etiam, si dici potest, impanatum diceretur, si sicut illi dicebant, panis sic in Corpus Dominicum transiret, ut tamen panis esse non desineret. Lucidè contra nos affirmat à Berengario dogmatizatam fuisse non solam figuram, sed impanationem. Respondeo cum Sancto Guimundo: *Non omnes, qui de istis Sacramentis errant, unâ incedunt via erroris. Nam Berengarii omnes quidem in hoc conveniunt, quia panis & vinum essentialiter non mutantur, sed ut extorque à quibusdam potui, multum in hoc differunt: quid aliud omnino de Corpore & sanguine Domini Sacramentis istis inesse, sed tantummodo umbras hæc & figuræ esse dicunt. Alii verò rectis Ecclesiæ rationibus cedentes, nec tamen à stultitia recedentes, ut quasi aliquo modo nobiscum esse videantur, dicunt ibi Corpus & Sanguinem Domini revera, sed latentè contineri, & ut sumi possit, quodammodo, ut ita dixerim, impanari. Et hanc ipsius Berengarii subtiliorem esse sententiam ajunt. Alii verò non quidem jam Berengarii, sed acerrimè Berengario repugnantes, argumentis tamen ejus, & quibusdam verbis Domini paulisper offensi solebant olim putare, quod panis & vinum ex parte mutantur, & ex parte remaneant. Alii verò irrationabilem istorum sensum longè abhorrentibus, sed eadem verba Domini, quibus isti moventur, non satis aptè intelligentibus, videbatur panem & vinum ex toto quidem mutari, sed cum indigni accedunt ad communicandum Carnem Domini & Sanguinem, iterum in panem & vinum reverti. Subtiliorem istam sententiam medio inter suam de Eucharistiæ veritate in Romana Nicolai secundi Pontificis Synodo solemnem professionem, ac ejusdem manifestam revelata facie prævaricationem tempore advenit Berengarius. Professionem istam erubescens revomere, & accidentium à panis & vini substantia separabilitatem nolens fateri possibilem, lapsus est in impanationem: *Ut per panem & vinum Caro Christi***

Lib. 3.

comedi

comedi & Sanguis possit potari. Subtilitatem exponit in litteris ad ipsum Berengarium Hugo Lingonensis Episcopus: *Dicis nimis extensè loquens, in hujusmodi Sacramento Corpus Christi sic esse, ut panis & vini natura & essentia non mutetur, corpusque quod dixerat Crucifixum, intellectuale constituit. In quo evidentissimè patet, quod incorporeum conficis. Qua in re universalem Ecclesiam scandalizas, ipsumque tuum offendis auctorem, quia palpabile obtulit, quod incorporeum affirmas. Namque si panis & vini natura & essentia reali principalitate post consecrationem persistunt, translatum nihil potest intelligi. Et si quod adjunctum est sola sit intellectus potentia, revera non capitur, quomodo vel unde vel idem sit quod adhuc non subsistit. Non verum, sed nescio quod incorporeum ac intellectuale Domini Corpus impanari admittit à toto Eucharisticam veritatem proficiente mundo compulsum & confusum Berengarius, ideoque non veram impanationem, sed dolosum hujus erroris monstrum. Dolum exponit Durandus Abbas Troarnensis: *At quia sunt nonnulli aliquanto, ut sibi videntur, prudentiores atque Religiosiores, qui Carnem quidem dicant esse Christi non tamen illam, quam de Virgine Sancta Christus ipse suscepit, in qua passus est, & à mortuis resurrexit, quam ad Cælos cum triumpho victoriæ vivus & verax direxit, sed quandam novam, quam benedictio consecravit. Novam hanc Carnem non substantialem & veram, sed incorpoream ac intellectualem garriebat Berengarius, ideoque varia, ipsam de Virgine natam ac in cruce passam Domini carnem in Sacramento adstruentia, Sancti Ambrosii loca adducit laudatus Durandus, ac prosequitur: *Ex quibus omnibus luce clariùs constat Dominica Sacramenta verè esse Corpus ac Sanguinem Christi, non solum per virtutis efficaciam & spiritualem potentiam, sed etiam per proprietatem naturalis veritatis integerrimam, nec aliud omnino quam eandem Carnem, quam Virgo de Spiritu Sancto concepit. A se verat non nescio quod imaginarium, sed verum Domini corpus esse in Eucharistia, ipsi non impanatione, sed transubstantiatione imponi, istamque esse immobilem Doctrinam rotius Christianitatis. Per corpus intellectuale non aliud quàm ab intellectu apprehensam Corporis figuram intellexit Berengarius, atque ita nec veram impanationem docuit, sed dolosis verbis omnem Ecclesiam conatus est circumscribere. Proinde distinguit tempora, & omnia concordant. Duæ posteriores Sectæ sunt Discipulorum Schismata & concilia frusta, solemnia omnipassim Hæreticæ factioni. Panem & vinum inadaquatè dumtaxat transubstantiari docuerunt olim quidam etiam in Ecclesia Theologastri, adversum quos Beatus Albertus Magnus: *Salvo meliori judicio, mihi videtur quod nihil remaneat de substantia panis & vini. Cum Berengario volebat accidens separari posse à subjecto, ideoque Sacramentales Eucharistiæ species opinabatur esse quid residui de transmutatis elementis. Quam sententiam alii etiam antiqui Scholastici impugnant. Tertia Berengariorum sententia est plurimum diversa. Non idem individuum elementum, sed eandem dumtaxat massam volebant partim trans-****

mutari, partim remanere: Remanere ab indignis fumendas, & solis dignis dandas panis & vini portiunculas transmutari. Quod Phantasma quia plurimis obnoxium incommodis, merito refutatam est, & ab ipsis Erronibus quartus potius error electus.

Reditur ad Romanum Concilium.

HUjus Synodi Acta compendio exponit Hermannus Contractus: *Dominus Papa post Pascha Synodum Romæ collegit, & subsecuto tempore ultra Romam progrediens, nonnullos ibi locorum Principes & civitates, tam sibi, quàm Imperatori, jurejurando subiecit, Beneventanosque adhuc rebellantes excommunicavit. Nonnulli etiam exterarum Principes gentium, missi ad eum, utpotè Apostolicum virum, Legatis, subjectionem ei promittunt. Hofce inter Principes fuit Anglorum Rex Eduardus. Regno in servitutum abque resurgendi spe ejectus Sanctus Rex Beato Petro Apostolo, si repararetur, Romana limina visitare voverat, & reparatus jam se ad iter parabat: verùm quod Danorum iterandus timeretur incurfus, & Episcopi & Proceres graviter intercesserunt, dicentes Regni tutelam & administrationem esse omni sacra peregrinatione opus longè meliùs, ideoque aut cessare votum, aut saltem esse suspensum. Nec sine fundamento. Etenim ad nescio quem Gallia, qui Compostellam ad Sanctum Jacobum ire voverat, Comitum rectè scripsit Sanctus Hildebertus Archiepiscopus Turonensis: *Iter assumpsisti, quod nos bonum quidem non negamus, sed quisquis administrationem suscipit, alligatur obedientiæ, quam, nisi ad majora vocetur & utiliora, srelinquit, delinquit. Unde te, fili carissime, culpa inexcusabilis spectat, qui necessariis non necessariis, dispensationi otium, debitis indebita præponis. Multis ostendit promissionem istam non fuisse de meliori bono, ideoque nec esse votum. Verum timorata optimi Eduardi Regis conscientia cum nec sic quietaretur, Ailredus Eboracensis Archiepiscopus, Hermannus Episcopus Vintonienfis, & aliquot Abbates sunt Romam legati, postulaturi Apostolicam dispensationem. Rei successum edicit in laudati Regis vita Ailredus Abbas Rievallenfis: *Credendum Dei actum providentia, ut Regis Responsales congregatam Romæ Synodum maximam reperirent, in qua presidente Papa Leone de negotiis Ecclesiasticis tractabatur. Gaudet eorum in adventu illa Sanctorum præclara societas, & quasi sibi missum de celo solatium, tantorum Patrum presentiam susceperunt, magnum Dei munus judicantes, quod à finibus terræ tales viri, tali tempore, tali conventui occurrissent. Igitur Patre Beatissimo præcipiente, Nuntii causam, pro qua venerant, dicturi procedunt in medium, Patribus qui assidebant præbentibus cum summa devotione silentium. Exponunt desiderium Regis, & Regni periculum, dispendium pacis, clamorem pauperum, lachrymas Orphanorum, obduam etiam necdum recentis plagæ scelerem asserbant, quæ Danica rabie Anglii afflictâ,***

An. 1050.

Epist. 59.

si Rex

si Rex discederet, acrior timebatur. Silentibus Nun-
tius, sonuit in ore omnium gratiarum actio & vox
laudis. Prædicatur circa Deum Regis, circa Re-
gem plebis devotio. Mirantur mansuetudinem David,
prudentiam Joseph, cum divitiis Salomonis in tali
Principe convenisse. Tandem Summo Pontifice di-
stante sententiam, omnes in commune decernunt pro
pace Regni, pro utilitate Ecclesie, pro necessitate
pauperum, & quiete Monasteriorum, Regem aucto-
ritate Dei, & Beati Petri, præsentis etiam sacra-
tissime Synodi, à voti hujus vinculo solemniter ab-
solvendum, expensas paratas itineri pauperibus
erogandas. In voti recompensatione construendum in
honore Beati Petri Regis copiosius Monasterium, vel
aliquid à barbaris destructum reparandum. In dis-
pendiandis aut commutandis etiam Regum votis
olim Ecclesia fuit adeo difficilis & anxiosa. Papa-
les ad Regem litteras suis scriptis inseruit lauda-
tus Abbas Ailredus.

Alter, qui hanc Synodum suis honoravit Le-
gatis, fuit Guilielmus Dux Normandiæ. Remen-
sis Concilii, quo consanguineam Flandren-
sis Comitissæ Balduini filiam Mathildim ducere ve-
tabatur, Decreto ille non paruerat, sed ipsam
contumax duxerat ac detinebat, ideoque om-
nem ejus terram Leo Pontifex supposuerat Ec-
clesiastico interdictione. Beccensis in Normandia
Cœnobii sub Beato Herluino Abbate Monachus,
& Ducis Consiliarius tunc erat Lanfrancus,
ideoque factum est quod scribit laudati Monaste-
rii Chronicon: Iratus Guilielmus contra Lanfran-
cum, eum alienavit à Curia sua, cujus Consiliarius
existit, quia contradicebat nuptias filie Comitissæ
Flandriæ, quam ipse sibi Dux copulaverat matrimo-
nio, quia proximitate carnis & consanguinitate jun-
gebatur. Unde auctoritate Romani Pontificis tota
Neustria supposita erat interdictione. Quapropter Lan-
francus Romanum adiit, quamvis iturus esset occasione
cujusdam Hæretici Berengarii, & tunc præsedebat
Leo ostentus, & etiam ut ageret pro Duce Nor-
mannorum, & uxore ejus. Divina enim miseratio
Lanfrancum admirabili via reconciliavit Duci:
Reconciliatus est mox cum Herluino Abbate,
& supplicibus omnium Procerum litteris Ro-
mam ablegatus. Rei seriem in ejus vita expo-
nit Milo Crispinus: Hujus tam improvide jussio-
nis, qua utique proscriptus fuit Lanfrancus,
causam ajunt, quod idem Lanfrancus contradicebat
nuptias filie Comitissæ Flandriæ, quam ipse sibi Dux
copulaverat in matrimonio, quia proxima carnis con-
sanguinitate jungebatur. Unde auctoritate Romani
Papæ tota Neustria fuerat ab officio Christianitatis
suspensa & interdicta. Quapropter Lanfrancus ite-
rum Romanum Papam adiit. Jam enim antea Ro-
mam petierat causa cuiusdam Clerici nomine Beren-
garii, qui de Sacramento Altaris aliter dogmatizabat,
quam Ecclesia tenet. Cætera Milonis de Berenga-
rio verba adduxi superius.

Novati dogmatis causæ semper, etiam in pri-
ma instantia, privatim spectarunt ad Sedem Apo-
stolicam. Hinc delatum sibi Berengarium Leo
Pontifex evocavit ad præsentem Synodum. Ve-
rum ille timens venire distulit. Quod enim Roma-
nam urbem plusquam barbaricam obsidionem
timeant passim Hæretici, ad Russinum verè scri-

psit Sanctus Hieronymus. Duos interim Res-
ponsores misit Berengarius, Rex autem Henri-
cus addidit ejus ad Lanfrancum litteras, atque
ita hic venit in suspicionem ejusdem erroris.
Litteras publicavit, suisque ad Sancti Lanfranci
vitam Notis indidit Lucas Dacherius, & scribit
de ipsis in libro adversus Berengarium ipse Lan-
francus: Cùm tuas ad me litteras, in Romana
Synodo, Recitator legeret, intellectu quod Joan-
nem Scotum extolleret, Paschasium damnaret, com-
muni de Eucharistia fidei adversa sentiret, promul-
gata est in te damnationis sententia, privans te com-
munionem Sanctæ Ecclesie, quam tu privare Sancta
ejus communionem satagebas. Communi de Eucha-
ristia fidei adversa omnino sentit, Paschasium
damnat, Joannem Scotum extollit, & ipsum
non nisi unà cum Augustino, Ambrosio, ac
Hieronymo damnari posse asserit memorata Epi-
stola, ideoque videtur esse ista ipsa. Quare Joan-
nis Scoti nomen nulla hic discussione opus ha-
buit, sed auditum statim semetipsum de Hæresi
damnavit. Erat enim Scotus Paschasio Ratber-
to adversus, seu Scotus personatus in Bertram-
num. Fictæ personæ larvam detraxit Synodus,
& Scotum sub proprio nomine damnavit. Porrò
non Rabanum Maurum, aut alium quem Or-
thodoxum de Eucharistia Scriptorem, sed præ-
sertim Paschasium Ratbertum impugandum as-
sumpsit Berengarius, quod is videatur nulla
transmutatorum elementorum residua accidentia,
sed solum ac nudum Domini Corpus in Eucha-
ristia adstruere, quod illic, licet sub aliena spe-
cie, in propria tamen substantia tangatur, vi-
deatur, dentibus atteratur. Hinc enim usus
fuit etiam hoc quasi palmari argumento: Qui di-
cit, Panis & Vinum Altaris solummodo sunt Sacra-
menta, vel Panis & Vinum Altaris solummodo
sunt verum Corpus Christi & Sanguis, modis
omnibus panem & vinum superesse constituit. Pri-
mam sententiam Joannis Scoti, secundam vul-
gare esse Paschasii Ratberti, & omnium Romanæ
Ecclesie adhærentium, ideoque reposuit San-
ctus Lanfrancus: Posterior sententia nullius est ho-
minum. Mendax & contumax Hæreticorum spi-
ritus semper accusat Ecclesiam. Hinc & Beren-
garius affectum hunc Paschasii errorem blatera-
vit esse totius Ecclesie dogma, atque ita simpli-
cem plebem dolose circumscriptis. Hinc dixit
Domini Corpus esse impassibile ac incorruptibile,
mortalium dentibus aut oculis non posse tangi,
& quamvis turrim Andegavensem excederet,
non sufficere ad esum omnis Populi Christiani.
Quæ omnia deliramenta palam procedunt ex
phantasmate Capharnaitano. Quare eadem sen-
tentias ejus Responsales in carcerem conjecit,
ipsum verò Berengarium Leo Pontifex à commu-
nionem suspendit, utique usque ad proximè futu-
ram, quo evocandus & personaliter audiendus,
Synodum Vercellensem. In inauditum enim,
ad solas præsertim familiares litteras, de Hæresi
definire justitia non patitur, nec avita Ecclesie
consuetudo. Et hæc fuit prima actio præsentis
Synodi.

De altera ejus Actione pergit Lanfrancus; Post
hæc præcepit Papa, ut ego surgerens, prævi-
sumo-

Epist. 65.
cap. 1.

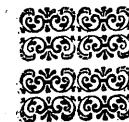
Cap. 4. 6.

eumoris maculam à me abstergerem, fidem meam
exponerem, expositam plus sacris auctoritatibus
quam argumentis probarem. Itaque surrexi; quod
sensit, dixi; quod dixi, probavi; quod probavi,
omnibus placuit, nulli displicuit. Quod ipsum
iisdem ferè verbis supra audivimus à Milone Cris-
pino. Passus fuit Lanfrancus, quod in simili
Origenis causa passum se scribit ad Pammachium
& Oceanum Sanctus Hieronymus: Audet quidam
profere litteras meas ad Didymum, quasi ad Ma-
gistrum. Grande crimen discipuli, si hominem
eruditum & senem Magistrum dixerim. Nihil præ-
ter honorem & salutationem continet Epistola. Mu-
tatis, quas tamen factas demonstrat in libro de
Sectis Leontius Scholasticus Byzantinus, Epi-
stolæ de Nestorio suspectum reddiderunt Theo-
doretum. Omnis cum Hæreticis communio olim
fuit odiosa.

Actio tertia audivit Beati Herluini Abbatis
& Sancti Lanfranci pro Guilielmo Duce legatio-
nem, ac ipsius postulata non admisit. Quod
enim Guilielmi Ducis & Mathildis Comitissæ
incæstuosio conjugio Nicolaus secundus primam
fecerit dispensationis gratiam, supra dictum est,
ac infra latius ostendetur. An Normandiæ inter-
dictum relaxarit Leo Pontifex, ignoro. Et
certè non ablata causa quomodo relaxasset? Non
relaxasse suadent hæc Durandi Troarnensis Ab-
batis verba: Berengarius Dominicæ Incarnationis
anno millesimo quinquagesimo tertio Normannorum
finibus irrepit, & ad Cœnobium, quod Prætelis
nuncupatur, appulit, Catholicoque viro, qui
idem strenuè regebat Cœnobium, à quo & honestè
satis exceptus fuerat, multa blasphemus impiè delat-
travit. Quod ipse quoque eodem Abbate Ansfredo
referente, dum apud me super tanta impietate valde
quereretur, non multo post agnovi. In multis itaque
subtiliter ab eodem Abbate perentiatu, in multis
perinde reprehensibilis & perfidus est repertus. Qui
indè digressus, Normannorum Principem festinus
adiit, quem sua quoque irretire perfidia subtiliter
attentavit. Verùm ille, licet ætate Adolescentie
mædum excederet annos, tamen illum, quia Catho-
licæ fidei merito præditus erat & gratia, callidè sus-
pendit, secumque quoad Regni sui ad Mediterraneam
deveniret sedem, Brionam vocabulo, detinuit, ubi
undique coactis Catholicis ac sapientibus viris, super
eadem re disponebat consilium haberi. Eo ergo ven-
tum est, & res sequenti die ventilanda proposita.
Cùmque multi ex tota Normandia Sapientes, qui
plurimi & clari habebantur, convenissent, præfatum

Hæresiarum Berengarium cum alio quodam, quem
secum adduxerat Clerico, in cujus eloquentia victo-
ria spem sibi posuerat, ita coram omnibus consultave-
runt, atque evidenti ratione superaverunt, quate-
nus eis silentium imponerent, verborumque quibus
fidem Catholicam tuebantur, assensum ab eis extor-
querent. A sui damnatricibus Synodis ad Laicum
Principem provocare est vetusta Hæreticorum au-
dacia. Sic enim ab Antiochena ad Aurelianum
Paulus Samosatensis, à Romana & Arelatensi
ad Constantinum factio Donatistica, à Romana
& Hispanica Synodo ad Maximum Imperatorem
appellavit Priscillianus. Eodem jure ad Guiliel-
mum Normandiæ Ducem, licet non suum Prin-
cipem, provocavit etiam Berengarius. Quod
nempe nosset Juvenem & calidum, atque offen-
sum à Leone Pontifice ob negatam dispensatio-
nis & relaxati interdicti gratiam, ac ab omni
Romana Ecclesia alienum. Quidquid sit, Divi-
na gratia direxit Juvenem Principem, & Leonis
de Hæresiarum judicium fecit per ipsum Syno-
daliter confirmari.

Restant duæ quæstiones. Prima est, Quo-
modo Milo Crispinus dicat de proficiscente ad
hanc Synodum Sancto Lanfranco: Lanfrancus
iterum Romanum Papam adiit, jam enim antea Ro-
mam petierat causa Berengarii? Hic enim Roma-
nus accessus fuit Lanfranco ex Beccensi Mona-
sterio omnino primus. Altera quæstio est, Quo-
modo Durandus Abbas dicat istam Berengarii
provocationem, & Brionense de ipso judicium
esse facta anno post millesimum quinquagesimo
tertio? Hæc enim affirmat facta inter Romanam
hanc & ejusdem anni Vercellensem Synodum,
quam utramque Hermannus Contractus & alii
meliores Historici celebratam asseverant anno
quinquagesimo. Ad primum respondeo hæc Mi-
lonis verba, iterum Romanum Pontificem adiit,
intelligenda de professione ad Nicolaum secun-
dum, qui præfatum matrimonium tandem rati-
ficavit. Varia enim Lanfranci itinera & Acta
Milo illic in compendium agglomerat. Et ejus
contextus innuit Normandiæ interdictum usque
ad Nicolai secundi gratiam omnino perdurasse.
Ad secundum respondeo de Leonini Papatus ac
Berengariani erroris exordio & annis esse varias
Historicorum sententias, ideoque nos cum om-
nibus non posse concordare. Et varia illic con-
glomerat etiam Durandus, quæ omnia non
sunt ejusdem anni.

S. LEONIS NONI

CONCILIUM

VERCELLENSE.

Sexta Leonis noni Synodus fuit Vercellensis, anni millesimi quinquagesimi mense Septembri habita, de qua pergit Sanctus Lanfrancus: *Hinc declarata est Synodus Vercellensis, quæ tunc proximo Septembri, eodem presidente Pontifice, est celebrata Vercellis, ad quam vocatus non venisti. Ego verò præcepto ac precibus præfati Pontificis usque ad ipsam Synodum secum remansi. In qua in audientia omnium, qui de diversis hujus mundi partibus illuc convenerant, Joannis Scoti liber de Eucharistia lectus est ac damnatus, sententia tua exposita ac damnata, fides sanctæ Ecclesiæ, quam ego teneo ac tenendam adstruo, audita est concordia omnium assensu confirmata. Duo Clerici, qui Legatos suos se esse dicebant, volentes te defendere, in primo statim aditu defecerunt, & capiti sunt. Hæc verba, Quam ego teneo ac tenendam adstruo, non continent propriam laudem: Agunt adversus Berengarii impudentiam, blaterantis Romanæ Ecclesiæ sententiam non esse aliud, quam recordiam Paschafii, Humberti, Lanfranci, & Vulgi. Eandem Synodum laudat in Sancti Lanfranci vita Milo Crispinus: Hæc eadem, quæ in Romana, in Vercellensi Synodo retractata sunt, & sententia Berengarii audita & reprobatâ; fides verò Ecclesiæ, quam Lanfrancus tenebat & adstruebat, exposita & concordia omnium assensu confirmata est: Et in litteris ad Berengarium Magister Ascelinus: Pudeat te patrocinari Joannis Scoti librum, quem Vercellis in plenaria Synodo damnatum, teque propter cum hæresis macula notatum audivimus. Et Sanctus Guitmundus: Mox incipientibus his erroribus palam audiri, Catholici viri graviter commoti, atque intolerabiliter ferentes, presidente per semetipsum beatissimæ memoriæ Domino Papa Leone, Vercellis Concilium ponunt, in quo post diligentissimam de Corpore & Sanguine Domini rationem, Berengarium, & omnes ejus in hac Hæresi fautores perpetuo anathemate, nisi resipiscerent, damnarent. Et Guilielmus Malmesberienfis: Soliditate Catholica timens sanctissimæ memoriæ Leo Papa, Vercellis contra Berengarium instituto Concilio tenebras nebulosæ erroris Evangelicorum testimoniorum fulgore depulit. Eadem verba suis Annalibus inseruit Matthæus Parisiensis. Hæc ergo Synodus per priorem Romanam, quod in ipsa non comparuisset Berengarius, ideoque causa videretur non plenè finita, fuit indicta. Verùm neque hic ille comparuit, sed solos misit Responsales. Et hinc ipsius esse plenè Hæreticum deinceps non dubitavit Pontifex, ideoque cum Joannis Scoti libro iterum damnato non tantum à communionis suspendit ut suspectum, sed ut novum Hæresarcham cum omnibus suis fautoribus & se-*

quacibus usque ad resipiscentiam anathematizavit. Ejus Responsales denuò conjecit in carcerem.

Synodi Acta Henrico Regi retulerunt, qui Synodo adfuerant à sua Ecclesia Legati, duo Clerici Carnutenfes. Ita testatur ipse Berengarius in litteris ad Comitem Richardum. Episcopi enim sui Sancti Fulberti, qui motiens Berengarium ejecerat à sua facie, judicio Carnutenfis Ecclesiæ semper constans adhæsit. Cur duos Clericos legarit Vercellas, prodit Durandus Troarnensium Abbas, ajens damnatum in Romana Synodo Berengarium fuisse à Guilielmo Normandiæ Duce contemptum, ac ab illius Episcopis iteratò damnatum, ac pergens: Berengarius autem tandem non sine pudore evadens, Carnutum petiit, ubi postus de eadem questione se consulentibus, audita quippe jam longè lateque acta res fuerat, Clericis ejusdem urbis nulla respondit, cum verò sibi opportunitas daretur, se responsurum promisit. Unde non multò post litteras, quas & ipse legi, dictavit, in quibus multa absurda, fideique Catholicæ aliena anbelus declamavit. Inter quæ Romanam Ecclesiæ, caput videlicet totius Christianitatis, multa temeritate hæretico vocabulo denotavit, cum qua Rectorem ejus, Dominum scilicet Papam Leonem, cujus fides Catholica, spectabilis sapientia, laudabilis habebatur industria, quem non excepit, pariter infamavit, seque ad utrumque convincendum, dum respondere differret, interrogantibus intendisse ratulit. Tunc quippè instabat constituta dies Concilii postmodum Vercellis habiti. Has itaque litteras puritatis, ut sibi videbatur, plenas, sed reverè multa vanitate referas, Carnutenfibus, qui sibi quæstionem intentaverant, destinavit. Has ergo litteras, & Berengarii apud se Acta Carnutenfis Legatio Pontifici & Synodo retulit.

Aliam hujus Synodi actionem refert Henricus Huntindoniensis: Eo tempore Leo Papa tenuit Synodum apud Vercellas, ubi Ulpho Dorcestriæ interfuit, & penè fractus est baculus ejus Episcopalis, nisi majus pretium dedisset. Nesciebat enim officium suum, sicut decet Episcopum. Quid per majus pretium Henricus intelligat, & quæ fuerint Ulphonis crimina, ignoro. Etiam in accessionibus ad Siebertum Gemblacensem scribit Robertus Abbas Montensis: Leo Papa Synodum tenuit apud Vercellas, ubi Ulf Episcopus interfuit. Et penè fractus est ejus baculus Episcopalis, nisi manus accipientium ungerentur. Nesciebat enim officium, sicut Episcopum deceret. Exponit quid sit majus pretium. At Sanctum Leonem, capitalem istius facinoris hostem, nemo unquam hic vel suspectum habuit.

S. LEONIS NONI
CONCILIUM

PARIISIENSE.

Hæc sui ac Joannis Scoti iterata damnatio mirè contorsit Berengarium. Et præsertim quod suos Apocrifarios Leo Pontifex jam secundò conjecisset in carcerem.

Hinc se convertit ad varios per varias Epistolas, quarum hanc ad Richardum Aureliæ Comitem nuper publicavit magno Ecclesiasticæ eruditionis incremento eruditus Lucas Dacherius: *Quia facile vobis factum esse cum Rege loqui non nescio, vellem, si videretur & vobis, verbum illi aliquid pro me faceretis, si fortè humanitatis, liberalitatis, dignitatisque Regiæ, atque Christianitatis reputatione, aliqua munificentia compensaret damnum, quod in Clerico Ecclesiæ suæ injustissimè, ac Regiæ Majestate indignissimè tantum intulit. Quod si facit, ab immodica culpa, si modica expensa, non modicum exsoluit. Si autem non facit, me tamen præsto nihilominus habet in eo uno servire Regiæ Majestati, ut satisfaciam secundum Scripturas illi, & quibus velit, injustissimè damnatum Scotum Joannem, injustissimè nihilominus assertum Paschafium in Concilio Vercellensi, perversè & Regio auditu indignissimè expulisse ibi Clericos Carnutenfes. Si ita res acta est, quomodo ad me pervenit, sententia de Eucharistia, quam in Scriptura habet gloriose memoriæ Fulberti Episcopi, quem quidam ipsius Episcopi putant fuisse sententiam, sed est Beati Augustini. Væ autem Prophetis, qui prophetant de corde suo, qui dicunt, Hæc dicit Dominus, cum Dominus non sit locutus. Propter Ascelinum dico, quod Beati Augustini verba ad pravitatem sui erroris detorquere non timuit. Quod si autem hoc minus fidelitatis meæ servitium Rex refugiat, novit quæ scribit Joannes Scotus, monitu illum scripsisse, precarioque Caroli Magni Antecessoris sui, qui quantum circa res gerendas persrenerunt, tantum circa Religionem devotus, ne inviditorum carnaliumque illius temporis prævaleret ineptia, erudito viro Joanni illi imposuit colligere de scripturis, quæ ineptiam illam converterent. Unde ferat oportet de fundo patrocinium contra calumnias nunc viventium, ne se malit exhibere indignum successione & sede illius magnifici Antecessoris sui, qui etiam circa negotium intelligendarum scripturarum sollicitus, ab erudito viro viro, non ad tenebrarum veritatis lumen, tale exegit obsequium. Suam de Eucharistia sententiam affirmat esse non solum Sancti Fulberti, sed etiam Sancti Augustini, illum à Carnutenfibus Clericis, hunc ab Ascilino detorqueri in Paschafii Hæresim, Joannis Scoti librum fuisse jussu Caroli Calvi Regis editum, & ab omni tunc Gallicana Ecclesia probatum, atque ita*

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

Vercellensem Synodum non solum in Catholicum dogma, & Catholicas personas, sed etiam deliquisse in Regiam Majestatem. Adversum hæc violentias expostulat novum causæ examen, & ex Richardi Comitibus intercessionem ac in Gallicanæ Ecclesiæ fidelem Clericum Patrocino Regiam protectionem. Et postulat officium, etiam cum effectu, Comes Richardus omninò impendit. Lucet ex Theodouini Leodiensis Episcopi ad Henricum Francorum Regem famosa Epistola: *Fama supremos Gallie fines prætergressa, totam Germaniam pervasit, jamque omnium nostrum replevit aures, qualiter Bruno Andegavensis Episcopus, item Berengarius Turonensis, antiquas hæreses modernis temporibus introducendo adstruant Corpus Domini non tam Corpus esse, quam umbram & figuram. Quos ad revincendum & publicè confutandum, eo zelo, eoque fervore, quo erga sanctam Ecclesiam divina inspiratione plurimum semper ardetis, ajunt vos Concilium advocasse, ubi tandem illud totius nobilissimi vestri Regni hoc nimis turpe opprobrium de medio auferatis, & in æternum, si fieri potest, ab ipsa omnium hominum memoria deleatis. O pia voluntas, & vero Regis dignissima. Quæ utinam effectum habere possit, ut in tanto sacrilegio convictos, quod certè facillimum est, absque ulla dilatione debita ultio consequeretur. Sed desperamus id fieri posse, cum Bruno existat Episcopus: Episcopum autem non oportet damnationis subire sententiam præter Apostolicam auctoritatem. Igitur omnes, quicumque sumus filii Matris Ecclesiæ, in maximo dolore positi sumus. Nam plurimum veremur, si illis miseris & perditissimis viris audientia sancti Concilii, sicut ipsi de pœna securi postulant, permittatur, cum de tanta præsumptione convictos puniri minimè concedatur, gravissima scandala in omnium fidelium populo generari. Certè quos videbunt impunitos, & nequaquam à sui gradus honore dejectos, eosdem putabunt ab omni Concilio aut vinci non potuisse, aut justificatos esse: eruntque, ut ita dicam, novissimas pejora prioribus. Ergo Majestatem tuam omnes exorata vellemus, ut interim illorum impiam, sacrilegam, & nefariam assertionem audire contemneretis, donec accepta Romanæ Sedis audientia damandi potestatem haberetis. Quamquam hujusmodi homines nequaquam oporteat audiri, neque tam est pro illis Concilium advocandum, quam de illorum supplicio exquirendum. Tunc quippe Hæreticis audiendi fuerunt, quando Hæreses ipsa, & hujusmodi quæstiones, utpote quæ nondum ad unguem discussæ fuissent, in dubium venire potuerunt, ut per congressum certaminis pateceret, utra pars staret*

K k 2

pro

pro defensione veritatis. Hanc hæresim asserit esse manifestam, & omnium Patrum lucido iudicio damnatam, & pergit: *Quamobrem Brunonem & Berengarium jam anathematizatos arbitramur. Quod si ita est, verè illis Concilii audientia deneganda est, & cum vestris, cumque nostris Episcopis, si ita vobis videtur, cum amico vestro Imperatore, cum ipso Papa, quæ vindicta in eos statuatur, delibendum. Est enim iustum, ut quorum manus sunt contra omnes, omnium manus etiam contra ipsos excitentur.* A Comite Richardo persuasus Rex Parisios convocavit Regni sui Episcopalem Synodum, ipsosque etiam Brunonem ac Berengarium, atque ipsorum causam iussit retractari. Quod degradandorum Episcoporum auctoritatem, nova Canonum per Isidorum Mercatorem in Franciam deportata collectione fretus, Provincialibus Synodis abrogavit, ac Apostolicæ sedi reservavit Nicolaus primus Pontifex, non absque fundamentis affirmat in opere de Sacerdotii & Imperii concordia Dominus Petrus de Marca. Quidquid sit, ista regula postmodum in Gallia adeo viguit, ut Gerardum Engolismensem Episcopum Romanæ Legationis vigore Episcopos degradare tentantem, de invaso ipso Apostolici culminis apice arguit Goffredus Abbas Vindocinensis. Ex eadem regula hanc Synodum uti inefficacem ac inutilem, imò uti & noxiam, disuadet Theoduinus. Addit & aliam vetustissimam regulam, ex qua adversus Julianum ac alios Pelagianos Episcopos, qui ab Innocentio & Zozimo Pontificibus datum de Pelagio ac ejus dogmate iudicium retractari per generalem Synodum exposculabant à Theodosio Imperatore, ad Bonifacium primum scripsit Sanctus Augustinus: *Hæc execrabilia dogmata tenentes & seminantes, adhuc insuper flagrant audientiam, cum damnati debeant agere poenitentiam.* Synodale ac definitivum Romanæ Ecclesiæ de fide iudicium sine ejus venia retractari non posse à Gallicana Ecclesia dicit etiam Theoduinus, asseverat Berengarium & Romæ & Vercellis legitime damnatum, ideoque nihil superesse, nisi ut vel spontanea poenitentia corrigatur, vel per Imperialis ac Regii Brachii ab Henrico Imperatore & Henrico Rege concorditer dandum Leoni Pontifici auxilium ad perpetuum silentium compellatur.

Auream Theoduii Epistolam merito prædicat in suis ad Ægidii Leodiensis Canonici Episcopalem Historiam notis Joannes Chapeauville, & adjungit: *His acceptis Henricus Francorum Rex literis, bene à tanto Antistite persuasus, à cæpto creditur destitisse. Non enim ipse dum vixit, aliquid fuisse contra Berengarium & socium impietatis collectum Concilium memoria reperitur, sicut aliorum Conciliorum longè minoris momenti. Verum vir eruditus non viderat tunc necdum à Luca Dacherio editum Durandi Troanenſis Abbatis adversus Berengarium ac ejus errores librum, in quo hæc habemus: Cum tanti mali fama crebresceret, & omnium corda fidelium vehementer percelleret, perque multos hujusmodi virus latenter & aperte jam serperet, contigit ut ad aures etiam Regis Francorum Henrici perveniret, qui*

consulto sui Regni Pontificum Procerumque, Concilium Parisiis cogi decimo septimo Kalendarum Novembris præcepit, ac præfatum Berengarium, ut aut sua dicta Patrum auctoritate firmaret multis sibi obviantibus, aut si ea defendere nequiret, in Catholicam, cui obviare non posset, prudenter transfret, interesse tantorum Cæui Patrum imperavit. Interea condidit venerat dies, frequensque Conventus Præfulum ac reliquorum Sancti Ordinis Clericorum, nec non Nobilium Laicorum Parisiis factus est, sed jam dictus Berengarius male conscientie percussus terrore, ut iustus erat, eo venire disulit, seque cum Brunone, suo videlicet Episcopo Andegavensi, sub quo Archidiaconi fungebatur honore, pro eo maxime continuit, quia eodem errore, utpote tanti viri credulus, & ipse noscebatur involvi. Interea Præsul Aurelianensis quosdam apices in scheda baud parva digestos in conspectu omnium, & Regis, intererat enim, proutit. Et præcipiat, inquit, vestra Sanctitas has litteras à Berengario editas, si libet, recitari, quas ego quidem ab ipso nequaquam accepi, sed cum eas cuidam suo familiari, nomine Paulo, per Veredarium dirigeret, violenter rapui. Quibus susceptis, & ad recitandum traditis, omnium aures eriguntur, ora in silentium componuntur, corda ad intelligendum quæ continebantur in eis præparantur. Sed inter legendum fit multum repente murmur, & per singula absurdi sensus verba gravis instrepit fremitus. Itaque omnibus talis lectio, quoniam nequissima sordet Heresi, vehementer displicuit. Damnato proinde communi sententia talium auctore, damnatis ejus complicitibus, cum Codice Joannis Scoti, ex quo ea, quæ damnabantur, sumpta videbantur, Concilio soluto decessum est, ea conditione, ut nisi respiceret ejusmodi perverſitatis Auctor, cum sequacibus suis, ab omni exercitu Francorum, præcunctibus Clericis cum Ecclesiastico apparatu, instanter questus, ubicumque convenissent, eo usque obsiderentur, donec aut consentirent Catholicæ fidei, aut mortis pœnas luituri caperentur. Quamobrem territi, non multo post in Concilio super fidei suæ statu conventi, ita se sicut Ecclesia tenet Catholica credere fideliter & sapere publicè professi sunt, delatissimæ Sanctorum pignoribus, ut omnibus satisfacerent, atque de veritate fidei, quam professi fuerant, eos qui aderant certos facerent, Sacramentum dederunt. Licet non ante, tamen post hanc Synodum Henricus Rex Theoduii iudicium est omnino secutus. Sanxit blasphemum cum omnia sua sequela Berengarium, nisi poenitens ac resipiscens sileret, gladio percutiendum.

Nec sine omni fructu. Tunc enim factum est quod ad Magistrum Ascelinum scribit ipse Berengarius: *Per vos transiens disposueram omnino nihil agere cum quibuscumque de Eucharistia, priusquam satisfacerem in eo Episcopis, ad quos contendebam, secundum Evangelicam & Apostolicam scripturam.* Dolosa hac circumcurſatione conatus est & Episcopos & Regium gladium circumſcribere. Ex hinc interim nata est secunda Gallie Synodus, in qua Catholicam fidem est publicè professus. Quod dolose omnia egerit, lucet ex ista ipsa, in qua suos pertinaciter resumit errores, Epistola, ac etiam ex Magistri Ascelini Responsio: *Pudeat te patrocinari Librum Joannis Scoti, quem*

quem Vercellis in plenaria Synodo damnatum, te quoque propter eum hæresis macula notatum audivimus. Semper abjurare hæresim, ac ipsam mox reforescere, erat proprium veratilis Berengarii ingenium. Eusebius Bruno Episcopus fuit melioris mentis. Quod enim per ipsa hæc scandala admonitus resipuerit, erroris ac Erronis patrocinium deseruerit, quin & famam suam solemniter purgaverit, lucet ex ejus Apologetica Epistola, quam nuper vulgavit Menardus Andegavensis. Hic est ille Eusebius Bruno, quem & ejus Turonensem Metropolitam Radulphum humilibus, quas in suis ad Petrum de Marca scholiis edidit Stephanus Baluzius, litteris obtestatus est Gebuinus Archiepiscopus Lugdunensis, ne Amatium Olorensem Episcopum, Gregorii septimi Pontificis Legatum, reciperent in sua Provincia, & novo isto Vicariatu novum adhuc & tenerum Lugdunensis Ecclesiæ Primatum offendi ac deprimi paterentur. Bruno igitur non solum ut Orthodoxus, sed & uti potens in sua Provincia atque integer Episcopus tunc sedebat. Porro Lugdunensis ille Primatus fuit erectus anno post millesimum septuagesimo nono, atque ita Bruno vitam protraxit ad multos annos. Et à nulla interim Synodo legitur de errore fuisse notatus.

De laudata Theoduii Epistola scribit Dominus Cardinalis Baronius: *Vides, Lector, prima spicula in virulentum Draconem vibrata fuisse à nobilissima Ecclesia Leodiensi, Catholicæ fidei tenacissima, imprimis verò ab ejus Episcopo Durando, nec non ab ejusdem Ecclesiæ Scholastico.* Utique Adelmanno, Brixienſi postea Episcopo. Reverti in secunda Francicarum rerum Decade eximius vir Joannes Rivius: *Berengarii hæresim primum omnium insigni Epistola, ad Henricum Regem scripta, Theoduinus Leodiensis Episcopus ex Præposito Sancti Donatiani Brugis, non Durandus, ut voluerunt bælenus nonnulli, confusavit.* Uterque interim rectè affirmat hanc Epistolam esse primum Magistrale scriptum in Berengarium. Theoduinum postea secuti sunt Sanctus Guimundus Aversæ Episcopus, Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis, Algerus ex Leodiensi Canonico Cluniacensis Monachus, Hugo ex Lingonenſi Episcopo Monachus Virdunensis, Petrus Venerabilis, Durandus Troanenſium Abbas, Guibertus de Novigento, omnes ex Sancti Benedicti Ordine, alique plures, de quibus videatur in Sigeberti Gemblacensis supplemento Robertus Abbas Montensis.

Porro quod & Sanctum Leonem Pontificem & ipsam Romanam Ecclesiam blasphemavit Berengarius, affirmat non solus Durandus Troanenſis, sed etiam in edito ad ipsum Berengarium libro Sanctus Lanfrancus: *Traditus in reprobum sensum, Sanctam Romanam Ecclesiam vocas Ecclesiam Malignantium, Concilium vanitatis, sedem Satane.* Et Sanctus Guimundus: *Berengarius jam defunctum Sanctum Leonem Papam, & Sanctos Viros, qui interfuerunt Concilio, maledictis verbis & scriptis lacerare non desit, Sanctissimum illud ac Reverendissimum Ecclesiæ speculum, summum non Pontificem, sed Pontificem atque Pulpi-*

scem vocans, eumque insatiatione Lanfranci infatuatum, Concilium vanitatis adunasse blasphemans. Cur Papam dixerit Pulpicem, exponit marginalis ad Gregorii septimi à Bennone Cardinale scriptam vitam Scholias: *Berengarius Pontificem Romanum non veritus est vocare Pulpicem, quod Pulpam, id est, Carnem in Eucharistia esse definiit.* Est antiquissima Hæreticorum atque Erronum audacia. Etenim ut in errore de exufflando Hæreticorum Baptismo Sanctum Cyprianum, adversus Sanctum Stephanum Papam in Apostolica traditione se fundantem, firmaret Firmilianus Cæsareensis in Cappadocia Episcopus, clamavit Romanam Ecclesiam in multis deviare ab Apostolicis institutis, & hoc in puncto Sanctos Petrum & Paulum à Stephano infamari. Quod ipsum adversus Zephyrinum Pontificem blaterant Nestorii Magister Artemon, Montanista, ac Tertullianus. Cum dogmate Apostolicam quoque disciplinam clamarent ab illo corruptam. Et à Romana Ecclesia, quod pervertere non posset, se manifesto schismate, reparatura Eusebiana Arianorum factio, in Philippo-Politano Conventiculo definiit ab ipsa, degradatum ab Orientali Synodo Athanasium reparante, esse violatum Evangelicum ac Apostolicum Canonem, & Julium Pontificem, uti hujus prævaricationis auctorem, communione privavit. Ut à Melchiade datum in Donatum Casenigræ Episcopum, ac ejus factionem damnationis iudicium evacuant Donatista, Marcellinum ac laudatum Melchiam accusaverunt idololatricæ sub Diocletiano Thurificationis, Apostolicam successionem dixerunt Romæ extinctam, ideoque & novum è sua communione illic ordinaverunt novæ originis Episcopum, quem in nescio qua suburbana rupe latitantem Romanus populus per ironiam titulabat Episcopum Rupitanum. Qua in maledicentia adeo profecit ipsorum Constantinensis Episcopus Petilianus, ut Apostolicam Romanæ Ecclesiæ Cathedram fuisse ab ipso appellatam *Cathedram pestilentie*, testetur Sanctus Augustinus. Zozymum item cum suo Clero Pontificem, quod prius paternè ad meliora tentatum Cœlestium tandem damnaverit, maledicentissimè de prævaricatione defamavit Julianus Pelagianista, blaterans hinc à vindice Deo fuisse immisſum Schisma Eulalianum. Plura sunt hujus audaciæ exempla. Sanctus Seleucus Amasenus Episcopus, Helenoponti Metropolita, in suæ Synodi de Chalcedonenſi Concilio & intruso in Alexandrinam Cathedram Timotheo Æluro ad Leonem Augustum litteris dat rationem: *Si lucem cæci, & veritatem mendaces accusant, illi quidem propter cecitatem visus, illi verò quod eorum error & malitia pariter arguantur, novimus quia omnes Hæretici Sanctas Synodos, eorum malas sectas destruentes, accusant. Sic enim Ariani & Eunomiani de Nicænis Patribus agunt, Macedoniani de congregatis in urbe Constantinopolitana, Nestoriani Ephesice Synodo, Eutychianista verò Patribus Chalcedone convenientibus adversantur. Ita in Sanctum Leonem ac Romanam Ecclesiam, quod ab ipsis præsertim damnatus, omnem suam male-*

Lib. 1.

Cap. 71.

Cap. 9.

Lib. 6.
Cap. 39.

A. 1051.

Cap. 6.

Lib. 2.
Cap. 51.

Ep. 53.

maledicentiae vim exeruit Berengarius. Et hanc ejus caninam facundiam omnes Sacramentarii Hæretici, etiam Lutherus & Calvinus, fuerunt insigniter imitati.

S. LEONIS NONI TERTIUM CONCILIUM ROMANUM.

Septimam Leonis noni, Romanam tertiam, factam anno istius sæculi quinquagesimo primo, Synodum laudat Hermannus Contractus: *Post Pascha Dominus Papa Leo Synodum Romæ collegit, ubi inter cætera Gregorium Vercellensem Episcopum propter adulterium cum vidua quadam, Avunculi sui sponsa admissum, & perjuriam perpetrata, absentem & nescientem excommunicavit, quem tamen non multo post Romam venientem, satisfactionem promittentem, officio restituit. Voces, Officio restituit, evincunt excommunicationem hic sumi pro degradatione. Excommunicatio enim apud antiquos pro cuiusvis communionis ablatione latissimè sumitur. Et degradatio est Clericalis communionis ablatio, abjectioque ad sortem Laicalem. Porro & adulterium & perjurium sunt crimina, ob quæ Laicus Ecclesiam, Clericus gradum perdebat citra spem reparationis. Quare tam festina Gregorii reparatio ostendit avitæ disciplinæ rigorem tunc multum fuisse laxatum. Hac in parte laxari cœperat à tempore Sancti Gregorii Magni, scribentis ad Januarium Sardorum Archiepiscopum: *Qui post acceptum sacrum Ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro Ordine ita careat, ut ad Altaris Ministerium ulterius non accedat. Quin ejusmodi etiam lapsus posse per poenitentiam reparari scripsit ad Secundinum Monachum. Quod ipsum in litteris ad Massanum Episcopum scribit Sanctus Ilidorus Archiepiscopus Hispalensis. Quidam tamen Epistolam hanc fictam, istam affirmant adducti Responsi intrusionem vitiatam. Nec sine fundamentis. Contrarium enim Gregorius manifestè scribit in laudatis ad Januarium, aliique ibidem litteris; & carne lapsus Cordubensem Episcopum nullo unquam tempore reparari posse, sed in perpetua usque ad mortem degradatione ac poenitentia continendum, disertè ad Heladadium Episcopum scripsit laudatus Ilidorus. Quidquid sit, omnem post Baptisma carne lapsus Apostolicus per plura secula servatus Canon fecit indispensabiliter irregularem.**

L. 3. E. pist. 26. L. 7. Indict. 2. Epir. 54.

Gregorii lapsus fuisse adulterium confirmat Synodus Trullana: *Qui alteri desponsatam mulierem, eo adhuc vivo cui desponsa est, in nuptiarum dicit societatem; adulterii crimini subjiciatur. Quem Canonem Romanis legibus in speciem adversari advenit in novella ad Stylianum officiorum*

Can. 98.

Magistrum lege Imperator Leo sapiens: *Romana Leg. 74. enim lex tali matrimonio censet dissolvi priora sponsalia, factamque priori sponso injuriam compensat lucro arrbarum. Attamen Canoni Trullano consonat etiam Synodus Ancyrana: Desponsatas puellas, Can. 11. & post ab aliis ad matrimonium raptas, placuit erui, & eis reddi, quibus antè fuerant desponsata, etiam si à raptoribus per attentati matrimonii consummationem vis illata constiterit. Quod nempe adulterium sit, non matrimonium. Hunc Canonem de inito & consummato cum rapta & desponsata matrimonio lueidè exponit in Canonicis ad Sanctum Amphilochium litteris Magnus Basilii. Et Himerio Tarraconensi Archiepiscopo roganti, *Si desponsatam alii puellam alter in matrimonium possit accipere, respondit Papa Siricius: Hoc no fiat, modis omnibus inhibemus. Quia illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cujusdam Sacriligii instar est, si ulla transgressione violetur. Agit non de quibuscumque, sed de solis solemnibus Sacerdotis benedictione sanctificatis sponsalibus, quæ sunt matrimonium ratum. Et hac etiam via adductum Trullanum Canonem cum Romanis legibus conciliavit Leo sapiens, definiens Canonum cum legibus contrarietatem semper amovendam, ideoque legem de simplicibus, Canonem intelligendum de benedictis sponsalibus. Quod enim connubialis Sacramenti rationem in hac benedictione sitam esse crediderit & Latina olim & Græca Ecclesia, possit facilè demonstrari. Verùm Theodorus Balsamon affirmat Canonem statuerè adversus leges: *Adversum nonnullos ex legibus dicentes, quod si quis alteri desponsam in matrimonium duxerit, non est adulter, sed neque fornicator. Neque enim fornicationem admisit, quod cum ea legitimo matrimonio junctus est. Neque verò adulterium perpetravit, quoniam non est adhuc sub marito. Hoc ergo non admissio, Sancti Patres decreverunt, ut tanquam adulter condemnentur, qui ad nuptiarum societatem accepit eam, quæ est alteri desponsa, utpote quod inter sponso osculum processit, & arde data sunt pro contrahentium partium securitate. Nec sponsus aliam uxorem potest aliter accipere, nisi legitime prima sponsalia solverit. Commistam cum aliena sponsa fornicationem addit ex Canonis sensu omninò etiam esse adulterium. Et revera est flagitium fornicatione patenter majus, affine adulterio, ideoque singularis malitia, & nova peccati species. Antiquè Gothorum, Aleman-***

Leg. 74.

Can. 11.

C. 37.

Ep. 1. C. 4.

norum, Bavarorum, ac aliorum Barbarorum Christianæ leges attentatum cum aliena sponsa conjugium sanciant irritum, & durissimè castigant. Burgundionum lex utrumque attentantem, tamquam verum adulterum, aut certè vero adulterio penitus proximum, mandat gladio feriri.

Interim plures murmuraverunt adversum istum Trullanum Canonem, dicentes aliud esse sponsalia, aliud ratum matrimonium, adeò ut ex sponso & sponsa ante matrimonium genitus sit illegitimus, & à Parentum hæreditate extraneus. Dixerunt per Canonem confundi, quæ Romana Respublica & omnis sub cælo Ecclesia semper discreverat. Et hinc Canonum dilector, Imperator Alexius Comnenus, murmurationem convertit in legem, sanciens deinceps nulla nisi cum solemnibus Sacerdotis benedictione, & in annis à Leone Philosopho ad nuptias requisitis fieri sponsalia, id est, sponsalia esse idem cum matrimonio rato. Quidquid antea aut aliter fieret, civi-

lem quempiam, sed nullo pacto sponsalium permisit esse contractum. Exstat novella hæc lex in jure Græco Romano, ipsamque ad juris communis appendicem apposuit Dionysius Gothofredus. Et hinc Trullani Canonis statutum per hanc legem evasisse planum & lucidum laudatus Theodorus Balsamon rectè advertit. Legem confirmavit Macarius ad duodecimi sæculi exordium Patriarcha Alexandrinus, de quo Orientale Alexandrinorum Patriarcharum Chronicon: *Macarius Patriarcha plures abrogavit ritus. Sponsalia cum orationibus & iure contraherentur in domibus, ille verò decrevit fieri in Ecclesia tempore coronationis sponso. Sponso enim coronatio apud Græcos semper fuit proprius Character rati matrimonii. In Gregorii Vercellensis Episcopi causa Leo nonus, aut ex Siricii Pontificis Rescripto, aut de imperfecto adulterio est loquutus.*

S. LEONIS NONI QUARTUM CONCILIUM ROMANUM.

Octavam tandem Leonis noni, quartam Romanam, anno istius sæculi quinquagesimo secundo factam Synodum laudat Sigebertus Gemblacensis: *Leo Papa Gerardum Leucorum supra se quintum Episcopum, sanctitate vitæ mirabilem, Synodo habita per Apostolicam auctoritatem, decrevit in numero Sanctorum Confessorum in Ecclesia solemniter habendum. Sanctus hic Gerardus fuit natione Colonienfis. Porro defunctos justos in Sanctorum Canonem, seu Ecclesiasticas tabulas solemniter referre, seu canonizare, est antiquissima Ecclesiæ consuetudo, habens exemplum ab Apostolo in Epistola ad Hebræos, ubi varios antiqui temporis justos adducit, definiens per donatam sibi in JESUM Christum venturum fidem placuisse Deo, factosque hæredes divinæ per eundem mediatorum reprobationis. Et de Lucilla, opulenta & factiosa muliere, matre aut saltem obsterice Donatistici Schismatis, scribit in libris adversus ejusdem Primatem Parmenianum Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus; *Cum correptionem Archidiaconi Cæciliani ferre non posset, quæ ante spirituales cibum & potum os nescio cujus Martyris, si tamen Martyris, libere dicebatur, & cum præponeret os nescio cujus hominis mortui, est Martyris, sed necdum vindicati, correpta cum confusione irata recessit. Ad quæ verba rectè commentatur Gabriel Albaspinæus Episcopus Aurelianensis: *Vindicatum Martyrem Optatus vocat, qui declaratus sit communis Piorum sententia in eam summam dignitatem, relatus jam inter cæli***

Lib. 1.

indigetes. Duo igitur in Lucilla Cæcilianus arguit. Primò, quod nescio quem defunctum ex proprio judicio assereret Martyrem, ejusque ossa uti sacras reliquias coleret. Secundò, quod cuiuspiam ex ipso ossis osculum fumentæ Eucharistiæ præmitteret, atque ita istud huic quasi præferret. Et hinc de Donatistis, in libro de Sectis habet Constantinus Hermenopolus: *Donatistæ quoddam os manum tenentes, id ipsum prius exosculabantur, atque ita Sacramenta percipiebant. Et in suis ad sexagesimum primum Carthaginensem Canonem Scholliis Theodorus Balsamon: *Donatus fuit Auctor Hæresis, quæ non alium divinorum esse Mysteriorum participem docebat, nisi os in manu tenens, hoc prius saluaret, & sic communicaret. Damnatum in Lucilla abusum in dogma & ritum verterunt. Cujus tamen nec Sanctus Optatus nec Sanctus Augustinus, qui istius Schismatis omnia detexit arcana, meminerunt. Hinc interim lucet avitus cultus sacrarum Reliquiarum. Et Clero suo, de coronatis sub ejus exilio martyribus referenti ac roganti, in carcere professam ac vidricæ morte confirmatam fidem esse consummatam Martyris gloriam respondit relegatus Sanctus Cyprianus, & adjunxit: *Dies eorum, quibus Epist. 37. excedunt, annotate, ut commemorationem eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus. Eos absens ad Cleri sui testimonium canonizat, & uti vindicatos Martyres Ecclesiasticis, quibus hodie vocamus Martyrologium, tabulis mandat adscribi. Et hi omninò sunt facti nostri, quos***

264

SANCTI LEONIS NONI;

Cap. 13.

quos contra Gentilium festa, seu Gentiles Gentilium festorum tabulas distinguit in libro de corona Militis Tertullianus. Et de Sancto Gregorio Thaumaturgo, dispersum Gentili persecutione populum post redditam pacem visitante, scribit in ejus vita Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. Inscribebat apud omnes ubique populos sanciens ut nomine eorum, qui pro fide decertassent, dies festi atque solemnes Conventus celebrarentur. Et de Sabbathii, hominis Novatiensis, è Rhodo per suos Constantinopolim translato, & juxta Sanctorum morem illic exaltato cadavere scribit Socrates: *Atticus Constantinopolitanus Episcopus quosdam noctu eo misit, illisque dedit in mandatis, ut Sabbathii corpus in alio sepulchro conderent.* Quod nempe fuisset Hæreticus, ideoque legitime non canonizatus. Ex eodem principio dealbatae trucidatorum à Turino Africæ Comite Circumcellionum aras seu mensas damnat ac ridet laudatus Milevitanus Episcopus: Erant enim ipsis uti Martyribus in ipso cædis loco erecta, & albis velis ornata Altaria. Hæc sunt per agros passim aut vias residua Sancti Augustini adhuc tempore Altaria, quasi Martyrum memoriæ, quæ dirui mandat, ac ipsorum areas interdicti ab Episcopis quinta Carthaginensis Synodus, & adjungit nulla deinceps sine certis reliquiis, aut fidelissima Martyricæ Passionis origine constitui: *Quæ per somnia, & inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubique constituantur Altaria, omnimodè reprobantur.*

L. 7. c. 25.

Requirat authenticam Martyris canonizationem. Et de Almachio Telemacho, Sanctissimo Monacho, Gentili Falconii Probi Alipii Præfati Urbani jussu à gladiatoribus, dum in eorum insanam crudelitatem solemniter invehitur, trucidato in ipsa area, scribit in Ecclesiastica Historia Theodoretus: *Imperator Theodosius Telemachum in Martyrum invidiosorum numerum adscripsit.* Hoc est, per Romanum Episcopum adscribi jussit, ac adscriptionem Edictali adversus Homicidarum Defensores lege confirmavit. Ecclesiastica etiam de rebus merè divinis Decreta confirmanti potius Augustus, quam edenti Episcopo antiqua Ecclesia ex rationibus adscripsit. Fideles Alexandrinos, dum à Principe Theodosio & Episcopo suo Theophilo jussu demoliantur sana, à Gentilibus mactatos fuisse etiam à laudato Imperatore uti Martyres beatificatos, eadem phrasi scribit Hermias Zozomenus. Et de Martyrio Pauli Constantinopolitani Episcopi Subdiacono, ac ejus Lectore Martiano, per Arianos trucidatis, & miraculorum gratia post mortem coruscantibus adjungit: *Joannes Chrysostomus indignum censuit eos honore Martyrii carere, quos Deus ipse honore affecerat.* Hoc est, ipsos canonizavit. Laudatum quinti Carthaginensis Concilii Canonem probavit, & suo Aquisgranensi Capitulari inseruit etiam Carolus Magnus. Novos Sanctos coli aut invocari, utique sine Episcopali judicio, vetuit idem Synodus Francofordiensis.

Cap. 42.

Ex quibus vides Sanctorum canonizationem non à solo olim Romano Pontifice, sed à quovis Episcopo fuisse peractam. Qui mos dudum per-

manfit in Ecclesia. Etenim de Trauvardo Cameracensi Episcopo, proximum suum Antecessorem miraculis coruscantem Hadulphum canonizante, habet in ejusdem Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis: *Trauvardus latus, verbo facto ad populum, Beati Hadulphi solemniter in numerum Sanctorum notificavit.* Et de Oberto Leodiensi Episcopo scribit ad duodecimi sæculi annum decimum Sigebertus Gemblacensis: *Sanctus Guibertus fundator Gemblacensis Monasterii, quem Deus multis miraculis per annos duodecim clarificaverat, assensu generali Synodi ab Oberto Legiensi Episcopo elevatur, cum mirabili concursu & gaudio populorum.* Et hinc in sua apud Guilielmum Malmesberiensem Synodo statuit Sanctus Anselmus: *Ne quis temeraria novitate corporibus mortuorum, quod contigisse cognovimus, sine Episcopali auctoritate reverentiam sanctitatis exhibeat.* Statuit adversus abusum, de quo scripsit etiam ad Stephanum Diaconum; *Mando vobis, ut eatis in Rumesi, & præcipiatis Domine Abbatisse & Sanctimonialibus ex nostra parte, ut si nolunt me prohibere illis Divinum Officium facere, ex toto prohibeant, ut nullus honor, qui alicui Sancto exhiberi debet, exhibeatur ab illis, aut permittatur ab aliquo exhiberi mortuo illi, quem quidam volunt pro Sancto haberi. Filium autem ipsius mortui propellite à villa, nec amplius conversetur in illa.* Nempe quod ipse cultum istum strenuè promoveret. Est vetustus fidelis Populi in zelo & pietate excessus, de quo in Monastica Historia scribit etiam Theodoretus: *Martiano, Sanctissimo, fed adhuc viventi Monacho, multi oratoria multis in locis edificarunt, victorem illum Athletam ad se rapere, seu defunctum apud se sepelire contendentes. Quod homo Dei cum didicisset, admirabilem Eusebium, Sanctum suum Discipulum, rogat, terroris pleno illum adstringens jurejurando, ut corpus suum illo in loco deponat, & sepulchrum nisi post longam annorum seriem nemo sciat præter domesticos duos cæteris familiariores.* Et Eusebius omninò obedivit, atque ita aliorum Sanctorum Reliquiis sanctificata fuerunt ista Oratoria, & Martianus post multos demum annos canonizatus. Ex eodem pietatis excessu Senonensis civitas habere dicitur Ecclesiam & Monasterium Sancti Petri vivi. Erat excessus erroribus obnoxius. Etenim Rosimondam, Henrici secundi Anglorum Regis pellicem, quod Godeshomenie Monasterium insigniter dicasset, à Monialibus & adventante populo cultam fuisse ut Sanctam, ideoque ex suo intra Ecclesiam sepulchro projectam ab Hugone Lincolnienis Episcopo, scribit Joannes Brompton Abbas Jornalensis. Etiam Guilielmum Osberti, hominem insigniter seditionis, ideoque Regio judicio suspensum in furca, fuisse unà cum ipso patibulo cultum à Londinensibus usque ad armatum Huberti Cantuariensis Archiepiscopi interdictum, scribunt idem Abbas, Radulphus de Diceto, & Henricus Cnygtonus, addens de simili nescio quibus quasi miraculis circumscripti populi in quendam Joannem, audacissimum Judæorum trucidatorem, & ob opima exinde spolia à suo hospite trucidatum, cultu: *Rideatur hoc*

L. 1. c. 35.

F. 228.

L. 3. E. 51.

Cap. 3.

An. 1198.

An. 9124.

An. 1196.

L. 2. c. 13.

à Pru-

A. 1099.

L. 3. tit. 45. c. 1.

A. 1302.

Cap. 8.

Lib. 7.

cap. 14.

à Prudentibus, sed tamen gratum fuit Clericis gratia commodorum. Res deferretur ad Episcopum, qui statim falsi Martyris insignia profanavit. Et de Guiberto Antipapa refert in Mariani Scoti supplemento Dodechinus Abbas Sancti Disibodi: *Quidam de favoribus ejus rumore sparserunt in populum, ad sepulchrum ejus se vidisse divina micuisse luminaria. Quapropter Paschalis secundus Pontifex, zelo Dei inflammatus, jussit ut effoderetur, & in Tyberim projiceretur. Quod & factum est.* Etiam cujusdam in ebrietate occisi nescio quæ miracula, & impensum ob illa cultum damnari ab Alexandro tertio leges apud Gregorium nonum. Omnem enim iniquè occisum simplex plebs olim putabat Martyrem. Et de Bonifacio octavo Pontifice scribit Henricus Stero: *Corpus cujusdam nomine Armani, quod viginti uno annis tamquam sanctum in Ecclesia Ferrariensi existeret veneratum, fuit exhumatum & combustum tamquam damnati Hæretici, & ejus ara pretiosa destructa est. Utique jussu Bonifacii. Adversum similes abusus neminem deinceps defunctum nisi ex Episcopali auctoritate coli statuit Sanctus Anselmus, & in laudato Gregorii noni Capitulo Alexander tertius confirmavit.*

Verum & Episcopi quandoque excessere modum, atque errarunt. Etenim in Sancti Martini vita scribit Sulpitius Severus: *Erat haud longè ab oppido Turonensis proximum Monasterii locus, quem falsa hominum opinio velut sepulchri ibi Martyribus sacraverat. Nam & altare ibi à superioribus Episcopis constitutum habebatur.* Verum quod Martyris nomen & tempora essent obscura, hæsit, inquisivit, defunctumque tandem adjuravit Sanctus Martinus, & mox apparens fordida umbra Nomen edixit, de crimine confessus est, latronem se fuisse, ob scelera percussum, vulgi errore celebratum, sibi nihil cum Martyribus esse commune, cum illos gloria, se pœna retineat. Et de Sancto Cyrillo Patriarcha Alexandrino, Ammonium Monachum populari seditioni mixtum & ibidem occisum canonizante, scribit Socrates: *Cyrillus cum in Ecclesia magnitudinem animi Ammonii, utpote grave certamen pro pietate perpeffi, laude & prædicatione extulisset, jussit Martyrem appellari. Verum qui modestiores erant, etiam de ipsis Christianis, Cyrilli studium erga Ammonium minimè approbarunt. Nam exploratum habebant Ammonium non in tormentis interiisse, ne Christum desegare cogeretur, sed temeritatis suæ pœnas dedisse. Quocirca Cyrillus ipse illud ipsius facinus silentio in oblivionem pedetentim venire passus est. Neque enim pro Christo Domino, sed pro temporalis Alexandrinæ Ecclesiæ principatu fuerat mota seditio, & scedè pugnatum. Etiam Justinianum Augustum, de cujus æterna salute ob defensam incorruptibilem hæresim meritò dubitat universa Christianitas, dudum fuisse ab Ephesina & Constantinopolitana Ecclesia cultum & canonizatum testatur Nicephorus Calixtus. Joannem item Cassianum Massiliensis, & Episcopum suum Luciferum Sanctorum tabulis adscripsit Ecclesia Calaritana. Et de Photio Constantinopolitanæ Ecclesiæ moecho scribit in Sancti Patriarchæ Ignatii vita Nicetas Paphlago: *Christi Lupi Oper. Tom. IV.**

Basilio Imperatori filius & carissimus & natu maximus Constantinus est ereptus, quem audax Photius in gratiam Imperatoris per se sine Synodo in Sanctorum censum relatum Templi & Cænobii ad aucupandam hominum gratiam colere nihil est veritus.

Ad hos errores & errorum pericula evitanda, Alexander tertius emisit salubre Edictum, laudatum ab incogniti Scriptoris Historica compilatione: *Hic Papa constituit, ut nullus novus Sanctus in veneratione haberetur, nisi ex auctoritate Apostolica, & nisi sit canonizatus, à Papa tamen. Ante quilibet Episcopus suum Sanctum solemniter canonizavit. Non soli populo, sed etiam quibuscumque Episcopis canonizandi potestatem deinceps interdixit. Decretum exstat in Romano Bullario. Nec sine fundamento. Etenim literæ, quibus Secundus Tigrisitanus Episcopus ac Numidiæ Primas factus in Provincia sua persecutiones & variorum Martyria Mensurio Carthaginensi Episcopo ac totius Africanæ Diœcesios Primati retulit, & gloriose in ipsis morte perfunctos uti Martyres honorari, seu canonizari commendavit, lectæ fuerunt in Carthaginensi collatione; ipsarumque compendia retinemus apud Sanctum Augustinum in dictæ Collationis Breviculo. Ex ipsis lucet non quovis in Africa Episcopos, licet Provinciarum Primate, potuisse canonizare, sed eminentem hanc facultatem Primatiali Carthaginensium sedi fuisse reservatam. Quapropter longè potiori jure ipsam sibi reservare potuit Sedes Romana.*

A. 1174.

Lib. 3.

cap. 13.

Attamen laudato Alexandri Decreto ubique non fuit statim obeditum. Etenim ad quarti decimi sæculi annum septuagesimum tertium scribit Chronicon Episcoporum Mindensium: *Eodem anno Sanctus Felicianus Episcopus miraculis coruscare cepit, & ideo Episcopus Wedekindus festum ejus per totam Diœcesim Mindensem celebrari instituit.* Quidam tamen existimant inter beatificationem & canonizationem semper fuisse distinctum, & hanc solum ab Alexandro tertio Apostolicæ Sedi fuisse reservatam. Et certè inter duo ista judicia est hodie duplex & grande discrimen. Beatificatio est dumtaxat interlocutio, uni dumtaxat Ecclesiæ, Provincia, Regno, aut Regulari ordini impariens colendi defuncti facultatem; At verò canonizatio est pro universa Ecclesia tale judicium irrefractabile atque definitivum. Et hinc olim, dum pro sua dumtaxat Parochia canonizare poterat quisque Episcopus, existimo distinctionem istam non fuisse. Sic enim ipsorum nullus canonizare potuisset. Quidquid sit, etiam beatificationem Romana Ecclesia sibi jam pridem meritò reservavit. Sanctus Bernardus, Sancti Malachiæ Dunensis in Hibernia Episcopi cantans exequias, missam incepit de Requiem, & quasi extra se abreptus Collectam cantavit de sancto Pontifice & Confessore. Adstantium admonuit ut semetipsum reductus recantare noluit, sed Missam non pro Defunctis, sed de Sancto Malachia peregit, affirmans esse omninò sanctum, atque ita ipsum quasi canonizavit. Spiritus Sancti opus hoc manifestè fuit, ideoque tales, licet nec à Pontifice nec ab Episcopis factas, canonizationes Ecclesiæ nunquam impro-

L 1

impro-

improbavit. Verum opus est gratia & spiritu discretione.

Et quidem Romana Ecclesia Synodale examen huic iudicio semper impendit. Quod Sanctum Udalricum, Augustanæ in Vindeliciis Ecclesie Episcopum, non solus, sed cum sua Patriarchali Synodo canonizavit Joannes decimus quintus, lucet ex canonizationis diplomate, ac præsertim ex Chronico laudatæ Ecclesie. Et Benedicto Rempselegiensis Abbati, Guolgosium Antecessorem suum canonicari postulanti, facilliter concedi non posse respondit Urbanus secundus, addens causam: Non enim Sanctorum quisque debet Canonibus admisceri nisi & testes ad sint, qui ejus miracula visa suis oculis attestentur, & plenaria Synodi firmentur assensu. Exstat Epistola apud fratres Sarmathanos in Gallia Christiana. Etiam Ulricus Constantiensis in Germania Episcopus, Sanctum Conrardum Antecessorem suum canonizari supplicans, ad crebras suas litteras hoc immutabilis sententia Responsum accepit à Romana Ecclesia, vitam ejus in Concilio recitandam & comprobendam fore generali. Exstant hæc in Chronico Ecclesie Constantiensis. Egilberto item Bambergensi Episcopo, ejusque Canonice, Fundatore suum Sanctum Henricum Imperatorem canonizari flagitantibus, reposuit Eugenius tertius: Hujusmodi petitio nisi in generalibus Conciliis admitti non solet. Exstat Epistola in vita Sancti Henrici, publicata per Jacobum Gretzerum. Et Sanctum Eduardum Anglorum Regem ad Henrici secundi Regis preces canonizans Alexander tertius scribit in diplomate; Negotium tam arduum & sublime non frequenter solet nisi in solemnibus Conciliis de more concedi. Dicit, Non frequenter: Quod Eugenius tertius Sanctum Henricum de potestatis plenitudine canonizasset solus in suo Consistorio, usus hoc fundamento, quod Romana Ecclesie auctoritas sit omnium Conciliorum firmamentum. Et certe ipse primus legitur ita canonizasse. Quem in Sancto Eduardo, & Sancto Thoma Cantuariensi Alexander tertius, & in aliis Sanctis canonizandis alii Pontifices sunt deinceps imitati. Etiamnum tamen hodie numquam cum suo solum Consistorio, sed semper cum ampla insuper omnium in urbe tunc repertorum Episcoporum Synodo Dominus Papa consuevit canonizare. Modum exponit apud Philippum Labbe Rothomagensis Ecclesie Chronicon: Beatus Laurentius quondam Dublinensis Archiepiscopus à Domino Papa Honorio tertio, probatus per testes omni exceptione majores sanctis & virtutibus, quas per illum Dominus operari dignatus est, & convocatis Cardinalibus, & omnibus Archiepiscopis & Episcopis & omnibus aliis qui in Curia presentes aderant, canonizatus est solemniter, omnibus approbantibus, & Deum collaudantibus, qui in sanctis suis semper est mirabilis, & in Catalogo Sanctorum Confessorum scriptus.

Per oculatos testes probata miracula merito requisivit Urbanus secundus. Hinc duos Cardinales, qui in canonizandi Sancti Imperatoris Henrici miracula inquirerent ab ejusmodi testibus, Eugenius tertius legavit in Germaniam. Agitur enim hic de declarando occultissimo in

defunctum hominem divino iudicio: quod sine divina, quæ passim per miracula fit, attestatio- ne non posse fieri, est manifestum. Miracula sunt Divinæ Majestatis ad nos loquela. Calixto tamen secundo, talia ad Sanctum Conrardum Constantiensem Episcopum canonizandum requirenti, rectè respondit ejusdem Ecclesie Episcopus Ulricus: Operam dedi ex Patrum schedulis hujus viri dignissimam Deo conversationem potius quam miracula, quæ nonnumquam reprobis cum Sanctis communia sunt, continentibus sequens opusculum colligere, vestraque Sublimitati examinandum dirigere. Sancta enim usque ad finem vita est inter omnia miracula supremum. Et hinc quibusdam ad Sancti Rudolphi Eugubini Episcopi sanctitatem credendam quærentibus miraculorum testimonia respondit in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani: Qui miraculum quæris, nonne tibi videtur esse mirabile, hominem adhuc fragili carne circumdatum Angelitus vivere, adeo ut inter quamplurima hominum millia vix unum ejus similem valeas reperire? Adeo ad sanctitatem affirmat non requiri miracula, ut etiam ipsi Sanctorum omnium supremi, Virgo Deipara ac Baptista præcursor, nullum in sua vita patrarint. Quis nesciat sanctorum Apostolorum miracula, inter quæ & fuerunt mortui suscitati? Puellis tamen perpetuam Virginitatem, & adolescentibus per ipsos persuasam continentiam fuisse miraculum longè amplius affirmat Sanctus Athanasius in Epistola ad Dracontium. Qua virtute Christiani Baptismatis balneum perditissimos etiam gæoneos ac lenones subito transferret in eximia probitatis exempla, olim Gentiles non poterant capere. Eos enim videbant non dementari. Nescio quam ferocissimam mulierem Sanctus Malachias Dunensis Episcopus fecit mansuetissimam: Fuisse suscitato mortuo miraculum majus asserit in ejus vita Sanctus Bernardus. Longè adhuc majus miraculum est hæc non in alio, sed in semetipso operari, & ad vitæ usque finem custodire. Quare de Malcolino, adolescente adhuc Scotorum Rege, per formosissimas à propria etiam Matre immixtas puellas tentato frequenter, ac semper invito, rectè scribit Guilielmus Neubrigensis: Dicitur quod voluerint veneratores signorum, & ex miris merita metientes, & ex sola signorum claritate Sanctitatis titulum tribuentes; planè ego illud in Rege juvenulo sic impugnata, sed inexpugnata integritatis miraculum censco præferendum non solum illuminationi cæcorum, sed etiam suscitatori mortuorum. Hocce Sancti Fulgentii Ruspensis Episcopi dictum, Mirabilia non conferunt homini justitiam, sed hominum notitiam, merito laudatur à Ferrando Carthaginensi Diacono. Est enim verissimum. Hinc ubi de eminenti & eximia defuncti justitia constiterit Ecclesie, etiam sine miraculorum testimonio procedere possit, & quandoque processit ad canonizationem. Præsertim Martyrum. His enim à Christo Domino facta est singularis promissio, ideoque professam in carcere fidem, & constantem pro ipsa mortem esse consummatam ipsorum gloriam seu justitiam scripsit Sanctus Cyprianus, & aliud nihil

Ep. 19.

Lib. 1. Cap. 25.

Cap. 26.

Lib. 3. cap. 13.

Lib. 2. cap. 16.

nihil ad ipsorum requisivit canonizationem. Hinc item de Mensurio Carthaginensi Archiepiscopo scribit in Collationis Carthaginensis Breviculo Sanctus Augustinus: In litteris, utique Mensurii ad Secundum Tigititanum Episcopum, lectum est eos, qui se offerrent persecutionibus non comprehensi, & ultrò dicerent se habere scripturas quas non traderent, à quibus hoc nemo quæserat, displicuisse Mensurio, & ab eis honorandis eum prohibuisse Mensurium. Quidam etiam in eadem Epistola facinorosi arguebantur, & fisci debitores, qui occasione persecutionis vel carere vellet onerosa multis debitis vita, vel purgare se putarent & quasi abluerent facinora sua, vel certè acquirere pecuniam, & in custodia delictis perfrui de obsequio Christianorum. Veros à falsis, & certos ab incertis Martyribus discernere Mensurii, & solos hos, quos juxta Evangelicam legem fuisse comprehensos, confessos, ac defunctos comperiebat, sine miraculis canonizabat. Et hac sola discretione quoad Martyres est opus.

Porro non quævis, licet miraculis illustrata, justitia ad canonizationem sufficit: esse debet eminens, & ab omni etiam famæ novo immaculata. Etenim Constantinum Magnum, quem ob summa in Republicam ac Ecclesiam merita Romanus Senatus receptum in cælos variis post mortem picturis est protestatus, quem item in solemnes Sanctorum tabulas accepit omnis Orientalis Ecclesia: Hunc, inquam, Constantinum in laudatas tabulas numquam admisit Latina Ecclesia, quod is sub vitæ finem vasis Eusebianæ criminationis artibus circumductus, licet nullo pacto Orthodoxam fidem, ejus tamen defensorum Sanctum Athanasium malè tractasset. Aurelii Carthaginensis Archiepiscopi in Africanam Ecclesiam singularissima merita, vitamque verè Episcopalem quis ignoret? Ipsum tamen, quod adversum Romanas appellationes & Sardicenses Canones pertinaciter quasi pro suæ Dioceseos juribus litigasset, Sanctorum numero Apostolica Sedes nunquam adscripsit. Adversum Romanæ Ecclesie exactiones, & Apostolicas Ecclesiasticorum beneficiorum reservationes durè olim recalcitravit Robertus Lincolnensis Episcopus: Etenim excommunicatus Innocentium quartum Pontificem appellavit ac evocavit ad Divinum Tribunal, evocatioque à quibusdam dicitur accepisse effectum. Quidquid sit, scribit Henricus Cnyghtonus: Hac de causa, quamvis Robertus perspicuis essulgeret miraculis, non est permixtus canonizari. Quod ipsum latè exponit Mattheus Parisiensis, addens etiam Sevallum Eboracensem Archiepiscopum fuisse eadem de causa excommunicatum ab Alexandro quarto, appellasse item ad Divinum iudicium, & tamquam Martyrem in ipso mortis lecto miraculis coruscasse. Hanc enim Ecclesiarum libertatem armata manu vindicandam, omnesque in tali bello occisos fore Martyres prædicarat memoratus Episcopus Robertus. Et hinc illos, quorum corpora apud nos fulgent miraculis, & animæ torquentur in purgatricibus flammis, posse canonizari, aut umquam fuisse canonizatos, non facile credidero. Quo usque purgantur nihil

Christi Lpi Oper. Tom. IV.

eminentium etiam Sanctorum animæ, consueverunt etiam corpora à miraculorum gratia suspendi. Quod enim Sanctus Ragnebertus ante lapsos septem acceptæ, & ante mortem nondum completæ pœnitentiæ annos nullo miraculo incluserit, ejus apud Franciscum du Chesne vita testatur. Adversa exempla sunt omnino nulla aut rarissima. Quod enim de Sancto Severino Coloniensi Episcopo adducitur à Sancto Petro Damiani, est apocryphum, nullo antiquitatis authentico testimonio adjutum. Unici Paschafii Romanæ Ecclesie Diaconi, tunicam apud nos purgasse Eneergumenos, & animam in penis fuisse purgatoris scribit in Dialogorum libris Sanctus Gregorius Magnus. Verum ille non erat canonizatus. In Laurentiano adversus Symmachum Pontificem Schismate fuerat pertinaciter mortuus, ideoque credebatur & damnatus. Verum quia magnis elemosynarum meritis fuerat illustris, & quia non malitiæ, sed ignorantie errore peccaverat, purgari post mortem à peccato potuit. Aliud similitum miraculorum non scio exemplum. Singularem Paschasio factam gratiam Divina Majestas miraculo demonstravit. De cætorum igitur, quos umquam canonizavit Romana Ecclesia, cœlesti beatitudine non est ambigendum.

Sanctorum cultum ac invocationem omnino impugnaverunt è veteribus Hæreticis quidam, sed nullus canonizationem. Primus id attentavit nescio quis in Anglia Guilielmus, quem Thomas Waldensis appellat Magistrum Joannis Wicleffi. Aseruit is solum sine generali Synodo Pontificem non posse canonizare. Notat Eugenium tertium, & plures ejus Successores. Verum apud Henricum Cnyghtonum exstat longè peior Joannis Wicleffi Articulus: Quod festa Sanctorum, scilicet Stephani, Laurentii, Margarete, Catharine, & aliorum, non sunt colenda neque celebranda, eo quod nescitur, ut dicunt, utrum sint damnati, vel non. Nec credendum est, neque standum eorum canonizationi, & approbationi dictorum Sanctorum per Curiam Romanam in hac parte. Ait canonizationem fieri non posse nisi à solo Deo, ideoque solos in sacris litteris canonizatos esse nobis habendos pro Sanctis. Addit Papam hic non plus posse, quam possit Presbyter Joannes Abyssinorum, aut Saracenorum Soldanus. Etenim & canonizandi vita possit usque ad mortem fuisse hypocritica, & miracula queunt esse illusio & præstigiæ, & ipsorum testes possint decipi vel mentiri, ideoque hæc omnia incerta sunt, & ipsum etiam Papam citra divinam revelationem non possint certificare. Eiusdem ex Trialogo verba adducit laudatus C. 122. Thomas Waldensis, & copiosè refutat. At miror, cur de Sancti etiam Stephani, quem sacra Apostolicorum actuum litteræ palam canonizant, finali justitia & sempiterna gloria Wicleffus dubitet. Circa Sanctam item, quam Anglia semper religiosissimè coluit, Catharinam imitari potuerat discipulum suum Joannem de Montagu, de quo omnes Sanctorum imagines dejiciente scribit Thomas Monachus Wallinghamensis: Unum solummodo privilegium adeptæ est Lib. 5. cap. 122. F. 2708. C. 122. F. 318. L 1 2 imago

Lib. 1. cap. 11.

Tom. 3.

Ep. 24.

A. 1225.

Lib. 4. cap. 40.

Lib. 3. cap. 122.

Lib. 5. F. 2708.

C. 122.

F. 318.

imago Beate Catharina, quam in pristinum locum deferri permittit, quia plures illi afficiebantur.

An porro seu per solum Pontificem, ejus Patriarchalem Synodum, aut etiam per totum Christianitatis Concilium canonizans Ecclesia falli possit ac labi, disputatur à Catholicis etiam Doctoribus, & aliqui constanter affirmant. Etenim Theodori Mopsuesteni Episcopi non solum scripta, sed etiam personam damnavit & anathematizavit quinta generalis Synodus, ipsamque errasse constanter & dudum censuit omnis Occidentalis Ecclesia. A quo sensu numquam excefferunt Hispani, ideoque sexta apud nos Synodus & illis dumtaxat quinta. Idem semper tenuit Theodelinda Longobardorum Regina, & cum ipsa dissimulavit Gregorius magnus, edicens quatuor prima generalia Concilia esse veneranda tanquam quatuor Evangelia, quintam autem Synodum, ac etiam posteriores Chalcedonensis Synodi actiones conficiens non esse tantæ auctoritatis, quod in illis actum sit non de fide, sed de personis. Etiam sextam, septimam, & octavam Synodos, quæ Honorium primum Pontificem anathematizarunt uti Monothelitam, errasse constanter tenet hodie, semperque tenuit Romana Ecclesia. Canonizatio, inquit Thomas Waldensis, est Canonicum, seu secundum Canones prolatum iudicium, quo hunc vel illum hominem Ecclesia fidelium populis prædicat esse colendum. Est non de fide, sed de persona & ejus factis iudicium, ideoque Ecclesia in ipso possit errare. Canonizare est Sanctorum sacris factis inscribere; Errari hic autem posse docet nupera Romani Martyrologii purgatio, quæ plures Donatistarum ac aliorum Hæreticorum falsos Martyres merito expunxit, Et Gregorii septimi Pontificis excessus enumerans Cardinalis Benno scribit; *Hildebrandus ut Liberii Pontificis festum celebraretur instituit. Hoc Præcepto ejus Hæresim firmavit, qui ex laudabilibus meritis damnabiles exitus habuit, Omnium usque ad Siricium antiquorum Pontificum festa Romano Breviario inseruit, adeoque ipsos canonizavit Gregorius. Benno affirmat ipsum errasse in Liberio, utpote qui fuerit Arianus. Et revera illum suo Breviario jam pridem Romana Ecclesia subtraxit. Quinimo in Sancti Eusebii Presbyteri festo dudum legit & cantavit: Beatus Eusebius Presbyter, cum præsentem Constantio fide Catholicam constantissimè defenderet, & Liberium Papam doleret Ariane perfidie consensisse, ab irato Constantio Imperatore Ariano includitur in quodam cubiculo domus sue, habente in longitudine pedes quatuor, &c. A paucis annis expuncta est ista lectio, ac etiam nunc hodie manet in Martyrologio Adonis. Et in opere Ecclesiasticorum rituum expositorio, quod Leoni decimo dedicavit, scribit de canonizandi forma Christophorus Marcellus Archiepiscopus Corcyrensis: Pontifex, antequam canonizationis iudicium pronuntiet, consuevit protellari. Quod inventum servatum à multis Pontificibus. Sunt tamen aliqui clarissimi viri, qui dicunt hoc introduci in quadam causa quæ nunc cessat, quia Papa nunc quodammodo cogebatur ad canonizandum quendam contra suam opinionem, & propterea pro-*

testabatur. Nunc autem non videri congruam illam protestationem. Sed de hoc statuat Summus Pontifex, & Sacer Senatus. Hæc fuit protestationis formula: *Antequam ad pronuntiationem ventamus, protestamur publicè apud presentes, quod per hunc actum canonizationis non intendimus aliquid facere quod sit contra fidem, aut Catholicam Ecclesiam, sive honorem Dei.* Quæ protestatio palam supponit errandi possibilitatem.

Respondeo Honorium Pontificem à sexto Concilio non uti Hæreticum, sed dumtaxat uti illum, qui Hæresi præbuerat negligentie fomenta, fuisse damnatum. Pluribus id ostensum est in Scholiis ad sextam Synodum. Quidquid sit, aliud est canonizationis, aliud anathematizationis iudicium. Hoc fit ex solis defuncti Doctoris scriptis, de quibus in libro de utilitate credendi rectè dixit Sanctus Augustinus: *Quibus argumentis absentis vel mortui hominis voluntatem ita colligam, ut de illa jurare possim?* Hinc etiam anathematizatio est species Ecclesiasticæ censuræ, in qua generalem quoque Synodum confiteor posse falli. At verò canonizatio ex authenticis ac legitime probatis, quæ non nisi per divinam Omnipotentiam fieri posse credimus, miraculis fit, estque definitivum de totius Christianitatis disciplina iudicium, in quo Ecclesiam, licet per solum Pontificem iudicari, hucusque scimus non fuisse circumscriptam, & protegente Deo speramus usque ad sæculi finem non circumscribendam. Aliud item est Romanum Martyrologium, aliud falli canonizationem: Martyrologio etiam olim canonizati inferuntur, qua in re falli possit & Pontifex, & errorem habere pro veritate. Eadem est ratio de insertione in Romanum Breviarium. Certè Sancti Ambrosii, qui in tertio de Virginiibus libro Liberium honorat titulo Beate memorie, iudicium Gregorius septimus est secutus. Eiusdem Ambrosii, Sancti Athanasii, Marcellini, & Faustini Romanorum Presbyterorum, Theodoretii, Hermiæ Zozomeni, aliorumque de Liberio ac ejus etiam posterioribus actis fida testimonia evincunt fuisse virum eximie sanctum, Nullo modo Arianum, sed scabiosa dumtaxat Eusebianorum communione fuisse pollutum possit lucidè ostendi. Et hinc adducta de Sancto Eusebio Presbytero lectio fuit ex Romano Breviario quàm optimè expuncta. Ob dictam communionis maculam etiam Liberii festum expunctum fuit. Gregorii tamen septimi, quidquid maledicis Benno blateravit, iudicium nunquam damnatum aut exufflatum.

Hac etiam in Synodo Dominicus Gradenfis, seu novæ Aquilejæ Patriarcha suas adversus Forojulensem Ecclesiam querelas exposuit, obituitque totius Histriæ ac Venetiæ Primatum. Italia à Constantino magno divisa fuit in duas Diteceses: Urbicariam, & Italicam. Prior decem Provincias, & caput habuit Romam; posterior Provincias septem, ac Metropolim Mediolanum. Alij tamen dignitatem hanc adscribunt Aquilejæ, volentes fuisse secundam totius Italiæ civitatem. Ut ut sit, Ecclesia nullum ibi habuit Hierarchicum Primatum, sed Mediolanen-

Cap. 5.

sis, ac Aquilejensis, itemque Sardonum Metropoles fuerunt sorores: Antiquis in Synodis nunc hujus, nunc illius Antifitem pro varia accepta consecrationis ætate legitimis priori loco sedisse. Ita fuit usque ad trium Capitolorum & quinta Synodo natum Schisma, pro cuius pertinaci tutela Mediolanensis Ecclesia & Paulinus Aquilejensis Archiepiscopus conjurarunt, atque ita hic, quasi per Chalcedonensis Synodi prævaricationem periisset Romana Ecclesia, à Schismaticis vocari cœpit restantis in Italia Christianitatis Patriarcha. Hinc schisma illud, quod Histriæ Metropoli tamen esset ejus caput, dictum fuisse Histrium, frequentissimè habes in Epistolis Gregorii Magni. Ab ipso Apostolo Petro erectam, ac Sancto, qui inde magnam Ægypti Alexandriam transtulit, Marco Evangelistæ fuisse traditam Aquilejensis Ecclesiæ Cathedram, ideoque esse ac semper fuisse Patriarchalem & Apostolicam, ac ejus Episcopum Romano Pontifici proximam affedisit in Romanis Conciliis, scripsit ad Petrum Antiochiæ Patriarcham Dominicus Gradenfis, dignitatem suam neque spuriam esse neque hæternam conatus persuadere. Et prima pars est omnino vera. Verum ad posteriorem Petrus rectè respondit: *Cum ab infantia ad senectutem usque sacris litteris initiatus sim, earumque lectioni sedulus incubuerim, nunquam ab illis didici ad hæc usque tempora, Aquilejensem aut Venetum Antifitem Patriarcham nuncupari.* Quinque enim in universo terrarum orbe à divina gratia ordinati sunt Patriarchæ: Romanus, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus. Et de Lugdunensi Innocentii quarti Concilio habent Acta Synodalia; *Ex Domini Papæ opposito tres Patriarchæ ordinati fuerunt, videlicet Constantinopolitanus, Antiochenus, Aquilejensis, de quo tertio scandalum est exortum, ex quo ut alij Patriarchæ dicebant, sedere non debebat iuxta eos, cum non esset de quatuor Patriarchis, & destructa est ejus Sedes, & tandem, ut vitaretur scandalum, de voluntate Domini Papæ, ut creditur, refecta est.* Etenim Sergius (a) primus, dum Histrii Schismatis Episcopos reduxit ad Ecclesiæ unitatem, vacuum Patriarchæ nomen Aquilejensi ob dispensatorium pacis amorem dereliquerat. Quin & ab ipsis, qui ejus sedem Lugduni dejecerunt, Græcis Ternobi Episcopum, primæ Justinianæ Archiepiscopo & Patriarchæ Constantinopolitano subiectum, quod inter Theodorum Lascarium juniorem Augustum & suam Consanguineam Helenam, Joannis Afani Bulgarorum Regis filiam, nuptias atque ita firmam Imperii pacem conciliasset, & Imperatorio & Synodico Decreto fuisse Patriarchæ nomine & honore donatum scribunt Nicephorus Gregoras, Georgius Acropolita, & Ephremius Constantinopolitanus. Hanc regulam etiam in Aquilejensi tolerandam censuit Innocentius quartus.

Paulino Aquilejensi Episcopo successerunt Elias ac Severus, de quo in Eutropii appendice Paulus Diaconus: *His diebus defuncto Severo Patriarcha, ordinatur in ejus locum Joannes Abbas Patriarcha in Aquileja vetere, cum consensu Agilulfi Regis & Gisulfi Ducis Forojulensis. In Grados quo-*

Lib. 18.

que ordinatus est à Romanis Candidianus Antistes à Candidiano verò defuncto, apud Grados ordinatur Patriarcha Epiphanius, qui fuerat Primicerius Notariorum, ab Episcopis qui erant sub Romanis. Et ex illo tempore ceperunt esse duo Patriarchæ. Sed verum ad egerandum Schisma induxerat, relapsumque denuo reparare multis viis tentaverat Gregorius Magnus: Frustra quidem, laudatam tamen ejectionem constanter servabant aliqui Comprovinciales Episcopi, atque ita in Orthodoxos seu Romanos, ac in Schismaticos Capitolorum defensores Provincia mansit divisisa. Hinc ipsam in duas post Severi mortem fecit, novumque Metropolitam Gradenfis in civitate posuit Gregorius, laudatus à Joanne Diacono: *Severus, quia ad unitatem Sanctæ universalis Ecclesiæ redire non meruit, ad scindendam quoque suæ ipsius Diteceses unitatem Romanum Pontificem sua pœcordia suscitavit. Aded ut ab ipso illius obitus tempore Aquilejensis Ditecesis in duos Metropoliticos, Catholicorum videlicet & Schismaticorum divisa sit, neque postmodum, licet omnes generaliter ad unitatem de Schismate repedaverint, ad præstima conjunctionis unionem usque hætenus reformari. Rem insigniter elucidat in libris de Italiæ Regno Carolus Sigonius: Mortuus est Severus Patriarcha Aquilejensis. Post Longobardorum in Italiam adventum Aquilejensis Antistes, relicta Aquileja, Gradum tenuerat, atque unus ipse omnibus Episcopis Venetiæ Histriæque præfuerat. Ab hoc tempore duo Patriarchæ fuerunt: Unus qui Aquilejam, alter qui Gradum insedit. Huic instituto causam attulere Longobardi. Gisulfus enim Dux Foro-Julienfis, Christiana Religione suscepta, vetus ditioni suæ dignitatis hujus sustigium auvens, sacros honores novo exemplo distribuere ausus, Joannem Abbatem per Clerum Aquilejensis Ecclesiæ designandum Patriarcham curavit. Contra verò Gradenfis Clerus Candidianum elegit. Dissidio perniciosi in futurum exempli oborto, res Romam delata est: Pontifex Joanne rejeçto, Candidianum probavit, eumque Pallio exornavit. Neque eo secius Gisulfus suum Patriarcham retinuit. Hinc ipsarum Ecclesiarum consecuta est divisio, Aquilejensi paruerunt omnes Episcopi, qui erant in continentis Venetia sub Longobardis: qui Æstuatia & Histriam sub Romano Imperio incolabant, respexerunt ad Gradensem. Sanè quod Agilulfus Longobardorum Rex etiam Mediolanensibus Episcopum nominare atque intrudere tentaverit, licet ex Sancti Gregorii litteris ad istius Ecclesiæ Clerum. Porro Joannes Gisulfus Electus, quod Gradi sedere non posset, ad Julii forum Longobardorum Episcopus istic Metropolitum, sese cum sede sua transtulit, dici cœpit Foro-Julienfis Patriarcha, & antiquum Schisma fovere adversus Ecclesiam Romanam. Sub prima adhuc Gentilium ac penitus barbarorum Longobardorum irruptione Paulinus Episcopus Aquileja ad Gradi Insulam aufugerat cum omni Ecclesiæ Thesauris, ejusque Successor Elias à Pelagio II. Pontifice Episcopalem Cathedram, securitatis gratia, illic firmari impetravit. Exinde Gradum dici cœpit nova Aquileja. Et ita dicitur hac etiam in Synodo à Sancto Papa Leone. Hæc omnia mutare, & Cathedram in antiquam Aquile-*

L. 4. c. 38.

L. 2. c. 65.

Lib. 8.

Epist. 65.

Aquilejam reducere tentavit Gifulfus, ita sperans etiam Catholicos cum suis civitatibus & populis Episcopos sibi conciliandos. Verum in sua astutia captus est. Eum averfati Gradenfes redierunt ad Sancti Petri Afylum & Romanam Ecclefiam, sibi que Catholicum Episcopum elegerunt. Ex Joannis Diaconi verbis lucet à Sergio primo Pontifice, qui omnes reduxit ad Matrem Catholicam, etiam Diocefanae unitatis reparacionem, fed irrito conatu, fuiffe tentatam. Nam uterque fe non folùm ut Patriarcham gellit, fed & infigniter digladiari cœperunt, quis ipforum videretur effe major? Primum bellum à Sereno Foro-Julienfi & Donato Gradenfi Patriarchis motum fuit coram Gregorio fecundo, qui post audita partium fundamenta pallium mifit Sereno, & rigidè mandavit ne Gradenfem fibi fubjugare, aut ejus fines tentaret invadere, fed contentus effet Ecclefiis hucusque habitis in Longobardorum gente, feu For-Juliani Ducatu. Quam fententiam etiam Gregorius tertius confirmavit. Sedes quippe Apoftolica, quòd ipfa Epifcopalem Cathedram Aquileja tranfufiffet Gradum, quod item Gradenfis Ecclefia dudum ante Foro-Julienfem rediiffet ad unitatem, ifti potius, quàm huic femper ftuduit & favit. Eam duxit effe Matricem. Verum Foro-Julienfis adeò non depofuit animos, ut Poppo Patriarcha, de Sancti Henrici Imperatoris gratia, & Urfo Gradenfis Patriarchæ, ejufque Fratris Dominici Flabanitii Ducis Veneti, à fuis feditiofe-pulforum, humilitate fretus, Gradenfem civitatem invaferit armata manu, ejufque Ecclefiam fibi fubiici impetravit à Joanne vigefimo, ejufque Succelfore ac nepote Benedicò nono, improbif Apoftolicæ Sedis invaloribus. Poppo, inquit Carolus Sigonius, Gradi urbem cum Templis incendit, aras dejecit, Moniales violavit, facros Thefauros afportavit, Reliquiis Sanctorum exceptis, quas invenire non potuit. Et tandem fine Sacramentorum viatico eff infeliciter extinctus. Quibus auditis privilegium fuum revocavit Benedicò Pontifex, & miferam civitatem reparavit Venetorum Dux Dominicus Contatenus, reddiditque Urfo Patriarchæ. Quibus adverfum fimiles Foro-Julienfium Epifcoporum violentias,

quod tanquam Pseudo-Papa judicatus nuper & ab Henrico tertio Imperatore ejectionis fuiffet Benedictus, non contentus fucceffor Dominicus Belianus, acceffit præfentem Synodum, obtinuitque hoc Decretum: *Relectis privilegiis à Sancta Romana & Apoftolica fede Gradenfi Ecclefie concessis, judicio totius sanctæ Synodi hoc definitum fuit, ut nova Aquileja totius Venetiæ & Histriae Caput & Metropolis perpetuum haberetur, secundum quod evidentissima Prædecessorum nostrorum adhruebant privilegia; Foro-Julienfis vero Antistes tantummodò finibus Longobardorum effet contentus, juxta privilegium Gregorii fecundi, & retractacionem tertii. Et hoc quidem extra patientiam Canonum ei pro magno concessimus, quia quater jam vocatus à nobis nec venit nec excusavit, cum Gradenfis, id est, nova Aquileja Patriarcha quinquagesime nostre Synodo, etiam non vocatus, interfuerit. Contumax ille Foro-Julienfis Patriarcha fuit Popponis proximus fucceffor Eberardus. Quinque autem, quibus Dominicus Gradenfis adfuit, Synodi fuerunt Papienfis, Vercellenfis, ac tres Romanae, adeoque labitur Carolus Sigonius hoc præfens iudicium in primam istius sæculi quadragesimo nono anno celebratam Leonis Romanam Synodum transferens, & Cardinalis Cæfar Baronius rectè affirmit ab hac tertia emanasse. Prima cœpit, tertia complevit. Postmodo fuiffe ab Alexandro fecundo confirmatum idem iudicium fcriptores Veneti afeverant. Eundem Dominicum fuum ad Michaellem Imperatorem Constantinopolitanum & Græcorum Ecclefias Legatum, quandoque Gradenfem, quandoque Veneticum Patriarcham appellat in fuis litteris Gregorius septimus. Et Paschalis fecundi, per Stephanum Baluzium in additionibus ad Petri de Marca libros publicata Lateranenfis Synodus laudat Joannem Patriarcham Veneticum. Quòd nempe Venetæ Provinciæ effet Metropolita. Innocentius tertius passim vocat Patriarcham Gradenfem. Nempe Patriarchalis Sedes Gradi manfit usque ad Nicolaum quintum, qui ipsam transtulit in Venetorum civitatem, atque ita jam nullus est Gradenfis, nullus Foro-Julienfis Patriarcha, fed Venetus, & Aquilejenfis.*

Lib. 2. Epist. 93.

Lib. 4. Epist. 117.

EXPONUNTUR QUÆDAM ALIA

SANCTI LEONIS NONI

DECRETA.

DECRETUM I.

Duo insuper notabilia Decreta Sancto nostro Leoni adfcribit antiqua Historica compilatio: *Leo Papa constituit, ut nullus Monachus, nisi legitima ætate & spon-*

tanea voluntate fiat. Monasticam Apostasiam esse gravissimum crimen, clamant ipsa natura, & omnes sacrae litteræ. Nihilominus illa semper habuit Patronos. Et in primis varios Hæreticos. Etenim de duplici divinitatis fabulonisibus Gno-

Gnosticis scribit in Panario Sanctus Epiphanius: *Gnostici eos omnes derident, qui Monasticum vitam genus amplexi sunt, aut castitatem & virginitatem profitentur, quod frustra id sibi molestiæ ac laboris imponant.* In plures factiones fuit lacerata fordidissima Hæresis, pergitque Epiphanius de Valentiniensis: *Dici non potest quam impia ac detestanda flagitia committant, que dum faciunt, nos qui præ Dei timore ne cogitatione vel sermone quidem scelus ullum admittere studemus, tanquam Idiotas atque impios derident, se verò mirifice prædicant, ac perfectos homines ecclesiæque stirpem nominant.* Quod nempe in omni libidinum luto liberè volutari à sua flagitiosissima Secta permetterent. Addit tamen de Marcione: *Ceterum virginitas à Marcione prædicatur.* Quòd nempe impietas sibi ipsi etiam in hoc articulo non cohereret. Et de Valente Augusto scribit in suo ad Eusebii Chronicon supplemento Sanctus Hieronymus: *Valens legem dedit, ut Monachi militarent.* Adversum Arianos decertans Magnus Athanasius, in subsidium adfcitos Monachos cœperat non sine fructu in Episcopos evehere: Hinc capitale totius factionis in ipsos odium prodiit, atque ita impius Valens cogere tandem cœpit ad armatam militiam & Apostasiam. Didicerat ab Imperatore Juliano, quem eadem in Monachos violentia fuiffe usum scribit in Laufaca Historia Palladius Episcopus Helenopolitanus. Etiam ab Hæresiarchi Joviniano ac Vigilantio fuiffe improbatam vitam Monasticam, ejufque professores suos ac invitatos ad Apostasiam, testantur Sanctus Hieronymus ac Sanctus Augustinus. Hic id ipsum testatur de Donatistis. Et de vigilantibus in Catholicorum perversionem Nestorianis scribit Leontius Byzantinus: *Nestoriani postquam captum tenent, & in quibus volunt obedientem habent, si Monachus sit, hortantur ad legendos libros Gentilium, si tamen idoneus ad eos legendos videatur. Et postquam simplicitatem ordinis Monastici vultum irriserunt, quod nihil sit jejunium, vel vigilia, vel secessus, siquidem virtuti Prædica, id est, in actione posita obtrudant, & neque nomen ejus pati possunt æquo animo, ad murandum habitum hortantur, quod sit ad studium virtutis politica, id est, quæ in civitate versetur, impedimentum. Promittunt se cum in Clericorum Ordinem coaptaturos, aut alio modo auxiliaturos, modo fiat particeps impietatis eorum.* Qui tamen error videtur toti factioni non fuiffe communis. Etenim ipsi per Orientem Nestoriani etiam hodie habent plurimos Monachos, & non nisi ex ipsis creant sibi Episcopos. Et ipse Nestorius ex Sancti Euprepii apud Antiochiam Monasterio factus fuit Constantinopolitanus Episcopus, nec legitur quidquam adversum Monasticam professionem delirasse. Etiam quæ Acephali & alii Eutychnistæ in Syria Monasteria & Monachos patrafte monstrantur in Synodo Constantinopolitana sub Patriarcha Meana, egerunt in solos Orthodoxos: non ex professionis, sed ex odio constantiæ ipsorum in Evangelica veritate. Nam & istorum plures erant Monachi, & illorum Antesignanus Eutyches fuerat apud Regiam civitatem Archimandrita. Pessimi Monacho-

Lib. 3. cap. 4.

rum hostes fuerunt Iconoclastæ: præsertim Imperatores Constantinus Caballinus, Leo Armenius, Michael Balbus, & super omnes ejus filius Theophilus. Quomodo cunctos ad Apostasiam & publicas nuptias coegerint, & ipsorum Monasteria variè profanaverint, dictum est ad septimam Synodum, & pluribus suo tempore dicendum. Et ex istis fontibus Joannes Wicleffus haufit hocce insanos, & per Constantinensem Synodum optimo jure damnatos articulos: *Peccant fundantes claustra, & ingredienti sunt viri diabolici. Ingredientes Religionem aut aliquem Ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad servandum Divina præcepta, & per consequens ad perveniendum in Regnum Cælorum, nisi apostataverint ab iisdem. Augustinus, Benedictus, Bernardus damnati sunt, nisi penitentur de hoc, quod habuerunt possessiones & instituerunt & intraverunt Religiones. Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt à Diabolo.* Et ab his Magistris sua in Monachos odia didicerunt etiam Martinus Lutherus & Joannes Calvinus. Odiorum causas suo loco exponam.

Sacrilega Monachorum Apostasia semper habuit suos etiam in Catholica Ecclesia defensores. Etenim in hoc Apostoli loco: *Si quis turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta, & ita oportet fieri, quod vult faciat, non peccat si nubat.* Hoc, inquam, in loco memorata ab Apostolo Virgines quidam censuerunt excludendum servata continentia professione fuiffe superadultas, & ipsis ad evitanda gentilium opprobria permitti nuptias. Et quin plures seduxerit ista scabiosa prædicatio, non est dubitandum. Et hinc in Canonicis scripturis solam litteram non posse attendi respondet in Apoftolicorum Hæresis Sanctus Epiphanius, & prosequitur: *Sed & traditione quoque opus est. Neque enim ex scripturis peti possunt omnia.* Idcirco alia scripto, traditione Sancti Apostoli alia reliquerunt. Jam verò illud ab Apoftolis Sancta Dei Ecclesia traditum accepit, post decretam *Virginitatem ad nuptias se conferre, scelere implicari videri.* Nec solo verbo, sed & scripto traditum ostendit ex prima ad Timotheum Epistola: *Adolescentiores viduas devota. Cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Per fidem hic intelligi vidualis castitatis professionem adfirmat Epiphanius, ac pergit: *Quod si vel ea mulier, quæ mundum periclitata est, vidua facta, pro eo quòd Deo consecrata fuerit, si postea nupsierit, iudicium habet, quod primam fidem irritam fecit, quæ antea quam mundum experiretur, semetipsam Deo dicaverit virgo, nonne multo magis lascivivit in Christo majoremque fidem irritam fecerit, ac iudicium idem sustinebit, eo quòd sum illud secundum Deum Propositum relaxavit?* Et nescio quos Catholicos, qui lapsam cum sacra Virgine Monachum adineundas nuptias, atque ita purgandum crimen hortabantur, acerbis ad Episcopum Januarium litteris notat & expugnat laudatus in Massiliensis Gennadii Catalogo Bacharius. Et pro Apostatantibus à communi intra nuper à Sancto Augustino institutum Claustrum vita Clericis plures Afrorum Catholici apud suos Episcopos intercesserunt: *Quid mali fecit? Non potest solera-*

Lib. 61. cap. 567.

tolerare istam vitam. Extra Episcopatum vult manere, & de proprio vivere. Ideo non debet perdere clericatum. Et quidam etiam Episcopi videntur omnino suffragati. Hinc enim istos Apostatas castigare dudum ausus non fuit Augustinus, permisit suæ ipsorum conscientia, & non nisi post multam deliberationem processit ad hocce Edictum: *Interpellet contra me mille Concilia, naviget contra me quo voluerit, sit certè ubi poterit, adjuvabit me Deus, ut ubi ego Episcopus sum, illic Clericus esse non possit.* Omnes istiusmodi Apostatas sanxit irreparabiliter degradandos. Etiam Apostatas ejus Monachos quidam Episcopi non dumtaxat soperunt, sed etiam evexerunt in Clerum, ita ut omnem Africam passim perambularet hæc pœnia: *Malus Choraula est bonus Symphoniacus, ita malus Monachus est bonus Clericus.* Nec solus id fecit hic aut iste Episcopus, sed etiam Carthaginensis Aurelius, Primas totius Africanæ Dioceseos. Hinc acres ad hunc litteras Augustinus scripsit, & à plena suæ gentis Synodo imperavit Canonem, quem laudat in litteris ad Quintianum Presbyterum: *Recenti Concilio statutum est, ut de aliquo Monasterio qui recesserint vel projecti fuerint, non fiant alibi Clerici, aut Præpositi Monasteriorum.* Est tertius decimus quintæ Carthaginensis Synodi Canon: *Si quis de alterius Monasterio repertum vel ad clericatum promovere voluerit, vel in suo Monasterio Majorem Monasterii constituere, Episcopus qui hoc fecerit, à cæterorum communione sejunctus suæ tantum plebis communione contentus sit. Et ille neque clericus, neque Præpositus perseveret.* Et quod Canon malum non plenè sanaverit, lucret ex litteris Magni Gregorii ad Dominicum Carthaginensem Archiepiscopum: *Queritur Cumquodens Abbas, quia si quando Monachos, quibus præesse dignoscitur, sub regulari voluerit disciplina restringere, Monasterium temerè deserant, & licitè quocumque voluerint vagantes existant. Damnat ac auferri mandat pessimum abusum, atque profequitur: Quia verò à quibusdam Episcopis excedentes Monachos perhibet defensari, Fraternalitas vestra in hoc studeat esse sollicita, & eos à tali defensione, sua omnibus modis interminatione compefcat.* Etiam in Ægypto grassatum abusum demonstrat Canonica Sancti Cyrilli Alexandrini Patriarchæ ad Lybiæ ac Pentapolis Antifites Epistola: *Aliqui ex Monasteriis ut immodèsti & insolentes ejectiones subeunt, & facti clerici in ipsa Monasteria ingrediuntur, ex quibus ejectiones sunt, & volunt oblationem facere, seu sacra celebrare, & ea omnia agere quæ mos est Clericis, ut etiam aliqui eorum, qui ipsos norunt, synaxes devitent, & communicare in animum non inducant illis ministrantibus.* Per ejectiones omnino intelligit etiam Apostatas. Nam ambos in laudata ad Quintianum Epistola æquiparat etiam Sanctus Augustinus. Ad graves Abbatum querimonias scripsit ista Cyrillus: *Sanxit nullum deinceps ejectionem aut Apostatam clerico removendum.* Et hæc sunt prima exordia istius irregularitatis, qua adstringi Monachos Apostatas notant secundæ Arelatenfis Synodi Canon vigesimus primus, ac in litteris ad Archiepiscopum Lugdunensem, nec non in litteris ad Lingonensem Episcopum Innocentius tertius. Quod

Ep. 237.

Lib. 6. Ep. 23.

notent Monasteriorum Præfeti, qui reductos Apostatas post peractam poenitentiam permittunt statim ministrare in accepto ordine, aut etiam ad altiore promoveri. In scripta item ad Joannem Prætorio Præfectum lege habet Imperator Justinianus: *Quoniam & quandam constitutionem invenimus de Monachis differentem, & volentem ipsos non relinquere propria Monasteria, neque turbare civitates, quam & ad quoddam sancitum tempus quidam suspicantur, oportere existimavimus, occasionem inde accipientes, perfectiorem & in omne tempus etiam hoc reformare, ita ut nemini deinceps Reverendissimorum Monachorum licentia sit tale quid agere, & relinquere quidem Monachicum habitum, circumcingere autem qualemcumque militiam, aut cingulum aut dignitatem, aut eorum qui in iudiciis versantur sequi vitam, & Dei servitio humanas occupationes præferre aut cognoscere.* Quartum, qui omnem Apostatandi licentiam Monachis circumscriptis, Chalcedonensem Canonem quidam garriebant fuisse dumtaxat ex rationibus temporalem, ideoque jam pridem extinctum. Apostatandi fræna laxabant. Credebant excessum istum nec naturæ, nec Evangelii repugnare legibus, sed solis humanis. Eos damnat Justinianus, sanciens Canonem esse omnino Divinum ac perpetuum, & quosvis omni tempore Apostatas ad sua Monasteria revocandos & compellendos. Apostatarum defensores notat ac damnat etiam sexta Toletana Synodus, & adjungit decima tertia: *Placuit ut nullus alienum Presbyterum, Abbatem, Ministrum, Subdiaconum, Clericum, seu etiam Monachum fugientem, vagumque suscipiat, non fugæ latibulum præbeat, non fugam suadeat, non apud se habitum vel retento humanitatem impendat, nec occasiones, quibus quasi se nesciente alibi lateat, turpi oppositione confingat.* Nam horum omnium casibus non solum turpatur honestas, sed frequentius dolorum acerbitate confunditur fraternitas. Agit præsertim in Episcopos, qui ad instaurandum deficientis sibi Cleri numerum videntur devia Apostatis consilia & auxilia ministrasse.

Lib. 1. cod. tit. 3. c. 53.

Cap. 6.

Cap. 11.

Sub Sancti Leonis noni Pontificatu nescio quis in Italia Episcopus Mauras docuit errorem, quem in scripto ad Gislenum Auximanum Episcopum opusculo exponit Sanctus Petrus Damiani: *Cogor adversum te, venerabilis Episcopo Maure, scribere. Nempe ante hoc fermè biennium, dum in angusto cellulae meæ angulo latitarem, ministerium quid & more plenum ad me fama discurrente perlatum est. Videlicet quod nonnulli perditii homines post Sathanam conversi, Monachicum habitum sacrilegia temeritate desererent, & per execrabilem Apostasiam ad secularem militiam denuò repedarent. Qui nimirum in tam profundi criminis barathrum lapsi, tuis ad audendum exhortationibus incitari, tua ad persistendum dicebantur auctoritate fulciri. Ferebaris enim dicere, quia nisi quis regulariter tractus, per longa temporum spatia, sicut Monastica præcipit Regula, sit probatus, si aliter aut propter egritudinem, aut quolibet alio modo ad Monachicum pervenerit Ordinem, liberam rediret ad seculum habeat facultatem.* Super cuius rei Capitulo tunc temporis brevem tibi Epistolam misiss.

Cap. 16.

mississe me memini. Ut ab hac pestifera doctrina cessares, debita humilitate suggesti. Nuper autem apud Auximum constitutus, à pluribus didici, quia in tua adhuc nihilominus intentione obstinatissimè perseveras, & contra divinæ legis auctoritatem, contra Ecclesiastica consuetudinis normam, eadem dogmatizare non cessas. Eodem de errore suspectus fuerat Guido Numanus Episcopus, verum de illo pergit laudatus Petrus Damiani: *Dominum Guidonem Numanum Episcopum in Romano Concilio reperi, & quia ille incitamenta præbere huic vitio dicebatur, fateor peccatum meum, durè in illum succensere præsumpsi. Ille nimirum vir dignæ humilitatis & patientiæ, & non solum sacris eloquiis, sed etiam liberalium artium studiis eruditus, insipientem quidem me patienter tulit, objecti verò criminis culpam negando, detestando, Dei testimonium implorando, disertissimè propulsavit. Plures tamen per Italiam Episcopi videntur errori favisse. Et Maurus Episcopus non fuit ejus Auctor. Auctor erat occultus, latens uti aspis in foramine.*

Quod Monastica professio sit quasi secundum baptismam, ideoque omnes non solum culpas, sed & his in futura vita debitas pœnas remittat, seu pro ipsis satisfaciatur, est certa ac perpetua Ecclesiæ doctrina. Etenim de Sancto Antonio scribit in ejus vita Magnus Athanasius: *Cibum captivum Antonium, cum surrexisset quondam ad preces horam circiter nonam, mente se raptum sensisse. Quodque suspiciendum, stans vidit seipsum tanquam extra sese, atque à quibusdam velut in aerem deduci, ibidemque tetros nonnullos & terribiles consistere, transiit eorum ut impedirent, reluctantibus verò ejusdem ducibus, exposulare illi, quasi obnoxius ipsis esset. Cumque rationes à nativitatis exordio deposcerent conferrentque, iidem Antoni duces prohibere, ac dixere culpam à natali die omnem delevisse Dominum, licere autem illis à Monachatus tempore, & à quo se Deo consecrasset, primordium exigendi capere. Non Athanasius, sed Sancti Angeli Dæmonibus respondent Antoni rationes à suscepti Monachatus exordio inchoandas: quod nempe omnes priores lapsus ista professio plenissimè diluisset. Et in novella ad Epiphanium Constantinopolitanum Patriarcham lege scribit Justinianus Imperator: *Conversationis Monachalis vita sic est honesta, sic commendare novit Deo ad hoc venientem hominem, ut omnem quidem humanam ejus maculam detergat, purum autem declarat, ac rationabili natura decentem, & plurima secundum mentem operantem, & humanis cogitationibus celsorem.* Scribit ex communi Orientalis Ecclesiæ sententia: *Novellas enim de sacris rebus leges fuisse illi ab assidentibus doctissimis Episcopis dictatas, restatur Procopius Cæsarensis. Monasticæ professioni ad omnia remittenda peccata inesse baptismatis virtutem constantem docet etiam Theodorus Balsamon in Commentario duodecimi Neocæsarensis, & in Commentario Canonis quadragiesimi octavi Carthaginensis.**

Leg. 5. cap. 1.

Ep. 18.

modo Proposui Baptismo laverit, & ita deinceps vixerit, ut calcato mundo semper Monasterium cogitaverit, non veris ne tibi Salvator dicat, Irascere Paula, quia filia tua facta est filia mea? Et anti qua apud Hibernos creandi Monachi forma habet: *In Monachorum Ordinationibus Abbas debet Missam agere, & tres orationes complere super capitulorum. Et quatuor dies Monachus velat caput cucullæ suæ. Et septima die Abbas tollat velamen. Sicut in baptismo Presbyter septimo die velamen infantium abfolvit, ita & Abbas debet Monacho, cui secunda baptismam est juxta judicium Patrum, & omnia peccata dimittuntur, sicut in baptismo. Et in laudato ad Gislenum Auximanum Episcopum libello Sanctus Petrus Damiani: *In dictis Patrum invenitur Monastica vitæ Propositum esse secundum baptismam. Et in litteris ad Gausfredum Carnutensem Episcopum scribit Goffredus Abbas Vindocinensis: Carissime Pater & Domine, per primæ regenerationis, & per Monasticæ Religionis Sacramentum, veterem exiisse hominem, & novum induisse me profiteor.* In scripta ad Pontium Gluniacensem Abbatem Epistola Monasticam vestem titulat secundæ regenerationis habitum. Secundæ regenerationis solum in litteris ad Hamelium Abbatem Sancti Albini. Et in litteris ad Odonem majoris Monasterii Abbatem: *In regeneratione prima Diabolo, in secunda Diabolo simul & seculo renuntiamus. Monasticam professionem vult Christianæ in baptismo professionis esse complementum. Et hinc primis Ecclesiæ seculis fervidi Christianæ perfectionis dilectores utrumque baptismam suscipiebant simul: simul & Christianum profitebantur & Monachum. Et Edgari Anglorum Regis sacra leges habent ad titulum de modo imponendæ poenitentia: *Si quis multimodis peccatis seipsum valde labefecerit, & hæc demum relinquere, & sollicitè corrigere voluerit, declinet oculos ad Monasterium, ibidemque Deo semper & hominibus, prout docebitur, inseruiat, vel à patria discedat longè, & poenitentem semper, donec vixerit, succurratque saltem hic in terra animæ suæ profundissima emendatione, quam invenire possit, ut docebitur. Affirmat Monasticam professionem perpetuis profundissimæ poenitentia laboribus æquivalere. Quod ipsum Haskulpho, qui propriam uxorem occiderat, scripsit & suavit per litteras, in Sancti Iyonis Decreto existans, Stephanus quidam. Quæ omnia tradunt etiam Sanctus Bernardus, alique gravissimi Scriptores.***

Lib. 2. Ep. 30.

Lib. 4. Ep. 12.

Epist. 21.

Græcorum Euchologion ad titulum, *Oratio super Poenitentes*, habet & hanc formulam: *Filia Monialis, si ex tota anima divino & Angelico magno habitui Monasticæ vitæ, nuntio mundo remisso, te adjungis, & purè confessa propria tua peccata in teipfam insultando enuntias, presentem indulgentiam suscipe. Etsi interieris quidem, viaticum salutis ex Christi gratia tibi aderit, si autem convalesceris, poenitentiæ tibi pignus erit, ut non retro avertaris velut canis ad proprium vomitum, sed extendaris ad ea quæ ante te sunt, & in virtute à Deo accepta bonorum æternorum fruitionem tibi præcatura proficias, precibus Deiparæ & omnium Sanctorum. Ad quam commentatur Joannes Goar: *Christ. Lupi Oper. Tom. IV.**

Legitur hæc oratio, qua mulier prioris vitæ penitens, exhomologata facta, magno habitu suscepto, id est, emissâ professione pœnalis vitæ stabilitatem in Monasterio vocet, ex quo non ex Patrum solum doctrina, sed ex Pontificia liberalitate plenam delictorum indulgentiam consequitur. Eandem doctrinam insigniter illustrat Theodorus Balsamon. Etenim ad quadragesimum octavam, qui ex morbi impetu amentes Catechumenos, dummodò tamen petierint, mandat baptizari, Carthaginensem Canonem commentatur: Cum hæc ita se habeant, ne dixeris quod quoniam præsens Canon statuit illos baptizandos, qui bonam voluntatem ostenderit ante morbum vel in ipso morbo, illi quoque necessario tonsuram assurgant, qui tempore mortis & ante extremum spiritum, ut tonderentur voluntatem ostenderit. Hi enim extremum Angelici habitus viaticum indistinctè assequuntur, si ejus quod sit sensum habeant. Orthodoxis enim, & qui futurum Dei iudicium sperent, penitentia cohabitavit, & quilibet proposito Christianus desiderat, ut per tonsuram ei sua peccata remittantur. Et post quædam: Dico audacter, quod qui propter inenarrabilem Dei misericordiam divino & Angelico habitu digni sunt habiti, & ab omni peccato & omni macula, quæ ante tonsuram illis iniusta est, liberantur, eo quod Divini Baptismi vires hæc habeat perfectio. De iis autem, quæ postea committunt, rectè & apud Deum, & apud homines possint examinari: Sicut & qui post baptismum peccant. Pro iis autem qui non per divinum & Angelicum habitum perfecti sunt, sed parvo tantum habitu induti, Dei vel solam clementiam implo-ro. Duodecimus Neocæsariensis Canon sanxit Clinicos esse irregulares, & adiunxit causam: Fides enim ejus non ex instituto, sed ex necessitate. Et ad hunc Theodorus Balsamon etiam commentatur: Nota ex hoc præsentem Canone, quod sicut in baptisate, ita etiam in tonsura, qui in extremo spiritu tonsus est, in aliquo quidem ut Monachus reputabitur, in aliquo autem tanquam Monachus non admittetur. Eo quod tonsura secundus baptismus existimatur. Si enim supervixerit qui sic tonsus est, & tonsura dignam penitentiam & servitutem acceperit, non reputabitur tanquam qui sponte tonsus non est. Si autem cum primum tonsus fuerit, commune mortis poculum hausserit, apud Deum quidem certè, ut ego existimo, ut qui in sanitate Monachus factus est, recipietur. Sancti enim quæ casu etiam, vel ex aliqua circumstantia dantur, tonsuras amplectuntur, & veluti voce divina incitati dicunt: Ubi te invenero, illic te iudicabo. Apud homines autem non videbitur esse tonsus. Quare si ei aliquid relictum esset, sub hac conditione, Si tonsus esset, & cum in vita esset, tonsus non est, sed in extremo spiritu vitam Monasticam elegit, & sic mortuus est, non accipiet ejus hæres, quæ ei relictæ sunt, tanquam impleta fuerit conditio, sed condemnabitur: Uipotè quod defunctus non tonsus fuisse visus sit, & ideo conditio nullas vires habuerit.

Duo hic sunt notanda. Primò, quod Monasticæ vestis tituletur divinus atque Angelicus habitus. Secundò, quod distinguatur habitus magnus & parvus. Græci suos Monachos hodierno Latinorum more non distinguunt per varias Regulas, Ordines, aut vestes, sed omnes antiquo

more sunt ejusdem vestis atque Ordinis; eos distinguunt in Novitios, Professos, atque Perfectos. Novitii dumtaxat parvum, omnes Professi habent magnum habitum seu Angelicum. Unde ipsorum Euchologion habet hosce titulos: Officium parvi habitus, Officium magni & Angelici habitus. Angelicus habitus est etiam quoad titulum antiquissimus. Etenim de Abbate quodam scribit in Ecclesiastica Historia Rufinus Presbyter: Multorum erat Monasteriorum Pater, qui habitu ipso videbatur honoris Angelici. Et de Or Abbate habet in Lausiacâ Historia Palladius Episcopus Helenopolitanus: In monte Nitria fuit vir admirabilis, Abbas Or nomine, habens Monasteria mille fratrum, habitu Angelico præditus. Et in Sancti Sophronii Patriarchæ Hierosolymitani spirituali prato senex quidam Monachus juniorem, quod cauponam ingressus daret populo scandalum, increpat in hæc verba: Annesis, Domine Frater, quod habitum Angelicum habes? Tituli radicem dicere possis ex laudato Palladii loco: Licebat videre multitudinem eorum, qui cum Or erant, Monachorum in Ecclesia, tanquam Angelorum Choros Deum laudantium. Monasticam professionem Patres frequenter titulant vitam Angelicam: quod nempe Monachi vivere debeant uti terrestres Angeli. Hinc & vestis ipsorum dicitur Angelicus habitus. Alii defumunt originem ex Sancti Pachomii vita: Angelica ratione Monachalem habitum cernere dignus fuit. Vestis formam & modum didicit ab apparente ac demonstrante Angelo, ideoque illa meruit Angelica titulari. Utramque rationem probat in tractatu de penitentia Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis, addens atque ostendens rectè etiam penitentiam, quæ tamen in Angelis non reperitur, habitum appellari.

Quando magni & parvi habitus distinctio cœperit apud Græcos, non possum affirmare. Est tamen antiquam lucet ex relato per Dominum Cardinalem Cæsarem Baronium testamento Venerabilis Theodori, in Studiano apud Constantinopolim Monasterio Archimandritæ. Ejus in exordio adversus tunc adhuc grassantia Iconoclasticæ hæresios in Monasticam professionem odia Theodorus profutur ipsam, præsertim si juxta Magni Basilii regulas formetur, esse Sanctam atque angelicam, & post varia quorundam reformationum capita adjungit: Non dabis parvum habitum, quem vocant, postea velut magnum. Unus est enim habitus, sicut & Baptisma. Quemadmodum in more fuit Sanctorum Patrum. Apud primævos Monachos omnino fuit Novitiatu ac probationis tempus, & quidem extra Conventum in distinctis domibus, attamen in plena veste Monastica. Quis in distincta veste Novitiatum introduxerit, Novitiorum vestem jufferit inter Laicam & Monasticam esse mediam, atque ita parvi & magni habitus discretionem invexerit, jam dixi esse incomperum. Laudatus tamen testamenti articulus probat esse antiquam. Interim parvum proseribi, & cunctis fratribus juxta antiquam Patrum disciplinam esse unicum ac pariformem habitum, ac in ipso probari Novitios sanxit. Et quædam Monas-

Lib. II.
c. II.

Cap. 9.

Cap. 194.

teria videntur obtemperasse, & hinc postmodum subjacuisse abusus; quin & Novitiatum omnem atque probationem intermisisse. Hinc enim Constantinopolitanæ, quam in Sanctorum Apostolorum Basilica celebravit Patriarcha Phocius, Synodi quintus Canon hanc intermissionem graviter improbat, ac pergit: Nemo Monastico habitu dignus putetur, priusquam triennii tempus ad experientiam eis relictam eos esse probatos, & tali vita dignos ostenderit. Sancit duo. Primò, ut cuncti Novitii cogantur ad triennii probationem. Secundò, ut ante illam expletam nemo donecetur Monastico habitu, utique Angelico, seu magno. Lucidè videtur sancire adversus Theodori testamentum, & natos ex ipso abusus. Et non plene hoc extinxit. Etenim quod quædam Monasteria suos Novitios in Angelico habitu probarent adhuc suo tempore, & ipsos etiam ad sæculum redire permitterent, testatur in adducti Canonis Commentario Theodorus Balsamon. Refert varias de hoc more sententias: ipse illum omninò improbat & damnat. Et in his, quæ ad Canonica Nicolai Chrysobergi Patriarchæ Constantinopolitani Responsa scripsit, scholiis addit: Mibi videtur non posse quispiam, qui sanctas vestes ullo modo indutus est, eas abjicere, & in ludibrio habere. Nec enim debet cum vestibus Monasticis probari, sed cum habitu Laico. Nempe parvus Novitiorum habitus erat adhuc Laicus. Angelicum, ut ab abjectionis ludibrio securus sit, censet solis professis esse credendum. Et hinc plura Græcorum Monasteria Theodori Studite testamento non obtemperarunt, in ipsis parvus Novitiorum habitus semper mansit, ac permanet usque in hodiernum diem. Et videtur Theodorus pro solo suo Studii Monasterio fuisse testatus. Erat magnæ auctoritatis Monasterium. Hinc ejus istum morem videntur quædam alia liberè assumpsisse. Quomodo distinguatur à Magno seu Angelico parvus habitus non spectat ad præsentem materiam. Interim discrimen istud est longè amplius, quam apud nos Latinos, quorum etiam quidam Monachi Novitios & Professos habitu discernunt. Rectè item Theodorus Balsamon affirmat non parvum, sed magnum dumtaxat seu Angelicum habitum esse secundum Baptisma, & gaudere privilegio omnium peccatorum remittendorum. Affirmat hoc privilegium non Monastico ingressui, sed inesse solemnem professioni. Affirmat inesse etiam isti professioni, quæ fit in lecto mortis.

Et hæc doctrina peperit pietatem, ex qua Græcorum etiam Principes frequenter in mortis lecto assumpserunt Angelicum habitum, & in alicujus Abbatis aut Episcopi manu solemnem professionem emiserunt. Etenim de Imperatore Michaeli Paphlagone scribit in Compendiaria Chronologia Joel: Michael continuo morbo confectus, propriaque salute desperata, à Monacho Cosma Zinzilucio, qui illi semper aderat, agendaque demandabat, detonaretur, penitentisque exacta delictorum confessione occumbit. Et de Imperatore Isaacio Comneno: Imperator, cum visisset venatum, igne fulmineo percussus, equoque dejectus, spu-

mans bumi circumvolubatur. Itaque cum confectus penituit, nec morbo remittente, sed intimè miserè, que vexante, scepro & rerum moderamine depositus, ad Studii Monasterium se confert, Monasticam vitam amplexus. Quod ipsum scribunt Michael Glycas, & Joannes Scylitza. Et de Imperatore Manuele Comneno, jam desperato à Medicis, scribit Nicetas Choniates: Admota ad arteriam manu, & pulsu pertentato, cum alto suspirio femur percussit, & Monasticum habitum postulat. Quo dicto cum tumultus esset ortus, & spirituales vestem nigro panno, omnis ornatus expertem, ministri nescia ubi nacti, mollibus & Regiis vestibus detractis, & aspero illo divina vitæ indumento illi induto, in spirituales eum convertunt militem, & galea thoraceque insigniore ornatum in caelestis Imperatoris catalogum referunt. Ea lacerna, quippe brevior, crura heroici illius corporis non tegebat: Ut nemo, qui cernebat, à lacrymis temperaret, humane imbecillitatis cogitatione, & vilitate corporis in morte, quo animus tanquam testis inclusus coalescit. Sic igitur & vita & Imperio cedit. Manuel revera fuerat magnus Imperator. Quod ipsum de Joanne Duca, qui post captam à Flaudris Constantinopolim secundus imperavit, scribit Georgius Acropolita. Et addit de ejus filio ac successore Theodoro: Theodorus Imperatorem ac successorem Theodoro: Longo itaque tempore noxa confectus, & corpus omne exsecratus, prope finem in animo suo dedit penitentiae locum, & Monasticum habitum induens confessionem peccatorum generoso animo ac magnifico dignam absolvit. Quippe Evangelicam emulatus meretricem, Mitilensem Archiepiscopum pro delictorum confessione accersens ante illius pedes in solum obvolutus, lacrymarum indefinenter fluentium rivis terram, in qua jacebat, conspersit, adeo ut ex illis lutum concinnatum sit. Sic qui illa conspexerant, nobis planè affirmarunt. Et sæpe illud, Deserit te Christus, inter confessionis verba immiscens inlambat. Ita mortem obiit. Quod ipsum scribit Nicephorus Gregoras. Cum tanta animi contritione fiebat ista Monastica extrema penitentia professio. Quam frequens apud Græcos fuerit, docet hic Sancti Nicephori Confessoris Canon: Si quis infirmus sit, & Sanctum Baptisma, Sanctumque habitum requirat, ubi ei sine mora oportet, nec gratia est deneganda. Ubi rursum vides Sanctum habitum Baptismo comparari. Adeo frequens apud Græcos fuit ista pietas, ut moribundis etiam non petentibus amici ipsam impenderent, & ratam & validam affirmeret Theodorus Balsamon.

Etenim apud Latinos fuit olim frequentissima. Etenim de Comite Agelino scribit in Anglorum Regum gestis Simeon Duvelmensis: Comes Angelinus ab Aldredo Vigornensi Episcopo Monachizatus decessit. Et Joannes Bromptonus Abbas Jormalensis: Rogerus de Belem, illustris Comes Salopia, obiit. Qui cum decubaret, ad succurrendam animæ suæ Monachus factus est, Adela Comitissa consentiente. Miserat namque Reginaldum Salopie Priorem Cluniacum pro tunica Sancti Hilgonis Abbatis induenda, Et ad Philippum primum Franciæ Regem, Monachizati in extre-

L. 7. c. 7.

Cap. 48.

Cap. 74.

Cap. 7.

An. 1046.

An. 1088.

mo vitæ periculo postulantem, rescripsit laudatus Abbas Hugo: *O magne amice, recordamini quia me aliquando interrogastis, An aliquis unquam de Regibus factus fuerit Monachus? Respondi, Etiam: sed est de nullo alio certi essemus, solius Sancti Guntramni Francorum Regis exemplum sufficeret, qui religiosus seculi pompis factus est Monachus, imitans illum, qui cum dives esset, pauper pro nobis factus est, ut sua nos paupertate ditaret. Criminosum Regem mortis hortatur ad imitandum. Nec sine fructu, Etenim scribit Guilielmus Malmesberienfis: Philippo nulla mora insanæ temulentiae satietatem fecit, nisi quod in extremo vitæ tactus morbo Monachorum apud Floriacum accepit habitum. Pulchrius & fortunatus illa, quod ætate & sanitate integræ, nec specie rugata, apud fontem Euraldi sanctimonialium appetit velum. Nec multo post presentis vitæ valescit. Deo forsitan providente non posse delicatæ mulieris corpus religionis laboribus inservire. Ea fuit Bertra Andegavenfis Comitiss uxore, propter cuius raptum & sceleratas nuptias Philippus in Papali excommunicatione dudum forderat, & quæ post ejus pœnitentiam ac mortem facta etiam fuerat Monialis. Et in Sigeberti Gemblacensis supplemento scribit Robertus Abbas*

An. 1160. *Montensis: Robertus de Novoburgo, Dapifer & Justitiarius totius Normandiæ, adversa valetudine tactus, gibbum Camelæ deposuit, videlicet innumeras divitias Ecclesiis, & Monasteriis, & pauperibus dividens, & ad ultimum in Monasterio Becci habitum Monachi sumens, per unum mensem ibi fructuosam pœnitentiam egit, & hominem exiit. Quod item Imperator Fredericus secundus, post omnia sua facinora ad vitæ finem deductus, Cisterciensem habitum cum magna pœnitentia susceperit, & admodum piè defunctus sit; testatur Matthæus Parisiensis, Addit de Hugone Nunant, Conventrensi Episcopo, Monachorum capitali hoste; Hugo de Nunant Conventrensis Episcopus, Romam tendens, in Normandia cepit graviter infirmari. Cumque in grave sententiæ ægitudine, mortem sibi vicinam cognovisset, fecit accerseri viros Religiosos totius Normandiæ quos habere poterat, Abbates & Priores. Et audientibus cunctis, voce clamosa confessus est purè, & maxima cordis contritione, ac lachrymarum jugiter effusione; omnia peccata, scelerata, & enormitates omnes, quæ suæ memoriæ occurrerant. Tanta autem contritus erat & commotus pœnitentia, quod omnes adstantes & se intuentes ad lachrymas & singultus commovit. Denique flets & ejulans, manibusque conjertis, Prælatos omnes in virtute Dei adjurabat, quatenus sibi pœnitenti super tot & tantis flagitiorum excessibus pœnam infligerent & satisfactionem condignam. Audientes autem viri Religiosi, qui lecto adstantibus, in Episcopo vitam adeo flagitiosam, simul & admirabilem cordis contritionem, ad invicem sese contuentes, obtulerunt universi, nescientes quid darent consilii, & quid tam subito responderent.*

An. 1159. *Quod cernens Episcopus dixit eis: Scio, scio, quod tanti enormitatis auditis hæsitatis inter vos, quid mihi pro pœnitentia infligatis. Sed obsecro vos in nomine JESU Christi Domini nostri, quatenus in loco pœnitentiæ & remissionem peccatorum meorum injungatis mihi, ut secundum voluntatem Dei sum in*

pœnis Purgatorii usque in diem iudicii: ut mihi per misericordiam Redemptoris nostri, qui semper misericordiam exaltat super iudicium, salvis sum. Placuit hoc consilium universis, salva semper sibi Clementia Divina, quæ omnes salvandi desiderat, & neminem vult perire. Tunc Episcopus, audientibus cunctis, cum ingenti dolore recognovit, qualiter expulsus Monachus Conventrensis ad cumulum omnium malorum in loco eorum irreligiosos Clericos introduxit. Ad cuius flagitii satisfactionem aliud genus correctionis non invenit, nisi ut in eorum habitu vitam finiret, in quos Diabolico spiritu exagitatus, dum potuit, persecutionem excitavit, mendicare coegit, quantum in se erat, odio mortali afflixit. Sicque cum magno ejulatu Abbatem Becci, qui inter ceteros aderat, deprecans adjuravit, quatenus intuitu charitatis, ad Diaboli confusionem, habitum sibi concederet Monachalem, ut illos haberet Patros in seculo futuro, quos persecutus fuerat in hoc mundo. Quod cum impletum fuisset, omnia quæ possidebat in auro & argento, in gemmis & vasis pretiosis, domibus Religiosis & pauperibus erogavit. Et sic in spe bona omnium assistentium, & jugi lachrymarum effusione, sine desperato quievit. Extant istiusmodi plura extrema pœnitentiæ exempla.

Et hanc pietatem Maurus Episcopus nulla ratione damnavit. Dumtaxat censuit istiusmodi professiones non esse validas, ideoque ab ipsarum post acceptam sanitatem pœnitentiæ posse deferri sine peccato aut apostasia. Et credidit sibi non deesse fundamenta. Palmare ejus fundamentum Sanctus Petrus Damiani exponit hæc verbis: Quia nisi quis regulariter protractus & per annale spatium sit probatus, etiamsi conversus sit per ægitudine, absolutam relabendi ad seculum habet libertatem. Verba alludunt ad Sancti Benedicti Regulam, quæ Novitium per duodecim menses probari mandat, ac interim ei Regulam tertio prælegi, & pergit: Si habita secum deliberatione, promiserit se omnia

custodire, & cuncta sibi impetrata servare, tunc suspicietur in congregatione, sciens se jam sub lege Regulæ constitutum. Quod et ex illa die non liceat egredi de Monasterio, nec collum excutere de sub jugo Regulæ, quam sub tam morosa deliberatione licuit aut excusare aut suscipere. Usque ad factam hujusmodi professionem permittit Novitium liberum ad sæculi vota regressum. Et omnem hanc probationem, præsertim ejus annale tempus, Maurus Episcopus credidit præscribi ut substantialia, ideoque sine ipsis factam in mortis lecto professionem esse nullius valoris. Est antiquus error, olim natus ex perperam intellecto Rescripto magni Leonis ad Rusticum Archiepiscopum Narbonensem: In adolescentia constitutus, si urgente aut metu mortis, aut captivitatis periculo pœnitentiam gessit, & postea timens lapsum in continentia juvenilis, copulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur fecisse venialem, si præter conjugem omnino nullam cognoverit. In quo tamen non regulam constitutum, sed quid sit tolerabilis estimamus. Nam secundum veram cognitionem nihil magis ei congruit, qui pœnitentiam gessit, quam castitas perseverans & mentis & corporis. Sexto sæculo publica apud nos Latinus

Epist. 92. cap. 11.

Can. 8. *rinos pœnitentia agi cœpit ferè in solis Monasteriis, seu converti in Monasticam professionem, ideoque hanc in mortis periculo factam Hispani quidam dixerunt ex laudato Rescripto non esse firmam, sed posse excuti à convalescentibus. Errorum damnat sexta Toletana Synodus, rectè adfirmans Rescriptum esse dispensatorium, & loqui de solis adolescentibus: Sancit deinceps intelligendum de solis illis, qui non acceperint pœnitentiæ benedictionem.*

Erat tunc error damnatione dignissimus. Etenim de Imperatore Isaacio Comeno, qui post professam in Studii Cœnobio Monachalem pœnitentiam devenit sanus, scribit laudatus Joel: Isaacius adeo Monasterii Præfati fuit obediens, ut & Osiarius factus sit, aliisque Ministeriis pro sua ingenti moderatione inservierit. Et Joannes Scyllia: Comnenus Monasticas vestes indutus, cum parum expectasset, si qua ratione à morbo liberaretur, ubi se novit incurabili morbo captum, adhuc ipso vexatus Studii Monasterium ingreditur, multum Ecaterina Augusta ejus consilium adjuvante & pro terreni Imperii amissione cœlestis gaudii fructus promittente. Cum annos duos ac menses tres imperasset, & in habitu Monastico pauciores hinc supervixisset, omnem præstans Monasterii Præfecto obedientiam, ita ut & janitor esset, & alia Ministeria obiret propter multam animi equitatem & modestiam. Quod ipsum scribit Michael Glycas. Ex firmo tunc Orientalis etiam Ecclesiæ sensu Isaacius noverat se esse verum Monachum, ideoque ad Imperium & sæculi negotia regressum sibi deinceps non licere. Sanctus Petrus Damiani præsertim indignatus est, quod Episcopi, quorum est Monasticum statum defendere & promovere, avitæ omnium Ecclesiæ disciplinæ adversarentur. Et ad Mauri Episcopi desumptum ex Sancti Benedicti Regula argumentum reposuit: Dic mihi, qui præcipit ut sub hac probatione quis ad conversionem veniat, ubi etiam censuit ut aliter veniens à Monachica institutione recedat? Et cum ostendere hoc minime poteris, competens est ut credas, quia propter vagos homines & duplices animo dictum est magis consilii cautela, quam, auctoritate præcepti. Demonstrat variis casibus, ac præsertim factæ in extremo vitæ periculo professioni annale probationem non esse necessariam. Ipsam à Sancto Benedicto non præcipi ut substantialem, sed dumtaxat imponi ut convenientem, ideoque per Abbatem posse dispensari. Eandem sententiam firmat in litteris ad Landulphum de Corsica Alexander secundus. Extreme laborans, & à peccatis suis terribus Landulphus, voluit fieri Monachus, invitam uxorem incusso trucidationis metu compulsi ad consensum, Monasticum habitum sine Abbate induit, & sanitati redditus reclamante uxore recepit se in Monasterium. Et hæc omnia laudatus Pontifex cassavit: non ob Novitiatum, sed ob uxorii consensum defectum, ideoque censuit istum non esse substantialem. Epistolam in suo Decreto nobis custodierunt Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus, & Monachus Gratianus. Quod ipsum ad ritulum de sepulturis Alexander tertius, & ad ritulum de Regularibus Clemens tertius,

Cap. 13.

Cap. 106.

Cap. 58.

Epist. 92. cap. 11.

33. qu. 5. c. 2.

Cap. 4.

necon & tertius Innocentius factis ad se relationibus rescriperunt. Et hæc Rescripta, quod tunc adhuc ferventer, suis Decretalibus inseruit Gregorius nonus. Quod ipsum tradit Constantinopolitana, quam in sanctorum Apostolorum Basilica celebravit Patriarcha Photius, Synodi quintus Canon. Ex Imperatoris Justiniani legibus mandat Monachum probari per integrum triennium, & adjungit: Et hæc omnimodò servari præcepit, præterquam si gravis aliquis morbus incidens probationis tempora contrahi coegerit, vel si nondum quis sit vir Religiosus, & tamen vitam Monasticam in habitu seculari peragat. Tali enim viro ad absolutam experientiam tempus semestris sufficeret. Arsenius Monachus Canonem redegit in hanc Synopsum: Non oportet perfectum Monachum, id est, magnum habitum gerentem, attonderi intra triennium, nisi gravis morbus, qui mortem minetur, incidit, aut nisi sit aliquis vir pius multis eo nomine notus, eorumque testimonio jam probatus. His etiam semestris tempus ad tonsuram sufficit. Etiam illos & Principes & Proceres, quos invitos ad tonsuram ac professionem compulerant seu Tyranni seu Principes, fuisse à Novitiatu & probatione exemptos docet & Latinorum & Græcorum perpetua consuetudo. Illustre exemplum est Alexius Comnenus, quem Isaacii Angeli Imperatoris iussu fuisse in Papyco monte deonsum scribit Nicetas Choniates. At verò in Latina Ecclesiâ plenus probationis annus est jam dudum substantialis, adeoque sine illo facta in mortis lecto professio est vacua & nulla, habetque solas vires ac effectum investitionis.

Restat quæstio, an adversus Mauri Episcopi sententiam emanari aliquid Synodale Decretum? Respondeo emanasse. Lucidè hoc affirmat in litteris ad Gislerium Auximanum Episcopum Sanctus Petrus Damiani: Non vobis excidit Reverendissime Præsul, quid de reprobis illis viris, qui prelo Religionis habitu ad seculum sunt lapsi, sæpè una conquesti, sæpè communi sumus tædii lamentati. Nuper autem cum te corporali valetudine laborante, Romanæ Synodo me interesse contingeret, hujus rei notitiam Domino Papæ suggerere congruum judicavi. Ille autem, utpotè vir sanctissimus, juxta sincerissimæ charitatis viscera, quæ in templo sancti peccatoris viget, rem valde perdoluit, & mox congruum immanissimo vulnere remedium adhibere curavit. Itaque quia ad executionem hujus negotii idoneiorem in illis partibus virum nequit addiscere, suas ad te censuit litteras destinandas, quatenus prævaricatores illos tu secundum facultatem tuam prudentiam convenires, & obedire volentes ad suum Propositum revocares, rebelles verò qui existèrent, perpetui anathematis sententia ferventer. Et infra: Quapropter post illam summæ auctoritatis Epistolam hoc etiam opusculum suscipe, & sic revera Benjamin filius, utraque manu armatus bicipiti gladio, in constipatos hostes irrumpet, quatenus illa ac si validus vomer ad virosuin aconitum radicibus evellendum xizantiati peccatoris arva profcindat. Omnino igitur in istos Apostatas emanavit Synodale Decretum, ipsius executio fuit commissa laudato Gislerio, ejusdemque justitiam isto

isto opusculo Petrus Damiani vindicavit. Et hinc lucet petrum prope Auximum in Piceno fuisse præsertim grassatam.

Altera quæstio est, cujusnam Pontificis fuerit ista Synodus? Dominus Cardinalis Cæsar Baronius ipsam adscribit Stephano decimo. Respondeo tamen fuisse Leonis noni. Etenim non solum laudati Decreti, sed & post ipsum scripti opusculi tempore laudatus Petrus erat adhuc Monachus & Eremita. Quod non statim post Synodum istud scripserit, demonstrant hæc ejus ad Maurum Episcopum verba: *Ante hoc ferè biennium, dum in angusto Cellule meæ angulo latitarem, sinistrum quid & mœrore plenum ad me perlatum est, videlicet quod nonnulli perditii homines Monachicum habitum sacrilega temeritate desererent. Super cujus rei Capitulo tunc temporis brevem tibi Epistolam misisse me memini, & ut ab hac pestifera*

doctrina cessares, debita humilitate suggesti. Nuper autem apud Auximum constitutus, à pluribus didici quia in tua adhuc intentione obstinatissime perseveras. Quæ omnia lucidè clamant se non esse unius diei aut mensis, sed longa sibi tempora intercurrisse. Synodali Decreto obedire, & errori ob ejus auctoritatem renuntiare dudum noluit Maurus, ideoque istud suo libello Petrus duxit adjuvandum. Porrò paucis mensibus Stephanus decimus vixit in Apostolica Cathedra, & in ipso statim Pontificatus exordio Petrus exivit ad Cardinalem Episcopatum Hostiensis Ecclesiæ. Ergo Decretum istud nequit ab ejus Synodis emanasse. Ejusdem nulla est memoria apud Acta Victoris secundum. Est igitur à Leone nono, qui Monasticam apostasiam damnavit etiam in Synodo Remensi.

DECRETUM MIL

De etate ac voluntate profitentium.

Quod Maurus Episcopus non solum ex mortis periculo ac metu emissam, sed & alias insuper professiones asseruerit vacuas & nullas, ac taliter professis repetendæ licentiam fecerit, lucet ex his laudati Petri ad ipsum verbis: *Aut quolibet alio modo ad Monachicum pervenerit Ordinem. Annalis Novitatus probationem duxit esse substantialem, ideoque sine ipsa nullam omnino professionem subsistere aut valere. Et adjunxit: Sed dic, rogo, ferendumne est, & non potius liberis vocibus arguendum, cum pravi quilibet Monasteriorum Rectores, qui nec Deum diligunt, nec lucrum animarum quaerere comprobantur, turpis lucri stimulis accensi, ita simplices quosque blanda persuasionem decipiunt, ut eos vanis promissionibus illectos ad Monasterium trahant? Eritne hujusmodi recta conversio, quam non in Possessionem, sed in possessionem præcessit inflammata cupiditate? Etiam hæc professiones censuit nullius valoris. Eique favet in libro de velandis Virginitibus Tertullianus, adversum professas ex humana gloriæ libidine Virgines declamans: *Porrò ubi gloria, ibi sollicitatio, ubi sollicitatio, illic coactio; ubi coactio, illic necessitas: ubi necessitas, illic infirmitas.* Istiusmodi professiones adfirmat non voluntarias, ideoque & nullas.*

Cap. 14.

Cap. 2.

Orat. 7.

Lib. 5.

dit quod sub faciendæ elemosynæ furo ista actent. Quod ipsum multis queritur etiam Zozimus Comes. Maledicam utriusque Pagani hominis calumniam exponit ac revellit in libris adversum Gentiles Monasticæ vitæ vituperatores Sanctus Joannes Chrysostomus, affirmans Monachis non solum æterna in futuro, sed etiam temporalia in præsentem sæculo bona donari à Christo Domino, & totum mundum esse in ipsorum potestate, atque sic demonstrans: *Sin tu minus credis, age te ad illum, quempiam videlicet Monachum adducamus, ac persuadeamus, ut de monte descendens, magis autem illic residens, alicui ex his, qui & divites valde & religiosi sunt, mandet ut sibi mittat auri pondus, quantum ipse vis, sive quia istud non pateretur, illi vel illi indigentibus dari jubeat, videbis autem illum huic devotius, alacrius, promptius obedientem, quam faceret metu tuo quivis ex tuis dispensatoribus. Nam hic quidem cum aliquid jubetur, merens, tristis, demissus id facit, contra ille cum impenderit, tunc demum maximè trepidat atque anxius est, ne forte in aliquo offenderit, quod sibi ejusmodi nihil imperetur. Atque ego plurimos tibi possum ostendere, non modo ex eis qui excellentiores sunt, verum ex humilioribus quoque, qui tanta hac potestate sunt præditi. Argumentum hoc insigniter prosequitur, & pergit. *Quod si nobiscum in Religione concordares, enarrassem tibi profecto multas ac longas, novasque & veteres hujusmodi historias. Hac potestate non quivis pollebant Monachi, sed soli temporalium contemptores. Quod inter ipsos fordidus & avari fuerint, profiteatur ac lamentatur in libris de cordis compunctione idem Chrysostomus: *Et quidem quod homines seculi viam spatiosam gradiantur, non valde mirum est, eos autem, qui videntur***

Lib. 2. cap. 5.

Lib. 2. cap. 6.

*videntur crucem suam sustulisse & sequi Christum, per hanc spatiosam velle incedere, non tibi prodigiosum videtur? Denique Monachi, cum de Monasteriis & locis habitationum percunctantur, ante omnia requirunt, si requies sit in loco, si abundant omnia, si aquarum copiam fluant. Sed etsi de eremo requirant, etiam ibi ante omnia de requie tractant, & de opportunitate ministerii corporalis. Jam verò si ad aliquam dispensationem vocaveris, aut aliquid divini Ministerii injungere volueris, prima statim sollicitudo est ejus, & prima ista verba sunt: Si est ibi requies quo eundem est, si inveniantur quæ necessaria sunt abundanter, si nihil desit eorum quæ lata & spatiosa via desecit? Quàm aliqui fuerint impudenter fordidus, imò & rapaces, lucet ex Sancti Augustini ad nobilem Ecdiciam Epistola, ac ex libro de opere Monachorum. Avitam, quæ omnia professi bona simul cum persona devolvebat in Monasterium, consuetudinem suis postea legibus firmavit, & ubique universalem fecit Imperator Justinianus, atque ita ex bono fonte fomentum accepit pravus rivus. Tunc præsertim cœperunt Monasteria venari, & ad se pellicere opulentos homines. Videtur esse abusus, ex quo sanctissima magni Pachomii Monasteria evertenda Angelus prædixit. Quidquid sit, adversus illum statuit olim ad Caroli Magni preces secunda Synodus Cabilonensis: *Impugnator quibusdam Fratribus, eo quod avaritiam causa hominibus persuadeant, ut abrenuntiantes sæculo res suas Ecclesiæ conferant. Quod penitus ab omnium mentibus est eradicandum. Animarum quippè salutem inquirere Sacerdos, non terrena lucra debet: Quoniam Fideles ad res suas dandas non sunt cogendi, neque circumveniendi. Oblatio namque spontanea esse debet. Et in sequenti Canone: Constituit Sacerdos, ut Episcopi sive Abbates, qui non in fructum animarum, sed in avaritiam & turpe lucrum intuentes, quoslibet homines illectos circumveniendos totoderunt, & res eorum tali persuasione non solum acceperunt, sed potius subripuerunt, penitentia Canonica, uspotè turpis lucri sectatores, subjaceant. Hi vero, qui vanis promissionibus illecti, vel quibuslibet machinationibus persuasi, mentis inopes effecti, rerum suarum Domini esse nescientes, comam deposuerint, in eo quod cœperunt perseverare cogantur. Res namque quæ ab illectis & negligentibus data, ab avaris & cupidis non solum acceptæ, sed rapte noscuntur, hæredibus reddantur, qui dementia parentum & avaritia incertorum exheredati esse noscuntur. Si vero nescientibus Episcopis aut Abbatibus, Ministris eorum, quilibet videlicet in Clero, hoc fecisse convincuntur, Episcopi & Abbates de desidia, illi verò de rapacitate & avaritia judicentur. Hoc verò quod quisque Deo justè & rationaliter de rebus suis offert, firmiter Ecclesia tenere debet. Hunc Canonem adversus Maurum Episcopum laudat etiam Sanctus Petrus Damiani, affirmatque esse Moguntinum, in suo autem Decreto Sanctus Ivo Carnutenis Episcopus adscribit Remensi Synodo. At constat esse Cabilonensem. Per Carolum Martellum usque ad mendicitatem expoliata Episcopia ac Monasteria, sub Pippini & præsertim Caroli meliore Regno conata sunt**

Cap. 6.

Part. 7. c. 111.

se reparare. Et quidam Episcopi ac Abbates, aut certè ipsorum subditi elegerunt jam dictam viam, quam in Capitulorum, quibus Episcopus suos atque Abbates allocutus fuit, Brevi latius exponit laudatus Carolus: *Inquirendum est, si Cap. 5. ille sæculum dimissum habeat, qui quotidie possessiones suas augere quolibet modo, qualibet arte non cessat, suadendo de celestis Regni beatitudine, comminando de æterno supplicio inferni, & sub nomine Dei aut cujuslibet Sancti, tam divites quàm pauperes, qui simplicioris naturæ sunt, & minus docti atque cauti inveniantur, rebus suis expoliant, & legitimos hæredes eorum exheredant, ac per hoc plerosque ad flagitia & scelera propter inopiam, ad quam per hoc fuerunt devoluti, perpetranda compellunt, ut quasi necessario furta & latrocinia exerceat, cui paternarum rerum hereditas, ne ad eum perveniret, ab alio præcepta est. Lapsam disciplinam reparans Carolus hanc pravitatem voluit correctam, & laudata Cabilonensis Synodus corripuit. Et hinc lucet Maurum Episcopum, qui similes professiones voluit cassas, non fuisse fundatum. Nec ipsi favet Tertullianus. Absit ut hic de similibus professionum valore dubitaverit. Verissima tamen sunt hæc ejus verba: *Ubi necessitas, illic infirmitas.* Et dat ipsorum causam: *Merito dum caput non regunt ut sollicitentur gloriæ causa, ventres tegere coguntur infirmitatis ruina. Emulatio enim illas, non religio producit. Aliquando & ipse ventris Deus earum. Quia facile Virgines suscipit fraternitas. Nec tantum autem ruunt, sed & funera longum delictorum sibi attrahunt. Sacram Virginitum ex casta Dei dilectione non factas professiones insigniter demonstrat passim esse infelices, ac fieri turpiter criminofas. Quotidiè hæc experimur.**

Harum quæstionum occasione etiam de pueris Monasterio per parentes oblatis, ac de intrusis per Regem aut Synodum Proceribus, ipsisque etiam Regibus, necnon de Episcopis aut Clericis videtur fuisse disputatum. Quod enim dejectos & Reges & Proceres quandoque per justitiam, quandoque per violentiam & Reges & Tyranni consueverint, quod item degradatos Episcopos & Clericos in Monasterio claudere ad perpetuam penitentiam consueverint olim Latina præsertim Ecclesia, est omnibus exploratum. Hi omnes cogebantur ad solemnem professionem. Et de Basilii Camateri Patriarchæ Constantino-politani facta ad Isaacii Angeli Imperatoris justum degradatione scribit Nicetas Choniates: *Causa prætexebatur, quod quas nobiles Matronas Lib. 2. Andronicus Comnenus, crudelissimus Tyrannus, in Monasteria invitatis abstruxisset, his ipse nigro habitu deposito reditum ad pristinum habitum & vitæ rationem concessisset. Et de Cæsare Alexio Comneno, per memoratum Isaacium Angelum iniquè damnato ad Papycii montis Monasterium pergit idem Nicetas: *Cum Papycium montem ascensuri essemus, ut Monasticis cæremoniis cum initiaremur, tunc subito tristior apparuit. Me verò urgente, & subitæ mutationis causam rogante, inquit: Non habitum horreo. Quid enim vestri mutatio periculi habeat? Sed promissiones, quas secum fere habitus, reformido. Et illud, quod ad celestem Regnum**

Regnum nulla modo aptus est is, qui manum aratro
 sevel adnotam per insaniam retraxerit. His & aliis
 id genus dictis Christianum pallium inuitus induit,
 & precibus, quæ super eum peragebantur, ne sum-
 mis quidem auribus admissis, tantum radi se &
 Athanasium appellari passus est. Græci enim, dum
 Monachum profiterentur, passim nomen mutant
 more Latino: verum primam prioris nominis
 litteram semper retinent. Hinc Cæsar hic ex
 Alexio factus est Athanasius. Quem morem ser-
 uarunt etiam Patriarchæ Constantinopolitani.
 Laudatus, inquam, Alexius talem etiam profes-
 sionem censuit à se non posse excuti sine Apo-
 stasie reatu & dispendio vitæ æternæ. Quod nem-
 pè tunc ita crederet Ecclesia Orientalis. Et
 hinc Imperatorem Isaacum, qui Athanasium
 postea revocavit ad sæculum, & Monasti-
 cium fecit, fuisse Euripo inconstantiorem, &
 insignis sacrilegii reum affirmat idem Nicetas.
 Et de Imperatore Nicephoro Botoniate, per
 Alexium Comnenum destructo in Monasterium,
 scribit Anna Comnena: Nicephorus à quodam
 familiarium interrogatus, quo animo mutationem
 ferret, respondit molestam sibi accidere abstinentiam
 à carnibus, cætera minus negotii facessere. Respon-
 sio supponit taliter detonsam ac professum etiam
 Principem ad omnia Monasticæ disciplinæ onera
 fuisse plenè obligatum.

Notanda sunt Nicetæ Choniæ verba: Causa
 prætegebatur. Ostendunt istam de invitæ profes-
 sionis validitate sententiam non omnibus Græcis
 placuisse. Et de Heraclio Imperatore scribit in
 Historiæ Breviario Sanctus Nicephorus Patriar-
 cha Constantinopolitanus: Heraclius Philippicum
 Mauriti Imperatoris, cujus sororem duxerat, affi-
 nem, tunc temporis clerici habitu detonsam, ei Impe-
 rio, quod antea Crispus administraverat, præfecit.
 Quod nempe Phocas Tyrannus ipsum iniquè ad
 tonsuram damnasset. Et de Imperatore Justino
 primo habet in Ecclesiastica Historia Anastasius
 Bibliothecarius: Apionem Paritium, quem in Ni-
 cæna civitate Presbyterum consecraverat Anastasius
 Imperator, Iustinus ut reverè prudentem fecit Præse-
 lum Prætoriorum. Quod nempe per injuriam fuisset
 detonsus. Hoc ipsum asserit Martyr Theopha-
 nes. Et in litteris ad Nicolaum secundum
 Pontificem probat, licet non per omnia, Sanctus
 Petrus Damiani. Et Platonem Studiani Mona-
 sterii Abbatem, quod se à Sancti Tharasi Patriar-
 chæ Constantinopolitani, qui à Constantino
 sexto iustus Mariam Augustam iniquè rotonderet
 in Monialem, communionem separaverit, laudat
 idem Anastasius. Et Michaeli tertio, matrem
 suam Theodoram & sorores tonderi ac in Mo-
 nasterio claudi iubenti, reposuit apud Nicetam
 Paphlagonem Sanctus Patriarcha Ignacius: Hoc
 à me fieri nefas. Nam Ecclesie gubernacula, Sa-
 cramque Sedem cum susciperem, fidem iurejuran-
 do meam per scriptum adstrinxì, nunquam me
 Imperio vestro insidias positurum, vel ejusmodi con-
 siliis agiturum. Et verò nunc quod Reginarum est
 factum, quod in illis causa, ut Majestas vestra
 talia in vestris machinetur? Hæc discordia fuit
 primus fons Photiani schismatis. Et de Im-
 peratore Romano tertio ac Polyucto Patriar-

cha scribit Georgius Cedrenus: Romanus Ioan-
 nem quemdam Clericum Spadonem, quem ob turpia
 quedam facinora Constanthinus, Romani pater &
 Antecessor, proturbabat & Monachum fecerat, &
 qui usque ad ejus mortem abditus latuerat, habi-
 tu exiit, Clericique reddito amictu inter suos re-
 cepit Cubicularios. At Polyuctus iusta indignatione
 concitus, vehementer Imperatorem urgebat, ut sua
 familia ejiceret hominem, qui votum Monasticum
 ejurasset. Imperatore tamen excusante, quod nega-
 ret eum reverè Monachi conditiones amplectum, aut
 illi generi vitæ ab ullo Sacerdote votis consecratum
 fuisse, sed tantum ista metu Imperatoris simulasse,
 deceptus eum missum fecit. Ioannes ille usque ad
 Romani mortem, profanam novo instituto vitam
 exegit. Eo mortuo, rursus Monastico velatus ha-
 bitu, animum tamen non mutavit. Ad Monasti-
 cum habitum redire fuit compulsus, quod iustè
 fuisset damnatus ad Monasterium, & Patriarcham
 mendacii circumscriptisset. Quod ipsum scribit
 Michael Glycas. Et ad tertium Ancyranum Can-
 onem scribit Magnus Græcorum Doctor Theo-
 dorus Balsamon: Cum Dominus Nicolaus Mu-
 zalon, qui Amycleus Episcopus dictus est, vi à Ma-
 gistratu tonsus esset, & supplex contenderet, ut quod
 vi in eum erat factum tolleretur, & Episcopale rur-
 sum munus obiret, sanctissimus ille Patriarcha Domi-
 nus Lucas, videns eum synodicè cum vestibus Episco-
 palibus presentem, cum non admittit dicens, quod
 si Synodalem quidem sententiam & correctionem exspe-
 ctasset Episcopus, Canonicum auxilium invenisset,
 sed quia vestes Monasticas, quibus vi indutus fue-
 rat, inordinatè exiit, & sibi ipsi dixit, auxi-
 lium non assequetur. Sed cum sanctissimus Patriar-
 cha ad Dominum migrasset, vi quidem factam
 tonsuram tanquam non factam reputans abolevit,
 Episcopum autem, utpote qui negligens fuisset, &
 sibi jus dixisset ad tempus celebrandi officio priva-
 vit. Porro & Comnenam Dominam Theodoram,
 quæ dicta est Laparde, illius Domini Andronici
 conjux, vi illius Tyranni Andronici tonsam, Con-
 stantinopolitana Synodus non sicut mutare habitum,
 nec cum Cræle Hungariæ, qui hoc vehementissimè pe-
 tebat conjungi, eo quod post ejus viri mortem proce-
 sisset tonsura, etiamsi vi facta esset, & in Cæno-
 biaco Monasterio vitam egisset. Jam verò & alias
 quoque nobiles Dominas sic tonsas æquum censuit
 hæc Synodus ad pristinum habitum reverti: vel
 quod earum mariti superessent, vel quod tonsuram
 omninò non admisset post mortem Tyranni. Lau-
 dati Episcopi ac Doctores inter incussum iustè ac
 injustè incussum metum aut allatam vim distin-
 xerunt. Et à solo injusto metu aut vi profes-
 sionem censuerunt vacuari. Et taliter vacuatas
 per liberam in Monastico habitu permanionem
 crediderunt fieri ratas & firmas. Et hinc nolue-
 runt per quemquam sibi ipsi jus dici, sed natas
 quæstiones per Synodum discuti atque finiri. Et
 hæc omninò fuit communior Græcorum senten-
 tia.

Eadem sententiarum varietas fuit olim etiam
 apud Latinos. Nam & horum olim & Reges &
 Episcopi damnabant etiam invitos ad Monasti-
 cam & Clericalem tonsuram. Et quandoque ad-
 versum innocentes fuerunt in tales circum-
 scripti

scripti sententias. Et in quinto Capitularium
 apud Anfegisum Lobiensem libro exstat hæc lex:
 Qualicumque modo mulier, permittente Canonice viro
 suo, aut eo defuncto, velum sanctum in caput acceperit,
 aut sponte aut invita, in eo permaneat omninò,
 nec dimittat. Et in suo Decreto Sanctus Ivo Car-
 nuteus Episcopus ex Moguntina, quam in nova
 tunc Sancti Albani Basilica celebravit cum Caro-
 lo Magno Riculphus Archiepiscopus, Synodo
 refert hunc Canonem: Si quis ante annos legiti-
 mos tonsuratus est sine consensu parentum suorum, etsi
 ipsi parentes infra annum non se reclamaverint ad
 Principem, aut ad proprium Episcopum, aut ad
 Missum Dominicum, in ipso Clericatu permaneat.
 Si verò post legitimos annos per vim Clericus factus
 est, & infra annum ad supra memoratas personas
 minimè se reclamaverit, in Clericatu permaneat,
 sicut is de quo superius dictum est. Agit Canon
 de Regulari intra claustrum Clericatu, cui
 adnexa omninò erat solemnis professio. Et hinc
 post plures similibus dubiorum decisiones ad-
 jungit: Hoc & de velandis puellis observandum
 est. Iniquè ac violenter impressum Monasti-
 cum jugum supponit esse validum, attamen
 infirmum, quod facta intra annum reclamatio-
 ne elidi possit, & quod ejusdem temporis lapsu,
 aut etiam suscepto intra ipsum Sacro Ordine
 fiat stabile & ratum. Facta fuit hæc Synodus
 noni sæculi anno tertio decimo, & in Gallia
 Christiana Sammarthani Fratres affirmant manu-
 scriptam exstare in Cæsarea Bibliotheca Vien-
 nensi. Quapropter videtur diversa ab illa, quam
 cum aliis Gallie Synodis vulgavit Jacobus Sir-
 mondus. In hac enim non ille, sed hic repe-
 ritur Canon: De Clericis hoc statuimus, ut hi qui
 hæcenus inventi sunt, sive in Canonica, sive in
 Monastico Ordine, tonsurati sine eorum voluntate,
 si liberi sint, ut ita permaneat. Et deinceps ca-
 vendum ut nullus tonsatur sine legitima etate,
 & spontanea voluntate, vel cum licentia sui Domi-
 ni. Quem Canonem in septima sui Decreti par-
 te habet etiam laudatus Ivo: Priorem vigesimo
 sexto, hunc posteriore numero centesimo
 nono. Quare hic videtur etiam tempore poste-
 rior. Ex data intra annum reclamandi licentia
 videntur nati abusus. Hinc priorem Synodum
 videtur correxisse posterior, fanciens huc usque
 violenter impressas tonsuras esse ratas & firmas,
 verum deinceps non attentari. Et de Theode-
 gildi Cariberti Francorum Regis vidua, quam
 dolosè captam Guntramnus Rex violenter ton-
 surarat in Arelateni Monasterio, scribit in Fran-
 corum historia Sanctus Gregorius Episcopus Tu-
 ronensis: Theodegildis egrè acquiescens jejuniis ac
 vigiliis affici, per occultos nuntios Gothum quem-
 dam adivit, promittens si se in Hispanias dedu-
 ctam conjugio copularet, quod cum thesauris suis
 de Monasterio egrediens, libenti cum animo se-
 queretur. Quod ille nihil dubitans repromisit. Cum-
 que hæc collectis rebus factisque voluerit à Cæno-
 bio parare egredi, anticipavit ejus voluntatem in-
 dustria Abbatisse, deprehensaque fraude, eam gra-
 viter casam custodia mancipari præcepit, in qua us-
 que ad exitum vitæ presentis, non mediocribus at-
 trita passionibus perduravit. Abbatisse punivit uti
 Christi. Lupi Oper. Tom. IV.

veraciter Apostatam. Filium suum Merovæum,
 quod è Cenomanensi, ubi violenter fuerat ton-
 sus, Monasterio fugisset, eodem rigore tractavit
 Rex Chilpericus. Et ipsum pro excommunicato
 habuerunt etiam laudatus Gregorius, ac Ragne-
 modus Episcopus Parisiensis. Plures sunt ejusmo-
 di Canones & exempla.

At verò contrariam sententiam redegit in Ca-
 nonem Romana Eugenii secundi Synodus: Si-
 cut qui Monasteria elegerunt, à Monasteriis egredi
 non permittuntur, ita hi qui invitati sine justæ offen-
 sionis crimine Monasteriis sunt intronissi, nisi volentes
 non teneantur. Quia quod non petunt, non obser-
 vant. Ideoque tales considerandi sunt maximè pecca-
 ta committere quam plangere, sicut Decreto Sanctissi-
 mi Leonis Papæ manifestissimè continetur. Notanda
 sunt verba, Sine justæ offensionis crimine: Gravium
 criminum reos permittunt invitos etiam deinceps
 damnari ad Monasticam professionem, ipsam-
 que sanciant ratam & firmam. Quem Canonem
 in Romana sua Synodo innovavit atque confir-
 mavit etiam Leo quartus. Eandem ferè senten-
 tiam secutus est Joannes octavus. Etenim pro
 Theodora vidua, quam invitam ob invadenda
 ejus prædia Germanus frater vi compulerat ad
 Sacrum Velamen & Monasticam professionem,
 scripsit ad Theodoricum Theatinum & alios
 vicinos Episcopos: Nos habentes eundem, quem
 & Patres nostri, spiritum fidei & zelum justitiæ,
 eadem super legitime relatis, quæ & illi, senti-
 mus, eademque omnino decernimus, & quod non
 propria voluntate, non arbitrio, non voto, non ex-
 petito vel spontaneo iudicio, quin potius coactè admit-
 titur, cassandum esse sancimus. Præcipue cum hæc
 eadem femina non nisi minis perterrita, plus minus
 diebus quindecim idem velamen gestasse se dixerit,
 & nullo Sacerdote benedictionem tribuente hoc vio-
 lenter suscepserit. Quod licet ad hujus absolutio-
 nem sufficere posse speremus. Quia si ita est
 rotius violentiæ ac necessitatis vinculis absoluta, sum-
 licenter & ingenue debet sequi arbitrium, & quod
 non elegit, ut perferat non est cogenda. Tamen San-
 ctitati vestræ committimus, ut in unum convenien-
 tes, ipsius femine causam secundum Deum discuti-
 entes, & omnem super hac querimonia veritatem
 subtili indagatione reperientes, ad liquidum finia-
 tis. Videtur professionem non declarare ipso jure
 nullam, sed dumtaxat uti infirmam jubere cas-
 sandam. Largè interim ostendit, ea, quæ per
 injustè incussum metum fiunt, non esse immo-
 bilia.

Per Eugenium secundum laudata magni Leo-
 nis verba edicit Leo quartus: Verum etiam qui
 spontè ad talem devotionem pervenerit, & postmo-
 dum ad nuptias vel ad militiam devolvitur, publi-
 cæ satisfactionem Penitentiam gerat intentus, ut ad
 perfectionem venire non dissidat. Desumpta
 sunt ex Rescripto ad Rusticum Archiepiscopum
 Narbonensem. Et videtur quartus Leo sensum
 potius desumpsisse quàm verba. Magnus enim
 Leo sic scripsit: Propositum Monachi proprio arbi-
 trio aut voluntate susceptum deserere non potest absque
 peccato. Quod enim quis vorit Deo, debet & red-
 dere. Undè qui relicta singularitatis professione, ad
 militiam vel ad nuptias devolutus, est publici

Lib. 3. cap. 2.

Cap. 6.

Fol. 96.

Lib. 1. Epist. 9.

F. 165.

F. 641.

C. 113.

Parti. 7. c. 16.

Can. 23.

L. 4. c. 26.

L. 5. c. 14.

Can. 32.

Ep. 226.

Ep. 92.

cap. 11.

cae Pœnitentiæ est satisfactione purgandus. Quia est innocens militia, & honestum possit esse conjugium, electionem tamen meliorum deseruisse transgressio est. Uti sub nono, ita & sub primo Leone videtur fuisse grassata Monachorum Apostasia; Illorum præsertim qui aut adhuc infantes, aut pueri per parentes oblati, vel adulti fuerant per alios violenter ac injustè detrusi in Monasteria. De his præsertim videtur Rusticus ad Apostolicam Sedem retulisse. Et quod causa etiam tunc esset dubia, & utraque contradictionis pars haberet defensores, videtur ipsam noluisse Magnus Leo decidere, & dumtaxat de illis, qui proprio arbitrio & voluntate suscepissent Monachi Propositum, respondisse. Circa alios permisit quemque in suo sensu abundare. Ex eodem principio Vermeriensis olim Synodus emisit hunc Canonem: *Ut quolibet modo femina velum acceperit, in hoc permaneat, nisi se invitam aut reclamantem velaverit aliquis. Tamen prædicandum est, ut cum velo suo permaneat, si voluerit. Quod si Presbyter eam invitam reclamantemque velaverit, gradum suum pro hac causa perdat.* Etiam taliter professis aut velatis mandat prædicari perseverantiam. Quod dubius esset ipsarum status, & alii ipsum assererent validum, alii negarent. Et ad evadendum labyrinthum Canon mandat deinceps velum non imponi invitis. Hinc in suo ad Monachos Capitulari statuit etiam Carolus Magnus: *Nullus cogatur invitus promittere.* Et Neophytis Bulgariis rogantibus, *Utrum si mulierem viduam, nolentem vitam Monasticam suscipere, quis Monacham fecerit, peccatum committat,* Nicolaus primus respondit alia esse Divini Præcepti ac necessitatis, alia dumtaxat consilii & supererogationis bona opera, atque profequitur: *Monachicum habitum induere, ac vitam remotam ducere, non nisi à spondente Divinitus exiguntur. Unde quisquis vim intulerit alicui, ut Monachicum habitum & vitam remotiorem, quam non optavit nec elegit, assumat, hic tanquam violentus peccatum evadere non valet. Et quoniam quod agitur, ex accipientis voto non venit, nec accipiens Religiosum habitum inde mercedem habet, nec inferens crudelitatis sue iudicio carebit.* Ad Constantinopolitanum Imperium semper respexerunt Bulgari, ideoque facti Christiani Apostolicam sedem consuluerunt de variis Græcorum moribus, inter quos erat Regia inviditorum ad Monasterium damnatio: Nam nuper Imperator Michael innoxias Germanas Sorores suas, propriamque matrem Theodoram ita damnaverat, & hac de causa exercebat simulates cum Sancto Patriarcha Ignatio. Et Nicolaus Pontifex respondit ad sola interrogata. Dumtaxat respondit ejusmodi damnationem esse iniquam & invidiosam, addens & professionem carere merito. De ejus valore tacuit. Quod & Latini & Græci de ipso controverterent. Hinc & Joannes Octavus lucidè non desinivit.

Etiam de infantium seu puerorum facta per parentes oblatione omnis olim non concordavit Ecclesia. Antiquissima est ista oblatio. Etenim se ad Sancti Macedonii Monachi preces fuisse à sterili matre conceptum, & ab ipsa ex ejusdem

consilio ac jussu oblatum & obstrictum Deo, scribit in Monastica Historia Theodoretus, & adjungit de frequentibus ejusdem Sancti viri ad se adolescentulum exhortationibus: *Macedonius sæpè me adhortatus dicebat, multis cum laboribus natus es. Multas & ipse noctes duxi, hoc unum poscens à Deo, ut parentes tui hoc fierent, quod te nato appellati sunt. Dignam igitur laboribus vitam age. Ante partum promissionibus consecratus es. Depo autem quæ oblata sunt, veneranda sunt omnibus, nec à vulgo contractanda. Quare oportet te pravos animi motus nonmittere, sed illa tantum & facere, & loqui, & cogitare, quæ virtutis legislatore Deo placent. Ego verò & verborum memini, & divinum donum edoctus sum.* Et ad Nomonum Consulem scribit: *Priusquam me conciperent, oblaturos se Deo polliciti sunt parentes, atque ab incunabulis, ut promiserant, devoverunt, & hoc modo educarunt. In Monasterio tempus, quod Episcopatum præcessit, cum exegissem, invitus Episcopus ordinatus sum. A primis incunabulis fuit ob factum de necdum nato votum traditus Monasterio à parentibus, ideoque adolescentulum, ut castè & Monasticè viveret, adhortabatur Macedonius, firmiter censens ejusmodi oblationem esse validam ac firmam professionem, Quod iudicium omnino probavit ipse etiam jam Episcopus & Doctor Theodoretus. Et ad nobilem Matronam Lætam de filiola ejus Paula scribit Sanctus Hieronymus: *Propositum mihi est ad te sermonem dirigere, & docere, quomodo instituere Paulam nostram debeas, quæ prius Christo consecrata est, quam genita. Quam antè votis, quam utero concepisti. Vidimus aliquid temporibus nostris de Proprietatibus libris. Anna sterilitatem alvo fecunditate mutavit: Tu lucuosam fecunditatem vitalibus liberis commutasti. Parentum oblatione ligari filiolum, ideoque esse Monachaliter educandam, & sine Apostasia non posse transire ad alia vota, ostendit multis, & Sancti Samuelis exemplo confirmat. Proinde hæc pietas à Synagoga venit ad Ecclesiam. Et firmatur in antiquo Romanorum jure, apud quos Patria potestas fuit despoticum in proles dominium. Quæ omnia Hieronymus repetit in Epistola ad Gaudentium, qui filiam Pacatulam Deo devoverat, Utamque Epistolam scripsit in Palestina, ideoque in utraque locutus est ex sensu Orientalis Ecclesiæ.**

At verò Ponticam atque Asiaticam Diocesium longè aliter docuit magnus Basilius. De sacrarum Virginum lapsu atque pœnitentiâ scribit varia ad Sanctum Amphilochem Iconii in Asia Metropolitam, & subjungit: *Illud autem confiteri nobis est necessarium, quod virgo nominatur, quæ se sua sponte Domino obrulit, & matrimonio renuntiat, & vitam in sanctificatione prætulit. Professiones autem ab eo tempore judicamus, quo ætas rationis complementum habuerit, Non enim pueriles voces omnino in his esse ratas existimare oportet, sed eam quæ supra sedecim annos nata fuerit, rationisque compos, & diu examinata ac probata perseveraverit, & ut admittatur precibus contendit, tunc oportet in sacrarum Virginum catalogum referri, ejusque confessionem comprobare, & illius*

Can. 4.

Can. 11.

Ep. 71. Cap. 87.

Cap. 13.

Cap. 18.

Can. 19.

Epist.

Epist. 7.

Epist. 11.

Cap. 25.

infirmationem inexorabiliter punire. Multas enim parentes & fratres offerunt, & quidam eorum qui eas cogitatione attingunt, ante ætatem non ex seipsis ad Cœlibatum incitatas, sed aliquid quod ad vicium suum pertinet procurantes, quas non facillè admittere oportet, donec aperte propriam suam sententiam persecutati fuerimus. Ad quæ verba partim benè, partim malè commentatur Theodorus Balsamon: *Ne dixeris intelligi de Monachis, vel Ascetiis. Etsi enim in minore ætate crimem secularem deposuerint, prima erit, ut mihi videtur, ad id quod deinceps sequitur, ipsorum professio. Rectè adfirmat Canonem non loqui de professis intra Monasterium Virginibus. Lucet ex proximè sequenti Canone: *Vivorum autem professiones non novimus, præterquam si qui ipsos Monachorum Ordini adjudicaverint, qui tacitè videntur Cœlibatum admittere.* Affirmat nullum virum ad profitendam in sæculo ac propria domo castitatem admitti, vacuamque esse ejusmodi professionem. Quod nempe viri nequeant domo claudi ad evitanda istius professionis ex libero in publicum processu pericula. Et factas à puellis in sæculo ac propria domo professiones valere non vult Canon, nisi fiant proprio arbitrio post expletum sextum decimum ætatis annum. Infantes ac quavis minorem permissit quidem offerri à parentibus, verum exinde consecrari non vult aut obligari. Quod nempe parentes filiolas frequenter ex paupertate offerrent Ecclesiæ, atque ita non plenè castis cordibus divina gratia quandoque non cooperaretur. Et sedecim annorum puella non nisi post multam instantiam, examen, ac probationem poterat ad profitendum admitti. Utique ab Episcopo. Quare nec ab alio poterat. Quam laudabilem, & à nostris temporibus omnino imitandam disciplinam existimo non inductam à Basilio, sed apud Ponticos fuisse antiquam.*

Theodorus tamen Balsamon errat hocce Canones à Basilio non extendi ad Monasticas professiones. Posterior enim Canon disertè addit de Monachis: *Sed in illis quoque illud existimo præcedere oportere, ut ipsi interrogentur, & evidens ipsorum accipiatur professio, ut postquam se ad libidinosam & voluptuariam vitam converterint, eorum qui fornicantur punitioni subjiciantur.* Evidens professio est professio post discretionis annos facta per propriam electionem. Lucidiùs hoc Basilius tradit in fusiùs disputatis Regulis. Affirmat utriusque sexus infantes ac pueros omnino admittendos ad Monasteria, & adjungit: *Quo sanè tempore, utique completæ rationis, admittenda est virginitatis professio, tanquam firma jam, & ejusmodi quæ à proprio consilio ac iudicio proficitur, ratione jam probè adulta. Porro sententiæ ejusmodi testes assumendi sunt Ecclesiarum Antistes, quo videlicet per ipsos & sanctificatio corporis, veluti res sacra Deo dedicetur, & actionis illius per illorum testimonium confirmatio sit. Sic enim & studium Fratrum maledicta maximè evitabit, & qui seipsos palam Deo dedicaverint, si professionem postea rescindere conati fuerint, nisi nulla ad impudentiam causa relicta sit. Qui verò vitam cum virginitatis professione suscipere nolit, is tanquam qui res Dei accurrare*

Cbrist. Lupi Oper. Tom. IV.

solicite non possit, ipsi isdem adhibitis testibus mittitur. Etiam in brevioribus Regulis puerorum per parentes oblationem probat ac laudat, atque adjungit: *Firma tamen tunc erit professio virginitatis, ex quo adulta jam ætas esse cœperit, & ea quæ solet nuptiis apta deputari ac perfecta.* Ex quo vides sacrum Tridentinum Concilium, dum professuras Virgines sanxit ab Episcopo examinandas, à Patrum institutis non recessisse. Quæ omnia propter Basilii auctoritatem confirmavit Trullana Synodus. Præter decimum septimum ætatis annum. Decimum annum admittit ad professionem.

Eadem sententiarum varietas olim fuit in Latina Ecclesia. Sancti Benedicti Regula sic habet: *Si quis fortè de Nobilibus offert filium suum Deo in Monasterio, si ipse puer minori ætate est, parentes ejus faciant petitionem. Et cum oblatione ipsam petitionem, & manum pueri involvant in palla Altaris, & sic cum offerant.* Subjungit spectantis ad puerum substantiæ oblationem, atque profequitur: *Similiter & pauperiores faciant. Qui verò ex toto nihil habent, simplices petitionem faciant, & cum oblatione offerant filium suum coram testibus. Quæ Patris oblatio omnino fuit filii professio, & ipsum perpetuò Divinæ Majestati ac Monasterio obligavit. Lucet ex oblatione Sanctorum Mauri & Placidi, ac plurium aliorum. Et puerum Gregoriano ad Scauri clivum Monasterio à parentibus oblatum, quod adolescens apostatafset, fuisse à Deo gravissimè percussum scribit in litteris ad Nicolaum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani. Eundem sensum lucidè habuit quarta Toletana Synodus: *Monachum aut paternam devotio, aut propria professio facit. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde his ad mundum reverti intercludimus, & omnem ad sæculum interdicimus regressum.* Hoc ipsum de publicæ pœnitentiæ assumptionibus statuit alius ejusdem Synodi Canon, & adjungit: *Non aliter & hi, qui detonsi à parentibus fuerint, & postea habitum secularem sumpserunt, iidem à Sacerdote comprehensi, ad cultum religionis, acta priùs pœnitentiâ, revocentur.* Tractandos illos sancit uti Apostatas. Et hoc extendit etiam ad fœminas. Et sexta Synodus videtur confirmare. Quidquid sit, adversus grassantem prævaricationem lucidè statuit decima Synodus: *Si in quolibet minori ætate vel Religionis tonsuram, vel Religioni debitam vestem, in utroque sexu filius aut unus aut ambo parentes dederint, certè aut nolentibus aut nescientibus se susceptam non mox visam in filii abdicaverint, sed vel coram se vel coram Ecclesia, palamque in Conventu eosdem filios talia habere permiserint, ad secularem reverti habitum ipsi filii quandoque penitus non licebit. Sed convicti quod tonsuram aut religiosam vestem aliquando habuerint, mox ad Religionis cultum habitumque revocentur, & sub æterna districtione hujusmodi observantiæ inservire cogantur. Parentibus sanè filios Religionis contradere non amplius quàm usque ad decimum ætatis eorum annum licentia poterit esse. Decennio majores sancit non nisi ex propria voluntate obligandos.**

Ejusdem sententiæ fuit Gallicana Ecclesia.

Cap. 6.

Can. 40.

Cap. 99.

L. 1. Ep. 9.

Can. 49.

Cap. 55.

Can. 6.

Cap. 6.

Can. 19. Etenim quinta Aurelianensis Synodus puellas, quae aut propria voluntate Monasterium expetunt, aut à parentibus offeruntur, mandat probandas in veste Laica, & lapsio probationis tempore admittendas ad Religionis habitum, additque tunc firmas in statu, nec posse redire ad saeculum. Hæc Canonis verba, Secundum statuta Monasterii, in quo elegerint permanere, intelligi oportet de electione, quæ sit aut profitentis propria, aut offerentium parentum voluntate aliena. Ita exponit prima Matisconensis Synodus: De puellis, quæ se Deo voverunt, & præclara decore etatis ad terrenas nuptias transferunt, id custodiendum esse decrevimus, ut si qua puella voluntarie, aut parentibus suis rogantibus Religionem professâ, vel benedictionem fuerit consecuta, & postea ad conjugium aut illecebras seculi, quod potius est suprum quam conjugium iudicandum, transgredi præsumpserit, usque ad exitum cum illo, qui se huiusmodi conjugio miscerit, communione privetur. Notanda sunt verba: Religionem professâ, vel benedictionem fuerit consecuta. Priora ad voluntariè eligentes, posteriora referenda sunt ad oblatas à parentibus. Et Apostata Monialis Agnes, quam gravissimè punivit eadem Synodus, omninò videtur non professâ fuisse, sed oblata. Et hinc ad Sanctum nostrum, reparaturum Gallicanæ Ecclesiæ lapsam disciplinam, Apostolum Bonifacium rescripsit Gregorius secundus Pontifex: Addidisti, quod si Pater vel Mater filium vel filiam intra septa Monasterii in infantia annis sub Regulari tradiderint disciplina, utrum liceat eis, postquam pubertatis impleverint annos, egrædi & matrimonio copulari. Hoc omninò devitamus, quia nefas est ut oblatas à parentibus Deo filius voluptatis fræna laxentur. Rescriptis non ex Romanis dumtaxat Canonibus, sed & ex Gallicanis. Et hinc verba ista in suum vigesimum secundum Canonem assumpsit sub Adriani secundi Pontificatu celebrata Synodus Wormatiensis,

Can. 12. Quinimò quosdam Gallia Episcopos aut Doctores tunc sensisse longè liberalius in Monasticæ vitæ favorem, docet prima apud Sancti Ivonis Decretum Moguntina Synodus Riculphi Archiepiscopi: Si quis ante annos legitimus tonsuratus sine consensu parentum suorum, & si parentes infra annum non reclamaverint ad Principem, aut ad proprium Episcopum, aut ad Missum Dominicum, in ipso Clericatu permaneat. Et infra: Ille qui ante legitimos annos tonsuratus est, utrum in eadem tonsura permanere debeat necne, in potestate sit parentum. Et post varia concludit: Hoc & de velandis puellis observandum est. Quidam & Episcopi & Abbates puellos ac puellas etiam invitit parentibus tondent aut velabant, & rata ac firma volebant tam velum quam tonsuram: & hoc confirmat Riculphus Archiepiscopus, læsis tamen parentibus annum indulgens ad reclamandum. Quod ipsum confirmat ejusdem secunda Synodus, atque adjungit: Deinceps cavendum est, ut nullus tondatur, nisi legitima etate, & spontanea voluntate, vel consensu parentum. Eousque seu in Canonibus, seu in Monachico habitu datam aliter tonsuram jubet esse stabilem & inconcussam. Nec tamen sic cessavit violentia. Etenim adver-

Part. 7. cap. 26. sus illam statuit in primo suo Capitulari Imperator Ludovicus Pius: Ne pueri sine voluntate parentum tonsurentur, vel puellæ velentur, modis omnibus inhibitu est. Et qui hoc facere tentaverit, multam quæ in capitulis legis mundanæ à nobis constitutis continetur, persolvere cogatur. Et nota, quod non soli Patres, sed & Matres potuerint infantes ac pueros suos offerre Monasteriis. Quare oblatio hæc plenè fundata non fuit in Patria potestate. Eundem fuisse Romanæ Ecclesiæ sensum docent & Sancti Benedicti per magnum Gregorium probata Regula Monastica, & supra laudatum Gregorii secundi Rescriptum. Quod ipsam insigniter lucet ex Rescripto Nicolai primi ad constitutos in Germanico Regis Ludovici Regno Episcopos. Atto Comes in propriis fundis duo edificaverat Monasteria, vivebat istic Monachus, & novem annorum filium Lambertum invitum ac recalcitrantem, induerat cuculla. Citra omnem Monasticæ Regulæ consequentiam nec ipsum Pater Altaris palla involverat, nec ita obvolutum ulli Abbati obtulerat, nec ullus Abbas ipsum Monachaliter benedixerat: Salomon Constantiensis Episcopus dumtaxat ipsum invitum, & quidem citra patris oblationem compulerat ad assumendum Monasticum habitum. Quod nempe prius patris factum censeret sufficere ad Monasticam filii obligationem, Verùm laudatus Pontifex sensit longè aliter. Vitiosum hunc Monachatum censuit, licet non penitus vacuum, tamen infirmum, ideoque & cassavit, Lambertum ad ejus observantiam violenter compelli vetuit, & tamen adjunxit: Quapropter consultius agetur, si piis suasionibus contemptum mundi & amorem Dei predicando, quam violentiam inferendo, illum ad Cœlestem amorem accendamus. Usque dum Divina inspiratione compunctus propria voluntate se subdat, liceat eum à mundanis & laicalibus remotum vagationibus vel negotiis inter Religiosos & Ecclesiasticos viros, in Canonica degere vita. Non enim putamus Canonicos Religiosos à Sanctorum Monachorum vita & consortio sejunctos. Itaque & Germaniæ Episcopi, & Doctorissimus Pontifex Nicolaus Monachatum hunc non censuerunt penitus vacuum, sed dumtaxat dubium, ideoque & commutarunt in Regularem clericatum. A memoratis formæ vitis liberum judicassent omninò validum & firmum. Laudata Epistola extat in Decreto Gratiani.

Cap. 20. Cap. 36. Erat novum statutum, & avitis Gallicanæ Ecclesiæ moribus adversum. Lucet ex instrumento, quo Nobilis vir Widilo filiolum suum Amblulphum obrulit Novaliacensi Monasterio, & quod extat in ejusdem Chronico: Dum legaliter sanctum antiquitus tenetur & cautum, cum oblationibus Domino parentes tradere suos filios in templo feliciter servituros, procul dubio hoc de nostris filiis faciendum nobis salubriter præbetur exemplum. Equum enim iudico Creatori nostro de nobis reddere fructum. Idcirco ego Widilo hunc filium nostrum Amblulphum, cum oblatione in manu atque petitione, altaris palla manu mea involuta ad nomen Sancti Petri, & Sancti Andree, cæterorumque Sanctorum, quorum reliquæ hic continentur, & tibi Warnari presentii Decano, ad vicem Domini Wigarti Episcopi, seu & Richarii Præpositi, trado coram testibus Regulariter permanurum. Ita ut ab hac die non liceat illi collum de sub jugo Regulæ excutere, sed magis ejusdem Regulæ fideliter se cognoscit instituta servare, & Domino gratanti animo militare. Et ut hæc nostra traditio inconversa permaneat, promitto cum iurejurando coram Deo & Angelis ejus, quia nunquam per me, nunquam per suspectam personam, nec quolibet modo per rerum mearum facultates aliquando egrediendi è Monasterio tribuam occasionem. Iste Amblulphus sub Carolo Magno rexit laudatum Monasterium, & ipsi in dignitatem successit Hugo ejusdem Regis filius, atque ita lucet istum filialis oblationis morem usque tunc in Gallia fuisse firmum & inconcussum. Et omnes ejus riuus hic insigniter exprimunt. Filii oblatio fiebat ad Missam tempore Offertorii, & parens prolem, uti quamvis aliam suam rem Divinæ Majestati ad Abbatis, aut certè Vicarii, Præpositi vel Decani manus, in perpetuum atque immobile servitium tradebat. Et de actus validitate nullus tunc hæsitabat in Gallia. Plures ejusmodi antiquas paternæ oblationis formulas adducit in scholio ad trigessimam secundam Sancti Lanfranci Epistolam Lucas Dacherius.

Cap. 36. Et hinc præfatum adversus Sancti Benedicti Regulam & plures ejus confirmatores Canones Abbatiale Decretum ab omnibus non fuit admiffum. Etenim non solus Petrus Damiani, sed etiam Maurus Episcopus istas filiorum oblationes profitebatur validas. A mota interim inter ipsos disputatione mocus Leo nonus stetit pro istis Abbatibus, ediditque Decretum, ut deinceps nemò fieret Monachus, nisi etate legitima & propria voluntate. Qua in Synodo ediderit, ignoro. Et nec ipsum fuit ubique admiffum. Etenim & Toletanos, & Gallicanos, qui istas oblationes firmant, Canones Decretis suis inseruerunt & Sanctus Ivo Carnutenfis Episcopus, & Monachus Gratianus, ideoque supposuerunt adhuc videre & servari. Et ad Goisfredum Constantiensem in Normandia Episcopum scribit Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis: De Sancti monialibus, de quibus mihi dulcissima Paternitas vestra litteras misit, hoc vobis respondeo. Sancti moniales, quæ de servanda Regula professionem fecerunt, vel quæ, quamvis adhuc professæ non sint, ad Altare tamen oblate fuerunt, secundum mores & vitas earum ad servandam Regulam moneantur, increpentur, constringantur. Quæ verò nec professæ, nec oblate sunt, ad presens dimittantur sic, donec voluntates earum de servando ordine subtilius exquirantur. Laudatum Leonis Decretum impulit Goisfredum ad consultandum, & non secundum ipsum, sed secundum Sancti Benedicti Regulam respondit ejusdem Regulæ Professor Lanfrancus. Et inter vetustas, quas in hujus Epistolæ scholiis adducit Lucas Dacherius, paternæ oblationis formulas una est facta sub Philippo primo Francorum Rege. Et ad Pistaviensem Archidiaconum, qui neptem suam Adelitiam parabat invitam imponere Monasterio, scribit Petrus Blefensis: Canonum clamor auctoritas, quia Monachus sine Monacham facit propria professio, vel paternæ devotio. Propriæ verò professionis vinculo non ligatur, qui hinc professioni, quantum potest, renititur & reclamatur. Nec adstringit ipsam paternæ devotio: Quia non est in sacris patris, sed quasi emancipata per patris mortem, & in alienam potestatem non recidens animæ suæ adepta est facultatem. Lucidè supponit paternam oblationem adhuc vivere & obligare. Quod ipsum supponit in prima sua Epistola Sanctus Bernardus. Et certè Cisterciensis reformatio non fuit aliud quam Sancti Benedicti Regulam custodire ad litteram. Et de nescio quo puero Apostata scriptis ad Belluacensem Episcopum Alexander tertius. Mandamus, quatenus si inveneris, quod non fuisset à parentibus oblatas, & infra decimum quartum annum facti voti penitens à religione recesserit, ab illo voto professionis, quod fecit, denunties absolutum. Si autem à parentibus fuerit oblatas, seu decimum quartum annum compleverit, cum Religionem intravit, seu post decimum quartum annum professionem à se prius factam ratam habuerit, eum ad eandem, vel aliam Religionem transire compellas: Clarè affirmat paternæ oblationi ineffe professionis vim, & ab ipsa non posse resiliiri.

Et hinc de Cœlestino tertio Pontifice scribit laudata superius Historica compilatio: Hic Papa Cœlestinus constituit, quod pueri, cum venerint ad annos discretionis, id est, ad quindecim annos, si noluerint remanere in claustris, licet possint in saeculum, & ad hereditatem suam. Leonis nostri Decre-

Cap. 36. etiam Maurus Episcopus istas filiorum oblationes profitebatur validas. A mota interim inter ipsos disputatione mocus Leo nonus stetit pro istis Abbatibus, ediditque Decretum, ut deinceps nemò fieret Monachus, nisi etate legitima & propria voluntate. Qua in Synodo ediderit, ignoro. Et nec ipsum fuit ubique admiffum. Etenim & Toletanos, & Gallicanos, qui istas oblationes firmant, Canones Decretis suis inseruerunt & Sanctus Ivo Carnutenfis Episcopus, & Monachus Gratianus, ideoque supposuerunt adhuc videre & servari. Et ad Goisfredum Constantiensem in Normandia Episcopum scribit Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis: De Sancti monialibus, de quibus mihi dulcissima Paternitas vestra litteras misit, hoc vobis respondeo. Sancti moniales, quæ de servanda Regula professionem fecerunt, vel quæ, quamvis adhuc professæ non sint, ad Altare tamen oblate fuerunt, secundum mores & vitas earum ad servandam Regulam moneantur, increpentur, constringantur. Quæ verò nec professæ, nec oblate sunt, ad presens dimittantur sic, donec voluntates earum de servando ordine subtilius exquirantur. Laudatum Leonis Decretum impulit Goisfredum ad consultandum, & non secundum ipsum, sed secundum Sancti Benedicti Regulam respondit ejusdem Regulæ Professor Lanfrancus. Et inter vetustas, quas in hujus Epistolæ scholiis adducit Lucas Dacherius, paternæ oblationis formulas una est facta sub Philippo primo Francorum Rege. Et ad Pistaviensem Archidiaconum, qui neptem suam Adelitiam parabat invitam imponere Monasterio, scribit Petrus Blefensis: Canonum clamor auctoritas, quia Monachus sine Monacham facit propria professio, vel paternæ devotio. Propriæ verò professionis vinculo non ligatur, qui hinc professioni, quantum potest, renititur & reclamatur. Nec adstringit ipsam paternæ devotio: Quia non est in sacris patris, sed quasi emancipata per patris mortem, & in alienam potestatem non recidens animæ suæ adepta est facultatem. Lucidè supponit paternam oblationem adhuc vivere & obligare. Quod ipsum supponit in prima sua Epistola Sanctus Bernardus. Et certè Cisterciensis reformatio non fuit aliud quam Sancti Benedicti Regulam custodire ad litteram. Et de nescio quo puero Apostata scriptis ad Belluacensem Episcopum Alexander tertius. Mandamus, quatenus si inveneris, quod non fuisset à parentibus oblatas, & infra decimum quartum annum facti voti penitens à religione recesserit, ab illo voto professionis, quod fecit, denunties absolutum. Si autem à parentibus fuerit oblatas, seu decimum quartum annum compleverit, cum Religionem intravit, seu post decimum quartum annum professionem à se prius factam ratam habuerit, eum ad eandem, vel aliam Religionem transire compellas: Clarè affirmat paternæ oblationi ineffe professionis vim, & ab ipsa non posse resiliiri.

Et hinc de Cœlestino tertio Pontifice scribit laudata superius Historica compilatio: Hic Papa Cœlestinus constituit, quod pueri, cum venerint ad annos discretionis, id est, ad quindecim annos, si noluerint remanere in claustris, licet possint in saeculum, & ad hereditatem suam. Leonis nostri Decre-

Et hinc præfatum adversus Sancti Benedicti Regulam & plures ejus confirmatores Canones Abbatiale Decretum ab omnibus non fuit admiffum. Etenim non solus Petrus Damiani, sed etiam Maurus Episcopus istas filiorum oblationes profitebatur validas. A mota interim inter ipsos disputatione mocus Leo nonus stetit pro istis Abbatibus, ediditque Decretum, ut deinceps nemò fieret Monachus, nisi etate legitima & propria voluntate. Qua in Synodo ediderit, ignoro. Et nec ipsum fuit ubique admiffum. Etenim & Toletanos, & Gallicanos, qui istas oblationes firmant, Canones Decretis suis inseruerunt & Sanctus Ivo Carnutenfis Episcopus, & Monachus Gratianus, ideoque supposuerunt adhuc videre & servari. Et ad Goisfredum Constantiensem in Normandia Episcopum scribit Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis: De Sancti monialibus, de quibus mihi dulcissima Paternitas vestra litteras misit, hoc vobis respondeo. Sancti moniales, quæ de servanda Regula professionem fecerunt, vel quæ, quamvis adhuc professæ non sint, ad Altare tamen oblate fuerunt, secundum mores & vitas earum ad servandam Regulam moneantur, increpentur, constringantur. Quæ verò nec professæ, nec oblate sunt, ad presens dimittantur sic, donec voluntates earum de servando ordine subtilius exquirantur. Laudatum Leonis Decretum impulit Goisfredum ad consultandum, & non secundum ipsum, sed secundum Sancti Benedicti Regulam respondit ejusdem Regulæ Professor Lanfrancus. Et inter vetustas, quas in hujus Epistolæ scholiis adducit Lucas Dacherius, paternæ oblationis formulas una est facta sub Philippo primo Francorum Rege. Et ad Pistaviensem Archidiaconum, qui neptem suam Adelitiam parabat invitam imponere Monasterio, scribit Petrus Blefensis: Canonum clamor auctoritas, quia Monachus sine Monacham facit propria professio, vel paternæ devotio. Propriæ verò professionis vinculo non ligatur, qui hinc professioni, quantum potest, renititur & reclamatur. Nec adstringit ipsam paternæ devotio: Quia non est in sacris patris, sed quasi emancipata per patris mortem, & in alienam potestatem non recidens animæ suæ adepta est facultatem. Lucidè supponit paternam oblationem adhuc vivere & obligare. Quod ipsum supponit in prima sua Epistola Sanctus Bernardus. Et certè Cisterciensis reformatio non fuit aliud quam Sancti Benedicti Regulam custodire ad litteram. Et de nescio quo puero Apostata scriptis ad Belluacensem Episcopum Alexander tertius. Mandamus, quatenus si inveneris, quod non fuisset à parentibus oblatas, & infra decimum quartum annum facti voti penitens à religione recesserit, ab illo voto professionis, quod fecit, denunties absolutum. Si autem à parentibus fuerit oblatas, seu decimum quartum annum compleverit, cum Religionem intravit, seu post decimum quartum annum professionem à se prius factam ratam habuerit, eum ad eandem, vel aliam Religionem transire compellas: Clarè affirmat paternæ oblationi ineffe professionis vim, & ab ipsa non posse resiliiri.

Cap. 36. etiam Maurus Episcopus istas filiorum oblationes profitebatur validas. A mota interim inter ipsos disputatione mocus Leo nonus stetit pro istis Abbatibus, ediditque Decretum, ut deinceps nemò fieret Monachus, nisi etate legitima & propria voluntate. Qua in Synodo ediderit, ignoro. Et nec ipsum fuit ubique admiffum. Etenim & Toletanos, & Gallicanos, qui istas oblationes firmant, Canones Decretis suis inseruerunt & Sanctus Ivo Carnutenfis Episcopus, & Monachus Gratianus, ideoque supposuerunt adhuc videre & servari. Et ad Goisfredum Constantiensem in Normandia Episcopum scribit Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis: De Sancti monialibus, de quibus mihi dulcissima Paternitas vestra litteras misit, hoc vobis respondeo. Sancti moniales, quæ de servanda Regula professionem fecerunt, vel quæ, quamvis adhuc professæ non sint, ad Altare tamen oblate fuerunt, secundum mores & vitas earum ad servandam Regulam moneantur, increpentur, constringantur. Quæ verò nec professæ, nec oblate sunt, ad presens dimittantur sic, donec voluntates earum de servando ordine subtilius exquirantur. Laudatum Leonis Decretum impulit Goisfredum ad consultandum, & non secundum ipsum, sed secundum Sancti Benedicti Regulam respondit ejusdem Regulæ Professor Lanfrancus. Et inter vetustas, quas in hujus Epistolæ scholiis adducit Lucas Dacherius, paternæ oblationis formulas una est facta sub Philippo primo Francorum Rege. Et ad Pistaviensem Archidiaconum, qui neptem suam Adelitiam parabat invitam imponere Monasterio, scribit Petrus Blefensis: Canonum clamor auctoritas, quia Monachus sine Monacham facit propria professio, vel paternæ devotio. Propriæ verò professionis vinculo non ligatur, qui hinc professioni, quantum potest, renititur & reclamatur. Nec adstringit ipsam paternæ devotio: Quia non est in sacris patris, sed quasi emancipata per patris mortem, & in alienam potestatem non recidens animæ suæ adepta est facultatem. Lucidè supponit paternam oblationem adhuc vivere & obligare. Quod ipsum supponit in prima sua Epistola Sanctus Bernardus. Et certè Cisterciensis reformatio non fuit aliud quam Sancti Benedicti Regulam custodire ad litteram. Et de nescio quo puero Apostata scriptis ad Belluacensem Episcopum Alexander tertius. Mandamus, quatenus si inveneris, quod non fuisset à parentibus oblatas, & infra decimum quartum annum facti voti penitens à religione recesserit, ab illo voto professionis, quod fecit, denunties absolutum. Si autem à parentibus fuerit oblatas, seu decimum quartum annum compleverit, cum Religionem intravit, seu post decimum quartum annum professionem à se prius factam ratam habuerit, eum ad eandem, vel aliam Religionem transire compellas: Clarè affirmat paternæ oblationi ineffe professionis vim, & ab ipsa non posse resiliiri.

Et hinc de Cœlestino tertio Pontifice scribit laudata superius Historica compilatio: Hic Papa Cœlestinus constituit, quod pueri, cum venerint ad annos discretionis, id est, ad quindecim annos, si noluerint remanere in claustris, licet possint in saeculum, & ad hereditatem suam. Leonis nostri Decre-

Ep. 32.

Epist. 54.

Li 3. tit.

31. c. 11.

A. 1190.

Decretum innovavit, & sanxit ubique servandum. Antiqua quaestio mota fuerat sub Clemente tertio: Altera Toletanos Canones, altera pars allegaverat Magni Leonis Rescriptum ad Rusticum Metropolitanam Narbonensem. Et Clemens in existente apud Gregorium nonum Rescripto respondit juxta Toletanos Canones: Respondit Paterna oblatione & infantis & puellus omnino ligari, & ipsam ab adultis citra Apostasiam crimen non posse violari. Quia nostri noni Leonis Decretum non laudat, quidam suspicantur ipsum nunquam fuisse. At argumentum non concludit. Etenim in communem observantiam non admissus Canon non habetur pro Canone, ideoque Clemens istum non laudavit. Eadem ergo facti species à nescio quo Episcopo relata fuit proximo Clementis successori Cœlestino. Nescio quis miles cum suo filio & omnibus suis bonis se traderat nescio cui Monasterio, & etiam dictum filium induerat habitu Monachali. Et consultus Pontifex rescripsit: Respondemus, quod si dictus puer ad annos discretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem, si ad hoc induci nequiverit, non est ullatenus compellendus, quia tunc liberum sibi erit eum dimittere, & bona paterna, quæ ipsi ex successione proveniunt, postulare. Et hoc est lucide Decretum à memorata Historica compilatione laudatum. Et ipsum à successoribus Pontificibus firmatum custodit usque hodie omnis Latina Ecclesia. Hinc enim ad tertii decimi sæculi annum vigesimum sextum Narbonensis Provincia Benedictini Abbates ad reparandam disciplinam ediderunt, & per Gregorium nonum probari impetrarunt statuta varia, & in ipsis hunc articulum. *Infantes, qui recipiuntur in Monasteriis, & quotidie audiant Regulam exponi, & schola non exeant, donec legitime ætatis fiant, & tunc professionem faciant, & benedictionem accipiant secundum formam Regulæ.* Propter laudatam Cœlestini constitutionem statuunt adversus Sancti Benedicti Regulam. Eandem constitutionem dudum antea servavit omnis Orientalis Ecclesia. Hujus enim ferè omnes Monachi, uti licet ex Trullana ac septima Synodo, jam dudum vixerunt secundum Regulam Sancti Basilii, ideoque paternas filiorum oblationes non duxerunt ratas, nisi ubi per ipsos oblatos in adultæ tate firmarentur.

Exponuntur aliquot de hac re quaestiones.

Prima quaestio est, An præsens Leonis noni Decretum à nullis Monasteriis fuerit admissum? Respondeo à quibusdam fuisse admissum. Etenim de totius Benedictinæ Religionis capite Cassinensi Monasterio scribit ad Desiderium Abbatem Sanctus Petrus Damiani: *Inter ceteros præcipuos flores, quos in illo agro pleno, cui benedixit Dominus, reperi, fateor, hoc mihi non mediocriter placuit, quod ibi scholas puerorum, qui sæpe vigorem suæ ætatis evertunt, non inveni, sed omnes aut ferè, cum quibus utique nobilis vir se debet in portis Ecclesie, aut juvenili vivendi decore*

letantes. Qui nimirum ut filii Prophetarum idonei sunt ad Eliam per deserta querendum. Aut certe adhuc adolescentie flore vernantes, qui juxta Apostolum Joannem vivere malignum. Quod non solum Sanctus Pater Benedictus, sed ipsius etiam in Cassinensis Monasterii Præfectura successores dudum admiserint oblatos à parentibus pueros atque infantes, est omnibus exploratum. Quare hanc mutationem adscribi oportet Leonis nostri Decreto, aut certe alicui novellæ, quam istud confirmavit, consuetudini. Et licet ipsam hic laudet Petrus, in litteris tamen ad Ariperum Monachum pergit laudare paternam filiolorum oblationem, & Sancti Samuelis exemplo confirmare. Quidquid sit, à patris sui Regulæ multi Abbates noluerunt recedere.

Secunda quaestio est, Quæ de causa Cœlestinus tertius laudatum Leonis Decretum innovaverit, & admitti jufferit per omnem Latinam Ecclesiam? Respondeo rationem edici à Guilielmo Thorne, ubi scribit de Cantuariensi suo Sancti Augustini Monasterio: *Quia nonnulli Abbates, carnali ducti amore, ac etiam divitum & prepotentium patriæ coacti importunitate, pueros vix ablatos solebant ad Monachalem habitum pro libito suæ voluntatis suscipere, in scandalum religionis & detrimentum Ecclesie, ideo sub hoc tempore Convocatus ex præteritis damnis futura pericula doctus præcavere, impetravit à Papa Alexandro tertio privilegium inhibitionis, ne de cetero pueri infra quindecim annorum ætatem in isto Monasterio ad habitum Monachalem ullo modo recipiantur. Quod pueri in Monasteriis soleant enervare disciplinam, nobis jam dixit Sanctus Petrus Damiani. Gallicæ ac Germaniæ Monasteria, olim numerosissima ac opulenta, in libris de sua vita Guibertus Novigenti Abbas lamentatur esse suo tempore ad pauperiem & Fratrum paucitatem redacta, & dat causam. *Perpauci reperiri poterant, qui peccati fastidio sæculum respuissent, sed ab illis potissimum detinebantur Ecclesie, qui in eisdem parentum devotione contradi ab ineunte nutriebantur etate. Qui quanto minorem super suis, quæ nulla videbantur egisse, malis motum habebant, tanto intra Cœnobiorum septa remissiori studio viciabant. Ab hisce tepidis fratribus affirmat Monasticum statum devenisse in summas calamitates, ac de ruina fuisse periclitatum, nisi illum divina bonitas per novum Carthusiensem & Cisterciensium fervorem erexisset. Adversus istos pueros statuit etiam Cluniacensium Abbas Petrus Venerabilis: Statutum est, ut nullus, etiam ex concessione, futurus Monachus, Regularibus usque ad annum vigesimum vestibus induatur. Causa instituti hujus fuit immatura, nimisque celer infantium susceptio, qui antequam aliquid rationabilis intelligentiæ habere possent, sacræ Religionis vestibus induebantur, & admixti aliis, puerilibus ineptiis omnes perturbabant. Et ut quedam taceam, & multa breviter colligam, & sibi nihil penè proderant, & aliorum postea religiosum Propositum non parum, imò quoadque plurimum, impediabant. Varia igitur ex ipsorum admisso nascencia incommoda considerans Cœlestinus, istud Alexandri privilegium sanxit deinceps fore universalem legem.**

Tertia

Cap. 15. Tertia quaestio est, Quæ olim ætas requisita fuerit in profitentibus? Respondeo Magnum Basilium in superioribus Monachorum Regulis requirere plenum rationis usum, de annis tacere. Primum repetit in Canonicis ad Sanctum Amphilo-
Cap. 18. chium litteris, atque adjungit: *Pueriles voces omnino in his ratas existimare non oportet, sed eam quæ supra sedecim aut septemdecim annos nata fuerat, rationisque compos, oportet in sacrarum Virginum catalogum referre, ejusque confessionem comprobare.* An idem de masculis statuatur, non possum certus affirmare. Quidquid sit, Arsenius Monachus in sua Synopsi habet hunc Canonem.
C. 104. *Oportet eum, qui sæculo nuntium remittit, & sit Monachus, non minus quam decem annos esse natum. Lucidè loquitur Canon de professione, quæ citra Apostasiam non possit violari. Eandem ætatem requirit in libris adversus Monasticæ vitæ vituperatores Sanctus Joannes Chrysostomus. Adversus eos, qui non nisi post exactum matrimonium ac in vitæ sine censebant suscipiendum Monachatum, cum Propheta docet Domini jugum portandum ac adolescentia, & proficitur: Nempse si esset in potestate nostra certaminis tempus, rectè forsân senectutem expectare possemus. Sin verò per omnem vitam nobis dimicandum est, à prima statim etate inchoandum, cum decem annorum esse caperimus. Ex ea quippe etate eorum omnium, quæ peccavimus, rationem redditori, pœnasque daturi sumus. Et hanc suam Regulam multis confirmat. Videtur non certum ætatis annum, sed plenum dumtaxat rationis usum exquirere. Et hanc ejus Regulam omnino respexit Trullana Synodus, à Magni Basilii, quæ in proficiente Virgine septemdecim aut sedecim exquisivit annos, disciplina recedens, & in utroque sexu requirens annos dumtaxat decem, ipsosque ab Episcopi arbitrio permittere vel differri vel præveniri. Utiq; pro rata judicii, quod in profesturo Episcopus adverterit. Et hac lege hodierni etiam Græci vivunt. Ita testatur in centesimi vigesimi septimi Africanæ Canonis Commentario Theodoris Balsamon, atque adjungit: *Si velis præsentem Canonem sic valere, ut præjudicio non afficiantur Episcopi, qui præter justam causam aliquos etiam ante decennium vestiant, nemo est qui prohibeat.* Loquitur de utroque sexu. Eadem lex olim viguit item apud Latinos. Lu-
Cap. 40. cet ex Regula Sancti Aureliani Archiepiscopi Arelatensis. *Minoris etate in Monasterio non excipiuntur, nisi ab annis decem aut duodecim, qui & nutrirî non egeant, & cavere noverint culpas.*
Cap. 17. Quidam tamen hæc non de admissione ad professionem, sed de admissione ad Novitiatum intelligunt, de qua statuit in Sanctimonialium Regula etiam Sanctus Cæsarius. *Si fieri potest, aut difficile aut nulla umquam in Monasterio infantula parvula, nisi ab annis sex aut septem, quæ jam litteras discere, & obedientiæ possit obtemperare, suscipiatur. Quidam existimant paternas parvularum prolium oblationes ab hisce item sanctis Patribus non fuisse admittas. Quidquid sit, de professione omnino loquitur in litteris ad Anthe-
Cap. 29. mium Subdiaconum, Apostolici in Campania Patrimonii Rectorem, Magnus Gregorius:**

*Quia dura est in Insulis congregatio Monachorum, Lib. 1. etiam pueros in Orphiarie Monasteriis ante decem & Ep. 48. octo annorum tempora suscipi prohibemus, vel si qui nunc sunt, tua eos Experientia auferat, & in Romanam urbem transmittat. Hoc etiam in Palmaria, aliisque Insulis te per omnia volumus custodire. Quid sit dura Monachorum congregatio, exponit in litteris ad Symmachum Defensorem: *Horrifico Abbati injunximus, ut in Gorgonem Insulam pergat, cum quo tua Experientia pariter eat, & mala omnia, quæ illic cognovimus admittas, ita vindicant, ut per ultionem vestram præfata Insula etiam in posterum maneat correcta. In adjacentibus Icaliæ Insulis laxata correat Monastica disciplina, ideoque optimus Pontifex nolebat pueros istic periclitari. Ex eadem Regula scripsit ad Candidum Presbyterum, Apostolici in Gallia Patrimonii Rectorem: *Volumus ut Dilectio tua ex solidis quos acceperit, pueros Anglos, qui sunt ab annis decem & septem vel decem & octo, ut in Monasteriis dati Deo proficiant, comparet. Quatenus solidi Galliarum, qui in terra nostra expendi non possunt, apud locum proprium utiliter expendantur. Et cum Imperatore Mauritio, & cum regnantibus in Italia Longobardis Francorum Reges passim non bene convenerunt, atque ita licet Gallicana Romanæ Ecclesiæ Patrimonia non invaserint, ex ipsis tamen collectam, uti & quamvis aliam, pecuniam veterunt exportari Regni finibus. Hinc ipsam providus Gregorius impendi jussit emendis intra Galliam Anglicanis mancipiis, emi solos octodecim aut septemdecim annorum juvenes, ipsos donari Monasteriis, atque illic in neophytæ suæ gentis Apostolos educari. Emi jussit solos istos, qui sub illo onore admitterent Apostolicum libertatis beneficium. Et ne postea accipari possent resiliendi fucos, esse jussit septemdecim aut octodecim annorum. Quæ omnes à communi Regula exceptiones demonstrant minorem ætatem tunc ad profitendum fuisse passim admittam.***

Variz tamen Latinorum gentes habuerunt varios mores. Etenim Tolertana sub Montano Archiepiscopo Synodus oblatos à parentibus infantes ac pueros sanxit educari ad annum usque octavum decimum, & tunc demum illis fieri facultatem vel recedendi ad sæculum, vel stabiliter profitendi. Nulli igitur ante istum annum permittit professionem. At verò decima ejusdem civitatis Synodus offerendos à parentibus pueros mandat esse minores anno quarto decimo. Majores ligari non vult, nisi propria voluntate. Ergo ad validam professionem exquisivit annos completos dumtaxat quatuordecim. At verò in Romana sua Synodo Eugenius secundus Pontifex statuit: *Femina, quæ habitum Religiosum, aut velamen obtentu Religiositatis susceperunt, cum essent viri potentes, deinceps viro sociari non permittantur, sed eligentes Monasteria regulariter vivant, aut in domibus susceptum habitum castè observent. Quem Canonem firmavit Leo quartus, addens ipso etiam puellus ligari. Ambo videntur statuisse juxta antiquos Canones aut mores Romanæ Ecclesiæ. Et juxta Magnum Basilium, qui in brevioribus Monachorum Regulis scribit:*

Lib. 3. tit. 31. cap. 12.

Cap. 14.

31. 11.

Cap. 38.

Ep. 50.

ib. 5. Ep. 10.

Cap. 29.

Cap. 76.

scribit: *Apta tunc erit professio Virginitatis, ex quo adulta jam etas esse coeperit, & ea qua solet nuptiis apta deputari atque profecta.* Porro puelli quatuordecimo, puellae passim duodecimo anno fiunt potentes matrimonialis operis. Et hi omnino sunt anni legitimi, de quibus apud Sancti Ivonis Decretum statuit prima Synodus Riculphi Archiepiscopi Moguntini: *Si quis ante annos legitimos tonsuratus est sine consensu parentum suorum, & ipsi parentes intra annum non se reclamaverint, in ipso Clericatu permaneat. Si vero post legitimos annos per vim clericus factus est, & infra annum minimè se reclamaverit, in clericatu permaneat.* Et infra: *Hoc & de velandis puellis observandum est.* Et secunda ejusdem Synodus: *Deinceps cavendum, ut nullus tondeatur, nisi in legitima aetate, & spontanea voluntate, vel cum consensu parentum.* Quae sit legitima, ac spontaneam voluntatem habens aetas non exprimit: Quod alia esset masculis, alia foemellis. Et res erat nota. Ipsam postea expressit Triburiensis Synodus: *Puella si ante duodecim annos aetatis suae sponte sua sacrum sibi velamen assumit, possint statim parentes vel tutores ejus id factum irritum facere, si volunt. At si annum & diem id dissimulando consenserint, ulterius nec ipsa nec ipsi mutare hoc poterunt. Porro si in fortiori aetate adolescentula vel adolescens Deo servire elegerint, non est potestas parentibus hoc prohibendi.* Istam reclamandi potestatem facit etiam pupillarium Virginum Mundiburnis. Lucidè affirmat duodecim aetatis annos sufficere ad profectendum. At verò in litteris ad Belluacensem Episcopum, in litteris ad nescio quem Civitatensem Canonicum Alexander tertius, ac in litteris ad Cassinensem Abbatem Innocentius tertius in professuro adolescente disertè exquirunt annos completos quatuordecim. Exstant litterae apud Gregorium nonum sub titulo de probationibus, & sub titulo de Regularibus. Emissam antea professionem Alexander lucidè adfirmat esse vacuum attentatum. At verò Innocentius rescripsit Roberto Lingonensi Episcopo: *Quaeristi, utrum illi, qui in annis minoribus constituti Novitorum habitum susceperunt, & infra annum facta postmodum professione, ad seculum sunt reversi, & ab Episcopis suis hoc scientibus ad sacros Ordines sunt promoti, sustineri debeant in illis Ecclesiis ministrare, in quibus fuerint ab eisdem Episcopis instituti.* Robertus dubitabat, an essent Apostatae, ideoque irregulares. Et Innocentius respondit: *Propter hoc non sunt ab ipsis Ecclesiis amovendi, sed in eis possunt liberè ministrare, nisi forte prudentia suppleverit in illis aetatem.* Hoc casu factam ante completos quatuordecim annos professionem habet firmam & ratam. Et adjungit: *Vel saltem transire debeant ad Regulam priorem, cum ipsi absque protestatione Religionis habitum assumendo, vitam praesumantur voluisse mutare.* Etiam istorum, in quibus prudentia aetatem non supplet, professionem habet ratam. Quocirca aetatis defectus usque tunc non fuit vitium certò substantiale. Fuerunt variae de ipso sententiae. Porro de Sanctimonialibus statuit ad titulum de Electione Bonifacius octavus: *Nulla monialis, nisi duode-*

Part. 7. cap. 26.

37

C. 116.

Cap. 33.

C. 11. C. 8. C. 8.

L. 3. Ep. 116.

Cap. 43.

cinnum annum peregerit, & professio fuerit tacite vel expresse, ad eligendam Abbatissam cum aliis admittatur. Palam supponit duodecim completos annos sufficere puellis ad profectendum. Apud eundem exstat constitutio, qua Innocentius quartus discretionis annos in masculo adfirmat esse completos quatuordecim, & ante ipsos nec expresse nec tacite quempiam posse profiteri. Ex quibus omnibus luget, quòd Romana Ecclesia in masculis quatuordecim, in foemellis solos duodecim annos semper exquisierit, & quod usque ad quartum Innocentium prudentia in masculis potuerit supplere aetatem. Et ita viximus usque ad Sacrosanctum Tridentinum Concilium, quod in utroque sexu ad professionis substantiam exquisivit sedecim completos annos. Hinc item luget Decretum, quo Coelestinus tertius laudatur exquisisse quindecim annos, nec in ipsius Romanae Ecclesiae transisse mores. Eadem est ratio Decreti hujus, quod Ocho Sancti Nicolai in Tulliano carcere Diaconus Cardinalis, Gregorii noni per Angliam Legatus, in Londinensi Benedictinorum Abbatum congregatione edidit apud Mattheum Parisiensem. Nullus ante vigesimum annum completum ad professionem, & decimum nonum ad probationem in Monasterium de cetero admittatur. Nec in Anglia admittitur fuit aut servatum.

Quarta quaestio est, An solus olim Pater parvulas suas proles potuerit Deo ac Monasteriis offerre? Partem affirmativam suadet ratio patriae potestatis, quam & gentilium & Christianorum Romanorum leges soli Patri adscriperunt. Hinc solus Pater poterat prolem ex causis vendere aut donare in servum aut filium adoptivum. Ergo & in Monachum. Et patria quidem potestas apud primavos Romanos fuit tanta, ut etiam vitae & necis jure Pater polleret in filium, ideoque longè magis post Divinae praescriptae Majestati tradere in perpetuam servitutem. Respondeo tamen hanc obligationem non fundari in patria potestate. Etenim Theodoretus Cyrensis Episcopus se non à patre, sed à sola matre scribit Deo fuisse oblatum. Et ad Sanctum Amphiloichium scribit Magnus Basilius: *Multas, utique infantes aut parvulas, Parentes & Fratres offerunt, & quidam eorum qui eas cognatione continent. Utique pupillarum aut à parentibus desertarum Curatores. Etiam Paulam filiolam non pater, sed sola mater Laeta Deo consecravit.* Et plerique usque huc adducti Canones utriusque parenti palam adscribunt parem hab in re potestatem. Et Aquensis Abbatum Conventus habet. *Puerum pater aut mater tempore oblationis offerunt.* Et in Sancti Ivonis Decreto Triburiensis Synodus sancit: *Quicumque filiam suam, aut neptem, vel parentem suam Deo omnipotenti offerre voluerit, licentiam habeat. Utique neptem, vel parentem, cujus habuerit tutelam. Luget ex praecedenti Canone: Puella si ante duodecim aetatis suae annos sponte sua sacrum sibi velamen assumit, possint statim parentes vel tutores ejus id factum irritum facere, si volunt. Possunt & ratificare. Et haec ratificatio habet vim oblationis. Riculphi Archiepiscopi prior Moguntina Synodus eandem pote-*

L. 3. tit. 14. c. 1.

A. 123.

Can. 36.

Cap. 59.

potestatem agnoscit Domino in servum. Et certe si Dominus servum possit homini vendere aut donare, cur non & Divinae Majestati? Haec igitur potestas non in Romano, sed in naturali aut communi gentium fundatur jure, quod utriusque parenti parem in proles impartit auctoritatem. Nam & alterius consensus sufficit, ut communis infans à nobis baptizetur.

Quinta quaestio est, Quam formam requirat haec oblatio? Respondeo nullam esse praefixam ab antiquis Canonibus. At verò Sanctus Benedictus hanc praescripsit in sua Regula: *Si quis offert filium suum Deo in Monasterio, si ipse puer minori aetate est, parentes ejus faciant petitionem. Et cum oblatione ipsam petitionem, & manum pueri involvant in palla Altaris, & sic cum offerant.* Petitionem exponit praecedens caput: *Suscipiendus in Oratorio coram omnibus promittat de stabilitate sua, & conversionem morum suorum, & obedientiam coram Deo & Sanctis ejus. Est aliquando aliter fecerit, ab eo se damnandum sciat, quem irridet. De qua promissione sua faciat petitionem ad nomen Sanctorum, quorum Reliquiae ibi sunt, & Abbatibus praesentis. Quam petitionem manu sua scribat, aut certe si non scit litteras, alius ab eorogatus scribat. Et ille Novitius signum faciat, & manu sua eam super Altare ponat.* Et infra: *Illam petitionem, quam desuper Altare Abbas tulit, non recipiat novellus Monachus, sed in Monasterio reservetur.* Haec igitur petitio est Monastica trium votorum professio, cum adjunctis precibus, quibus profertens ipsam supplicat à Divina Majestate, Tutelaribus Monasterii Sanctis, ac praesente Abbate admitti & firmari. Et hanc formam cum tota Sancti Benedicti Regula probavit, & in morem redegit magnus Gregorius, omnisque jam pridem Lacina Ecclesia. Plura ejus, & pro adultis, & pro parvulis antiqua exemplaria ex vetustis Monasteriorum archivis produxit, ac suis ad Sancti Lanfranci vitam & ejusdem trigessimam secundam Epistolam scholiis inseruit Lucas Dacherius. Audiamus unam: *Dum legaliter sanctitum antiquitus teneatur & cautum, cum oblationibus Domino parentes suos tradere filios in templo Domini feliciter servituros, procul dubio hoc de nostris filiis faciendum salubriter praebetur exemplum. Equum enim iudico Creatori nostro de nobis reddere fructum. Idcirco ego Hildegrinus hunc nepotem meum nomine Rifuinum cum oblatione in manu atque petitione, altaris palla manu mea involuta, ad nomen Sancti Remigii, vel ad Sanctorum, quorum etiam Reliquiae hic continentur, & Abbati praesenti trado coram testibus permanjurum, ita ut ab hac die non liceat illi collum de sub jugo Regulae excutere, sed magis ejusdem regulae fideliter agnoscat instituta servare, & Domino gratanti animo militare. Et ut haec mea traditio inconversa permaneat, promitto jurejurando coram Deo, & Angelis ejus, nunquam per me, nunquam per suspectam personam, nec quolibet modo per rerum mearum facultates aliquando elegendi de Monasterio occasionem tribuam. Et ut haec mea traditio firma & involuta permaneat, manu mea subterfirmavi. Filii aut nepotis oblatores, non solum pro filio aut nepote, sed etiam profitebatur pro*

Christi Lupi Oper. Tom. IV.

femetipso: Profitebatur ipsum numquam incitari, fovere, aut adjuvare ad praevaticandum. Nam & hoc disertè mandat Sancti Benedicti Regula. Eundem oblationis ritum laudavit Otho Comes, ubi de Lamberto filio suo dixit ad Nicolaum primum: *Ego pater ejus palla altaris involutum, illum non obtuli, neque à quocunque Sacerdote vel Abbate, ut mos deposcit, benedictione percepta Regulae unquam subactus fuit Monachus.* Et ex hoc etiam capite laudatus Pontifex Lambertus à praetento adversus ipsum Monachatu absolvit. Et meritò. Etenim paterna oblatio atque petitio, nec non & Abbatibus acceptatio lucidè spectant ad substantiam. Est enim, uti Sanctus Bernardus scribit, *Votum Patris de filio.* Et de suo nepote Roberto addit: *Petitio, quam Regula praecipit, pro eo facta non fuit à parentibus, nec manus illius cum ipsa petitione involuta palla Altaris, ut sic offerretur coram testibus.* Hinc scribit ipsum non oblatum fuisse, sed promissum dumtaxat, ideoque non ligatum. Et quidem ut in Missa ad Offertorium fiant haec omnia, mandat etiam Aquensis Abbatum Conventus. Et habent suas rationes. Verum an substantialia fuerint, non velim affirmare.

Sexta quaestio est, An etiam antiqui Monachi habuerint Novitiatum? Respondeo habuisse. Etenim Hermias Zozenus affirmat in antiqua Sancti Pachomii Regula fuisse & hunc Articulum: *Si quis cum ipsis habitare cuperet, ut primò omnium gravioribus laboribus ad triennium exerceretur, & ita eorum convictus particeps fieret. Eandem Regulam fuisse Pachomiam ab Angelo traditam affirmat in Lausiac Historia Palladius Helenopolitanus Episcopus, & laudat haec ejus capita: *Eum qui semel ingreditur, nec potest ad triennium sustinere certamen, non admittes. Sed cum opera fecerit difficiliora, sic prodeat in stadium post triennium.* Graviore istos labores multis describit in quarto Monasticarum institutionum libro Joannes Cassianus. Laudat quadragesimum nonum Regulae caput, in quo triennii non fit mentio, sed haec statuuntur de Novitiorum habitu: *Tunc nudabunt eum vestimentis secularibus, & induent habitu Monachorum, tradentque Ostiario, ut orationis tempore adducat eum in conspectu omnium fratrum.* Sub Pachomio non videtur fuisse discrimen minoris habitus à majori. In Canonicis ad Sanctum Amphiloichium litteris etiam magnus Basilius scribit nullam ad servandam in propria etiam domo Virginitatis professionem admitti, nisi, quae diu examinata ac probata perseveraverit, & ut admittatur precibus contenderit. Et in sua Monastica Regula admittendi Novitii modum praescribit quasi ex Sancto Pachomio, ac pergit: *Cum ex singulis documentis fuerit comprobatus, quia firma mente & stabili consilio, ac prompto animo sit, tunc suscipi eum decet. Prius autem quam corpori fraternitatis inseratur, oportet et injungi quaedam laboriosa opera, & quae videntur opprobrio haberi à secularibus. Et observant oportet, si liberet haec, & liberè, & fiducialiter expleat, nec confusionem eorum graviter ferat. Vel etiam si in labore impiger inveniat & promptus. Eiusmodi repositos sancit admitti ad professionem.**

Epist. 1.

L. 3. c. 33.

Cap. 38.

Cap. 18.

Cap. 6.

O o Etiam

Etiam aliorum antiquissimorum Patrum Regula lucidè laudat Novitiatum. Etiam pleræque Latinorum Patrum Regulæ. Et quidem Sanctus Benedictus ipsum jubet esse integri anni, ac intra ipsum Novitio ter prælegi Regulam, & ante ipsum lapsum non admitti ad professionem. Rei modum exponit antiqua per Lucham Dacherium ex Sancti Remigii Monasterio producta formula, qua probatus Novitius consuevit professionem petere: Ego Rodfridus, initium conversionis meæ diligenter attendens, considero quod petitionibus meis primum non facilis concessus est introitus, sed diu pulsanti mihi vix hospitii locus est misericorditer attributus. In quo per paucos dies commoratus, Novitiorum sum domum ingressus, in qua dura & aspera primum mihi à Seniore sunt prædicata, & stabilitatis meæ promissio expectata, & ter in anno lesa atque tradita est Regula, cum admonitione dicentis: Ecce lex, sub qua militare vis, si potes observare, ingredi, si verò non potes, liber discede. Primum ergo Novitius ad hospitium in veste Laica, hinc ad Novitiorum domum in veste Monastica, tandem professus admittebatur ad Conventum. Quæ forma & apud Latinos & apud Græcos fuit passim observata.

Leg. 1. c. 2.

Porrò in novella ad Epiphanium Constantino- politanum Patriarcham lege statuit Imperator Justinianus: Sancimus, sacras sequentes Regulas, eos qui singularem conversationem proficiunt, non promptè mox à reverendissimis Præsulibus venerabilium Monasteriorum habitum percipere Monachalem, sed per triennium totum tolerare, nondum Monachicum habitum promerentes, sed tonsura, & veste eorum, qui Laici vocantur, uti, & manere divina addiscentes eloquia. Eos jugiter probandos atque erudiendos mandat, & prosequitur: Et dum triennio toto ita permanserint, optimos semetipsos & tolerabiles aliis Monachis & Præsulibus demonstrantes, hos Monachicum promereri vestem atque tonsuram. Ex Sancti Pachomii Regula vult Novitiatum esse completi triennii. Non in Monastica, sed in Laica veste & tonsura. Hoc est, in parvo habitu. Et hoc secundum sacras Regulas. Ex quo lucet parvi & magni habitus discrimen esse Justiniano longè antiquius. Si conjecturandi fiat libertas, ejus originem deferam in magnum Basilium. Ex singulari, quæ Monasticam etiam in oblati per parentes parvulis vitam noluisset ante septimum decimum ætatis annum esse ratam ac firmam, magni Basilii doctrina plures assumpserunt occasionem & fomentum excutiendi emissam ante professionem, unaque sacrum & Angelicum habitum, atque ad sæculi vota redeundi. Et Basilianæ disciplinæ sectatores censuerant excuti sine sacrilegio, attamen non sine magna venerandi habitus injuria. Hinc ipsum duxerunt non nisi professis credendum, atque ita inducendum parvum habitum. Quod ipsum apud nos Latinos videtur placuisse Sancto Casario Arelatensi Archiepiscopo. Lucet ex ipsius ad Moniales Regula: Et, quæ Deo inspirante conseritur, non licebit statim habitum Religionis assumere, nisi antea in multis experimentis fuerit voluntas illius approbata. Sed uni ex senioribus tradita annum integrum in eo, quo venit, habitu per-

Cap. 3.

severet. De ipso tamen habitu mutando sit in potestate Prioris: & quomodo personam vel compunctionem viderit, ita vel celerius vel tardius studeat temperare. An in merè Laico, an autem in parvo Monastico habitu Moniales suas probari sanxerit, ignoro. Item laudatas ab adducta lege sacras Regulas ignoro. Crediderim fuisse à Provincialibus hinc inde Synodis, aut potius à variorum hinc inde Monasteriorum Patriarchis conditas, & per Justinianum extensas ad omnem Ecclesiam. Novellas enim suas de Ecclesiasticis rebus leges conatus ille est omnibus sub Cælo Ecclesiis imponere.

Et certè ipsas admittit etiam Latina, ipsaque item Romana Ecclesia. Non tamen hunc Articulum. Magnus enim Gregorius hac in re magis probavit Regulam Sancti Benedicti. Sed nec ipsam hic admittit per omnia. Lucet ex litteris ad Fortunatum Neapolitanum Episcopum: Pervenit ad nos Mauritium quendam, qui nuper in Monasterio Barbatiani conversus est, ablatis secum aliis Monachis, fuga de eodem Monasterio discessisset. Quam in re prædictum Barbatianum sua nobis præcipitatio vehementer accusat, qui temerè secularem hominem, & non ante probatum tonsuravit. Propterea Monasteriis omnibus Fraternitas vestra districtius interdicit, ne eos, quos ad convertendum susceperint, priusquam biennium in conversatione compleant, nullo modo audeant tonsurare. Sed hoc spatio vitæ eorum, moresque sollicitè comprobentur, ne quis eorum aut non sit contentus quod voluit, aut ratum non habeat quod elegit. Recedit à Sancti Benedicti Regula, & admittit laudatam Justiniani legem, verum cum temperamento, & dispensatione unius anni de præscripto per ipsam triennio. Extendit & ampliat hoc suum antierudale Decretum: Multos de Ecclesiastica vel seculari familia novimus ad Omnipotentis Dei servitium festinare, ut ab humana servitute liberi, in divino servitio valeant familiariter in Monasterio conversari. Quos si passim dimittimus, omnibus fugiendi Ecclesiastici juris Dominium occasionem præbimus, si verò festinantes ab Omnipotentis Dei servitio incautè retinemus, illi videmur negare quædam, qui dedit omnia. Unde necesse est, ut quisquis ex juris Ecclesiastici vel secularis militiæ servitute ad Dei servitium converti desiderat, probetur prius in Laico habitu constitutus. Et si mores ejus atque conversatio bono desiderio ejus testimonium ferunt, absque retractatione servire in Monasterio Omnipotentis Domino permittatur, ut ab humano servitio liber recedat, qui in divino obsequio districtiorem appetit servitutem. Laudatæ legi Imperator Justinianus adjecerat hanc ampliationem: Sive liberi sint sive servi. Permisserat servos etiam in seculis atque invitis Dominis fieri Monachos: Per professionem sanxerat servos emancipari, & quietari adversus omnem calumniam. Nec sine fundamento: Nam si multis casibus etiam ex lege hoc fit, & talis quædam libertas datur, quomodo non prævalebit divina gratia talibus eos absolovere vinculis? Verum humana nequitia est profunda & astuta. Quidam furtorum aut aliorum criminum rei servi ob evadendam pœnam fiebant Monachi, non ad sanctimoniam veritatem. Simi-

Lib. 8. Epist. 23.

L. 4. 44

les servos intra probationis triennium à Dominis reclamari permittit lex, & adjungit: Triennii semel expleto tempore, servus judicatus quia Monastica dignus est honestate, maneat in Monasterio. Præscriptum vult adversus Dominos, & nulla ex causa posse ab ipsis etiam adversus malæ fidei servos reclamari. Placuit hæc lex omnibus ubique servis, atque ita plurimi tam ex Ecclesiastica, quam ex seculari familia convolarunt ad Monasteria, & ad professionem omni modo festinabant. Etiam apud Romanam ac alias Latinas Ecclesias. Nec dubitandum, quin intervenerint plures Dominorum querimoniam. Hinc ergo quoad servos aliquid laudatæ legis admittit Magnus Gregorius. Admittit illis datam à lege facultatem & modum consequendæ libertatis, ipsosque probari voluit in veste Laica, seu parvo habitu, & quidem multo tempore. Non admittit necessitatem pleni triennii. A Sancti Benedicti Regula exquisitum annum excedi voluit: juxta arbitrium Abbatis. Homines liberos permittit laudatæ Regulæ. Verum post Fortunatum Episcopum ac Barbatianum Abbatem turpiter à Mauritio Monacho circumscriptos rem expendit maturius, & quovis generatim Novitios sanxit in parvo habitu per totum biennium probandos. Ex quibus claret parvum habitum etiam apud Latinos omnino viguisse.

Lib. 7. Epist. 11.

Ejusdem Pontificis ad omnes Italiæ atque Illyrici Metropolitans, necnon ad Siciliæ Antistites Epistola sic habet: Si qui ex militaribus numeris in Monasteriis converti festinant, non sunt temerè suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et juxta normam Regularem debent in suo habitu per triennium probari, & tunc Monachicum habitum Deo auctore suscipere. Qui si ita sunt probati atque suscepti, & pro anima sua penitentiam de perpetratis culpis agere student, pro eorum vita & lucro cælesti non est eorum converso renuenda. Qua de re etiam serenissimus & Christianissimus Imperator, mihi credite, omni modo placatur, & libenter eorum conversionem suscipit, quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit. Et in Epistola ad Fortunatum Neapolitanum Episcopum: Miles si converti voluerit, nisi prius nobis renuntietur, nullus eum sine nostro consensu qualibet præsumat ratione suscipere. Imperator Mauritius tulerat legem, ne quis publicis administrationibus Præfectus, aut manu signatus miles, nisi expleta militia, aut per divales litteras solemniter absolutus & manu missus, promoveretur in Clerum, aut admitteretur in Monasteria. Nec penitus sine fundamento. Etenim & milites, & præsertim publici Officiales quandoque peculatus aut aliorum criminum sunt rei, ideoque Principi obligantur ad multas rationes. Quandoque item sunt Reipublicæ necessarii. Hinc enim Comiti Bonifacio Monachatum strenuè diffusit Magnus Monachorum Pater Sanctus Augustinus. Legem designiter exponit in publicatis per Lucham Dacherium litteris ad Carolum Calvum Francorum Regem Hincmarus Metropolitani Remensis: Imperator Mauritius decrevit, ut ei, qui semel in terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate sui corporis

Lib. 8. Epist. 23.

Ep. 76.

Tom. 2.

Christi Lupi Oper. Tom. IV.

repulsus, in Monasterium recipi, & Christo militare non liceat. Quod Religiosi Imperatores, & Sanctus Gregorius auctoritate Apostolica & generalium Episcoporum consensu, Ecclesiastico vigore, ac Reipublicæ Christianæ cobibente Religione destruxerunt. Ecclesiasticæ libertati ac Evangelicæ pietati legem adversari judicavit Gregorius, impugnavit multis argumentis, ipsorum palmare scripsit ad Theodorum Principis Medicum: Hanc legem primum, sicut ii dicunt qui leges veteres novæ Ind. 11. quantum Deo adversus fuerit. Sacrilegam Apostatæ violentiam noluit Pontifex ab Orthodoxo Principe assumi in legem. Post multa conventum tandem est inter Pontificem & Imperatorem, ut nullus Imperii publicus Minister, nisi prius redditis rationibus, admitteretur in Novitium, & ut milites, juxta Justiniani legem, toto triennio in parvo habitu probarentur. Ita interim Principi mansit reclamandi facultas. Et quo nullus reclamati obnoxius obreperet, sanxit Gregorius nullum suscipi sine facta ad se relatione, & suo ad ipsum Rescripto. Et quoniam Orientales præsertim Illyrici Antistites existimaverant Mauritium à sua numquam lege recessurum, addidit in laudatis ad ipsos litteris: Qua de re Imperator omni modo placatus est. Addidit: Mihi credite. Quod sciret à se scribi rem quasi incredibilem. Et hinc vides duo. Primò, quod Imperiales de Ecclesiasticis rebus leges Romanus Episcopus possit limitare, imò & abrogare. Secundo, quod triennalem Novitiatum Græci semper constantissimè tenuerint. Nam & ipsum in sua apud Apostolorum Basilicam celebrata Synodo Patriarcha Photius affirmavit. At verò Latina omnis Ecclesia jam dudum plenè admittit Sancti Benedicti Regulam, ideoque omnes generatim Novitios deduxit ad annum probationem.

Lib. 6. Ind. 11. Ep. 67.

Cap. 16.

Cap. 22.

Septima quæstio est, Quando annua hæc probatio cæperit spectare ad professionis substantiam? Respondeo sub Innocentio tertio necdum spectasse. Lucet ex ejus apud Gregorium nonum, sub titulo de Regularibus Rescripto ad Archiepiscopum Pisanum. Annalem probationem adfirmat esse paternam legem, & Novitii & Monasterii gratia inductam, addit ipsi per utriusque consensum posse renuntiare, ideoque tunc valere factam ante professionem, & prosequitur: Quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem. Prohibendum est autem Abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem recipiant. Et si contra formam præscriptam quoslibet indiscretè receperint, animadversione sunt debita corrigendi. Cum in subsidium fragilitatis humane spirituum probationis sit regulariter institutum. Verum non cessant Abbates paternam legem dispensare. Grassabatur & alius abusus. Quidam Abbates multorum etiam annorum Novitios non cogebant ad professionem. Aliqui item multorum annorum Monachi nolebant Monachaliter vivere, imò & redire volebant ad sæculum garrientes se non professos, & quod habitus non faceret Monachum, sed sola Regularis professio.

fiō. Adversum hos & Abbates & Monachos proximus Innocentii Successor Honorius tertius scripsit ad Episcopum Venetensem: *Mandamus, quatenus, quoslibet tibi lege Diocesana subiectos, qui prædicto modo terram duabus viis ingredi non verentur, ut postquam per annum gestaverint habitum Monachalem, Regulam secundum formam Ordinis profiteantur & servant, Ecclesiastica censura compellat.* Statuit de solis Benedictinis spectantibus ad Venetam in Gallia Diocesim. Hinc Rescriptum ad Anglos extendit in sua apud Matthæum Parisiensem Londinensi Synodo Otho Sancti Nicolai in Tulliano carcere Diaconus Cardinalis, Gregorii noni Legatus, & adjunxit: *Hoc etiam ad Canonicos Regulares, & Moniales dumtaxat prorogandum.* Etiam in generali ibidem Abbatum Congregatione edidit hoc Decretum: *Qui ad probationem admissus fuerit, professionem in continenti faciat anno probationis elapso, vel exeat Monasterio, Alioquin Abbas vel Prior, qui aliquem sine professione susluerit ultra annum, per Præsidentes Capituli puniatur graviter, & ille Novitius nihilominus profiteri cogatur, & haberi debeat pro professo.* Fecit hæc ex mandato sui Pontificis, qui laudatum Rescriptum inseruit suo codici, adeoque voluit esse Canonem generalem.

Alium item ipse Canonem edidit, quo sanxit toto probationis anno Novitium posse liberè reverti ad sæculum, atque ita quibusdam visus est annum istum fecisse substantialem. Verum addidit: *Nisi evidenter appareat, quod tales absolute voluerint vitam mutare, & in Religione perpetuum Domino deservire. Cum quilibet renuntiare valeat, quod pro se noscitur introductum.* Et omnes hi Canones spectare videbantur ad solum Sancti Benedicti Ordinem, ideoque novelli tunc Fratres Prædicatores ac Minores pergebant sine probationis anno ad professionesmittere. Admittebant etiam inhabiles personas, atque ita suos Ecclesiæ utilissimos Ordines gravabant ac vitabant. Hinc ergo Innocentius quartus ad generalem Prædicatorum Magistrum emisit diploma, quo annalis probationis necessitatem urget ex laudatis jam Canonibus, ac ex Sancti Benedicti Regula, & concludit: *Vobis de Fratrum nostrorum consilio, in virtute obedientie, sub pœna excommunicationis, auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsam, qui est maximè in subsidium fragilitatis humane regulariter institutus, quemquam ad professionem vestri Ordinis, seu renuntiationem seculi faciendam recipere præsumatis.* Et infra: *Quod si contra huiusmodi prohibitionem quemcumque recipere præsumperitis, decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenus vestro Ordini esse alligatum, vosque à receptione quorumlibet ad professionem ejusdem Ordinis fore ipso facto suspensos.* Addit & alias pœnas. Emisit diploma primo sui Pontificatus anno apud Civitatem Castellanam. Ipsum verò publicaverunt Otho Portuensis Episcopus, & Godefridus ad Sanctum Adrianum Cardinalis Diaconus, & publicationis instrumentum subjecerunt: *Nos ad precum instantiam Fratrum Minorum præsens transcriptum ex*

litteris ipsi de verbo ad verbum sumptum sigillis nostris fecimus communiri. Quæ omnia refert Matthæus Parisiensis, & adjungit: *Hæc taliter imperata sunt generaliter, & iussa per dictos Ordines observari.* Et iterum: *Quia Fratres, præsertim Prædicatores, à tramite disciplinae Sancti Benedicti nimis exorbitasse deprehendebantur, Papalis severitatis moderamine corriguntur, & auctoritate litterarum talium in viam meliorem diriguntur.* Et revera Sancti Benedicti Ordo apud Latinam Ecclesiam est omnium nobilissimus, ipsiusque Regulam esse omnium Regularum Dominam semper censuit Apostolica Sedes. Hinc quartus Innocentius etiam Fratres Mendicantes noluit ab ipsa longius deviare.

Verum constitutio hæc à neutro Ordine fuit admittenda in observantiam. Hinc ipsam de verbo ad verbum innovavit Alexander quartus, cum hac tamen exceptione: *Nisi, major tamen quatuordecim annis existens, professus sit tacite vel expresse, aut evidenter constet illum vitam voluisse mutare.* Quod tamen non præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus iudiciis ostendatur. Ex Sancti Benedicti Ordine fuit quartus Alexander, ideoque noverat probationis annum à Regula non sanciri uti substantialem. Hinc à probata per Innocentium tertium & nonum Gregorium exceptione censuit non recedendum, & cum quarto Innocentio sanxit de solis Fratrum Prædicatoribus & Minoribus. Difertè hoc testatur ad titulum de Regularibus, cui & laudatam Alexandri Constitutionem imposuit, Bonifacius octavus: *Constitutionem Innocentianam, que prohibet converforum professionem recipi ante annum probationis elapsam, pie memorie Alexander Papa quartus ad Fratrum Prædicatorum & Minorum Ordines dumtaxat declaravit extendi.* Ipse illam extendit ad omnes Mendicantes Ordines propter rationis similitudinem, ac pergit: *In aliis autem Religionibus professio expresse vel tacite fieri potest licite infra annum. Sed expresse emissæ etiam seculari habitu non mutato, illi Religionis præcisè obligat, quam proficiens est professus. Tacite verò facta infra probationis annum per susceptionem habitus, qui proficientibus tantum datur, non illi specialiter, cujus habitus est susceptus, sed generaliter Religionis alicui recipientem obligat, si ætatis apte sit, si sciens, & voluntarius, & tria perseveret.* Et hinc patet ratio, cur quartus Innocentius & quartus Alexander dicant de admittendo ante completum probationis annum ad professionem Prædicatoribus atque Minoribus: *Decernimus nullatenus vestro esse Ordini alligatum.* Quod nempe omnino valeret professio, attamen non huic specialiter, sed dumtaxat generaliter alicui Ordini professum alligaret. Hinc addidit Innocentius: *Prohibemus ne constitutum in hac probatione Novitium præsumatis aliquatenus impedire, quo minus infra ejusdem probationis annum ad aliam Religionem quam maluerit transeat, sicut de sua processit libera voluntate, non obstante Statuto contrario; si quod à vobis est editum, quod irritum decernimus & inane, vel aliquibus litteris à Sede Apostolica impetratis, seu etiam impetrandis, que de præmissis expressam non fecerint mentionem.* Eos non

ad

ad sæculum transire permittit, sed dumtaxat transire ad alium Ordinem: Quod nempe ante completum probationis annum facta professio ab isto Ordine excluderet, & inhabilem redderet ad ipsum, ac ad eligendum alium interim obligaret. Et ad hunc præsertim articulum quartus Alexander addit superius laudatam exceptionem: *Nisi tacite vel expresse infra probationis annum professus sit major quatuordecim annis.* Hoc generali vinculo neminem ligari voluit, nisi professum post expletos quatuordecim ætatis annos. Octavus Bonifacius exceptionem censuit esse nimis largam: Ante lapsam probationis annum factas professiones, ut certo obligarent Ordini, voluit esse expresse. Etiam tacitas, ideoque generatim solummodo obligantes, adstrinxit ad certas condiciones. Hæc ejus de expressa professione verba, *Etiam seculari habitu non mutato, respiciunt famosum sub titulo de Monachorum statu Rescriptum, quo nescio quem Presbyterum non mutato habitu apud Regulares Clericos professum obligari declaravit Innocentius tertius.*

Octava quæstio est, An Bonifacius octavus Fratrum Mendicantium ante elapsam probationis annum factas professiones fecerit irritas & nullas? Respondeo non fecisse. Lucet ex ejus verbis: *In aliis Religionibus professio expresse vel tacite fieri potest licite infra annum.* Ad quæ Glossator: *In Mendicantibus etiam fieri potest, sed non licite.* Multa enim fieri prohibentur, quæ tamen

facta tenent. Duo circa Mendicantes Ordines fecit Bonifacius: Innocentii quarti & quarti Alexandri de Fratrum Prædicatoribus ac Minoribus Constitutiones innovavit. Deinde ipsas extendit ad alios etiam Mendicantes. At vero neutra constitutio factas ante anni lapsum professiones penitus cassavit. Quare omnia, quæ sue constitutioni Bonifacius de tacita ac expressa professione addidit, etiam habuerunt locum in Fratrum Mendicantium. Et hinc Fratrum Minoribus, ut ante completum annum possent ex Dilectorum consensu professionesmittere, facultatem & privilegium dedit Leo decimus. Quod nempe illicitè dumtaxat essent istiusmodi professiones, non invalidæ. Ad evitandum temeritatis ac indiscretionis periculum adesse voluit assensum Patrum Discretorum. Et isto jure viximus usque ad Tridentinam Synodum. Hæc prima plenum probationis annum fecit omni Regulari Ordini, & omni professioni esse substantialem. Et Ecclesiam à multis contentioibus & scandalis liberavit. Pius postea quintus Sancti Dominici Sanctimonialibus fecit privilegium, ut in mortis articulo ante expletum annum possint validè profiteri: dummodò tamen sint legitime ætatis. Quæ gratia ad ejusdem Ordinis Fratres, longèque magis ad alios Ordines non potest extendi. In sacro-sancta Synodus Decretum suum extendat etiam ad militares Ordines, est quæstio. Communior opinio adfirmat non extendere.

Cap. 5.

Cap. 13.

Cap. 2.

Cap. 11.

Ep. 81. c. 1.

DECRETUM III.

Aliud Sancti Leonis noni Decretum adducit laudata item Historica compilatio: *Leo constituit, ut Clerici non nisi quatuor temporum jejuniis ab Episcopis jejuniis ordinentur.* Apud Gregorium nonum sub titulo de Ordinationum temporibus existat hoc Rescriptum Cœlestini tertii ad Archiepiscopum Hydruntinum: *Quia in partibus Calabriae Latini à Græcis & Græci à Latinis secundum alterius institutionis observantiam ordinantur, volumus de cætero commixtionem non fieri, & consuetudines rituum, & consuetudines Ordinum observari.* Videtur legendum: *Sed volumus consuetudines Ordinum observari.* Utique à Græcis Græcas, Latinas à Latinis. Et de Clerico Græco, qui Latino Episcopo subiectus de hujus licentia ordinatur à Græco Episcopo, ad suum Constantinopoli Cardinalem Legatum rescriptit Innocentius tertius: *Si secundum morem Græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus sit Episcopus Latinus, qui Clericos suos à Græco facit Antistite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab Ecclesia toleratur, impediri ordinatus non debet ab executione Ordinum taliter susceptorum.* Ubi ad verba, *Si secundum morem Græcorum fuerit ordinatus, rectè scribit Glossator: Extra quatuor tempora, sicut est in antiqua compilatione.* Et sic bene facit ad titulum. Et prioris Capituli Glossa habet: *Clerici Latini in Calabria partibus ordina-*

bantur à Græcis Episcopis secundum institutionem Græcorum, extra quatuor tempora Ordines conferendo. Revera enim motem illum aut Canonem, qui sacros Ordines in solis quatuor temporum Sabbathis dari permittit, Græci numquam habuerunt.

Lucet ex Sancti Leonis Magni ad Dioscorum Alexandria Patriarcham Epistola: *Quod à Patribus nostris propensiore cura nupimus esse servatum, à vobis quoque volumus custodiri, ut non passim diebus omnibus Sacerdotalis, vel Levitica ordinatio celebretur, sed post diem Sabbathi ejus noctis, quæ in prima Sabbathi lucefcit, exordia deligantur.* Hoc est, sub lege Divini officii substituantur. In quibus his qui consecrandi sunt jejuniis, & à jejuniis Sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantia erit, si manè ipso Dominico die continuato Sabbathi jejuniis celebratur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem Resurrectionis, sicut etiam in Pascha Domini declaratur, pertinere non dubium est. Nam præter auctoritatem consuetudinis, quam ex Apostolica novimus venire doctrina, etiam Sacra Scriptura manifestat, quod cum Apostoli Paulum & Barnabam ex præcepto Spiritus Sancti ad Evangelium Gentibus mitterent prædicandum, jejuniis & orantes imposuerunt eis manus, ut intelligamus, quanta & dantium & accipientium devotione curatum

dum sit, ne tantæ benedictionis Sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo piè & laudabiliter Apostolicis morem gesseris institutis, si banc ordinandorum Sacerdotum formam per Ecclesias, quibus Dominus præesse te voluit, etiam ipse servaveris. Ut hi, qui consecrandi sunt, numquam benedictiones, nisi in die Resurrectionis Dominicæ tribuantur, cui à Vespera Sabbathi initium constat adscribi, & quæ tantis Divinarum dispensationum Mysteriis est consecrata; ut quidquid est à Domino insignis constitutum, in hujus diei dignitate sit gestum. Peracta in die Dominico Mysteria enumerat, & concludit: Cælesti quædam Regula insinuat & traditum noverimus, in die illo celebranda nobis esse Mysteria Sacerdotum benedictionum, in quo collata sunt omnia dona gratiarum. Dioscorum non arguit, quod extra quatuor temporum Sabbatha, sed quod extra quodvis Sabbatum daret Sacros Ordines. Ipsos in quovis Sabbato dari lucidè permittit. Ex eadem Regula adversus Anatolium Patriarcham Constantinopolitanum, qui Archidiaconum suum Aetium feria sexta consecraverat in Presbyterum, scripsit ad Imperatorem Martianum: *Anatolius adeo nimia commotione turbatus fuit, ut consecrationem sexta Sabbathi, traditionis Apostolicæ aut nescius aut oblitus, inferret. Quasi non ad Episcopum magis quam ad Presbyterum ordinationis illius vitium pertineret. Alexandrinæ Ecclesiæ Archidiaconus, & per Dioscori factionem in Ephesino latrocinio in Constantinopolitanam Cathedram promotus fuerat Anatolius, ideoque quod Alexandria fieri viderat à suis Patriarchis, Constantinopoli Episcopus etiam faciebat. Haud dubiè æmulabatur Dioscorum, atque ita lucet hunc Magno Leoni non obedivisse. Etiam ad Anastasium Thefalonicensem Episcopum suum in Illyrico Vicarium scripsit idem Pontifex: Cognovimus sane, quod non potuimus silentio præterire, à quibusdam Fratribus solos Episcopos tantum diebus Dominicis ordinari, Presbyteros verò & Diaconos, circa quos par consecratio fieri debet, passim quolibet die dignitatem Sacerdotalis officii accipere. Quæ contra Canones & traditionem Patrum usurpatio corrigenda committit, cum mos quibus est traditus circa omnes sacros Ordines debeat omnimodis custodiri. Etiam istos Episcopos arguit, non quod extra quatuor tempora, sed quod extra quævis Sabbatha Presbyteratum ac Diaconatum impartirentur. Exstat Epistola in Romana, publicata per Dominum Lucam Holstenium, Synodo Bonifici secundi.*

Ep. 24.

Verum his obviare videtur privilegium, quod Thomæ Patriarchæ Constantinopolitano dedit Innocentius tertius: *Tuis precibus annuentes Fraternitati tuæ personaliter indulgemus, ut in diebus Dominicis, & præcipuis solemnitatibus, cum necesse fuerit, personas idoneas in Subdiaconos valeas promovere.* Exstat Epistola in laudati Pontificis Vita, publicata per Dominum Franciscum Bos-

Fol. 103.

quium. Magnam Canonice institutorum Clericorum inopiam patiebatur tunc Constantinopolitana Ecclesia. Et tamen non Presbyteros aut Diaconos, sed solos Subdiaconos in quavis Dominica die aut præcipua solemnitate consecrari permi-

fit doctissimus Pontifex. Et quidem per solum Patriarcham, qui proinde id non poterat per Vicarium. Quia nempe Canon, qui Sacros Ordines solis quatuor temporum Sabbathis celebrari permittit, istic omnino obligabat. Respondeo Thomam illum fuisse virum Latinum, capta per Flandros & Venetos Constantinopolis primum Patriarcham. Gloriosi isti milites ante obsidionem inter se fuerant stipulati, ut Flandri Imperatorem, Veneti haberent Patriarcham, atque ita omnem Orientalem Ecclesiam deducerent ad Apostolicæ Sedis obedientiam, ac ritus Latinos. Absque his ritibus existimantur à Photio Patriarcha inchoatum, & à Michaelæ Cerulario restauratum schisma numquam fore eradicandum. Laudatus ergo Thomas Latinos ritus induxit in Constantinopolitanam Ecclesiam, atque ita ab Innocentio tertio postulat istam gratiam, & impetravit. Latinos ritus cepit à rasura barbæ, de qua Nicetas Choniates; *Thomas patrio vestitu indutus erat, qui corpus ita constringebat, ut acubus illi assutus videretur, manibus dumtaxat & pectore aperto, malis ita rasis, ut quemadmodum in impubi puero nullum pili vestigium cerneretur.* Indignatur, quod non Græca, sed Latina Episcopi tonsura & veste uteretur. Et quidem ad Latinum ritum, nec à Patriarcha, nec ab Imperatore, nec à Martino Cardinali Legato, traduci voluit Constantinopolitanus populus. Hinc Pelagius Cardinale Albanensem Episcopum eo legavit Pontifex cum amplissima potestate & Papalibus ornamentis, scribitque de isto Georgius Acropolitanus: *Pelagius omnes, ut veteri Romæ cella subjicerent, compellebat: Hinc Monachi in carcerem impingi, Sacerdotes in vincula, & templa omnia claudi. Nec præter hæc duo tertium stavit. Etenim vel Papam primum omnium Pontificem faterentur, illiusque inter Sacrorum solemniam memoriam facerent, vel qui id abnissent, morte pendere pœnam. Verum & Clerus & populus apud Imperatorem Henricum, qui fratri suo Balduino successerat, intercesserunt in hæc verba: Nos alio genere orti, aliumque habentes Pontificem, nosmet ipsos Imperio tuo & potestati subjectimus, ita ut corpora, non & animam & spiritum dominaveris, namque in tui defensionem, dum bellum geritur, arma capere necesse est. At nostris ritibus & ceremoniis cedere, fieri omnino nequit. Aut itaque nos ab urgenti periculo libera, aut tanquam liberis ad indigenas aditionem dato. Quin & multi, præsertim Monachi & Clerici, ad Theodorum Laescarum Imperatorem, & ad Patriarcham Antonium Anctorianum, residentes apud Nicæam Bithyniæ transfugerunt. Cardinalis Pelagius petebat duo à Constantinopolitanis. Primò, ut Romani Pontificis Primatum agnoscerent. Secundò, ut in Divinis Officiis & Ecclesiasticis moribus admitterent ritum Latinum. Et à primo, quoniam Evangelicæ legis substantiam tangit, postulato nunquam crediderim Imperatorem Henricum recessisse. Alterum postulat erat Adiaphorum, ideoque de illo solo Principes fecit: quod addit memoratus Georgius: *Henricus, cum tot populis, optimisque viris privari nollet,**

Cap. 17.

nollet, etiam invito Legato ac veniente templa resecravit, vinculis & custodiis circumcinctos Monachos ac Sacerdotes exemit, & tempestatem, qua tunc furebat Byzantium, sedavit. Et exinde Græci omnes Latinis ritibus ceperunt impotentius adversari. Tunc enim scriptus videtur ille Schismaticus plurimarum in nos calumniarum indiculus, qui postea in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu repertus habet & hunc articulum: *Promotiones Episcoporum & Clericorum non per omne tempus perficiunt Latini Antistites, sed tantum in anno quater, & per observabilem diem. Nam cum anni quatuor tempora sint, scilicet, Ver, Æstas, Autumnus, Hyems, horum temporum initia, primordia mensis Martii scilicet, Junii, Septembris, atque Decembris observant. In primis Hebdomadibus Clericos, Diaconos, Presbyteros, Episcopos promovent: Male sentientes & barbaricè, adventum Spiritus Sancti non secundum virtutem Promoventis & Promoti arbitantes descendere, sed diebus quibusdam putant hunc venire, ut insipientes. Latinum Canonem, qui Sacrorum Ordinum donationem quatuor anni temporibus adstringit, Græci tunc sunt adeo hostiliter averfati.*

Et sunt calumniati mendaciter. Nec enim supremum Episcopatus, aut minores infimos, sed solos Sacrorum Ordinum medios gradus Canon adstringit ad quatuor tempora. Isto item tempore etiam Orthodoxi Græcorum Clerici passim noluere ordinari à suis Latinis Episcopis, & de ipsis ad suum Constantinopoli Legatum scripsit Innocentius tertius: *Si secundum morem Græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus sit Episcopus Latinus, qui Clericos suos à Græco facit Antistite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab Ecclesia toleratur impediri ordinatus non debet ab executione Ordinum taliter susceptorum.* Morem istum tolerari compulsi jam memoratum factum Henrici Imperatoris. Adeo tunc iste mos invaluit, ut pleræque tunc à Latinis occupatæ Græcorum Civitates passim haberint duos Episcopos, Latinum & Græcum.

L. 2. c. 2.

Laudatus de quaternis Sacrarum Ordinationum temporibus Canon etiam apud Latinos non est antiquissimus. Rectè scribit Amalarius Fortunatus: *Ordinatio in quatuor temporibus à primis Episcopis celebrata non fuit.* Etenim usque ad Sancti Sylvestri tempora nullum est ipsius vestigium, nulla memoria. Hinc Quintum Nolanæ Ecclesiæ Presbyterum fuisse quinque ante Sanctum Felicem Collegam diebus consecratum scribit in Felicia vita Venerabilis Beda. Nec item est memoria dudum post Sylvestrum. Etenim est memoria dudum post Sylvestrum. Etenim est memoria dudum post Sylvestrum.

C. 6.

Itaque Diaconatum ac Presbyteratum non potest in quatuor temporibus Sabbathis accepisse. Et à Barchinonensi populo raptus Sanctus Paulinus à Lampio Episcopo statim fuit ex Laico Presbyter consecratus. Ità scribit ipse in litteris ad Severum. Eodem modo fuisse ab Hipponensi populo raptum &

Epist. 6.

à Valerio Episcopo consecratum Sanctum Augustinum testatur Sanctus Possidius. Eandem violentiam à Pappo Episcopo Sanctus Epiphanius, ab Epiphano frater Sancti Hieronymi Paulinianus, alii ab aliis & apud Latinos & apud Græcos fuerunt frequenter passi. Quod nempe Sacri Ordines nullis tunc essent affixi Sabbathis. Quod ipsum lucidè patet ex superius laudata Magni Leonis ad Dioscorum Epistola. A Dioscoro servandum jubet Apostolicum Canonem, & Romanæ Ecclesiæ morem, ideoque profequitur: *Studiosè Dilectionem tuam & familiariter admone-* Cap. 2.
mus, ut quod nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit, tua quoque cura non negligat, ut per omnia nobis & fide & actibus congruamus. Propter quod remeanti filio nostro Possidion Presbytero, hanc ad Fraternalitatem tuam dedimus Epistolam perseverandam, qui nostris processibus atque ordinationibus frequenter interfuit, & toties ad nos missus, quid in omnibus Apostolicæ Sedis auctoritate teneremus, agnovit. Clarè proficitur omni Ecclesiæ tunc fuisse unicum Canonem & morem.

Porrò hic Canon aliud non mandabat, quam ut non passim diebus omnibus Sacerdotalis vel Levitica ordinatio celebretur, sed post diem Sabbathi ejus noctis, quæ in prima Sabbathi lucefcit, exordia deligantur, in quibus his qui consecrandi sunt jejunis, & à jejunantibus sacra benedictio consecratur. Quod ejusdem observantia erit, si manè ipso Dominico die, continuato Sabbathi jejunio celebratur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem Resurrectionis Dominicæ, sicut etiam in Pascha Domini declaratur, pertinere non dubium est. Sanctus Leo adfirmat hunc esse Canonem Apostolicum. Etenim Apostoli à glorificato per Resurrectionem Domino audiverunt: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis.* In die Dominico sunt ita consecrati Sacerdotes. Etiam in die Dominica acceperunt Spiritus Sancti plenitudinem. Eadem item die Paulum & Barnabam, & septem Diaconos, & quosvis alios consecraverunt, & cunctis suis Successoribus fixerunt consecrandi legem. Et jejuni consecraverit jejunos. Hinc ergo Hierarchicos, quos solos laudant Canonice Apostolorum litteræ, Ordines Dominica dumtaxat die semper dedit & jejunis & per jejunos omnis Ecclesia. Et quia Sabbathi jejunium usque ad Dominicæ diei lucem protrahere est quibusdam difficile, laudatos Ordines celebrari permittit post Sabbathini Solis occasum. Tunc enim Dominica dies incipit juxta legale, quam semper etiam custodivit Ecclesia, Synagoga Regulam: *A Vespera in Vesperam celebrabitis Sabbatha vestra.* Antiquum Romanæ Ecclesiæ morem edicit in Sancti Ivonis Decreto Pelagius secundus Pontifex, de Latino Diacono, in Marcellianensis Ecclesiæ Episcopum electo, scribens ad Tullianum Episcopum Grumentinum. *Si potest, ante diem sanctum festinet occurrere, ut Part. 6. vel Sabbato ipso noctis magna post Baptisimum valeat ordinari. Et antiquus Ordo Romanus: Episcopi omni tempore benedicantur. Nunc verò mos est, ut nocturno tempore benedicantur. Ad secundam nocturni*

C. 112.

cturni Officii intercisionem, seu ad sextam lectionem. Episcopum Sabbatho consecrari scribit etiam Amalarius Fortunatus, & adjungit: *Episcopi consecratio transit in Dominicam diem.* Et in libro de Ecclesiasticis observationibus Micrologus: *Quatuor Dominice, quae quatuor temporum jejunia proximè subsequuntur, in libro Sacramentorum vacantes pretulantur, eo quod propriis careant Officiis.* Sic olim adfirmat fuisse, & profequitur: *Hæ autem Dominicæ antiquitus ab officio vacabant, quia sebratio ordinationum juxta Decreta Patrum tam serò fiebat in Sabbatho, ut potius Dominicæ quàm Sabbatho adscriberetur.* Probat ex laudata Sancti Leonis ad Dioscorum Epistola, & adjungit: *Unde & Romanus Ordo in Quadragesima in Sabbatho Ordinationum orationem super populum interdicit, ad quam antiqui non solum capita, sed & genua steterant, quod Nicæni Canones in Dominica fieri penitus vetant.* Et in animæ Gemma scribit de prima post Pentecosten Dominica Honorius Augustodunensis: *Dominica, quæ sequitur, idè ab Officio vacat, quia olim Romani Ordinationes in Dominica faciebant, sed in Vespera Sabbathi incipiebant. Et idè in Quadragesima oratio super populum non dicebatur, ad quam non capita, sed genua steterant, quod in Dominica minimè licebat. Sacerdotes namque jure in Dominica ordinantur, per quos Dominica Sacramenta consecrantur.* Adfirmat olim sic fuisse factitatum. Ast verò de sui temporis more scribit: *Papa Vicarius Christi, omnesque Episcopi Apostolorum Vicarii, in Dominica die debent ordinari.* Adjungit causas, ac pergit: *Ministri Ecclesiæ vel Altaris in Sabbatho ordinantur, quod requies dicitur, quia ipsi ab omni opere servili requiescere, & in Dei servitio vacare præcipitur.* Quod ipsum eidem verbis scribit Hugo de Sancto Victore. Et in Theologica de Sacramentis eruditione: *Presbyteri & Diaconi Sabbatho consecrandi Episcopo presentantur, benedictiones verò Pontificum diebus tantum Dominicis celebrandas esse sacri Canonis sanxerunt.* Presbyteros ac Diaconos ordinandos adfirmat die Sabbathi circa Vesperam celebrato jejunio. Quod ipsum scribit Abbas Rupertus. Prima igitur Majorum nostrorum pietas Episcoporum, Presbyterorum, ac Diaconorum ordinationes ea parte noctis, quæ lucebat in primam Sabbathi, seu post noctis medium inchoabat, & usque ad lucem durabat istud officium, ideoque in fine Missæ non dicebatur Quadragesimalis aut alterius jejunii super populum Collecta, & ista Dominica vacabat à Missa. Posteriora sæcula ad noctis exordium inchoarunt istud officium, & tunc solos cum aliis Clericis Diaconos ac Presbyteros consecrarunt, Episcoporum consecrationem distulerunt in tertiam Dominicæ diei horam: quod tunc Apostoli accepissent Spiritum Sanctum. In minoribus olim ad horam nominam, in Quadragesimalibus autem ac aliis majoribus jejunii Missa inchoabatur post horam diei duodecimam, seu post occasum Solis: & hæc horam mediorum sæculorum pietas sanxit etiam in factis Clericorum ordinationibus servandam. Et tunc quatuor istæ Dominicæ desierunt vacare. Et in antiquæ vacationis memo-

L. 2. c. 2. Cap. 29.

L. 3. c. 156.

L. 2. c. 198. 190.

L. 2. c. 4. 4.

Lib. 2. Part. 2. c. 20.

L. 3. c. 8. 9.

riam Dominica prima Quadragesimæ, & Dominica quarta Adventus etiamnum hodie idem cum præcedenti Sabbatho habent Evangelium. Vespertinæ jejuniorum Missæ apud nos desierunt à paucis sæculis. Et tunc Clericorum etiam ordinationes cœperunt celebrari ante prandium. Et in paternæ disciplinæ memoriam Quadragesimales Vesperæ ante prandium adhuc hodie cantantur.

Quæri possit, Quo sæculo Episcopi ad tertiam Dominicæ diei horam, Clerici autem ad Sabbathi Vesperam cœperint consecrari? Respondeo præcisum istius temporis cardinem à nobis ignorari. Romanus Ordo, quem octavo sæculo scriptum adfirmant eruditi viri, laudat & servari jubet primævam adhuc pietatem. Eodem sæculo in Papatum intrusus fuit Constantinus Laicus, & ejus consecratio fuit variis sædata excessibus. De ejus tamen Diaconali consecratione scribit Marianus Scotus: *Illuscente die Diaconus factus est.* Ast verò Beatus Aicuinus Flaccus, aut quicumque alius istius de divinis Officiis libri Auctor floruit nono sæculo, & scribit: *Episcopus in Dominica ordinatur, reliqui Ministri in Sabbatho.* Et iterum: *Episcopi consecratio, qui est Vicarius Apostolorum, imò & Christi, fit in Dominica, quia eodem die per donum Spiritus Sancti Dominus dignatus est illustrare corda Apostolorum.* Et de Missa, in qua Clerici consecrantur, adjungit: *Oratio post Communionem non habetur, quia istud Officium frequenter circa noctem Dominicam solet fieri, in qua minimè genuflektitur.* Sacra itaque Ordinationis hora medio inter Romanum Ordinem & hunc Scriptorem tempore fuit mutata. Quasdam tamen antiqui moris reliquias sub undecimi sæculi exordium viguisse adhuc in Gallia, docet Lemovicensis sub Benedicti noni Pontificatu celebrata Synodus. Decernit ut si tanta multitudo fuit ordinandorum, quam Sabbatho non possit Episcopus consecrare, in crastina Dominica usque ad horam sextam à mane qui superfuerint debeant ordinari, aliàs autem nullo modo, nisi causa grandis necessitatis de Diaconatu tantum & Presbyteratu oportet ordinationes agi. Et hoc in nulla festivitate, nisi Dominica die, quam tamen jejunium generale in Sabbatho præcesserit. Proximæ tunc post quatuor tempora Dominicæ non erant vacantes, sed propriam habebant Missam, ideoque etiam in hac, dummodò tamen continuatò jejunio ante horam sextam, id est, ante meridiem fieret, laudata Synodus permittit Presbyteros ac Diaconos ex memorata causa consecrari. Antiquam disciplinam censuit à se servari. Eandem aut restitueret, aut saltem stabilire conatus est in Claramontana Synodo Urbanus secundus: *Non fiant Ordines, nisi in quatuor certis temporibus, & Sabbatho medianæ Quadragesimæ. Et tunc jejunium protrahatur usque ad Vesperam, & si fieri potest, usque in crastinum, ut magis appareat in die Dominicæ Ordines fieri.* Voces, *Si fieri potest,* insinuant à quibusdam tunc adhuc Ecclesiis fuisse jejunatum usque ad Dominicæ diei lucem, ideoque & sacras Ordinationes circa ejus exordium fuisse primum expletas. Laudatas Canonis voces

An. 797.

Cap. 37.

Cap. 29.

Act. 2.

Cap. 24.

es sic exponit in suo compendio Guilielmus Malmesberiensis: *Ordines vel in Vespere Sabbathi, vel perseverante jejunio in Dominica celebrentur.* Eisdem verbis Canonem exponit Matthæus Parisiensis. Attamen paucissimæ tunc fuerunt istiusmodi Ecclesiæ. Etenim Micrologus, Honorius Augustodunensis, alique istius sæculi Scriptores nullam istius antiquæ disciplinæ mentionem faciunt. Generatim asserunt Episcopos die Dominica mane, Clericos Sabbatho ad Vesperam consecrari.

Et plurima ab istius sæculi Scripturibus habemus conformia exempla. Etenim Geberardum Constantiensem Electum fuisse Sabbatho in Presbyterum, & subsequenti Dominica consecratum in Episcopum testatur Bertholdus Presbyter ejusdem Ecclesiæ. Et de Adolpho Coloniensium Electo scribit Godefridus Sancti Pantaleonis Monachus: *Sabbatho, Sicut, in Presbyterum, & sequenti die, Judica, in Archiepiscopum esse consecratus.* Et de Theodorico ejusdem Ecclesiæ Electo: *Theodorico Sabbatho post Pentecosten à Theodorico Trajectensi Episcopo in Presbyterum, & Dominica sequenti, id est, in octava Pentecostes, à Gardo Leodiensi Episcopo in Archiepiscopum consecratur.* Et de Simone Vigornensis Ecclesiæ Electo habet Radulphus de Diceto: *Sabbatho hebdomadæ Pentecostes Presbyter ordinatur, & in crastino consecratur.* Quod ipsum scribit de Sancto Thoma Archiepiscopo Cantuariensi. Episcopatus enim est Presbyteratus complementum, & cum ipso coalescit in unum plenum Sacerdotium, atque ita uno & eodem die semper potuerunt conferri. Nam & Latinum Diaconum, Marcellianensis Ecclesiæ Electum, Pelagius secundus Pontifex in eadem Paschali nocte & Presbyterum & Episcopum consecravit. Et hinc errandi occasione arripuit Bononiensis ille Episcopus, qui Imolenis Ecclesiæ Electum præcedenti Sabbatho in Diaconum, & sequenti Dominica continuatò jejunio in Presbyterum ordinavit. Quod in Presbyteratu ac Episcopatu videbat in dies fieri, existimavit etiam in Diaconatu ac Presbyteratu fieri posse. Item Sabbathi Vesperam & subsequentiis Dominicæ lucem censuit diversos dies. Ast esse unum atque eundem diem demonstravit in litteris ad Mutinensem Episcopum, exstantibus in antiqua Decretalium collectione ad titulum de Ordinationum temporibus Innocentius tertius, & tam ordinantem quàm ordinatum graviter castigavit. Ex hoc interim vespertinas quatuor temporum Missas, & in ipsis consuetas Clericorum ordinationes sub laudato Innocentio adhuc plenè viguisse.

Cap. 39.

Quod non in folis præter Pascha quatuor, sed omnino in omnibus Sabbathis, seu potius Dominicis diebus Episcopos olim consecraverit Latina Ecclesia, insigniter in tertia Carthaginensi Synodo profitetur Aurelius Carthaginensis Archiepiscopus: *In hac Ecclesia, ad quam dignata est vestra Sanctitas convenire, crebrò ac penè per diem Dominicam ordinandos habemus Episcopos.* Vastissima enim erat Africana Diocesis, & omnes ejus Episcopos, licet non deberet, Carthaginensis Primas tamen poterat consecrare. Et

Christ. Lupi. Oper. Tom. IV.

inter vitia, quæ in Tuenti ac Urbi Episcopali consecratione patrarat Proculus Maffiliensis Episcopus, in litteris ad Africæ, Galliæ, atque Hispaniæ Episcopos Zozimus Pontifex adduxit & hoc: *Nec saltem diei custodita solemnitas.* Et adversum Hilarii Arelatenis Archiepiscopi varias in consecrandis alienarum Provinciarum Episcopis præsumptiones scripsit ad Viennensis Provinciæ Antistes magnus Leo: *Non passim, sed die legitimo ordinatio celebretur. Nec sibi constare status sui noverit firmitatem, qui non in die Sabbathi Vespere, quod læscit in primam Sabbathi, vel ipso Dominico die fuerit ordinatus. Solum enim Majores nostri Resurrectionis Dominicæ diem hoc honore dignum judicaverunt, ut sacerdotes qui sumuntur, hoc die potissimum tributantur.* Lucidè permittit ac mandat ipsos in quavis Dominica consecrari. Et hoc jure etiamnum vivimus. Et in omni & in sola Dominica semper consecravimus & etiamnum consecramus Episcopos, Horum consecrationem nec ad Sabbathum retraximus umquam, nec ad ullas singulares Dominicas restrinximus. Nempe Apostolicum Canonem Ecclesia censuit non alterandum. Hodiernum tamen Pontificale habet: *Episcopalis consecrationis dies debet esse Dominica, vel natalitium Apostolorum, vel etiam festiva, si summus Pontifex hoc specialiter indulserit.* Quod nempe Episcopi sunt Apostolorum Successores. Quæ extensio quando cœperit, ignoro.

Porrò de Canone, qui Sacrorum nostrorum Clericorum ordinationes ad sola Paschalis festivitatis & quatuor temporum Sabbathi restrinxit, scribit auctor Micrologus: *Sanctus Leo Papa istud Evangelium, ASSUMPSIT JESUS, de jejunio vernali exposuit, quasi Dominicæ diei satisfaciens, infra quam ipse semper ordinationes fieri constituit.* Laudatum Canonem videtur adscribere Sancto Leoni. At ipsum labi evincit laudata hujus magni Pontificis Epistola ad Dioscorum Patriarcham Alexandrinum. Hæc enim lucidè permittit non dumtaxat omnium Sacerdotum, sed & Levitarum consecrationes fieri post quodvis Sabbathum seu in quavis Dominica. Quocirca rectè scribit Amalarius Fortunatus: *Primi Apostolici semper in Decembri mense, in quo Nativitas Domini Nostri JESU-Christi celebratur, consecrationes ministrabant usque ad Simplicium, qui fuit à Petro quadragesimus nonus. Ipse primus sacravit in Febuario. Ni fallor, nullam aliam ob causam, nisi intimando conjungendos propinquius Christi corpori, qui per sacrum Ministerium provebantur.* Et in libris de Clericorum institutione Rabanus Maurus: *Sacras ordinationes quatuor temporum diebus oportere fieri, Decreta Gelasii Papæ testantur.* Et ipse auctor Micrologus: *Gelasius Papa constituit, ut ordinationes Presbyterorum & Diaconorum non nisi certis temporibus fiant.* Utrique in famosis quatuor temporibus. Amalario consonat antiquus Ordo Romanus: *In quatuor mensum temporibus, qualescumque die Dominus Apostolicus voluerit, ad Sacros Ordines Parochianos Clericos per omnes Ecclesias, si necessitas fuerit, benedicite.* Et adjungit de jejunio Decembris. Et tunc Sacra

Epist. 2.

L. 2. c. 1.

L. 2. c. 24.

Cap. 24.

Cap. 33.

Epist. 9.

Ordines in Ecclesia Romana de eis qui vocantur Cardinaliales, traditi consueverunt. Nempe circa hos primates Clericos primævum servari morem constantiter voluit Apostolica Sedes. Sancti Gelasii Decretum exstat in ejus litteris ad Lucaniam ac Sicilliam: Episcopos: Ordinationes Presbyterorum ac Diaconorum, nisi certis temporibus ac diebus, exercere non debent Episcopi, id est, quarti mensis jejuniis, septimi, & decimi, sed etiam Quadragesimalis inii, ac mediana Quadragesimæ die, Sabbati jejuniis circa Vesperam novem celebrandas. Et de Juliano Brandensii Episcopo scripsit ad ejus Clerum & populum: Sacris Ordinibus applicandos hac observatione promoveat, ut jejuniis quarti, septimi, ac decimi mensis, vespere Sabbati Presbyteros atque Diaconos ordinandos esse cognoscat. Epistolam nuper publicavit Lucas Holstenius. Ex eadem regula de Latino Diacono, in Marcellianensis Ecclesiam Episcopum electo, ad Tullianum Grumentinum Episcopum scripsit Pelagius secundus: Ante diem sanctum festinet occurrere, ut vel Sabbato ipso noctis magne post Baptismum valeat ordinari. Alioquin necesse est usque ad quartum mensis jejuniis sustinere. Quod nempe Latinus non tantum in Episcopum, sed etiam in Presbyterum esset consecrandus.

Et quidem an Romani olim Pontifices in solo Decembris mense Episcopos & majores Clericos consecraverint, non est manifestum. Amalarius Fortunatus loquitur ex libro Pontificali, qui de antiquis Pontificibus passim habet: Fecit Ordinationes mense Decembris. Et istum morem vult esse traditionem Apostolicam. Et certe laudatus liber scribit de Sancto Petro Apostolo: Hic fecit ordinationes per mensem Decembris. Et istam phrasim continuat usque ad Hilarem Pontificem: Hic fecit ordinationem unam per mensem Decembris. At verò de proximo ejus Successore Simplicio habet: Hic fecit ordinationes per mensem Decembrem & Februarium. Successor Felix tertius denuò ordinavit in solo Decembri. Successor autem Gelasius fecit ordinationes duas per mensem Decembris & Februarii. Omnes hujus Successores in solo item Decembri, aut in Decembri & Febuario ordinasse scribuntur, usque ad Felicem quartum, de quo laudatus liber: Hic fecit ordinationes duas, per mensem Februarii & Martii. Quod nempe Quadragesimæ exordium ac verni jejunii tempus semel in Febuario, semel in Martio occurrisset. Exinde Successores leguntur per omnia quatuor tempora ordinasse. Hicce obstant Zozyms Pontifex, Aurelius Carthaginensis Episcopus, quarta Carthaginensis Synodus, ac præsertim Magnus Leo, quorum irrefragabilis auctoritas lucidè adfirmat & Sacerdotum & Levitarum ordinationes omni Dominica die fuisse ab Apostolico Canone permissas. Et ita consueisse etiam in Romana Ecclesia, per laudatas ad Dioscorum litteras palam asseverat Magnus Leo, Et usque ad Sylvestrum Papam liber Pontificalis non est plenè auctoritatis. Quidquid sit, aut Simplicius, aut Gelasius, aut quis istius temporis Pontifex sacros Ordines quatuor temporibus alligavit. Variè ad id permovet ratio. Elegantem adducit lau-

Lib. 2. cap. 1.

datus Amalarius. Et comprobat Beruo Abbas. Cap. 7. Augiensis.

Laudata Gelasii Decreta lucidè loquuntur de solis Presbyteris atque Diaconis. Episcopalem consecrationem permittunt antiquæ consuetudini. Et de Subdiaconis atque aliis minoribus Clericis habet Ordo Romanus: Sicut Sacramentorum codex continet, quando & ubi fuerit, usque in Subdiaconatus Officium ordinentur. Diaconi verò atque Presbyteri numquam nisi in publica ordinatione. Subdiaconos & alios minores permittit quovis die ordinari, Nempe Subdiaconatus tunc necdum erat major Ordo, ideoque Subdiaconus non poterat eligi in Episcopum. Ipsum hæc evexit Urbanus secundus, atque exinde conferri non potuit, nisi in quatuor temporibus. Et hinc ad Bathoniensem in Anglia Episcopum scripsit Alexander tertius: Subdiaconos nulli, nisi Romano Pontifici, liceat in Hierosolymis ordinare. Et ad Episcopum Herefordensem: De eo quod quæsitum est, an liceat extra jejunia quatuor temporum aliquos in Osiarios, Lectores, Exorcistas, vel Acolytos, aut etiam Subdiaconos promovere, taliter respondemus, quod Episcopis licitum est Dominicis & aliis Festivis diebus unum aut duos ad minores Ordines promovere. Sed ad Subdiaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut Sabbato Sancto, vel in Sabbato ante Dominicam de Passione, nulli Episcoporum præterquam Romano Pontifici liceat aliquos ordinare. Exstant litteræ apud Gregorium nonum, sub titulo de temporibus Ordinationum. Ad verba, Unum vel duos, rectè Glossa: Numquid plures? Utiq; admodò non videatur generalis ordinatio. De eisdem habet hodiernum Pontificale: Clericatus, seu prima tonsura, quocumque die, hora, & loco conferri potest. Minores verò Ordines possunt dari singulis Dominicis, & Festivis diebus duplicibus, ubicumque, in mane tamen. Quod Festivi dies debeant non tantum in Ecclesia, sed etiam in populo esse Festivi, rectè advertit Franciscus Zypæus. Et adjungit: Quamvis Rebuffus, alique negent consuetudinem induci posse, ut aliis temporibus ordinationes permittantur, tamen his in locis obtinuit, ut festis sextis quatuor temporum etiam minores Ordines conferantur. Qui usus hic immemoralis vicem viresque privilegii obtinet. Loquitur de Belgis. Et ex hæc usque dictis etiam vides Innocentii tertii privilegium, quo Thomæ Patriarchæ Constantinopolitano dedit facultatem diebus Dominicis ordinandi Subdiaconos, fuisse insigniter singulare.

Objici possint varia. Primò, antiquus Ordo Romanus, quatuor jejunii tempora laudans, atque adjungens: Ut hoc jejuniis celebretur in largitione sacrorum Ordinum, Ecclesie primitivæ mos obrinuit. Adfirmat hæc morem esse Pontificibus Gelasio ac Simplicio longè antiquiorem. Et dum Macedonii Anachoretæ factam à Flaviano Antiochiæ Patriarcha Presbyteralem Ordinationem refert in Monastica Historia Theodorus, adfirmat quidem fuisse diem Dominicam, adjungit tamen alia, quæ ostendant clarè fuisse diem, non vespem aut noctem. Et de Sancto Heriberto Coloniensi Archiepiscopo scribit in ejus vita Rupertus Abbas: Ipsa nocte Na-

Fol. 95.

Fol. 91.

Cap. 23.

Cap. 9.

salis Domini consecratus est inter Missarum solemniam, quæ ex more celebrabantur circa ortum diei. Veniant quippe ad hoc ipsum cum eo plures Episcopi. Adfirmat in secunda istius festivitatis Missa fuisse consecratum. Etiam Sanctus Paulinus in litteris ad Severum adfirmat se eadem die fuisse à Lampio Barcinonensi Episcopo consecratum in Presbyterum. Et de beato Alcuino Flacco habet authentica ejus vita: Die Purificationis Sanctæ Mariæ Levita sacrat. Nec desunt alia ejusmodi exempla. Respondeo Romanum Ordinem non de quatuor temporibus, sed de solo jejuniis loqui. Ejus in dandis Ordinibus observantiam adfirmat antiquissimam. Est enim Apostolica traditio, laudata per Sanctum Lucam, ubi exponit Ordinationem Pauli & Barnabæ: Jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus. Et hinc adversus Novatiani Ordinationem, quod hora diei decima ab ebriis & crapulatis esset facta Episcopis, ad Fabium Antiochiæ Patriarcham scripsit apud Eusebium Cæsareensem Romana Sancti Cornelii Pontificis Synodus. Hinc conclusit ipsum esse suspensum, seu irregularem.

Epist. 6.

Cap. 11.

Lib. 6. c. 35.

Adducta exempla respondeo esse similia illis, quæ in Proculo Massiliensi, Hilario Arelateni, Anatolio Constantinopolitano, Dioscoro Alexandriæ Patriarcha, ac in aliis Episcopis, compescuerunt Zozyms Pontifex ac Magnus Leo. Fuerunt aut præparatoria, aut dispensatoria. Singula Majorum gesta non convenit à nobis judicari. Certè rationes, ob quas Sanctum Paulinum Siricius Pontifex fuit dudum averfatus, errant in ejus Ordinatione quædam patratæ adversum Canones. Et quidem de Wallia & Scotia scribit ad Herefordensem Episcopum Alexander tertius: Sanè super eo, quod moris esse dixisti in Ecclesijs quibusdam Walliæ & Scotiæ, in dedicationibus Ecclesiarum vel Altarium extra jejunia quatuor temporum Clericos ad sacros Ordines promovere, significamus quod consuetudo ista, utpotè institutioni Ecclesiasticæ inimica, est penitus improbanda, & nisi multitudo & antiqua consuetudo terræ esset, taliter ordinati non deberent permitti in susceptis Ordinibus ministrare. Nam apud nos taliter Ordinati deponerentur, & Ordinantes privarentur auctoritate ordinandi. Sancti Gelasii Canon usque tunc non fuerat istis admittis in mores, & forsitan nec notus. Et hinc beatus Alcuinus apud Eboracum sacratu fuerat Diaconus in Festo Deiparæ Purificatæ. Ex eodem fundamento antiquum Metensium Episcoporum Chronicon videtur scripsisse de Sancto Crodogando: Hic consecravit Episcopos quam plurimos per diversas Civitates. Presbyteros nihilominus ac Diaconos, cæterosque Ecclesiasticos Ordines, sicut moris est Romane Ecclesie, in diebus Sabbatorum quatuor temporibus anni. Verba, Sicut moris est Romane Ecclesie, innuunt morem istum tunc in Gallia non viguisse. Utiq; ob Merovingiorum Regum incuriam.

Exponuntur aliquot Quæstiones.

Prima hic occurrit quæstio, An de Alexandro tertio Pontifice rectè scribat antiqua Historica compilatio? Hic Papa constituit ut Clerici ordinari possint in Sabbato, Sicutientes. Hoc est, Sabbato ante Passionis Dominicam. Rationem dubitandi facit Sancti Gelasii supra laudatum ad Lucaniam ac Sicilliam Episcopos Rescriptum, quod quatuor temporum Sabbatis disertè addit Sabbathum medianæ Quadragesimæ. Et ad Mauritium Diaconum Londinensis Ecclesie electum Episcopum scribit Sanctus Lanfrancus Primas Cantuariensis: Cicestrum, sicut Fraternitati tuæ insinuavi, venies, & ibi Sabbato ante Letare Hierusalem, cooperante Spiritu Sancto, Presbyterii gradum recipies. Et in animæ Gemma Honorius Augustodunensis laudat item quatuor jejuniarum atque Ordinationum tempora, & adjungit: Clerici & in Quadragesima ordinantur. Utiq; in Sabbato medianæ Quadragesimæ. Quod ipsum in Claromontana Synodo statuit Urbanus secundus. Respondeo laudatam compilationem vera scribere. Etenim Alexander tertius, quas Sanctus Gelasius fieri sanxit in Sabbato ante Dominicam Letare, ex causis transtulit in Sabbathum sequens ante Dominicam Passionis. Tertia Quadragesimæ hebdomada ex antiquissimo Ecclesie more occupatur baptizandorum scrutiniis: Hinc ordinandorum scrutinia visa sunt in sequentem hebdomadam transferenda.

A. 1174.

Ep. 24.

Lib. 3. c. 155.

Secunda quæstio est, An Sanctus Gelasius permiserit etiam in Paschali Vigilia consecrari Presbyteros ac Diaconos? Ratio dubitandi est, quod in laudatis ad Lucaniam ac Sicilliam Episcopos litteris nullam istius Vigiliæ faciat mentionem. Respondeo tamen permisisse. Lucet ex superius laudato Pelagii secundi ad Tullianum Grumentinum Episcopum Rescripto, quo Latinum Diaconum, Marcellianensis Ecclesie Electum, a defese sibi iussit in ista Vigilia, quo tunc in Presbyterum consecraretur. Et sanè nulla dies est huic Sacramento aptior. In ipsa enim Dominus nossef Apostolis suis dedit complementum Presbyteratus: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Hanc ergo diem Gelasius, licet non expresserit, tamen supposuit. Et ipsam perpetua consuetudo firmavit. Ejus complementum est dies Pentecostes. Undè & in hac quidam olim Episcopi Presbyteros ordinabant ac Diaconos. Verum illos compescuit per litteras ad Bathoniensem Episcopum Alexander tertius: Sabbato Pentecostes non liceat alicui Episcopo sacros Ordines celebrare, cum in sequenti septimana, accepta Spiritus Sancti gratia, celebrantur. Exstat Epistola sub titulo de temporibus Ordinationum.

Cap. 1.

Tertia quæstio est, An laudata magni Leonis ad Dioscorum Alexandrinum, ac Anatolium Constantinopolitanum Rescripta Græci olim admiserint atque observaverint? Respondeo negativè. Græci enim præter unam Paschæ Vigiliam nulla Sabbata jejulant, & pro isto suo more semper acerrimè decertarunt. Hinc laudata

data Rescripta censuerunt adversari fundamenta-
libus disciplinae suae Regulis. Sabbathi jejunium
antiqui etiam Graecorum Patres fuerunt adeo
averfati, ut inter capitales Marcionis errores
Sanctus Epiphanius ponat & hunc: *Marcion
Sabbatho jejunium sanxit.* Et de Imperatore Mi-
chaele Amortienfi scribit Georgius Cedrenus:
*Michael exempli loco, quod imitaretur, vitam Co-
pronimi sibi proposuit, summoque eam studio amula-
tus ad summum impietatis perrexit.* Itaque modo
Sabbathi jejunium praecipere, modo futuram Resur-
rectionem inficiari, &c. Quod Sabbathi jejunium
cogitaret inducere, fuit de Manichaeismo, aut
Paganismo suspectus. Hinc ergo Anatolius
Aetium Archidiaconum feria sexta sacraivit in
Presbyterum. Utique feria sexta Vespera, quae
illucebat in Sabbathum. Tunc enim etiam
Graeci solemniter jejunabant. Orientale Illyri-
cum, licet Romano subesset Patriarchatu, sem-
per tamen vixit ritu Graeco: Etiam Sabbathi
averfabatur jejunium, ideoque ejus Episcopi sa-
cros Ordines non dabant in die Dominica. Qua-
re non crediderim illos Magni Leonis de hac re
jussionibus obtemperasse.

Lib. 42. c. 3.

Lib. 3. c. 3.

Lib. 5. c. 27.

Fol. 246.

Attamen de Alexandria Ecclesia scribit in
libris adversus Graecorum Opposita Ratramnus
Corbejensis Monachus: *Non omnes Orientales
Ecclesiae Sabbatho non jejunare deprehenduntur. Ale-
xandrina namque cum Romana prisca jam traditio-
ne super Sabbathi jejunio consentit. Etenim Colle-
ctae non sunt eo die Alexandriae, sicut nec Romae.
Unde monstratur Alexandrinis Sabbatho non prande-
re, sicut nec Romanis. In diebus enim Collectarum
& Sacramenta moris est conficere atque percipere,
& jejunia solvere.* Et ex his videtur credible,
quod tandem Romanis hac in re obtemperare cœ-
perint Aegyptii, & solis diebus Dominicis Cle-
ricos ordinare. Verum Ratramnus loquitur ex
Socrate: *Quamquam omnes ubique in orbe terra-
rum Ecclesiae singulis septimanis vertentibus die Sab-
bathi Mystra celebrent, Alexandrini tamen &
Romani ex antiqua traditione id facere veniunt.*
Ex hisce verbis Ratramnus infert Alexandrinis
Sabbathis jejunasse. Ast non sequitur. Etenim
in jejuniorum diebus ad Vesperam semper obtu-
lit Romana Ecclesia, erratque Socrates ipsam
non obtulisse. An Alexandria tunc non obtu-
lerit, est alia quaestio. Certum est ipsam non
jejunasse in Sabbathis, atque ita nec post
ipsorum Vesperam ordinasse. Graeci igitur om-
nes etiamnum faciunt, quod in Euchologii
Notis scribit Joannes Goar: *Graeci diem habentis
ordinationibus praefixum penitus nullum habent,
ex antiqua sua consuetudine.* Episcopus & Pres-
byteros Latino more non ordinant nisi in pleno
sacrificio, ideoque illis diebus, qui sola Prae-
sanctificatorum oblatione gaudent, isti non or-
dinantur.

Laudatum Sancti Gelasii de ordinationum
temporibus Decretum vix in Latina etiam Eccle-
sia servabatur Sancti Leonis noni tempore: cum
multa alia disciplina & ipsum negligebatur.
Hinc ipsum laudatus Pontifex reposuit. Etiam
per Victoris secundi Legatos Tholosana, ac per
Nicolaï secundi Legatos celebrata Synodus An-

degavenfis. Et neque sic abolutus est abusus,
nec facta plena executio. Lucet ex Sancti Ivonis
Carnutenfis Episcopi ad Senonenfis Ecclesiae Ca-
pitulum Rescripto de Daimberto ejusdem Eccle-
siae Electo: *Petitorio vestro mandavit nobis Frater.* Ep. 58.
*nitas vestra, ut Electum vestrum in Purificatione
beatae Mariae pro Officio nostro ordinemus in Presby-
terum, sequenti autem Dominica consecremus in Epi-
scopum. Sed Apostolica institutio & paterni Canones
habent, ut non fiat Levitica vel Sacerdotalis ordina-
tio, nisi jejunio quarti mensis, septimi, & deci-
mi, aut initio Quadragesimae, vel Sabbatho media-
nae Quadragesimae. Et quia periculum est Ordinato-
ris & Ordinari, citra ordinem à Patribus tradi-
tum sacrum Ordinem tradere vel accipere, expectat
vestra Fraternitas legitima tempora.* Illegitimam
Ordinationem à Provinciae Protothrono Episco-
po Ivone postulavit Metropolitanum Capitulum,
quod laudata jam Decreta necdum essent per
omnem Galliam plenè admissa. Et per Aposto-
licam institutionem Sanctus Ivo nequaquam Apo-
stolicum Canonem, sed omninò intelligit lau-
datum Decretum nostri Leonis. Et hinc ipsum,
quod utique necdum plenè obidiret Gallia, ite-
ravit atque innovavit in Claromontana Synodo
Urbanus secundus. Huc item apud antiquam
Decretalium Collectionem spectare possit excessus
Clariensis Episcopi, quem ob Ordinatam
in Assumptae Deiparae Vigilia Presbyterum su-
spendit à Pontificali Officio Clemens tertius.
Leonis nostri Decretum possit etiam tunc non
plenè viguisse.

Ex laudato Sancti Ivonis Rescripto lucet,
quod nec Episcopus, nec Metropolita possit cir-
ca hosce Canones dispensare. Ex nulla causa.
Adducta enim per Senonensem Capitulum causa
erat gravissima, & Protothronus Ivo Metro-
politica auctoritate tuncungebatur. Et ad Aposto-
licum nostrum Sanctum Bonifacium rescripsit item
Zacharias Pontifex. *De Ordinatione Presbytero-
rum & Diaconorum, cogente necessitate & pauper-
tate rogantium non legitimis temporibus & diebus à
te promoveri, te offensionem incurrisse insinuasti.
Dicimus autem tibi, ut bene nosti, quod sacri Ca-
nones docent aptis temporibus Sacerdotes Ordinan-
dos. Attamen in eo, quod à te propter zelum fidei
actum est, à Domino Deo nostro indulgentiam postu-
lamus.* Lucidè supponit etiam tanto Apostolicae
Sedis Legato talem non fuisse potestatem. Ordina-
tiones istas adeo damnarunt posteriora saecula,
ut quidam de ipsarum substantiali valore dubi-
taverint. Hinc enim ad Bracharensem Archi-
episcopum rescripsit Gregorius nonus: *Eos, qui
extra tempora statuta sacros Ordines receperunt,
characterem non est dubium recepisse.* Erant tamen
suspensi à Divinis, aut certè per Episcopum su-
spendendi. Ipso facto suspensos jam declaravit
Pius secundus. Graviore penam addidit Sixtus
quintus. Verum ipsam moderatus est, & ad anti-
quos terminos reduxit Clemens octavus.

De Clemente sexto scribit in suis Annalibus
Henricus Monachus Rebdorffensis: *Hic Papa A. 1342
sacros Ordines plures etiam extra tempora, &
alia indifferenter contra consuetudinem olim in Ec-
clesia servatam contulit, & conferrè mandavit.* Et A. 1351
infra:

An. 767.

infra: *Hic Papa Humbertum Delphinum fecit Pa-
triarcham Antiochenum, & in Festo Nativitatis Do-
mini, quod fuit in Sabbatho, ipsum promovit ad
tres sacros Ordines. In prima Missa galli cantus or-
dinat ipsum in Subdiaconum, in secunda Missa ortus
diei ordinavit ipsum in Diaconum, in Summa Missa
in Sacerdotem. Et eodem die ipse Delphinus Mis-
sam celebravit. Et post octo dies ipsum Papa conse-
cravit Episcopum. Et iterum: Eodem anno de
mandato ejusdem Papae Dominus Bertholdus Episco-
pus Ecclesiae Eystetensis in Ascensione Domini ad qua-
tuor minores Ordines est promotus, in Vigilia proxi-
ma Pentecostes in Subdiaconum, & Sabbatho qua-
tuor temporum sequenti in Presbyterum ordinatus,
& post octo dies est in Episcopum consecratus. Rectè
dicit laudatus Monachus: *Contra consuetudinem
in Ecclesia servatam.* Ejusmodi enim Ordinatio
est vitium, quod in Pseudo-Papa Constantino
notat Marianus Scotus: *Toto Dux Nepefinae Civi-
tatis, & Passinus & Paschalis Germanum suum
Constantinum Laicum fecerunt Papam, & commi-
nando injussè Georgio Episcopo, compulerunt eum,
orationem Clericatus eidem Constantino tribui, sic-
que Clericus factus est. Et alia die, secunda feria
Subdiaconus, & Diaconus illucescente eodem die à
praedicto Episcopo factus est. Et Dominica sequenti
Pontifex est consecratus.* Ex quo lucet sententiam
illam, quae Romanum Pontificem adfirmat nul-
lis ad faciendas Ordinationes temporibus alligari,
tunc fuisse ignotam. Cunctis enim generali-
bus, licet ex causis dispensare, & moderari
possit, Ecclesiae Canonibus se adstringi, Roma-
ni Pontifices suere semper professi.*

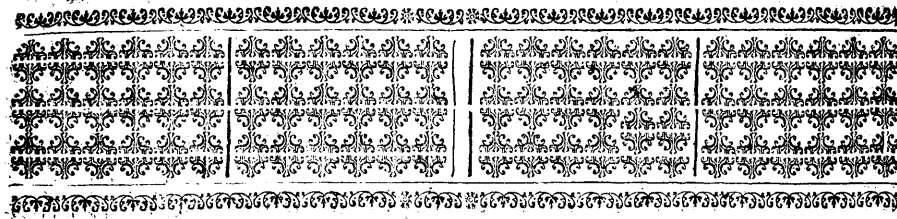
Et hinc de Alexandrii tertii ad Bathoniensem
Episcopum Rescripto, *Nulli nisi Romano Pontifi-
ci licet diebus Dominicis Subdiaconos ordinare, qua-
ri possit, an istud privilegium sit antiquum?* Et
partem affirmantem suadet liber Pontificalis, fi-
xis Ordinationum temporibus assidue asserens à
Pontificibus ordinatos fuisse Episcopos, Pres-
byteros, ac Diaconos, & de Subdiaconis nul-
lam faciendi mentionem. Quod nempe illos non
in certis dumtaxat temporibus, sed in omni Do-
minica posset Pontifex ordinare. Etiam intra
suae consecrationis Missam celebrare Ordines po-

test solus Pontifex. Et esse antiquissimum privi-
legium demonstrat in litteris adversus Timo-
theum Aelurum, Alexandrinae sedis invasorem,
scriptis ad Leonem Augustum Orthodoxa Aegy-
pti Synodus: *Timotheus neque regulas Patrum,
neque sanctiones Ecclesiasticas mente percipiens, Or-
dinationes effecit Episcoporum simul & Clericorum.*
Utique mox post suam sacrilegam consecratio-
nem. Ipsum arguit, quod & violasset Canones,
ac Romani Episcopi privilegium usurpasset. Exstat
laudata Epistola post Synodum Chalcedonensem.
Et in sua Canonum Collectione habet Fulgentius Ferrandus: *Unus Episcopus Epi-
scopum non ordinat, excepta Ecclesia Romana.* Ergo
& circa Subdiaconos possit eadem Ecclesia
habuisse singulare privilegium. *His vero,* inquit
Dominus Jacobus Hallier Episcopus Cavalonen-
sis, *repugnant tum Hostiensis, tum alii veteres
Canonistae, Romanarum consuetudinum periti, qui
Summum Pontificem nullos ex sacris Ordinibus extra
tempora conferre solere adfirmant, imò nec decere
ipsum ea in re communem legem ab aliis servatam
praevaricari.*

Ep. 12. Cap. 6.

Respondeo privilegium istud esse omninò an-
tiquum. Etenim Subdiaconatus olim non fuit
major, ac in multis Latinis Ecclesiis nec Sacer-
ordo. Et omnia de Ordinationum temporibus
antiqua Decreta loquuntur de solo Presbyteratu
ac Diaconatu. Episcopatum omni Dominicae
diei, Subdiaconatum ac alios inferiores gradus
permittunt prioribus suis temporibus. Hinc item
liber Pontificalis solemnibus temporibus nullas
adscribit Subdiaconorum promotiones. Quod
nempe ipsos in quavis ad minimum Dominica
facere posset Pontifex & consuevisset. Urbanus
secundus Subdiaconatum primus fecit esse
majorem Ordinem, ideoque & ejus collationem
primus ad solemnia tempora adstrinxit. Adstrin-
xit solos inferiores Episcopos, non seipsum,
nec suos Successores. Hi omnes perrexerunt
Subdiaconos in quavis Dominica consecrare,
Sic communis totius Latinae Ecclesiae mos ac lex
cœperunt esse singulare Romani Episcopi privi-
legium.

DISSERTATIO
DE
S. LEONIS NONI
ACTIS

Adversus Schisma Michaelis Cerularii Patriarchæ Constantinopolitani.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur Photii Patriarchæ, qui Schisma hoc inchoavit, exitus.

IN Joannes octavus Pontifex miserandi Schismatis turbulentum Auctorem, & Constantinopolitanæ Cathedræ adulterum infaurem Photium ab irreparabilis degradationis vinculo prudenter solverit, & contra rigidissimam Antecessorum suorum Nicolai primi & Adriani secundi, necnon totius octavæ Synodi Decreta reddiderit laudatæ Cathedræ, eruditi viri certant, & adhuc sub Judice lis est. Certè egit ista valdè infelicitè. Petulco, cui multæ litteræ fuerunt quasi arma in manu furiosi, ingenio anam dedit & fomenta in Ecclesiasticam Hierarchiam & Catholicam Christianitatis pacem liberè sine freno infaniendi. Et homo infaniit quousque vixit Imperator Basilii. Quin & optimum Principem per malignissimè confutos adulandi dolos circumscriptis in sua adversus Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam mendacissimas calumnias, adeo ut Stephanus sextus Pontifex fuerit compulsus & Legatos & litteras mittere Constantinopolim, & Basilium de Photio docere. Legationis successum exponit authenti-

ca octavæ Synodi appendix: Hæc Epistola missa quidem est ad Imperatorem Basilium, sed vita funesto jam parente, Leo Basilii filius eam accepit. Qui cum vim & auctoritatem Epistolæ perspexisset, pessimis Photii artibus deprehensus, subito cunctos veritatis Sacerdotes, à Photio damnato acerbè direxatos, revocavit, ejectione Tyrannum Photio, qui per vim thronum invaserat, Stephanum Germanum suum in Patriarchio collocavit.

Hæc verba laudat in libris de Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ Concordia Leo Allatius, & adjungit: Neque quid interim eveniret Photio, Historici tradunt, sed æquè ac de mortuo altum est silentium. Malè itaque ab illis, Græcis Schismaticis, asseritur in communione Romanæ Ecclesiæ objisse. Numquam enim ab solutus & receptus in gradum rediit, etiamsi id non abnuisset Joannes Pontifex. Agit adversus Auctorem libri de exordio Hæresis apud Latinos, qui ejectionem ab Imperatore Leone Sapientæ Photium adfirmat Romam appellasse & accessisse, fuisse istic oculatum varii abusus ac erroris inspectorem, restitutum in sedem, & ad propria reducem dictos abusus & errores Synodaliter damnasse. Alii Schismatici garriunt Romanam Ecclesiam errores istos recantasse

tasse ob Photii auctoritatem, & perpetuam cum illo communionem fovisse. Hæc sunt recentiorum Græcorum somnia, quæ eruditè istic refutat laudatus Allatius, & quæ necdum nata dudum antè præfocavit authentica octavæ Synodi appendix: Photius quadraginta quinque annis ad hodiernum usque diem palam anathemate feritur à Leone Papa quarto usque ad Formosum. Nam annos undecim anathematizatur secularis & Laicus tamquam qui cum Gregorio Syracusano exauctorato & anathematizato communicaret. Et alios triginta quatuor, postquam sacris initiatus est. Etenim Leo Pontifex, & Benedictus, & Nicolaus Gregorium propter varias causas anathemate damnabant. Ubi verò Photius à damnato consecratus est, cum propter alia ipsius facinora, tum quod sacris esset à Gregorio initiatus, anathematizatur à novem Romanis Pontificibus, Leone, Benedicto, Nicolao, Adriano, Joanne, Marino, Adriano altero, Stephano, & Formoso. Existimo Photium usque ad Formosi Pontificatum supervivisse, atque ita à cunctis istis Pontificibus, ipsum aut damnantibus, aut ejus ab Imperatore Leone ejectionem omninò comprobantibus, fuisse anathematizatum, ac in anathemate defunctum. Et hinc in Formosum multa fingunt posteriores Græculi, quo novissima in Photium sententia credatur esse parvi ponderis.

Quod post factam à Leone ejectionem Historici de Photio deinceps taceant, est omninò verum. Ejectionis modum describit Leo Grammaticus; Leo Imperator Andream Domesticum Scholarum una cum Joanne Agiopolita viro litteris præstantissimo mandavit, qui Ambone Ecclesiæ confesso, & causis in Photium Patriarcham lectis, throno se abdicare coegerunt, & in Armeniorum Monasterium, Bordin dictum, detruserunt. Fratrem etiam in Patriarchium induxit, qui imminentibus Christi Nataliis Patriarchæ consecratur à Theophane Heraclejensi, primè post Patriarcham Sedis Episcopo, & à reliquis Præsulibus. Utique à Theophane Heraclejensi Episcopo, Europæ Metropoli, ac totius Thraciæ Diocesis Exarcho, ad quem de jure spectat Constantinopolitani Patriarchæ consecratio. Et ita notatur Photius, qui à Gregorio Syracusæ Archiepiscopo, & quidem damnato ac anathematizato, se permiserat consecrari. Addit laudatus Grammaticus: Andreas Domesticus & Stephanus Magister, à Theodoro Santabareno contumelias quondam passi, insidias deinde in ipsum machinati, suggererunt Imperatori Photium Patriarcham & Theodorum Santabarenum ex Photii Patriarchæ consanguineis aliquem constituisse Imperatorem consiliatos. Nec accusatio carebat fundamento. Nam ipse Imperator Leo à circumscripto per Photii calumnias patre suo Basilio fuerat passus carcerem, & de vita periclitatus. Ad Schisma suum firmandum Photius omninò cogitaverat Basilii genus perdere, & Imperium in suum sanguinem derivare. Et ad hæc machinas fuerat usus isto Theodoro, nequissimo Monacho, & magicarum artium insigenter perito, aut certè graviter suspecto. Et quo hic auctoritatem haberet, ipsum ille creaverat Metropolitum Euchaitarum. Ab horum

igitur facinorum memoria, & à laudata Stephani Pontificis Epistola excitatus Imperator Leo, & Photio & Theodoro Synodalem processum fecit in palatio ad fontem, & hunc ad publica flagella & excæcationem damnavit, illum ad perpetuam pœnitentiam in Monasterio Armeniorum. Quæ latius exponunt Leo Grammaticus, Georgius Cedrenus, & Michael Glycas.

De fontis Palatio scribit laudatus Cedrenus: Imperator Basilii condidit Palatium ad fontes. Insignem ad Aureum in Constantinopolitano suburbio fontem Deiparæ Virginis Basilicam extruxit Magnus Imperator Leo, reparavit & ornavit Justinianus, & plurimis sanitarum miraculis clarificavit divina clementia. Etiam tempore Schismatis. Ad hanc ergo Basilicam illustre Palatium erexit Basilius: Nam pleræque nobiliores apud Constantinopolim Ecclesiæ habebant adjuncta Palatia. Et paternum opus dilexit filius Leo, atque ita in ipso exercuit judicium in Photium & Theodorum. De eadem Ecclesia & Palatio scribit Historia Turcica: Inde venit ad decimam sextam, videlicet Selybræ portam, quæ à præfatis porta aurea nominabatur, & porta fontis. Nam extra portam hanc est hodie fons, qui aureus fons à Græcis antiquo nomine dicitur, celebris in eorum Historiis, quæ sæpè numero de Palatio fontis mentionem faciunt, & de Templo Deiparæ Virginis ad fontem. Edificia nunc diruta sunt, fundamentis adhuc exstantibus & ipso fonte, quem hodie Græcorum vulgus aureum fontem appellat, & involare magno concursu consuevit certo anni tempore, velut si Deiparæ Templum adhuc incolume staret.

Etiam variarum gentium Ecclesias & Monasteria habuit Constantinopolis. Nam quod illic Gothorum Ecclesiam Sanctus Joannes Chrysostomus ædificaverit, testantur Theodoretus & Hermias Zozomenus. Et ex illo præsertim tempore gentis istius Episcopus spectare cœpit ad jus & consecrationem Episcopi Constantinopolitani. Et in libro de originibus Constantinopolitanis scribit Georgius Codinus: Monasterium Romæ sive Romani condidit tempore Leonis Macela Hemon quidam Patrius Romanus. Ibi enim in urbem veniens habitavit. Uti Roma plura Græca, ita Constantinopolis habuit plura Latina Monasteria & Tempa. Nam & Michael Cerularius, dum Schisma cœpit, clausit seu Ecclesiastico interdito supposuit omnes Latinorum Ecclesias. Et Constantinopolitanæ per Sanctum Flavianum adversus Eutychetem Synodo interfuit atque subscripsit Theodorus Presbyter & Archimandrita Monasterii Aegyptiorum. Etiam Jacobus Diaconus & Archimandrita Syrorum. Sic & Armeniorum fuit istic Monasterium, & in ipso Photium clausit Sapiens Leo ad perpetuam pœnitentiam. Videtur fuisse tenuè & angustum. Vix enim notum est nisi ex hac Photii captivitate. Et eandem gratiam huic haud dubiè fecerit Leo Imperator, quam relegato & excæcato Santabareno factam scribit Leo Grammaticus: Post annos aliquot placatus Imperator Theodorus reduxit in urbem, & ex nova Ecclesia Annonam percipere decrevit. Et adjungit: Idem Santabarenum sub Constantino & Zoa ejus Matre defunctus est.

Fol. 98.

Ca. 200.

L. 5. c. 4. L. 3. c. 5.

De Photii morte omnes tacent. Constantinus, ultimus Leonis Sapientis filius, post fratrem Alexandrum, regnavit cum Zoa Matre annis quatuordecim, à decimi Christiani sæculi anno nono usque ad vigesimum secundum. Porro Formosus Pontifex federe cepit noni sæculi anno nonagesimo primo, atque ita dudum mortuus est ante Santabarenum. Stephanus Patriarcha, licet Photii discipulus & Diaconus Syncellus, fratri tamen Leoni constanter adhæsit, fuitque insigniter orthodoxus. Et sic omne Schisma fuit exstinctum.

Verum his obstare videtur Synodalis acclamatio ad tomum unionis post Schisma ob quartas Imperatoris Leonis Philofophi nuptias. Græcæ disciplinæ tenax Patriarcha Nicolaus Mysticus Principem excommunicarat, hic autem Latinam disciplinam sciens provocarat Romam, causam illic evicerat, eiecit Nicolaum, à Successore Euthymio fuit absolurus, atque ita intestino ac duro Schismate dedit ansam. Alii enim Romano, quod Augustis Justiniani legibus fulciebatur, Decreto, alii Episcopi ac Monachi adhærebant nupero Imperatoris Basilii Edicto, damnanti ac irritanti istas nuptias uti adversas Evangelicæ legi. Leonis filius ac Successor Constantinus Porphyrogenitus reposuit Nicolaum Patriarcham, discordantes Episcopos composuit, & famosum, nobis in jure Græco-Romano custoditum à Joanne Leunclavio, edidit unionis tomum. Et ad ipsum facta Synodalis acclamatio habet hæc verba: *Ignatii, Photii, Stephani, Antonii, Nicolai, Euthymii, Stephani, Tryphani, Theophylacti, Polyeucti, & Antonii, orthodoxorum Patriarcharum, æterna sit memoria.* Et Nicolaus Patriarcha, & Imperator Constantinus fuerunt insigniter orthodoxi, & tamen Photium honorarunt uti Collegam, atque ita nequit ille in Schismate, degradatione, atque exilio esse defunctus.

Respondet acclamationem istam non esse factam sub dicto Principe & Patriarcha. Lucet ex subjecto ad laudatum tomum Scholio. *Hæc quidem gesta sunt ab Imperatoribus istis olim rerum potitis.* Utrique Leone Philofopho, ac ejus filio Constantino. *Nunc verò ex Patris & Filii & Spiritus Sancti benevolentia & gratia, Sacerdotes atque Monachos, jam ante nonaginta annos ob prædictam causam & occasionem à se invicem divulsos, serenissima Majestas à Deo coronatorum Imperatorum nostrorum Basilii & Constantini conjunxit & univit, unamque generalem & Apostolicam Ecclesiam effecit. Quamobrem prædicandi, & magni faciendi veniunt, qui opus tam gratum Deo, & tam magni momenti ad exitum perduxerunt.* Mystici Nicolai degradatio, ac natum inde Schisma contigerunt anno Domini nongentesimo secundo aut tertio, unionis tomus prodit anno ejusdem sæculi vigesimo, Basilii & Constantini Imperium septuagesimo septimo, Sifinnius secundus Patriarchatum inivit anno nonagesimo quarto, scribitur de ipso Georgius Cedrenus: *Sifinnius dissidium propter quartas nuptias dudum ortum sustulit, concordia facta.* Fuerat horrenda discordia, Sapientis Leonis à Romana Ecclesiâ proba-

tum facinus plures esse insipientem Hæresim, ac ab ipsa everfam Christianitatem blaterabant; Patriarchæ Euthymii, qui Leonem communioni reddiderat, nomen radebant è suæ Ecclesiæ tabulis, ac etiam à Polyucti, quod nomen istud admisisset, communionem averfabantur. Adeo unionis tomus unionem non fecerat. Hinc ergo & inter defunctos & inter vivos tandem perfecit Sifinnius, & quidem, ut aliqui non sine fundamento asserunt, damnando Romanam Ecclesiam, & Photii causam resumendo. Hic enim est qui Encyclicis Photii in Romanam ac omnem Latinam Christianitatem calumnia præfixit suum nomen, sua Patriarchali auctoritate denuo sparfit per omnem Orientem, atque ita viam stravit Michaeli Cerulario. Hinc ergo & Photii nomen inferuit præfatæ acclamationi.

CAPUT II.

Exponuntur Michaelis Cerularii natales, Episcopatus, mores, & finis.

Michael quintus genere & cognomento Paphlago, ingressus est Imperium undecimi Christiani sæculi anno trigesimo quinto, tenuitque ad quinque ferè annos. Et tunc primam de Michaeli Cerulario mentionem facit Georgius Cedrenus: *Hoc tempore adversus Imperatorem conspiratum est, Principibus facinoris Michaeli Cerulario & Joanne Macrempolita, aliisque civium haud paucis.* Et infra: *Vigesima die Februarii, indictione undecima, Alexius Patriarcha rebus humanis excedit. Et sufficitur die Annuntiationi festo Michael Cerularius, qui vixerat Monachus, ex quo cum Orphanotrophis ob paratas insidias relegaverat.* Michael igitur fuit natione Constantino-politanus, familia illustri, spiritu inquietus, rebellis in Principem, ac non propria voluntate professus, sed ob pœnam compulsus ac detrusus in Monasterium. Fuerat mortis reus. Perpetua pœnitentiæ spe est vitam lucratus. Et hinc in sententia, qua illum excommunicavit, Cardinalis Humbertus, Sancti Leonis noni ad Imperatorem Constantinum Monomachum Legatus, posuit hoc elogium: *Michael solo humano timore habitum Monachorum adeptus.* Et adjunxit: *Abstersus Patriarcha, Neophytus.* Monachi enim, præsertim istiusmodi, non minus quàm sæculares sunt merè Laici, ideoque gradatim per Canonica interstitia promoveri debent, & non nisi per abusum possint statim in Diaconos aut Presbyteros, ac præsertim in Episcopos promoveri.

Promotus fuit Michael in Patriarcham undecimi sæculi quadragesimo tertio, undecimo Benedicti noni Pontificis, secundo anno Constantini Monomachi Imperatoris Constantino-politani. Fuit hic insigniter orthodoxus, atque ita claret etiam Michaeli fuisse tunc in-

tegræ fide, & deejus recta fide non dubitatum, Nec enim Orthodoxus Princeps Hæreticum aut Schismaticum, vel de simili lepra suspectum, Regia sua, quæ vigeat Constantinopoli, nominatione exaltasset. Per decem annos ille occultavit pessimam mentem: Nec nisi quinquagesimo tertio istius sæculi anno cepit in Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam insanire. Etenim isto ipso anno ad Petrum Orthodoxum Antiochiæ Patriarcham rescripsit Sanctus Leo nonus: *Porro quod à nobis causas divisionis universalis Ecclesiæ compatiendo requiris, fatemur tuæ religiose sollicitudini nos adhuc, Domino miserante, firmissimè retinere vinculum sanctæ Unitatis, nec videmus nos alicubi incurrisse damnum Schismatis quos integritas concordie, & plenitudo Ecclesiastica disciplina indefinenter regit.* Isto, inquam, anno promotus in Patriarcham Petrus consecrationem suam ex avita consuetudine retulerat ad Sedem Apostolicam, ejusque supplicaverat confirmationem. Hac occasione etiam rogaverat Pontificem, an novello huic Schismati Romana Ecclesia dedisset aliquam occasionem. Periiit aut latet Petri Epistola. Interim tota Sancti Leonis Responso clamant Schisma tunc fuisse novellum. Exstat ejusdem Petri ad Michaeli Cerularium hæc Epistola: *Præterea ipse quoque sum testis irrefragabilis, & alii mecum plerique ex Ecclesiasticis Primatibus, sub Beatissimo Patriarcha Antiocheno Domino Joanne Pontificem Romanum, Joannem & ipsum nuncupatum, in sacris dyptichis commemorari, Et ante quadraginta & quinque Constantinopolim appellens sub Beatæ memoriæ Patriarcha Sergio jam dictum Papam inter sacra Missarum solemniam cum aliis Patriarchis commemorari audivi. Quomodo verò posse ejusdem commemorationi fuerit erasa, & quam ob causam, ignoro.* Nempe Michael Petrum ad Schismatis societatem & radendum Papæ nomen sollicitarat, ac respondit Petrus novellas esse has lites, & legitimum ipsis deesse causam, aut sanè hanc à se ignorari. An Michael sit primus hujus Schismatis Auctor, supra est disputatum. Quidquid sit, ipsum rectè ac passim vocatur Schisma Michaelis Cerularii.

Quam perduelli in suos Superiores spiritu fuerit Michael, demonstrat ejus non solum in Michaeli Paphlagonem, sed etiam in Imperatorem Michaelem Stratioticum rebellio. Quod cum suis cognatis & Theodoro Patriarcha Antiocheno ipsum dolosè Imperio eiecerit, omnem Constantinopolim impleverit cædibus & rapinis, ac Isaacium Comnenum intruserit in Imperium, pluribus ostendit Georgius Cedrenus. Et de istius Isaacii Imperio pergit Joannes Scylitza: *Patriarcha inexplebilis benevolentia fretus Imperatoris, contra ipsum elatus est, non petitionibus modò & admonitionibus utens, si quando aliquid rei & pro aliquo indigeret, verum sæpè minime voti compos propter frequentes & odiosas petitiones, minas & absurdas increpationes adhibebat, ac nisi pareret, Imperii amissionem minabatur, vulgare & tritum hoc dictum proferens, ego te condidi, fume, ego & te dejiciam.* Aggressus est etiam cocco ligna induere calcamenta, antiqui Sacerdoti hunc

morem asserens, & oportere bis uti novum quoque Archiepiscopum: *Nam inter Sacerdotium & Regnum nihil interesse, vel admodum parum, & in rebus pretiosioribus fortasse & magis colendum Sacerdotium.* Et huc in antiquo Latini ac Græci Dialogo, respicit Latinus Interlocutor: *Sed nos Michaeli Cerularium posteriore sub Imperio Monomachi dicimus Papam ex commemorationis dyptichorum delevisse, quod ambiret indui coccois calcæis, & Romanus Pontifex impediret, cum ille solus haberet facultatem illis se ornandi, nec fas esset aliis Patriarchis hoc facere.* Verum Latinus ille labitur in tempore. Nec enim sub Constantino Monomacho, sed sub Isaacio Commeno illud Michael attentavit, atque ita nequit hic fuisse fons & origo conceptæ à Cerulario adversus Papam iræ & Schismatis. Certè sub Isaacio, quod ipsum elevisset ad Regnum, præsumebat omnia, quæ sub Constantino nec cogitasset. Græci, qui purpureos compagos negat à Michaeli assumptos, in eodem Dialogo lapsus est longè gravior: Joannis enim Scylitzæ in hac re testificatio est irrefragabilis.

Verum quid sibi volunt hæc Michaelis verba, *Oportet bis uti novum quoque Archiepiscopum?* Cur se, qui tunc quatuordecim annis federat Patriarcha, titulat novum Archiepiscopum? Respondeo respicere ad excogitatum olim à Schismatis auctore Photio, etiam à se resumprum commentum, quod asserit Papalia Privilegia adnecti Imperialibus, ideoque jam dudum Roma migrasse Constantinopolim. Etenim etiam Michael se asserere cepit Patriarcham Œcumenicum, non per suas dumtaxat Diœceses, sed per omnem sub Cælo orbem: atque ita & novum Archiepiscopum. Quod nempe in veterem Romani per privilegiorum translationem degradati Archiepiscopi locum noviter successisset. Hinc nova, per Photium numquam tentata, audacia assumpsit purpureos compagos, soli Augusto Principi & supremo totius Christianitatis Pontifici privativè proprium ornamentum. Hinc etiam de Michaeli Palæologo, magno Duce, ac impuberibus Imperatoris Joannis Lacaris Præfecto, ideoque totius Imperii moderatore, nec non & de Arsenio Patriarcha scribit Georgius Pachymeres: *Palæologus ante omnes longissimè processit obviam, nihil ad summam tum erga Patriarcham, tum erga sacrum Collegium venerationem sibi reliqui faciens. Quippo qui pedibus incedens, correpti manu multi, quo Patriarcha vehebatur, habens, eum usque intra Palatium Regum præiens duxit.* Papæ dumtaxat debitum Stratoris officium exhibuit Patriarchæ. Et de Andronico Comeno, jam Imperatore designato, quod coram Papa Theodosio Tiaram deposuerit, atque in genua ad equi illum vehentis ungulas ceciderit, testatur in Alexio Manuelis Comeni filio Nicetas Choniates, & adjungit: *Paulò post assurgit, & Patriarchæ plantas deosculatur.* Dum Barlaamus Gyracensis Episcopus & Gregorius Palamas de Divino Christi Domini in monte Tabor transfigurati lumine disceptarent, Joannes Patriarcha cum sua Synodo non convenit in eandem sententiam, fuit in degrada-

CAPUT III.

An Divina Clementia extra Ecclesiam
operetur Miracula?

Miraculum istud, quod Michaeli Cerulario adscribitur a suis Symmisticis, est admodum sterile ac modicum. Ambiant illi quod omnes semper Hæreticos atque Schismaticos ambuisse scribit in Præscriptionum libro Tertullianus: *Adjiciunt præterea multa de auctoritate cujusque Doctores Hæretici, illos maxime doctrine suæ fidem confirmasse, moriis suscitasse, debiles reformasse, futura significasse, ut merito Apostoli crederentur.* Illos fucos elidit insigniter idem Tertullianus, & placet hic aliquid addere. Miraculum patrationem, atque inde erroris sui auctoritatem venari, est avita superbia omnium Hæreticorum. Etenim Spiritum Sanctum, quem ab Apostolis emere tentavit Simon Magus, non fuit donata per ipsum interna sanctitas, sed externa gratia miraculorum. Et hinc de cunctis generatim Gnosticis, qui ex ipso uti ex putrido cadavere vermes ebullierunt, scribit Sanctus Irenæus: *Virtutes operari dicuntur, non in virtute Dei, neque in veritate, neque in beneficiis hominibus facientes ea quæ faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones, & universa fraude plus lædentes, quam utilitatem præstans his qui credunt eis, in eo quod seducunt.* Ipsosque Magis & Circulatoribus fuisse familiarissimos asseverat etiam Tertullianus: Et hæc familiaritas præsertim ambiit, si non gratiam, saltem fucum miraculorum obtinere. Etiam adversus Ebionem scribit Sanctus Epiphanius: *Verum agendum à monumento Lazarum accersere, aut alium quempiam mortuum excitare; aut infectos lepra repurga, cæcis visum, nervorum resolutione laborantibus sanitatem, si potes, restituere. Sed idem non potes, quod infidelitate, carnisque vinculis, ac legis imperfectis ceremoniis illigatus, contraria illi omnia facis. Atque ut præstare maxime posses id, quod propter depravatam tuam fidem minime potes assequi, non instar Christi dico, sed neque Christi nomen ad edenda prodigia potes invocare, aut si tamen invocaveris, efficies quidquam.* Nempe etiam Ebion & Ebionitæ omni studio gratiæ hujus seu veritatem fucum ambiebant. Addit eadem veritate tumuisse & Manetem: & quidem ad sanandum Perfici Regis filium. Verum hic inter istius manus expiravit, atque ita convicit omne præstigium. Eodem ambitu adeo laboravit cum sua Quintilla & Maximilla Montanus, ut promissum à Domino JESU Christo Spiritum Sanctum cunctis suis Charismaticis blaterarit non die Pentecostes in Apostolos, sed nuper in se advenisse. Spiritum Sanctum in se esse incarnatum. Tot & per se & per suos edidit portenta, ut Sanctum Eleutherum Pontificem, omnemque Romanam Ecclesiam ad ipsa communicatoris litteris comprobanda ferè circumscripserit, & tandem seduxerit magnum Tertullianum. Et adversum Donatistas in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium de-

L. 65. c. 45
Tract. 13.

clamat

clamat ad suam plebem Sanctus Augustinus: *Nemo vobis fabulas vendat, dicendo, Et Pontius fecit miraculum, & Donatus oravit, & respondit ei Deus de Cælo.* Et in libro de unitate Ecclesie: *Nemo Donatista dicat, Idem verum est nostrum dogma, quia illa & illa miracula fecit Donatus vel Pontius, vel quilibet alius, aut quia homines ad memorias Martyrum nostrorum orant & exaudiuntur, aut quia illa ibi contingunt, aut quia ille frater noster, aut illa soror nostra tale visum vigilans vidit, vel tale visum dormiens somniavit.* Episcoporum istorum, qui parti suæ Basilicas & Conventuum libertatem reddi imperaverant à Juliana Apostata, Princeps erat Pontius, & hunc cum Donato magno fuisse Thaumaturgum buccinabant Donatistæ, ideoque suum dogma esse legitimum, & divino testimonio confirmatum. Etiam nescio quem ipsorum Presbyterum de se facta Angeli apparitione fuisse gloriatum, luctet ex Sancti Augustini Epistola ad nobilem virum Generosum. Idem actum à Valente Murfienfi Arianorum Episcopo, atque ita Imperatore Constantium fuisse in ejus communione firmatum scribit in Ecclesiastica Historia Sulpitius Severus. Quomodo Cyrola, Wandalorum in Africa sub Hunnerico Rege Arianus Episcopus, nescio quem pauperem, qui se cæcum & ab ipso illuminandum fingeret, pretio emerit, multis refert in Francorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. Verum fraus non successit: Deus enim è mendacio veritatem fecit, cæcus ille remansit cæcus, quousque nostris Episcopis supplex visum recuperaret. In foro item Constantinopolitano delirus fenex Polychronius, dum suam Monotheliticam Hæresim per solemnem defuncti suscitationem confirmare tentavit, derisus à populo omni, & à sexta Synodo fuit juxta meritum damnatus. Etiam à Joanne Calvino, dum è mortuo vivum facere tentat mendacio, è vivo factum esse mortuum testantur gravissimi Scriptores. Eandem, licet non fraudem, tamen vanitatem notat in Lutheranis Erasmus, addens ab illis usque huc nec unum canem potuisse suscitari. Est justus sarcasmus. Quod tamen venerabilis Wido Abbas Piscariensis à suis rusticis occisum Trasmundi Comitum equum resuscitavit, atque ita hunc ab istorum cæde revocavit, in ejusdem Cœnobii Chronicon testatur Joannes Berardi. Nec defunt alia ejusmodi exempla.

Quæstio est, An mortuorum suscitationum, aut alia vera miracula patranda gratia deur quandoque Hæreticis aut aliis Infidelibus? Partem affirmativam in laudato Præscriptionum libro videtur Tertullianus supponere. Quin & de Apollonio Thianensi, homine Gentili & pessimo Mago, scribit in Aureliano Augusto Flavio Vopiscus: *Quid illo viro Sanctius, venerabilius, antiquius, Diviniisque inter homines fuit? Ille mortuis reddidit vitam, ille multa ultra homines & fecit & dixit, quæ qui velit nosse, Græcos legat libros, qui de ejus vita conscripti sunt.* Quod illum, uti & Apulejum Madaurensem, ob parrata miracula Gentiles Christo Domino prætulere, testatur in litteris ad Comitem Marcellinum Sanctus Augustinus. Et de Imperatore Vespasiano, præter spem evecto adistam dignitatem, scribit Svetonius Tranquillus: *Auctoritas & quasi Majestas quædam, ut scilicet inopinato, & ad huc novo Principi, deerat. Hæc quoque accessit. E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudinis, demonstratam à Serapide per quietem: Restitutum oculis, si inspuisset, confirmatum crus, si dignaretur calce contingere. Cum vix fides esset rem ullo modo successuram, ideoque ne experiri quidem audeat, extremò tantantibus amicis palam pro concione utrumque tentavit, nec eventus defuit. Quod ipsum in Historiarum libris asseverat Cornelius Tacitus, addens cæcum istum fuisse Ægyptium, ideoque monitum à Serapide. Et de Imperatore Adriano, per morbi impatientiam parante seipsum occidere, scribit Ælius Spartianus: *Ea tempestate supervenit quædam mulier, quæ diceret somnio se monitam, ut insinuaret Adriano, ne se occideret, quod esset bene valiturus. Quod cum non fecisset, esse cæcitatam. Jussam tamen iterum Adriano eadem diceret, atque genua ejus oscularetur, receptura visum, si fecisset. Quod insomnium cum implisset, oculos recepit, cum aqua, quæ in fano erat, ex quo venerat, oculos abluisset. Venit & de Pannonia quidam natus cæcus ad febrientem Adrianum, eumque contigit: Quo facto & ipse oculos recepit, & Adrianum febris reliquit.* Et de Mopso Argonautarum Vate defuncto circa Africam, ac ibidem sepulto, habet Ammianus Marcellinus: *Cespitè Punico resti Manes dolorum varietati medentur, plerumque sospitales.* Et Aristæum Battum, Cyrenensis in Lybica Pentapoli civitatis Conditorum & Regem, ad Cirmi Patris preces fuisse per Apollinem à naturali balbutie liberatum adfirmat Justinus. Etiam Æsculapii, Aristæi Proconnesii, Aristæi Glazomenii, Cleomedis Astipalensis, aliorumque Gentilium miracula jactavit apud Origenem, & ex Pindaro ac Herodoto confirmavit Celsus, exinde concludens Dominum nostrum JESUM Christum istis in nullo fuisse majorem. Plura adduci possint talia exempla, & de ipsis scribit in libro de unitate Ecclesie Sanctus Augustinus: *Exaudiuntur multi, & multis modis, non solum Christiani Catholici, sed & Pagani, Judæi, & Hæretici variis erroribus & superstitionibus dediti. Exaudiuntur autem vel à spiritibus seductoribus, qui tamen nihil faciunt nisi permittantur à Deo, sublimiter atque ineffabiliter judicante quid cuique tribuendum sit, vel ab ipso Deo, vel ad pœnam malitiæ suæ, vel ad solatium miseriæ, vel ad monitionem querenda salutis æternæ. Ad ipsum verò salutem ac vitam æternam nemo per venit, nisi qui habet caput Christum.* A Gentilibus Scriptoribus jam memorata miracula videtur palam confirmare.*

In homilibus ad populum Antiochenum confirmat etiam Sanctus Joannes Chrysofomus: *Ethnici Daemoniorum arte morbos sæpè curarunt, & egrotos sanitati restituerunt.* Vitanda esse ejusmodi miracula ostendit ex Deuteronomii mandato, ac ipsum exponit: *Si Propheta quispiam surrexerit, & signum ediderit, vel mortuum excitavit,*

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

Q 9 2

vel

tionis periculo, scribitque de se ac de mutatis à se in aliam mentem Episcopis Imperator Joannes Cantacuzenus: *Adfirmabant nec sibi probari, Patriarcham throno depelli, nisi perversam doctrinam & ab Oribodosa religione valde discrepantem seclari ostenderetur.* Omnia Papalia privilegia in Patriarcham Constantinopolitanum Schismatici Græci transcripserunt. Etiam illud, quod asserit Papam esse supra Concilium, ideoque ab ipso non nisi ob Hæresim posse degradari, aut potius declarari degradatum. Hic est ille Patriarcha Joannes, qui Joannem Andronici secundi Palæologi filium coronavit in Imperatorem, & de quo scribit idem Cantacuzenus: *In qua festi diei celebritate omnes penè Proceres, ut quemque Imperatrix, Patriarcha, & Concilium esse dignum judicarent, dignitates adepti sunt. Patriarcha, quia gradum permutare non poterat, habitu se augustiorem fecit, & in subscriptionibus colore ceruleo usus, flammeumque seu tegmen capitis, quod antea Patriarchas, si de Monachis non essent, album ferre mos erat, ipse auro illustravit, Servatoris nostri, & illibata ejus Genitricis Deiparæ, ac Joannis Baptistæ in eo depictis iconibus.* Et hoc quia gradum permutare, seu altiùs non posset ascendere. Episcopatum suum censebat omninò supremum, ideoque & variis id profertur ornamentis. Quæ omnia ortum ducunt ex Michaelæ Cerulario.

Degradare & erectum à se furnum destruere minati Michaelis audaciam atque potentiam omninò timuit Imperator Isaacius Comnenus, ideoque de ipso pergit Joannes Scylitza: *Hæc audiens Imperator Michaelē missitantem, studuit potius aliquid perpetrare quam pati. Quare cum Archangelorum dies advenisset, egrediatur Patriarcha ad Suburbana loca, ut ibi studiosè ac solemniter ritu, quæ ad diem festum pertinerent, perageret. Imperator autem ut lucro sibi oblata occasione accepta, veritus ne quis tumultus aut perturbatio fieret, turbam militum misit, qui ipsum non sine ignominia è throno correptum ac nullo impostum, usque ad litus, quod est in Blachernis, impellentes deduxerunt, & ipsum & Patruales ejus, atque inde Lembo impostum ad Proconesum ut exularet, perducendum curavit. Ipse cum aliquibus Metropolitans collocutus, & de ipso abdicando spectatissimis ipsorum electis, eorum opera nuntiat ut Archiepiscopatum deponat, priusquam ipsum cum dedecore amittat, iis quæ contra ipsum Decreta erant, expositis & propalatis Synodo & Concilio. Sed cum ipsis visus esset ejusmodi, qui expugnari & deprimi non posset, quantum ad ipsum attingebat, desperata fuit depositio Sacerdotii, de qua Imperatore assiduè cogitante, interea vitam cum morte Patriarcha tranquille commutat. Cujus corpus Imperator, quod ipsum jam penituerat, honorifice importandum, & in suo Monasterio reponendum curat, percussus eo miraculo, quod acciderat, non ipse modo, sed omnes qui cum ipso erant. Nam dextra Patriarchæ manus in crucis figuram conformata, ut mos est benedicendi populo acclamanti pacem, ita firma permansit, neque cum mortuo corpore est immutata. Quæ omnia confirmat etiam Michael Glycas. Ita qui turbidè semper vixerat, etiam turbidè est defunctus.*

L. 4. c. 3.

L. 3. c. 36.

Cap. 44

L. 2. c. 56.

L. 2. c. 3.

L. 30. c. 34.

V. 1038.

Cap. 44.

Cap. 24.

Epist. 5.

Lib. 10.
cap. 7.

Cap. 25.

Lib. 14.
c. 25.

I. 13. c.

Cap. 19.

Hom. 36.

vel leprosum mundavit, vel debilem sanavit, signoque edito, se ad impietatem invitaverit, ne propter signi eventum obedias. Admittit hæc omnia non solum per fucum, sed quandoque etiam in veritate fieri, atque adjungit: *Permissio ista à Deo fit ad tui explorationem non quod Deus nesciat, sed ut discas eos etiam missos facere Demones, qui mendentur.* Quæ omnia repetit in sexta adversum Judæos Homilia: *Si falsus Propheta possit mederi cæco, aut excitare mortuum, nec ista præstanti credideris. Cur? Eo quod Deus tentans te permiserit, ut ille hoc possit. Non quod ille non nosset animum tuum, sed ut tibi probationis occasionem exhiberet, an verè diligeres Deum.* Lucidè supponit à Pseudo-Prophetis posse & illuminari cæcos, & mortuos suscitari. In Hæreticorum templis morborum sanationes, expulsiões Dæmoniorum, aliaque fieri miracula etiam virtutes supponit apud Justinum Martyrem etiam Auctor Christianarum quæstionum. Idem de Pseudo-prophetis in Dialogo cum Triphone Judæo supponit ipse Justinus. Quomodo nescio cui Judæo, qui pluries fictè baptizatus etiam Paulum Constantinopolitanum Novatianensium Episcopum circumscribere tentabat, sacri fontis aquam subtraxerit divina justitia, narrat Socrates, & adjungit. *Hoc miraculum per Paulum fuit editum.* Ecclesiam item fuisse ejus precibus liberatam ab horrendo incendio scribit, & concludit: *Deus igitur ejus preces audivit.* Et de Eutychiano Novatianensi item apud Bithynos Monacho Hermias Zozomenus: *Sanavit morbos, & facta mirabilia edidit.* Et de Ariano homine Eusebio Episcopo Emeseno: *Fertur Deus multa per ipsum edidisse miracula, uti testatur Georgius Laodicensis.* Plura sunt istius generis exempla.

Respondeo tamen à Paganis nullum umquam suscitatum mortuum, nullum veraciter cæcum illuminatum, nullum germanum editum miraculum. Verissimè enim in libro Apologetico Tertullianus affirmat summa Gentilium miracula esse phantasmata Castorum, aquam cribro gestatam, navem cingulo protractam, barbam tactu inrufatam, caprarum & mensurarum Divinationes, aliaque id genus, ut *Numina lapides crederentur, & Deus verus non quæreretur.* Etiam Magorum in Ægypto adversus Moysem miracula adfirmat fuisse fucos Diabolicos. Quidam tamen adfirmant fuisse veritatem. Quidquid sit, Vespasiani Imperatoris miracula insigniter exponit in quarto Historiarum libro Cornelius Tacitus: *Per eos menses, quibus Vespasianus Alexandriae stans æstivis statibus dies & certa maris operiebatur, multa evenere miracula, quæis celestis favor, & quædam in Vespasianum inclinatio Numinum ostenderetur.* Ex plebe Alexandrina quidam oculorum tabe notus genua ejus advoluit, remedium cæcitatibus exposcens gemitu, monitu Serapidis Dei, quem dedita superstitionibus gens ante alios colit. *Prostratusque Principem, ut genas & oculos orbem signaretur respicere oris excremento. Alius manu agens, eodem Deo auctore, ut pede ac vestigio Cæsaris tangeret, orabat. Vespasianus primo irridere, adspicere, atque illis instantibus modo famam vanitatis metuere, modo obsecratione ipso-*

rum ex vocibus adulantium in spem induci. Possremò estimari à Medicis jubet, an talis cæcitas ac debilitas ope humana superabiles forent. Medici varie differere. Hinc non exesam vim luminis, & redituram, si pellerentur obstacula; illi elapsos in pravum artus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari. Id forsasè cordi Deis, & Divino Ministerio Principem electum. Denique patrati remedi gloriam penes Cæsarem, irriti ludibrium penes miseros fore. Igitur Vespasianus, cuncta fortune suæ patere ratus, nec quidquam ultra incredibile, leito ipse vultu, ecclesia quæ adibat multitudinem, iussa exequitur. Statim conversa ad usum manus, & cæco reluxit dies. Utrumque, qui interfuerunt, nunc quoque memorant, postquam nullum mendacio pretium. Palam vides sanitates istas Angelica arte non fuisse superiores. Florentia tunc Christianorum miracula Serapis ista forsitan via tentavit obnubilare. Ad similia Imperatoris Adriani miracula addit Ælius Spartianus: *Quamvis Marius Maximus hæc per simulationem facta commemoret.* Et ad Apollonii Thianensis miracula scribit Isidorus Pelusiotus: *Quidam novis sermonibus homines deceperunt, Thianæum Apollonium inducentes, qui multa plerisque in locis, turæ habitationis causa, ut ajunt, effecerit. At nihil, quod ab ipso factum sit, ostendere possunt. Nam aliquando ii, qui nudos etiam ipsius sermones litteris mandarunt, totamque ipsius vitam accuratè conscripserunt, actiones eas, quæ vulgi sermonibus celebrantur, non omisissent. Habes autem Philostratum, qui ipsius vitam magna cura & diligentia in lucem edidit. Ex quo intellige, quam perspicuam hujusmodi præstigiarum calumniam viri illius hostes, ut vero consentaneum est, concinnarunt.* Similem ejus Apologiam habet Svidas. Quod ejus, uti viri insigniter probi, imaginem in suo Larario habuerit & coluerit Alexander Severus, à Magis alienissimus Imperator, testatur Ælius Lampridius. Et uti insignem Philosophum laudat in Chronico Aurelius Cassiodorus. Vixit cum Apostolis in prima Evangelii & nostrorum ubique miraculorum gloria. Hinc illa adversarii nostri Gentiles per adficta isti magæ mendacia conati sunt obscurare. Plerique affirmant fuisse nequissimum delatorem ac maleficum, ideoque ab Imperatore Domitiano justè proscriptum. Indignus est, cui accusando aut defendendo bonas horas perdamus.

Eadem est ratio Hæreticorum. Hinc enim in Evangelio natus ille cæcus ad Judæos dixit inauditum esse in mundo, ut quis Pseudopropheta sibi similem illuminaverit, ac inde conclusit Dominum nostrum JESUM Christum esse verum Prophetam. Quod ipsum & illi ipsi, qui eundem Dominum lapidare uti blasphemum volebant à paucis diebus, ex Lazari resurrectione concluderunt. Et nec Scribæ, nec Pharisei non verunt aliquid opponere. Et Sanctus Irenæus scribit: *Super hæc arguentur qui sunt à Simone Magico, & Carpocrate, & si qui alii virtutes operari dicuntur, non in virtute Dei, neque in veritate, neque in beneficiis facientes hominibus ea que faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones, & universa fraude plus ledentes, quam utilitatem præstantes his qui credunt eis, in eo quod seducunt.*

Qu. 5.

L. 7. c. 17.

L. 1. c. 14.

L. 3. c. 5.

Cap. 22. 23.

Cap. 81.

Cap. 15.

Lib. 1. Epist. 398

L. 5. c. 7. Cap. 30

Cap. 57.

Cap. 21.

Cap. 12.

cunt. Nec enim possunt cæcis donare visum, neque surdis auditum, neque omnes Demones effugare, præter eos qui ab ipsis immittuntur. Si tamen & hæc faciunt. Neque debiles, aut claudos, aut paralyticos curare, vel alia quadam corporis parte vexatos, quemadmodum sæpè evenit fieri secundum corporalem infirmitatem, vel earum quæ foris accidunt infirmitatum bonas valetudines restaurare. Tantum absunt ab eo, ut mortuum excitent, quemadmodum Dominus excitavit, & Apostoli per orationem, & in Fraternitate sæpius, propter aliquid necessarium ea quæ est in quoquo loco Ecclesia universa postulante per jejunium & postulationem mutam, reversus est Spiritus mortui, & donatus est homo orationibus Sanctorum. Multis demonstrat miraculorum gratiam esse in sola Ecclesia, ideoque apud Hæreticos non reperiri nisi mendaces magis fucos. Quæ ejus verba probavit, & suæ Historiæ inferuit Eutebius Cæsarensis.

Et in Præscriptionum libro Tertullianus edicit miraculorum virtutem esse proprium legitimi Apostolatus characterem, ac pergit in Gnosticos: *Volò igitur & virtutes eorum proferri. Adfirmat ipsorum miracula esse mortuos è vivis, non è mortuis vivos.* Et in libro de anima scribit: *Multa & adversum Apostolos Simon & Elymas Magi ediderunt miraculorum fucos, sed plaga cæcitatibus de præstigiis non fuit. Quid novi? Emulatio veritatis à spiritu immundo.* Ecce hodiè ejusdem Simonis Hæreticos tanta præsumptio artis extollit, ut etiam Prophetarum animas ab inferis movere se spondeant. Et credo quia mendacio possunt. Amplè ostendit omnia ipsorum miracula esse mendacia, & pergit: *Sed et si quosdam revocavit in corpora Dei virtus, in documenta juris sui, non idè communicabitur fidei & audaciæ Magorum.* Defunctorum excitationem asseverat esse solius divini juris seu potestatis, ideoque non nisi per Christum Dominum, aut fideles ejus servos posse fieri aut impetrari. Etiam ad Montanum delapsus Apostolorum ac Prophetarum miracula laudat in libro de pudicitia, ac pergit in Zephyrinum Pontificem: *Exhibe & nunc mihi, Apostolice, Prophetice exempla, & agnoscam Divinitatem, & vendica tibi remittendorum ejusmodi delictorum potestatem.* Laudatum Pontificem ob nuperum tunc pro Mæchia Decretum existimabat, uti Christiani dogmatis prævaricatorem, excidisse vera Ecclesia, ideoque ab illo exigit miracula, certus & securus ipsa ab Hæretico non posse patrari. Quomodo Elias Propheta Sacerdotes Baal, ita nostri Clerici aut Monachi variorum Hæreticorum Clericos aut Monachos, necessitate cogente, provocarunt ad miraculum, & nullum umquam, nisi à sese editum, viderunt. Plura sunt hujus generis exempla. E summis Latinæ Ecclesiæ Thaumaturgis fuit Sanctus Martinus Turonensis Episcopus. At ecce ipsum, ubi Ithaciæ factioni communicavit ob diem humanum, suspensum fuisse ab ista gratia, testatur in ejus vita Sulpitius Severus. Quod nempe illa nec ad Schismata derivetur. Sic apud Colchos & Iberos post rejectam Florentinæ Synodi unionem cessasse eandem testatur in opere de istorum cum Latinis unione Clemens Galanus. Etiam mi-

raculosam Paschalis luminis gratiam in Hierosolymitana cessasse Ecclesia, est cunctis exploratum.

Verum quid ad superius laudatum Tertulliani locum, ubi fatetur ab Hæreticorum Doctoribus suscitari mortuos, & debiles reformari? Eum in tercio libro adversus Marcionem, Christi sui sine præviis Prophetarum prædicationibus repentini adventum per sola virtutum documenta sufficienter probari volentem, acriter confirmat: *At ego negabo solam hanc illi speciem ad testimonium competisse, quam & ipse postmodum exaudivit. Siquidem edicens multos venturos & signa facturos, & virtutes magnas edituros, aversionem etiam Electorum, nec ideo tamen admitteudos, temerariam signorum & virtutum fidem ostendit, ut & etiam apud Pseudo-Christos facillimarum.* Respondeo utrumque locum exponi insigniter à Sancto Augustino, scribente in Faustum Manichæum: *Unde hic existis, unde confiditis? Scripturas tanta auctoritate firmatas, commendatasque respuitis, miracula non facitis, que si faceretis, etiam ipsa in vobis caveremus, præstiriente nos Domino, & dicente, Exurgent Pseudo-Christi & Pseudo-Prophete, & facient signa & prodigia multa, ut fallant, si fieri potest, etiam Electos.* Sola miracula vult non esse plenum recti dogmatis testimonium. Hinc censet scrupulosè non quærendum, quæ & qualia patrarè valeant Hæretici, quoniam constat ipsos, qualiacumque aut quantacumque quavis virtute patrarint, cavendos esse ac detestandos. Etiam Celso, Christi Domini miracula uti Magica, ideoque & inepta rectæ prædicationis testimonia calumniant, Origenes respondit de illis, ut ad utilem hominum institutionem & legitimam doctrinæ confirmationem sint efficacia, prius disquirendum, à quo rectè patrentur, ne alioquin damnemus omnia, vel omnia probemus. Lucidè supponit divinam Majestatem Pseudo-Prophetis ad vera miracula non cooperari. Etiam Sanctus Joannes Chrysostomus dumtaxat vult Hæreticorum, licet etiam excitarent mortuos, prædicationibus non credendum. Per Hermiam Zozomenum pro Eusebio Emeseno laudata Georgii Laodicensis fides est nullius ponderis: Georgium enim Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyterum, fuisse non solum ob Arianum patrocinium, sed & ob alia crimina degradatum à Sancto suo Patriarcha Alexandro, & ob pertinacem dictæ Hæresios tutelam postmodò intrusum in sedem Laodicensem variis in locis testatur Sanctus Athanasius. Socrates fuit homo Novatianensis: Hinc & ejus pro suæ Sectæ Episcopo Paulo testimonium est infirmum. Hæretici virtutem hanc non ambiunt, nisi ob turpem quæstum, popularem gloriam, aut erroris sui firmitatem, ad quos fines divinam Bonitatem cooperari non posse supponit in adducto superius loco Sanctus Irenæus, & in quinta decima collatione ostendit Joannes Cassianus. Hinc & ab Antichristo, omnium Hæreticorum Principe, non nisi Diabolica edenda miracula affirmat in libris de Dei Civitate Sanctus Augustinus.

Quo igitur sensu idem Augustinus in libro de Ec-

Cap. 3.

L. 13. c. 5.

Ec.

Ecclesie unitate adfirmat non solum Hæreticos, sed etiam Judæos & Paganos quandoque à Domino Deo exaudiri ad gratias curacionum? Quin & post laudata, quæ in nostris fiant, frequentissima miracula adjungit: *Quæcumque talia in Catholica sunt, idè sunt approbanda, quia in Catholica sunt, non idè ipsa manifestatur Catholica, quia hæc in ea sunt.* Cum Tertulliano adfirmare videtur solas jam valere Canonicas litteras, & cuncta miracula esse à Christo Domino exauctorata. Respondeo aliud esse Hæreticos à Deo exaudiri ad faciendas, aliud exaudiri ad accipiendas gratias sanitarum. Solum primum Augustinus asserit. Et dat causam, ajens id fieri, vel ad pœnam malitiæ, vel ad solatium miseriæ, vel ad monitionem salutis æternæ. Loquitur cum Tertulliano, qui in libro de anima laudat atque enumerat Ecclesie miracula, & adjungit: *Si & apud Ethnicos tale quid traditur, ubique Deus potestatis sue signa proponit, suis in solatium, extraneis in testimonium.* Neuter omnia, sed dumtaxat vidua, seu à Christianis moribus, ac præsertim à recto dogmate destituta miracula affirmat à Christo Domino exauctorata. Alludunt ad vigesimum quartum Sancti Matthæi caput, ubi fallacia Antichristorum miracula Christus Dominus monuit vitanda. Quæ omnia apud Justinum Martyrem tradit etiam Christianarum quæstionum Auctor, insigniter demonstrans talia miracula nullo modo esse Hæretici erroris confirmationem.

In laudato adversus Marcionem libro Tertullianus disputat, an Christus Dominus debuerit apparere subito, an autem dudum antea humano generi per Deum Patrem suum prænuntiari atque promitti. Et vanus Marcion garriebat subitam apparitionem illi congruere, & dabat causam: *Non fuit ordo ejusmodi, videlicet præviæ promissionis, necessarius, quia statim se & filium, & Missum, & Dei Christum rebus ipsis esset probaturus per documenta virtutum.* Quod etiam Christus Dominus suam à Patre Missionem probare debuerit, uterque profitebatur, verum sola miracula non esse plene probationis speciem urgebat Septimius, afferens illius nobiliorem partem esse paternum testimonium, ac promissum per Prophetas. Igitur non qualiacumque, sed sola Prophetici aut Evangelici dogmatis assistentia & subsidio destituta, qualia esse solent Hæreticorum aut Paganorum, miracula docet à Christo Domino esse exauctorata.

Porro legitima miracula, licet magnæ auctoritatis sint, à nullo tamen sunt expetenda. Sunt gratia, non gratum faciens, sed dumtaxat gratis data ad meram necessitatem aut utilitatem alienam. Non de ipsis, sed de inscriptis in vitæ librum nostris nominibus gaudendum Dominus rigidè edixit. Et hinc Sancti omnes ipsorum & potentiam & patrationem semper & fugerunt studeantissimè & absconderunt. Sanctum Fulgentium Rufinum Episcopum, quod gratiam istam sibi non esset supplicaverit, laudat in ejus vita Ferrandus Episcopus Carthaginensis. Et de Sancto Gregorio Nazonenis scribit authentica ejus verba: *Multa in salute loquentium operabatur, quæ*

tamen sub obtentu Sanctorum, quorum reliquias perinde forebat, à suis meritis excludere nitentur. Et Sanctum Woldonem Leodiensem Episcopum, in Sancti ibidem Laurentii Monasterio sepultum, quod frequentibus miraculis populum undequaque evocaret, atque ita inquietaret Monachos, cesare jussum ab Abbate, & cesasse, adfirmat in Leodiensem Episcoporum Historia Anselmus ejusdem Ecclesie Canonicus. Idem eandem ob causam Sancto Spinulo fuisse à Sancto Hidulpho Abbate Senonensi interdictum adfirmat in ejusdem Cœnobii Chronico Monachus Richerius. Quod & olim factum in nostro Illycetani apud Thufcos nemoris Conventu ajunt ejusdem Annales. Miracula enim suis patratibus quandoque obtulisse scribit in suis super Sancti Matthæi Evangelium homiliis, atque ostendit Sanctus Joannes Chrysofomus. Nam & Electionis vas, ac divinus gentium Doctor ipse Paulus Apostolus, ne à revelationum magnitudine extolleretur, fuit passus periculum, ideoque & Angelo Sathanæ datus colaphizandus. Hæc paucis dicta sint ob miraculi fucum in cadavere Michaelis Cerularii.

CAPUT IV.

Exponitur Schisma Michaelis Cerularii.

Adversus Laicam suorum Principum potestatem rebellare assuetus Michael, undecimi Christiani sæculi quinquagesimo tertio anno cepit rebellare etiam adversus Apostolicam Sedem, conceptum virus evomere, palam resumere & augere Photianum Schisma, atque ita fecit quod habent authentica apud Dominum Cardinalem Cæsarem Baronium Acta: *Ipse Michael, cognomento Cerularius, nec non & Leo Acridanus Archiepiscopus Bulgarorum, in Sugillationem omnium Latinorum, adversus Sanctam Romanam & Apostolicam Sedem, imò contra omnem Occidentalem Ecclesiam scripserunt Epistolam, quam miserunt ad Joannem Tranensem Episcopum, per vulgandam apud Latinos omnes, cui in codice titulus hujusmodi est præfixus. Calumnia Episcoporum Michaelis Constantinopolitani, & Leonis Acridani, pertinaciter exbalantium pessimas Mephibites diversarum Hæreson adversus Sanctam Romanam & Apostolicam Sedem, imò contra omnem Latinam & Occidentalem Ecclesiam. Hæc quidem calumnia Græco sermone edita, & Joanni Tranensi Episcopo in Sugillationem omnium Latinorum directâ, cum fuit Trani exhibitâ fratri Humberto sanctæ Ecclesie Sylve candidè Episcopo, in Latinum est translata ejus studio, atque delata Domino Leoni nono. Quæ etiam hic ad cautelam multorum & notitiam, non autem ad aliquam utilitatem inserta, cunctis scire volentibus fideliter est conservata.*

Acrida est Justiniani Imperatoris Patria, mediterraneæ Pannoniæ Metropolis, quam ille exalta-

exaltatam volens titulavit primam Justinianam, ab Apostolicis Thessalonicensis Episcopi vicibus exemir, ipsiusque Antistitem sanxit esse non tantum Metropolitanam, sed & Archiepiscopum, seu plurium Provinciæ Primatem. Quæ latè habes in novella ad Catellinum istius Justinianæ Episcopum. Postmodum à Bulgaris invasa ista cum vicinis Regionibus civitas est facta ipsorum Regia, ac simul sedes Archiepiscopalis. Et de ejus superbia scribit Georgius Acropolitani: *Bulgarie Archiepiscopus Demetrius, tamquam qui, ut ipse fatebatur, sui juris esset, neminique sui facti rationem reddere teneretur, ideoque in ejus potestate esse quoslibet, & ubicumque, & quandocumque illi libitum fuisset, Reges ungere, Theodororum Comnenum, Imperii invasorem, coronat. Quod eodem jure istius Theodori ex fratre nepotem Michaellem coronaverit Jacobus Acridensis Episcopus, testatur Georgius Pachymeres. Acridanus iste uterque Episcopus ostentavit se, licet non ut universalem, tamen ut supremum ac ab omni humana potestate exemptum Archiepiscopum, atque ita duplex commisit Schisma: & Eusebianum, & Photianum. Eusebianum enim Schisma neminem agnoscit supremum Pontificem, sed Ecclesie Hierarchiam laterat esse Aristocraticam, in plures independentes ac supremos Episcopos divisam. Orientalem Ecclesiam, Photiano Schismate laceratam ab Occidentali, Demetrius ille laceravit in duo capita, adeoque & in duo corpora, & sic ipsam fecit bifurcatis monstrum. Accessit postea & exemptus Triboni Episcopus, atque ita divulsa à nobis Latinis Græca Christianitas cepit esse Cerberus triceps. Eodem fastu laborasse Leonem Episcopum demonstrat communis ejus cum Michaele ad Joannem Trani Antistitem Epistola: *Michael universalis Patriarcha nova Roma, & Leo Archiepiscopus Acridæ, Metropolis Bulgarorum, dilecto fratri Joanni Tranensi Episcopo.* Superba nominum conjunctio videtur asserere utrumque independentem.*

Quis & qualis fuerit iste Joannes Tranensis Episcopus, non habeo compertum. Forsan fuerit ille, de quo in litteris ad omnes Cardinales Episcopos, nimiam Pontificalium ornamentorum superbiam notans in quibusdam Episcopis, scribit Sanctus Petrus Damiani: *Numquam certè vidisse me memini Pontificales baculos tam continuo radiantis metalli nitore contextos, sicut erant, qui ab Esculano atque Tranensi gestabantur Episcopis. Uterque tamen, alter in Apulis finibus, Nicolao presidente, alter in Lateranensi Ecclesia coram Alexandro Romanis Pontificibus, sunt dejecti. Partim Romanæ, partim ex viginti adhuc Leonis Isauri violentia Constantinopolitanæ Ecclesie præparebant Apuliæ & vicinarum gentium Episcopi, videturque Joannes iste fuisse è posterioribus. Ita suadet Epistolæ præfatio: *Dei magna dilectio & jucunda compositionis viscera flexerunt nos scribere ad tuam Sanctitatem, & per te ad universos Principes Sacerdotum, & Sacerdotes Francorum, & Monachos & Populos, & ad ipsum Reverendissimum Papam.* Videntur hæc non ad alienæ Diocesis, sed ad subditum Episcopum dirigi. Per*

Francos intellige Longobardos & Nortmannos: Hos enim tunc in Italia dominantes Græci passim appellabant Francos. Ex laudatis Sancti Petri Damiani verbis hinc à Nicolao secundo fuisse celebratam Synodum in Apulia. Et illic aut Tranensem, aut Esculanum Episcopum fuisse degradatum.

Quæ omnia confirmat in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham præfatus Patriarcha Michael. Apostolicorum ad se Legatorum Acta exponit, ipsos de multo excessu calumniatur, ac pergit: *Hæc verè techna apertius fuit deprehensa & manifestata ab Archiepiscopo Tranensi & Synello, qui inde ad nos venit, & veram eorum, utique Romanorum, mentem aperuit potenti & sancto nostro Imperatori.* Affirmat sibi Joannem fuisse non solummodò fidem sibi Symmista, sed & Patriarchalem Synellum. Et hæc erat non modica dignitas. Largius exponit antiquus Schismatici Græci in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu reperitus Tractatus: *Romanus Pontifex, & omnes partium Occidentalium Latini Sacerdotes & Laici, præter Calabros, ante multa tempora extra Catholicam Ecclesiam pervagantur, Evangelicarum & Apostolicarum traditionum ignari, & à fide alieni. Nam & Theutonici à Gentium ritibus parum discordant, in Deum impii; sed Calabri, & cæteri Orthodoxi, sicut antiquitus, & Apostolicæ & nostræ Ecclesie alumni, ejus moribus informati sunt.* Sub Calabris intelligit etiam Apulos & Brutios. Hi enim per Imperatorem Leonem Isaurum à Romana avulsi Constantinopolitanam Patriarchalem Cathedram coluerunt zelosè, & Michaelis factionem sunt cum imperii sectati. Et istorum Coryphæus erat Joannes Tranensis Episcopus. Hinc suas ad ipsum litteras direxit Michael: Hinc ipsius, quod Romam deduci non posset, degradandi causa Nicolaus secundus perrexit in Apuliam.

Facta hæc esse ad memoratum quinquagesimum tertium annum disertè scribit Sigebertus Gemblacensis: *Græcis in Hæresim multiformem declinantibus, auctore Michaeli Patriarcha Constantinopolitano, & Leone Acridano Bulgarorum Episcopo, Leo Papa errores eorum redarguens, scripsit contra eos librum firmis scripturarum testimoniis roboratum. Nicetas autem Monachus Constantinopolitanus, qui agnomabatur Peccoratus, scripsit contra Romanos librum plenum erroris & stultitiæ, prætitulum de Azymo, de Sabbatho, & de nuptiis Sacerdotum. Quod ipsum lucet ex Sancti Leonis noni adversus Leonem Acridensem & Patriarcham Michalem Rescripto: *Ecce jam post mille ac ferme viginti à Passionis Salvatoris nostri annos incipit per vos discere Romana Ecclesia, qualiter memoria ejusdem Passionis sit recoianda.* Currebat enim tunc à Domini Nativitate annus millesimus quinquagesimus tertius, ideoque à Passione vigesimus necdum erat completus.*

Nicetas iste Peccoratus fuit in Constantinopolitano Studii Cœnobio Hieromonachus, de quo titulo in Scholiis ad Græcorum Euchologion scribit Joannes Goar: *Diaconos Monachos, Hæreticos Scholasticos, Presbyteros Monachos Græci Hieromonachos sunt appellare consueti. Quod nempe variè*

Cap. 35.

Cap. 51.

107

An. 1034

Sch. 10.

San-

sanctitate illi sint Domino Deo consecrati. De Studii Monasterio scribit ad quinti sæculi annum quinquagesimum quintum Sanctus Martyr Theophanes: *Hoc anno Præcursoris templum Studius extruxit, & traductos ex insomnium mansione Monachos illic posuit.* Et in libro de originibus Constantinopolitanis Georgius Codinus: *Studii Monasterium Studius Patritius condidit tempore Leonis Macelæ, & plurimis ditavit possessionibus, atque Monachos mille in eo instituit.* Addit tunc fuisse extra muros in Suburbano. Aucta postmodum civitas ipsum muro inclusit. Studium fuisse Roma advenam Patritium affirmat Nicephorus Callixtus. Quod sub primi Nicephori Imperio septingentos illud haberet Monachos, testantur laudatus Theophanes & Anastasius Bibliothecarius. Nempe ab Iconoclastis Imperatoribus summas injurias ac ruinas pertulerat, ideoque numerus ad trecentos decreverat. Et semper abundavit viris doctissimis. Unde & hic Nicetas postea rediit ad sanam mentem & doctrinam.

CAPUT V.

An Christus Dominus primam Eucharistiam consecravit in pane Azymo?

HÆc fuit palmaris ac prima Michaelis Cæcularii & Leonis Acridani in Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam calumnia: *Azuma mysticè indecenter custoditis, & communicatis Judæis.* Etenim Azuma ipsi custodire à Moysè jussu sunt, nostrum verò Pascha Christus est. Adfirmant Dominum duas cum Apostolis in novissima ante Passionem vespera secisse Cœnas: Aliam completivam veteris, aliam novi Testamenti inchoativam. In sola priori volunt fuisse legale Azymum, in posteriori autem usualè fermentum. Hic enim Dominus fuit usus vino & pane, de quo pergunt: *Vos quidem panem, nos verò azymum edicimus.* *Apertè autem interpretatur elevatus, & sursum portatus, à fermento & sale calorem & elevationem habens.* Azuma autem nihil distat à lapide sine anima, & luto lateris deorsum conjuncta terra, & sicco luto comparata. Afferant Azuma non esse verum panem, ideoque nec aptam Sacramento materiam. Idem adfirmat Nicetas Petrotorus: *Azymum non est panis. Neque enim compositus, neque per se ipsum perfectus est, sed indigens, semique perfectus, indigens plenitudine fermenti. Panis autem compositus per seipsum perfectus est & plenissimus, sicut ille qui totum habet in seipso plenitudinis.* Verum panem vult non sola farina & aqua, sed insuper constare fermento ac sale. Addit Christum Dominum nullis in novissima Cœna Azymis usum. Et probat: *Quoniam quidem oportebat pati Christum secundum diem legalem Pascha, in qua Agnus ab Hebræis immolabatur. Oportuit enim fieri Pascha ab Imperatore in sexta feria, in qua tandem &*

quarta decima Luna erat juxta primum mensem. Adfirmat Christum Dominum non quarta decima, sed tertia decima Luna celebrasse Pascha, legale tempus die uno prævenisse, atque ita in ejus mensa non fuisse Azymum. Paschale festum vult incidisse in Sabbatum, non in sextam feriam: Christum Dominum debuisse occidi, & cruentè immolari ipsa Paschali vespera, ideoque & antiqui & novi Testamenti Sacramentale Pascha fuisse ab ipso & anticipandum & anticipatum. Laudat Sancti Lucæ verba, *Acceptit panem & benedicens fregit,* atque sequitur: *Ecce & Lucas accipere panem dixit Christum, & non azymum. Non enim adhuc erat sexta feria dies. Tertia decima erat Luna in illa quinta feria, & non erat azymum, neque adhuc ablatis fermentati.* Videtur cum Michaele Patriarcha & Leone Archiepiscopo circa hoc punctum non convenire. Quod enim Christus Dominus legitimo die & antiquum Judaicum & novum Christianum Pascha peregerit, videntur hi admittere: Et dumtaxat velle quod antiqui Paschatis azyma à novo excluderet. Eundem tamen ipsi errorem adscribit Cardinalis Humbertus: *Hinc nihil tergiversationum vestrarum præmittentes, quia consideratis vestro fermentato secundum legem & Evangelium jussu contradici, adstruere nitimur Dominum non celebrasse Pascha cum Judæis quarta decima Luna mensis primi, sed priusquam fieret legalis abjektivè fermentati.*

Quidquid sit de Michaele ac Leone, fuisse tunc inter Græcos Schismaticos istam sententiarum varietatem, demonstrant hæc laudati Humberti verba: *Hic ne quid minus factum videatur, etiam vestratum ridiculè opinioni obviamus, quæ non invenientes quoniam sanctiarum Scripturarum funiculo scapham assertionis suæ pertrabant ad alicujus stabilitatis litrum, fluctuando pertrabantur in illud divine Omnipotentis pelagus. Namque sciscitantibus nobis, unde Dominus JESUS in Cœna fermentatum habuerit, cum in omnibus finibus Israel non inveniretur, responderit: Si creditur Omnipotens, potuit subitè undecumque fermentatum exhibere, aut certe ipsum azymum benedicens fermentare.* Fatebantur hi Dominum JESUM, ne legis transgressorem fateri cogerentur, Judaicum Pascha & in legali die & in legali azymo celebrasse, nolebant tamen ab ipso vetera novis, aut Mosaica permixta Evangelicis, ideoque novum Pascha fuisse peractum in usuali fermento. Quod quia isto die reperiri non poterat in Israel, confugiabant ad divinam Christi Domini omnipotentiam, fingebant sine fundamento miracula, & insigniter nugabantur. Quæ omnia eruditè demonstrat laudatus Humbertus. Etiam in Florentini Concilii Apologia Gennadius secundus Patriarcha Constantinopolitanus. Et hinc nugacitatem istam alii improbant dixerunt Dominum prævenisse legalem diem, atque ita fermento primam Eucharistiam consecrasset. Et hæc sententia passim placuit zelosioribus istius Schismaticis Doctoribus. Commune omnium dogma est Christum Dominum non consecrasset in azymo. Omnes negant azyma esse aptam Sacramento materiam, ideoque nos carere vera Eucharistia, & esse Hæreticos Azymitas.

Fol. 207.

L. 4. c. 4.

charistia, & esse Hæreticos Azymitas.

Eandem de prævento per Dominum Paschali die sententiam constanter defendit etiam Georgius Cedrenus: *Quo igitur tempore Christus suo corpore pro nobis supplicium luit, eo legitimum Pascha non edit, sed ipse pro nobis victima factus est. Quod autem non decimo quarto die Pascha celebravit, sed ipsum anteciperit Mysticæ Cœnæ institutione, quo tempore infermentatorum sanctificatio & festivitatis apparatus aguntur, argumento est, quia Discipulis non de victima & panibus infermentatis, sed panem & vinum tradidit.* Etiam Michael Glycas magnum illum Sabbathi diem adfirmat fuisse ipsum Paschale festum, & concludit: *Quæcum ita sint, manifestè licet intelligere, id quod Christus discipulis porrecto pane & vino dedit, ipsa magnæ quintæ ferie vespere, fermentatum fuisse. Quippe necdum id tempus appetierat, quo non fermentatis panibus utendum esset, ut hominum vulgus existimat. Eorum tu sermonibus valere jussum, seriei sacrorum Oraculorum inheret.* Addit Sancti Joannis Chryostomi sententiam fuisse variam. P. Posteriorem suæ concordare, priorem ab ista esse retractatam, ac reformatam, ideoque nullatenus sequendam. Ab ipso notata, & caveri jussa vulgi sententia est illa superius memorata, quæ Dominum adfirmat legitimo die egisse Pascha, ideoque consecratum ab ipso fermentum debuisset à divina Omnipotentia postulari. Quam sententiam etiam refert, ac alia tolerabiliorem ducit in sacri belli Historia venerabilis Guibertus Abbas Novigentii. Adversam & communem aliorum Græcorum sententiam eleganter exponit in libris de Missæ sacrificio Innocentius tertius: *Græci in suo pertinaces errore, de fermentato conficiunt, asserentes in Parasceve Lunam quartam decimam existisse, in qua verus Agnus est immolatus, ut legis impleteret figura, quæ quarta decima Luna primi mensis Paschalem Agnum jusserat immolari. Dominus ergo ea die se passurum esse prænovescens, præcedente in Vespere necessitate ductus anticipavit comedere Pascha. Et quia tunc licitè poterat comedere fermentatum, & ipsi corpus Domini de fermentato conficiunt.*

At verò Latina semper Ecclesia constanter docuit primam Eucharistiam à Domino fuisse in azymo pane consecratam. Ita in jam laudato loco asserit Innocentius tertius. Etiam in suis adversus Michaelem Cerularium ac ejus factionem opusculis Sanctus Leo nonus & Cardinalis Humbertus. Dum Flandri nostri ac alii Franci fuere profecti ad sacrum bellum, frequens nobis fuit cum Græcis commercium, frequentes ultrò citroque legationes ac disputationes, quarum una Waleranum Naumburgensem in Germania Episcopum permovit ad consulendum hinc de rebus Sanctum Anselmum Archiepiscopum Cantuariensem: Existit eruditissimum hujus Rescriptum, affirmans ac demonstrans opinionem, quæ Dominum asserit consecrasset in fermentato, esse turpissimum errorem. Et olim repertus in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu adversum Græcos Tractatus habet: *Græci contra institutionem Christi Salvatoris nostri fermentata offerunt, cum supercilio enim igno-*

rant, quis dux fuerit illius traditionis, Christo in Cœna benedicente Azyma, quod trium Evangelistarum firmatur testimonio. Errat tamen fermentatorum oblationem esse contra Domini institutionem. Et in Occidentalis Ecclesie Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: Secundum institutionem Domini de pane azymo debet confici Sacramentum. Dominus enim in Cœna secundum ritum legis Agnum Paschalem comedit quarta decima die primi mensis ad Vesperam. Tunc autem non inveniebatur panis fermentatus apud Hebræos. Quod ipsum in prima sua ad Græcos Epistola demonstrat Barlaam Episcopus Gyracensis. Et id ipsum doceri à Sancto Joanne Chryostomo fatetur Græci, nec possunt inficiari. Et certè quocumque die Dominus celebraverit Pascha, celebravit juxta legem. Quod nec legis aut apicem fuerit unquam prævaricatus, & Latini & Græci Patres constantissimè adfirmant. At verò Pascha non tantum edi debebat cum pane azymo, sed & fermentatum sibi non compatiiebatur. Et certè proditor Judas, qui enuntiavit Mysterium transubstantiationis, & de ipso tamquam de ridiculo commento accusavit Dominum, de violata per fermentum lege non tacuisset. Quod in Dialogo adversus Michaelem Cerularium Cardinalis Humbertus, & in Florentini Concilii Apologia rectè advertit Gennadius secundus Patriarcha Constantinopolitanus. Et ad errorem suum deserendum Florentina Synodus Græcos compulit. Est unum è Capitibus, quæ Marcus Ephesorum Episcopus numquam voluit admittere. Ita habes in edito adversum ipsum opere per Gregorium Protosyncellum.

Ante omnia cavendus hic est antiquus error, adversus quem in Sancti Matthæi Commentariis bene scribit Bulgarorum Archiepiscopus Theophylactus: *Putant quidam, quod hoc anno Dominus non comederit Pascha. Dicunt enim quod stantes comedebant Agnum, Christus autem recubebat: Igitur Pascha non comedit.* Urgebant Sancti Matthæi verba: *Et paraverunt Pascha. Vespere autem factò discubebat cum duodecim discipulis suis.* Quod ipsum scribunt Marcus & Lucas. Hinc isti novissimo Dominicæ prædicationis anno volebant Judaicum Pascha non fuisse celebratum à Dei Filio, sed Evangelicum dumtaxat institutum. Respondet verò Theophylactus: *Recimus quod prius Pascha stans comedit, sed recubens tradidit suum Sacramentum. Primum enim perfecit figurata, deinde verum perfecit.* Pergit in Sancti Marci Commentariis: *Quomodo Dominus & Discipuli accubebant, cum lex præciperet à stantibus comedendum Pascha? Verisimile igitur primum perfecta ea quæ sunt legis, deinde recubuisse proprium Pascha traditurum.* Et in Sancti Lucæ Commentario: *Pascha stantes comedebant, quomodo igitur Dominus recubens dicitur? Dicunt itaque quod postquam comedit legale Pascha, recubuerunt more vulgari, comedentes alios quosdam cibos.* Non unicam, nec duas dumtaxat, sed omnino tres Cœnas tunc Dominus cum Discipulis celebravit. Prima fuit legale Pascha, esum à stantibus & festinantibus, juxta omnes legales caeremonias, de quo Evangelistæ compendio locuti

cuti sunt, sed non penitus tacuerunt. Hoc enim omnino est, de quo dicitur: *Misit Dominus duos Discipulos, & paraverunt Pascha.* De instituentem Eucharistiam paratura Discipuli tunc nec cogitarunt. Alteram Cœnam jam nobis laudavit Theophylactus, & de illa dixit Dominus: *Et ipse vobis demonstrabit Cœnaculum grande stratum.* Stratum Cœnaculum non ad standum in Agni esu, sed ad sequenti in refectioe recumbendum. Hic enim erat Judæorum festus mos, quem Dominus duxit in nullo laudandum. Tertiam Cœnam nobis aperit Sanctus Evangelista Joannes: *Et Cœna facta, cum Diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iscariotes, surgit à Cœna, & ponit vestimenta sua, & cepit lavare pedes Discipulorum.* Nulla in toto terrarum orbe femita est adeo munda, in qua, licet non luto, tamen pulveribus non maculemus pedes: Ita & nemo justus est hic mundus à peccatis venialibus. Et quia percipienda Eucharistia etiam ab his optat nos esse purgatos, ipsam instituitur & daturus Dominus lavit Discipulis pedes. Ista lotio erat non sola ad nostrum exemplum humilitas, sed & magnum Sacramentum. Pergit Evangelista: *Postquam ergo lavit pedes eorum, cum recubisset, iterum dixit eis.* Et in hoc secundo recubitu ac tertia Cœna instituit Eucharistiam. Quas omnes tres Cœnas differere est res longa, & non hujus loci. Quod ipsas interim tradiderit etiam Sanctus Joannes Chrysofomus, demonstrat in Florentini Concilii Apologia Gennadius secundus Patriarcha Constantinopolitanus. Etiam laudata Theophylacti Commentaria non sunt nisi Sancti Joannis Chrysofomi compendia.

Quod quinta septimanæ feria ad vesperam Dominus has Cœnas fecerit, & sexta feria pro nobis sit crucifixus & mortuus, certum est apud omnes Christianos. Verum in eadem vespera etiam Judæi fecerint suam Pascha, est valde ambiguum ac intricatum. Ea de re scribit in suis super Sanctum Matthæum Homiliis Sanctus Joannes Chrysofomus: *Ipsa nocte, in qua comederant Pascha, tanta infansia & tanto furore agitabantur.* Agit de Judæis Christum Dominum captivantibus. Lucidè adfirmat ipsos tunc Pascha celebrasse. At verò in alia ibidem Homilia hæc

Hom. 83. Joannes Chrysofomus: *Ipsa nocte, in qua comederant Pascha, tanta infansia & tanto furore agitabantur.* Agit de Judæis Christum Dominum captivantibus. Lucidè adfirmat ipsos tunc Pascha celebrasse. At verò in alia ibidem Homilia hæc

Hom. 86. habet: *Cur JESUM ad Cayphas duxerunt, ubi omnes erant congregati? Ut ex Pontificum sententia facerent omnia. Idcirco ad eum omnes conveniunt, qui illo anno summum Pontificatum obtinebat, ubi pernoctarunt vigilantes, ad eum Pascha ea nocte comedere neglexerint.* Adducit Sancti Joannis Evangelistæ verba; *Et ipsi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha, & profectur: Unde liquidò patet cupiditate interficiendi Christum, prævaricatos fuisse, ac alia die Pascha comedisse.* Non enim Christus tempus Paschæ transgressus est, sed illi audacissimi homines, & mille transgressores legis præcepta, quoniam iras inflammati erant, & sæpè conati capere ipsum, nihil capere poterant, ex insperato nocti quod cupiebant, tempus Paschæ transposuerunt, ut ardentis eade animos suos explerent. Adfirmat hoc liquidò patere. Eadem Sancti Joannis verba laudat in

suis super ipsius Evangelium Homiliis, ad pergit: *Sed quid significat, ut manducarent Pascha? Atqui JESUS jam id fecerat una die Azymorum.* Sive ergo Pascha totam appellat solemnitatem, sive quod tunc faciebant. Christus autem pridie, eadem suam in Parasceve reservans, quando antiquitatis celebratum erat.

Quod Dominus feria quinta, Judæi autem feria sexta ad vesperam celebraverint Pascha, videtur manifestum. Etenim apud Matthæum Dominus ad Discipulos dixit feria quarta: *Scitis quia post biduum Pascha fiet.* Utrique à Judæis. Ipse enim illud die proximo fecit. Et de ipso fruidando Judæi dicunt: *Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.* Concludunt istud opus, quod feria sexta fecerunt, ante diem festum esse complendum. Eodem modo loquitur Sanctus Marcus: *Erat autem Pascha & Azyma post biduum.* Et iterum: *Et primo die azymorum, quando Pascha immolabant, dicunt ei Discipuli.* Verba, *Quando Pascha immolabant,* exponi debent ex jam laudato Sancti Joannis Chrysofomi Commentario: *Quando antiquitatis celebratum erat.* Hoc est, quando ex legis præscripto erat immolandum. Et de Judæis ad sextam feriam scribit Sanctus Joannes: *Erat autem mandè. Et ipsi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.* Quod non de quotidiano dierum Paschalium Sacrificio, sed de ipso Paschali Agno Patres passim intelligunt. Pergit Sanctus Joannes: *Judæi, quoniam Parasceve erat, ut non remaneret in cruce corpora Sabbatho, erat enim magnus ille dies Sabbathi, rogarunt Pilatum, &c.* Addit Sanctus Lucas: *Et dies erat Parasceves & Sabbathum illucescebat.*

Lucem hæc accipiunt ex Moisaica Paschalis festi lege: *Dies prima erit sancta atque solennis, & dies septima eadem festivitate venerabilis, nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vescendum pertinent.* Quocirca si sexta feria isto anno fuisset Judæis prima Paschalis, etiam in ipsa debuerant secundum mandatum silere, non totam in varia, sine quibus extremum Domini supplicium & sepultura peragi non poterant, prohibita opera expendere. Non dumtaxat ad sequens Sabbathum, sed & ad istam feriam non profanandam debuerant feriam quintam assumere, & in ipsa usque ad noctem occupari. Et Paschale festum non possit esse ordinarii Sabbathi Parasceve, sed ipsum omnino habet Parascevem.

Et istius anni ac septimanæ Sabbathum nequam vulgare fuit, sed fuit magnus ille dies Sabbathi, seu Sabbathorum Sabbathum, de quo ad Isidorum Diaconum rectè scribit Isidorus Pelusiota: *Sabbatum festum omne nuncupatur.* propterea dictum est Sabbatha Sabbathorum, quoniam interdum festi principium aut finis in hebdomade

madæ Sabbathum incidebant. Quemadmodum etiam apud nos plerumque contingit. Nam cum Epiphania, aut carnalis Domini Nativitas Dominico die occurrit, duplicem solemnitatem efficit, & velut festum in festo. Eodem quoque modo apud illos, si festum in Sabbathi diem incidisset, Sabbathum Sabbathorum vocabantur. Addit in quinquagesima super Sancti Joannis Evangelium homilia Sanctus Joannes Chrysofomus: *Primus & ultimus Paschalis festivitatis dies magnus erat, medii autem potius in deliciis consumebantur.* Non igitur cujuscumque, sed primi dumtaxat, aut ultimi Paschalis diei cum Sabbatho concurrere faciebat magnum illum Sabbathi diem, seu Sabbathum Sabbathorum. Et hinc festi principium aut finem debere concurrere dixit Isidorus Pelusiotes.

Omnia hæc eleganter exponit in libris de Hebræorum Republica Carolus Sigonius: *Cautum lege Synedrui fuit, ut traditur ab Hebræis in libro Seder Olam, ne Pascha celebraretur die septimanæ secundo, quarto, & sexto, si in eos incidisset.* Ita que si dies quinta decima mensis incurret in sextum diem septimanæ, Pascha differretur in posterum diem, qui erat Sabbathi, quemadmodum factum ajunt in eo anno, quo Christus est passus. Ille autem ut multi opinantur Interpretes, à lege Dei nolens recedere, celebravit illud feria quinta Vespere, Judæi verò, morem novum aut traditionem Patrum secuti, feria sexta Vespere, unde solemnitas Sabbathi initium erat ductura. Neque verò Interpretes multi aliter congruere verba Joannis cum verbis aliorum Evangelistarum posse arbitrantur. Quorum bi Pascha celebratum esse à Christo feria quinta Vespere tradunt, ille verò ipsum in Parasceve, id est, in preparatione Paschæ, id est, pridie Paschæ esse passum exponit. Accidit, quod in ipsa Parasceve, quæ dies est sexta Judæi se nolle Prætorium ingredi, ne contaminarentur, & ut Pascha comedere possent. Id quod eo die non mane, sed Vespere erant facturi, qui ad solemnitatem sequentis Sabbathi pertinebat. Judæi igitur paternas traditiones, Dominus legem servandam duxit, atque ita hic quinta, isti sexta feria suam Pascha fecerunt. Hi legem Dei propter suas traditiones, uti sæpè alias, sunt prævaricati. Et uti legitimum diem, ita & legitimos cibos omnino servavit Dominus, atque ita lucet ipsum tunc non fermento, sed solo azymo fuisse usum.

CAPUT VI.

Exponuntur Michaelis Cerularii rationes contra Azyma?

Michael Cerularius & cuncta ejus factio pertinaciter asserunt Azyma non esse verum panem, ideoque nec aptam Sacramento materiam, ac proinde nos Latinos carere Eucharistia, & non esse veros ac plenos Christianos. Hinc ipse Michael fecit, quod scribit Sanctus Leo nonus: *At tanta amentia jam respirare, & Latinos verè Catholicos, atque maximi Petri familiares*

Discipulos, institutionisque ejus devotiores Sectatores, cessate subsannando Azymitas vocare, aut Ecclesias illis denegare, aut tormenta, sicut cœpistis, inferre, si vultis nunc & semper partes & portionem cum Petro habere. Et infra: *Vos alloquimur, qui tulistis clavem scientiæ, qui clauditis Regnum Cœlorum ante homines. Nec ipsi intratis, nec alios intrare permittitis, sed potius prohibetis, dum matris venerandam faciem conspuere queritis, dum eam insequimini convitiis & maledictis, dum Agnos ejus ab ea segregare, etiam anathemate & flagellis, ne vocem maternam agnoscat & sequantur, contenditis. Ut enim fertur, omnes Latinorum Basilicas penes vos classistis, Monachis Monasteria & Abbatibus tulistis, donec vestris viverent institutis. Quas omnia fecit & Leo Acridentis Episcopus apud primam Justinianam.*

Pergit Sanctus nos Leo in alia Epistola: *Illud quis non stupeat, quod post tot Sanctos & Orthodoxos Patres per mille & viginti à Domini Salvatoris Passione annos, novus calumniator Ecclesiæ Latinorum emerisset, anathematizans omnes, & publicam persecutionem excitans, quicumque participarentur Sacramentorum ex Azymis.* Et in litteris ad Imperatorem Constantinum: *Noverit tua Claritas, qualiter Michael aperta persecutione in Latinam Ecclesiam exarsescens, anathematizare non timuit omnes, qui Sacramenta attrahant ex Azymis.* Etiam Constantinus, magna Constantinopolitana Ecclesiæ Sacellarius, fecit, quod scribit Cardinalis Humbertus in Michaelis excommunicatorio diplomate: *Constantinus Latinorum sacrificium profanis conculcavit pedibus.* Quod nempe nos Latinos duceret Hæreticos, nostramque Eucharistiam esse vacuum & nullam. Et ad Synadensem Armeniorum Archiepiscopum scribit Gregorius septimus: *Cognovimus Ecclesiam vestram in Azymo sacrificare, & ob hoc à Græcis dumtaxat imperiis, quasi de Hæresi reprehendi. Volumus vos de temeraria garrulitate illorum multum mirari, sed nec ab instituto desistere, scientes eorum procacitatem non modo vobis hanc quasi calumniam obijcere, verum etiam simili de causa, graviore verò injuria, hucusque contra Sanctam Romanam Ecclesiam insurgere.*

Azuma est una causatum, ob quas de Euthymio Græcorum Antiocheno Patriarcha scribit Georgius Pachymeres: *Euthymius ab Arsenio Patriarcha Constantinopolitano non recipiebatur in communionem. Causa ferebatur, quod communicasset quadam in re cum Armeniis.* Et Nicephorus Calixtus in suo Synaxiano Triodio hæc posuit: *Unde & panem vocat corpus suum, non tamen azymum. Erubescant qui sacrificio azymos adhibent.* Ita habes apud Gennadium secundum Patriarcham Constantinopolitanum in Apologia Florentini Concilii. Et in prima sua ad Græcos Epistola scribit Barlaam Episcopus Gyracensis: *Græcorum Gens propter duo Latinos accusans, æstimat oportere se ab eis dividi. Unum & principalis, quod ajunt Spiritum Sanctum ex Patre filioque procedere. Secundum, quod per Azymos panes sacratissimum celebrant Hostiam.* Hic posterior etiam articulus fuit apud Græcos adeo capitalis, ut ad Eugenium quartum Pontificem Marcus Ephesiorum Archiepiscopus scripserit Ecclesiarum unionem fore facilem,

Cap. 8.

Cap. 9.

L. 10. c. 9.

Cap. 36.

admodum Sacramentum corporis absque fermento emortui curaret aboleri. Ita habes in Florentini Concilii Historia apud Sylvestrum Sguropulum. Addit hic Latinos inter & Græcos esse quatuor capitales quæstiones: Et primam de processione Sancti Spiritus, secundam esse de azymo ac fermentato. Adfirmat etiam hanc esse nobilem & transcendentem, & laudata priori nodosorem. Et hinc Imperator Joannes Palæologus etiam ipsam voluit non in privatis congregationibus, sed in solo totius Synodi confesso examinari ac defini. Post finitum, quæ & azyma & fermentum probaverat, Synodum solemne unionis sacrificium cantaturus erat Pontifex, ac in veræ concordie signum quidam Græcorum Episcopi disponebant azyma de illius manu communicare. Erat optima propositio, attamen de ipsa scribit memoratus Sguropulus: *Quod ubi auribus insonuisset nostris, corroboruimus.* Quomodo post Imperatoris & Episcoporum reditum Schismaticus Regiæ civitatis populus fuerit in Synodum & factam ab ipsa unionem debacchatus multis refert in Byzantina Historia incognitus ac Orthodoxus Michaelis Ducæ nepos, & adjungit de induratis istis cordibus etiam intra obsessam, & jam jam capiendam à Mahomete secundo Turcarum Principem civitatem: *Infimaforensisque turba, è Monasterii Clausuris dilapsa in Ænopolia, manibus phialas vero plenas tenentes, Henoticos, id est, unioni adherentes, diris devovebant. Et in honorem imaginis Deiparæ exhaustis poculis, eam invocabant, ut urbi præesset, & auxiliaretur, & quomodo olim adversus Chosroem, Chaganum, & Arabes pugnaverat, ita nunc adversus Mahometem præliaretur. Latinorum enim, inquit, auxiliis non est opus nobis: Procul sit à nobis Azymitarum ritus. Et infra: Plebs fera, bonis insensa, arrogantie germen & radix, vanæ gloriæ ramus, superbiæ flos, fax nationis Græcæ, quæ cæteras gentes, contempnibilis ipsa, despectus habet, in unionis negotio Acta omnia pro infectis reputabat. Qui ergo Henoticos partes secuti cum Schismaticis colloquebantur, his sermonibus usi sunt: Sinite & videamus, num Deus hunc hostem de medio tollat Draconem immanem, qui in acie contra nos stat, qui hanc urbem devoraturum se penitus jactat. Si Deus eum perdidit, compertum vobis tunc clarumque erit, an cum Azymitis in concordiam & amicitiam redierimus. Ita intra captivam civitatem blaterabant etiam factæ unionis Professores. Nempe Deo mentiri & ipsum fallere, stulta mentis cæcitate conabantur. Hæc verba, è Monasterii claustris dilapsa, respiciunt Pantocratoris seu Dei Omnipotentis Monasterium, ejusque seditiosum è Georgio Scholario Monachum Gennadium, qui miserabilem populum in miserando isto adversum Latinos odium & Schismate penitus induravit, atque ita non solum Constantinopolitanam civitatem, sed omnem Orientem deduxit in captivitatem Turcarum. Longè diversus hic est à supra laudato Florentini Concilii Apologo, qui etiam ex Georgio Scholario factus est Gennadius, verum non Monachus, sed Patriarcha. Nominum ac temporum identitas, & morum diversitas facit quoddam de ipsis*

cespitare. Patriarcha fuit insigniter Orthodoxus, & in laudata Apologia eruditè demonstrat Christum Dominum non in fermento, sed in Azymo Eucharistiam consecrasse. Vide Leonem Alatum in Diatriba de claris Georgiis. Ex his interim lucet, quod Michael Cerularius fermentum & Azyma voluerit esse primum suæ factionis fundamentum.

Et adduxit plures rationes. Hæc est prima: *Azyma mysticè indecenter custoditis, & communicatis Judæis. Etenim Azyma ipsi custodire à Moysè jussi sunt. Nostrum verò Pascha fuisse celebratum in fermento, hoc ipsum ab illo jussum omnibus Christianis, & cum aliis Judaicis caremoniis etiam Azymum fuisse proscriptum ac interdictum.* Hinc pergit Michael: *Azyma per novum Testamentum, & per Christum sunt maledictæ & derelictæ.* Et infra: *Qui Azyma custodiunt, neque Judæi neque Christiani sunt, sed similes sunt Leopardo, cujus capilli, sicut dixit magnus Basilius, nec nigri sunt, nec omnino albi.* De illis, qui Azyma à Judæis acceperint, statuit septuagesimus Apostolicus Canon: *Episcopus aut Clericus deponatur, Laticus segregetur.* Et ad ipsum scribit Theodorus Balsamon: *Ex hoc quod deponuntur vel segregantur, qui à Judæis accipiunt Azyma, dicunt multi eos argui, qui per Azyma Mysticum sacrificium faciunt. Si enim simpliciter Azymum comedis Judæici festi, depositionem & segregationem inducit, eorumtamenquam Dominici corporis esse participes, & similiter ac illi Pascha facere, quam non habebit condemnationem suæ reprehensionem?* Adfirmat nos Judaizare, esse Apostolici Canonis prævaricatores, ideoque degradatos ac excommunicatos.

Secunda Michaelis Cerularii ratio fundatur in Domini verbis ad acceptum panem: *Hoc est Corpus meum.* Ea sic commentatur: *Adspicite quomodo Dominus panem Corpus suum sub novo Testamento vocavit. Vos quidem panem, nos autem dicimus. Azymum autem interpretatur elevatus, & sursum portatus, à fermento & sale calore & elevationem habens. Azyma autem nihil distat à lapide sine anima, & luto lateris deorsum conjunctæ terræ, & sic luto comparatæ.* Ita audivimus supra scribentem & Marcum Ephesium: *Sacramentum corporis sine fermento emortui.* Quod Schismatici isti fermento adscriperint animam, adeo putarunt aliqui, ut in late adversum illos excommunicationis diplomate Cardinalis Humbertus posuerit hunc etiam articulum: *Sicut Manichæi, quodlibet fermentatum fatentur esse animatum.* Quod an verum sit, ignoro. Ipsorum sensum videtur melius exponere antiquus in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu repertus Tractatus: *Afferunt fermentati panis vitam & animationem conferre. Fermentatum panem volunt non vivum esse, sed vitalem seu verum, qui comedentem nutrit & animet: Azymum autem esse quasi lapidem, huma-*

ne nutritioni ac animationi ineptum, ideoque nec aptam Sacramento materiam.

Tertia Michaelis ratio est hæc: *Azymas Moyses cum amaritudinibus comedere miseris Judæis semel in anno legem constituit. Quoniam male passionis & tribulationis Symbola sunt. At nostrum Pascha gaudium & lætitia totum est, & extollit nos ab humo ad Cælum, sicut & fermentum propter proprium calorem, panem qui omni suavitate repletus est.* Adfirmat Azyma Sacramentalibus Sacrosanctæ Eucharistiæ significationibus atque effectibus non convenire. Primo, quod sint non lætitiæ, sed mæroris symbolum. Secundò, quia sursum non elevant, sed deprimunt deorsum. Pergit Michael: *Azyma neque sal neque fermentum habentes lutum est aridum. An non audistis JESUM dicentem Discipulis suis: Vos estis sal terra? Et simile est Regnum Cælorum fermento, quod accipiens mulier abscondit in farine satis tribus, usque dum fermentaretur totum? Mulierem vocat Sanctam Ecclesiam. Satis verò tribus repletis, Patrem & Filium & Spiritum Sanctum. Quorum nequaquam lutulentæ Azyma sunt participes.* Symbolicas novi Testamenti Parabolas vult soli fermento, non Azymo quadrare.

Adducit Michael & quartam rationem: *Dicit David de Christo, Tu es Sacerdos in æternum secundum Ordinem Melchisedech. Qui ante Abraham & Moysen, cæli & terræ & cæterarum rerum agnoscens Deum, exurgens illi obtulit panem & vinum.* Urget Michael tunc necdum fuisse Azyma aut ullum legale Sacramentum, proinde fermentum fuisse oblatum à Melchisedech, ideoque etiam à Christo Domino & omnibus Christianis fuisse ac esse offerendum. Et adjungit: *Et quia translato Sacerdotio, necesse est ut legis translatio fiat, quæ lex lutulentæ Judæis constituit Azyma custodire.* Vult Azyma esse Judaicam caremoniam, ideoque Christianis ritibus adversari. Ex Sancto Paulo Apostolo adjungit Eucharistiam esse Dominicæ mortis commemorationem, ac pergit: *Azyma verò neque commemorationem habent ei, neque mortem illius annuntiant, sicut Mosæica, & ante mille quadringentos annos ex lege constituta, & per novum Testamentum maledictæ ac derelictæ.* Hinc & ipsum Usitatores vult esse maledictos ac à Deo derelictos.

Respondeo hæc argumenta esse parvi ponderis. Quod enim Christus Dominus non in fermento, sed in azymo consecerit, jam satis demonstratum est, evincitque memorata malitia Judæ Proditoris, de quo Liturgia magni Basilii: *Cæna tuæ mysticæ bodiè, fili Dei, assume me participem. Non enim tuis inimicis dicam Mysterium, non dabo tibi osculum, sicut Judas.* Et in vigesima quinta ad Antiochenum populum Homilia Sanctus Joannes Chrysostronus: *Vultis dicam, cuiusnam opus perficiant illi, qui ante sacrificii complementum ac finem discedunt, neque Cæna absolutæ gratiarum actionis hymnos offerunt? Quandoultimæ Cæna communicavit Judas nocte illa postrema, cæteris omnibus recumbentibus, ipse se propiciens excessit. Illi imitantur & isti qui ante ultimam gratiarum actionem discedunt. Et in sua adversum suæ gentis errores invectiva Isaac magnæ*

Armeniæ Catholicus: *Judas accepto pane egressus, panis adminiculo Dominum prodidit. Accepta Dominica Buccella, Judam continuo exivisse dixerunt adfirmat Sanctus Evangelista Joannes. Unde de solius panis, non autem vini consecrationi videtur adfuisse. Et ob perfidiam à Diabolo in vastus non manducavit Buccellam, sed Judæis enuntiant Mysterium, accusans Dominum quasi si de infania, qui istiusmodi Buccellam adfirmaret suum corpus, & tanquam tale vellet à cunctis manducari. Et hinc non ad Corpus, sed ad solum Calicem dixit Dominus: *Bibite ex hoc omnes.* Hoc est, Judam, qui Sanctum Panem non comedit, imitari nolite, sed bibite omnes. Hinc & adjunxit: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in Regno Patris mei.* Quod nempe nullus in Regno non bibiturus tunc adesset. Quidquid sit, dumtaxat de confecto Mysterio, non de sumpto contra legem fermento Judas accusavit Dominum: Nec ullus postea Judæus. Qui omni studio venati sunt quævis accusationis capita ac falsa etiam testimonia, sanè hoc verum non neglexissent.*

A Juda factam Mysterii enuntiationem insigniter exponit Anonymus de Francis ac aliis Latinis Tractatus, atque profequitur: *Christus ac Deus noster Judaicum Pascha comedit, adimplens legem. Ubi autem legem implevisset, tunc panem fermentatum posuit, tunc dixit: Hoc est corpus meum. Ac quidem cum de legali ageretur, minime ait, Accipite, comedite corpus meum, cum autem de fermentato, tunc dixit: Hoc est corpus meum. Idcirco invenit Judas, quo accusaret Christum. Cum enim accepisset panem ad communionem, non tamen eo communicavit, sed illum servans offendit Judæis. Quamobrem videns Christus ipsius malitiam, cura dixisset, Accipite, comedite, hoc est corpus meum, non dixit, Omnes; at in calice ait, Bibite ex hoc Omnes. Sicque liquet Christum dixisse panem fermentatum fore suum corpus. Porro hanc traditionem acceperunt ab Origene. Schismaticus hic Auctor à Christo Domino, ne ipsum faciat legis prævaricatorem, fatetur legale Pascha legitimo die celebratum. Hac in re Græci adeo non conveniunt. Videtur addere, quod Judas Dominum non de solo confecto Mysterio, sed etiam de usitato contra legem fermento accusaverit. Laudatum Leonis noni, Cardinalis Humberti, ac sui Patriarchæ Gennadii argumentum conatur: hac via evadere, & suæ factionis de fermento errore stabilire. Verum de suo loquitur, nullo fulcitur fundamento.*

Eandem quæstionem tractat Armeniorum Patriarcha Isaac: *Ecce verò quid ajunt increduli Armenii? Nempe panem, quem Christus dedit, azymum fuisse, ac idcirco azyma in sacrificio offerre. Ergo, qui semper & ubique Christo adversamini, impii homines, verbis pariter & factis vestris Christum nunc vestræ impietatis ac negationis testem producit? Esto, fuerit quem Christus dedit panem, azymus. Equidem ille ob angustias temporis, ut ne tantum salutis mysterium ab eo non traditum relinqueretur, eò quod eadem hora Judæis irakendus esset, talem tradidit: Ut ne omnino nos tanta salu-*

salute privaret, quam nobis ad usque seculi finem largitus est, ac dignatione, qua sanctissimum suum Corpus manducandum praeberet, ac per illud vivificaret, sui que participes faceret. At neque decebat, ut id temporis perfectum panem in manus acciperet, eò quod dies illi azymorum essent, ut te Judaeis ansam praeberere accusandi velut impium, ac solutorem legis. Christum Dominum, ne legis praevaricatorem & Judaeorum calumniis obnoxium faciat, fatetur confecisse in azymo, & nihilominus in azymo conficientes Armenios appellat Christi hostes, & impiè Judaizantes appellat. Tanta opinandi varietas evincit ac praescribit Graecos circa verum cespitare.

Quod porro non solus fermentatus, sed etiam azymus panis sit panis omninò verus, laudatus Gennadius insigniter etiam demonstrat. Etenim in Judicum libro dixit Angelus ad Gedeonem: *Tolle carnes, & azymos panes.* Et in Exodi libro lex mandat: *Tolle vitulum, panisque azymos & crustulam absque fermento.* Et de Discipulis apud Emmaentem cum Domino manducantibus scribit Sanctus Lucas: *Cognoverunt eum in fractione panis.* Utique Azymi. Erat enim tertia Paschalis festivitatis dies, adeoque fermentum in Judaeorum domibus non poterat reperiri. Et in Sancti Danielis Prophetae Commentario scribit Theodoretus: *Panis dicitur fermentatus & Azymus.* Laudatus Gennadius insigniter haec exag-
 Cap. 6. *gerat. Quod ipsum pluribus facit Cardinalis Humbertus, & adjungit panes Propositionis, quos Azymos fuisse nemo dubitat, qui Mosaicæ legis aliquam notitiam retentat, tamquam veros panes fuisse Davidi datos à Sacerdotum Principe, & ab isto manducatos. Et de Aegyptiorum panibus scribit in Sancti Antonii vita Magnus Athanasius: Antonius sumptis ad semestre secum panibus, qui mos est Thebanorum, duranteque illi per integrum sæpè annum incorrupti. Et infra: Antonius vixit asceticè, nec nisi sexto quoque mense panes à recto demissos accepit.* Consonat in quinta apud Joannem Cassianum Collatione Abbas Serapion, affirmans Gastrimargiæ vitium in nobis nunquam extinguì, nequidem per quotidiani victus providentiam, & annui panis preparationem. Et in decima nona Collatione Abbas Joannes laudat vitam Cenobiticam, quod libera sit ab annui panis inevitabili cura. Et in secunda Collatione Abbas Moyse affirmat quotidianam Monachi refectorem esse duo paximata, id est, duos parvulos panes, quos vix libræ unius pondus habere certissimum est. Quod ipsum in duodecima Collatione Abbas Cheramon, & in quarto Monasticarum institutionum libro testatur ipse Cassianus. Et in Sancti Pauli simplicis vita scribit Palladius Episcopus Helenopolitanus: *Fert panes Antonius, & imponit mense quatuor paximidia. Et si quidem unum madefecit. Erant enim siccus. In libro de Catholicae Ecclesiae moribus addit de his Monachis Sanctus Augustinus: Pane solo, qui eis per ceterorum intervalla adfertur, contenti sunt. Nempe non nisi semel in anno pinsebantur ista paximata, & cuique Monacho*

tum dabatur totius anni provisio. Erant azyma & sicca, ideoque intra annum non corrumpentur. Et quin veri essent panes, nemo unquam dubitavit. Ad panis essentiam nemo unquam exquisivit aliud, quàm farinam & aquam.

Licet verò Dominus Eucharistiam in Azymo pane omninò confecerit ob dictas rationes, nequaquam tamen hoc suum factum fixit nobis in legem. Reliquit hoc arbitrio suorum Apostolorum, & ipsis succedentium Episcoporum. Evangelium enim est avitæ libertatis reparatrix lex: Ab omni Mosaicæ servitutis jugo nos solvit, constringit ad sola septem simplicia Sacramenta, certam Hierarchiam, ac naturæ legem, circa hujus aut istorum rituales vestes permittit quemque cum suo populo Episcopum in suo sensu abundare. Et nos Latini nunquam recessimus ab illa modestia, quam in Commentario de Sancta Communione laudat Georgius Metropolitae Corcyrensis. Apud Leonem Allatum in Diatriba de claris Georgiis hic est libri titulus: *Commentarius de Sancta Communione, in quo est ex ipsis Sacris Scripturis sincera demonstratio panem fermentatum Ecclesiae traditum fuisse ab Apostolis ad oblationem, quemadmodum ad tempora Sancti Gregorii cognomen Dialogi in Romana Ecclesia offerebatur. Prosequitur præterea disputationem de hac re Byzantii habitam, & quomodo illi contradicere noluerunt Latini, sed potius sanctum panem fermentatum laudarent, & cum illius panis, quem Christus in Cæna Discipulis tradidit, particula in magni Palatii Scriptorio inventa esset, omnis contradicendi causa de medio sublata est.* An sub magni Gregorii Papae Romana Ecclesia in fermentato obtulerit, suo loco est discutendum. Interim fermentatam confectæ à Domino Eucharistiæ particulam fuisse tunc inventam Constantinopoli, & probatam à Latinis, est omninò fabulosum. Tantam rem quomodo Michael Cerularius, Constantinus Sacellarius, Nicetas Pectoratus, aut quis similis fermenti patronus ignoravit? Levis ac infirma est Græcorum fides circa multas Reliquias. Interim Latini nunquam damnarunt aut improbarunt fermentum, sed semper laudarunt. Et hinc de Cardinale Humberto habent ejus Acta Constantinopolitana: *Humbertus anathemam dedit cunctis, qui deinceps communicarent ex manu Græci Romanum sacrificium vituperantis. Nec Græcum nec Latinum sacrificium voluit vituperari. Utrumque defendunt Stephanus Eduensis Episcopus, Abbas Rupertus, ac in insigni Epistola ad Germanum Patriarcham Constantinopolitanum Gregorius nonus. A sensu hoc Latina Ecclesia nunquam recessit.*

Quod nostrum sacrificium non Judaizet, in Rescripto ad Walerannum Naumburgensem Episcopum insigniter demonstrat Sanctus Anselmus: *Quod Græci ajunt nos Judaizare, non est verum. Quia non sacrificamus de Azymo, ut legem veterem servemus, sed ut hoc diligentius fiat, & Dominum, qui hoc non Judaizando fecit, imitemur. Cum enim facimus aliquid, quod Judæi ut Judaismus servarent faciebant, non Judaizamus, quia non propter Judaismus, sed pro-*

pter aliam causam hoc agimus. Si enim in diebus Paschæ Azymum panem aliquis comedit, sive quia non habet alium, sive quia illo magis delectatur quàm fermento, aut si quis propter infirmitatem præputium circumcidere cogitur, aut si bovi suo quis triturae, ne esuriat, os non obturat, nullus nisi impius hæc agentem Judaizare judicabit. Cum ergo nos panem Azymum sacrificamus, ut per Azymi figuram talem Dominum JESUM fuisse significemus, vel ut ipsum panem in corpus ejus, divina operante virtute, sicut ipse fecit, sanctificemus, nequaquam in hoc legis vetustatem servamus, sed Evangelii veritatem celebramus. Judaica Sacramenta non sunt sola ac nuda, sed certis, quæ jam evacuata & adimpleta sunt, significationibus ac promissionibus vestita elementa, ideoque qui ipsa ab hisce dividit, & sic divisit utitur, nullo modo Judaizat. Alioquin & Græcorum fermentum erit Judaismus. Res clarior est, quam ut elucidetur. Eam interim apud Sanctum Cyprianum insigniter elucidat Auctor incognitus de cardinalibus Christi operibus in sermone de Unionione Christianis. Hinc fundamento caret etiam hæc Marci Ephesii calumnia: *Duo diversa Symbola recitantur. Duo sunt differentia sacrificiorum genera: alterum quod pane fermentato conficitur, alterum quod azymo. Etenim non plus azymum & fermentum, quàm album & rubrum vinum, faciunt duo sacrificia. Calumnia latius revincit Gregorius Protosyncellus, postea Gregorius Patriarcha ob constantem defensionem Florentinæ Synodi unionem à Schismaticis ejectus ex Constantinopolitana urbe. Et tunc illa fuit capta à Turcis.*

Cur autem nos Latini azymo potius utamur quàm fermento, duas jam rationes audivimus à Sancto Anselmo. Prima est, ut per azymi figuram significemus talem fuisse Dominum JESUM Christum. In questione super Exodi librum insigniter elucidat Magnus Græcorum Doctor Theodoretus: *Panes non fermentatos, id est, azymos Altari offerebant Judæi, fermentatos autem offerre Dominus prohibet, ex sensibilibus nos docens ea, quæ pertinent ad intellectum. Cum enim panis azymus ex tempore fiat, fermentatus autem habeat aliquid fermenti veteris, prohibet lex, ne quid Aegyptiacæ doctrinæ rebus divinis admisceatur, quemadmodum & Dominus sacris Discipulis dixit: Cavete à fermento Scribarum & Phariseorum. Quod ipsum repetit in prima questione super librum Leviticæ. Affirmat & azyma esse verum panem, & fermentum esse vitiosæ significationis. Hanc in prima ad Corinthios Epistola exponit Apostolus: *Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate veter fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiae, sed in azymis sinceritatis & veritatis. Ut ergo & verum & mysticum JESU Christi Corpus esse novam sine macula & ruga Creaturam profiteatur Latina Ecclesia, ipsum semper duxit in azymo potius quàm fermento consecrandum. Altera hujus moris per Sanctum Anselmum laudata ratio**

est Domini exemplum, de quo jam ostendi non esse dubitandum.

CAPUT VII.

An Latina Ecclesia in suo Sacrificio sit semper usa pane azymo?

Iacobus Sirmondus suum de azymo libellum donat hac præfatione: *Sæpè mirari subit, qui factum sit, ut in Eucharistiæ Sacramento, quod ex pane vinoque constat, cum de vino dubitet nemo, quin verum & ex vis expressum esse debeat, quia id antiqui Canones docent, de altera parte, quam panem simpliciter Canones vocant, aliud potuerint quàm germanum atque usitatum panem interpretari. Sed hominibus nimirum, qui sola in Altari azyma conueri, sola in scholis & exedris audire azyma solent, difficile fuit de superioribus temporibus aliud suspicari, quàm de suis. Latinam per multa sæcula Ecclesiam vult sacrificasse in fermento, & spondet ipsum demonstrare. Latinorum azyma affirmat nunquam à primo Schismatici auctore Photio, sed primo ab ejusdem resumptore Michaelæ Cerulario fuisse impugnata, & concludit: *Quod si Photianis temporibus nulla de azymo fuit questio, & hanc à Cerulario primum Patriarcha excitatam res docet, quid verò propius, quàm ut azymorum initium apud Latinos ad intervallum illud referamus, quod Photium inter & Cerularium intercessit? Ugonem Thufcum, qui Ecclesiam Latinam azyma perpetuè immolasse, aut Rupertum Abbatem, qui Ecclesiam Romanam censet fermentum in sacrificio nunquam admisisse, existimat non audiendos, atque adjungit: *Nec Leo nonus Pontifex unquam, nec Cardinalis Humbertus cum azymorum causam agerent, ista se perpetui moris præscriptione defenderunt. A se adducta pro antiquo Latinorum fermento argumenta atque exempla affirmat esse demonstrantia ac manifesta.***

Verum quod Sanctus Leo nonus ista perpetui moris præscriptione nunquam fuerit usus, est lucidè falsum. Etenim in prima adversus Michaelæ Cerularium & Leonem Acridæ Antistitem Epistola scribit: *Dicimini Apostolicam & Latinam Ecclesiam, nova præsumptione atque incredibili audacia, nec audiam nec covidiã palam damnasse, pro eo maxime quod de azymis audeat commemorationem Dominicæ Passionis celebrare. Ecce incauta reprehensio vestra, quando pontis in Cælium os vestrum, cum lingua vestra transiens in terra, humanis argumentationibus & conjecturis antiquam fidem confodere & subvertere molitur. Ecce jam post mille ac ferme viginti à morte Salvatoris nostri annos incipit per vos doceri Romana Ecclesia, qualiter memoria ejusdem sit recolenda, quasi ei nihil contulerit presentia, conversatio, & diuturna institutio, seu mors pretiosa illius venerabilis Senis, cui specialiter Christus filius Dei ubi dixit: *Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui est in Cælis.**

Calis. Multis ostendit Romanum hunc ritum esse institutum Sancti Petri, ideoque venerandum ab omnibus, & à nemine rodendum. Adversus eundem Michaelē ac Leonem scribit Cardinalis Humbertus: *Quia sufficiente auctoritate novi & veteris testamenti constat Dominum nostrum JESUM Christum commemorationem suae Passionis recolendam in azymo Discipulis sub ipsa Cæna commendasse, sicut hodieque Sancta Romana & Latina Ecclesia noscitur recollere, dicere debetis, cujus institutionem in fermentato tam obstinatè defenditis. Nempe quicumque vel qualiscumque ille fuerit, juxta beatum Job compositus Deo, qui est ipsa justitia ac sapientia, nec justus nec sapiens erat. Nec potest fieri, ut quilibet convenientius aut verius commendare prætulisset Sacrosanctum Mysterium fidei, quam ipse qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis. Affirmat quod Romana ac omnis Latina Ecclesia azymi sui ritum acceperit ab Apostolis & Christo Domino, ipsi quoque etiam hodie citra interpolationem servari, Græcum autem fermenti ritum esse posterioris ignoti hominis institutum, ideoque istum esse & antiquiorem & longè sanctiorem. Et in omni isto libro hic est unicus Humberti scopus. Et hinc in ipsum scripsit Nicetas Pectoratus: *Si, sicut dicitis, Apostoli à Domino acceperunt azyma, & illi iterum tradiderunt vobis, hæc in figura Corporis Christi in Mysterium novi Testamenti, dum nec oblatio panis fieret secundum constitutionem Moysi, neque erant tunc azyma, ubi reperita sunt? Vult Dominum non in quartæ decimæ, sed in decimæ tertie Lunæ Vespera celebrasse Pascha, ideoque non in azymo, sed in fermento. Hinc infert, non nostrum, sed suum ritum esse Dominicum atque Apostolicum. Et pergit: *Valdè veritati obstitit Fratres. Si enim traditum vobis fuit ab Apostolis comedere azyma, quemodo Agathon Sanctissimus Papa vester, Præfessor cum esset sextæ Synodi sub Constantino Imperatore, & divinus Gregorius Agrigentorum Episcopus non obstitere, cum hujus Synodi divini Patres adversum azyma legem constituisset, à nemine fidelium hoc fieri? Et iterum: *Si aliquis dixerit de Sancta & universali Synodo, quæ Papam Romæ Sanctissimum Agathonem habuit Præfessorem, ipsa centum & septuaginta Patrum, sub Constantino Imperatore, nepote Heraclii, patre Justiniani. Quomodo non obstitit divinus Agathon Sanctæ Synodo sancienti adversum hos impios, quos usque nunc habetis? Si verò ab Apostolis haberetis has traditiones, obstitisset forsitan, & non suscepisset hæc, quæ apud nos ab ea promulgata sunt. Papa cum esset vester, quoniam adulteras cognoscebat traditiones ipsas, & extraneas ab Apostolorum doctrina. Affirmat sexto Concilio Sanctum Agathonem, utique per Legatos, præfedis. Eidem addit adfuisse Sanctum Gregorium Agrigentinum in Sicilia Latium Episcopum. Imperator enim Leo Itarus Siciliam tunc necdum lacerarat à Romano Patriarchatu, nec transcriperat in Dicoesim Constantinopolitanam. Subdit Nicetas azymi ritum fuisse damnatum à sexta Synodo. Hinc concludit ipsum non fuisse perpetuam Latinorum consuetudinem, nec Apostolicam traditionem.****

Hujusmodi enim traditionem nec Sanctus Athanasius, nec Sanctus Gregorius damnari ac suis Ecclesiis eripi permisissent. Ex quibus omnibus lucet, quod Cardinalis Humbertus constanter asseruerit nostrum azymum esse perpetuum Latine Ecclesie ritum, & ipsi traditum ab Apostolis. Lucet quod Nicetas Pectoratus admiserit illum apud nos viguisse usque ad sextum Concilium, asserens ab ipso proscriptum, & tunc relictum à nobis, & postea resumptum. Quocirca Jacobus Sirmondus nobis obtrudit, non avitam Patrum sententiam, sed errorem Nicetæ Pectorati. Disertè proficitur sibi probari sententiam, quam in Rescripto ad Constantinum Caballam Dyrrachii-Metropolitam aserit Demetrius Chomatenus Archiepiscopus Bulgaria: *Latinorum azymorum nullus unquam meminit canon. Quippe quod posterius, ut probabile est, eorum mos in Romanam Ecclesiam se insinuaverit. Et an sancta, an profana essent nostra azyma, quærenti reposuit esse sancta, & ob illa nos à Græcis non averfandos: quod essent folius disciplinæ discrimen, non dogmatis. Hic est ille Demetrius, qui Imperatori Joanni Lascari rebellantem Theodorum Comnenum coronavit in Augustum, asseverans se esse autocephalum, ideoque non minus quam Patriarcham Constantinopolitanum coronandi Principis potestate gaudere. Rem latius narrat Georgius Acropolita. Imperator Joannes Ducas, quo Flandros Constantinopoli exigeret, tentabat tunc, uti refert Georgius Pachymeres, extinguere Schisma, & unire Ecclesias. Et bono operi favebat Demetrius. Hinc ut averfsum ab illo Dyrrachienfem Episcopum sibi adjungeret, contra suæ factionis errorem asseruit Latinorum azyma esse sancta spectare ad solam disciplinam, ideoque ob ipsa unionem non impedendam.*

Quod eodem tempore libros de eodem objecto scripserit Nicephorus Blemmidas, & Nicetas Marronenfis, magnæ tunc Constantinopolitane Ecclesie Chartophylax, postea Thessalonicensis Archiepiscopus, restantur laudatus Pachymeres & Nicephorus Gregoras. Fuerunt libri adeo eruditi, ut durissimi Schismatis contra Imperatorem Michaelē Palæologum ac ab ipso dilectam Ecclesiarum unionem defensor Joannes Veccus fuerit ipsorum lectione conversus in carcere, profeceritque in eximie orthodoxum Constantinopolitane Ecclesie Patriarcham, & constantissimum factæ per Lugdunensem Gregorii decimi Synodum unionis Vindicem ac Protectorem. Nicephorus Blemmidas est ille magnus Monachus & Abbas, qui & oblatum sibi Patriarchatum recusavit, & qui Marcesinam, publicam Imperatoris Joannis Ducæ cum populi scandalo Concubinam, ab ingredienda sui Monasterii Ecclesia publicè projecit, & provocato ad vindicandum Principi extorsit has voces: *quid me ad verum Iustum puniendum impellit? Nam si ego sine probro & ignominia vivere voluissem, imperii Majestatem inviolatam conservassem. Quod hæc merore affectus & lacrymis opplens cum profundo suspirio dixerit, affirmat memoratus Grego-*

CAP. 11.

ras.

Lib. 2.

Epist. 69.

L. 1. c. 31.

Lib. 9. tit. 38. cap. 3.

ras. Hæc dicta sint, ut luceat Orientali Ecclesie insignes orthodoxos nunquam defuisse. Et hi magnum Basilium imitati, disposuerunt sermones suos in judicio: ne Schismaticam suam gentem nimis offenderent, Latinos ritus dispensatoriè non exaltarent. Hinc dictus Demetrius, quod suum fermentum præferret, addidit azymi ritum non esse Apostolicum, sed à nobis noviter inductum. Et hocce dogma laudat, probat, ac proficitur Jacobus Sirmondus. Sextæ Synodi circa hanc materiam Acta exponam suo loco. Ea interim habent & hunc articulum: *Oblatio munda debet esse à fermento, juxta quod in gestis Pontificalibus à Beato Sylvestro legitur esse statutum. Et qui non solum Michaelis Cerularii, sed & Photii calumnias præcessit, Alcuinus Flaccus scribit ad Lugdunensem Ecclesiam: *Audivimus aliquos in illis partibus affirmare salem esse in Sacrificio Corporis Christi mittendum. Quam consuetudinem nec universalis observat Ecclesia, nec Romana custodit auctoritas. Tria sunt, quæ in Sacrificio hujus testimonii offerenda sunt: Panis, aqua, & vinum. Panis, qui in Christi Corpore consecratur, absque fermento ullius alterius infectionis debet esse mundissimus, & aqua absque omni sorde mundissima, & vinum absque omni commixtione alterius liquoris, nisi aquæ, purgatissimum. Igitur aqua utrique conveniat. Ex aqua & farina panis fit, qui consecratur in Corpus Christi. Ante utrumque schisma scripsit in libris de Clericorum institutione etiam Rabanus Maurus: *Panem in fermentum, & vinum aqua mixtum in Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi sanctificari oportet. Utique ex antiqua Latina Ecclesie consuetudine. Et subdit illius causam: *Credimus & panem illum, quem primum Dominus in Cæna mystica in mysterium sui Corporis consecravit; in fermentum esse, maxime cum in tempore Pasche nullum fermentum cuiquam vestri, sed nec in domo habere ulli licebat. De incognito apud Sanctum Cyprianum Auctore Sermonem de cardinalibus Christi Domini operibus scribit Jacobus Pamelius: *Cujuscumque sit opus, certè scripsum constat ætate Corneli & Cypriani, atque ad eandem auctoritatem meretur. At certum est non esse tam antiquum. Lucet ex Sermone de Unctione Chrismatis: *Hodie patent carceres, & damnati libertate donantur. Severitate deposita hodie judices mansuescunt. Laudat in Theodosiano Codice extantem Valentiniani primi legem ad Viventium Urbis Præfectum: *Ob diem Paschæ, quem intimo corde celebramus, omnibus quos reatus adstringit, carcer inclusit, claustra dissolvimus. Attamen Sacrilegus, in Marcesate reus, in mortuos, Veneficus, sive maleficus, Adulter, Raptor, Fomicida, communiione istius muneris separantur. Exstant ejusmodi plures Leges Romanorum Principum. Judæi ob Paschatis sui reverentiam quotannis dimittebant unum vincitum. Hinc enim Christum Dominum hoc titulo liberare volenti Pilato Præsidi reclamant: *Nou hunc, sed Barabbam. Christiani Romanorum Principes verum nostrum Pascha duxerunt largiùs honorandum: Cunctis præter graviorum criminum reos, vincitis omnes ubique carceres referantur. Quem morem laudat Christ. Lupi Oper. Tom. 17.********

dant Innocentius primus Pontifex, Sanctus Ambrosius, magnus Leo, in precibus in Ephesino latrocinio exhibitis Constantinopolitanum Eutycheis Monasterium, Sanctus Gregorius Nazianzenus, & cum aliis Sanctus Joannes Chrysofomus, laudans magnum Imperatorem Theodosium, quod suis Encyclicis Paschalis indulgentiæ Litteris addidisset hanc Clausulam: *Utinam mihi & mortuos revocare, atque ad pristinam vitam reducere liceret. Ita habes in Sermonibus ad Populum Antiochenum. Est mos inductus à magno Constantino. Eundem continuant Gothorum in Italia Reges. Lucet ex larga ejus formula apud Aurelium Cassiodorum. Alii, licet Christiani, Barbarorum Reges gratiam aut abrogarunt, aut certè insigniter mutilarunt. Quo circa laudatorum sermonum auctor post magnum Constantinum vixit, & quidem eo tempore, quo adhuc integrum erat Romanum Imperium. Vivere debuit ante finem sexti sæculi. Et in sermone de Domini cæna scribit de nostro Sacrificio: *Panis hic azymus, cibique verus, & sincerus, per speciem & Sacramentum nos tactu sanctificat, fide illuminat, veritate Christo conformat. Quin & ipse Sanctus Cyprianus scribit ad Presbyterum Cæcilium: *Sic Calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi miscetur, quomodo nec Corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque admixtum fuerit, & copulatum, & panis unius compage solidatum. Eucharisticum panem affirmat ex sola aqua confici & farina, ideoque esse Azymum. Quod ipsum frequenter scribit Sanctus Augustinus, & alii Latini Patres.***

Quidquid sit, in Anima Gemma scribit etiam Honorius Augustodunensis: *Panis fit absque fermento, quia Christus fuit sine peccato. Nescio quis Andegavensis Ecclesie Presbyter, dum ministraturus sacris adstaret altaribus, nec in hostiam præparatum panem inveniret, de communi pane Sacrificium obtulerat, atque ita per imperitiam aut incuriam fuerat Græcatus, & ipsum castigandum transmittenti ad se Metropolitanam Episcopo Gaufrido rescriptit Sanctus Hildebertus Episcopus Turonensis: *Qua in re licet potius consuetudo quam fides impugnetur, nos tamen non nullam in eo culpam attendimus, arbitantes gravius puniendum esse Ecclesie scandalum, quam delictum; & Sacerdotis incuriam, quam reatus qualitatem. Affirmat azyma esse avitam Ecclesie consuetudinem. Loquitur enim in sensum, quo scripsit in opere de divinis officiis etiam venerabilis Tuitiensium Abbas Rupertus: *Cur Sancta Romana Ecclesia nunquam in Sacrificio fermentum admisit, non otiosè quaeritur, nec inutiliter, maxime quia consuetudini huic tota hætenus Græcia refragatur. Exponit Michaelis Cerularii calumnias, ac prosequitur: *Tantæ sinceritatis fuit semper Romana Ecclesia, ut cui desit scripturarum notitia vel argumentandi facultas, sola illius de azymo contra Græcos sufficere debeat auctoritas. Consonat in Orientalis Ecclesie Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco. Affirmat ac demonstrat Christum Dominum confecisse in azymo, ac pergit: *Unde hanc consuetudinem Apostoli reliquerunt Ecclesie,*****

Lib. 11. Epist. 40.

Epist. 63.

L. 1. c. 31.

Epist. 44.

L. 2. c. 22.

Cap. 38. & maxime hunc ritum sacrificii Romana Ecclesia habuit à Beatis Apostolis Petro & Paulo, à quibus dum viverent ordinationem accepit, quos & mortuos usque nunc custodit. Hunc sacrificii ritum Græci postquam runicam Domini inconspicibilem invidia Latinorum diviserunt, ne Romanam Ecclesiam imitari viderentur, pertinaci contumacia mutaverunt, & usque hodie ex fermentato conficiunt, non attendentes mysterium, neque virtutem Scripturarum. Demonstrat azymum esse fermento longè aptius ad Christianum Sacrificium. Affirmat non Latinos à fermento ad azymum, sed post schisma Græcos ab azymo ad fermentum esse digressos. Quod ipsum iisdem verbis scribit in libris de Missæ Sacrificio Innocentius tertius. Adeo diversus uterque est à Jacobo Sirmondo. Basilianus Calabriæ Monachus Barlaamus à nobis apostatavit ad Græcos, & sub Andronici secundi Palæologi Imperio fuit Constantinopoli magnus Doctor. Gregorius Palamas, qui postea fuit Thessalonicensis Archiepiscopus, movit tunc, aut potius à nescio quibus imperitis Græcorum Monachis motam de transfigurati in Monte Thabor Domini nostri Divino & increato Lumine quæstionem defendit, & horrendos evomuit errores. Ipsos revicit Barlaamus, verum cæca Joannis Patriarchæ Constantinopolitani Synodus adhæsit Palamæ, & Barlaamum de hæresi damnavit. Quæ omnia latè describit in sua Historia Joannes Imperator Cantacuzenus. Ista vexatio Barlaamo dedit aliam mentem, ipsum reduxit ad Romanam Ecclesiam; scribitque dictus Imperator: Barlaamus iudicium valde claudicasse clamitans, & aufugiens in Italiam, cum Latinis, ut antea, sensit, ab eis que Hieracis Episcopus creatus est. Hieracum (a) seu Gyraçum est Civitas in Peloponeso. Illic Barlaamus omni studio conatus est Græcos ad unionem ducere, scribitque in prima ad ipsos Epistola: Græcorum gens, propter duo Latinos accusans, estimat oportere ab eis se dividi. Unum est principalis, quod ajunt Spiritum Sanctum ex Patre filioque procedere. Secundum, quod azymo pane Sacratissimam celebrant Hostiam. Ego autem tempora examinans, video quod schisma quidem nondum quadragesimum est annorum. Sub Basilio enim Macedone & Phatio Patriarcha, ut ajunt, incepit. A quibus prædictorum annorum numerus necdum est completus. Romana verò Ecclesia ante inchoatum schisma plusquam septingentis annis per azyma conficiebat Sacratissimam Theleten. Alexander enim Romanus Pontifex, qui sub Adriano vitam glorioso Martyrio finivit, Hostiam Romanæ Ecclesie de azymo statuit. Post quem non paucos Romanos Pontifices Deus virtute, & martyrio, & miraculis glorificavit, ut utæque partes in Sanctis eos connumerent. Circa Alexandri factum consonat in Libro de Canonum observantia Radulphus Decanus Ecclesie Tongrensis: Alexander Papa præcepit, ut oblatio ex azymo fieret in parva quantitate. In Libro de expresso Dei Verbo exponit Dominus Cardinalis Stanislaus Hosius: Sed nec illud ignoramus, quod in azymo Pane Sacramentum Eucharistie Christus confecit, quod ritus aliquamdiu etiam fuit observatus in Ecclesia. Et observatur nunc quoque. Simul

autem exorti fuerant Ebionitæ, qui Legalia simul cum Evangelio servari debere contendebant, quam etiam ob causam in fermentato Pane Sacramentum istud confici posse negabant, quod omnis oblatio, quæ offertur Domino, juxta Legem absque fermento esse debeat, contrarium est constitutum, nimirum ut in fermentato Pane conficeretur Eucharistia, cum natura tamen sua sit indifferens, nec referre quidquam videatur, in azymo conficiat, an in fermentato. Postquam verò cessavit Ebionitarum hæresis, ad intermissum in azymo consecrandi morem Latina Ecclesia sibi redeundum putavit. Hunc ritum aliqui ab Alexandro, aliqui decretum existimant à Sancto Sylvestro. Inchoasse possit Alexander, Sylvester innovasse ac firmasse. Dominus Cardinalis ista accepit à Doctore Angelico in Commentariis ad quartum Librum Petri Lombardi.

Fateor istam fermenti & azymi mutationem nullo fulciri antiquo testimonio. Attamen non caret omni fundamento. Nam & ad Aquilejæ Episcopum scripsit Petrus Antiochiæ Patriarcha: Quod si etiam ditorum vim molestè fertis, & contentiosius obmittimini, dicentes accepisse à Sanctis Apostolis Petro & Paulo azymi traditionem, hoc quoque concedemus vestræ Fraternitati, & Deo favente ostendemus quædam ab Apostolis tradita, aut à Patribus, aut ab illis postmodum fuisse correctæ, ac in id quod magis pium videretur mutata, tanquam fide in Christum jam confirmata, ac Ecclesia per Dei gratiam roborata ac dilatata. Nam & Sabbatum perinde atque Dominicam diem jussi sumus honorare atque servare, nihilque operis in eis facere: Nec tamen id modò observatur. Sed & Petrus accedentes ex gentibus ad inculpatam Christianorum Fidem, primum circumcidebat, sicque demum baptizabat. Fateor azymum non tantum à Christo Domino, sed etiam à Sanctis Apostolis Petro & Paulo usitatum, ac traditum Latinæ Ecclesie, verum non uti perpetuum Christianitatis ritum, sed tanquam adhuc honorandas mortuorum Legalium reliquias, cum gratia proferendas suo tempore ac sepeliendas. Quæ azymi temporanea sepultura omnino possit propter Ebionem, quod ipsum non Evangelica libertate, sed legali servitute usitandum vellet, contigisse. Et hoc insinuat Sanctus Epiphanius, scribens de Ebionitis: Ex Christianorum & Ecclesie imitatione mysteria quædam quotannis celebrant, in quibus panes azymos, & alteram mysterii partem adhibent meram aquam. An Azymi panis usum Epiphanius improbet, non liquet. Si improbet, non improbat nisi usum Judaicum. Et hac de causa possit ipsum omnis tunc Ecclesia deseruisse. Quidquid sit, hæc omnia evincunt azymi usum apud Latinos esse antiquissimum.

L30c16

CA-

CAPUT VIII.

Exponuntur aliæ de Azymo Lites.

Michael Cerularius nequaquam fuit primus de azymo contra Latinos Litigator. Et enim hac de re scribit Nicetas Pectoratus: Si traditum vobis fuit ab Apostolis comedere azyma, quomodo Agathon Sanctissimus Papa vester, Præsesor cum esset Sextæ Synodi sub Constantino Imperatore, & Divinus Gregorius Agrigentinarum Episcopus non obstitere, cum hujus Synodi Divini Patres adversus azyma legem constituerent, à nomine fidelium hoc fieri? Laudat undecimum Trullanum Canonem: Nemo eorum, qui in Sacerdotali ordine enumerantur, vel Laicus, Judæorum azyma comedat. Affirmat nostri sacrificii azyma de Judaico contagio per istum Canonem damnari. Demonstrare hoc conatur in Canonis commentario Theodorus Balsamon: Non dicat quispiam, quod illa azyma vetiti sint comedere, quæ dantur ab Hæreticis, non autem sacrificium facere per azyma, vel absolute comedere azyma, quoniam nos quoque diverso modo azyma comedimus, quæ dicuntur *azyma*. Audiet enim quod non azyma comedere sit prohibitum, sed per azyma more Judaico Festa celebrare. Quod est majus Festum incruento Sacrificio, quod Dominus noster JESUS-CHRISTUS tradidit tempore mortis sue & Festi Paschalis? Quia autem Sanctis Patribus ne in mentem quidem venit nos per azyma celebraturos, ex eo clarum est, quod omne Festum Judaicum abolerentur. Cum Niceta Pectorato non plene convenit. Affirmat nostrum in azymo Sacrificium istius Synodi Episcopis nec venisse in mentem, ideoque nec fuisse directe damnatum. Affirmat ab illis damnari omnem cum Judaicis Festis ac ritibus communionem, ideoque & Latini Sacrificii azyma: Verum per solam conscientiam.

Respondeo à Niceta Pectorato sextam Synodum cum Trullana imperitissime confundi. Et quis unquam audivit Trullanæ Synodo præsedisse Agathonem Pontificem, aut Gregorium Agrigentinum Episcopum interfuisse? Et Romani Sacrificii azyma nullo pacto improbat ista Synodus. Abiit ut ipsum de Judaico contagio damnari. Varios Armeniorum ritus damnavit de isto contagio, & tamen ipsorum azyma nec verbo uno tetigit: Quod nempe ipsum accepissent à Romana Ecclesia, & Christiana in Romanum morem libertate usurparent. Fateor tamen in sexta Synodo fuisse à Latinis & Græcis disputatum de azymo & fermento. Disputationem, quam Aëtis suis non inseruit laudata Synodus, ex Romanis Archivis produxit adversus præfatum Nicetam Cardinalis Humbertus. Synodalia de fide adversum Monothelitas Acta exponit compendio, & prosequitur: Tanta gratia Legatos Apostolicæ Pacis comitata est, ut Joannes Portuensis Episcopus, qui erat unus ex ipsis, Dominica octava Paschæ Missas publicas in Ecclesia Sanctæ Sophie coram Principe & Episcopo ipsius Urbis Latine celebraret. Celebravit in azymo, atque

Christ. Lupi. Oper. Tom. IV

hinc factum videtur quod Humbertus subdit: Tunc piissimus Princeps Constantinus interrogavit Legatos, qualiter Romana Ecclesia de Sacrificio Corporis & Sanguinis Domini nostri JESU-CHRISTI ordinem teneret. Illi responderunt: In Calice Domini non solet solùm offerri Vinum, sed Aqua mixtum. Nam si solùm Vinum offertur, Sanguis Christi incipit esse sine nobis. Et si aqua pura offertur, sola plebs incipit esse sine Christo. Quando utrumque admiscetur, id est, Vinum & Aqua, tunc Sacramentum spiritale perficitur. Oblatio verò, quæ in Sacrificio Altaris offertur, nullam commixtionem aut corruptionem fermenti debet habere, sicut Beata Virgo Maria absque omni corruptione Christum concepit & peperit. Hinc in Ecclesia mos obtinuit, ut Sacrificium Altaris, non in serico aut panno tincto, sed in lino terreno celebretur, sicut Corpus Domini fuit in Sydone munda sepultum. Sic & munda debet esse à fermento, juxta quod in Gestis Pontificalibus à Beato Sylvestro legimus esse statutum. Tunc placuit piissimo Principi Constantino hæc traditio Apostolicæ Sedis. Placuit & Græcorum Episcopis. Et hæc est ratio, cur idem ipsi in Trullana postmodum Synodo adunati damnarint in solo Vino offerentes Armenios, & de damnando aut notando Latinorum azymo ne vel fomniarint. Hinc nec fomniavit Photius. Eandem rem refert Græcus Monachus Hilarion: Ubinam eorum somnia, quæ dicunt in sexta Synodo, celebrata Imperatore Constantino, Agathonem Papam, & Gregorium Agrigentensem Episcopum lege sancire adversus azyma, ut ne quis deinceps Fidelium utatur? Ex quo enim Latini coperunt sacrificare in azymis, nunquam recesserunt ab eo ritu. Quin verò, quod spectat ad sextam Synodum, legi Patres post reprobatam hæresim Monothelitarum in Octava Paschæ, in Urbe Constantinopoli, ac Templo Sanctæ Sophie, gratias Deo agentes, celebrasse Latine, Græcis omnibus laudantibus modum Sacrificii ritui latino.

Quæstio est, an sub magno Gregorio Romana Ecclesia obtulerit in fermento? Affirmat Georgius Metropolitæ Corcyrensis. Et enim in Diatriba de claris Georgii Leo Allatii memorat ejus commentarium de Sancta Communionem, in quo ex ipsis Scripturis demonstratur, aut certe demonstrari tentatur, Panem fermentatum fuisse traditum ab Apostolis ad oblationem, quemadmodum ad tempora Sancti Gregorii cognomento Dialogi in Romana Ecclesia offerebatur. Consonat in Libro de Missa & Templo Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis: Sanctus Gregorius, Auctor ille Dialogorum, cum fermentato Sacrificio offerri restatur, Quod ipsum vult Jacobus Sirmondus & Sacras Sanctæ Radegundis in Gallia oblationes affirmat fuisse à communi pane, & pergit: Romæ verò vesana illa Matræna occurrit, quam in Sancti Gregorii Vita narrat Joannes Diaconus interrogatam cur rississet, Gregorio respondisse: quia panem, quem propriis manibus me fecisse cognoveram, tu Corpus Dominicum perhibebas. Utraque videlicet usitati panis oblationes parabat, atque hanc Romæ & in Gallia fuisse consuetudinem utraque confirmabat. Respondeo hæc insigniter refutari à Gennadio secundo Patriarcha Constantinopolitano: Nunc demonstrabitur, quo pacto

S f 2

Roma-

Romana Ecclesia azymum, & Orientalis Ecclesia fermentatum conficit, per Gregorium Dialogum, Virum sanctissimum, qui ante Ecclesiarum schismata vixit, cuius commemorationem nostra etiam Ecclesia unoquoque anno cum laude facit. Hic enim optimè causas reddidit azymi & fermentati, traditque Occidentalem Ecclesiam azymum, Orientalem antiquitè in usu habuisse fermentatum, bonaque & laudabili ratione utramque ad id efficiendum fuisse permotam. Scribit enim: Solet multos perturbare, quamobrem quidam in Ecclesia panes azymos, quidam offerunt fermentatos. Romana Ecclesia offert azymos panes, propterea quod Dominus sine ulla commixtione suscepit Carnem, sed cetera Ecclesiae offerunt fermentatum, pro eo quod Verbum Patris inditum est Carne, & est verus Deus & verus Homo. Item: Et fermentum commiscetur farinae, & efficitur Corpus Domini nostri JESU CHRISTI vivi. Sed sive in azymo, sive in fermento conficitur, Domini Corpus & Salvatoris nostri sumimus. Audite quomodo magnus hic Pater nullum inter azymum & fermentatum iudicat esse discrimen. Et ad Haytonem ex suo nuper Rege Cœnobitam scribit Gregorius Sisenis Patriarcha Armeniorum: Nos à Sancta Romana Ecclesia acceptum habemus azymum, Mitram Episcopalem, & modum signandi Crucis. Armenii non cum Græcis à dextro in sinistram, sed cum Latinis à sinistro in dextrum pectoris latus ducta manu formant signum Crucis. Quos omnes mores à magno Gregorio admiserunt. Procurarat hæc Domitianus Melitenensis Episcopus, secundæ Armeniæ Metropolitanus, Imperatoris Mauricii Cognatus, Gregorio amicissimus: Quocirca constat Romanam sub Gregorio Ecclesiam non in fermentato, sed omnino obtulisse in azymo. Item constat de hac ritus differentia tunc aliquid fuisse controversiæ. Quare non primam de ipsa quæstionem fecit Michael Cerularius, sed primum schisma.

Jacobi Sirmondi argumentum non pro sola Romana & Gallicana, sed pro omni Latina concludit Ecclesia. In omni enim olim Ecclesia per Sacerdotem consecranda, & à se tunc sumenda elementa offerebat populus, cuius moris lucida testimonia etiam nunc hodie superfunt in Romano Missali. Dicit enim illic Sacerdos: Orate, Fratres, ut meum ac vestrum Sacrificium fiat acceptabile. Et in Canone: Memento Domine Famulorum, Famularumque tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium Laudis. Et iterum: Hanc oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ Familie tuæ. Et in Secreta Paschali: Suscipe Domine preces populi tui cum oblationibus Hostiarum. Et in alia Secreta: Quod singuli obtulerunt. Obtulerunt enim Panem & Vinum. Et pergit de illis Jacobus Sirmondus: Quo argumento clarè doceri poterat Latinos tunc azymis in Altari usos non esse, quam undè constat oblatum à populo Panem consecrasse, quem minimè dubium est usitatum sibi ac fermento de more temperatum obtulisse? Et hoc est ejus palmare fundamentum.

Respondet nullus esse firmitatis. Faciebat enim olim Latinus Populus, quod ipse à se visum affirmat in Armoricis: Nunc si quando in Missa Panis offertur, ideò non consecratur, quia

azymus non est, & sola apud nos hodie azyma consecrantur. Quod si azymus offerretur, consecrari fas esset. Vidimus aliquando ipsi, non injucundo spectaculo, in Armoricis apud Leonices, antiqui moris imaginem referentes Matronas aliquot, quæ die Festo communicaturæ cum in Dominicum venissent, adstantique ad Altare Missam celebraturo Sacerdoti suam singulæ Oblatam, sed puram & azymam, vel domo allatam, vel è Sacrario petitam obtulissent, ubi peracta consecratione ad Communionem ventum est, ita omnes communicarunt, ut mutatas inter se Hostias participarent, nec culpari ulla posset, si de alterius, ut loquitur Cyprianus, Sacrificio sumeret, cum suam ipsa vicissim alteri concederet. Quanta cura atque munditia suam olim Oblatam pararet fidelis Populus, docet decima sexta Toletana Synodus, mandans ipsam studio parari. Ut per cum provinciales Ecclesias fiant ad formam Metropolitanæ Ecclesiæ, mandat quinta Synodus Arelatenfis. Sui temporis morem insigniter exponit Cardinalis Humbertus: Quod calumniæ azyma deorsum terræ conjuncta, non negamus vulgò hæc eadem sic parari, lapidibus aut argilla superposita, aut sicut dicitis, terræ conjuncta. Verum hæc ad communes usus hominum, & ceterorum animalium transeunt. Nam ad magnam Christi mensam non accedunt, sed illud solum quod Diaconi cum Subdiaconis, seu ipsi Sacerdotes sacris amidi Vestibus, cum melodia Psalmorum, conspersum & in ferro paratum, ex Secretario proferunt. Et iterum: Romana & Occidentalis Ecclesia à Ministris sacri Altaris in Secretario confectum offert azymum. Azyma nostra nihil distare à lapide, & tanquam lateres coqui dixerat Michael Cerularius: Et ad hanc calumniam Humbertus fatetur id verum de profanis, non de sacris azymis, affirmans non in terra, sed in ferro, nec à Laicis parari in suis domibus, sed à solis Clericis in Secretariis Ecclesiarum. Media sæcula voluerunt Oblatas esse non tantum ejusdem materiæ, sed & ejusdem formæ. Hinc ipsarum paraturam in solos Clericos transtulerunt. Avitam de ipsis curam latius exposui ad Trullanos Canones, & exponam ad Dictatum septimi Gregorii. Et hæc omnia evincunt ipsas non usualem fuisse panem, sed penitus singularem.

Aliud Jacobi Sirmondi argumentum desumitur ex sexto Canone decimi sexti Toletani Concilii: Ad conventus nostri agnitionem delatum est, quod in quibusdam Hispaniarum partibus quidam Sacerdotum, non panes mundos & studio preparatos, supra Mensam Domini in Sacrificio offerunt, sed de panibus suis usibus preparatis crustulam in rotunditatem auferant, eamque super Altare cum Vino & Aqua pro sacro Libamine offerant. Quod factum nequaquam ex sacre auctoritatis Historia gestum perpenditur. Unde id unanimis nostræ delegit Conventus, ut non aliter panis in Altari Domini Sacerdotali Benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer & nihil, qui ex studio fuerit preparatus. Nec grande aliquid, sed modica tantum oblata, secundum quod Ecclesiastica consuetudo retentat. Jacobus Sirmondus Canonem commentatur in hunc modum: Quid hoc tandem est quod Concilii hujus Antistes in his Sacerdotibus reprehendunt? An quod azymum panem

nem non consecrarent? Minimè gentium. Atqui hoc ante omnia redargui oportuit, si azyma requirebatur, quia panes ipsorum usui preparati, quos immolabant, azymi non erant, sed fermentati. Quo ergo nomine reprehendunt? Quia panes hi, quibus utebantur, nitidi non erant, nec studio in eam rem parati, quod consuetudo poscebat. Anno Domini sexcentesimo nonagesimo tertio fuit celebrata ista Synodus, ideòque Latinam Ecclesiam eo usque abstinuisse ab azymo Scriptor iste existimat. Respondeo longè aliud sentire beatum Alcuinum Flaccum in Epistola ad Fratres Lugdunenses. Affirmat Hispaniam, quæ olim Tyrannorum fuit nutritrix, tunc fuisse nutritricem schismaticorum contra universalem Sanctæ Dei Ecclesiæ consuetudinem. Et adducit rationes. Primò, quod Christum Dominum doceret assumptæ Humanitatis causa esse adoptivum Dei Patris Filium. Secundò, quod Constantinopolitano Symbolo adderet vocem, Filioque. Tertio, quod Christianæ regenerationis Baptisma censeret unica merione complendum. Quarta ratio est hæc: Audimus quoque aliquos in illis partibus affirmare salem esse in Sacrificio Corporis Christi mittendum. Nec tacet erroris fundamentum: Hujus Sæcæ Auctores dicunt aquam & salem esse ejusdem naturæ. Azymum Latinæ Eucharistiæ panem ex sola farina & aqua coactum afferit cum omni Latina Ecclesia Alcuinus, & ab isto principio Hispani Errones non sunt ausi deviare. Hinc dixerunt salem esse aquam, seu ejusdem cum aqua naturæ. Verùm pergit Alcuinus: Quam consuetudinem nec universalis observat Ecclesia, nec Romana custodit auctoritas. Et iterum: Panis qui in Corpus Christi consecratur, absque fermento alicujus infectionis debet esse mundissimus. Ex aqua & farina fit panis, qui consecratur in Corpus Christi. Et pergit: Novas Hispanici erroris Sæctas tota vobis cavete intentione. Sanctorum Patrum sequimini Vestigia, & universali Ecclesiæ sanctissima vos adjungite unanimitate. In Eucharistico pane aliud est sal, aliud fermentum. Hinc enim inter suæ gentis errores Armeniorum Patriarcha Isaac ponit hos distinctos articulos. Armenii azymum, mortuam Hostiam, impudenti facie in conspectu Dei juxta Hebræorum traditionem sistant. Panem absque sale habent, nec audiunt Dominum dicentem Discipulis, Vos estis sal terræ. Etiam incognitus, qui se Joannem Damascenum vult videri, de azymis Auctor scribit contra Armenios: Armenii massam mortuam manducantes, gloriantur, ac nobis dicunt; Non sicut vos, sal & fermentum & aqua farinam subigimus, sicque oblationem fermentati facimus, sed aqua sola & farina, & igne azymum conficimus. Cur Græci non solum fermentatum, sed & salem suo pani admisceant, exponit in Litteris ad Aquilejæ Episcopum Petrus Patriarcha Antiochenus. Qui percipiunt azyma, periculum est ne errore in Apollinarii incidant heresim. Ille enim presumpsit dicere, accepisse Dei Filium ac Verbum ex Sacra Virgine Corpus anima ac mente destitutum, satis inquam esse Deitatem loci anime ac mentis. Planè etiam qui offerunt azyma, carnes mortuam, & non vivam offerunt. Si quidem enim præjacens fermentum anime loco efficitur,

salque loco mentis. Azymum illi carens non revera inanime est atque mortuum, quodque mortuum deecat? Quippe Dominus noster JESUS-CHRISTUS, qui esset perfectus Deus ac Homo perfectus, natura duplex, non hypostasi, cum corpus anima ac mente præditum ex Sancta semper Virgine assumpsisset, meritis perfecti panis Symbolo tradidit novi Testamenti mysterium. Ex quibus insigniter firmatur nostra assertio, quæ censet fermento non animationis, sed solius significationis vitam à Græcis fuisse adscriptam. Potrò Hispani non fermentum, sed solum salem videntur miscuisse Eucharistico pani. Ebtamen Alcuinus appellat schismaticos, auctores monstrorum, ac paternæ atque universalis disciplinæ prævaricatores. Existimò damnatos à sexta decima Toletana Synodo Presbyteros non obediisse, & conversationis lapsum firmasse in errorem prædicationis, atque Græciæzæ. Sanctus Hildephonus Toletanus Archiepiscopus fertur scriptis opusculum de Oblatis, & illic azymi usum insigniter defendere. Latet istud: Quandoque vulgatum poterit nos plura docere. Quidquid sit, fuit ille solius Hispaniæ lapsus & error, quem Jacobus Sirmondus pessimè transcribit in omnem Latinam Ecclesiam. Longa & nimia cum Arabibus commixtio possit Hispanos circumscriptis, potest tamen fuerunt correcti. Nam quod & Africa & Hispaniæ Mozarabes cum Romana Ecclesia in azymo sacrificarent suo tempore, in Orientalis Ecclesiæ Historia diserte affirmat Jacobus Cardinalis de Vitriaco. Et hæc est tertia de azymo antiqua lis. Verùm inter solos Latinos.

CAPUT IX.

Exponitur aliud argumentum.

Quod Romana ac omnis Latina Ecclesia olim in fermento sacrificaret, suadere videtur Liber Pontificalis, scribens de Sancto Papa Melchiade: Hic fecit ut Oblationes consecratæ per Ecclesias ex consecrato Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum. Et de Siricio Pontifice: Hic constituit ut nullus Presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratum Episcopi loci designati susciperet declaratum, quod nominatur fermentum. Et ad Decentium Eugubinum Episcopum scribit Sanctus Innocentius primus. De fermento, quod Die Dominico per titulos mittimus, superfluum nos consulere voluisti, cum omnes Ecclesiæ nostræ intra Civitatem sint constitutæ. Quarum Presbyteri, quia die ipsa propter Plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcirco fermentum à nobis confectum per Acolybos accipiunt, ut se à nostra Communionem, maxime illa die, non judicent separatos. Quod per Parochias fieri debere non puto, quia non longè portanda sunt Sacramenta: Nec nos per Cæmeteria diversa constitutis Presbyteris destinamus. Et Presbyteri eorum conficiendorum jus habent, atque licentiam. Et circa hoc fermentum sunt variaz quæstiones.

Prima quaestio est, Quis fuerit ejus transmittendi scopus? Respondeo scopum esse nobis jam dictum à Sancto Innocentio: *Ut se à nostra Communione, praesertim illa die, non judicent separatos.* Ecclesia, juxta Sanctum Martyrem Ignatium, non est aliud, quam populus Episcopo adunatus. Episcopus Christum Dominum, aut etiam Deum Patrem repraesentat, ideoque ab illo per laceratam Communionem dissociari est exordium atque imago illius tremendae separationis, qua Ventilator & Pastor in magno illo die paleas à tritico, & hædos ab agnis separabit in ignem æternum. Quæ dissociatio praesertim cavenda est in nostra Ecclesiastica ante Divinam Majestatem Apparitura. Cavenda illic est omnis parasynagoga & Altarium divisio. Et hinc nobilibus Pagorum Domicellis, ut præcipuas anni Festivitates, non in sua Parochia apud ejus Presbyterum, sed apud suum Episcopum agant in Cathedrali Civitatis Ecclesia, rigidè mandant Gallicanæ Synodi, Agathensis, prima Aurelianensis, Epaonenfis, Arvernensis, & prima Matifconensis. Unitas est Ecclesiæ adeo necessaria, ut ipsum tanquam fundamentalem articulum & in Nicæno seu Constantinopolitano, & in Apostolico Symbolo quotidie profiteamur. Ecclesia est illius adeo amans, ut tota sub uno Episcopo & ad unum Altare adorare velit, atque ita ad instar suæ caelestis Sororis suas synaxes seu Apparituras celebrare. Verùm quia per omnes mundi plagas diffusa est, & multiplicata supra numerum, istud est impossibile, dividi debuit in varias Classes seu Dioceses, quibus tamen praesertim unus Episcopus seu Presbyter, atque ita quisque sub suo populo supernæ Civitatis unitatem repraesentaret. Ex eodem principio plures olim Civitates non habuerunt nisi Basilicam unicam & unicum Altare: Quo ejus omnis Episcopo adunatus Populus Domino Deo in dies appareret. Quin & pluribus Episcopalibus Diocæsis nullas aliquando fuisse rusticavas Basilicas aut Aras, faciliter possit demonstrari. Et hinc Donatistas, quod ob suum schisma secundam in suis Civitatibus extruxissent Basilicam, uti de perniciosissimo opere arguit Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus. Sic enim Altare erexerant contra Altare, & Populum in diversa Altaria ac Episcopos dividerant. Hinc item Altare erigere contra Altare est phrasis, quam antiqui Christiani consueverunt schisma exprimere. Eadem de causa duos in eadem Civitate Episcopos disciplina nostra fuit semper averfata. Numerosa Christiani populi multiplicatio tandem coegit in eadem etiam Civitate multiplicari Basilicas, & unam per Episcopum, alias regi per Presbyteros, atque ita populum dividi in diversas Apparituras. Eandem ob unitatem antiquus Dei populus non habuit nisi unicum Altare & Templum, alibi sacrificare aut apparere non potuit, & omnis simul juncus detrahitur in quovis anno ad istud apparere. Nostra mandando hoc non patitur. Hinc cunctos saltem Nobiles ac Honoratos cum suo, licet non Papa aut Patriarcha, saltem Episco-

po apparere Domino Deo in præcipuis Festivitatibus, laudatæ Synodi iusserunt. Quod ipsum ab omnibus Presbyteris, Diaconis, & Clericis, quos utique propriæ Ecclesiæ necessarium ministerium non detinuerit, fieri mandat laudata Synodus Matifconensis. Et in Sancti Joannis Decreto habemus hunc Canonem: *Sacerdotes, qui in circuitu Urbis sunt, aut in eadem Urbe, & populus in unum ad publicam Missarum Celebrationem conveniant.* Et jure merito. Etenim uti Apostoli à Christo Domino, aut Sancti Angeli à Divina Majestate nunquam abfuerunt aut absunt, ita & Clerici ab Episcopo, praesertim dum publicam Apparituram celebrat, nunquam debent disgregari. Certè qui ob necessarium aliarum Basilicarum ministerium non possunt non disgregari corpore, congregari debent spiritu & mente. Hinc ut illis pro Dominicis publicæ Apparituræ diebus mitteretur ab Episcopo Symbolicum Communionis fermentum, sanxit Melchiades. Siricius voluit tantam esse ejus necessitatem, ut Presbyter, qui ipsum non accepisset in die Dominica, per omnem sequentem septimanam esset à Missarum celebratione suspensus. Quod diebus Dominicis mitteretur, disertè affirmat Sanctus Innocentius.

Altera quaestio est, An S. Melchiades hunc transmittendi fermenti morem primus instituerit? Respondeo negativè. Mos iste est longè antiquior. Etenim de S. Romanæ Ecclesiæ Acolyto & Martyre Tharsitio scribit Romanum Martyrologium: *Romæ, via Appia, Sancti Tharsitii Acolyti, quem Pagani cum invenissent Corporis Domini Sacramenta portantem, coeperunt disquirere quid gereret. Ille indignum judicans porcis proderè Margaritæ, tamdiu ab illis mactatus est sustibus & lapidibus, donec exhalaret spiritum. Et revolutus ejus corpore sacrilegi discussores nihil Sacramentorum Christi in manibus aut in vestibus invenerunt.* Ut hæc Pagano- rum insolentia intra Urbem fieret, urbana disciplina non fuit passa. Facta fuit extra portam circa Cœmeteria. Nempè Tharsitius ad horum Presbyteros deportabat sacrum fermentum. Quod enim per Acolythos deportaretur, disertè affirmat Sanctus Innocentius. Si conjecturandi detur facultas, dicam istud Martyrium fuisse causam, ex qua sacrum fermentum deinceps ad solas Urbis Basilicas, non foras ad Cœmeteria deferri statuerint Romani Pontifices. Hoc sacro plenæ cum suo Episcopo communionis Symbolo plus indigebant forenses Presbyteri, quam Civitatenfes, utpotè remotiores ab oculis Episcopi, ideoque in lapsum faciliores. Quod igitur ipsum non longè portandum duxerit Romana Ecclesia, suavitè Tharsitii casus, cui nec suos Acolythos nec ipsum Sacramentum pater- na Pontificum providentia voluit amplius subjacere. Quidquid sit de hoc puncto, istum deportandi ritum apud alias etiam gentes esse antiquissimum, suadet in secunda apologia Sanctus Martyr Justinus, Eucharistiæ veritatem describens insigniter, atque adjungens: *Post quam Presidens gratiarum actionem complevit, qui apud nos vocantur Diaconi, distribuunt unicuique presertim, in quo actæ sunt gratia, panem, vinum &*

Parte 2.
c. 119.

Serm. 8.

equam, & ad absentes perferunt. Et infra: *Distributio & Communicatio fit eorum, in quibus gratia sunt actæ, cuique praesentibus, absentibus autem per Diaconos mittitur.* Morem hunc esse non dumtaxat Sanctorum Apostolorum, sed & ipsius Domini floruit Georgius Metropolita Nicomediensis. Affirmat Deiparam semper adhæsisse lateribus sui Filii, ac pergit: *Deipara, nec cum celebrata sunt mysteria, desuit. Non ita ut recubuerit cum duodecim, sed ut ejusdem cum eis lecti particeps fuerit. Ipse quidem, quoniam festinabat Discipulis mysteria præbere, solos secum duodecim fecit recumbere, Matrem autem sicut habere curam Mulierum, quæ ministrabant, ac eis præesse, ejusque opera eas suo convivio vicissim impartivit.* Utique Eucharistico convivio. Lucidè affirmat Eucharistiam à Domino fuisse Matri transmissam, utique in plenæ Communionis Symbolum. Et ita locum istum intelligit etiam Franciscus Combesis.

Laudata Justini verba non de Symbolico ad subjæctarum Basilicarum Presbyteros fermento, sed de transmissa à absentibus fideles domesticæ Eucharistia quidam intelligunt: ad absentes, quos persecutio aut aliud impedimentum publico Dominicæ diei Sacrificio non sinebat adesse. De hoc enim sacrificio palam agit Justinus. At certum est labi. Etenim utriusque speciei transmissionem laudat Justinus. At verò Domesticæ Laicorum Communio semper & ubique fuit sub sola specie panis. Nullum, qui utramque speciem domi servaret aut sumeret, novi Laicum, nisi Gorgoniam Nazianzenis Gregorii Germanum. Erat Virgo Sanctissima, passim infirma, Sancti Episcopi Soror, Sanctique Episcopi Filia: hinc habuit singulare privilegium. Quare omnino suadeor Justinum loqui de transmissio ad Parochiales Presbyteros fermento. Eundem in sensum accipio ab Eusebii Cæsarensis Ecclesiastica Historia laudatæ Sancti Irenæi Lugdunensis Episcopi Litteras ad Sanctum Pontificem Viestorem. Laudant varium Ecclesiarum in celebranda Paschali Festivitate morem, & addunt de anterioribus Romanorum Episcopis: *Licet ipsi hoc Festum eo die, quo Asia Episcopi non observant, nihilominus tamen cum istarum Ecclesiarum Episcopis ad se accedentibus pacem & concordiam perpetuè tenuerunt, & illis Eucharistiam miserunt.* Quod nempè ante acceptum istud Communionis Symbolum nec cum Pontifice procederet in primaria Romana Ecclesiæ Apparitura possent advenæ Græcorum Episcopi, nec in assignatis sibi Basilicis Divina celebrare. Nempè lex, quæ Cardinales Presbyteros, etiam advenas Episcopos obstringebat.

Lib. 69.
c. 2.

Hanc ergo fermenti transmissionem Papa Melchiades nequaquam instituit, sed labentem aut lapsum stabilitum dumtaxat aut revocavit. De Alexandrina Ecclesia ac ejus Presbytero Ario scribit Sanctus Epiphanius: *Ferunt Arium ex Lybia ortuundum Alexandria Presbyterum esse factum, qui tunc Baucalenfis cujusdam Ecclesiæ Praefecturam gerebat. Etenim quotquot Alexandria Catholica*

Communionis Ecclesiæ sunt, uni Archiepiscopo subdita, suus cuique praepositus est Presbyter, qui Ecclesiastica munera administrat iis, qui circa Ecclesiâ illas habitant, eorumque Conventicula ab Alexandrinis vicis seu lauræ vulgè nominantur. Arium de devia prædicatione fuisse à Meletio Lycopolitano Episcopo accusatum, & Alexandro Patriarchæ delatum scribit in alio loco, & adjungit: Arius Baucalæ cujusdam apud Alexandriam Ecclesiæ Presbyter erat. Nam unicuique Ecclesiæ, quæ tunc multæ erant, hodie verò plures sunt, suus attribuebatur Presbyter. Uti Roma, ita & Alexandria, divisa erat in plures Presbyterales titulos. Et quidem Arius Patriarchæ suo fuit adeo rebellis & contumax, ut opus fuerit hocce per Socratem & Zozomenum relato remedio: Alexandria non concionatur Presbyter. Qui mos eo tempore initium habuit, quo Arius Ecclesiam perturbavit. Quod antea concionati fuerint Presbyteri, docet Pierius ejusdem Ecclesiæ Presbyter, quem sub Theona Patriarcha fuisse florentissimum Concionatorem scribit in Illustrium Virorum Catalogo Sanctus Hieronymus. Eadem Presbyterorum contumacia, aut similis contumaciæ pericula possint fuisse in aliis etiam Ecclesiis. Et istud remedium erat durum, ac subiectum incommodis. Hinc Melchiades istis seu malis seu periculis occurrere maluit per firmatum aut restitutum morem Symbolici fermenti. Erat medicina efficax. Nam sine illo Parochialis Presbyter nec concionari poterat ista Dominica, nec offerre, nec celebrare Collectam. Erat quasi ab officio suspensus. Dico, ista Dominica, Melchiades enim videtur pro sola ista die suspendisse. Hinc enim, quod morbo aut periculo sic non esset satis cautum, Siricius per totam subsequentem septimanam suspendit à Missis celebrandis.

Insigniter hæc illustrent in exhibitis magni Imperatori Theodosio precibus Faustinus & Marcellinus, Romanæ Ecclesiæ schismatici Presbyteri, agentes de persecutione, quam Luciferianæ factioni movit Sanctus Papa Damasus: *Eodem tempore gravis adversum nostrum persecutio inborruerat, infestante Damaso egregio Archiepiscopo, ita ut fidelibus Sacerdotibus per dies sacros plebis catus ad deserendum Christo Deo convocare liberè non liceret. Sed quia pro conditione rerum quolibet tempore, vel clam nostræ salutis Sacramenta facienda sunt, sanctus Presbyter Macarius dat vigilias in quadam domo convocare Fratemitatem, ut vel nocturnis divinis lectionibus fidem plebs sancta reboraret. Sed Diabolus qui saevit impiis, quia & impij favent Diabolo, nec in culto patitur Divina Sacramenta celebrari. Denique tendunt infidas Clerici Damasi, & ubi cognoverunt quod sacras Vigilias celebra- rum plebe Presbyter Macarius, irruunt cum Officialibus in istam domum, & plebem dissipant non resisten- tem, ipsamque Presbyterum comprehensum, non jam ducere dignantur, sed per siles trabunt, ita ne in coxa ejus perniciosum vulnus feret. Atque alio die sunt cum ante Iudicem, ut maghi criminis reum. Cui quidem Iudex velut sub Imperiali Rescripto & mints extorquere contendit, ut cum Damaso conveniret. Veritatis limites excedit hæc schismaticorum ratio. Interim nos docet severitatem, qua Roma-*

Lib. 68.
cap. 4.

Lib. 5.
c. 21.

Cap. 76.

Lib. 32.

ni Pontifices celebrantem sine accepto fermento Presbyterum sunt olim consueti tractare.

Quæstio tertia est, Quid sint Romanæ Ecclesiæ Cœmeteria? Respondeo existere insignem Sancti Joannis Chrysostrami Homiliam de appellatione Cœmeterii. Habita fuit in Dominicæ Crucis ac Mortis memoria, seu in sexta Feria Sancta. Porro Dominus noster extrâ portam fuit crucifixus, ideoque & extrâ Antiochiam in suburbano, & quidem non in aliqua Ecclesia, sed in Cœmeterio celebrata fuit ista memoria. Extrâ, inquit laudatus Doctor, hac de causa congregamur. At cujus gratia in hoc Martyrio, non in alio? Etenim divino munere, quocumque ex lateribus Urbis nostræ Sanctorum Reliquiis circumdatur, Cujus igitur gratia hic, non in alia Martyris alicujus Ecclesia nos convenire voluerunt Majores nostri? Quia hic mortuorum multitudo sita est. Cum igitur hodie Dominus ad mortuos descenderit, ea de causa hic colligimur. Ob id etiam locus ipse nominatur Cœmeterium. Ut discas mortuos, & eos qui hic siti sunt, non mortuos, sed somno sopitos esse ac dormire. Nam ante Christi adventum mors nomen mortis habebat, at postquam Christus venit & pro mundi vitam subit, mors non amplius vocatur mors, sed somnus & dormitio. Hinc nostra Defunctorum sepulchralia loca appellantur Cœmeteria, seu dormitoria. Quod ipsum in gemma animæ advertit Honorius Augustodunensis. Sunt longè antiquissima. Ipsa enim in libro adversus Scapulam Africanum Proconsulem laudat Tertullianus: Sub Hilariano Præfide Gentiles de Arcibus sepulchrorum nostrarum acclamarunt, Arcæ non sint, Arcæ ipsorum non fuerunt. Illatas tunc nostris Cœmeteriis injurias affirmat divinitus fuisse vindicatas. Vocem, Cœmeterium, factumque in ipso miraculo laudat etiam in libro de Anima. Sanctos Apostolorum Principes Petrum & Paulum fuisse Romæ à Nerone Augusto trucidatos scribit in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsareensis, atque adjungit: Insignis ac testata Petri & Pauli inscriptio, quæ in Cœmeteriis Romæ ad hoc usque tempus manet, hujus rei gestæ fidem facit. In septimo ejusdem operis libro adducit hoc Æmiliani Augustalis Præfidei adversus Sanctum Dionysium Alexandriæ Patriarcham Edictum: Omnino vel vobis vel aliis quibuscumque potestas non erit aut celebrandi conventus, aut in ea, quæ Cœmeteria appellantur ingrediendi. Et infra laudat Edictum, quo Imperator Gallienus loca illa, quæ nominabantur Cœmeteria, adeundi & occupandi fecit nobis integram potestatem. Quæ nempe antecessor Valerianus redegerat in Fiscum. Et in nono libro scribit de Imperatore Jovio Maximiano: Nos conventu, qui in Cœmeteriis fieri solet, interdiceret armatur. Et de proscripso per Imperatorem Constantium Pontifice Liberio habet antiqua Sancti Damasi Vita: Liberius habitavit extrâ, milliario tertio, in Cœmeterio quod dicitur Valleria, via Salaria. Et infra: Non longè à Cœmeterio Valleria est Cœmeterium Ostrianum, ubi beatus Petrus baptizaverat. Hanc vitam ex Romanis Venerabilis Ecclesiæ Archivis descripsit Constantinus Castellanus, vulgavit Martius Milesius. Et de Anacleto Pontifice scribit liber Pontifica-

lis: Hinc constituit loca, ubi Episcopi recondantur sepultura. Et de Sancto Fabiano: Hic multas fabricas per Cœmeteria fieri præcepit. Et de Sancto Dionysio: Hic Presbyteris divisi Ecclesias & Cœmeteria. Et de Symmaco Pontifice: Hic fecit Cœmeterium Jordanorum in melius propter corpus Alexandri; Pontificis ibidem sepulti. Et de Joanne tertio: Hic ampliavit ac restauravit Cœmeteria Sanctorum Martyrum. Hic constituit ut Oblationes & amulæ in eadem Cœmeteria per omnes Dominicas de Lateranis ministrarentur. Oblationes consecrandi panis & amulæ consecrandi vini, quo levaretur inops populus. Et de Bonifacio quarto habet idem Liber: Hic perfecit Sancti Nicodemus Cœmeterium, & dedicavit. Cœmeteria erant non Pagi aut Parochiales Pagorum Basilicæ, sed suburbanæ aut campestris sine domibus aræ, in quibus primi cum suo Episcopo aut Presbytero Christiani agebant divini Sacrificii ac Verbi Synaxes, & Sanctorum Martyrum ac aliorum fidelium cadavera sepeliebant. Hinc in ipsis primum Cryptas, deinde domos, tandem Ecclesias aut Monasteria Majores nostri extruxerunt. Cur non Pagos, sed areas elegerint, edicit in primo adversus Celsum libro Origenes: Primum criminationis caput Celso est, à Christianis claustrarios conventus haberi solere, quibus veritas. Erat vera criminatione. Etenim quod persecucionis tempore etiam Episcopi & Clerici consueverint clandestinè consecrari, profiteretur, ac ex authenticis Martyrum Actis demonstrat in edito post Carthaginensem Collationem libro Sanctus Augustinus. Hinc quo curiosos, à quibus omnia nostra fuisse obsessâ queritur in libro Apologetico Tertullianus, Gentilium Frumentarios laterent, non Civitates aut Pagos desiderabant primævæ nostræ Synaxes. Aliam rationem adducit in scripta ad Pammachium Constantinopolitanæ Urbis Præfatum Lege Imperator Gratianus: Omnia, quæ supra terram urnis clausa vel sarcophagis corpora detinentur, extrâ urbem delata ponantur. Exstat Lex in nono Theodosiani codicis libro ad titulum de sepulchris violatis. Antiquum, qui intrâ Civitates non admisit cadavera, morem reparat ac firmat. Cujus moris Gentiles præsertim fuerunt tenacissimi. Hunc ergo ne violarent, etiam primi Fideles sua Cœmeteria jufferunt esse campestria aut suburbana. Urbani Cœmeterii prima mentio est apud Evagrium Epiphaniensem, qui circa Imperatoris Justiniani tempora affirmat Antiochiæ aliud extrâ, aliud intrâ Civitatem fuisse Cœmeterium. Porro Romanorum Episcopus est variæ potestatis: Est almæ Urbis Episcopus, Provinciae suæ Metropolitæ, Italiæ Primas, multarum Diocesium Patriarcha, ac totius Christianitatis Papa Œcumenicus. Hinc quo omnium Ecclesiarum sollicitudini posset vigilantior intendere, Apostoli adscriperunt illi modicam Parochiam: Romanam dumtaxat Civitatem. Extrâ muros nullam habet. Parochialem Ecclesiam, sed quædam dumtaxat Cœmeteria. Quæ forma Constantinopolitano Primum in invasas trium Autocephalarum Primum Dioceses Patriarcham egere cepit, Epi-

Episcopo etiam placuit. Quod enim extrâ muros nullam etiam Parochiam habeat, lucet ex machinis, quas adversus Patriarchales Ecclesiarum ac Monasteriorum exemptiones & Patriarcham Joannem Veccum movit Isaac Archiepiscopus Ephesus. Ipsas refert in sexto suæ historiæ libro Georgius Pachymeres. Hinc ergo intellige hæc superius memorata Sancti Innocentii ad Decentium verba: Quod per Parochias fieri debere non puto. Quia non longè portanda sunt Sacramenta. Nec nos per Cœmeteria diversis constitutis Presbyteris destinamus. Affirmat Symbolicum fermentum à Romanis Pontificibus nec per Parochias mitti, nec etiam per Cœmeteria. Quod nempe Romana Diocesis nullas haberet forenses Parochias, & omnia Cœmeteria essent extrâ muros. Decentii relatio supponit laudatum fermentum à quibusdam Episcopis fuisse omnino missum etiam ad Parochias. Et existimo hunc morem olim fuisse universalem. Cur Romana Ecclesia illum mutaverit, non possum certus affirmare. Suprà dixi meum sensum.

Quæstio quarta est, An istud fermentum fuerit Eucharistia? Dominus Cardinalis Cæsar Baronius negat. Affirmat fuisse simplicem Eulogiam: quod Romana Ecclesia Eucharistiam nunquam consecravit in fermentato. Respondeo tamen fuisse Eucharistiam. Nam quod Ecclesia olim Eucharistiam in Catholicæ Communionis Symbolum transmisit, jam ostendi ex Sancto Irenæo, ex Sancto Justino, ac per exemplum Sancti Tharstii: & confirmat in Lausica historia Palladius Episcopus Helenopolitanus. Variam, qua Ægyptii Monachi consueverunt sese invicem hospitio suscipere, charitatem exponit, & adjungit de ejus complemento. *Viris magnis mos est nihil carnis admittere, priusquam spirituale alimentum animæ tradiderint. Hæc autem est Christi Communio. Cum ejus ergo fuissent participes & egissent gratias, Or Abbas hortatus est ad mensam. Uti Romani Pontifices advenis Episcopis, ita hi Monachi advenis Collegis in fraternitatis tesseram dabant hoc Sacramentum. Et de duobus per Æginam in Cilicia Stylicis Monachis, quomodo sibi mutuo eundem in finem transmississent Eucharistiam, in Prato Spirituali refert Sanctus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus. Et de noviter consecratis Presbyteris statuit antiquus Ordo Romanus: Tollat Pontifex Oblatas integras, & det singulis Novitiis Presbyteris, & inde communicent usque dies octo. Et de recens consecrata Virgine: Postquam communicavit, reservet de ipsa Communione, undè usque ad octavam diem communicet. Et de noviter consecrato Episcopo scribit apud Alcuinum Flacium auctor de Ecclesiasticis officiis: Ad communicandum Pontifex Consecrator porrigit ei formatam atque sacram Oblationem. Quam accipiens communicat super Altare, cetera verò reservat sibi ad communicandum usque ad quadraginta dies. Quod ipsum statuit laudatus Ordo Romanus, addens formatam illam atque sacram Oblationem debere esse integram. Quod ipsum habent plures, per Joannem Morinum in opere de sacris Ordinationibus adducti, antiqui Ecclesiarum libri Rituales. Idem ritus servatus olim fuit in Moguntina Ecclesia. Verum novellus Episcopus ex sacratâ Oblata per solos triginta dies communicabat. Lucet ex Rituali per laudatum Morinum adducto istius Ecclesiæ libro: Cum ventum fuerit ad communicandum, Electus communicabit de manu Episcopi, accipiens Hostiam integram. Si quid residuum fuerit, servabit sibi ad communicandum quotidie per triginta dies. Quod Gallicani Episcopi cunctis se consecratis Presbyteris sacratam pro quadraginta dierum Communionem Hostiam impartirent, affirmat in litteris ad Finardum, & datis rationibus probat Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutenensis. De ordinato noviter Presbytero habet etiam Græcorum Euchologium: Accedit Ordinatus, & Pontifex sanctum Panem ei tradit, dicens, Accipe depositum istud, & custodi illud usque ad adventum Domini nostri JESU CHRISTI, cum à te repetetur. Et infra: Cum dicturus es Sancta Sanctis, tunc Ordinatus panem sanctum reseruat. In Christianissimi Regis Bibliotheca ac in Cryptæ ferratæ Monasterio existans exemplar addit: Et per septem dies continuos quotidie celebrat. Utique ex accepto sacro Pane. An hic fuerit Eucharistia quidam dubitant: nec sine fundamentis. Quidquid sit, datas à Latinis Episcopis Formatas certum est fuisse Eucharisticas. Hæc enim verba, *Formata & Sacrata Oblatio*, non patiuntur alium sensum. At verò iisdem verbis utuntur & Melchisedes & Siricius, atque adjungunt: *Ex consecratu Episcopi. Innocentius addit esse Sacramenta non longè portanda. Utique ob factum illis casum in Sancto Tharstio. Et tam transmissi fermenti, quàm donatæ Formatæ ritus erat ejusdem significationis & effectus. Hæc legitimam legitimam consecrationem datam missionem, illud liberam in Parochiali officio executionem, plenamque donantis aut mittentis cum accipienti Communionem testabantur, & toti populo annuntiabant. Nec enim possit ambigi, quin solemnî ritu fermentum deferretur. Dabat consecrandorum Sacramentorum jus atque licentiam. Quocirca existimo fuisse Eucharistiam.**

Verum his obstare videtur quartus decimus Canon Laodicenæ Synodi: *Quod Sancta, instar Eulogiarum, in Festo Paschæ ad alias Parochias transmitti non debeant. Canonem Theodorus Balsamon commentatur hoc modo: Quod fit hodie à Latinis. In Festo enim Paschæ distribuunt Lactis azyma, postquam sanctificata fuerint, perindè ut communia. Hoc etiam olim fiebat à nostris, ut est verò simile, in Sanctis Mysteriis. Canon ergo hoc prohibet, & statuit non esse huc & illuc transferenda Sancta, perindè ut communia & vulgaria. Affirmat non esse Eucharistiam, sed simplicem Eulogiam. Et quidem quod Latini Episcopi in Paschali olim Festo consueverint sibi mutuo Eulogiam transmittere, docet apud Marculphum quadragesima secunda formula, cui est hæc Epigraphe: *Indiculus Episcopi, qui ad altum in Resurrectione Domini Eulogias dirigit. Istæ formulæ sunt irrefragabile testimonium constantis Gallicanæ consuetudinis. Esse insigniter antiquam consuetudinem**

Lib. 10. cap. 147.

Cap. 3.

Cap. 51.

L. 2. c. 24.

Cap. 10.

Cap. 2.

Cap. 14.

Cap. 6.

L. 4. c. 34.

C. 10. 11.

Cap. 9.

Cap. 29. Fol. 97.

Fol. 161.

Fol. 113.

Epist. 1. dinem docet Sancti Paulini Nolenſis Episcopi ad Sulpitium Severum Epistola: *Panem Campanum tibi de Cellula nostra pro Eulogiam misimus. Addit fuisse Siliginem. Etiam ad Sanctum Augustinum scribit: Panem unum, quem unanimi- tatis indicio misimus Charitati tue, rogamus accipiendo benedicas.* Et ad Sanctum Alypium Tagastensem Episcopum: *Panem unum Sanctitati tue unitatis gratia misimus, in quo etiam Trinitatis soliditas continetur. Hunc panem esse Eulogia tu facies dignatione sumendi.* In pane hoc contentam Sanctae Trinitatis soliditatem existimo esse tribus farinae fatis commixtum in Evangelio fermentum. Existimo hunc panem, uti siliginem, ita fuisse & fermentatum. Pergit Paulinus ad nobilem Virum Romanianum: *Ne vacuum fraternae humanitatis officium videretur, de buccellato Christianae expeditionis, in cuius procinctu quotidie ad frugalitatis annonam militamus, panes quinque tibi pariter & filio nostro Licentio misimus.* Quid sit Buccellatum seu Buccellatus panis, edicit apud Photii Bibliothecam Olympiodorus: *Buccellarii vocabulum Honorii Imperatoris temporibus, tributum militibus, non Romanis tantum, sed & Gothicis quibusdam.* Exponit ipse Photius: *Panem sicum Scrip- tor hic buccellatum vocari tradit, illudque Militum cognominis, ut qui hinc Buccellarii sint appellati.* Et Ammianus Marcellinus: *Constantini viginti dierum frumentum, ex eo quod erat in sedibus consumendum, ad usus diturnitatem excoctorum, Buccellatum ut vulgo vocant, humeris imposuit lubentium Militum.* Erat enim panis levis & bis coctus, quem antiquae Aegyptiorum Monachorum regulae, ac ex ipsis Joannes Cassianus videntur appellare paximacia. Fuisse expeditionis tempore datum Militibus affirmat in Theodosiano codice Constantini Lex ad Elpidium Praetorio Praefectum. Ejus formam prodit in libro de Thematis Constantinus Porphyrogenitus: *Buccella panis dicitur in modum circuli factus.* Juxta Romanos mores etiam Evangelistae frequenter loquuntur. Quare & Sanctus Joannes datam Judae Domino partem possit hoc sensu titulasse Buccellam. Quod si verum sit, hodierna Latinae Eucharistiae forma est valde authentica atque antiqua. Quidquid sit, Romanum morem respexit Sanctus Paulinus: Sacram Eulogiam appellavit Christianae expeditionis Buccellam. Eodem ritu usum fuisse Sanctum Augustinum docet impropere per Petilianum Donatistarum Constantinensem Episcopum calumnia: Quo ejus Episcopalem consecrationem impediret qui piam calumniator, finxit quod nescio cui Mulieri sub panis Eulogia filtrum micuisset. Et ad Juvenalem Hierosolymiae Episcopum rescripsit magnus Leo: *Particulam Dominicam Crucis cum Eulogis Dilectionis vestrae dignanter accipi.* Utique cum benedicti panis Eulogiis. An omnes haec transmissiones fuerint factae in Paschali Festivitate, non possum affirmare. Interim licet ipsas viguisse in omnibus Ecclesiis, & factas de fermentato pane, adeoque non fuisse Eucharistiam. Per omnia consonat Dominus Cardinalis Caesar Baronius, cujus sententiam compendio exponit Severinus Binius: *Paschali diebus interdictum est*

Eulogiis communicare, quia eisdem temporibus ad Eucharisticam Communionem sumendam obligati erant. Hinc à Melchiade & Siricio fermentum uterque ille Scriptor existimat in Paschali Festo non fuisse transmissum.

Respondeo Laodicensem Canonem omnino agere de Eucharistia. Hoc evincit vox, *Sancta.* Est antiquissimus sacrosanctae Eucharistiae titulus. Sic in in libro de Spectaculis loquitur Tertullianus: *Quale est ex ore, quo Amen in Sanctum protuleris, gladiatoris testimonium reddere?* Et in Sermone de Lapsis Sanctus Cyprianus: *Cum quaedam arcam suam, in qua Domini Sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, inde igne surgente deterita est, ne auderet attingere.* Et infra: *Alius, quia & ipse maculatus, Sacrificio à Sacerdote celebrato, partem cum ceteris ausus est latenter accipere, Sanctum Domini edere & contrahere non potuit, cinerem ferre se apertis manibus invenit.* Et in libro de unitate Ecclesiae; *Caro Christi & Sanctum Domini ejici foras non potest.* Quae phrasid etiam apud Graecos fuit usitatissima. Hinc enim apud illos communicaturo populo acclamabatur Diaconus: *Sancta Sanctis.* Eadem phrasi usus est in litteris ad Innocentium primum Pontificem Sanctus Joannes Chrysoſtomus. Est phrasid desumpta ex Sancti Archangeli Gabrielis ad Deiparam verbis: *Quod nascetur ex te Sanctum.* Aliud enim sunt sanctus Homo, sanctus Angelus, sanctus Panis, sanctus locus, aut sanctum tempus, aliud ipsum Sanctum: Cujus utique participatione sanctificantur, quæcumque sanctificantur. Hoc autem est ipse Deus benedictus in saecula. Qui quia per personalem cum assumpto homine unionem est in Eucharistia, hoc magnum suum nomen illi communicat. Ex eodem fonte illa ab antiquis vocata fuit, non bonus panis aut bonum vinum, sed ipsum Bonum. Hinc & vulgarem in candenti ferro probationem posteriores Graecitularunt *Sanctum.* Ita testatur Georgius Pachymeres. Quod nempe ipsa divina Justitia adese illic crederetur & judicare. Quocirca certum est Laodicenum Canonem loqui de iisdem Sanctis. At cur ipsa verat in Paschali Festo transmitti ad alias Ecclesias? Nescio firmus aliquid affirmare. Donanda est conjecturandi facultas. Illata Sancto Tharsitio violentia possit & alibi evenisse. Hinc non Romana solum ac pleraque Latina, sed etiam Graeca Ecclesia desit Eucharistiam ad forenses Parochias mittere, quædam tamen exceperunt Festivitatem Paschalem. Laudabilem hanc Christianae inter Episcopum & populum Communionis tesseram judicantur in principali Christianitatis Festo non intermittendam. Verum isthaec etiam transmissio non carebat incommodis: Hinc & ipsam Synodus abstulit ac interdixit. Quod in Festo Episcopi sibi invicem Eulogiam mitterent, videtur non fuisse universale. Extrà Gallicanam Ecclesiam non reperio exemplum. Erat optima consuetudo. Nec dubito, quin olim Eucharistiam transmissit. Ita persuadent adducta superius exempla. Verum & hic incommoda non defuerunt. Hinc posterior disciplina sanxit transmitti solas Eulogias. Quod antiqua sit ista mutatio, suadent exempla

L. c. 13.

L. c. 45.

Sancti Augustini & Sancti Paulini. Possit esse statutum aut Sancti Melchiadis, aut alterius circa ista tempora Pontificis. Nam qui Eucharistiam deportari vetuit ad forenses Parochias, multo magis vetuit mitti ad alias Cathedrales Ecclesias. Et ex hoc statuto emanasse possit Canon Laodicensis. Quidquid sit, ad civitatenſes Parochias deportatio omnino permansit.

Quinta quaestio est, An istud fermentum fuerit revera fermentum, adeoque Romana Ecclesia tunc in fermento confecerit Eucharistiam, & conficiendam jufferit? Respondeo non fuisse. Etenim Melchisedech Pontifex non dicit fuisse fermentum, sed illud quod aut quo declaratur fermentum: Et Papa Siricius: *Declaratum quod nominatur fermentum.* Exponit, & rectè, Jacobus Sirmundus: *Eucharistiam hic constat fermentum ex eo dictam, non quod pane esset fermentato, sed quod ipsa, quocumque ex pane fieret, Ecclesiis ad quas mitteretur, fermenti vicem praestaret, eisque unionis inter se vinculum esset, sicut fermentum massae, cui commiscetur.* Omnes in Christo sumus unus panis & unum corpus: Uti farina partim per aquam, partim per fermentum in unum panem, ita nos per Sanctum JESU CHRISTI spiritum, ac ejus in cordibus nostris diffusiva, Eucharistiam praesertim, Sacramenta compaginamur in unum corpus. Hinc Eucharistia rectè afferitur declarare fermentum. Et quod simplex Eulogia semper fuerit ex fermento confecta, non est verum. Theodorus enim Balsamon affirmat nobis fuisse azymam. Nullus Canon illi imponit fermentum. Fuisse frequenter azymam demonstrat Hincmari Rhemensis Metropolitis ad suos Parochianos Presbyteros Capitulare: *De oblati, quae offeruntur à populo & consecrationi super sunt, vel de panibus, quos Fideles deferunt ad Ecclesiam, vel certè de suis, Presbyter convenienter partes incisas habeat, ut post Missarum solemniam, qui communicare non fuerint parati, Eulogias accipiant.* Quod Capitulum Namnetensis Synodus admittit in suum Canonem. Panes, quos Fideles deferebant tunc ad Ecclesiam, erant usuales in elemosynam Pauperum. Ejusmodi erant & Presbyterorum domestici panes. Proinde & Hincmarus & laudata Synodus Eulogiam fieri permittunt, vel ex azyma, Oblata, vel ex fermento. Quod ipsum permittunt antiquae constitutiones Coenobii Cluniacensis. Et de solemnium dierum Monachali Eulogia habet antiquus manuscriptus Afflegemiensis Monasterii Codex: *Offerunt singuli Religiosorum in Patena Hostiam, & aliquantum vini. Utrumque autem à Sacerdote cum Diacono & Subdiacono accipitur.* Omnibus autem oblati Hostiis, unam Sacerdos eligit, & seorsim ad consecrandum ponit. Omnes erant ejusdem cum ista ad Consecrationem electa naturae, ideoque azymae. Quem modum fuisse etiam in Rhemensi Ecclesia servatum affirmat Guilielmus Marlot. Quocirca licet Melchisedech ac Siricius loquerentur de simplici Eulogia, nequaquam tamen sancirent ipsam debere confici ex fermento. Hinc studio dixerunt: *Quod declaratur, aut nominatur fermentum.*

Sexta quaestio est, An transmissam ab Episcopo Christi Lupi Oper. Tom. IV.

Epist. 2. po Eucharistiam Parochialis Presbyter omni olim Dominica debuerit sumere? Et quando? Respondeo debuisse sumere. Hic enim est unicus Eucharistiae usus. Sumenda tempus & modum ignoramus. De data novellis Presbyteris ab Episcopo, & per quadraginta dies sumenda Eucharistia scribit ad Phinardum Presbyterum Sanctus Fulbertus Carnutenſis Episcopus: *Quidam inter ceteros ad Sacerdotalem gradum admissus, Hostiam, sicut alii, de manu Episcopi suscepit, quam in pergamento, in bos usus parato, involutam quotidiana celebratione solvebat, & portunculam parvam, juxta instantium dierum numerum computatam sumebat. Accidit verò ut quadam die expletis mysteriis, dum vestimenta cum Syndone Altaris incautus colligaret, immemor Hostiae sacrae, diligentiam nequaquam adhibens, thesaurum caelestem infeliter amitteret. Veniens ad Diversorium, quaeque necessaria curat, transigitur dies in crastinum, repetita celebratione, instanti hora communicandi, Hostiam sanctam Frater ille non inveniens, turbatus mirum & confervatus sursum deorsum cursitans, nec etiam signum aliquod invenire potuit. Videtur novellus Sacerdos Episcopalis Hostiae particulam cum consecrata à se Hostia quotidie sumpsisse. Eodem igitur modo fecerit omni Dominica Parochialis etiam Presbyter. Et ut ita non in sola Dominica, sed per totam septimanam faceret, videtur Siricius praecipisse.*

CAPUT X.

Exponuntur alia argumenta.

O Bjici nobis possint quaedam Sanctorum Patrum loca. Etenim in habita adversum illos qui Pascha jejunant, Homilia Sanctus Joannes Chrysoſtomus antiquorum & novorum Sacramentorum differentiam insigniter exponit, & pergit de Christo Domino: *Christus idcirco cum Judaeis Pascha fecit, non ut nos cum illis faciamus, sed ut per umbram introduceret veritatem. Nam & Circumcisionem passus est, & Sabbatham servavit, & Festa celebravit, & azyma comedit. Sed nulli tamen horum nos obnoxii sumus. Clamat Paulus: Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. Et rursum de azymis: Festum celebremus non in fermento veteri, neque in fermento malitiae, sed in azymis sinceritatis & veritatis. Nostra enim azyma non sunt farina commixta, sed conversatio sincera, & vita per virtutem transacta. Eundem Apostoli de azymis locum laudat in Sermone de Martyribus, & pergit: *Sunt azyma apud Judaeos, sunt & apud nos. Verum apud illos quidem azymum ex farina confectum, apud nos autem vitae puritas, & conversatio ab omni nequitia aliena.* Non istud, sed hanc affirmat esse azymum, in quo mandat Apostolus Christianas Festivitates celebrari. Affirmat Judaicum azymum non reperiri in Ecclesia. Respondeo haec omnia esse verissima. Plura enim hic affirmat Chrysoſtomus.*

Primò, quod Dominus azymum cum Judæis manducavit, & in ipso Pascha celebravit. Diferentem enim exponit & Judaicum Pascha, & Christianum. Secundò affirmat quod nos azymo, licet Dominus servaverit, non simus obnoxii. Tertio, quod nobis ab Apostolo prædicatum ac impostum azymum non sit panis aut quid corporeum, sed Judæis per ipsum præsignificata, & nobis Christianis promissa puritas mentis. An autem à Judaico & fermento & azymo semper libera Ecclesia tunc in hoc aut in illo offerret suum sacrificium, nec negat nec affirmat.

Alter ejusdem magni Chrysofomi locus est in vigesima quarta Homilia super primam epistolam ad Corinthios. Eucharistiæ nostræ veritatem ac dignitatem amplè exponit, atque profertur: *Neque solummodo Corpus suum Dominus dedit, sed quoniam prior carnis natura à terra facta, à peccato prius erat morte affecta, & vita prædata, aliam, ut ita dicam, massam & fermentum induxit, suam Carnem, quæ natura quidem erat eadem, à peccato autem libera, & vita plena. Et dedit cum omnibus participandam, ut ea nutriti, priori, quæ erat mortua, deposita, per hanc mensam in vitam immortalæm contempereremur.* Carnem suam lucidè affirmat esse fermentum. Respondeo illic à Chrysofomo prædicari duos homines, duo humani generis opposita capita & fontes, Adamum & Christum Dominum. Utrique affirmat esse suum corpus massam, & utriusque corpori ac massæ suam unitatem, seu unionis fermentum. Christiani corporis seu massæ fermentum affirmat esse assumptam à Domino Carnem, ideòque ipsam sub symbolico panis elemento sumi à nobis omnibus & manducari. Et exponit panis Symbolum: *Quomodo panis ex multis granis compositus est unitus, ut nusquam appareant grana, sed sunt quidem ipsa, non manifesta autem si ipsorum differentia præpter conjunctionem, ita etiam inter nos & Christo conjungimur.* Non itaque panem, in quo Christum consecramus, sed ipsam ejus substantiam affirmat esse nostræ massæ fermentum. Vocem *Fermentum*, supponit in eo ipso sensu, quo ipsam supponunt Pontifices Melchisedes, Siricius, & Innocentius, pro principio efficiente nostram tum Christo Domino & nobis invicem unionem. Hinc addit Eucharistiæ sumi ab omnibus: Ut nempe sit istius unitatis ac fermenti Sacramentum. Quod fermenti usus sit antiquissimus apud Græcos, omnino profiteor: Verùm antiquissima Patrum testimonia illis etiam omnino desunt.

Objici nobis possit etiam Sanctus Augustinus. Antiquæ legis mandata affirmat esse varia, & exponit: *Horum quæ jubendo & vetando scripta sunt, alia sunt Sacramentorum velata mysteriis, quæ à populo Christiano nunc non fiunt, sed tantummodo intelligenda leguntur atque tractantur, sicuti est Sabbatum ad visibilem vacationem, sicuti azyma in pane sine fermento.* Fratricidam Cain divina Justitia non solum jussum occidi, sed insuper in ipso positum, quo per alienas terras vagus occidi non potest indicaretur. Erat magnum futuræ rei Sacramentum. Fratricida ille significavit Judaicum populum, qui Deo placentem suum

Fratrem Dominum nostrum JESUM-CHRISTUM occidit: Et quidem etiam ex invidia, & in agro extra portas. Ipsum etiam castigari per Romanum Imperium iussit divina Justitia, attamen non occidi, sed dumtaxat dispersi toto terrarum orbe, & quidem cum signo, quo vaga gens demonstraretur non posse exterminari. Signum hoc exponit in trigésimo noni Psalmi commentario laudatus Augustinus: *Judæa gens manet cum signo suo, cum signo Circumcisionis, cum signo azymorum. Sic manet. Non est occisus Cain, habet signum suum.* Quod ipsum scribit in prima Concione super Psalmum quinquagesimum octavum: *Hoc est signum quod habent Judæi. Tenent omnino Reliquias legis suæ. Circumcidentur, Sabbata observant, Pascha immolant, azyma comedunt.* Affirmat azyma esse jam Judæis per novi Testamenti gratiam conversa in divinæ maledictionis signum, ideòque & negat à Christianis usitari. Respondeo aliud esse azymi substantiam, aliud ipsius Judaicum usum. Quæ duo distingui debent etiam in lactucis agrestibus, Paschali Agno, Ovis & Bobus, aliisque Judaicorum Sacrorum elementis. Non ipsorum substantia aut esus Christianus, sed solus Judaicus usus est demutatus in divinæ maledictionis signum, ideòque nobis interdictus.

Objici nobis potest etiam Ernulphi Rossensis Episcopi per Lucam Dacherium publicata, ad Lambertum epistola. Affirmat Apostolos, non de lapidea aut solemniter consecrata, sed de lignea, aut forsitan etiam nulla mensa accepisse Eucharistiæ, ac pergit: *Ibi panes quotidianos comederunt, de genimine vitis biberunt.* Loquitur ex communi sui temporis sensu, adeòque Ecclesia tunc non censebat azymum esse traditionem Apostolicam. Eandem sententiam sequitur in sua adversum suæ gentis errores Invektiva Isaac Patriarcha Armeniorum. Fateitur Dominum consecratisse in azymo, addit omnia Domini Acta nobis non imitanda, adducit exempla varia, & profertur: *Non tanquam Christo adversantur, ac ei hostes essent, ejusque res attenuarent ac deprimerent, universa hæc Apostoli & Patres in Ecclesia tradiderunt, sed potius augentes & magnificantes, extollentesque, ac honorantes & glorificantes mysteria, atque ad ejus gloriam & magnificentiam, nostramque salutem, ac gloriationem, res hujusmodi constituentes ac disponentes. Qui ergo perfecti panis traditionem respiciunt, nec volunt admittere, panemque azymum in Sacrificio volunt offerre, etiam respiciant ac negent hæc à nobis dicta, quæ quidam Christus per semetipsum nequaquam tradidit, sed Apostoli & Sancti Patres.* Panem fermentatum, licet Dominus in azymo consecrasset, affirmat ab Apostolis fuisse usitatum, ac impostum Ecclesiis. Respondeo Ernulphum esse duodecimi sæculi Episcopum, ideòque non validæ circa res adeò antiquas auctoritatis. Azymum esse Apostolicam traditionem affirmant multi testes authentici, quidam tamen censent esse Institutum Sancti Alexandri, aut Sancti Sylvestri. Alii volunt ab illis non institutum, sed post extinctos Ebionitas reductum. Res incerta est. De Apostolis in Synodali

bus ad Haytonem ex Armeniæ Rege sanctissimum Cœnobitam litteris rectè scriptis Gregorius Sisenis, Orthodoxus Armeniorum Patriarcha: *Et fermentatum non sit à Canonibus stabilitum, attamen eo utentes improbandi non sunt, juxta Præceptum Domini Patriarchæ Nersesis, dum etiam Apostoli illo interdum usi sunt.* Affirmat ab Apostolis nec azymum nec fermentum impostum Ecclesiis, & quandoque illud, quandoque hoc fuisse ob varias loci aut temporis rationes usitatum. Quod non abhorret à vero. Azymum interim est Institutum longè antiquissimum, rectèque adversus Michaelæm Cerularium scribit Cardinalis Humbertus: *Quia sufficienti auctoritate & veteris & novi testamenti constat Dominum nostrum JESUM CHRISTUM cœmorationem suæ Passionis in azymis recolendam Discipulis sub ipsa Cœna commendasse, sicut hodièque Sancta Romana & Latina Ecclesia noscitur recolere, dicere debetis, cujus institutionem in fermentato tam obstinatè defenditis.* Affirmat Græcorum fermentum esse incerti auctoris, Latina autem azyma nisi ipsius Domini exemplo, ideòque esse firmius fundata.

CAPUT XI.

An soli Latini utantur Azymo?

Respondeo negativè. Etenim quod Hierosolymitana Ecclesia circa varios Eucharistiæ ritus differat à reliquis Græcis, & tenues ex similia oblationes cum Latinis conficiat, affirmat Cardinalis Humbertus, & profertur: *Luce clariùs intelligi datur eundem ritum Divini Sacrificii Sanctam Hierosolymitanam Ecclesiam observasse antiquitus, quam Sacrosancta Romana Ecclesia observare non cessat hædè usque.* Ex quo fonte hæc hauserit Humbertus, ignoro. Interim ejus assertio non caret fundamento. Etenim usque ad Adriani Imperium, destructamque ab ipso Civitatem ac Templum, & usque ad assumpti è Gentibus Marci Episcopatum Judaizavit ista Ecclesia, & mortua Legalia deduxit cum honore ad sepulturam. Et sic Paschale Sacrificium non nisi in azymo potuit offerre. Et ne nunc in azymo offerret, nunc in fermento, possit Paschalem morem semper tenuisse: persuasa à Domini exemplo. An Episcopus Marcus morem mutaverit ac induxerit fermentum, non possum affirmare. Altem de his est apud antiquos Scriptores silentium. Interim existimo Humbertum locutum non fuisse sine fundamento. Quin & ejus assertionem firmat in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham ipse Michael Cerularius. Expostulat quòd & Alexandria & Hierosolymæ Patriarchæ Romanum Pontificem è sacris tabulis commemorarent ad Sacrificium, & adjungit: *Nec hoc solum, verum etiam ad aures nostras pervenit, quòd prædicti duo Patriarchæ non solum alios azymis vescentes recipiunt, sed etiam ipsi aliquando in azymis sacrum*

conficiunt Sacrificium. Et nos quidem cum non habere rem in proprium hominem, per quem de hac re illos sciscitaremur, quin etiam nec aliis confidere volentes, rem totam tuæ Sanctitati requirendam relinquimus, ut de hac re, cum omnia diligenter fuerint scrutata, Humilitati nostræ singula facias manifesta. Et Patriarcha Petrus non fuit hæc inficiatus. Latinis advenis semper abundavit Hierosolymitana Ecclesia: Propter illos Patriarcha quandoque possit in azymo celebrasse. Suas item causas habuisse debet Alexandrinus.

De Maronitis, quos in libro de Tartaris Haytonus, è Regio Armeniorum Sanguine Præmonstratensis Canonicus, vocat Maronianos, scribit in recipiendorum ad Ecclesiam Hæreticorum modo & ritu Timotheus Presbyter Constantinopolitanus: *Appellati sunt Maronitæ à Maronasterio suo, dicto Maro, in Syria.* Alii à nescio quo Marones, quem aliqui Eurychianistam aut Monothelitam, aliqui Sanctum volunt, censent appellatos. Maronitas, quos constat laborasse ista hæresi, volunt seductos post ejus mortem. In Syria ad Libani montem degunt, per Bibliensem, Botriensem, ac Tripolitanum Episcopatum dispersi. Antiochenæ Ecclesiæ tertius è Latinis Patriarcha ad duodecimum Christiani sæculi trigésimum septimum annum fuit Aymericus: Quod sub illo ad Romanæ Ecclesiæ fidem atque obedientiam redierint, testatur in sacri Belli historia, ac modum exponit Guilielmus Metropolitæ Tyrionum. Et usque huc in recta via firmi ambulant. Quod enim ipsum Patriarcha Lateranensi Innocentii tertii consilio adfuerit, testatur in Orientalis Ecclesiæ historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco. Addit, plures ipsorum ritus esse Latinos. Undè ipsis insigne Collegium Romæ erexit Gregorius decimus tertius. Et in libro de sacris ordinationibus scribit Joannes Morinus: *Maronitæ Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi in azymis conficiunt, ut Latini, licet ceteri Orientales, ut Nestoriani & Iacobitæ, fermentato pane utantur. Ajunt consuetudinem illam esse in eorum Ecclesiis antiquissimam, licet fateantur panis consecrandi figuram, quam nunc usurpant, à paucis annis ad Latinorum formam esse mutatam. Antiquos Maronitas azymis fuisse usos demonstrat Abraham Eckellensis, testimonio cujusdam Davidis Archiepiscopi Maronitæ, qui anno Christi millesimo quinquagesimo tertio scribat, in annotationibus ad Catalogum librorum Chaldaicorum Hebed JESU. Azymum igitur à propria antiquissima consuetudine habent, non ab unico cum Latinis.*

Eandem consuetudinem à multis sæculis habent Armenii. Etenim de ipsis ac de Germanis nostris scribit in Isaacio Angelo Nicetas Choniates: *Hi commercia inter sese agunt, & in plebisque Religionis dogmatibus consentiunt. Quippe apud Alemannos & Armenios sacramentum Imaginum adoratio æque inserta est, & azymis utriusque in sacris utuntur, & alia quadam Oribodoxis Christianis improbata, opinionis errore, pro legitimis observant.* Quod salutatoriam sacrarum Imaginum Venerationem nos Latini damnemus, est antiquissima & mendacissima Schismaticorum Græcorum

Lib. 1. rum calumnia. De suis Armeniis scribit etiam
cap. 7. Patriarcha Isaac: Armenii, Judeorum more, panem azymum offerentes nulla unione commixtum, unius nature, solius, inquam, Deitatis mysterium faciunt. Et infra: Nihil aliud impij molientes, quam ut Christo perfectam humanationem negent, omnia hæc nugantur & prætexunt. Et inter articulos, quorum causa vult damnari Armenios, ponit & hunc: Panem azymum, Judeorum more, in Sacrificium offerunt. Et interùm: Azymum, mortuam hostiam, impudenti facie in conspectu Dei juxta Hebræorum traditionem sistunt. Et infra: Panem absque sale habent. Et quibusdam Judaicis ritibus, & Eutychniana hæresi quandoque laborarunt Armenii: Isaac affirmat in utroque errore fordere pertinaces, utpotè qui per suum sine fermenti unione panem profiteantur esse unicam in Christo Domino sine Hypostatice unione divinam naturam, atque ita in ipso sacrificio & judicent quotidie, & sese clament Eutychnianitas. De eisdem scribit Nicephorus Calixtus: Armenii in re divina facienda utuntur azymo, non pane. Cum Michaelis Cerulario affirmat azymum non esse panem. Et pergit: Atque illi quidem nunc ex traditione, quæ ratione nulla nititur, hæc faciunt. Veteres autem eorum Doctores magnæ Armeniæ Gregorium illum Antisitem rursus ejusmodi eis per manus tradidisse, calumniosè jactant, maxime verò oblationem azymam, propter quod in mystica Domini Cæna azymum etiam Sacrificium fuerit.

Quod Armenii azymo pane fiat usi à multis sæculis, est omnino certissimum. Difert enim hoc affirmat in litteris ad ipsorum Patriarcham Vejajaser & laudat Pontifex Gregorius septimus. Et ad duodecimum fasti annum septuagesimum Imperator Manuel Comnenus Armenios à Romana Ecclesia ad Constantinopolitanum Michaelis Cerularii schisma pervertere studuit, ideòque ad illos misit Doctorem Theorianum. Egred & disputavit hic cum Patriarcha Niersefe, & res non malè successit. Hinc ejusdem sæculi anno septuagesimo septimo idem Imperator Legatos alios misit ad Niersefis successorem Gregorium Deghiam, & varios unionis articulos, quorum sextus fuit hic: Querimus ut in pane fermentato, & in vino cui admixta sit aqua, sacrificetis. Hac de causa Armenii indixerunt Tarfenium Synodum, & per suum Patriarcham isthic reposuerunt: Circa hunc articulum, quod sanè justum est, Reverentiæ vestræ suademus, ut nimirum cum Apostolica Petri Sede, & cum nostra ad hæc humilitate, concordare efficiamini, atque ita submissi legem Charitatis instauretis. Sunt namque illi, non secus ac vos, Apostolicæ hujus traditionis Discipuli, cum quibus & nos azymum panem in sacrificio consecramus. Quod si tantam humilitatem vobis Deus concesserit, ut hæc in re nobiscum conveniant, debitum nobis erit, ne quid obseculi Ecclesie unitati opponatur, aquam puro vino mescendi ad gloriam Dei. Et quartus, quem illi à Gregorio postularunt, articulus fuit hic: Ut Sacrosanctum Sacrificium azymo pane perficiatur, juxta veram Romanorum Ecclesie, atque nostræ traditionem. Peram Sanctam tunc possidebant Franci ac alii Latini, & non solummodo

per Catholicum dogma, sed etiam per variam affinitatem habebant sibi obnoxios Armenios. Fraternaliter inter ipsos concordia graviter urebat Manuelem Comnenum, ideoque per Ecclesiasticæ unionis fucum conatus est ipsam dissolvere. Et hinc cum Romana Ecclesia sese unitos reposuerunt Armenii, atque ita nullam esse unionis spem, nisi & Græci velint Michaelis Cerularii Schisma præscribere, & cum debita humilitate sese reddere obedientiæ Romanæ, & ejus azyma admittere. Attamen Græcum fermentum non damnarunt. Lucet ex Patriarchæ Gregorii Sifensis epistola ad Haytonem ex Rege Cœnobitam: Quidquid apud nos antiquum & à principio traditum, conservare accuratè debemus, ne quando rei nostræ contingat id, quod sæpè numero vineæ evenire solet, in qua aditus antea angustus, ex incuria tamen omissus, paulatim deinde à transeuntibus aperitur, ac undique dilatatur. Propterea nos excommunicationem, quæ in miscentes aquam iniquè lata fuerat, penitus abrogamus & abolemus, ne forte quispiam è populo nostro Armenio, qui suum azymum inveterata consuetudine servat, incidat ultrò in fermentatum, aut etiam in loram quamvis. Et si fermentatum non sit à Canonibus stabilitum, eo tamen utentes improbandi non sunt, juxta Præceptum Domini Niersefis, dum etiam Apostoli illo interdum sunt usi. Lucidè laudat Acta & Disputata Niersefis cum Theoriano. Existimo quod à Latinis ad Græcos defecere nolentes Armenii postularint azyma admitti in sacrificio, quod scirent esse articulum impossibilem, ideòque nunquam admittendum. Quidquid sit, hæc omnia clamant azymi usum esse illis antiquissimum.

Quæstio est, A quo illum acceperint? Respondeo esse varias sententias. Ipsorum antiqui, si Nicephoro Calixto credimus, Doctores dixerunt esse à Sancto suo Apostolo & Patriarcha Gregorio, qui sub Tyridate Rege & magno Imperatore Constantino prædicavit isthic & fundavit Evangelium. Idem scribit in opusculo de Jacobitarum & Chatzitariorum seu Armeniorum hæresi Demetrius Cyzicenus: Armenii quum oblationem offerunt, faciunt azymam. Et juniores quidem Chatzitarum ex causa irrationabili id ceremonie inducunt nugantur, veteres autem eorum Doctores Sanctum à Deo afflatum ac Martyrem Gregorium, magnæ Armeniæ Episcopum, oblationem ejusmodi sine fermento ideò tradidisse calumniatur, quia quem Christus panem tribuit in Cæna Mystica, dicunt azymum fuisse. Opusculum hoc nuper vulgavit Franciscus Combesis. Et favet per eundem publicata de Armeniæ rebus narratio. Affirmat Armenios à Julianistis, seu Eutychnianis Juliani Halicarnassi Episcopi sectatoribus fuisse seductos in istam hæresim, & pergit de ipsorum Patriarcha Moyse ac Imperatore Mauritio: Imperator Mauritius jussu Episcopos omnes ac Moysen Catholicum unà cum militaribus copiis venire Constantinopolim. Utique ad istas quæstiones Synodaliter componendas. Verum ille jussu baudquaquam addidit animum, dicens: Absti ut transcam fluvium Azat, vel furno coctum comedam, aut calidum bibam. Palam alludie ad Græcos, qui Eucharistiam sacrabant ex fermento, &

im-

missa ferventi aqua sacratum. Calicem calefaciebant, atque ita affirmat azymum apud suas Ecclesias esse antiquissimum. Et certè ipsorum Apostolum Sanctum Gregorium fuisse apud Romanos educatum affirmat ejus vita. Et Gregorius Polydorus apponit hoc marginale Scholion: Romæ nutritur Gregorius. Quocirca possit non solummodo Romanam fidem, sed & disciplinam ad suos derulisse.

Verùm hæc omnia præfatus Nicephorus improbat. Nec sine fundamento. Etenim laudatus Gregorius non fuit Romæ nutritus. Ejus vita aliud non vult, quam fuisse non apud suos adhuc Barbaros, sed in Romano solo, utiqùè in Oriente, nutritum. Ad Ponticam Diocèsim & Primatiam Cæsareensis in Cappadocia Ecclesiæ Cathedram spectavit olim Armenia, & hujus Episcopos per illius Exarchum consecrandos sanxit Gregorius, ideòque videntur in aliis etiam ritibus concordasse. Et de Armeniorum Patriarcha Joanne Ozniensi scribit antiqua Armeniorum Historia: Hic jussu Homaris Saracenorum Ducis Synodum congregavit in Vrbe Manascherti, ubi cum Armeniis convenientibus sex Assyrii Episcopis definita fuit in Christo una natura, una voluntas, & una operatio. Fueruntque è sacris Mysteriis ablata fermentum & aqua. Homar fuit tertius Saracenorum post Mahometem Dux, Imperatori Heraclio coætaneus. Joannem hunc laudata de rebus Armeniis narratio appellat Joannem à Pacrana. Est iste Joannes, quem Musiles Romani exercitus in Armenia Dux promovit in Primatem. Chosroas Persarum Rex ob restitutum sibi per rebelles expulso Regno gratificaturus Romanis, Imperatori Mauritio reddidit omnem serè Armeniam, atque ita hic hæresim exstincturus omnes ejus Episcopos vocavit Constantinopolim, & induxit ad recipiendam ac profitendam Synodum Chalcedonensem. Utiqùè Episcopos Romanæ Armeniæ. Reversos autem non receperunt Primas Moyses ac alii Episcopi in Perside & Armenia, seu in Persica Armenia. Musiles verò Catholicum seu Primatem creavit Joannem à Cocosta Regionis Pancratorum. Armeniam divisit in duos Primates: Romanum & Persicum, Orthodoxum & Eutychnianum. Post trucidatum à Phoca Imperatorem Mauritium Chosroas Romanis iratus invasit ac recepit Armeniam, atque ita Moysis successor Abraham reduxit Eutychnianam hæresim, & cum sequacibus Orthodoxis Episcopis Joannem ejecit & proscripsit. Hujus successor Comitas eisdem ambulavit pedibus, & sedis post suam mortem promissa successione Joannem in suas vias seduxit. Et promissa adimplere non potuit. Etenim Comitæ Christophorus, & Christophoro successit Esdras, qui ex Imperatoris Heraclii jussu apud Theodosiopolim celebravit magnam Synodum, admisit & professus est Synodum Chalcedonensem, ac duas in Domino integras sub una persona naturas, abjuravit Eutychem ac Julianum, & visus est fieri Orthodoxus. Verùm latuit anguis in herba. Etenim ex Julianista factus est Monotheita, atque ita optimum Principem circum-

scripsit in falsam unionem. Hæc est unio, ad quam cooperatus plurimum est Paulus Monoculus, in litteris ad Honorium Pontificem laudatus à Sergio Patriarcha Constantinopolitano. Ipsam interim Julianista Joannes detestatus est, tentavit Primatum resumere, cum Stephano Cartamanensi & aliis plenè Eutychnianis Episcopis fecit præfatam Synodum, & memorata Decreta. Nempè unico & in Calice & in pane elementi symbolo profitendam sanxit unicam in Domino naturam, voluntatem ac operationem. Et ex hoc principio suos Armenios Patriarcha Isaac supra accusavit. Et ad laudatam de Armeniis narrationem scribit Franciscus Combesis: Gregorius, Armeniorum Apostolus, videtur à Græcis accepisse fermentum, quod postmodum successores facti Julianistæ commutarint in azyma, in signum aliquod hæresis Eutychnianæ. Quo sensu etiam Sancti reprobat ipsorum azyma, ut Sanctus Damascenus tractatu de ea re necdum edito in Bibliotheca Regia. Verùm quando? Etenim primus ad Eutychnianam Juliani Sectam lapsus contigit sub Justini primi Imperio: Et postea sæpius fuerunt & reconciliati, & relapsi, & nullam in ullis Actis reperimus memoriam aut azymi admitti, aut recepti fermenti. Unica memoria est in Actis dicti Joannis. Et neque Julianus Haly-carnassi Episcopus, neque Jacobus Syrus, nec quis alius Eutychnianæ blasphemix Dux antiquum fermentum mutavit in azyma. Quin imò Demetrius Cyzicenus inter Jacobitas & Monothelitas Armenios hanc lucidè ponit differentiam, quod hi in azymo offerrent, illi in fermento. Est res intricata: Invenire originem est difficile.

Forfan & ipsi Armenii ignorant. Etenim tertiam adhuc sententiam adducit, & scribit Patriarcha Gregorius Sifensis: Nos à Sancta Romana Ecclesia aquæ admixtionem modò recipimus, sicut ab eadem acceptum habemus azymum, Mytram Episcopalem, & modum signandi Cruce. Etiam Romano ritu Episcopos suos & Clericos consecrant, & ista de re scribit ipsorum Doctor Gregorius Cæsareensis: Armeniorum Ecclesia ritum conferendi ordines à Gregorio Papa suscepit, ut in nostro Rituali manuum impositionis compertum habetur, quoniam eo ritu accipimus eorundem ordinum potestatem. Ab eodem igitur Gregorio habent azymum, & plures Ritus Latinos. Nec obsunt hæc subsequenter dicti Armenii Doctoris verba: In ritibus tamen Missarum & aliarum orationum cum Romanis minime concordamus. Etenim azymi admissio non compellit ad omnes & singulos Latinorum ritus. Quidquid sit, azymum apud ipsos, adeòque & apud Latinos est omnino antiquum. Et licet ipsum Armenii ex pravo forsan principio admiserint, possunt postea rectum in finem continuasse. Apud Latinos esse Apostolicum Institutum, supra nobis dixerunt plures etiam Græci, & Anonymi in Patrum Prædicatorum Constantinopolitano Conventu reperiuntur Tractatus confirmat: Latini pro fermento azyma offerunt, & calumniatur Sanctum Petrum & Sanctos Patres Romanos Pontifices existisse auctores talis traditionis.

Ve-

Verum hęc graviter obviat in generali historia Otho Frisingensis Episcopus. Affirmat Armeniorum Ecclesiam constare mille Episcopis, Gregorii Patriarchæ ad Eugenium tertium Pontificem legationes & professam obedientiam exponit, ac subdit: *Inter ipsos & Græcos quædam de ritu Sacrificii habitudo est in quibusdam, in aliis verò discrepantia. Ponunt enim panem fermentatum, sicut illi, aquam autem vino non admiscunt, sicut nos & illi. Pro his & aliis, dum inter se dissentirent, Romanam Ecclesiam judicem eligentes, consultum veniunt, formamque Sacrificii juxta consuetudinem ejus sibi tradi deposcunt. Quos Romanus Antistes gratanter suscipiens, Missarum solemnitate secretis sacrificiis adhibuit, diligenterque ea, quæ fiebant ibidem, eos animadvertere monuit. Quod dum facerent, intentique sacro Altari adstarent, unus ex eis Pontificali dignitate præditus, sicut postmodum in plena curia retulit, summo Pontifice divina mysteria agente, splendido fulgore radium super caput ejus coruscare, & in ipso duas columbas adscedentes & descendentes vidit, cumque diligentius hac & illac oculis circumferret, nullumque aditum, per quem lux illa transfunderetur, inveniret, Desicium hoc esse cognoscens, ac ad obedientiam Romanæ Sedis magis accensus, cum eis quæ viderat aperuit. Hinc affirmat Romanorum azyma fuisse ab Armeniis admisa. Consonat in opusculo de Sacramentorum diversitate S. Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis: Armenii de fermentato se laudem sacrificare putant, sed in novitate vitæ cum Christo non ambulat. Sub Paschalis secundi Pontificatu scriptum est hoc opusculum, adeoque Othonis Frisingensis relationem strenuè confirmat.*

Respondet in opere de Armeniorum cum Romana Ecclesia unione Clemens Galanus: *Ordo in eo solum, quod refert Armenios in sacris mysteriis pane fermentato uti fuisse hoc tempore solitos, atque ob id convenisse cum Græcis, erroris manifesti convincitur. Est vera responsio. Etenim paucis post hanc legationem anathematizata fuit inter Theorianum Imperatoris Manuelis Comneni Legatum & Niersem Armeniorum Patriarcham disputatio, & celebrata Tarsensis Synodus, quæ altè clamant azymi usum tunc apud Armenios fuisse antiquum. De memorata legatione scribit antiqua Armeniorum historia: Ad Dominum Gregorium Patriarcham Pontifex Romanus, Utique tertius Eugenius, litteras quasdam misit, quibus ab ipso postulabat, ut eo planè ritu Nativitatis & Epiphaniæ Domini festa perageret, & in sacris Mysteriis aquam vino misceret, quo & Sancta Romana Ecclesia, & omnis alia Christianorum natio id præstare consueverant. De fermento & azyimo nullam facit mentionem. Quod nempe in ipso Armenii cum Romanis concordarent. Quocirca aut memoria aut errore lapsus est etiam Sanctus Anselmus.*

Rem admirandam refert ad tertii decimi sæculi secundum annum ac Innocentii tertii Pontificatum etiam magnum Belgii Chronicon: *In partibus Asiae majoris versus Mesopotamiam & Armeniam quidam Jonas vir venerabilis erat Patriarcha in Civitate Sissa. In cuius Jonæ manibus, dum Missam celebraret more suæ gentis, hoc est, secundum consuetudinem Surianorum, tale fertur accidisse miraculum,*

ut panis ille magnus fermentatus, unde fiebat sacrificium, in parvam & pulchram hostiam, ad morem sacrificii Latinorum, converteretur, & calix ligneus destrueretur cum cochlearibus, reperto vero sanguine in argenteo calice. Et hoc accidit in Festo beati Joannis Baptiste hujus anni. Undè plures Surianorum Ecclesie, Armenii, Georgiani, & Jacobitæ ad consuetudinem Sanctæ Catholicæ & Romanæ Ecclesie de die in diem per hoc miraculum ceperunt converti. Et iste Jonas Patriarcha magno concilio convenerunt. Et postmodum in Patriarcham Alexandrinum est promotus. Magnum illud Romanum Concilium fuit Lateranense Innocentii tertii.

CAPUT XII.

Exponuntur Schismatica Græcorum in Latinos injuriæ.

ERrores & calumnias, quas nobis Latinis Photius impexit, exposui ad octavam Synodum, ideoque hic nolim repetere. Michaelis Cerularii schisma & Romani Pontifices & Constantinopolitani Imperatores sunt frequenter conati extinguere. Horum enim plures fuerunt similes Constantino Monomacho ac ejus Augustæ domui, de quibus in sua adversus istum Michaelem sententia dixit Cardinalis Humbertus: *Quantum ad columnas Imperii, & ejus Honoratos, atque cives sapientes, Christianissima atque orthodoxa est civitas. Verum Patriarchæ, Episcopi, Clerici, & Monachi, quos oportebat esse populi salem & lumen, fuerunt passim cæcus & durus grex in vario errore. Illorum Imperatorum unus fuit Joannes Ducas, qui post captam à Flandris Constantinopolim secundus regnavit apud Nicæam. Tunc Germanus Patriarcha varias, nobis servatas à Mathæo Parisiensi, anno 1237. pro unione litteras scripsit ad Romanam Ecclesiam, & in prima ad Gregorium nonum Pontificem adducit tres capitales schismatis causas: Dogmatum contrarietas, & Canonum destructio, & Rituum, quos tradiderunt Patres, immutatio, sunt materia sepius, quæ separat prius unita. Et in epistola ad Dominos Cardinales: *Evamur omnes, tam Italici quam Græci, aliquando in eadem fide, & in eisdem Canonibus, pacem habentes inter nos, & pugnantes alter pro altero, & inimicos Ecclesie confundentes. Ex istis fontibus affirmat processisse miseriam, de qua pergit: Heu, Heu, quam amara divisione sequestramur, unus detrahit alteri, & alter alterius, velut animæ periculum, vitæ consortium.**

Primum ergo, quod nobis Græci imponunt, crimen est Paternorum rituum immutatio. Et horum omnium caput est azymus in sacrificio panis. Quod ipsum Patriarcha Germanus impropere, lucet ex secunda noni Gregorii ad ipsum epistola, quæ demonstrat utrumque ritum esse legitimum & fundatum, ideoque hujus discrepantiæ causa Ecclesias non fuisse lacerandas. Quam detestati fuerint etiam tunc Græci

ci nostram Eucharistiam, demonstrat repetus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus: *Latinus cum Græca muliere volens contrahere matrimonium, juramento compellitur deserere communionem suam, confessionem, baptismum, jejunium Sabbatorum, & carnis Christi edulium. Omnis enim, qui in Regia urbe de fratribus Græcorum uxorem ducit, scripto spondet juramento, quod deinde non manducabit in azyinis carnem Domini, nec filios secundum Latinum ritum faciet baptizari, neque sacerdoti Latino peccata confitebitur, neque in Sabbato jejunabit, præter unum solum. Et edicit Herodiani juramenti causam: Græci contradicunt Christo patenter, & super sanctissimo illius corpore verbis operibusque occurrant. Nam cum ipse in azymorum panis specie carnem suam Discipulis dederit, hi asserunt azymos panes in carnem non posse converti per benedictionem. Qua ex re Sacramenti Corporis Domini Latinos ajunt expertes. Et ex hoc errore duodecim, quos Georgius Cyprius Patriarcha meritò curavit vivos exuri, Monachi dicebant Sacramentum Latinorum esse lutum & non Sacramentum, & quod sacrificantes, vel sumentes ex eo, more Gentilium demoniis immolarent. Ex eodem principio scribit in Orientalis Ecclesie historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Tam Græci quam Suriani Sacramentis nostris nullam exhibent reverentiam, nec ad surgere volunt, quando Corpus Domini ad visitandos infirmos nostri deferunt Sacerdotes. Verum laudatus Tractatus rectè reponit: Attendere debet Christianus, quod sicut diversa vina verbum Dei in Sanguinem, ita panes azymos & fermentatos, non ita differentes, permutat in carnem. Quod ipsum scribit adversus Marci Ephesii calumnias, & largius illustrat Gregorius Constantinopolitanæ Ecclesie Protosyncellus. Etiam de Latinis scribit Nicephorus Gregoras: *Cum Imperator Andronicus primus Paleologus conjugem non haberet, Legatos ad Hispanie Regem mittit, qui libenter ei misit, non sibi suam, sed aliam sibi cognatam. Idque factum contra veterem Latinorum morem, Papa inconsulto. Nam Latini Proceres assensu, consueverunt. Sed cum ei delicti cujusdam prætextu sacris interdictionem esset, per eam causam clam puellam ablegavit, futuram Romanorum Imperatricem. Rex ille fuit Petrus secundus Aragoniæ Rex, à Papa Martino quarto ob ejusmodi Sicilia Francos excommunicatus. Et Latini Græcos, & Græci Latinos censebant schismaticos atque hereticos, ideoque multa matrimonia detestabantur. Et hinc liquet istiusmodi conjugia apud omnem sub Cœlo Ecclesiam pessimè semper fœtuisse.***

Nec dumtaxat ob azyma, sed etiam ob multa alia Græci nos Latinos consueverunt paternorum rituum immutatores. Enumerat in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham Michael Cerularius: *Certò scito, quod non unica tantum sagitta, azymorum scilicet errore, quod omnibus aperte patet, confossi sunt Romani, sed multis & aliis diversis. Quapropter illos omnino adversari necesse est. Et quæ quidem Judæorum more peragunt, talia sunt, ut error, qui illis tribuitur, de azyimo. Et quod suffocatum comedunt. Et barbas radunt. Et Sabbata custodiunt. Et comedunt immunda. Monachi*

carnibus vescuntur, nidore videlicet suis, & larido omni, quod ad carnem pertinet. Et quod etiam attinet ad primam hebdomadam Quadragesimæ, & aliam etiam hebdomadam Quinquagesimæ, qua nos ovis tantum & lacte vescimur, & propterea casti hebdomadam illam appellamus. Sed præter hæc talia & hujusmodi habentia, in sacro Symbolo hanc etiam adhibent additionem, malè & perversè sentientes. Ita enim se habet: Et in Spiritum Sanctum, Dominum, & vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit. In sacra etiam Missa, Unus Sanctus, unus Dominus JESUS-CHRISTUS in Gloria Dei Patris per Spiritum Sanctum, alta dicunt voce. Præter hæc, nuptias Sacerdotum prohibent, illos videlicet, qui uxores habent, ut nullo pacto Sacerdotium consequantur, permittunt, sed in nuptos manere volunt eos, qui Sacerdotes esse cupiunt. Duo etiam fratres ducunt duas sorores. Et in sacra Missa, tempore Communionis, alter Ministrorum comedens azyma, alios amplexatur, & pacem illis largitur. Episcopi etiam annulos gestant in manibus, quasi uxores Ecclesias accipientes, & arbabonem se ferre dicunt. Ad bellum gentium exeunt, manus suas sanguine coinquant, & in conspectu suo animas occidunt, & occiduntur: Quemadmodum etiam à nonnullis, qui hoc affirmant, accipiunt. Sacrum Baptisma ita peragunt, ut eos qui baptizantur, unica mersione baptizent, dicentes In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Sale etiam præterea eorum qui baptizantur, ora implent. Malè etiam Apostolicum illud accipientes, quod ait modicum fermentum totam massam fermentare, quod ait modicum fermentum totam massam corrumpit. Contententes hac modici hujus verbi occasione tollere fermentum, quod panem subleuat & attollit. Quin imò Sanctorum Reliquias illorum nonnulli non venerantur, nec Sanctas etiam Imagines. Sanctos etiam illos & magnos Patres nostros, Basilium & Chrysostomum, cum reliquis Sanctis non connumerant, nec illorum doctrinam omnino recipiunt. Alia etiam faciunt multa, quæ singula enumerare esset molestum. Hi sunt partim Ritus, partim Canones, de quorum immutatione & prævaricatione nos accusat Michael: E tribus enim per Germanum Patriarcham adductis nostræ accusationis capitibus duo conjungit. Longè plures utriusque capitibus articulos adducit antiquus Tractatus repetus Constantinopoli apud Patres Prædicatores.

Tertium & principale accusationis caput est Dogmatum contrarietas. Nempe illa, ex qua Symboli additamentum fecimus, malè sentientes. Utique de Spiritu Sancto. Nos hunc ex Patre & Filio, illi ex Patre per Filium docent procedere. Et hæc dogmata volunt sibi invicem aded adversari, ut de magno illo Patriarcha Joanne Vecco, qui ad Ecclesiarum per Gregorium decimum Pontificem & Imperatorem Michaelem Paleologum in Lugdunensi Synodo factam unionem firmandam non adversari demonstravit ex antiquis suæ gentis Patribus, scribat Georgius Pachymeres: *Hæc incredibiliter efferebant plerumque animos, opinioque multorum non inversimilis fuit, si ab his Veccus temperasset, futurum fuisse, ut sensim fervor schismatis confunderet, & cuncta tempore ad tranquillitatem componerentur.*

tenetur. Etenim Schismatici pertinaciter censebant nos Latinos sentire omnino hæretica de Spiritu Sancto, ideoque adversus laudatum Patriarcham, tanquam Latinæ hæresios seminatore, turbidissime tumultuabantur. Eadem de causa Filius & in Imperio successore Andronicus defunctum Patrem Augustum Michaellem, tanquam hæresiarum projecit in campum, & asini sepultura sepelivit. Longa est hæc res suo loco elucidanda. Interim ex his capitibus nos non tantum de paternorum rituum immutatione, nec tantum de fundamentalium Canonum prævaricatione, sed etiam de hæresi damnavit Michael Cerularius, voluitque tanquam à Canone anathematizatos esse ab omnibus tractandos. Nam Ephesinus Canon quodvis Symboli additamentum veruit sub rigidissimo Anathemate. Et hinc Marcus Alexandria Patriarcha Magno Canonum Doctore & Antiocheno Patriarchæ Theodoro Balsamoni proposuit hanc questionem: *Captivi Latini, & alii ad nostras Catholicas Ecclesias accedentes petunt Divinæ sanctificationis Communionem. An sit concedendum hoc, scire volumus.* Et Balsamoni respondit Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam jam pridem esse divulsam à cunctis Orientalibus, ideoque Papæ nomen apud hos non recitari, & adjungit: *Non debet homo Latinus Sacerdotali manu per Divina & immaculata Mystra sanctificari, nisi prius Latinorum dogmata & mores velit ejurare.* Ad quæ verba in suis ad omnes ubique Christianos adversus Florentinam Synodum literis declamat Marcus Ephesiorum Archiepiscopus: *Audis? Divulsi sunt non solum per mores, sed etiam per dogmata, quæ non agnoscit Ecclesia. Quæ verò non agnoscunt Orthodoxi, hæretica certè sunt.* Uterque nos affirmat non tantum varii Canonis, sed & Christiani dogmatis schismaticos atque hæreticos prævaricatores, ideoque per errorum nostrorum abjuratorem, & oppositæ veritatis professionem, nec non & Christum accipiendos in Ecclesiam, juxta septimum primæ Constantinopolitanæ Synodi Canonem, mandantem ita recipi Arianos ac Macedonianos. Illi enim his nos adnuerant: *Utpotè qui erremus circa Spiritum Sanctum.* Et hinc adversum nos, & adversus Florentinam, quæ nos in nostris ritibus ac dogmatibus perseverantes invenit cum Græcis, exclamant memoratus Marcus: *Undè ergo nobis reputem Orthodoxi apparuerunt, qui per tot tempora, & per tot Patres & Doctores hæretici judicati sunt?* Et adversum suos in laudata Synodo Græcos Coepiscopos: *Quis illos tam facile Orthodoxos fecit? Aurum: Lucra tua. Imò verò aurum non illos fecit Orthodoxos, sed te, reddens illis ad similem, in hæreticorum partem detruisti.* Græcos in Florentina Synodo Episcopos aluerat Romana Ecclesia: hinc Marcus blaterat illos auro fuisse seductos. Et hæc calumniosissima & multifaria, quam plurimis per Orientem & Septentrionem populos persuaserunt; detractio est prima, & non minima. Cerulariæ factionis in Latinam Ecclesiam injuriæ.

Secundam injuriam refert Nicephorus Gregoras. Andronicus Paleologus Imperator, qui

defunctum Patrem Michaellem ad afinos projecit, omnes ab illo ob perduellem in schismate pertinaciam deportatos Episcopos & Proceres etiam revocavit, ac in potestatem cum fenore restituit, & hi in Blachernensi Ecclesia fecerunt latrocinalem Synodum, & omnes factam à Lugdunensi Synodo unionem amplexos Collegas sine reparationis spe degradarunt. Retinendi Episcopatus cupiditas quosdam retrahebat in lapsum: Et hi septimæ, quæ cunctis de Iconoclastico lapsu pœnitentibus Episcopis reddiderat & communionem & gradum, Synodi pietatem implorabant, supplicantes etiam sibi impendi. Verum adeo non fuerunt exauditi, ut post horum Astorum relationem pergit durus Schismaticus patronus Gregoras: *Quis adeo durus est animo adamantino, ut contumeliam illam & maximam inhumanitatem referre queat, qua contra miseros Episcopos & Sacerdotes usi sunt? Nam post verborum convicia Præsides inferioribus imperabant, ut direptos illis pileos humi abjicerent, ter acclamantes: Indignus est. Aliis verò aliorum vestes exuere, easque à simbria inversas ad caput applicare, atque iterum ter acclamare jubere: Indignus est. Deinde à lapidis impactis tanquam scarios vi extrudere sacro loco. At humanus JESUS & servator etiam Latronem admisit: Et proditoris pœnitentiam, modò ipse voluisset, desideravit ac expectavit.* In Agarenam impietatem, aut Paganam etiam Idololatricam lapsos Episcopos reparari indulgent posteriorum Græcorum Canones, verum ad Latinos conversi Episcopi debent cum Cain dicere: *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear.* Et hinc Patriarcha Joannes Veccus post Lugdunensem ab Andronico excussam unionem non solum degradari, sed & lanari timens à Schismaticis, fugit Constantinopoli, & se clausit in Panachranti Monasterio. Ipse enim unionem fuerat constantissimè tutatus. Postea nihilominus per successorem Georgium Cyprium degradatus fuit ac deportatus. Quin & ipse Georgius, quòd diceretur à Latino Episcopo promotus in Lectorem, fuit de degradatione ac indispensabili irregularitate non parum periclitatus. Græcorum Episcopi, præsertim Patriarchæ, nunquam fuerunt permisi ultrà fixum à Canonibus tempus differre consecrationem, nec antè ipsam administrare. Primò id indultum fuit huic Georgio. Quòd nempè Heracleensem Metropolitanam admisisset unionem, ideoque per ejus degradationem vacaret Ecclesia. Et quia omnes etiam Con-Provinciales unionem admiserant, vacavit usque ad unius è Bulgaria, & alterius è Naupaçi Provincia Schismatici Episcopi adventum: Hi ex Imperiali jussu consecrarunt novum Heracleæ Metropolitanam, & hic Georgium Patriarcham. Quòd fatius sit spinas, quam Hæretici Episcopi manus in caput admittere, affirmant antiqui Canones. Hoc ipsum Schismatici Græci clamant de Latino non tantum Episcopo, sed etiam de Græco per Latinam Communionem polluto.

Tertiam injuriam adducit incognitus Michaelis Ducæ Nepos. Gravidæ Græcorum mulieres ex avita pietate confugerunt consisteri antè partum,

partum, Eucharistiam fumere, & se quasi ad mortem præparare. Est laudanda pietas, & ab omnibus imitanda. Intra obsessam à Mahomete secundo Constantinopolim quædam nobilis, verum Schismatica Marrona fuit Schismatico suo Confessario confessam istam ob causam, an ab amittente Florentinam unionem Sacerdote Eucharistiam posset accipere postulavit, & accepit hoc Responsum: *Tibi concessum est, Deus donabit tibi, abi, & Communionem omni dubio remoto percipe. Ipse Sacerdos est ac Minister, discrimine illo omisso communica.* Mollior erat iste Confessor, ideoque & publicæ & privatæ necessitatis gratia censuit dispensatoriè id posse indulgeri. Verum non plenè quæretata conscientia mulierem coegit ad alium Pœnitentialem Presbyterum nomine Neophytum, à quo accepit hanc sententiam: *Id tibi baud licet. Si enim ex istius manibus Communionem sumpseris, panem manducabis, & vinum bibes.* Aseruit non solum à Latino, sed etiam à Græco per Latinam Communionem maculato Sacerdote & Eucharistiam & quodvis Sacramentum non posse validè confici, atque ejus consilium est mulier secuta. *Mulier nobilis inter contraria Præcepta fluctans Communionem abstinuit illo die, ita ut nocte sequenti non sumpta Eucharistia pepererit.* Pluribus hæc refert laudatus Ducas, admiratur Christi Domini patientiam, & pergit adversus Neophytum: *Si Sacerdos Latinus esset, stultitia tua, aliqua, quamvis absurda, ratione excusari posset. Quòd scilicet Latino sermone ad Deum preces recitasset, quòd non esset fermentatus panis, nec aqua calida adhibita, aliaque absurda allegare potuisses, quæ Orthodoxus tamen ore nunquam profereat, nec vel minimum adversus peracta hoc modo divina Mystra murmurabit. Talia enim quilibet ausus est lapidibus obruendus. Quid vel quomodo obloqui potes divinis Mystris tuo idiomate celebratis? Quid illis precibus opponere, quibus tibi cum cæteris Orientis Sacerdotibus communis est usus? Aliud allegare non potes, ò Pharisee vane, nisi quòd purus es & intactus, & à cæteris Christianis segregatus. Adde ego: Et excommunicatus. Illum meritò vocat mente excæcatum.*

Nec illa fuit solius Neophyti sententia. Etenim de omnibus passim Græcis post captam Constantinopolim scripsit ad omnes ubique Christianos Imperator Balduinus: *Hæc est Gens, quæ omnes Latinos non hominum nomine dignatur, sed canum, quorum sanguinem effundere penè inter meritum reputatur, nec illa satisfactione satisfaciunt Laici Monachi, penes quos, Sacerdotibus submotis, tota ligandi atque solvendi consistit auctoritas.* Ad didum Legatum Apostolicum nuper ab illis fuisse occidit: *Græci, sicut eorum qui viderunt recens recolat memoria, Legatum Apostolicum morte tam turpissima condemnarunt, ut nec inter Martyres legatur ulla consimilis, licet pœnas incredibiles invenit ingeniosa crudelitas.* Exstat epistola apud Arnoldum Abbatem Lubecensem in Chronico Sclavorum. Quòd apud Græcos soli passim Monachi Confessiones audiant, est omnino verum. Conjugatis enim Sacerdotibus detestant consisteri. Etiam quòd Laici Monachi fungantur isto munere, non errat Balduinus. Passim tamen solis Pref-

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

byteris creditum semper fuit istud ministerium. Et ad Thomam Constantinopolitanum Patriarcham scribit Innocentius III. *Græci Latinos omnes canes appellant.* Trucidatos ab illis Legatus videtur fuisse Joannes Alexandri tertii Legatus, de quo scribit in Sacri Belli Historia Guilielmus Metropolitæ Tyriorum: *Græci virum venerabilem, Joannem nomine, S. Romanæ Ecclesie Subdiaconum, quem pro negotiis Ecclesie Dominus Papa illuc direxerat, comprehendentes, in contumeliam Ecclesie decollaverunt, caput ejus ad caput imunda canis alligantes.* Agit de in vaso per Andronicum Comnenum Imperio, demonstratque Latinos reverè ab illo fuisse tractatos uti canes. Quæ omnia pluribus refert in Sigiberti Gemblacensis appendice Robertus Abbas Montensis, addens laudatum Joannem fuisse Alexandri tertii Legatum, apud Constantinopolim stetit ad faciendam Ecclesiarum pacem, & occisum multis coruscasse miraculis. Ab Alexandro fuerat missus, & à successore Lucio tertio ibidem continuatus. Et de habitantibus in Syria sub Latinorum tunc dominio Græcis scribit in Orientalis Ecclesie Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Latino- rum Prælati, in quorum Diocessibus commorantur, non corde, sed ore tantum & superficialiter se dicunt obedire, timore scilicet Secularium Dominorum. Habent enim proprios Episcopos Græcos. Nec Latinorum excommunicationes, vel alias quascunque sententias in aliquo formidant, nisi ab eorum Communionem in contrariis & in aliis necessitatibus Laici nostri se subtraherent. Dicunt enim inter se, quòd Latini omnes excommunicati sunt, ideoque non possunt aliquos aliqua sententia inmodare.* E Florentina Synodo reversi Episcopi in Patriarcham elegerunt Metrophanem Cyzici Episcopum, ejusque inthronizationi adfuit Christophorus Coronensis Episcopus, Eugenii quarti Pontificis Legatus, ac Apostolica vice ipsam probavit & confirmavit. Nescio cujus propè Constantinopolim pagi Presbyter Theophylactus ad eosdem, quòd nunquam vidisset, sacros & solemnes ritus curiosus spectator advenerat. Ad Dominicæ Ascensionis Festum redux in pagum, pulsatis de more campanis populum suum convocavit primò ad Vesperas, deinde ad solemnem Missam. Verum, nemo comparuit. Et suo Parocho dixerunt causam: *Quia tu Patriarcham secutus es Romana novitate initiatus, & nos te eadem Latinismi lepra contractum suspicamus.* Non Communionis, sed solius curiositatis gratia se adfuisse protestatus est Theophylactus, & nihilominus respondit populus: *At te saltem turbæ immiscuisti in Latina dogmata degeneranti, coram Patriarcha Romani Pontificis affecta, cujus etiam inter cæteros te affavit benedictio.* Non quòd Legati, sed quòd Legato communicantis Patriarchæ benedictioni adfuisse, arguunt suum Parochialem Presbyterum, ipsius Communionem affirmant scabiosam, ac penitus detestantur. Eiusmodi benedictionem censebant pessimam maledictionem. Latè hoc describit in Florentini Concilii historia, & mirificè extollit homo Schismaticus Sylvester Sguropulus.

Florentina unio non diu duravit. Ejus prævaricatio. Imperatorem Joannem Paleolo-

V u 2 gum

Lib. 6.

A. 1128.

Lib. 10. cap. 75.

Lib. 6. c. 20.

Lib. 12. cap. 5.

gum mœnore exstinxit. Interim Turcarum Princeps Mahometes secundus, & Divina per ipsum vindicta quotidie magis & magis accedebant Constantinopolim, ideoque Joannis frater & successor Constantinus ad Nicolaum quintum Pontificem misit novos Legatos, unionem reparari supplicavit, & suo prævaricatori populo placari divinam Majestatem. Et Pontifex legavit virum Græcum, venerabilem Isidorum Russiæ Archiepiscopum, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem. Et hic post multa nomen Pontificis reddidit sacris Ecclesiarum tabulis, Schisma iterum exstinxit, & in Sanctæ Sophiæ Ecclesia solemnem unionis Missam cantavit. At de ipsa scribit insignis ille Orthodoxus, cujus pronomen ignoramus, Ducas: *Multi sacris donis oblati abstinerunt, quod illa Liturgia concordie reconciliandæ celebrata, impium & abominandum Sacrificium peractum existimarent.* Hosce Schismaticos animabant Gennadius in Pantocratoris Cœnobio Monachus, in Palatina capella Pœnitentialis Presbyter Neophytus, alique ferè omnes Clerici & Monachi, de quibus pergit laudatus Ducas: *Ad eos accedentes Christiani peccata sua confessuri, interrogabantur an cum eis, qui ab Ecclesiæ Communionem rescissi sunt, communicassent? An ab Henotico celebratæ Liturgiæ interfuissent? Et facientibus pœnitentiæ causa dura pœna insticta, multæque gravis dicta. Peracta deinde ex more pœnitentiæ, qui participatione corporis & sanguinis Dominici digni censebatur, illa percipere à Sacerdote Henotico, gravi pœna indicta verabatur. Talem enim Sacerdotem non esse, nec perfectè ab eo oblationem peragi. Ad funus porò offerendum, vel mortui commemorationem faciendam vocati, ubi Henotico Sacerdos illic comparuisset, solis subito exiit velut à flammis mediis se proripiebant. Magna etiam Ecclesia Dæmoniorum specus & Græcorum gentilium delubrum censebatur. Ubi cerei? Ubi oleum in lychnis accendissis? Omnia tenebris plena. Nec ullus qui eas dissiparet, aderat. Templum sacrum desertum conspiciebatur: Solitudinem, qua mox propter peccata & iniquitates in eo habitantium erat complendum, portendens. Et infra: *Aprilis die sexta, Parasceve post Pascha, obsidione Urbem cinxit Mahometes. Constantinopolitani à quo die in magna Ecclesia facta est concordie reconciliatio, illam ut Judæorum Synagogam refugebant, nec in ea oblatione, holocausto, aut incensolabantur. Si quis Sacerdotum Divinam Liturgiam die aliquo insigni celebrare voluisset, qui precabantur, quo usque ad oblationem Sacrorum donorum ventum fuisset, adstant: Deinceps omnes tam mulieres, quam viri, Monachi atque Moniales exibant. Quid pluribus est opus? Templum illud delubro & ara gentilium, & Sacrificium perinde ac Apollini factum existimabant. Quod Græcus, verum Orthodoxus & Romanæ Ecclesiæ communicans, Episcopus & Cardinalis in ipso celebrasset. Idem ab acceptata unione censebant exitum Sacrorum, & oblatum ab ipso Sacrificium esse vancidit. In maledictum Attentatum. Hæc capitula in quibus odia exercebantur etiam in obsessa Civitate. Etiam Clerici & Monachi. Quod etiam hi adversus Græcos in Lugdunensi Synodo unionem fuerint pertinacissimi, testantur Geor-**

gius Pachymeres & Nicephorus Gregoras. Nempè etiam tunc iniquitas est egressa à Senioribus, qui videbantur regere populum. Verùm Divina Justitia non dormitat. Quomodo capta Urbe Schismatici illi ad laudatam Sanctæ Sophiæ Basilicam confugerint turmatim quasi ad asylum, & quomodo illic à Turcis oppressi & capti fuerint crudelissimè, accuratè refert laudatus Ducas. Nempè in quæ quis peccat, in his merito & puniatur. Dum barbarus Gothorum Rex Alaricus cepit Romanam urbem, etiam Pagani Romani ad Sanctorum fugerunt Basilicas, & has iste fuit veneratus; at verò captæ Constantinopoles nulli Basilicæ perceptorum Turcæ: Quod nempè Schismatica turbulentiâ excedat omnem idololatriam.

Quartam Michaelis Cerularii in nos Latinos injuriam adducit in scripto adversus ipsum Libro Cardinalis Humbertus: *Verè omnino aqua furtiva est, in qua rebaptizatis Latinos Catholicè baptizatos, quod nullus Catholicus adhuc præsumpsit, scilicet ut rebaptizaret aliquos in nomine S. Trinitatis ab ipsis etiam Hæreticis baptizatos.* Et in suorum apud Constantinopolim Gestorum breviculo: *Græci, sicut Ariani, rebaptizant in nomine S. Trinitatis baptizatos, & maximè Latinos. Sicut Donatistæ affirmant, excepta Græcorum Ecclesia, Ecclesiam Christi, & verum Sacrificium atque Baptismum ex toto mundo periisse.* Blaterarunt non solum Eucharistiam & Ordinationem, sed etiam Baptisma apud Latinos esse vacuum & nullum. Labitur tamen Humbertus, quod nemo unquam Catholicus asseruerit datum in legitimo verbo ac elemento etiam ab Hæreticis baptismum esse repetendum. Id enim asseruerunt non solum suis Fidei Sanctus Cyprianus ac Sanctus Firmilianus, sed etiam post Nicenam Synodum magnus Basilius. Et adversus hunc Constantinopolitana Synodus Niceno symbolo indidit hoc additamentum: *Constituit unum Baptisma in remissionem peccatorum.* Ex Græco in nos odio etiam Theodorus Balsamon ad Marcum Alexandriæ Patriarcham scripsit captivum, aut alium quemvis Latinum, antequam à Græcorum Sacerdotibus admittatur ad Eucharistiam, compellendum egerare Latina dogmata, canonicè Catechismo initiandum, & sic referendum in numerum Orthodoxorum. Utique novo post novum Catechismum Baptismo. Et Constantinopoli apud Patres Prædicatores repertus Tractatus habet: *Græcorum Sacerdotes omnibus modis laborant ostendere plus factis quam dictis, quod inviolata fides sacro-factæ Romanæ Ecclesiæ sit irrita. Nam quemcumque Latinum sibi associant per fidem, sive latenter sive patenter baptizant. Unde Latinorum Filios, mediantibus Matribus, dicti Sacerdotes, nescientibus Patribus, rebaptizabant, baptizatos jam secundum ritum Latinorum. Quod omnibus abominationibus est detestabilis. Et in laudatis ad omnes ubique Orthodoxos litteris Latinus Græcorum Imperator Balduinus: *Græca gens inter ritus nefandos, quod sibi scripturarum auctoritate confixit, etiam lavacris baptismi periculum facere præsumit iterando jabatum.* Et in sua Lateranensi Synodo Innocentius ter-*

tius: *Postquam Græcorum Ecclesiæ cum quibusdam complicibus ac auctoribus suis ab obedientia Sedis Apostolicæ se subtraxit, Græci ceperunt abominare Latinos. Baptizatos à Latinis rebaptizare ausu temerario præsumebant, & adhuc, sicut accepimus, quidam agere hoc non verentur.* Lucidè agit de novissimo Michaelis Cerularii schismate. Nec enim Photius, aut quis Photianus id unquam vel cogitavit. Et ipsi etiam Michaelistæ de infami facinore tandem erubuerunt. Hinc addit Pontifex: *Et adhuc quidam agere non verentur.* Nempè in libris adversum Donatistas & cunctos rebaptizatores rectè scribit Sanctus Augustinus: *Huc accedit, quia sic homines occulta nescio qua inspiratione Dei detestantur, si quis iterum Baptismum accipiat quem ubicumque acceperat, ut eidem ipsi Hæretici, dum inde disputant, frontem confricent, & propè omnes eorum Laici, qui apud eos inveteraverunt, & animosam pertinaciam adversus Catholicam conceperunt, hoc solum illis sibi displicere fateantur. Et multi, qui propter adipiscenda aliqua commoda secularia transire ad eos volunt, occultis conatibus ambiens, ut hoc eis quasi peculiari & domestico beneficio præfletur, ne rebaptizentur. Et nonnulli cæteris eorum vanis erroribus & falsis criminationibus adversus Catholicam Ecclesiam credentes, hoc uno revocentur, ut eis factis nolint, ne rebaptizentur.* Et ex hoc ineluctabili omnis Christianæ mentis horrore ipsi etiam Donatistarum Principes Primianistæ Maximianistarum Baptismum contra sua principia censuerunt ratum, & admiserunt. Nec unquam integras in Paschate turmas, sed hinc inde dumtaxat unum rebaptizantur aut alterum: Quod nempè in uno per diversa loca aut altero facti horror non ita sentiretur. Quod ipsum Augustinus repetit etiam in commentario Psalmi quinquagesimi quarti. Et hic horror invasit etiam Græcos. Hinc enim Marco Ephesiorum Archiepiscopo, Baptisma nostrum esse irritum & repetendum blateranti, respondit Gregorius Protosyncellus: *Quid multa? Unum & ipse Vir egregius novit Baptisma nostrum & Latinorum, non duo. Cùm enim alumnus Ecclesiæ sit, nunquam vidit Latinos iterum baptizari à nobis. Verùm hæc ille profert irator. Affirmat Marcum ex ira loqui adversus proprium judicium, nunquam vidisse rebaptizari Latinos, nec fore ausum prorumpere in istud facinus.*

Quintam Michaelis Cerularii in nos injuriam exponit in litteris ad ipsum Michaelæ S. Leonis: *Romanæ Ecclesiæ agnos ab ea separare, etiam anathemate & flagellis contenditis, ut enim fertur, omnes Latinorum Basilicas penes vos clausistis, Monachis Monasteria & Abbatibus tulistis, donec vestris viverent Insitruis.* Et in latæ adversus Michaelæm excommunicationis diplomate Cardinalis Humbertus: *Michael Apostolicis Nuntii præsentiam suam & colloquium denegavit, & Ecclesias ad Missas agendas interdixit. Sicut & prius Latinorum Ecclesias clauserat.* Et in supra laudatis litteris Imperator Balduinus: *Græca gens in odium summi Pontificis Apostolorum Principis nomen audire vix poterat, nec unam eidem inter tot Græcas Ecclesias concedendo, qui omnium Ecclesiarum ab ipso Domino accepit Principatum.* Hujus schismatis mala enu-

merat in litteris ad Gregorium nonum Pontificem etiam Constantinopolitanus Græcorum Patriarcha Germanus, habetque & hunc articulum: *Sigilla januis Ecclesiarum impressa.* Utique Sigilla Imperialia. Latinas Basilicas Græcorum Episcopi & Principes tractarunt, quomodo Christi Domini Sepulchrum tractarunt Judæorum Pontifices ac Pontius Pilatus. Eandem injuriam urget in litteris ad Thomam Latinum Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarcham Innocentius tertius, & adjungit de Imperatore Isaacio Angelo: *Lib. 1. Isaacius Imperator ob gratiam Saladini fieri fecit in Epist. 184. urbe Constantinopolitana Meskitam.* Saladinus iste fuit Turcarum in Syria Sultanus, qui nobis Hierosolymitanam Civitatem & omnem ferè Terram Sanctam eripuit, & de quo scribit Matthæus Parisiensis: *Accedit ad cumulum iniquitatis, & opprobrium ad desolationem Christianitatis, familiaritas quæ viget inter Saladinum & Imperatorem Constantinopolitanum, cui idem Saladinus tradidit omnes Ecclesias Terræ promissionis, ut in eis dem seruiatur secundum ritum Græcorum. Insuper etiam idem Saladinus misit Idolom suum Constantinopolim Imperatoris assensu, ut ibi publicè coleretur. Sed per gratiam Dei est captum in mari à Januensibus, & cum ipsa navi perductum est Tyrum. Nuper etiam exercitus constructus est copiosus ante urbem Antiochiæ, & dictus Imperator promissit centum Galeas Saladino. Saladinus quoque dedit ei totam Terram promissionis, ita scilicet ut impediat viam Christianorum, maximè autem Francorum, ad successum Terræ Sanctæ properantium. Nec est aliquis apud Constantinopolim, qui crucem accipiat, quin statim capiat & carceretur. Hujusmodi abominanda adversum Latinos fœdera cum Turcis iniit iste, quem Nicetas Choniates merito vocat terrestrem, Angelus. Quid per Saladini Idolom Matthæus intelligat, ignoro. Turcæ enim à Saracenis, ex quibus iconoclastia per Leonem Isaurum Imperatorem ducit originem, licet gente differant, erroribus concordant, & ambo sacras Imagines detestantur. Existimo à Matthæo intelligi ipsius Saladini effigiem, in Constantinopolitana Aula figendam ac venerandam. Quidquid sit, Meskitam fuit omnino ædificata. Fuisse ad septentrionalem Urbis portam, circa mare, propè S. Irenes Basilicam, scribit in memorato Isaacio præfatus Nicetas. Et de Urbis invasoribus Flandris pergit. *Quidam è Francis, qui olim Flamini vocabantur, ad diripiendas Saracenum facultates trajiciunt. Ea scelerata factio, cùm ad Urbem appulisset, in Saracenum Synagogam irrumpunt, & per vim omnia diripiunt. Eam inexpectatam injuriam Saraceni armis obiter arreptis ulciscuntur, Romanis etiam, ejus mali fama excitatis, adjuvantibus. Quod nullam Latinis Ecclesiam, Saracenis autem & Turcis esse suam Meskitam viderent Parentes nostri, indignati hanc lacerarunt penitus & everterunt. Et hanc ita dilexerant Græci, ut in ipsa tutanda Saracenos & Turcas contra Christianos Latinos adjuvarent. Et hinc acrius incensi nostri Parentes ignem iniecerunt in omnem Constantinopolim, & Regiam urbem fœdè deformarunt. Et tunc Studii Monasterio veni-**

calamitas, quam refert Nicephoras Gregoras: *Constantinus*, Imperatoris Michaelis Palæologi Porphyrogenitus Filius, *Templo Studii splendidum addidit tectum* (locus enim is desolatus erat à Latinis, & longo jam tempore oves pascebat) & *firmo muro circumducto*, & *magnis impensis Monachorum habitationi accommodavit edificium*, ut parum à veteri forma differret. Flandri nostri istud Monasterium possint ob Nicetam Pectoratum singulariter odisse. Quidquid sit, lucet quòd schismatici Græci Turcicam Meskitam permittere maluerint, quàm Latinam Ecclesiam.

Latinas Ecclesias & Latina in ipsis officia Michael Cerularius adeò odit, ut ipsas etiam Apostolicis Legatis ad agendas Missas interdixerit. Quæ Cardinalis Humberti verba respiciunt simile facinus Pauli Patriarchæ Constantinopolitani, de quo ad Lateranensem suam Synodum dixit Sanctus Papa Martinus primus: *Paulus pravitatem suam defendens, quòd nunquam à prioribus Hæreticis præsumptum est, illicitè præsumere studuit. Altare enim Sanctæ Nostræ Sedis, in domo Placidie sacratum in venerabili Oraculo, subvertens diripuit, prohibens ne adorandam & immaculatam hostiam, id est, sacram celebrationem Apocryphari nostri ibidem Deo offerre valeant, & vivifica Communionis Sacramenta percipiant. Quos videlicet Apocrypharios, qui ex præceptione Sedis Apostolicæ auctoritatis commoverant eum, ut de hæretico intentu recederet, nec non contestari visi sunt, persecutionibus diversis, cum aliis Orthodosis viris & venerabilibus Sacerdotibus insectatus est, quosdam custodia retrudens, alios in exilio deportans, alios verberibus submitens. Quæ verba in Librum etiam Pontificalem ac laudati Martini vitam transtulit Anastasius Bibliothecarius. Et idem facinus Michaeli Cerulario in faciem objecit S. Leo nonus. Illustrem in Blachernis & Divinam & humanam Basilicam exstruxit*

Imperatrix Pulcheria: Idque in usum Sedis Apostolicæ. Apostolici enim & Legati & Apocryphari illic deinceps habuerunt domicilium aut hospitium, & Latino ritu Sacra faciebant. Etiam ipsi Romani Pontifices. Quin & de Sancto Joanne primo Pontifice, quem Theodoricus Italiæ Rex Arianus legaverat ad Imperatorem Justinum primum, scribit in Chronico Marcellinus Comes: *Joannes Papa Constantinopolim venit, miro honore resumptus est. Dexter dextro Ecclesie resedit Solio, diemque Domini nostri Resurrectionis plena voce Romanis precibus celebravit. Et Agapetus Pontifex, dum Constantinopoli in ejectione Anthymi locum consecravit Mennam Patriarcham, non est dubitandum quin omnia egerit ritu Latino. Quod item Sancti Agathonis post peractam sextam Synodum Legati, non in Blachernensi, sed in ipsa Sanctæ Sophiæ Patriarchali Basilica Latinam Missam celebraverint, est supra ostensum, & in litteris adversus Nepotem suum Hincmarum Lugdunensem Episcopum confirmat Hincmarus Metropoliensis. Et hæc dubiè Joannes etiam & Agapetus istic celebrant. Et antiquissimus tam Latinæ quàm Græcæ Ecclesie Canon est, ut advena Episcopus invitetur ad solemne & verbum & sacrificium. Quod Sancto Polycarpo Smyrneni Episcopo*

honorem istum etiam Romæ obtulerit Anicetus Pontifex, testatur apud Ecclesiasticam Eusebii Cæsareensis Historiam Sanctus Irenæus. Quod ergo & Latini Græcis, & Græci olim Latinis omnibus Episcopis istud ipsum fecerint, non est ambigendum. Et hinc Legatis suis factam etiam in proprio Templo & Altari injuriam merito tulit ægerrimè Sanctus Martinus. Monothelita Paulus videtur Romanos non solum de Nestorio, sed etiam arguisse de azymo, ideòque Legatis clausisse Ecclesiam. Quidquid sit, de azymo isthic disputatum fuit, ipsum probatum etiam à Græcis, & in injuriæ compensationem Legati non solum in Blachernensi, sed etiam in Sanctæ Sophiæ Basilica solemniter in azymo celebrarunt. Et istud Pauli facinus resumpit Michael Cerularius. Et posteriores Patriarchæ continuaverunt adeò pertinaciter, ut etiam de facta per Imperatorem Michaellem Palæologum & Lugdunensem Gregorii decimi Synodum unione scribat Nicephorus Gregoras: *Nullus Latinorum ad Papæ rationem celebravit Liturgiam, nisi quod Freriorum nonnulli potestate data semel in Blachernio Templo id fecerint, suffragio cujusdam è familiaribus. Hujus unionis mediatores & Apostolici ad Michaellem Legati fuere semper Fratres Prædicatores aut Minores. Hinc illis antiquum jus non fuit redditum, sed facta quasi singularis gratia semel in Blachernensi Ecclesia Latinam Missam celebrandi. Hujus celebrationis causa, quavis Latinus debebat transfretare ad Sycas, quæ hodiè vocatur Galatha aut Pera. Etiam isti nobis uniti Græci Latinam Missam fuerunt adeò averfati. Nempè apud plurimos erat non vera, sed simulata & dispensatoria unio, uti pluribus ostendit Georgius Pachymeres, & post Michaelis Augusti mortem demonstravit eventus.*

Sextam Michaelis Cerularii in nos injuriam edicit in sua Lateranensi Synodo Innocentius tertius: *In tantum Græci ceperunt abominari Latinos, ut si quando Sacerdotes Latini super eorum celebrasset Altaria, non prius ipsi sacrificare volebant in eis, quàm ea tanquam per hoc inquinata lavassent. Et Constantinopoli apud Patres Prædicatores repertus Tractatus habet: Si fortè Latinus Sacerdos, quod vix permittitur, in Græcorum Ecclesiis Dominica peragat, Græcus non nisi abluto Altari ibidem celebrat. Et Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Syriani Altaria, supra quæ Latini celebraverunt Divina, priusquam ipsi celebrent, abluere consueverunt. Quod cunctas clausissent Latinorum Ecclesias, compulsi sumus apud ipsos celebrare: Et tunc istud injuriæ genus nobis addiderunt. Addiderunt à primo sui schismatici auctore Phottio, de quo scribit in Sancti Patriarchæ Ignatii vitali Nicetas Paphlago: Mandavit Phottius, ut per Sanctum Ignatium consecrata Ara, ad litus maris deportata, quadragages unda tingeretur, atque ita demùm reducta reponeretur. Et de Timothei Eluri in S. Patriarcham Proterium, cuius truncidati Alexandrinam Sedem invaserat, odio scribit ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum Orthodoxa Ægypti Synodus: Timotheus ad tantam insaniam insiluit, ut etiam Pont-**

*Pontificales Sedes, in quibus resedit sanctæ memoriæ Proterius, postquam fregit eas, igni contradideret, & venerabilia ac Sancta Altaria in Sanctis Ecclesiis, ubi edificata sunt atque dicata, aqua marina diluerit. Exstat epistola post Synodum Chalcedonensem. Quod item Donatistarum in nos odium fregit aut raserit nostra Altaria, nostros Calices conflaverit, & nostrarum Basilicarum etiam pavimenta ac parietes marina aqua expurgaverit, testatur ac detestatur S. Optatus Episcopus Milevitanus. Nempè se censebant per omnia mundos, ideòque à maculatis nostro ministerio Vasis, Altaribus, aut Basilicis nolebant contaminari. Ex quo Schismatico & Pharisæico fastu etiam Pneumaticus, seu Constantinopolitanæ Ecclesie Pœnitentialis Presbyter Ferrariæ adversus Patriarcham suum Josephum, dum ab Eugenio quarto Pontifice ad celebrandum Pascha peteret sibi ac suis Episcopis Ecclesiam, fecit quod in Florentini Concilii historia scribit Sylvester Sguropulus: *Quamplurimis nostratum visum id est indignum, maxime Pneumatico Gregorio. Qui multum detonuit, vehementerque desipuit in hoc facinus, omnigenis injectis probris & querimoniis. Quin & à se repulit, quos novit huic incepto favere, tanquam Sycophantas unionem cum Latinis ambitione nimis & intempestivè procantes. Et hanc ejus intercessionem Sguropulus omnino probat ac laudat. Quæ omnia sciens Eugenius merito negavit illis Basilicam, & ægrè tandem indulisit modicum S. Juliani Sacellum, non ad Divina officia, sed ad solam sepulturam mortuorum.**

De isto spirituali Gregorio pergit Sguropulus: *Quin Gregorius & hoc insuper adjecit memorabile dictum coram Patriarcha, & Archiepiscopis, & nobis omnibus; Quoties ascendo in aliquam Latino-rum Sacram Ædem, nullam adoro Imaginem alicujus Sancti ex iis omnibus, quos illic contemplor, quia illorum Sanctorum novi neminem. Christum fortasse solum novi. Sed nec Christum in eorum Templis adoro. Quia nescio quibus fidei titulis definitus mihi proponitur adorandus. Sed me ipsum Cruce insignitum munio, & tunc adoro. Adoro igitur quàm mihi præfiguravi Crucem, & nihil ultra eorum omnium, quæ meis oculis obversantur. Tam aversum & crudum animum Gregorius in initio se concepsisse monstrabat contra omnia commercia cum Latinis habenda. Et in conspectu nostro profusè flevit, quod in Latino-rum territoria Græci unquam penetrassent. Quod duplicis Divinitatis fabulones, Sabelliani, Ariani, Apollinaristæ, Eutychiiani, alique omnes circa Divinæ Majestatis substantiam errantes Hæretici sint veri Idololatæ, est constans doctrina Patrum. Isti enim non vivum & verum, sed à se confictum Deum habent & adorant: Faciunt Idola non manu in ara, sed intellectu in sua phantasia. Hinc etiam Calvinistas, qui Deum optimum maximum blasphemant esse auctorem peccati, & plura aliena illi affingunt, eadem maculari Idololatia non dubitamus. Porrò de Divina Majestate non solum cum Calvinistis, sed etiam cum Judæis & Sabellianis sentiunt Mahometani, ideòque & ipsos esse Idololatras; antiqui Græcorum Doctores & constantissimè & verissimè censuerunt. Et antiqui ipsorum Catechismi con-*

continent *Anathema in Mahometi Deum, quem nec genuisse nec gentium ille affirmat, sed Holo-sphyrum. Verùm de Schismatico Imperatore Manuele Commeno scribit Nicetas Choniates: Manuel id Anathema ex omnibus Catechisticis libellis abolere voluit, ab ipsa magna Ecclesie tabula auspicatus. Idque ratione probabili scilicet. Aiebat enim blasphemis in Deum qualibuscumque offendi Agarenos, qui ad piam nostram Religionem deficerent. Constantè & dudum illi obstitit cum multis Episcopis Patriarcha Theodosius & Eustatius Metropoli Theſsalonicensis, verùm Principis sententia tandem per potentiam obtinuit, scribitque de istis Nicetas: *Episcopi tandem ægrè assenserunt, ut Anathema à Deo Mahometi in ipsum Mahometem, & omnem ejus doctrinam & Sectam, in Catechisticis libellis transferretur. Quo decreto & firmato post multos congressus, tandem quieverunt. Et hoc Decretum haud dubiè servavit iste etiam Spiritualis Gregorius. Mahometanis verum Deum, nobis autem Latinis censuit esse falsum Christum; ideòque ipsum noluit adorare. Dùm iter ad Florentinam Synodum pararet Imperator Joannes Palæologus, ad ejus Legatum Paulum Afanen Turcici Sultani Amurathis Bassæ dixerunt. *Quid rei est quod vestrum Imperatorem tantopere impellit ad Latino-rum opem implorandam? Si necessitas urgeat, exprimat mentem Imperatori nostro, quæ aditum subveniet. Et opportuniore subsidia à nostro Domino inveniet, quàm à Latinis. Et magis C. 14. profuerit vestro Imperatori fœdus idem cum Amurathæ, quàm cum Latinis. Imperatorem Joannem, quod hæc consilia non probaverit, arguit Sguropulus. Nempè & ipsi magis placebat Mahometi Deus, quàm Christus Latino-rum. Ex eodem fonte quidam intrà obfessam à Mahomete secundo Constantinopolim clamabant se malle intrà muros admitti tiaram Turcicam, quàm galeram Latinum. Ita scribit Orthodoxus Ducas.***

CAPUT XIII.

Exponitur alia Græcorum in Latinos Injuria.

EX eodem odio profectum est facinus, quod post Florentinam Synodum in Sancti Marci apud Venetos Basilica patravit Antonius Heraclensis Episcopus, Europæ Metropoli. Ad factæ unionis honorem & firmitatem Venetiarum Dux Græcorum Imperatori obtulit laudatam Cathedralem Basilicam, in qua ejus Episcopi Græco ritu agerent Liturgiam. Gavissus fuit Catholicus Princeps, & quòd Patriarcha Josephus Florentiæ obliisset, per dictum Antonium, utpotè primum à Patriarcha Antistitem, celebrari voluit; & non nisi post longas preces & minas Schismaticum hominem obtemperandum perduxit. Tandem ergo ille peregit sacrificium, & de ipso scribit Sylvester

Lib. 11. **ster** Sguropulus: *Dux & quotquot cum circumstipabant, nostris ritibus applauserunt. Quamquam alii obiretatores, quod Latinorum in Ecclesiis Sacra peregrissimus, nobis immeritò quidem & invidè calumniabantur. Nam non nisi nostra usurpavimus Antimensia, & nostra sacra vasa, ut antea in profanis Latinorum aedibus aduevimus.* Eandem Liturgiam refert, & ab omni Venetiarum populo laudatam scribit Orthodoxus Ducas: Affirmat tamen non post, sed antè Florentinum Concilium fuisse celebratam. Verum Sguropulo, qui fuit unus ex Altaris & Antonii celebrantis Ministris, est potius credendum. Et antè peractam unionem nec Eugenium Pontifex, nec Ferrariensis Episcopus illis ad celebrandum Pascha voluit vel ullam Monasterialem permittere Basilicam: Quomodo igitur Venetorum Patriarcha permisisset & obtulisset suam Patriarchalem?

Antimensiarum frequens est & antiqua memoria. Græcorum quippè Euchologium habet & hunc titulum: *Ordo fieri confectus in Antimensiarum consecratione.* Et consecrationis preces ipsa assidue vocant Dei Thronum, & Altare. Antimensium enim est Græcis istud ipsum, quod nobis Altare portatile. Et in jure Græco-Romano existat hæc quæstio: *Quid Græcè significet Antimensia? Et quomodo scribendum sit, per Eta, an Iota?* Et Joannes Cithri Episcopus respondet: *Appellatio ipsa deducitur à minso, quod secundum Græcos significat Canistrum, & secundum Italianam linguam præparatum à quovis edulium.* Hac enim ratione & in mensis explicatæ mappæ dicuntur mensalia, ad ornatum puta mensæ & minforum, id est Eduliorum, ornatum posita. Vulgari autem sermone dicuntur Antimensia, ut in vestimentis Antipana, vel quæcumque propter effectus reflexionem sunt appellatorem sortita. Hæc autem in sanctis ponuntur mensis, quas consecratio non sanctificavit. Nam ex Antimensis ipsa nobis consecrata mensa, & sacrificata oblatio sanctificationem sumunt. Quæ enim sanctificata est ex seipsa sanctificata dona: Cum per se non sint sancta. Ad vocem, Antipana, addit in suis Euchologii Scholiis Joannes Goar: *Pravè interpres vertit simbrias ante annos, cum potius pannos vestibus subditos vox significet.* Pergit Cithri Episcopus: *Si igitur haud dedicatum est Templum, quod ei deest, sanctificatoria Antimensis vis supplet, ideòque in Templo non consecratio acris operari sine Antimensio nunquam concessum est. Quonam enim modo Altare sanctificabitur donum, si sanctificationis non fuerit particeps? Et Sacerdoti, qui hoc ausus fuerit, pœna erit depositio.* Alii Græci melius asserunt vocem non à minso, sed à mensa derivari, & hinc Theodori Balsamonis Interpres ipsam rectè vertit: *Super-Altaria.* Sylvestri Sguropuli Translator Robertus Creyghthonus vertit: *Instrata Mensalia.* Est vox partim Græca, partim Latina, ideòque palam non antiquissima. Res tamen videtur antiquissima. Etenim de sese invicem impugnantibus Arianis scribit ad suos Monachos magnus Basilius: *Si Orthodoxus est Basilides, quamobrem cum è Dardania redirent, Altaria ipsius subverterunt in agro Gangrenorum, Mensasque suas substituerunt?* Per hæc mensas videtur omnino intelligere deportata ab Episcopis per viam Antimensia.

Antimensia item laudat antiqua notitia dignitatum & officiorum magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Etenim in quinto Quinario hic est ultimus: *Praefectus Antimensis eos, qui Sanctam Communionem percipere volunt, introducit.* Et Matthæi Jatri Monachi catalogus: *Præpositus Antimensis.* Ad quæ verba scribit Joannes Goar: *Antimensia, quasi sacra Mensæ vice assumpta, sunt Græcorum Altaria portatilia. Lintea nimirum Sacris Reliquiis ditata, unguento quoque sacro delibata, & Pontificis benedictione ad Missam in eis celebrandam dedicata.* Iconoclastæ non solum sacras Imagines, sed & Sanctorum Reliquias spernebant, & sine ipsis contra perpetuum Ecclesiæ morem dedicarant plura Altaria. Hinc adversum ipsos statuit septima Synodus: *Si à præ-* Cap. 7.
senti Canone inventus fuerit Episcopus absque Lypsanis consecrare Templum, deponatur. Et ad istum Canonem scribit Theodorius Balsamon: *Dixit quisicumque, Quomodo Oratoria hostiæ sine Reliquiarum depositione consecrantur? Et audivit, quod quæ sunt ab Antistitibus Antimensia eo tempore, quo fit Templi consecratio, Oratoriis tradita sufficient pro consecratione sive dedicatione, inbronizatione, encœniis, & apertione. Græci non Capellas, sed solas Basilicas, & sola harum Altaria plenè cum Reliquiis consecrant, ideòque in istis non licet sine Antimensio celebrare. Etiam in trigésimi primi, qui in privatis nobilium domorum Oratoriis Presbyteros sine Episcopi venia celebrare vetat, Trullani Canonis commentario pergit dictus Theodorius: *Is qui non est expressè prohibitus, videtur tacitè ex Episcopi sententia hoc facere.* Propterea enim, ut est verisimile, excogitata sunt Antimensia, & sunt ab Antistitibus qui sunt in regione, quo tempore faciunt inbronizationem, ut ponantur suprâsacras Mensas Oratoriorum, & sufficient non solum pro iis, quæ Sanctum Altare perficiunt, sed & Sanctæ Mensæ tabulæ existimantur, scilicet inbronizatione apertionum & dedicationum, sed ut ostendatur ex Episcopi permissione fieri hoc sacrificium. Affirmat Antimensia esse non solum vicaria Altaria, sed insuper plenæ cum Episcopo communionis symbola: Ad illum fermè modum, quem Melchias & Siricius Pontifices adscribunt transmissæ Eucharistiæ fermento.*

Aliam de Antimensiis quæstionem proponit Jus Græco-Romanum: *An Antimensia etiam valeant in aliis Provinciis & Diocesis, an solum in Diocesi Episcopi Antimensia illa consecrantur?* Et Joannes Cithri Episcopus denuò respondet *valere ubique, sicut & ipsum sacrum Unguentum, & alia Sacra, quamvis uno in loco sanctificata, semel tamen sanctificationem adeptæ, ubique eam retinent & exerunt.* Et Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus: *Antimensia, ubicumque eis fuerit opus, mittuntur. Nec hac vel illa regione circumscribuntur, sed in aliam quoque Provinciam transferuntur, sicut & sacrum Unguentum.* Et hinc Arianis illi ex Dardania per Paphlagoniam in suam Regionem redeuntes Episcopi etiam propè Gangras fuerunt usi suis Antimensis. Ipsos non fuisse Paphlagonos lucidè supponit magnus Basilius. Et non quod ipsis usi fuerint, sed dumtaxat quod in alienis Parochiis Altaria sibi sub-

subjugaverit, arguit. Loquitur de Eustatio Sebasteno apud Armenios, Acacio Cæsariensi apud Palæstinos, Georgio Laodicensi apud Syros Episcopo, & aliis ejusmodi turbinibus, de quibus scribit etiam ad Evafenos: *Basilidis Paphlagonis Altaria, dum Paphlagoniam transiret, subvertit Eustatius, & propriis mensis Missæ officium celebravit.* Utitur verbis, *οὐσπέθω & νῆταςπέθω* quæ hic non subversionem, sed commotionem potius aut dissolutionem significant: nam sacra Lapidis motione aut dissolutione Græca præsertim Altaria fuerunt semper prophanata. Et hinc ipsorum reconciliatio passim apud ipsos vocatur *stabilis Mensæ.* Magnus ergo Basilius istam Episcoporum factionem culpata, quod Basilidis Altaria, tanquam hæretica, prophanaverit, & tunc super ipsa in suis Antimensiis celebravit. Et Basilidis Altaria vocat *οὐσπέθω*, istorum verò Antimensia vocat *νῆταςπέθω*. Vocabulorum distinctio clamat res fuisse distinctas. Et integros Altarium lapides factiosi isti non potuerunt per omnem Orientem circumferre. Scio voce *νῆταςπέθω* non Antimensionum, sed mensam significari. Verum quod ipsam etiam Antimensis applicarint Græci, est manifestum. Etiam portatilia apud nos Latinos Altaria extrâ Diocæsem consecrari non possunt à nostris Episcopis, extrâ illam tamen deportata per severant consecrata & plenè sancta.

Aliam insuper quæstionem proposuit Bellæ Episcopus: *Antimensia scimus fieri solita, quando Episcopus consecrato & dedicato Templo, pannum mensæ substratum, mensamque seu Altare tegentem, in frustra dissectum, picumque sacerdotibus distribuit, ut eo præditi sacrificium offerre queant. Quid faciendum, si desint Antimensia, cum sine his celebrare non liceat?* Alia translatio habet: *Et scripto sacerdotibus distribuit.* Et rectè. Græcum quippè Antimensionum est quid simile nostro Latino Corporali, quod nec penicillo, nec acu pingi permittunt nostri Canones. Bellæ Episcopus cum Theodoro Balsamone supponit ipsum esse non dumtaxat vicarium Altare, sed etiam plenæ inter Presbyterum & Episcopum Communionis characterem, ideòque debere per codicillum seu testimoniales litteras tradi, & transferri non posse de persona in personam. Supponit unicuique Presbytero debere esse suum Antimensionum, ideòque quærît, An Presbyter, qui ipso per quemvis casum careat, possit celebrare? Et Manuel, illorum Patriarcharum qui post captam à Flandris Constantinopolim redeuntes apud Nicæam Bithyniæ, septimus synodalter respondit: *Antimensia in omnibus sanctis mensis poni necesse non est, sed in iis, de quibus incertum, num consecrata sint, nec ne. Nam Antimensia locum obtinent consecratarum Mensarum, nec iis opus est, ubi Mensas consecratas esse constat.*

Antimensia itaque Græcorum Episcopi non consecrabant quovis die, sed in solis Ecclesiæ solemnis consecrationibus. Quod enim haberent illa consecrata Ecclesiæ virtutem, videbantur aliter non consecranda. In Scholiis
Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

ad Georgium Codinum rectè scribit Jacobus Grezerus: *Antimensia erant partes tegumentis illius, quod novum Altare, quando Templum consecratur, operuerat.* Ipsorum formam describit in suis ad Euchologium Notis Joannes Goar: *linteum, cui nullo interjecto disco & Calix superponitur, Latinis Corporale à Christi Corpore continendo, Græcis ειλητόν ab eo involvendo dicitur.* Hujus autem eadem forma est, quæ Antimensis. Ejus ab illo nullo aliud est discrimen, nisi quod in assuto oculo Antimensionum reliquias contineat, ειλητόν autem nullas. Uti nostra Portatilia Altaria, ita Græcorum Antimensia sine sepulchro, & in ipso reconditis Sanctorum Reliquiis non possunt consecrari. Requiritur & alius ritus, de quo Joannes Cithri Episcopus: *Antimensia non primò statim dedicationis die distribuuntur, sed tunc demùm ubi regumentum Altaris per sacrificia septem continuis diebus oblata sanctificationem accepisset, in partes divinum, & pro Antimensis fuit distributum.* Quod ipsum scribit Matheus Blastaris: *Antimensia sanctificationis virtutem participant, camquæ illi Temporum nuper consecratorum officium, & septem diebus in Altari sacrificium elargiuntur.* Uti novus Sacerdos, ita & novum Altare ac Templum debebat apud Græcos sanctificari per continuum septemdierum Sacrificium, atque ita in accepta per Episcopum consecratione firmari. Nec sine fundamento. Post hos ergo septem dies novi Altaris sacro oleo ac vino imbutum linteum dividebatur in plures nostris Corporalibus similes partes, eisque singulis imponebantur Sacra Reliquiæ: Et hæc erant Antimensia. Et hinc de ipsis hunc Canonem edidit Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, vel quicumque alius istorum Canonum auctor: *Si per ignorantiam lotum fuerit Antimensionum, non polluitur. Sanctificatio enim in eo est. Sacrum non efficitur impurum.* Quod lotio ipsi auferret factum unguentum, quibusdam visa fuit auferre & sanctificationem. Voces, *Per ignorantiam*, videntur asserere, quod Antimensionum deliberatè non potuerit lavari.

Nostris in novo Testamento Sacrificii Altaria, licet forsitan non divinum, omnino tamen sunt institutum atque mandatum Apostolicum. Nam ipsa laudat in suis Epistolis Sanctus Paulus Apostolus, & vetustissimi Ecclesiæ Patres. Ipsam Altaris vocem habet ille in Epistola ad Hebræos. Et quod in Epistola ad Corinthios per Ddmini mensam intelligat Altare, rectè affirmat vigesima secunda sessio Tridentini Concilii. Durantibus Gentilium persecutionibus illa erant non tantum in Basilicis, sed insuper in Cæmeteriorum cryptis & privatis aedibus. Erant non solum lapidea, sed etiam lignea, ac facilliter transportabilia. Nobis Latinis esse lapidea, ac in solis Basilicis figi jussit Sanctus Sylvester. Et Decretum omnis etiam Orientalis Ecclesiæ constanter admittit. Etenim sub ejus Pontificatu statuit Laodicensis Synodus: *Quid non oportet in domibus oblationes celebrari ab Episcopis vel Presbyteris.* Privata, ad quæ Gentilium persecutio compulerat, sacrificia vult jam pacatis Ecclesiæ temporibus proscripita penitus ac eliminata. Atta-
X X men

men semper fuit locus Episcopali dispensationi. Nam de S. Anachoreta Mari ac femetipso Episcopo scribit in Monastica historia Theodoretus. *Cum Maris spiritualis & mystici sacrificii videndi desiderio diuturno teneretur, rogavit ut illic divini doni fieret oblatio. Ego verò libenter obtemperavi, & sacra vasa adferri iussi, Diaconorumque manibus usus pro Altari, mysticum & divinum ac salutave sacrificium obtuli. Quin & celebrandæ in rusticana domo Missæ facultatem & iussione Presbyteris suis dedit Sanctus Augustinus. Sic ipse testatur in novissimo Libro de Civitate Dei. Sunt plurima huiusmodi exempla. Et quod nobiles Viri domesticam Capellam, suumque illic Altare & à proprio sacerdote sacrificium habeant, est antiquus usus omnium Ecclesiarum. Porro nec publica Oratoria, nec ipsorum Altaria consecrari unquam permiserunt Græci: Hinc domesticis privatorum Capellis aut Altaribus honorem hunc longè minùs detulerunt. Et uti istius Anachoretæ cella, ita longè magis ista rusticana domus non habuit Altare. Et extrà verum vel vicarium Altare nunquam licuit sacrificii oblatio. Quocirca videtur certum, quòd suorum Diaconorum manibus Theodoretus Antimensium, & rusticana mensæ vel portatile Altare vel quid simile imposuerit Presbyter Sancti Augustini.*

Nostri enim portatilia Altaria, licet nullum huc usque noverim lucidum testimonium, credo esse antiquissima. Antiquus est Ecclesiæ Canon: *Altare si motum fuerit, Ecclesia denuò consecratur.* Altare enim, quod unicum habebat olim omnis Ecclesia, significat fidem: & sicut mota fides omnem hominis iustitiam, ita motum Altare omnem evertit Basilicæ Sanctitatem. Et hinc ob lapidum motum longè magis debebat ipsum Altare iterùm consecrari. Verùm aliqui obiciebant Altaria portatilia, quæ licet de loco ad locum moveantur, non tamen denuò consecrantur. Et respondit in litteris ad Gerardum Sancti Gandregesii Abbatem Sanctus Ivo Carnutenfis Episcopus: *Portatilia Altaria non aliter consecramus, nisi vel in tabulis ligneis, vel in aliquo competentis substratoris compacta & firmiter sint affixa. Undè licet de loco ad locum portentur, non tamen de loco, in quo consecrata sunt, moventur. A quo si avulsa fuerint, sicut cætera Altaria, denuò sunt consecranda.* Quod ipsum repetit in litteris ad Guilielmum Abbatem Fiscanensis Monasterii. Loquitur de his Altaribus, tanquam de re antiqua. Apud Gregorium nonum Honorius tertius ad titulum de privilegiis vocat *Altare Viaticum*, & ipso ubicumque utendi facultatem concedit Fratribus Prædicatoribus & Minoribus, & queritur suam gratiam prava interpretatione à quibusdam Episcopis truncari. Eandem gratiam Prædicatoribus firmavit Gregorius undecimus, Carthusiensibus quoad suas Gangrias Urbanus quintus, Benedictinis Pius quartus, Societati JESU etiam quoad Castrenses missiones Gregorius decimus tertius, degentibus in Africa Trinitariis dedit Urbanus octavus. Orthodoxis Græcis Clemens octavus fecit libertatem vel suis Antimensiis, vel nostris porta-

tilibus Altaribus utendi. In concedenda hæc gratia largus adeò fuit Bonifacius nonus, ut inter ejus excessus Thomas Walsinghamensis ponat hunc articulum: *Bonifacius Altaria portatilia nulli pecuniam offerenti negavit.* Quòd etiam Episcopi possunt facere hanc gratiam, lucidè supponit in laudato Decreto Honorius tertius. Eisdem, quòd quandoque Dioceses suas egredi ex causis, & quotidie Missam audire debeant, ubicumque locorum in viatico Altari celebrandi facultatem impertivit Bonifacius octavus. Et ita fuit usque ad Tridentinum Concilium, à quo & omnia hæc Regularium privilegia, & Episcoporum etiam potestatem esse sublata, disertè affirmat in laudato Clericis Societatis JESU dato privilegio Gregorius decimus tertius. Concilii verba sunt in Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ: *Ordinari non patiantur privatis in domibus, neque omninò extrà Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata Oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda & visitanda, sanctum hoc sacrificium à secularibus aut Regularibus quibuscumque peragi. Non qualemcumque, sed solum extrà Ecclesias aut Oratoria portatilis Altaris usum interdicit. Et Oratoria, quæ in suis Conventibus erigunt exempti Regulares, nec designari debent ab Episcopo, nec visitari. Addit Dominicus Cardinalis Thufcus: Episcopus potest concedere hospitali prophanò Oratorium cum Altari viatico seu portatili, in quo celebretur pro infirmis. Amplius, quòd etiam potest concedere hoc in aliis privatis domibus sine consensu Rectoris Parochiæ. Quod ipsum docent hodiè plures Canonum periti. Undè quidam Episcopi existimant sibi esse, quidam existimant non esse hanc potestatem.*

Quæstio est, An apud antiquam dignitatum & officiorum magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ notitiam verba, *Præfectus Antimensis eos, qui sanctam Communionem percipere volunt, introducit*, intelligantur de jam laudatis Antimensiis? Negat Balduinus Junius. Intelligi affirmat *Præfectum antecessus mensæ, adducentem eos qui erant venturi ad sacram Communionem.* Vult hic intelligi non Antimensia, sed Antemensales, qui ad sacram Mensam recipiebantur & Communionem Eucharistia. Hi enim priusquam admitterentur, solebant ante Mensam sitti, coram Antemensalium Præfecto, & postea eodem præeunte adduci ad Communionem, ut palam testatur ille faceret hos suos comites in unum Corpus coaluisse cum Christo & ejus Ecclesia. Hic autem ritus apud Græcos dicebatur τὸ ἀντιμένσιον. Verùm hæc Commentaria Jacobus Gretserus in suis ad Georgium Codinum schollis affirmat esse imperitas, quas satis nequeat admirari, ineptias, & plusquam Ætopicas fabulas, quibus refellendis non sit immerandum. Porro in suis ad Sylvestrum Sguropulum notis Robertus Creyethonus constanter defendit Junium, & dentato Gretseri calamo reddit rationem. Laudat locum, in quo Sguropulus refert sui Principis & Patriarchæ ad Venetos ingressum, suamque cum Bis-Consule legationem ab illis & accessum ad Ducem, & pergit: *Dux*

Lib. 4.
cap. 11.

Dux nos peramanter recepit, vultu sereno, sermone blando, & medium inter utrumque se interserens, una manu Bis-Consulem, altera me comprehendit. Cujus ad exemplum pariter & monitum Senatores primarii, qui aderant, utrumque utriusque manibus alteris suas implicuerunt. Et pari situ Senator alter ejus Senatoris sinistram tenuit, qui mihi dexteram accommodarat. Ut ordine expanso in latum, seu acie ad frontem composita, è medittulio cubiculi ad anteriorem parietem progredereur confessuri, omninò ad formam Antemensalium. Hunc locum Creyethonus sic commentatur: Venetiarum Dux, Legati, & Senatores manus manibus intexebant ad instar Antemensalium, cum se coram Mensa Domini in latitudinem expandebant communicaturi. Hic est loci sensus, nec alium ferre potest: Quo non datur alter in hac historia aut celebrior, aut dignior animadversione ad Antemensalium ritus demonstrandos, novitios aut vetustos dicam, non constat.

Respondeo Robertum Creyethonum vera scribere & erudita. Apud Græcos enim aliud omninò sunt Antimensia, aliud Antemensales. Et laudatus antiquæ notitiæ locus lucidè agit de Antemensalibus. Antimensia enim & ipsorum custodia non ad istum Præfectum, sed spectabant ad Schavophylaceam, unum è Crucigeris magis Ecclesiæ. Licet & dictus Robertus & Balduinus Junius sint homines Calvinistæ, dedignari non debemus ipsorum eruditionem agnoscere. Eandem gratiam & ipsi nobis deferant, & brevi Catholica pace gaudebimus. Certè Robertus in Sguropuli translatione est pessimè hinc inde meritus. In superius adducto loco, ubi Sguropulus affirmat Antonium Heraclideanem Episcopum fuisse apud Venetos usum suis Antimensiis & vasis, disertè habet: *ὁ σέπρ σάειον*, id est, sacra vasa. Et Robertus vertit: *Vascula.* Alium locum in quo Eugenii quarti Legatus asseritur populò Constantinopolitano passim in plateis benedixisse, hoc modo vertit: *Notarius sequester Legatum ab hæc benedicensi gestulatione inhibuit.* Sacerdotales benedictiones tanti semper fecit Ecclesia, ut ex ipsis, tanquam irrefragabili argumento, victricis gratiæ necessitatem adversum Pelagianos confirmet frequentissimè S. Augustinus. Verùm Roberto isti magis placet magnus Martini Lutheri Discipulus Joannes Brentius, qui formatam ducta manu crucem etiam censet esse inanem gestulationem, quæ non magis proficit ad salutem, quam si circulum descripsisset in aere. Ita in quarto adversus illum Libro testatur Dominus Cardinalis Stanislaus Hosius. Pluribus istiusmodi sordibus translationem suam sedavit Robertus. Etiam suas ad Carolum secundum magnæ Britannia Regem, & ad Lectorem præemiales litteras. Redeamus ad supra memoratam Græcorum in Latinos injuriam: Cum suis affectis Heraclideanum Antistes Antonius Cathedralis Venetorum Basilicam duxit prophanam & pollutam, ideoque non in ipsius Altari, sed in suo super illud strato Antimensio celebravit. Et ob has & alias plures in nos injurias non sine fundamento Parentes nostri Græcos Schismaticos, quod queritur Geor-

Lib. 11.
cap. 4.

Christi Lupi Oper. Tom. IV.

gius Pachymeres, appellatunt albos Saracenos.

CAPUT XIV.

Quando cœperit Græcorum in Latinos ritus tam capitale Odium.

Respondeo illud antiquis fuisse penitus ignotum. Etenim quòd & Latini Græcis, & Græci Latinis advenis Episcopis olim publicè sacrificandi & concionandi locum obtulerint, atque ita mutuos ritus honorarint, supra ostensum est, & suo loco pluribus ostendendum. Etiam Legatis sibi Clericis Episcopis exhibuerunt honorem illum, de quo in litteris ad Alexandriæ Patriarcham Dioscorum Magnus Papa Leo: *Filius noster Possidonius Presbyter nostris processionibus atque ordinationibus frequenter interfuit, & toties ad nos missus quid in omnibus Apostolicæ Sedis auctoritatis teneremus, agnovit.* Et de Antecessore suo Pelagio secundo scribit ad Eulogium Alexandriæ, & Anastasium Antiochiæ Patriarcham Magnus Gregorius: *Pelagius Diaconum, qui juxta morem pro Responsis Ecclesiæ faciendis piissimorum Dominorum vestigiis adhaerebat, cum Joanne Constantinopolitano Episcopo Missarum solemnia celebrare prohibuit. Joannes ille Unversalis Episcopi nomen sibi superbè arrogaverat, ideoque ad ipsum excommunicandum progredi quidem Pelagius noluit, suum tamen Diaconum Apocritarium cum illo procedere noluit, atque ita ipsum à Romanæ Ecclesiæ non modica Communionis suspendit. Quod ipsum suo Diacono injunxit Gregorius. Hæc omnia repetit in litteris ad ipsum Joannem, & pergit in litteris ad Sabinianum Diaconum suum & Apocritarium: Sicut tibi jam transactis epistolis scripsi, nunquam cum Joanne procedere præsumas. Et de Joanne & de ejus in Cathedrali superbia titulum successore Cyriaco scribit ad laudatos Alexandriæ & Antiochiæ Patriarchas: *Fratris & Coepiscopi nostri Cyriaci Responsales, quia hoc omninò humiliter precabantur, Missarum solemniam mecum celebrare feci, meus verò Diaconus cum prædicto fratre nostro Cyriaco Missarum solemniam celebrare non debet. Et hujus diversitatis dat rationes. Ad Patriarchales Ecclesias concurrerant plures Legati Diaconi: Omnes procedebant cum Patriarcha, & quisque locum habebat juxta dignitatem suæ Ecclesiæ. Hinc ad Joannem Ravennæ Archiepiscopum scribit idem Gregorius: *Ne credas, quin ego Ecclesiam tuam in aliquo gravari aut minui volo. Recordare in Romanarum Missarum Solemnibus, ubi Ravennas Diaconus stabat, & require ubi hodiè stet, & cognosces quia Ravennatem Ecclesiam honorare desidero.***

Proindè advenam Diaconum eorum loci Episcopo procedere est illum huic ministrare in solemnibus Missis, & cum illo celebrare. Hinc & S. Ambrosius duos non optimè moratos Clericos non permisit secum procedere. Ita scribit in Libris officiorum. Et de Arsenii Patriarchæ

Ep. 80.
cap. 2.

Lib. 4.
Ep. 36.

Ep. 39.

Ep. 31.

Lib. 4.
Ep. 15.

Constantinopolitani in ordinatos ab intruso Patriarcha Nicephoro Episcopos vindicta scribit Georgius Pachymeres: *Ordinatis à Nicephoro omnem functionem Sacerdotii permittit Arsenius, excepto solum secum unà pariter, ubi Sacris solemniter operabatur, ministrandi usu.* Etenim cum Patriarcha non solum Diaconi procedebant & Presbyteri, sed etiam Episcopi. Hinc de Dorotheo Marcianopolitano Episcopo, secundæ Mœsiæ Metropolitæ, ad S. Cœlestinum Pontificem scripsit Sanctus Cyrillus Alexandriæ Patriarcha: *Dorotheus, dum Sacra peragerentur, Reverendissimo Nestorio in Cathedra Constantinopolitana Ecclesiæ sedente, surrexit, & magna ac elata voce inclamare ausus est, &c.* Nempè Patriarcham ostentabat Nestorius, feceratque Dorotheum secum procedere. Et de Alexandro Basilopolitano apud Bithynos Episcopo, qui motam in S. Joannem Chrysoptomum & ipsi adherentes Episcopos persecutionem fugiens advenerat Ptolomaidem Pentapoliis, scribit istius Civitatis Episcopus Sanctus Synesius ad suum Alexandriæ Patriarcham Theophilum: *In Ecclesiam quidem illum admittere nolui, nec sacram cum eo Mensam communem habui, domi verò juxtà atque innocentes honoravi. Quæ mea agendi cum indigenis ratio est.* Alexandrum non permittit secum procedere. Synesius enim, licet non Patriarcha, erat tamen Metropolitæ. Et Zacharias Chalcedonenis ac Theophilus Tauromeniæ in Sicilia Episcopus, ut Photii Patriarchæ, à quo ad Nicolaum primum Pontificem fuerant Legati, Constantinopolitanam consecrationem fuisse à dicto Papa admittam persuaderent populo, dixerunt ad octavam Synodum: *Diximus & iterum dicimus, quia ut summi Sacerdotes sumus suscepti à Papa Nicolao, & commissuravimus ei, & suscepti sumus ab eo.* Et de Zacharia & Rochaldo Episcopis, suis ad Constantinopolitanam Ecclesiam Legatis, scribit ad omnes eidem Ecclesiæ subiectos Episcopos laudatus Nicolaus: *Cum Photio adultero Ecclesiæ invasore atque Neophyto, quod illis multipliciter fuerat prohibitum, inter Sacrosancta Mysteria communicaverunt.* Hoc est, cum Photio processerunt.

Græci in Missa habent duplicem introitum: Magnum & parvum. Magnus est solemnissimus. Omnes præsentés Episcopi, Presbyteri, Diaconi præcedunt ac deducunt Patriarcham aut Metropolitam ad Altare cum summa gravitate & pompa. Et quò solemnior est Missa, eo plures Episcopi solent ministrare. Et hæc processio representat Domini nostri Incarnationem, quæ comitantibus Angelis à Patris dextera descendit in uterum Virginis. Introitum hunc eleganter depingit in libro de Missa & Templo Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis, & adjungit: *Sicut ab ipso Salvatore instituta est, & ab Apostolis ac Patribus tradita, ita & Missam celebramus. Et sicut quidem Dominus cum Discipulis adhuc commorans consecravit, & panem fregit, & calicem similit, ita & nunc Ecclesia exequitur, Pontifice cum Sacerdotibus consecrante, & omnibus distribuyente, vel certè Sacerdote cum Collegis celebrante.* Affirmat omnes Episcopos ac Presbyteros cum Epi-

scopo, omnes item præsentés Presbyteros cum celebrante Presbytero procedere, celebrare, consecrare, & communicare. Riturum in omnibus sub Cœlo Ecclesiis esse & vetustissimum, & olim fuisse universalem, demonstrat octavus decimus Canon Nicænus, quorundam Diaconorum, sacræ Communionis gratiam ante Episcopos contingere, & Presbyteris impartiri præfumentium, audaciam damnaans, atque adjungens: *Diaconi per ordinem post Presbyteros gratiam sacræ Communionis accipiant, aut Episcopo eis aut Presbytero porrigente.* Lucidè agit de solemnibus Episcopi Missa. Eundem morem laudant antiquus Ordo Romanus, Alcuinus Flaccus, Amalarius Fortunatus, alique Latini Ecclesiasticorum rituum Expositores. Et suo adhuc tempore viguisse in Romana Ecclesia testatur in libris de Missæ Sacrificio Innocentius tertius. Et ita etiam hodiè faciunt Græci in festo ac in Romana Basilica S. Athanasii. Quocirca olim & Græci apud Latinos in azymo, & Latini apud Græcos in fermento celebrabant & communicabant. Et ita adhuc fuit sub Photio Patriarcha. Nam ejus Episcopi Zacharias & Theophilus de isto sibi per Nicolaum Pontificem delato honore gloriabantur, & Photii consecrationem conabantur ex ipso firmare. Proindè certum est, quòd hodiernum Græcorum in Latinos ritus odium induxerit Michael Cerularius. Nam & ante illum nemo Patriarcha clausit Latinas Ecclesias.

Et à simili in Græcorum ritus odio alienissima semper fuit Romana Ecclesia. Hinc enim plura Græcorum Monasteria semper fovit intrà & circà Urbem, & de ipsis à Latinorum Monasteriorum everforem Michaelæm Cerularium scripsit S. Leo nonus: *Ecce in hac parte Romana Ecclesia quanto discretior, moderatior, & clementior vobis est. Siquidem cum intrà & extrà Romanam plurima Græcorum reperiantur Monasteria sive Ecclesiæ, nullum eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur à paterna traditione, sive sua consuetudine, quin potius suadetur, & admonetur eam observare.* Græcos ritus tanti fecit Pelagii secundi Diaconum Apocrisarium Constantinopoli agens magnus Gregorius, ut factus Pontifex ipsorum quosdam traduxerit in Romanam Ecclesiam, & quosdam contra opus istud murmuratores composuerit hæc sanctissima regula: *Si quid boni vel Constantinopolitana vel altera Ecclesia habet, ego & minores in bono imitari paratus sum. Stultus enim est, qui in eo se primum existimat, ut bona, quæ viderit, discere contemnat.* Et addit sibi in hoc opere S. Damasum & alios magnos Pontifices præluxisse. Quæ omnia laudat in ejus vita etiam Joannes Diaconus. Latinos ritus Græcis imponere conatus est Innocentius tertius: nempè ob captam à Flandris Constantinopolim. Sperabat à Latini Principis auctoritate facilitandum negotium, atque ita vetus schisma radicibus evellendum. Verùm quàm non successerit, supra audivimus à Georgio Acropolitano. Et ad unionis postulatores Germanum Patriarcham Gregorius nonus rescripsit Græcis & Latinis propter azyma & fermentum, ac alios diversos ritus,

An. 1238.

non esse diversa Sacramenta, idòque illis utrimque manentibus offert unionem. Exstat epistola apud Matthæum Parisiensem. Et hinc novo etiam suo Canonum Codici inseruit plures decretales epistolas, quæ Græcos ritus non tantum permittant, sed etiam probent & confirmant. Etiam in Civitatibus, quæ mixtum ex Græcis & Latinis Populum, & Latinum habeant Episcopopum. Ejusmodi in Civitatibus vetat contra Nicænum Canonem esse duos Episcopos, attamen contra octavæ Synodi constitutionem indulget, ut Latinus Episcopus sibi ordinet Græcum Suffraganeum. Et pleraque hæc firmavit in suo ad suum in Cypro Cardinalem Legatum Rescripto Innocentius quartus. Etiam in facta per Lugdunensem Synodum unionem, & post ipsam firmavit Gregorius decimus. Et de Eugenio quarto Pontifice, & Josepho secundo Patriarcha Constantinopolitano scribit in Florentini Concilii historia Sylvester Sguropolus: *Ferrariam adveclus Patriarcha misit ad Papam, qui hoc ei suo nomine significarent. Venimus te exoratum, ut nobis liceat, concedente Beatitudine tua, ordinaria officia nostra, & totam sacræ Liturgiæ consequentiam in dies Deo perficere eisdem ritibus, quos nostra Græcia non ita nuper, & à nascentis Ecclesiæ primordio usurpavit.* Timebat Papam suis ritibus adversaturum. Verùm ille altro consensit, & simpliciter edixit, *Patriarcha ut sua haberet Sacra, quocumque velit modo & ritu.* Ex eodem principio idem Eugenius, dum factæ unionis Missam celebravit, Græcorum Episcopos ad de azymo suo Sacrificio communicandum est adhortatus: ad secum antiquo more procedendum est & ministrandum. Nam & Nicolai quinti Legatus Cardinalis Isidorus resumptæ unionis Missam in S. Sophiæ Ecclesia celebravit non Latino ritu, sed Græco. Et quosdam Latinos Episcopos, qui subiectos sibi Græcos volebant ad Latinum ritum cogere, graviter compeverunt, & ad servandam Florentinæ Synodi unionem compulerunt Leo decimus & Clemens septimus. Utrisque diploma suo de sacris ordinationibus operi inseruit Joannes Morinus. Quæ omnia evincunt Græcorum ritum à Latinis semper fuisse probatum ac defensum.

Par. 1. c. 4.

Ex iisdem principiis ab uno ritu transiri ad alium, facile permittit olim Ecclesia. Imo & quandoque præcepit. Etenim de Theodoro Tharsensi apud Cilices Monacho, quem Vitalianus Pontifex Cantuariensis misit Archiepiscopum, scribit in Cantuariensium Pontificum Gestis Gervasius ejusdem Ecclesiæ Monachus: *Vitalianus Theodorum sacravit hac interposita conditione, ne Anglicanas institutiones Græca novitate mutaret.* Coegit Theodorum è Græco fieri Latinum. Ita dum Sanctus Irenæus Lugdunensem, Auxentius Mediolanensem, Sanctus Valerius Hipponensem, alique Græci alias Latinorum acceperunt regendas Ecclesias, etiam transierunt ad ritum Latinum. Nam & plures Græci fuerunt Romani Pontifices. Et Gerontius, quem ex Mediolanensi S. Ambrosii Diacono Nicomediensem in Bithynia Archiepiscopum consecravit Helladius Cæsariensis in Cappadocia Primas, omnino transiit ad ritum Græcorum. Gerontii

promotionem exponit Hermias Zozomenus. Etiam Græci ac Latini Principes frequenter inter suos filios & filias miscuerunt Matrimonia, ideoque & hi de ritu ad ritum transierunt. Etiam dum quis Latinus ad Græcos, aut Græcus ad Latinos transfert domicilium, possit & ritum mutare. Nisi tamen transeat ad locum ex Græco ac Latino populo & Clero mixtum. Tunc enim servanda est Pii quinti Pontificis constitutio: *Cum ad notitiam nostram pervenerit, quòd nonnulli Presbyteri, tam Græci quàm Latini, antiquum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ritum, tam in celebratione Missarum, quàm aliorum Divinorum officiorum, pervertere satagentes, diversas licentias & facultates, Missas & alia Divina officia Græci Latino more, ac Latini Græco ritu celebrandi ab Apostolica sede, vel ejus Legatis, ac etiam majori Pœnitentiario, variis prætextibus impetrarint, illisque jam pridem utantur, hoc ab antiquo Catholice Ecclesiæ Instituto, Sanctorumque Patrum Decretis deviare considerantes, propterea hunc abusum ab Ecclesia Dei extirpare volentes, omnes hujusmodi licentias & facultates revocamus & cassamus.* Etiam datas Ecclesiis aut Monasteriis. Præsertim vetat, ne uxorati Græcorum Presbyteri celebrent ritu Latino. Et tam Græco quàm Latino prævaricatori infligit perpetuum suspensionem. Et fidei professioni, quam à Græcis exigi & præstari sanxit, Gregorius decimus tertius inseruit hunc articulum: *Credo in azymo sive fermentato pane tritico Christi veraciter confici, Sacerdotesque in altero ipsum conficere debere, unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ, sive Occidentalis, sive Orientalis, ritum.* Et Latinis Episcopis, ex Græcis & Latinis populos mixtos habentibus, Clemens octavus fixit has regulas: *Maritus Latinus Græcæ Uxoritis ritum non sequatur. Latina Uxor non sequatur ritum Mariti Latini. Quòd si id fieri non possit, quisque conjugium in suo ritu, Catholico tamen, manere permittatur. Proles sequatur ritum Patris: nisi prævaluerit Mater Latina.* Ita utrumque ritum semper dilexit, & tamen ab uno ad alium faciliter transferri semper noluit Latina Ecclesia. Pius quintus rectè affirmat hunc esse antiquum morem, & Patrum Institutum. Nam & hic locum habet: *Quisque in vocatione maneat,*

L. 8. c. 6.

Const. 12.

Const. 33.

Const. 34.

CAPUT XV.

Exponuntur variæ Michaelis Cerularii in Latinos Calumnias.

AD Petrum Antiochiæ Patriarcham, quo suæ factioni adjungeret, Michael Cerularius scripsit varias de nobis Latinis, calumnias quas oportet elucidare.

CALUMNIA I.

Latini suffocatum comedunt.

Eandem Calumniam repetit Michael in litteris ad Joannem Tranensem Episcopum. Et Græci Schismatici repertus in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu Tractatus: *Latini comedunt suffocata, capta à bestiis, morticina, sanguinem.* Affirmat esse contra Canonem & Synodale Decretum Sanctorum Apostolorum, qui fideles etiam gentes juserunt abstinere ab immolatis simulacrorum, à fornicatione, ac à sanguine & suffocato. Et hinc inter vulgares Apostolicos sexagesimus tertius Canon carnes in sanguine animæ ipsorum, quod à feris captum, vel morticinum vetat comedi: Comedentem Laicum fegregari mandat, Episcopum aut Clericum degradari. Theodorus Balsamon in suo commentario laudat canonem, & adjungit: *Quæ à venatoriis avibus vel canibus capiuntur & suffocantur, quomodo à quibusdam comedantur, nescio.* Nota canonem propter Latinos, qui suffocata indiscriminatim comedunt. Ex ejus prævaricatione vult omnes Latinos esse fegregatos aut excommunicatos, & mutua communione pollutos. Apostolicæ Synodi Decretum laudat etiam sexagesimus septimus Trullanus Canon, & addit: *Eos qui propter lautum & delicatum ventrem cujuscumque animalis sanguinem arte aliqua esculentum conduunt ac instruunt, incusamus ac punimus.* Clericum deponi etiam mandat, Laicum fegregari. Et Theodorus iterum exponit: *Quoniam nonnulli sanguinem non comedebant, nonnulla autem esculenta ex aliis & ex sanguine faciebant, & se sacram Scripturam observare dicebant, quod non sanguinem nulla re intercedente comederent, statuerunt Sancti Patres ejusmodi sacre Legis circumscriptio cessare oportere, eumque qui quavis arte vel ratione animalis sanguinem comederet, si sit quidem Clericus, deponendum; si vero Laicus, fegregandum. Et hæc quidem Canon. Latini vero indiscriminatim suffocata comedunt. Sed etiam Adriano-politani, ut audio, animalium sanguine cum quibusdam esculentis utuntur. Quæ & Imperatoris Leonis sapientis Novellam quinquagesimam octavam, quæ statuit eos, qui quancumque sanguinolentam speciem comedunt, publicandos & corpore puniendos, & impressa cutitonisura notandos, & perpetuo exilio condemnandos. Dicta Lex habet & hæc verba: *Perlatum ad aures nostras est, quod intestinis, tanquam tunicis, sanguinem infartum, velut consuetum aliquem cibum, ventri præbeant.* Item hujusmodi botulos vetat non tantum edi, sed etiam fieri aut vendi: Negligentes item Magistratus dure castigari. Cujus disciplinæ Græci semper fuerunt, ac etiamnum sunt adeo tenaces, ut in suo Euthologio habeant & hos titulos: *Oratio super detestandos & vitiosos cibos comedentes.* Oratio pro illis qui in cibis scandalum passi sunt, & offendunt. A vicinis barbaris capti in bello Græci quandoque per famem adacti, quandoque dolo circumventi edebant cum Barbaris immundos cibos: Et ambos Ecclesia judicabat lapsos in im-*

munditiam, ideoque Sacerdotaliter purgandos. Et quia nos Latini non tantum ex necessitate aut deceptione, sed omni cum libertate edimus suffocata & apertum omnium sanguinem, Michaelis Cerularii factio cenfet nos esse inextirgibiles. Suffocata enim non nisi ob inclusum sanguinem fuerunt nobis interdita.

Apostolicæ hujus constitutionis adeo observans olim fuit etiam Latina Ecclesia, ut de Gentilibus nostrorum Parentum persecutoribus ac tortoribus scribat in libro Apologetico Tertullianus: *Inter tentamenta Christianorum botulos et- Cap. 9. iam cruore dissentos admovetis, certissimi scilicet illicitum esse penes illos, per quod exorbitare eos vultis.* Hujusmodi botulos edentibus Tortores promittebant impunitatem. Ex quo liquet, quod nec ad evadendam mortem talis tunc cibus licuerit. Qui rigor cur etiam hodie quovis cum Calvinistis aut Lutheranis degentes fideles non liget ad fixis ab Ecclesia diebus abstinendum ab esu omnis carnis? Singularis tamen ratio parentibus nostris persuasit tantum rigorem. Ut nempe demonstrarent sese remotissimos à tribus, de quibus patiebantur calumniam, famosis criminibus, quorum unum erat infantis trucidatio in nocturnis Sacrificiis. Quo argumento eandem Apologiam firmant Minutius Felix, Athenagoras, aliique Christianæ Religionis antiqui Defensores.

Etiam dudum post extinctas Gentilium persecutiones nos Latini servavimus istam Disciplinam. Etenim ex Theodori Cantuariensis Archiepiscopi Libro penitentiali Sanctus Ivo Carnutenfis Episcopus suo Decreto inseruit hunc canonem: *Aves, & animalia cætera, si in retibus strangulantur, non sunt comedenda. Nec si oppresserit accipiter, & si sic mortua inveniuntur. Quia in actibus Apostolorum præcipitur abstinere à fornicatione, sanguine, suffocato. Et Alvedi Anglorum Regis antiquæ leges habent: *Carnem à bestiis laceratam ne gustatore, sed ad canes projicere.* Eandem legem suo adhuc tempore viguisse in Germania affirmat & probat Diemar Meseburgenfis Episcopus; Arguit & culpæ pauperes, qui sanguinem cenfebant à se posse edi sine peccato. Et ad quartum decimum duodecimi sæculi annum habet in Chronico Gilbertus Genebrardus; *Historici scribunt tempore Calixti secundi Pontificis Pomeranis tunc ad fidem conversis injunctum, ne quid immundum comederent, nec morticinum, nec suffocatum, nec sanguinem animalium; Utique ex antiquo Wormatiensis Synodi canone: *Aves & alia animalia, si retibus strangulantur, non sunt comedenda.* Quælia Decreta reperies etiam apud Rabanum Moguntinum, Hinemarum Rhemensem, & Halitgarium Episcopum Cameracensem. Et ad præsentem Michaelis Cerularii calumniam respondit Cardinalis Humbertus: *Suffocatum & sanguinem nobis contra vos non defendimus. Antiquam enim consuetudinem seu traditionem Majorum nostrorum diligenter retinentes, nos quoque hæc abominamur. Adco ut sanguine, vel quocumque morticino, aut aquis seu quacumque negligentia humana præfocato, apud nos aliquando vescantibus absque extremo periculo vitæ hujus, penitentia***

sentia gravis imponatur. Pro eo maxime, quia antiquas consuetudines & traditiones Majorum, quæ non sunt contra fidem, Leges Apostolicas arbitramur. Nam de cæteris, quæ aucupio, aut canibus, aut laqueo venantium moriuntur, Apostoli præceptum sequimur: *Omne quod in macellum venit manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.* Verum ne scandalizetur frater infirmus in fide, qui putat aliquid commune vel immundum esse, si quis dixerit, hoc suffocatum est vel morticinum, non est comedendum, ut Apostolus de Idolobeto ait. Eodem modo respondit Petrus Antiochiæ Patriarcha: *Quod suffocata Latini comedunt, puto fieri absque Pape permissione, vel ab aliis Pontificibus hæc parvi pendit. Id vero contigit fieri propter eorum audaciam, qui hæc facere non dubitant. Qualia etiam in nostro Romano Imperio præter leges, etiam execranda, fieri contingit, quæ nos ignoramus. Et invenies si quidem in ipsa etiam Constantinopoli, & extra eam multos, qui sanguinem suillum comedunt. Vide itaque venerabilissime Domine, quomodo nos multa eorum, quæ in nostris perperam sunt, negligentes & prætermittentes, diligentius quam par est res alienas curiosè indagamus, & de illis verba facimus.* Fortiter ac suaviter affirmat à Michaeli, qui trabem in oculo habeat, alieni oculi festucam castigare. Cum Cardinale Humberto affirmat Apostolicum Canonem omnino servari in plerisque latinis Ecclesiis: *Michaeli relatas transgressiones esse solius carnalis populi, ex quibus omnis Latina Christianitas nec damari possit nec devitari.* Nam & de Græcis scribit repertus Constantinopoli Tractatus: *Græci intestina porcino sanguine implentes, pro deliciis vescuntur, contra Apostolorum Decreta. Utique per prævaricationem. Interim circa tertii decimi sæculi exordia scriptus videtur iste Catholici Tractatus, atque ita evincit Apostolicum Decretum tunc apud nos adhuc viguisse.*

Cardinalis Humbertus distinguit inter grandia & inter parva suffocata animalia: Venatorum artibus suffocatas aves, lepores, & similes feras affirmat à fidelibus licite manducari. Quas tamen rigidè interdixit Theodorus Cantuariensis Archiepiscopus; etiam laudata Wormatiensis Synodus. Utique adversum suos Francos & Anglos, ista distinctione etiam utentes. Eadem distinctio viguit apud Græcos. Etenim laudatus Tractatus habet: *Græci nec suffocatum abstinere sanguine. Nam turdos comedunt laqueis strangulatos, & alias aves.* Et de Imperatore Andronico secundo Palæologo scribit Nicephorus Gregoras: *Andronicus canes & aves venaticas magno alebat numero, quibus ita erat deditus, ut si quis eum aditurus canem aut avem adferret, facillimè compos redderet.* Addit grandem Augustorum proventuum portionem eidem alendis fuisse impensam. Et quod nimia venandi cupiditas Avo Andronico primo ipsum odiosum fecerit, affirmat Imperator Joannes Cantacuzenus. Nec dubium, quin habuerit collegas. Et venationes suas illi omnino comederunt. Nec ullus Patriarcha legitur corripuisse. Et hinc supra dixit Theodorus Balsamon: *Quæ à venatoriis avibus vel canibus capiuntur, quomodo à quibusdam comedantur, nescio.* Est revera contra A-

postolici canonis litteram, quæ generatim loquitur de quovis sanguine, nec inter parva animalia suffocata discernit & magna. Et hinc religiofioribus etiamnum hodiè Græcis scribit in Euthologio Schollis Joannes Goar: *Etiam pisces, nisi sanguine illorum diligenter abluto, contingere non audent.*

Quod interim antiquissima sit ista distinctio, docet in libris adversus Faustum Manichæum S. Augustinus. Apostolicum de non edendo suffocato aut sanguine Decretum affirmat à quibusdam secundum litteram, à quibusdam intelligi de non patrandò homicidio, & prosequitur: *Hoc nunc discutere longum est, & non necessarium. Quia & si tunc hoc Apostoli præceperunt, ut ab animalium sanguine abstinere Christiani, ne præfocatis carnibus vescerentur, elegisse mihi videntur pro tempore rem facilem, & observantibus nequaquam oseriam, in qua cum Israelitis etiam Gentes propter angularem illum lapidem, duos parietes in se condentem, aliquid communiter observarent, simul & admonerentur, in ipsa Arca Noe, quando Deus hoc jussit, Ecclesiam omnium gentium fuisse præfiguram, cujus facti Prophetia, jam gentibus ad fidem accedentibus, incipiebat impleri. Transacto vero illo tempore, quod illi duo parietes, unus ex circumcissione, alter ex præputio venientes, quamvis in angulari lapide concordarent, tamen suis quibusdam proprietatibus distincti eminebant. At ubi Ecclesia gentium talis effecta est, ut in ea nullus carnalis Israelita appareat, quis hoc jam Christianus observat, ut turdos vel minores aviculas non attingat, nisi quarum sanguis effusus est? Aut leporem non edat, si manu à cervice percussus, nullo cruento vulnere, occisus est? Et qui forte pauci adhuc tangere ista formidant, à cæteris videntur. Ita omnium animos in hac re tenuit illa sententia veritatis: *Non quod intrat per os vestrum, vos coquinat, sed quod exit.* Nullam cibi naturam, quam societas admittit humana, sed quæ iniquitas committit, peccata condemnans. Eandem distinctionem laudat in Ezechielis Prophetæ commentario S. Hieronymus. Hæc Prophetæ verba, *Omne morticinum & captum à bestia, de avibus & de pecoribus, non comedat Sacerdos, commentatur, & adjungit: *Hæc præcepta conveniunt, ut morticinum non comedat Sacerdos, tam de avibus quam de pecoribus, cujus nequaquam sanguis effusus est, quod in actibus Apostolorum dicitur suffocatum. Et quæ necessario observanda, Apostolorum de Hierusalem epistola monet. Et condemnat Sacerdotes, qui in turdis, fœculis, gliribus, & cæteris hujusmodi, hæc aviditate gulæ non custodiunt. Arguit nescio quos Episcopos, non quod majora, sed dumtaxat ista minor animalia suffocata comederent. Et laudatum Sancti Augustini locum commendat & sequendum sanctum Nicolaus primus Pontifex in Rescripto ad Bulgarorum Consulata, & in publicata nuper per Henricum Canisium Epistola Evantus Archiepiscopus Viennensis.***

Et istum Evantus extendit ultra Sancti Augustini mentem. Augustini tempore laudatam Apostolicam constitutionem quidam non de cibis intelligebant, sed de homicidio. Cenfebant per ipsam gentilibus singulariter interdici

L. 32. c. 13.

Cap. 90.

Actia apud ipsorum plerisque grassantia crimina: Idololatriam, homicidium, & mœchiam. Ita intellexit in libro de pudicitia Tertullianus, & in exhortatoria ad pœnitentiam Parœnesi Sanctus Pacianus Episcopus Barchinonensis. Sententiam Augustinus non damnat, magis tamen probat Apostolos de suffocato & sanguine sanxisse litteraliter, & istam sanctionem fuisse primævæ, partim ex Judæis, partim ex gentibus vocatæ, Christianitati quandam unionis sibi- lam, quoddamque sepulchrale ornamentum, quo mortua Legalia cum decore ad sepulturam deducerentur. Ex hunc sensum probant etiam Sanctus Hieronymus in sermone de Machabæis, Sanctus Gaudentius Brixienfis Episcopus, & alii passim Patres, Latini & Græci. Et hinc post excisam ab Imperatore Adriano & rasam Hierosolymam, plenè eversum Judaicum Templum, proscriptos ex illa terra Judæos, impositos illi gentiles Episcopos, atque ita post completam Legalium sepulturam, variæ Christianæ Gen- tes redierunt ad avitam consuetudinem, & hunc Apostolicum canonem: *Omnia munda mundis. Avito more cœperunt sanguinem & suffocata edere.*

Et ita omnino fecerunt in Africa. Laudato in loco lucidè id affirmat Sanctus Augustinus. Et hinc adversum nos scripsit Faustus Manichæus: *De mandato abstinendi à cibis communibus visum vobis est & vehementer creditum, morticina quidem & immolata esse immunda.* Nos notat, non quod à sanctis suffocatis, sed quod à folis morticinis abstinemus. Quia nempe quidam cuncta violenter suffocata, & ipsorum sanguinem liberè manducarent. Eandem libertatem fuisse à quibusdam restitutam in mores, docet Gangrensis Synodus: *Si quis carnem edentem, præter sanguinem, & idolis immolarum, & suffocatum, cum religione & fide, condemnat, velut spem propter hujusmodi perceptionem non habentem, anathema sit.* Carnis esum affirmat licitum adversus novas Eustatii Sebastienfis Episcopi nugas, addit tamen abstinendum à sanguine & suffocato: Quod nempe aliqui tunc liberè illis vescerentur. Idem est scopus vulgaris Apostolici canonis, qui non solum sanguinem aut suffocatum, sed etiam à feris captum vetat manducari. Quod additamentum altè clamat ipsum non esse Apostolicum. Etenim de capta aut lacerata à feris carne nec Apostolica Synodus, nec ullus vetustis Ecclesiæ Doctor facit memoriam: Istorum canonum quinquaginta priores sunt sæculi quarti: Quod reliqui non nisi quinto aut sexto sæculo apparuerint, demonstrat Joannis Scholasticus, quem in Constantinopolitanam Sancti Eutychii Cathedralam intrusit Imperator Justinianus, canonica collectio. Hæc prima istorum fecit mentionem. Sunt Græcum opus: Et memoratus canon altè clamat in avitam & sanguinis & suffocati edendi libertatem respirasse quosdam, & ipsos compescit. Verùm nec Latini nec Græci potuerunt plenè compesci. Minora suffocata animalia perrexerunt ambo comedere. Nam illi Episcopi, quos de hac re notat Sanctus Hieronymus, omnino videntur fuisse

Græci. Et circa ipsam dudum mansit sententiarum varietas: Istam quippe libertatem Sanctus Hieronymus damnavit, probavit Sanctus Augustinus. Et certè qui quis voluerit adhærere S. Hieronymo, debet Christianis omnem venationem interdiceret. Nam quomodo persuadeas toti Christianitati, ut lepores aut turdos capiat, & non comedat?

Prima fidei rudimenta Pagani & Barbari Bulgari, partim à Romanæ, partim à Constantinopolitanæ Cathedralis Apostolis acceperunt, ideoque circa multos utriusque Ecclesiæ diversos ritus & mores anxie fluctuarunt. Hinc inter varias quæstiones Nicolao primo Pontifici proposuerunt & hanc: *Animalia sive volatilia, si sine ferro macentur, & solo ictu hominis percussa moriantur, si liceat comedi?* Non de quibuscumque, sed de folis suffocatis volatilibus rogant: Proinde & de istdem folis per laudata superius Sancti Augustini verba Pontifex respondit. Quod nempe à grandibus suffocatis animalibus & Latini tunc & Græci concorditer abstinerent. Ad quæstionem edita per Severinum Binium Concilia habent hoc marginale Scholion: *De superstitioibus.* Pessimè. Nec enim superstitiosa unquam, sed omnino religiosa semper fuit à suffocatis & sanguine abstinentia. Nicolao concordat Adrianus primus. Etenim ad Egilam Hispaniæ Episcopum scribit: *Innuavit Dilectio vestra, quod quidam in errore perseverantes prædicant, ut qui non ederit pecudum & suillum sanguinem & suffocatum, rudis est atque ineruditus. Nos quidem Apostolicis præceptis imbuti atque eruditi, confirmantes prædicamus, quod si quis pecudum aut suillum sanguinem, vel suffocatum manducaverit, non solum totius eruditionis alienus, sed ipsius quoque coramnis intelligentiæ prorsus extraneus, sub anathematis vinculo obligatus, in laqueos incidat Diaboli.* Quod nempe vigentem tunc in Ecclesia morem & legem contemnere talis præsumeret ac damnare. Quod ipsum Pontifex repetit in alia ad omnes Hispaniæ Antistites Epistola. Has nuper vulgavit Jacobus Grezerus. Et ex hoc anathemate natus videtur error Episcopi Evanti: *Ad agnitionem nostram venit, quod exurgentes in quibusdam Cæsar-Augustæ partibus reperisse vos asseritis Christianos, necdum eruditos paginis sacris, Judaico more sequi litteram occidentem, & postponere spiritum vivificantem, qui dicunt immundum fieri hominem alicujus animalis sanguinem comedentem, nescientes neque intelligentes Præcepta prisca magis mores hominum demonstrare, quam in natura servare.* An Cæsar-Augustani plenè Judaizerint, ignoro. Videntur infictum ab Adriano Pontifice anathema dumtaxat cruditi intellexisse. Quid quid sit, pergit in ipsos Evantus: *Legant libros Doctorum, & maxime Sancti Augustini contra Faustum Manichæum, in quo ista, que illi evacuunt, & faciebant & dicebant, & se convictos erubescabant.* Affirmat à nullo sanguine aut suffocato abstinendum. Avitam libertatem plenè restituit, atque ita Sancti Augustini locum extendit ultra ejus mentem. Et ultra mentem Romanæ Ecclesiæ. Nam quod hæc grandia suffocata animalia necdum ederet sub Leone nono, supra dixit Cardinalis Humbertus.

Quæ

Quæstio est, Cur vulgaris Apostolicus Canon sanguini & suffocato addat captum à bestia? Etiam addit secunda Aurelianensis Synodus. Idolothetorum manducatores arcet ab Ecclesiæ cœtibus, & pergit: *Similiter & hi, qui bestiarum moribus extincta vescuntur.* Et Alvedi Anglorum Regis Lex: *Carnem à bestiis laceratam ne gustatore, sed projectore ad canes.* Sub Rabani Mauri Moguntino Episcopatu tanta fames vexavit Germaniam, ut plures ex ipsa morentur, & proprios devorant filios. Duos conjuges ab tam horrendo facinore liberavit per duos lupos lacerata cervæ. Ipsam comederunt, scribuntque de ipsis Fuldenfes Francorum Annales: *Tunc Mater resumpto spiritu gratias Deo egit, quia filium suum recipere meruit, nec minus Pater, quod eum Deus à liberi interfecione innocuum dignatus est conservare. Ambo tamen de carnis lege prohibitis, necessitate coacti, se recrearunt.* Videtur tanta necessitas tunc à peccato non excusasse. Et in Pœnitentiæ libro habet Theodorus Cantuariensis Episcopus: *Animalia, quæ à lupis seu canibus lacerantur, non sunt comedenda.* Addit & aves, quas oppresserit accipiter. Et fundat in constitutione Apostolica. Et infra pergit: *Qui manducat carnem laceratam à bestiis, quadraginta dies pœnitent.* Exstant hæc in Decreto Sancti Ivonis. Et Bulgarorum postulatio fuit de folis animalibus, quæ sine ferro maculantur, & solo ictu hominis percussa moriuntur. Quod nempe à bestiis occisa supponerent non posse manducari.

Respondeo hæc in Apostolico Constituto non fuisse expressa. Videntur tamen fuisse subintellecta. Etenim Propheta Ezechiel scripsit: *Omne morticinum, & omne captum à bestia, de avibus & pecoribus, non comedent Sacerdotes.* Et Sanctus Hieronymus commentatur: *Juxta litteram omni generi electo, & Regali & Sacerdotali, quod propriè ad Christianos refertur, qui uncti sunt oleo spirituali, hæc præcepta conveniunt.* Fundat se in Apostolica constitutione, & pergit de capto à bestiis: *Et ipsum similiter suffocatum est.* Lacerantes bestie laceratam omni sanguine non evacuant, ideoque & hæc habet aliquod suffocati. Et quia tam inter Græcos quam inter Latinos quidam olim de hoc puncto disceptarunt, prodierunt laudati Canones, & S. Hieronymi judicium confirmarunt. Verum quoad turdos, lepores, & alios similes per aves & accipitres venationis fructus fuit difficilis observantia, & jam pridem à pluribus Christianis gentibus excussa.

Altera quæstio est, An Sanctus Hieronymus in laudato loco rectè scribat *morticinum in actibus Apostolorum esse suffocatum?* Respondeo locutionem istam, si rigidi sumus, esse justo largiorem. Suffocatum enim à violenta, morticinum à naturali morte dicitur. Et de hujusmodi morticino scribit in laudato adversus Faustum Manichæum libro Sanctus Augustinus: *Morticinum puto quod ad escam usus hominum non admisit, eo quod non occisurum, sed mortuorum animalium morbida caro est, nec apta ad salutem corporis, cujus causa sumimus alimentum.* Et laudata Aurelianensis Synodus: *Qui quolibet morbo aut casu suffocata vescuntur, ab Ecclesiæ cœtibus arcantur.* Et Theodori Cantuariensis

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

Episcopi liber Pœnitentiæ: *Nec cervus, nec capreus comedendi sunt, si mortui inventi fuerint, nisi forte ab homine adhuc vivi occidantur prius, sed porcis & canibus dentur.* Et iterum: *Qui manducat carnem morticinam, quadraginta dies pœnitent. Si necessitate sanus contingat, multò levius est.* Attamen peccatum. Et infra: *Piscis mortuus in flumine inventus non est edendus, quia non est venatio hominis. Si vero piscando tactus fuerit, & ipso die inventus fuerit mortuus, qui non hæsit, manducet; qui autem dubitat, non manducet.* Ex quibus lucet morticinum tunc non à sola corporali salute, sed ab Ecclesiastica etiam lege fuisse interdictum. Etenim morticinum, non minus quam suffocatum, est plenum sanguine. Scribit item Cardinalis Humbertus: *Suffocatum & sanguinem abominamur, adeo ut sanguine vel quocumque morticino, aut aquis seu quacumque humana negligentia suffocato, apud nos aliquando ve scentibus absque extremo periculo butus vitæ, pœnitentiæ gravis imponatur.* Pro eo maxime, quod antiquas consuetudines & traditiones Majorum, quæ non sunt contra fidem, leges Apostolicas arbitramur. Ob solam extremam famis necessitatem affirmat licere. Quæ disciplina vigit etiam apud Græcos. Etenim Leo Cephalæ, à Boad-mundo Siculorum Principe obfessæ Larissæ Præfectus, ad Imperatorem Alexium Comnenum scripsit: *In extrema quadam ventum est. Nam vobis, quibus vesci Christianos fas est, deficientibus, ad feros & insuetos versi, horum quoque copia jam destituimur.* Exstat Epistola apud Annam Comnenam. Quod ipsum de obfessæ per Turcos Antiochia scripsit ad eundem Principem idem Boadmundus. Et Latinis & Græcis hæc disciplina fuit tunc manifestè communis. Et hinc non quod morticinis, sed dumtaxat quod suffocatis vesceremur, objecit nobis Michael Cerularius.

Tertia quæstio est, An per eundem Michaellem adducta adversus suffocati & sanguinis esum ratio sit valida? Est verò hæc: *An nescitis, ut omnis animalis sanguis sit anima ipsius, & qui comedit sanguinem, animam comedit?* Et idcirco secundum hoc Latini nec Gentiles ex toto sunt. Illi enim occidunt, aut plagantes comedunt. Affirmat nos Gentilibus pejores. Et quidem brutorum animam esse ipsum sanguinem docere videtur etiam Theodoretus. In quæstionibus supra Levitici librum versat hunc locum, *Anima omnis carnis est sanguis illius, & adjungit: Sicut tu immortalis anima præditus es, sic animal irrationale sanguinem habet loco animæ. Hinc si edis, animam comedisti.* Rationalis enim anima locum ille obtinet. Idcirco talem esum lex eadem appellavit. Eandem ob causam arcet ab edendis animalibus mortuis: *Eo quod sanguis non fuerit separatus à corpore.* Consonat in tertia decima super Genesim homilia Sanctus Joannes Chrysostomus. Advertit Adami corpus Divinis formatum manibus, & formato inspiratam divinitus animam, at verò de brutis esse scriptum: *Producat terra animam viventem.* Et adjungit causam: *Idcirco de brutis dicebat Moyses, Sanguis ejus anima ejus est, in homine autem substantia quadam esse incorporata & immortalis; quam proinde terra non possit producere.* Et in vigesima

Y y

ma

ma septima homilia exponit datum Noe Præceptum, Verumtamen carnem in sanguine animæ ne comedatis, & prosequitur: Quid est caro in sanguine animæ? Hoc est suffocatum. Bruti enim anima est sanguis. Ex quo vides, quod vulgaris Apostolicus canon per carnem in sanguine etiam intelligat suffocatum. Item quod suffocati abstinencia non sit ex lege, sed ex Patribus. Est toti humano generi datum in Noe Præceptum. In quæstionibus super Leviticum etiam Sanctus Augustinus hunc legis locum, Anima omnis carnis est sanguis ejus, examinat, concludit sanguinem esse bruti animam, non per substantiam, sed per significationem: Sanguis, quoniam propter vitalem quandam corpulentiam animam significat, anima dictus est. Locutionem istam affirmat similem huic: Petra erat Christus. Verumtamen adjungit: Verum si quisquam putat animam pecoris esse sanguinem, non est in ista quæstione laborandum. Ad quæ verba Renati Carthesii Symmittæ exultant, creduntque sua de inanimatis brutorum horologiis somnia non proscribi à Sancto Augustino, & à Sancto Chrysostomo probari.

Quæst. 47.

Fol. 161.

Respondeo hæc paradoxa dogmata non esse nata in Renati cerebro, aut chartis, sed tantum renata. Primus auctor fuit Epicurus, de quo Georgius Cedrenus: Epicurus principia rerum posuit atomos ac inane. Hoc ut locum rebus recipiendis, atomos ut omnium materiam. Earum atomorum congressu & Deum & elementa, & quæ in eis sunt omnia existisse: Necquidquam aut ortum, aut constare, nisi ex atomis. Ita vocant tenuissima corpuscula, quæ centro aut puncto nullo dividi possunt. Animas esse sanguinem. Et cum corporibus, ut nasci, sic etiam interire. Effusum in corde sanguinem esse ipsam rationalem animam docuit apud Ciceronem in primo Tusculanarum quæstionum libro etiam Empedocles. Et huc in nono Æneidos libro repexit Virgilius: Purpuream vomit ille animam. Alludit ad illos Philosophos, de quibus in primo Christiani Pædagogii libro scripsit postea Clemens Alexandrinus: Sanguis invenitur primum genitus in homine, quem multi ausi sunt dicere essentiam animæ. Monstrosum commentum Carthesiani contrahunt ad solas animas brutorum. Quod nempe se profiteantur Christianos. Verum ex tali cloaca quis sibi speret purum veritatis aurum? Et laudatum Levitici testimonium illis nullo modo faver. Ejus sensum exponit idem Cedrenus. Brutorum anima ex terra nata est, hominis autem orta est ex Divina inspiratione. Esse brutorum animam terrenam, ex ipsa potest intelligi scriptura. Dixit enim: Anima omnis pecoris est sanguis ejus. Porro sanguis concretus in carnem mutatur, caro suo interitu in terram dissolvitur. Aliud nos ista phrasi docere Moyses non voluit, quam brutorum animas esse corporeas atque mortales. Qui sensus omnino est etiam Sancti Joannis Chrysostomi ac Theodreti.

Cap. 12.

Alter istorum somniorum Patriarcha est cum omni sua factione Manichæus, de quo in libro adversus Adimantum Sanctus Augustinus: Quæstio non de corpore, sed de anima proposita est, quam putant sic accipi in lege, ut sanguis esse exi-

stimetur, quo nos nullo modo sic intelligimus, sed quamvis de pecorum animis non curemus, cum quibus non habemus rationis aliquam societatem, tamen illud, quod lex dicit fundendum non esse sanguinem, nec in escam adsumendum, quia sanguis est anima, esse positum dicimus sicut alia multa. Et penè universa antiquarum scripturarum Sacramenta signis & figuris plena sunt futuræ prædicationis, quæ jam per Dominum nostrum JESUM-CHRISTUM declarata est. Sic est enim sanguis anima, quomodo petra erat Christus. Brutorum animas esse corporeas omnis Christianus novit, esse tamen infediles constanter docet in libro de quantitate animæ Sanctus Augustinus. Etiam vermium animas. Quod ergo sint sanguis, quomodo possit vel dubitasse? Nos ipsi adhæremus, Renatum Carthesium cum Epicuro, Manichæo, Michæale Cæculario permittimus delirare. Elegantem, ex qua bruti anima dicitur sanguis, rationem adducit in libro de jejunii Tertullianus: Anima per sanguinem effunditur.

Quarta quæstio est, Qua igitur de causa Dominus Deus Noe, & omni humano generi, dum carnis esum indulgit, interdixit suffocatum & sanguinem? Qua de causa Apostoli istud ipsum Præceptum omnibus Christianis imposuerint? Respondeo carnis esum non nisi post diluvium nobis fuisse permissum. Lucidè hoc docet in adducto de jejunii libro Tertullianus: In primordio herbidum solummodo & arboreum homini pabulum addidit Deus, postea verò ad Noe enumerata omni subjectione omnium bestiarum terræ, & volatilium Cæli, & moventium in terra, & piscium maris, & omnis viventis, erunt vobis, inquit, in escam, velut olera fœni dedi vobis universa. Verum in sanguine animæ suæ non comedetis. Quod ipsum in libro adversus Tryphonem Justinus Martyr, in primo & secundo contra Jovinianum libro Sanctus Hieronymus, in pluribus super Genesim homiliis Sanctus Joannes Chrysostomus, variis in locis Theodoretus, ac alii antiqui docent Græci & Latini. Genesis locum, qui hinc ex immundis, ex mundis septena animalia jussit induci in arcam, laudat Theodoretus, & adjungit: Cum Deus hominibus esset permittitur manducare carnes, & homines pii sacrificaturi essent illi, majorem numerum mundorum animalium custodiri jussit, nempe tres conjugationes ad augmentationem generis, unum vero reliquum animal ad sacrificandum. Cuncta intra arcam animalia affirmat victitasse ex fœno, & addit de omni anteriori tempore: Manifestum est, quod & homines & animalia ab esu carniū abstinere, pro alimento verò fructibus è terra nascentibus utebantur. Quod nec pisces usque ad diluvium poterimus manducare, addit in sequentibus quæstionibus. Quæst. 53.

Cap. 18.

Quæst. 50.

Quæst. 54. 55.

Latiùs hæc exponit Michael Glycas: prima lex homini fructuum tantum usum concedebat, cum adhuc Paradiso dignus esset. Itaque tam homines, quam aeriæ volucres, & terrestres bestie fructibus arborum, herbis & gramine vesciebantur. Et quamquam hodiè leo, pardalis, aliæ feræ cruentis mactationibus & cibis delecentur, tamen id temporis hæc etiam animalia legi naturæ subdita fructibus tantum alebantur. At postquam Deus hominem jam factum intemperant-

perantiorum vidit, altera lege post diluvium potestatem ei fecit omnibus vescendi. Propter hanc concessionem reliqua etiam animalia quibuslibet vesci ceperunt. Ita leo carnivorus ab eo tempore fuit, & morticina vultures observant. Nec enim id temporis, quo primum oriebantur animalia, terram vultures circumspiciabant, ut ad passum cadavera consequerentur, sed in pratis alimoniam querebant. Et A-belem fuisse opilionem objicientibus respondet: Scire debes pecudum curam inventam fuisse vestimentorum causa, quemadmodum in oratione nona de sex dierum operibus Chrysostomus inquit.

Et huic alimentorum mutationi causa assignatur à variis varia. Glycas adignat majorem depravati hominis intemperantiam. Et sanè multiplicata & ad originale addita plurima actualia crimina naturam nostram semper depravarunt in fortiores libidines. Eandem causam adducit in secundo adversus Jovinianum libro S. Hieronymus. Primævi mundi abstinenciam laudat, ac prosequitur: Postea videns Deus, quod diligenter ad malitiam esset appositum cor hominis ab adolescentia, & spiritus ejus in his permanere non posset, qui erant caro, opera carnis diluvio condemnavit, & audacissimam hominum gulam, dedit eis licentiam comedendarum carniū, ut dum sibi intelligunt licere omnia, non desideret magnopere quod licebat, ne mandatum verterent in causam prævaricationis. Quidam adversus primævum mandatum videtur attentasse carnes, atque ita cataclysmum advocasse: & huic à simili lapsu præservandæ infirmitati videtur Deus carnes indulgisse. Hanc ipsam causam adducit, & cum alia conjungit in quæstionibus super Genesim Theodoretus: Mox ubi Deus creasset hominem, dedit ei terræ fructus, jubens illum vesci fructu seminum & arborum. Post diluvium autem majores illi delicias munificè largitur, jubens occidere & comedere volatilia, & natatilia, & terrestria animalia, affectum affectu repellens, & leviori curans graviores. Prævidens enim Deus homines in extremam dementia delapsos, hæc omnia pro Diis habituros, permittit illorum esum, ut istam impietatem cobiberet. Summa enim insania est adorare quod comeditur. Loquitur ex sententia, quæ existimat nullam antè diluvium fuisse idololatricam. Verum hæc causas refutat, & aliam adducit in vigesima septima super Genesim Homilia S. Joannes Chrysostomus, laudans Divinæ Majestatis ad Noe verba, ac pergens: Hic est initium edendarum carniū. Non ut ipsos ad ventris ingluviem parer & instruat, sed quia ex ipsis Noe erat sacrificaturus, & Deo gratias acturus, ut ne videamur à consecratis quasi abstinere. Idcirco edendi facultatem concedit, & valdè securus reddit. Verum neque hæc ratio concludit. Et enim etiam primævi homines Deo sacrificarunt animalia, nec tamen ex ipsis participarunt. Omne tunc sacrificium erat holocaustum.

Quæst. 55.

L. 10. c. 10.

Michaelis Glycas rationem probat in laudato adversus Jovinianum opere etiam S. Hieronymus, ac insuper insinuat aliam: Diæarchus in libris antiquitatum & descriptione Græciæ refert sub Saturno, id est, aureo seculo, cum omnia humus funderet, nullum comedisse carnes, sed universos vixisse frugibus & pomis, quæ sponte terra gignebat. Aurea Christi Lupi Oper. Tom. IV.

Saturni sæcula sunt vana Poetarum figmenta, attamen non carent omni fundamento. Sacras Hebræorum litteras aut traditiones illi in suas nugas passim transfulerunt. De primævo usque ad diluvium mundo scribit in suis super Genesim quæstionibus B. Alcuinus Flaccus: An pluvie ante diluvium essent? Respondeo, videtur non fuisse. Quia arcus non erat, nisi ex radiis Solis & humidam nube. Potest autem ferri, ut ex roris & fontium, sicut in Ægypto, irrigatione terra fecundaretur. Pluvie, venti, nives, aliæque elementorum tempestates pessimè vexant ac deterunt nostra corpora. Istorum nihil, sed nobis fovendis commodissima tunc semper fuisse omnia elementa, plures Scriptores affirmant. Et hinc primævi homines vitam ad mille serè annos protraxerunt. Aliam hujus rei causam adducit in suis super Genesim commentariis Ephrem Syrus, agens de ejecto extrà Paradisum Adamo: Benignitas atque gratia est perpetuus scopus Deo. Habitationem ipsi dederat in Paradiso, sed prævaricatus est. Rursus ergo extruxit Paradiso, sed in propinquo. Sed & hic perditissimi homines deliquerunt, & qui justà Paradisum habitarent, indigni evaserunt. Arcæ igitur imperavit, ea in Armeniam illos portavit. Latiùs in libro de Paradiso exponit Moyses Barcephæ: Alii existimant in dè ex quo deliquit Adamus, & ex Paradiso fuerat eliminatus, usque ad diluvium mortales omnes mansisse in ea terra, quæ trans Oceanum circum Paradisum exstabat, hanc verò, quam nos jam habemus, terram ad id usque tempus fuisse vacuum proorsus hominibus, & desertam. Illos omnes diluvio obrutos propter vitæ impuritatem perisse, uno Noe viro justo cum tribus liberis atque conjugibus superstitè, ut reliqui tunc fuerint soli octo mortales. Cæterum Noe cedros in illa, quæ ultra oceanum est, terra servasse, atque ex illis arcam illic struxisse, eaque vedos octo istorum homines, cum à diluvio servati essent, ex illa Paradisi regione in banc nostram pervenisse, non autem pedibus maris vadum pertransisse. In illa, quam hodiè dicimus Americanam Indiam, terra uterque Scriptor affirmat fuisse Paradisum. Et certè ista Regio est totius mundi fertilissima. Ejus solas Paradiso vicinas partes addunt habitasse primævos post lapsum homines, ac non nisi per diluvium venisse in Armeniam, hinc dispersos in Asiam, Africam, & Europam. Certè in isto clymate possit fuisse plena clementia omnium elementorum. Josephus Antonius Gonzalez nuper publicavit dissertationem, qua conatur demonstrare primævam terram nunc esse, & nostram hodiernam olim fuisse Mare. Hæc indigent longo examine. Quidquid sit, certum est omnia elementa esse diluvio corrupta, ideoque rectè pergit Beatus Alcuinus: Cur esus carniū post diluvium homini conceditur, & non antea? Respondeo, propter infecunditatem terræ, ut æstimatur, & hominis fragilitatem. Etiam quærit, cur de primævis hominibus Deus dixerit, Disperdam eos cum terra, & respondet: Tradunt Doctores terræ vigorem & fecunditatem longè infirmiore esse post diluvium, quam antè, & idcirco hominibus carnem edendi licentiam esse datam, & antè diluvium fructibus terræ solummodo victitasse homi-

Qu. 135.

Qu. 122.

hominibus. Ab elementis non tantum cinguntur nostra corpora, sed etiam ex ipsis formantur, organantur, ac nutriuntur: quare illis deterioratis etiam hæc non potuerunt non deteriorari. Hinc ergo post diluivium brevior cœpit esse nostra vita, & solidiori carniæ alimento indigere. Hinc qui aquam antea biberamus, cœpimus vineas plantare & vinum bibere. Hinc à Gentilibus, Dei mysteria cæco mibere oculo palpantibus, ficta est fabula aureorum sæculorum.

Cur verò Divina Bonitas, dum carnem indulficit, suffocata & sanguinem exeperit, varii adducit varias rationes. De quibusdam sui ævi Doctoribus scribit in vigesima septima super Genesim Homilia Sanctus Joannes Chrysoftomus: *Dicunt aliqui brutorum sanguinem gravem, terrestrem, & multarum egritudinum causam, si comedatur.* Similem rationem adducit in quarta Catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Apostoli & Seniores omnibus gentibus communem Catholicam scribunt epistolam, ut abstineant sanguine & suffocato. Nam homines multi feri & immanes, moreque canino viventes, sanguinem lambunt, agressum & ferocium instar, suffocata devorant abunde.* Eandem rationem haud dubie adscripserit primæve prohibitioni. Verum hæc rationes improbavit idem Sanctus Joannes Chrysoftomus, & hanc adduxit: *Vide, obsecro, Dei benignitatem, quomodo prius magna beneficia donat, & tandem unicum & leve dat mandatum. Et sicut de Adam dictum est, postquam ei concessit ut habitaret in Paradiso, & tot ac tantis frueretur, tandem ei præcepit, ut ab unico ligno abstinere, ita & hic postquam promissit non ultra se talem illaturum generalem stragem, & postquam ipsi benedictionem sunt consecuti, donatque pristina super bruta omnia potestate & carniæ esu securè permisso, tunc inquit, verumtamen carnem in sanguine animæ non comedetis.* Et in eadem Homilia: *Hoc autem facit idem, ut primis illis temporibus comprimat illorum impetum & propensionem ad homicidia.* Ut primus in Paradiso lapsus fuit superbia, ac inde nata curiositas & multa inobedientia, ita extrâ Paradisum prima ad catechismum præparatio fuit fraterna invidia, ac inde natum homicidium. Hinc à Dei filiis hominum filii cœperunt discerni, omni flagitii & facinoris genere maculare terram, & generali ablutioni reddere obnoxiam. Hinc nos adversus similes imposterum calamitates muniens divina clementia, statim vetuit humanum fundi, bestialem verò sanguinem manducari. Ita ab illo fundendo voluit nos esse remotissimos. Quare Apostolicarum constitutionum auctorem, qui etiam primævos antè diluivium homines affirmat vixisse eadem lege, non satis intelligo. Etenim qui nullam carnem poterant edere, à sanguine & suffocato non debuerant singulariter prohiberi.

L. 6. c. 22

Porro de Apostolica constitutione rectè scribit in vigesima tertia super Apostolorum Actus Homilia laudatus Joannes Chrysoftomus: *Hæc nova Lex non præcipit. Nusquam enim de his disserit Christus. Sed à lege hæc sumunt Apostoli.* Hac legis modica, quod & dudum antè legem fecerat

Divina Majestas, portione censuerunt uniendo Gentiles & Judæos, atque ita totam legem cum reverentia paulatim sepeliendam. Ex Evangelio desumptum Sancti Pauli dictum, *Omnia munda mundis*, cum laudata Apostolorum constitutione, confert & examinat in octava sententiarum parte Cardinalis Robertus Pullus, & concludit: *Nemo Apostolos Apostolo quasi contrarios objiciat, qui dum cætera concesserunt, suffocatum cum sanguine prohibuerunt, non Decretum sanctantes, verum ut opinor, aliquorum imbecillitati condescendentes.* Quæ doctrina non est contemnenda. Ipsam omnino docuit etiam Cardinalis Humbertus. Etenim suffocati & sanguinis abstinentiam non solum in antiquo, sed etiam in novo per Apostolos testamento esse nobis impostam clamanti Michaeli Cerulario reposuit: *Nec nos nescimus. Tamen pro loco & tempore nonnulla carnalia veteris legis mandata Apostolos observasse scimus, quando adhuc quasi in matutino crepusculo tenebræ & lux consulgebant, & intrumentum oculis nunc huc, nunc illuc reducebant: Sic Apostoli in Judæa commorati, aliquando claritate Evangelii expergefati, ab umbra legis recedebant, aliquando necessitate vel consuetudine torpente in ea recidebant.* Per non satis Sanctis Apostolis dignum torporis vocabulum intelligit dispensatorium condescensum. Quod ipso intrâ Judæam frequenter illi fuerint usi, demonstrat exemplis, atque prosequitur: *Sed ubi ab angustiis Judææ exclusi, amplitudine gentium fuerunt potiti, mox quasi catenis servitutis palam erepti, quotquot ad spirituales gratias atque abstant, à carnalibus cæremoniis legis avertere non cessabant.* Præsentem constitutionem affirmat à Sancto præsertim Apostolo Paulo nec prædicatam, nec missam in executionem apud gentes, ideoque dumtaxat in dispensatorium Judaici pro suis ritibus Zeli temporale solatium emanasse. Interim Michaelis Cerularii tempore ista constitutio quoad solum grandium animalium suffocata & sanguinem servabatur & à Latinis & à Græcis. Erasmus per omnia pares. Etenim in litteris ad Nicolaum Diaconum, magnæ Constantinopolitane Ecclesiæ Castrensium, Theophylactus Bulgariæ Archiepiscopus affirmat Latinis in quibusdam recta, in quibusdam perperam accusari, & adjungit de esu suffocatorum: *Hujus neque nomen Latinis temperantibus tolerabile est, sicut nec nobis.* Ita testatur Demetrius Chomatenus, Bulgarorum item Archiepiscopus, in Responsis ad Consulta Constantini Cabasilæ Metropolitæ Dyrrachiensis. Existat apud Joannem Leuclavium in jure Græco-Romano. Atque ita præsens Michaelis calumnia nullum tunc habuit fundamentum aut colorem.

Cap. 10.

Quest. 3.

Lib. 5.

CALUMNIA II.

Latini barbam radant.

AD hanc calumniam reposuit Petrus Antiochiæ Patriarcha: *Quid nostra interest, quod Romanorum Sacerdotes barbam radant? Nos enim etiam*

etiam gestamus in capite coronam, pro veneratione procul dubio Principis Apostolorum Petri, super quem Dei Ecclesia est superædificata. Et barbæ & verticis rasuram affirmat adiphora ac sibi invicem similia, ideoque Latinos non plus de barbæ, quam Græcos de verticis rasura posse notari. Verum Michaelis mentem videtur non penitus percipisse. Etenim barbæ rasuram in solis Sacerdotibus aut Clericis arguere est antiqua Photii calumnia. Hanc laicit Michael, & eandem rasuram in Latinis Laicis culpavit. Eandem rasuram in Alexio Duca Murzuzlo Nicetas Choniates, inter Latinorum militum vitia ponens juveniliter rasam maxillam. Etiam Anna Comnena. Etenim Boadmundum Siculozum Principem describit à capite ad calcem, & addit hunc sarcasum: *Barba cujus coloris esset non possum dicere. Genæ quippe ac mentum ejus acie novacula ad cutem rasi superficiem habebant quovis gypso leviorum.* Etiam Nicephorus Gregoras. Etenim è Matre Latina natum, & apud Latinos diu versatum Theodorum Paleologum affirmat Patri Andronico primo Imperatori fuisse ingratum, quod animo, religione, habitu, & rasi barba esset germanè Latinus. Rasuram hanc quanti fecerit Michael Cerularius, luget ex latè in ipsum à Cardinale Humberto excommunicationis Edicto. *Michael & Leo Acridensis, capillos capitis & barbas nutrientes, eos qui comas tondent, & secundam institutionem Romanæ Ecclesiæ barbas radunt, in Communionem non recipiunt.*

Lib. 9.

Lib. 1. cap. 3.

Lib. 1. cap. 10.

Lib. 3. cap. 42.

Lib. 11. cap. 11.

Quod Græci barbas alant, & frequens est & antiquum. Etenim Latinorum Militum, dum sub Guilielmo Siciliæ Rege ceperunt Thessalonicam, petulantias exaggerat in Andronico Comneno Nicetas Choniates, & urget hunc articulum: *Obviorum barbas & capillos ambabus manibus comprehendebant, & hirtas ac promissas illas barbas esse malas, capillis verò opus esse dicebant, ut ipsorum more in orbem tonderentur.* Imperatorem Isaacium Angelum, dum Alexii Branæ compeccit tyrannidem, Conrardi Imperatoris Milites ac etiam Urbani Latini strenuè adjuverunt, & ex causis fecerunt grandem Græcorum Civium stragem. Et quo se invidia liberarent, usi sunt hac per eundem Nicetam memorata arte: *Romanos, qui in pugna ceciderant, Latinis vestibus indutos, rasi que barbis in suarum ædium vestibulis collocatos, pro popularibus suis lamentati sunt.* Et de Tartarorum Principe Tamerlane, qui Turcarum Ducem Bayazetem duxit captivum, scribit Theodoricus à Niemi: *Barbam protensam habebat, pendentibus in illa pluribus pretiosis lapidibus, prout Magnatum Græcorum & partium Orientalium consuetudo vetus observat.* Et in sacri Belli historia scribit Guilielmus Tyriorum Metropolita: *Mos est Orientalibus, tam Græcis quam aliis Nationibus, barbas tota cura & omni sollicitudine nutrire, pro summoque probro, & majori que unquam irrogari possit ignominia reputare, si vel unus pilus quocumque sibi casu de barba detrahatur.* Et hinc astutus Edeffæ Comes Balduinus militibus suis pro stipendiõrum securitate obligavit opulentissimo fœderi sui Gabriellis barbam, atque ita ab illo extorsit triginta

millia aureorum Michaelitarum. Nempè omne aurum, quàm solam barbam illustri Armenius perdere maluisset. Rei seriem pluribus describit laudatus Guilielmus. Eandem Balduini astutiam refert, & omnium Orientalium pro barba zelum exponit Jacobus Cardinalis de Vitriaco, & adjungit: *Sicut apud Latinos Eunuchi, qui barba penitus carent, indecentes & quasi effeminati censentur, ita Orientales pro summo habent opprobrio, non solum si barba radantur, sed etiam si unus ab eis pilus extrahatur.* Unde nuntii David, quibus Naas Rex Ammonitarum in contemptum David dimidias barbas rasi, aliam partem radere noluerunt, sed absconderunt se in Iericho, donec barbarum recuperasset honorem. Et quod Assyriorum Regi Sennacherib in summam, ex qua judicaretur Regno indignus, ignominiam Angelus barbam raserit, apud Sanctum Hieronymum affirmant Hebraicæ super secundum Paralipomenon librum traditiones. Barbæ rasuram apud Græcos fuisse sædissimum supplicium, ostendi possit vario testimonio Annæ Comnenæ, Joannis Cantacuzeni, ac aliorum recentiorum Græcorum. Nec desunt antiqua testimonia aut exempla. Etenim de ducendis in captivitatem Moabitibus scribit Propheta Hieremias: *Omne capit calvitium, & omnis barba rasi erit.* Et addit Theodoretus: *Is erat captivorum habitus.* Eadem de ipsis verba Isaiæ laudat Sanctus Hieronymus, & adjungit: *Apud antiquos barbæ, capitisque rasura luctus indicium fuit.* Per hæc ergo magnitudo mæroris ostenditur. Quod repetit etiam in Hieremiæ & Ezechielis commentario. Et de quibusdam Mesopotamiæ Monachis scribit Sanctus Epiphanius: *Deterrus quiddam ab illis agit. Siquidem barbam, hoc est, propriam viri formam reserant. Atqui in Apostolorum constitutionibus divino sermone ac dogmate præscribitur, ne ea corruptam. Hoc est, ne barba ponatur, neve meretricius cultus & ornatus usurpetur.* Apostolicæ apud Romanum Clementem constitutiones vetant barbam radi. Et in Christiano Pædagogico habet Clemens Alexandrinus: *Eum, qui vir est, pecti & tondere ricines componentem ad speculum, genasque radi velli, ac deglabrari, quomodo non est plenè muliebres? Et certè nisi eos nudos videris, mulieres esse putaveris.* Et infra: *Deus voluit feminam quidem esse glabram ac levem, sola coma, sicut equum juba, sponte nature exultantem; virum autem cum sicut leones barba ornasset, virilem etiam fecit hirsuto pectore, quod quidem & roboris & imperii est indicium.* Pluribus hæc confirmat, & Rasorum & Vulforum mercenarias officinas addit esse artifices meretriciæ fornicationis. Et pergit in alio capite: *De pilis ita videtur. Virorum quidem caput ne sit hirsutum, nisi forte pilos crispos habeat; barba autem hirsuta. Intorri autem capilli ne à capite nimium dimittantur, in comam muliebrem delabentes. Viris enim barba sufficit. Quod si quis etiam barbam non nihil tondeat, ea tamen non est omnino denudanda. Est enim turpe spectaculum. Et barbæ ad cutem usque tonsura videtur non multum abesse à vulsione & levore.* Et hæc sunt fundamenta, ex quibus Michael Cerularius nos censuit Apostolici Canonis prævaricatores, ideoque anathematizandos.

Lib. 1. cap. 75.

Cap. 32.

Cap. 48.

Cap. 15.

Lib. 80. cap. 1.

Lib. 1. cap. 3.

Lib. 3. cap. 3.

Verum

Verum mos iste etiam apud Græcos non fuit universalis. Etenim adversum Christianos Antiochenos, à quibus hircina ejus barba deridebatur, scribit in Misopogone Imperator Julianus: *Ne quisquam existimet me ex maledicto isto gravius commoveri. Ipse enim causam prætereo, qui hircorum simile mentum gero, cum possim hoc læve glabrumque effecere, quale habent formosi pueri omnesque mulieres, in quibus natura inest amabilis decor & venustas. Nam vos in senectute vestra etiam vestros Liberos imitami, & pro ista vestra delicatissima vita, & simplicissimis fortasse moribus, studiosè illud glabrum facitis, & virum non ut ego ex gentis, sed ex fronte ostenditis.* Et infra: *Omnes sint formosi, proceri, glabri, & imberbes.* De Gentilium Philosphis scribit in prima Oratione de Divina Providentia Theodoretus: *Philosophorum Phalanx pallio albo, & barbæ prolixitate, & capitis capitulio Philosophiam metitur.* Cyrensis ad Euphratem Episcopus fuit Theodoretus, spectans ad Patriarchatum Antiochenum. Et dum ob dejectas Principis Statuas crudelia à magno Theodotio ad ipsam Patriarchalem Civitatem venerunt cum armatis executoribus Edicta, ad omnem populum declamavit Joannes Chrysofostomus adhuc Presbyter: *Ubi nunc sunt pallia gestantes, & profundam ostentantes barbam, externorum Philosphi? Omnes nunc Civitatem deseruerunt.* Non per Cives, sed nescio quos advenas fuerat facta dejectio, ideoque & Clerus & populus animis suis infixerunt Sapientis monitum: *Iustus confidit ut Leo.* Constantes manserunt in Civitate, sese expurgaturi, & deprecaturi iram Principis. Quin & omnes per vicina deserta commorantes Monachi se adjunxerunt. At verò gentilium sapientia animalia, quod suæ pelli metuerent, se dederunt in fugam. Hinc ipsorum barbam derisit Chrysofostomus. Quod nempe Antiocheni essent passim rasi, aut tonsi ad cutem. Hinc & Imperatore Julianum, qui etiam tonsura & veste ferebat se Philosphum, omnis Civitatis Christianitas antea deriserat. Hinc pergit Chrysofostomus in tertio Sermone de Sancto Propheta Job: *Oppressus Job circumtondit comam. Nunc inter nos fentes multi nutriunt comam. Ille autem abscedit. Quare? Id nimirum est propositum ei qui flet, ut contrariam in formam constituat habitum. Ubi enim honoratur coma, signum fletus est tonderi; ubi verò tondetur, signum fletus est non tonderi. Ubique enim à fletibus contraria sumitur forma.* Nequaquam de Occidente & Oriente loquitur, sed de solo Oriente, atque ita lucidè affirmat alios istic fuisse rastos, alios longobarbos. Et in trigesima septima super Apostolorum Actus Homilia scribit de Perfarum exploratoribus: *Perse tiara sublata, & gladii peculiaribus, & barbaricis calcamentis dimissis, alieno in habitu Regionem nostram ingre diuntur, & rasi in corpore, & familiaris lingua loquentes bellum occultant.* Vicinam sibi Antiochiam, ac Syriam Persæ præferunt explorabant. Hinc erant barba rasi. Quod nempe Romanus isthic populus illo schemate passim uteretur. Quod etiam tunc multi per Ægyptum & Gentiles & Christiani barbam raserint, licet ex adductis Clementis Alexandrini testi-

moniis. Affirmat, licet ex causis improbet, isthic fuisse plures ubique Rastorum officinas.

Quin imò de Imperatore Heraclio scribit Georgius Cedrenus: *Heraclius barba fuit lata atque prolixa, sed Imperator factus extemplo comam tondit, ac mentum rasi, qui est Imperatorum habitus.* Et de Imperatore Justiniano Fasti Alexandrini: *Justinianus erat mento rasi, ritu Romanorum.* Omnes enim antiqui Romanorum Principes radebant barbam. Quod primus ipsam aluerit Adrianus, Dio testatur. Rasuram à successoribus fuisse resumptam student Antiochenorum sarcasmi in Julianum. Insuper Imperio formam in ipso riserunt. Et adducta de Juliano ac Heraclio testimonia evincunt Jovianum & Successores ad rasuram rediisse. Et duravit illa usque ad Constantinum quartum, ab Imperiali barbæ novo more dictum Pogonatum, seu Barbatum. Scio ab aliis adduci aliam agnominis causam: at hæc videtur fundatior. Exinde Successores aluisse putantur barbam: & paulatim in omnem populum traduxisse. Sanè hæc Alexandrini Chronici verba, *Ritu Romanorum, videntur omnem designare populum.* Nam & Arcana Procopii historia Venetam Circensium factionem notat de alieno, ac non Romano cæsariæ habitu, & addit de barba: *Erat mento & alis intonsus.* Interim Græcorum Euchologia etiamnum hodie habet hunc titulum: *Oratio in barbæ abrasionem.* Et oratio concludit ad Dominum Deum: *Ad tuam gloriam barbæ detonsioni principium dat servus tuus.* Et Joannes Goar commentatur: *Græcorum juvenibus, mysticibus servatis, mentum radere consuetum est, & ab anno trigésimo barbam omnem enutrire.* Ritus originem habemus in libro Levitici: *Necque in rotundum attondebitis comam, nec raderis barbam.* Ad quæ verba Theodoretus: *Moris est apud Græcos capita puerorum non attondere, sed finire capillos promitti, & hos postea Dæmonibus dedicare.* Mos fuit etiam apud quosdam Germanos. Etenim de Catts scribit in libro de Germanorum moribus Cornelius Tacitus: *Ut primum adoleverint, crinem barbamque submittere, nec nisi hoste caso exuere votum, obligatumque virtuti oris habitum.* Solemni tonsura aut rasura judicabatur antea non esse digni. Et avita consuetudo in Oriente permanit apud Christianos. Etiam hi filii suis & primam tonderi comam & primam barbam radi solemniter curarunt per Sacerdotem, & istas primitias offerebant Divinæ Majestati, atque ita illos hujus servitio iterum mancipabant. Est ritus antiquissimus. Etenim de hoc existimo loqui Ammianum Marcellinum, ubi Diodorum Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyterum affirmat fuisse à gentilibus trucidatum, quod puerorum cirros licentiùs detonderet, ad Deorum honorem existimans pertinere. Hæc verba, *Ad Deorum honorem, continent paganam Ammiani phrasim.* Diodorus enim, licet Arianus, Gentilium Deos detestabatur. Clericalis tonsura semper & cum studio delectu, & per solos Episcopos fuit olim data, ideoque passim omnibus per Diodorum data videtur fuisse jam laudata ab Euchologio. Diodorus videtur etiam gen-

Cap. 19.

Cap. 31.

Lib. 22.

cap. 28.

gentilium filii secuisse, & Deo vivo ac vero obtulisse primos cirros, ideoque ab ipsorum parentibus fuisse occisus.

Ad hunc etiam ritum spectat quòd liber Pontificalis scribit de Imperatore Constantino quarto, & Benedicto secundo Pontifice: *Hic suscepit Malones capillorum Domini Justiniani & Heraclii, filiorum Clementissimi Principis, simul & jussionem, per quam significat eosdem capillos direxisse.* Et de Carolo Martello habet in Centulensis Monasterii Chronico Frater Hicarius: *Carolus pepigit seadus cum Luitprando Longobardorum Rege, eique filium suum Pippinum misit, ut more fidelium Christianorum ejus capillum primus attonderet, ac Patrem illi spiritalis existeret.* Quod ipsum testatur & alii Francorum Scriptores. Etiam à Pippino Rege filium Carolum fuisse eodem fine missum ad eundem Regem, affirmat Chronicon Monasterii Novaliacensis. Et de Michaelē Bulgarorum Rege scribit in octavi Concilii præfatione Anastasius Bibliothecarius: *In tantum crevit pietas Principis, & abundabat circa Beatum Petrum venerationis affectu, ut quadam die manu propria suos capillos apprehenderet, & contemplantibus cunctis traderet Romanis Missis, dicens; Omnes Primates & cuncti populi Bulgarorum terræ cognoscant ab hodierna die me servum fore post Deum Beati Petri & ejus Vicarii.* Non igitur soli fideles Græci, sed etiam nos olim Latini nostris pueris solemnem & sacro ritu abscidimus cirros, & Divinæ Majestati dedicavimus. Nam & ipsos sibi abscidit Michael Rex, quod licet non post veteres ex Matris utero, tamen post novos ex Sancto Fonte natales effugit primi. Possit apud gentiles Bulgaros viguisse mos gentilium Batavorum, de quorum Principe Gentile scribit in quarto historiarum libro Cornelius Tacitus: *Civillis barbaro voto, post cepta adversum Romanos arma, propeum & rutilatum crinem, patrata demum cæde legionum, deposuit.* Possit Michael votum, quod ante suis Diis paganus quandoque fecerat, etiam Sancto Petro Christianus explevisse. Quidquid sit, Græcorum juvenes, dum usque ad trigésimum annum radunt barbam, Apostolicos Canones non prævaricantur.

Lib. 22.
cap. 20.

Cap. 61.

Lib. 1.
tit. 6.
cap. 4.

Eadem varietas fuit apud Latinos. Nequaquam omnes olim fuerunt barba rasi. Lucet ex Longobardis. Quod enim etiam Christiani barbæ suas alere perrexerint, demonstrat in Adriani primi vita liber Pontificalis. Spoletinus quoque ad civilis Romanæ Ecclesiæ Dominio & obedientia abstraxerat Longobardi, affirmat à Rege Desiderio rediisse ad laudatum Pontificem, & adjungit: *Omnes more Romanorum tonsurati sunt.* Eadem in vita exponit Ciacconius: *Spoletini & Reatini Romam perrexerunt, se ad pedes Pontificis prostraverunt, atque in ejus verba perpetuam Romanæ Ecclesiæ fidem & obsequium juraverunt, deposito capillo & barba, quod apud eam gentem deditiois veræ maximum signum erat.* Et ipsorum per Rotharim Regem Christianum lata lex habet: *Si quis hominem liberum subitò surgente rixa per barbam aut per capillos traxerit, componat solidos sex. Si servum ministerialem, aut Aldium, seu servum alienum ruficanum per barbam*

aut capillos traxerit, componat et solidum unum. Nec tamen Romani ac alii Itali erant barba rasi. Lucet ex Ratherii Veronensis Episcopi libro de contemptu Canonum. In secunda ejus parte dissolutos sui Cleri mores exaggerat, & adjungit: *Ad tantam consuetudo impulit impudentiam, ut solummodò barbato & vertice cum aliquantula vestium dissimilitudine nudo distare eos videas à ritu Laico.* Quod ipsum etiam in Epistola ad Alexandrum secundum Pontificem, & in Epistola ad Cives Florentinos scribit & queritur, atque ita lucidè affirmat Laicos tunc non fuisse barbæ rastos Sanctus Petrus Damiani.

Lib. 1.
epist. 15.
Lib. 8.
epist. 11.

Eadem forma viguit olim apud Anglos. Etenim inter Cives Londinenses Mathæus Parisiensis memorat Robertum & Guilielmum cum barba, & dat rationem cognominis: *Guilielmi genus avitum ob indignationem Nortmannorum radere barbam contempsit.* Exponit in superioribus, scribens de Anglicanis Militibus, quos ad Guilielmi Conquestoris exercitum explorandum miserat Rex Haroldus: *illi serid affirmabant omnes exercitus illius Milites videri Presbyteros, eo quòd faciem totam cum utroque labio haberent rasam.* Et in Fretherici tertii decimi ad S. Albanum Abbatis vita pergit de ejusdem Guilielmi novis legibus: *Conculcabantur spreti & derisi Nobiles Angli, & more Nortmannorum barbæ radere & cincinnos cogebantur.* Et infra: *Ipsa Normandiæ persecutionis tempore exularunt ab Anglia Nobiles tam Milites quam Prelati viri sancti, generosi, ac dapiles, qui more Orientalium, & maxime Trojanorum, barbæ & comas nutriebant, armis & fide probatissimi.* Angli igitur tunc alebant barbæ, adeoque diligebant, ut ipsarum sibi à novo Rege imperatam rasuram dicerent barbaram persecutionem, & aliqui exulare maluerint, quàm barbam amittere. Et hinc Londinensis ille Robertus, quòd Regiis Edictis nollet obaudire, appellatus fuit Robertus à barba, & apud Reges de mala fide semper suspectus. Porro Siciliæ Princeps Boadmundus erat Nortmannus, ideoque & ipse & omnes ejus Commilitones fuerunt rasi.

Anno
1196.Anno
1166.

Et quidem intrà Gallias soli tunc Nortmanni videntur fuisse rasi. Etenim quòd Francorum Reges crinem profusum & submissam barbam gererent, eaque esset dominantis species, diserte testatur in magni Caroli vita Eginardus. Et de Dodone Diacono, quòd ad Judæos factus Apostata sibi crines & barbam crescere permisisset, affirmat Bertiniani Francorum Annales. Quòd nempe cuncti in Regno Laici tunc ita consueverint. Eginardus, submissam barbam scribens esse dominantis speciem, omnino affirmat inter Regem & subditos quoad barbam fuisse istud discrimen, quòd quoad crines fuisse scribit Agathias: *Solemne est Francorum Regibus nunquam tonderi, sed à pueris intonsi manent, cæsaries tota decenter eis in humeros propendet. Anterior coma à fronte discriminata in utrumque latus deflexa. Neque verò, quemadmodum Turcis & barbaris, impexa iis & squallida, sordidaque est coma, vel complicatione indecenter cirrata, sed signata varia ipsi sibi addibent, diligerenterque curant, idque velut insigne quoddam, extimique bono.*

honoris prerogativa Regio generi apud eos tribuitur. Subditi enim orbiculariter tondentur, neque eis prolixiorum comam alere facile permittitur. Quidquid sit, etiam subditi non fuerunt barba rasi.

Tit. 95.
cap. 2.

Nec etiam Alemanni. Lucet ex ipsorum antiqua Lege: *Si quis barbam alicuius nolentis tondent, cum sex solidis componat.* Nec item Bohemi aut Moravi. Etenim Joannes Moraviensis Episcopus Jeromirum Pragensem Episcopum, quod ejus servientes contumeliose decapillasset, & ipsorum barbas abradi præcepisset, accusavit apud Gregorium septimum Pontificem, & Jeromirus omni studio se expurgavit. Habes hæc in Epistola laudati Gregorii ad Uraslaurum Bohemiarum Ducem. Germanorum mos videtur olim fuisse varius. Etenim Imperatorem Henricum Sanctum, dum Romæ coronandus solemniter procederet ad Sancti Petri Basilicam, fuisse à sex barba rasi, & à sex prolixa barba ornatis Senatoribus stipatum scribit Ditmarus Episcopus Merseburgensis. Quod nempe quidam tunc in Germanico Imperio hunc, quidam populi istum haberent morem. Et de Fredegonde Francorum Regina, Bajocassinus Saxones in belli subsidium advocante, scribit in Francorum historia Sanctus Gregorius Turonensis Episcopus: *Fredegondis Bajocassinus Saxones, iuxta ritum Bitannorum tonsos, atque cultu vestimenti compositos, abire præcepit.* Nempe etiam de Laicis omnino verum est, quod de Clericis scribit ad Naitonum Pictorum Regem Abbas Ceolfrius: *Scimus quia neque Apostoli omnes uno eodem modo sunt tonsi, neque nunc Ecclesia Catholica, sicut una fide in Deum consentit, ita etiam una atque indissimili totum per orbem tonsuræ sibi forma congruit.* Prophetam Job comatum, Patriacham verò Joseph demonstrat fuisse attonsum, & adjungit: *Ecce uterque vir Dei diversum ab altero vultus habitum foris præmonstrabat, quorum tamen intus conscientia in parvi virtutum sibi gratia concordabat.* Exstat Epistola apud Anglicanam historiam Venerabilis Bedæ. Variæ Latinæ Gentis, uti vestis, ita & barbæ variam semper habuere formam.

Lib. 1.
Epl. 78.

Lib. 7.

Lib. 10.
cap. 9.Lib. 5.
cap. 22.

Cap. 8.

Antiquam Latinæ barbæ disciplinam edicit in Libro de Fœminarum cultu Tertullianus: *Proprias præstigas formæ & viri sexus sibi agnoscit, barbam acris cedere, intervellere, circumradere.* Loquitur cum Clemente Alexandrino, qui barbam velli, radi, aut ad cutem tonderi vetat, permittit autem ali, aut certè ita tonderi, ut mentum non omnino denudetur, quod hoc sit turpe in viro spectaculum. Evulsionem ac rasuram meritò damnavit & Latina & Græca Ecclesia. Etenim junioribus erat multi flagitii occasio ac fomentum, Senes autem sedabat vitio, quod eodem in Libro notat idem Tertullianus: *Probat meritas! Erubescit ætas exoptata votis, furtum confectur, adolescentia in qua deliquimus suspiratur, occasio gravitatis interpolatur.* Plura adducunt laudatus Clemens, ac etiam Gentiles Romanorum veterum Scriptores. Profusam porrò barbam Græcæ olim non imposuit, sed dumtaxat toleravit, Latina autem Ecclesia omnino improbat. Etenim nescio quos longobarbos Mo-

nachos durè & variè notat in libro de Monachorum opere Sanctus Augustinus. Hi sunt cura fœmineis contra Apostolum crinibus, & hircorum barba viri, quos sacris Virginibus vitandis mandat in Epistola ad Eustochium etiam Sanctus Hieronymus. Eosdem notat in Epistola ad Rusticum Monachum. Etiam posterioribus sæculis Martinum Anachoretam, qui namquam detonsam barbam nutrieat usque ad talos, culpat in litteris ad Teuzonem Florentiæ Monachum Sanctus Petrus Damiani. Et Sanctum Franciscum, dum suæ regulæ confirmationem supplicavit, omnes novimus fuisse in prima instantia repulsum ab Innocentio tertio: Causas varias adducit Matthæus Parisiensis, easque interstitit etiam *Prolixa barba.* Barbati enim & criniti isti Monachi primam de tonsura & barba litem moverunt in Ecclesia, ipsam in variis Gentibus acriter turbarunt, atque ita Photius Schismatico & ejus Successori Michaeli Cerulario variè in nos Latinos calumniæ ansam ministrarunt atque fomentum. Vana & caduca istorum fundamenta adducit in laudato Libro de Monachorum opere Sanctus Augustinus.

Epl. 24.
cap. 12.
Epla. 4.Lib. 6.
Epla. 30.

Cap. 16.

Cap. 55.

Cap. 29.
Lib. 3.
cap. 77.
Cap. 15.
Cap. 12.
Lib. 1.
cap. 2.

Ex eodem principio de publicis Pœnitentibus scribit in secundo de Ecclesiasticis Officiis Libro Sanctus Isidorus Hispanensis Episcopus: *Qui pœnitentiam agunt, capillos & barbam nutriunt, ut demonstrent abundantiam criminum, quibus caput peccatoris gravatur. Capilli pro vitis accipiuntur, sicut scriptum est: Funibus peccatorum suorum unusquisque confringitur. Vir quippè si comam nutriat, ignominia est, ut ait Apostolus. Ullam ergò ignominiam suscipiunt Pœnitentes pro merito peccatorum. Quod ipsum eisdem verbis scribunt apud Alcuinum Flaccum Auctor de Officiis Ecclesiasticis, & in secundo Libro de Clericorum institutione Rabanus Maurus. Et in animæ gemma confirmat Honorius Augustodunensis. At verò de pœnitentiæ peccatoribus sanxit Agathensis Synodus: *Si comas non deposuerint, abijciantur.* Et tertia Toletana: *Episcopus cum prius tondent, & sic pœnitentiam tradat. Quod ipsum statuit Synodus Barchinonensis. Pœnitentes ergò & apud Gallos & apud Hispanos, dum pœnitentiam peterent, debebant & verticem & barbam radere, aut certè ad cutem tondere, toto autem istius decursu nec radi nec tonderi poterant, atque ita lucet integros Laicos nec rastos nec ad cutem tonsos fuisse, nec longobarbos. Lucet Michaelis Cerularii in nos calumniam non solum esse frivolam, sed & falsam. Soli enim cum quibusdam suis forsitan Parentibus in Gallia & Anglia & Sicilia ferè Nortmanni fuerunt rasi. Isti enim sunt borealium Germanorum progenies. De Photio, Clericalis barbæ rasuram damnante, rectè scribit in opere adversum ejus calumnias Ratramnus Corbejenis Monachus: *Quis non videat quantum sit tenendum ridiculo, de barbæ tonsione quod culpat? Et infra: Tam levis hæc calumniæ agnoscitur, ut ei non responderi merito decerneretur, no forsitan talium levitati pares, vel certè leviores estimantur, qui nullam habent rationem obijcto respondere potius, quam contemnere delegarunt.* Quia enim**

enim refert ad justitiæ non tantum perfectionem, verum etiam incoationem barbæ detonsio aut conservatio? Demonstrat hac in re nihil à sacris Litteris aut Apostolicis traditionibus esse constitutum, addit reperiri varias Gentium consuetudines, & prosequitur: Aliis inest mos barbam seu caput tondere, nonnullis barbam quidem non tondere, caput verò totum nudare, nonnullis autem placet faciem pilis omnibus spoliare, verticem capitis capillorum tonsione detegere, relicta capillorum parte, quæ inter nudati verticis partes & tempora consistit. At verò quidam barbam cum attondent, caput ex parte tondent, & detonsam ex parte relinquunt. Loquitur de Clericis. Et de Laicis est eadem ratio. Photius & ejus Successor Michael Cerularius suis nugis nos cogunt ad examinandas hæc quisquiliæ. Cur Latini Clerici passim barbam raserint, dixi ad octavam Synodum.

Lib. 4.
cap. 5.

CALUMNIA III.

Latini comedunt immunda.

Tertiam de Sabbathi jejunio calumniam omitto. Abundè ipsam exposui ad octavam Synodum atque Trullanam. An mundorum ac immundorum animalium discrimen fuerit consuetudinaria ante diluvium lex, disceptant & antiqui & novi Doctores. Quidquid sit, ipsam statim post diluvium aut induxit aut firmavit Divina Majestas, & per datas Moyfi sanctiones firmissimè confirmavit, ex rationibus variis. Et licet ab omni hoc servitutis jugo nos solverit Evangelica gratia, & Græca tamen & Latina Christianitas semper duxit quasdam carnes esse non amplius ceremoniali significatione, sed naturali ad humani corporis alimentationem incongruitate immundas, ideòque non edendas. Et quidem Græci in suo Euchologio habent hosce titulos: *Ordo solitus observari, si contigerit aliquod execrandum, qualecunque illud sit, in aqua puteum demergi. Ordo servari solitus, si contigerit aliquid execrandum in vini aut mellis, aut alterius cuiuscunque vas nuper incidisse. Vasa hæc & puteos accensis cereis, sacri thuris fumigatione, sacra Theophaniorum aqua, & variis precibus expiant atque expurgant. Quem ritum aliqui sine fundamentum arguunt Judaicæ superstitionis. Hac de re non malè scribit Michael Glycas, affirmans jam cessare omnem legalem immunditiam, & profæssare: Neque novum tibi videatur etiam modo quedam pro immundis haberi, verbigratia, Lupum, Leonem, Pardalim. Quippè magnus ille Basilus hæc in adsericis suis, qui libri rationes exercitorum pietatis continent, in hunc modum explicavit & illustravit. Quemadmodum in oleribus quod noxium est, ab eo discernimus quod naturæ nostræ convenit, sic in carnibus etiam ab utilibus noxiæ fecernimus. Nam & cicuta proindè olerum appellatione venit, ut & vulturum carnes pro carnibus ducuntur. Nemo tamen mentis compos Hyoscycam Christ. Lupi Oper. Tom. IV.*

Part. 2.

num comederit, nec carnem caninam gustaverit, nisi fortè magna quedam necessitas urgeat. Quod quidem si usu veniat, nihil hoc modo vescens delinquit. Quapropter scire debes nos opera data res noxiæ averfari, & ita quidem animalibus vesci, quæcumque boni sunt succi, ab aliis autem abhorre, quæ fortè valitudinem incommodam, vel aliquid aliud ingræve rei nobis sunt conciliatura.

Quapropter hoc non est positivum Evangelii mandatum, sed naturæ lex generalis, qua omnes jubemur proprium corpus non odisse, sed diligere ac fovere. Hinc etiam apud Gentiles fuerunt immunda animalia: Varia apud varios. Etenim de antiquis Britonibus, quod Lepores, Gallinas, & Anferes quidem animi gratia alerent, at comedenda non ducerent, testatur in libris de bello Gallico Julius Cæsar. Et de Afris, quorum tunc Amilcaris & Afrubalis Pater Mago erat Rex, scribit Justinus: *Legati à*

Lib. 5.
cap. 11.

Lib. 19.

Cap. 5.

Cap. 26.

Cap. 6.

Dano Persarum Rege Carthaginem veniunt, afferentes Edidum, quod Pœni cantina carne vesci prohibebantur. Et de Oratoribus Hortensio scribit in libro de Pallio Tertullianus: *Primus Pavum cibi causa occidit. Quod ipsum in naturali Historia scribit Plinius. Et de Ismaelitis seu Saracenis, per Simeonem Anachoretam ad JESUM-CHRISTUM conversis, habet in Monastica historia Theodoretus: Divinis Mysteriis initiatus, paternis moribus valedicentes, asinorumque agræstium & camelorum esum respuentes. Et in secundo adversus Jovinianum libro Sanctus Hieronymus: *Quis ignoret unamquamque gentem, non communi lege naturæ, sed iis, quorum apud se copia est, vesci solitam? Verbi gratia, Arabes & Saraceni, & omnis Eremitæ Barbaria Camelorum lacte & carnibus vivit: Quia hujusmodi animal pro tempore & facilitate Regionum facile apud eos & gignitur & nutritur. Hi nefas arbitratur Porcorum vesci carnis. Sues enim, qui glande, castaneis, radicibus silicium, & hordeo ali solent, aut raro apud eos aut penitus non inveniuntur, & si inveniunt fuerint, alimenta non habent quæ diximus. E regione Septemtrionales Populi, si ad esum Asinorum Camelorumque compellas, simile putabunt eorum vesci carnis, ac si lupum comedere cogantur aut corvum. In Ponto & Phrygia vermes albos & obofos, qui nigello capite sunt, & nascuntur in lignorum carie, pro magnis redditibus Pater familias exigit. Et quomodo apud nos attagen & fœcula, nullus & scarus in deliciis computantur, ita apud illos Xylophagon comedisse, luxuria est. Russum Orientalis & Libyæ Populos, quia per desertum & calidam Eremitæ vastitatem locustarum nubes reperiuntur, locustis vesci moris est. Hoc verum esse Joannes quoque Baptista probat. Compelle Phrygem & Ponticum, ut locustam comedat, nefas putabit. Coge Syrum, Afrum, & Arabem, ut vermes Ponticos glutiat, ita eos despiciet ut muscas, millepedos, & lacertos. Quamquam Syri & Cræcidis terrenis, Afris etiam lacertis viridibus vesci soleant. In Aegypto & Palestina, propter Bourn raritatem, nemo vaccam comedit, Tauro-rumque carnes & Bourn, Vitulorumque assumunt cibos, at in nostra Provincia scelus purant vitulos devorare. Undè & Imperator Valens nuper legem per Orientem dederat, ne quis vitulorum carnibus vesceretur.**

ur, utilitati agriculturæ providens, & pessimum Judaizantis vulgi emendans consuetudinem, pro altilibus & lactentibus vitulis consumentis. Nomades & Trogloditæ, & Schytæ, & Humorum nova feritas semi crudis vescuntur carnibus. Porro Ichthyophagi, Gens errans in litore maris rubri, super petra solis ardore ferventes asiant pisces, & hoc solo alimento viciant. Sarmatæ, Quadi, & Vandalæ, & innumerabiles aliæ gentes Equorum & Vulpium carnibus delectantur. Laudatæ Valentis legi ansam dedit Imperator Julianus, qui nimia Sacrificiorum in suos Deos professione totum Boum genus apud Syros fermè exstinxerat. Quòd Gallia ovium duntaxat, non autem vaccinum lac comederit suo tempore, videtur in Libro de Synodis affirmare Sanctus Hilarius Pictaviensis. Etiam ciconias, graculos, corniculas, fibras, lepores, sylvestres, ac domesticos equos, & crudum laridum Germanis ac aliis Francis interdixerunt per Legatum suum Sanctum Bonifacium Zacharias Pontifex ac Gregorius tertius. Et prævaricantes iusserunt castigari. Et tamen graculos etiamnum hodiè manducat Gallo-provincia. Et venerabilis Bedæ liber in Sancti Ivonis Decreto habet hunc canonem: *Qui comedit scabiem, aut vermiculos, qui pediculi dicuntur, si infantes sunt vel pueri, vapulent, si in virili etate, septem dies pœniteant, & utrique cum impositione manus Episcopi sanentur.* Et Romanæ Ecclesiæ antiquus Pœnitentialis Liber: *Qui comedit vel bibit intinctum à familiari bestia, id est, cane vel catto, si scit, centum Psalmos cantet; si nescit, duos dies jejunes. Qui dederit alicui liquorem, in quo mus vel mustela mortua inventa sunt, septem dies pœniteat. Si quis semicottum comederit inscius, tres dies pœniteat, sciens autem septem dies pœniteat. Si quis tinxerit manum in aliquo cibo liquido, & non idonea manu, centum palmatis emendetur. Si in farina aut in aliquo cibo sicco, aut in pulve aut in lacte coagulato mus vel mustela mortua inveniantur, quod in circuitu ejus est, totum projicietur foras, quod reliquum est manducetur. Et in octava Sententiarum parte scribit Robertus Cardinalis Pullus: *Est cibus ex accidenti aut in consueto contemptibilis. Potum etiam si quæ contra decus incidunt, nauseatorum non fuerunt. Hujusmodi sumere culpa non est, nisi inventibus id scandalo sit. Propter quod minime comedat butirum inter Francos, aut inter alios quosdam alium.* Et infra. *Caseus, jure gentium esui concessus, à nonnullis ferè quasi pestis vitatur. At verò de Ægyptiis, quod pro salibus, id est, deliciis & lautiis uterentur caseo, & ipsum omni cibo superfundenter, in decima nona collatione testatur Joannes Cassianus. Quod ipsum hodiè faciunt & Itali. Adduci possent adhuc plures hujusmodi consuetudinum varietates.**

Part. 15. cap. 96.

Cap. 118.

Cap. 10.

Cap. 6.

Cap. 22.

Lib. 1. Ep. 133.

custas esse herbas, quas melagia vocant: alii nucas aut poma sylvestria. Habitata à S. Joanne Baptista solitudinem describit in Orientalis Ecclesiæ historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco, & adjungit: *In hac Eremiti solitudine non nisi locustas cum melle Beatus Joannes edebat. Est autem in partibus Syriæ plerisque consuetudo, adveniente locustarum multitudine, eas colligendo & congregando ad victum reservare. Quoniam autem verisimile mihi non videtur, quod Beatus Christi Baptista locustarum carnes manducaret, qui pane vesci etiam venuebat, quæsvot diligenter à quodam Surianorum Monacho, cujus Cœnobium in partibus illis erat, habens maximam Monachorum multitudinem sub uno Abbate, vitam arduissimam ducentium, cujusmodi essent Locustæ, quas in solitudine illa Jordanica Beatus Joannes manducasse perhibebatur. Qui mihi statim respondit, quòd frequenter in Refectorio suo quædam herba Monachis ad edendum apponebatur, quam Langustam, id est, Locustam nominabant, cujus circa Monasterium suum magna habebatur copia; adjungens quòd illa esset, quam edebat B. Joannes.*

L. 1. c. 53.

Audiamus quid sit & mel sylvestre, altera S. Joannis esca. Pergit de ipso laudatus Idorus: *Eodem modo non herba quædam est mel sylvestre, verum mel montanum, quod ab agrestibus Apibus conficitur, summeque amarum est, & gustatu omnino infestum ac inimicum. Quibus ex rebus singularem quamdam ac penè incredibilem corporis afflictionem Joannes præ se gerebat: Ut qui non inedia tantum, verum etiam victus asperitate omnem corporis appetitionem amarum redderet. Consonat laudato in loco Teophylactus: Mel agreste est, quod à feris apibus conficitur, & in arboribus ac petris invenitur.*

Cap. 51.

Verum alia longè est sententia laudati Cardinalis: *Mellis ex calamellis maximam in Syriæ partibus vidimus abundantiam. Calamelli autem sunt calami pleni melle, id est, succo dulcissimo, ex quo quasi in torculari compresso, & ad ignem condensato prius quasi mel, post hæc quasi accarum efficitur. Vocatur autem alio nomine Canamelles. Quod nomen ex cana & melle componitur. Eo quod cannis sive arundinis nibus hujusmodi calami sint similes. Infra describit Jordanem fluvium, & adjungit: Campi adjacentes ex calamellis condensa multitudine stillantes dulcedinem, saccari procreant abundantiam. Affirmat Sanctum Joannem ipso vesci consuetum. Eandem sententiam sequitur in sacri belli historia, Syriæ campos describens, Fulcherius Carnutensis: *Tunc erant in agris cultis messes quædam, quas vocant canamelles, arundinibus similes, à cana & melle nomen compositum. Undè, ut puto, & mel sylvestre dicitur illud, quod de his sapienter conficitur. Has quidam propter saporem mellitum dentibus famelicis ruminabamus. Eisdem ferè verbis hæc refert incognitus in ejusdem belli historia Scriptor, & adjungit: Plus inde saporis capessabamus, quam vigoris. Tripolitana Civitatis obsidionem atque agrum describit in eadem historia Albertus Aqueus, atque prosequitur: *Calamellos ibidem mellitos per camporum plantarum abundantiam reperios, quos vocant saccara, suxit populus, illorum salubri succo letatus. Et vix ad saturitatem præ dulcedine expleri hoc gustato valebant. Hoc enim genus herba summo labore agricolarum per singulos excolitur.***

Lib. 2.

L. 5. c. 37.

colitur annos. Deinde tempore messis maturum mortariolis indigene contundunt, succumque colatum in vas suis reponentes, quo usque coagulatum indurescat sub specie nivis vel salis albi. Quem rasum cum panem miscentes, aut cum aqua terentes, pro pulmento sumunt. Et supra favum mellis gustantibus dulce ac salubre videtur. Quidam ajunt esse genus mellis, quod reperiens Jonathas filius Saul Regis super faciem terre, inobediens gustare præsumpsit. His ergo calamellis melliti saporis populus, in obsidione multum horrenda fame vexatus, est resocillatus. Ex quibus lucet herbam hæc à S. Joanne Baptista non fuisse comestam. Est adeò delicata, ut Canarienses, qui ejus siliquis pascuntur, porcos authenticis testes scribant esse nostris Brugenibus caponibus meliores. Et in deserto Syriæ non spontè nascitur; sed magno labore feminatur in campis & alitur. Iam ergo sententiam meritò prescribit Idorus Pelusiota. Quocirca S. Joannes manducabat sylvestrium apum mel, quod in Syriæ deserto abundare affirmat idem Jacobus de Vitriaco. nec miris istud mel fuisse amarissimum. Nam & in quibusdam regionibus domesticæ apes conficiunt venenatum, ex qualitate alimenti.

Cap. 43.

Porro Neophytis Bulgaris rogantibus, Quæ animalia seu volatilia liceat manducare, respondit Nicolaus primus Pontifex: *Omne animal, cujus cibus minimè corpori noxius esse probatur, & societas hoc in cibum admittit humana, comedi non prohibetur. Probat & ex Canonicis Scripturis, & ex S. Augustino. Præsertim ex Genesis loco, ubi Dominus Noe & filiis ejus omnia citrà exceptionem animalia concessit, dempto solo sanguine & suffocato. Hanc libertatem affirmat toti mundo restitutam ab Evangelio. Et hinc ad præsentem Michaelis Cerularii calumniam rectè reposuit Petrus Patriarcha Antiochenus: *Quòd Latini immundis rebus vescantur, invenes etiam ejusmodi res, si diligenter inquiras, à nonnullis nostrorum fieri. Bithyni enim, & Thracæ, & Lydi comedunt picas, corniculas, turtures, & terrestres echinos, quorum usum indifferenter Patres nobis reliquerunt. Nulla enim Dei creatura est reprobanda, si cum gratiarum actione sumatur. Respondet hanc calumniam esse frivolam, & magni Basilii adducto per Michaelem Glycam testimonio sua Dicta confirmat.**

CALUMNIA IV.

Latinorum Monachi carnibus vescuntur, nidore videlicet suis, & larido omni, quod utique ad carnem pertinet.

Hanc calumniam aliter in quarti decimi Antheodori Balsamon. Latini Monachi carnibus quidem abstinent, earum autem adipem cum oleribus indiscriminatim comedunt. Nempe viderat aut mentium, aut certè lapsum fuisse Michaelem Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

Cerularium, ideoque ejus Dicta contraxit & corripuit. Quin & se errasse vidit ipse Michael: Hinc enim & ipse contraxit suam calumniam ad folius laridi in coquendis oleribus usum, affirmans ipsum ad carnem pertinere. Aliam adhuc in formam loquitur Schismaticus, in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu repertus, Auctor: *Si quis Latinus Monachus in Episcopum promovetur, carnes manducat intrepide. Et Monachi parva vexati aegritudine carnibus vescuntur. Communiter autem omnes pinguedine portina utuntur. Ex quo lucet has calumnias eo tempore, quo Latini omnes Monachi adhuc abstinebant carnibus, esse scriptas, circa tempus Michaelis Cerularii. Nam & Calabros præ omnibus Latinis gentibus affirmat esse canonem & Apostolicæ disciplinæ observantes: Quod nempe Constantinopolitanæ Ecclesiæ adhuc adhererent, necdum reducti ad Patriarchicum jus Romanæ Cathedræ. Reducti sunt per Nortmannos, circa tempus dicti Michaelis. Aliud hisce calumniis, aliud tempus assignandum est ipsarum Catholicæ refutationi. Hæc est multò recentior.*

A carnibus & vino abstinere est omnibus per Orientem Monachis adeò antiquum, atque solemne, ut in Sancti Antonii, quem aquæ folius potu & panis ac salis solo esu viciatasse scribit, vita addat S. Athanasius: *Carnium & vini meminisse est supervacaneum, cum ne apud alios quidem Ascetas illa invenirentur. Et de seipso jam Episcopo ad Imperatorem Julianum, mille auri libras pro Perfica sua expeditione postulantem, rescripsit magnus Basilus: *Parcere nobis, Optime, placeat, tantum vix possidentibus, quantum, si libeat absumere, satis hodiè non fuerit. Ars enim coquendi domi nostræ neglecta est, & culter sanguinem non attingit. Ciborum lautissima nobis sunt oleris folia cum pane modico & vino flaccescente, ut nihil stupeant nostri sensus ob ventris ingluviem, neque præ deliciis munia sua negligant. Quod ipsum repetit in iterato ad iteratum Principis exactionem Responso. Quòd Basilus tunc Episcopus fuerit, demonstrat postulatam aurum; Quis enim mente sanus Princeps à paupere Monacho belli subsidia, & quidem tanta, postularit? In viro illustri catalogo scribit de magno Basilio Sanctus Hieronymus: *Moritur imperante Gratiano. Et hinc rectè Onuphrius Panuinus Domini anno post trecentesimo sexagesimo nono, malè Dominus Cardinalis Cæsar Baronius affirmat defunctum anno septuagesimo octavo. Solis enim octo annis & aliquot mensibus Basilus sedit Episcopus, & ad sexagesimum quartum istius sæculi annum Julianus perit in Perside, ideoque lucidè nequit ille ad Domini Cardinalis catalogum vixisse. Et quod sub Juliano fuerit Episcopus, testantur gravissimi Scriptores. Et existant Epistolæ, quibus dictum aurum Julianus exegit. Basilus ergo etiam in Episcopatu vixit Monachus, ideoque ignorabat carnes, & non nisi ob languidum stomachum modico & flaccido vino utebatur. Et ad Nilum Monachum scribit Idorus Pelusiota: *Si cibos Monastica vite, juxta Deum perfectæ, in Joanne Baptista didicimus,****

Epist. 208.

L. 1. Ep. 51

berbarum & foliorum summatibus contenti erimus, ad exiguam & minime redundantem alimoniam ac vires. Sin autem hac imbecillitatem nostram excedant, tum necessitatis omnis, tum rationis vivendi, ac perfectionis adipiscendæ forma nobis ac regula sit quod Antistes censuerit atque imperarit. Denuò affirmat Sanctum Joannem Baptistam ex folis herbis visitasse, ita visitandum omni Monacho, ac etiam infirmo citra Præfecti judicium ab ista sanctitate non recedendum. Quod ipsum in Epistola ad Lætam, in Epistola ad Salvinam, in Epistola ad Furiam, in Epistola ad Sanctum Paulinum, in Epistola ad Eustochium, ac aliis locis Sanctus Hieronymus, variis item in locis Joannes Cassianus, & alii authentici Scriptores testantur. Et de seipso scribit in Epistola ad A-sellam laudatus Hieronymus: Ego ventrem faba impleo. Rationem dat in laudata ad Paulinum Epistola: Sit vilis & vespertinus cibus, olera & legumina. Interdum pisciculos pro summis ducas delicias. Qui Christum desiderat, & illo pane vescitur, non querit magnopere, de quam preciosis cibus stercus conficiat.

Addit in Epistola ad Salvinam: Procul sint à conviviis tuis Phasides aves, crassi turtures, attagen Jonicus, & omnes aves, quibus amplissima avolant patrimonium. Nec ideo carnibus te vesci non putet, si suum, leporum atque cervorum, & quadrupedum animantium esculentia reprobet. Non enim hæc pedum numero, sed in suavitatis gustu judicantur. Et in Epistola ad Furiam: Illis tribue divitias tuas, qui non Phasides aves, sed cibarium panem comedunt, qui famem depellat. Et nescio quem Orientalem Monachum de abstinentia laudans in Lausiaca historia Palladius Helenopolitanus Episcopus adjungit: Sed neque avium aucupium, neque ullam animal persequatur. Lucidè supponit quosdam Monachos vacasse isti aucupio, atque ita aviculas manducasse. Rationem dat in Ecclesiastica historia, varias variarum gentium in servanda Quadragesima consuetudines edisserens, Socrates: Alii omnino ad animantium genere abstinent, alii inter animantia solos pisces comedunt, alii cum piscibus volucres etiam manducant, easque ex aqua nasci asserunt. Et in Photii bibliotheca Basilii Ciliciæ Presbyter Joannem Schytopolitanum arguit, quod sacrum Quadragesimæ tempus revocasset ad tres septimanas, eisdemque nec ab avium carnibus abstinisset. De avibus & piscibus pulchrè ad Dominum Deum canit S. Ambrosius: Qui ex aquis ortum genus partim immergis gurgiti, partim levat in aera. Hinc quidam aves & pisces dixerunt esse ejusdem qualitatis, ideoque utraque comederunt in Quadragesima, & à folis quadrupedibus terræ animantibus abstineunt. Quam distinctionem probantur, & ex ipsa vixerunt plures etiam Monachi. Nec ipsam plenè damnat Sanctus Hieronymus. Dumtaxat Phasianos, crassos Turtures, aliasque id genus grandes & pretiosas aves interdicit Monachis: Parvulas videtur omnino permittere. Dum in Juliani apud Halicarnassum Episcopi de incorruptibili Domini corpore hæresim incidit, atque obduruit Imperator Justinianus, sibi adversantes Primates Orientis Episcopos proficiat ad deporta-

vit: Etiam Sanctum Eutychium ex Monacho Patriarcham Constantinopolitanum. Et quia aliquem tituli fucum semper venatur persequens Tyrannus, pro causa adduxit, quod Eutychius aviculas comedisset. Edixit illum esse pravaricatorum suæ Monasticæ Professionis, ideoque dignum degradari. Verùm in Sancti vita ridet hæc atque explodit Eustatius Presbyter, atque ita affirmat Græcorum Monachis avicularum efum passim licuisse. Et reverà ipsarum caro est modicæ substantiæ.

Nec tantum in Monasterio, sed etiam extra ipsum ex causa versantes Monachi debuerunt abstinere à carnibus. Lucet ex regula S. Pachomii: Quod si necessitas impulerit ut Monachus foris maneat, & vescatur in paterna seu propinquorum domo, nequam hoc faciat, sed manebit vel in Domino, vel in Monasterio ejusdem Fidei. Et si eis affines vel cognati præparaverint cibos & apposerint, non accipient omnino nec vescuntur nisi his, quæ in Monasterio comedere consueverunt. Non gustabunt liquamen, nec vinum bibent, nec aliud quidpiam, quorum edendi consuetudinem non habent. Et de sacrarum Virginitatis disciplina scribit ex Oriente, atque ita ex Orientali regula ad Lætam Sanctus Hieronymus: Sacra Virgo non vescatur in publico, id est, in Parentum convivio, ne videat cibos, quos desideret. Et licet quidam putent majoris esse virtutis, præsentem contemnere voluptatem, tamen ego arbitrator securioris continentia esse, nescire quod querat: Et hinc Philippum Monachum, qui lautioris mensæ amore sæculares domos visitabat, fuisse de cubili in cubile migrare consueto lepori similem scribit Isidorus Pelusiotus, atque adjungit: Tibi illud continget, ut omnibus Israelis urbibus, atque omnibus terræ recessibus cum hujusmodi ventre atque animi instituto peragratis, Euripus quidam sit, omni ciborum vento circumactus, ac perpetua instabilitate laborans. Etiam Marcus Monachus, non comparandæ eruditionis, sed exquisitarum epularum studio atque cupiditate lustrabat alienas domos. Ipso fuisse vento raptum pulverem scribit Isidorus, ac pergit: Heu quis te satis dignè deplorare queat? Qui exitium tibi ipsi infers, & multos inutiles reddis. Utique pravo exemplo. Etiam ad Hæresiarum Pelagium scribit: Cani effusi sunt in Ephraim, & ipse ignoravit, vitiosis utique affectionibus juvenescens. Eodem modo tibi quoque ingens annorum turba canitiem invexit, & tamen rigidum atque inflexum animum habes ex alio Monasterio ad aliud subindè migrans, atque omnium mensas perscrutans & explorans. Quamobrem si tibi carniæ nidor atque obsoniorum condimentum cura est, iis qui Magistratus gerunt, potius blandire, atque urbium caminos vestiga. Neque enim homines Eremitæ eas facultates habent, ut te, quemadmodum tibi gratum est, excipere queant. Ita per alienas & Monasteriorum & nobilium domorum carnosas mentas gylando, suum virus feminabat. Ejusmodi Gyrovagos Glosogastrorum graviter arguit etiam S. Gregorius Nazianzenus; vigesimus item secundus Canon secundæ Synodi Nicænæ: nec sine fundamento. Nam à Gastrimargiæ adhuc obnoxio Monacho silentii Monastici militiam necdum esse inchoatam, multis de-

Cap. 54

L. 1. Ep. 41

Epist. 173.

Epist. 314.

monstrat in quinto Monasticarum Institutionum Libro Joannes Cassianus.

Et promotos in Clerum, ipsumque etiam Episcopatum Monachos fuisse huic disciplina semper adstrictos demonstrant S. Basilii ad Imperatorem Julianum laudatæ Epistolæ, & S. Eutychio per Imperatorem Justinianum inflata degradatio. Inter primos Monachorum ad Episcopalem apicem evectores fuit magnus Athanasius Patriarcha Alexandrinus. Firmando adversus Arianam turbulentiam recto dogmati aptiores pugiles vidit ægrè reperendos. Eos inter fuit Dracontius Monachus. Verùm hic Episcopatum nunquam suscipere juraverat: Quod cum Monastico jejunio & temperantia censeret Episcopalem hospitalitatem non posse cohærere. Et quidem ejusmodi juramentum esse validum debebant tunc plures, ipforumque sententiam sequitur in Canonis ad Sanctum Amphiloichium litteris magnus Basilii. Athanasius contrarium censuit, Dracontium compulsi Episcopum fieri, & adjunxit: Licet tibi in Episcopatu esurire & stare, sicut Paulo. Licet tibi & vinum non bibere, sicut Timotheus fecit. Et jejuniare frequenter, ut Paulus solebat. Ne igitur talia objiciant tui Consiliarii. Novimus enim & Episcopos jejuniantes, & Monachos comedentes. Novimus Episcopos non bibentes vinum, & Monachos bibentes. Et ex hisce quæstionibus manasse credo antiquum Orientalis Ecclesiæ Canonem, qui Clero ac ipsi etiam Episcopatu ad motum Monachum adstringit ad retinendum professæ humilitatis habitum, cibum, potum, omnem disciplinam. Eundem Canonem innovat, & firmat in novella ad Epiphanium Constantinopolitanum Patriarcham Lege Imperator Justinianus.

Si quis Monasticam profertionem conversationem meruit Clerici ordinationem, maneat etiam sic puram servans conversationem. Quod si facti Clerici abutantur fiducia, & ad nuptias venire præsumant: Quippe in tali gradu constitutus inter Clericos, qui ei uxorem ducere permittat, excludatur omnibus modis à Clero, tamquam priorem conversationem & solitariam confundens vitam. Uti hodiè ad Episcopatum, ita olim ad Presbyteratum, ac Diaconatum, imò & ad Lectorum assumebantur Monachi, omnisque illa evectio solvebat ac emancipabat Monasticum jugum. Hinc quidam ad minores gradus assumpti censebant sibi reviviscere istius sui gradus licentiam, ideoque & ducebant Uxores. Adversum hosce solos avitum Canonem innovat Justinianus: Quod nempe Episcopi & quivis è Monachis majores Clerici illum integre custodiant. Ita de Aphronio post Monachum Episcopo scribit in Monastica historia Theodoretus: Aphronius nec pallium mutavit adseticum, nec tunicam è caprarum pilis contentam, cibisque eisdem usus est, quibus antè Episcopatum vescabatur. Et de Helladio Tarsensi in prima Cilicia post Monachum Metropolita Episcopo: Pristinam non deseruit Philosophiam, sed laboribus illis Pontificales quoque sudores adjecit. Et de Abrahamo Carrarum in Mesopotamia post Monachum Episcopo: Admirabilis iste vir nec panem Episcopatus tempore gustavit, nec legumina,

Cap. 5.

Cap. 17.

nec olera igni cocta, nec aquam, sed lactucas, intyba, apia, & hujusmodi alia cibi ac potus loco habuit, pistorum & cocorum superfluas esse artes demonstrans. Autumni verò tempore fructibus vescabatur. Plures è Monachis Episcopus in laudata ad Dracontium epistola laudat magnus Athanasius, affirmatque cunctos in sua Philosophia constanter permanisse. Et de Zenone Gazensi apud Palæstinensium Episcopo scribit Hermias Zozomenus: In Philosophia Monastica vitam traduxit. Addit ex manuum labore usque ad mortem visitasse. Et Isidorus Pelusiotem, Alexandriæ Ecclesiæ è Monacho Presbyterum, quod Angelicam vitam traducere & Monasticæ vitæ vivum speculum esse perrexit, prædicat Evagrius Epiphaniensis. Ipsum vixisse ad octoginta & quinque annos affirmat in Lausiaca historia Palladius Helenopolitanus Episcopus, & adjungit: Hic Sanctus usque ad horam obitus nihil lineum gestavit extra vitam, non balneo est usus, non tetigit carnes, nunquam à mensa recessit repletus usque ad satietatem, Erat autem corpore à Dei gratia tam benè temperato, ut omnes qui ignorabant ejus victus rationem, persuasum haberent lautè ipsum & opiparè vivere. Et de Joanne quarto post Monachum Patriarcha Constantinopolitano scribit Theophylactus Simocata: Postquam die suo perfundus est Joannes, Imperator Mauritius in ejus facultates inquirens, paupertatem consecratum invenit. Nihil aliud invenisse a-junt præter lectum ligneum, & laneum stragulum nullius pretii, ac deformem penulam. Vili enim vestitu delectabatur vix frugalitate vitæ conspicuus. Hinc enim & à Græca & à Latina Ecclesia usque hodiè titulatur Joannes Jejunator; Magnus reverà Episcopus, nisi usurpato Universalis Episcopi superbo nomine virtutes diluisset. Hujus disciplinæ adeò tenax semper fuit Græcia, ut inter præcipua Imperatoris Constantini Caballini sacrilega facinora referatur, quod promptos è Monachis Episcopos & seduxerit & compulerit ad edendas carnes: & inter articulos, de quibus Sanctum Joannem Chryostomum accusavit in habita apud Quercum Synodo Joannes Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconus, fuit & hic: Quod solus edat, intemperanter Cycloporum vitam degens. Eum accusat quod ex Monacho Episcopus carnem & vinum clandestinè voraret. Posterioribus sæculis Joannes Glycas, è conjugio assumptus ad Regiæ civitatis Patriarchatum, voluit Monachum induere, verùm à sua Synodo non fuit permittus: Quod senex esset & laboraret podagra, ideoque carnibus non posse carere. E Monachis Patriarchas semper dilexit ista Ecclesia: Hinc in Patriarcham etiam intrusus Photius statim se fecit tonderi in Monachum. At sæcularem illa habere maluit, quam Monachum, qui non Monachaliter viveret. Nec in tali casu censuit cum dicto Joanne dispensandum. Habes exemplum istud apud Nicephorum Gregoram.

Fuerunt tamen casus, in quibus & carnes & vinum Monachis permittebantur. Primus est corporis infirmitas. Etenim in præfatione ad Sancti Pachomii Regulam scribit de ejusdem Monachis Sanctus Hieronymus: Egrotantes mini-

L. 7. c. 27.

Cap. 1.

Lib. 7. c. 6.

Cap. 1.

Cap. 4.

Epist. 7.
Epist. 9.
Epist. 13.

Epist. 99.

Cap. 46.

L. 5. c. 21.

Lib. 107.

Epi. 22. Cap. 15.

ministrorum sustentantur obsequiis, & ad omnem copiam preparatis cibis. Et de omnibus generatim Ægypti Cœnobitis scribit ad Eustochium: Si quis cœperit egrotare, transferatur ad exedram latioris, & tanto senum ministerio confovetur, ut nec delicias urbium, nec matris querat affectum. Carnem & vinum non esse fumenda à Monachis demonstrat insigniter in secunda ad Lausum Præpositum Epistola Palladii Helenopolitanus Episcopus, atque adjungit: Quod si caro sit ægra, vel morore confecta, vel aliquo casu afflicta, tunc uter vel cibo vel potu tanquam medicamentis. Utique & carne & vino. Et in primo de Monachorum institutionibus sermone scribit magnus Basilius: Cibi usus ejusmodi esse debet, qui ad solam necessitatem referatur. Item vinum neque omnino respici debet, si quando valetudinis causa assumendum sit, neque studiosè nimis, si necessitas non sit, exquirendum. Quod ipsum docet Sanctus Joannes Chryostomus. Et ad Lyfiamachum scribit Isidorus Pelusiota: Imbecillitate laboranti stomacho vini non nihil impediendum esse sapiens Paulus docuit, ne ob nimiam continentiam alia rursus aque potione immoderatio egeat. At sano atque etate ferventi, idque Monacho, vinum, quo in omnibus rebus liquidis nihil est calidius, infundere, ac velut ignem addere, haud mihi bonum esse videtur. Ex quibus lucet etiam senibus vinum fuisse permissum. Hinc enim & magnus Basilius Episcopus modico & flaccido vino utebatur. An etiam carnes senibus Monachis Græci permiserunt, audiamus à Lausiaca Palladii historia. Laudat trecentorum Monachorum in Paneni ad Nilum civitate Cœnobium, ejus disciplinam describit, & pergit: Sues etiam alunt. Quod cum ego reprehenderem, hoc ex traditione Majorum se suscepisse dicebant. Aluntur Sues, ne cribatarum frugum excrementa pereant, & purgatorum olerum folia, & cætera quæ projiciuntur purgamenta: ne jaçtura eorum fiat. Et maciantur sues, ut carnes vendantur, unguæ tamen & extremæ eorum partes in egrotorum & senum epulas referuntur, quod in ea regione mediocri sit rerum copia, & ingens hominum frequentia. Apud alias ergo rerum abundantes regiones videtur nulla carnis manducatio senibus fuisse permissa. Quin & de Syriæ Monasteriis scribit ad Eustochium Sanctus Hieronymus: De cibus & potu taceo, cum etiam languentes Monachi aqua frigida utantur, & coctum aliquid accepisse sit luxuria.

Lib. 7. Epist. 337.

Cap. 39.

Epi. 22. Cap. 9.

Tertiam & bibendi vini & comedendæ carnis causam adducit in spirituali prato Sanctus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus: Quinto decimo ab Alexandria milliario Monasterium est, quod vocatur Calamon. In hoc vidimus Abbatem Theodorum Pentapolitanum. Erat autem nobiscum Sophista Sophronius. Et interrogavimus eum: Bonum est, Pater, quoties vel ipsi ad aliquem pergimus, vel si quis venit ad nos, vini abstinentiam solvere? Respondit nobis Senior: & ait: Non. Ajo autem ad eum: Et quomodo antiqui Patres solvebant? Respondit Senex: Antiqui Patres, ut magni & potentes, & solveere poterant, & iterum ligare; nostra verò generatio solveere ac ligare non sufficit. Nam si solveamus ritum abstinentiæ nostræ non amplius vitæ nostræ religiose austeritatem retinemus. Ista non tantummodo quo-

ad vinum, sed etiam quoad carnem solutio videtur adhuc viguisse in sæculo Hæresiarum Pelagii. Quod enim per omnia quocumque Monasteria vagans, & vino & carne tractari vellet & tractaretur, supra audivimus ab Isidoro Pelusiota. Verum cum laudato jam Seniore etiam ipse Isidorus morem istum improbat. Et in fufioribus regulis scribit magnus Basilius: Quoniam videmus eos, qui in civili vitæ genere versantur, humilitatem paupertatis fugere veluti rem ignominiosam, & ob eam causam quotiescumque ipsis aliquis suscipiendus est hospes, epularum et copiam et magnificentiam studiosus consecrari, equidem metuo ne ad nos quoque furtim se istiusmodi pestis insinuet, nevé planè esse convincamur, quos tantopere commendatæ à Christo paupertatis pudeat. Ut igitur si vasa argentea, velatè purpura prætexta, aut mollia stragula et pellucida amacula foris accersita compararem, ex decore nostro non esset, sic indecorum prorsus fuerit, si nova et à communi vitæ nostri ratione longè borentia escarum genera excogitare velimus. Lautam ac splendidam hospitalitatem amplè demonstrat advertari paupertati monasticæ, permittendam vetat in suis Ponticis Monasteriis, atque ita supponit in aliis hinc inde viguisse.

Cap. 20.

Et omnis hæc disciplina olim viguit etiam apud Latinos. Etenim à Sancto Antonio inchoatum Cœnobiticum Monachistum magnus Athanasius Romam, Eusebius Vercellensis Episcopus in Liguriam, Sanctus Martinus in Galliam, Sanctus Augustinus in Africam, aliàs in Latinas regiones deportarunt alii: Cuncti deportarunt etiam Antonianæ regulas & mores. Lucet ex supra adductis S. Hieronymi testimoniis & litteris. Licet enim hæc in Syria scripserit, scripsit tamen ad Occidentis Monachos & Moniales, atque ita supponit utrique Ecclesiæ fuisse eandem Monasticam disciplinam. Et de Turonensi Sancti Martini Cœnobio scribit in ejus vita Sulpitius Severus: Cibum unà omnes post horam jejunii accipiebant. Vinum nemo noverat, nisi quem infirmitas coegisset. Eadem est ratio carnis. Quod nos Europæi Ægyptiorum Monachorum, solis herbas & laplanis victitantium, frugalitatem observare non valeamus ob aeris intemperiem, in quarto Monasticarum Institutionum Libro rectè observat Joannes Cassianus, carnis tamen esum nequaquam indulsit. Summus Occidentalium Monachorum Patriarcha Sanctus Benedictus novam Monachismi speciem non instituit, sed lapsam disciplinam dumtaxat reparavit, ac ex variis variorum Monasteriorum legibus aut consuetudinibus temperatam composuit regulam, & sanxit: Licet legamus vinum omnino Monachorum non esse, sed quia nostris temporibus id Monachis persuaderi non potest, saltem vel hoc consentiamus, ut non usque ad satietatem bibatur, sed parcius. Quia vinum apostatæ facit etiam sapientes. Ex tot antè ipsum in Occidente Monachorum Legislatoribus primus vinum indulsit. Ab initio non ita fuerat: Monachalis tunc cordis duritia istam indulgentiam extorsit. Et pergit regula de esu carniarum: Carnium quadrupedum ab omnibus abstineatur comestio, præter omnino debiles & egrotos. Consonat in sua regula S. Cæsarius Arelatensis Archiepiscopus: Pullos

Cap. 40.

Cap. 39.

Cap. 44.

Cap. 5.

Lib. 2. Cap. 23.

Lib. 1. Cap. 22.

Cap. 78.

Add. 1. Cap. 8. & 9.

Pullos & carnes nunquam sani accipiant. Infirmitas quidquid necesse fuerit, ministraret. Et ejus successor Sanctus Aurelianus: Carnes in cibo nunquam sumantur. Pulli vel cuncta altilia in congregatione non ministrantur. Infirmitas tantum provideantur, & accipere liceat. Et in Solitariorum regula Grymlaicus Presbyter: A carnibus tam quadrupedum quam volucrum omnino abstineant, nisi forte aliqui in gravi ægritudine fuerint detenti. Sancti Fruquosi Lugdunensis Archiepiscopi regula omnem etiam gustandæ carnis licentiam proscrit, ejus præsumptorem damnat ad trimensem carcerem, & adjungit: Servato tamen moderamine pietatis erga egrotorum necessitudines, vel longè proficiscientium qualitates, ut & volatiliu esu infirmi sustententur, & longinquo itinere destinati. Si aut à Principe vel Episcopo sperantur, pro benedictione & obedientia degustare non metuant, servantes apud se de reliquo continentiam consuetam. Tribus in casibus permittit carnis esum: Infirmitas, peregrinantibus, & invitatis ad mensam Principis aut Episcopi. Sanctus Columbanus, & alii quidam suis Monachis sola olera permiserunt. Etiam S. Hispanensium Episcopus Isidorus. Attamen in festis permittit addi leviores carnes.

Et hinc vides Orientalem, quæ inter quadrupes distinguit & alites, differentiam viguisse etiam in Occidente. Et quidem Sanctus Benedictus interdixit solas quadrupes, alites omnino permittit. Utique etiam ad duritiam cordis. Et hinc S. Cæsarius, S. Aurelianus, S. Fructuosus, S. Grymlaicus, aliique plures exfulsarunt istud regulæcaput, & alites solis infirmis permiserunt. Eadem de re scribit in libris de vita contemplativa Julianus Pomerius: Si à quadrupedibus abstinentes, Phasianis, altilibus, vel aliis avibus pretiosis aut piscibus perfruantur, non mihi videntur resecare delectationes sui corporis, sed nutare; nec pro abstinentia, sed velut pro nescio qua immunditia, vel certè, quod verius est, pro stomachi nauseantis tenerritudine delicias illas communes ac viles abjicere, quo possint alii non solam carnibus, sed etiam delicatioribus ac pretiosioribus suas voluptates explere. Quem locum adducit in libris de Laica institutione, & laudat Jonas Episcopus Aurelianensis. Non quasvis, sed solas majores ac pretiosas aves interdicit. Et de S. Eligio, prius Monacho, ac deinde Tornacensi Episcopo scribit Sanctus Audoenus Archiepiscopus Rothomagensis: Octo & decem fluxerunt anni, quibus nunquam vinum hausit in poculo. De carnibus verò melius tacere puto, quam aliquid dicere, quandoquidem eas post propositum nec edere passus, sit nec attingere, & cum in prædicto annorum spatio una tantum die eum meminerim propter hospitium, charitate exigente, de Volatilibus modicum quid gustasse. Et Aquigranensis Abbatum sub Ludovici Pii Imperio Conventus statuit: Volatilia in Natali Domini & in Pascha tantum quatuor diebus, si est undè, comedant, si verò non fuerit undè, non requiratur per debitum. Si autem Abbas aut Monachi abstinere se voluerint, sit in eorum arbitrio. Et in ejusdem Ludovici Capitularia habent: Ut Volatilia intus forvisse, nisi pro infirmitate, Monachi nullo tempore comedant. Ut nullus Episcoporum Monachis Volatilla

comedere præcipiat. Et in Libris de Clericorum Lib. 2. Institutione Rabanus Maurus. Avium esum indè credo Patribus esse permissum, eo quod ex eodem elemento, de quo & Pisces, creatæ sunt. Nam in Monachorum regula non invenimus aliarum carniarum esum illis contradicendum esse, quàm quadrupedum. E Benedictino Monacho Moguntinus Archiepiscopus sui Patris regulam per consuetam tunc in omni Occidente Antonomasiam appellat Regulam Monachorum. Regula sancit de infirmis: Carnium esus infirmis omnino debilibus pro reparatione concedatur. At ubi meliorati fuerint, à carnibus more solito omnes abstineant. Et ad hæc verba scribit S. Abbatissa Hildegardis: Carnes tam quadrupedum quam volatiliu intelligi vult, & nullas carnes, quas homines comedere solent, excipit. At ubi meliorati fuerint, à carnibus omnes more solito abstineant. Scilicet à carnibus quadrupedum. Quia sancti illas, et succum earum comedere non solebant, sed infirmi. Sani verò carnes volatiliu, quoniam mundæ sunt, nec ardentem libidinem comedentibus inferunt, manducabant. Etiam à nobis adducta regulæ verba, Carnium quadrupedum ab omnibus abstineatur comestio, laudat inferiùs, atque adjungit: De Volatilibus reticet, quoniam comestione illorum sanis non interdicit. Nam Patres, quia suo tempore Monachorum conversatio rudis & adhuc ferè insolita erat, esum carniarum ipsis per omnia interdicare devitabat. Undè ut esu volatiliu uterentur, eis permittit. Per monasticam conversationem non ipsa tunc per omnem Europam frequentissima Monasteria, sed intelligit Monasticam disciplinam. Hæc tunc erat insolita & rudis, seu deformata, ideoque edi volatilia Sanctus Benedictus dispensatoriè permittit. Et hinc manifestum errorem continet hæc Cardinalis à Turcremata ad Sancti Patris Regulam verba: Licet S. Pater tantum nominet carnes quadrupedum, prohibitio tamen extenditur usque ad carnes etiam bipedum, scilicet volatiliu. Cum enim carnes volatiliu sint dulciores, magis delicatæ, & pretiosiores, quando minus delicatas vetuit, procul dubio magis delicatas & pretiosiores prohibere credendus. Mos enim Sanctorum est in minori comprehendere majus. Ex sui temporis sensu & disciplina fuit locutus, avitam disciplinam non plenè intellexit. Interim circè avitam inter quadrupes & bipedes differentiam nostri Majores variè senserunt. Nam & leviores carnes, quas etiam in Refectorio edi diebus Festis permittit Sanctus Isidorus, erant carnes avicularum.

Cap. 16.

Cap. 7.

Et omnis hæc disciplina adstrinxit etiam assumptos è Monachis Episcopos & Clericos. Hinc enim de Sancto Martino scribit in ejus vita Sulpitius Severus: Sumpto Episcopatu Martinus qualem se quantunque præstabat, non est nostræ facultatis evolovere. Eadem in corde ejus humilitas, eadem in vestitu vilitas erat. Nam & Episcopus crevit novum Monasterium, vixit in ipso, & in communi manducavit mensa, in qua nullus vinum novit, nisi quem infirmitas coegisset. Eandem regulam servarunt assumpti ex isto Monasterio Episcopi, de quibus pergit Severus: Plures ex his postea Episcopi viderimus. Quæ enim esset civitas aut Ecclesia, quæ non se de Martini Monasterio cuperet habere Sacerdotes? Et

Cap. 22. Et de Sancto Augustino post Monachum Episcopo scribit Sanctus Possidius: *Mensa usus est & frugalis & parca, quae quidem inter olera & legumina etiam carnes aliquando propter hospites vel quosvis infirmos continebat. Quam regulam assumpti etiam omnes ex ejus Monasteriis Episcopi constanter observaverunt. Etenim ad S. Alipium ex Augustinensi Monacho Tagastensem Episcopum scribit Sanctus Paulinus: Et si in populis, & super populum agas, oves pascuae Domini regens sollicitis vigil Pastor excubiis, tamen in abdicatione saeculi, & repulsa carnis ac sanguinis, desertum tibi ipse fecisti, secretus a multis, vocatus a paucis. Desertum Monachus incoluerat Alipius, ideoque & Episcopus istud si bi servabat. Et de S. Fulgentio post ejusdem professionis Monachum Rufpeni Episcopo scribit in ejus vita Fernandus Carthaginensis Ecclesiae Diaconus: Huic Beatissimo Sacerdoti nullus aliquando extorsit cujuslibet generis carnes accipere, sed sola simpliciter olera, piscinas, & ova. Quamdiu fuit juvenis, sine oleo; postquam seniit, superfusio oleo manducavit. Ideo oleum persuasus est accipere, ne caligo prevalens oculorum, lectionis impediret officium. Istud enim saeculum vitrea fenilium oculorum adjumenta adhuc ignorabat. Etiam vinum ille nunquam bibit, nisi insigniter dilutum graviter infirmus. Quod ipsum de Sancto Heliodoro, Altinensi post Monachum Episcopo, testatur Sanctus Hieronymus. Addit & Nepotianum fuisse foris Clericum, & domi Monachum. Clero admovendum Monachum recte vult esse in Monastica disciplina perfectum; qui sic vixerit in Monasterio, ut Clericus fieri mereretur. Et hinc adversus Jovinianum Herefarcham scribit idem Hieronymus; Post sordidam tunicam, & nudos pedes, & cibarium panem, & aqua potum, ad candidam vestem, & nitidam cutem, & mulsum, & elaboratas carnes, ad jura Apitii & Paxami, ad balneas quoque & fritillus, ad popinas se contulit. Eum argit, quod e Monacho in Clericum promotus praesentem regulam praevicaretur. Hinc pergit in sequentibus ejusdem operis libro: Certè in tanta diversitate vitus & vestitus necesse est aut hic aut ibi esse peccatum. Non quod peccatum in cibo aut in vestibus afferam, sed quod varietas et commutatio in deterius sit reprehensioni proxima. Monachus enim per impositum Episcopatum aut Clericatum non debet deficere, sed proficere in meliora. Hinc & Sanctus Episcopus Eligius adduci vix poterat, ut quandoque cum hospitiis aviculas degustaret. Nec sola consuetudo, sed & Paternus Canon Latinus e Monachis Clericos semper ad hoc adstrinxit. Lucet ex primi Innocentii Rescripto ad Sanctum Victricium Metropolitanum Rothomagensis: De Monachis, qui diu morantes in Monasteriis postea ad Clericatus ordinem pervenerunt, non debent eos a priori Proposito deviare. Etenim sicut in Monasterio fuit, & quod diu servavit, idem in meliori statu postus, amittere non debet. Et hunc Canonem Carolus magnus, dum lapsam nobis reparavit Christianitatem, servandum iussit, & suo Aquisgranensi Capitulari inseruit cum hac Epigrapha: Monachus, si ad Clericatum provebatur, Propositum Monasticæ Professionis non amittet. Et*

ad Egilonem e Monacho Archiepiscopum Senonensem, dum Apostolicam confirmationem & Pallium misit, inter alia monita praecipit Nicolaus primus: Tuum praeterea, Frater carissime, Propositum observa, & qui diu in Monasterio moratus es, a pristino voto divertere noli. Quod enim diu in humili habitu custodisti, perpetuo indecens est, si nunc in potiori positus dimiseris ordine, hoc ipsum sancta quoque Scriptura, venerandisque Decretis pleniter edocentibus. Et Albertus Hostiensis Episcopus, Innocentii secundi per Angliam Cardinalis Legatus, in sua Londinensi Synodo edidit hunc Canonem: Adjectimus Decretum Innocentii Papae dicentis, Monachi diu in Monasteriis morati, si postea ad Clericatus ordinem pervenerint, non debent aliquatenus a priori Proposito deviare, sed sicut in Monasteriis positi fuerunt, ita in Clericatus ordine degere debent, & quod diu servaverunt, in altiori gradu positi amittere non debent. Exstat Synodus apud Richardum Hagustaldensis Monasterii Priorem, & Gervasium Monachum Cantuariensem. Et hinc de Balduino post Cisterciensem Monachum Cantuariensi Archiepiscopo, quod carnes nunquam comederit, scribit Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. Quod ipsum de Sancto Rudolpho Engubino post Monachum Episcopo testatur in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani. Et hinc lucet praesentem Schismatici Graeci calumniam fuisse mendacem. Etenim ex jam adductis Decretis & exemplis plura sunt juniora Michaelae Cerulario. Calumnia possit alluisse ad praevicacores hinc inde Episcopos, quos cum aliis paleis Ecclesia semper toleravit. Avita disciplina dudum post Michaelis tempora duravit etiam in Monasteriis. Etenim de Fontis Avellani Monasterio, quod solis leguminibus vivebat, scribit in Sancti Petri Damiani vita Joannes Monachus, & addit: De vini usu quid memorem, cum nisi pro sacrificio, seu forsitan pro aegro vinum ibidem profusus deesse ferat? Et de S. Dominici Loricati Monasterio scribit ipse laudatus Petrus: Sub hac regula vivebatur, ut nunquam vinum biberent, nunquam adipe alimenta condirent. Solis agris, dum piscis reperiri non possit, ministrari carnes affirmat generaliter in Epistola ad Patrualem suum Marinum Monachum Classensem. Et quosdam Monachos, quod ex carnis edendae pruritu aut simularent morbum, aut verè infirmi optarent non reperiri pisces, graviter arguit. Se tali casu infirmum cogi ad edendas carnes non potuisse, & tunc ex improvise pisces mox advenisse, refert in Epistola ad Monachos Rudolphum ac Aripandum. Etiam Honestum Monachum, qui assererat se non posse carere carnibus, arguit per longam Epistolam. Varias hujus observantiae rationes deducit in litteris ad Guilielmum Monachum. Et de Pharnulpho Urbis veteris Comite scribit: Dum ad mensam Comes ille discumberet, quidam illi Monachus assidebat, quem rogare coepit, ut quia pisces deerant, dicente necessitate carnibus vesceretur. Affirmat Monachum importunis nugacis Comitis precibus circumscriptum comedisse carnes, atque

Epl. 55.

Cap. 13.

A. 1184.

A. 1184. Lib. 1. Epl. 19.

Cap. 5.

Lib. 1. Ep. 19.

Lib. 6. Ep. 26.

Ep. 24.

Ep. 23.

Ep. 19.

Lib. 1. Ep. 3.

Lib. 6. Ep. 15.

Anno 1147.

atque prosequitur; Cum jam satiatus existeret, & carnalis illecebrae vota compleisset, ecce per maximum lucium Dapifer attulit, & in se convalescentium oculos & ora converterit. Cumque hunc & Monachus miraretur, & oculos in eum inbiantis curiositate aviditate defigeret, ait Comes: Quia carnes tanquam Laicus comedisti, piscem tanquam Monachus cur attendis? Planè si hoc tibi licuerit, versiculum illum congruè decantabis: Meus est Galaad, & meus est Manasses. Porro si carnibus abstinuisse, piscis iste tibi de industria servabatur, sed quia carnibus appetitum carnis implesti, fauces tuas piscis hic post alimenta carnalis ingluvie non transibit. Ita carnalem Monachum dedit ludibrio totius mensae. Ex quibus lucet carnis abstinentiam tunc omni Monasterio fuisse solemnem, & servandam etiam extra claustrum. Hinc enim & Hildebertum Cenomanensem Episcopum, quod Joannem Fratrem laicum, utilem cæmentarium, se invito derineret, graviter queritur apud Paschalem secundum Pontificem Goffredus Abbas Vindocinensis, & adjungit: Ibi ipso sciente, contra Propositum Monachi, carnis vescitur, & omnino Regulae sanctae contrarius, perniciosam animæ suae in carnis turpitudine operatur. Lucet, inquam, istam legem solis infirmis fuisse relaxatam: & memorati inter quadrupes & bipedes discriminis nullam tunc vixisse memoriam. Et revera discrimen hoc caret firmo fundamento. Ipsum ad cordis duritiam dumtaxat dispensatorie indulgit S. Benedictus, ideoque melior postmodum disciplina merito abrogavit, ac altissime sepelivit. Quod tamen hæc abstinentia non ita dudum post Petri Damiani tempora fuerit graviter læsa, demonstrat venerabilis Petri Mauricii Cluniacensis Abbatis ad suos Fratres Epistola: Abstinentia causa Dei ipsi mihi vel his a carnibus omni Sabbato, abstinent insuper plerique Laicorum omni quarta, abstinent quidam ex ipsis etiam omni secunda Feria. Ad Fratres nostros S. Ordinis, Celestis Propositi Monachi, & hoc Cluniacenses, spreto Deo, abjecto pudore, totum, ut dicitur, annum, nulla præter sextam excepta Feria, in absumentis carnibus continentur: nec hoc saltem occultè, sed palam & publicè facientes. Non sine causa dicit: Et hoc Cluniacenses. Cluniacense enim Cœnobium fuit olim longè sanctissimum, ideoque certum est ipsum non solum declinasse. Duodecimi saeculi vigesimo secundo anno Petrus accepit Abbatialem Sedem. Quo anno, & qua occasione coeperit hæc deformatio, ignoro. Videtur ejus exordium non sine fundamento colligi ex Roberto Abbate Montensi, in appendice ad Sigebertum Gemblacensem: Dominus Pontius Abbas Cluniacensis, cum vellet ad unguem corrigere excessus in cibo, & in vestitu quorundam Monachorum, qui exteriora ejusdem Monasterii negotia tractabant, insurrexerunt in eum, & crescente similitate accusaverunt eum in presentia Paschalis Secundi Papae de quibusdam gravissimis capitulis, licet falsis. Quibus cum dedignaretur responderi, dicens nec de accusatione eorum se curare, neque de Abbatia. Confidebat enim & in bona conscientia, & in genere: utpote filius Comitis Mergulensis. Invito Papa Abbatiam relinquens, Hierosolymam perrexit. Ad illi durantes in sua malitia, elegerunt sibi Abbatem Hugonem, Priorem Christi. Lupi Oper. Tom. IV.

rem Marciniaci. Quo defuncto infra primum annum sui regiminis, elegerunt quemdam strenuæ nobilitatis juvenem, nomine Petrum. Quomodo autem prædictus Pontius de Hierosolymis rediens, iterum Abbatia, cui renuntiaverat, præesse voluit, & quomodo se his mate factis in eodem Monasterio multum humani sanguinis effusum est, pudet dicere. Remansit tamen venerabili Petro regimen Cluniacensis Monasterii, quod adhuc disponit, transactis exinde duobus annis; Pontius verò in Monasterio, quod vocatur Cavea, ad ultimum mortuus est. Electionis schisma ad lacerandam Monasteriorum disciplinam est longè potentissimum. Planè existimo commissum à Monasterii Procuratoribus seu Apocrifariis in cibo excessum ab ipso traductum ad ipsum conventum, atque ita etiam ad alias ejusdem Congregationis familias. Et hæc omnino fuit una ex causis, ob quas Robertus Prior & alii Zelosi fratres discesserunt e suo Molismensi Monasterio, & ad exactè servandam Sancti Benedicti regulam fundarint Cœnobium Cisterciense. Atramen & Cluniacense venerabili suo Abbati Petro obedivit. Etenim in prima sua Epistola Sanctus Bernardus ipsum notat, non quod carnes, sed dumtaxat quod vinum bibentes & mulsum, ederent pingua, fixuras piscium cum siccis herbis & aromatibus. Addit Cisterciensis vefci solis oleribus, fabis, pultibus, pane cibario: Condimentum esse salem & famem. Quod ipsum in prima sua Epistola scribit Stephanus Tornacensis Episcopus. Nec dubitandum, quin Cluniacensis reformatio fuerit traducta in totum corpus istius Congregationis. Verum non perseveravit. Etenim non ita dudum post scripsit ad Abbatem & Conventum Sublacensem Innocentius tertius plenam multa reformatione Epistolam, in qua est hic etiam articulus: In Refectorio nullus omnino carne vescatur. Nec in quibusdam solemnitatibus, sicut aliquando fieri consuevit, Conventus exeat cum Abbate, paucis ibi relictis, ut extra Refectorium edant carnes: Cum illis diebus præcipue Regularis disciplina sit studiosius observanda. Sed nec extra Refectorium, nisi in Infirmerio, esum carnum credant sibi licere. Quamquam ex indulgentia possit Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos, prout necessitas postulaverit, advocare, ipsoque secum in camera sua melius & plenius exhibere. Exstat Epistola apud Gregorium nonum sub titulo de statu Monachorum. Et in suo Spicilegio Lucas Dacherius inseruit Statuta Abbatum Ordinis S. Benedicti in Provincia Narbonensi ad restauandam disciplinam regularem, approbata à Gregorio Papa nono. Hæc Sancti Patris de carnibus abstinentiam conantur reducere, & varia sancunt. Longiora sunt, ideoque in suo fonte videnda. Etiam in Londinensi sua Synodo statuit Cardinalis Otho, Gregorii noni per Angliam Legatus: Audivimus & lætati sumus, quod Religiosi viri, Abbates Ordinis S. Benedicti per Angliam constituti, convenienter nuper in suo capitulo generali, tanquam juxta sermonem propheticum ad suos terminos revertentes, providè statuerunt, ut de cætero secundum S. Benedicti Regulam, ab esu carnum debeant abstinere, exceptis debilibus & infirmis, quibus debet secundum

Cap. 6.

CALUMNIA V.

Per primam Quadragesimæ Hebdomadam, & aliam etiam Hebdomadam Quinquagesimæ, quas nos orvis tantum & lacte vescimur, & propterea casei Hebdomadam appellamus, Latini carnes comedunt.

Est antiqua Photii calumnia, quam in Libro adversus illius Schisma Æneas Parisiensis Episcopus proponit in hæc verba: *Græci siscitantur, quare à carniū esu octo Hebdomadis ante Pascha, & septem à casei & ovorum, more suo non abstinemus?* Eisdem verbis Ratramnus Monachus Corbeiensis, ac in litteris ad Hincmarum Rhemensis Archiepiscopum proponit Pontifex Nicolaus primus. Circa Quadragesimalium septimanarum numerum & modum fuisse olim varias Ecclesiarum consuetudines, testantur Socrates, Hermias Zozomenus, apud Joannem Cassianum Abbas Theonas, & apud S. Ambrosium Sermo ad Dominicam Sexagesimæ. Quod quædam sex, quædam Ecclesiæ septem septimanas jejunarent, affirmat in laudata collatione Germanus Monachus, & laudatus Theonas dat rationes. Quod Cappadocia, & omnis forsitan Pontica Diocesis servaret septem septimanas, in Sermonem contra ebrietatem & luxum disertè testatur magnus Basilius. Et hunc morem omnium jam dudum Oriens admisit & servat. Etenim Quadragesimam Domino Deo omnes offerimus tanquam dimidio sunt ista Decima. Et Græci nullum jejunarunt Sabbathum, nisi solam Paschalem Vigiliam. Hinc in suis septem septimanis præcisè jejunant dies triginta sex. Etiam de Papa Telephoro habet Liber Pontificalis. *Hic constituit, ut septem Hebdomadas ante Pascha jejunium celebraretur.* Et prima ipsi apud Isidorum Mercatorem afficta epistola habet: *Statutum est apud Sedem Apostolicam, ut septem Hebdomadas plenas ante sanctum Pascha omnes Clerici à carne jejunent.* Quia sicut discreta esse debet vita Clericorum à Laicorum conversatione, ita & in jejunio debet fieri discretio. Verum in libris de Clericorum institutione Rabanus Maurus, & alii vetusti Ecclesiasticorum rituum Expositores istius discriminis nullam faciunt memoriam. Affirmant Telephori Statutum fuisse universale pro omni Latina Ecclesia. Hanc discordiam conciliat antiquus Ordo Romanus: *Græci Sexagesimam sanctificant suo jejunio, Clerici nostri, auctore Telephoro Papa, sequentem septimanam, id est, Quinquagesimam, quæ constituit septem Hebdomadarum jejunium ante Pascha.* Quod ipsum eisdem verbis scribit apud Alcuinum Flaccum Auctor libri de Ecclesiasticis Officiis. Nempè totos quadraginta dies jejunare ex Domini exemplo voluit Latina Ecclesia; & quoniam præcisum hunc numerum nec in sex nec in septem invenimus septimanis, aliquid addere quam demere maluit Telephorus, atque ita in-

Lib. 4.
cap. 4.
Epist. 7a.
Lib. 5.
cap. 21.
Lib. 7.
cap. 19.
Coll. 21
Cap. 24-25

Lib. 2.
cap. 34

Fol. 27.

duxit dies quadraginta duos. Addit apud S. Ambrosium Sermo Dominicæ in Sexagesima: *Quinquagesima idem à quibusdam servatur, in qua sunt quinquaginta dies. Quia si subtraxeris ab his septem Dominicis, non amplius remanent in abstinentia, nisi quadraginta & duo dies. Et in ipsis duobus diebus alii jejunant, alii non, ut in Cæna Domini, & in Sabbatho Sancto.* Quod ipsum scribit Æneas Episcopus Parisiensis. Et hæc est vera apud quædam Ecclesias origo aut quintam Feriam majorem, aut Sabbathum Sanctum jejunandi. Quem posteriore morem suo adhuc tempore viguisse in Italia, affirmat & queritur in litteris ad suæ Congregationis Eremitas Sanctus Petrus Damiani. Ex alio tamen ipse principio conatur aliquatenus purgare. Et hic jejunandæ Sexagesimæ modum dudum permansit. Tandem tamen contractus fuit ad solos Clericos. Ita lucidè affirmat adductum Romani Ordinis testimonium. Et hunc morem videns istarum apud Isidorum Mercatorem epistolarum Auctor scripsit Telephorum de folis Clericis statuisse. At pro omnibus statuisse affirmat etiam in litteris ad laudatum Alcuinum Imperator Carolus magnus.

L.6.Ep.35

Etiam de Sancto papa Melchiade scribit Liber Pontificalis: *Hic constituit ne ulla ratione die Dominica aut quinta feria jejunium quis fidelium ageret, quia eos dies Paganus quasi sacrum jejunium celebrant.* Hujus de quinta feria Statuti causam esse varia à Domino Deo peracta & nobis donata ista die mysteria ac beneficia affirmat in laudata Epistola magnus Carolus, ipsa enumerat, atque adjungit: *Sexagesima, ut existimamus, propterea à nonnullis observatur, ut & Decimas dierum omnipotenti Deo dare possint, & Dominum nostrum JESUM CHRISTUM quadragenario particulatim jejunio imitari, & primam vel quintam feriam à jejunio vacare debeant.* Hoc ipsum Melchiadis institutum, eisdemque ipsius rationes laudat memoratus apud Alcuinum Flaccum Auctor, & pergit: *Tunc placuit Fidelibus, ut octo hebdomadas consecrarent jejunio, & primam Dominicam sexagesimam nominarent, non propter sexagenarium dierum numerum, sed propter usum locutionis nostræ, quo Quadragenario Quinquagenarius, ita Quinquagenario Sexagenarius, & Sexagenario Septuagenarius coaptatur. A Sexagesima usque ad Pascha sunt octo hebdomadæ, è quibus singulis si primam & quintam feriam de abstinentia subtrahas, ut Melchiades instituit, & ipsum diem Sanctum Paschæ, quadraginta tantum dies remanent abstinentia, ad imitationem Domini nostri JESU-CHRISTI.* Et laudatus apud S. Ambrosium Sermo: *Sexagesima celebratur, in qua sunt octo hebdomadæ, id est, dies quadraginta sex. Si subtraxeris octo Dominicos dies, & octo quintas Ferias, quadraginta dies solummodo remanent jejunii.*

Ep.86.c.4

Quod quintas etiam per Quadragesimam Ferias Latina olim Ecclesia, utique ex S. Melchiadis Instituto, non jejunaverit, tradit in epistola ad Casulanum Presbyterum Sanctus quoque Augustinus: *Apud Romanos quinta Sabbathi jejunandum non videtur.* Quod ipsum lucidissime tradit in priori ad Januarium epistola. Et in suo Capitulari Hatto Vercellensis Episcopus: *Quin-*

Christi Lupi Oper. Tom. IV.

ta Feria quoque non est jejunandum, ut inter jejunium Christianorum & Gentilium, Catholicorum atque Hæreticorum discretio sit. Hatto de folis extrâ Quadragesimam, Sanctus Augustinus de cunctis per omnem annum quintis agit Feriis: quod nempè dudum ante Hattonis tempora Gregorius secundus quintas Quadragesimæ Ferias à data per Melchiadem libertate ad avitum jejunii debitum reduxisset. Testatur hoc Liber Pontificalis: *Gregorius Quadragesimali tempore, ut in quinta Feria jejunium atque Missarum celebritas fieret in Ecclesiis, quod non agebatur, instituit.* Quod ipsum scribunt Marianus Scoros, Sigebertus Gemblacensis, ac Radulphus de Diceto. Exponit in libro de rebus Ecclesiasticis Walafridus Strabo: *Melchias statuit, ut nulla ratione Dominico die aut quinta Feria jejunium quis Fidelis ageret. Paganus enim his diebus quasi jejunia frequentabant. Ideò Beatus Gregorius in dispositione officiorum anni infra Quadragesimam, quintam Feriam vacantem dimisit: Ut quia festiva erat veluti Dominica, etiam officio diei Dominica celebraberetur. Quæ quinta Feria quoniam cepit ut ceteræ jejunii applicari, Gregorius junior statuit eam Missis & Orationibus esse solemnem, & undècumque colligens, ejusdem diei argumentavit officia. Quod ipsum eisdem ferè verbis scribit Micrologus, & adjungit: *Quintam Quadragesimæ Feriam Gregorius junior statuit esse solemnem officii undequaque collectis, & maxime de festivalibus Dominicis.* Edidit æstivales, quarum Evangelia & omne Missæ officium traduxit in quintas Quadragesimæ ferias II. Gregorius, Dominicas, ac prosequitur: *In Hebdomada quoque Pentecostes quinta Feria officio Dominica officium.* Affirmat in quintis Quadragesimæ feriis usque ad laudatum Gregorium fuisse dictam Missam de præcedenti Dominica. Et sanè res ipsa clamat hodiernas quinq. Quadragesimæ Feriarum Missas esse posterius superadditas. Reliquarum consequentiæ non plenè correspondent. Quæ omnia in animæ gemma tradit etiam Honorius Augustodunensis.*

Cap. 20.

L.4. c.14

Etiam quidam Græci quintas Quadragesimæ Ferias videntur olim non jejunasse. Hinc enim in laudatis ad Alcuinum Flaccum litteris scribit magnus Carolus: *Septuagesima, ut existimamus, propterea à aliquibus observatur, ut & Decimas dierum Domino dare queant, & prima vel quinta, nec non & septima Feria jejunium solvere possint. A Septuagesima usque ad Pascha sunt novem hebdomadæ, quæ faciunt dies sexaginta quatuor. E quibus si de unaquaque hebdomada tres præfatos subtraxeris dies, & Paschalem Sacratissimum, triginta sex in observantia remanent dies.* Idem scribit laudatus Sermo apud Sanctum Ambrosium, atque vel hac sola voce clamat se nullo modo esse Ambrosianum, sed Ambrosiastrum. Exponit in litteris ad laudatum Imperatorem laudatus Alcuinus: *Audivi, dum Romæ essem, quosdam dicentes Epist. 2. Magistros, quod Orientales populi novem hebdomadas, Græci octo, Latini septem jejunare soleant.* Et hæc sunt verba, quæ notat & capit in libris de Clericorum Institutione Rabanus Maurus: *Alii, nescio quorum ore ducti, asserverant quod Orientales populi novem hebdomadas,*

L.2. c.34

das, Græci octo, Latini septem jejunare soleant. Aut Alcuini, aut certe laudatorum ab ipso Romano manorum Magistrorum fidem vocat in dubium. At quibusdam videtur, quod sine fundamento. Etenim per distinctos à Græcis Orientales intelliguntur Armenii, quos certum est per novem olim septimanas jejunasse. Cum omnibus Christianis Dominicis, cum Græcis Sabbatha, cum Latinis quintas Ferias videntur à jejuniis exemisse. Et hoc, uti & alii Latini mores, illis fuisse possit à magno Gregorio. Et ob secundi Gregorii auctoritatem noluerunt consuetudinem deserere.

Consonat in opere adversus Photii schisma Raturamus Corbejenfis Monachus, a se verans alios senis, alios septenis, alios octonis septimanis jejunare, & adjungens: *Superaddunt etiam alii nonam*. Et subnectit causam: *Reperiuntur nonnulli quinta Sabbathi jejunium solvere*. Ad dit quod ipsum etiam Dominicis & Sabbathis solvant, atque ita ad reperiendos tringinta sex jejunii dies cogantur illud à Septuagesima inchoare. Et pergit de Græcis: *Ergo cum deprehendantur non solum à Occidentalibus, verum & ab Orientalibus dissentire, dicant qua ratione reprehendant Romanos, & non reprehendi videntur ab aliis Ecclesiis, quibus in Paschali jejuniis non concordare videntur*. Afferit illos circa istud ipsum, in quo damnant Latinos, damnari posse ab Orientalibus, qui utique non septem, aut octo, sed novem septimanas jejulant. Per Orientales omnino intelligit Armenios. Etenim uti adversum nos de solis sex, ita adversum illos de novem septimanis Græci litigant. Litem mox exponemus. Quæ omnia in opere adversus idem schisma confirmat Aeneas Parisiensis Episcopus. Dumtaxat Græcos non distinguit ab Orientalibus. Ait quosdam per septem, quosdam Græcos per octo aut novem hebdomadas jejunare. Nempè Armenii quoad Ecclesiasticum ritum sunt Græco-Latini. An Aeneas ac Raturami tempore quintas Quadragesimæ Ferias Armenii adhuc sine jejuniis agent.

Interim Sancti Melchiadis Institutum ab omni Latina Ecclesia non fuit admissum. Etenim Sanctus Augustinus in laudata ad Januarium epistola disertè scribit esse in hac re diversos Ecclesiarum mores. Et in litteris ad Casulanum ait quintas ferias non jejunari à Romanis. Supposit in Africa jejunari. Hinc & quarundam Africanarum Ecclesiarum, quæ in quinta Dominicæ Cæneæ feria tolerabant solvi jejunium, consuetudinem graviter improbat in dicta ad Januarium epistola, & optat auferri. Lucidè affirmat ipsius solius, quæ etiam apud alias gentes fuit, libertatem non probari, sed dispensatorio plebeiæ pacis amore dissimulari. Et adversus Hæresiarum Priscillianum statuit prima Bracharenfis Synodus: *Si quinta feria Paschali, quæ vocatur Cæna Domini hora legitima post nonam jejuniis in Ecclesia Missas non tenet, sed secundum Sectam Priscilliani, festivitatem ipsius diei ab hora tertia per Missas Desundorum, soluto jejuniis, colit, anathema sit*. Quod ipsum firmat secunda istius civitatis Synodus. Quosdam quintæ istius ferie jejunium

solvere primus in Hispania cœpit Priscillianus, atque ita Melchiadis Decretum illuc etiam non fuit admittum. Illius item nulla est memoria apud Gallicanam Ecclesiam. Et hinc nec Gallia nec Hispania Quadragesimale jejunium unquam extendit ultra sex septimanas. Solos 36. dies, anni Decimam offerentes Domino, jejunaverunt. Probarunt hanc Petri Blefensis sententiam: *Apostolica traditio fuit 36. diebus jejunare ante Pascha. Audientes enim fructum decimas sibi Dominum vindicare, nihilominus & dierum decimas Deo sanctificare statuerunt. Subsequentibus vero Patres Apostolici quatuor superaddiderunt dies, ut numerus Dominici jejunii adimpleretur*.

Quæstio est, A quibus Patribus isti quatuor dies fuerint adjecti? Micrologus Scriptor censuit esse magno Gregorio antiquiores. Quadragesimalem jejunii ac sacrificii horam affirmat à quarta cinerum feria inchoandam, & prosequitur: *Scientiam, non solum modernos, ut quidam putant, sed & antiquos à capite jejunii incœpisse, cum & S. Gregorius ibi videatur Quadragesimalia officia initiasse. Sic enim in Gregorianis Sacramentariis, sive Gradualibus Libris evidentissime declaratur. Subsequens tamen Dominica propriè initium Quadragesimæ dicitur. Undè & quadragesima dies usque ad Pascha computantur, quibus cum sex Dominicis subtrahimus, non nisi triginta sex in abstinentia observamus. Ergo à capite jejunii necessariò incipimus, si cum Domino jejunium quadragesima dierum complere volumus. Exinde etiam orationem super populum juxta Gregorii institutionem exordimur, quam nunquam dicimus, nisi cum Quadragesimaliter jejunare debemus. Verum longè aliter censet Amalarius Fortunatus. Quatuor adjectos dies laudat, & adjungit: *Occurrit quod S. Gregorius tantummodo triginta & sex dies abstinentiæ nobis insinuat Quadragesimalis temporis, forsitan quia necdum erant additi quatuor dies à feria quarta usque ad Dominicam Quadragesimæ. Particula, Forsan, videtur superflua. Etenim in suo adversus Photium opere scribit Aeneas Parisiensis Episcopus: Beatus Papa Gregorius Quadragesimale computans tempus, à capite sex hebdomadarum illud computare incipit. Et adducit Gregorii verba: A presenti die usque ad Paschalis festivitatis gaudia sex hebdomadæ veniunt, quorum videlicet dies quadragesima & duo sunt. Ex quibus dum sex dies Dominici ab abstinentia subtrahuntur, non plus in abstinentia, quam sex & triginta remanent. Demonstrat ipsos esse totius anni decimam partem, & in hoc principio fundat ipsorum numerum. Exstant verba in decima sexta Homilia super Evangelia. A seve rant nobis duo. Primò, quod quatuor dies tunc necdum adjectisset Romana Ecclesia. Secundò, quod Melchiadis de quæntis Quadragesimæ feriis non jejunandis Decretum tunc Romæ esset abolitum. Abolitionis tempus & modum ignoramus. Interim ista abolitio etiam videtur Romanam Quadragesimam ab octo septimanis ad sex contraxisse. Qui omnis mos durasse videtur ad noni sæculi medium, quo adversus Photium scripsit Raturamus Corbejenfis Monachus: *Jejunant Romani sex ante Pascha septimanas continuatim, præter Dominicam, quæ jejuniis solvuntur*. Disertè affirmat solos dies triginta sex, tanquam**

totius anni Decimam ab illis jejunari. Et hinc Romanum ritum postulantibus Bulgaris Nicolaus primus Pontifex imposuit jejunium solius Quadragesimæ, cujus exordium esse primam Dominicam nobis supra dixit Scriptor Micrologus, & in suorum Capitaliarum Præfatione confirmat Isaac Lingonenfis Episcopus: *A quarta Feria ante initium Quadragesimæ. Nempè Quadragesimæ & Quadragesimalis jejunii exordia antiqui distinxerunt*.

Respondeo tamen Scriptorem Micrologum rectè sentire: Quatuor dierum adjectionem esse magno Gregorio antiquiorem. Quod enim totos quadragesima dies tunc jejunaret Romana Ecclesia, in laudata per Aeneam Parisiensem Episcopum Homilia magnus Gregorius disertè affirmat, repetit, atque inculcat. Triginta sex in illis conclusos dies afferit esse totius anni Decimam, non asserit illos solos jejunari. Eodemque sensu accipiendus est, nisi ex laudato Gregorii loco censeamus circumscriptum, Raturamus Corbejenfis. Et laudat Aeneas post enumeratas varias variarum Ecclesiarum in jejunando consuetudines verba sunt clara: *Cum his & aliis modis per multa spatia Orbis Quadragesimali tempore ordo abstinentiæ confundatur, potissimum & optimum delegit Romana Sedes continuare & extendere ante Pascha jejunium in numero quadragesima dierum. Triginta autem & sex diebus in abstinentia computatis, adjunctis & quatuor qui à capite jejunii incipiunt, egregiè compinguntur, & absque ulla reprehensione utimur jejuniis Salvatoris nostri; qui utique quadragesima dies jejunavit. Et in decretali ad omnes Episcopos, & Curatos Presbyteros epistola scribit Leo quartus: *Quarta feria ante Quadragesimam plebem ad peccatorum confessionem invitare. Ab illa quarta feria usque ad diem Resurrectionis Domini nullus manducet carnem aut sanguinem*. Scribit antiquum disciplinam Romanæ Ecclesiæ. Nam quartam feriam esse caput jejunii, & in ipsa omnes admoneri ad faciendam peccatorum confessionem mandat etiam Ordo Romanus.*

Manet itaque quæstio, Quis quatuor istos dies adjecerit? Ab Aenea Parisiensi Episcopo adversus Photii calumniam adducitur Faustus Rejenfis Episcopi testimonium cum hac epigraphe: *S. Faustinus Episcopus in Dominica ante Quadragesimam, Homiliatico sermone secundum morem istius temporis, ita de jejuniis variè exsequitur. Ille Faustus dictus etiam fuit Faustinus. Et licet circa Divinæ gratiæ exordia in Massilienses errores tubarit, humana tamen tentatio ista ipsa non privavit. Hæc sunt ejus verba: *Permotus esse vos credo, Fratres dilectissimi, cur à superiori Dominica Quadragesimam præcurrimus, & cum hodie sit ejus exordium, cur Festivitatem ejus ante unam hebdomadam celebrare cœperimus. Reprehendi non potest observatio illa præpopera. Devotionis enim indicium est prius legem exsequi, quam legis præcepta cognoscas, & ante obedire præceptis, quam obedientiæ præcepta compellant*. Affirmat Paschale jejunium non à Quadragesimæ, sed à Quinquagesimæ Dominica fuisse cœptum. Hinc aliqui existimant septem Telesphori septimanas tunc adhuc viguisse in Gallia, proindeque in Italia, atque ita*

à magno Gregorio non quatuor adjectos, sed duos dies fuisse detractos, aut certe muratos. Quod quintam majoris hebdomadæ feriam & Sabbathum Sanctum non jejunaret populus, censent displicuisse Gregorio, ideoque duos istos dies redditos jejuniis, & secundam ac tertiam Quinquagesimæ feriam fuisse exemptas.

Et hanc opinionem valdè confirmat Beneventana per Stephanum Baluzium, inter opera Domini Petri de Marca publicata, Urbani secundi Synodus: *Nullus omnino Laicus post diem cineris & cilicii, qui caput jejunii dicitur, carnibus vesci audeat. Cur de solis Laicis statuit, dicimus à Claromontana, quæ hanc confirmavit, ejusdem Pontificis Synodo: *Nemo Laicorum à capite jejunii, nemo Clericorum à Quadragesima usque ad Pascha carnes comedat*. Ita scribit Guiliemus Malmesberienfis. At legendum est, à Quinquagesima. Ita enim legitur apud Mathæum Parisiensem. Et per Franciscum Bellefortium publicatus Canon habet: *Vetitur esse etiam Laicis à die cinerum ad festum Paschæ carnibus vesci. Clericis autem, & in Ecclesia promotis, à Quinquagesimæ Dominica ad diem Resurrectionis Domini*. Utraque Synodus innovat, & cum quodam moderamine confirmat antiquum Telesphori Decretum. Licet non à Laicis, sed à Clericis tamen & Monachis mandat Quinquagesimam jejunari. Quiddam volunt istud ipsum statutum fuisse à Magno Gregorio, ideoque & ab Urbano innovatum.*

Respondeo adductum Faustii locum non facere ad propositum. Lucidè affirmat ex suo dumtaxat Episcopali consilio, non ex Ecclesiæ præcepto, & non ab omnibus, sed à solis quibusdam fuisse isto anno ita jejunatum. Et inter jejunantes ac non jejunantes fuisse contentiorem. Et edicit causam: *Illos magis reprehendendos puto, qui cum parati fuerint jejunare, posteaquam audiverunt solemnitatis ambiguum neglexerunt jejunare. Demonstrarunt utique non se volentes religiose vivere, sed coactos*. Paschalis festivitatis dies erat isto anno apud Episcopos de octo dierum intervallo ambiguus, ideoque Faustus Episcopus fecit quod sub Justiniani Imperio factum Constantinopoli scribit Theophanes: *Paschalis terminus perversus est ordo, habuitque populus carnis prurium die quarta Februarii. Imperator autem carnem alia sequenti septimana palam divendi sanxit. Lanienam itaque cuncti exercuerunt macellarii, mactaverunt, & venalem exposuerunt. Nullus tamen pretio comparavit, aut comedit carnem. Paschalis igitur solemnitas, prout decretaverat Imperator celebrata est, ac simul deprehensum, una amplius, quam debuerat, hebdomada populum jejunasse. Quod ipsum scribunt Anastasius Bibliothecarius, Georgius Cedrenus, ac Nicephorus Calixtus. Et Faustus videtur etiam errasse, atque ideo populus fuisse divisus in partes, & contentiorem. Hinc ipsum compositurus in prima Quadragesimæ Dominica rem hanc ille tractavit pro concione, demonstravitque jejunantes egisse rectius, utpotè qui & labendi periculum caverint, & fecerint opus supererogationis. Et noranda sunt hæc ejus verba: *Quadragesimam prævenimus, cum hodie**

Fol. 130.

An. 1095.

An. 1095.

2

L. 4. c. 4.

L. 4. c. 4.

L. 4. c. 4.

L. 4. c. 4.

L. 4. c. 4.

L. 4. c. 4.

L. 4. c. 4.

hodie sit ejus exordium. Lucidè affirmat Paschale jejunium, non à quarta feria, sed à prima Quadragesimæ Dominica tunc apud Gallos fuisse inchoatum.

Quo circa primum horum quatuor dierum auctoritate multi credunt esse Magnum Gregorium. Est tamen incertum. Etiam incertum est, quis quintas ferias in Romanorum ac aliorum eis se conformantium jejunia reposuerit, atque ita inductas à Melchiade novem septimanas reduxerit ad sex aut septem. Ista ferias fuisse suo tempore omninò jejunatas affirmare videtur in adducta homilia laudatus Gregorius, atque ita in secundi Gregorii vita Pontificalis liber quibusdam videtur cespitare. Quidquid sit, quatuor isti dies sunt antiqui in omni Latina Ecclesia. Et ipsos uti tales lucide laudant Meldensis Synodus & secunda Sueffionensis. Laudatas Urbani secundi. Synodos, non ex magno Gregorio loqui existimo, sed ex Telesphori apud Isidorum Mercatorem Epistola. Auctoritatis pondus isto sæculo habebat illa collectio, atque ita laudatus Pontifex istam Epistolam voluit saltem à Clericis & Monachis observari. Verùm quod non obtinuerit, demonstrat Petri Blesensis ad Decanum & Capitulum Saresberienfis Ecclesiæ Epistola: *Decretum Telesphori Papæ de adjunctione septimæ septimane usus contrarius abolevit*. Jam ergo dudum & per omnem Sexagesimæ hebdomadam, & per tres primas Quinquagesimæ ferias nosse & Clerus & populus liberè manducaret carnes. Et hoc est fundamentum præsentis in nos calumniæ.

Etenim Græci suum carnisprivium inchoant à Dominica sexagesimæ, & ejus septimanam appellant Tyrophagorum. Rationem dat Anna Comnena: *Ab esu casei vulgare Tyrophagi obtinet nomen*. Græcia de extremo noluit transire ad extremum, ideoque prima jejunii septimana abstinet à solis carnibus, caseum manducat & alia lactinia. Moris exordium est obscurum. Etenim in prima adversum suæ gentis errores invectiva scribit Isaac Patriarcha Armeniorum: *Christus à Baptismo quadraginta dumtaxat dies jejunavit, obtinuitque illa traditio usque ad annum centesimum vigesimum; nos tamen quinquaginta dies Paschæ proximos jejunamus*. Videtur laudare Decretum Telesphori, qui federe cœpit anno Christi centesimo vigesimo septimo. Loquitur de pleno etiam à lactiniis jejunio, quod Græci inchoant Dominica Quinquagesimæ, atque ita durat per dies quinquaginta. Hinc pergit in secunda invectiva: *Lactiniorum jejunium, quod Ecclesia Christiana à Synesio & Constantino Magno traditum accepit, & deinceps admitterunt omnes Sancti Patres, quod & magnus ille Imperator confirmavit, Armenii susceptis impiorum Hæresiarum doctrinis poluerunt, atque in eo carnes comedunt*. Quod cum Anna Comnena hodierni Græci appellant jejunium casei, Isaac vocat jejunium Lactiniorum. Et sicut ob ejus neglectum Photius & Michael Cerularius nos Latinos, ita ille istos Armenios affirmat esse damnatos prævaricatores. Prævaricatores canonis editi à S. Sylvestro Pontifice, firmati per magnum Constantinum, & ab omnibus ubique Ecclesiis probati.

Verùm sine fundamento clamat. Istius enim canonis nullum adduci possit antiquum atque authenticum testimonium. Quocirca veram hujus Tyrophagiæ originem videtur edicere Græcorum Triodion: *Eam quidam referunt Imperatorem Heraclium, cum prius carnes in ea comederentur, abstinentiæ diebus aggregasse, & solius casei in ea degustandi licentiam fecisse*. Continuis quippe sex annis cum Chosroë dimicans, Deo vovit, ut si adversus eum prævaleret, licentiam carnes in hac hebdomada comedendi mutaret, eamque mediam inter jejunium & deliciosas epulas constitueret. Eandem originem probat in Synaxario Nicephorus Calixtus, addens hanc abstinentiam etiam à Patribus potuisse induci tamquam Quadragesimæ preparatoriam: ne populus à carnibus ad arida sine medio, sed per aliquot dierum Tyrophagiæ suaviter deduceretur. Possint & Patres Heraclii votum probasse ex hac causa, & admisisse. Certè antè Heraclium nulla reperitur hujus abstinentiæ memoria. Quin immò in Ecclesiastica Historia Socrates & Hermias Zozomenus, ubi varias variarum gentium circa Paschale jejunium consuetudines conglomerant, nullos ad novem aut octo, sed quosdam affirmant jejunasse ad septem septimanas. Hanc laudem Zozomenus adscribit Constantinopolitanis, & aliis nationibus usque ad Phœnices. Nempè octavæ septimanz carnisprivium erat tunc Græcis ignotum. Et hæc est causa, cur Armenii ipsum non admisserint. Ante Heraclii Imperium ab Ecclesia & Christo Domino apostatarant ad Julianum Hæresiarum Episcopum, aut ad similem Eutychiæ Hæresis Principem: Exierant à nobis cum consuetudine tunc Orientalis Christianitatis disciplina, ideoque novas Heraclii leges noluerunt admittere. Eadem quibusdam videtur esse ratio omnium Jacobitarum, de quibus in opusculo adversum ipsos Demetrius Metropolitæ Cyzicenus: *Vescuntur carnibus ipsa quoque Dominica carnisprivii*. Verùm non de cunctis, sed de solis Chathzitariis, qui omninò sunt Armenii, Jacobitis Demetrius loquitur. An toti Jacobiticæ factionis mos sit communis, ignoro. Hinc interrim lucet, quod Photius & Michael Cerularius nos Latinos ob novellam, & soli Orientali Ecclesiæ datam legem damnarint de excussa Christianitate. Quare ad hanc calumniam Petrus Antiochiæ Patriarcha meritò dedignatus est respondere.

Pergit Demetrius de Armeniis: *Ante carnisprivium per aliquot dies jejunant*. Et in opusculo de pessima pessimorum Armeniorum Religione Sanctus Monachus Nikon: *Armenii tyrophagiæ septimana carne vescuntur, jejunantes septimana, quæ est antè τὸν πάσχα, intensis jejunatis, præter panem & aquam nihil aliud gustantes*. Itaque per Sexagesimæ hebdomadam comedunt carnes nobiscum, at verò per Septuagesimæ septimanam jejunant in pane & aqua, istudque jejunium appellant Adami, Ninivitarum, Sancti Sergii, Prophonesti, aut Arzeburii, de quo addit Isaac Patriarcha: *Maximè impij homines Arzeburem ut Deum adorant*. Affirmat esse jejunium sceleratum, schismaticum, blasphemum. Quod ipsum asse-

Lib. 5.
Cap. 11.
Lib. 7.
cap. 19.

asserant præfatus Demetrius, laudatus Nikon, Theodorus Balsamon, & cuncti passim Græci. Et hoc omninò est Orientale jejunium, quod ob exemptas cum Dominicis & Sabbathis quintas ferias protrahi ad novem septimanas, audivit Romæ à nescio quibus Doctoribus Alcuinus Flaccus, ac ex ipsius fide laudat Carolus magnus, Ratramnus Corbejenfis Monachus, Aneas Episcopus Parisiensis, ac Sermo Ambrosiaster. Et de istius Doctoralis relationis veritate Rabanus Maurus meritò dubitavit. Etenim Armenii nec quintas ferias exemerunt à Quadragesimæ jejunio, nec hoc ad novem septimanas extenderunt. Per totam Sexagesimæ seu Græcæ tyrophagiæ septimanam & pransi semper sunt, & carnes comederunt.

Varias jejunatæ Septuagesimæ rationes adducunt Armenii, ipsasque edicit ac refutat S. Nikon: *Hanc septimanam Armenii vocant Arziburzia, nesciunt tamen quid sibi velit vis hujus nominis. Sed nonnulli quidem dixerunt hoc cuiusdam Sergii jejunium, nonnulli Ninivitarum, aliqui verò Adami, quando ex Paradiso deliciarum ejectus est. Et hinc sine ratione jejunare convincuntur. Quidam autem dicunt, & videtur verum esse quod ab eis dicitur, fuisse quendam apud eos Episcopum, qui utebatur catulo, cui erat cognomen Arziburzes. Id autem præcursor seu præcessor latinè appellatur. Præcedebat enim Episcopum ingressurum in urbem aut vicum. Quo mortuo septem dierum jejunium ab Episcopo constitutum est in memoriam luctus, qui fuit propter carnem. Sanctus Armeniorum Apostolus & Patriarcha Gregorius universæ genti, dum ad Baptisma præpararet, indixit solemne jejunium: Etiam Romanæ Urbi, dum magnum Constantinum pararet ad idem Sacramentum, S. Sylvester. Hæc etiam jejunia ab isto suo annuatim commemorari & continuari affirmant Armenii. Quas omnes rationes acriter impugnat Patriarcha Isaac, & adjungit de cane Episcopi: *Sergius quidam Armeniorum hæresis Magister canem habebat sic appellatum, Arziburem. Porro ea vox prænuntium significat. Utebatur sæpè numero Sergius eo adventus nuntio ac indicatore, demone ipsum agente, cum in oppidum aliquod aut urbem, vel locum venturus esset, ubi ejus discipuli ac ejus hæresis infecti habitarent. Cumque illi canem vidissent, postridè ad aliquot miliaria obviam Magistro effusi procedebant. Addit canem fuisse devoratum à lupo, à Sergio desletum per septem dies, & hinc esse natum ac dictum Sergii jejunium. Quis non videat esse fabulam?* Rectè scribit Clemens Galanus: *Hoc puto accepisse Niconem à Græcis, infensissimis Armeniorum inimicis*. Et ad marginem scribit: *Arziburzia est vocabulum à Græcis corruptum. Dicitur ab Armeniis Arzaccivovaz*.*

Adducit rationum multitudinem & varietatem in hæretici doli suspicionem devocat Patriarcha Isaac, & prosequitur: *Quis ex multa illa varietate ac diversis nominibus, quæ confingunt, non intelligat nihil omninò, quem dicunt Arziburem, Christianorum traditionem esse, aut ullius Sancti jejunium, sed magnam hæresim, ac terribilem valde, contentiosè ab hæreticis expositam ac adinventam, ad schisma & divisionem à recta Romanorum fide in-*

Fol. 217.

Lib. 1.
cap. 14.

ducendam, cujus adminiculo in eorum impietatis barbarum omnes detrahere contendunt? Et infit: *Armenii jejunium observant prophonestum, quod ab impijs ac prophanis Hæreticis acceperunt, congregatis in Matzaceret, sive Theodosiopolis, quando scissus sunt à Christianorum Orthodoxa fide, & scelestè illud jejunium Jezabel sanxerunt. Nam illa jejunium prædicavit, non propter justitiam ac sanctitatem, sed ut effunderet sanguinem, ac jejuni arte interfecit Nabuthæ. Ita & Hæretici isti prædicaverunt ejusmodi jejunium, non sanctificationis causa, sed ut se ab Orthodoxorum fide abscinderent. Et sic illud confirmaverunt, ac ratum voluerunt, ut ipsum tmeant, ac quod emisserunt sacramentum, cum alioquin sit ira Dei, ac acephalum, nec solemne, tanquam tabernaculum in deserto, ac sicut corpus inanime, & mendacium organum, ac sicut infrugifera regio*. Duas Synodos apud Theodosiopolim celebraverunt Armenii. Primam laudat antiqua incognita Auctoris narratio de rebus Armeniæ: *Heraclius Imperator vigesimo tertio Imperii anno, quarto à morte Chosrois, magnam Synodum universorum Episcoporum & Doctorum majoris Armeniæ Theodosiopolis fieri præcepit, & perquiri & despiciere de duabus in Deo Christo naturis, ac de Synodo Chalcedonensi. Perquisiverunt ergo per mensuram, & à Scripturis inducti ad fidem Armeni, scripta propria manu schedula, nihil se amplius ea in re contradicturos juraverunt. Verùm à præstito ob Principis reverentiam juramento statim post illius obitum receperunt. Posteriores Synodum memorat Isaac Patriarcha, asserens fuisse prophanum, execrandum, & Caiphæ Judaicum in loco Diabolico conciliabulum. An cum Chalcedonensi fide etiam tyrophagiæ admiserint in priori Synodo, ignoro: Ipsam in posteriori omninò proscriptam. Quo se à Græcis plenè separarent, & citra unionis spem separatos profiterentur, Heraclii tyrophagiæ aut exufflarunt aut noluerunt; ut Græcis non minus Sancti esse, nec minus jejunare viderentur, suum prophonestum jejunium instituerunt. Hanc jejunii varietatem sanxerunt esse suam à Græcis discrimen, & schismatici inviolabilem characterem. Hinc Græcis adhærens Patriarcha Isaac affirmat ipsum esse dolosum, schismaticum, blasphemum, acephalum, prophanum Jezabelis jejunium, tabernaculum in deserto, inanime corpus, mendacii organum, infrugiferam regionem. Quod nempè modica Armeniæ gens hanc omni Orientali Ecclesiæ adversam legem prævo sine sibi fixisset.*

Et tanto in istud jejunium odio laborant omnes passim Græci. Etenim in sexagesimi noni Apostolici Canonis commentario scribit Theodorus Balsamon: *Per carnem non solvet quis quemcumque quartum diem & Parasceven, exceptis Paschalibus & aliis concessis, etiam si extremum spiritum agat. Similiter excipe mihi quartus dies & Parascevas, quæ sunt ante tyrophagiæ. In eis enim solvimus, quia jejunant Armenii propter Nivitas*. Addit eadem septimana Terraditis etiam hæreticos perfungi magno jejunio. Quartas & sextastotius anni ferias rigorosissimè jejunari scribit etiam in Canonicis ad Marcum Alexandriæ Patriarcham Responsis, periculosè infirmos adfirmat tunc

tunc ad solos pisces, non ad carnes edendas posse dispensari, & prosequitur: *Excipe mihi dies quatuor & sextos Carnisprivii, Septuagesimæ, Renovationis, & duodecim dierum. In his enim per carnes etiam, citra periculum, jejunia frangimus: Quia circa Dodecabemerum jejulant Armenii propter Artziburium, in hebdomada prima Carnisprivii propter Ninivitas. Et in hebdomada tyrophagi Tetradi- tæ hæretici jejunium magnum observant. Nos igitur contraria illis facientes frangimus, ne videamur cum eis consentire: Eo excepto, quod illud fiet, si quis cum Tetradiis aut Armeniis habitet. Alioquin enim si in regione degat, ubi nullus est ejusmodi, degustabit tantum ex caseo vel carminibus, & suspicionem attenuabit per continentiam, non per ingluviem. Dodecahemerum sunt duodecim inter Domini Nativitatem ac Epiphaniam medii dies, quos Theodorus errat ab Armeniis jejunari propter Artziburium. Quod propter hunc jejunent solam Septuagesimæ hebdomadam, omnes constanter adfirmant. Errat eisdem in Carnisprivii septimana jejunare. Etiam supra erravit Tetradias jejunare in Septuagesima. Quæ omnia scribunt etiam Anastasius Cæsarensis, & alii Græci. Uti Armenii Græcorum Tyrophagiam, ita hi istorum Artziburium jejunium adversa quartæ & sextæ etiam feriæ libertate dehonestarunt. Eadem tamen forma non placuit omnibus Græcis. Patet ex litteris Nicolai Patriarchæ Constantinopolitani ad Abbatem Anastasium: *Hebdomadam eam dico, quæ ante hebdomadam Carnisprivii est, quam etiam nos vocabamus hebdomadam Artziburii. Multi suaverunt absque ulla timore solvere feriam quartam & sextam, Laici quidem carnem, similitur & Monachi caseum comedentes, probè sentientes, & probè agentes. Etenim si ex genere Armeniorum originem ducerent, & hæretici Artziburii adhaerent, probè faciunt, omnem suspicionem à se amoventes. Si verò fideles Orthodoxi sunt, & ab Orthodoxis prognati, frustra solutionis jejunii hanc causam adferunt. Illi enim per totam hebdomadam jejulant, pane solo & sale & aqua contenti, nos verò jejunium solvimus ab ipsa feria secunda. Quare ex hoc demonstratur nos cum illis non communicare, & Artziburium causari.* Et Anastasius Cæsarensis laudat hunc Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani canonem: *Jejunandum est Monachis feria quarta & sexta tyrophagiæ, & post Missam Præsanctificatorum edant caseum & ova. Hic canon evertit Tetraditarum ac Jacobitarum hæresin. Libertatem, quæ istas in Septuagesima ferias propter Armenios, & quæ eisdem in sexagesima propter Tetraditas eximit à jejunio, Nicolaus & Nicephorus dant solis Laicis: Monachos obligant ad tyrophagiam. Et ita censent à pleno Jacobitarum & Tetraditarum jejunio sufficienter declinari. Et istum carnis & casei esum affirmant obligare in solis Armeniorum terris, alibi esse liberum: Et eos, qui hic suspecti fuerint, defungi sola degustatione. Huc etiam spectat, quod in libro de Matrimonialibus. quæstionibus scribit Matthæus Monachus: *Et quidem in primis eos vesci carminibus continent in diebus; quibus Hæretici quidam per jejunium abstinere solent, ne cum eis consentire videantur. Præsertim si forte degant in urbe, cujus maxima pars hoc morbo laboret.* Et Dicta sua confir-**

Quest. 52

mat ex quarto decimo, qui de veris Hæreticis loquitur, Canone Ancyrano. Uti nos Latini non integros manifestè Orthodoxos, sed solos de Priscilliani lepra suspectos ad carnem aut ejus certè jusculum degustandum coegimus olim per Hispanicas Synodos; ita Patriarcha Nicolaus solis de Armeniorum errore suspectis censuit memoratis quarta & sexta feriis carnes permittendas. Imò nec ipsis censuit ad purgationem sufficere, si secunda, tertia, & quinta Artziburii feria illas manducarent.

Interim etiam ipse hoc jejunium appellat hæresim. Quod nempe ex hæretico fonte duceret originem, & hæresi præberet fomenta. Reverà non fuit hæresis. Spectat enim non ad dogma, sed ad disciplinam. Nec à præcessore cane, sed à prævio ad Quadragesimam tempore dictum fuit Artziburium, prophesium, seu præcursorium. Isto jejunio Armenii se ad longius triginta sex dierum jejunium præpararunt. Et cur hoc ad commemorandam Adam ex paradiso expulsi- onem, ad imitandos Ninivitas, ad agendas Deo gratias de suæ gentis aut magni Constantinii ad Christum Dominum conversione, & ad alium ejusmodi finem non potuerint exercere? Certè & nos Latini in eadem Septuagesimæ Dominica Adam expulsi- onem commemoramus, ideoque omittimus Alleluja, legere incipimus librum Genesis, & pleraque Responsoria sunt de expul- so Adamo. Proinde in isto Armeniorum jeju- nio nihil culpandum venit, nisi quòd ipsum voluerint esse firmum sui schismatis vinculum & fomentum. Uti nos ob non-feratam Sexagesimæ Tyrophagiam & Carnisprivium, ita Ar- menii ob suum Artziburii jejunium nullius Apo- stolici Canonis sunt prævaricatores.

CALUMNIA VI.

Latini in sacro Symbolo adhibent additio- nem, male & perniciosè sentientes.

Hæc etiam est Photiana calumnia, & nos arguit de duobus, quorum alterum ad dogma, alterum spectat ad disciplinam. Primò nos arguit, quòd Spiritum Sanctum credamus & doceamus non ex Patre per Filium, sed procedere ex Patre & Filio. Secundò, quòd Constantinopolitano Symbolo in istius erroris confir- mationem addamus vocem, *Filioque*, atque ita ipsum in nostris Ecclesiis contra Ephesinæ Synodi Decretum solemniter decantemus. Et hæc calumnia cunctis passim Græcis visa est mo- mentosa, ideoque cespitare fecit etiam Petrum Antiochiæ Patriarcham: *Sed malum est istud, & malorum pessimum, additio in Symbolo. Si enim Evangelia nostra sint eadem cum illorum Evangelis, unde illi, plura quam nos edocsi, hujusmodi alienam additionem fecerunt? Sed, ut videtur, amiserunt Ro- mani exempla Nicenæ Sanctæ Synodi, cum Wandali-*

Lib. 5.

Lib. 6. Cap. 25.

CALUMNIA VII.

Latini in Sacra Missa illud, Unus Sanctus, Unus Dominus JESUS CHRIS- tus in gloria Dei Patris per Spiritum sanctum, alta dicunt voce.

Hæc verba etiam Græci in sua Liturgia dicunt alta voce. Etenim & in Sancti Jacobi Apostoli, & in magni Basilii, & in Sancti Joannis Chrysostomi Liturgia Sacerdos ante Communionem declamat ad populum: *Sanctæ Sanctis.* Et non solus Clerus, sed omnis populus respondet: *Unus Sanctus, unus Dominus JESUS-CHRISTUS in gloriam Dei Patris, cui gloria in secula seculorum.* Finalia verba Liturgiæ variant. Sancti Chrysostomi Liturgia sic habet: *Unus Sanctus, Unus Dominus JESUS-CHRIS- TUS in gloriam Dei Patris, Amen.* Eodem modo in Paschali ad populum sermone declamavit Sanctus Proclus, laudati Joannis Discipulus ac Successor. Populum Sacerdos monet Sacro-san- ctæ Eucharistiæ tremenda Mysteria esse non qualecumque, sed ipsum substantiale atque incom- munitabile Sanctum, dandum solis Sanctis, ideoque neminem sibi malè conscium posse accede- re. Et humanam infirmitatem agnoscens po- pulus respondet nullum in mundo esse Sanctum, nisi solum Dominum JESUM-CHRISTUM, & hoc non ex illo ipso, sed ex Dei dono, ideo- que in gloria Patris. Hac publica voce constan- ter profitetur se non suis meritis, sed sola Dei misericordia conscium accedere ad hoc Sanctum. Hoc modo exponit etiam recentior Græcorum Doctor Nicolaus Cabasilas, atque ita lucet ritum apud illos non esse mutatum.

Et hinc oritur quæstio, Cur ergo Michael Cerularius nos arguat, quòd ista verba dicamus alta voce? Respondeo laudata verba in pluribus solemnium precum locis frequentari à Græcis. Dicuntur enim etiam in Hymno Angelico, *Gloria in excelsis*, quem in matutinarum laudum officio Euchologion appellat magnam glorifica- tionem. Eundem hymnum cum toto suo addita- mento adducit apud Clementem Romanum Apostolicæ constitutiones, & Franciscus Tur- rianus rectè posuit ad marginem: *Oratio matu- tina.* Matutinam Psalmodiam edisserit in libro de Virginitate etiam Sanctus Athanasius, ac inter ejus partes ponit: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Laudamus te, benedicimus, adoramus te, &c.* Hymnus hic fuit ante lucem cantatus etiam à Sanctis An- gelis, ideoque nostris matutinis precibus est omni- nò congruentissimus. Quare errorem continent hæc Honorii Augustodunensis verba: *Gloria in excelsis Deo, Angelicus chorus primus cecinit, sed Hilarius Pictaviensis Episcopus ab illo loco, Laudamus te, usque in finem composuit.* Quod ipsum affir- mant Walafridus Scabo, apud Alcuinum au- ctor libri de Ecclesiasticis officiis, ac alii antiqui

Lib. 17. Cap. 87. Cap. 25. Cap. 40.

Scriptores. Etenim & magnus Athanasius, & Apostolicarum constitutionum auctor sunt Hilario seniores, aut certe coetanei: Et istud supplementum laudant uti antiquum. Et hinc recte scribit in libris de Missæ Sacrificio Innocentius tertius: *Hymnum hunc Telesphorus Pontifex ad Missam nocturnam Natalis Domini cantari præcepit. Et in illo ca, quæ sequuntur, ad verba Angelorum adjecit. Quamquam à plurimis asseratur, quod ea B. Hilarius Pictaviensis adjecerit.* Adjecisse possit & S. Silvester, magnus Ecclesiasticorum rituum auctor & augmentator. Addit laudatus Innocentius: *Symmachus Papa constituit tam die Dominico, quam Natalis Martyrum, Gloria in excelsis Deo, ad Missam cantari.* Quod ipsum passim affirmant alii Ecclesiasticorum rituum antiqui expositores. Hodie dicimus ad Missam cuiuscumque Sancti. Etiam Græci dicunt. Verum alio loco & modo. Dicunt enim post expulso Catechumenos, & de modo sancit S. Jacobi Liturgia: *Deinde signacula Crucis sacerdos facit super dona, & stans apud se dicit, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, bona voluntas.* Quod ipsum olim habuit Liturgia S. Joannis Chrysostomi. Lucet ex tertia ejus homilia super Apostolicam ad Colosenses epistolam: *Eucharistiam celebrantes dicimus, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, bona voluntas.* Hodie defunt hæc verba, atque ita constat Liturgiam non esse solummodo auctam in variis, sed & decurtatam. Hinc ergo Michael Cerularius nos arguit, quod laudata verba dicamus alta voce: & quidem in Missa Catechumenorum. Censet esse sanctiora, quam ut alta voce in tali loco dicantur. Verum est frivola calumnia, ideoque ad ipsam Petrus Antiochiæ Patriarcha nihil reposuit, & dedit rationem: *Quicumque à te sunt enumerati Romanorum errores, percurramus. Et illorum quidem alios excrandos duxi atque evitandos, alios incertos, alios præmittendos.* Hoc est, responso indignos. Quod non sint errores, aut abusus, sed rationabiles consuetudines. Et talem censuit hanc præsentem.

CALUMNIA VIII.

Apud Latinos duos etiam Fratres duas ducunt Sorores.

Omitto calumniam, quæ nos arguit, quod Presbyteris ac aliis majoribus Clericis in initio ante sacrum Ordini Conjugii usum non permittamus. Ipsam etiam Petrus Patriarcha duxit indignam Responso. Est antiqua Photii calumnia, abundè refutata in superioribus. Præsentem calumniam adducit etiam repetus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus: *Latini duos Fratres duabus Sororibus carnaliter copulari permittunt.* Patriarcha Michael non sine causa addidit particulam ampliantem, & etiam. Etenim apud Græcos nec pater & filius, nec duos fratres duas consobrinas, nec duæ sorores possunt duos consobrinos accipere. Hinc pacta inter Gregorium Gaurum & Hæaci Comneni Sebastocratoris

filiam sponsalia, quod illius pater Theodorus duxisset hujus consobrinam, fuisse exfusata testatur in Alexiados libris Anna Comnena. Etiam Lib. 8. contracta inter Michaellem Despotam & Michaelis Palæologi Imperatoris filiam Annam sponsalia, quod istius frater Nicephorus duxisset hujus consobrinam, ob adversum Patriarchæ Sisinii secundum Canonem fuisse suspensa, & non nisi per Synodalem dispensationem potuisset perfici in matrimonium, affirmat Georgius Pachymeres. Et addit causam: *Intercedebant inter designatos conjuges sex gradus adfinitatis, ex una quidem parte quatuor, duo ex altera.* Græci habent tres adfinitatis classes. Hanc extendunt ad sextum inclusivè gradum. Et gradus non juxta nostros Latinos Canones numerant, sed juxta leges Justiniani. Fratres in secundo, consobrini sunt illis in quarto gradu. Hinc ergo Michael Cerularius dixit, quod apud Latinos duo fratres non tantum duas consobrinas ducerent, sed etiam duas sorores. Et huc respicit in Rescripto ad Walerannum Namburgensem Episcopum Sanctus Cantuariensis Episcopus Anselmus: *Græci detestantur nostra connubia, ubi cognati cognatis de alia cognatione copulantur.* L. 6. c. 6.

Respondeo detestationem hanc nullo niti fundamento. Nullus Ecclesiæ antiquus Canon, nulla Romanæ Reipublicæ antiqua Lex vetat hujusmodi conjugia. Etenim quod magnus Constantinus ac ejus Pater Constantius duxerint Faustam ac Theodoram, Imperatoris Maximiani Herculi filias, testantur & Gentiles & Christiani Romanæ historiæ Scriptores. Nec damnant aut notant. Et de Constantini filio Constantio scribit ad Senatam ac Populum Atheniensem Imperator Julianus: *Constantius Patruelem suum, Gallum Cæsarem, sororis suæ virum, ac neptis suæ ex eadem sorore patrem, cujus ipse sororem antea duxerat, quo cum ipsi tam sancta necessitudinis & germanitatis jura intercesserant, inimicissimis hominibus ad necem tradidit.* Ad quæ verba rectè commentatur Dionysius Petavius: *Constantiam Constantini filiam, Constantii Sororem, duxerat Gallus. Ex hinc susceptam esse filiam Julianus significat. Tum Galli sororem Gallam Constantio ante nupsisse. Quæ posteriora duo, ab hoc uno, quod sciam, auctore prodita, hæcenus erant ignota.* Et de Juliano scribit in Ecclesiastica historia Anastasius Bibliothecarius: *Constantius ab Eusebia propria uxore rogatus Julianum ex carcere ductum, Cæsarem facit, & in Gallias mittit, copulans ei ad nuptias sorores suam Helenam, quæ & Constantia dicta est.* Quod ipsum scribit Ammianus Marcellinus. Et Constantius, & Gallus, & Julianus, ipsorumque uxores, ac præsertim Imperatrix Eusebia, erant omnino Christiani, vivebant juxta Ecclesiæ Canones; & tamen non tantum duo consobrini duas consobrinas, sed etiam duo Fratres duxerunt duas Sorores. Et nullus è multis, qui & Constantium & Julianum acriter momorderunt, Ecclesiæ Scriptores id unquam vel notavit.

Et in Canonicis ad S. Amphilochium litteris scribit magnus Basilius: *De his, qui duas sorores ducunt uxores, vel illis quæ duobus fratribus nubunt,* à no-

à nobis edita est Epistola, cujus exemplum tuæ Pietati misimus. Est epistola ad nobilem ac eruditum Virum Diodorum. An duas successivè sorores quis possit ducere, hic quæsierat, & placebat ipsi pars affirmans propter auctoritatem Mosaicæ legis, quæ talia Matrimonia non solummodo permittit in quibusdam casibus, sed & imperat. Et nullus tunc Ecclesiæ Canon, nulla Reipublicæ Lex obstabat. Interim hæsitavit Diodorus, suæ mentis fluctum retulit ad magnum Basilium, & pro Responso accepit non à solis Canonibus aut Legibus, sed etiam à longa fidelis populi consuetudine sibi conjugii impedimenta, & omnino fixum esse hoc: *Si quis immunditiæ affectu correptus, ad illicitam duorum sororum communionem exorbitaverit, id neque conjugium censendum, neque talem ad Ecclesiasticum cætum esse admittendum, priusquam à se invicem dirimantur.* De duobus duas sorores ducentibus fratribus nec ipse, nec quis antiquus fecit mentionem. Si quæ tunc regula aut consuetudo vetuisset hæc conjugia, quomodo de duabus ab uno successivè ducendis fororibus potuisset Diodorus ambigere? Ad laudatam Basili epistolam rectè commentatur Theodorus Balsamon: *Magni Basili ad Diodorum epistola non est hoc tempore quaerenda. Dicit enim, ne in matrimonii societatem duas sorores accipiant: Quod, Dei gratia, hodie nec in mentem quidem venit homini Christiano.* Quod nempe hodie nec duos fratres, immò nec duo consobrini possint apud Græcos accipere duas sorores.

Adversus Michaelis & Nicephori Despotarum fratrum cum duabus consobrinis conjugia Georgius Pachymeres rectè scribit objectum fuisse Canonem Patriarchæ Sisinii secundum. Hic est quartus Antecessor Michaelis Cerularii. Ejus constitutio existat in jure Græco-Romano: *Moderatio nostra decrevit, ne istiusmodi matrimonia inter Christianos de reliquo locum habeant, neque ullo tempore contrahantur.* Et contrahentes; & parentes consentientes, & benedictentem Sacerdotem gravissimè castigat. Attamen solis futuris ponit Legem. Quod nempe contracta eò usque matrimonia licuissent. Disertè fatetur usque tunc nullam fuisse adversam legem, aut consuetudinem. Addit tamen fuisse vetita per magni Basili Canonem, & in adversam consuetudinem declinat plurima, uti in corruptelam. Verum sine fundamento: Et nobis consentit in Scholiis ad Photii Nomo-Canonem Theodorus Balsamon: *Temporibus sanctissimi illius Patriarchæ Domini Sisinii duo patruales, ut videtur, duas sorores ducunt uxores.* Addit, *Ut videtur: Quoniam Sisinii Canonem suum conatus est antiquum facere, & traducere in magnum Basilium.* Et videtur Canon ab ipso habuisse aliquid fundamenti. Circa ipsum variis temporibus plurima sunt mota dubia: Solutiones, quæ ad præsens Institutum non spectant, existant sparsæ per totum corpus juris Græco-Romani. Michael Cerularius dixit à duobus Latinis fratribus non tantum duas consobrinas duci, sed & duas sorores, ut crimen nostrum augeat: ut à nobis demonstraret non solum Sisinii recentiorum, sed & alios antiquos

Christi. Lupi Oper. Tom. IV.

contemni Canones, ac violari. Quæstio est, Qui sint hi antiqui Canones? Si Martyr Theophanes videtur asserere Apostolicos; aut certe antiquissimos. Etenim de magno Constantino, ac ejus patre Constantio, ducentibus duas sorores, scribit: *Nemo miretur, si ante Baptismum, cum adhuc Paganos ritus servarent, duas sorores duxerunt pater & filius.* Quod ipsum in Ecclesiastica historia habet Anastasius Bibliothecarius. Videntur affirmare tale matrimonium Christianis etiam tunc non licuisse. Respondeo illos loqui juxta Græcam sui temporis Legem, juxta quinqueagesimum quartum Trullanum Canonem: *Cum divina Scriptura nos aperte doceat, Non ingredieris ad omnem consanguineam carnis tuæ ad revelandam ejus turpitudinem, Divinus Basilius nonnullas prohibitas nuptias in suis Canonibus enumeravit, multis silentio præteritis, & his utrisque utilitatem nobis attulit. Turpium enim nominum multitudinem evitata, ne verbis orationem pollueret, generalibus nominibus improprietates complexus est, per quas legibus vetitas nuptias nobis in summa ostendit. Quoniam autem propter ejusmodi silentium, & quod non discerni posset illicitam nuptiarum prohibitio, seipsam natura confundit, nobis visum est ea paulò apertius exponere, ab hoc deinceps tempore decernentes, ut qui cum patris sui filia matrimonii societatem inierit, vel pater & filius, qui cum matre & filia, vel cum duabus puellis sororibus pater & filius, vel cum duobus fratribus mater & filia, vel fratres duo cum duabus sororibus, in septennii Canonem incidant, illis procul dubio separatis à nefario conturbentur. Non solos ad S. Amphilochium scriptos Canones, sed & famosam ad Diodorum Epistolam urgent Græci, in qua magnus Basilius nescio cujus duas sorores successivè duci posse adferentis errorem refutat acerrimè, & adjungit: *Neque uxori licet, ut viri se adfinitibus adjungat.* Et post multa concludit: *Oro ut vel admonitio nostra hanc inordinatam affectionem retundat, vel scelus hoc in nostram regionem non serpat, sed in quibus præsumptum est locis, in illis detineatur.* Admittit licentiam istam tolerari ac vigere in aliis Regionibus: Admittit successivum ejusdem viri cum duabus fororibus conjugium per nullam Legem aut Canonem, sed apud meliores Christianos damnari per solam consuetudinem. Et per adfines intelligit solos adfines primi gradus. Proinde duas consobrinas tunc idem successivè poterat ducere. Etenim consobrinus dudum duxit consobrinam. Hoc est conjugium primum diremit magnus Imperator Theodosius. Et isto jure Græci usque ad adductum Trullanum Canonem, nos passim Latini viximus usque ad Gregorium secundum. Porro Trullanam Synodum quis ignoret esse erraticam, & plures ipsius Canones ab omni Latina Ecclesia constanter rejectos? Hinc propter ipsorum contemptum credimus nos nec à Deo damnandos, nec ab æquum & justum censentibus hominibus. Et ipsi Græci ipsorum non fuerunt observantissimi. Quod Imperator Andronicus secundus Palæologus & Bulgarorum Rex mutuas sorores duxerint, testatur Laonicus Chalcondylas. Repetus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus.*

B b b 2 tus

tus præfenti Græcorum calumniæ reddit hunc talionem: *Mixturam sanguinis prohibitam à Sanctis Patribus Græci faciunt jugiter. Nam consobriini consobrinas ducunt uxores. Sine fundamento. Eiusmodi enim conjugia nec Latini nec Græci improbarunt. Tales conjuges apud hos sunt in octavo gradu.*

CALUMNIA IX.

Latini in Sacra Missa, tempore Communionis, alter Ministrorum cornedens azyrna, alios amplexatur, & pacem illis largitur.

Eandem calumniam nobis facit repertus Constantinopoli Tractatus: *Latini participationem Sanctæ Communionis, non similiter ut nos Græci, perficiunt, sed dicunt, quod qui Missam celebrat Sacerdos, osculatur volentem communicare. Intra Missæ Sacrificium & à Clero & à Populo dari pacis mutuum osculum est Apostolica traditio, & à Latinis semper observata & à Græcis. Verum alio & alio sacrificii loco. Etenim in Sancti Joannis Chrysostomi Liturgia statim post magnum introitum seu offertorium Sacerdos exclamat: Pax omnibus. Et Diaconus: Diligamus nos invicem, ut in concordia consisteamus. Tunc omnes osculantur sese mutuo, interim cantatur symbolum Constantinopolitanum, & exinde pergit Diaconus: Stemus honestè. Attendamus sanctam oblationem in pace offerre. Ritum insigniter exponit ipse laudatus Pater in libris de compunctione cordis: *Jubet Dominus relinqui munus ante altare, & prius reconciliari fratri, ut ex hoc discamus, quia nec illo tempore, quo ad Dei ministerium videmur accedere, reconciliationem dissimulari ac differri patitur Deus. Quando magis in aliis temporibus hoc curari jubet? Nos verò imaginem quidem colimus Præcepti, veritatem verò ipsam & virtutem negligimus. Nam osculum pacis porrigere tempore, quo munera offeruntur, in usu est, sed vereor, ne fortè ex nobis plures labiis hoc tantummodo faciant, cum Christus pacem non ex ore, sed ex corde desideret, & affectu velit proximum, non labiis salvari. Si enim pax non habetur in corde, quasi in scena res agi videtur & ludo. Undè per hæc exacerbari Deus credendum est potius, quam placari. Lucidè affirmat Offertorii tempore impartiri mutua pacis oscula, idque ob mandatum Domini: Cum offers munus tuum ad altare, prius reconciliare fratri tuo. Vera ac germana nostri Sacrificii oblatio fit in tremenda elementorum consecratione. Hinc antè ipsam Græci non malè voluerunt fieri istud fraternæ charitatis aut reconciliationis signum.**

Ipsam laudat iterum, & eruditè exponit idem Doctor in Homiliis super secundam ad Corinthios epistolam: Hæc verba, Salutate invicem in osculo sancto, commentatur: Quid est, Sancto? Non fido, non subdolo, quemadmodum Judas Chri-

stum est osculatus. Ob id enim nobis datum est osculum, ut charitatis igniculus ac fomes sit, ut affectum inflammet, ut hac ratione nos ipsos mutuo amemus, velut fratres invicem se amant, patresque vicissim filios. Imò etiam multò vehementius. Illa enim natura sunt, hæc gratia. Ad hunc modum animæ inter se devinciuntur. Ob eam causam etiam ex aliqua peregrinatione reversi, mutuo nos osculamur, animis videlicet ad mutuum congressum accedentibus. Hoc enim potissimum membrum est, quod animi affectum nobis prædicat. Quin de hoc sancto osculo aliud quoque adferri potest. Quid tandem? Templum Christi sumus. Itaque templi vestibula & aditum osculamur. An non cernitis, quotnam homines etiam ejus templi vestibulis osculum figunt, partim inclinato capite, partim manu tenentes, atque ori manum admoventes? Ac per has portas & januas ingressus est Christus, & ad nos ingreditur cum communicamus, Nostis enim vos, qui mysteriorum participes estis, quid dicam. Neque enim vulgari quodam honore os nostrum afficitur, cum Corpus Dominicum excipit. Hæc præsertim de causa mutua oscula jungimus. Hæc verba, Per has portas ingressus est Christus, laudant magnum Offertorii introitum: Affirmant tunc dari pacis osculum, ut ita ora nostra, in quæ etiam est statim ingressurus Dominus, honoremus & purgemus.

Eundem ritum laudat & servandum sanxit Laodicensis Synodus: *Quod oportet seorsim, primum post sermones Episcoporum, Cathecumenorum orationem peragi, & postquam exierint Cathecumeni, Pœnitentium orationem fieri, eisque accedentibus accepta manuum impositione & abscedentibus, sic fidelium tres orationes fieri, unam quidem, scilicet primam silentio, secundam verò & tertiam pronuntiatione impleri. Deinde sic pacem dari. Et postquam Presbyteri Episcopo pacem dederint, tunc Laici eam dare. Et sic sanctam Oblationem celebrari. Post ejectos cum Cathecumenis Pœnitentes, & compleras pro integris fidelibus orationes statim fit magnus introitus ac Offertorium: Synodus lucidè mandat statim post ipsum figi fraterna oscula, & tunc procedi ad Præfationem, Canonem, & Consecrationem. Et in Ecclesiastica Hierarchia scribit Dionysius: *Cooperius divinus panis proponitur, & benedictionis calix, sacrum verò osculum sancta modo celebratur. Per verbalem oblationem sanctificata elementa Græci velo cooperiunt: Et Dionysius affirmat tunc donari osculum. Per Jacobum Gretzerum publicatus Anastasius Sinaita affirmat hunc Dionysium fuisse olim à Manichæis vitiatum, & scholiis illustratum à Dionysio Alexandriæ antiquo & magno Patriarcha. Quod si verum sit non possumus negare Areopagitam esse verum istorum librorum auctorem. Etiam Apostolicæ apud Romanum Clementem Constitutiones Diaconis antè Præfationem indicunt osculum: Et statim Clerici Episcopum, Laici viri viros, fœminæ fœminas osculantur: Et solemnem, quæ statim post Offertorium fit, Sacrificiantium manuum ablationem laudat in quinta Mystagoga Catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus, ac pergit: Deinde clamat Diaconus, Complectimini: & osculamini vos invicem: Atque tunc mutuo nos**

osculamini. Ob id enim nobis datum est osculum, ut charitatis igniculus ac fomes sit, ut affectum inflammet, ut hac ratione nos ipsos mutuo amemus, velut fratres invicem se amant, patresque vicissim filios. Imò etiam multò vehementius. Illa enim natura sunt, hæc gratia. Ad hunc modum animæ inter se devinciuntur. Ob eam causam etiam ex aliqua peregrinatione reversi, mutuo nos osculamur, animis videlicet ad mutuum congressum accedentibus. Hoc enim potissimum membrum est, quod animi affectum nobis prædicat. Quin de hoc sancto osculo aliud quoque adferri potest. Quid tandem? Templum Christi sumus. Itaque templi vestibula & aditum osculamur. An non cernitis, quotnam homines etiam ejus templi vestibulis osculum figunt, partim inclinato capite, partim manu tenentes, atque ori manum admoventes? Ac per has portas & januas ingressus est Christus, & ad nos ingreditur cum communicamus, Nostis enim vos, qui mysteriorum participes estis, quid dicam. Neque enim vulgari quodam honore os nostrum afficitur, cum Corpus Dominicum excipit. Hæc præsertim de causa mutua oscula jungimus. Hæc verba, Per has portas ingressus est Christus, laudant magnum Offertorii introitum: Affirmant tunc dari pacis osculum, ut ita ora nostra, in quæ etiam est statim ingressurus Dominus, honoremus & purgemus.

osculo salutamus. Non hoc ita accipias, quasi osculum illud sit ejusmodi, quale in foro inter communes amicos esse consuevit. Neque enim tale est. Hoc igitur osculum animas mutuo conciliat, & omnium malorum oblivionem illis spondet. Affirmat esse à Petro & Paulo commendatum fraternæ dilectionis osculum, & pergit: Postea clamat Sacerdos, Sursum corda. Ait à nobis ita impleri Evangelicum mandatum, quo Dominus nos iussit antè Sacrificii oblationem reconciliari. Quæ omnia tradit in publicato per Franciscum Combesis Sermonem de sacra Synaxi etiam Sanctus Anastasius Sinaita, Patriarcha Antiochenus; etiam Simeon Thessalonicensis Archiepiscopus; Nicolaus Cabasilas, aliique recentiores Græcorum rituum Expolitores.

Qui nos olim viguit in quibusdam item Latinis Ecclesiis. Etenim in Ambrosiana apud Jacobum Pamelium Missa statim post Offertorium Sacerdos dicit ad populum: *Pacem habete.* Et populus respondet: *Ad te Domine.* Et ad Decentium Eugubinum Episcopum scribit Sanctus Pontifex Innocentius primus: *Pacem asseris antè consecrata mysteria quosdam populis imperare, vel sibi Sacerdotes tradere, cum post omnia, quæ aperire non debeo, pax sit necessario indicenda, per quam constet populum ad omnia, quæ in Mysteriis aguntur, atque in Ecclesia celebrantur, præbuisse consensum, ac finita esse pacis conclusentis signaculo demonstrèntur.* In quibusdam & Clero & Populo, in quibusdam Ecclesiis soli sibi invicem Sacerdotes inter Offertorium & Canonem dabant pacis osculum: Quod nempe offerret & consecraret, ideoque istud fraternæ charitatis symbolum saltem inter se fecerent præmittendum. Ast utrumque morem improbat Pontifex, affirmans & à Clero & à Populo non nisi post consecrata elementa præstandum: *Quem morem esse in Latina Ecclesia antiquissimum & frequentissimum demonstrat Tertulliani liber de oratione: Alia jam consuetudo invaluit, jejunantes habitæ oratione cum fratribus subtrahunt pacis osculum, quod est signaculum orationis. Quando autem magis consecranda cum fratribus pax est, nisi cum oratio commendabilior ascendit, ut ipsi de nostra operatione participes jam audeant de sua pace fratri transigere? Quæ oratio cum divortio sancti osculi integra? Quem Domino officium facientem impedit pax? Quale sacrificium est, à quo sine pace receditur? Quæcumque operatio sit, non erit prior observatio Præcepti, quo jubemur jejunia nostra celare. Iam enim de abstinentia osculi agnoscimus jejunantes. Sed etsi qua ratio est, ne tamen huic Præcepto reus sis, potes domi, si fortè, inter quos latere jejunium in totum non datur, differre pacem. Ubi cumque autem alibi operationem tuam abscondere non potes, debes meminisse Præcepti. Ita & disciplina foris, & consuetudini domi satisfacies. Sic & die Paschæ, quo communis & quasi publica jejunii religio est, meritò deponimus osculum, nihil curantes de occultando, quod cum omnibus faciamus.*

Eo tempore erant tres jejunii species: Plenum ac ex legis Præcepto universale, semiplenum ac ex Episcopi indictu, aut communi pietate stationarium, & privatum ac proprio arbitrio assumptum. Per Paschæ diem Tertullianus hic

intelligit sextam magnæ septimanæ feriam, quæ sola tunc per totum annum videtur præcepta jejuniari. Hinc enim etiam ad Montanum lapsus scribit in libro de jejuniis: *Quartam & sextam Sabbati stationibus dicamus, Parascevem, id est magnam sextam feriam, jejuniis.* Et in hac feria, quod communis & publica esset jejunii religio, non plenum, sed dumtaxat ex Præsanctificationis fiebat sacrificium, & populus non communicabat. Adeo antiqua est hæc, per Innocentium primum Pontificem, non inducta, sed dumtaxat firmata aut reparata cæremonia. Lucret ex subsequentibus Septimii verbis: *Similiter & Stationum diebus non putant plerique sacrificiorum orationibus interveniendum, quod statio solvenda sit accepto Corpore Domini. Quid est, Similiter? Uti in pleno parasceve, ita & in dimidio stationum jejunio. Hinc ergo in parasceve etiam non datur osculum. Quod nempe unicus aut certè præcipuus osculi scopus sit factam à Sacerdote consecrationem obsequere, & populum ad ejus participationem disponere. Nam & hinc dari non consuevit in Defunctorum Missis: quod populus tunc non communicaret. Ob singularia & spontanea privatorum jejunia intermitteri non poterat, Sacrificium, nec ad sola Præsanctificata contrahi; isti tamen jejunantes volebant illi intervenire, seu de illo participare, atque ita etiam ab osculo abstinere. Et hanc abstinentiam improbat ob adductas rationes Septimius: Est locus obscurus. Lucidè interim nos docet osculum tunc datum fuisse post Consecrationem proximè antè Communionem populi; fuisse peracti Sacrificii signaculum & complementum. Quod ipsum in libris adversus Petilianum Constantinentem Donatistarum Episcopum, agens de Optato Gildoniano Thamugadensi Episcopo, scribit Sanctus Augustinus: *Optato pacis osculum inter Sacramenta copulabatis, in cuius manibus Eucharistiam ponebatis, cui vicissim danti manus porrigebatis.* Lucidius loquitur in Sermonem de diversis ad Neophytos, exponens omnem Sacrificii ordinem. Primum dicit affirmat Offertorii orationem, tum Præfationem, hinc Consecrationem fieri, tunc recitari orationem Dominicam, & pergit: *Post ipsam dicitur, Pax vobiscum, & osculantur se Christiani osculo sancto, quod est signum pacis. Quem morem fuisse tandem admittum ab omni Latina Ecclesia, tradunt Amalarius Fortunatus, Walafridus Strabo, aliique Ecclesiasticorum rituum Interpretes. Dico, Tandem: Quod enim suo adhuc tempore Hispania statim post Offertorium antè Præfationem daret osculum, disertè affirmat in libris de Ecclesiasticis officiis Sanctus Ildorus Archiepiscopus Hispanensis. Affirmat quartam ab Offertorio orationem esse pro pacis osculo, & dici antè Præfationem.**

Prima quæstio est, An antiquus, non communicantes vetans ad pacem accedere, Canon obliget etiam sponte ab Eucharistia abstinentes, adeoque an Tertullianus spontaneos privati jejunii observatores rectè arguat, quod abstinerent ab osculo? Respondeo eandem questionem moveri à Walafrido Strabone, & respondere

deri negativè. Et rectè. Quòd enim quotidiana populi Communio nunquam præcepta, sed semper libera fuerit, lucet ex prioribus Sancti Augustini ad Januarium Epistola, & pluribus aliis Patrum & Canonum testimoniis. Quæ libertas olim fuit etiam in publico sacrificio. Nec obest hic Antiochenus Canon: *Omnes qui ingrediuntur Ecclesiam, & Scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione pro populo, sed pro quadam intemperantia se à perceptione Sanctæ Communionis avertunt, si de Ecclesia removeantur, quamdiu per confessionem penitentiae fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur.* Etenim dolosus est iste Canon, & Arianus. Nec adversum Eucharistiæ abstinentiam agit, sed adversum abstinentes ab orationum communione, & solum, cui etiam Pagani ac Judæi adesse poterant, Episcopi aut Presbyteri sermonem audientes. Plurimis tunc per Orientem Ecclesiis, quantum Orthodoxos Episcopos Imperator Constantinus eiecerat, præsidebant Ariani, eisque Orthodoxus Populus, quidquid Princeps feverissimè rogeret, nolebat communicare. Discreta ab istis communio plurimos nobis per horrenda tormenta peperit Confessores & Martyres. Hinc circumducendæ pœnalis legis studio aliqui intrabant Basilicas, audiebant Episcopi aut Presbyteri sermonem & catechumenorum Missam, & tunc exibant, maculosi Præpositi orationem seu sacrificium averfantes. Sic sperabant & servare animam, & legis pœnam evadere. Verùm ista Synodus intellexit artem, & adversus illam emisit dictum Canonem. Non eos, qui & sermone & orationi seu sacrificio, sed damnat solos illos, qui nec orationi volebant communicare. Sola orationis communione fuit contenta. Hoc se communicatores nec ipsa compulsi ad Eucharistiæ perceptionem. Et ex hoc canone desumptus est manifestè nonus inter vulgares Apostolicos, qui addit de factæ oblationi, seu orationi communicantibus, & non percipientibus Eucharistiæ: *Aur causam dicat, ut si rationabilis fuerit, veniam consequatur; aut si non dixerit, communione privetur, tanquam qui populo causa lesionis existit, dans suspensionem de eo, qui sacrificavit, quod non rectè obtulerit.* Verùm de solis Episcopis & aliis Clericis loquitur, ideoque & Laicos ipse non adstringit. Porrò canon, qui non communicantes arcet à pacis osculo, non de spontaneis Eucharistiæ abstemiis loquitur, sed de absentis & exclusi. Quidam existimant illum agere de solis excommunicatis. Malè. Etenim nullum excommunicatum, nullum Flentem, nullum Substratum antiqua disciplina admisit ad orationem, seu Sacrificii consecrationem, sed omnes expellebat antè Offertorium. Canon ergo statuit in quartam pœnitentiæ classem, Consistentes, qui tremendæ orationi communicare poterant, verùm non percipere ipsam nec offerre ad Altare, seu communicare cum oblatione. Etiam ipsorum nomen offerri non poterat, seu recitari ad Sacrificium. Hi proinde carebant & jure osculi. Erat jus solorum Perfectorum. Et hi, licet ex causis de Sacrificio participare nolent, debebant tamen ipsum comprobare & ob-

signare. Et hinc memoratos spontaneos jejunatores non de Eucharistiæ abstinentia, sed dumtaxat de omisso osculo rectè arguit Tertullianus.

Altera quæstio est, An plures olim Afri, ac ipse etiam Tertullianus crediderint per sumptam Eucharistiæ violari jejunium? Partem affirmativam suadent hæc hujus in libro de oratione verba: *Similiter & Stationum diebus non putant plerique orationibus interveniendum, quod statio solvenda sit accepto corpore Domini.* Ergo devotum Deo obsequium Eucharistiæ resolvit? An magis Deo obligat? Non solemnior erit tua statio, si & ad aram Dei steteris? *Accepto corpore Domini & reservato utrumque salvum erit, & participatio Sacrificii, & executio officii.* Istam sententiam ille quidem improbat, attamen non damnat: Affirmat stationariam Eucharistiæ posse accipi, ac citra sumptionem reservari. Quam formam viguisse etiam in Hispania demonstrat Cæsar-Augustana Synodus: *Eucharistiæ gratiam si quis probatur acceptam in Ecclesia non sumpsisse, Anathema sit in perpetuum.* Lumen hauriri debet ex præcedenti canone: *Ne quis jejunet die Dominica, causa temporis, aut persuasione, aut superstitionis. Nec Quadragesimæ diebus ab Ecclesia fideles desint. Nec habitent in latibulis cubiculorum aut montium, qui in his suspicionibus perseverant. Sed exemplum & præceptum custodiant Sacerdotum, & ad alias villas agendorum conventuum causa non conveniant.* Statuuntur hæc adversum Priscillianistas, qui dies Dominicos, ac Domini, quem verè Incarnatum negabant, præcipuas festivitates agebant in tristitia, jejunabant, ideoque nec communicabant. Et quòd erroris suspensionem evaderent, à Sacerdote accipiebant Eucharistiæ, sed reservabant. Quòd nempe tunc vigeret ista libertas. Quas latebras ut dolosè hæreticus auferret Synodus, avitam libertatem circumduxit. Non soli igitur Priscillianistæ, sed & avita orthodoxæ Hispaniæ libertas omnino credebant à sumpta Eucharistiæ lædi & solvi jejunium. Et istum Cæsar-Augustæ canonem firmavit, & adversum novos dolos ampliavit prima Synodus Toletana. Domesticam populi communionem nullo modo proscribunt isti canones, sed solas jam dictas Priscilliani hæreticas fallacias.

Partem negantem constantem tuetur & in primo antiquarum observationum libro, & in Scholiis ad librum de oratione eruditus Aurelianus Episcopus Gabriel Albaspinæus. Quòd Tertullianus popularem, quæmoda transubstantiati elementi particula censebat frangi jejunium, errorem admisisset aut dissimulasset, videtur illi paradoxum. Quare stationis solutionem hic esse vult, non prævaricationem, sed finem & dissolutivum complementum. Vult quosdam censuisse, quòd post acceptam Eucharistiæ non esset amplius manendum in Ecclesia, nec continuanda Ecclesiastica statio, sed quòd tunc cuique liceret ad sua redire. Vult post acceptam Eucharistiæ mansisse faciendas nescio quas longiores orationes: & ad has à Septimio urgeri populum. Textus interpunctionem affirmat vitiatam, & formandam hoc modo: *Nonne solemnior erit statio tua, si & ad aram Dei steteris*

accepto corpore Domini & reservato? Utrumque salvum est: Et participatio Sacrificii, & executio officii. Et hæc sua sententia confirmat exemplo S. Fructuosi Tarraconensis Archiepiscopi & Martyris, de quo cum sociis incarcerato & ad mortem damnato habent Acta: *Cum multi ex fraterna cbaritate eis offerrent condimentum, ut permixtum poculum sumerent, ait Fructuosus: Nondum est hora solvendi jejunii. Agebatur enim hora diei quarta. Siquidem in carcere quartæ feriæ stationem solemniter celebraverunt. Igitur sexta feria letus atque securus festinabat, ut cum Martyribus & Prophetis in paradiso persolveret stationem.* Urget verba, *Persolveret stationem:* Hæc enim omnino videntur importare stationis dissolutivum complementum.

Respondeo hæc Acta nobis palam favere. Quis enim non videat à Sancto Fructuoso isthic per solutionem fuisse intellectam jejunii stationem? Quæ dum antè tempus sit, est prævaricatio. Et antiqua statio erat omnino jejunii species. Porrò jejunium non solo cibo aut potu, sed & variis aliis læditur. Etenim saltus, cantus, nuptialia ac natalitia festa, immò & sacras Sanctorum solemnitates, omnemque seu prophanam seu sacram lætitiæ, à jejunii diebus antiqua disciplina proscripsit. In illis nullum permisit celebrari festum, nisi solam Dominicam Annuntiationem. Quin & Hispani dudum ipsam non in Quadragesima, sed in Decembri celebraverunt. Ex eodem principio Græci in solis Quadragesimæ Dominicis ac Sabbathis habuerunt plenum Sacrificium, reliquos dies solo Præsanctificatorum officio juserunt esse contentos. Quòd nempe Dominicis & Sabbathis non jejunarent. Hinc & plures Afri probabant istum morem, censebantque etiam stationaria jejunia Sacrificio orbanda, aut certè illud à populo non communicandum. Nec sine fundamento. Etenim jejunia sunt pœnitentiæ dies, & tunc non solum in victu, sed etiam in habitu & omni actu præ nobis ferre debemus pœnitentes, qui Sacrificio adesse non possunt, nec videre Eucharistiæ, longè minùs percipere. Hac ratione censebant ab Eucharistiæ solvi jejunium. Hoc improbat, non tamen damnat Septimius, ideoque addit: *Accepto Domini corpore & reservato utrumque salvum est.* Quorum verborum interpunctionem alterare est nimium audax grassatio. Nostram enim interpunctionem firmant Beatus Rhenanus, Jacobus Pamelius, Georgius Capucinus Ambianensis, Carolus Moreau, Nicolaus Rigaltius, aliique Septimii Expositores. Et res ipsa clamat. Etiam editi in Hispania canones adversus Priscillianum. Quocirca illi Afri non per sumptum ab Eucharistiæ speciebus alimentum, sed per spiritalem ab illa datam nobis dignitatem & lætitiæ censebant solvi ac lædi jejunium. Et ipsorum judicium secuta quidem est Græca Ecclesia, non tamen Latina. Quòd nos Latini in plenè etiam jejunii plenum Sacrificium, sed circà vespèram, semper obtulerimus, suo loco ostenditur. Quin & populum fecimus illius participem. Dudum tamen sumptam Eucharistiæ non jussimus sumi in Ecclesia, sed permisimus reservari. Quòd ipsam

in ipsa Sancta Parasceve potuerit communicare, noster populus, testantur antiquus Romanorum Ordo, Alcuinus Flaccus, ac Amalarius Fortunatus. Quod an sit antiquissimum, non est hoc loco definiendum.

Tertia quæstio est, Cur quidam privatim jejunantes Afri censerint non tantum à sumenda Eucharistiæ, sed etiam à dando & accipiendo pacis osculo abstinentum? Est quæstio intricata. In quintæ ad Theodosiani codicis titulum de sponsalibus & antè nuptias donationibus legis commentario Jacobus Gothofredus exponit osculi jus inter sponsos, addit magnam etiam inter Christianos esse osculi reverentiam, & pergit: *Nam & pacis osculo sese salutabant passim Christiani, & orationem nominatim osculo obfignari mos fuit, extrà jejuniorum dies.* Et probat hoc præsertim testimonio Tertulliani. Vir eruditus labitur. Hanc enim, præterquam in Sancto Pascha, abstinentiam Tertullianus improbat. De antiquis Christianis etiam Gabriel Albaspinæus in primo antiquarum observationum libro ponit hunc titulum: *Ab osculo pacis abstinebant diebus jejunii.* Probat item ex Tertulliano. At longè melius scribit in scholiis ad librum de oratione: *Quamobrem oscula negarent jejunantes, non invenio, quòd ad audiores, antiquorumque ritus intelligendos plurimum conferret. Nam & si consuetudinem hanc improbet Tertullianus, aliqua tamen vero simili ratione constabat. Non in cunctis, sed in solis privatim jejunantibus Tertullianus improbat. Rectè Nicolaus Rigaltius: Præve consuetudinis causam Tertullianus non inquit. Nec etiam vulgò adferri video, nisi quòd in osculo hilaritatis aliquid esse ducerent, alienum à jejunii mœstia iustique.* Respondeo dandum & accipiendum in Sacrificio osculum fuisse illius signaculum & probationem, ideoque jus solorum Perfectorum. Porrò privatim jejunantes gerebant & agebant pœnitentium schema ac personam, ideoque ab illo abstinebant. Et ipsos non de Eucharistiæ, sed de solius osculi abstinentia Tertullianus rectè arguit. Quòd nempe ab illa, non ab hoc possent sine jactantia, proximorumque & Sacrificii offensam abstinere.

Quarta quæstio est, Cur in Sancta Parasceve omnis Ecclesia abstineret ab osculo? Respondeo, ob tres causas. Prima fuit publicum tunc & solemne jejunium. Omnis tunc Ecclesia agebat pœnitentis personam, ideoque abstinebat & ab Eucharistiæ & ab osculo. Præcipuum enim hujus officium est populum ad percipiendam Eucharistiæ præparare. Et hinc nec dari consuevit in Defunctorum Missis: quòd in ipsis populus non communicaret. Nec enim privata Eucharistiæ sumptio, sed sola oblatio prodest Defunctis. Sumptio ex sumentis seu operantis pietate prodesse possit, non ex opere operato. Altera ratio est, quòd in Sancta Parasceve offerrentur sola Præ-sanctificata. Hæc enim jam signata erant per osculum, nec iterato egebant signaculo. Tertiam causam dat Amalarius Fortunatus: *A pacis osculo nos abstinemus, non quòd pacis osculum malum sit, ubi ex charitate vera profertur, sed ut demonstretur, quam injuriam passus sit Christus à suo proditore. Ut & nos eandem injuriam vissemus*

Annus in fratribus. Ita fieri affirmat non tantum in Parasceve, sed etiam in Sabbatho Sancto. Aliis item in Sacramentis ac divinis officiis osculum frequentavit antiqua disciplina. Verum hæc sunt alterius loci. Et quidem uti aliqui Latini antè, ita & quidam Græci post confecta Euchari- stia mysteria dederunt pacis osculum. Lucet ex secunda Sancti Martyris Iustini Apologia: *A precibus finitis, mutuis nos osculis salutamus. Uter- que ritus est bonus, sanctus, nixus rationibus. Quare nostrum sine fundamento culpavit Michael Cerularius.*

CALUMNIA X.

Latinorum Episcopi gestant annulos in ma- nibus, Ecclesias quasi uxores accipien- tes, & arrhabonem ferre dicunt.

Eandem Calumniam adducit repertus Con- stantinopoli apud PP. Prædicatores Tra- ctatus: *Latinorum Episcopi in signum Sanctæ Eccle- siæ desponsationis annulos portant & chyrothecas. In dextera scribunt, Dextera Domini, in sinistra, A- gnus Dei.* Etiam Constantinus Cabaſilas, Me- tropolita Dyrrachienſis, Demetrio Chomateno Bulgariae Archiepiscopo proposuit hanc quæ- sitionem? *An consentaneum sit annulum à Latinorum Episcopis gestari?* Respondit verò Petrus Antio- chie Patriarcha: *Quid ad nos, quod Latini annu- los gestant in symbolum contracti cum Sancta Dei Ec- clesia connubii? Nos etenim etiam coronam in capite gestamus, pro veneratione proculdubio Principis Apo- stolorum Petri, super quem Dei Ecclesia est superædifi- cata. Auro etiam exornamur & nos: Chyrothecas, & manipulos, & stolas auro contextas habemus.* Et præfatus Demetrius Chomatenus: *Annulum ferre, itis quidem qui secundum spiritum ambulant, spirita- liter accipiunt. Quemadmodum enim Christus Eccle- siæ, mundarumque & virginearum animarum nomi- natur sponsus, sic qui ubique sunt Ecclesiarum Præsu- les, sponsi appellantur, annulo accepto, ut spiritus sigillo. Quod & Salvator in digito, id est, Spiritu sancto, se demonia ejicere incredulis dicebat Judæis, qui eum convitiis, quasi Beelzebub haberet, confecta- bantur. Et prodigum filium reversum auro annulo exornavit, totum videlicet hunc faciens spiritalem pro carnali. At Latinis non spiritaliter, sed carnaliter, non super-mundanè, sed mundanè annuli appellatio- nem accipiuntibus, studio magno affectatum est annu- los gestare, utpote Ecclesiarum sponsis. deoque neque hoc illis notam inurit. In Evangelio laudatum annu- lulum usum affirmat esse mysticum & allegoricum, ideoque spiritaliter accipiendum. Addit Latinos solo intellectu non contentos externo etiam sym- bolum delectari. Nec ideo culpandos. Exstat Epi- stola apud Joannem Leunclavium in jure Græco- Romano.*

Calumniæ radicem detegit in suo ad Photii Nomo-canonem commentario Theodorus Balsa- mon, omnia Imperialia ornamenta affirmans à

magno Constantino communicata Sancto Sylve- stro, ac ejus in Romana Cathedra Successoribus, atque adjungens. *Quia secunda Synodus Archiepisco- po Constantinopolitano dedit omnia Papæ Romani pri- vilegia, conati sunt nonnulli Patriarchæ, ut ille Cerulas & Dominus Michael, & alii eadem sibi pri- vilegia arrogare, sed eis non rectè cessit.* Hanc Mi- chaelis Cerularii audaciam edicit Joannes Schyl- litza: *Michael aggressus est etiam cocco tincta induere calcamenta, antiqui Sacerdoti morem hunc asserens, & oportere bis uti novum quoque Archiepiscopum. Nam inter Sacerdotium & Regnum nihil interesse, vel admodum parum, & in rebus pretiosioribus amplius fortasse & magis colendum Sacerdotium.* Per anti- quum Sacerdotium Michael omnino intellexit Romanum Pontificatum. Quod ob translata Im- perialia privilegia censeret etiam ipsum transla- tum atque extinctum, titulavit antiquum seu antiquatum. Hinc & se dixit novum Archiepif- copum. Non solam Papalem potestatem, sed et- iam Papalia ornamenta blateravit pertinere ad Pa- palia privilegia, ideoque omnia Constantinopo- lim migrasse. Verum illi non bene cessit. Quo- modò ab Imperatore Isaacio Comneno frænatus & tractatus fuerit, pluribus refert idem Schylitza. Nempè Augustæ suæ dignitatis, quam Hierar- chicæ in Ecclesia unitatis zelosiores passim fuerunt Imperatores Constantinopolitani, atque ita utramque tandem amiserunt. Uti ergo Michael Romano Pontifici purpureos compagos & alia Imperii ornamenta, ita aureos annulos invidit cunctis nostris Episcopis, atque ita in frivolum hanc calumniam est devolutus.

Est omnino frivola. Quod enim inter Episco- pum & Ecclesiam intercedat spirituale conju- gium, non soli nos Latini, sed & omnes sem- per docuerunt Græci. Lucet ex orthodoxa totius Ægypti Synodo, quæ adversus Eusebium Ni- comedienſem Episcopum, ad eminentiores sem- per cathedras aspirantem ac migrantem, scripsit ad omnes sub Coelo Ecclesiæ: *Eusebius præ oculis non habet illud Præceptum, Alligatus es uxori, noli quærere solutionem. Quod si hoc de uxore dictum est, quanto magis de Ecclesia, atque adeo de Episcopatu, cui cum quis alligatus est, alium quærere non debet, ne adulter in sacris litteris de- prehendatur?* Et de Eustatio Pamphylia Metro- polita, qui Sedi renuntiaverat, ad ejusdem Pro- vincia Episcopos scripsit Ephesina Synodus: *In- dignum fuisse viduam manere Ecclesiam.* Et Chalce- donensis, cujus condendis Canonibus nullus adfuit Latinus Episcopus, Congregatio: *Redditus Ec- clesie viduæ.* Quem Canonem insigniter com- mentatur Hincmarus Rhemenſis Episcopus: *Nisi viri & uxoris legalis conjunctio ad Episcopi & Eccle- siæ sibi conjunctæ mysterium pertineret, magnum Chal- cedonense Concilium defuncto suo Episcopo viduatam Ecclesiam non vocaret.* Etiam Alexandrina Synodus & plures Græcorum canones illegitimam Episcopi translationem non vocarent adulterium. Etiam Schismaticorum Græcorum in jure Græco Roma- no Doctores Episcopum passim vocant Ecclesiæ suæ sponſum aut maritum. Quid ergo delinquimus, quod spirituale hoc conjugium dato & gesta- to annulo figamus in continua Episcopi memoria, at-

Canon. X. Ep. 45. Cap. 16.

que ita illum ad constantem suæ sponſæ dilectio- nem admoneamus?

Est ritus antiquissimus. Etenim de facienda degradati Episcopi reparatione sanxit quarta To- letana Synodus: *Recipiat de manu Episcopi ora- rium, annulum, & baculum.* Quod nempè de- gradatus Episcopus eadem in sua Consecratione accepisset. Et in opere de Ecclesiasticis officiis scribit de consecrandi Episcopi ritu Sanctus Ili- dori Hispalensis Episcopus: *Datur ei annulus, propter signum Pontificalis honoris, vel signaculum secretorum. Nam multa sunt, quæ carnalium mi- nusque intelligentium sensibus occultantes Sacerdotes, quasi sub signaculo abscondunt, ne indignis quibus- que Dei Sacramenta aperiantur.* Quæ verba esse Ildori affirmat, & in nonum primi sui Libri Canonem admittit prima Synodus Aquifgranen- sis. Et ex hoc loco annulum gestatorium aliqui confundunt cum annulo signatorio, utique anti- quissimo, atque ita ex hoc confirmant etiam illius antiquitatem. At certum est labi. Etenim signatorium annulum fuisse ferreum, & gestari inhabilem, lucet ex litteris S. Aviti Viennensis Episcopi ad Sidonium Apollinarem Episcopum Arvernensem. Et quod etiam Monachi olim haberent annulos signatorios, testatur ac lamentatur in quarto Monasticarum Institutionum li- bro Joannes Cassianus. Et hinc annulus, quem nunquam Sancto Augustino adfuisse scribit Pos- fidius, fuit signatorius. Ipsum cum clave con- jungit. Augustini integritatem laudat, qui et- iam clavem & annulum non servaret secum, sed crederet suis Clericis. Quod enim Augustinus annulo signaret, docent ejus ad Victorium Episco- pum litteræ: *Hanc epistolam signatam mihi annu- lo, qui exprimit faciem hominis attendentis in latus. Quod & gestatorium annulum habuerit Augu- stinus Episcopus, videtur non ambigendum. Etenim annulus, quem inter Ecclesiæ dotes nu- merat & laudat S. Opratus Milevitanus Episco- pus, omnino videtur esse sacer gestatorius Episcoporum. Nam & illi adscribit mysterium fe- creti. Quidquid sit, de consecratis sine Ebbonis sui Rhemenſis Metropolitæ consensu Episcopis scribit ad Nicolaum primum Pontificem Rex Francorum Carolus Calvus: *Omnes suffraganei, qui Ebbono absente ordinati fuerant, annulos & baculos, & suæ confirmationis scripta, more Galli- canarum Ecclesiarum, ab eo acceperunt.* Sic illos ab incurſa suspensione Ebbo absolvit. Voces, *Mores Gallicanarum Ecclesiarum*, evincunt hos annulos esse antiquos. Exstat epistola post Synodum Tricassinam. Et consecrandi Episcopi ritum Adventio Metensi Episcopo exponens Eb- bonus successior Hincmarus dicit de Episcopo consecrante: *Mittat annulum in dextræ manus di- gito qui præcedit minimum, dicens, ad quid illi annulus datur. Signum est enim fidei, ut audienti- bus se ex Divinis Mysteriis signet quæ & quibus si- gnanda sunt. Et aperiat quæ & quibus sunt ape- rienda.* Exponit in animæ Gemma Honorius Augustodunensis: *Annuli usus ab Evangelio acce- ptus creditur, ubi saginati vituli convivia prima sto- la vestitur. Olim solebant Reges litteras cum annulo signare: Cum hoc soliti erant & nobiles quoque spon- Christ. Lupi Oper. Tom. IV.**

Lib. 2. Cap. 5.

Ep. 78.

Cap. 13. 15.

Cap. 24.

Ep. 117.

Ep. 43.

Lib. 1. C. 216.

ſas subarrbare. Fertur quòd Prometheus quidam sapiens primus annulum ferreum hoc inſigne amoris fecerit, & in eo adamantem lapidem poſuerit. Quia videlicet ſicut ferrum domat omnia, ita amor vincit omnia. Et ſicut adamas eſt infrangibilis, ita amor eſt inſuperabilis. Quem etiam in illo digito portari conſtituit, in quo venam cordis deprehendit. Unde & annularis nomen accepit. Poſtmodum verò aurei ſunt pro ferreis inſtituti, & gemmis pro adamante inſigniti. Quia ſicut aurum cuncta metalla præcedit, ita dilectio univerſa bona excellit. Et ſicut aurum gemma decoratur, ita amor dilectione perornatur. Pontifex ergo annulum portat, ut ſe ſponſum Eccle- ſiæ agnoſcat, ac pro illa animam, ſi neceſſe fuerit, ſicut Chriſtus, ponat. Myſteria Scripturæ à perfidis ſigillet, ſecreta Eccleſiæ reſignet. Etiam ſacras no- ſtrorum Episcoporum chyrothecas eſſe Apoſtoli- cum Inſtitutum affirmat in primo de Sacramentis libro, & ipſarum myſticas ſignificationes expo- nit Hugo de S. Victore.

Et horum ornamentorum delatum sibi à Lati- nis honorem Græcorum Episcopi passim non aver- santur. Immò probant, laudant, & diligunt. Etenim de Maronitis, ad Romanæ Ecclesiæ uni- tatem post hæresim & schisma redeuntibus, scri- bit in Orientalis Ecclesiæ historia Jacobus Cardi- nalis de Viriaco: *Cum omnes Orientales Prælati, exceptis dumtaxat Latinis, annulis & mitris Pon- tificalibus non utantur, Maronitæ in signum obedientiæ consuetudines & ritus observant Latinorum.* Et ad eandem unitatem venient Basilio Trinobi Episcopo, dum in totius Bulgariae & Blachia Primatem exivit, Innocentius tertius una cum pallio misit etiam mitram, chyrothecas, & an- nulum: & summas ille egit gratias, Latè hæc habes in authentica, quam Franciscus Bosquetus Montis-Pessuli Episcopus vulgavit, laudati Pontificis vita. Et ad Thomam, à Flandris oc- cupatæ Constantinopolis primum Patriarcham, Latinum, ibidem scribit idem Pontifex: *Nobis humiliter supplicasti, ut de nostra tibi permissione li- ceret constitutos & constituendos in Ecclesiasticis di- gnitatibus, mitris, annulis, & sandaliis insignire. Nos ergo personaliter tibi volentes facere gratiam, in- dulgemus, quatenus illis concedas insignia supra dicta, quibus secundum morem Apostolicae Sedis possint bene- fice concedi.* Latini Orientalium civitatum Episco- pi semper habuerunt ista insignia, atque ita pro- redeuntibus ad unitatem Græcis postulavit illa Thomas, ac impetravit. Et Constantino Arme- niorum Primati, postulanti Pallium, etiam Mi- tram & Annulum addit Gregorius nonus, idque in signum Apostolicæ dilectionis & gratiæ, ac in ejus devotionis indicium. Et de Episcopis, quos Im- perator Michael Palæologus misit ad Lugdunense Gregorii decimi Concilium, scribit Georgius Pachymeres: *Perbumaniter illos excepit Papa, adeo ut eos honoraverit Mitris & Annulis, quibus insignibus Episcopos ornari mos illic obtinet.* Atta- men Sanctus Petrus Damiani, qui pretiosas an- nulorum margaritas graviter damnat, est à no- stris Episcopis omnino audiendus.

Cap. 16.

Cap. 78.

Lib. 5. cap. 25.

Lib. 2. Ep. 27.

Lib. 5.

CALUMNIA XI.

Latinorum Episcopi ad bellum exeuntes manus suas sanguine coinquinant, & in conspectu suo animas occidunt, & occiduntur, quemadmodum etiam à nonnullis, qui hoc affirmant, accepimus.

Quod nostri Episcopi propriis in bello manibus aliquando pugnaverint, negare non possumus: Multis exemplis est supra demonstratum. Rhemensium Metropolita Manasses adeo neglexit Clerum, ac dilexit milites, ut passim & palam diceret: Bonus esset, utique ob divitias & splendorem, Rhemensis Archiepiscopatus, si non Missas inde cantari oporteret. Unde illum ob scandalosam vitam Hugo Diefensis Episcopus, Apostolicæ Sedis in Gallia Legatus, punivit variè, ac tandem degradavit atque eiecit Gregorius septimus. Illius non tantum Canonicus, sed etiam Cancellarius fuit Sanctus Bruno. Et enim diplomati, quo ad undecimi sæculi septuagesimum sextum annum Manasses S. Basili Monasterio dedit quædam Altaria, est subscriptum: Brunone Rhemensis Ecclesie Cancellario. Non Theologi apud Parisios Doctoris manifestata damnatio, sed hujus Manassis pessima vita illi dedit ansam & stimulos ad se recogitandum, derelinquenda omnia, & instituendum Anachoreticum Ordinem Carthusiensem. Habes hæc apud Guibertum Novigenti Abbatem in libris de sua vita. Etiam de Christiano Moguntinensium Metropolita scribit in appendice ad Sigebertum Gemblacensem Robertus Abbas Montensis: Christianus Moguntinensis Archiepiscopus obiit, qui se non habebat secundum morem Clericorum, sed more Tyranni, exercitum ducendo, & Brabanzones. Hoc est, suo loco exponendos latrones.

Quod ejusmodi Episcopis & Clericis etiam Græci non caruerint, est supra item ostensum. Quod Margi in Illyrico Episcopus in Schyrtarum fines transgressus, Regum isthic loculos & reconditos thesauros indagatus expilaverit, scribit Priscus Rhetorac Sophista. Addit quod postmodum ad placandos Barbaros transfuga duxerit ipsorum exercitum, ac illis post devastatas Romanas terras tradiderit suam Civitatem. Et de Conone secundæ Syriæ Apamænsi Metropolita scribit Sanctus Martyr Theophanes: Conon relicta Sede ex Episcopo in armatum militem mutatus inter copiarum ductores expeditionem suscipit. Margensis ille sub Theodosii, Conon Episcopus vixit sub Imperio Anastasii. Addit Theophanes de commissio apud Haurizæ Claudiopolim prælio: Ibi vulnere suscepto Conon Episcopus brevi postmodum spatio moriturus. Et sic Romanis secundæ & maximæ accessio videtur. Nempè Conon non in Barbaro pugnavat, sed in Romanis. Et de Themelo apud Cilices Presbytero habet Georgius Cedrenus: Cum Ameras Tharsibello Romanos petens, partem exercitus in pagum Herculis prædatum emisisset, Pres-

Lib. 1. cap. 11.

F. 1182.

Fol. 118.

Fol. 637.

byter quidam, nomine Themelus, tunc incruentum peragens Sacrificium, cognito Saracenorum adventu, omisso Sacrificio, ita ut erat sacras vestes indutus... Templi corripuit, eoque hostes irruentes defendit, multos vulneravit, complures interfecit, reliquos in fugam vertit. Ab Episcopo suo degradatus apostatavit ad Saracenos, in Romanos duxit exercitum, & ne scribere quidem fas est, quæ ejus fuerint & quam dira facinora. Et cognatum suum Colossensis Ecclesiæ Diaconum, quod sub Imperatore Manuele Comneno militem egerit, & in Persas strenuè pugnaverit, laudat Nicetas Choniates. Et de Barlaamo, Adrianopolitano Archiepiscopo, & Germani tertii Patriarchæ Constantinopolitani nepote, scribit Georgius Pachymeres: Barlaamus decori cultus studiosus equis utebatur, interdum & armis. In quo etiam ambitiosè generositatem ostentare amabat, cominus congregiens cum hostibus. Degradatus fuit ob varia, degradationem sprexit, ab Imperatore Michaeli Palæologo equestris cohortis præfecturam petiit, spondit magna trophæa de hostibus, pergitque Pachymeres: Quod Imperatori audient gravem, & ad extremum supplicanti exitiosam suspicionem movit. A turbido enim ingenio pejora metuens Princeps jussit Barlaamum excæcari. Quod item sibi Beræ castrum obsidenti Monachi armis restiterint, testatur Imperator Joannes Cantacuzenus. Et ad tertium decimum Magni Basilii Canonem Constantinus Harmenopolus ostendit Republicæ hostes non solum sine peccato, sed etiam cum merito à Laicis occidi ex Magistratus præsertim jussione, & adjungit de Clericis: Clerici autem, qui quamcumque cædem admiserint, confestim puniri par est, nullo discrimine hostis habito, vel latronis, vel cuiuscumque. Quod factum est, ut Episcopus qui occiderat Agarenum tempore belli, qui gladium adversus ipsum strinxerat, de Synodi sententia depositus sit. Loquitur ex Constantini Chliani Patriarchæ Constantinopolitani Edicto, quod in jure Græco-Romano enumerat varias homicidiorum species, & concludit: Et hæc quidem de Laicis. Clerici enim, quomodocumque occidentes, deponuntur, nulla habita differentia hostium, vel latronum, vel aliquorum aliorum. Dum Turcarum Sultanus Bajazetes decennalem Byzantii obsidionem ageret, & ipsius Dux Brenezæ vastaret Peloponnesum, de rerum successu desperans Spartanorum Dux Theodorus, Civitatem istam vendidit sacris Rhodi Militibus, scribitque in secundo libro Laonicus Chalcondylas: Spartani cognito se traditos à suo Duce, admoniti à suo Episcopo, qui id indicium fecerat, in Comitium evocantur. Ibi multis ultro citroque jactatis, conjurationem faciunt, & unanimiter conspirant se quidvis potius mali subituros, quam Latinorum Nazaræis parere velint. Quæ res ut majori auctoritate gereretur, Episcopum Ducem creant. Et ipsius ductu Rhodios ab ineunda possessione armati repulerunt. Plura sunt ejusmodi exempla. Apud nos ambo sunt non legis, sed hominum vitia, ideoque propter illa invicem non damnemus. Deo laus, istam paleam jam dudum à nobis eventilavimus.

Lib. 4. C. 22.

Lib. 3. Cap. 32.

Part. 3.

Lib. 1.

CALUMNIA XII.

Latini sacrum Baptisma ita peragunt, ut eos qui baptizantur, unica mersione baptizent.

Eandem calumniam nobis impingit Marcus Ephesiorum Archiepiscopus: Bina per Latinos inducuntur Baptismata. Unum quod trina immersione confertur, alterum quod aquæ infusione à summo vertice. Duo in nobis culpat. Primò, quod trinam non adhibeamus mersionem. Secundo, quod aliquando nec unicam: Quod nempè quosdam perfundamus dumtaxat, aut adspargamus. Et de Gregorio Hieromonacho, Alexandrinæ Ecclesiæ Primicerio, ac Philothei Patriarchæ ad Florentinam Synodum Vicario atque Legato, scribit in ejusdem Concilii historia Sylvester Sguropulus: Antè triduum cum Petro quodam Calabro in disputationem incidens de Baptismi Sacramento, Latinos Christianæ Religioni per regenerationis lavacrum non ritè initiatos arguebat, quod multis sanctorum Patrum testimoniis comprobavit, qui Baptismum delinearunt, quibus nempè ritibus in eodem singula administrantur. Etiam iste Gregorius ex iisdem capitibus affirmavit nos nec legitime nec valide baptizatos. Et Sguropulus confirmat. Constante asseverat nos Latinos Sacro Baptismi fonte non ritè ablutos, ideoque nobiscum tentandam non fuisse unionem. Fundant se in septimo Canone Constantinopolitanæ Synodi: Eunomianos, qui in unam demersionem baptizantur, ut Græcos admittimus, & baptizamus. Ad hæc enim verba scribit Theodorus Balsamon: Nota ex præsentis Canone, quod omnes qui in unam demersionem baptizantur, rursus rebaptizentur. Omnino notat nos Latinos.

Lib. 9. Cap. 9.

Pergit Sguropulus: Dixit Primicerius Petro, Quid sibi vult ista vox, Baptisma? An ut aqua in alicujus caput affatim effundatur, an potius ut quis in fluentem descendat, & ascendat immersus undis? Insipienti autem Petro talem nunc baptizandi ritum usurpari, & Catapaptismatis nomen mereri, quod Primicerius posulet: Minime, respondit Primicerius, Erras in alymo. Nam Catapaptisma propriè accipitur, quando descendunt in undas, & non ascendunt. At baptismus vult, ut in undis baptizati proluantur, & ab undis ad ripam redeant. Petrus Calaber solam, tunc à Latinis usitatum, perfusionem sufficere, Gregorius Primicerius voluit requiri mersionem ac emersionem, solam demersionem ambo censuerunt esse Catapaptismum. Et ita hodiernam, quæ sola demersione baptismum compleri posse autumat, quorundam Scholasticorum sententiam præfocarunt. Et merito. Etenim adversus Parmenianum Carthaginensem Donatistarum Archiepiscopum, qui Domini carnem dixerat Jordani demersam diluio, scripsit Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus: Satis inconsideratè hoc usus es verbo. Quod verbum soli Pharaoni & ejus populo debebat, qui pondere delictorum, tanquam plumbum, Christi Lupi Oper. Tom. IV.

ita mersus sit, ut ibi remanserit. Christi autem caro, dum in Jordane descendit & ascendit, demersa à te dici non debuit.

De baptizantibus Apostolis scribit in Libro de baptismo Tertullianus: Nulla distinctio est, mari quis an stagno, flumine an fonte, lacu an alveo diluatur. Nec quidquam refert inter eos, quos Joannes in Jordane, & quos Petrus in Tyberi tinxit. Nisi & ille spado, quem Philippus inter viam fortuita aqua tinxit, plus salutis aut minus retulit. Et in secunda Apologia scribit de baptizandis Justinus Martyr: Eò adducuntur à nobis, ubi est aqua. Utique ad mare, flumen, lacum, aut fontem. Et de Sancto Pontifice Victore habet liber Pontificalis: Hic constituit, ut necessitate faciente, ubicumque inventus fuisset quicumque hominum ex gentibus veniens, sive in flumine, sive in mari, sive in fonte, sive in stagno baptizaretur, tantum Christianæ credulitatis confessione declarata, integer esset Christianus. Videntur aliqui de dato in communibus locis baptismo tunc dubitasse. Quod frequentissimum olim fuerit iste baptismus, demonstrant plurima Martyrum antiqua Acta & exempla. Et de Sancto Gregorio Armeniorum Apostolo, quod centum & viginti millia baptizaverit in Eufrate, affirmat authentica ejus vita, & confirmat in prima Invektiva Isaac ejusdem gentis Patriarcha. Et Christianorum etiam Regum temporibus plurimos desiderasse baptizari, & baptizatos fuisse in Jordane, est omnibus manifestum. Nam & Magnus Constantinus, & Magnus Basilius id desiderarunt. Quod Hierosolymæ Episcopus habuerit singularem, baptizandis isthuc advenis præfectum Clerum, affirmat in spirituali Prato Sanctus Sophronius ibidem Patriarcha.

Interim uti sacras Basilicas, ita & sacra Baptisteria habere semper studuit atque habuit omnis sub Cælo Ecclesia. Et hæc post datam à Magno Constantino pacem fuerunt splendidissima. Quod ipsa etiam gentiles venerantur, & horerent offendere, scribit ad Leonem Imperatorem, & Timothei Æluri, qui Sanctum Patriarcham Proterium illic præsumpsit occidere, facinus inde exaggerat Orthodoxa Ægypti Synodus. Existat epistola post Synodum Chalcedonensem. Habuerunt varia nomina. Dicta fuerunt concha, fons, balneum, piscina. Eorum formam describit in prima Mytagogica Catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus. Ingressi estis in porticum domus Baptistarii. Et de novo Sanctis Joannis apud Alexandriam Baptisterio scribit Martyr Theophanes: Hoc anno Sancti Joannis nomine quadra figura constructum est opus Alexandriæ, & baptismo iustrandis adjunctum edificium. Et quod amplissima, variatque habens Basilicas, Tyriorum Metropolis non habuerit nisi unicum baptisterium, in litteris ad Constantinopolitanam Agapeti Pontificis Synodum restatur Epiphanius ejusdem civitatis Episcopus. Qui mos etiamnum hodie viget in quibusdam Civitatibus Italiæ. Quod olim apud quosdam nulla rusticana Parochia, sed sola Cathedralis Basilica habuerit baptisterium, evincunt multa exempla. Et ita fuisse Hierosolymis, restatur

Cap. 4.

Ep. 22.

Fol. 98.

Fol. 95.

C. 165. Spirituale Pratum Sancti Sophronii. Et tunc non nisi in Paschate ac Pentecoste apud plerosque, & apud paucos etiam in Epiphania licebat baptizari. Quare amplissima fuerunt ista Baptistaria.

Lib. 19. Cap. 4.

Cap. 19.

Erant ad modum balnei & piscinæ. Hinc enim de degradati ac ejecti Sancti Joannis Chrysothomi Clero, quod ab Ecclesia & baptisterio interdictus ac exclusus baptizavit in Constantiniano balneo, testatur in dialogo cum Theodoro Romano Diacono Palladius Episcopus Helenopolitanus. Et in originum libris scribit Sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus: Fons in delubris est locus Regeneratorum, in quo septem gradus in Spiritu Sancti mysterio formantur. Tres in descensu & tres in ascensu. Septimus vero is est, qui & quartus, similis filio hominis, extinguens fornicem ignis, stabilimentum pedum, fundamentum aque, in quo plenitudo Divinitatis habitat corporaliter. Quæ ipsa verba apud Sanctum Hieronymum habet epistola de septem gradibus ad Rusticum Narbonensem Episcopum, atque ita lucet ipsam non esse Sancti Hieronymi. Eandem interim Latini fontis formam laudant apud Alcinum Flaccum auctor libri de Ecclesiasticis officiis, & in animæ gemma Honorius Augustodunensis. Et hinc intellige Benedictum Presbyterum in vita Sancti Damasi Pontificis: Sabbatho Paschalis Festivitatis, dum turbæ se comprimerent ad baptismum, puerulus de manu Sacerdotis delapsus est, atque in fonte demersus. Et post spatium ferè unius horæ, dum sperarent omnes jam mortuum, quidam Mansionarius ipsius Ecclesie, in fiducia Sancti Damasi projecit se in fontem, sanum & illesem secum reduxit. Alia ejusdem Pontificis vita affirmat puerum jam baptizatum ex unius, qui Damaso baptizanti ministrabat, Cardinalium manibus cecidisse, & petiisse ima fontis. Quod nempe fons esset profundum balneum.

Et hocce balneum omnes baptizandi intrabant plenè ac naturaliter nudi, & viri, & feminæ, & apud Latinos, & apud Græcos. Etenim in Ecclesiastica Hierarchia scribit de baptizante Episcopo antiquus ille quicumque Dionysius: Episcopus exiit eum, exspoliatur per Ministros. Et iterum: Cum plenè vestes Ministris detraxerunt, tunc Sacerdotes sacrum Unctionis oleum afferunt. Elucidat in suo ad quartam Nazianzeni Gregorii orationem commentario Elias Cretensis: In Divino nostro ortu, quemadmodum Sacerrimus Dionysius inquit, ad Sacerdotem adducitur hic qui spirituali regeneratione donandus est, ipse autem & pedes ejus, adhibita Ministrorum opera, calcis nudat, & universum corpus detegit. Et in Sanctum Dionysium Contemplator: Episcopus eum, qui accedit, quasi superiori vita exiit, ad extremos usque habitus exspoliatur. Et de Georgii Cappadocis, in suam Alexandrinam Cathedram per Arianos intrusi, militari violentia scribit in litteris ad Africæ Episcopos Sanctus Athanasius: In sacrum Baptistarium Chrysothomi Judæi, & Arbei Ebnici nulla eum reverentia ingressi, eam verborum & factorum turpitudinem nudatis corporibus designarunt, ut pudendum & abominandum sit relatu. Et Judæos & Gentiles Georgius ad expellendum Athanasium assumpserat adjuutores. Et in secunda

Mytagogica Catechesi declamat ad Neophytos Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: Statim ut ingressi estis, vestem exiistis. Quod quidem exiit hominis antiqui cum operibus suis imago fuit. Atque ita exiit eratis nudi. Imitantes & in hoc eum, qui in Cruce nudatus fuerat, Christum. Qua ille nuditate Principatus & Potestates hujus sæculi spoliavit, & magna confidentia in ligno de illis triumphavit. Et in septima decima communi Catechesi. Qui mergitur in aquas & baptizatur, undique ab aquis circumdatur. Totus aquas intrat, ut potè totus nudus. Et in libro ancorato scribit Sanctus Epiphanius: Deus primum in Mosæ calcamentis solvit. Tunc in Propheetis exteriore tunica exiit, cum Hieremiæ nihil præter Campestre reliquit. In Joanne porrò omnia mundi vestimenta rejiciens, cilicio à cameli pilis induit. Postremò in ipso Salvatore, ipsiusque Discipulis, mundi cultura omnem & habitum deposuit, ac post aquarum expiationem ignis & spiritus vestibus cælitus induit. Affirmat quòd Divina Providentia novi Testamenti Baptismum ita cepit in Propheetis prænantia re ac promittere, tandemque in ipso Domino ac ejus Discipulis exhibuerit. Affirmat & Dominum & ejus Discipulos, dum baptizabantur, fuisse totos sine Campestri nudos. Dominum in Jordane sterisse nudum, diserte scribit in oratione adversus Imperatorem Constantinum Caballinum Sanctus Joannes Damascenus. Et Epiphanius pergit: Aqua cum invocatione sancta non unum dumtaxat hominis membrum occupat, sed integrum prorsus repurgat, circumdat, ac malis omnibus solvit. Et de baptizando Magno Basilio scribit in ejus vita antiquus Auctor: Basilius vestes exiit, & cum eis planè deponit veterem hominem. Sic demùm descendit in aquam, ac post aquam solvit. Et de baptizando Magno Basilio scribit in ejus vita antiquus Auctor: Basilius vestes exiit, & cum eis planè deponit veterem hominem. Sic demùm descendit in aquam, ac post aquam solvit. Et de patratis in sua expulsione violentis queritur apud Sanctum Pontificem Innocentium Sanctus Joannes Chrysothomus: Mulieres, quæ per illud tempus se exuerant ut baptizarentur, metu gravis istius incursus nude aufugerunt. Neque enim concedebatur ut se velarent, sicut mulieres honestas decet. Uti Sanctus Athanasius, ita & Sanctus Chrysothomus fuit in nocturno ac Paschali Baptismatis ministerio invasus. Et in quadagesima supra primam ad Corinthios epistolam Homilia scribit idem Chrysothomus: Dimittimur in fontem sacrarum fluentorum. Uti que toti. Quòd aqua etiam faciem nostram circumfluat, testatur in Homiliis super Sancti Matthæi Evangelium. Et adversus Petrum Apameensem Episcopum, suum secundæ Syriæ Metropolitam, deposuit in Constantinopolitana Agapeti Pontificis Synodo Stephanus Presbyter: Cum essemus in Baptistario Neophytarum, sine tunicis & calcamentis existentium, &c. Et in Sancti Sophronii spirituali Prato narrat de Conone apud Jordanem Presbytero atque Baptista Abbas Athanasius: Cum essem in Monasterio Penthecata, Presbyter quidam erat ad Baptistarii ministerium, Conon nomine, genere Alexandrinus, quem pro vitæ merito Patres jusserant, ut baptizaret accedentes: Ipse igitur sancto Baptismo ungebat & baptizabat eos, qui ad hoc veniebant. Quoties ergò mulierem inungebat, scandalizabatur atque

C. 117.

C. 118.

C. 176.

Lib. 1. Cap. 6.

Tr. 56.

atque idè ex Monasterio abscedere volebat. Cum autem ea cogitatione pulsabatur, assistebat ei Sanctus Joannes Baptista, dicens: Toleræ, & persevera, & ego te de hoc bello liberabo. Quadam verò die venit puella ex Perside ut baptizaretur, quæ adèd speciosa erat ac tantæ pulchritudinis, ut non posset Presbyter eam nudam sancto oleo ungere. Cum sic verò puella illic mansisset per duos dies, audiens hoc Archiepiscopus Petrus, obstupuit de Sene vehementer, voluitque ad hoc opus delegare Diaconissam, sed non fecit, ne contra Canones fecisse videretur. Conon verò Presbyter sumpta melote sua recessit, dicens: Jam non amplius in hoc loco manebò. Cum ergò exisset ad colles, ecce S. Joannes Baptista obvium illi factus est, & tranquilla voce affatus est illum, dicens: Revertere ad Monasterium tuum, & hoc te bello levabo. Abbas verò Conon ait illi cum indignatione. Verè non revertar. Ecce enim jam toties pollicitus es mihi istud, nec fecisti. Tunc S. Joannes eum sedere fecit, amotisque vestimentis ejus, signavit eum ter signo Crucis sub umbilico, dixitque ei: Crede mihi, Presbyter Conon, volebam te ob hæc pugnam mercede donari, sed quis non vis, ecce abluisti te hoc bellum, mercede autem hujus operis carebis. Reversus Presbyter in Cœnobium, ubi baptizare consueverat, in crastinum undam Puellam baptizavit, neque penitus animadvertit eam esse naturam mulierem. Implevit autem & alios annos duodecim in baptizandi ministerio, tanta tranquillitate, animi & corporis, ut nullum ultrà sentiret carnis motum neque mulierem naturam videret. Baptizandæ igitur etiam mulieres erant natura nudæ. Nec sine causa in unctione potiùs, quàm in ablutione Conon turbabatur: Græci enim baptizandos inungunt toto corpore. Aliud similis nuditatis exemplum refert in eodem Prato Abbas Palladius. Et de Iberorum & Colchorum ritibus scripsit ad Urbanum octavum Pontificem Petrus Avitabolis, Apostolicus istius Missionarius: Baptismi Sacramentum hoc modo conferunt. Exiit vestibus infans, & totus diligenter abluitur.

Eadem nuditas olim viguit apud Latinos. Hinc pictura, quæ Magni Constantini à Sancto Sylvestro Baptismum representat in Lateranensi Romanorum Basilica, illum exhibet naturaliter nudum. Et ita fuisse omninò factum, apud Simeonem Metaphrasten testatur ejusdem Pontificis vita: Cum Imperator letus probum carnis suæ, id est, lepram subjecisset oculis, & unctus fuisset S. Chrysmate, ingressus est piscinam. Nec desunt alia antiquiora testimonia. Etenim in libris de Spiritu Sancto scribit S. Ambrosius: In illo aquarum sepelitur elemento, ut renovati per spiritum resurgamus. In aqua enim est imago mortis, ut per aquam moriatur corpus peccati, quæ quasi quodam tumulo corpus includit. Sancti Joannis Apostoli locum, Tres sunt qui dant testimonium in terra, Spiritus, aqua, & sanguis, allegat, & prosequitur: Aqua est testis sepultura. Quòd nempe totus homo intraret baptismale balneum, atque ita Dominicum representaret sepulturam, Quòd nudus tunc intraret, palam affirmat in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium Beatus Augustinus. Domini verbum,

Qui lotus est, non opus est ut pedes lavet exponit, atque adjungit: Quid putatis, nisi quia homo in sancto Baptismate totus abluatur, non præter pedes, sed totus omnino. Et ad Imperatorem Justinianum scribit Facundus Herminianensis Episcopus: Sed & ipsam tanti mysterii quæso, consideres actionem. Quemadmodum lavacro regenerationis abluendi, in conspectu Dei & sanctorum Angelorum stemus, oculum dedecoris Ecclesia teste damnantes. Nihil ibi obsecrum, nihil absconditum fuit. Exspoliato denique corpore, magnum illud fidei percepimus, & servare spondimus Sacramentum. Et non sola voce, verum etiam totius habitus corporis profitemur exuisse nos veterem hominem cum actibus suis. Quod nempe sumus plenè nudi. Et antiquus Ordo Romanus habet: Cum vestiti fuerint infantes, Episcopus eos confirmet, Nempè nudi fontem intraverant. Quòd ipsum scribit apud Alcinum Flaccum liber de Ecclesiasticis officiis. Et de Sancto Othone Bambergeni Episcopo, conversos ad Christum Pomeranos baptizante, scribit Andreas S. Michaelis Bambergenis Abbas: Cum ad stadium Catechismi turbæ venirent, sermone, qui talibus competeret, Episcopus eos omnes alloquens, sexumque à sexu dextrorsum & sinistrorsum statuens, Catechizatos oleo perunxit. Deindè ad baptisteria digressi mandati. Igitur ad introitum cortinæ venientes, singuli cum patrinis suis tantum intrabant, statimque vestem, qua fuit amictus is, qui baptizandus erat, & cereum, illo in aquam descendente, patrinis suscipiebant, & antè faciem suam illam tenentes expectabant, donec eam redderent de aqua exeunt. Sacerdos verò, qui ad cippam stabat cum audisset potius, quam vidisset, quod aliquis esset in aqua, velo paululum amoto, trina immersione capitis illius mysterii Sacramentum perfecit, unctum liquore Chrysmatis in vertice, & alba imposita, reducitque velo, de aqua jussit exire baptismatum, patrinis veste, quam tenebant, illum cooperientibus, atque deducentibus. Hic modus, hæc species, hic ordo nobis fuit baptizandi viros & mulieres, & pueros adultos, qui à Sacerdotibus in aquam levari non poterant. Nempè parvulos ipse Presbyter propria manu mergebat ac elevabat. Pergit Michael, vel potius apud Michaelem Siffridus S. Othonis assistens Presbyter: Neque tunc Othonis diligentia, quod tempori commodum esset, invenire neglexit. Nempè in subis calefactis, & in aqua calida, eodem nitore atque verecundiæ observatione, infossis dolis, & cortinis adhibitis, ibique quoque & aliis odoriferis speciebus cuncta respergentibus, veneranda baptismi consecit Sacramenta. Nec mirum te ista mirari. Etenim qui ea vidimus, mirabamur & ipsi tam hæc, quam alia complurimorum ejus & virtutum insignia. Humanæ verecundiæ ac reverentiæ causa baptismum de nocte celebrabat antiquitas: Et aptas officinæ ac porticus habebant baptisteria. Hæc quia necdum erant apud Pomeranos, terræ infossa & cortinis velata vasa adhibuit S. Otho. Angusta erant: Ideoque ipsa, quod fiebat in baptisteriis, baptizans Presbyter cum baptizandis non intrabat. De parvulorum apud Græcos baptismo scribit Rupertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tracta-

Lib. 4. Cap. 4.

Lib. 2. Cap. 15.

Tracta-

Tractatus: *Græci aquam mandant fieri calidam in-
stantulum per purgaturam. Quod neque Christus, neque
quisquam discipulorum fecisse legitur. Quare duo baptis-
mata faciunt, cum scriptum sit: Unus Dominus, unum
Baptisma, una Fides. Quod fit imperita ac frivola
calumniam, demonstrat factum Sancti Ortho-
nis. Sub septimi Gregorii Pontificatu Orho flo-
ruit, atque ita lucet baptizandorum nuditatem
plene tunc adhuc viguisse. Quin & in Theolo-
gica Eruditionis Summa Hugo de Sancto Victore
affirmat baptizatos ab omni & culpa & futura
vitæ pœna liberari, ideoque statim à baptismo
morientes non transire per ullum Purgatorium,
& profectur: Si opponitur, quod nullum peccatum
si impunitum, dicimus, quod ipsa contritio, mors
quoque, ipsa etiam erubescencia, quam patitur
dum nudus baptizatur, non relinquunt peccatum
impunitum. Est traditio Apostolica. Quod enim
& baptizandus Eunuchus, & baptizaturus Phi-
lippus in aquas descenderint, scribit Sanctus
Lucas in Apostolicis Actis. Quem locum rectè
commentatur Joannes Gagnæus: Eunuchus idè
non erubuit coram familia nudari, quia peccata sua
coram Deo non erubescere propalari. Etiam ipse
Dominus, adeoque & alii omnes fuerunt ita à
Joanne baptizati. Et non sola Apostolorum
Scripta, sed & ipsorum Gesta esse nobis discipli-
næ regulas, rectè affirmat in libris de compun-
ctione cordis Sanctus Joannes Chrysostronus.
Et hinc baptizans Minister semper etiam intravit
fontem. Ita demonstrat lapsus è Cardinalis ma-
nu puer, & diserte affirmat Innocentius primus
in Responsis ad Episcopos Gallicanos. Porro ri-
tum hunc apud Latinos non servari amplius,
suprà nobis dixit Petrus Calaber. Quo tempore
mutari cœperit, ignoro. Post Victorini Hugo-
nis tempora cœpit pedetentim decrescere, &
tandem plene est extinctus.*

Et hinc intelliges quæ de Elpidiphoro, Apo-
stata nostro ac tortore, & de Mureta Carthagi-
nensis Ecclesiæ Diacono, scribit in libris de
Wandalica persecutione Sanctus Victor Viten-
sis Episcopus: *Elpidiphorus fuerat apud nos in Ec-
clesia Faustis baptizatus, quem venerabilis Mureta
Diaconus de alvo fontis susceperat generatum. Et-
iam hunc torquere non erubuit Apostata, per-
gitque Victor: Cum Mureta, Elpidiphoro sedito
& fremente, honorabilis Senior cœpisset extendi,
præterquam exueretur, clam furto, nescientibus cur-
sisti, illa quibus eam de fonte suscipiens dudum re-
vererat Sabana bajulabat. Quibus ventilatis, simul-
que in effusione cunctorum extensis, in his verbis
rotam dicitur ad fletum & lacrymas commovisse ci-
vilitatem: Hæc sunt linteamina, Elpidiphore Mini-
ster erroris, quæ te accusabunt, dum Majestas ve-
nerit judicantis, custodiendo diligentia mea ad testi-
monium tuæ perditionis ad demergendum te in aby-
ssos suffurantis. Hæc te immaculatum cinxerant de
fonte surgentem. Hæc te acrius persequentur, flam-
mantem gehennam cum cœperis possidere, quia in-
didi te maledictionem sicut vestimentum, scindens
ante amissionem veri baptismatis ac fidei Sacramenia.
Et in Actis ad Januarium Calaritanum Archi-
episcopum Magnus Gregorius laudat album by-
ssinum, quo Petrus, ex Judæo novellus Chri-*

stianus, de fonte resurgens indutus fuerat. Arguit Epist. 5.
Petrum, quod cum Dominicæ crucis signo, &
Deiparæ Virginis imagine suum quoque Saba-
num in Jædæorum Calaritana Synagoga, tam-
quam immobiles illius occupatæ titulos, in ipso
Paschali die solemniter ac violenter collocasset.
Et in quarto Dialogorum libro scribit de quodam
Centumcellensis Ecclesiæ Presbytero: *Invenit
virum, qui de pedibus calceamenta abstraheret, ve-
stimenta susciperet, & exeunti de balnei calidibus
sabana præberet. Et ad Pippinum Francorum Re-
gem rescribit Paulus primus Pontifex: Sodalita-
ris vestræ illustri Missus pretiosissimum nobis Super-
næ gratiæ munus attulit, Sabanum videlicet, in
quo nostra dulcissima spiritalis filia, sacratissimo
lavoacro abluta, suscepta est. Quem & cum magna
jucunditate, aggregata populû coborte, infra au-
lam sacri corporis auxiliatricis vestræ B. Petronil-
læ, celebrantes Missarum solemniam, cum magno
gaudio suscepimus, & per allatum eundem sabanum
eam tanquam presentialiter suscepisse gaudemus.
Et in libro de Virginis laudibus venerabilis Adel-
mus: In sabanis & sindonibus bajulabantur egypti.
Et de Waldérico Laudunenfi Episcopo, quem
sui Cives trucidaverant ac insepultum projec-
rant, scribit in libris de sua vita Guibertus Novi-
genti Abbas: *Qui nudus jacuerat, jubetur tan-
dem levari, & sabano superjecto ad Sanctum Vin-
centium deportari. Quocirca Sabanum erat gran-
de linteamen, quo quis nudus de balneo egredi-
ens excipiebatur & cooperiebatur. Etiam è
baptismali balneo olim egrediebamur nudi, ideo-
que sabano excipiebamur per Diaconum: Et
istud videtur in Ecclesia solemniter remanisse,
ac fuisse servatum.**

Et hæc nuditatis disciplina servata olim fuit
etiam in privato baptismo. Etiam in baptismo
infirmorum. Etenim de Sifinnio Romanæ Ec-
clesiæ Diacono, nescio quem Apronianum pri-
vatim baptizante, apud Laurentium Surium ha-
bent S. Marcelli Pontificis Acta: *Eadem hora,
allata est aqua, & catechizavit eum, & benedixit
fontem, & nudum deposuit eum in pelvium. Et de
S. Laurentio Archidiacono, nobilem virum Lu-
cillum baptizante, habet istius Vita: *Cum expo-
suerat eum, fudit aquam super caput ejus. Et de
Cyriaco Diacono, Jobiam Persarum Regis fi-
liam baptizante, dicunt S. Marcelli Acta: *Fecit
eam Catechumenam more solito, & catechizavit
eam, & allata aqua deposuit eam nudam in concham
argenteam. Et de nobili viro Tranquillino,
quem gravissima podagra afflicto baptizavit
Polycarpus Presbyter, habent Acta S. Sebastia-
ni: *Post hos Infantulos Tranquillinus adductus est,
ad eum podagra & chyragra constrictus, ut vix man-
ibus portaretur. Hunc cum exuerent indumentis,
& ille intolerabili se diceret torqueri dolore, interro-
gavit eum Polycarpus Presbyter, num ex toto corde
crederet unigenitum Filium Dei, Dominum nostrum
JESUM-CHRISTUM, posse ipsi salutem conferre.
Statimque ut respondit, Credo; resolutæ sunt ma-
nus ejus, quæ erant nodosæ, & genua simul splen-
taque pedum ejus ita sunt incolores reddite, ut ve-
lut parvulus renovatis pedibus suis in fontem descen-
deret. Et de illo Judæo, quem in Arabiæ desertis****

C. 176.

exercitare lethaliter infirmum pia comitum sim-
plicitas ob aquæ defectum baptizavit in arena,
scribit in spiritali Prato Sanctus Patriarcha So-
phronius: *Ereximus illum, erectumque exivimus.
Et Paralyticum Judæum, qui post longa medi-
cæ artis varia tentamenta cœpit à Christiano
Baptismo sperare salutem, ad Baptisterium in
lecto portari jussit, ac in fonte immerit Atticus
Constantinopolitanus Episcopus, & divina gra-
tia etiam in corpore sanavit. Ita habes apud So-
cratem. Et in hoc more fundatum fuit dubium,
quod ad Sanctum Cyprianum retulit Magnus:
*Quæstisti, Fili charissime, quid mihi de illis videar-
tur, qui in infirmitate & languore gratiam Dei con-
sequuntur, an habendi sint legitimi Christiani, eò
quod aqua salutari non loti sint, sed perfusi. Ni-
mia infirmitas quosdam faciebat clinicos, ideo-
que nec nudari toros aut lavari, sed dumtaxat
perfundi permittebat aut adpergi. Et de tali
Baptismo etiam tunc aliqui dubitabant. Quin
immò dubitasse videtur cum sua Romana sexa-
ginta Episcoporum Synodo etiam S. Papa Corne-
lius. Etenim de Novatiano clinico scribit ad
Fabium Antiochiæ Patriarcham: *Aquam petit,
qua in ipso lecto, ita ut decumberet, perfusus,
baptizatus scilicet est. Si quidem hujusmodi tin-
dianem Baptismum vocari licet. Quod nempe con-
suetu tunc disciplina etiam infirmos cogeret nu-
dari, ac nudos lavari.***

Baptizandi stabant erecti in fonte. Hinc Pa-
trem suum, dum baptizandus genua flexit per
simplicitatem, videntibus dedisse futuri sui Epi-
scopatus præfagium, testatur Sanctus Gregorius
Nazianzenus. Utroque enim genu flexo conse-
cratur in Episcopos. Et stantes à baptizante
non tantum perfundebantur aut tingebantur,
sed omnino mergebantur. Ad Domini verbum,
Docete omnes gentes, baptizantes eos, scribit in
opere de Baptismi ritibus Josephus Vice-comes:
*Divinarum litterarum peritis dubium non est, Chri-
stum verbo, Baptizantes, meritionem intellexisse.
Et firmat auctoritate Hieremiæ Patriarchæ Con-
stantinopolitani. At virum labi, abundè evin-
cit laudata Sancti Cypriani ad Magnum Episto-
la. Ablutionem, quam Dominus istic intelle-
xit, etiam omnino præcepit, adeoque fit meri-
tionem intellexerit, certum est adperfectionem
non sufficere. Et istius Hieremiæ auctoritas est
Ichniatica, latinis moribus inimica, ad pro-
bandum infirma. Interim qui Sanctum Petrum
Apostolum, dum uno die baptizavit tria homi-
num millia, existimant fuisse usum adperfectionem
temerè conjeçturant. Fecit Petrus, quod postea
fecit & Sanctus Gregorius Armeniorum Aposto-
lus, qui scribitur eodem die duodecim millia ba-
ptizasse in Euphrate. Plura sunt hujusmodi
exempla. Quod Sanctus Petrus Simonem Ma-
gum non adperferit aut perfuderit, sed omni-
nò immerferit, diserte testatur in suarum cate-
chesium præfatione Sanctus Cyrillus Hierosoly-
mæ Episcopus: *Magi quidem corpus lavit aqua,
cor autem non illustravit Spiritus. Descendit quidem
corpus & ascendit, anima verò non est consecuta
Christo, neque cum illo resurrexit. Eleganter de-
pingit informe Sacramentum. Ritus istius can-**

nam insigniter exponit in Paschali per Franci-
scum Combesis vulgato ad Neophytos sermone,
Sanctus Athanasius: *Resurrectionis tibi arrhabo fa-
cta est gratiæ initiatio. Baptisma est tibi pignus fu-
tura in Cælo vitæ. Mersione imitatus es Domini se-
pulturam. Rursus verò emergens resurrectionis ope-
ra adspexisti, cum necdum opera exhibuisses. Quo-
rum vidisti symbola, eorum quoque res accepta ac
proba. Adducit S. Pauli ad Romanos verba: *Si
complantati facti sumus similitudini mortis ejus, et-
iam resurrectionis erimus. Et pergit: Pulchre illud,
Complantati. Baptismus quippe plantatio est im-
mortalis vitæ, Piscina aquis edita, & Cælo fructi-
ficans. Illic gratiæ Spiritus arcana ratione operatur.
Neque te naturæ cognatio in miraculi ignorantem
impellat. Aqua ad usum ministrat. Quod in Pisci-
nam mittitur, in ea novum, tanquam in vulva for-
matur. In aqua, baud secus ac in fornace descen-
dentem consistat. Immortalitatis ei, seu desponsatio-
nis jure, pignora tribuit. Resurrectionis præben-
signaculum. Baptismo inesse affirmat varia De-
dona, mysteria, Sacramenta: Regenerationis,
innovationis, desponsationis, Dominicæ sepul-
turæ, ac resurrectionis. Mersio sepulturam re-
præsentat, emerisio resurrectionem. Laudatum
Apostoli locum eodem modo intelligunt & alii
passim Patres, atque ita lucet istum baptizandi
ritum esse traditionem Apostolicam.**

Nec solummodò unicum, sed omnino trinam
immersionem omnis usitavit Antiquitas. Etenim
in libro adversus Praxeam scribit Tertullianus: *Cap. 26.*
*Dominus Apostolis mandat, ut tingerent in Patrem,
Filium, & Spiritum Sanctum, non in unum. Nam
nec semel, sed ter ad singula nomina in Personarum
singulas tingitur. Et in libro de corona Militis
enumerat plures Ecclesiæ antiquissimas traditio-
nes, & adjungit: *Ter mergitur. Quod ipsum
scribit in libro de Spiritu Sancto Magnus Basilus. Cap. 3.*
Etiam affirmat esse vetustissimam traditionem. *Cap. 27.*
Et adjungit in epistola ad S. Amphilo-
chium; *Doctrina de elevatione in Baptismate nescio quæ tibi
emeris interrogare. Si tamen susceperis trinam demer-
sionem, typum trium dierum explesti. Baptizari
enim tales impossibile est, nisi toties eleventur. Ba-
silii mentem eleganter exponit in litteris ad Sici-
liæ Episcopos Magnus Leo. A magno Athanasio
laudatum Apostoli locum adducit integrum:
*An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in
CHRISTO-JESU, in morte ipsius baptizati sum-
us? Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum
in mortem, ut quomodo surrexit Christus à mortuis
per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ quæ-
bulemus. Si enim complantati facti sumus similitudi-
ni mortis ejus, simul & resurrectionis erimus. Et
profectur: *Quæ geruntur in membris, his quæ
in ipso capite gesta sunt, congruunt, dum in Baptis-
matis regula & mors intervenit interfectione peccati,
& sepulturam triduanam imitatur trina demersio, &
ab aquis elevatio est resurgenti ad insar de sepul-
chro. Uti trina demersio, ita & trina fit eleva-
tio. Hinc S. Amphilo-
chius hæsitavit & quæsi-
vit, quomodò ipsa unicum Domini resurrectionem
repræsentaret. Et Basilus reposuit unicum
cum illa cohæere non possit trina demersio, idè
nos****

Tract. 5.
Cap. 7.Lib. 1.
Cap. 8.

Bibl. 3.

Lib. 7.
Indict. 2.

Part. I.
C. 194.

hos ad tertio etiam elevandum obligari. Innumera sunt & Græcorum & Latinorum Patrum de hoc ritu testimonia, ideoque ipsum esse Institutum Apostolicum, non est dubitandum. Laudatum Apostoli locum de ipso constantem intelligunt. In Sermone, quem suo Decreto inseruit S. Ivo Carnutensis Episcopus, B. Augustinus addit, quod trina demersio nobis rememoret etiam tres Divinitatis Personas. Et super quartum Apostolicæ ad Ephesios epistolæ caput scribit S. Hieronymus: *Ter mergimur, ut unum Trinitatis appareat Sacramentum.* Nempe uti tres Personæ sunt unus Deus, ita tres mersiones constituunt unum Baptismum.

Cap. 50.

Ritum mutare primus incepit puri puti Ariani Resuscitator, & suæ factionis apud Cyzicum Hellepontii Metropolitani Episcopus Eunomius, de quo septimus Canon Constantinopolitanae Synodi: *Eunomiani in unam demersionem baptizant.* Et vulgaris Apostolorum Canon: *Si quis Episcopus aut Presbyter non trinam mersionem unius mysterii celebret, sed semel mergat in Baptismate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur.* Ex quo lucet hosce Canones non esse omnes Apostolicos, sed ipsorum collectionem esse Eunomio posteriorem. Et Hermias Zozomenus scribit: *Quidam memorant Eunomium primum ausum esse asserere divinum Baptismatis lavacrum unica immersione debere peragi, sicque traditionem ab Apostolorum temporibus ad hoc usque tempus observatam violasse.* At verius, credo, uti etiam aliis videtur, dicunt hi, qui tradunt Theophronum Cappadocem, & Eutychem, istius Sectæ fautores, cum se ab Eunomio divisisent, nonnulla cum aliis Eunomii Decretis, tum in sacro Baptismate novare coepisse, non in Trinitatem, sed in Christi mortem esse baptizandum asserentes. Eunomium autem hac in re nihil novasse. Alias Theophronii & Eutychemi nugis in sequenti libro latius exponit. Et in quarto hæreticarum fabularum libro Theodoretus: *Eunomius sancti Baptismatis legem olim à Domino & Apostolis traditam everit, & contrariam aperit sanxit, dicens non oportere ter illum immergere qui baptizatur, nec invocare Trinitatem, sed semel baptizare in Christi mortem. Baptizantes vero usque ad pectus aqua madefaciunt, reliquis autem partibus tanquam execrandis aquam adhibere prohibent. Qua de causa, quando in solio baptizabant, hominem extra illum fluentes, ejus caput usque ad pectus semel in aquam deprimebant. Postquam autem contigit sauciari quempiam capite ad solium alliso, aliud genus baptismatis excogitarunt. In subsellio enim quodam pronum extendentes, & extra illud caput erigentes, aquam infundunt, quæ nullum aliud membrum attingit. Quidam verò illorum alium etiam Baptismatis modum invenerunt. Tenuam enim longissimam preparantes, & hanc consecrantes, ea hominem usque ad unguis involvunt, à pectore incipientes, atque ita dein ad aquam infundunt. Hæc autem indicantur, qui eorum impietatem fugientes, Dei nostri eivibus se adjunxerunt. Consonat Sanctus Epiphanius: *Eunomius eos, qui baptizati jam fuerunt, iterum baptizatos, non modo qui à Catholicis aut ab aliis hæresibus, sed eos etiam qui ab ipsi-**

Lib. 7.
Cap. 17.

que Ariani desiciunt. Repetiti verò illius Baptismi

Lib. 76.
Cap. 6.

ea formula est: In nomine Dei increati, & in nomine Filii creati, & in nomine Spiritus sanctificantis, & à creato Filio procreati. Atque ut tota illorum fraus, ac scenica velut artes, & fallacia penitus appareant, & id omnino constet non fidem esse quod illi prædicant, sed Histrionum officinam, sunt qui narrent, quotquot ab eis denuò baptizantur, in caput demergi, pedibus in sublime porrectis. Et in Ecclesiastica Historia Anastasius Bibliothecarius: *Impius Eunomius præsumpsit in una mersione Baptismum celebrare, non in Trinitate, sed in morte Christi oportere baptizari dicens. Et eos, qui in Trinitate baptizati erant, rebaptizabat. Quod ipsum eisdem ferè verbis scribit S. Theophanes.*

Fol. 33.

Proinde varius fuit Eunomii excessus. Primò, quòd Apostolicum trinæ immersionis ritum mutaret in unicam. Secundò, quòd immersionis modum mutaret. Nec enim stantes, sed in solio sedentes aut jacentes mergebat. Nec totos, sed à solo capite usque ad pectus; & hoc capite inverso. Nempe inferiores partes esse execrandas & sacra lavatione indignas censebat, forsam cum Paternianis aut Venustianis, de quibus scribit in Hæreticorum catalogo S. Augustinus: *Paterniani inferiores partes humani corporis non à Deo, sed à Diabolo factas opinantur, & omnium ex illis partibus flagitiorum licentiam tribuentes, impurissime vivunt.* Tertius Eunomii excessus fuit mutatio institutæ à Domino Baptismalis formæ. Et hinc Theodoretus affirmat ab ipso mutatam non dumtaxat Apostolicam, sed & ipsius Domini traditionem. Et quidam in Domini mortem, quidam in relatum à S. Epiphanio blasphemiam baptizarunt. Prior impietas fuit, apud illos frequentior. Hinc enim laudatus Apostolorum Canon adjungit: *Non dixit Dominus, In morte mea baptizate, sed Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Hinc item Constantinopolitana Synodus, Hermias Zozomenus, ac alii antiqui Scriptores Eunomianum Baptisma censuerunt nullum ac exsufflandum. Theodorus Balsamon & alii hodiè Schismatici Græci pessimè existimant unicam quorundam hodiè Latinorum immersionem ab eisdem prædamnari ac exsufflari.

Egregiè hoc lucet ex Rescripto Pelagii secundi Pontificis ad Gaudentium Episcopum. In Illyrico circa Syrmium ac Singidunum grassabantur Hæretici Bonosiani, & in unica baptizabant mersione: Quidam in solius Christi nomine, quidam in nomine trium Divinarum personarum. Hinc de redeuntibus ad Ecclesiam Gaudentius hæsitavit: An per novum baptismum essent admittendi, an per solam poenitentiam? Et Pontifex respondit: *Si revera hi de præfatis hæreticis, qui in locis Dilectioni tuæ destinatis commorari dicuntur, solummodo se in nomine Domini baptizatos fuisse forsitan confitentur, sine cujusdam dubitationis ambiguo eos ad Catholicam fidem venientes sanctæ Trinitatis nomine baptizabis. Sin verò apud Dilectionem tuam eorum qui convertit volunt, manifesta confessione claruerit, quòd in Trinitatis nomine fuerim baptizati, sola conciliationis gratia impensa, Catholica reconciliare fidei maturabis. Palam censet à solo trinæ demersionis defectu Baptismum non*

Part. I.
Cap. 61.

non invalidari. Unicæ tamen mersionis usum nequaquam probat, aut admittit. Exstat epistola in Decreto S. Ivonis. Et hinc discimus varia. Primò, quòd unicæ mersionis audacia ab Eunomio transierit etiam ad Bonosiacos. Hæretici enim, licet jurati invicem hostes, adversus Ecclesiam sunt per caudas colligatæ vulpes, faciles ad mutuum excessuum confusionem. Attamen factæ hujus confusionis ac traducis modum ac originem ignoro. Secundò discimus, cur datum à Bonosiacis baptismum quedam ratum, quedam Synodi ducant irritum. Quòd nempe istorum quidam in solius Christi, quidam in omnium trium personarum nomine baptizarent. Tertio discimus, quòd datum in solius Christi nomine baptismum Romana Ecclesia semper duxerit irritum, nec unquam crediderit Sanctos Apostolos ita baptizasse. Quare Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus, adversam sententiam constanter defendens in libro de Synodis, non est admittendus. Quarto discimus, quòd Bonosiaci grati fuerint circa Syrmium præsertim ac Singidunum, adeoque Bonosus videatur fuisse Syrmienis Episcopus successor Phocini.

Eunomii audacia non transit ad alios Arianos. Etenim inter Arianos ac Eunomianos disertè distinguit septimus Constantinopolitanus Canon. Illos per Christum mandans admitti in Ecclesiam, nihil culpat in ipsorum baptismate. Attamen trinæ mersionis significatum illi corruerunt. Bonosiaci fuerunt Sabelli soboles. Hinc ad profectam unicam Domini Dei & naturam & personam quæpiam ipsorum factio assumpsit unicam mersionem. Adversis illis Ariani trinam retinuerunt, non ad triduanam Domini sepulturam, nec ad trinam unicæ Deitatis personam, sed ad profectam trinam & personam & naturam. Et ab Eudoxio Constantinopolitano Episcopo ad Arium transversi Gothi impietatem hanc secum traduxerunt in Hispanias. Et virtute & eruditione magnos Episcopos habuit tunc Hispania, qui & suo circa hæc officio non desuerunt. Trinam mersionem, licet Apostolicum Institutum, quòd illi suam lepram subintrusisset Ariana perfidia, circumscripterunt, induxerunt unicam, atque ita suos Orthodoxos Hispanos ab Arianis Gothis separarunt, discreverunt, & custodierunt. Audiamus rem à Magni Gregorii ad Sancti Leandri Hispanensis Archiepiscopi & Gothorum Apostoli relationem Rescripto: *De trinam mersionem baptismatis nihil responderi verius potest, quam quod ipsi scripsistis. Quia in una fide nihil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa. Nos autem quòd tertio mergimus, triduanæ sepulture Sacramenta signamus, ut dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduanæ temporis exprimitur. Quòd si quis forte etiam pro summæ Trinitatis veneratione assime fieri, neque ad hoc aliquid obstitit baptizando semel in aquis mergere. Quia dum in tribus personis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, insantem in baptismate in aquam vel ter vel semel immergere, quando & in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in una potest Divinitatis singularitas designari. Sed quia nunc buc usque ab Hæreticis infans in baptismate tertio Christi. Lupi Oper. Tom. IV.*

Lib. I.
Epist. 41.

mergebatur, scendum apud vos esse non censeo: ne dum mersiones numerant, Divinitatem dividant; dumque quod faciebant faciunt, se morem nostrum vicisse glorientur.

Aliud est propositio hæretica aut erronea, aliud propositio suspecta, scandalosa, aut piarum aurium offensiva. Hanc propositionem, *S. Virgo est Christipara*, quis dubitet esse Catholicam & Orthodoxam? Ipsam tamen quinta Synodus circumscripta & abolevit. Quòd nempe Nestoriani, vocem *Deipara* averfati, eam in sui erroris latibulum vertissent, & hunc sub ipsa occultarent, uti lupum sub ovina lana. Erant voces sanctæ & puræ, verum ad sancta & profana, ad pura & impura sensa ambidextræ: & ob intrusum Nestorii virus malè olere coeperant, esse periculosæ & scabiosæ. Passæ sunt istud ipsum, quod patitur munda vestis ab intruso scabioso corpore. Et hinc non sanum illis inditum à sanctis Patribus sensum damnavit, sed ipsas dumtaxat ab omni fideli ore deinceps proscriptis laudata Synodus, sciens omnem ipsis post hac usurum fore malè olidum, & suspectum de Nestorio, aut etiam convictum. Quam potestatem habet, & frequenter exercit Ecclesia circa bonas item actiones, etiam circa elementa Sacramentalia. Etenim publicam populi sub unica panis specie communionem quis ignoret sanctam, & etiam olim liberam ac usitatam à multis gentibus? Verum Magni Leonis tempore & Manichæi & Priscillianistæ sunt ipsa abusi. Quo Ecclesiæ ac Republicæ oculos & penas evaderent, se in Basilicis junxerunt solum panem communicantibus fidelibus, atque ita istam communionem reddidere suspectam. Hinc ipsam proscriptis, & omnem Italiam atque Hispaniam populum ad utriusque speciei sumptionem adstrinxit Magnus Papa Leo, sciens omnem de solo panis elemento deinceps communicantem fore habendum & tractandum uti Manichæum aut Priscillianistam. Plura sunt hujusmodi exempla. Dum Ariani Gothi occuparunt Hispanias, orthodoxi istius Diocesis Episcopi eandem regulam censuerunt adsumendam circa trinam mersionem baptismatis. Ejus, licet non elementa, tamen sacra significata Gothi mutaverant: Tres in Deo non tantum personas, sed & naturas blasphemè profitebantur. Hinc istum, licet sanctissimum ac Apostolicum ritum omitendum & circumducendum censuerunt providi Hispaniarum Episcopi, & unicam, quæ unam Divinæ Majestatis naturam profiteretur, mersionem induxerunt. Ita inter Romanorum in Hispania veram fidem & Gothorum perfidiam discreverunt.

Sanctus interea Leander Richaredum Regem, & omnem Gothorum in Hispania gentem perduxit ad Christum Dominum & Catholicam Hispaniæ disciplinam, atque ita etiam ad unicam mersionem. Ob duas præsertim rationes. Prima fuit, ne ipsorum antiquus de Divina essentia blasphemus error deinceps haberet ansam aut fomentum. Et hanc rationem laudant adducta Magni Gregorii verba: *Ne dum mersiones numerant, Divinitatem dividant.* Alteram edicunt hæc verba: *Ne dum quod faciebant faciunt, morem nostrum vicisse*

D d d

vicisse gloriantur. Ut in plenè jam Catholica Hispania alii trina, alii unica mersione uterentur, non conveniebat: nec item ut Hispani ad Gothorum morem accederent. Sic enim illis præberetur fundamentum, ex quo non se ab Hispanis, sed Hispanos à se correctos iactarent. Sic enim Hæretici consueverunt. Hinc ergo etiam ipsis unicam mersionem Sanctus Leander imposuit. Erat res magni ponderis. Etenim Gothorum, licet ab ipsis vitiatum, ritus erat traditio ac lex Apostolica, Hispanorum autem mos erat novellum Institutum, ideoque hic potius quam ille videbatur mutandus. Hinc gravem ac difficilem quæstionem Sanctus Leander retulit ad sedem Apostolicam, & ejus iudicium ob adductas rationes probavit ac firmavit Magnus Gregorius. Primi igitur è Catholicis Hispani istam Apostolicam traditionem immutarunt.

Et hæc, præsertim post obtentam Sedis Apostolicæ confirmationem, immutato non caruit obicibus & contradictionibus. Etenim de Joanne quarto Constantinopolitano Episcopo scribit in virorum illustrium catalogo Sancti Leandri in Hispanensi Cathedra successor, & germanus frater, Sanctus Ildorus: *Joannes græco eloquio edit Rescriptum de Sacramento Baptismatis ad Beatæ recordationis Dominum meum & Prædecessorem Leandrum Antistitem, in quo nihil ponit proprium, sed replicat tantummodò Patrum antiquorum de trina mersione sententias.* Trinam mersionem Joannes urfit esse Apostolicam traditionem ac legem, ideoque ob blasphemias illi ab Arianis subintrusas nugas nec vitari potuisse, nec debuisse mutari. Pergit Ildorus de Sancto Leandro: *Leander scripsit epistolas multas ad Papam Gregorium. De baptismo unam. Ad cæteros quoque Episcopos promulgavit plurimas familiares epistolas, est non satis splendida verbis, acutas tamen sententias.* Et de Luciniano Spartanae Carthaginis Metropolitano Episcopo: *Luciniani nonnullas legimus epistolas. De Sacramento baptismatis unam.* Leandri ad Gregorium epistola videtur fuisse de facta trina mersionis abrogatione relatio, per aliarum aliquam haud dubiè responderit Joanni Patriarchæ. Et ut suo facto pondus adderet, curavit scribi etiam per Lucinianum. Et Gregorius, & Joannes, & Leander viderant sese mutuò apud Constantinopolim, fuerantque familiares. Occasione edicit, de vexato per Arianum Regem Levigildum Sancto Leandro agens, in mundi Chronico Lucas Tudenis: *Leander, cum Ariane hæresis fervorem tempore Levigildi ab Hispanis quondam confusæ radicibus nequisset, pro conservandis sanctæ & immaculatæ Trinitatis capitulis ad Constantinopolitanum Præsulum cœtum transfreavit.* Hinc quæstioni huic se Joannes miscuit. Pro superbo Universalis Episcopi titulo luctabatur tunc adversus Gregorium: Hinc etiam possit hunc contradictionis talionem illi reddidisse.

Constantinopolitanæ Synodi septimus Canon prima fronte videtur datum ab Eunomianis baptismi ob solum trinae mersionis defectum sancire irritum ac exsufflandum. Nec dubitandum, quin præsertim illum Joannes Patriarcha allega-

rit. Ita suadet sextus Canon quartæ Toletanæ Synodi: *De baptismi Sacramento, propter quod in Hispaniis quidam Sacerdotes trinam, quidam simplam mersionem faciunt, à nonnullis schisma esse conspicitur: & unitas fidei scindi videtur. Nam dum Patres diverso & quasi contrario modo agunt, alii alios non baptizatos esse contendunt.* A quibus verbis discimus magni Gregorii & Sancti Leandri Statutum ab omnibus non fuisse admittum. Videtur non admittum à convertis ad fidem Gothis. Etenim à primo ipsorum in Hispanias ingressu usque ad susceptam à Rege Richaredo fidem viguit apud Romano-Hispanos unica mersio, nec ipsorum ullus de ejus validitate aut legitimitate hæsitavit, nec ullum hic scrupulum movit aut Leander aut Gregorius. Qui ergo postea moverunt, fuerunt Gothi, moti ab argumentis Joannis Constantinopolitani Episcopi, utique à septimo Constantinopolitano Canone. Verùm Magni Gregorii magna auctoritas superavit omnia. Ejus ad Sanctum Leandrum litteras produxit ac firmavit laudata Toletana Synodus, probavit mersionem unicam, ac toti Hispaniæ denuò imposuit, demonstrans ab ipsa, licet non triduanam, sepulturam tamen Domini & cum morte resurrectionem, nec non Divinæ Majestatis unitatem ac Trinitatem omnino præsentari: *Ne forte cuiquam sit dubium hujus simpli mysterium Sacramenti, videat in eo mortem & resurrectionem Christi significari. Nam in aqua mersio est quasi ad infernum descensio, & rursus ab aquis emersio, resurrectio est. Item videat in eo unitatem Divinitatis, & Trinitatem personarum ostendi. Unitatem, dum semel mergimus: Trinitatem, dum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizamur.* Quod ipsum confirmat aliis argumentis. Et suæ constitutionis adjungit causam: *Quia de utroque Sacramento, videlicet trina & unica mersione, quod sit in sancto baptismo, à tanto viro, Magno Gregorio, reddita est ratio, quod utrumque rectum, utrumque irreprehensibile in sancta Dei Ecclesia habeatur; propter vitandum autem schismatis scandalum, vel Hæretici dogmatis usum, simplam teneamus baptismi mersionem, ne videantur apud nos, qui tertio mergunt, Hæreticorum approbare assertionem, dum sequuntur & morem. Sancti Leandri, cui trina mersio ob subintrusam Arianae blasphemiam significationem visa fuerat scandalosa, & proscribenda, iudicium confirmat. Et ex hinc cœpit omnis Hispania unicam mersionem concorditer frequentare.*

Verùm hæc omnia non placuerunt Beato Alcuino Flacco. Scribit enim ad Clerum Lugdunensis Ecclesiæ: *Novas Hispanici erroris Sectas tota vobis cavete intentione. Sanctorum PP. in sinem sequimini vestigia, & universali Ecclesiæ sanctissima vos adjungite unanimitate.* Affirmat olim tyrannorum, tunc Hæreticorum procreari esse Hispaniam, enumerat ejus errores, & adjungit: *Tertia nobis de Hispania contra universalem sanctæ Dei Ecclesiæ consuetudinem de baptismo questio delata est. Affirmant quidam sub invocatione sanctæ Trinitatis unam esse mersionem agendam. Affirmat hunc morem non tantum sanctis Ecclesiæ Patriibus, sed & ipsis adversari Apostolis: Quoniam triduanam*

Epist. 70.

Epist. 81.

Fol. 82.

triduanam Domini sepultura debeat in baptismo præsentari. Demonstrat hoc varia Patrum auctoritate, variaque ratione, & pergit in sequenti epistola: *Nemo Catholicus contra Ecclesiæ auctoritatem, nemo sobrius contra rationalem consuetudinem, nemo fidelis contra pietatis intelligentiam certare audeat. Et ne schismaticus inveniat, & non Catholicus, sequatur probatissimam Romanæ Ecclesiæ auctoritatem: Ut undè Catholicæ fidei initia accepimus, inde exemplaria salutis nostræ semper habeamus. Ne membra à capite separentur suo, ne Claviger regni cælestis abiciat, quos à suis deviasse intelligit doctrinis. Epistolam verò, quam à Beato Gregorio de simpla mersione dicunt esse conscriptam, in epistolari suo libro, qui de Roma nobis allatus est, non invenimus. Alias vero omnes perspeximus in eo libro, quem ad Occidentalium partium Ecclesias, Pontifices, vel Reges scripsit. Ideò dubii sumus, an illius sit, an ab aliquo hujus Sectæ auctore sub ejus nomine scripta sit. Et in litteris ad Paulinum Aquilejæ Patriarcham: Nunc iterum antiquus serpens de dumis Hispanici juris, & de speluncis venenatae perfidiæ contritum, non Herculeæ, sed Evangelicæ clava, caput relevare conatur, & prioribus nequitiæ poculis nova maledictionis toxica immiscere. Sed & frigidissimus Aquilo ventus alio de latere, solidum Ecclesiæ impellens parietem, sacri baptismatis Catholicæ consuetudinis regulam immutare nitens, & sub invocatione sanctæ Trinitatis unam asserentes mersionem fieri debere, triduanamque nostræ Salvatoris sepulturam in baptismo imitari negligentes, cum Apostolus dicat: Consepulti estis cum Christo in baptismo. Alii verò trinam volentes facere mersionem, & sub unaquaque mersione invocationem sanctæ Trinitatis, ac per hoc totas tres personas ter nominare studentes, dum ipsa veritas præcipiat: Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Quid opus est teriò replicare, quod semel dictum sufficit? Prior periodus notat de Christi Domini adoptione & servitute hæresim, inductam à Felice Urgelitano Episcopo, ac Elipando Primatè Toletano.*

Quòd trina mersione utentes Hispani sacrosanctam Trinitatem etiam teriò nominarint, & ad singulas mersiones invocarint, nemo affirmat antiquus testis. Attamen Beati Alcuini fidem nolo devocare in dubium. Est ab antiquo etiam Romano ordine damnatus abusus: *Presbyteri baptizent sub trina mersione, sanctam Trinitatem tantum semel invocantes.* Et jure meriti. Etenim ad primam sub tali invocatione mersionem completus est baptismus, ideoque secunda istiusmodi & tertia mersio, licet baptizantis personam & actum experimentia verba prætermittantur, non longè absunt à rebaptismo. Etenim verba hæc ad formam essentiam non requiri consueverunt olim gravissimi Doctores. Et iste, si quidem tunc fuerit, Gothorum abusus omnino sufficit, ut Sanctus Leander unicam mersionem induceret. Verùm nulla illius est tam vetusta memoria. Interim Beatus etiam Alcuinus, dum Magni Gregorii ad istum litteras devocat in spuris suppositionis suspicionem, graviter excedit. Ipsas enim laudat, non solum quarta Toletana Synodus, sed etiam in illustrium virorum Catalogo oculus Christi. Lupi Oper. Tom. IV.

ipsarum testis Sanctus Ildorus: *Gregorius Papa scripsit quasdam epistolas ad Leandrum Episcopum, à quibus una eloquitur de mersione baptismatis.* Et adducit ipsius capitalia verba. Plura ejusdem, quem excellentissimum Doctorem vocat, Pontificis scripta laudat in suo etiam Catalogo Sanctus Hildephonsus Toletanus Archiepiscopus, & addit: *Exceptis opusculis, de quibus Ildorus mentionem facit.* Et in publicata per Lucam Dacherium epistola ad ipsum Magnum Gregorium scribit supra laudatus Carthaginis Episcopus Lucinianus: *Scripsisti Leandro Episcopo de trina triduanam. Quocirca de legitimitate istius epistolæ natalibus non est dubitandum. Nihilominus trinam mersionem profiteor esse Institutum ac mandatum Apostolicum. Addo etiam Apostolicas Leges posse ab Ecclesia non solum dispensari ex causis, sed etiam vel in totum vel pro parte abrogari. Etenim Apostolicus canon mandat omnem Sacerdotio aut Diaconatu applicandum esse sine crimine, seu sine externo mortali peccato. Rigor hic apud omnem sub cælo Ecclesiam est jam pridem circumductus. Apostolicus canon mandat Episcopum coram Clero & populo eligi ab Episcopis: Omnis sub cælo Ecclesia jam dudum aliter eligit. Apostolicus Canon omne Illyricum Romano, omnem Orientem subiecit Antiocheno Patriarchæ: Posterior Ecclesia hæc omnia mutavit. Plura sunt istiusmodi exempla. Nam & Constantinopolitanus Patriarchatus repugnat Apostolicis Canonibus. Hinc ergo Ecclesia etiam trinam mersionem potuit mutare in unicam. Attamen hoc factum est pro sola Hispania ex dictis rationibus.*

De qua re longè meliùs & temperatius loquitur Walafridus Strabo. Magni Gregorii litteras agnoscit esse legitimas, factæ mutationis adducit rationes, & pergit: *Quæ singularis mersio quamvis tunc ita Hispanis complacuit, dicentibus trinam mersionem ideo vitandam, quia Hæretici quidam dissimiles in Trinitate substantias dogmatizare sint ausi, tamen antiquus usus prevaluit, & ratio superaddita. Utrique significatio triduanæ Domini sepulture. Si enim omnia deserimus, quæ Hæretici in suam perversitatem traxerunt, nihil nobis restabit: Cum illi in ipso Deo errantes, omnia quæ ad ejus cultum pertinere visa sunt suis erroribus quasi propria applicarint.* Walafridus sequitur hanc Sancti Augustini in libris de sermone Domini in monte regulam: *Oves non debent pelles suas depone-re, si aliquando eis lupi se contegant.* Etiam Orthodoxum ritum, licet illi stum virus subintrassent Ariani, censet ab Hispanis non fuisse deferendum. Addit ipsum ab illis jam esse resumptum. Alcuinus enim Flaccus Hispanos arguit de quatuor excessibus: De Felicianæ hæresi, de Eucharistici panis sale aut fermento, de facto ad Constantinopolitanum symbolum additamento, ac de unica mersione. Et quòd tria hæc posteriora solius disciplinæ vitia isti hæresi adjungere-ntur, omnia quatuor appellavit hæresim. Hæresim plenè extinxit Francofordiensis Synodus: Nam quidquid sit de frequenter relapso Felice, certè Elipandus Archiepiscopus reddidit ad integram pœnitentiam & sanitatem. Eucharistici panis

Cap. 26.

alem item deposuit Hispania, ac etiam rediit ad trinam merfionem. Et jure merito. Etenim post plenè extinctos Arianos cessavit factæ mutationis causa, ideoque Apostolicam Institutionem deicit resumptam. An ob Alcuini murmura, an ob Francofordiensem Synodum resumpserit, ignoro. At verò Symboli additamentum adeò non deposuit, ut ipsum adsumpserit etiam Gallia, & pertinaciter contra Leonis tertii Pontificis Interdicta defenderit. Ita Schismaticis postea Græcis anam præbuit durissimæ & longevæ in nos Latinos calumniæ.

Istam merfionis mutationem adeò non admiserunt aliæ Ecclesiæ, ut illam nobis impropertanti Marco Ephesiorum Episcopo responderit Gregorius, qui postea Patriarcha fuit, Proto-Syncellus: *Esse necessariam trinam immersionem, patet. Nam & Sanctis hoc traditum est. Nempe ad significandam triduanam Domini sepulturam. Ita sapientè traditum est. Et Ritualia Latinorum ita observandum docent.* Privatos, quorum reprehendendum possit undecumque arripi quæpiam anfa, unius Provinciæ aut Diœcesis ritus Hæretici passim devolvunt calumniosè in omnem Ecclesiam. Ita ex foliis, quæ à mari remota pisces non habet, ideoque in Quadragesima caseum & butyrum comedit, Germaniæ antiqua libertate Phœtius debacchatus est in omnes Latinos. Eadem via hic ambulat Michael Cerularius. Solius Hispaniæ dispensatorium, à Romana tunc probatum Ecclesia, jam dudum abdicatum morem vult esse Apostolici Canonis prævaricationem, & imponit omnibus Latinis. Quod ejus tempore omnis Latina Ecclesia non dumtaxat trinam usitaret merfionem, sed etiam baptizandos plenè nudaret, est supra abundè demonstratum. Et in litteris ad Adeodatum confirmat Sanctus Carnutensium Episcopus, qui circa hæc tempora floruit, Fulbertus: *Christus memoriam suæ mortis & sepulturæ atque etiam resurrectionis insculpens, ineffabilia baptismi contulit munera, per quæ superveniente primæ originis sine, ei commortui, & intra sacrum gurgitem consepulti, demersi resurgemus, vita emergente criminibus.* Quod suo tempore etiam infantes mergereur in fonte, testatur Presbyter Auxilius in præfatione secundi libri de validitate ordinum datorum à Pontifice Formoso. Et Michaeli Cerulario coætaneus Sanctus Petrus Damiani scribit ad suæ Congregationis Ep. 35. Monachos: *In baptismi sacramento ad imitationem Christi & morimur & resurgimus. Morimur, dum in aquam mergimur; resurgimus, dum levamur.* Et de Castellensi, celebrata sub Alexandri tertii Pontificatu, apud Hibernos synodo scribit Rogerus Hovedensis: *In concilio illo statutum est, ut pueri deferrentur ad Ecclesiam, & ibi baptizarentur in aqua munda, sub trina merfione.* Etiam sub Clementis quinti Pontificatu celebrata apud Ravennam secunda Synodus statuit feri trinam adspersionem vel immersionem. Quod nempe quædam Ecclesiæ tunc adspargerent dumtaxat, quædam adhuc immergerent. Undè circa istud tempus cœperunt merfio & nuditas fortiter declinare. Interim trina seu aspersio seu infusio constantissimè apud nos etiamnum hodiè perseverat.

Et hinc oritur per Marcum Ephesi Episcopum mota in nos quæstio, An sola adspersione vel infusione datum baptismum sit validum ac ratum? Est antiquissima quæstio, de qua ad Magnum rescripsit Sanctus Cyprianus: *Quæstio, fili charissime, quid tibi de illis videatur, qui in infirmitate & languore gratiam Dei consequuntur, an habendi sint legitimi Christiani, eo quod aqua salubri non loti sint, sed perfusi.* Et infra: *Nec quemquam movere debet, quod adspersi vel perfundi videntur ægri, dum gratiam Dominicam consequuntur.* Et iterum: *Si aliquis existimat eos nihil consecutos, et quod aqua salubri tantum perfusi sunt.* Quæstio videtur nata ex supra laudatis S. Cornelii & Romanæ sub ipso synodi verbis de Novatiano Clinico: *Si quidem hujusmodi tinctionem baptismum vocare licet.* Sunt verba ambigua, ideoque istiusmodi baptismum aliqui videntur censuisse irritum penitus, aliqui dixerunt validum, sed minoris effectus. Nec carere se putabant fundamento. *Movebantur, quod quidam de iis, qui ægri baptizabantur, spiritibus adhuc immundis tentarentur.* Energumeni olim per baptismum, non solum in anima, sed etiam in corpore liberabantur à malo spiritu: *Quæ gratia videtur tunc quibusdam Clinicis non advenisse.* Hinc ergo ipsorum baptismus erat suspectum.

At fuisse validum ac effectu plenum Sanctus Cyprianus constanter affirmat: *Non sic in Sacramento salubri delictorum contagia, ut in lavacro carnali & seculari sordes cutis & corporis abluuntur, ut apbronitis & ceteris quoque adjumentis & solio & piscina opus sit, quibus ablu & mundari corpusculum possit. Aliter peccus credentis abluunt, aliter mens hominis per fidei merita mundatur.* In Sacramentis salutaribus, necessitate cogente, & Deo indulgentiam suam largiente, totum credentibus conferunt divina compendia. Quid sit antiquum balnei solium, ostendit Svetonius Tranquillus, scribens de Cæsare Augusto: *Quoties nervorum causa, marinis, albulisque calidis utendum esset, contentus hoc erat, ut insidens ligneo solio, quod ipse Hispanico verbo Durretam vocabat, manus ad pedes alterius jaceret.* Solium ergo erat sedes composita ad commodè balneandum. Ligna fuisse contentus laudatur Augustus. Aliqui, teste Plinio, argentea utebantur. Et hinc vides, cur Eunomius ipsam etiam ad baptismale adhibuerit balneum: *Quod nempe sine illa non posset hominem capite deorsum in pedes erigere.* Sanctus Cyprianus affirmat baptismum potius mentis per fidem, quàm corporis per aquam esse lavacrum, esse solum invisibilis lotionis visibile symbolum, ideoque sola adspersione posse compleri. Probat ex Ezechiele Propheta: *Adspersionem super vos aquam mundam; & variis libri Numerorum locis, ubi legalis mundationis aquam Spiritus Sanctus vocat adspersionis aquam, istamque mundationem mandat adspersione compleri.* Hanc aquam Cyprianus affirmat fuisse nostri baptismi prænantiam ac promissivam figuram, atque adjungit: *Undè apparet adspersionem quoque aquæ inslar salubris lavacri obrinere.* Addit & aliud irrefragabile argumentum: *Non accipiantur, utique Clinici, ut si incommodum languoris evaserint,*

Epist. 76.

Cap. 21.

Cap. 36.

evaserint, baptizentur. Serio hortatur, ne quis ipsos sanatos rebaptizare attentet: *Quod datus in Ecclesia baptismus sine gravissimo sacrilegio non possit exsufflari.* Nam & Clinicum Novatianum Romana Ecclesia promovit in Clerum, nec unquam ullus illum postulavit ad rebaptisma. Etiam effectu plenum esse tale baptismum demonstrat variè laudatus Cyprianus, & illis, qui ipso initiatos per ironiam titulabant, non Christianos, sed Clinicos, graviter indignatur. Notanda sunt ejus superiora verba: *Cogente necessitate.* Affirmat trinam merfionem requiri ex mandato Apostolico, & illos solos infirmos, quos morbi gravitas cogit esse Clinicos, ac vetat deportari ad Baptisterium, posse adspersione aut perfusione baptizari, & tandem concludit: *Rescripsi ad litteras tuas, quantum parva nostra Mediocritas valet, & ostendi quid nos, quantum in nobis est, sentiamus, nemini præscribentes, quo minus statuat, quod putat, quisque Sacerdos, actus sui rationem Domino redditurus.* Quæ humilis clausula usus etiam fuit in suis de repetendo hæreticorum Baptismate Decretis ac Rescriptis; *Quod nempe damnare non præsumeret adversa Romanæ Ecclesiæ Senfa, nec sibi etiam subditos Episcopos ad sua alligare.*

Et hoc ejus Decretum laudat in libris de Baptismo adversum Donatistas Sanctus Augustinus: *Cyprianus in epistola, quam scripsit ad Magnum, cum de Baptismo tinctorum & perfusorum quæretur, utrum aliquid interesset, Quæ in parte, inquit, nemini verecundia & modestia nostra præjudicat, quod minus unusquisque quod putaverit fentiat, & quod fenderit faciat. Quibus ejus sermonibus satis apparet illo tempore ab eis illa esse tractata, quod nondum declarata sine ambagine hauriebantur, & adhuc clausa magno molimine quærebantur.* Adducta per Augustinum verba non reperiuntur in laudata Sancti Cypriani epistola: Quocirca aut duas eadem de re ad Magnum litteras scripsit hic, aut ille non verba hujus adduxit, sed sensum. Lucidè interim affirmat datum sola tinctione aut perfusione Baptismum fuisse suo tempore certum ac securum, & de ejus validitate neminem amplius dubitasse. Et hinc Cliniorum seu Grabatariorum Baptisma disertè probant Synodus Antisiodorensis, secunda Matificonensis, sexta Parisiensis; & plures antiqui per hanc adducti Canones. Nam & ipsum diu antè Augustini tempora probavit Synodus Neocæsarensis. Et ad hocce Francorum Episcoporum dubium, *Si licet per necessitatem cum concha, aut cum manibus infanti in infirmitate posito aquam super caput fundere, & sic baptizare,* respondit Stephanus secundus: *Hoc Baptisma, si in nomine sanctæ Trinitatis peractum fuerit, firmiter permanebit. Præsertim cum & necessitas exposcit, ut ille, qui ægritudine detentus est, hoc modo renatus efficiatur particeps regni Dei.* Estat Rescriptum in Gallicanis Synodis Jacobi Sirmondi. Et ex ipso scribit Valafridus Strabo: *Notandum, non solum mergendo, verum etiam desuper fundendo multos fuisse baptizatos, & adhuc posse ita baptizari, si necessitas sit.* Sic in passione B. Laurentii quemdam urceo allato legitimus baptizatum. Hoc etiam solet

Lib. 6. Cap. 7.

Cap. 18.

Cap. 3. Lib. 1. Cap. 78. Can. 12.

Cap. 26.

eventie, cum provecorum granditas corporum minoribus vasis hominem tingi non patitur. Et quos clanculo in Paganorum carceribus olim baptizarent nostri Majores, haud dubiè aliquando fuerunt adspersi dumtaxat aut perfusi. Interim soli necessitati istud permisit antiquitas.

Attamen non soli nos Latini, sed etiam Græci antiquum morem jam pridem mutarunt. Lucet ex Gregorii Proto-Syncelli ad Marcum Ephesium Responso: *Sed & nos haudquaquam immergimus infantes usque ad summum verticem. Nec enim possumus illis præcipere, ut respirationem ad expirationem per nares cobibeant; Ne etiam per aures sacra permeet aqua. Sed neque os infantis obturare possumus: Verum eos in sacrum immittimus fontem, ut nequid valde necessarium ex traditione prætermittamus, quasi uteri imaginem referente lapacro, & regenerationem per hoc indicante. Et ne caput, in quo est sedes omnium sensuum & vehiculum animæ, sacri Baptismatis fiat expertus, cava manu aquam à sacro fonte haurientes, illud profundimus, Divinum invocantes nomen, & proprietatem singularum hypostafion. Nam & Sancto Apollonio, cum objectum illi esset à tyranno ut probrum, quod Baptismo non ablutus, proindè non esset Christianus, fufus ab eo precibus satisfecit Deus, deprecationem ejus benignè audiens: Demissa enim nubè caput ejus rore perfudit. Si igitur Baptismus non perficitur perfusione capitis, non ita, sed alio modo res gesta esset. Sola perfusione perfici Baptismum Divina Bonitas isto miraculo confirmavit. Consonat in sua vernacula Synopsi Neophytus Rhodinus: *Ter aquam super eum, qui baptizatur, infundimus, ut S. Trinitatem, in cujus nomine baptizamur, declaremus. Et ut insuper tribus illis immersionibus mortem, sepulturam, & resurrectionem Christi proficiamur.* Infusionem antiquo vocabulo appellat immersionem: *Quod nempe in hujus locum ob adductas à Gregorio Proto-Syncello rationes successerit. Hodiernam Græcorum præxim exponit in suis ad Euchologion Notis Joannes Goar. Et sic lucet etiam Marci Ephesii calumniam esse frivolum & vanam.**

Quæstio est, An orthodoxa olim Orientalis Ecclesia de dati per adspersionem aut perfusionem Baptismi valore dubitarit? Respondeo non dubitasse. Lucet ex duodecimo Canone Neocæsarensis Concilii: *Si quis in ægritudine fuerit baptizatus, ad honorem Presbyterii non potest promoveri, quod non ex proposito fides ejus, sed ex necessitate descendat. Nisi fortè propter sequens studium, atque hominum raritatem talis possit admitti.* Sancti Papæ Cornelii & Romanæ Ecclesiæ de Novatiani & omnium Cliniorum Baptismo sententia est elucidanda. Cornelius scribit Novatianum in Catechumenatu fuisse Energumenum, liberatum per Ecclesiæ Exorcistas, Clinicum baptizatum in lecto, aqua dumtaxat circumfusum, & adjungit: *Si modo talem hominem Baptismum suscepisse dicendum est. Verum morbo tandem elapsus, neque cætera, quibus post Baptisma secundum Ecclesiæ Canonem imbuti oportuerat, acquisivit. Neque Domini Sigillo ab Episcopo obsegnatus fuit. Quo quidem nevisquam potius, quomodo, quæso, Spiritum Sanctum adeptus est? Addit Novatianum tandem*

andem fuisse donatum Presbyteratu, ac pergit: *Minimè licebat quemquam propter morbum in lecto baptizatum, sicut huic contigerat, in Clerum adsumi.* Adfirmat id factum ex Episcopi in hominem singulari adfectu, & adjungit: *Qui quidem Episcopus non modò ab universo Clero, sed etiam à multis Laicis vetitus, magnoperè postulabat sibi potestatem dari, huic soli in sortem Presbyterii manus imponendi.*

Habemus hinc varia. Primò, Romana Ecclesia Novatiani Clinici Baptisma censuit plene validum: Etenim sanitati redditum hominem non rebaptizavit. Secundò, Novatianus sine consuetis caeremoniis, & sine adjuncto Christianæ Confirmationis, adeoque & sine Eucharistiæ Sacramento Baptisma accepit: Quod nempè tunc Clinicis soleret ita succurri. Quod solus ac nudus Baptismus illis consueffet dari in necessarium Viaticum. Tertio, Romana Ecclesia non ob istius Baptismi infirmitatem, sed ob Confirmationis absentiam judicavit Clinicos non esse plene donatos Spiritu Sancto, nec plene Christianos. Quarto, Clinicos censuit irregulares: Inhabiles ad quemvis in Clero gradum. Quintò, faciebant dispensationi locum: etiam præviæ. Sextò, sine Cleri & populi assensu Romanus etiam Pontifex tunc non dispensabat. Et hæc omnia videntur quidam non plene percepisse, ideoque censuisse quod sola adspersione datum Clinicis Baptisma esset quidem validum, attamen infirmum, nec pleni effectus impartitivum. Et hunc præsertim errorem impugnat Sanctus Cyprianus in Epistola ad Magnum. Improbatur & istam irregularitatem. Per hæc verba: *Rebus ipsis experimur, ut necessitate cogente in egritudine baptizati, & gratiam consecuti, caveant immundo Spiritu, quo antea movebantur, & laudabiles ac probabiles in Ecclesia vivant, plusque per dies singulos in augmentum celestis gratiæ per fidei incrementa proficiant. Et de contrà sæpè nonnulli de illis, qui sani baptizantur, si postmodum peccare cœperint, Spiritu immundo redeunte quatuntur.* Verba omnino adlundant ad Novatianum. Hic enim ante Baptisma fuerat Energumenus. Affirmant cunctos Baptizatos esse pares, & irregularitatem non ex suscepti Baptismi modo, sed ex varia post ipsum vitam debere desumi. Attamen propter Romanæ Ecclesiæ reverentiam Cyprianus addidit: *Rescripsi & ostendi quid nos sentiamus, nemini præscribentes, quo minus statuatur quod putat unusquisque Præpositus, actus sui rationem Domino redditurus.*

Eadem sententiarum varietas fuit tunc in Orientali etiam Ecclesia. Nata forsitan ex Sancti Cornelii litteris ad Fabium Antiochiæ Patriarcham. Fuit varietas non circa istius Baptismi validitatem, sed circa contractam ex ipso irregularitatem. Si enim nulla istic fuerit quæstio, quid fuit opus Synodali examine, & novo Canone? Quæstionem ergò discussit Pontica apud Neo-Cæsaream Synodus, & statuit varia. Primò, Baptisma esse validum, ratum, formatum. Id suppositum potius, quam statuit: Quod nempè de isto articulo nemo dubitasset umquam, aut dubitaret. Secundò, fatetur istum Baptis-

imum ac professam in ipso fidem non tam ex proposito, quam ex necessitate proficisci, ideoque non semper plenum in ipso dari effectum; non ob Sacramenti, sed ob infirmitatem præparationis & ipsi cooperantis fidei. Tertio, ejusmodi baptizatos sancit esse irregulares: non ad omnem Cleri gradum, sed ad solum Presbyteratum. Quarto, addidit esse locum dispensationi: ob singulares Clinici virtutes, vel etiam ob Clericorum raritatem. Clarum est omnia esse, attamen cum aliquo temperamento, statuta ob reverentiam & sententiam Romanæ Ecclesiæ.

Lucet Schismaticos hodiè Græcos ex livido nos Latinos calumniandi zelo hallucinari miserabiliter, & à suorum Patrum dogmatibus deviare. Miserandam hallucinationem & calumniam continent hæc verba anonymi & schismatici Scriptoris de separatione veteris Romæ à Græcis: *Ex Franciæ locis Carolus Magnus secuti fuerunt quidam Aarii & Apollinarij heresi infecti, qui Romanam ingressi popululum Dei subvertente cœperunt, adferentes Spiritus processionem ex filio, in Azymo offerendum, & in Baptismate eos, qui baptizantur, non esse lavacro immergendos, secundum Apostolicam & Ecclesiæ traditionem, sed super caput tantummodò aquam fundendam, absque oleo.* Quod ipsum scribit Athanasius Cydonius in opusculo de separatione Romanæ Ecclesiæ à quatuor aliis Patriarchis, addens Erronibus ac erroribus fuisse à Carolo data fomenta. Auctor libri de heresi apud Latinos exordio adjungit hæc omnia synodaliter damnata fuisse à Patriarcha Photio, Papale nomen propter ipsa rasum & sacris tabulis, & schisma consummatum. Sunt horrenda fabulæ. Quod enim Magnus Carolus immersionem mutari in adspersionem aut perfusionem non permisit, jam altissimè nobis dixit ejus Magister Alcuinus. Et quod Photius nullam Azymi aut fermenti mentionem fecerit adversum Latinos, est omnibus notum. In dialectica oratione de Græcorum mystico & Latinorum Azymo pane Hilarion Monachus adfirmat Azymum à Sancto Papa Agathone ac Sancto Agrigentinarum Episcopo Gregorio non fuisse damnatum, vel abolitum in sexta Synodo, addit Apostolicos Legatos illic solemniter in Azymo celebrasse, & pergit: *Ab eo tempore, quo Latini sacrificium in Azymo conficere cœperunt, nunquam ab eo desisterunt.* Latina enim Ecclesia in tantis rebus non admittit novitates. Azymum apud nos esse antiquissimum, suo loco est abundè demonstratum.

CALUMNIA XIII.

Latini sale eorum, qui baptizantur, ora implent.

AD Catechumenos in libris de symbolo de-
clamat Sanctus Augustinus: *Nondum quidem per sacrum baptismum renati estis, sed per Crucis signum in utero S. Matris Ecclesiæ jam conce-*
Lib. 2. Cap. 10.
pii

pit estis. Agat itaque hæc mater congruis alimentis pascere quos portat, ut post partum lateretur tales se suscepisse, quos spiritaliter nutrit. Hocce alimentum sunt non solæ solemnes orationes, sed & varii per Ecclesiam inflicti ritus, quos suo etiam verbo ac elemento constantes idem Augustinus passim appellat *Sacramenta Catechumenorum.* Esse Apostolicum Institutum lucidè affirmat in libro de Corona Militis Tertullianus. Etenim inter antiquissimos Ecclesiæ mores adducit & hunc: *Indè, utique ex sacro fonte, suscepti, lactis & mellis concordiam degustamus.* Et in primo adversus Marcionem libro laudat *lactis & mellis societatem, qua Deus suos infansat.* Urumque locum mutuo accipit & copulat in libro contra Luciferianos Sanctus Hieronymus, inter antiquas Ecclesiæ traditiones adducens & hanc: *Egressos, de sacro fonte, lactis & mellis prægustare concordiam, ad infantiam significationem.* Et hæc Prophetæ Isaïæ verba, *Emite absque ulla commutatione vinum & lac,* commentatur: *Mos ac typus in Occidentis Ecclesiis bodie usque servatur, ut renatis in Christo vinum & lac tribuatur.* Quod quædam etiam Belgarum Ecclesiæ suis olim Neophytis præter lac & mel propinarint & dulce vinum, testatur in Panoplia Guilielmi Lindanus Episcopus Ruremondensis. Eundem ritum laudant S. Agnetis ad tyrannum verba: *Lac & mel ex ejus ore suscepti.* Cuncta enim illa sanctissimæ Virginis de variis à Sponso acceptis donis & ornamentis ænigmatica profopopeja lucidè prædicat tria Sacramenta, Baptisma, Confirmationem, Eucharistiam, consueta simul dari, & varia ipsorum Ritualia vestimenta. Et in Africano Codice habemus hunc Canonem: *Primitiæ, sive lac, sive mel, offerantur uno die consueto, ad infantium mysterium.* Theodoros Balsamon statui existimat de frugum primitiis, ac pro infantibus quoad ætatem. Nempè Latinos ritus non intelligit. Canon manifestè agit de primitivo & sacro Neophytorum, quos Latina Ecclesia consuevit titulare infantes, lacte & melle, verans illa consecrari extrà consuetum diem, utique Paschalem. Eadem videtur laudare Sanctus Petrus Apostolus: *Sicut modò geniti infantes, rationale sine dolo lac concupiscite.* Quidquid sit, ex isto loco suum ritum Latina Ecclesia desumpsit.

In antiquis observationibus scribit Gabriel Albaspinæus, Aurelianiensis Episcopus: *lactis & mellis Sacramentum non satis constat an in Catechumeno præberetur, Nam ad id confirmandum præter conjecturas nihil adferri potest. Quarum hæc præcipue videntur. Principio omnes caeremoniæ, ut docet Josephus Vice-Comes, earum rerum diligentissimus Scriptor, quæ in Catechumenatu celebrabantur, inter quas cum mellis & lactis Sacramenta commemorantur, vero simile est lac & mel, alio etiam quam Baptismi tempore, Catechumenorum cibum & alimentum fuisse. Altera conjectura ex Canone Carthaginiensi depromitur. Cum enim dicat diebus Festis Sacramenta mutari Catechumenis, atque alia quam salis præberi posse, nihil aliud fingere possumus aut assignare, ex quo Sacramenta illa, quæ mutarentur, fierent, quam lac & mel.*

Laudat quintum tertii Carthagenensis Concilii Canonem: *Placuit ut etiam per solemnissimos Paschales dies Sacramentum Catechumenis non detur, nisi solitum sal. Quia si fideles per illos dies Sacramentum non mutant, nec Catechumenis oportet mutari.* Canon non mandat, nec indulget, sed vetat Catechumenis in Paschali die dari aliud Sacramentum præter consuetum salem. Proscribit novellæ mutationis abusum. An verò hic lac & mel tunc dederit Catechumenis, ignoro. Quidquid sit, illa solis Neophytis statim ad fontis egressum dari permittit laudata per Tertullianum & Sanctum Hieronymum Apostolica traditio. Hinc item ipsa in solo Paschali die consecrari iussit alius Africanus Canon. Quod nempè solo isto die baptizaretur. Et dabantur ad significationem spiritualis in Christo infantie. At verò Catechumeni sunt adhuc in utero, necdum geniti infantes, ideoque adhuc alieni ab alimento lactis & mellis. Si quis Afer Canon illa Catechumenis dederit, fuit apertus abusus.

De Catechumenorum ergò Sacramentis scribit in secundo libro de peccatorum meritis ac remissione Sanctus Augustinus: *Non unius modi est sanctificatio. Nam & Catechumenos secundum quandam modum suum per signum Christi & orationem manus impositionis puto sanctificari. Et quod accipiunt, quamvis non sit Corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius cibis, quibus alimur, quoniam Sacramentum est.* Dominicæ Crucis signum, & illi adjuncta Sacerdotalium manuum impositio sunt Sacramentum, quo fiunt, ac intrà matris Ecclesiæ uterum concipiuntur Catechumeni, sanctificati Panis Eulogia est unum & Sacramentis ipsos in isto utero alimentantibus, & præparantibus ad partum; etiam varia manus impositio. Nam plures hæc habet species & classes. Aliud hujusmodi Sacramentum fuit sanctificatus, & jam per Carthagenensem Synodum laudatus sal, quem in confessionium libris laudat etiam Sanctus Augustinus: *Audieram ego adhuc puer de vita æterna, nobis promissa per humilitatem Domini Dei nostri, descendenti ad superbiam nostram, & signabar jam signo Crucis ejus, & condiebar ejus sale, jam indè ab utero matris meæ.* Quod à prima statim infantia fuerit Catechumenus, testatur in tertio libro, & sexto. Quod facer sal non semel dumtaxat, sed frequenter fuerit sibi datus, lucidè asserit. Æquiparat eum Crucis signo, quod Catechumenis frequenter imprimebatur. Quod ipsum lucidè affirmat adductus Carthagenensis Canon. Rationem dat apud Sanctum Hieronymum epistola ad Rusticum Narbonensem Archiepiscopum: *Sal propterea Catechumenis datur in mysterio, ut nos esse sal terræ, id est, Dei sapientiam noscamus; ut pedetentim nos ad percipiendam in Baptismo Divinam sapientiam formari admoneamur, atque adjuvemur.* Ista enim per Ecclesiam benedicta elementa nequaquam sunt vacua aut egena.

Quæstio est, An etiam hic sanctificatus sal sit Apostolica traditio? Rationem dubitandi facit Tertulliani ac Sancti Hieronymi, qui lactis & mellis usum & sanctificationem laudant, atum

rum de illo silentium. Primus de ipso mentionem videtur fecisse in sexta super Sancti Ezechielis Prophetiam homilia Origines. Laudat Prophetæ verba ad Hierusalem, *Non es aqua lota in salurem, nec sale salita, nec involuta pannis, & commentatur: Oportet animam, quæ renascitur, rationabile & sincerum lac desiderare, & priusquam sine dolo rationabile lac desideret, debet sale saliri, & pannorum involucre colligari, ne dicatur ad eam, Sale non es salita, neque pannis involuta.* Hunc locum laudat in opere de Baptismi ritibus Iosephus Vice-Comes, & adjungit: *Si considerare volumus, quando salis usus primo inuictus sit, intelligemus circa tempora Origenis incœpisse. Nam nec quisquam ætate major Origenem meminisse est visus.* Respondeo esse infirmum fundamentum. Quod enim vinum & lac, adeoque & mel, sinit solius Occidentalis Ecclesiæ ritus, nobis supra dixit Sanctus Hieronymus. Et hinc adducta homilia lucide non est Origenis, sed hominis Latini. Etiam sanctificationum Catechumenorum salem nullus Græcorum antiquus Pater laudat: Esse solorum Latinorum ritum evincit præfens Michaelis Cerularii calumnia. Et esse antiquissimum demonstrant adductus Sancti Augustini locus, & laudata Carthaginensis Synodus. Illum laudant uti vulgatam & vetustam consuetudinem. Nec obest Tertulliani silentium. Non enim ille cunctorum nostrorum rituum textit istic catalogum, sed ad demonstrandum, quod plura nobis sint sine scripto tradita & imperata, adducit quosdam, professus se à Baptismo, primâ Christianitatis janua, ducere exordium. Hinc adduxit lac & mel, prima Neophytorum Sacramenta. Catechumenorum factem, uti antiquum laudant etiam Sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus, antiquus Romanorum Ordo, Amalarius Fortunatus, Walafridus Strabo, Alcuinus Flaccus, & alii Latinorum rituum antiqui Expositores. Et nullus unquam Græcæ Ecclesiæ Pater illum arguit. Est enim sanctissima, & firmis sacrarum significationum anchoris nixa cæremonia. Et ipse Michael Cerularius, quod Eucharistico pani non miscemus salem, nos blaterat insultos. Hinc insulta est præfens ejus calumnia. Præsertim hæc verba: *Ora implent, erustantur à corde pleno maledicentis.*

CALUMNIA XIV.

Latini malè Apostolicum illud accipientes, quod ait Modicum fermentum totam massam fermentare, ita scriptum habent: Modicum fermentum totam massam corrumpit. Contendunt hac modica hujus verbi occasione tollere Fermentum, quod Panem subleuat & attollit.

AD ista Apostoli verba, *Totam massam corrumpit*, olim sub junioris Theodosii imperio scripsit etiam Latinus homo, Cælius Seditius; *In Græco, Fermentat.* Proinde antiquissima & universalissima est ista Latina translatio. Ea enim usi sunt Tertullianus, Sanctus Cyprianus, Hilarus Romanorum Diaconus, Sanctus Ambrosius, Sanctus Hieronymus, S. Augustinus: Latini semper & ubique omnes. Tertullianus tamen in primo adversus Marcionem libro scribit: *Marcion modico fermento totam fidei massam hæretico acore discepit.* Unde quibusdam videtur legisse: *Modicum fermentum totam massam decepit.* Et redit in idem. Nemo tunc litigabat de sacrificii Fermento aut Azymo: Unde non ad dolosam & malignam fermenti circumcriptionem, sed ad alium longè finem facta fuit à nescio quo primo auctore, & ab omnibus firmata ac probata ista translatio. Canonice litteræ multa explicant per parabolam ac similitudinem: & ex eadem re nunc bonam ducunt, nunc pravam parabolam. Etenim de Christo Domino dicitur: *Vicit Leo de tribu Juda.* Et de diabolo: *Tamquam Leo rugiens circuit querens quem devoret.* Nempe alias & alias qualitates habet Leo, à quarum una ad Christi Domini virtutem, ab altera ad aliquam Diaboli iniquitatem cognoscendam manu dicimur & paramur. Et talia habemus plurima in laudatis litteris. Et tale quid est etiam fermentum. Etenim ex ipso ad Divinam & admirabilem cœlestis Regni, seu Evangelicæ prædicationis virtutem Dominus, Apostolus autem ad negligenter ab Episcopo dissimulatam publici incestus iniquitatem, & manantis ab ipsa scandalali contagionem significandam duxit parabolam. Et hinc Latinus interpret Evangelistæ locum vertit: *Simile est regnum Cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae satis tribus, donec fermentatum est totum.* Præsentem verò Apostoli locum transtulit: *Totam massam*, seu conspersionem, corrumpit. Quod nempe non boni communionem, sed mali contagium docere illic intendat per fermenti parabolam Apostolus. Proinde & hæc Michaelis Cerularii calumnia est stivola, ac sine fundamentis.

CALU-

CALUMNIA XV.

Latinorum nonnulli Sanctorum Reliquias non venerantur, nec sanctas etiam Imagines.

Lib. 2.
Cap. 3.

EAndem calumniam nobis imponit in Isaacio Angelo Nicetas Choniates: *Armenii & Alemanni commercia inter se agitant, & in plerisque Religionis dogmatibus consentiunt. Quippe apud Alemannos & Armenios sacrarum Imaginum adoratio æquè interdicta est, & azymo in Sacris utriusque utuntur, & alia quædam Christianis dogmatibus improbata opinionis errore pro legitimis observant.* Et nescio quem Italum Philosophum, qui sacras Imagines damnans corruerit etiam Patriarcham Eustratium Garidam & multos nobiles, fuisse grassatum Constantinopoli, ideòque à patre suo Imperatore Alexio damnatum refert Anna Comnena. Addit & postea correctum. Verùm hæc sunt Michaelis Cerularii posteriora. Etiam Waldenses, Albigenes, Amalricus, & alii Iconoclastiæ Latini Resumptores. Quare posuit maledicus Michael respexisse antiquas Francorum adversus septimam Synodum contradictiones. Et quia hanc damnavit Francofordiensis Synodus, malum hoc non sine fundamento adscribitur Alemanni. De Leone Chalcedonensi Episcopo, qui sacram Ecclesiarum supellestem mutuo ad publicas Reipublicæ necessitates postulanti eidem Principi constantissimè restitit, scribit eadem Anna: *Porrò hac occasione cum de sacris adibus, signisque & imaginibus multa, ut sit, disputarentur, hic Antistes in eam sententiam discessit, ut contenderet sacras imagines absoluto à nobis, & in ipsis inherente cultu affici, non autem tantum respectivo.* Addit hoc in errore Leonem fuisse pertinacem, ideòque damnatum Synodaliter ac relegatum. Petrus Possinus Annæ verba transtulit in hodiernam Scholasticorum phrasin. Affirmat illa, quod Leo sacras imagines veller coli lateuiticè, id est, non dumtaxat salutari juxta Decretum septimæ Synodi, sed adorari. Ignotus passim hic est cum suo dogmate Erro, quod non habuerit sectatores. Michaelis Cerularii tempore possit quis similis tenebrico blaterasse apud Latinos, & hujus stultitiam ille in omnes Latinos iterum derivasse. Armenii sacras imagines omnino damnarunt: Horum nobiscum facti belli tempore firma amicitia videtur nos apud Græcos reddidisse suspectos.

Quidquid sit, ad Nicolaum Diaconum, magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Castrensiem, rectè scripti Theophylacti Archiepiscopus Bulgaria: *Sanè non admittamus Satanicam illam calumniam, ut Latinis non admittenda sit Imaginum veneratio.* Quod ejus Rescriptum laudat in Responsis ad Constantinî Cabasilæ Metropolitanæ Dyrachiensis Consulta Demetrius Chomatenus Bulgariae item Archiepiscopus, & ad hanc ejusdem Constantinî quæstionem, *An Græcus Episcopus possit invitatus intrare Latinorum Ecclesias, Christi. Lupi Oper. Tom. IV.*

*& illic adorare, respondit affirmativè, & dedit causam: Et Latini sanctarum Imaginum sunt cultores, & in suis templis ea erigunt. An Græci in Latinis, & Latini in Græcis Ecclesiis possint sepeliri, & an utriusque gentis Clerus possit pro defuncto divina cantare officia, idem Dyrachiensis Metropolitæ postulavit à Joanne-Citri Episcopo, & hic item respondit affirmativè, ac dedit causam: Divina templa, venerationisque pretiosæ Crucis & sanctarum Imaginum, Latini sunt nobiscum communia. Et infra: Etiam Latinis est pretiosæ Crucis & divarum effigierum erectio & veneratio. De Imperatore Manuele Palzologo, ad habenda adversum Turcas Latina auxilia profecto in Italiam, scribit politica, quam ad Martinum Crufum misit Theodosius Zygomalas, Constantinopolitana historia: *Auxilium non fuit præstitum. Causa prætexebatur, Manuelem die quodam festo venerationem imaginis Christi Crucifixi, intextæ in dextro Epimanicio Chorepiscopi, recussasse. Undè causa Pontifex arrepta, omnibus Italis scriptis: Quicumque Imperatori Græco, qui nolisset imaginem Christi adorare, auxilium ferret, cum à Sacrorum communione sine venia exclusum iri.* Historia errat id factum in Chorepiscopo. Italia enim tunc non habuit Chorepiscopos. Immo quod umquam habuerit, est difficile ostensu. Cujusmodi Pontificale ornamentum sit Epimanicus, discernere possis à Theodoris Balsamonis opusculo de juribus Patriarchorum. Interim Schismaticus Imperator non quavis, sed solas Latinas averfabatur imagines. Nam & quidam ad Florentinam Synodum venientes Græcorum Episcopi noluerunt ipsas venerari. Hunc ipsum rationem possint nescio qui Latini reddidisse Græcis: Hinc nasci potuit huius opinio, quod sacras imagines non veneremur.*

Ejusdem farinae est hæc postrema Michaelis Cerularii in nos calumnia: *Latini sanctos illos & magnos Patres nostros Basilium & Chrysostomum cum reliquis sanctis non commemerant, nec illorum doctrinam omnino recipiunt.* Est refutatum indignum mendacium. Superiorem item calumniam nobis imponit repetus apud Patres Prædicatores Tractatus: *Latini historiam sanctorum præter Passionem Christi in Ecclesiis suis non designant. Et sacras imagines renuunt osculari.* Est mitior calumnia, at æquè falsa. Quæ enim apud nos orthodoxa gens solas patientis Domini imagines figit in suis Basilicis? Et quavis sanctorum imagines omnino osculamur. Verùm nobis in more non sunt Græcorum ritus, de quibus idem Tractatus: *Sanctæ Dei Genitricis imaginem, ut filios pariturat, Græci compellant, eaque mediante ipsam Domini matrem, ut commater fiat, accersunt. Hoc modo imagini Synodum connectunt, ut baptismatum puerum de manu Sacerdotis ipsa ut commater accipiat. Quam superstitionem à se fieri, ferream profitentur.* Etiam Sanctos sibi eligunt in confratres hoc ritu. *Ere conducunt Sacerdotem, cum in Ecclesia cantatur Missa, funduntur pro fraternitate preces. Cerei ad minus accenduntur duo & perungitur oleo sicut frater, & sanctam amplectitur imaginem, quam ausus est dicere fratrem. Audi & alium ritum: Græci singuli papyris oleo lampada*

E e e

padarum ardentium coram imaginibus Sanctorum in-
suis frontes suas perungunt, & aqua se adper-
gunt, à Reliquiis Sanctorum contacta. An hæc
omnia superstitionem contineant, non facile
dixerim: Nos interim Latini ab ipsis merito ab-
stinemus. Verum exinde sine fundamento cen-
semur sacras imagines non osculari. Hæc porro
sunt capita, ob quæ Michael nos cenfet, & à
Petro Antiochiæ Patriarcha cenferi vult indi-
gnos confortio Christiani nominis.

CAPUT XVI.

Exponuntur crimina, quæ Michaeli Ce-
rulario ac ejus factioni imponit
Cardinalis Humbertus.

DE nobis Latinis queritur in Florentini Con-
cilii Historia Sylvester Sguropulus: *Latini infamiam de nobis sparserunt, quod Hæreses non
minus quinquaginta quatuor profiteamur. Nec ver-
bis id modo asseruerunt, sed Scriptis propalaverunt in
militum stationibus fori presidio excubantium, &
programmata de his in foro venundanda publicave-
runt. Ad hæc plurimum Episcoporum, qui proinde
nullam cum Latinis unionem sperandam af-
firmabant, coram Josepho Patriarcha queri-
monias reposuerunt Bis-Consules ea stulta pro-
grammata esse sarrarum ac morionum ingenia: Nec
enim quisquam è toto collegio aut gente Pontificiorum,
aut inter Latinos ullus vir bonæ frugis, linguam
contra nos acuit, sed è contra omnes reverentur &
collaudant. Quæ igitur audivisti in trivitiis objecta-
ri ab hominibus imperitis, non ita debent nostros
sensus affligere, ut propterea maximarum rerum ja-
stafundamenta convellere conemur. Hæresim esse
inveteratum Schisma rectè scribit in secundo ad-
versus Cresconium Donatistam libro Sanctus
Augustinus. Et in litteris ad Emeritum Dona-
tistarum Cæsarensium Episcopum dat causam:
Schismatis crimen malè perseverando etiam hæresim
fecistis. Quod ipsum evenit Græcis: Longum
Schisma ipsos præcipitavit in plures errores. Ali-
qui interim Latini quædam in illis non culpanda
culparunt. Aliqui per imperitiam, aliqui per
nimium pro Latinis ritibus zelum. Ita illos offen-
derunt graviter, & à fraterna nobiscum unione
diverterunt. Etiam Michael Cerularium ac
ejus Gregales de variis erroribus culpavit in latæ
adversus illos excommunicationis diplomate Car-
dinalis Humbertus. Qui omnes an firmè sub-
stant, est disquirendum.*

CRIMEN I.

Græci, sicut Simoniani, Dei
donum vendunt.

Eodem de crimine Græcos notat reperitus
Constantinopoli apud Patre Prædicatores
Tractatus: *In forte Simonis Magi de jure ponendi
sunt Græcorum Pontifices, qui nullis Ecclesias sine
pecunia largiuntur. Quos verè tangit istud Aposto-
licum: Pecunia tua tecum sit in perditionem.
Sacros ordines, qui gratis debent dari, nisi manus
eorum vere graventur, non tribuunt. Sepulturas in
cæmeteriis non faciunt, nisi accepta pecunia. Quod
apud Græcos sacrorum Ordinum, aliorum Sa-
cramentorum, nec non Ecclesiasticorum officio-
rum ac beneficiorum Simonia fit admodum anti-
qua, frequenterque grassata & damnata, est
suo loco abundè demonstratum. Et Enthroni-
stica ac Insinuativa, quæ à noviter consecratis
Episcopis & Clericis exigi permisit, & pendi jus-
sit Justinianus, ab ista lepra non facile expur-
gaveris. Certè ipsa in variis ad sibi subditos
Orientalis Illyrici Episcopos litteris impetere vi-
detur Magnus Gregorius. Hi enim Constanti-
nopolitana potius quam Romanæ Ecclesiæ mori-
bus semper adhæserunt. Et septima Synodus
non tam Latinorum, quam Græcorum dama-
navit Simoniam. Patriarchale Palatium inter alios
Officiales olim habuit Otiarium, qui cunctis
portigebat Patriarchales de quovis expedito ne-
gotio litteras, exigebat pro illis, & cauponaba-
tur. Ex antiqua consuetudine. Ipsam de Simo-
nia damnavit, qui sub Leonis sapientis Imperio
sedit, Nicolaus Mysticus Patriarcha, & ut ple-
nè eradicaret, istud Palatinum Officium extin-
xit.*

Magnus Episcopus fuit iste Nicolaus, ideo-
que quamvis etiam aliam Simoniam existimo ab
illo extinctam. Quidquid sit, revixit illa sub
Successoribus, etiam quoad sacros Ordines. Et
enim in suis ad Photii Nomocanonem Com-
mentariis scribit Theodorus Balsamon: *De
Coronario Tributo, & consuetudinibus, quæ pro
ordinatione dantur, huc usque in Republica
vim habet aurea bulla celebris illius Imperatoris
Isaacii Comneni. Hæc sunt bullæ verba: Majestas
mea sanxit, ut in ordinatione Sacerdotum nihil
amplius capiat Episcopus, qui Sacerdotem ordinat,
præter septem aureos nummos præstantioris monete
Majestatis meæ. Videlicet unum, quando eum sim-
plicem Papam, sive Lectorem facit. Tres, quan-
do Diaconum ordinat. Et alios tres, quando Pres-
byterum facit. Confirmat Patriarchæ, qui Mi-
chaelem Cerularium proximè præcessit, Alexii
Studitæ Synodale Decretum, de quo Synodus
Patriarchæ Nicolai Grammatici: *Existimant
nonnulli per Provinciam Religiosissimi Episcopi se
non parum ex Synodali Præcepto, quod olim de Ca-
nonici præstatione sub beata memoria Patriarchæ
Domino Alexio fuit expositum, damni percipere,
veluti quod factis deinceps Sacris & Imperatoris ad
orbis**

orbis universi civitates Sanctionibus, per aureas
bullas munitis, adversari videretur, quatenus il-
lud Decretum Synodale statuatur solummodo exigendum
à quolibet eorum qui ordinantur, si Lector sit, num-
mum aureum unum; si Diaconus, vel tres aureos
tres similes; Si Presbyter, alios tres nummos consi-
miles sumendos alimendi nomine dumtaxat ab eo
qui ordinat. Quandoquidem si maximè mercedem,
non tamen & vivendi sumptus excludit Evange-
lium. Aurea verò bulla à piis Principibus promul-
gata appendicem quandam deinceps invexerunt
ad ea que ab ordinariis præstantur. Ex quibus
verbis habemus varia. Primò, quòd exorbi-
tantem priorum exactationum consuetudinem Pa-
triarcha Alexius sit moderatus. Secundò, quòd
ejus Synodale Decretum plures Imperatores au-
reus suis bullis confirmaverint. Et inter ipsos
haud dubiè fuit etiam Constantinus Monoma-
chus. Ita non obscure colligitur ex aurea bulla
Imperatoris Alexii Comneni, confirmantem si-
militer Decretum Patriarchæ Nicolai Grammatici.
Hodiè tamen habemus solam auream bullam
Isaacii Comneni, emissam haud dubiè ad pre-
ces Michaelis Cerularii. Tertiò habemus, quòd
Episcopi istas exactationes constanter defenderent.
Asserebant solam mercedem seu nundinationem,
non Episcopalia alimenta seu stipendia esse Si-
moniaci, ac damnata ab Evangelio. Alexianum
Decretum asserebant ab aureis bullis non
confirmatum dumtaxat, sed & ampliatum,
ideoque à Patriarcha Nicolao postularunt non
juxta illud, sed secundum hæc deinceps vivere.
Et Nicolaus tam hæc quam illud discussit Syno-
daliter, invenit convenire per omnia, atque
istis postulationis imposuit silentium. Nihilominus
Alexii Patriarchæ Decretum confirmavit & pur-
gavit: *Quod stipendii proprii juxta Divinum
Apostolum nemo militet. Adjunxit alios expurga-
tionis fucos, & conclusit: Nec his amplius ali-
quid nomine alimentorum illius, qui ordinat, ab
ordinando expenditur. Et hoc Synodale Decre-
tum, nec non & dictam Isaacii bullam confir-
mavit Imperator Alexius Comnenus. Et Epi-
scopi videntur obedivisse, aut non ipsi Patriarchæ,
aut certè ipsorum Chartophylax, & alii Cleri-
ci. Omnium Ordinandorum examen spectabat
ad Chartophylacem, ipseque pergebat illos adeò
vexare exactationibus, ut paucissimi ad Patriar-
chæ manus, plerique ad alios accederent Epi-
scopos, atque ita plures promoverentur indigni,
& Apostolicus, quemque Clericum à suo Epi-
scopo consecrari mandans, Canon abiret in
contemptum & dissuetudinem. Quarè hocce ex-
cessus proseripit Patriarcha Michael Anchi-
lus, & adjunxit: *Ne sit præteritus, isque satis
elegans, is qui noluit ordinari, ad Religiosum no-
strum Chartophylacem accedentibus, quòd majorem
fortè habeant innovationem, quam olim dari fuerit
consuetudo, ei quoque rei à nostra Mediocritate est
hodiè propositum. Cautum est enim, ne antiqua in
his consuetudo, translatatur, sed illa solum dentur
Episcopi Ministris & Religiosissimo hujus temporis
Chartophylaci, quæ ab iis, qui ordinantur, jam
olim dari consueverunt.**

De aliis item Sacramentis Alexandriæ Patriar-
chæ. Lupi Oper. Tom. IV.

cha Marcus proposuit hanc quæstionem: *Ponti-
fices, qui Diaconos vel Sacerdotes ordinant, item
qui per Divinum Lavacrum pueros Orthodoxorum,
aut aliquos Hæreticos sanctificant, pariter qui ali-
quibus ministrant Divinas Sanctificationes, si in
laboris premium nummarias aliquas summas ab iis
exigunt, rectè ne faciant, an non? Et Theodo-
rus Balsamon respondit: *Milites propriis stipendiis
non aluntur. Et per Moysen dixit Deus: Non alij
ligabis os bovi trituranti. Si igitur per mediocrem
dationem aliquam, & arbitrio ordinati, vel aliter
sanctificati, solatium accipere quærunt Sacerdotes
& Pontifices, qui ordinant vel baptizant, nihil
mali faciunt. Nam per consuetudinem solemne est Or-
dinantes accipere solatium. Quod si hujusmodi solis-
tas munificentias non requirant, sed majora dona,
& quæ Ordinari facultates coangustent, non tantum
non exaudientur, sed & depositioni subjiciuntur.
Utique tamquam Simoniaci, per secundum à
Theodoro isthic laudatum Calcedonensem Ca-
nonem. Et pro modica exactatione nihil novit ad-
ducere, nisi consuetudinem. Et certè aliquos
aureorum exactio non est quid modicum: Præ-
sertim in opulentis Episcopis, quales passim in
Græcia fuisse testantur in litteris ad Constantino-
polim euntes Francorum Legatos Italix Clerus,
& Facundus Episcopus Hermianensis. Constanti-
nopolitana Ecclesiæ Chartophylax, & postea
Thessalonicensis Episcopus Nicetas respondit re-
ctius ad eandem quæstionem, omnem in quovis
Sacramento exactationem damnans de Simonia;
atque adjungens: *Si quis autem Ministro spontè
offerat, in solatium fortè paupertatis, vel honoris
causa, vel in modum liberalitatis, accipere & pro
offerente vota facere non prohibetur. Permittit
istam spontaneam oblationem. Eisdem fordidibus
Græci maculant Sacrosanctum Pœnitentiæ Sacra-
mentum. Etenim reperitus Constantinopoli
apud Patres Prædicatores Tractatus scribit: *Præ-
latio Sacerdotii apud Græcos tantum inter Monachos
esse videtur. Solum enim Monachi potestatem solvendi
atque ligandi exercent, quæ Petro & Petri successo-
ribus principaliter est tradita. Qua de causa studium
singulare pecuniæ Sacerdotes in Monastico habitu con-
stitutos complectitur, multaque inde facinora pro-
fluunt, ut evanescant in cogitationibus suis.****

Michaelis Cerularii tempore Græci Sacerdo-
tes eodem modo tractarunt Sacramentum Matri-
monii. Etenim hæc, quæ à Patriarcha Nico-
lao Grammatico probatum Coronarium aurum
firmavit, Imperatoris Alexii Comneni bulla pro-
sequitur: *Præterea secundum Sanctionem Impera-
toris Monachi Majestas mea statuit, ut cum ali-
qui subiecti territorio cujuscumque regionis Episcopò-
rum, conjugii ritu legitimis uxoribus junguntur,
accipiat Episcopus à Sponsa quidem nummum ali-
veum unum, à Sponsa verò linteum unarum duode-
cim, quemadmodum sanctum est. Et in Martini
Cruxii Turco-Græcia Dionysii Nauplii & Ar-
gorum Episcopus scribit ad Theodosium Zygoma-
lam Constantinopolitanæ Ecclesiæ Proto-Notar-
tium: *Accipio de primo Matrimonio duodecim
Aspra, de secundo viginti quatuor, de tertio sexa-
ginta. Quorum dimidium occultè Presbyteri retinent,
& multa mendacia præterunt. Ergò si omne jus**

E e e 2 suum

num integrum, nec diminutum obtinere cupis, mit-
te Regium mandatum, quo nominatim perscriptum
sit, tantum de nuptiis exigendum esse, quantum
tributi penditur Patriarchæ, per Exarchum exi-
genti. Exactio tunc dividebatur in tres portio-
nes: Prima Episcopo, secunda Parochiali Pres-
bytero, tertia Patriarchæ cedebat, ad pendend-
um Turcicum Charatzion. Nauplium tunc spe-
ctabat ad Venetorum Republicam. Hinc ejus
Episcopus fuit suspectus & accusatus, quod in
istto portando onere nollet Patriarcham adjuva-
re. Et ille culpam transcripsit in Parochiales
Presbyteros. Et de proximo Michaelis Cerularii
Antecessores Alexio, necnon de Imperatrice
Zoe, quæ cum adultero Michaeli Paphlagone
Augustum cum Maritum Romanum tradidave-
rat, scribit Michael Glycas: Zoe Imperatrix in
aureo trichinio sedens, Michaellem producit, & Pa-
triarcham adigit, ut eum sibi Maritum sacris pre-
bibus jungeret. Patriarcha rei novitate percussus,
Sacrasse preces illas eis impartiretur, non abs re
dubitabat. Quapropter Joannes, Michaelis frater,
& Zoe quinquaginta auri libris Patriarchæ,
totidemque Clero donatis, persuaserunt homini, ut
ipsorum Matrimonium consecraret. Verùm malè
patta malè dilabuntur. Quod enim pingues,
ex ejusmodi nundinis forsàn, acquisitis, defun-
cti Alexii thesauros Imperator Monomachus in-
vaserit, multis refert Georgius Cedrenus.

Etiam pro Defunctorum sepultura graves exa-
ctiones tum fecit Græcorum Clerus. Hinc enim
in Constantinopolitanis originibus scribit Geor-
gius Codinus: Cameterium S. Lucæ condidit Ire-
ne Augusta, ut ibi gratis sepelirentur pauperes.
Quod nempe antè etiam illi debuissent solvere
jura sepulturae. Et de defuncta Imperatrice An-
dronici primi Palæologi uxore Anna, ejusque
exequias celebrante Patriarcha Joanne Vecco
scribit Georgius Pachymeres: Perfunctus cere-
monia fovebri Patriarcha sibi olim familiares ac ne-
cessarios multis aureis, quos illo funere lucratus fue-
rat plurimos, liberaliter largiendis demeruit. Et
in Turco Græcia scribit Martinus Crusius: Græ-
corum Presbyteri ex elemosynis & redditibus, quos
ex certis Sacris accipiunt, vivunt. Exequias
enim mortuorum, quæ illis frequentes & mul-
tiplices sunt, alii ab eis redimere coguntur.
Quod per Turcicam servitutum expilatus
Græcorum Clerus vivat ex similibus obla-
tionibus, nullo modo est culpandum. Verùm
obligatio debet esse spontanea, & compelli non
potest populus ad ipsam redimendam. Et mi-
randum est, quod & à Latina & à Græca Eccle-
sia constantissimè semper frequentatas defuncto-
rum exequias esse Apostolicum ac Evangelicum
dogma non grediderit Crusius, circumscriptus
ac seductus à Martino Luthero. In schismaticis
Græcis præsertim dilexit ipsum detestabile schis-
ma, & odium Papæ.

Et omnes has exactiones Græcorum etiam me-
liores Episcopi improbarunt semper, immo &
damnarunt. Nicetæ Theffalonicensis Archiepi-
scopi judicium jam audivimus. In suo ad secundum
Chalcedonensem Canonem Scholio Con-
stantinus Harmenopolus laudat famosas, quæ

Lib. 6.
Cap. 28.
Fol. 487.

omnem in sacris ordinationibus exactiorem da-
mnant de Simonia, Sancti Tharasi Episcopi
Constantinopolitani ad Adrianum primum Pon-
tificem litteras, & adjungit: Aurea verò Bulla
Imperatoris Isaacii Comneni, quam ratam esse jus-
sit & Synodica sententia Patriarchæ Michaelis, hæc
verba continet. Adducit verba, & pergit: Hæc
confirmavit & aliud monumentum Synodicum Pa-
triarchæ Nicolai. Hæc Decreta laudatis Tharasi
litteris manifestè opponit. Et antiqua, quam
consecratis à se Episcopis olim dabat quisque Pa-
triarcha, variarum instructionum formula ipsos
rigidissimè jubet abstinere ab omni Simonia, at-
que adjungit: Ne consuetudinibus quidem, quas
vocant, aditus & fenestra est patefacienda. Et
enim hæc, quæ dicuntur consuetudines, uti cum avari-
tæ morbo irrepserunt, ita non minus quam Simo-
nia, si quidem non etiam magis, ad condemnatio-
nem Pontifices, qui harum participes facti depre-
henduntur, pertrahunt: Quandoquidem sub bonè
sua larva Simonis Hereses exerceatur. Famofum nam-
que facinus, licet honesto vocabulo veletur, omni-
modo vitandum est & averfandum, adeoque magis
etiam quàm id, quod apertè scelus ipsum præ se
fert. Latentia nimirum ulcera difficilis sanari so-
lent, & absurda facinora, quibus inest subdola
quædam nequitia, longè se facilius in vulgus in-
nuant, quàm quæ manifesta sunt. Enumerat
hujusmodi consuetudines, ponitque & hanc:
Nec item propter Hegumeni, Archimandrita, vel
Exarchi præfectionem, immo nequidem propter im-
stitutionem Economi vel Majoris, quod horribilius
denique, non propter ordinationem Diaconi, vel
Presbyteri, vel Episcopi, quidquam prorsus ulle
modo, nec antè nec post ordinationem sumere conve-
nit. Hoc enim quam absurdum sit, ut equidem ar-
bitror, etiam sacrorum Canonum imperitis est mani-
festum. Lucidè respicit secundum Chalcedonen-
sem Canonem, qui inter alia damnabat etiam
hunc Ibæ Edesseni Episcopi excessum: De ordi-
nationibus accipit. Noviter consecrati Episcopi
solebant suos Consecratos & ipsorum Clericos
munusculo impartiri, pergitque etiam de ipso
instructio: Statuimus ut Embrosius, quem vo-
cant, non ei qui ordinat Episcopum, absit ut hoc
fiat, sed pauperioribus Clericis, vel alio quopiam
Ecclesiastico munere fungentibus, Ecclesiasticarum
facultatum ratione habitâ, detur. Quippe si locuples
sit Episcopatus, nequaquam prohibemus, quo mi-
nus in eos, qui Ministeriis Ecclesiasticis inserviunt,
& inopem vitam traducunt, vel ex beneficentia,
munuscula quædam conferantur. Etiam hæc mu-
nuscula vult esse non exacta, sed spontè oblata.
Exstant hæc omnia in jure Græco-Romano.

Et confirmat Turco-Græcia. Etenim de Con-
stantinopolitana, quæ sub Turcico Solimanni
secundi Imperio Patriarcham Josephum quartum
degradavit ob variam Simoniam, Synodo habet
per Emmanuelem Malaxum descripta Patriar-
chalis historia: Tunc una eademque mente & voce
Decretum ibi ab Episcopis factum est, quo Simoniæ
subtilissimum & impietatis plenum vitium excinde-
batur, videlicet ne ullam caperent in manus impe-
sitione pecuniam, sed Divinorum & sacrorum Cano-
num sententiam inviolatam retinerent. Quæ si præ-
sulum

Fol. 171.

salum ullus hos transiret, jam tunc per se sui muneris
functione esse dejectum. Nihilominus tamen Emba-
ticion, domi nescio quid initio dabatur, accipi per-
miserunt. O indulgentiam pœnis dignam! Malè ar-
boris discussurunt folia & ramos exciderunt; atque
ipsam cædè arborem, sed radicem reliquerunt. Quod
dico, hoc est: Nundinationem quidem Simoniacam
Ordinationum amputarunt, sed radicem, nempe
munus, quod initio dabatur, reliquerunt. Ut sci-
licet ne decesset causa rursus germinandi & crescendi,
punitiois apud inferos arbori. Huic Josepho affir-
mat successisse Metrophanem tertium, & pro-
sequitur: Subhujus Patriarchatu fuerunt quidem
Pontifices, qui ob Sacerdotes creandos non accipie-
bant pecuniam, sed tantum Embaticion aliquis ca-
piebat, quando Sacerdotem aliquem faceret, dante
ad Ecclesia. Atque cognoscite, queso, quodnam
Embaticion quidam eorum acceperint. Cum in ipsa
ordinatione nullo caperent nummos, ne sanctionem
sacrarum legum & Antistitum transirent, nec eodem
cum Simone Mago crimine condemnarentur, capie-
bant duplex Embaticion. Ita è tali nundinatione
nihil eis decidebat, sed ad idem satianda suæ avari-
tæ principium redibant. Væ, væ illis. Non
patitur se irrideri Deus. Hoc Embaticion damna-
vit de Simonia etiam Patriarcha Hieremias se-
cundus, & concludit dicta Historia: Ita, Divi-
næ gratiæ beneficio, evulsa & eradicata est Simo-
niaca nundinatio, & Embaticion, quod & ipsum
erat Simonia maximè impia, sicut à nobis scriptum
supra est. Orendit ipsum per sanctorum Apo-
stolorum, Magni Basilii, & aliorum Patrum au-
tiquos Canones de Simonia damnari. Turcica
Græcorum captivitas, & indè nata paupertas
Coronarum aurum transmutavit in Embaticion.
Nota sunt hæc historiz verba: Dante ad
Ecclesia. Videtur Ordinator Episcopus Embati-
cion non ab ipso Ordinando aut Ordinato, sed
ab Ecclesiâ, ad cuius ministerium ordinabatur,
fidelibus collectum & collatum exegisse & acce-
pisse. Omnes has exactiones sub Michaeli Ce-
rulario grassantes, & à nono nostro Leone da-
mnatas durissimè, etiam Cardinalis Humbertus
rectè de Simonia damnavit.

CRIMEN II.

Græci, sicut Valesii, hospites suos castrant,
& non solum ad Clericatum, sed
insuper ad Episcopatum
promovent.

DE Valesiis hæreticis scribit in hæreticorum
catalogo Sanctus Augustinus: Valesii &
seipfos castrant & suos hospites, hoc modo existiman-
tes Deo se servare debere. Quod ipsum tradunt &
latius exponunt Sanctus Philastrius, & Sanctus
Epiphanius: Rectè addens castrationem esse rem
barbaram, à barbaris Regibus introductam in
mundum. Interim ad instar aliarum mutilatio-
num purgari potest, & fieri ex causis. Etenim

Imperatorem Justinianum, quod Esaiam Rho-
di, & Andream Diospolis in Thracia Episco-
pos-Sodomitas absciderit, & abscissos jufferit
circumduci in spectaculum, quidquid dicat
in arcana historia Procopius, laudant Sanctus
Theophanes, Georgius Cedrenus, & alii Græ-
ci. Et antiquæ Gothorum in Hispania leges ista
mutilationis specie puniunt quædam crimina.
Quod fecerunt & aliæ gentes. Præsertim, quo-
niàm in posteros traduci solet, crimen perduel-
lionis. Et hinc Græci suos Augustos Principes
aut alios Proceres, dum degradarent & vita non
spoliandos conferent, cum omni mascula prole
frequenter evirabant. Sic ab arida radice nihil
metuebant amplius. Et hocce aridos promove-
bant etiam ad Episcopatum. Etenim de Con-
stantino quarto Imperatore scribit Sanctus Theo-
phanes: Constantinus Justinianum Parrictum,
quod ad patris sui Constantis cædem fuisset in
Sicilia cooperatus, Germani, qui deinde Patriar-
chæ dignitatem susceperunt, patrem occidit, ipsum ve-
rò Germanum ferocius se gerentem virilibus rejectis
castigavit. Hic est ille sanctissimus Germanus,
qui postea Cyzici fuit Archiepiscopus, ac tan-
dem Constantinopolitanæ Patriarcha, & Catho-
licam Fidem strenuè defendit, & multa toleran-
tia confirmavit adversus Iconoclastiam Impera-
toris Leonis Isauri. Nempe ista vexatio petulan-
ti juveni dederat intellectum: Et de Leone Ar-
menio, Augustum Michaellem Rangabem
ejiciente, scribit incognitus Sancti Theophanis
continuator: Ejecto Michaeli, Leo tyrannicè sum-
psit Imperium, & tonsa Procopia Augusta Michaelis
Conjuge, filios ejus pariter per Insulas desonso-
virilibus orbavit. Hocce inter: fuit Nicetas, qui
ex sanctissimo Monacho factus fuit sanctior Con-
stantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarcha Ignatius, à
Photio, simili item Eunuchò expulsus, passus
horrenda, & tandem per octavam Synodum
restitutus.

Similium Episcoporum plurima sunt apud
Græcos exempla. Nec semper malè. Etenim
non quovis, sed solos à femetipsis castratos
Nicæna Synodus extruxit à Clero: A Barbaro-
rum, Dominorum, Tyrannorum, aut quo-
rumvis aliorum injuria, vel etiam à necessaria
medicorum ope excisos permittit permanere in
Clero, imò etiam ad ipsum assumi, si tamen
fuerint clari viribus, & insigniter digni.
Quocirca aliud non culpatur Cardinalis Humbertus,
quam quod antè in suis ad Michaellem Pa-
triarcham litteris ipse Sanctus Papa Leo: Absit
ut velimus, quod publica fama non dubitat asserere,
Constantinopolitane Ecclesiæ contigisse, ut Eunu-
chos contra primum sancti Nicæni Concilii Capitulum
passim promovendo, feminam in sede Pontificum
suorum sublimasset aliquando. Hoc tam abominab ile
scelus & detestabile facinus, & si enormitas ipsius
vel horror, fraternaque benevolentia non permittat
nos credere, considerata tamen incuria vestra ergà
SS. Censuram Canonum, quia Eunuchos, & ab-
qua parte corporis immixtos, non solum ad Cleri-
catum, sed ad Pontificatum etiam indifferenter &
solemniter adhuc promovetis, fieri potuisse pensamus.
Quod Constantinopolitani steminatibus
quando

Epist. 7.
Cap. 23

167

quando in Patriarcham promoverint, nullo nititur fundamento aut testimonio, ideoque Sanctus Pontifex merito non credidit. Erat popularis in novum tunc Græcorum schisma sarcasmus. Hinc interim lucet etiam Papiſtam Joannam esse manifestam fabulam. Nam si quid veri subesset, quomodo Pontifex non timuisset talionem? Quomodo Michael Patriarcha, Nicetas Pectoratus, aut quis alius Græcus illum non reddidisset? In Latinis Græci horrendas & varias finxerunt calumnias: Hanc ne vel fomniarunt. Nullum novi hujus fabulæ memoratorem Græcum, nisi solum novioſem scriptorem Laonicum Chalcondylam: *Constat mulierem quandam fuisse subveſtam in Pontificatum, quia sexus ignorabatur. Nam Italia Occidentales penè omnes barbas radunt.* Videtur fabulam admittere, ut Latinam Sacerdotalis barbæ rasuram reddat odiosior. Eam adeo oderunt Græci, ut de Patriarcha Josepho tertio, qui ad Mahometis Baste preces admittere noluerat cujusdam Christiani Ducis illegitimum matrimonium, scribat descripta per Emmanuelem Malaxum Patriarchalis Historia: *Bassa apud Sultanum, Mahometem secundum, obtinuit ut Patriarchæ barba præcideretur.* Nec enim major illi poterat inferri contumelia. Et hinc in ipsius laudem concludit eadem historia: *Josephus, cui barbam præcidi Sultanus iussit.* Sine fundamento addit Laonicus, *Constat.* Fabulam enim abundè revipit ex Græcis scriptoribus Leo Allatius. Quod ipsum fecit ex aliis fundamentis Joannes Gerardus Vossius, homo Calvinista. Cardinalis Humbertus duo damnavit in Græcis. Primò, quod Valeſiano more non suos hospites, sed suos Innoxios & Augustos cum omni ipsorum mascula prole Principes tyrannicè exciderent, & ipsorum excisores tyrannos admitterent, adorarent, coronarent solemniter, & mysticè ungerent in Imperatores. Est enim, licet in privatum patretur, capitale crimen, non tantum per Christianos, sed etiam per Gentiles Romanorum Principes severissime damnatum. Et gravissime sibi displicere Divina bonitas demonstravit in Constantino Imperatoris Leonis Armenii, per Michaellem Amorienſem eſecti & trucidati, castrato filio: Quod violenta exſectio illum etiam voce privaverit, hanc reddiderit Sancti Gregorii Nazianzeni salutaris imago, atque ita juvenem ab Iconoclastia parentis hæresi ad rectum dogma duxerit, pluribus refert Georgius Cedrenus.

Secundum ab Humberto in Græcis damnatum crimen est nimia in evehendis Eunuchis facilitas, & prævaricatio Nicæni Canonis. Hic enim factos à Barbaris aut Medicis Eunuchos quidem permittit manere in Clero, at in ipsum promoveri vetat, nisi sint clari virtutibus, quibus confueta Excisorum vitia expungant & compensent. Et jure merito. Nam quale sit pessimum istud hominum genus, abundè nos docere possit unicus in variis locis Magnus Basilii. Vide epistolam ad Simplicianum hæreticam. At verò de Constantinopolitano Patriarcha Eustratio Garida scribit Michael Glycas: *In Cosma Patriarchæ sacrum suffraganeus est Eustratius, Spado, simplici vir*

*ingenio, & dignus qui in angulo degeret. Verum & ille post triennium administrati Pontificatus, contra voluntatem suam, propter ignotam quandam causam deturbatur. Occultam causam prodiit Anna Comnena, affirmans Italum Philosophum, quem de undecim accusat hæresibus, erudiendum fuisse traditum Eustratio, & non illum ab hoc correctum, sed hunc ab illo fuisse corruptum & seductum, ideoque & degradatum. Plures ejusmodi Episcopos Græci habuerunt. Et ad quartum Trullanum Canonem scribit Theodorus Balsamon: *Olim Cantorum ordo non ex Eunuchis solum, ut sit hodiè, constituebatur, sed ex iis, qui non erant hujusmodi.* Videntur Græci gratiosa voce donatos adolescentulos excisidisse, & hosce solos promovisse in Ecclesiasticos Cantores. Et hæc omnia merito damnavit Cardinalis Humbertus.*

CRIMEN III.

Græci, ut Ariani, rebaptizant in nomine sanctæ Trinitatis baptizatos, & maxime Latinos.

Primi, qui in Catholica Ecclesia baptizatos præsumperunt rebaptizare, videntur fuisse Novatianenses. Antiores istius facinoris attentatores ignoro. Ipsos rebaptizasse testatur in litteris ad Jubajanum Episcopum Sanctum Cyprianus: *Nec nos movet Novatianenses rebaptizare eos, quos à nobis sollicitant, quando ad nos omnino non pertineat, quod hostes Ecclesiæ faciunt, dummodo teneamus ipsi potestatis nostræ honorem, & rationis ac unitatis firmitatem.* Affirmat non solos Novatianenses, sed ipsum etiam Novatianum rebaptizare, ac edicit causam: *Novatianus, Simiarum more, quæ cum homines non sint, homines tamen imitantur, vult Ecclesiæ Catholice auctoritatem sibi & unitatem vendicare, quando in Ecclesia non sit, immo adhuc insuper contra Ecclesiam rebellis & hostis existerit.* Sciens etenim unum esse baptismum, hoc unum sibi vindicat, ut apud se esse Ecclesiam dicat, & nos Hæreticos faciat. Quod Pontica Ecclesia datum ab Hæreticis aut Schismaticis baptismum semper ex Apostolica traditione exussuflaverit atque iterarit, constanter affirmat in litteris ad Sanctum Cyprianum Sanctus Firmilianus Cæsarensis Archiepiscopus. Verum ex impetu in Sanctum Stephanum Pontificem scripsit, ideoque ira viri iustitiam & veritatem Dei videtur non fuisse operata. Quidquid sit, Apostolicam in Africa adversam consuetudinem immutare, & ab Hæreticis baptizatos rebaptizare cepit Carthagenensium Archiepiscopus cum suo Presbytero Tertulliano Agrippinus, istamque consuetudinem innovavit ac stabilivit Sanctus Cyprianus, ac pacificè traduxit usque ad Pontificatum & potentem contradictionem laudati Stephani. Pseudo-Papatum, quem adversus Sanctum Cornelium coeperat, isto adhuc tempore agebat Novatianus, & à Novato nescio

cujus in Africa Sedis Apostata Episcopo instruitus censuit rebaptismum profuturum suæ factioni, cunctos Romanæ Ecclesiæ, quæ lapsos ad pacem admittere jam coeperat sub memorato Cornelio, communicatores edixit Hæreticos, ideoque à se, ad cujus communionem jam contracta esset Christi Ecclesia, rebaptizandos. Quocirca non nisi sub Stephani Papatu hæc attentavit. Hac via etiam Cyprianum & Firmilianum, summos ac Stephano adversos Episcopos, speravit sibi adjungendos. Et hæc omnia altè perpensens Jubajanus, vidit esse pessimam radicem, ex qua non solum Catholici Hæreticos, sed etiam Hæretici Catholicos, & sese mutuo rebaptizarent, atque ita rebaptismis impleretur Ecclesia, & contra Evangelicam veritatem tot nascerentur Baptismata, quot capita Sectarum. Hæc retulit ad suum Primatem Sanctum Cyprianum, sperans ita à perperam inducta per Agrippinum consuetudine revocandum. Verum hora necdum venerat. Cypriani Responsum jam audivimus. Ipsum in Libris de Baptismo contra Donatistas rectè laudat Sanctus Augustinus; nihilominus rem pessimam Agrippinus exorsus est, & Sanctus Cyprianus profectus. Dederunt anſam audaciæ, quam forsitan sol numquam vidisset. Hanc interim in Catholicos primus attentavit Novatianus, de quo scribit in Libris de penitentia etiam Sanctus Ambrosius: *Domine JESU-CHRISTE, Novatianus servos tuos iterati Baptismatis labe inquinavit.* Ad Ecclesiam venientes Novatianenses sola manus impositione admittendos scribit ad Sanctum Victricium Rothomagensis Episcopum Sanctus Pontifex Innocentius primus, ac adjungit: *Præter eos, qui fortè à nobis ad illos transeuntes sunt rebaptizati. Hi respicentes sub longa penitentia satisfactione admittendi sunt.* Horum penitentiam sanxit, non à Subſtratione, sed à Fletu inchoandam. Lucidè supponit Novatianenses etiam tunc rebaptizasse. Videtur tamen crimen toti factioni non fuisse commune. Uti circa Paschale festum, ita circa hoc facinus fuere discordes.

Donatistis fuit universale, & adeo famosum, ut de ipsis dicat prima Arelatenſis Synodus: *Afri propria sua lege utuntur, ut rebaptizent.* Fuit inter palmaria factionis fundamenta. Attamen ab ipso factionis exordio non plenè viguit. Ita testatur in litteris ad Vincentium Rogatistarum Cartennensem in Mauritania Episcopum Sanctus Augustinus: *Tichonius, homo vestrae Communionis, scribit à ducentis & septuaginta Episcopis vestris Concilium Carthagine celebratum, in quo per septuaginta & quinque dies, postpositis omnibus præteritis, limatam esse sententiam atque decretum, ut Traditoribus, immensè criminis reis, si baptizari nollent, pro integris communicaretur. Deuterium etiam Marionensem Episcopum communionis vestrae dicit Traditorum plebem congregatam Ecclesiæ miscuisse, & secundum Statuta Concilii, à ducentis & septuaginta Episcopis vestris facti, fecisse cum Traditoribus unitatem. Nec solum huic Deuterio, sed etiam universis Maurorum Episcopis per quadraginta annos, quos ducit usque ad persecutionem per Macarium factam, Traditoribus sine baptismum com-*

municasse. Et in populari contra Donati partem Psalmo Romanum Papa Melchiadis Judicium, & Donatistarum ab ipso appellationem exponit, ac pergit: *Donatus ubique victus cepit Christianos ubique rebaptizare.* Carthagenensem adversus Cæcilianum à Secundo Tigitiano Episcopo factam Synodum memorat Auctor Libri adversus Fulgentium Donatistam, & adducit hocce Martiani isthic Episcopi Suffragium: *Sicut palmites infructuosi amputati projiciuntur, ita Thyrificati, Traditores, & qui in schismate à Traditoribus ordinantur, manere in Ecclesia Dei non possunt, nisi cognitio ululatu suo per penitentiam reconcilientur.* Et addit hunc commentarium: *Per penitentiam, non per tinctionem.* Affirmat schismatis Auctores non rebaptizasse, ideoque à posteris imitandos. Donatus magnus, proximus Majorini, primi in schismate contra Cæcilianum Episcopi, Successor scripsit epistolam, in qua agit ut non nisi in ejus communionem baptismi Christi esse credatur. Ipsam refutavit Sanctus Augustinus, ac in ipsius, Lib. 1. quod latet aut perit, operis retractatione scribit: *Cap. 21. Sane non Donatus Carthagenensis, ut Christiani rebaptizarentur, instituit, quod ego eum instituisse credideram, quando ejus epistole respondebam.* Audaciæ Auctorem asserit fuisse Donatum in Casis nigris Episcopum, qui primus Carthagenensem laceravit Ecclesiam, & Altare erexit contra Altare. Nam & hunc, non Donatum Magnum de rebaptismo damnavit Melchiadis. Hic ergo est primus audaciæ fons, quam in omnem Africam traducere conatus fuit Magnus Donatus, sed cunctis suæ turbulentiæ adiutoribus non potuit statim persuadere. A Macario, Imperatoris Constantis Legato, offensa factio illi tandem acquievit. Et tunc existimo prodiiſse ejus memoratam, non doctrinalem, sed Primatiam epistolam, qua tanquam totius Africæ Exarchus edixit validum baptismum esse in sola sua parte. Nam & hinc ad Sanctum Augustinum Fortunius Tuburſicensis Donatistarum Episcopus dixit, *tandem transmarinarum partium Ecclesias mansisse innocentes, donec consensissent in eorum sanguinem, quos Macarianam persecutionem pertulisse dicebat.* Eodem Macariano tempore existimo prodiiſse Synodale Decretum, de quo perrexit idem Fortunius: *Jam forma facta est, ut quisquis ad nos fidelium de vobis venerit, baptizetur.* Et Augustinus addit: *Quod eum inquit & cum dolore dicere, quantum poterat, apparebat.* Etiam plurimis Laicis displicuisse rebaptismum affirmat in quinquagesimo quarti Psalmsi commentario, & laudat has ipsorum querulas voces: *Verè, male fit, utinam posset non fieri. Sed quid facimus de Statutis nostrorum Majorum? Paulum & Macarium ad pacandos Donatistarum animos, & exstinguendum schisma, cum magnis donis & Augustæ benevolentia signis legavit Imperator Constantis: at sine effectu. Sanctum Principis opus adeo infamavit Donati factio, ut non erubesceret in plebem spargere: Quod qui gustaret aut acciperet de Sacrificio adventantis, de sacro, utique Idolorum, sumere videretur.* Etiam ipsum Principem ac ejus præcipuos Magistratus horrendè blasphemarunt. Et quò Christianæ paci om-

Lib. 6.

Fol. 122.

Lib. 3.
Cap. 11.Lib. 1.
Cap. 6.

Cap. 8.

Ibid.

Epist. 48.

Epist. 87.

Fol. 332.

Cap. 21.

Epist. 163.

Epist. 163.

Epist. 163.

Epist. 163.

nem spem præcederent , ac inter se & Ecclesiam firmare perpetuum & immensum chaos , rebaptismum generali Canone stabilierunt . Et tunc Gratus , Catholicus Carthagenensium Episcopus , contra istum Canonem egit illa omnia , quæ laudantur in prima Carthagenensi Synodo . Ab exordio itaque schismatis solus cum paucis turbulentis sociis Donatus Casensis rebaptizare cepit solos Cæciliano communicantes Afros , facinus propagare studuit Donatus Magnus , & tandem post Constantis Augusti & Macarii Legati in reparanda unitate studium sanxit omnes totius Mundi fideles esse rebaptizandos .

Quod tamen Fortunius Episcopus de facinore erubuerit , jam nobis dixit Sanctus Augustinus . Et Maximinum nescio cuius alterius civitatis Donatistam Episcopum laudat in aliis litteris , quod passim crederetur non rebaptizare . Et haud dubie fuerint plures similes Episcopi . Nam & omnes Primianistæ datum extra suam communionem à Maximianistis , quos ad Dathan & Abyron proscripterant terribis elogiis , Baptisma probarunt & admiserunt , & de hoc ipsorum in sua paterna Decreta obvio opere pergit Augustinus in Libris de Baptismo : *Sentiant quam sceleratè jam faciant , recepto Baptismo Maximianensium , violare Baptismum orbis terrarum . Sed timent rebaptizatos suos , ne fortè non eis parcant , si & ipsi pepererint ceteros , ne de illis exigant animas suas , si animas aliorum trucidare cessaverint .* Demonstrat Donatistis tunc fuisse apertos oculos , & de sua sacrilega audacia exindè patam erubuisse . Et hinc pœnales , quas post Carthagenensem Collationem emiserunt in ipsam Romani Augusti , Leges fecerunt fructus amplissimos . Habes illos in sexto decimo libro Codicis Theodosiani . Nec solum à nobis datum baptisma , sed etiam Confirmationem , Eucharistiam , Ordinem , & quævis exussillarunt Sacramenta . Eucharistiam conculcarunt pedibus uti profanam , & suis canibus projecerunt . Et adversus Leontium ipsorum Rusticianensem Episcopum dixit ad Carthagenensem Collationem noster nescio cuius civitatis Episcopus Terentius : *Isse rebaptizabat post partem Donati , rebaptizatus est postea , & sic est ordinatus .* Existimo Leontium primò fuisse Urbanistam , Rogatistam , aut Maximianistam , ac tandem ad Primianistas , utique cardinales Donatistas , quorum exussillabat baptisma , per novum baptismum transisse . Ex rebaptismo nascuntur tales tragœdiæ . Quare Imperator Arcadius in scripta ad Adrianum Prætorio Præfectum lege rectè edixit Donatistas esse non tantum Schismaticos , sed veros Hæreticos .

Eandem sacrilegam rebaptizandi audaciam adsumperunt Ariani . Testatur hoc in Libro de Hæresibus Sanctus Augustinus : *Ab Ariani rebaptizari Catholicos novimus , utrum & non Catholicos , nescio .* Quod sacras etiam Virgines rebaptizant in Africa , lamentatur in Epistola ad Comitem Bonifacium . Et in libris de Symbolo declamat in Arianos : *Serpens inique , Christum exussillas , Catholicum rebaptizas .* Et in sermone de tempore barbarico . *Quem Christus per Baptismum vivificavit , quare cum Arianus rebaptizando*

occidit ? Et à nescio quo vetusto & authentico Doctore scriptum fidei Breviarium : *Ariani , si quos de nobis seducere possint , inconsideranter rebaptizant .* Et in sermone adversus Valentianum secundi de tradendis Basilicis Edictum Sanctus Ambrosius : *Cur rebaptizandos Auxentius , in Mediolanensem Ecclesiam intrusus Arianorum Episcopus , fideles populos putat , baptizatos in nomine Trinitatis ?* Et in Liberii Pontificis vita habet Liber Pontificalis : *Ursacius & Valens , Ariani Episcopi , rogaverunt Constantium Augustum , ut revocaret Liberium de exilio , & una tantum communione participaret extra secundum Baptismum .* Liberium , dummodò ipsorum communionem admitteret , sponderunt dispensatori non rebaptizare . Quod si verum sit , lucet etiam Episcopos ab ipsis fuisse rebaptizatos . Et pergit idem Liber de Felice secundo : *Hic declaravit Constantium Imperatorem hæreticum , & secundò rebaptizatum ab Eusebio Nicomedensi .* Quod Wandalarum in Africa Reges Ariani cunctos ibi Orthodoxos , etiam Episcopos , ad Rebaptismum coegerint , & ex hac causa plurimos creant Martyres , demonstrat in ipsorum Gestis Victor Episcopus Uticensis . Audiamus unum ejus locum : *Wandalorum Episcopi atque Presbyteri cum armorum manu nocturnis temporibus vicos & oppida circumcubant , & sic despicitibus Januarum , aquam gladiumque portantes , animarum predones intrabant . Et quos domi repperunt , alios fortè in lectulis soporatos imbre igneo atque fulmineo respergentes , Demoniaca vociferatione Christianos suos ipsi pariter vocitabant , ut ludum proflus suæ hæresos , magis quam aliquam religionem ostenderent . In quo minus capaces & ignavi impletum in se pollutionis sacrilegium putabant , prudentiores verò nihil sibi , quod nolentibus atque dormientibus ingestum est , obesse gaudebant . Nam & multi eadem hora cinerem capitis suis injecerunt , alii sese , vel quia factum est , cilicio lugubri texerunt , nonnulli cono foetido linearunt , & linteamina illa violenter imposta per fila consciderunt , atque in latrinis & fetidis locis manu fidei projecerunt . Tali violentia , nobis videntibus , Carthagine filius cujusdam nobilis , annorum circiter septem , jussu Cyrillæ , Ariani Episcopi , à parentibus separatus est , matre sine verecundia matronali solutis crinibus , post raptos tota urbe currente , infans clamante , ut poterat : Christianus sum , Christianus sum , Christianus sum . Cui & os obturantes , infans in suum gurgitem demerserunt . Plures ejusmodi tragœdias istic habes . Ista linteamina erant baptizatorum Sabana . Quod enim solos nudos , juxta solennem tunc Ecclesiæ morem , baptizare vellent , & vigilantem hominem denudare Ariani non facile possent , nocturna in quiete domos irrumpebant , & dormientes Afros rebaptizabant in lecto . Hinc & istum verè Christianum puerum demerserunt in suum gurgitem . Hinc item intelliges lepidam facti speciem , quam de nobili Hispana puella & Wandalarum Rege Trazamundo refert in Francorum Historia Sanctus Gregorius Turonum Episcopus : *Cum puella Regis fuisset oblata conspectibus , cepit eam primò ad rebaptizandum blandis sermonibus incitare . Et cum frangi**

frangi non posset , ad rebaptizandum invito deducitur . Cumque in illud canosum lavacrum vi cogere tur immergi , ac proclamaret , Patrem cum Filio ac Spiritum Sanctum unius credo esse substantiæ , digno aquas unguine cunctas insectis , id est , fluxu ventris adpersit . Addit ob istud Hispanica veteraciter fidei facinus fuisse subjectam horrendis tormentis , & tandem capite plexam . Simile Constantini Caballini & Imperatori Wenceslai in sacrum fontem infantile opus demonstrat istis adhuc temporibus baptizandos infantes fuisse naturaliter nudos . Laudatus Gregorius ibidem adducit insignem ac verè pastorem Epistolam , qua Sanctus Carthagenensium Primas Eugenius suum populum ad firmam in tantis persecutionibus fidem adhortatur , atque adjungit : *Servate unice Baptismatis gratiam , custodientes Chriftismatis unionem . Nemo post aquam revertatur ad aquam , renatus ex aqua .* Tanta interim istic facta est strages , tantufque Rebaptizatorum numerus , ut ad Orthodoxos ubique Episcopos scripserit Felix tertius Pontifex : *Qualiter in Africanis regionibus astutia Diaboli servierit in Populum Christianum , ut non modò vulgus incautum , sed ipsos quoque in mortis profunda demerserit Sacerdotes , nullus non orbis genuit , nulla terra nescivit .* Utique per iteratum Baptisma . Hinc varias præscribit Regulas , juxta quas rebaptizati Afri deberent admitti in Pœnitentiam & Communionem .

Etiam in Gallia grassatum est malum . Lucet ex Sancti Aviti Viennensis Episcopi ad Victorium Gratianopolitanum Antistitem , qui à nobis factas Basilicarum dedicationes ab Arianis Burgundis exussillari & iterari questus fuerat , Rescripto : *Non mirum est , si dedicationes geminare audeant , qui Baptismata confrequentant .* Consonat tertia Aurelianensis Synodus : *Judex civitatis vel loci , si Hæreticum vel Bonofacium vel cuiuslibet alterius hæresis Sacerdotem , quancumque personam de Catholicis rebaptizasse cognoverit , quia Reges nos constat habere Catholicos , non statim rebaptizantes adstrinxerit , & ad Regis Fidem atque Justitiam propterea distringendos adduxerit , annuali excommunicationi subdat .* Nempè Burgundionum aut Gothorum Ariani Sacerdotes quandoque adventabant in Franciam , & istud facinus illic attentabant . Notanda sunt verba : *Quia Reges habemus Catholicos .* Edicunt licentiam , quæ sub gentilibus Francorum Regibus fuerat isti facinori , jam esse proscriptam atque ablatam . Nam quod antea Ariani per Galliam liberè grassarentur , docet Sancti Remigii cum illis disputatio .

Facinus cum Arianis Gothis & Wandalis transivit quoque in Hispanias . Etenim sub Theodorici tertii Regno celebrata Ilerdensis Synodus statuit : *De his , qui in prævaricatione rebaptizati sine aliqua necessitate vel tormento delapsi sunt , placuit ut circa eos illa Nicæna Synodi Statuta serventur , quæ de prævaricatoribus censita esse noscuntur .* Uti in Africa , ita & in Hispania Barbari Ariani non solum verbis , sed etiam tormentis ad rebaptismum compellebant . Nam omne hoc malum ex Hispania transivit in Africam . Optimum acerbissimum fuit Rex Leovigildus , de quo

scribit in Gothorum Chronico Sanctus Isidorus : *Ausus est etiam inter cætera hæresis suæ contagia rebaptizare Catholicos , & non solum ex plebe , sed etiam ex Sacerdotalis Ordinis dignitate . Sicut Vincentium Cæsar Augustanum , quem de Episcopo Apostatam fecit , & tamquam è Cælo in inferna projecit : Leovigildus rebaptismum non instituit , sed solum pitum aut dormituriem solummodò resuscitavit .* Etenim de Justiniano , qui sub Theudis Regno circa sexti sæculi medium rexit Valensem Ecclesiam , habet in Ecclesiasticorum Scriptorum catalogo laudatus Isidorus : *Justinianus Episcopus scripsit librum responsum ad quemdam Rusticum de questionibus interrogatis .* Quarum tertia responso est de Baptismo Christi , quod iterare non licet . Quarta responso est de distinctione Baptismi Joannis & Christi . Nempè Ariani , Donatistas imitati , Sanctorum Apostolorum , qui post Joannem rebaptizarunt , exemplo conabantur facinus purgare . Alios tres germanos fratres Episcopos habuit Justinianus : Hæc sancta quadriga sacrilegam audaciam insigniter contrivit . Et hæc per Leovigildum reparata invenit etiam potentes adversarios . Lucet ex Chronico venerabilis Joannis Abbatis Biclarensis : *Leovigildus Rex in urbem Toletanam Synodum Episcoporum Arianae Sectæ congregat , & antiquam hæresim novello errore emendat , dicens de Romana religione ad nostram Catholicam fidem venientes non debere baptizari , sed tantummodò per manus impositionem & communionis perceptionem pollui , & gloriam Patri per Filium in Spiritu Sancto dari .* Per hanc ergò seductionem plurimi nostrorum cupiditate potius impulsu in Ariana dogma declinant . Reparatum rebaptismum , quod videret Arianismò obesse potius quam prodesse , ipse desperatus circumscriptit & abolivit . Ejus novellus error fuit , quod nostros Apostatas compulerit glorificare in Ariana formulam : *Gloria Patri per Filium in Spiritu Sancto .* Attamen ista abolitio non plene obtinuit . Ariani Episcopi & Clerici inveteratum facinus noluerunt deferere . Lucet ex tertia Toletana Synodo , in qua Gothorum Episcopi & Proceres cum Rege Richaredo susceperunt Romanam fidem , fecerunt solennem ipsius professionem , & in ipsa posuerunt hunc etiam articulum : *Quicumque rebaptizandi sacrilegum opus esse bonum credit aut crediderit , agit aut egerit , Anathema sit .*

Omnium Ariatorum audacissimus in hoc sacrilego facinore fuit Eunomius Cyzicenus Episcopus , cuius natales , mores , studia , progressum insigniter depingit Sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus , atque adjungit : *Qualia quidem Eunomiani in occulto doceant , & quanam evulgent , & qualia ipsi à gravi scilicet mysteriorum Antistite tradantur , modumque & ritum Baptismalem , si quis accuratè nosse velit , ipsos interroget , quibus nulla est religio turpia ac indecora proloqui . Nos tacebimus .* Neque enim æquum est etiam accusatores eorum meminisse , cum norint verbis quoque honorare puritatem , neque prætextato sermone liberos commaculare . Quamvis à veritate alienum non esset id , quod diceretur . Castus Gregorii calamus erubuit obscena mysteria enuntiare . Ipsa

Epist. 203.

Lib. 2. Cap. 11.

Lib. 16. Tit. 6. leg. 4. Epist. 70.

Lib. 2. Cap. 13.

Lib. 3.

Epist. 7.

Epist. 6. Cap. 31.

Lib. 4.

Cap. 2.

tamen edixit in Panario Sanctus Epiphanius: Eunomius, qui ad hæc tempora superest, eos qui baptizati jam fuerunt, iterum baptizat, non modo qui à Catholicis, aut ab alijs hæresibus, sed etiam qui ab ipsismet Arianis desierunt. Ab Eusebiana factioe correctum & mitigatum Arium in suas blasphemias plenè reparavit. Etiam Diaconum sectatus Eunomius, atque ita non solos nos Orthodoxos, & aliarum Sectarum sequaces, sed etiam suos mitigatos Arianos censuit Hæreticos, & rebaptizandos. Rebaptismi fundamentum subiungit Sanctus Epiphanius: *Repetit porrò illius Baptismi ea formula est, In nomine Dei increati, & in nomine filii creati, & in nomine Spiritus sanctificantis & à creato Filio procreati.* Alii asserunt, quòd in Domini mortem baptizari. Nempè factio fuit variè lacerata. Quidquid sit, uniformem trium personarum invocationem censuit non esse legitimum verbum, ideoque in ipso non donari validum Sacramentum. Etiam trinam merionem garrivè non esse legitimum elementum. Hinc nostrum Baptisma calumniatus est de duplici substantiali vitio. Rem illustrat Hermias Zozomenus: *Quidam memorant istum Eunomium primum ausum esse adserere Divinum Baptismatis lavacrum unica immersione debere peragi, scque traditionem ab Apostolorum temporibus ad hoc usque tempus observatam violasse.* Et infra: *At verius, credo, uti etiam alijs videtur, dicunt bi, qui tradunt Theofrinium Cappadocem, & Eutyebium, istius Sectæ fautores, cum temporibus Imperatoris, qui proximè successerat, se ab Eunomio divisissent, nonnulla cum in alijs Eunomii Decretis, tum in sacro Baptismate novare coepisse, non in Trinitatem, sed in mortem Christi baptizandum esse adserentes, Eunomium autem nihil hæc in re novasse, sed de ea eadem ab initio, quæ Arius, sensisse, & in illa sententia permansisse.* Et iterum: *Quin etiam testes ipsi sunt, quòd quoscumque ad suam opinionem traduxerint, etiam rebaptizent, etiam si antea secundum Catholicæ Ecclesiæ traditionem eodem fuissent initiati mysterio. Quæ certè res Ecclesiam non mediocriter conturbavit.* Lucidè affirmat Evangelicum Baptismi verbum ac elementum fuisse ab Eunomio, aut ejus Discipulis Theofronio ac Eutychio proscriptum ac mutatum, & rebaptizandi auctoriam ab ipsis processisse. Auctoriam esse ab ipso Eunomio, supra audivimus ab irrefragabilibus testibus, vulgari Apostolorum Canone, Canone septimo Constantinopolitanæ Synodi, Sancto Epiphanio, ac Theodoro. Et hinc Imperatoris Gratiani ad Hesperium Prætorio Præfectum scripta adversum Rebaptizantes severa lex est omnino adversus Eunomium & Eunomianos. Lucet ex hac Honorii & junioris Theodosii ad Aureliam Prætorio Præfectum Lege: *Domus Eunomianorum propria Clericorum, quæ apud inclitam urbem habentur, Fiscis juribus addicantur, in quibus nefarios conventus habitos, vel iteratum Baptisma claruerit, quòd in modum semel nati hominis semel à Deo conceditur.* Contra Eunomianos prodit etiam hæc Arcadii ad Eutychianum Prætorio Præfectum lex: *Si in qualibet post publicatam solemniter jussionem urbe deprehensi, aut aliquam cele-*

brandæ superstitionis gratia ingressi domum probabuntur, & ipsi adeptis bonis ultima animadversio plebiantur, & domus, in quam ingressi, nec statim à Domino expulsi at prodiit fuerint, Fisco sine dilatione societur. Publicis Ecclesiis per Gratianum exclusi ad alienas privatorum ædes, & his per Arcadii gladium ejeti Eunomiani proprias sibi ad Rebaptismum compararunt, atque ipsas fisco suo addicunt Honorius & Theodosius. Durissimis legibus eos vexavit etiam magnus Theodosius: haud dubiè ob Rebaptismum. Etiam pleæque sub titulo, *Ne Sanctum Baptisma iteretur,* Leges sunt adversum Eunomianos. Sub hæretico Valentis Imperio grassatus est Eunomius, ideoque sub successore Magno Theodosio facta Constantinopolitana Synodus statim damnavit istam auctoriam: Et omnes laudatæ Leges septimum illius Canonem firmant ac exequuntur. Omnes loquuntur de solo Eunomio, nulla de Eutychio aut Theofronio, ideoque constat illum esse auctoriam fontem. Et hinc nec apud Magnum Athanasium, nec apud Sanctum Hilarium Pictaviensem, nec apud Luciferum Calaritanum, qui Arianorum facinora abundè edicunt, ulla est Rebaptismi memoria. Nempè scripserunt sub Constantii aut Juliani Imperio ante Eunomium. Eadem de causa Magnus Basilus, ac Faustinus & Marcellinus, Romanæ Ecclesiæ, verum, Luciferianæ factionis, Presbyteri, Eustatium Sebastensem, Georgium Alexandrinum, aliosque Arianos Episcopos durre & meritò damnant de excessu ac repetitis Catholicæ Ecclesiæ ordinationibus, ac penitus tacent de Rebaptismo. Hinc item Liber Pontificalis, qui Liberium Pontificem affirmat ab Ursacio & Valente fuisse de singulari gratia admissum sine Rebaptismo, omnino fallitur. Etiam dum affirmat Imperatorem Constantium ab Eusebio Nicomedienfi Episcopo rebaptizatum. Etenim longè aliter scribit in libro de Ariminenfi ac Seleucienfi Synodo Magnus Athanasius: *Constantius hæreticus fuit, qui ad finem usque permanens in impietate, ac deinde moriens voluit, non à pijs viris, sed ab Euzojo, non semel, sed sæpius ob Arianam hæresin, & cum Diacono esset, & cum Antiochia resideret, deposito & rejecto, baptizari.* Apud Mopsocrenas in spectante ad Antiochenum Patriarchatum Cilicia defunctus est Constantius, ideoque non à Constantinopolitano, tunc dudum defuncto, Eusebio, sed ab Antiocheno Episcopo Euzojo videtur baptizatus. Mediolanensem Pseudo-Episcopus Auxentius fuit homo Cappadox, atque ita rebaptizandi facinus possit accepisse ab Theofronio, deportasse in Italiam, & traduxisse per Occidentem. Quidquid sit, licet nec Eunomii profanum verbum, nec sacrilegum elementum admiserint alii Ariani, admiserunt tamen rebaptismum; quò se à nobis longius alienarent.

Sub dicti Constantii Imperio celebrata Ariminenfi Synodus dedit occasionem Luciferiano schismati. Lucifer Calaritanus Sardorum Metropolitana fuit immaculatæ Communionis & Catholicæ disciplinæ semper tenacissimus, adeo ut de ipso scribat in Eusebiani Chronici supplemento San-

Anno
1371.

to Sanctus Hieronymus: *Lucifer Calaritanus Episcopus moritur, qui nunquam se Ariana miscuit pravitati.* Lapsos in dicta Synodo, & Ariana, non hæresi, sed sola Communionem pollutos Episcopos est adeo averfatus, ut lacerare Ecclesiam maluerit, quàm ipsi uti Episcopis communicare. Antiquum avitæ disciplinæ Canonem, qui in hæresim aut schisma lapsum Episcopum aut Clericum proscriptum ad Laicos, censuit indispensabilem, ideoque lapsis istis factam à Romana Ecclesia dispensationem edixit prævaricatricem confusionem, atque ita omnem Christianitatem contractam ad solam mastrucam Sardorum. Edixit Arianos, & omnes illis communicantes esse Gentilibus similes, ideoque non referre, si aut ex ipsis aut ex Gentili Capitolio accipiantur aut recipiantur Sacerdotes. Attamen datum, non solum à nobis, sed etiam ab Arianis Baptisma habuit ratum, & vetuit iterari. Ita testatur in Dialogo adversum Luciferianos Sanctus Hieronymus. Orthodoxo illic roganti, *Si Ariani, ut dicis, Gentiles sunt, & Arianorum conventicula sunt castra Diaboli, quo modo in castris Diaboli baptizatum recipis?* respondet Luciferianus: *Recipio, sed Penitentem.* Largè hæc exponit & pergit: *Recipimus Laicos, quoniam nemo converteretur, si se sciret rebaptizandum.* Et in libro de Christiano Agone scribit Sanctus Augustinus: *Luciferiani neminem rebaptizant.* Et meritò addit: *Recidè faciunt.* Hoc schisma pertinacissimè foverunt Romani Presbyteri Faustinus & Marcellinus, & pro ipso apud Magnum Imperatorem Theodosium expanderunt omnes suæ eruditionis ac eloquentiæ nervos: Quosdam Arianorum Episcopos de attentatis reordinationibus accusant, ut de horrendo facinore, ideoque certum est ipsos ab illo, & longè magis à rebaptismo fuisse alienissimos.

Cap. 30.

Cap. 8.

Cap. 9.

In idem schisma lapsus fuit Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, qui non dumtaxat Arianorum Episcopos aut Clericos in gradum, sed nec ipsorum baptizatos voluit sine novo Baptismo in communionem admittre, & de quo scribit in Luciferiano Dialogo Sanctus Hieronymus: *Hilarus cum Diaconus de Ecclesia recesserit, solusque, ut putat, turba sit mundi, neque Eucharistiam consecrare potest, Episcopos & Presbyteros non habens, neque Baptisma sine Eucharistia tradere, & cum jam homo mortuus sit, cum homine pariter interiit & Secta.* Quia post se nullum Clericum Diaconus potuit ordinare. Ecclesia autem non est, quæ non habet Sacerdotes. Ecclesia enim, teste Sancto Ignatio Martyre, est Populus sub Episcopo adunatus. Hilarus fundabat se in damnato Sancti Cypriani facto, ideoque pergit in ipsum Sanctus Hieronymus: *Antequam Ariminenfi Synodus feret, antequam Lucifer exularet, Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus ab Hæreticis venientes in eo, quod prius acceperant, Baptismate suscipiebat. Nisi forte tantum Ariani hæretici sunt, & ab his solis baptizatum recipere non licet, ab alijs licet.* Ebionitas, Manichæos, Cherintianos, aliosque similes esse Arianis fædiores, & tamen antea sine novo Baptismo fuisse ab Hilaro admissos, & Sancti Cypriani temeritatem illi tunc *Christ. Lupi Oper. Tom. IV.*

dispicuisse affirmat, ideoque admiratur & ridet hujus in ipsum novi luminis delapsum. Proferunt post toties, etiam à Nicæna Synodo damnatam Sancti Cypriani sententiam. E Luciferiano igitur schismate solus Hilarus rebaptizare præsumpsit. Unicus Diaconus totum mundum. Hinc lepidè & rectè Sanctus Hieronymus ipsum titulat *Orbis Deucalionem.* Quantus Ecclesiæ Doctor ac Pugil fuerit ante lapsum Lucifer, docent epistolæ Liberii Pontificis, & in epistola ad suos Monachos Magnus Athanasius. Proinde qui frivaris videat nec cadat. Apollinaristæ, Pelagiani, Nestoriani, ac primi Eutychanistæ nullibi leguntur rebaptizasse. Attamen ex sædo Eutycheris spermate tandem prodierunt Severus Antiochenus, Anthyms ex Trapezuntino Episcopo Patriarcha Constantinopolitanus, Petrus in secunda Syria Apamæensis Metropolitana, atque id genus alii, adversus quorum clandestinam in privatis aedibus aut schismaticis Baptisteriis Anabaptismata accusatorios libellos & Agapeto Pontifici, & Imperatori Justiniano, & Constantinopolitanæ per Mennam ac Epiphanium Patriarchas continuatæ Synodo obtulerunt plures Orientales Episcopi, Archi-Mandritæ, Clerici, & Monachi: Et quos dictus Pontifex, Imperator, & Synodus damnarunt. Et omnino adversum ipsos in Justiniano etiam codice habemus titulum: *Ne sanctum Baptisma iteretur.* Scio nullam illic esse propriam Justiniani legem, sed sola antiquarum ex Theodosiano codice mutata legum fragmenta. Quòd nempè hæc adversum novos istos Anabaptistas plenè sufficerent. Et ex istis scabiosis fontibus prodit primum Monophysitica, deinde Monothelitica Armeniorum hæresis, adversus quam in prima Invektiva declamat Patriarcha Isaac: *Horreat cælum, & universa terra contremiscat super audacia Dei & Christi adversariorum, impiorumque Armeniorum. Quis enim audiens non horreat, luceatque, ut hi qui Christum media parte negant, Romanos qui perfectum Christum consenserunt, decipientes, tamquam impios iteratò baptizent?* Per Romanos intelligit Græcos, quos Armenii plusquam Latinos semper oderunt. Ex eodem errore Rostuanus, Cardeliensis apud Colchos Provinciæ Princeps, dum è sua ad Mahometem Apostasia rediret ad Christum Dominum, iussit se rebaptizari. Putabat Baptismum nec dari posse extra Ecclesiam, nec retineri. Ita habes apud Clementem Galanum. Quod etiam sola cum Judæa aut Agarena scortatio Christianum exueret Baptismatæ, ac rebaptizandum juberet, censuerunt quidam Græci. Ita habes in quæstionibus, quas Theodoro Balsamoni proposuit Marcus Patriarcha Alexandrinus.

Nec tantum Armenii Græcos, sed etiam Græci Armenios rebaptizarunt. Etenim illorum errores & graves excessus exponit in prima Invektiva præfatus Isaac, affirmat esse nequissimos Dei hostes, & vasa Diaboli, ac prosequitur: *Quomodò eorum Baptisma erit acceptabile, & non potius execrandum ac repudiandum, atque immundum? Quomodò ipsi alios sanctificare possunt, qui sunt alieni à gratia Spiritus Sancti? Affirmat esse*

F f f 2 ab

ab omni Ecclesia damnatos anathemate, & diris devotos, ideoque remotissimos ab omni potestate baptizandi. Et infra addit: Nonne quos ipsi baptizarint, prorsus Ethnici sunt, nec baptizati? Clamat nec benedictionem ab Anathemate, nec precationem à maledictione, nec Christi mysterium posse procreari à Diabolo, & concludit: Quod errantes & impij Baptisma conficiunt, non est acceptabile. Afferat esse perspicue reprobum ac irritum, uti & Sacra ipsorum omnia. Et iterum: Qui eorum Baptisma ratum habeatur? Obturentur stultorum immunda ora, quæ eos verè Christianos frustra nominant, eorumque dicunt ratum Baptisma. Et infra: Quod eorum Baptisma alienum sit, nec Spiritus Sancti gratia particeps ob eorum hæresim, nec Sabanas per eorum Baptisma ex eis exturbetur ac pellatur, nec Spiritus Sanctus domicilio inducatur, ex eo liquet, quod nedum eorum Laici & Idiote, verum etiam eorum eximij Episcopi & Sacerdotes, seu potius tenebris obscurati ac profanti homines, ut mox Manichæi adierint, aut eos lustraverint, statim relicto ac prorsus abnegato falso Christianismo, ad Manichæorum perfidiam, ac execrandam pristina vite rationem revertuntur. Si enim Spiritus Sancti gratia per eorum Baptisma induceretur, ac inhabitaret, non sic facile ad absolutam Christi negationem vertentur, muniente & tutante quæ in eis gratia habitaret. Per Manichæos intelligit Saracenos, aut certè Paulicianos. Et frivola sunt hæc omnia argumenta. Nempè Isaac vixit post Michaelis Cerularii tempora, vixisse videtur sub Manuelis Comneni Imperio, ac esse iste qui nominatur in disputatione Theoriani cum Nierfese Patriarcha Armeniorum. Non ab Armeniis ad Latinos, sed ad Græcos transit, atque ita de Calabria in Carbonariam. Videtur utroque pede claudicasse: partim adhæsisse Latinis, partim Græcis. Et quia suos Armenios nobis Latinis, quorum tamen Baptisma & Sacramenta omnia exsufflabat disti Michaelis factio, videbat adherere, blateravit ipsos longè potiori jure rebaptizandos.

Ejus porò adversus Græcorum rebaptizatores Armenios exclamatio non caret fundamentis. Etenim quod rebaptizare sit ipsi Deo maledicere, rectè adfirmat Sanctus Opatus Episcopus Milevitanus: Et declamat in Donatistas. Quid iniquius, quam exorcizare Spiritum Sanctum? Et in sequenti libro affirmat in illis compleri Regis David Prophetiam: Si videbas furem, currebas cum eo. Affirmat ipsos currere & operari, non cum visibili aliquo terrenæ substantiæ, sed cum nostrarum animarum fure diabolo, & exponit: Possessio Dei est turba fidelium, ex qua quotidie diabolus cupit aliquid involare. Talem furem cum videtis contrà nos vim facere, vestris operibus adjuvatis. Nam neminem fugit, quod omnis homo, qui nascitur, quamvis de parentibus Christianis nascatur, sine spiritu immundo esse non possit, quem necesse sit antè salutare lavacrum ab homine excludi & separari. Hoc exorcismus operatur, per quem spiritus immundus depellitur, & in loca deserta fugatur, sit domus vacua in corde credentis, sit domus munda. Intra Deum, & habitat, dicente Apostolo: Vos estis Templum Dei, & in vobis Deus habitat. Et cum

Deo unusquisque plenus sit, de quo fur diabolus aliquid involare contendit, vos rebaptizando exorcizatis hominem fidelem, & dicitis Deo habitanti: Maledicite exi foras. Audit ergò Deus injurias non sibi debitas, & hujusmodi habitaculum deserit. Et homo, qui Deo plenus in Ecclesiam intraverat, egreditur vas inane. Aliam adhuc, quæ ipsi Deo per rebaptismum fit, injuriam exponit in tertio libro: Jam illud quale est, quod hominibus Christianis, etiam Clericis, dicitis, Estote Christiani? Et cum miraculo quodam unicuique dicere, Cai, Sei, Caja, Seja, adhuc Paganus es, aut Pagana. Eum, qui ad Deum se conversum esse professus est, Paganum vocas? Hanc injuriam exponit & exaggerat in trigésimi noni Psalmi commentario Sanctus Augustinus. Affirmat diabolum gentilium Tyrannorum tempore Leonem egisse, in rebaptizantium hæreticorum grassatione agere Draconem. Tunc enim per tormenta cogebat, nunc per dolosa dogmata circumscribit Fideles, ut se negent Christianos. Quod ipsum repetit in secunda Concione super Psalmum trigésimum sextum, ac in sexto & undecimo tractatu super Sancti Joannis Evangelium. Et de Sancto Petro Martyre & Patriarcha Alexandrino scribit ejusdem Ecclesiæ Chronicon: Hic est, cui Antiochena mulier adduxit suos filios, ut eos baptizaret, & concrevit aqua, ut minime illos Patriarcha baptizare potuerit. Nempè antè ob mortis à tempestate periculum fuerant à Matre in marina aqua baptizati. Et de Judæo, qui ab Attico Constantinopolitano Episcopo baptizatus, iterum baptizari petiit lucri causa, & impetravit à circumvento Paulo Novatianensium Episcopo, scribit Socras. Lib. 7. Cap. 17. Cum vestem splendidam pro illo emisset, & alveum baptisterii aqua impleri jussisset Paulus, Judæum eò deduxit, ut eis baptismum imperitret. Verum aqua universa, divina quadam virtute, subito exhausta est. Fontis foramina, per quæ aquam delapsam opinabatur, firmiter obturari, & illum denudò impleri jussit Paulus: & iterum vidit ac admiratus est subito evacuatum. Nempè nec Sanctum Petrum, nec istum hæreticum Paulum, licet ignorantes, divina Bonitas passa est rebaptismo maculari. Criminis atrocitatem miraculis demonstravit. Apud Sanctum Philastrium Brixiensem Episcopum prima hæresis est eorum, qui scriptam ad Hæbreos Epistolam Sancto Paulo abjudicant, & affirmant esse Sancti Barnabæ, Clementis Romani, aut Lucæ Evangelistæ. Nec deerant illi argumenta. Unum erat, quod pœnitentiæ fructum epistola videatur proscribere, & sentire cum Montanistis aut Novatianensibus. Verum laudatus Doctor respondet: Pœnitentiam epistola non excludit docendo, sed diversum gradum dignitatis ostendit inter hunc qui se integrum custodivit, & illum qui peccavit. Dignitatis est igitur detrimentum in eo qui peccavit, non damnum salutis. Nam si fortiter quis pugnaverit per martyrium, recipiet pristinam dignitatem, aut si condigne in hoc sæculo vixerit, impetrat quod desiderat adipisci. Nam ipsa epistola rebaptizatores excludit, non baptismum pœnitentiæ. Largius exponit in primo libro de sacrarum imaginum cultu Jonas Aurelianensis Episcopus. Apostolicæ epistolæ

stolæ locum, Qui rursus crucifigitis Filium Dei, & ostentui habetis. Claudianis Iconomachi detorquebant adversus Matrem Catholicam, quæ crucifigi Christi imaginem ob Dominicæ passionis memoriam in auro aut argento exprimit, aut certe in tabulis depingit. Hæreticam interpretationem Jonas variè refutat, & prosequitur: Apostolus his, qui per gratiam baptizati semel fuerant, & Sancti Spiritus dona consecuti, hæc loquitur. Hi namque, qui peccata, quæ post baptismum admiserint, non nisi baptismatis iteratione dilui posse putabant, meritò ab eodem Apostolo arguuntur, eo quod rursus sibi ipsi crucifigerent Filium Dei, & ostentui haberent, quod omninò impossibile affirmat. Ille enim qui secundo se posse baptizari putat, rursus Christum, uti à Patribus traditum accepimus, sibi ipsi crucifigit, & ostentui habet. Et ampliè hoc demonstrat. Rectè addit: Sicut à Patribus traditum accepimus. Authentici enim & antiquissimi Patres laudatum Apostoli locum intelligunt de rebaptismo. Et hinc Sanctus Firmilianus, dum Apostolos & cunctos ipsorum in Pontica Diœcesi successores Episcopos scripsit semper rebaptizasse post hæreticos, manifestè est hallucinatus. Ira viri non est operata justitiam. Nam ad Ponticam Diœcesim semper spectavit Galatia, in qua certum est Sanctum Paulum docuisse istud ipsum, quod scripsit ad Hæbræos. Etiam verbum, quod Sanctus Augustinus dixit hanc questionem non fuisse decisam ab Apostolis, non plenè subsistit. Ex his interim vides rebaptismum esse horrendum facinus Arianorum, ideoque Michaelis Cerularii factionem meritò ob ipsum fuisse damnatam à Cardinali Humberto.

CRIMEN IV.

Græci, sicut Donatistæ, affirmant excepta Græcorum Ecclesia Ecclesiam Christi, & verum Sacrificium atque Baptismum ex toto mundo perisse.

Fortunius Tubursicensis Episcopus Donatista in sua cum Sancto Augustino ac Sancto Alypio disputatione professus fuit tam diu transmarinarum partium Ecclesias mansisse innocentes, donec consensissent in eorum sanguinem, quos Macharianam persecutionem pertulisse dicebat. Imperator Diocletianus nova persecutionis specie vexavit Christianitatem. Omnes Ecclesiarum bibliothecas & archiva spoliavit, & cunctos ipsarum Episcopos & Clericos tormentis compulit ac occultatorum codicum, instrumentorum, sacrorumque vasorum & vestimentorum traditionem: Exustis libris & chartis speravit Christianitatem per se ruituram. Et verè fuit diabolica machina. Ex ipsa factum est ut de primævis Apostolorum ac aliorum Patrum nostrorum Gestis habeamus

modicam notitiam. Et qui ex tormentorum metu obediunt Principi, appellati fuerunt traditores: Thurificatis aut libellatis in crimine æquales. Et hæc persecutio pessimè sædavit Africam: Etenim Secundi, Tigilitani Episcopi & tunc per Numidiam Primatis, ex isto & alio vario lapsu leprosa, cujus signifer fuit Donatus apud Casas nigras Episcopus, factio novellam Cæciliani in Carthagenensem defuncti Mensurii Primatiam Cathedram promotionem noluit ex causis admittere, dixit illum esse aut traditorem, aut à traditoribus ordinatum. Timuit ab illo convinci de isto ipso crimine, ac damnari. Et istud singulariter crimen dixit esse contagiosam scabiem, quæ non solum Ordinato ab Ordinate, aut cuivis Initiato à quovis Initiate, sed etiam cuivis communicanti affricetur. Omne crimen dixerunt esse hujusmodi scabiem. Quod tamen traditioni singularem maculandi vim adscripserint, affirmat in libro de unico Baptismate Sanctus Augustinus. Et revera pleræque ipsorum declamationes sunt in solos traditores. Hinc Cæcilianum & omnem ejus communionem sunt hostilissimè averfati, discreverunt se ab hac, illius ordinationem censuerunt irritam & vacuam, erexerunt novum altare, & in Primatiam Africæ thronum intruferunt Majorinum. Omnes cum Cæciliano perseverantes dixerunt Apostatas, & minime Christianos: Utpotè qui ex traditoris communionem polluti Christianitatem excussissent. Et omnes ab ejus Episcopis aut Clericis baptizatos censuerunt baptizatos extra Ecclesiam, & rebaptizarunt. Interim agnoverunt transmarinam Ecclesiam: & Græcam & Latinam, Romanam præsertim, suam Patriarchalem. Nam & Melchisedem Pontificem agnoverunt in suæ causæ Judicem, & à Magno Constantino impetrarunt illi adjuvi aliquot Gallicanos Episcopos, quod illic sub imperante ejus Patre Constantio nulla fuisset persecutio grassata, ideoque nulla etiam esset macula aut contagio traditionis. Et ita res vario successu ambulavit usque ad Legatos in Africam ab Augusto Constante Macarium & Paulum. Tunc Majorini successor Donatus exercuit suæ superbæ turbulentias, omnes transmarinas Ecclesias blateravit consensisse isti legationi & factis per ipsam persecutionibus, ideoque ab hac contagiosa lepra fordidas omnes, & exutas Christianitate. Christianitatem tunc dixit periisse de toto terrarum orbe, & remansisse apud solos suæ partis Afros. Verum Christo Domino promissa à Deo Patre hæreditas est à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum. Nihil altiori voce clamat utrumque Dei testamentum, quam universalem omnium gentium vocationem durare usque ad consummationem sæculi, & Christi Ecclesiam esse perpetuè Catholicam. Et hinc Donatistæ in varia phantasmata se contorserunt. Primò, & Romanis & Hispanis, & aliis gentibus miserunt novos Episcopos, sperantes ubique Christum eradicare, & plantare Donatum. Verum quòd machina non

non succederet & ubique abiret in risum, censuerunt omnes extra Africam Ecclesiam damnandas. Hierosolymitana Ecclesia ipsum Dominum habuit Doctorem, est Evangelicæ prædicationis prima Mater, Donati litibus nunquam se immiscuerat, nec ipsas fors audierat, & nemo inficius maculari potest alieno crimine. Maculamur enim per solum consensum. Interim Donatistæ rogati, cur ipsi non communicarent, reposuerunt: *Non communicamus illi civitati, ubi occisus est Rex noster & Dominus.* Ita scribit Sanctus Augustinus in secundo tractatu super Sancti Joannis epistolam. Eminens Christianarum gentium festivitas est Domini Epiphania. In ipsa enim gaudemus de nostra universali vocatione, de ipsius usque nunc continuatione agimus gratias, & supplicamus usque ad sæculi finem permanere. Hinc de Donatistis scribit in sermonibus de tempore Sanctus Augustinus: *Meritò istum diem nunquam nobiscum hæretici Donatistæ celebrare voluerunt. Quia nec unitatem amant, nec Orientali Ecclesie, ubi apparuit illa stella, communicant. Nos autem manifestationem Domini, quia primitias gentium delibavit, in unitate gentium celebramus.* Ad seductam plebem in errore firmandam factio nefecit aliud, quam se esse solos Christianos, solos Sanctos, & ex Domini verbo, *Multi sunt vocati, pauci electi*, de paucitate gloriari.

Est antiqua vox omnium hæreticorum. Non sola antè sui dissectionem plena factio, nec soli postea Primianistæ, sed etiam Maximianistæ, Rogatistæ, Claudianistæ, ac Urbanistæ, licet in modico alicujus Africanæ Provinciæ angulo latarent apud alios ignoti, jactitarent se solos Christianos, & omnem alibi mundum apostatasse. Etiam modicum Luciferi schisma blateravit omnem orbem apostatasse ad diabolum, Ecclesiam esse demutatam in lupanar, & Christum Dominum jam habitare in sola Maftrica Sardonum. Quin immò unicus sine quovis Episcopo aut Presbytero Diaconus Hilarus præfempit à se rebaptizandam omnem Christianitatem, & se esse totius mundi Christianum Deucalionem. Ad Montanum delapsus Tertullianus gloriosissimam *Psychicorum multitudinem* derisit insuper, clamans Ecclesiam non esse Episcoporum numerum, sed solum spiritualium paucitatem, ac etiam in tribus posse consistere. Tertullianus est omnium rebaptizantium primus fons & autor. Planè existimo ipsum Agrippini Carthaginensis Episcopi Presbyterum, & illum ad rebaptizandos hæreticos fuisse ab eo seductum aut circumscriptum: Quod hæreticorum rebaptisma adhuc Catholicis docuerit, lucet ex ejus libro de baptismo. Ipsi Tertullianistæ fuerunt vile & modicum, non è Catholica vite, sed è Montani labrusca præcisum sarmentum. Quin etiam rebaptizarint, licet demonstrare non possim, autum non dubitandum.

Omnes Anabaptistæ non solum Ecclesiam & Sanctorum Communionem, sed etiam ratum baptisma censuerunt perditum à Catholica Matre, & migrasse ad suam synagogam. Et revera baptisma est horti conclusi fons signatus, quo-

rum claves & signacula, per Canonicos Sacerdotes administranda, Dominus Deus credidit soli Matri Catholicæ. Et ista cum clavibus sigilla Sanctus Optatus Milevitanus Episcopus rectè numerat inter dotes Ecclesie, affirmans omnem hæresim & schisma esse ab illis remotissima. Exponit in prima ad Sanctum Amphilochem Canonica epistola Magnus Basilius: *Separationis principium per schisma. Qui autem se ab Ecclesia sejunxerunt, non habent amplius gratiam Spiritus. Defecit enim traditio, quod discissa sit consequentia. Qui enim primi recesserunt, ordinationem à Patribus habebant, & per manuum impositionem habebant spiritalem gratiam. Qui autem abrepti sunt, Laici affecti, nec baptizandi nec ordinandi habent potestatem, ut qui non possint amplius Sancti Spiritus gratiam, à qua ipsi exciderunt aliis præbere. Quare eos, qui ab ipsis baptizati erant, tanquam à Laicis baptizatos, Cyprianus & Firmilianus jusservunt ad Ecclesiam venientes Leicos in suo baptismo expurgari.* Et in litteris ad Alexandrum Antiochiæ Patriarcham Sanctus Papa Innocentius primus scribit Arianorum ac aliorum Hæreticorum ad Ecclesiam venientes Laicos in suo baptismo, Clericos autem nullo modo admittendos in suo gradu, & adjungit causam: *Solum baptisma illis ratum esse permitimus, nec Spiritum Sanctum eos habere ex illo baptismo, illisque mysteriis arbitramur, quoniam cum à Catholica fide eorum auctores desciscerent, perfectionem Spiritus Sancti, quam acceperant, amiserunt. Nec dare ejus plenitudinem possunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam amiserunt.* Et in libris de baptismo adversum Donatistas Sanctus Augustinus cum Sancto Cypriano affirmat Ecclesiasticum Primum, seu Sacramentum administrandum legitimum potestatem esse in solis Catholicis, imò in solis justis ac integris Sacerdotibus, & concludit de quibuscumque iniquis: *Eos Primum in Divinis habere quis dicat, nisi qui nihil Divinum sapit?* Lapsos in hæresim aut schisma Episcopos & Clericos in Laicam communionem seu degradationem abjecit, & citrà reparationis spem immobiliter in ipsa fixit antiqua disciplina: ipsum sacræ ordinationis characterem & substantiam ab ipsis perdit, censuisse videtur Magnus Basilius. Quidquid sit, quod ab illis attentatas ordinationes censuerit substantialiter nullas, est alibi demonstratum. Verum sibi ipsi non constitit. Quod enim Zoin & Saturninum, in Encratarum hæresi ordinationes Episcopos, in suo gradu admiserit, proficitur in ista ipsa jam laudata Canonica epistola. Et cunctas olim tam intrà quam extrà Ecclesiam reordinationes & rebaptizationes lucidè videmus stetitisse & fabricasse in arena, ideoque ad varium ventum variè fluctuasse. Eodem modo Magnus Basilius cespitavit circà rebaptismum. A degradatis, quod jam Laici essent aut Laicis æquati per omnia, Sacerdotibus datum baptisma nunc dixit vacuum & nullum, nunc per dispensatricem œconomiam aut regionis consuetudinem posse sustineri: Quod extrà necessitatem à Laico datum baptisma non teneret, plures olim docuerunt.

Magni

Epist. 196.

Magni Basili de datæ per hæreticos ordinationis substantiali nullitate errorem secutus est item Eustatius, Sebastenus Episcopus, primæ Armeniæ Metropolitæ, de quo ad Theodotum Episcopum scribit ipse Basilius: *Quod jam recenter ausus est Eustatius, cui non horrorem incuteret? Qui sicut audio, modò verus sit rumor, & non figmentum delationis gratia compositum, etiam manum quibusdam denuò imponere præsumpsit. Quod nemo unquam ex hæreticis fecisse videtur. Non arguit Eustatium quod simpliciter reordinarit, sed quod reordinarit Episcopos in Catholica Ecclesia legitime ordinaros.* Hunc Basili locum laudat in Sancti Ignatii Constantinopolitani Patriarchæ vita Nicetas Paphlago, & adversus Photium, consecrata ab eodem suo Antecessore altaria refecrare ausum, adjungit: *Et tu, audita Magni Basili sententia, nihil reformidas, cum de quopiam admirabundus dixit nullum ex omnibus totius mundi hæresiaribus, qui fuere quam plures, ausum fuisse refecrare, præter Eustatium Ancyro-Galatam, cuius nefarium scelus Synodus Gangrensis exponit. Verum Nicetas non satis attendit hæc Basili verba: Nemo fecisse videtur. Nempè Basilius ab aliquo factum non audiverat. Quod tamen statim post Seleucensem ac Ariminensem Synodos fuerit factum ab Arianis, testantur in exhibitis magnos Imperatori Theodosio precibus Romani Presbyteri Faustinus & Marcellinus: Execrabiles Ariani in partibus Orientis, & maxime in Ægypto, non fuerunt hoc solo contenti, ut Episcopi, damnata fide integra, in eorum impiam sententiam declinarent, sed hos ipsos, qui primum fuerant per Catholicos Episcopos ordinati, ubi pro eorum desideriis subscriperunt, in Laicorum numerum redigebant, & postea iterum eos eidem hæretici Episcopos ordinabant. Ut non solum fidem Catholicam damnare viderentur, sed & ordinationem factam per Episcopos Catholicos. Affirmant nescio quos miserabiles & ambitiosos Episcopos, ne Episcopatum perderent, istud in se facinus tolerasse. Mali author etiam antè istas Synodos videtur fuisse Georgius Cappadox, ab Antiochena Encæniore Synodo in Alexandrinam Sancti Athanasii Cathedram intrusus, de quo pergunt memorati Presbyteri: *Oxyrinchi civitas vidit Episcopum Theodorum in impiam prævaricationem fuisse collapsum, ita ut non solum fidem integram condemnarent, sed & Laicum se fieri ab impio Georgio patere, & denuò ab ipso hæretico Episcopum ordinari.* Hoc ipsum infra repetunt, & de Theodori in Apollonium Episcopum violentiè adjungunt: *Theodorus hinc se vult Catholicum videri, quod & ipse nunc quosdam Presbyteros & Diaconos Apollonii facit Laicos, & eos iterum ordinat, ut videatur turpissima istius ordinationis vicem referre, quam passus est.* Ipsum lepidè appellant bis Episcopum. Hi cuncti solos se Orthodoxos, omnes sibi adversa sentientes censebant hæreticos, ideoque & reordinabant. Sequebantur sententiam, ex qua postmodò etiam Constantiensium scholarum Rector Bernardus, à Bertholdo ejusdem Ecclesie Presbytero reprehensus meritò, docuit nullum Sacramentum valide dari extrà Ecclesiam, nisi solum baptisma. Quod tamen dati extrà Ecclesiam Ordines sint rati &*

validi, videtur in litteris ad Sanctum Stephanum Pontificem docere Sanctus Cyprianus. Quidquid sit, ex eodem isto fonte etiam nuper scripsit in opere de Sacramentis Joannes Maldonatus: *Quod ea Confirmatio, quæ ab Episcopis Catholicis data fuit, non debet repeti, semper fuit certum, & de ea intelliguntur omnes Canones Conciliorum, qui agunt de hac re. Tamen an Confirmatio data ab hæreticis Episcopis repeti deberet, in Ecclesia Catholica non ita fuit certum. Immo existimo in tota veteri Ecclesia fuisse repetitam: Quia non existimabatur fuisse vera Confirmatio. Scribit cum Constantino Harmenopulo, ad quadragesimum septimum, qui datum in hæresi baptismum mandat exufflari, Apostolicum Canonem addente hoc scholion: *Baptizatum rebaptizare prohibitum quidem est, sed unguento inungere nequaquam, licet hoc sacri baptismatis pars esse videatur.* Est horrendum & ab omnibus damnandum dogma. Ejus caduca fundamenta sunt alibi exufflanda.*

Magni Basili de ordinationibus errorem sequitur etiam in priori adversus suam gentem Inedictiva Isaac Primas Armeniorum: *Quod Armeni neque ordinationem habeant, sed ab omni Sacerdotio sint alieni, liquet. Nam Sanctus Gregorius, qui Armeniorum fuit Episcopus, ac beatissimus Cæsariæ Cappadociæ Archiepiscopus Leontius, qui eundem Gregorium ordinavit, securitatis pactum inter se inierunt, ut qui pro tempore Armeniorum Episcopus præficeretur, ab Ecclesia ac Pontifice Cæsariensi ordinationem acciperet, ex qua ipse à principio Gregorius Sacerdotium accepisset. Illi verò in innumeris prolapsi hæreses, & extranei facti ab Ecclesia Catholica, cum non accipiant ordinationem ab Ecclesia Cæsariensi, nonnò omnino profanati sunt, & Laici? Et quos ipsi baptizaverint, etiam si prorsus, ne baptizati? Quod Cæsariensis Exarchi sacras manus contempserint, illis subtraxerint suos Metropolitæ, & sibi Autocephalum Primum creaverint, fuit pessima prævaricatio: atamen acceptæ ordinationis substantiam non potuit evacuare. Interim Isaac errorem sequitur Constantinopolitana Pachomii Patriarchæ sub Turco Bajazeti secundi Imperio celebrata Synodus. Monembasia, tunc spectabat ad serenissimam Venetorum Rempubicam. Hinc Græcum & schismaticum Episcopum eici jussit Alexander sextus Pontifex, & eò misit Arsenium Diaconum, justum consecrari ab Elei Episcopo & duobus Presbyteris: quod alii Catholici Episcopi non essent ad manum. Hinc ergò Arsenium durissimè damnavit dicta Synodus, & omnes ab ipso ordinaros jussit reordinandos. Et pro palmari causâ adjunxit, quod non à Patriarcha Constantinopolitano, nec per ejus mandatum à Metropolitæ, sed à Provinciali Episcopo esset consecratus. Censuit Metropolitam non posse à suffraganeo Episcopo valide consecrari. Exstat Synodus apud Martinum Crusium in Turco-Græcia. Videtur Isaac similem tueri errorem. Quidquid sit, rectè urget quod istam à Cæsariensis Ecclesie throno secessionem Armeni fecerint propter hæresim, quod per eandem reddiderint se alienos à quatuor Apostolicis thronis, atque*

ita

ita amiserint potestatem canonicè ordinandi. In secunda Invektiva proficitur se natum, educatum, & consecratum Episcopum ab Armeniis, ac etiam ob transitum ad Græcos fuisse degradatum cum hoc elogio: *Nullam profus sacris operandi potestatem habes, eò quòd ab Armeniorum religione te separaveris.* Et addit se repositum: *Nedum Sacerdotium, quod non habui, repudio, verùm etiam Episcopos ac religionem vestram detestor ac devoveo.* Idcirco ad inculpata ac veram fidem confugi, & ad sanctissimam Metropolitim recurri. Utique Cæsariensem. Proficitur impressos sibi ab Armeniis ordines fuisse irritos, ideoque sibi postulanti iteratos à Primæte Cæsariensi.

In prima Invektiva proficitur omnia Armeniorum mysteria esse irrita & nulla: *Quem errorem sequitur Theodorus Balsamon.* Etenim ad Marci Alexandrini Patriarchæ, qui aliquos hæreticos esse, aliquos non esse rebaptizandos rectè scripserat ex septimo Constantinopolitano Canone, hanc quæstionem: *Si hæreticus Sacerdos vel Diaconus dignus habitus Divino & sancto Baptismate, vel per sanctam Undionem sit sanctificatus, licebit-ne ei Sacra facere cum priori ordinatione, an verò si Sacra ministrare velit, iterabitur ejus ordinatio?* Ad hanc, inquam, quæstionem Theodorus respondet omnem in hæresi acceptam ordinationem esse habendam pro sacrilegio, & pro non facta, ideoque iterandam. Respondit ex vulgari, quem suo codici inferuit etiam Constantinus Harmenopolus, Apostolorum Canon: *Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus secundam ordinationem habet, deponatur & ipse, & qui ordinavit, nisi utriusque consiterit, quòd ab hæreticis ordinationem habeat. Qui enim ab eis ordinati sunt, ut Clerici sint, fieri non potest.* Quæ omnia exstant in jure Græco-Romano. Ibidem nescio quis Constantinopolitanus Episcopus Antiocheno Patriarchæ Martyrio respondet hæreticos juxta septimum Constantinopolitanum Canonem esse admittendos in Ecclesia, & de Arianis ac cunctis aliis, quorum Baptisma admittimus, adjungit: *Secundùm hæc tanquam egregii Laici ad eum gradum ordinantur, in quo prius apud suos erant.*

Præfatus Isaac Armeniorum præsertim sacrificium censuit irritum & nullum. Errant Armenii in Missa, nec habent sacrificium mysticum. Non tantummodo ob panem azymum ac legitimi elementi defectum, sed etiam ob excusam illis ab hæresi potestatem. Quem errorem plures olim & intrâ & extrâ Ecclesiam docuerunt. Etenim ad Januarii Lambesitanum Episcopum, Numidia Primatem, scribit cum suæ Proconsularis Provinciæ Synodo Sanctus Cyprianus: *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit, ut accepto christmate, id est, undione, unctus Dei esse, & habere in se gratiam Christi possit. Porro autem Eucharistia, & undè baptizati unguuntur, oleum in altari sanctificatur. Sanctificare autem olei creaturam non potuit, qui nec altare habuit nec Ecclesiam. Undè nec unctio spiritalis apud hæreticos potest esse, quando consistit oleum sanctificandi, & Eucharistiam fieri apud illos omnino non pos-*

*se. Quod ipsum de degradatis ob crimen Episcopi. Epist. 74. pis affirmare videtur in litteris ad Episcopum Afuritanum Episcopum, & in litteris ad Legionensem Ecclesiam ac Asturicensem. Eandem sententiam constantissimè tutati sunt Donatistæ, & ex ipsa consecratam à nostris Sacerdotibus Eucharistiam projecerunt suis canibus. Ita testatur Sanctus Optatus Milevitanus Episcopus, addens canes statim in rabiem ac proprios Dominos fuisse convertos. Et adversus Lucium Adrianopolitanum Episcopum scribit Philippopolitanus Eusebianæ factionis Conventus: *Lucius sacrificium à sanctis & integris Sacerdotibus confectum, si fas est dicere, canibus projiciendum jubebat.* Lucius erat Episcopus insigniter Orthodoxus, & ita tractaverat Eucharistiam Arianorum. Et inter famosa Sancto Athanasio per dictam factionem imposita crimina fuit Ischyrae Presbyteri celebrantis fractus Calix, & dejectum omne sacrificium. Volebat factio Catholicum sacrificium sic non potuisse tractari. Et de Turbine, Eutychi Eleutheropolitani Episcopi seditioso & Ariano Diacono, atque ipsius in istis exulantis Luciferum Calaritanum Episcopum violentis scribunt ad Magnum Imperatorem Theodosium Romani Presbyteri Faustinus & Marcellinus: *Januam clausam securibus effregerunt, & irruentes in Luciferum, clandestinè illic celebrantem, Divina quoque Sacramenta everterunt.* Affirmant à Turbinis satellitio rapta omnia Luciferi sacra vasa, & ipsa etiamnum ab Eleutheropolitanæ Ecclesia possideri. Plurima sunt hujusmodi exempla, quibus Catholici hæreticorum, & hæretici Catholicorum Eucharistiam pessimè tractarunt. Nempè alteri alteros censebant hæreticos, ideoque attentata ab illis sacrificia credebant esse profanum panem, non sacrosanctam Eucharistiam. Per Jacobum Grezerum publicatus Anastasius Sinaita refert insignem Alexandriæ habitam Orthodoxi cum Goliatha hæretico disputationem, in qua uterque Eucharisticam veritatem & transelementationem insigniter proficitur, & tunc Orthodoxus pergit ad hæreticum: *Agedum adfer nobis aliquid ex communione vestrae Ecclesie, tanquam supra omnes alias Orthodoxa, & in vase cum omni honore & sanguinem, & si intrâ paucos dies non corrumpatur, aut immutetur, aut alteretur, planum fiet vos rectè asserere corpus Christi penitus ab ipso Incarnationis exordio esse corruptionis expertis; si verò corrumpatur aut immutetur, necessarium erit ut à duobus unum fateamini. Aut id quod sumitis non esse verum Corpus Christi, sed solam figuram, & quasi Vicarium quiddam, aut propter perversam vestram fidem Spiritum Sanctum in illud non descendere.* Palam adfirmat in hæreticorum elementa non descendere sanctificantem Spiritum, ideoque ipsa in Eucharistiam non consecrari. Etiam posterioribus sæculis scripsit in suis sententiarum libris Robertus Cardinalis Pullus: *Indigni Eucharistiam, licet damno suo, attamen conficiunt. Et quidem ita mihi videtur.* Quæ verba rectè commentatur Hugo Matthoud: *Modestè Pullus veritati suffragium præbet, non nescius quosdam sui sæculi; Catholicos inter, & sceler-**

*is fama reverendos, contrarium docuisse. Etenim quòd non solum hæretici, sed etiam quivis excommunicati Eucharistiam validè non conficerent, constanter docent Petrus Lombardus, ac Petrus Pictaviensis. Et in sexto suæ Summæ tractatu scribit Hugo de Sancto Victore: *Aliis videtur, quòd nec manifesti hæretici conficiant. Cum alia Sacramenta extrâ Ecclesiam possint fieri, hoc nunquam extra.* Et istis magis videtur assentiendum. Hosce errores secutus fuit etiam Michael Cerularius: Et hinc apud nos Latinos, quos hæreticos & anathemate damnatos volebat, censuit defecisse Ecclesiam, legitimum Sacerdotium, & cum Baptismo verum Sacrificium.*

An hos errores Cardinalis Humbertus damnaverit, non plene constat. Et certè si damnasset, quomodo illos postea Petrus Lombardus, Petrus Pictaviensis, Hugo Victorinus, & similes latinæ Ecclesie Doctores perseverassent tradere? Et quòd Humberti tempore cunctos Simoniacos aliqui censuerint hæreticos, ideoque datos ab illis ordines iteraverint, est suo loco demonstratum. Et quòd Florentini Monachi à suo simoniaco, ideoque & hæretico Episcopo palam clamaverint nec Christina posse confici, nec Eucharistiam celebrari, nec dedicari Ecclesias, nec Clericos consecrari, ibidem audivimus à Sancto Petro Damiani. Et de fidelibus tunc passim populis, qui conjugatorum Sacerdotum sacrificia & Sacramenta averfabantur ex Decretis Gregorii septimi, scribit Sigibertus Gemblacensis: *Laici corpus Domini à Sacerdotibus conjugatis consecratum sæpè pedibus conculcarunt, & Sanguinem Domini voluntariè effuderunt.* Nempè Presbyteros illos habebant ut damnatos ab Ecclesia, ideoque privatos aut certè à potestate validè consecrandi suspensos apud Divinam etiam Majestatem. Attamen veritas nunquam caruit suis patronis. Et inter hos generosus eminuit Sanctus Petrus Damiani. Et in suis ad Constantinum Cabasilam Dyrrachiensem Metropolitam Responsis scripsit etiam Demetrius Chomatenus Archiepiscopus Bulgaria: *Hæreticorum quoque ordinationes ab Orthodoxis recipiuntur juxta Patrum traditionem, si Orthodoxi sint vel fiant, qui ab aliis ordinantur.* Et ejusmodi plures Doctores habuit tunc utraque Ecclesia. Interim plena in suo sensu abundandi licentia permansit usque ad Angelicum Doctorem, qui cunctis tandem persuasit quævis, præter Reconciliationem, extrâ Ecclesiam data Sacramenta esse valida & rata. Et hoc est unum ex ejus multis in Ecclesiam beneficis. Porro Michael Cerularius non solum cum Sacerdotio Sacrificium, sed etiam Baptisma blateravit apud nos defecisse: Imitatus damnatos ab omni Ecclesia Donatistas. Item omnes nos asseveravit hæreticos. Hæc ejus duo facinora præsertim damnavit Cardinalis Humbertus.

An. 1074

C. 23

Parte 7. C. 6.

CRIMEN V.

Græci, ut Nicolaitæ, carnales nuptias concedunt, & defendunt sacri altaris Ministris.

DE schismaticis Pseudo-Patriarchæ Photii in nos Latinos calumniis scripsit ad Hincmarum Remensem & alios Gallie Episcopos Sanctus Pontifex Nicolaus primus: *Phoriant dicunt nos abominari nuptias, quia Presbyteris sortiri conjuges prohibemus.* Eandem calumniam resumpsit Michael Cerularius. Licet ejus nec in litteris ad Joannem Tranensem Episcopum, nec in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham meminere, ex ejus tamen mente & ore omnino scripsit Nicetas Pectoratus: *Quis ille est qui vobis tradidit prohibere & abscondere nuptias Sacerdotum?* Legitimas nuptias ob superentem sacrum Ordinem affirmat à nobis solvi: *Infringi à Sancto Clemente Romano laudatos Apostolicos, à Sancto Papa Agathone probatos Trullanos, & alios plures Canones, ideoque nos esse proximos Anti-Christi præcursores, à quibus prohibendas nuptias prædixit Apostolus.* Et hæc imperita maledicentia Cardinalem Humbertum graviter & merito offendit. Noverat Græcum Clerum jam pridem vivere secundum præscriptam à vulgaribus Apostolorum canonibus & novellis Justiniani legibus continentiam, verùm insuper noverat Sanctum Leonem nonum acerrimè tunc pugnare adversus Latini Cleri incontinentiam & grassantes nuptias: Ejus Decreta censuit, non dumtaxat in Latinum, sed etiam in Græcum dirigenda Clerum, ideoque esse recalcitrantes Græcorum Episcopos dixit Nicolaitas. Sic enim incontinentes Clericos appellare solet latina Ecclesia.

Et certè iniquissima est ista Græcorum calumnia, nec sibi ipsi cohæret. Etenim ut nos Latini cunctos majores Clericos, ita ipsi suos Episcopos & à contrahendis arcent nuptiis, & ab antea contractis compellunt abstinere. Ita mandant ipsorum Apostolici Canones, leges Justiniani, Trullana Synodus, Leges Leonis sapientis, & perpetua consuetudo. Non solvunt aut dirimunt matrimonium, sed perpetuò dumtaxat suspendunt. Hinc præfata Synodi quadragesimus octavus Canon promoti in Episcopum mariti uxorem mandat claudi ac velari in monasterio, aut certè consecrati in Diaconissam; ad securam tutelam ab adulterio. Et quia conjuges sunt una caro, ideoque unus non possit converti sine altero. Sub Isaaci Angeli Imperio quidam Episcoporum uxores nec intrabant monasteria, nec Diaconalem profitebantur castitatem, sed mundanum retinebant habitum; manebantque in propriis ædibus, Rem ad memoratum Principem; & ipsi assistentiam

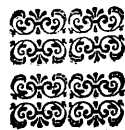

trium Patriarcharum & multorum Episcoporum Synodum retulit Metropolitanus Cyzicenus, & obtinuit hoc Edictum: *Mea Majestas definit, cohortantibus ad id sanctissimis Patriarchis, uxores creatis Pontificibus antè ordinationem conjunctas, in muliebria monasteria procul sita ab habitatione Pontificum sine dilatione induci, tonderique eas, & canonicè apud Monachos degere, in quo monasterio comam deposuerint. Aut si ipsæ tonsuram recusent, qui eis antè ordinationem juncti erant matrimonio, Pontificali solio & dignitate priventur, ac in eorum locum alii sufficiantur. Imposterum autem, qui antè ordinationem habeat legitimam uxorem, non aliter ordinari, quam si communi conjugum scripto consensu & placito à se invicem separentur, & mulier monasticam vitam sit amplexa. Sic enim creatio sine offendiculo & damno juxta sacros & Divinos Canones procedet, semota ab omni Sacerdotalis ordinis reprehensione. Et hoc Edictum laudat plurimum in opere de quæstionibus & causis matrimonialibus Matthæus Monachus. Est unicus casus, in quo Episcopi uxor possit apud Græcos manere in sæculo. Est casus per Constantinum Cabasilam Dyrhachii Metropolitanam propositus: Si uxorem habens Sacerdos, vel Diaconus, vel Lector tondeatur, maneat autem ejus uxor in mundo, an qui tonsus est possit ad Episcopatum promoveri, licet uxor tonsuram non admittat? Et Joannes Citri Episcopus respondet ad omnia affirmativè. Græci enim per alterius conjugis monasticam professionem censent solvi conjugale vinculum, ac proindè Monachum professi Clerici uxor non est amplius uxor, atque ita licet ille fiat Episcopus, hæc potest ad alias nuptias aspirare. Quæ omnia habes in jure Græco-Romano.*

Etiam licentia, quæ majoribus Clericis permittit prioris uxoris usum, apud Græcos semper fuit odiosa, & ad strictissimam ligata interpretationem. Lucet ex quæstione, quam Nicetæ, magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ tunc Charophylaci ac postea Theffalonicentium Archiepiscopo, proposuit nescio quis Episcopus: *Clericus uxorem ducens, precatione tantum sponsaliorum suscepta, cum ea congressus est, deinde creatus est Sacerdos, credens sponsaliorum preces ad nuptias sufficere, cum Antistes ignoraret perfectas nuptias non fuisse contractas. Postea etiam nuptiarum precationem accepit. Quæro, An debeat Sacra celebrare, aut à celebratione desistere, aut temporalibus panis coerceri? Græci & sponsalia & matrimonium solemniter celebrant in Ecclesia, utrique impendunt Sacerdotalem benedictionem, & in hac omninò fundant essentiam conjugalis Sacramenti. Quidam porrò sponsus imperitè ignorans harum benedictionum & contractuum discrimen, est consecratus in Presbyterum, voluitque istam sponsam retinere in uxorem. Et quo nihil deesset, jam Presbyter nuptialem benedictionem accepit. Respondit verò dictus Nicetas: *Clericus, qui cum sua sponsa antè nuptiarum consecrationem congressus est, licet non censeatur clandestinas contraxisse nuptias, quia sufficere existimat sponsaliorum conjunctionem ad sponsæ copulam, quia tamen omninò ignoravit ea quæ ipsum**

ignorare non oportuit, ob eam causam præjudicium patitur, etsi post ordinationem susceperit benedictionem nuptialem. Duo enim ignoravit: Et solam sponsaliorum precationem non sufficere ad copulam, & post ordinationem benedictione conjugali non initiari quemquam. Dicam & tertium: Neminem, qui cum sponsa antè nuptias congressus sit, ordinatione dignum haberi. Quod nempe neminem vel unica fornicatione maculatum Apostolicus Canon admittat ad Clerum. Affirmat non desponsæ, sed solius antea ductæ uxoris usum majoribus Clericis permitti.

Ex eodem principio grassantem suo tempore, quæ Presbyteris ac aliis majoribus Clericis etiam biennio post acceptam consecrationem permittebat inire nuptias, consuetudinem sustulit novella ad suum fratrem Stephanum Patriarcham Constantinopolitanum Lege Imperator Leo sapiens, & adjunxit causam: *Dignum non est, ut qui spirituali adsensu supra corporis abjectionem & sordes evedti sunt, hi rursus ad carnis sordes delabantur, sed è converso ut Divinum Ministerium ex corporis sordibus tamquam in altum aliquem gradum conscendant, convenientius fuerit. Eadem prava consuetudo in Diaconos ac Subdiaconos revixerat tempore Marci Patriarchæ Alexandrini. Hinc enim Theodoro Balsamoni Antiocheno Patriarchæ proposuit hanc quæstionem: An Subdiaconus & Diaconus legitimè possint cum muliere copulari? Et Theodorus rigidissimè reposuit non licere, firmans & ex antiquis Canonibus, & ex laudata lege. Quod ipsum scribit in præfato de Matrimonialibus causis opere ad titulum de concessis & prohibitis Clericorum nuptiis Matthæus Monachus, addens etiam Ancyranum, qui ordinatis cum facta adversus castitatis professionem protestatione Diaconis indulget novas nuptias, Canonem esse jam prius abolitum & circumductum. Et adjungit de tales ordinantibus Episcopis: *Qui Diacono permittit, ut post ordinationem ducat uxorem, Episcopatu expellitur. Quæ omnia existant etiam in jure Græco-Romano. Et alii clamant non minus à Græcis, quàm à Latinis proscribi Episcoporum conjugia: Est istorum Clericis permissum prioris matrimonii usum esse merè dispensatoriam indulgentiam, semper coercitam intrà limites strictissimæ interpretationis. Et non nisi ex Latinorum odio Græci illam cœperunt contrà propriam conscientiam prædicare. Quod pleræque ipsorum Ecclesiæ Latinam continentiam suo Clero olim imposuerint, & non nisi per Episcoporum desiderium devenerint in præsentem licentiam, est suo loco abundè demonstratum.**

CRIMEN

CRIMEN VI.

Græci, sicut Severiani, maledictam dicunt legem Moysis.

Antiochiæ fœdus Patriarcha & Eutychianæ factionis vehemens turbo à suo nomine reliquit Severianos. Verum nec ille, nec hi veteris testamenti instrumentum damnarunt, aut proscripterunt ad apocrypha. Fecit hoc alius Severus, duplicis Divinitatis fabulo, cuius & alias impias ngas exponunt Sanctus Epiphanius & Sanctus Augustinus. Et ipsum nec Photius in aliquo secutus est, nec etiam Michael Cerularius. Hic tamen, quò nostrum Sacrificii azymum exponeret publico odio, de omni Moysis lege videtur locutus non cum plena reverentia: Hinc ipsum Cardinalis Humbertus dixit declinare ad Severum.

CRIMEN VII.

Græci, sicut Pneumatomachi, vel sicut Theomachi, abscindunt à Symbolo Spiritus Sancti processionem à filio.

Græci Spiritum Sanctum à Patre per Filium, nos Latini à Patre & Filio credimus & docemus procedere. Discrepamus solis verbis, non sensu. Et Constantinopolitana Synodus in suis ad Nicænum Symbolum additamentis omninò posuit de Spiritu Sancto: *Qui à Patre procedit. Et ut nihil penitus adderetur deinceps, sub duro anathemate interdixit Synodus Ephesina. Et hæc hinc vocem, Deipara, illi adversus Nestorium inferere noluit Synodus Chalcedonensis. Vocem, Filioque, primi addiderunt Hispani. Et ipsos dudum & acriter improbat atque impugnavit Gallicana Ecclesia. Sub Caroli Magni Imperio & hæc admisit: Et graviter obstitit ac durissimè tulit Romana Ecclesia. Quod & ipsa tandem admisit, palam hic affirmat Cardinalis Humbertus. Formosus Pontifex passim creditur admisisse. Proindè Græci voces istas symbolo non abstulerunt, sed nos Latini addidimus. Nam hinc ab illis invidiosissimè clamatum esse prævaricati Ephesinam Synodum, & amisisse veram Christianitatem. Quæ omnia sunt alibi largius elucidanda. Hic est sequens articulus: *Græci, sicut Manichæi, inter alia quodlibet fermentatum fatentur esse animatum. Est supra abundè expositus.**

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

CRIMEN VIII.

Græci, sicut Nazarenè, carnalem Judæorum munditiam adeò servant, ut parvulos morientes antè octavam à nativitate diem baptizari contradicant, & mulieres menstruo vel partu periclitantes communicare, vel si pagana fuerint, baptizari prohibeant.

An infantuli antè octavam nativitatis diem valeant baptizari, est antiquissima quæstio de qua ad Fidum Episcopum rescripsit cum sexaginta sex Collegarum Synodo Sanctus Epist. 59. Cyprianus: *Quantum ad causam infantium pertinet, quos dixisti intrà secundum vel tertium diem, quo nati sunt, constitutos baptizari non oportere, & considerandam esse legem Circumcisionis antiquæ, ut intrà octavam diem cum qui natus est baptizandum & sanctificandum non putares, longè aliud in Concilio nostro omnibus visum est. In hoc enim, quod tu putabas esse faciendum, nemo consensit, sed universi potius judicavimus nulli hominum nato misericordiam Dei & gratiam denegandam. Fides nescio cujus in Africa civitatis Episcopus Baptismum, quoniam Circumcisioni successerat, censuit antè octavam diem prodesse non posse aut conferri. Aliud ejus fundamentum edicit laudatus Cyprianus: *Nam quòd vestigium infantis in primis partus sui diebus constituti mundum non esse dixisti, quòd unusquisque nostrum adhuc horreat exosculari, nec hoc putamus ad celestem gratiam dandam impedimento esse oportere. Scriptum est enim: Omnia munda mundis. Nec aliquis nostrum id debet horrere, quòd Deus dignatus est facere. Nam etsi adhuc infans à partu novus est, non ita est tamen, ut quisquam illum in gratia danda atque in pace facienda horrere debeat osculari: Quando in osculo infantis unusquisque nostrum pro sua religione ipsas adhuc recentes Dei manus debeat cogitare, quas in homine modò forma, & recens nato quodammodo exosculamur, quòd id quòd Deus fecit amplectimur. Ex quo vides Ecclesiasticum ritum, quò baptizator baptizatum osculari consuevit, esse antiquissimum, & omnino Apostolicum. Nec illi desunt firmæ rationes.**

Pergit martyr Cyprianus: *Quòd in Judæa circumcissione carnali dies octavus observabatur, Sacramentum est in umbra atque in gratia ante præmissum, sed veniente Christo veritate completum. Nam quia dies octavus, id est, post sabbatum primus, futurus erat, quò Dominus resurgeret & nos vivificaret, & circumcissionem nobis spirituales daret, hic dies octavus, id est, post sabbatum primus, & Dominicus præcessit in imagine, quæ imago cessavit superveniente postmodum veritate, & data nobis spirituali circumcissione. Propter quòd neminem putamus à gratia consequenda impediendum esse ea lege.*

G g g 2

que

quæ jam statuta est, nec spiritalem circumcissionem impediri carnali circumcissione debere, sed omnem omnino hominem admittendum esse ad gratiam Christi. Multifariè hæc confirmat, solvit singula Fidei fundamenta, demonstrat & in adultis & in parvulis esse eandem Divinis muneris equalitatem. Atque ita posterioribus sæculis exortam quarundam scholarum, quæ parvulis sine intrinsecorum donorum infusione remitti originale peccatum sunt opinatæ, sententiam insigniter præfocant, & concludit: Idcirco hæc fuit in Concilio nostra sententia, à baptismo atque à gratia Dei, qui omnibus misericors & pius est, neminem debere prohiberi. Quod cum circa universos observandum sit atque retinendum, tum magis circa infantes ipsos & recens natos observandum putamus, qui hoc ipso de ope nostra, ac de Divina misericordia plus merentur, quod in primo statim nativitatæ suæ ortus plorantes & fientes nihil aliud faciunt, quam deprecantur. Et hoc Sancti Cypriani Synodale decretum laudat ac probat Sanctus Augustinus in epistola ad Bonifacium Episcopum, ac aliis in locis.

Epist. 23.

Iterum errorem hunc in Latina Ecclesia neuter plenè extinxit. Lucet ex quinto Canone Gerundensis Synodi: De parvulis, qui nuperè materno utero sunt editi, placuit constitui, ut si infirmi, ut affolet, fuerint, & lac maternum non appetunt, etiam eadem die, qua nati sunt, si oblatis fuerint, baptizentur. Et Sanctus Anglorum Apostolus Augustinus ad Magnum Gregorium retulit hanc quæstionem: Si prægnans mulier debeat baptizari, aut postquam genuerit, post quantum tempus possit Ecclesiam intrare? Aut etiam ne morte præoccupetur quod genuerit, post quot dies hoc liceat sacri Baptismatis Sacramenta percipere? Et ad utramque quæstionem Gregorius respondit: Baptizari veleniam mulierem, vel hoc quod genuerit, sine mora, si mortis periculo urgetur, vel ipsa hora eadem, qua gignit, vel hoc quod gignitur, eadem qua natus est, nullo modo prohibetur. Quia sicut sancti mysterii gratia viventibus atque discernentibus cum magna discrezione est providenda, ita his, quibus mors imminet, sine ulla dilatione offerenda est, ne dum adhuc tempus ad præbendum redemptionis mysterium quaeritur, interveniente paululum morte, inveniri non valeat qui redimatur. Quæ omnia altè clamant de infantilis iatrâ primos nativitatæ dies dati baptismatis valore tunc aliquos cespitate. Verùm sine fundamento. Quin immò quod etiam intrâ uterum fetus validè baptizetur, magni Doctores affirmant. Hæc est alia quæstio. In sexti Ancyranæ Canonis commentario Theodorus Balsamon sequitur partem negativam.

Lege 17.

Fidei Episcopi error graffatus olim fuit etiam apud Græcos. Etenim in scripta ad Stephanum fratrem suum & Constantinopolitanum Patriarcham novella lege habet Imperator Leo sapiens: De infantibus constitutum, ut si non inquietentur, intimoque naturæ casu superent, antequam gratiæ splendore illustrentur, quadragesimus dies expectetur. Consentaneum namque est, ut quemadmodum fetus quadragesima diebus in matris utero receptaculo planè informantur, sic etiam in equali dierum numero in Divina gloria

donum procedant. Si tamen & octavo à partu die baptizare aliquis volet, neque id absurdum fuerit. Dominus enim noster Christus octavo die circumcisus, impositio circumcissione sine, pro hac vivifico Baptismo initiari concessit. Verum hæc obtineant, si nulla necessitas, quæ mortem minuet, exsistat. At si periculum aliquod emergens vim vitæ inferat, omni diligentia omnibusque viribus etiam intrâ octavum diem peragi sacram lotionem oportebit, ne non illuminatus, neque sacri lavacri, atque aded summi boni expertus partus decedat. Palam adfirmat & damnat etiam periclitantes de vita infantes à quibusdam non fuisse intrâ octavum diem baptizatos.

Erroris radicem aperit hic, quem suæ epitomæ inferuit Constantinus Harmenopolus, Canon Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani: Si mulier perperit, & infans in periculo est à tribus aut quatuor diebus, puer quidem per baptismum illuminator, sed alia mulier, baptizata & munda, lactabit eum. Mater autem cubiculum ipsius non ingreditur, in quo puer jacet, usque ad quadragesimum diem, dum purgata scilicet integrè fuerit, & preces à sacerdote impetravit. Nec omnino puerum contingeret. E rationibus, ob quas aliqui nec moribundos infantulos censebant baptizandos, una fuit matris, quæ illos & lactare & fovere debebat, immunditia: Tantum Sacramentum censebant illi non credendum aut commiscendum. Et ad hæc incommoda evitanda Sanctus Nicephorus ex mortis metu baptizatum infantulum sanxit separandum ab immunda matre, & ab alia baptizata ac munda lactandum atque fovendum. Ita & puero & sacramento credidit undequaque provisum. Hanc tamen disciplinam posteriores Græci aboleverunt. Etenim in Jure Græco-Romano existat hoc Responsum Petri Diaconi Constantinopolitani & Chartophylacis: Si baptizatus sit infans, an lactari à matre sua debet adhuc immunda? Respondeo, omnino lactabit infantem, ne pereat. Alienum enim lac recentes ab utero parvuli solent averfari. Et Sanctus Nicephorus addidit hunc Canonem: Infantes non baptizatos absente sacerdote baptizet is, qui repertus fuerit. Quod si pater ipsemet, vel quivis homo Christianus eos baptizaverit, nullum in eo peccatum admittitur. Et Constantinus Harmenopolus addit hoc scholion: Infantem, qui ægrotat, confessim baptizari permissum est, rectè valentem post quadragesimum à nativitate diem. Beatus autem Joannes sic ait: Puerum morbo detentum, jamque morti proximum, si trina dumtaxat immersione, ne præripiatur metuens, perferat, non opus est ut deinceps preces, quas omisit & aphasismos integrè suppleat. Hic est Joannes quartus Patriarcha Constantinopolitanus, cognomento Jejunator. Hic sine consuetis sacrorum rituum vestimentis, Sanctus Nicephorus etiam à proprio patre citrà contrahendi matrimonialis impedimenti periculum mandat ægrotos infantes quovis tempore baptizari: Uterque novèrat Sacramenti necessitatem. Sub Iconoclastico & turbido Leonis Armenii Imperio floruit & ob Orthodoxam Fidem deportatus fuit Sanctus Nicephorus, ideoque ejus Decreto non fuit integrè

integrè obeditum. Hinc causam resumpit, & auctoritati suæ non confusus Patriarcha Stephanus retulit ad fratrem suum Leonem.

Lib. 1.
Cap. 13.

Et difficultatem etiam sapiens Princeps agnovit, novellam suam Legem præfatus: Quod Beatitude tua postulat, à vobis procedere quam à nobis originem sumere & profuisci, æquus fuerat. De re enim sacra Sanctitatem tuam sancte oportebat. Suos infantulos non statim baptizare, sed ad majusculam, quæ Sacramenti ritum ac effectum utcumque possit capere, ætatem Græci solent differre. Hinc eniam desemet ipso scribit Petrus Arcudius: Ego, quando lustratus fui, ejusmodi ætatis eram, ut planè meminerm. Ipsorum tamen Euchologion habet hunc titulum: Oratio ad Cruce signandum puerum, suscipiendum nomen octava die. Octava nativitatæ die consueverunt infantulos suos facere catechumenos, & ipsis nomen imponere. Et laudatus titulus habet hanc subnotationem: Observandum, quod si natus puer graviter infirmus lac non fugat, & ad interitum vergat, nulla mora trabenda est juxta eos, qui in sextam aut octavam diem baptismum reponendum asserunt, sed ea qua natus est hora, si modo ablatus, est continuo baptizandus, ne non illuminatus decedat. Eos qui nec ex tanta necessitate antè octavum aut sextum diem censebant baptizandum, improbat, atque ita insinuat istum errorem tunc adhuc in Græcia viguisse. Nempe Leonis sapientis novellas leges non admittit Orientalis Ecclesia, atque ita etiam post ipsas quidam in suo errore atque abusu pertinaces constiterunt. A nobis tamen adductam legem laudat, & omnino servandam asseverat in suo ad secundum Sancti Dionysii Patriarchæ Alexandrini Canonem commentario Theodorus Balsamon. Quod faciunt & alii Græcorum Episcopi & Doctores in suis Canonicis Responis aut Decretis apud Jus Græco-Romanum. Quia abusus necdum erat extinctus. Et hunc suo adhuc tempore apud Græcorum quosdam grassantem merito damnat & ad hæreses proscibit Cardinalis Humbertus.

Cap. 6.

Gravidas mulieres non baptizare est etiam antiquus Græcorum abusus, in quem statuit Neo-Cæsariensis Synodus: Gravidam oportet baptizari, quando voluerit. Nihil enim in hoc, quæ parit, nascenti communicat, propterea quod uniuscujusque propositum in confessione declaretur. Exponit Theodorus Balsamon: Quidam dicebant non debere baptizari gravidas, sed expectare fetus exitum in lucem. Ne dum ea baptizatur, videatur quoque una baptizari fetus, quem in utero gerit, ut qui sit ei omnino unitus. Quo fit, ut postquam natus fuerit, vel non illuminatus relinquatur, vel si baptizetur, rebaptizari putetur. Patres itaque hac contradictione non admissa, statuerunt ut sine ullo præjudicio baptizentur prægnantes mulieres, quando voluerint, eò quod nihil habeat commune puerpera cum fetu, qui paritur, quod ad illuminationis rationem attinet. Maxime, inquit, cum sit unicuique sua in Baptismate necessaria promissio. Fetus autem, qui est in utero, cum sit affectione destitutus, non potest, quæ in Baptismate requiruntur, professiones & vota face-

re. Adjectum est autem Canonis, Quando voluerit, propter eos, qui dicunt, antequam fetus formetur in hominem, posse mulierem prægnantem sine periculo baptizari, non autem rectè baptizari postea, eò quod id quod habetur in utero, in ea est constitutione, in qua infantes qui modo nati sunt, qui polliceri non possunt. Et ideo dixerunt Patres esse in mulieris gravide potestate baptizari, quando velit. Quomodo enim se habeant fetus in utero, nemo potest perquirere, vel eos suscipere. Infantes autem per eos, qui ipsos suscipiunt, affirmant, & actus illuminati Divina illustratione digni censentur. Quidam toto qualicumque, quidam solo animatæ gestationis tempore affirmabant gravidas non baptizandas: Quod antè animationem fetus sit Baptismi incapax, ideoque ille sine ullo periculo aut incommodo matri tunc impartiat. Opinioni fundamentum fuerunt Romanæ leges, quæ clausum utero fœtum affirmant esse matris partem, ideoque datum huic baptismum non posse illi non communicari. Quam difficultatem evasurus in Nomo-Canone Photius demonstrat leges hac in re ob varias factorum speciem esse diversas atque adversas, & adjungit: Alia etiam hac de re diversa jura in libro meo de in speciem Tit. 4. Cap. 10. contrariis singulari collegi. Et etiam hic Theodorus Balsamon commentatur: Dubium aliquando fuit, an prægnantem baptizari oporteret. Fuerunt enim qui dicerent, quoniam fetus in matris visceribus absconditis, matri tamquam omnino pars ipsius cœnitus est, non posse ipsum cum illa illuminari, ideo quod nondum in lucem prodierit, neque ad assentiendum sacrosancto baptismati voluntatem habeat; nec ipsam prægnantem debere baptizari, sed expectare oportere fetus editionem in lucem, ut ne alius ipsius membrum baptizetur, aliud non illuminatum maneat. Et quod si fetus unà cum prægnante baptizatur, postquam in lucem prodierit, baptizetur, invenitur bis esse baptizatus: Quod est insolens. Idcirco Neo-Cæsariense Concilium solvit ambiguitatem. Eundem errorem insigniter refellit in sexto adversus Julianum Pelagianistam libro Sanctus Augustinus: Matris corpus ut esse templum Dei, gratiæ beneficium est, non natura. Quæ gratia non conceptione, sed regeneratione confertur. Nam si ad matris corpus id, quod in ea concipitur, pertineret, ita ut ejus pars deputaretur, non baptizaretur infans, cujus mater baptizata est aliquo mortis urgente periculo, cum eum gestaret in utero. Nunc verò cum etiam ipse baptizetur, non utique bis baptizatus habeatur. An quis aliquando Latinus istum errorem dogmatizaverit, ignoro. Rectè tamen Augustinus dicit: Aliquo mortis urgente periculo. Tunc enim extrâ canonicæ tempora nemo nisi ob mortis periculum solebat baptizari.

Isti per Neo-Cæsariensem Synodum damnati Græcorum Errones omnem deviaz mentis impetu verterunt in puerperas, fulti hoc, per Constantinum Harmenopolum laudato, Magni Dionysii Patriarchæ Alexandrini Canone: Catechumena, si fluxum habuerit, ne baptizetur, antequam purgata fuerit. Consonat in Canonicis Responis Magni Dionysii successore Timotheus: Si mulier

catechumena dedit nomen suum ut illuminaretur, & die baptismatis illi accidit quod solet mulieribus, debetne eo die baptizari, an differri, & quantum differri? Respondeo, debet differri, donec purgata fuerit. Eodisque censetur immunda, & indigna baptismo. Adversam sententiam fortissimè sequitur Apostolicarum Constitutionum sub Romani Clementis nomine Auctor: Si qui sunt qui Judæicos ritu observant, ut fluxus feminis, per somnium maculationes, conjunctiones corporum secundum legem, respondeant nobis, An caveant diebus & horis, quibus hæc eis accidit, ne precatioes faciant, aut librum tangant? Quod si assentiantur, liquet eos Spiritu Sancto, qui semper adest fidelibus, vacuos esse. Et enim si tu mulier existimas diebus septem mensuræ fluxionis te esse Spiritu Sancto vacuam, ergo si repente à vita excedas, excedes sine Spiritu Sancto, nulla in Deum spe confissa, cum habeas aliquin Spiritum Sanctum prorsus à te non separatum? Opus verò tibi est precatione, & adventu Spiritus Sancti, cum nihil in hoc peccaveris. Neque enim legitimus concubitus, neque partus, neque sanguinis fluxio, neque genitalis feminis per somnium excretio naturam hominis fedare possunt, aut Spiritum Sanctum separare, præterquam sola impietas, & actio à lege interdicta. Acriter hæc exaggerat, & concludit: Ejcitate hæc, & fugite hujusmodi observationes. Ad Gentiles enim ista pertinent. Qui solemnem sanguine fluentem mulierem censuerunt fieri immundam, & deferri à Spiritu Sancto, ideoque nec orare, nec pia legere potuisse, forsitan crediderunt nec potuisse baptizari. Nam quem Spiritus Sanctus deserit, quomodo possit intrare? Est revera gentilis error, & ipsius nimia averasio istum Scriptorem abrupit ad damnandas omnes istiusmodi observantias. Ex quo lucet laudatas ab illo constitutiones non esse Apostolicas. Hanc enim damnationem nec Oriens admisit quoad omnia, nec Occidens. Et damnatio errorem non exstinxit.

Quod existentes in puerperio mulieres quidam Græcorum Doctores suo adhuc tempore censuerint nec ob vitæ periculum baptizandas, in adducta lege palam affirmat laudatus Imperator Leo. Divina in nos misericordie magnitudinem extollit, ac prosequitur: Valdè, mea quidem sententia, à salutifera ipsius providentia diverſe decumbit, & morie præ foribus consistente, nec diem, quem ipsi expectandum numerant, quadragesimum nempè post partum, expectante, citiusque oborto velut collo protrahente corrumpitur, illuminatione indignam esse opinantur, & ut ob corporis immunditiam reverà illa à vita immunda excedat, quippe quæ Sacris non instituitur, nec sacri lavacri iustificationis, regenerationisque participes fiat, efficiunt. Crudelem hanc & impiam quorundam sapientiam circumſcribit ac damnat, mandatque sanas quidem post quadragesimum dumtaxat diem, infirmas autem ac de vita periclitantes puerperas baptizari quovis tempore. Quod sine isto Sacramento intrare non possint in vitam eternam. Eadem sacrosancta etiam Eucharistia do-

nari mandat, quod sine hac Baptismus non compleretur. Et neque hic Canon exstinxit errorem. Usque ad Cardinalis Humberti legationem perdurasse ostendit apud Patres Prædicatores reperit Constantinopoli tractatus. Partim ex magni Dionysii, partim ex successoris Timothei sensu potius quàm verbis constat hanc regulam: Quod mulieres menstruæ non debent accedere ad Ecclesiam, etiam pro baptismo recipiendo, sed debent abstinere ab ingressu Ecclesie, & differre baptismum, quousque purificentur. Et concludit: Hæc quomodo servantur in Latinorum Ecclesia, omnis qui habet oculos videre potest. Timothei Decretum Photius in Nomo-Canone non malè commentatur: Non convenit mulierem tempore purgationis sue baptizari. Utiq; nisi sit mortis periculum. Et hanc Græcorum disciplinam Romana Ecclesia nunquam notavit. Præfatus schismaticus scriptor videtur istum etiam extremæ necessitatis articulum comprehendisse. Nec mireris. Quosdam enim etiam Latinos sic olim errasse ostendit Sancti Augustini Anglorum Apostoli relatio ad Magnum Gregorium. Et ex hujus Rescripto abusum Humbertus rectè damnavit.

Quod in mensis vel puerperii purgatione existentes fideles mulieres Græci nunquam admiserint ad Eucharistiam, est omnino verum. Hinc enim ipsas proximè antè partum confuisse ac debuisse communicari, est supra ostensum. Dico, fideles mulieres: Quod enim paganas aut catechumenas, quibus de vita periclitantibus donabatur Baptismus, etiam Eucharistia impertirent, statim nobis dixit sapiens Imperator Leo. Nostrium de fidelibus assertum firmat in canonico ad Basilidem Episcopum Rescripto Magnus Alexandria Patriarcha Dionysius: De mulieribus, quæ sunt in abscessu, an eas sic affectas oporteat domum Dei ingredi, supervacaneum vel interrogare existimo. Neque enim eas existimo, si sint piæ & fideles, sic affectas ausuras vel ad sanctam mensam accedere, vel Corpus & Sanguinem Domini attingere. Neque enim quæ duodecim annorum fluxum habebat, ipsum ad medicinam tetigit, sed solam ejus simbriam. Orare enim, quomodocumque se habeat aliquis, & utcumque sit affectus, Domini meminisse, & auxilium implorare, non est reprehendum. Ad Sancta autem Sanctorum, qui non anima & corpore purus est, accedere prohibebitur. Basilides varia interrogaverat. An immundæ mulieres possent intrare Ecclesiam, ac præsertim sacros cancellos usque ad altare? An possent Eucharistiam percipere? An domi possent orare, libros pios legere, ac Divinum auxilium implorare? Ab Apostolicarum constitutionum Compilatore damnatus error etiam tunc fuit omnino grassatus. Et ad primam ac secundam negativè, ad tertiam quæstionem Dionysius affirmativè respondit. At non plenè exstinxit errorem. Quidam perrexerunt errare immundas mulieres deferri à Spiritu Sancto, ideoque nec posse pia legere, nec Deum precari. Et hinc memoratus constitutum Auctor transit ad aliud extremum, omnemque istam disciplinam proscripsit ad Judaicas aut Gentiles superstitiones. Et Dionysii Rescrip-

Tit. 4.
Cap. 16.

ptum firmat in canonicis Responſis successor Timotheus. Immundam mulierem respondet non baptizandam, & pergit de fidei: Si mulier sibi accidisse viderit quod solet mulieribus, debetne ad sancta Myſteria accedere, an non? Respondeo non debere. Et de puerpera, cujus proles ob vitæ periculum antè quadragesimum diem baptizari debuit, rescriptit Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus: Alia mulier munda & baptizata lactabit puerum, mater autem ipsius cubiculum non ingredietur, in quo puer jacet, usque ad quadragesimum diem, dum purgata integrè fuerit, & preces à Sacerdote impetravit. Nec omnino puerum attingit. Qui proscripsit à baptizati filii cubiculo, longè minùs permisit ingressum Ecclesie. Quæ omnia in novella ad fratrem suum & Patriarcham Stephanum lege confirmavit sapiens Imperator Leo. Porro menstruam immunditiam durare ad solos septem dies, rectè observat in commentario ad laudatum magni Dionysii Canonem Theodoros Balsamon.

Et pergit: Hæc cum Antistes definerit, videmus hodie, & maxime in mulierum monasteriis, mulieres securè stare in templorum vestibulis, quæ sanctis omnis generis imaginibus exornata, & ad Dei laudem deputata sunt. Et cum interrogamus, Quomodo hoc fiat, audimus eas non esse in Ecclesia. Quod nobis non ita videtur. Vestibula enim non sunt communia, ut Ecclesiarum atria, sed sunt pars ipsarum, mulieribus attributa, quæ in Ecclesia versari non prohibentur. Quod quidem vestibulum est locus penitentia, qui dicitur Audientium, & in ipso ne viris quidem stare permitimus, quibus imposita est pena, ne in Ecclesia versentur, sed extrà ipsum deservere. Oportet ergo ejusmodi loca, in quibus stabunt immundæ mulieres, Ecclesiarum loco directo non implere, vel etiam cum Episcopali permissione ejusmodi loca separare, ut immundæ mulieres in eis sine præjudicio stare possint. Ego autem vidi etiam ejusmodi mulierem in vestibulo stantem, & arrebat orationem ab Antistite accipientem, quod quidem sum admiratus. Est locus mendosus. Pro voce, loco, videtur legendum, honore. Immundas mulieres vult non solùm ab Ecclesiis, sed etiam arcendas ab ipsarum vestibulis, & admittendas ad sola profana loca, in quibus non sint sacræ imagines, nec alia Ecclesiastica ornamenta. Et maxime indignatur tali mulieri arrhalem, seu sponsalitiâ benedictionem fuisse impensam. Vult hæc omnia reformata. Et ad hanc Marci Alexandrini Patriarchæ quæstionem, Divini Canones Diaconissarum neminerunt, querimus, quale sit ipsarum officium, in jure Græco-Romano respondet: Olim aliquando ordines Diaconissarum Canonibus cogniti fuerunt, habebantque ipse gradum ad altare. Menstruorum autem inquinatio ministerium earum à Divino & Sancto altari expulit. In sanctissima autem Constantinopolitana sedis Ecclesia Diaconisse ordinantur, sed nullam communicationem habent ad altare. Mulieres autem plerumque inducunt in Ecclesiam, earumque conventum dirigunt & gubernant. Quod ipsum insinuat in scholio quinti decimi Canonis Chalcedonenſis. Et ad nescio quem in eodem Græco-Romano Jure rescribit Petrus Constanti-

Lege 5.

nopolitanæ Ecclesie Diaconus & Charophylax. Si mulier partum ediderit, & quidam in ejus domum ingressi fuerint, quamdiu per censuram à participatione debent arceri? Respondeo, Abluti post die non arcebuntur à Sacramento. Nempè non sola puerpera, sed etiam obstetrix, & omnes puerperio cooperatæ aut præsentis mulieres erant quasi ex contagio immundæ, de quibus addit Mathæus Blastaris: Sed & tales in presenti non solum ab altari, in quod olim fas erat eis accedere, sed & à templo eliminantur penitus. Et hinc Græcorum Euchologion habet hoc titulus: Oratio in mulierem puerperam, primo die partus dicenda. Altera pro mulieribus adstantibus dicenda. Et in hac Sacerdos precatur Dominum Deum: Benedic & sanctifica præsentis tuas ancillas, partui ancillæ assistentes, ut inculpata sanctam tuam Ecclesiam intrent, & sanctis tuis & immaculatis mysteriis participent. Proximo die poterant sic expurgari. Quam omnem disciplinam etiamnum hodie apud Græcos vigere affirmat in Euchologii scholiis Johannes Goar: Corporum munditiam tamen requirunt Græci in Ecclesiis, ut à partu necdum purgatas mulieres ab illarum ingressu arceant, & mensuris fluentibus inquinatæ, rubore contempto, conscientia urgente, seipsas hodie eliminant, panem pro oblatione pinsere detrectent, sed & Sacra quavis tangere, reliquiasque deofulari verentur. Illis satis est juxta limina foris sub dio oculis transeuntium expositas stare.

Eadem disciplina olim viguit in quibusdam Latinis Ecclesiis. Lucet ex quæstione, quam Magno Gregorio retulit Sanctus Augustinus Anglorum Episcopus: Mulier, postquam genuerit, post quantum tempus possit Ecclesiam intrare? Aut si menstrua consuetudine tenetur, An Ecclesiam et intrare liceat, aut sacræ Communionis Sacramentum percipere? Et laudatus Pontifex respondit: Cum enixa fuerit mulier, post quot dies debeat Ecclesiam intrare, testamenti veteris præceptione didicisti, ut pro masculo triginta tribus, pro femina vero sexaginta sex diebus debeat abstinere. Quod tamen sciendum est, quia in mysterio accipitur. Nam si eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat Ecclesiam, nullo peccati pondere gravatur. Voluptas enim carnis, non dolor est in culpa. In carnis autem commixtione voluptas est, in prolis verò partus dolor & gemitus. Si itaque enixam mulierem prohibemus Ecclesiam intrare; ipsam ei penam suam in culpam deputamus. Et infra: Mulier dum ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi Ecclesiam intrare non debet, quia ei naturæ superfluitas in culpam non debet imputari. Et per hoc, quod invita patitur, justum non est ut ingressu Ecclesie privetur. Novimus namque quod mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur, post tergum Domini veniens vestimentis ejus simbriam tetigit, atque statim ab ea infirmitas sua discessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter posuit Domini vestimentum tangere, cur quæ menstruum sanguinis patitur, ei non liceat Dominum Ecclesiam intrare? Multis demonstrat istam mulierum passionem esse meram ex originali culpa penalem agritudinem, atque prosequitur: Sacra & Communionis mysterium in istis diebus percipere

ne non debet mulier prohiberi. Si enim ex veneratio-
ne magna percipere non praesumit, laudanda est;
sed si percipit, non iudicanda. Bonarum quippe
mentium est, etiam ibi aliquo modo culpas suas agno-
scere, ubi culpa non est. Et hanc libertatem mul-
tis confirmat.

A se in transitu visam Gallicanae Ecclesiae disci-
plinam Augustinus retulit, & ipsam neque pro-
bavit, neque damnavit Gregorius; sed unam-
quamque fidelem mulierem permisit in suo sensu
abundare. Ejus tamen sententiam plures Galli-
canae Ecclesiae videntur aut servasse antea, aut
tunc admisisse. Etenim ipsius Rescriptum suo
Capitulari inseruit Isaac Lingonensis Episcopus.
Et Turonensis Archiepiscopus Erardus suo
Capitulari inseruit ejusdem sensum: *Mulier post
partum, statim ac voluerit, nisi forte sit adultera,
intret Ecclesiam, ac Deo referat gratias.* Excipit
adulteram, quod illa cogi deberet ad publicam
poenitentiam, adeoque & ab Ecclesia excludi.
Et in suo Decreto Sanctus Ivo habet hunc Cano-
nem: *Mulier enixa, si voluerit, Communionem ac-
cipiat.* Et affirmat esse Carthaginensem. Quod
tamen per Sanctum Augustinum Magno Grego-
rio relata disciplina perseveraverit in pluribus
Galliae Ecclesiis, ostendit in anima Gemma Ho-
norius Augustodunensis: *Mulieres post partum non
intrent Ecclesiam, quia immundos à caelesti templo
excludi designant. Alioquin si praesentem vale-
rent eadem die, quo pariunt, intrare Ecclesias,
eis liceret, ut Deo agerent gratias. Propter hanc
significationem in multis locis mensurae viris commix-
tae foris Ecclesiam stare solent.* Et in alio ejusdem
operis libro: *Mulieres in hoc Sanctam Mariam imi-
tantur, quod post partum transactis quadraginta
diebus Ecclesiam ingrediuntur, quia caeleste Tem-
plum intrare non merentur, quae in praesenti vita,
quae per quadraginta dies accipitur, beatam Virgi-
nem non imitantur.* Affirmat esse non Praecepti,
sed solius decori ac honesti consuetudinem. Et
ita servatur usque hodie in omni ferme Gallia:
etiam nostra Belgica. Quidam tamen censebant
esse Praeceptum; & quidem adeo rigidum, ut
de ipsis pergat laudatus Honorius: *Interfecti ideo
in Ecclesiam non portantur, ne sanguine pavimen-
tum maculetur. Ob hanc enim causam putant qui-
dam mulieres in partu defunctas non esse in Ecclesiam
deferendas. Quod tamen licet fieri. Censebant
non tantum à vivis, sed etiam à defunctis istius-
modi mulieribus Ecclesiam quasi profanari. Mi-
tiorum sententiam continet in Sancti Ivoonis De-
creto hic Canon. Mulieres menstruo tempore non
offerant. Nec Sanctimonialia, nec laica. Si praesumpserint,
tres hebdomadas poeniteant.* Ipsas ad-
mittit ad Ecclesiam, verum sine oblatione,
adeoque & sine Eucharistia. Antiqua enim disci-
plina, quos offerre vetuit, vetuit & commu-
nicare.

Quin immò & laudatus Honorius & Magnus
Gregorius, ideoque & Italica & Gallicana Eccle-
sia videntur non discordasse. Etenim Gregorius
tertius suo Poenitentiali libro inseruit hunc arti-
culum: *Si qua mulier ante mundum sanguinem in-
traverit Ecclesiam, quia nec in usu habetur, quadra-*

ginta dies poeniteat. Item hunc: *Mulieres menstruo
tempore in Ecclesiam non intrent. Quod si praesump-
serint, tres hebdomadas poeniteant.* Homo Grae-
cus fuit iste Gregorius, ideoque hosce poeniten-
tiales Canones videtur à Graecis mutuatus. Et hinc
ipfos statim mitigat, subnectit à nobis jam lauda-
ta Magni Gregorii verba, & concludit: *Nonnulli
Patres ita definiunt. Et videtur suos Canones
soli honesto, non rigido Praecepto adscribere. Et
ita etiamnum hodie servat Italia. Etenim Roma-
num Pastorale habet hunc titulum: Ordo ad in-
troducendam mulierem in Ecclesiam post partum.* Et
haec est Sacerdotis super mulierem oratio: *Deus,
qui per Moysen famulum tuum Israeliticæ plebi man-
dasti, ut mulier, quae filium peperisset, ab ingressu
templi sequestraretur, quæsumus ut hanc famulam
tuam ab omni inquinamento peccati mundare digneris,
quatenus mente & corpore mundata suam Matris Ec-
clesiae valeat penetrare, & tibi pro suis delictis ac-
ceptabile munus offerre.* Orat ipsam non à sanguinis,
sed à peccati inquinamento mundari: A solis
namque peccatis & inquinantur Christiani, &
mundantur. Laudatos Canones suo Decreto in-
seruit Sanctus Ivo, ipsosque non tertio Gregorio
adscribit, sed Theodoro Archiepiscopo Cantua-
riensi. Etiam hic fuit vir Graecus, verum apud
Apostolicam Sedem solemniter professus Anglis
tradere non Graecam disciplinam, sed Latinam.
Hinc post primùm laudasse suæ gentis Canones,
& statim per Magni Gregorii ad Anglos Rescrip-
tum mitigasse. Quidquid sit, etiam Magnus
Alexandriae Patriarcha Dionysius hæc omnia spe-
ctare credit ad solam morum honestatem, non
ad rigidam legem. Lucet ex novissimis epistola-
ris verbis: *Ego autem, non ut Doctor, sed ut cum omni
simplicitate convenit nos invicem differere, meam sen-
tentiam in commune edidi, quam cum tu examinaveris,
fili sapientissime, quod tibi iustum & melius ap-
paruerit, vel an si etiam de his habere existimas,
rescribe.* Permittit unumquemque Episcopum
abundare in suo sensu, atque ita altè clamat hanc
disciplinam non esse legem. Cardinalis Humbertus
dumtaxat arguit, quod Graeci ipsam etiam in
vitæ periculo censent non laxandam. Menstrua-
tae mulieres jam passim apud nos intrant Eccle-
siam: Omnino tamen convenit ut abstineant ab
Eucharistia. Hoc enim iudicavit etiam Magnus
Gregorius.

Et hæc disciplina & Latinis & Graecis peperit
puerperarum mulierum solemnem purificationem,
de qua scribit Matthæus Parisiensis: *Rex Anglo-
rum Guilielmus in Normandia morans faciens, ab-
Annus
1087.* *quantisper se continuit à bello, quod in Francorum
Regem cogitabat. Rex autem Francorum Philippus,
abutus ipsius patientia, opprobriose fertur dixisse:
Rex Anglorum jacet Rothomagi, cubile fovens instar
parturientium foeminarum. Sed cum post partum se
purificaturus exiverit, centum millia candelarum
cum eo veniam oblaturus in Ecclesia. Quibusdam
enim in locis purificanda mulier cum multo so-
ciarum comitatu procedit ad Ecclesiam: & sin-
gulae gestant ac offerunt candelam. Pergit Ma-
thæus de Stephano Cantuariensi Archiepiscopo:
*Exivit Decretum ab Archiepiscopo in hunc modum:**

Tit. 9.
Cap. 50.

*Concubinae sacerdotum & sacrorum Clericorum, si
peperint, non purificentur, nisi prius sufficientem
cautionem praestiterint Archidiacono. Stephanus de-
crevit adversum tunc adhuc praetensas Clericorum
uxores, ipsasque tractari voluit uti fornicarias.
Quæ enim ex fornicatione concipiunt, solemni
Ecclesiastica purificationis cæremonia censentur
indignæ. Et Odo Parisiensis Episcopus in suo
Capitulari habet hunc articulum: Praecipitur
Presbyteris, ut quando mulieres post puerperium ve-
niant ad purificationem, dent eis tantummodo pa-
nem benedictum, & Domini Corpus eis nullo modo
propinent, nisi expressè petant, & prius confessæ
fuerint. Et in litteris, quæ inter Antipolitanum
Episcopum & Lerinensem Abbatem circa Graf-
sensem Sancti Honorati Ecclesiam Pastra tirmant,
scribit Innocentius tertius: *Monachi in purificatio-
ne parientium Missas non cantent, nec Orationes ex-
solvant. Quæ omnia ostendunt hanc cæremoniam
esse apud Latinos antiquam. Eandem uti
talem laudat adductis jam Scriptoribus senior Ho-
norius Augustodunensis.**

Graeci puerperis ac earum foetibus adhibent
varias purificationes. Euchologion habet hos
titulos: *Orationes in mulierem puerperam die primo
nati pueri. Oratio ad cruce signandum puerum, su-
scipientem nomen octava die nativitatis. Oratio in
mulierem puerperam post viginti vel quindecim dies.
Oratio in mulierem puerperam post quadraginta dies.
Et ad hunc titulum subjicitur: *Quadragesimo die
rursus templo praesentatur puer, ut Ecclesia aggre-
getur, id est, ut in Ecclesiam induci sumat princi-
pium. A matre vero, jam plene mundata & lota,
adstante etiam qui susceptoris munus in Baptismate
obiturus est, offertur.* Et de prima oratione quæ-
rit in libro de Sacramentis Simeon Archiepiscopus
Thessalonicensis: *Quare in pueri nativitate à
Sacerdote fit oratio? Et respondet: *Quandocumque
carne natos, ad Spiritus regenerationem hac via de-
duci nos convenit, Ecclesia Christi, ut immaculata
& in Christo sanctificata, inter Deo devotos peccatri-
cem nostram & ex carne generationem statim emun-
dare aggreditur. Et à matre devota foetu edito, ad-
venit Sacerdos, Deoque laudem agit, quia natus est
homo in mundum, signoque Crucis puerum benedi-
cit, & vitum permanere, ac Baptismum & Chris-
ma suscipere postulat, & matri precatur quæ ad sa-
lutem conducunt. Tum illi, & aliis cum ipsa mulie-
ribus gratia & sanctificationis donum impertit &
propria sibi opera semper exequendi licentiam concedit
& nusquam impediri ab illis aggrediendis, aut im-
mundas se putare, aut anxias esse propter invidi-
mici dubia sibi in mente praesentata, eò quod peccati
& voluptatis partui ministrarint. Eas à contracta
immunditia expurgat. Nam pro primo partus die
Euchologion habet & hunc titulum. Altera pro
adstantibus mulieribus oratio.***

Etiam secundæ orationis ritum exponit idem
Simeon: *Octavo die à quibusdam puer adducitur in
templum, & praesentatur stantem, necdum enim
Baptismate est expiatus, Sacerdos signat in fronte,
ore, & pectore, & per orationem imponit ei nomen,
quodcumque parentes voluerint, cum quo deinde ba-
ptizatur, prout Christo Domino die nativitatis suæ
octavo contigit, cum JESUS est appellatus. Hic
Christi Lupi Oper. Tom. IV.*

ergo ritus non fit in domo, sed ante Ecclesiam,
ideoque de postremæ orationis ritu dicit Eucho-
logion: *Puer templo rursus praesentatur. Sacer-
dos puerum tunc facit Catechumenum. Nam
quod etiam Latina Ecclesia per fronti impressum
cruccis signum faciat Catechumenum, tradit in
secundo libro de Symbolo ad ipsos Sanctus Au-
gustinus: *Nondum per sacrum Baptismum renati
estis, sed per Crucis signum in utero sanctæ Matris
Ecclesiae jam estis concepti. Quod ipsum testatur
in aliis locis. Et quod in Phrygia exulans San-
ctus Hilarius Pictaviensis Episcopus nescio quam
Florentiam per Crucis signum fecerit Catechume-
nam, scribit in ejus vita Presbyter Fortunatus.*
Et de conversis per Sancti Ansharii Hamburgensis
Archiepiscopi praedicationem Danis scribit in
ejus vita successor Rombertus: *Signaculum Crucis
recipiebant, ut Catechumeni fierent.* Et istum
Graecorum ritum respicit in Manuele Comneno
Nictas Choniates: *Natio filio, Deo gratia age-
bantur, omnesque subditi plaudebant & letaban-
tur. Ipse vero Imperator, ut diem natalem redderet
celebriorem, civis honoratior, ut moris erat,
ramos gestans convivis exceptit, & puerum Ale-
xium nominavit. Cum tanta solemnitate Graeci
suos filios creabant Catechumenos.**

Postremæ etiam purificationis ritum exponit
idem Archiepiscopus: *Quadragesimo die rursus in
templum puer à matre adducitur, illumque velut do-
num offert Deo. Stans namque Sacerdos praesentatur
foribus, neque enim oratione nondum facta fas est
inducere, matremque cum foetu cruce signans, &
precibus illos expians, matri quidem quadragesi-
mum diem, in quo foetus in ipsa perfectus fuit &
exsilire incepit, adimplenti, à voluptuosa & im-
munda nativitate purgationem largitur, & in tem-
plum permittit ingressum, cum illic usque neque ad-
itu neque mundissimis mysterii participatione fuerit di-
gna. Puerum autem in manus suscipiens, Simeonem
repraesentat qui puerum Dominum est ulnis com-
plexus, & decantans, Nunc dimittis servum tuum
Domine, puerum à peccato solvi, & Christum lu-
cem aspiciere rogat. Et si quidem puer baptizatus
fuerit, ad sanctum usque altare inducit, & in cir-
cuito quasi adorantem, & donum Deo oblatum, fa-
ctoremque suum summo cultu venerantem deportat.
Sin minus fuerit Baptismo lustratus, ad collos usque
desert infantem, adorationis cultu demissum. Et
matri tandem restituit, ac dimissionem facit. Exin-
de Catechumenis adnumeratur puer, expurgataque
mater templum ingrediendi, & mysterii participan-
di facultatem accipit. Et Simeon hic & alii ho-
die Graeci censent infantem per octavæ diei præ-
ces dumtaxat preparari ad catechumenatum do-
nandum die quadragesimo.*

CRIMEN NONUM.

Græci capillos capitis & barbam nutriente, eos qui comas tondent, & secundum institutionem Romanæ Ecclesiæ barbas radunt, in communionem non recipiunt.

DE Christiani capitis cæsarie habemus Apostolicum in priori ad Corinthios epistola Canonem: Vir, si comam nutriat, ignominia est illi, mulier verò, si comam nutriat, gloria est illi. Quoniam capilli pro velamine illi dati sunt. Expone in Apostolicæ ad Galatas epistolæ commentariis Sanctus Hieronymus: Apostolus Corinthios notat quòd eorum mulieres in cæso capite sint, & viri comam nutriant. Hæc ex parte usque hodie permanere non potest dubitare, qui Achajam viderit. Et in sua ad laudatam epistolam præfatione Sanctus Joannes Chrysostomus inter varia Corinthiorum vitia enumerat & hoc: Multi inter Corinthios circumcibant & vagabantur comati, quos Apostolus jubet tondere. Et in vigesima sexta Homilia: Viri comam alebant, ut qui versarentur in Philosophia. Et caput operiebant orantes & propterantes. Quod quidem utrumque erat legis Græcorum. Demonstrat non solis viris, sed etiam mulieribus fuisse tunc prophetiæ gratiam, & pergit: Apostolus virum non semper cogit esse aperto capite, sed solum quando orat. Mulierem autem semper jubet esse non nudo & aperto capite. Offendit quòd non solum tempore orationis, sed perpetuè eam oportet habere caput operitum. In viro autem non de capitis tegumento, sed de coma tractat oratio. Nam tunc solum jubet caput aperire, quando orat, comam autem alere semper prohibet. Varias, ex quibus proceram Cæsaries virum dedecet, adducit rationes, & concludit: Etiam si tunc contendebant Corinthii, nunc universos terræ orbis hanc admisit legem, & custodit. Utiq; legem de virilis capitis tonsura. Tanta est potentia Crucifixi. Duo igitur in Corinthiis culpavit Apostolus. Primò, quòd viri gentilem in morem orarent velato capite. Deindè, quòd gentiliū Philosophorum affectarent & sapientiam & habitum, atque ita alerent proceram cæsariam. Quod enim gentiles Philosophi Pallio albo, & capitis capillitio Philosophiam mererentur, in prima oratione de Divina Providentia restatur Theodoretus.

De antiqua Judæorum Laicorum tonsura habet lex in libro Levitici: Neque in rotundum attondebitis comam. Rationem dat Sanctus Prophetæ Hieremias, dicens de Saracenis & aliis vicinis Judæorum gentibus: Attonsi sunt in comam. Suum populum etiam comæ forma discerni ab illis Dominus voluit. Quæstio est, quid sit attonderi in comam? In laudati Prophetæ commentario Theodoretus non de cæsarie, sed de barba videtur intelligere, scribens de Ismaelitis, & Cethuræ posteris: Propetia hos vocat circumsonfos facie, quia pilos genarum vellere consueverant.

Respondeo lucidè exponi à Theodoro Mopsuestiæ Episcopo: Comam ad occipitium promittentes Saraceni, partem solummodò tondent, quæ frontè imminet. Hos hodiè Gentiles appellamus. Et de antiqua Venetorum apud Græcos factione scribit in Arcana historia Procopius Cæsariensis: Factiosticome cæsariam, ac novo quodam & Romanis alieno cultu recidere. Nam mento & alis intonsi, quæ Persarum morem prolixè lubebat promittere, sinciput capillitio ad tempora usque nudarunt, coma ad occipitium promissa, ut Messagetæ solent, nulla lege diffuere. Et hunc habitum Hunnicum appellare. Et de Imperatore Justiniano scribit Georgius Cedrenus: Erat capite ad comæ pulchritudinem nonnihil detonso. Ita fuisse ex ejus apud Ravennam antiqua effigie ostendit in arcana historia commentariis Nicolaus Alemannus, & adjungit: Venetorum, quibus favebat Justinianus, his erat habitus. Et iterum: Non Hunnorum, non Messagetarum, sed Saracenorum proprium fuisse hunc habitum, alii narrant. Hæc ergo est non in totius capitis, sed in foliis faciei rotundum attonsiō, quam suo populo Deus olim interdixit. Et sic Theodoretus nec à sacro textu dissentit, nec à Mopsuestiensi Theodoro. Porrò Saraceni vellebant, Hunni barba vestiebant genas: hinc Venetorum habitum Procopius rectè appellat Hunnicum.

Et ad hæc Sancti Ezechielis de Judaicis Sacerdotibus verba, Caput suum non radent, neque comam nutriant, sed tondentes attondebunt capita sua, scribit Sanctus Hieronymus: Perspicuè demonstratur, nec vasis capitibus, sicut Sacerdotes cultoresque Isis atque Serapidis, nec esse debere, nec rursus comam dimittere, quod propriè luxuriosum est, barbarorumque & militantium, sed ut honestus habitus Sacerdotum facie demonstraretur. Septuaginta Interpretes sic habent: Capita sua non radent, & comas suas ad pressum non tondent, sed operientes operient capita sua. Et laudatus Hieronymus commentatur: Juxta quod dicimus, nec calvitium esse novacula faciendum, nec ita ad pressum tondendum caput, ut rasorum similes esse videantur, sed in tantum capillos dimittere, ut aperta sit cutis. An non soli Sacerdotes & Levitæ, sed omnis Hebræorum populus fuerit ad talem tonsuram obligatus, est alia quæstio. Legem fuisse universalem affirmat in opere adversum Acephalos, publicatus per Jacobum Gretzerum, Anastasius Sinaita. Affirmat Domino nostro etiam capillos fuisse suo tempore detonsos, & adjungit: Judæis enim capillos tondere præceptum erat, non nutrire. Excipe tamen Nazaræos, quorum singularis & voti cæsaries erat congruum istius temporis Sacramentum. Quidquid sit de Judæis, omnis fidelis Christianus per Baptisma consecratur in Sacerdotem & mores Sacerdotales, ideoque istam tonsuram Apostoli introduxerunt in Ecclesiam, & nobis omnibus sunt conati imponere.

Et istius Canonis, licet antiquum abusum apud quosdam Corinthios suo tempore adhuc durasse testetur Sanctus Hieronymus, Orientalis Ecclesia fuit olim observantissima. Et in Christiano Pedagogo scribit Clemens Alexandrinus:

Lib. 3. Cap. 11.

xandrinus: De pilis autem ita videtur. Virorum quidem caput ne sit hirsutum, nisi fortè pilos crispas habeat. Intorti autem capilli ne à capite nimium demittantur, in comam muliebrem delabentes. Plures istius tonsuræ utilitates enumerat, & addit de capillatura mulierum: Alienorum capillorum appositiones sunt omninò rejiciendæ, & externas comas capiti adhibere est maximè impium, quæ mortuis pilis cranium induunt. Cui enim manum imponit Presbyter? Cui benedicit? Non mulieri quæ ornata est, sed alienis capillis, & per illos alieno capiti. Alienos capillos damnat in folis feminis, quod istam nostri sæculi fœditatem tunc in Ægypto viri penitus ignorarunt. Et de variis monachorum moribus scribit in Catholica fidei expositione Sanctus Epiphanius: Quidam prolixiore coma palam & in omnium oculis procedunt. Et infra: Nonnullis prolixior coma placuit, sanctioris videlicet Instituti causa. Id quod suapte voluntate, sine Evangelii Præcepto aut Apostolorum approbatione faciunt. Nam Apostolus Paulus formam ejusmodi atque cultum abdicavit. Ex isto grege erant illi Monachi, qui ex Oriente in Africam advenæ novellum isthic Monachismum inquietabant, & de quibus scribit in libro de Monachorum opere Sanctus Augustinus: Illi venalem circumferentes hypocrisim, riment ne vilior habeatur tonsa sanctitas, quam comata, ut videlicet qui eos videt, antiquos istos quos legitimus cogit, Samuelem & cæteros qui non tondentur. Utiq; Nazaræos. Pergit in Panario Sanctus Epiphanius: Est & alia vivendi forma ac disciplina, qua venerandi fratres nostri utuntur, qui in Mesopotamia domicilium fixerunt. Qui & comas muliebrem in modum promittunt. Affirmat istam formam esse ab Ecclesiæ Catholicæ & Apostolorum doctrina prorsus alienam, atque adjungit: In Apostolorum constitutionibus Divino sermone & dogmate præscribitur, ne meretricius cultus & ornatus usurpetur, ac per arrogantiam & fastum affectata quædam justitiæ species in congressu & consuetudine præferatur. Illud enim Nazaræis dumtaxat ob figuram congruebat. Sanctum & devotum Nazaræorum caput significabat mundi votum & venturam caput Christum Dominum: Istius per capillos cooperitio præsentabat hujus absconditum sæculo, & antiquæ legis multis scematibus tectum mysterium. Hoc jam toti mundo prædicatum & revelatum est, ideoque nemo amplius possit caput pilis velare. Hinc & Nazaræi suo tempore deponerant votivam cæsariam: Ita à novo Testamento faciendam Christiani mysterii revelationem prænuñciabant. Mosaicum istorum capillorum Sacramentum eodem modo exponunt Sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus, & alii Latini. Porrò solos istos Monachos, nullos Laicos de nutritis capillis arguit Sanctus Epiphanius: Quòd nempe Orientalis, ubi ille docuit, dioceseos populum istam petulantiam ignoravit. Et in hoc cardine pendet alia per Sanctum Augustinum adducta istorum Monachorum ineptia: Jam illud, si dici potest, quam ridiculum est, quod rursus inveniunt ad defensionem crinium suorum. Virum, inquit, prohibuit Apostolus habere comam. Qui autem se ipsos castraverunt propter regnum Cælorum, jam non

Cap. 13.

Cap. 23.

Cap. 32.

Lib. 80. Cap. 6.

Cap. 7.

Cap. 35.

Christi. Lupi Oper. Tom. IV.

sunt viri. Quod per abolitum Nazaræorum Sacramentum viderent se non posse defendi, blaterarunt se non esse viros, ideoque ad se non extendi Apostolicam legem, à cunctis tunc viris constanter observaram. Et hinc in illos rectè exclamant Sanctus Augustinus: O dementia singularem.

Porrò hodiernæ Romani Clementis Apostolicæ Constitutiones hæc habent: Pulchritudinem à Deo tributam ne insuper ornas, quin potius tempera eam modestè apud homines, non capillum nutriens, imò conscindens & concerpens, ne pexus & comatus, aut unguentis delibutus, eas mulieres ad te pellicias, quæ sic capi, aut capere solent. Et infra: Tibi, qui fidelis es & homo Dei, non licet nutrire comam, & in unum colligere. Hæc enim luxuria est, & mollietas. Neque effusam gestare, neque discriminatam, neque sacre ut tumescat. Neque eam carpendo & crispando formare. Neque flavam reddere. Proceram viri comam dumtaxat de vanitate, non de affectata aut ostentata justitia arguit, ideoque hæc à laudatis per Epiphanium Constitutionibus sunt aut alteræ, aut alteratæ. Et in suo tempore grassantia adolescentiæ vitia concionatur, in quinquagesima super Sanctum Matthæum Homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: Ego arbitror numquam fuisse Romanorum Imperatorem, qui se propter trophæa sua jactaret, quantum luxu perditii adolescentes ob calcorem ornatum, ob vestes scitè construdas, ob cæsarium in modum pileæ tonsoris opere circumductam. Et in octogesima septima Homilia declamat adversus Monachorum vitia: Aliqui religionem esse putant non parvam, capillos capiti nutrire, quod ex prohibitis est, & non parvum dedecus adfert. Et in tertio sermone de Sancto Propheta Job scribit: Nunc inter stultes multi nutriunt comam, ille autem abscondit. Quare? Id nimirum est propositum ei qui slet, ut contrariam in formam constituat habitum. Ubi honoratur coma, signum est fetus tonderi. Ubi verò tondetur, signum fetus est non tonderi. Ubique enim à stultibus contraria sumitur figura. Sanctus Job fuit Idumæus, & in prosperitate occipitii cæsariam aluit, atque attonsonem. Pro Levitici verbis, In rotundum non attondebitis comam, Theodoretus legit, Non facietis Sisoen ex coma capitis vestri, atque interpretatur: Sisoen quidam interpretati sunt capillos de industria crispas factos. Ego verò existimo lege aliud interdici. Nam moris est apud Græcos capita puerorum non attondere, sed snere capillos promitti, & hos postea dæmonibus dedicare. Affirmat esse morem gentilem: Quòd nempe veri Christiani etiam parvulos suos tonderent juxta mandatum Apostoli. Laxata tamen disciplina postmodò permisit parvulis longos cincinnos, & ipsorum primam tonsuram, tanquam primitias, alicui sancto dedicabat.

Etiam in Abbatis Apollinis laudem scribit in Lausiaca historia Palladius Helenopolitanus Episcopus: Apollo multum reprehendebat eos, qui comam nutriebant. Et in nescio quem imbellem & comatum militem Joannem scribit ad suum fratrem Sanctus Synesius Ptolomæidis in Pentapoli Episcopus: Nullus capillum, quin Cynedus sit, fovet. Hunc versum affirmat esse non proverbium, H h h 2 bium,

Præf. 1. 2.

Cap. 18. Cap. 9.

Cap. 52.

Ep. 104.

bium, sed oraculum. Et nescio quem Theanum, quod intortos crines gereret, gravissimè arguit Isidorus Pelusiotà, affirmans advesari nostræ professioni, qua baptizandi renuntiamus Diabolo ac mundo, & omnibus ipsorum pompis. Vagos & comatos Eremitas graviter arguit, & tonderi mandat etiam Trullana Synodus. Et de lapsam disciplinam reparante Imperatore Theophilo scribit Georgius Cedrenus: *Theophilus, quia à natura paucos capitis capillos habebat, & erat recalvaster, ideo edito Edicto iussit crines ab omnibus tonderi, neque ab ullo Romano ultra collum demissos gestari. Et auxit Edictum gravi flagrorum supplicio, prætorum Romanorum virtutem revocare studens.* Verùm reformatio aut non obtinuit, aut non permansit. Etenim in Responso adversus quintam Photii calumniam scribit Aeneas Parisiensis Episcopus: *Græcorum Laici, sæminarum more, contra interdicitum tonantis Apostoli comas nutriunt. Affirmat esse femineum cultum, damnari ab Apostolo, ideoque à Latinis non admitti. Et Constantinopoli apud Patres Prædicatores reperus tractatus: Græci nequaquam venerantur præceptum Apostolicum, Vir si comam nutriat, ignominia est illi. Omnes enim maximo studio incrementis operam præstant. Huius lapsus Clerici maxime sum rei. Et etiam, quos nullo modo decet, Monachi. Etenim in coronæ modum, sicut regula præcipit, tonsuram capillorum non faciunt, sed penè ut mulieres in fronte dividendo discriminant, servatis undique capillis, ut colli nuda & aurium cartilagine protegant. Et adjungit: Mulieres deserto naturali cultu capillorum, densissimis mortuorum comis subornantur. Hanc fœditatem notat in solis feminis, adeoque proficitur à Græcorum viris etiam tunc fuisse adhuc ignoratam. Et istum virorum excessum meritò notat Cardinalis Humbertus.*

Etenim Apostolicum Canonem Latina olim Ecclesia religiosissimè custodivit. Lucet ex Tertulliani libro de velandis virginibus: *Seculum Dei æmulum virgini cæsum capillum decori mentitur, quemadmodum & puero permissum.* Utrumque affirmat advesari Apostolo, qui omnem feminam suis etiam capillis velari iussit, omnem virum tonderi. Adversum abusum notat in solis gentilibus: *Quod Christiani Apostolo passim obediunt. Et in prima super trigessimum secundum Psalmum concione declamat Sanctus Augustinus: Non bene tonsus es, dicit vir gravis lascivo adolescenti, non te decet cum talibus cincinnis incedere. Novit autem ille capillos suos placere nescio cui. Odit te reprehendentem vero iudicio, & servat in se quod placet pravo consilio. Inimicum te putat, quia turpitudinem demis. Fugit oculos tuos, & omnino non curat, qua justitiæ regula reprehendatur. Lucidè affirmat istam fœditatem grassari in solis lascivis adolescentibus. Et in sermone de tempore concionatur: *Habitus impudicus corporis est nuncijs adulterini cordis. Impudicus autem habitus in viris est inordinata capillatura.* Et ad Eustochium virginem scribit de hypocritis monachis Sanctus Hieronymus: *Viros fuge, quos videris catenatos, quibus femineæ contra Apostolum crines, bircorum barba, nigrum pallium, nudis in frigoribus**

patientia pedes: Hæc omnia argumenta sunt Diaboli. Et in litteris ad Maram Celestidem Ecclesiæ Episcopi. Presbyterum: *Catenæ, sordēs, & coma non sunt diadematis signa, sed fetus.* Ex quo lucet nec ipsum Augustum Principem tunc fuisse comatum. Raræ Latinorum Patrum in istum luxum invektivæ evincunt olim non fuisse grassatum. Hieronymus suprâ dixit istum luxum esse proprium lascivis, militibus & Barbaris. Quod nempe præter milites & lascivos juvenes nemo Romanus Apostolicum Canonem tunc prævaricaretur. Porrò inter varia Barbarorum ornamenta etiam Tertullianus in libro de velandis Virginibus numerat Cirros Germanorum. Et de iisdem passim intelligimus hunc Eliberitum Canonem: *Ne qua fidelis vel Catechumena comatos aut viros cinerarios habeat.* Est desumptus ex eodem Tertulliano, qui in libro de sæminarum cultu declarat ad omnes Christianas: *Frustra laboratis ornatae videri, frustra peritissimos quosque struatores capillaturæ adhibetis.* Et hoc struatores in secundo ad uxorem libro vocat peregrinæ, utique Germanæ, proceritatis cinerarios. Germani tunc non tantum comati erant, sed & peritissimi cincinnos, qui calefactis intra cineres calamistris noissent polire crines, & in cirros acannulos crispare. Hinc & Martialis scribit: *Crimibus in nodum tortis venere Sicambri.* Hanc artem lucri causa circumferebant per omne Romanum Imperium, apud delicatos ac delicatas erant grati, admittebantur inter opulentarum familiarum officia, ideoque ipsos uti morum corruptores à fidelium, & catechumenarum mulierum famulicio laudata Synodus proseripit. Proseripit à solis feminis. Quod fideles viros ista vanitas passim non occupavit. Et ad quinquagesimum sexti sæculi annum scribit Martyr Theophanes: *Sub idem tempus gens prorsus insolens atque incognita Abares ei nomen, Constantinopolim advenit, & ad ejus spectaculum, quod nusquam visi fuissent hujus formæ homines, cuncta urbs est effusa. Comas squidem à tergo longas admodum, tenuis revinctas & implexas gestabant. Quem capillaturæ nutrimum & ornatum etiam in antiquis Cynedis notat Christianus Clementis Alexandrini Pædagogus, & prosequitur: *Ex gentibus quidem Galli & Schyticæ comam nutriunt, sed non immodicè colunt. Et terribile quidem quid præ se fert densum Barbari capillitium, & flavus ille color bellum minatur, ut qui videatur cognationem habere cum sanguine.* Et hinc devictorum Gallorum comam in servitutis signum fuisse detonsam à Francis victoribus scribit Humbaldus. Attamen Schytic non alere comam. Et enim de nescio quo Hunno, qui sunt omnino Schytica gens, scribit Rhetor & Sophista Priscus: *Erat bene & eleganter vestitus, capite in rotundum raso.* Et addit de nescio quo Francorum Rege: *Vidimus eum Romæ, flava coma, & capillis propter densitatem & magnitudinem super humeros effusis.* Et de occiso per Burgundiones Francorum Rege Clodomiro scribit Agarias Scholasticus: *Clodomiro humi jacente, Burgundiones promissam ipsius & laxam comam, & ad scapulas usque pertingentem conspicati, confestim intellexerunt se ducem hostium interfecisse.* Et dicit intel-*

Lib. 1. Ep. 461.

Cap. 42.

Cap. 7.

Ser. 247.

Epist. 22.

Cap. 10.

Cap. 67.

Cap. 7.

L. 3. c. 3.

Lib. 1.

Tit. 16. Cap. 1. 2.

L. 3. c. 18.

L. 6. c. 24.

L. 8. c. 9.

ctus causam: *Solemne enim est Francorum Regibus nunquam tonderi, sed à pueris intonsi manent. Cæsaries tota eis decenter in humeros propendit. Anterior coma à fronte discriminata in utrumque latus deflexa. Neque verò quemadmodum Turcis & Barbaris impexa iis & squalida, sordidaque est coma, vel complicatione indecenter cirrata, sed smigmata varia ipsi sibi adhibent, diligenterque curant, idque velut insigne quoddam eximiam honoris prærogativa Regio generi apud eos tribuitur. Subditi enim orbiculatim tondentur, neque eis prolixior comam alere, facile permittitur. Consonat ipsorum Salica lex: *Si quis puerum infra duodecim annos, sive crinitum, sive incrinatum, occiderit, culpabilis iudicetur. Si quis puerum crinitum sine voluntate parentum tonderit, culpabilis iudicetur.* Per crinitum puerum intelligitur puer Regii sanguinis. Hi omnes Barbari Pagani quinto Christi Domini sæculo lacerarunt Romanum Occidentis imperium, quisque ipsorum Dux invasit ejus partem, multa sanctorum tunc Episcoporum patientia, & doctrina eos fecit Christianos. Et quia dilecta ab ipsis cæsaries non spectabat ad fundamentales Evangelii articulos, illam eis dispensatoriè isti permiserunt. Fecerunt quod circa imperfectos quosdam Neocæsariensium ritus fuisse à Thaumaturgo Gregorio factum scribit in libro de Spiritu Sancto magnus Basilius: *Speraverunt à suis Successoribus opportune corrigendos.* Et hinc Christiani Franci promissam capillaturam soli Regio generi constanter & dudum permiserunt. Etenim Pragmaticum Childeberti Regis Edictum habet: *Nullus de crinosi incæsum usum sibi societ conjugio.* Et apud Sanctum Gregorium Turonensem idem Childebertus de suis ex fratre Clodomiro nepotibus dixit ad fratrem Clotarium: *Mater nostra filios fratris nostri secum retinet, & vult eos regno donari. Debes velociter adesse Parisiis, & habito communi consilio pertrahere oportet, quid de his fieri debeat. Utrum incisa cæsaries ut reliqua plebs habeantur, an certè bis intersectis regnum Germani nostri inter nosmetipsos equalitate habita dividatur.* Nempè incisa cæsaries Regios pueros non tantum æquabat plebi, sed etiam tanquam servilis nota reddebatur regno indignos. Et hinc Arcadio carnifici venienti cum forcipibus & gladio, ac roganti: *An Nepotes incisis crinibus vivere mallet, an utrumque jugulari?* Avia Clotildis respondit: *Satius mihi est, si ad regnum non evadentur, mortuos videre quam tonsos.* Pergit Gregorius de Gundebaldo ejusdem Clotarii verò aut supposito filio: *Hic natus est in Galliis, & diligenti cura nutritus, ut Regum illorum mos est, crinibus flagellis post terga demissis.* Verùm Clotarius illum oderat, ideoque ad se adducto comam tonderi iussit, dicens, *Hunc ego non generavi.* Tonsura fecit ex Regio plebeum. Et de Chilperici Regis filio Clodoveo, quem trucidatum ac in Matrona flumine submersum nescio quis piscatus, dixit ad Regem Guntramnum: *A cæsarie prolixâ cognovi esse Clodoveum.* Plurima sunt hujusmodi testimonia & exempla. Quæ disciplinæ adhuc viguit sub genere Magni Caroli. Etenim Græcos, quod feminarum more alerent cæsariem contra mandatum Apostoli, in*

opere adversum Photii calumnias arguit Aeneas Parisiensis Episcopus, & pergit: *Latim comas nutrire indignum ducunt, ut non muliebri cultui assentiant; & ut Apostolo non repugnent. Nam & ejus Canonem strenuè urget Aeneas, palamque affirmat apud suos citrà prævaricationem vigere.* Et de Boadmundo Siculo Principe scribit in tertio decimo Alexiados libro Anna Comnena: *Capilli subflavis, eatenus promissi ut aures tegeant, non etiam more gentis humeros flagellent. Neque enim insaniebat istam insaniam comæ studentium. Per gentem intelligit Francos, atque ita innuit promissam cæsariem tunc apud illos fuisse permisam omnibus. Nempè post extinctam cum Magni Caroli genere variam disciplinam hæc etiam licentia intraverat. Quod tamen non omnes Franci festarentur istam insaniam, memorata Anna proficitur.* Verùm errat Boadmundum fuisse Francum. Fuit enim Nortmannus. Et hæc gens, saltem ex quo Christiana, semper fuit tonsa in orbem. Hinc enim de Guilielmi Siculo Regis exercitu, captam Thesalonicam depradante, scribit in Andronico Comneno Nicetas Choniates: *Milites obviorum crivum capillos ambabus manibus comprehendebant, ac illis opus esse dicebant, ut ipsorum more in orbem tonderentur.* Et Imperatoris Isaaci Angeli filio Alexio, Latinum simulante, & ad Latinos ob postulanda Patri auxilia fugiente, pergit: *Coma in orbe tonsa, & latina veste induta, perductus est in Siciliam.* Licet Nortmannorum virile genus extinctum esset in Sicilia, & illic tunc Svevi dominarentur, Nortmandica tamen tonsura mansit, ideoque & ipsam assumpit Alexius. Volebat esse similis Regi, suo sororio. Et de Guilielmo Anglici Regni conquæstore scribit in Frederico ad Sanctum Albanum Abbatis vita Matthæus Parisiensis. *Angli jugum servitutis nescientes, more Nortmannorum cincinnos tondere cogebantur.* Et hinc lucet Anglos antea comatos, & Nortmannos semper fuisse attonfos. Verùm Guilielmi genus non tanta, quanta Guiscardorum in Sicilia posteris, constantia hanc modestiam tenuit. Etenim de vastata per ejus filium & successorem Guilielmum disciplina scribit Guilielmus Malmesberienfis: *Tunc fluxus crinium, tunc luxus vestium, tunc usus calceorum cum arcuatis aculeis est inventus.* Et ad vigesimum nonum fratris & successoris Henrici annum pergit in primo novellæ historiæ: *Accidit in Anglia, quod mirum videatur crinitis nostris, qui oblitii quid nati sint, in muliebri sexus habitum capillorum longitudine se ipsos transformant. Quiddam provincialium militum magno crinum luxu superbiens, conscientiaque stimulante perterritus, visus est sibi videre in somnis, quasi aliquis sum capillorum suorum crinibus suffocaret. Quare somno excussus, quiddam superfluebat comarum citò abscecidit. Exemplum cucurrit per Angliam, & sicut recens pœna mentem movere solet, omnes penè milites ad justum modum crines suos rescindi æquantiter tulerunt. Sed non diu stetit hæc sanitas. Vix enim anno elapso, cuncti qui sibi curiales esse videbantur, in pejus vitium reciderunt: Longitudine capillorum cum feminis certabant, & ubi crines*

L. 1. c. 8.

crines deficerent, involucria quedam innodabant, obliui vel potius ignari Apostolicæ sententiæ, Vir si comam nutriat, ignominia est illi.

Fictorum capillorum fœditatem damnari jam supra audivimus etiam à Clemente Alexandrino, ac ab Orthodoxo adversum Græcos Scriptore, reperto Constantinopoli apud Patres Prædicatores. Eandem damnat in libro de mulierum cultu Tertullianus. Mulieres, quæ in collyridarum aut spuctorum formam effigiabant suos capillos, arguit, atque prosequitur: *Si non pudeat enormitatis, pudeat inquinamenti, ne exuvias alieni capitis, forsan immundi, forsan nocentis & gebennæ destinati, sancto & Christiano capiti supparetis.* Spuata enim & collyridæ, quod notandæ essent altitudinis, sine alienis capillis vix strui poterant. Et adversum vanas, ac de sua veneranda ætate erubescences verulas scribit ad nobilem Marcellam Sanctus Hieronymus: *Nec numerus annorum potest dicere quod vetula sint, quæ capillis alienis verticem fruunt.* Hi omnes Doctores agunt in solas feminas, atque ita certum est istam fœditatem tunc omnibus ubique viris fuisse ignotam: Eam igitur sub Henrici primi, aut certè sub secundi Guilielmi regno peperit nobis Anglia. Et quod monstrum diu non fuerit egressum ista insula, suadet Everardi Archiepiscopi sub Martini quinti Papatu celebrata Salisburgensis Synodus: *Quædam mulieres faciunt suis peplis, crinibus aliis, atque capitis ornamentis, ac si antiè & post facies habeant monstruosas.* Alienos crines etiam ipse culpat in solis fœminis. Quidquid sit, adversum Anglicanos abusus sanxit in sua Londinensi Synodo Sanctus Anselmus: *Ut criniti se tondentur, ut pars aurium appareat, & oculi non tegantur.* Reparavit antiquam Nortmannorum tonsuram. Exstat Synodus apud Guilielmum Malmesberiensem. Quod ista disciplina adhuc passim apud Italos vigeret noni Leonis tempore, evincit præfens Diploma Cardinalis Humberti. Adeo apud nos vigeat in hujus sæculi exordio, ut paucis hinc inde nobilitatis titulo comatis adolescentibus cinciânos humaniorum litterarum Professor deformiter in schola adscinderet, imò & virgis castigaret. Avitam modestiam adversus nasciturientem abusum ita firmabat.

CAPUT XVI.

Exponitur principale crimen Michaelis Cerularii.

DUm Constantinopolitanæ urbi à Carolo Andegavensi Siculorum Rege Imperator Michael Paleologus timeret gravissimè, post defunctum ejus fratrem Sanctum Ludovicum Francorum Regem vidit sibi nullam superesse auxilii spem, nisi à Romano Pontifice, cujus inlectendi unicus modus est unio & pax Ecclesiarum. Hinc ad Josephum primum Patriarcham, Pri-

mates Episcopos, & magnæ Ecclesiæ Clerum est multa concionatus de extinguendo schismate, & omnes sunt ejus sermonibus adstipulati. Verùm solo ore: veriti offendere tantæ auctoritatis Principem. Rationem edidit Georgius Pachymeres. *Utrumque illis certum erat perflare deinceps quoque in semel adita possessione auctoritatis independentis, qua Ecclesiam, ut prius, ab omni absolutam alieni Primatus subjectione se fixum habebant tutiores, ne cauponum & illiberalis sortis hominiorum subijci unquam ipsos, quod abominabantur, judicio contingeret.* Addit ipsos à nostris moribus ac ritibus fuisse alienissimos, præsertim tamen à spirituali imperio, & auctoritate in rebus Ecclesiasticis superiori agnoscenda Latinorum. Ob Regii pueri Joannis Ducæ barbaram excæcationem excommunicatus idem Princeps, quod ad sibi penitenti reddendam communionem inducere nullis rationibus valeret Arsenium Patriarcham, passim in populum spargebat: *Quoniam Patriarcha palam contemneret sacros Canones, dari pacem lapsis jubentes, tempus esse recurrendi ad Papam Romæ sedentem, & ab eo suppliciter petendi salutare peccati remedium.* Noverat enim ab Arsenio nihil magis horridi, quàm vel solum cogitatum de recipiendo Primatu Romani Pontificis. Græci cunctos nos Latinos pro barbaris habent & abjectis hominioribus, ideoque & nostrum Pontificem censent indignum, cui capita submittant. Est ramus diabolicæ superbiæ, qua cum asseclis Lucifer nec Divinæ Majestati voluit subijci, sed independens esse sui juris.

Et hæc superbia est capitale crimen etiam Michaelis Cerularii, ipsumque seduxit. Uti suæ gentis Augustis Principibus, ita Romanorum Episcopis noluit subesse. Quin & cum Photio esse voluit novus Papa, novus totius Christianitatis Œcumenicus Episcopus, Princeps Episcoporum omnium, ac Patriarcha omnium Patriarcharum. Hinc enim, quod Photius numquam præsumperat, assumpsit purpureos compagos. Nec propter superius enumerata, quæ nobis impedit, crimina credidit degradatum aut extinctum Papatum, sed ad habendum superbiæ fucum finxit ista mendacia. Non igitur Eusebiæ, quæ Christianitatis Hierarchiam esse inter tres æquales Patriarchas Aristocraticam dixit, factionis schisma, sed Photii, qui unà cum Imperialibus Papalia privilegia blateravit translata Constantinopolim, factum tentavit resumere & firmare. Lucet ex nostri noni Leonis ad ipsum litteris: *Nova ambitione Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, antiquis suæ dignitatis privilegiis privare contendens, contra omnes & jus tuo dominio subjugare conaris.* Et ex litteris ad Imperatorem Constantinum: *Michael Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, antiqua sua dignitate privare contendens, contra fas & jus sibi subijcere nova ambitione contendit.* Et ad Petrum novellum Antiochiæ Patriarcham, qui suam promotionem confirmari postulaverat, multa de Michaelis in suam Ecclesiam violentia conquestus, Pontifex rescripsit: *Pro sancti Petri excellentia tertiam à Romana Ecclesia dignitatem retinet Antiochena, quam te defendere summo per-*

monemus, non tuæ gloriæ causa, sed pro Sedis, cui ad tempus presides, antiqua honorificentia. Nec revoceris ab hac intentione cujuslibet pompa vel arrogantia, quin constanter defendas honorem, quem Antiochena Ecclesiæ reliquerunt omnia Sanctorum Patrum Concilia. Ad quod utique, si oportuerit, maxima Mater, Romana scilicet atque prima Sedes, tam dilectæ sibi filie, imò consociæ, nusquam & nunquam deerit. Quod ideo dicimus, quia quosdam conari minere antiquam dignitatem Antiochena Ecclesiæ audivimus. Michael illis se non dumtaxat antepone-re, sed ipsos suo dominio subjugare conabatur, ideoque eo sensu, quo magna Chalcedonenfis Synodus Sanctum Papam Leonem, se scribebat & titulabat Episcopum universalem. Eidem dominio subjugare Romanum Pontificem erat impossibile: Quod enim omnis Occidens jam dudum excussisset Orientis Imperium, vana erat sine viribus ira. Hinc omnes cum suo Papa Latinos blateravit esse jam pridem degradatos ac anathematizatos hæreticos, ideoque & ab infordescen-tia extinctum Papatum.

Hinc processit & illa intolerabilis audacia, ad quam rescripsit noster nonus Leo: *Disce Fraternalitas tua, saltem admonita, cautè & humiliter loqui, ne aliquando Dominus dicat et tibi, Ex abundantia cordis os loquitur. Scripsisti siquidem nobis, quoniam si unica Romana Ecclesia per nos haberet nomen tuum, omnes Ecclesie in toto orbe terrarum haberent nomen nostrum. Quid hoc monstri est, Frater charissime? Romana Ecclesia, caput & mater Ecclesiarum, membra & filios non habet? Noni Leonis nomen Michael rasi è sacris Ecclesiæ tabulis, spondens reponere, & recitare ut Patriarchale, dummodò & Romæ recitaretur suum, utique tanquam supremum atque Papale. Et hinc merito rescripsit Leo: *Quid hoc monstri? Ex eodem spiritu sua ad Leonem Scripta jactat Michael in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham, & adjungit causam: Id ea de causa fecimus, quoniam ipsum lucrari volebamus. Et pergit de ipsius ad se Legatis: *Quid hoc monstri? Humilitatem venissent, quis dicere possit, quanta superbia & arrogantia usi sint? Cum nec triviali satisfactione nos salutassent, neque sua capita vel modicum quid inclinassent, & consuetam nobis venerationem exhibere dignati fuissent, neque à tergo Metropolitanarum nobiscum in secreto congregatorum sedere ullo pacto voluissent, sed quasi pro ipsorum contumelia id factum putassent. Apostolicæ Sedis Legatos, licet Archiepiscopos, sedere voluit post dorsum suorum Metropolitanarum: Quod pempè Romanum Episcopum jam non amplius totius Christianitatis Primatem duceret, sed simplicem ac sibi subiectum Patriarcham. Quo in facinore excessit & ipsam Dioscori Patriarchæ Alexandrini in Ephesino latrocinio insolentiam: Hic enim magni Leonis Legatis secundum saltem obtulit locum. Et revera antiquissimus Canon & perpetua consuetudo omnes Patriarchas semper honorarunt in suis Legatis, & his illorum locum etiam in plena rotius Ecclesiæ Synodo tribuerunt. Undè Michaelis hoc facinus fuit usque tunc inaudita contumelia.***

Ex eodem principio Michael pergit ad Petrum Antiochiæ Patriarcham: *Jam verò quiddam ad nostras aures pervenit, quod tua Beatitude Papam in sacris referat Dyptichis, nec non & idem faciat Alexandria & Hierosolymorum Patriarcha. Nec adduci possum, ut credam tanta vos ignorantia destituti, præcipuè tuam incomparabilem virtutem. Et Petrus reposuit: *Quomodò debebam ego buculus in sacris Dyptichis Papam referre, cum sanctissima tua Ecclesia ipsum non referat? Cum ego sim ipsius Ecclesiæ alumnus & æmulus, ut quisvis alius, & verbis ejus privilegia semper magnificens & venerans. Et infra: *Et hac in re ego testis fidus sum, & alii multi Ecclesiæ Proceres, quod tempore beatæ memoriæ Patriarchæ Domini Joannis Romani Papa, Joannes etiam nuncupatus, in sacris Dyptichis habebatur. Et cum Constantinopolim quadraginta quinque abhinc annis venissem, inveni tempore beatæ memoriæ Patriarchæ Domini Sergii in sacra Missa unà cum aliis Sanctissimis Patriarchis relatum. Quomodò verò deindè eadem relatio & commemoratio è medio sublata sit, & quam de causa, ignoro. Joannes ille non Constantinopolitanus, sed Antiochenus fuit Patriarcha, secundo Constantinopolitano Sergio, ac Romanis Pontificibus septimo decimo & decimo octavo Joanni coætaneus. Petrus ergò affirmat Papalis nominis recitationem in omnibus Patriarchalibus Ecclesiis esse antiquam, & jam recenter apud Constantinopolim factæ rationis causas ignorari à se, ac de ipsis optare instrui. Et tamen citra instructionem obediit Michaelis novitatibus, ac istud nomen etiam ipse rasi. Et hinc ad ejus litteras rectè commentatur Dominus Cardinalis Baronius: *Memorare Ledor, quæ scripserit superiori anno idem Petrus ad Leonem Romanum Pontificem, & plene senties ipsum esse bilinguem in iis, quæ de Constantinopolitana Ecclesia prædicat, de qua valdè conquestus erat, quod ipsius Patriarcha subijcere sibi studeret reliquos Patriarchas. Perit aut latet Petri Epistola: Fuisse acerbis contra Michaelem querimoniis dentatam demonstrat supra laudatum Leonis Responsum. Etiam Romanæ Ecclesiæ supremum Primatum fuerat insigniter professus. Et jam Vertumnus recantat omnia. Radit Papæ nomen, ejus obedientiam excutit, & semetipsum atque Antiochenam Ecclesiam contra omnes Canones non tantum postponit, sed etiam subijcit Cathedrali Constantinopolitanæ. Quod ipsum forsitan fecerint Alexandrinus ac Hierosolymitanus. Hi enim gemebant sub Saracenis, adeoque in pluribus indigebant auxilio Regiæ civitatis. Est incertum.****

At Romanum Pontificem sibi subdere erat opus & labor. Audi frivolum rationem & intolerabilem imperitiam Michaelis: *Nosti quod à sexta Œcumenica Synodo buculusque à sacris Dyptichis dempta est Papa commemoratio à nostra sanctissima Ecclesia, cum Vigilius Papa, qui tunc Romanæ præerat Ecclesiæ, ad Synodum non venisset, neque anathemate damnasset ea, quæ à Theodoro adversus rectam fidem & duodecim Sancti Crisostomi Capitula sunt scripta, Epistolam præterea Iba. Et ex eo tempore usque ad nostra tempora Papam à nostra sanctissima Ecclesia esse segregatum. Et hinc de Patriarcha Petro, qui*

Papæ nomen recitabat, concludit: *Qua de causa incredibile omnino nobis visum fuit, non adeo pro illis, utique Alexandrino & Hierosolymitano Patriarchis, quam pro tua magna sapientia, & singulari prudentia.* Petrus verò respondit: *Pudore nescio quo pacto confusus sum, præcipue verò tua causa, præsertim si eo pacto, quo ad nos scripsisti, eadem ad alios scripsisti beatissimos Patriarchas, cum absque diligenti inquisitione & exacta verum cognitione, quæ non gesta sunt, ac si gesta essent, vano rumore impulsus protuleris.* Adducta enim Michaelis verba continent plures errores, quàm periodos. Et hinc Petrus prosequitur: *Quod de Vigilio Papa perperam dicitur, cum res non ita se habeat, id quantum ignavia tribuat venerabilissimo Chartophylaci tuo, tuse ipse videris.* Ostendit sextam Synodum non sub Wigilii, sed sub Sancti Agathonis Papatu fuisse celebratam, ac in ipsa non de tribus Chalcedonenis Synodi capitulis fuisse actum, sed adversus hæresim Monotheliticam: Istorum Capitulorum damnationem esse opus quintæ Synodi, & ad ipsam noluisse Vigilium comparare. Et hos scdissimos errores, ut Michaelẽ videatur excusare, transcribit in Chartophylacem, cujus erat quacumque Patriarchales litteras scribere & sigillare. Erat enim os & manus Patriarchæ. Verum addit Petrus: *Tute videris.* Etenim Theodorus Balsamon, dum Patriarchæ Theodosii ageret Chartophylacem, nescio quod erroneum de quapiam matrimoniali quæstione Decretum scriperat ac magnaverat, & postea ipsum impugnavit. Hinc aliqui ipsum arguerunt de versatili ingenio, & ille his reposuit: *Respondemus Chartophylacem, qui os Patriarchæ dicitur, ea tum scribere, tum dicere, quæ capitis ipsi vertex instar nubis & aquæ suppeditat. Ideoque nec culpandos nec laudandos nos putabit quisquam, qui vel rectè præsentem causam, vel à contrariò malè litteris complexi sumus.* Affirmat Chartophylacem Patriarchæ esse istud ipsum quod Baruch fuit Hieremæ Prophætæ, ideoque omnem Diplomatum errorem aut laudem esse non Chartophylacis, sed ipsius Patriarchæ. Habes hoc in opusculo de dudendis successivè duabus ab eodem sobri-

Et eadem principia respicit Petrus, & per circuitum affirmat Michaelẽ esse penitus imperitum Historiæ Ecclesiasticæ. Etiam demonstrat Papale nomen adhuc sub Patriarcha Sergio secundo fuisse recitatum in omni ubique Patriarchali Ecclesiâ, ideoque à Vigiliis tempore non fuisse rasum. Hunc è Petri Epistola locum laudat ad præsentem Christi Domini annum Dominus Henricus Spondanus, & ex ipso rectè affirmat Alexandrinam, & cum Antiochena Hierosolymitanam Ecclesiam usque tunc mansisse in Romana communione, ac Papale nomen solemniter recitasse. Displicet hoc Anglicani schismatis fautori, qui à Sylvestro Sguropulo scriptam Florentini Concilii Historiam multo fedavit infidæ translationis mendacio, Roberto Creyghtono, atque istius operis præfatione scribit: *Hoc falsissimum comprobatur ex Coriolani Summa, ut unum Summum ab alio submoveam, qui ad vigesimum nonum Canonem Œcumenicæ quartæ Syn-*

odi adnotat, non modò Alexandrinam, sed universam Ægyptum à Dioscoro usque ad Clementis octavi tempora, & annum millesimum quingentesimum nonagesimum quartum Apostolicæ sedis communionem numquam experuisse. Si Romanæ Ecclesiæ firmitatem fortioribus argumentis non stabiliunt Latini, aut Constantinopolitanæ levitatem diluunt, ut loquitur ille, vitem rursus fefellit Ridica, ut est in proverbio. Pauca verba tot habent errores, quot Epistola Michaelis Cerularii. Quod enim Ægypti Ecclesiâ à Dioscoro usque ad octavum Clementem fuerit averfata Romanæ sedis communionem & obedientiam, est fabula cantanda apud pueros. Et Ambrosius Coriolanus, licet apud nos sit parvi ponderis, tales ineptias nec somniavit. Et ubi Robertus dicit Michaelẽ Cerularium appellari Marcum? Sic affiduè appellat. Quocirca si ipse Anglicani schismatis firmitatem fortioribus argumentis nesciat stabilire, profectò Ridica vitem fefellit. Porrò Antiochenus Petrus deformes adeò errores apertis oculis secutus, fefellit ac præcipitavit semetipsum.

Aliud suæ superbiz fundamentum Michael Cerularius desumpsit à Photio: Augustæ sedis & imperialium privilegiorum translationem in veterem Roma ad novam. Ab Othone primo Occidentis Imperatore ad Constantinopolitanum Imperatorem Nicephorum Phocam Legatus Luitprandus Ticinensis Episcopus secum detulit Papales litteras, quibus Joannes duodecimus hunc titulum Imperatorem Græcorum. Græcis omnibus adeò id displicuit, ut Nicephorus Patricius dixerit ad Luitprandum: *Papa fatuus, insulsus, ignorat Constantinum Sæulum Imperialis sceptri hæc transfuisse, Senatuum omnem, clangaque Romanam militiam; Romæ verò vilia mancipia, piscatores scilicet, cupedarios, aucupes, nothos, plebejos, servos tantummodo dimississe.* Nicephorus scribi ac titulari volebat Imperator Romanorum. Et quia tunc cum Romana Ecclesiâ communionem fovebat Græcia, de Ecclesiastico Primatu nulla est facta quæstio. Hanc resumpsit Michael, & sequuta est ejus factio. Etenim in Jure Græco-Romano exstant Byzantinorum Episcoporum catalogus dicit de Metrophane: *Hic regnante Constantino Magno factus est ab eodem Imperatore Patriarcha Constantinopolitani.* Et in Meditato de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon affirmat Sanctum Sylvestrum ab eodem Principe fuisse donatum Papæ titulo, & de erecto in Constantinopolim Byzantio pergit: *Cum Imperii sceptrâ ex veteri Roma, Divina & ineffabili providentia, tamquam ex oleastro in olivam, hæc translata fuissent, qui tunc Pontificia cum auctoritate throno hujus Ecclesiæ præerat; sanctus ille Metrophanes ex Episcopo, nomine mutato, vocatus fuit Archiepiscopus. Etenim idcirco prima Sancta Synodus universalis mentione hujus throni Constantinopolitani facta, Romæ veteris illi honoraria jura tribuit propterea, quod esset, ut ipsius verbis utar, nova Roma. Quemadmodum hæc secundo & tertio ejusdem Synodi Canone declarantur.* Per primam Synodum non intelligit Nicænam, sed primam Constantinopolitanam. Et in ejus subsidium advocavit etiam vigesimum octavum Chalcedonensem &

& trigessimum sextum Canonem Trullanum. Ad eandem translationem probandam Anna Comnena Constantinopolitanam omittit, & utitur solo Canone Chalcedonenis. Verum ab omni Latina Ecclesiâ proscripti, quod sacrosanctis Nicenis advenferunt, & damnati sunt isti Canones, & nequaquam Romanæ; sed Alexandrinæ dumtaxat ac Antiochenæ, nec non & trium Autocephalarum Diteceson Cathedris intulerunt injuriam: Romanum Primum firmant, Constantinopolitanum Episcopum illi nullatenus æquant, sed solummodò dant secundum in Ecclesiâ locum. Nulla unquam Synodus, uti hæc, Romanum Primum exaltavit. Et Trullana, quod abesset Romanus Episcopus, & sine ipso nosset se nihil posse, in ipso Episcopatum subscriptionem capite posuit: *Locus sanctissimi Papæ Romani.* Et immediatè post Patriarchas adjunxit: *Locus Episcopi Thessalonicensis.* Quod hic in Illyrico ageret vices Romanas. Papalia privilegia pendere ab Imperialibus, & cum illis esse translata, ideoque universalem totius Christianitatis Præfecturam migrasse Constantinopolim, primus somniavit Photius: & jam dudum sepultas nugas Michael Cerularius resumpsit.

Aliud pro fabula argumentum adducit in eodem de Patriarcharum juribus Meditato idem Theodorus Balsamon: *Nonnulli dicunt non esse permittum Alexandrino vel Antiocheno, verbi gratia, ut cum lampade vel face Patriarchali faciat iter ad urbem Imperatoriam, vel in aliam Ditecesim, exceptis illis provinciis, quæ per Canones sunt illis attributæ.* Enumerat Patriarcharum privilegia, & in his affirmat pari loco habendum & pauperem & opulentum. Et prosequitur: *Tacere non possunt, quin respondam, qui audacter prædicant à dignitate Patriarchali removendos Antiochenum & Hierosolymitanum. Quippe Canonibus statutum est, inquit, nequidem recensendos esse inter Pontifices, qui non vel extremo cum periculo se conferant ad suos Thronos à Barbaris occupatos, nec martyrii coronam præcipiant.* Hoc argumentum manifestè non est Michaelis Cerularii. Ejus quippè tempore sola Alexandria ac Hierosolyma, non autem Antiochena civitas erat in potestate Saracenorum. Uti non Latini, ita etiam Græci captis & possessis per Saracenos aut alios Barbaros civitatibus dederunt & consecrarunt Episcopos, & multis dispensatoriis gratiis exornarunt. Et dum illi suas incolere ac regere Ecclesias non permittebantur ab Infidelibus Tyrannis, passim habitabant apud Constantinopolim, modici & pauperes. Et uti nostri Archiepiscopi crucis vexillum, ita Græcorum Patriarchæ accensam sibi prælatam faciem habent inter sua privilegia. Splendorem istum ambo usurpare nequeunt extrâ suas Diteceses. Hinc quidam dixerunt exules Patriarchas illo non posse uti in Regia præsertim civitate, ipsos esse miserabiles solo nomine Antistites, ad residentiam obligari etiam cum martyrii periculo, aut sanè esse indignos nomine & re Patriarchalis dignitatis. Dixerunt solum Constantinopolitanum esse verum Patriarcham, ad illum jam transiisse omnis Christianitatis præ-

fecturam, & istud requiri ad Ecclesiæ unitatem. Et addiderunt rationem: *Cum Divini & sacri Canones vel arripendo quodam Patriarchis quatuor orbis partes distribuerint, qui sit ipse semel statuta transficiens, velis, eas instar unius haberi Provincie, quæque divisa sunt rectè, malè confundere.* Laudant dumtaxat quatuor Patriarchas: Quod Romanus, ob superbiam amisso universalis Episcopi titulo, crederetur à Patriarcharum cœtu avulsus, ideoque & animo laceratus Theodorus Balsamon ipsius conversionem quotidie expectaret. Isti, inquam, arguerunt hunc Theodorum, quod semel statutum Constantinopolitanæ Cathedræ supremum Primum convelleret, & Ecclesiæ Hierarchiam juxta Eusebianæ factionis principia divideret in quatuor Patriarcharum Aristocratiam. Hanc ille firmat toto conatu istius opusculi, & adversa argumenta refutat.

Quocirca supremum illum Primum nec Photius, nec Michael Cerularius potuerunt stabilire. Aut ipsimet, aut ipsorum successores amiserunt. Etenim in commentariis ad Photii Nomo-Canonem præfatus Theodorus prædicat Romano Pontifici donata à Magno Constantino Regia ornamenta, atque adjungit: *Quia secunda Synodus dedit Archiepiscopo Constantinopolitano omnia Papæ Romani privilegia, conati sunt nonnulli Patriarchæ, ut ille Cerulas & Dominus Michael, & alii eadem sibi privilegia arrogare, sed eis non rectè cessit.* Et in memorato de Patriarcharum juribus opusculo scribit: *Video Constantinopolitanum Archiepiscopum nullo Papæ privilegio semet ornantem, quippe nec Regni coronatur fasciâ, secundum id quod Sancti Constantini statutum esse putatur, nec clypeo coccineis calcis, ut ibidem sanctius, velut in spectaculo semet exhibet, nec aliud denique Romæ veteris Papæ privilegium usurpat.* Uti Græcorum Patriarchæ, ita & ipsorum Augusti Principes insolentem Michaelis ambitum & superbiam alienæ potestatis rapinam non tulerunt, atque ita hi purpureos compagos & alia Imperialia ornamenta, illi supremum totius Ecclesiæ primatum nescio cui ejus successor excusserunt. Et hinc confidat ab Eusebiana factione Aristocratiam defendere constantissimè dicitur Theodorus, & prosequitur: *Primus Patriarcha adversus secundum sese non offert, neque secundus adversus tertium, sed cum instar quinque sensuum capitibus unius apud populum Christianum habeantur, dignitate nihilominus pares sunt in omnibus. Et cum capita sanctarum per universum orbem Ecclesiarum jure dicantur, locum in eis discrimen ab hominibus statutum habere non potest.* Cum Eusebiana factione affirmat omnes quinque Patriarchas esse divino jure pares per omnia, & sola loci, nulla potestatis prerogativa unum præponi alteri, ideoque nullo humano Canone aut Commento hæc posse immutari. Hoc docet non dumtaxat contra Romanum, sed etiam contra Constantinopolitanum. Et quidem Romanum ubique proficetur esse primum: Adeò non favit Michaeli Cerulario. Istam item Aristocratiam existimat non obesse unitati Ecclesiæ. Quinque enim Patriarchas, tamquam quinque Chri-

iani corporis sensus, affirmat uniri in Christo capite, ideoque in illo esse unum: Unum Vicarium Caput Ecclesiarum. Addit Augusto Principi esse penam & temporalium & spiritualium potestatem, illi subesse Patriarchas, atque ita etiam visibile Ecclesie caput esse persona unum. Ex eodem principio de Imperatore Manuele Palæologo scribit Laonicus Chalcondylas: *Diademate caput filii cingens Manuel, cum Regem & Pontificem Græcorum esse iussit*. Ex eodem fonte prodit Anglicani schismatis somnium de suprema potestate Regis in Ecclesiam. Videre id possis in profano opusculo Stephani Gardineri Episcopi Vintoniensis, qui tamen postea rediit ad sanam mentem.

Eandem sententiam in opere de Papæ Primatu constanter defendit Nilus Cabasilas Archiepiscopus Thessalonicensis, scribens de causa schismatis: *Neque verò illud in causa est, quod Latini affirmant, nos nobis Primatum arrogare velle, & in secundis post Romanum Principatum nolle consistere, simulque idcirco pacem detractare. Neque enim unquam cum Romana Ecclesia de Primatu contendimus, neque de secundo loco nunc agitur. Sed neque vetus consuetudo, neque Patrum Decreta nos latent, quibus Romana Ecclesia antiquissima omnium Ecclesiarum declaratur. Alioquin neque æquum fuerit, ut id quod inficiamur, nobis obijciatur. Et infra: Primatus, quem Romanus Episcopus obtinet in aliis universales Episcopos, seu Patriarchas, non est æqualis ei, quem obtinet Episcopus unius gentis in subditos. Illic enim Primatus ordinis tantum est, & in verbis magis quam in rebus positus, cum in plurimis æqualitas spectetur. At verò in iis, qui Primatum obtinent alicujus gentis, non item: Sed æqualitas quidem in verbis, Primatus verò in rebus. Et in sequenti libro: At verò dicere eandem esse rationem Papæ ad Constantinopolitanum, quæ est ipsius Constantinopolitani ad Cæsariensem, vel ad alium quemvis Episcoporum qui sub ipso sunt, quo pacto non omnino durum sit? Romanus enim Episcopus respectu Constantinopolitani primus dicitur, veluti hoc secundum ordinem obtinente. Nequaquam verò Constantinopolitanus respectu Cæsariensis ita primus, tanquam illo secundas partes obtinente, sed Constantinopolitanus ita est primus eorum, qui sub ipso sunt, tanquam solus, & tanquam aliis non coordinatus. Cæsariensis verò ne ipse quidem secundus vocatur, sed etiam ipse primus eo excepto, quod sit aliis coordinatus, & secundum post se habens, atque etiam tertium. Papam esse coordinatum, & ejus respectu Constantinopolitanum dici secundum, probat ex secundo Constantinopolitano, vigesimo octavo Chalcedonensi, & trigesimo sexto Trullano Canone, atque tunc Romanus Pontificem alloquitur; Si quia primus es in numeratione, idcirco Dominatum arripis, concede hoc ipsum etiam Constantinopolitano. Nam & hic præponitur Alexandrino. Alexandrinus verò eadem ratione sub se habeat Antiochenum: Hic verò rursus Hierosolymitanæ sedis præscribat. At quid hæc nisi tumulum adferant? At si Constantinopolitanus Cæsariensem, quique eum sequuntur, ordinat, Romanus autem neque Constantinopolitanum, neque alium aliquem ex generalibus Patriarchis, quemodò censeri possit veraces,*

qui dicunt eadem ratione Romanum esse primum respectu Constantinopolitani, qua hic ipse respectu Antiocheni, qui sub ipso sunt? Romanum Episcopum proficitur esse omnium Patriarcharum primum, sed non Primatem aut Præfectum. Alium inter Romanum Episcopum & alios Patriarchas, alium inter quemvis Patriarcham & spectantes ad ejus diocesim Episcopos affirmat esse ordinem: Hic superioritatis ac subjectionis, illic autem ordinem solius loci & confessus. Et hunc ipsum supponit esse inter Constantinopolitanum & alios Patriarchas. Quæ omnia in isto opere pluribus confirmat. Eadem multis docuit, dum noster adhuc esset Apostata, in opusculo de Papæ Principatu monachus Barlaamus. Et hinc claret Michaelis Cerularii ambitum semper displicuisse, ac etiamnum displicere Græcis schismaticis, ipsis autem placere ab Eusebianæ factionis Philippopolitano conventu confictam Aristocratiam.

Et ex hoc pessimo principio præcipitati tandem sunt in Acephaliam, quam illis in prima epistola improperat idem Barlaamus jam Orthodoxus Gyracentium Episcopus. Christianam Hierarchiam ex Christi Domini Instituto esse monarchicam, & ita observari in Romana communione demonstrat, pergitque de Græcis: *Non singularitas principii, sed pluralitas principiorum, & principii carentia est apud Græcos honorata. Quinque enim existentibus Patriarchis, Bulgarensi connumerato, & adhuc Triballensi Archiepiscopo, sub quibus penè omnes hujus partis sunt, nullus horum sex vel de jure vel de factotalis est, ut reliqui quinque ipsum ut suum caput habere velint, & ab ipso & ejus Synodo corrigi & retractari patiantur, & ad omnia ejus iussa sint ita obedientes, ut tamquam divinas voces recipiant illius mandata, & periculum salutis credant illum resistendo offendere.* Quod primæ Justinianæ apud Bulgaros Archiepiscopus esse per omnia Autocephalus, & nec ipsi Constantinopolitano Patriarchæ, sed soli Deo subesse prætendat, supra ostendit ex superbis facinoribus Demetrii Chomateni, & successoris Jacobi. Il-
Lib. 6.

lum non subesse Constantinopolitano proficitur etiam Nicephorus Gregoras. Etiam in opusculo de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon, addens ipsi esse Patriarchale jus, quo jubeat sibi præferri accensam lampadem, seu facem. Et extendit ad Archiepiscopum quoque Cypriorum.

Et istam superbiam atque Autocephaliam Bulgarus pertinacissimè tenet etiam sub Turcarum Imperio. Etenim de Prochoro, qui sub Solimanni Imperio ac Hieremiæ primi Patriarchæ rexit Acridensem Ecclesiam, scribit Turco-Græca Constantinopolitanorum Patriarcharum historia: *Venit Archiepiscopus Acridarum, olim primæ Justinianæ, nomine Prochorus, huc Constantinopolim. Cum in Senatum accessisset, protulit aures sigilli diplomata Imperatoria, quibus affirmabatur & declarabatur ad ejus Archiepiscopatum pertinere Berrhæa, qui est Episcopatus Metropoleos Thessalonicæ. Ipsam non à Thessalonicensis Episcopi Metropolitica, sed à Hieremiæ Patriarchali potestate volebat exemptam, ac sibi soli post Deum subesse.*

Et ut evinceret, Charazio spondit addere centum aureos. Ast Berrhæensem Ecclesiam jam à trecentis annis Constantinopolitanæ Cathedræ subjacuisse demonstravit Hieremias, & pergit dicta historia: *Quo audio, Bassæ Episcopatum Hieremiæ adjudicarunt, sub conditione tamen ut additione centum aureorum, quam Prochorus fecisset, acquiesceret. Quod hic, cum retractare non posset, fecit. Hoc modo aureum magnæ hujus Ecclesie tributum ad quatuor mille & centum Ducatos pervenit. Quale tributum sit istud Charazium, suo loco exponetur. Et Constantinopolitana, quæ Josephum quartum Patriarcham degradavit, Synodus habet hanc subscriptionem: Josephus Metropoli Castoriæ, & Proto-thronus totius Bulgariae. Castoriensis Ecclesia olim fuit Larissenæ Thessalorum Metropoli suffraganea. Quis eam exheret in Metropolim, ignoro. Interim habere Metropolim Proto-Thronum est lucidus character magnæ & potentis Autocephaliæ. Talem igitur se etiam tunc ostentabat Archiepiscopus Bulgarorum. Habes hæc in præfata historia, quam Emmanuel Malaxus descripsit, & ad Martini Crusium, Philippi Melanthonis discipulum, transmittit Theodosius Zygomalas, Constantinopolitanæ Ecclesie Proto-Notarius. Qui Malaxum credunt istius historie authorem, errant plurimum. Malaxi enim qualitates audi à Crusio: *Malaxus est admodum senex, pueros & adolescentulos Græcos in Patriarcheio in parvula & misera casa docet, pisces secatos in ea suspensos habet, quibus vescitur ipse coquens. Libros pretio describit. Quidquid lucratur, vino insumit. Pinguis & robustus est.**

Et de Triboni apud Triballos Archiepiscopo, qui inter sui Regis Afanis filiam & Imperatoris Joannis Duæ filium Legatus conciliaverat nuptias & inter ipsorum parentes pacem, scribit Georgius Acropolitanus: *Tunc Triboni Præsul, Constantinopolitano obnoxius, Imperatorio ac Synodico Decreto, ut Afano Bulgarorum Principi affinitatis & amicitie causa gratificarentur, suo jure vivere, & Patriarchæ nomine condecorari obtinuit. Et de Imperatore Andronico secundo Palæologo & Triballorum Rege, pacem stipulantibus, scribit Imperator Joannes Cantacuzenus: *Ceterum & Triballorum Archiepiscopum adesse oportebat, in cuius presentia juraretur. Is à Cræle evocatus mox adfuit. Cui ad medium atrii procedens obviam Cræle frænum equi, quo vehebatur, apprehendit, & ad locum, quo descendere solebat, perduxit. Rex Episcopo exhibuit stratoris officium, quod illum veneraretur, ut independentem Patriarcham. Et hinc antiqua notitia formularum, quibus Patriarcha Constantinopolitanus scribere consuevit ad alios Episcopos, habet hunc titulum: *Quomodo Patriarcha scripsit ad Patriarcham Trinobi & totius Bulgariae in sancto Spiritu dilecte frater nostra Mediocritatis, & Commisser.* Formula consonat privilegio Innocentii tertii, qui Romanæ Ecclesie obedientiam amplectenti Basilio Trinobi Episcopo dedit Primatum totius Blachie atque Bulgariae. Exstant Acta in laudata Pontificis vita. Etiam Pescii in Servia
Christ. Lupi Oper. Tom. IV.**

Episcopus, Exarchus Iberiæ & Armeniorum Catholicus apud schismaticos Græcos fuerunt Autocephali, & ab omni humana potestate exempti. Et hinc Josephus Patriarcha Constantinopolitanus, ob simoniam degradatus à sua Synodo, & ad generale appellans Concilium, rogavit congregari tres alios Patriarchas, Archiepiscopum Acridensem, Archiepiscopum Pesciensem, nec non & omnes Metropolitæ ac Archiepiscopos sedis Constantinopolitanæ. Uti Acridensem, ita & Pesciensem æquavit Patriarchis, & à Constantinopolitano Metropolitæ & Archiepiscopis discrevit. Quod nempe nemini, nisi Deo ac generali Synodo putarentur subesse. Ejus epistola existat in Turco-Græcia. Porro Ecclesie aut cujuscumque Republicæ unitas stare nequit sine unitate capitii: Hinc merito improperavit Barlaamus Græcis, quod prævaricentur hunc Constantinopolitani Symboli articulum, *Unam Ecclesiam.*

Et adjungit de subiectis istorum supremorum capitum Episcopis: *Et quid dico de aliis, sed neque quicumque sub quolibet sunt horum sex, ita devotè se habent ad suum caput, ut metu non corporalis damni, sed anime perditionis, illius mandata velint implere. Inobedientia radicem detegit in Meditator de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon: *Quidam perhibent nihil esse impedimento, quò minus ubivis constituti Pontifices eodem cum Patriarchis honore & amplitudine fruantur, cum & ipsi docendi dignitatem sint nacti, & ad exemplum Moysi & Aaronis in sanctis Sanctorum consistant, incruentæque victimam offerant. Dixerunt cunctos Episcopos divino jure esse pares, & supremos in sua Ecclesia, ideoque Metropolitanam aut etiam Patriarchalem eminentiam esse nudum titulum & prioris loci dignitatem, nullam jurisdictionis Præfecturam. Hinc suis etiam Patriarchis nullam aut modicam exhibebant obedientiam. Et ex ista sæce videtur fuisse ipse item Monachus Barlaamus. Docuit enim omnes etiam Apostolos fuisse pares, & Sancto Petro nihil compositisse præaliis, nisi priores loquendi vices, & priorem in confidendo locum. Et prosequitur: *Omnes igitur omnino sermonis discipuli, Doctores Pastoresque orbis terrarum existere, particulares autem Pastores, quos Episcopos appellavere, alium alius civitatis constituerunt aut regionis Verbi gratia, Athenarum Dionysius, Timotheus Epesi, Titus Cræte, alius alius loci Pastor ab Apostolis constitutus est. Similiter S. Clemens Episcopus Romæ est à Petro ordinatus, qui soli Sacrosanctæ Dei Ecclesie, quæ erat Romæ, præesset, eandemque moderaretur. Verum enim verò postea, cum Dei providentia Imperii jus ad nostros pervenisset, piissimorum Regum & sanctissimorum Patrum nostrorum Decretis, ut Romana Sedes esset prima, ideo sancitum est, quod urbs illa rerum potiretur, Ecclesieque orbis terrarum Imperii unius subiecti videretur consentaneum, cum antea Romanus Episcopus, ut nec cæterorum quisquam, nec primus esset, nec postremus. Omnes Episcopos affirmat Divino Jure æquales per omnia atque pares, quorum nullus alteri teneatur ad rationes, sed omnes soli Domino Deo. Affirmat à Divino jure nullum esse Papam, nullos Patriarchas,***

Primates, aut Metropolitae: Hos omnes procreatos à magno Constantino & Nicæna Synodo, ideoque Papalia privilegia per posteriores Principes ac Synodos potuisse contrahi, ampliari, transferri, extinguere, & jam Romæ per hæresim esse penitus extincta. Et hæc sunt, licet hinc inde varient, hodierna schismaticorum somnia. Ex his Provinciales Episcopi suis Metropolitae, aut etiam Patriarchis vix dignantur obedire. Ita error semper præcipitat in errorem, & miserandam omnium rerum confusionem. Et ex hisce deviiis principiis præcipitatus etiam fuit Marcus Antonius de Dominis, Archiepiscopus Spalatenensis.

Ex eodem fonte secundus occupatæ à Francis Antiochiæ Latinus Patriarcha Radulphus bibit istud venenum, de quo scribit in sacri belli Historia Guilielmus Metropolitae Tyrionum: *Radulphus*, non ab Episcopis, sed à solo populo electus, *Ecclesiam & Palatium occupans, statim sine mora Pallium de altari beati Petri, nulla ad Ecclesiam Romanam habita reverentia, sibi adsumpsit*. Erat audacissimum facinus. Etenim de Sancti Petri corpore aut altari fumere, ac sibi ipsi pallium imponere, est supremæ majestatis character, proprius soli Romano Pontifici. Hinc Romam evocatus fuit Radulphus à Paschali secundo Papa, pergitque laudatus Metropolitae Guilielmus: *Radulphus Romam perveniens, prima facie difficiles habuit ad Dominum Papam introitus, tanquam Romanæ Ecclesiæ persecutor, & qui singularem sedis Apostolicæ Primatum comminueret & infringere voluerit, sedem æmulam contra Romanam erigens & parificans Ecclesiam, tanquam læsæ Majestatis reus ab ingressu sacri arceur Palatii, & à Domini Papæ colloquio suspenditur*. Porro tam Dominus Papa, quam universa Ecclesia erant procliviores ad hoc, ut Dominum Patriarcham adverteat qualibet honesta occasione gravarent, ejusque adversarii plurimum exhibebant favorem. Suspectus enim eis habebatur admodum, eò quod vir dives esset & magnificus, & sedem cui præerat, Antiochenam videlicet, Romanæ subjacere dedignabatur, sed ei eandem in omnibus parificare contendebat, dicens utramque esse Petri Cathedralam, eamque quasi Primogenitæ insignem prærogativa. Haud dubiè hæc à Schismaticis Græcis doctus aut suavis fuerat Radulphus, qui cunctos Patriarchas affirmant pares, & nullum alteri præesse aut subesse. Et hinc de illo ad meliora converso pergit Guilielmus: *Radulphus resignato Pallio, quod de altari Antiochenæ Ecclesiæ sua sibi sumpserat auctoritate, in injuriam, ut dicebatur, Apostolicæ sedis, & Cardinalibus tradito, aliud ei, sumptum de corpore beati Petri, more solemniter Priorem Diaconorum traditur*.

Devia principia in tractatu adversus Acacii Constantinopolitani Episcopi audaciam insigniter præfocavit Sanctus Papa Gelasius. Alexandrinæ Ecclesiæ intrusum in vasa Petrum Mogum, quem sub pœnitentiæ furo reconciliatum in throno stabilire tentaverat Acacius, multis ostendit non nisi à Romana Ecclesia potuisse vel damnari vel absolvi, & dat rationem: *Secundæ sedis Antistitem nec expellere quisquam, nec revocare sine primæ sedis assensu vel potuit vel debuit,*

*nisi forte confuso jam ordine rerum atque turbato, nec prima, nec secunda, nec tertia Sedes debeat observari, vel suscipi secundum antiqua Statuta Majorum, & sublato capite, ut videmus, omnia membra vario inter se compugnent certamine, frutque illud, quod de populo scriptum est Israel; In illo tempore non erat Dux in Israel, unusquisque quod placitum erat in oculis suis faciebat. Quæ enim ratione vel consequentia aliis sedibus defendendum est, si primæ Beatissimi Petri Sedi antiqua & vetusta reverentia non deferretur, per quam omnium Sacerdotum dignitas semper est roborata atque firmata, trecentorumque decem & octo Patrum invicta & singulari judicio vetustissimus judicatus est honor? Affirmat Alexandrinæ & Antiochiæ Patriarchales cathedras Romanæ omnino coordinari, nequam solo præcessus, sed etiam Præfecturæ ac subjectionis ordine, ideoque plenè subjici ac subordinari. Demonstrat hoc ex antiquissima, quam & Apostoli, & Patres, & ipsa etiam Nicæna Syodus firmavit, consuetudine, quæ Alexandrinum secundæ sedis Antistitem non nisi à Romano Pontifice, aut ex ejus ad factam Relationem Rescripto semper permittit judicari. Quod ipsum Gelasius constanter inculcat in litteris ad Dardaniam Episcopos, ac in litteris ad omnes Orientales, exstantibus apud Jacobum Sirmondum post appendicem codicis Theodosiani. Et adversus istius consuetudinis prævaricatorem Acacium pergit: *An due sunt Ecclesiæ, & duo Pastores? Absit: Unus est enim qui fecit utraque unum, tollens de medio inimicitiarum parietem in corpore suo*. Et hic non solummodò se supremum, sed & suum Vicarium Pastorem sanxit esse unum. Hinc singularia Sancto Petro per Evangelium facta promissa enumerat idem Pontifex, atque profequitur: *Quare ad Petrum tam frequens Domini sermo dirigitur? Nunquidnam reliqui Sancti ac beati Apostoli non erant simili virtute succincti? Quis hoc audeat affirmare? Sed ut capite constituto, schismatis tolleretur occasio, & una monstraretur compago corporis Christi, quæ ad unum caput gloriosissima dilectionis societate concurreret, ut una esset Ecclesia, cui fideliter crederetur, unaque Domus unius Domini, & unius Redemptoris, in qua de uno Pane & de uno Calice nutrireretur*. Sine uno Episcopali capite non posse esse unam Ecclesiam, & in istam dignitatem Sancto Petro Apostolo semper successisse & successuros Romanos Episcopos, pluribus illic ostendit Gelasius. Et istam fuisse perpetuam atque immobilem omnium olim Græcorum Patrum fidem, suo loco demonstrabitur. Quapropter Eusebiana factio, quæ Christianorum Hierarchiam fecit in trium Patriarcharum Aristocratiam, & illius sectatores hodierni Græcorum schismatici, qui ipsam in quinque Patriarcharum & aliquot Primatum Exarchorum æqualem ac ultro citroque independantem Autocephaliam dividunt, Ecclesiæ unitatem manifestè lacerant, inducunt Acephaliam, & Constantinopolitanum prævaricantur symbolum, in quo profitemur unam Ecclesiam.*

Constantinopolitanus tamen Patriarcha dudum habuit aliquos universales super alios Græcorum.

corum Patriarchas, ac ipsorum Dioceses potestatis characteres, quos Photius & Michael Cerularius plurimum firmaverunt. Primum characterem, utique ipsum titulum *universalis Episcopus*, adducit in opusculo de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon. Romano & Alexandrino Papæ seu Avi, Constantinopolitano & Hierosolymitano Archiepiscopi, soli Antiocheno affirmat propriè attribui titulum Patriarchæ. Medio-rum sæculorum Græci distinguunt Archiepiscopos & Metropolitae. Archiepiscopi apud illos sunt solo honore & titulo Metropolitæ, qui sine potestate nomen habeant, & nullum sibi subdidum suffraganeum: Qui passim nomen istud adepti sint sectione Provinciarum. Nihil rei dabat titulus nisi exemptionem à vero provinciarum Metropolitæ. Porro Constantinopolitanus ab Heracleensi, Hierosolymitanus fuit ita exemptus à Metropolitæ Cæsarensi. Hinc in Patriarchas evecti titulum retinuerunt. Uterque nullum unquam habuit suffraganeum, nisi posterior sub Latinis Regibus. Pergit Balsamon: *Volebam dicere, quomobrem Papa Romanus appelletur universalis Papa, similiterque Constantinopolis Archiepiscopus, universalis Patriarcha, cum reliqui Patriarchæ, licet ejusdem sint ordinis, appellationis, & honoris, ita proclamari non soleant. Sed quando Papam Romanum malus ille ambitiosus genius à reliquorum sanctissimorum Patriarcharum cætu avulsit, & in Occidentem dumtaxat coarctavit, cum interim videam Constantinopolitanum nullo se Papæ privilegio ornantem, ideoque stant pedes ejus in reclusione. Ne subscriptiones quidem suas magnificas facit tanquam Pater universalis, licet à nobis ita vocetur & celebretur*. Affirmat olim solos Romanum & Constantinopolitanum fuisse titulos universales Episcopos ac Patriarchas, nunc autem illum excidisse ob schisma & hæresim, ideoque titulum mansisse soli Constantinopolitano. Aliis Patriarchis nunquam competisse. Hinc etiam in opere de matrimonialibus quæstionibus scribit Matthæus Monachus: *Hæc de re tractatum fuit tempore Imperii Isaaci Angeli, tribus Patriarchis in Concilio presentibus, Universalis, Antiocheno, & Hierosolymitano*. Per antonomasticè positum universalem intelligit Constantinopolitanum. Et in formularum, quibus Constantinopolitanus solet ad alios Patriarchas aut Episcopos scribere, notitia ille semper solus titularur universalis. Et reverà soli, quibus Joannes secundus dedit exordium, Regiæ civitatis Patriarchæ pro isto superbiæ titulo cum Romana Ecclesia litigant. Et de profecto Hierosolymam, ac alios tres Patriarchas ibidem repente Hieremia habet descripta per Emmanuelem Malaxum Historia: *In unum collecti quatuor Patriarchæ liturgiam celebraverunt. Deinde diebus aliquot apud Ecumenicum Patriarcham Hieremiam consumptis, singuli thronos suos repetiverunt*. Solum Hieremiam appellat Ecumenicum. Exstat in Turco-Græcia. Ibidem habes Joachimi Alexandrini, Joachimi Antiocheni, & Germani Hierosolymitani Patriarchæ litteras, qui omnes sibi figunt altos titulos, at nullus aut seipsum aut suam collegam, nisi solum Constantinopolitanum, titulat Ecumenicum. Attamen Ale-

xandrinus Joachimus in datis Alberto Comiti Leuvenstenio testimonialibus litteris se titulat Judicem orbis terræ. Et in memorato opusculo Nilus Theffalonicensis Episcopus omnes generatim Patriarchas assidue vocat Episcopos universales. Nempè per suas dioceses. Et hoc dumtaxat sensu Joannes secundus assumpsit, Joannes quartus resumpsit titulum, & ipsorum successores continuaverunt; usque ad Photium. Et iterum à proximo hujus successore Stephano, usque ad Michaellem Cerularium. Hi duo esse prætenderunt totius Christianitatis universales Episcopi. Et licet rem apud suos etiam schismaticos amiserint, titulum tamen successores pertinaciter retinuerunt. Porro dum ab ipsis titulum istum non quæri affirmat Theodorus Balsamon, insinguer imponit. Multa ipsorum pro isto titulo adversus Romanam Ecclesiam contumacia longè aliud altissimè clamat.

Alterum memoratæ potestatis characterem adducit idem Theodorus in opusculo de Chartophylace & magno Defensore Constantinopolitanæ Ecclesiæ: *Chartophylax describit & dat Patriarchalia Stauropogia per universum propè terrarum orbem, ac multarum urbium Ecclesiastica capita transferi in primi capitis Regiam*. Et in compendiaro Legum delectu Imperator Leo sapiens: *Omnium Metropolitæ, Episcopatum, Monasteriorum & Ecclesiarum cura & judicium ad proprium Patriarcham spectat, Constantinopolitano autem licet etiam in aliarum sedium territorii, in quibus hæc prærogativa non est, crucium fixationes in templis concedere*. Stauropogia seu crucium in Ecclesiis aut Monasteriis fixationes sunt sigilla exemptionis, quam apud Græcos facere possunt soli Patriarchæ. Lucet ex lite, quam adversus Naupacti Metropolitam, ausum in suffraganeis Parochiis cruces figere, movit Artensis Episcopus. Etenim à Germano secundo Patriarcha obtinuit hanc sententiam: *Stauropogiorum, quæ sunt per diocesim, soli Patriarchali Amplitudini relicti sunt privilegium, Metropolitanorum autem nemini*. Exstat in Jure Græco-Romano. Et quia istud Patriarchæ privilegium laudatur à Leone Philosopho, certum est non dumtaxat Michaelle Cerulario, sed etiam Photio esse antiquum, ideoque vetustissimam consuetudinem, non schismaticam usurpationem. Est avitæ Monasticæ libertatis superflues vestigium. Quod enim olim Monachi ad suam Diocesanam non adstringerentur, sed possent quemvis sibi eligere Episcopum, suo loco ostenditur. Ita fuit usque ad Chalcedonensem Synodum. Hæc ad impediendas, quas tunc ab Eurychianistis Monachis passi fuerant Syrorum Episcopi, barbaras violentias sanxit omnia deinceps Monasteria suo diocæsano Episcopo in omnibus subesse. Constantinopolitanus Patriarchatus insigniter ibidem est firmatus & augmentatus, atque ita videtur ejus Patriarcha sese excepsisse ab observantia istius Canonis, & perrexisse in Episcopum eligi à quibuscumque per Orientem Monasteriis. Et quia semper phylacteria sua ampliare studuit, tandem cepit semetipsum illis etiam obtrudere atque præficere. Et à Monasteriis perrexit ad Ecclesias.

Præsertim quod omnia hæc exempta loca Patriarchæ penderent Canonica, seu annuas pensiones. Et hinc Episcopi frequenter ac potenter intercesserunt adversum hæc exemptiones, adeo ut præfatus Patriarcha Germanus tandem emisit hoc Edictum: *Mediocritas nostra Regionum Antistitibus talium jure cedit*. Omnia, præter peregrinorum, exempta monasteria reddidit Episcopis. Habes Edictum in tertio libro juris Græco-Romani. Et de Ephesorum Archiepiscopo, Imperatoris Michaelis Palæologi Confessario, & magno Patriarchæ Joanni Vecchi adversario Isaac scribit Georgius Pachymeres: *Isaac studuit suo juri subjugare loca jurisdictioni Patriarchæ reservata in cunctis per Orientem Diocæsis, ita ut ea tantum sacra loca, quæ intra unam urbem Constantinopolim sita essent, ordinariæ potestati Patriarchæ subjecta remanerent, quæ extrâ urbem essent, subjacerent auctoritati illorum Præsulum, qui Diocæses, ubi erant illa posita, Episcopali auctoritate gubernarint*. Et pergit: *Prodiit Imperatoria Novella, qua decernebatur, ut quæ ubicumque vel cujusque modi loca vel monasteria Patriarchæ uni subjecta eatenus censebantur, ea deinceps Episcopis, quorum ille propria Diocæses essent, jure ordinario subjacerent*. Addebatur Decreti ratio: *Per abusum videri, & contra sacrorum Canonum auctoritatem attentatum id, quod ex longo hæc tempore factitatum fuerat, ut nempe Patriarchæ Constantinopolitano ultra fines Diocæsis propriæ jus competere*. Exemptio est revera supremus potestatis actus, qui proinde extrâ territorium non valet exerceri. Et omnino adversatur Chalcedonensi Canon. Isaac sola urbana Monasteria volebat manere Patriarchæ. Et tamen Constantinopolitana, uti & Romana, Parochia concluditur civitatis muro: Foris nullam habet Parochialem Ecclesiam, sed sola quædam vicina Cæmeteria aut Monasteria. Isaac volebat etiam intra Patriarchalem Diocæsim nulla esse exempta Monasteria. Et est omnino consecutus. Quod verò ex proprii quæstus cupiditate hæc ille moverit, disertè scribit Pachymeres, & pergit: *Quod qui dicebat, non intelligebat eripere se Patriarchæ titulum Œcumenici, quippè quem concluderet urbe Constantinopoli, nec saltem ei concederet Diocæsim, quanta & qualis cuius etiam vulgari tribuitur Episcopo*. Quod nempe vulgares passim Episcopi præter civitatem habeant forensè territorium. Verùm id tum quidem nihil pensi habens Isaac, & in lucri parte numerans oblatam occasionem gratificandi quomodocumque amicis suis Episcopis, quos multos offendebant iste in propriis Diocæsis exceptiones locorum subtrahentium propriæ ipsorum potestati, ac Patriarchæ auctoritati subditorum, & passim contendebant non plus juris Constantinopolitano in alienas Diocæses, quam cuique ipsorum esse in Constantinopolitanam. Cum collegis Episcopis Isaac sectabatur supra memoratam à Theodoro Balsamone sententiam, quæ omnes Episcopos affirmat esse jure Divino patres per omnia ac supremos, ideoque nullum subesse alteri; at verò Georgius Pachymeres, ut potè magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Cruciger & magnus Defensor, vidit ab isto errore pessimo induci Acephaliam, & cum om-

ni Hierarchia everti cunctam dignitatem sui Patriarchæ, qui sine aliqua saltem per omnes Orientis Ecclesias potestate nullatenus possit dici Œcumenicus seu universalis. Ita per schisma in fratres Cadmazos demutati Græci sese mutuo roserunt, momorderunt, ac tandem absumpserunt.

Tertiam universalem Constantinopolitani Episcopi potestatem adducit in laudato Legum compendio Leo Philosophus: *Sedes Constantinopolitana, quam Regia exornat, Synodorum suffragiis Prærogativam obtinet, quibus divinæ Leges suffragantes, controversas in aliis sedibus motas ad hujus notionem referri præcipiunt*. Laudat ejus circa Stauropagia universalem potestatem, & adjungit: *Neque hoc solum, sed & controversas in aliis sedibus exortas dirimere ac dijudicare potest*. Videtur loqui ex nono & decimo septimo Chalcedonensibus Canonibus, qui cunctas Clericalium apud Episcopum, cunctas Episcopalium causarum primas instantias mandant agi apud Constantinopolitanam Synodum, atque adjungunt: *Quod si adversus Provincie Metropolitanam Episcopus vel Clericus habet querelam, petat aut Præmiam Diocæses, aut Sedem Regiæ urbis Constantinopolitanæ, & apud ipsam judicetur*. Nicolaus primus Papa per Diocæseos Præmiam intellexit Romanum Pontificem, atque ita ab istis Canonibus stabiliri credit Romanas appellationes. Alii intelligunt quemvis Orientalem Exarchum aut Patriarcham: Censent cunctis Orientalibus Episcopis & Clericis permitti alternativam, qua vel ad suum Exarchum aut Patriarcham, vel certè ad Episcopum Constantinopolitanum possint appellare. Verùm hæc opinio caret fundamento. Quòd enim Alexandrini aut Antiocheni Patriarchatus Clericos aut Episcopos ad Constantinopolitanam Patriarcham provocare permiserit Antiquitas, nulla ostendit consuetudo, nullus Canon, nullum exemplum. Proinde per Diocæseos Præmiam intelliguntur tres Autocephali Præmiam, quibus omnem avitam auctoritatem circumscribere, & Constantinopolitani Episcopi plenum jurgum injicere nolens Synodus introduxit istam appellandi alternativam.

A suo Episcopo Clericum, aut à sua Synodo degradatum Episcopum duodecim Antiochiæ Canon mandat non esse molestum Augusto Principi, sed refugere ad majorem Synodum. Sui prævaricatorem immobiliter firmat in inflicta degradatione, & præscribit ab omni auctoritate. Sextus Constantinopolitani Concilii Canon rigorem est moderatus. A Provincie Synodo damnatum Episcopum mandat non ad Principem, nec ad Generalem totius Christianitatis, sed ad sui Patriarchæ aut Exarchi Synodum appellare: Ab hac damnatis permittit recurri ad Principem, & generalem ab ipso Synodum postulari. Nempè pro inique damnationis auxilio confugientes ad se quoscumque Episcopos solebat admittere Princeps, & ipsorum causas Regiæ civitatis Antistiti ac per ipsum ex advenis Episcopis collectæ Synodo delegare. Indignum & Ecclesiasticæ Hierarchiæ adversum judicantur hoc laudatæ Synodi. Reverà enim indi-

indignum erat omnium non dumtaxat Provinciarum, sed etiam Patriarchalium Synodorum de gravioribus causis judicium submitti uni Constantinopolitano Episcopo, per ipsum ac variarum gentium paucos illi assidentes Episcopos retractari, & quandoque etiam reformari. Hinc damnatum à sui Patriarchæ aut Exarchi Synodo Episcopum Constantinopolitani Patres permiserunt quidem recurrere ad Principem, attamen non ut Constantinopolitani, licet insigniter exaltassent, Antistitis, sed generalis Synodi imploraret Judicium. Verùm hanc clausulam non obtinuerunt. Etenim Augusti Principes perreerunt damnatorum Episcoporum admittere querelas, & Regiæ civitatis Episcopo ac ejus ex advenis Collegis Synodo delegare. Ita Gabadii & Agapii, de Bostrensi apud Arabes Metropolitanam Episcopatum contententium, causam Arcadius Augustus delegavit Nestario, qui laudatæ Synodo adfuerat, Constantinopolitano Episcopo, & hic ipsam, haud dubiè judicatam antea à Flaviano Antiochiæ Patriarcha, retractavit. Et licet non tantùm hic Flavianus, sed etiam Alexandrinorum Patriarcha Theophilus adesset, Synodo præfedit. Quòd Photii Tyrii & Eustatii Berytensis Episcopi, de Metropolitanica per primam Phœnicis potestate contententium, causam Imperator Theodosius delegavit Anatolio Constantinopolitano Antistiti, & hic cum modica ex advenis Episcopis Synodo retractavit, demonstrat quarta actio Chalcedonensis. Nullo Canone fulciebantur, & à variis Metropolitanis, præsertim Patriarchis, improbabantur istiusmodi Synodi, ideoque ab his moti gloriosissimi Judices quaerunt: *An Synodum appellare oporteat Contententium Episcoporum, qui in Regia civitate diversantur?* Et post varia variorum Episcoporum Responsa Anatolius novit hoc unum adducere: *Tenuit consuetudo*. Et hæc adeò permansit, ut de simili, in qua profanum universalis Episcopi titulum sibi assumpserat Joannes Jejunator, Synodo ad Eusebium Thessalonicensem ac alios Illyrici Episcopos scripserit magnus Gregorius: *Pelagius Deceptor noster omnia Gesta istius Synodi, præter illa quæ illic de causa Gregorii Episcopi Antiocheni sunt habita, valida omnino districtione cassavit*. Criminales istius Gregorii causam latius exponit Evagrius Epiphaniensis. Datum de ipsa à tali Joannis Constantinopolitani Synodo Judicium magnus Gregorius affirmat à Pelagio secundo fuisse probatum. Quare ipsos etiam Patriarchas permittit Pelagius per istas Synodos judicari. Et de damnatis à Romana Ecclesia, ac ad Imperatorem Theodosium provocantibus Pelagianis scribit ad Nestorium Constantinopolitanum Episcopum Sanctus Pontifex Celestinus: *Atticus tuus Antecessor eos ita persecutus est pro Rege communi, ut eis nec standi quidem illic copia tribueretur*. Quod ipsum addit factum ab Attici successore Sisinio. Exponit in tertio adversus Julianum Pelagianistam libro Sanctus Augustinus: *Christi exercitus debellavit Celestinum apud Constantinopolim, tam longè à regionibus Africanis*. Et in carmine de Ingratis Sanctus Prosper: *Quid loquar & curam, magna quam gessit in urbe Constantinopoli doctus bonus*

ore Sacerdos Atticus, antiqua Legatos hæreticorum confutando fide? De qua tunc impia corda, quamvis se obductæ regerent velamine formæ, Judicii & tactæ tulerant tormenta repulsæ. A Romanis Pontificibus damnatæ, Italia ejectæ, & generale Synodum postulantis factionis causam ex Principis delegatione retractavit in sua Synodo Atticus, firmavit Romanum Judicium, & ab omni ulterius audientie spe ad perpetuum penitentiam proscriptis. Ex quo lucet, quòd non solas Orientalium Patriarcharum, sed etiam Romani Pontificis sententias Constantinopolitanus Episcopus retractaret.

Verùm sacris Canonibus adeò adversabatur hæc consuetudo, ut de delegata sibi per Imperatorem Arcadium causa Alexandrini Patriarchæ Theophili scripserit ad Sanctum Innocentium Pontificem Sanctus Joannes Chrysostronus: *Nos scientes Leges Patrum, & Theophilo honorem habentes, etiam super hac re ejus litteras, oportere in quibusque Provinciis sua negotia tractari, transmontanosque ad nostra judicium non trabendos fortiter detestamur, ne causam susciperemus judicandam*. Et ipse & Theophilus protestati sunt similes delegationes adversari Nicænis Canonibus. Interim Principum violentia firmavit morem: Et ipsum in suo Legum compendio laudat Leo Philosophus. Non ipsum, sed ipsius dumtaxat fidelem usum in Attico & Sisinio probarunt Sanctus Celestinus Pontifex, Prosper & Augustinus. Ipsum Romana Ecclesia dissimulenter ac dispensatorie toleravit. Et ex ipso non probari aut firmari universalem Constantinopolitani Patriarchæ super alios Patriarchas potestatem, rectè affirmat, & non penitus malè demonstrat Nilus Cabasilas Archiepiscopus Thessalonicensis.

CAPUT XVI.

Exponitur Apostolica Legatio Cardinalis Humberti.

DE hac Legatione scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Fredericus, frater Godofridi Lotharingæ Ducis, Romæ Ecclesiæ Archidiaconus, Constantinopolim Apostolica functione abiit. Indicta Synodo cum Imperatorem Constantinopolitanum & Patriarcham evocasset, & illi Præmiam sui Majestatem vindicantes, dicto obtemperare dedignarentur, egressus urbe, sandalia sua more Apostolorum publicè super eos excussit. Quo facto tantum terrorem omnibus Constantinopolitanis incussit, ut Imperator & Patriarcha cum Clero & populo sequentis die, sacco & cinere obvoluti, ad eum procederent, & Apostolicam auctoritatem in eo prout in terram adorarent*. Et Sigebertus Gemblacensis: *Leo Papa per Epistolam ad Imperatorem Constantinum scriptam illum ejus sibi concilians, Apocrisarios suos Humbertum videlicet, Cardinalem Episcopum Sylvæ candidæ, Petrum Amalphanorum Archiepiscopum, Fredericum*

Fol. 236.

Lib. 6.
Cap. 10.Lib. 7.
Ind. 2.
Epist. 60.

Cap. 1.

An. 1053.

An. 1054.

dericum quoque septimum Levitam & Cancellarium, dirigit Constantinopolim ad confutandas Græcorum hereses. Enumerat Michaelis Cerularii errores, ac inter ipsum ponit & hunc: Romanam Ecclesiam in filiis suis anathematizabat, eique Ecclesiam Constantinopolitanam preponebat. Quod nempe cum Photio Michael garirret simul cum Imperialibus Palatia privilegia migrasse Roma Constantinopolim, ideoque se jam esse Œcumenicum caput & Episcopum totius Christianitatis. Et hinc de illo, quod Primatus sui majestatem vindicans nollet obedire Romanis Legatis, affirmat laudatus Lambertus. Pergit Sigebertus: Ab Imperatore benigne habiti Legati, Nicetam Monachum ante eum viderunt, adeo ut librum, quem contra Romanos scripserat, anathematizavit & incendit. Michael Patriarcha nolente eis colloqui, Charta excommunicatiois coram Clero & populo super altare Sanctæ & Sophiæ posita recedunt. Michael chartam ipsam corrumpens, populoque legens, illos ab Imperatore revocatos ad Synodum absente Imperatore convocavit ut à populo lapidarentur. Quod Imperatore prohibente, Michael commovit populum contra eum. Sed convulsus chartam excommunicationis falsasse Michael, omnesque sui ab Imperatoris gratia remoti sunt. Humbertus vero Episcopus Sylvæ Candidæ hæc descripsit, & Scripta Nicetæ Monachi, & Leonis Acridani Bulgærorum Archiepiscopi confutavit. Quæ de Latino in Græcum translata jussu Imperatoris Constantini à Græcis recepta sunt.

Consonat in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Ostiensis Episcopus: Eodem anno, utique quinquagesimo quarto post millesimum, gratia concordandi Romanam & Constantinopolitanam Ecclesiam Leo Papa viros prudentissimos ad Imperatorem Constantinum, cognomento Monomachum, Apocrisarios misit, Fredericum scilicet Cancellarium suum, & Humbertum Episcopum Sylvæ Candidæ, & Petrum Archiepiscopum Amalphanum. Qui ad Cassinense Monasterium primitus advenientes, ac se fratribus devotè commendantes, ita de eorum viam suam profecti sunt. Eos Imperator honorificè susceptos aliquamdiu secum in Palatio tenuit. Quo tempore plerisque Græcorum hereses corrigere studentes, Patriarcham tandem Michaelem & Leonem Acridanum Episcopum, omnesque illorum complices auctoritate Apostolica damnarunt. Sed cum intra hos dies defuncto jam Papa redire disponerent, Regis illos donis secutus Imperator, beato quoque Petro munera per eos haud parva transmisit. Illorum in super precibus binas auri libras huic Monasterio ex redditibus regis dari singulis annis instituit. Nempe plures tunc per utramque Siciliam Regiones adhuc parebant Græcis, & varias Cassinensis Monasterii possessiones invaserant Nortmanni, atque ita ipsum depauperaverant: Hinc istam illi elemosynam à Constantino Apostolici Legati impetrarunt. Magnificentissimam enim Constantini liberalitatem prædicant omnes passim Græci Scriptores, vereque scribit Constantinus Manasses: Munificas Constantini manus experta sunt Nationes integræ, templa, pauperes. Erat enim suavis ubique se effundens, & munera copiosissima distribuere in ærumnosos, tamquam in subulos & canales haud perfosos. Erat & plene Orthodoxus.

Hocce Legatos in Litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham describit Patriarcha Michael: Unus est, qui ut audivimus, Amalphanorum Ecclesie aliquando præfuit, deinde verò ab eadem Ecclesia ejectus rationabilibus de causis, peregrinus vagatur. Alter verò nomine tantum Archiepiscopus, re autem omnino alienus, cum nulli Metropoli præfuisse unquam reperitur. Tertio personam, quæ illi placuerit, Papa tribuens, Cancellarii videlicet, idque coram Romana dignitate, pro insigni quadam fortia, ut talem se diceret, abduxit. Ut posset per eum quæ machinabatur, obtinere, illo quasi quadam fortis clypeo usus. Est calumniosissima descriptio. Petro Amalphanum Archiepiscopo impactam calumniam elucidat in litteris ad Imperatorem Constantinum noster nonus & Sanctus Leo: Ex Amalphanum Episcopo nulla tibi suboritur suspitio, quia Romanus est omnino, & ab Amalphanis discedens, familiariter nobiscum vivit jam penè anno integro. Per Romanum Pontifex intelligit additum & fidelem Imperio Græco, quod erat reverrà Romanum. Luitprandus Cremonensis Episcopus, ac Joannis duodecimi Pontificis ad Imperatorem Nicephorum Phocam Legatus, durè fuit exceptus Constantinopoli, & nullum fecit fructum: Quod Papales litteræ dictum Principem titularint Imperatorem, non Romanorum, sed Græcorum. Et omnes Græcorum historici sese semper titulanti Romanos. Græcos à nobis titulari est illis durissima contumelia: Videre id possis etiam in quarto libro Joannis Cinnami de Gestis Imperatoris Manuelis Comneni. Hinc suam Legationem ab hisce quinquiliis lædi aut impediri nolens noster Leo, usus est phrasi græca. Ad Constantinopolitanum, uti Imperium, ita & Patriarchatum ex Imperatoris Leonis Isauri violentia spectabat tunc Amalphis, ideoque ejus Episcopum Laurentium fuisse & Græcè & Latinè peritum scribit in Sancti Odilonis Abbatis vita Sanctus Petrus Damiani. Addit fuisse insigniter Sanctum, coruscasse miraculis, & Romæ defunctum. Quod nempe se nosset per Apostolicos Canones pertinere non ad Constantinopolitanum Patriarchatum, sed ad Romanum. Eiusdem mentis credo fuisse Petrum. Hinc dum Michael Cerularius cœpit sui schismatis violentas nugas, quod plures Calabrorum & Apulorum Episcopi ipsis circumscripti adhererent, illum abiisse in spontaneum exilium, & apud Sanctum Petrum Apostolum quaesivisse asylum, ac invenisse. Quod calumniosas suas adversus Romanam & omnem Latinam Ecclesiam litteras Michael Apuliæ & Calabriæ Episcopis inscripserit, disertè testatur in suo ad illum Rescripto noster Sanctus Leo. Et Constantinopoli apud Patres Prædicatores reperitur schismaticus Scriptor habet: Romanus Pontifex, & omnes Occidentalium partium Christiani, Sacerdotes & Laici, præter Calabros ante multa tempora extra Ecclesiam Catholicam pervagantur. Eos affirmat impios in Deum apostatas, & adjungit de Calabris: Apostolica & nostra Ecclesia alumni sunt, ejus moribus informati. Et qualis fuerit Joannes Tranensis Episcopus est supra ostensum. A Calabriæ, Apuliæ, ac Siciliæ Episc.

Episcopis Patriarchales apud Constantinopolim Synodos fuisse & antè & post Michaelis Cerularii schisma frequentatas docent subscriptiones ad editos à Sisinnio secundo, secundo Sergio, ac Eustatio Patriarchis Canones, existantes in Jure Græco-Romano. Horum contagiosam communionem & Michaelis insolentiam metuens Petrus fugerat Romam, atque ita Constantinopoli erat plurimum suspectus. Hinc illum expurgat noster Sanctus Leo apud Principem, & asseverat esse verè Romanum. Utpotè qui non Rempublicam, sed schismaticam Ecclesiam fugisset.

Restè addidit Leo: Familiariter nobiscum vivit. Etenim belligerantem adversus Nortmannos in Apulia Pontificem comitatus fuit Petrus, & illic cum ipso decedit motas inter Luitfridum ad Vulturum fontes Abbatem, & Albertum Monachum, qui Sanctæ Mariæ de Castineto Cellam invaserat, & illic se ostentabat Abbatem, quaestiones, de quibus istius Monasterii Chronicon: Assistentibus pluribus Præsulibus, à Papa Leone causa est judicata Abbati Sancti Vincentii. Qui interfuerunt, hi sunt: Humbertus Sylvæ Candidæ Episcopus, Petrus Amalphanus Archiepiscopus. Ex quo vides Cardinales Episcopos ex tunc fuisse Archiepiscopis digniores. Factum hoc fuit anno istius sæculi quinquagesimo tertio. De Petro nostro scribit ad Desiderium Cassinensem Abbatem etiam Sanctus Petrus Damiani: Vester ille finitimus piæ recordationis Amalphanus Episcopus, nomen nescio, Stephano Romano Pontifici, me presente, sub jurejurando sæpè testatus est, quia cum aliquando mensam Domini sacrificaturus accederet, sed super Sacramento Dominici Corporis incredulus hæsitaret, in ipsa confractioe salutaris Hostiæ rubra prius ac perfecta caro in ejus manus apparuit ita ut etiam digitos illius cruentaret, sicque Sacerdoti omnem scrupulum dubietatis auferret. Ubi notandum, quam sit immane periculum, indignis manibus attrahere tam terribile Sacramentum. Grassabatur tunc Berengariana hæresis, ejus fundamenta Petrus in Vercellensi Synodo forsân audierat, atque ita passus fuerat à Berengarii fautoribus, quod in Preescriptionum libro habet Tertullianus: Heretici scripturas obtundunt, & hac sua audacia statim quosdam movent, in ipso verò congressu firmos fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt, Petrus tunc erat ex mediis, ac ipsum Divina gratia isto miraculo perfecti in firmum. Quavis adversus Eucharistiam grassante hæresi, Divina semper in nos bonitas arcanam sacrosancti Mysterii veritatem, & cespitantes de ipso mentes vario miraculo erexit ac stabilivit. Etiam Latinè & Græcè eruditus fuit iste Petrus, habuitque doctum Clerum. Etenim Paschalis secundi Legatus, qui inter Boadmundum Antiochiæ Principem Latinum & Græcorum Imperatorem Alexium Comnenum composuit pacem, fuit ex ejus discipulis Maurus Archiepiscopus Amalphanus. Ita in tertio decimo suo libro scribit Anna-Comnena. Quare illum non sine fundamentis legavit noster Leo.

L. 2. Ep. 15

Cap. 15.

Michael etiam Cerularius, dum Cardinalem Humbertum dixit fuisse Archiepiscopum sine Christi Lupi Oper. Tom. IV.

fede, habuit aliquid fundamenti. Exponit in libro de Domini corpore adversus Berengarium, qui Humbertum variè calumniatus dixerat Burgundum, Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis: Humbertum virum fuisse religiosum, fide Christiana & sanctissimis operibus perseverantissimè decoratum, scientia Divinarum & secularium litterarum apprime eruditum & sanctum, qui vel propria experientia eum noverunt, vel ab aliis, qui ipsum experti sunt, ejus cognitionem acceperunt. Hunc non de Burgundia, sed de Lotharingia Sanctus Leo Romam traduxit, ad prædicandum Siculis verbum Dei Archiepiscopum ordinavit, postea verò Sancta Romana Ecclesia Præsulem sibi Cardinalem constituit. Quo in loco positus taliter vixit, taliter docuit, ut de fide vel doctrina ipsius nec saltem sinistra suspitionis fama aliquando exorta sit. Hujus rei testis est tota ferè Latinitas, quæ pro excellentia Apostolicæ Sedis, cujus Conciliis & Consiliis semper aderat ac præerat, eum ignorare non potuit. Quod ad certam civitatem, ut mariti ad vxores, alligentur, & absolute consecrari non possint Episcopi, est omnino Apostolicus Canon, immò Evangelicus atque Divinus. Quis enim neciat Apostolum Petrum Romanæ urbi fuisse ab ipso Domino datum & alligatum? Et de omnibus generatim Episcopis dixit gentium Doctor Apostolus: Attendite gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Attamen paganarum aut alias deviarum Provinciarum Apostolorum tanti semper fecit Romana Ecclesia, ut ipsum censuræ legitimum Episcopalis etiam ordinationis titulum, & omni sæculo ad ipsum consecraret. Etenim de Caio Romanæ Ecclesiæ Presbytero scribit in Bibliotheca Photius: Hunc Caium fuisse affirmant sub Zephyrino & Victore Pontificibus, ordinatumque gentium Episcopum. Et ad Decentium Eugubinum Episcopum scribit Sanctus Innocentius Primus Pontifex: Manifestum est, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, Siciliam, Insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesiam, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus Successores constituerint Sacerdotes. Uti Titus à Sancto Paulo ad Cretam, ita hi à variis Pontificibus ad varias gentes fuere consecrati Episcopi: non ad sibi jungendas, sed ad fundandas Ecclesias & Cathedras. Ita de Sancto Cœlestino primo, quod ordinato Scotis seu Hibernis Episcopo Palladio Barbaram Insulam fecerit Christianam, testatur in libro contra Colatorem Sanctus Prosper. Quod Sanctum Monachum Augustinum, non ad aliquam civitatem, sed ad omnem Anglicanam gentem consecrari ab Ætherio Arelateni Metropolitæ jufferit magnus Gregorius, est omnibus notum. Et idem scribit ad Constantinam Imperatricem: Dum in Sardinia Insula multos esse gentium cognovissem, eosque adhuc præcæ gentilitatis more idolorum sacrificiis deservire, & ejusdem Insulae Sacerdotes ad prædicandum Redemptorem nostrum torpentes existerent, unum illum ex Italia Episcopis misi, qui multos gentium ad fidem Domino cooperante convertit. Ad istud opus potuisset novum Episcopum consecrare. Et de Sancto, quem Sanctus Aubertus Cameracensis Episcopus

Lib. 48.

L. 4. Ep. 33

An. 651. ex latrone fecit Christianum, Landelino scribit Sigibertus Gemblacensis: *A beato Papa Martino ad prædicandum ordinatur. Videtur tamen fuisse dumtaxat Presbyter. Pergit Sigibertus de Sancto Herbiopolensium Apostolo Kyliano: Ad prædicandum ibi à Papa Conone Episcopus ordinatus fuerat.* Et ad Imperatorem Constantinum quartum scribit de mittendis ad sextam Synodum Episcopis Sanctus Agatho Pontifex: *Quidam in longè postis provinciis verbum Christianæ fidei ab Apostolicis Exiguitatis meæ Prædecessoribus missi prædicant.* Et de Sergio primo Pontifice Regino Abbas Prumiensis. *Venerabilis vir Willibrordus, cognomento Clemens, de Britannia gentis Anglorum ob Evangelii gratiam in Gallias transiens, à Sergio Papa Episcopus Frisonum consecratur, atque in eam gentem ad prædicandum dirigitur.* Pontifex in consecratione fecit ex Willibrordo Clementem. Addit in opere de Germaniæ Monasteriis Gaspar Brusselius: *Est Epternaci liber auro & argento in Pumice coloris membrana scriptis continens vitam Sancti Willibrordi Trajectensis Archiepiscopi.* Antiqui Scriptores illum passim titulatur Archiepiscopum Frisonum. Et de Sancto Francorum Apostolo & Archiepiscopo Bonifacio scribit ad omnes Galliarum Antistites Hincmarus Metropolitæ Remensis: *Per annos viginti quinque in prædicatione sine Cardinali sede laboravit.* Quia nempe non ad aliquam sedem, sed ad generalem prædicationem fuerat missus & ordinatus. Et ad deformatis per Saracenos Hispaniis prædicandum ordinari Egilam Episcopum permittit Adrianus primus Wulgarium Galliarum Archiepiscopo, & addidit hanc conditionem: *Ut nullam alienam sedem ambiret vel usurparet, sed solummodo animarum lucra Deo offerret.* Ita habent laudati Pontificis Epistolæ, publicatæ per Jacobum Gretzerum. Etiam Ebbonem, qui postea Remensem obtinuit Cathedram, ad Danis prædicandum fuisse à Paschali primo ordinatum Episcopum testantur Francorum Annales. Et Sanctum Methodium paganis Moravis fuisse ab Adriano secundo consecratum Apostolum & Archiepiscopum, habet Joannes octavus in litteris ad Tuentarum de Moravia. Et de Sancto Monacho Bonifacio, quem Sancti Romualdi Abbatis discipulum ac Russiæ Apostolum laudat Romanum Martyrologium, scribit in laudati Abbatis vita Sanctus Petrus Damiani: *Ab Apostolica sede consecrationem Archiepiscopus accepit.* Addit de ejusdem Romualdi discipulo Engelberto: *Postea Archiepiscopus in gentibus factus est.* Et de alio ejusdem professionis Monacho Gregorio: *Archiepiscopus in gentibus postmodò consecratus est.* Plurima sunt istiusmodi exempla, ideoque Laurentius & cum Mellito Justus, ad Anglis & Britonibus prædicandum Evangelium ac Romanam disciplinam à Magno Gregorio creati Episcopi, dum Scotorum seu Hibernorum Episcopis atque Abbatibus insinuant suam missionem, fuerunt præfati: *Apostolica sedes nos ex more, sicut in universo orbe iterarum, in his Occiduis partibus ad prædicandum gentibus paganis direxit.* Notanda sunt verba: *Ex more.* Et verba: *Sicut in universo orbe terrarum.* Edicunt morem hunc esse & anti-

quissimum, & universalem. Eodem usi sunt & alii Patriarchæ: verum per suas Dioceses, ac ipsarum vicinas. Romanus Episcopus per universum orbem terrarum. Et hinc evidenter vincuntur schismatica Græcorum somnia, qui ut Romano Primatui incommovent, garrunt & Papatum & quemvis Patriarchatum non fuisse sub gentilibus Romanorum Imperatoribus, sed cœpisse sub Constantino, immo & ab ipso esse institutos. Cur istos ad missionem consecratos Episcopos nostri mediorem sæculorum Majores titularint Archiepiscopos, non plenè scio. Foran ex phrasi Græca. Etenim nulli Metropolitæ subiectos Episcopos Græci jam pridem titulatur Archiepiscopos. Et isti Missionarii nullum habebant Metropolitam. Quidquid sit, & per Saracenos & per Michaelis Cerularii turbas multum deformata fuit nostri Leonis tempore utraque Sicilia: Hinc ad isthic prædicandum ac reformandum noster Humbertus fuit in similem Archiepiscopum consecratus.

Cur Michael Cerularius blateret Cardinalem Fredericum non verè fuisse, sed se finxisse Romanæ Ecclesiæ Cancellarium, exponit ejus præfata ad Petrum Antiochiæ Patriarcham Epistola, de Argyro Italiæ Duce ac ejus machinis prosequens: *Meorum litterarum dempto sigillo, & quæ in illis habebantur cum legisset, & alia quedam ad nos quasi Papæ nomine missa componens, & pro hujusmodi litteris offerendis prædictas destinavit, miseris illis suadens, ò seductionem magnam & illorum stultitiam, ut ad Regiam urbem venirent, & has litteras nobis darent.* In Saracenos, Normannos, & Græcos erat tunc divisa superior Italia, & Græcorum ibi Dux erat Argyrus. Fuisse insigniter Orthodoxum demonstrant hæc Michaelis verba: *Argyros Megalopolim, id est, Constantinopolim, cum venisset, frequenter nostram insurrebat humilitati, præcipue de infermentato. Quapropter non semel, sed bis, & tertio, & sæpius à nobis ejectus fuit à sacra communione. Azyrum Latinorum Sacrificium damnanti, & Ecclesias laceranti Michaeli obstiterat Argyrus, & à suo Patriarcha excommunicari maluerat, quam ejus erroribus ac violentiis consentire.* Notanda sunt & hæc Michaelis verba: *Novimus de nobilitate & scientia Papæ urbis Romæ.* Nonus enim Leo fuit reverà non tantum sanctissimus, sed etiam nobilissimus atque doctissimus. Quapropter suæ maledicentiæ tubas adversus tantum virum inflare erubescens Michael, toti Orienti suadere studuit Legationem hanc non ab ipso venisse, sed esse dolosas inimici sui Argyri machinas: Hofce esse ejus emissarios. Addidit suas ad Papam litteras fuisse ab Argyro reseratas, ab ipso confectum quasi ex Papæ nomine Responsum, ideoque & inter emissarios fuisse confectum Cancellarium, qui factas istas litteras subscriberet & sigillaret. Hoc enim est Apostolici Cancellarii officium. Hæc sunt fundamenta hujus infelicissimi Schismatis.

Porrò Fredericum fuisse Romanæ Ecclesiæ Cancellarium affirmat etiam latè in Michaelis excommunicationis diploma. Etenim in ejus

titulo post Humbertum & Petrum Episcopos sequitur Fredericus *Diaconus & Cancellarius.* Eodem modo illum appellat Humbertus in sancta commemoratione suorum Actorum. Decreto autem, quod pro Luitfredo Abbate adversus Albertum Monachum dedit Sanctus Leo, est subscriptum: *Fredericus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cancellarius & Bibliothecarius.* An etiam aliquando, quod Leo Ostiensis affirmat, fuerit totius Romani Cleri Archidiaconus, ignoro. Quidquid sit, Sigibertus Gemblacensis nequam asserit Romanæ Ecclesiæ tunc solos septem fuisse Cardinales Diaconos. Etenim authenticum dignitatum & officiorum, quæ isto tempore habuit Romana Ecclesia, catalogus existat apud Dominum Cardinalem Cæsarem Baronium, & post enumerata Cardinalium Presbyterorum officia ac titulos pergit: *Sunt præter titulos Diaconia, eisque Præfetti Cardinales, dicti Regionarii, iique duodecim, Diaconis Regionariis Præfetti. Item Diaconi Palatini sex.* Quid sint Palatini, quid Regionarii Diaconi, & quæ ipsorum origo atque officium, non spectat ad præsentem locum. Interim vide Oafrum Panium in libro de principalibus Romanæ urbis Basilicis: Constantinopolitana Menæ Patriarchæ Synodus laudat *Episcopos de Italia, & Archidiaconos Sedis Apostolicæ.* Quod ipsum in exhibitis eidem Synodo precibus faciunt omnes totius Orientis Archimandritæ. Nempe omnis urbana Regio plures olim habebat Diaconos, ipsorumque Præfectus dicebatur Archidiaconus, seu Diaconus Cardinalis. Et hoc sensu videtur locutus, antiquitatis peritus, Leo Ostiensis. Sigibertus Fredericum, quod esset septimum Levitam. Locutus est cum Sancto Gregorio Turonensi, scribente de magno Papa Gregorio: *Septimus Levita in Papæ adjutorium adsciscitur.* Verum septimus tunc erat ultimus.

Porrò Cancellarii officium diu Romæ mansit. Etenim Robertus Cardinalis Pullus ad ipsum assumptus fuit à Lucio secundo Pontifice. Et Bullatis Eugenii tertii litteris, Sancti Germani Parisiensis privilegia confirmantibus, subscriptum est ad duodecimi sæculi annum quadragesimum quintum: *Datum Laterani, per manum Roberti, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis & Cancellarii.* Addit in libro de Parisiensi Academia Claudius Hemeræus: *In Monasterio Cluniacensi, Floriacensi, Sancti Remigii Remensis, & in Chartulariis majoris monasterii prope Turones, Beatæ Mariæ rotundæ foris muros Antiodorenses, & Bituricensis, similes legitur subscriptiones à Roberto factas. Sed omnes intra annos sedis Eugenii tertii.* Et hinc eundem Eugenium, ut aptum Cancellarium eligat, hortatur Sanctus Bernardus, affirmans ab ipso pendere dignitatem Romanæ Ecclesiæ. Nempe statim post Roberti, quem Parisiensis scholæ Theologum adhuc Doctorem prædicat plurimum in litteris ad Roffensem Episcopum, & libertinis ibi quorundam ingenii frænandis necessarium judicaverat, mortem scripta est hæc Epistola. Et plures Innocentii tertii Epistolæ habent hanc subscriptionem: *Per manum Joannis Christi Lupi Oper. Tom. IV.*

mis, Sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconi Cardinalis, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cancellarii. Hic Joannes erat ut frater Innocentii, aut affinis. Etenim Leonardus erat utriusque nepos. Defunctus est anno sexto decimo istius Pontificis. Et fuit ultimus Cancellarius. Etenim subseqentes Innocentii litteræ passim habent hanc subscriptionem: *Per manum Raynaldi, Acolybi & Capellani Domini Innocentii tertii Papæ.* Et per quartum Innocentium celebratæ Lugdunensis Synodi Acta laudant *Magistrum Martinum Neapolitanum, Diaconum Cardinalem, & Vice-Cancellarium.* Nempe Cancellarium existit tertius Innocentius, & mutavit in Vice-Cancellarium. Cancellarii potestatem transtulit in Apostolicam sedem. Rationem edicit in eruditis ad Roberti Pulli sententias Commentarius Hugo Mathoud: *Cum jam in eam excrevisset auctoritatem, quæ timeri potuisset, dignitas illa, suppresso Cancellarii officio, creati sunt Vice-Cancellarii.*

Legationis hujus occasionem manifestat Patriarcha Michael in adductis ad Petrum Antiochenum litteris: *Ante aliquod tempus cum novissemus ab eis, qui de veteri Roma ad nos venirent, de nobilitate & scientia Papæ nuper defuncti, Leonis scilicet, nec non quòd simul nobiscum sentiret, & conveniret propter scandala, quæ de ipsis feruntur circa Orthodoxam Fidem, non pauca illi scripsimus nostris litteris, multa videlicet humilitate, ut tu rectè vales cognoscere ex eisdem litteris. Idque ea de causa fecimus, quoniam ipsum lucrari volebamus, nec non ut benevolam & familiarem nobis redderemus, quo per eum Francorum auxilium nobis procuravemus. Quas litteras illi tradidimus, qui ad Papam unà cum Imperatoris litteris esset illas allaturus, & responsiones accepturus, & nobis redditurus.* Exponit in litteris, quas suis Legatis dedit perferendas ac porrigendas, ad Imperatorem Constantinum Sanctus noster Leo. Constantinum laudat à variis, de ejus felici Principatu agit Deo gratias, ac pergit: *Tu post nimium longas & perniciosas discordias primus pacis & concordie monitor, petitor, & exoptatus exador efficeris.* Prædicat hoc ejus studium, & prosequitur de Romana Ecclesia: *Velut Religiosa & egregiæ indolis proles gemitus Matris tuæ non oblivisceris, nec contemnendam, quia senuit, sed potius reverendum arbitraris, atque plenis charitate visceribus ad eam redire meditaris.* Et infra: *Præterea confrater noster Archiepiscopus Michael exhortatorias ad concordiam & unitatem nobis direxit litteras, quem ad tam optabile & necessarium bonum premonentem tantò necesse est nos devotius & alacrius suscipere, quanto perspicacius consideramus non posse computari inter discipulos Christi aliquem, qui fraternæ paci dedignetur acquiescere.* Pacis necessitatem exaggerat, atque prosequitur: *Sed noverit tua Charitas super præsumptionibus ejus multa & intolerabilia jam dudum pervenisse ad aures nostras, qualiter etiam aperta persecutione in Latinam Ecclesiam exardescens, anathematizare non timuit omnes, qui Sacramenta attingunt in azymlis, & quod Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, antiqua dignitate privare contendens, contra fas & jus sibi subdere nova ambitione appetit, & pleraque, quæ usurpare dicitur, sicut à nostris Nuntiis diligenter cognoscere poteris.* Et in

Lib. 4.
Ep. 70.

Fol. 191.

litteris ad ipsum Patriarcham Michaellem: *Scripta tuæ honorandæ Fratemitatis tandem ad nos pervenerunt, in quibus ad maximè necessarium, omnibusque Christi fidelibus amplectendum concordia & unitatis bonum exhortari studeas, quatenus post nimium longas & perniciosas discordias filia ex propria matris reconciliatione exulset. Et Ecclesiasticæ unitatis necessitatem & fructus exaltat, atque prosequitur: Plurima de tua Fratemitate intolerabilia rumor jam dudum pertulit ad aures nostras, quæ nos partim quia incredibilia videbantur, partim quia nulla facultas talia inquirendi concedebatur, indiscussa bucusque reliquimus. Hinc nova ambitione Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, antiqua sua dignitate privare contendens, contra fas & jus tuo dominio subjungere conaris. Superbum Universalis Episcopi nomen acerimè insectatur, ac pergit: Illud quis non stupeat, quod post tot sanctos & Orthodoxos Patres per mille & viginti à passione Salvatoris annos, novus calumniator Ecclesiæ Latinorum emerisset, anathematizans omnes, & publicam persecutionem excitans, quicumque Sacramentorum participarentur in azyms? Quam præsumptionem tuam & famam nobis obrulit, & litterarum sub nomine tuo ad Apulos datarum textus manifestavit.*

Nec Sifinnium secundum, nec secundum Sergium, nec alium Michaelis Antecessorem, sed ipsum dumtaxat Michaellem Leo arguit de hisce novitatibus, atque ita firmiter suadeor ipsum esse istarum præsumptionum & fundati in ipsi schismatis auctorem. Notanda sunt tamen verba: *Post nimium longas & perniciosas discordias.* Et verba: *Rumor diu pertulit ad aures nostras.* Affirmant Michaellem statim à Patriarchatus exordio infansisse, concepsisse iniquitatem, ac etiam parturisse. Nam & in Remensi sua Synodo noster Pontifex damnavit nomen *Universalis Episcopi*: Utiq; in Michaelle, etiam tunc ex Phocii principis tentante sibi subjungere Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, ac esse Episcopum totius Christianitatis. Quo tempore Romanam Ecclesiam ac ejus disciplinam & dogma damnare & blasphemare cœperit, ignoro. Quod hæc omnia etiam cœperit à sui Patriarchatus exordio, suadet Dux Argyrus, ob defensionem latinum azyrum frequenter ab ipso excommunicatus. Quinquagesimo tertio istius sæculi anno cœpit tamquam supremum Ecclesiæ caput Encyclicas spargere de his litteras, ideoque & schismatis exordium isti anno passim adscribitur. Et quoniam Orthodoxi & potentis Principis metus ejus furor imposuit aliquid fræni, Sanctum Leonem garrivum secum sentire à se damnatos Latinorum excessus damnari etiam ab ipso, ideoque ab eodem, tamquam excessus istos reformaturo, postulavit iniri concordiam, & Ecclesiasticæ communionis reparari unitatem. Pontificem lucrari voluit. Ex quo zelo scribit in Meditato de Patriarcharum Juribus etiam Theodorus Balsamon: *Concordia Papæ Romani quasi mordicus in hæreo, & ob separationem illius animo laceror, atque quotididè conversionem illius egressam exspecto.* Quod tales cæcæ mentis nugas suis litteris Michael inferuerit, lucet ex Pontificis Responso: *Scriptisti nobis, quoniam*

si una Ecclesia Romana per nos haberet nomen tuum, omnes Ecclesiæ in toto orbe terrarum haberent per te nomen nostrum. Eo utique pacto, ut Papa reformaret fictos per Michaellem abusus, & in ipsum ac ipsius sedem transferret Papatum. Verba ista insinuant etiam Michaelis nomen fuisse rasum è Romanis Dyptichis: Cujus tamen oppositum suadet nostri Pontificis Rescriptum ad Petrum Patriarcham Antiochenum.

Pergit Michael de Pontifice: *Quo per eum Francorum auxilium procuraremus. Exponit in Rescripto ad Imperatorem Constantinum Pontifex, Nortmannorum in Sicilia ac superiori Italia Barbarium, sua in ipsos bella, & acceptam nuper cladem referens, ac pergens: De victoria sua potius tristantur, quam letantur. Sicut enim tua Pietas scribere curavit ad nostram consolationem, pro ista sua præsumptione majorem in proximo expectant sibi superventuram indignationem, post illam, quam experti sunt, suæ ceteræ diminutionem. Nos quoque Divinum adjutorium nobis adfore, & humanum non defore credentes, ab hac nostra intentione liberandæ Christianitatis non desicemus, nec dabimus requiem temporibus nostris, nisi cum requie Sanctæ Ecclesiæ periclitantis. Ad quam acquirendam & obtinendam habemus maximum ex Divina pietate solatium & præsidium, carissimum filium nostrum Imperatorem Henricum, cujus de die in diem expectamus promissum & proximum adventum, utpotè cum prociectu & expeditione ad nostrum auxilium. Cum sua militia Robertus Guiscardus erat tunc recens in Sicilia & citeriori Italia: & quo suum istic firmaret Principatum, non solum Saracenos invadebat, sed & Græcos, ipsumque etiam Romanæ Ecclesiæ patrimonium. Pontificis in illos impetum norat Imperator Monomachus: hinc & suas & Papales, ac Latini Imperatoris vires rogavit jungi, penitus eradicari Nortmannos, & istis in terris reddi cuique suum. Et hanc societatem Pontifex gratam habuit, & amplissimè addixit. Quocirca per Francos Patriarcha Michael intellexit Germanos. Græci enim & Gallos & Germanos, nec sine fundamento, jam pridem appellarunt Francos. Et hinc Michaelis intentio non fuit casta, nec fundata supra petram. Etenim ob temporales fines Ecclesiasticam unitatem quærere est Deo ob visibilia servare more Judaico, spectare ad vetus testamentum, & instabilem domum ædificare in arena. Eodem ex fine Imperator Theodorus Lascaris à Gregorio nono petivit, Michael Palæologus à Lugdunensi Gregorii decimi, ac Joannes secundus Palæologus à Florentina Eugenii quarti Synodo obtinuerunt unionem & pacem. Verùm neutra fuit firma, quod nempè neutra staret in solida casti finis petra.*

Quin tamen Imperatoris Constantini intentio fuerit castissima, non est dubitandum. Lucet ex hoc Apostolicorum Legatorum de ipso ac ejus Proceribus Elogio: *Quantum ad columnas Imperii, & ejus Honoratos atque Sapientes, Christianissima atque Orthodoxa est Civitas Constantinopolitana. Hinc preces admittit Pontifex, & jam laudatos misit Legatos, instructos litteris ac man-*

Epist. 1.

mandatis variis, quorum hoc erat palmare circa Michaelis excessus. *Si Michael in his, quod abist, pertinax fuerit, pacem nostram retinere nullatenus poterit, quia procul dubio ad nos revertetur, si ipse noluerit esse filius pacis.* Adjunxit & has ad Principem preces: *Quia abundante iniquitate, Sancta Romana Ecclesia & Apostolica sedes nimium diu obfesa fuit Mercenariis, & non Pastoribus, à quibus suæ, non quæ JESU-CHRISTI quærentibus, devastata jacebat miserabiliter hætenus, Divinum consilium voluit meam Humilitatem suscipere tantæ Cathedralæ pondus. Quo licet plurimum mei imbecilles prævagantur ac deprimantur humeri, non parum mihi subest sanctæ spei, quandoquidem ex utroque latere tales adfuerunt filii, religione & potestate præclarissimi. Videlicet Henricus tertius Occidentis, & Orientis Imperator Monomachus Constantinus. Quapropter, devotissime Fili, & serenissime Imperator, collaborare mihi dignare ad revelationem tuæ matris sanctæ Ecclesiæ, & privilegia dignitatis atque reverentiæ ejus, nec non patrimonia recuperanda in tuæ ditionis partibus, sicut manifestè cognoscere poteris ex venerabilium nostrorum, seu tuorum Prædecessorum Scriptis & Gestis. Adversum sacras imagines belligerans, & ob sibi excussam ab Italica militia obedientiam indignatus Imperator Leo Isaurus, hæc omnia Gregorio secundo Pontifici retulit accepta, ideoque talionem reddens, omnem Illyricianæ diæcesos, nec non Siciliæ & citerioris Italiæ Ecclesiam abstulit Romanæ Cathedralæ, & violenter transcripsit in Patriarchicam potestatem Episcopi Constantinopolitani. Omnia item Romanæ Ecclesiæ in suis ditionibus patrimonia redegit in sicum. Adrianus primus, Nicolaus primus, Adrianus secundus, Joannes octavus, & alii Pontifices, dum in septimam & octavam Synodos, aut alias Ecclesiarum uniones confenserunt, eadem constanter repetivere, nunquam fuerunt consecuti. Post extinctum magni Caroli genus in Occidentis Imperio, & patrata in Formosum Pontificem scandala plures intrusos Pontifices, & summas ab ipsis calamitates passa est Romana Ecclesia, & redacta in miserandam paupertatem. Reparare cœperunt Gregorius sextus, Clemens secundus, & secundus Damasus; verùm modico fructu. Rem strenuè promovit noster Sanctus Leo, & Imperator Henricus tertius addidit Augusti brachii auxilium. Sancto Petro sua per Occidentem reddidit patrimonium. Quare præsentis Legationis occasionem, & liberalem Orientis Imperatorem nactus Pontifex, etiam illic reparare Apostolicæ sedis jura studuit. Acridensem præsertim Ecclesiam, ac turbidum ejus Antistitem Leonem conatus est Autocephalia exuere, redigere sub avitum Romani Patriarchatus jugum, atque ita hujus Successores liberare à periculo deinceps rebellandi.*

De Legatorum in Regiam urbem ingressu scribit Patriarcha Michael ad Petrum Antiochiæ Patriarcham: *Legati urbem Regiam ingressi, potentissimi & sancti Imperatori se conspiciendos exhibuerunt, gravi quidem & superbo habitu, & gressu & supercilio. Et infra: Nec ipsi Imperatoris conspectui & Majestati se omnino inclinaverant, sed potius*

*seipfos magnoperè extolentes, & quæ eos non decebat cogitantes, cum Cruce & Sceptris Regium ingrediuntur Palatium: Per scepra intelligit baculos Pastorales. Etenim hos gestantes in manibus, & cum solenniter ante se deportato Sacro-sanctæ Crucis vexillo procedere in publicum, semper confueverunt Legati Romani; præsertim Constantinopoli, & in processione ad Principem. Etenim sic ad hunc ingredi consuevit & Patriarcha. Atamen non sancta Crux, sed accensa fas ante ipsum fertur. Rationes & modum exponit in Meditato de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon. Quod Augustæ Majestati se non inclinarent Legati, est mendax calumnia, & à Romanæ Ecclesiæ moribus alienissima. Chrysopegi, seu aurei fontis palatium supra expositi: Quod illic à Principe hospitium acceperint, insinuant ipsi Legati in commemoratione suorum in hac Legatione Gestorum. Nec tacent rationem: *Michael nobis præsentiam suam & colloquium denegavit, & Ecclesias ad Missas agendum interdixit. Sicut & prius Latinorum Ecclesias clauserat. Blachernensis Ecclesia & adjunctum ipsi palatium sunt consuetum Apostolicæ Legationis hospitium. Hæc singulariter clausit Michael, ideoque Princeps illos excepit ad fontem aureum. Quod hæc Ecclesia sub Joannici Patriarchatu, & Turcico Selymi imperio adhuc fuerit integra, testatur Patriarchalis historia, descripta per Emmanuelem Malaxum.**

Pergit Michael Cerularius de Legatis: *Deinde cum ad nostram Humilitatem venissent, quis dicere possit, quanta superbia & arrogantia usi sint? Cum nec triviali salutatione nos salutassent, nec sua capita vel modicum inclinassent, & consuetam nobis venerationem exhibere dignati fuissent, neque à tergo Metropolitanarum nobiscum in secreto congregatorum sedere ullo pacto voluissent, sed quasi pro ipsorum contumelia id factum putassent. Et infra: Nihil igitur horum, ut par erat, cum fecissent, epistolam nobis sigillatam dederunt, & quam primum receperunt. Quam cum humilitas nostra accepisset, & sigillum aperire adgressus essem, & diligenter ipsum sigillum inspexissem, inveni illud depravatam, & literas doli & malæ mentis plenas. Nempè illos non Sancti Papæ Leonis Legatos, sed esse dolosos Argyri Ducis Emissarios persuadere & Patriarchæ Petro & Regiæ civitatis populo conatus est, atque ita errores suos atque excessus purgare aut fucare. Rei veritatem jam statim audivimus ab ipsis Legatis: Audivimus quod ipsi Michael præsentiam suam & colloquium denegavit, & clausit Ecclesias ad agendum Missas. Et certè post Metropolitanas federe non poterant, nec talem Patriarcham admittere ad colloquium.*

Hinc pergunt in laudata commemoratione: *Ad Monasterium Studii intra urbem Constantinopolitanam Nicetas Monachus, qui & Peioratus, ante præsentiam Imperatoris & Procerum ejus, insipientibus Nutriis Romanis, anathematizavit quoddam Scriptum sub suo nomine contra Sedem Apostolicam & omnem Latinam Ecclesiam editum, & præstulatum de azymo, de sabbato, & de nuptiis Sacerdotum.*

Insu-

Insuper anathematizavit cunctos, qui ipsam Sanctam Romanam Ecclesiam negarent primam omnium Ecclesiarum esse, & qui illius fidem semper orthodoxam praeferrent in aliquo reprehendere. Post hæc statim in conspectu omnium ad suggestionem eorumdem Nuntiorum Romanorum iussu idem Orthodoxus Imperator præfatum incendi librum: Sicque discessum est. Facta hæc sunt istius sæculi anno quinquagesimo quarto, in festo S. Joannis Baptistæ: Sequenti autem die præfatus Nicetas urbe egressus ultrò adit ipsos Legatos intra Palatium Pegi, à quibus accipiens perfectam suarum propositionum solutionem, iterum spontè anathematizavit omnia dicta, & facta, vel tentata adversus primam & Apostolicam Sedem. Sic ab eis in communionem receptus, effectus est eorum familiaris amicus. Ex quibus lucet, quod Michael non dumtaxat Alexandrinam & Antiochenam, sed ipsam quoque Romanam Ecclesiam, utique obtranslata Papalia privilegia, tentari subjugare.

Pergit commemoratio: Tandem Michaele Legatorum presentiam & colloquium devotante, atque perseverante in sua stultitia, præfati Nuntii decimo septimo Kalendas Augusti adierunt Ecclesiam Sanctæ Sophie, & super illius obstinatione conquesti, Clero ex more ad Missas preparato, jam hora tertia, die Sabbathi chartam excommunicationis super principale Altare posuerunt sub oculis presentis Cleri & populi. Inde mox egressi, etiam pulverem pedum suorum excusserunt in testimonium illis juxta dictum Evangelium, proclamantes: Vidcat Deus & judicet. Exstat ibidem excommunicationis Diploma. Exponit omnes à nobis supra explanatos Michaelis errores & excessus, addit illum solo humano metu factum Monachum, abusivum ac Neophytum Patriarcham, diffamatum de pessimis criminibus, & concludit: Atque cum Leo Acridanus Episcopus dictus, & Sacellarius ipse Michaelis Constantinus, qui Latinum Sacrificium profanis conculcavit pedibus, & omnes sequaces eorum in præfatis erroribus & præsumptionibus, erunt Anathema Maranatha cum omnibus hæreticis, immò cum diabolo & Angelis ejus, nisi forte resipuerint. Amen. Amen. Amen.

De antiqua Ecclesiastici Judicii forma rectè scribit in opere de Sacerdotii ac Imperii concordia Dominus Petrus de Marca: De ordine Judiciorum nihil ferè constitutum legitur ab antiquis Conciliis, quia legitimum ordinem in judicando Episcopi sequebantur. Et hinc ad Eustatium Sebastenum primæ Armeniæ Metropolitanam Episcopum scripsit magnus Basilius: Si qui rerum in hoc mundo potiuntur, quando factorosum aliquem morti sunt adjudicaturi, velamenta obducunt, & expertissimos quosque ad causæ tractationem advocant, multumque temporis insunt, nunc Legis vigorem contuentes, nunc naturæ communionem reveriti, multumque ingemiscetes, ac judicandi necessitatem deplorantes, nemini non manifestum faciunt, quod non ex propria libidine, sed ex necessario legis ministerio inferant condemnationis sententiam; quantum oportebat majori diligentia, cura, plurimumque consultatione dignum judicari, si qui se à fratrum amicitia avellere conetur? Romanam capitalis Judicii formam laudat, adfirmatque ipsam etiam ab Ecclesiasticis Judicibus in damnationis seu excommunicationis processu servandam. Quod ipsum scribit apud

Romanum Clementem Auctor Apostolicarum Constitutionum: Maleficus, etiam confensus, non statim mittitur ad supplicium, immò pluribus diebus cum multa deliberatione, & consultatione, & interjecto velo, inquiritur in eum. Postremò qui suffragium de capite contra eum laturus est, sublati manibus solem testatur, innocentem se esse, ac mundum à sanguine hominis illius. Hinc & Pontius Pilatus intra vela, & cum simili protestatione, Christum Dominum damnavit ad mortem. Utiq; ex Romano more, quem istarum constitutionum auctor mandat etiam ab excommunicantibus Episcopis servari. Pronunciandæ sententiæ modum exponit in suis ad sextum Ebraicæ caput Commentariis Sanctus Joannes Chrysostronus: Mos obtinuit apud judices, ut de quavis controversia pronunciaturi, non faciant hæc clam, sed pro sublimi & elevato tribunali confidentes, adstantibus universis, & cortinis undequaque contractis judicia exercent. Hoc modo etiam Pilatus pronunciavit in Christum Dominum. Eadem forma adhuc vigeat nostri Leonis tempore: Hinc ejus etiam Legatio Michaelis. Cerularii intra cortinas conceptam & formatam damnationem pronunciavit in ipsa Sanctæ Sophie Basilica, coram toto populo & Clero, & in die Sabbathi. Nam & tunc Græci celebrant Iulianæ Synaxes, & plenas coram Divina Majestate apparituras.

Romanam item legem, quæ in absentem formari aut decerni vetat criminalem sententiam, semper servavit Ecclesia. Ex ipsa quartum Carthaginense Concilium emisit hunc Canonem: Convenit Judices Ecclesie, ne absente reo, cujus causa ventilabatur, sententiam proferant, quia irrita erit. Immo & causam profectò in Synodo dabunt. Quod ipsum in litteris ad Joannem Defensorem scribit magnus Gregorius. Et inter capita, ex quibus suam damnationem fuisse irritam adferunt apud Innocentium Pontificem Sanctus Joannes Chrysostronus, fuit & hoc: Licet absentes essemus. Et adjunxit: Cum confestemur paratos nos esse ad diluendum crimina coram centum vel mille Episcopis. Demonstrat se non fuisse contumacem. Etenim ex contumacia absentem damnari semper permiserunt & Leges & Canones. Hinc de Ephesinæ Synodi in contumacem Nestorium sententia ad Joannem Antiochiæ Patriarcham Comes Candidianus: Publicos Præcones forum obeuntes, Sanctissimi Episcopi Nestorii depositionem solenni pompa ebuccinantes audio. Synodi Præses Sanctus Cyrillus in hominem, qui sui non faciebat copiam, ita iussit pronunciari Synodale Judicium, & ad ejus notitiam pervenire. Laudatum Cyrillum, ac Memnonem Ephesiorum Episcopum duxit contumaces, & uti tales damnavit etiam Joannis Antiocheni factio, & de hujus sententiæ pronuntiatione scripsit Synodus ad Sanctum Cælestinum Pontificem: Hæc scriptio publico mandata proposuerunt legenda quibuslibet, theatri parietibus adsignatas. Theatrum quippè erat locus maximè publicus, per adfixas sibi chartas clamans ad omnem civitatem. Simili modo in contumacem Michaellem Cerularium egerunt Legati Apostolici. Ejus, & complicitis factionis excommunicationem solenni die posuerunt in Cathedralis Ecclesie

fiæ Altari, quo Divina peracturus ille debebat statim accedere.

Pergit laudata commemoratio: Hinc ordinatis Latinorum Ecclesiis intra ipsam Constantinopolim, anathemate dicto cunctis, qui deinceps communicarent de manu Græci, Romanum Sacrificium vituperantis, in osculo pacis, accepta orthodoxi Imperatoris licentia, donisque Imperialibus Sancto Petro, & sibi, alacres cœperunt reverti, quarto decimo Kalendas Augusti. Aliam insuper excommunicationem adjunxerunt viva voce: Quicumque fidei Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis, ejusque sacrificio pertinaciter contradixerit, sit Anathema Maranatha, nec habeatur Christianus Catholicus, sed Prozymita hæreticus. Fiat, fiat, fiat. Judiciales, ut valeant, sententias scripto fieri mandant & Leges & Canones. Hæc non fuit hujusmodi. Fuit generale, quod Canonice hæresis & schismatis edicebat & cunctis minabatur pœnas, Decretum. Hinc viva voce potuit fieri. De Imperialibus in Legatos muneribus scribit Lambertus Schafnaburgensis: Fredericus Archidiaconus, Constantinopoli regressus, dona que ab Imperatore Constantinopolitano permagnificat deferrebat, Ecclesie Romanæ consignavit. Romanam Ecclesiam, cui reddere Diœceses & patrimonia non poterat, orthodoxus Princeps Augustus saltem muneribus voluit honoratam.

Hæc omnia teruerunt Michaellem Patriarcham, ideoque pergit laudata commemoratio: Nimia instantia precum Michaelis spondentis tunc demum se constitutum cum Legatis, Imperator compulsus à Selybria litteris suis eos revocavit tertio decimo kalendas Augusti. Quo etiam die festinantes regressi adierunt ad Palatium Pegi. Quos præfatus Michael Hæresiarcha compertiens rediisse, quasi ad Concilium conabatur adducere in Ecclesiam Sanctæ Sophie sequenti die, ut offensa charta illorum, quam omnino corruperat transferendo, obruerentur ibidem à populo. Quod prudens Imperator præcavens noluit haberi ali-quod Concilium, nisi & ipse adesset præsens. Cumque in hoc et omnimodis Michael contradiceret, iussit Augustus ipsos Nuntios confestim arripere iter. Quod & factum est. Porro vesanus Michael dolens suas non procedere insidias, concitavit Imperatori seditionem vulgi maximam, velut nuntius cooperata fuerit ejus voluntas. Undè Imperator coactus interpretes Lati-

norum, Paulum videlicet, ac filium ejus Smaragdum, cæcos & detentos Michaeli tradidit, sicque tumultus ille conquievit. Verum Imperator post Nuntios Romanos directis suis, exemplar excommunicationis veracissimum à civitate Rufforum sibi remissum accepit, civibusque, ac tandem Michaellem falsasse chartam Legatorum compertit, atque convicit. Itaque commotus, amicos & adfines ipsius honoribus privatos à Palatio eliminavit, contraque ipsum usque nunc graves iras retinuit. Quod Apostolicas litteras falsare sit antiqua omnium hæreticorum, Græcorum præsertim, ars & dolus, ostendi possit plurimis exemplis. Perrexit Michael fordere in sua adversus Romanam Cathedralam superbia & contumacia, ipsas tradidit in Successores, atque ita omnem Orientalem Ecclesiam præcipitavit in Turcicam captivitatem, & usque hodiè sanguineis lachrymis deploranda miserias.

Omnia hæc compendio descripta habes etiam in famoso apud Constantinopolitanum Patrum Prædicatorum Conventum repero Tractatu. Cardinalem Fredericum fuisse Romanæ Ecclesie Cancellarium, Legatos honorificentissimè susceptos ab Imperatore Monomacho, de Azymo quater disputasse cum Michael Patriarcha, & tunc ab ipso fuisse devitatos adfirmat, atque prosequitur: Legati mox S. Sophie Basilicam ingredientes, super Altare paginulam excommunicationis posuerunt. Exeuntes autem ab Ecclesia, sublati pedum sandaliis, pavimentorum marmora percutientes, in mare pulverem projecerunt. Præterea ipsi à civitate discedentibus, stupendum valdè miraculum actum est. Liminare marmoreum ejusdem Ecclesie, miræ magnitudinis, dissolvitur, statimque talis clades est subsecuta, ut diebus paucis Græcorum sexaginta millia morerentur, nec ullus alienæ gentis. Interim & per triduum inestimabiles coruscationes, & tonitrua, & imbrium & grandinum multitudines exstiterunt. Ita suum de Michaelle judicium Divina Bonitas declaravit. Et de horum veritate non est dubitandum. Etenim subditur: Hæc gesta sunt anno ab Incarnatione Domini 1055. Indictione octava. Quod ego Pantaleon, cum essem ibi Constantinopoli, ubi hoc actum est, hoc idcirco memorabile feci, quo legentibus pateat Latine serenitatis institutio, & nemo audeat talia præsumere.

FINIS.

IN.

INDEX PRIMUS.

Qui quidquid in Canonibus ac Decretis Leonis noni continetur, comprehendit.

<p>Acta Sancti Leonis noni adversus schisma Michaelis Cerularii Episcopi C. P. 302 & seqq.</p> <p>Arma militaria ne Clerici gestent, aut mundanae militiae deserviant. 171</p> <p>Calumniae Michaelis Cerularii Episcopi adversus Latinam Ecclesiam. 350. & seqq.</p> <p>Clerici non nisi quatuor temporum jejunii, ab Episcopis jejunis ordinentur. 293. 2</p> <p>Clericus aut Monachus à suo gradu ne apostatet. 18.</p> <p>Connubia incestuosa ne quis contrahat. 187</p> <p>Ecclias vel Ecclesiasticam substantiam, vel Decimas, ne quis Laicorum sibi detineat. 166.</p> <p>Electio Cleri & populi opus est, ut quis ad regimen Ecclesiasticum provehatur. 166</p> <p>pro Eucharistiae administratione, Baptismo, sepultura, visitatione infirmorum nihil exigatur. 170</p> <p>Feminae Romanae Presbyteris prostituta Lateranensi Palatio sint ancillae. 228. 1</p> <p>Heretici novi in Gallia excommunicantur, uti & qui illis impendunt patrocinium. 196.</p>	<p>Iejuniis quatuor temporum à jejunis Episcopis Clerici ordinentur. 293. 2</p> <p>Judicia in atriis Ecclesiae ne quis saecularium exercent. 169</p> <p>Monachi aut Clerici ne à suo gradu apostatent. 181</p> <p>Monachus nemo fiat nisi legitima aetate & spontanea voluntate. 270. 2</p> <p>Ordinatis iter agentibus ne quis violentiam inferat. 180</p> <p>Ordines sacros, officia Ecclesiastica, aut Parochiales Ecclesias, ne quis dividat. 166</p> <p>Pauperes rapinis vel captionibus, ne quis vexet. 186</p> <p>Sodomitae excommunicati. 197</p> <p>Pro Sepultura, vel Baptismo, vel Eucharistia, vel pro visitatione infirmorum nihil exigatur. 170</p> <p>Usuras, nec Clerici nec Laici exercent. 179.</p> <p>Uxore legitima derelicta, ne quis aliam ducat. 189</p>
---	---

INDEX SECUNDUS.

Qui res atque doctrinas memorabiles in Notis ac Scholiis hoc Tomo pertractatas comprehendit.

<p>Abbatum in Conciliis Prærogativa. 223. 2. Hodie abrogata. 224. 1</p> <p>Abolutio, impleta satisfactione, adductis per Parochos poenitentibus, ab Episcopo impendebatur. 271. 1.</p> <p>Abolutio & dispensatio gratis impertienda. 73. 1</p> <p>Accidentia Eucharistica sine subiecto subsistunt. Petrus Abaleardus asseruit omnia non posse poni extra subiectum. Item Joannes Wicleff & Calvinus. 246. 1</p> <p>Accidentia, juxta quosdam, videntur tantum præsumpi, divina tamen protectione incorrupta permanere. 246. 1. 2.</p> <p>Græci accidentia in Eucharistia non negarunt. 250. 1. 2</p> <p>Agapes dandæ consuetudo laudabilis. Sed inde enatus abusus. 83. 2. Ex eo more reliquum est, ut in divitum funeribus panes pauperibus erogentur. ibid.</p> <p>Albertus Lovaniensis Romæ Episcopus Leodiensis consecratus, pro libertate ecclesiastica occubuit. 135. 2</p> <p>Altaria sunt ex instituto Apostolico. Lapidea jussit esse S. Silvester. Altaria portatilia sunt antiquissima. 345. 2. Quamvis loco moveantur, denuo non consecrantur. Variis datum privilegium utendi altari portatili. 346. 1.</p> <p>Quævis Ecclesia unicum dumtaxat habuit olim altare. 346. 1. 2. Altare ligneum extat unicum, in quo solus Pontifex & Episcopi Cardinales Missam faciunt. 205. 2</p> <p>Amorizationis lex tempore Ludovici Pii ignota. 95. 1</p> <p>Amphilochio adscripta Oratio de Poenitentia, est alterius longè recentioris. 239. 2</p> <p>Anabaptistæ sentiunt verum baptisma ad suam solam Synagogam commigrasse. 414. 1</p> <p>Anglia circa Simoniam reliquis Europæis prior. 223. 1. Quod Eduardo Regi, qui miraculis confuscat, debetur. 223. 2</p>	<p>Animam animalis esse sanguinem nonnullum Epicuro autumant. 353. 2. Idem de anima rationali statuit Empedocles. 354. 1. Sacra Scriptura significat animas brutorum esse corporeas. 354. 2. Anima qui dicatur sanguis, exponit Terullianus. ibid.</p> <p>Annuli ab Episcopis gestantur: 384. 1. Idque in signum spiritualis Ecclesiam inter & Episcopum conjugii. 384. 2. Est ritus antiquissimus. 385. 1. Annulus gestatorius differt à signatorio. ibid. Ornamenta Episcoporum Latinorum nec Græci, nec Maronitæ averfantur. 385. 2</p> <p>Antimensia sunt altaria portatilia. Eorum antiqua est memoria. 344. 1. Antimensis opus non est, si constat altare esse consecratum. 345. 1. Sunt verò Antimensia Corporali nostro non assimilia. Quotidie non consecrantur. Nec lavantur. 345. 2. Differunt Antimensia & Antimensales. 346. 2</p> <p>Antitypa, id est, figuræ seu signa: Quo nomine compellantur consecrata panis ac vini in Eucharistiam elementa. 251. 1</p> <p>Apostasia à Religione grave est crimen. 270. 2. Etiam legi divinæ adversatur. 272. 2. Varios tamen habuit patronos. 271. 1. & seqq. Episcopi quidam Apostatas in Clerum assumpserunt: Quod Canonibus improbatum. 272. 1</p> <p>Monachi Apostatæ irregulares. 272. 2. Apostasia à Leone IX. sæpius damnata. 278. 1. 2</p> <p>Apostatandi libertas, ex duplici capite. 181. 2</p> <p>Sub medium sæculi X. coepa, ad centum facile annos perduravit, ac per Canonem octavum Concilii Remensis compressa. ibid.</p> <p>Aquilejensis Patriarcha in Synodo Romana IV. Leonis IX. obtinuit totius Histriæ ac Venetiæ Primatum. Varia hac de re enarrantur. 268. 2. & seqq.</p> <p>Archontici fuerunt Sacramentarii hæretici. 239. 2</p> <p>Armenii azymis in consecratione utuntur. 334. 1. 2. Quondam fuere Monophelitæ, 335. 1. 2. Ritu latino Episcopos consecrant, L 11 pari-</p>
--	--

pariter ac Clericos. 335. 2. Armeniorum mysteria esse nulla, quidam existimant. 416. 1. Sacrificium esse irritum. 416. 2.

Atrium Ecclesiae est circumcingens Basilicam area. Dicitur etiam Proaulion, aula Narthecis, & à Latinis Paradisus. 169. 1. In atrio erant balnea, piscinae, & fontes. 169. 2. Paradisus ab atrio interdum distinguitur. Atrium cum nostris cœmeteriis convenit. 170. 1. in atris Ecclesiarum non licuit Placita secularia exerceri. ibid. Nec licet in Ecclesiis aut cœmeteriis criminales causas agitare. 170. 2.

S. Augustinus cum baptismo Monachatum suscepit. 80. 2. Augustini locus difficilis ex libro de S. Viduitate adducitur 33. 2. Et explicatur. 34. 1. Item de S. Virginitate. 33. 1.

Azyma non esse panem Græci schismatici censuerunt. 312. 1. 315. 1. Christum non esse usum azyimo in ultima cœna. Pascha celebrasse Luna 13. Festum Paschæ incidisse in sabbatum. 312. 2. Pascha à Christo anticipatum. ibid. Plerique existimant Christum tempus Paschale prævenisse. 313. 1. Ecclesia latina semper docuit Christum in azyimo consecrasset. ibid. Pascha Christus celebravit conformiter ad legem. 313. 2. Atque tres cœnas. ibid. Lotio pedum facta ante cœnam Eucharisticam. 314. 1. Has cœnas feria quinta fecit: Feria sexta passus. ibid. Judæi celebrant Pascha feria sexta. 314. 2. Michaelis Cerularii adversus azyma rationes exponuntur. 315. 1. & seqq. Panis azyimo est verè panis. 318. 1. Quamvis in eo Christus consecravit, in fermento tamen consecratio à Latinis non damnatur. 318. 2. Sacrificium nostrum in azyimo non Judaizat. ibid. Duplici de causa utimur azyimo. 319. 1. Sirmondus sentit Ecclesiam latinam panem fermentatum olim consecrasset. 319. 2. Fallitur, quod Leo IX. aut Humbertus numquam nisi fuerint ista perpetui moris præscriptione. 319. 2. 320. 1. Alcuinus Flaccus, Phoriano schismate anterior, fermentum ab Ecclesia Latina removet. 321. 1. Uti & Rabanus Maurus. ibid. SS. Cyprianus & Augustinus panem azyimam requirunt. 321. 2. Nonnulli sentiunt Ecclesiam latinam propter Ebionitas usam fuisse fermento. 322. 1. Res non caret omni fundamento: Usus tamen azyimi apud Latinos est antiquissimus. 322. 2. Argumenta, quibus Sirmondus nititur usum fermentati panis in Ecclesia latina probare, solvuntur. 324. 1. & seqq. Ante Michaelem Cerularium fuit azyma oppugnatum. 323. 1. S. Gregorii tempore non fuit in fermentato consecratum. 323. 2. Hispani olim in pane fale confecto consecrabant. 325. 1. Adversus azyma solvitur objectio ex S. Chryostomo. 331. 2. Item ex S. Augustino, aliisque. 332. 2.

Azyimo non soli Latini utuntur, sed etiam Ecclesia Hierosolymitana. 333. 1. Item Maronitæ & Armenii. 333. 2. Origò Azyimi apud Armenios agrè invenietur. 335. 2. Objectionibus sic satis. 336. 1. Panis fermentatus miraculo in azyimo commutatus. 336. 2.

B

Balsamon refutatur. 117. 2. 118. 1. A Græco Imperatore nominatus Episcopus Antiochenus. Christianitati adversarius. 119. 2.

Baptisma hæreticorum ratum est, secus ordinatio, quo sensu? 106. 1.

Baptismus sub unice demersione, ut invalidus à Græcis damnatur. 387. 1. Opratus Milevitanus demersionem & emersionem exigit. ibid. Apostoli ubique locorum indiscriminatim baptizarunt. 387. 2. Omnis Ecclesia instituendo Baptisterio dedit operam: Quod etiam Gentilibus fuit venerationi. Varia obtinuit nomina. Erant instar balnei & piscinae ibid. Hoc balneum omnes intrabant nudi. 388. 1. Etiam apud Latinos. 389. 1. Nuditas servata in Baptismo privato. 390. 2. Baptizandi in fonte stabant erecti. S. Petrus tria millia Baptizans, usus est ablutione. 391. 1. Mersio & emersio est ex traditione Apostolica. 391. 2. Trina immersio, uti & emersio, est antiquissima ibid. In unam demersionem baptizare cepit Eunomius Arianus. 392. 1. Cujus in baptizando varius fuit excessus. Ejusque baptisma fuit nullum. 392. 2. Baptisma in nomine solius Christi collatum non subsistit. 393. 1. Ariani aliqui ritè baptizabant. ibid. Hispani unicum induxerunt immersionem. ibid. Ad quam S. Leander eos perduxit. 393. 2. At contradictione non caruit. 394. 1. A S. Gregorio confirmatus prævaluit. 394. 2. Unica mersio Alcuino Flaccò displicuit. ibid. Sub trina mersione SS. Trinitas semel tantum pronuntianda. 395. 1. Trinam mersionem Hispania resumpsit. 396. 1. Mersionis mutationem alia Ecclesie non admiserunt. Pueri etiam in fonte demersi. ibid. Baptisma fit vel adpersione vel perfusione ibid. Quod est validum & effectu plenum. 396. 2. Baptisma Clinicorum erat validum. ibid. Etiam Græci sola perfusione baptizant. De quo Ecclesia Orientalis non dubitavit. ibid. Baptisma Clinicorum elucidatur. ibid. & 397. 1. 2.

Baptizari ante octavam diem possunt parvuli. 420. 1. Enixa mulier quoque baptizari potest. ibid. Error contrarius à Cardinale Humberto meritò culpatur. 421. 1. Gravidæ mulieres à Græcis non baptizant. 421. 2. Abusus reprehenditur. ibid. Græci puerperis aliqui baptismum recusarunt. 422. 1. Quæ sententia damnata. ibid.

Barbæ apud Latinos, & verticis rasura apud Græcos sunt adiphora. 357. 1. Barbæ rasura apud Latinos usitata, à Græcis notatur. ibid. Græci barbas alunt. 357. 2. Id tamen non fuit universale. 358. 1. Pili primùm rasi Deo olim oblati: Uti & puerorum cirri. 358. 2. Apud Anglos non omnes Barbæ rasi 359. 1. Nec apud Gallos, nec apud Alemannos 359. 2. Barbæ forma apud Latinos varia. Evulsio ac rasura damnata. 360. 1. Monachi crinibus item de barba instituerunt. 360. 2. Pœnitentes tonderi non poterant. ibid. Detonsio Barbæ au

aut conservatio legi nil adversatur. ibid.

Basileensis Synodus, generalis Synodi nomine indigna. 81. 1.

Basilicæ Patriarchales sunt Romæ quinque; quarum præcipua est Lateranensis. 204. 2.

Beatificatio differt à Canonizatione. Hodie Sedi Apostolicæ reservatur. 265. 2.

Belgium Romanis olim una Provincia; cujus metropolis erat Treviri. Facta postmodo divisio in primam & secundam Belgicam. Primæ Metropolis, Treviri; secundæ, Remi. 202. 2.

Belli Duces olim fuere Episcopi. 171. 1. Ac Sacerdotes ad bellum pugnaturi processerunt. ibid. Pontifex Romanus diu milite caruit, nec usus gladio. 171. 2. Gregorius VII. militem conscripsit. 172. 1. Uti & Leo nonus 172. 2. Institutor Papalis militia videtur fuisse Gregorius sextus. ibid. Quod posteriores sunt imitati. 173. 1. In publico per urbem processu armata militia stipari cepit Bonifacius nonus. ibid. Leo nonus armatum duxit exercitum. In Gallia ac Germania non pauci Cataphracti Episcopi ad militiam sunt profecti. 173. 2. Militia Cathedralium & Abbatialium Ecclesiarum à Carolo Magno introducta. 174. 1. Aut certe ampliata. 174. 2. Antiqua est Clericorum per proprias manus in bello pugna. 175. 1. In Gallia. ibid. In Hispania. 175. 2. Et apud Longobardos. 176. 1. Cœpit in Belgio ac Francia damnari. 176. 1. 2. Non est tamen sublatus abusus. 177. 1. Iterum damnatus. ibid. Non cessavit. 177. 2. Militia à Leone nono jam correcto clericis interdicitur. 178. 1. Nec tamen finis. ibid. Abusus non tantum in Gallia, sed etiam grassatus in Italia & Anglia. ibid. Bellum defensivum Clericis permulti licitum censent. 178. 2. Præstat nihilominus eos nunquam propria manu pugnare. 179. 2.

Bellum indicere solius supremi Principis est, frequenter tamen à privatis indictum, in Germania, in Africa, in Ponto, &c. 182. 1. Privata bella in Italia ac Hispania rigidissime damnantur. ibid. Hanc barbariem ne vel Clerici in Francia deposuerunt. 182. 2. A Conciliis damnata est; quæ etiam viguit in Anglia. ibid. Ante Carolum Magnum Episcopi, Abbates, & Clerici promiscuè privata bella gerebant. 183. 1. Quod non potuit ipse nec eius filius impedire. Nec duo in eum finem coacta Concilia. ibid. Verùm barbariem illam proscripsit Conradus Salicus. 183. 2. Cujus Decretum refutavit Gerardus Episcopus Cameracensis. 184. 1. Quod Burgundi receperunt, immo jure jurando firmarunt. ibid. Benedictini à S. Gregorio in Anglia Ecclesiis Cathedralibus impositi, alique alibi Monachi. 28. 1.

Beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferenda. Nec Collatori licet fructus nondum perceptos sibi expetere. 81. 2.

Berengarius non indoctus. 248. 2. Ex lectione Scoti infectus. ibid. Fuit primus illius hæresos resuscitator. Natus Turone, postea Ar-
Christ. Lupt Oper. Tom. IV.

chlidiaconus Andegavenis. Fuit Nigromanticus, ac petulantis ingenii. 251. 2. Ecclesiam Romanam calumniis est adortus. 252. 1. Quod Sacramentariis hæreticis est proprium. 252. 2. Superbia ac invidia fuit ei erroris initium. 253. 1. Anno 1051. cœpit palam insanire. Præcipuus error circa Eucharistiam fuit. 253. 2. Qui exponitur. 254. 1. & seqq. Varii Berengarii variis temporibus errores. 255. 1. In Concilio Romano à communione suspensus, ad alteram Synodum responsurus vocatus. 256. 2. Ducem Normandiæ appellavit: Qui Leonis noni judicium fecit synodaliiter confirmari. 257. 2. Damnatus in Synodo Vercellensi. 258. 1. Et Parisiensi. 259. 1. Ubi Regiam protectionem postulat, impetratque. 259. 2. Ad hanc Synodum venire detrectat. 260. 1. Eique poena hæresos decernitur. 260. 2. Berengarius fidem catholicam dolosè professus. ibid. Dein Pontificem & Ecclesiam Romanam blasphemavit. 261. 1. Quod Hæreticis est familiare. 261. 2.

Bogomili Eucharistiæ veritatem negarunt. Precum suarum vires jactabant. Spiritum Sanctum expectabant. 240. 1.

Bona Ecclesiarum vacantium erant ac sunt sub Regum custodia. 160. 1. Bona Ecclesiastica à Carolo Martello direpta, quamobrem à non paucis damnatus existimatur. 167. 1. Frequens Regum in bona Ecclesiastica invasio. 167. 2. 168. 1. Principes nonnulli non tantum possessiones, sed ipsas Ecclesias, Episcoporum Palatia, ac Monasteria invaserunt. 168. 2.

Bona Ecclesiastica olim indivisa: In quatuor postea portiones divisa. Quarta cedebat Episcopis. 97. 1.

Brunoni anfa instituendi Carthusiensis Ordinem fuit pessima Manassis Episcopi vita; non autem Doctoris Parisiensis damnatio. 286. 1.

C

Calices usus Regi Galliæ & Monasteriis quibusdam à Concilio Tridentino non est adeptus. 9. 1.

Cancellarii officium diu Romæ mansit. 443. 1. Ab Innocentio tertio extinctum. 443. 2. Fredericus Legatus Apostolicus fuit verus Romanæ Ecclesie Cancellarius. 443. 1. Ejus Apostolica Legatio exponitur. 439. 2. & seqq.

Canones dicti Apostolorum, vetusti sunt, non tamen omnes Apostolici. 352. 1. Vigessimus nonus quoad sensum continet traditionem Apostolicam. 116. 1. Canon sexagesimus octavus putatur esse S. Firmiliani, qui cum S. Cypriano, eodem fuit in errore. 105. 2. Canon trigessimus est Synodo Chalcedonensi posterior. 110. 2. 111. 2.

Canones quidam Gallicani repudium adulterii causa, ac secundas nuptias permitcentes. 192. 2. Exigui sunt ponderis, atque à posterioribus Synodis exfufflati. 195. 1.

Canonizatio perantiqua est. Exemplum habet ab Apostolo. Ejus meminit Opratus Milevitanus.
L 11 2 nus.

nus. 263. 1. 2. Canonizavit S. Cyprianus, aliique. 264. 1. Canonizatio à quovis olim pe-
 acta Episcopo. ibid. Verum cum populus in
 cultu Sanctorum non raro excesserit. 264. 2.
 Atque etiam ipsi Episcopi. 265. 1. Canoniza-
 tio ab Alexandro tertio soli Pontifici Romano
 est reservata. ibid. In Africa soli Carthagi-
 nensium Episcopo reservata erat. 265. 2. Can-
 onizationi ab Ecclesia Romana Synodale ju-
 dicium impenditur. 266. 1. Eugenius tertius
 est primus qui sine Concilio canonizavit:
 Quod alii sunt imitati. Solet tamen ampla Epi-
 scoporum Synodus in Canonizatione congrega-
 ri. ibid. Opus est per oculos testes probatis
 miraculis. Sancta vita, ingens miraculum, ad
 Canonizationem sufficit. 266. 2. Requiritur
 eminens miraculis illustrata iustitia. 267. 1.
 Canonizati beatitudine potiuntur. De Seve-
 rino allatum testimonium est apocryphum.
 267. 2. Hæretici vetusti Canonizationem non
 impugnant: Eam Joannes Wicleff exposuit.
 ibid. In Canonizatione Pontifex Romanus
 numquam erravit. 268. 1. Respondetur ad
 exempla in oppositum allata. ibid.
 Canon nonus Ancyranus exponitur. 32. 2.
 Canon primus Neocæsarensis exponitur. 32. 2.
 Capharnaitæ Judæi primi fuere Eucharistiæ adver-
 sarii. Eorum error exponitur. Ab his transit
 ad Paganos. 235. 1.
 Capiula ac Monasteria, quæ Decimas percipiunt,
 tenentur Parochos sustentare. 67. 1.
 Cardinales Episcopi, etiam Diaconi, Episcopos
 in Conciliis antecedunt. Eorum eminentia
 est antiquissima. 203. 1. Sunt Patriarchis
 Græcorum inferiores. ibid. Cardinales, et-
 iam Diaconi, generalibus Synodis præfederunt.
 204. 1. Septem Episcopi Cardinales varium ali-
 quando habuerunt locum. Semper fuerunt sep-
 tem Episcopi Cardinales. 204. 2. Hic numerus
 hodie evanuit. 206. 2. Cardinales officium
 in Ecclesiis facere jam pridem consueverunt.
 205. 1. Inter Episcopos Cardinales semper
 servatus titulus, non consecrationis or-
 do. 206. 2. Nec obstat varius confessus, de
 quo. 204. 2. Cardinales hodie sedium suarum
 servant ordinem. 206. 2. Cardinales, etiam
 Diaconi, post nonnullas contentiones, Epi-
 scopi & Archiepiscopi dignitate præponun-
 tur. 207. 1.
 Carnium esus post diluvium dumtaxat permissus.
 354. 2. Uti & piscium. ibid. Hujus mutatio-
 nis causa est varia. 355. 1. Deus carnium
 esum permittens, sanguinem & suffocatum
 excipit. 356. 1. Vide *Monachi olim carni-
 bus*.
 Castitas Clericorum. Vide *Continentia*.
 Castratio Walefis hæreticis familiaris. Crimina
 quædam castratione punita. 405. 1. Castrati
 ad Episcopatum promoti. 405. 2. Castrati ab
 aliis, à clero non excluduntur. ibid. Crimen
 est, quod Græci Augustus Principes castra-
 rent. Et quod nimia in evehendis eunuchis ef-
 fet facilitas. 406. 1.
 Cathedræ Ecclesiasticæ à Regibus non possunt
 institui. 218. 2.

Cathedræ Patriarchales Romanæ subordina-
 tur. 436. 2.
 Cathedralicum Episcopo debetur. 97. 1. 2. Mo-
 nasteria in Hispania ab eo onere exæpta. 97. 2.
 Celestinus quintus ante se habuit Papatus renun-
 tiatorem Joannem XVIII. 48. 1.
 Censuræ ad extorquendam pecuniam in Ecclesia
 Græca latæ: Ac itidem relaxatæ. Idem vi-
 tium Ecclesiam latinam infecit: Per Canones
 graviter reprehensum. 73. 2.
 Christa à Baptismo remove, illicitum. 25. 1.
 Clemens III. purgari potest, aliique, à libertinis
 scriptoribus Simonis infimulati. 76. 2.
 77. 1. 2.
 Clericalis antiquæ castimonie apud Latinos vul-
 nera exponuntur. 14. 1. & seqq. Jovinianus
 primus Ecclesiam Latinam sua libidine feda-
 vit. 15. 2. Monachus fuit, dein Clericus.
 14. 1. 2. Docuit virginitatem pudicitie con-
 jugali non præstare. ibid. Voluptatem prædi-
 cavit, jejunium existimavit superfluum. 15. 1.
 Hic cum Vigilantio Hispaniam, Galliam,
 ac Italiam Monachis Apostatis, ac Clericis
 conjugatis infecit. ibid. Sunt Lutheri ac Cal-
 vini præcursores. 15. 2. Ariani incontinentes.
 Undè? 15. 2.
 Clericalis castitatis in Gallia lapsus exponitur.
 16. 1. & seqq. Tempore Martini I. cœperunt
 in Gallia & Belgio sacrilega sacerdotum con-
 nubia. 16. 2. Tempore Zachariæ Papæ cle-
 rus Gallicanus libidini vacabat. ibid. Causa
 illius mali refertur. 17. 1. S. Rigobertus Cle-
 rum cœpit restaurare. *Ævarisæ Synodi*. 17.
 2. S. Bonifacius cœlibatam pedetentim resti-
 tuit, tandemque suo sanguine sigillavit. ibid.
 S. Rigobertus per claustrum & communem
 Canonicorum vitam clericos ad castitatem red-
 duxit. 18. 1.
 Clericalis dignitas statum Monachalem olim de-
 struxit. 13. 1. Votum tamen non extinxit.
 13. 1. Nec obstat Synodus Toletana II. cujus
 Canon tertius castigat & explicatur. 13. 2.
 Clerici Evangelicum verbi ac Sacramenti ministere-
 rium non raro Monachis inviderunt. 220. 2.
 In claustrum juxta Ecclesiam constituti. 228. 1.
 Clerici ex eo quod juxta Canones viverent, dicti
 Canonici. 18. 2. Vide *Regula*.
 Clerici incontinentes ab Ecclesia latina solent Ni-
 colaitæ appellari. 417. 1. Clerici majores
 apud Latinos à nuptiis arcentur, apud Græcos,
 Episcopi. ibid. Licentia, quæ Clericis majo-
 ribus permittit uxoris usum, semper fuit odio-
 sa. 417. 2. Diaconis uxores ducere apud Græ-
 cos abolitum. 418. 1.
 Clerici Mediolanenses jurare compulsi, se se pro
 ordinatione nihil dedisse: Secus Monachi quip-
 pe qui à labe Simonis erant immunes. 79. 1.
 Clerici quondam & se & bona sua tradebant Ec-
 clesiæ. 79. 2. 80. 1. 2. Oblatio illa ante eo-
 rum electionem facta Simoniam sapit, secus
 facta post electionem. 80. 2.
 Clericis familiare est Monasteriorum jura invo-
 lare. 51. 1.
 Clericis minoribus licuit plerumque uxores ducere.
 13. 1. Alicubi non licuit Exorcistis, Lecto-
 ribus,

ribus, & Psalmistis. ibid. Lectores in Africa
 compellebantur aut uxorem ducere, aut con-
 tinentiam profiteri. ibid.
 Clericorum communis in claustrum vita in tota Gal-
 lia præcepta. Carolus Magnus Pippinum pa-
 trem hac in re imitatus. 18. 1. Claustrum il-
 lud Ecclesiæ utilissimum. 18. 2.
 Clericorum matrimonia. Vide *Matrimonia*.
 Codices Christianorum sibi tradi jussit Diocletia-
 nus: Qui tradebant, Traditores appellati.
 412. 2.
 Cœmeteria quid? 328. 1. In his agebantur Sa-
 crificii & Verbi synaxes: Ac fidelium cadave-
 ra sepeliebantur. 328. 2. Extra pagos & op-
 pida electa. ibid. primum cœmeterium intra
 civitatem, tempore Justiniani Imperatoris
 fuit. 329. 1.
 Cœna Christi. Vide *Azyna*.
 Communio Episcopi aut Presbyteri ex dubio cri-
 mine non potest declinari. 24. 1.
 Communio populi quotidiana, nunquam præ-
 cepta. 382. 1.
 Compostellanæ Ecclesiæ origo. 217. 1. 2. Facta
 est metropolitana. 218. 2.
 Conceptionis Beatae Mariæ Virginis festum in
 Concilio Moguntino institutum. 232. 2. A-
 pud Græcos ac Armenios est antiquissimum.
 233. 1. Quo tempore apud Latinos cœperit
 celebrari, non plene constat. ibid. Apud
 Anglos & Germanos antiquum est. 233. 2.
 S. Bernardus illi obtulit. ibid. Quo tempore
 nondum ab Ecclesia Romana erat receptum.
 A Concilio Basileensi ad omnes Ecclesias ex-
 tensum. A Sixto IV. amplius exaltatum,
 ampliusque ab Alexandro VII. 234. 1.
 Consensus Regius in Canonicas electiones est
 antiquissimus. Ab Ecclesia toleratus. 136. 1.
 Eundem usurpavit Carolus Magnus, ejusque
 Successores. 136. 2. Quam potestatem Eccle-
 sia Regibus Francorum indulgit. 137. 1. In
 quibusdam Ecclesiis Reges Longobardorum
 in electiones consenserunt. 137. 2. Consen-
 sus Regius in electiones etiam viguit in Hispa-
 nia, in Anglia, &c. 138. 1. Consensus ille
 Regius etiam dictus est concessio & donatio
 Episcopatus. 138. 2. Poterat ex causis Rex
 præsentatam electionem refutare. 139. 1. 2.
 Electionibus à Sede Apostolica approbaris non
 solebat Regius consensus expectari. 139. 2.
 Vide *Nominations. Electiones*.
 Constitutiones Apostolicæ sub nomine Clemen-
 tis, nec Clementis sunt, nec Apostolicæ. 5. 2.
 Continentia antiqua latinorum Episcoporum &
 Clericorum exponitur. 2. 1. & seqq. Apostoli,
 excepto S. Petro, fuere continentes: Hic ta-
 men vocatus, uxoris usui renuntiavit. ibid.
 Apostoli non præceperunt Episcopis ac Cleri-
 cis continentiam universam. ibid. Episcopis
 ac Diaconis initi jam conjugii usum permise-
 runt. 3. 2. Hæc libertas viguit in Illyrico,
 in Patriarchatu Antiocheno. 4. 1. In Ponti-
 ca Diocesi Presbyteris non licuit uxores ducere:
 Secus Diaconis, qui in ordinatione dixe-
 rant se velle conjugio copulari. ibid. S. Pe-
 trus majoris Cleri castitatem in Ecclesiam Ro-

manam invexit. 5. 1. Cœlibes inviti, olim
 ad clericatum frequenter rapti ac consecrati.
 Hujusmodi Diaconis, non Presbyteris, unius
 matrimonii licentiam fecit Synodus Ancyra-
 na. 4. 2.
 Continentia Clericalis à variis Pontificibus præ-
 cepta. 21. 2. In Clericos Romanos inconti-
 nentes animadvertitur. 22. 2. Mediolanenses
 plebem ad seditionem adversus S. Petrum Da-
 miani concitaverunt. ibid.
 Continentia Clericalis per totam Europam ex-
 stincta. 18. 2. Diaconi, Presbyteri ac Epi-
 scopi matrimonia attentarunt. 19. 1. Presby-
 teri incontinentes à Deo acriter puniti. 19. 1. 2.
 In Gallia, Anglia, ac Hybernia erat filius
 Presbyterorum hæreditaria præbendarum suc-
 cesso. 19. 2. Quam Edgarus Rex Angliæ
 nequirit extingueret. 20. 1. Urbanus II. filios
 Presbyterorum ad Ecclesiæ gradus reddidit in-
 habiles. ibid.
 Continentia Clericorum in Synodo Nicæna sta-
 tuta exponitur. 5. 1. & seqq. Legem conti-
 nentis in dicta Synodo Legati Romani cona-
 bantur introducere: At obstitit Paphnutius.
 5. 1. 2. Cujus intercessio est authentica. ibid.
 Post hanc Synodum Ecclesia latina clericalem
 castitatem servavit. 6. 1. Atque S. Sylvester
 & Siricius firmarunt. ibid. Quæ lex per S.
 Leonem restaurata. 6. 2. Ægyptum etiam
 penetravit, nec non Ecclesiam Alexandri-
 nam. 7. 1. Patriarchatus Antiochenus Lati-
 nam Cleri castitatem admittit. 7. 2. Uti &
 Alexander Alexandrinus. 8. 1. Episcopi vi-
 dentur Nicææ pro se Romanam castitatem ad-
 misisse, non pro Clericis. 8. 1. Uti & Pon-
 tica Diocesis. ibid. Omnis tandem Ecclesia
 Orientalis Episcopis castitatem in legem admi-
 sit. 8. 2. Data ab Ancyra Synodo facultas
 Diaconis de impossibili castitatis custodia pro-
 testantibus, non est à Nicæna Synodo cassata.
 9. 1.
 Continentia Subdiaconorum Latinorum exponi-
 tur. 10. 1. & seqq. Horum plena apud Lati-
 nos castitas est ex S. Petri Instituto. ibid. Ec-
 clesia Romana cum aliis Subdiaconos ad ple-
 nam compulsi continentiam: Secus Africana.
 ibid. In Ecclesia Hispana, uti & Gallicana,
 quoad continentiam fuit variata. 10. 1. & seqq.
 In Siciliam Subdiaconorum continentiam Pe-
 lagius II. invexit. 12. 2. In Calabriam S. Gre-
 gorius. 13. 1. Integram tandem recepit om-
 nis Latina Christianitas, ac Decretis firmarunt
 Leo IX. Gregorius VII. aliique. 13. 1.
 Convivium in introitu novi Canonici aut Reli-
 giosi potest instrui, sed oblatum sine exactio-
 ne. 83. 1.
 Crucem Græci à læva in dexteram formant: Se-
 cus Armenii cum Latinis. 324. 1.
 Cypriano adscripti sermones de operibus Cardina-
 libus sunt ab auctore, qui vixit ante finem VI.
 sæculi. 321. 1.
 S. Cypriani de S. Virginum nuptiis locus diluci-
 datur. 33. 1. Cui consonant SS. Gelasius &
 Augustinus. 33. 1.

D

Decretalis Urbani I. Epistola est apocrypha. 28. 1
Decretum Pontificis subinde scriptura appellatur. 44. 1
Decretum S. Leonis IX. Presbyteris continentiam præcipit. 21. 1. Nicolaus II. Diaconis & Subdiaconis. 21. 1. 2. Idem præstitit post Stephanum X. Alexander II. 21. 2. Decretum hoc ad omnem Ecclesiam extendit Gregorius VII. 22. 2. Quod multis conjugatis Presbyteris fuit contemptui. 23. 1. Adversarii hujus decreti recententur. 23. 2
Deruentse Monasterium perantiquum. 211. 2
Hæc Abbatia ad jus Archiepiscopi Remensis pertinet. 214. 2
Dispensationis facilitas in impedimento cognationis olim non fuit. 188. 1. Sed plerique conjuges hujusmodi separati. Ferè primus dispensavit Innocentius III. 188. 2. Alii Pontifices sunt subsecuti. 189. 1. Fuit tamen ante dispensatum. ibid. Primum in matrimonio jam contracto, dein in contrahendo. 189. 2. Dispensatio prævia ab Alexandro III. inchoata. ibid.
Dispensatus ad unum Episcopatum est dispensatus ad omnem. 39. 1. Bassardus tamen de beneficio ad beneficium sine nova venia nequit transferri. 39. 1
Donatistæ Christianitatem toto orbe credebant exulasse. 913. 1. Se solos iactabant Christianos & sanctos. Quod & aliis hæreticis est commune. 913. 2

E

Eleemosyna Deo non placet, quæ de illicitis & iniquitate congeritur. 44. 1
Eleemosynæ passim dantur, ut pauperes pro donatoribus Deum exorent. Contra sentiunt Wicleff, ejusque sectatores. 83. 1. 2. Pium est pauperes per hæreditarias donationes ad preces obligare. ibid. Res est antiquissima. Adversus Lutheranos ac Calvinistas. 84. 1
Electiones Antifitum à Barbaris Regibus violenter impetunt. 122. 2. & seqq. Summa in has fuit violentia in Africa sub Hunnerico Rege ibid. Mitior nonnihil in Italia. ibid. Quæ duravit usque ad Constantinum IV. 123. 1. Sed acrior in Italia sub Longobardis. 123. 1. 2. Hæc violentia etiam intravit Hispanias. 123. 2. Summa fuit in Merovingiis Francorum Regibus. 124. 1. & seqq. Eadem violentia in Anglia grassata. Cui obstitit S. Thomas Cantuariensis. 125. 2. Vide *Nominatio. Nominandi.*
Eligendi facultatem in Imperio Orientali Clerus Principem rogavit. Etiam Carolum Magnum, ejusque Successores. 140. 1. 2. Eadem usque potestate Reges Capetini. 141. 1. & Reges Angliæ. 141. 2. Uni electioni unus Regis sufficiebat consensus. 142. 1. Abusus in danda eligendi licentia fuit designatio personæ.

143. 1. 2. Eiusmodi electionem vetat Innocentius III. Immo declarat esse irritam. 144. 1
Ab aliis quoque improbat. 144. 2. Principes se in electiones insinuarunt per preces, sed armatas. ibid. Quæ libertati eligendi repugnant, quamvis ab Ecclesiâ dissimuletur. 145. 1. Eligendi licentia à Regibus postulanda Canonibus & Ecclesiæ libertati adverteatur. 145. 2. Jugum hoc ab Ecclesiâ excussum. 146. 1. 2. Eligendi licentia, factæque electionis confirmatio ad jura Regalia pertinet, adeoque solis convenit supremis Principibus. 147. 1. 2. Id tamen etiam fecere Duces & Comites. 148. 1. Licentiam illam existimant Reges ad coronam suam pertinere. 148. 2
Episcopæ, Presbyteræ, &c. id est, relicte ab Episcopo, Presbytero, &c. uxores, invalidè nova matrimonia contraxissent. 36. 1. Idem etiamnum in Græcia servatur. ibid.
Episcopi Britannicæ sunt fuffraganei Episcopi Turonensis. 212. & seqq.
Episcopi Cardinales sunt Archiepiscopis digniores 441. 1. Episcopi subinde non ad civitatem, sed ad totam gentem consecrati. Ita Willebrordus. 442. 1. Humbertus, alii que. 442. 2
Episcopi castitas aliam pariat, necesse est. 19. 1
Episcopi in Conciliis ob locum frequenter litigarunt. 202. 1. Episcopus Magdeburgensis in Germania Primatum habet. In Gallia Colonienfis. Moguntinus ac Trevirensis Cardinalibus Episcopis æquiparantur. Ex quo capite Cardinalatum reculantur. Appellantur etiam Eminentiissimi. 203. 1. Oblatum Cardinalatum perperam non admiserunt. 207. 2.
Episcopi Latini propriis in bello manibus pugnare. 386. 1. Eiusmodi Episcopis & Clericis Græci non caruerunt. ibid. Quod hodie cessat. 386. 2
Episcopi, qui Regularium litteris in approbatione ad Confessiones vel Conciones ultra Ecclesiæ seu Pontificum Decreta limitationem appellant, Simoniaca labe contaminantur. Uti & Regulares qui acceptant. 51. 1. 2
Episcopus Ostiensis Pontificem Romanum consecrat. Et Pallio utitur. 205. 2. Episcopos, immo Archiepiscopos consecrat. 206. 1. Fuit Romanæ Provinciæ Protothronus. 192. 2
Epistola apud S. Hieronymum de septem gradibus ad Rusticum Narbonensem non est S. Hieronymi. 388. 1
Epistola S. Gregorii ad Januarium existimatur fictitia. 262. 1
Epistolæ quædam cœlitus allatæ: 184. 1. 2. Etiam una ex inferno. 185. 1.
Eucharistia amissam per esum pomi vitam cum fenore restaurat. 235. 1. Christum in ultima cœna carnem præbuit passibilem. In triduo mortis fieri potuit consecratio. Quæstiones curiosæ silentio potius, quam disputatione honorandæ. 236. 2. Ephesina Synodus Sacrum Calicem fidelibus non substraxit. 238. 1. Qui ab eo abstinebant, S. Leonis de Manichæismo suspecti. 238. 2. Patres VIII.

VIII. Synodi ajunt semper creditum fuisse verum Corpus Christi in Eucharistia. 242. 2.
Elementorum sanctificatio duplex. Transubstantiatio re ipsa à Sanctis Patribus Græcis asserta, ab Adriano I. firmata. ibid. S. Paschasius Ratbertus de accidentibus in Eucharistia haud rectè sensit videtur. 243. 1. Se tamen de Eucharistia rectè sentientem exposuit: Atque à S. Lanfranco purgatur. 244. 1. Corpus Christi in Eucharistia est incorruptibile. 244. 2. Contra sentiens à Catholicis confutatus. 245. 1. Veritas Eucharistiæ est immobile fidei dogma. 250. 1. Græci transelementationem constanter affirmant. Corpus Christi esse in Eucharistia modo spiritali, unanimes est Sanctorum Patrum consensus. 251. 1. Errores circa Eucharistiam. Vide *Berengarius. Joannes Erigena. Sacerdotes.*
Eucharistia Virgini-Matri à Domino transmissa. 327. 1. Domestica laicorum Communio fuit sub sola specie panis. ibid. Eucharistia olim dicebatur propriè *Sandum*. 329. 1. 2. Item *Bonum*. ibid. Etiam *Fermentum*. 331. 1. Presbyter Parochialis missam ab Episcopo Eucharistiam omni dominica sumere debebat. At tempus & modus ignoratur 331. 2. Eucharistiæ sumptionem quidam existimabant jejunium solvere. 383. 1. 2
Eulogiæ dicebantur fermentum. 325. 2. Mittebantur in signum adunationis populi cum Episcopo. 325. 1. Missio hujus fermenti est S. Melchiade vetustior. 326. 2. Ab ipso innovata. 327. 1. 2. Ante acceptum fermentum non licuit Parochiali Presbytero concionari. 327. 2. Fermentum illud vera fuit Eucharistia. 329. 1. Objectiones solvuntur. 330. 1. Non fuit fermentatus panis. Eucharistia rectè dicitur fermentum. 331. 1
Exactio & oblatio pro Concionibus, Exorcismis, & aliis id genus exponitur. 89. 2 & seqq. Christus ex prædicatione victui necessaria accepit. 90. 1. Potest Evangelii Prædicator vitæ necessaria oblata accipere, non exigere. 90. 2. Evangelium ad corradendas opes non est prædicandum. ibid. Apostolus quibusdam in locis gratuitum exercuit ministerium 90. 1. 2. Non tamen ubique. 91. 1. 2. Gratis prædicare & ex mendicato vivere, Apostolica est perfectio. 92. 1. Non licet prædicare, Sacramenta administrare, aut statum clericalem assumere ex amore ne vel necessarii victus. 92. 2. Qui ex amore lucri prædicat, ministrat, aut ministerium accipit, peccat. ibid. Pro exorcismis aliquid exigere est Simoniacum. Pro miraculis ac precibus licitè victus accipitur, non tamen munera. 93. 2
Exactio & oblatio pro donatione Ecclesiastici beneficii exponitur. 79. 2. & seqq. Exactio pro confirmatione Electorum ac pro Pallio, Simoniæ damnatur. 81. 1. Joannes XXIII. exigendo excessit. ibid. Nihil ratione examini ab Ordinandis potest exigere, immo nec oblatum accipi. 82. 1. Nihil licet exigere pro inthronizatione, investitura, installatione:

Quippe quod Simoniacum est. ibid. Insinuatione in Ecclesia C. P. à Justiniano sublata. 82. 2. Etiam in Ecclesia latina fuisse. 83. 1
Exactio & oblatio pro exequiis ac sepultura exponitur. 86. 2. & seqq. Ecclesiæ C. P. ab Imperatoribus constitutus reditus, ut exequiis gratis fierent. ibid. Singulis ea in reoccupatis inde assignata portio; ac unicuique cadaveri certa adscripta solemnitas. 87. 1. Apud Græcos pro sepultura Clero semper aliquid oblatum, usque ad Constantini tempora. ibid. Non licet Clericis opulentis pro exequiis aut ministerio Ecclesiastico quidquam exigere. 87. 2. Pro officio exequiarum olim in Ecclesia Latina aliquid oblatum & exactum. ibid. Exactionem S. Gregorius graviter improbat. ibid. Eandem vetant Concilia ac Pontifices. 88. 1. Occasione extorquendæ pecuniæ corpora mortuorum super terram non detinenda. 88. 2. Exactio illa Simoniæ damnatur. ibid. Barbarum est defunctis ob debita sepulturam denegare. 89. 1. Cadavera sine perfolutione pecuniæ juxta jus commune per alienum territorium possunt transferri. ibid. Possunt moneri fideles ut laudabilem pro sepultura aliquid offerendi observent consuetudinem. ibid.
Exactio & oblatio pro Missis & orationibus exponitur. 83. 1. & seqq. Denarius olim spontè oblatus, tandem cœpit exigere, quod Concilio Tridentino probatur. 86. 1. Utinam nihil pro missis exigere. 86. 2. Vide *Missæ denarius.*
Exactio & oblatio pro sacris ordinibus exponitur. 74. 1. & seqq. Exactiones à consecratis Episcopis in Ecclesia Græca sunt antiquæ, à variis prohibentur. 74. 2. Episcopis aliunde advenientibus ad peragendam novi Episcopi consecrationem permittitur oblatum honorarium accipere. ibid. Exactio illa etiam viguit in Ecclesia latina: A S. Gregorio improbat. 75. 1. A Zacharia Papa damnata; spontanea tamen xenii oblatio admissa. 75. 2. Ad exactiones præ inopia rediit Romana Ecclesia. 76. 1. Malum per Leonem IX. ejusque Successores sublatum. 76. 2. Exactiones quamvis privatim factæ, in publicis tamen Ecclesiæ Romanæ tribunalibus vetitæ ac punitæ. ibid. Exactiones ex summa quorundam Pontificum paupertate exortæ. 77. 1
Exactio in benedictione Abbatum & Abbatissarum, & in consecratione Virginum, ab Ecclesia rectè vetatur. 77. 2. Item in consecratione Ecclesiarum. ibid. Et altarium 78. 1. Debentur tamen procuraciones, id est, illius diei alimenta. ibid. Exactio in ordinatione Presbyterorum ac Clericorum apud Græcos antiquitus usitata. ibid. Hanc Theodorus Balsamon à Simonia excusat, sed S. Gregorius damnat. 78. 2. Variique Cænes inhihent. ibid. 79. 1. Hodie in ordinationibus nihil licet exigere nec accipere. 79. 2
Exactio pro baptismo Simoniæ est, per missos Pontifices reprobat. 66. 1. Alibi exactio aliquid, alibi verò nihil. 65. 1. & seqq. Primæ Ecclē.

Ecclēsiæ disciplina vetabat exigi & accipi. Secunda exigi, tertia exigi ante baptismum 66. 1. **Exactio** post baptismum fit titulo sustentationis: Caretque Simonia labe. 67. 1. **Exactio** pro chrismate aut oleo sancto semper ab Ecclesia Romana Simonia damnata. 68. 2. **Exactio** pro chrismate viguit in Anglia: Quam S. Augustinus Anglorum Apostolus Simonia infirmulavit. 67. 2. Pro chrismate Latini nunquam à Græcis nummos exegerunt. 68. 1. In Confirmatione nonnulli exegerunt Episcopi. 68. 2. **Exactio** pro administratione Eucharistia, ut Simoniaci damnatur. 69. 1. Pro extrema unctione nihil licuit exigere. *ibid.* **Gratis** tamen oblatum licuit accipere. 69. 2. Post datam benedictionem nuptiale iuxta consuetudinem exigi potest, & accipi. *ibid.* **Exactio** quondam in confessione fieri solita erat penitentium ministris. 71. 1. A pluribus interdicta. 71. 2. **Fuit** origo abusu. Spontanea penitentium oblatio permittitur. 72. 1. Hanc minister non ut mercedem accipit, sed quia operarius dignus est cibo suo. 72. 2. Multis in locis abrogata. *ibid.* **Exactio** Regia pro ordinatione Pontificis duravit usque ad tempora Agathonis P. 60. 1. Imperatores C. P. exactorem traduxerunt ad omnes Patriarchales Ecclesias. 60. 2. Arabes ac Turci itidem ex Patriarcha creatione nummos extorquebant. *ibid.* In Turco-Græcia duplex exactio. Mahometes Episcopos ab omni exactione solvit: At non duravit. *ibid.* **Exactio varia** Episcoporum exponitur. 96. 2. & seqq. Illa quidem tunc ab Episcopo, Clero ac populo indicitur. *ibid.* Sed frequens commissus excessus. *ibid.* **Exactio varia** ministrorum Episcoporum exponitur. 93. 2. & seqq. Chartophylax C. P. alique ministri ab ordinatis Clericis olim aliquod exigebant. *ibid.* Oppositum statuit S. Gregorius, alique Pontifices. 94. 1. **Exactio** pro litteris, bullis, sigillo Simonia damnata à Concilio Basiliensi. 94. 2. Pro dimissionis ac testificationibus illicitè accipitur. Notariis id tamen permittitur. *ibid.* Chor-Episcopi, Archipresbyteri, ac Archidiaconi inferiorem Clerum exactionibus non parum vexarunt. *ibid.* Archidiaconi, quibus pinguis est Præbenda, à Parochiis nil possunt exigere. 95. 2. Archidiaconorum exactiones aliquot recensentur. 96. 1. **Excommunicatus** non nisi post sententiam iudicis vitari debet. 113. 2.

F

Fauftus Rejenis Episcopus, quamvis circa initium gratiæ malè senserit, ipsa tamen gratia non fuit destitutus. 373. 1. **Feminae** Presbyteris prostituta Lateranensi Palatio adjudicata ancillæ. 228. 1. **Fictio** in Baptismo reddebat hominem perpetuo irregularem. 108. 1. **Fornicatio** cum aliena sponsa est crimen adulterio affine. 262. 2. Apud nonnullos inter illos articulatam matrimonium est irritum. 263. 1. **Freda**, *Weregeldum*, quid? 170. 2.

G

Gervini Abbatis encomion. 219. 2. **Invidia** imperitus, Romam accessit. Pontifici pergratus fuit. 220. 1. Facultas prædicandi verbum Dei, & audiendi fidelium confessiones, cum honore illi concessa. 220. 2. **Goffredus** Abbas laicam investituram sensit esse hæresim. 162. 1. Ac Simoniacam. 162. 2. Ejus sententia paradoxa. 164. 1. **Græci & Latini** invicem locum sacrificandi & concionandi aliquando obtulerunt. 347. 1. **Græcis** in Missa duplex est introitus. 348. 1. **Hodiernum** Græcorum odium in Latinos ritus à Michaele Cerulario inductum. 348. 2. Ab odio in Græcorum ritus semper aliena fuit Romana Ecclesia: Quin potius eorum ritus probavit. *ibid.* Immo ab uno ritu ad alium transiri facile permittit. 349. 1. Ubi Latini cum Græcis junguntur, quem debent ritum servare. 349. 2. **Græci** Latinos arguunt, quod Spiritum sanctum credant ex Patre Filioque procedere. Item quod hoc Symbolo C. P. sit adjectum. 376. 1. 2. Insuper quod verba quadam in Missa Catechumenorum alta dicantur voce. 378. 1. De lege Moysaica non satis reverenter locuti. 419. 1. Quoad professionem Spiritus Sancti Latini à Græcis verbis dumtaxat dissident. *ibid.* Vocem, *Filioque*, Symbolo addiderunt Hispani. *ibid.* Clerus Græcus à moribus & ritibus Latinis alienissimus. 40. 2. Maxime à recipiendo Primatu Romani Pontificis. *ibid.* Omnes Apostolos, omnesque Episcopos pares statuunt. 435. 2. **Græci Schismatici**. Vide *Azyna*. **Græcorum Schismatici** in Latinos injuriæ exponuntur. 336. 2. & seqq. Tres Schismatis adducuntur causæ. *ibid.* & seqq. **Græci** Latinos ut canes reputabant. Legatum Apostolicum occiderunt. 339. 1. 2. Communionem cum Latinis vehementer detestati. 339. 2. 340. 1. 2. Latinos ut paternorum rituum habent immutatores. 336. 2. 337. 1. 2. Obijciunt dogmatum contrarietatem. 338. 1. Censebant Eucharistiam à Latinis non confici. 339. 1. In Basilica S. Sophia Græci Schismatici à Turcis crudelissime oppressi ac capti. 340. 1. **Græci** maluerunt Saracenis & Turcis Meskitam, quam Latinis Ecclesiam permittere. 341. 2. Nullam in Ecclesiis latinis adorabant imaginem. 343. 1. Mahometanos credebant verum Deum colere, Catholicos falsum Christum. 343. 2. Noluissent in altari Latinorum, sed in suis antimentis consecrare. *ibid.* **Gregorii VII. Decretum** de continentia Clericorum. 22. 2. Est antiquis canonibus conforme. 23. 1. Exponuntur contradictiones. *ibid.* & seqq. Etiamnum vim obtinet. 24. 1. Ex ejus Decreti occasione Ecclesia mirum in modum turbata: Quam ob rem ab eodem Pontifice permissa mitigatio. *ibid.* In Anglia & Gallia facta Decreti executio, secus in Germania. In Flandria per zelosos Monachos divulgatum. 24. 2. Dein à variis Pontificibus confirmatum. 25. 2. **Gregorius VI.** iniquè simonia infirmulatus, ac per falsos testes convictus. Quod etiam aliis accidit. *ibid.*

Gregorius VI. fuit legitimus Pontifex, injustè sede pulsus. 47. 2. 48. 1. 2. **Guido** Archiepiscopus Remensis Simonia accusatus, ad juramentum coactus, inducias impetravit. 211. 2. Ac Romæ restitutus in integrum. *ibid.* **H** **Henricus I.** Angliæ Rex in jura Episcoporum involavit. Pro focariis fœminis redimendis nummos accepit, uti & Episcopi quidam, ac Archidiaconi. Quod S. Anselmus rigidè interdixit. 25. 1. **Hæreticorum libri** legi meritò ab Ecclesia vetantur. 248. 2. **Hugo** Abbas, primus fuit ex Cisterciensibus Episcopus. 142. 2. **Hugo** Cluniacensis laudatur. 208. 2. **Hugo** Lingonensis per Simoniacam nominationem in Episcopatum intrusus. 215. 1. In Synodo Remensi depositus. Post penitentiam restitutus, laudabiliter vixit in Monachau. Scripsit adversus Berengarium. 215. 2. **Hugo** Nivernensis Simoniam à parentibus in se commissam professus, Episcopale pedum deposuit, per aliud à Leone IX. revestitus. 214. 2. **Hugo** Vefontionensis accusatus, convictus aufugit. 214. 1. **Humbertus** Cardinalis laudatur. 441. 1. Ejus Apostolica legatio exponitur. 439. 2. & seqq. Ad totam gentem consecratus Episcopus. 442. 2. **Hymnus**, *Gloria in Excelsis*, ab aliis S. Hilario tribuitur. 377. 2. Ab aliis S. Telephoro, ab aliis S. Sylvestro. 378. 1.

I

Ijunant Græci in vigilia Paschæ, nullo autem alio Sabbato, nec etiam Alexandrina Ecclesia. 300. 1. **Imagines Sacras & Latini & Græci** venerantur. 401. 1. Quas & Latini exosculantur. 401. 2. **Immunda** in lege nova sunt animalia ex natura, non ex lege. 361. 1. Uti & apud Gentiles. 361. 2. Omne animal, quod corpori noxium non est, licitè comeditur. 363. 1. **Impedimenta** matrimonii dirimentia olim à Principibus statuta, deinde ab Ecclesia. 28. 2. **Incontinens** presbyter subito extinctus. 228. 2. **Indulgentiæ** quæstuarie in Ecclesia vigerunt: Abusus ille per Concilium Tridentinum sublatas. 73. 1. 2. **Intentio** recta & casta multis Christianis plerumque deest. 93. 2. **Investitura**, quid? 153. 1. Non semper fuit nominationi adiuncta. *ibid.* Est perantiqua. 153. 2. **Quomodo** investiti Episcopi, Abbates. 154. 1. Canonici, ac ipse Romanus Pontifex. 154. 2. Verisimilius est investituram esse privilegium ab Adriano I. Carolo Magno concessum. 155. 1. 2. **Investitura** est Regia consuetudo immemorialis. 157. 2. Ante Gregorium VII. damnata. *ibid.* Invasit imperium Occidentis & Orientis. 158. 1. Potest per dispensationem in Pagano tolerari. 158. 2. Numquam fuit in Hispania, nec in Italia, præsertim in provinciis Pontifici subiectis. 159. 1. **Rex** investiens utebatur certa verborum formula, *ibid.* **Investitura** sine Simonia vendi *Christ. Lupi Oper. Tom. IV.*

non potest. *ibid.* Laicæ investituræ effectus, est jus administrandi Ecclesiæ facultates. 159. 2. In Gallia Episcopi consecrati tantum investiti, 160. 1. Abbates verò electi. 160. 2. **Hodie** fit post acceptam ab Ecclesiastico Prælato confirmationem. 161. 1. Fuit passim Regiæ Majestatis actus. *ibid.* Ad Duces tamen & Comites etiam pertinuit. 162. 2. **Investitura** nec Hæresis est nec Simonia. *ibid.* & seqq. Ejus incommoda. 165. 1. Hanc, uti & Regiam nominationem, rectè proscripsit Gregorius VII. *ibid.* **Inviti** coelibes ad Clericatum olim frequenter rapiti & consecrati. 4. 2. **Joannes** Erigena Scotus inter Latinos Eucharistiam impugnavit. Opera ejus censentur. 241. 1. **Carolo** Calvo familiaris fuit. Ejus opera à Catholicis impugnata. 241. 2. **Error** ejus exponitur. Tamquam hæreticus ad Sedem Apostolicam delatus. 242. 1. **Erat** error vulgò notus. 241. 2. **Librum** edidit, quo pro hæresi Sacramentaria concludit. 248. 2. **Hic** sub nomine Bertrami emanavit. 249. 1. **Sanctorum** Patrum truncata adduxit testimonia. *ibid.* **Verum** à multis damnatus, & à Carolo Calvo desertus. In Anglia nonnullos reliquit discipulos. 250. 1. In Concilio Romano damnatus. 256. 2. **Item** in Vercellensi. 258. 1. & Parisiensi. 258. 2. **Jovinianus**. Vide *Clericis antiqua*, &c. **Irregularitatem** illegitimarum Ecclesia diu ignoravit. 36. 2. **Nec** Urbanus II. nec Gregorius VII. sunt primi irregularitatis illius auctores. 37. 2. **Bonifacius** Martyr creditur primus Anglos bastardos ab ordinationibus proscripsisse: Primi tamen Canonis non est auctor. 38. 1. **Irregularitas** primitus inducta bastardis in ordine ad Episcopatum: Dein ad omnes Episcopo inferiores extensa. *ibid.* **Quam** varii canones confirmant. 38. 2. **Hæc** irregularitas inter varias contradictiones invaluit. *ibid.* **Etiam** extensa ad minores Ordines & Tonsum. 39. 1. In Regularibus bastardis possunt eorum Prælati dispensare. *ibid.* **Extensio** ad sacros ordines facta ab Urbano II. 40. 2. **Opposita** argumenta solvuntur. A quo facta sit ad Ordines minores & Tonsum, ignoratur. 40. 2. **Judas** adfuit cōsecrationi Panis, non vini. **Buccellam** accepit, non comedit. 317. 1. **Christum** de mysterio accusavit, non de usu fermenti. 317. 2. **Judicii** forma à Legatis Leonis IX. adversus Michaelem Cerularium, in excommunicatione, servata. 446. 1. **In** absentem ferri nequit criminalis sententia. 446. 2. **Ivo** Carnutensis investituram judicavit tolerandam. 164. 1. **Ejus** scribendi libertas Ecclesiam graviter offendit. *ibid.* **A** Pontifice increpatus, sanius locutus. 164. 2.

L

Laicis non licet de Ecclesiasticis facultatibus disponere, 167. 1. **Nec** licet Ecclesias parochiales detinere. 169. 1. 2. **Legatis** Apostolicis ubique jus est faciendæ Synodi, etiam in Gallia. 202. 1. **Leo IX.** Comitibus Habsburgensis filius. **Natus** in Lotharingia anno 1002. **Appellatus** Bruno. **M m m** **Anno**

Anno nato 1026. ex Benedictino factus Tullian-
 sis Episcopus. 199. 1. Anno 1048. Cremona Pon-
 tificis, anno sequenti coronatus: Quo eodem
 anno coegit Synodos. 199. 2. In Galliam venit,
 Synodum ibidem celebravit. 201. 2. In festo
 S. Remigii iudicavit. ibid. Atque Rhenis in eju-
 dem Sancti Basilice perfecit. 202. 1. Leonis IX.
 Decretum de continentia clericorum. 21. 1. 2
 Contradictiones exponuntur. 23. 1. & seqq.
 Locuste, quas S. Joannes Baptista comedit, ve-
 rissimè herba fuit. 362. 2
 M
 M Allom, Placitum, quid? 170. 1
 Mansiones & Parate, quid? 170. 2
 Maronice, qui sint. 333. 2 in azymis confe-
 rant. ibid.
 Martyrologium à tempore Tertulliani ac S. Cy-
 priani inchoatum. 263. 2 Errores in Martyro-
 logio aut in Breviario, non arguunt in Ponti-
 fice potentiam errandi. 268. 2
 Matrimonia Clerici per Italiam, Galliam ac Ger-
 maniam attentantur. 19. 1. Pro his adferuntur
 argumenta, quæ solvantur. 20. 1. & seqq. Hac
 matrimonia Innocentius II. declarat irrita. 25.
 2. Uti & Eugenius III. ibid. Sacerdotum con-
 nubia in Suecia ex abusu dumtaxat nata. 26. 1
 Malum hoc sub Honorio III. opè Religiosorum
 Mendicantium penitus extinguit. ibid.
 Matrimonia incestuosa plurimi Canones dete-
 stantur. 187. 1. Atque castigant. 187. 2 Inter
 Magnates hoc malum potissimum grassatur.
 188. 1. Leo IX. tum contracta tum contrahenda
 matrimonia inter consanguineos rigidissime
 interdixit. 190. 1
 Matrimonia Monachorum ac Sanctimonialium at-
 tentata, nunquam fuerunt valida. 28. 2 & seqq.
 Uti & similiter per Episcopos ac majores Cle-
 ricos. Etiam in Ecclesia orientali. 31. 1 & seqq.
 Id Innocentius II. declaravit: Non tamen pri-
 mus irritavit. 32. 1. Argumenta quæ hæc atten-
 tata connubia tuentur valida, dissolvuntur.
 32. 2. & seqq.
 Matrimonia, quibus duo fratres duas ducant foro-
 res, Græci nullatenus permittunt: Nullus tamen
 id vetat Ecclesie canon. 378. 2. & seqq.
 Matrimonia Clericorum varium adhibetur reme-
 dium. 26. 1. & seqq.
 Matrimonii vinculum per adulterium non solvi,
 multis auctoritatibus comprobatur. 193. 2. Pon-
 tifices qui repudium permiserunt, indulgentiam
 dederunt, non legem. 194. 1. Unde hæc
 fuit constantis Ecclesie Romanæ sententia,
 quam S. Augustinus cum Africana Synodo acer-
 rime defendit. ibid. S. Chrysostomus ait repu-
 dium legi divinæ ac naturali adversari. 194. 2
 ibid. Quod idem Theodororus sentit, alique.
 ibid. Scrupuli ex S. Joanne Chrysostomo ad-
 ducti eximuntur: Atque S. Mathæus de dimittenda
 adultera exponitur. 195. 1. 2
 Matrimonium consummatum posse adulterii causa
 irritum, nonnulli sensisse videntur. 190. 1. Sed
 S. Augustinus refragatur. 190. 2. Atque ex illo
 Synodus Carthaginensis IV. ibid. Nonnulli
 contrarium opinati. ibid. Etiam Imperatores
 legum in hoc. 191. 1. Pontifices Romani re-

putium adulterii promittunt, Reges Gallie fa-
 cturum, alique. 192. 1. Hæc licentia in Gallia
 & in Anglia grassata. 192. 2. Matrimonium
 solvi à supervenienti impedimento diuante
 censuit Synodus Triburienfis, & S. Fulbertus.
 192. 1. Sciri non tantum uxores dimittunt, sed
 & vendere solebant. 193. 2. Repudium Leo IX.
 per canonem duodecimorum Concilii Remensis
 sublatum cupit. ibid.
 Mel agreffe instar faceri est. 362. 2. Aliud est ex
 sylvestribus apibus: Quod à S. Joanne Bap-
 tista utaspaum. 363. 1
 Mel & lac olim Neophytis tribuebatur, etiam vi-
 num. 399. 1. Et sal. ibid.
 Metanea, id est, genuflexio. 70. 1
 Michael Cerularius in monasterium detrusus, non
 propria voluntate professus. 304. 2. In Patriar-
 cham promotus anno 1143. cepit in Latinam
 Ecclesiam insanire anno 1053. 305. 1. Perduel-
 li in Superiores fuit spiritu. ibid. Purpurei compa-
 pagi ab eo immeritò assumpti. 305. 2. Ab Isaacio
 Comneno in exilium pellitur: Interea
 tranquillè exstinguitur. 306. 1. Ejusque dextra
 tamquam populo benedictionem impertientis
 firma permansit. ibid. Quæ res veris miraculis
 non est accensenda. 306. 2.
 Michael Cerularius Photianum schisma resump-
 sit, anno 1053. 310. 2. Socium habuit Leonem
 Acridanum. ibid. Uterque se à Romano
 Pontifice existimavit independentem. 311. 1.
 Accesserunt duo alii Episcopi. ibid. Uti & Joannes
 Tranensis à Nicolao II. degradatus anno
 1053. 311. 2. & Nicetas Pectoratus, qui deserto
 schismate ad Catholicam veritatem rediit. 312. 1
 Michael Cerularius voluit novus esse Papa: Pa-
 triarchas alios sibi subjungere. 430. 2. Uti &
 Pontificem Romanum. 431. 1. Ejusque nomen
 è dyptichis erasit. 431. 2. Privilegia veteris Ro-
 mæ ad novam dixit esse translata. 432. 2. Su-
 premum Primatum nequirit stabilire. 433. 2.
 Balsamon Patriarchas omnes statuit pares: An-
 gustoque Principi subjectos. ibid. Idem sensit
 Nilus Cabasilas. 434. 1. Ex qua affectata Aristo-
 cratia nata est Acephalia. 434. 2. Qui Aristo-
 cratiam invehunt, Ecclesie unitatem lacerant.
 436. 2. Michael Cerularius à Legatis Apostoli-
 cis damnatus. 440. 1. Ipse Latinos excommuni-
 cavit. 443. 2. Exordium schismatis anno 1053.
 444. 1. Latinorum clausit Ecclesias. Negavit
 Legatos à Papa missos. 445. 2. Per Legatos ex-
 communicatus cum sequacibus. 446. 1. Aposto-
 licas litteras, hæreticorum ritu, falsificavit.
 447. 2. Mansit contumax, ac Orientalem Ec-
 clesiam in Turcicam captivitatem præcipitavit.
 ibid. Deus per miracula, Cerularii schisma de-
 testatus. ibid.
 Michaelis Cerularii injuriæ Latinis illatæ. 340. 2
 & seqq. Baptismum Latinorum asseruit esse irri-
 tum. ibid. Basilicas Latinorum jussit occludi.
 341. 1. Eisdem Missas interdixit. 342. 1. Obla-
 to à Latinis sacrificio, altaria ut inquinata vo-
 luit lavari. 342. 2
 Miraculum à B. Remigio patratum. 215. 1. Item
 per reliquias Sanctorum. 223. 1.
 Miraculum nullum edidere hæretici. 308. 1. 2. Id
 tamen

tamen passim ambiunt. 306. 2. Ad objectiones
 307. 2. Respondetur. 309. 2. Virtus miraculo-
 rum proprius est legitimi Apostolatus character.
 309. 1. S. Augustinus docet hæreticos ad confe-
 rendas sanitates exaudiri: Minimè tamen ad
 hæresion confirmationem. 310. 1. Virtus mira-
 culorum à nemine experenda. 310. 1. 2. Panis
 fermentatus miraculo in azyma commutatus.
 Item calix ligneus in argenteum. 336. 2
 Missæ denarius est antiquissimus. Spontè oblatu-
 s olim fuit acceptatus, sed pauperibus erogatus.
 84. 2. Potest Sacerdos de altari vivere. 85. 1.
 Non potest exigere, sed accipere sustentatio-
 nem. ibid. Farina olim à fidelibus oblata, etiam
 panis & vinum. 85. 2. Oblati denarii prius in
 pauperes erogati, dein sacerdotibus approp-
 riati. Tandem pro sola Missa pro defunctis
 oblati. ibid. Denarium illum hæretici nonnulli
 perperam infestantur. Quoad rem est ex Institu-
 to Apostolico. 86. 1. Ob Missas privatas ad alicu-
 jus postulationem celebratas oblatu fuit dena-
 rius. Quam deviationem laicorum avaricia poenè
 extinxerat: Quapropter Episcopi denarium Mis-
 sæ taxare compulsi. ibid. Missarum reductio per-
 missa. 86. 2. Adversum abusus circa Sacerdotum
 stipendia exstant Pontificum diplomata. 86. 2
 Missam Simoniacorum Pontifices aliqui audiri
 prohibuerunt. 113. 2. Quod hodie in disuetu-
 dinem abiisse videtur. ibid.
 Moguntinum Concilium sub Leone IX. anno
 1049. coactum: Cui adfuit Imperator & qua-
 draginta duo Episcopi. 229. 1. Hujus Concilii
 acta referuntur. 229. 2. In illo festum Conce-
 ptionis Beate Mariæ Virginis institutum. 232.
 2. Vide Conceptionis.
 Monachi antiqui non caruere novitiatu. 289. 2.
 Leo IX. Decrevit ut nemo, nisi legitima etate
 & propria voluntate, fieret monachus. 285. 1.
 Quod tamen ubique non fuit receptum. 285. 2.
 Celestinus III. Decretum illud innovavit. 285.
 2. 286. 1.
 Monachi bona sunt monasterii. 98. 2
 Monachi mille in cœnobio Studii fuere: Dein
 septingenti. Tandem numerus ad trecentos
 decrevit. 312. 1
 Monachi olim carnibus abstinere: In Oriente
 etiam vino. 363. 2. Solis herbis victabant.
 ibid. Aves minutæ illis permittæ, etiam in Qua-
 dragesima. 364. 1. Carnibus caruere etiam ex-
 tra monasterium: Etiam ad Episcopatum eve-
 ni. 364. 2. Certis casibus carnes & vinum Mo-
 nachis permittæ. 365. 2. 366. 1. 2. Antiqui la-
 tini Monachi carnibus & vino abstinebant.
 366. 2. S. Benedictus consensit, ut vinum par-
 vicibus biberetur. ibid. Permisit alites non quadru-
 pedes. 367. 1. E Monachis assumpti Episcopi
 carnium & vini abstinentiam observabant. 368.
 1. Hæc abstinentia rigidè interdum observata,
 interdum neglecta. 369. 1. Cisterciensium cibus.
 369. 2. Benedictinis esus carni, qui irreperat,
 sæpius interdicitur. ib. SS. Norbertus & Domi-
 nicus suis carnes interdixerunt. S. verò Benedi-
 ctus vinum permisit, & S. Fraciscus carnes. 370. 1
 Monachi soli apud Græcos excipiunt confes-
 siones. 339. 1

Monachi soli in Oriente ad Episcopos: asumpti. 8: 2
 Monachum Episcopum usque ad Henricum II.
 semper habuit Ecclesia Cantuariensis. 141. 2
 Monachus Venantius uxorem duxit: Cum quo ta-
 men S. Gregorius in votis minimè dispensavit.
 34. 2. Eumque ob dubiam professionem tolera-
 vit: Reditum tamen ad cœnobium constanter
 suavit. 35. 2
 Monasteria non rarè dicuntur Ecclesie ac habita-
 cula segregata. 28. 1
 Monasteria ob homicidium Antistitis translata,
 ac Ordines exstincti. 215. 1
 Monasterium, ubi lex viget amortizationis, potest
 pro extinctione juris ad sui Monachi hæredita-
 tem, aliquid exigere. 98. 2. Qui intuitu am-
 pli patrimonii ad monasteria admittunt &
 admittunt, de Simonia damnantur. 99. 1
 Monastica professio culpas & poenas extinguit.
 273. 1. Est quasi alterum Baptisma, aut Baptis-
 matis complementum. 274. 1. Equivaleat satis-
 factioni. 273. 2. Plenaria confertur in profes-
 sione indulgentia. ibid.
 Monastica vestis appellatur Angelicus habitus.
 Magni & parvi habitus discrimen. 274. 2. No-
 vitii subinde in habitu Angelico probavere.
 275. 1. Parvus habitus erat laicus. ibid. Angeli-
 cus habitus à Principibus in lecto mortis fre-
 quenter assumptus: Atque emissæ professio.
 275. 2. Etiam apud Latinos. 276. 1. 2
 Morini Placita quædam respuuntur. 104. 2. 105.
 1. 2. 106. 2.

N

Nestorii error circa Eucharistiam exponitur.
 237. 1. & seqq. Docuit in Eucharistia sumi
 tantum carnem filii hominis, non Dei. Non
 fuit primus qui hac in re erravit. ibid. Transfe-
 mentationem admittit: Sensitque elementa in
 purum hominem converti. 239. 1. Errorem
 Nestorii sectatus Eugenius, Hildephonus,
 ac Julianus. ibid.
 Nicetas Pectoratus correctus, in communionem
 admittus. 446. 1
 Nominandi occasio varia refertur. 129. 2. & seqq.
 Causa generalis est avaricia. 131. 2
 Nominandi privilegium datum Pippino à Zacha-
 ria Papa: 148. 2. Fuit personale. 149. 2. Idem
 Ludovico II. Imperatori concessum ab Adriano
 II. ibid. Postea apud Francos siluit. ibid. Accep-
 tit illud Franciscus I. à Leone X. 150. 1. In His-
 paniis Gothorum regibus datum, duravit usque
 ad Rodericum fatalem. ibid. Id Carolo V. In-
 dulsit Adrianus VI. 150. 2. Pro Belgio ac Bur-
 gundia Leo X. ac Philippo II. Xistus V. Verùm
 ad vitam Regis dumtaxat. ibid. Jus tamen no-
 minandi Episcopos, Cameracensi excepto, est
 perpetuum, ex Indulto Pauli IV. ibid. Rex His-
 paniarum omnes in Sicilia nominat Episcopos:
 Aliquos in Regno Neapolitano. Nominat item
 in Ducatu Mediolanensi: Ac pleno jure in In-
 diis. 151. 2. Nominandi privilegium Anglia
 nunquam habuit: Sed Regia violentia in ele-
 ctiones ibidem est grassata. ibid. Reges Scoto-
 rum, connivente Ecclesia, nominarunt. ibid.
 Reges Poloniæ, Bohemiæ, Hungariæ, Daniæ
 jus nominandi obtinuerunt. ibid.
 M m m 2 No

Nominationis abusus per Leonem IX. extinctus. 132. 2. Per alios Pontifices impugnatus. 133. 1. Henricus I. cepit iterum nominare. Calistus II. Canonicas electiones restituit. 133. 2. Successores Henrici I. nominationes resumpserunt. 134. 1. 2. Henrici V. successores discordantis electionis discrimen præterderunt. 134. 2. Eugenius III. constanter obstitit. 135. 1. Henricus vi idem usurpavit. 135. 2. In Concilio Remensi interdictum. 166. 1. Vide *Electioes Confensus Regius*.

Nominatio Regia perantiqua. 115. 1. & seqq. Gentiles Romani Imperii Augusti nunquam Episcopus nominatur. ibid. Primum Imperatorum nominavit Episcopus Constantius. 116. 1. Valentinianus nominare recusavit, secus Theodosius, alique. Justinianus semel dumtaxat nominavit. 116. 2. Excessit Iustinus II. 117. 1. Non Phocas. Heraclius violententer nominavit. ibid. Uti & ejusdem aliquot successores. 117. 2. Synodus VII. Regiam nominationem damnavit: Nec caruit effectu. ibid. Leo Armenius cum Iconoclastia Regiam nominationem refuscitavit: Quam Synodus VIII iterum damnavit. 118. 1. Basilus Macedo hunc Canonem observavit, alii posteriores sunt prævaricati. ibid. Nominati Episcopi per Principes ad aliam Ecclesiam sunt translati. 118. 2. Item Episcopi in Palatii ministros evecti nominabant. Quod utrumque improbatum. 119. 1. Joannes Tzymiscas nominavit, alique non pauci successores. 119. 1. 2. Variæ apud Græcos sæculo XI. & XII. Regiæ nominationes. 120. 1. Item sæculo XIV. Saracenum ac Turcarum Principes fuerunt Græcorum Imperatoribus in Ecclesiasticam libertatem benigniores. ibid. Tres aliquando à Cleme ad Episcopatum electi, atque unus è tribus à Principe assumptus: Quod Latinis displicuit. 121. 1. Circa eligendum Episcopum C. P. Imperator Ecclesia latina semper aliquid indulsit: Immo circa eligendos omnes Patriarchas. 121. 2. A qua servitute Ecclesia Romana diutissime fuit immunis. ibid. Canones permittunt non tres, sed unicum à Clero electum Episcopum Principi offerri. 122. 1. Reges Hispaniarum primò per violentiam, dein ex Ecclesiæ indulto nominarunt Episcopos, non Abbates. 124. 1. Merovingii Reges etiam nominarunt Abbates. 125. 1. Cur Reges nominarint. 125. 2. Nominavit Pippinus, ex Indulto Zachariæ Pontificis. 125. 2. Carolo Magno à Pontificibus concessa investiendi facultas, non autem nominandi. 126. 1. Ludovicus Pius non passim, interdum tamen nominavit. 127. 1. Argumenta pro Carolo Magni nominatione adducta. 126. 1. Solvuntur. 127. 2. Carolus Martellus Abbatis, etiam Laicis, dedit in Commendam. ibid. Lotharius, Ludovicus & Carolus, fratres Francorum Reges, Canonicas electiones invaserunt. Lotharius II. Canonicam electionem permisit. 128. 1. Ludovicus Germaniæ Rex nominavit. Nominatio excessit Carolus Calvus. 128. 2. Eadem violentia usus Ludovicus II. Imperator

Lotharii filius. ibid. Cui favit Adrianus II. 129. 1. Permittitur à Valentina Synodo Lothario A. Clericos Palatinos nominare. 131. 2. Nominationem in Monasterio Corbejensi Lothario A. Ludovico Germaniæ & Carolo Calvo Francia Regibus Benedictus III. interdicit. ibid. Episcopi & populus nominationibus sese objecerunt. 132. 1. Violentia nominandi grassata apud Germanos A. A. & apud Italia Reges, usque ad tempora Calixti II. ibid.

Novitiatus, seu tempus probationis, olim triennalis; & in parvo habitu. 290. 1. Item biennalis. 290. 2. Novitiatus triennalis apud Græcos perseveravit. Annua probatio ab Ecclesia Latina jam recepta. 291. 2. Quæ sub Innocentio III. ad substantiam professionis non pertinuit. 292. 1. Immo nec sub Bonifacio VIII. sed per Synodum Tridentinam dumtaxat. 293. 1. 2.

O

Oconomus Ecclesiæ, Clericus sit oportet. 167. 1.

Ordinationes ab hæreticis, schismaticis, degradatis aut excommunicatis factas, nonnulli Pontifices senserunt esse irritas. 99. 1. 2. Ordinati Simoniacè, reordinati. 99. 2. Nonnulli Pontifices per Simoniam ordinatis penam infligunt. 100. 2. De ordinatione tamen vacillant. 101. 1. Nonnulli Pontifices Simoniacos Episcopos non reordinarunt. ibid. Qui tamen de valore hæsitaverunt. 101. 2. Existimantur aliqui omnia Sacramenta per Simoniacos collata, esse irrita. 102. 1. 2. Sanctus Petrus Damiani constanter asseruit dictas ordinationes subsistere. 102. 2. Quod tamen omnibus non persuasit. ibid. Non enim unus postea Pontifex reordinavit. 103. 1. Quod aliis probatum, secus aliis. 103. 2. Ordo non rarò dicitur irritus quoad executionem dumtaxat. 103. 2. 104. 2. Reordinationibus vetusti Scholastici favent. Verùm Ecclesiam ab hac dubitatione Sanctus Thomas liberavit. 104. 1. Hincmarus reordinationes ob Simoniam nec exercuit, nec probavit. 104. 2. Photius atque ab ipso ordinati, non sunt reordinati, nec debebant. 105. 1. Ordinatio facta ab hæretico, est valida. 105. 2. Maximi Cynici & activa & passiva fuit valida: Quo sensu dicatur irrita, nulla &c. ibid. Innocentius I. non favit reordinationi eorum, qui ab hæreticis erant ordinati. 106. 1. & seqq. Ordinati à Bonoso ante hæresim, in Ecclesia recepti, secus post. 106. 2. Bonofiaci rebaptizari & reordinari debebant. 107. 1. 108. 1. 2. Ordinati ab hæreticis olim perpetuò irregulares. 107. 2. Non omnes hæreticorum ordinationes substantialiter nullæ sunt: 108. 1. Cæcilianus à Felice validè ordinatus: 108. 2. Anastasius Bibliothecarius sensit à Meletio non esse validè ordinatos. Quod idem de ordinatis ab hæreticis sensit S. Basilus. 109. 1. Nullus à Meletio ordinatus, fuit reordinatus. 109. 2. Colluthus non fuit Episcopus, ideoque irritè conatu tentavit ordinare. 110. 1.

Ordinationis per hæreticos collatæ nullitatem qui-

quidam profitentur. 415. 1. Verùm subsistit: Aliaque Sacramenta. 417. 1

Ordinatus per Simoniacos Episcopos, videtur Leo IX. reordinasse. 227. 1. Res illa tunc perplexa fuit. ibid. Ordinatio dicitur æquivocè irrita, nulla, &c. Permissa fuit in Simoniacè ordinatis reordinatio. Ordinatio à Simoniacò non Simoniacè facta olim non est cassata. 227. 2. Reordinationes esse sacrilegas S. Petrus Damiani existimavit. 228. 1

Ordines majores quatuor anni temporibus conferendi. 298. 2. Quod tamen non est antiquissimum. 295. 1. Græci ad hæc tempora sunt adstricti. 293. 1. 2. Episcopatus ac ordines minores extra hæc tempora conferuntur. 295. 1. Ordines sacri olim in Dominicam collati. 295. 2. Dein Sabbatho post solis occasum. ibid. Ac noctu inter Sabbathum & Dominicam. 296. 1. Hodie in Sabbathis ante meridiem. ibid. Ecclesia Latina in omnibus dominicis olim consecravit Episcopos: Quod etiamnum servatur. 297. 1. Etiam consecrat in natalibus Apostolorum, vel alio festo, si Papa id indulsit. 297. 2. Quatuor ordinationum tempora non sunt à Sancto Leone instituta. Olim ordinatum in Decembri: Dein in Februario. Hæc quatuor tempora Sancto Gelasio adscribuntur. 298. 1. Pontifices non solum in Decembri ordinarunt. ibid. Subdiaconi, & Clerici minores olim quovis die ordinabantur. 298. 2. Illi hodie in quatuor temporibus: Hæc sexta ante sabbathum quatuor temporum. ibid. Nonnumquam ordines sacri extra quatuor tempora collati. ibid. Sed vel prævaricatoriè vel dispensatoriè. 299. 1. Ordinationem fieri ante Dominicam Lætare statuit Gelasius, sed eam in sabbathum ante Dominicam passionis Alexander III. transtulit. 299. 2. Gelasius etiam permittit sabbatho sancto. ibid. Decretum Gelasii à Leone IX. innovatum. 300. 1. Nec potest Episcopus, nec Metropolita circa hoc Decretum dispensare. Extra tempus ordinati, ipso facto olim suspensi. 300. 2. Clemens VI. extra quatuor tempora ordinavit: Pontifices enim Ecclesiæ canonibus prævalent. ibid.

Ordines Sacri apud Armenios à Diaconatu incipiunt. 39. 1

Osculum Latini in Missa circa Communionem sibi invicem præbent: Græci post offertorium. 380. 1. & seqq. Idem factum in Ecclesiis Latinis. 381. 1. Quod Innocentio I. improbatum. ibid. In Parasceve non dabatur pacis osculum: Nec hodie in missis defunctorum. 381. 2. Latini pacis osculum dabant post Consecrationem. ibid. Consistentes in Missa carebant jure osculi. 382. 1. Privatim jejunantes Afri à pacis osculo abstinebant. 383. 2. In Parasceve omnis Ecclesia abstinit ab osculo. ibid. Osculum baptizato insigi est antiquissimum. 419. 1

P

Pagani mysterium venerabilis Eucharistiæ curiosius investigarunt. Arbitrati Christianos Bacchum vel Venerem colere. 235. 2

Papiense Concilium sub Leone IX. coactum: Adversus Simoniam, Clericorum incontinen-

tiam, Mediolanensium contumaciam. 228. 1. 2. At Synodus parum profecit. 229. 1

Parisiense Concilium ab Henrico Rege indictum: Ejus Acta. 259. 1. & seqq.

Parochis, ne conviviis adsint nuptialibus rigidè vetatur. Inde missa ad ipsos ferula, quæ in oblationem pecuniarum commutata. 69. 2

Patriarcha CP. præ reliquis Prærogativas habuit. Vocatur *Episcopus Universalis*. 437. 1. Potest in Monasteriis Crucem figere. 437. 2. Appellationes admittit: Quales? 438. 2. At contra Canones. 439. 2

Pauliciani fabulantur Christum in Eucharistia sola fide sumi. Placent Luthero ac Calvino. 240. 1. Id nominis adepti à Paulo Samofatenensi. Synodus VII. turbarunt, ideoque Constantinopoli Nicæam translata. Cum Iconoclastis conspirarunt. 240. 2. Duces & auctores Lutheranorum ac Calvinistarum. 241. 1

Paulus Samofatenis primus fuit adversus Eucharistiam Erro: Sensitque Christum esse purum corruptibilis carnis & sanguinis hominem, ac consequenter Christum in Eucharistia esse purum hominem. 236. 1. Alii in Eucharistia negarunt Christo veram carnem. 236. 2

Pauperes sub speciali Regi sunt protectione. 186. 1

Percussor Clerici quondam excommunicatus excommunicatione ferendæ sententiæ. 222. 1. Hodie latæ sententiæ. 222. 2

S Petrus Damiani ad expurgandam Ecclesiam Mediolanensem ab Alexandro II. mittitur. 22. 1. Incontinentes Clerici Mediolani plebem adversus dictum S. Petrum ad seditionem concitarunt. ibid.

Petrus de Marca confutatur. 138. 1

Philomarianæ Deiparæ sacrificabant. 238. 2

Photius, auctor Schismatis, nunquã respuit. 109. 1

Photius schismaticus à Leone Basilii filio ejectus. 302. 1. Modus enarratur. 303. 1. A novem Pontificibus anathematizatus. In anathemate creditur obiisse. ibid. Objectio quædam dissolvitur. 304. 1. De morte Photii nihil Historiographi commemorant. 303. 1. 2. Stephanus Patriarcha Photio adversarius: Atque ita Schisma extinctum. ibid.

Pitacium est translationis codicillus. 154. 1

Placitum Regium invexit Ludovicus pius. 138. 1

Pontifex Romanus in coronatione cepit pauperibus nummos spargere, alique xenia erogare. 58. 2. Nomen illud *Summus Pontifex* est antiquissimum. 59. 1

Pontifex Romanus solus est universalis Ecclesiæ Primas & Apostolicus. Cui Schismatici Græci dumtaxat contradicebant. 208. 2. Orientalis Ecclesia Photium detestata Apostolicum Romanæ Sedis thronum est venerata. 209. 2

Privatorum ades à Principe ipsis invitatis, taxari aut eripi non possunt. 222. 1

Professio Monachi in lecto mortis non rarò emissa. 275. 1. 2. Hanc nonnulli censuerunt invalidam. 276. 2. Quod est erroneum. 277. 1. Annua probatio ad professionem hodie est substantialis. 277. 2. Professio alterius persuasione, non est irrita. 278. 1. 2. Omnia Professio bona ad monasterium unã cum illo devoluta. ibid. Pueri, Pro-

Proceres, immò Reges ad solennem professionem coacti. 279. 2. De valore professionis ab invicis factæ, ingens fuit sententiarum varietas. 280. 1. & seqq.

Professione olim sufficiebat usus rationis. 287. 1.

De ætate ad professionem requisita variæ apud Latinos fuerunt regulæ. 288. 1. Hodie à Concilio Tridentino exigitur annus decimus-fertus completus. ibid.

Propositio vera subinde proferitur: Et actio bona subinde veratur. 393. 2.

Puerorum per parentes in monasteriis oblatio est antiquissima. An esset valida, non una omnium fuit sententia. 282. 2. & seqq. Ritus offerendi pueros. 285. 1. Celestinus III. decrevit, ut paternæ oblationes non essent ratæ, nisi per oblatos in adulta ætate firmarentur. 286. 1.

Puerorum oblatio ab utroque parente fieri potuit. 288. 2. Opus erat Abbatis acceptatione. 289. 2.

Puerperæ apud Græcos ad Eucharistiam non admittuntur. 422. 2. Immundæ mulieres ab ingressu Ecclesiæ arcebantur. ibid. Etiam apud Latinos, idque ex consuetudine. 423. 2. Puerperæ purificatio apud Latinos antiqua. 424. 1. 2. Est varia apud Græcos. 425. 1.

Purgatio olim per Eucharistiam facta. 230. 1. Item per conjuratum panem. 230. 2. Adducuntur aliæ per Eucharistiâ factæ purgationes. 231. 1. 2.

Purgatorium S. Patritii ab Abbate, non ab Apostolo Hiberniæ appellatur. 27. 1.

Quadragesimalium hebdomadarum non unus fuit numerus. 370. 2. & seqq. Ecclesia Latina quadraginta diebus exemplo Christi jejunavit. 371. 1. Feriis quintis olim non jejunatum. ibid. Jejunium iis diebus à Gregorio II. investitum. 372. 2. Omnes Christiani Dominicas, Latini quintas ferias, Græci sabbata à jejunio exemerunt. 372. 1. Quatuor adjecti dies ante Gregorii Magni tempora. ibid. Duo videntur dies à S. Gregorio Quadragesimæ detracti. 373. 1. Quatuor dierum auctor S. Gregorius existimatur, sunt interim in Ecclesia Latina antiqui 373. 2. Græci carnis abstinere à Sexagesima. Usque ad Quinquagesimam caseo ac lacticiis vescuntur. 374. 1. Qua ratione Armenii Quadragesimam observent. 374. 2. & seqq. Latini non sunt hæretici ob non servatam Sexagesimæ Tyrophagiam ac carnispriviam. 376. 2.

Rabanus Maurus, Heriboldus & Amalarius, de Eucharistia perperam nil senserunt. 244. 1.

Rebaptizantes primi in Ecclesia fuere Novatianenses. 406. 2. Donatistæ Catholicos rebaptizaverunt. 407. 2. & seqq. Eunomius etiam mitigatos Arianos rebaptizavit. 410. 1. Lucifer Calaritanus Arianorum baptismum recepit. 411. 1. Hilarius sine novo baptismo Arianos recusavit in communionem recipere. ibid. Alii rebaptizantes recensentur. 411. 2. Per rebaptismum Deo irrogatur injuria. 412. 1. Rebaptismus per macula improbat. 412. 2. In Michaelæ Cevalatione Cardinale Humberto merito reprehenditur. ibid. Circa hunc S. Basilius cepitavit. 414. 2.

Rebelle à Leone IX. Sacris interdicti. 232. 2.

Reges ab Ecclesia possunt exauctorari. ibid.

Reges facinorosi ab Episcopis in Clericos, Monachos aut pœnitentes detondebantur. 232. 1.

Regula Aquigranensis proprietatem Canonici permittit; quam S. Petrus Damiani juxta S. Augustini Regulam extirpavit. 26. 2.

Regula Clericorum ex SS. Hieronymi & Augustini Scriptis potissimum excerpta. Servata usque ad tempora Petri Damiani. Dein recepta est S. Augustini Regula. 18. 2.

Religiosi mendicantes sub Honorio III. Clericorum connubia penitus extinxerunt. 26. 1.

Religiosum statum assumpturi solent de futura requie & commoditate esse solliciti. 93. 1.

Remensis Synodus à Leone IX. coacta anno 1049. 199. 2. fuit celeberrima. 200. 1. Episcopi, Abbates, &c. qui adfuerunt. 202. 2. In festum S. Remigii indicta. 201. 2. Atque in Basilica ejusdem Sancti, spretis Henrici Gallie Regis obstaculis, est perfecta. 202. 1. Hujus Synodi consensus exponitur. ibid. & seqq. Ejusque Acta. 208. 1. & seqq. Scopus Synodi refertur. ibid. Alii tres hujus Synodi sessiones statuunt, alii sex: Qui in concordiam vocantur. 224. 1. Auctoritas hujus Synodi summa est: Etiam miraculo comprobata. ibid. Canones hic allati sunt mutili. ibid. Leo IX. post hanc, nullam aliam Synodum in Gallia coegit. 225. 2. Nonnulli festum S. Remigii hic institutum existimant. 224. 2. Est tamen longè antiquius. ibid.

Reordinationes ac rebaptizationes à Conciliis quibusdam ac Patribus damnantur. 99. 2. Vide *Ordinationes ab hæreticis*.

Romana Synodus sub Adriano I. est facta. 156. 1. Secus Synodus Leonis VIII. 157. 1.

Romanum Concilium I. sub Leone IX. anno 1049. Hebdomade post Dominicam in Albis coactum. 226. 1. Adversus Simoniam. ibid. 2.

Romanum Concilium IV. sub Leone IX. anno 1052. coactum, in quo canonizatus S. Gerardus, Tullensis Episcopus. 263. 1.

Romanum Concilium II. sub Leone IX. anno 1050. Dominica in albis coactum. In quo Concilia antecedentia confirmata. 234. 1. Doctrina S. Lanfranci de venerabili Eucharistia omnibus placuit, displicuit verò Berengarii. ibid. 2. Acta Concilii. 255. 2.

Romanum Concilium III. sub Leone IX. anno 1051. post Pascha coactum. In quo Gregorius Vercellensis Episcopus ob adulterium degradatus, qui post satisfactionem restitutus. 262. 1.

Sacramenta, quamvis à malis ministrata non polluantur, ritè tamen præcipi potest, ne ab iis accipiantur. 23. 2.

Sacramentarii hæretici primi fuerunt Heriberus, Lyzoius, & Stephanus. 196. 1. In Synodo Aurelianensi damnati, degradati, ac vivi exusti. 197. 1. Cum modernis hæreticis privatæ revelationis spiritui confidebant. ibid.

Sacramenta tria, juxta S. Augustinum, characterem imprimunt: Adeoque ab hæreticis collata sunt valida. 99. 1. Sal

Sal sanctificatus Catechumenis ex ritu latino datus. 399. 1. 2.

Satisfactio per eleemosynas efficacissima. Olim pecunia aut flagellatione redempta. 70. 1. Redemptio illa antiquis Canonibus incognita. 70. 2. Est equidem vetusta: Ejus auctor ignoratur. 71. 1. Fieri non poterat credito. 70. 2. In eam moderni hæretici acriter invehuntur. 72. 2.

Schisma est mater hæresios. 402. 1.

Schisma Photianum non est à Sisinnio restauratum. 210. 1. Nec à Sergio C. P. 210. 2. Sed ab Eustasio vel Alexio, qui titulum *Universalis Episcopi* sibi arrogavit. 211. 2.

Schisma precibus potius quàm armis extinguendum. 73. 1.

Sedes solius S. Petri est Apostolica. 218. 2.

Simeon Theffalonicensis, quo tempore vixerit. 118. 2. 121. 2.

Simoniam à Concilio Remensi extirpat. Non licet sacros Ordines divendere, nec Ecclesiastica officia, ut Thesaurarii, Œconomi, &c. Neque parochiales Ecclesias. 166. 1. 2. Pro sepultura, baptismo, &c. nihil potest exigi, sed oblatum accipi. 170. 2.

Simoniam aliquorum in Europa Regum exponitur. 61. 1. & seqq. Per Galliam grassata in Regibus Merovingiis. ibid. Extirpata. 61. 2. Revixit. ibid. Hugo Italiæ Rex fuit simoniacus. 62. 1. S. Henricus Rex vovit se simoniam eradicaturum, ideoque miraculosè victoria potitus. ibid. Inter Successores non pauci simoniaci. 62. 2. 63. 1.

Simoniam etiam Angliam sedavit. 63. 2. 64. 1.

Ac Galliam sub Philippo I. 64. 2. Serpsit insuper ad inferiores Patronos. ibid. Precationes ac xenia data Patronis pro obtinendo beneficio sunt simoniaca. 65. 1. 2. Vide *Exactio*.

Simoniam apud Græcos grassata. 402. 2. Extincta, dein revixit. ibid. Exactio facta ab Ordinandis. 403. 1. Et à nubentibus: Et pro defunctorum sepultura. 403. 2. Quas exactiones meliores Episcopi improbarunt. 404. 1. Et Humbertus rectè simoniam damnavit. 405. 1.

Simoniaci non pauci divinitus puniti. Per simoniam regna periclitantur ac evertuntur. 99. 1.

Simoniacorum pœnæ antiquæ exponuntur. 110. 1. & seqq. Primitus inflata est degradatio. 111. 1. Quæ pœna sæpius innovata. ibid. Fuitq; lata sententiæ, atque etiamnum est hodie. 112. 1. Consuetudine depositio est mitigata in suspensionem. 112. 2. Pœna simoniæ est Sedi Apostolicæ reservata. ibid. Ordinati à simoniacis occultis misericorditer sustinentur. 113. 1. Simoniacè ordinatus, ipso facto erat degradatus. Verisimiliter & Ordinans. Hodie suspenditur. 113. 2. Eadem iis inflata pœna, qui in beneficiis simoniam commiserunt. ibid. Ecclesia Romana numquam ingressum simoniacum purgat, si simonia fuerit realis. 114. 1.

Simoniacus quo sensu dicitur hæreticus. 54. 1.

Simoniam circa ignorantem patrata, conscientiam hujus non maculat, sed promotionem annullat. 55. 1. Non facit tamen irregularem. ibid. Simoniacè ordinatus, qui simoniacum non est, eget dispensatione, estque hæc constitutio Lucio III. antiquior. 55. 2.

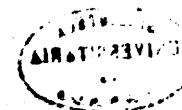
Simoniam in invito ab amicis commissa, non nocet. 215. 2.

Simoniam per triplex munus committitur. 48. 2. & seqq. Quod à S. Gregorio exponitur. ibid. Et à S. Petro Damiani. 49. 2. Eriam precibus simoniam committitur. Quæ tamen possunt absque simonia adhiberi. 49. 1. 2. Munus ab obsequio aliis est longè deterius. 49. 2. Exempli Professio facta ad impetrandam Episcopi benedictionem simoniaca est. 51. 1. Dubii aut difficultis debiti solutio in re sacra, munus est: 51. 2. Beneficium postulare munus à lingua est. ibid. Alterum beneficium, immo Sacramentum potest alterius esse pretium. 52. 1. Promittere alteri suffragium pro suffragio in electione ad spirituale munus, simoniacum est: Longissimè à comitiis Regularium amandandum. ibid. Simoniam ob muneris exiguitatem nequit decrescere in peccatum veniale. 54. 1. 2. Argumentum oppositum. ibid. Solvitur. 54. 1. 2.

Simoniam crimen exponitur. 41. 1. & seqq. id nominis à Simone Mago mutuatum. Estque crimen gravissimum. 41. 1. 2. Degradatione punitur. 41. 2. Atque eterna damnatione. 42. 1. A Simoniacis Spiritus Sanctus detrahitur nominari. 41. 2. Existimabant nonnulli posse Episcopatum, non consecrationem, emi: Item posse præbendam vendi, non tamen ordinem aut beneficium. 43. 1. Quos S. Petrus Damiani infectatur: Atque oppositum censent Alexander II. & VII. 43. 1. Venditores beneficiorum per columbarum in templo venditores; emprores per nummularios designantur. ibid. Simoniam à variis Pontificibus damnata. 43. 2.

Simoniam materia non tantum Sacramentum aut Sacramentale est, sed etiam officium Dispensatoris, Mansionarii, &c. 52. 2. Patronatus laicus olim non fuit, sed modò est materia simoniæ. Uti & sententia Judicis Ecclesiastici. Ac exactio, ut Monachus alteri monasterio præficiatur. ibid. Secus venditio vasifacri, vestimenti, &c. ibid. Non licet ab Officialibus sportulas accipere. ibid. Beneficiorum nundinatio etiam jure Divino damnatur. 53. 1. Jus percipiendi fructus nihil magis vendi potest, atque ipsum officium. ibid.

Simoniam origo & decursus exponitur. 55. 2. & seqq. Giezi & Simon auctores sunt simoniæ. Ille vendendo, hic emere volendo. ibid. Esau & Jacob non fuere simoniaci in venditione & emptione Primogenituræ. ibid. Simon Magus diu caruit sectatore. 56. 1. Arius legitur primus simoniam pecuniariam commisisse: Atque in suos sequaces derivasse. 56. 2. Dein Catholici petederunt infecti. ibid. Simoniam (non obstante multiplici prohibitione) grassata per Galliam, Germaniam, &c. 57. 2. Simoniaci Nonophytorum hæresis Augustus Romani Imperii Principem invasit. 58. 1. Atque Imperio per Reges barbaros lacerato virus latissimè serpsit. ibid. Reges Gothorum in Romano Pontifice simoniam perpetrarunt. Clerici cœperunt Pontificatum mercari. 59. 1. Vigilius contra Canones electus Pontificis Coadjutor. ibid. Athalaricus Rex Arianos Regiam exactio.

exactionem diminuit, non existit. 59. 1. Regia exactio à Justiniano A. & à Successoribus perpetua continuata. 60. 1. Quam S. Gregorius acriter insectatur: Et tamen persolvit, ut vexam redimeret. *ibid.*
Simoniam palliandam gratia variae inventae technae. 43. 2. & seqq. De his sancti Patres graviter queruntur. *ibid.* Hæ technæ deteguntur. 44. 1. & seqq. Procurantes apud Principes promotionem Prælatorum, simoniam committunt: Uti & Principes qui à nominatis Prælatibus quidquam exigunt. 44. 2. Non licet pecuniam post ordinationem accipere: Nisi forte sponte offeratur, quod tamen olet avaritiam. *ibid.* Justo beneficii possessori licet nummis injustas vexationes redimere. 46. 1. Argumenta in oppositum adferuntur. *ibid.* Et solvuntur. 46. 2. Non possunt Episcopi per simoniam promotos consecrari. Licet Pontifici pecuniam simoniacè oblatam in pœnam acceptare. 48. 1. 2. **S**odomiam crimen à Deo graviter punitum. Ne vel ipse Dæmon illius audire vult incenior. 197. 1. Est planè detestabile. 197. 2. Extremo supplicio vindicatur. De eo in Belgio parcius loquendum. 198. 1.
Sponsalia cum Sacerdotis benedictione censentur matrimonium ratum. Differunt à matrimonio rato. 263. 1.
Spurii in Ecclesiasticam dignitatem evehi censentur. 37. 1. Duces & Comites suos ex ancillis spurios olim in Ecclesiasticas dignitates intrudebant. *ibid.* Facti sunt irregulares. 38. 1. & seqq. Fieri nequeunt Cardinales. 38. 2. Ad monasteria olim non admissi: Quod tamen Gregorius XIV. mitigavit. *ibid.*
Stercoranistæ sunt duplices. 103. 2. Fuerunt hæretici. 245. 1. Accidentia in secessum emitti docuit Rabanus, quod eum pœnituit. *ibid.* 2. S. Paschalius docuit in secessum non emitti. *ibid.* Algerus etiam sustinuit accidentia Eucharistiæ esse incorruptibilia. 247. 2. Contra sentientes notati, ut hæretici stercoranistæ. *ibid.* Accidentia Eucharistica corrumpi, in ventrem descendere, ac in secessum, jam passim admittitur, quamvis ab ea locutione temperandum. 248. 1.
Subdiaconi latini sine manuum impositione ordinati. 10. 2. Adjuncta dein benedictionis formula. 11. 1. Subdiaconatum statuit Urbanus II. ordinem majorem & sacrum. 13. 1. Subdiaconorum castitas. Vide *Continentia Subdiaconorum*.
Suffocatum Græci non comedunt. 350. 1. Eo abstinerunt etiam Latini. *ibid.* 2. Everso Judaico templo cœperunt Christiani sanguine & suffocato vesci. 352. 1. Grandia suffocata tempore Leonis IX. nondum edebantur. *ibid.* 2. Morticinum differt à suffocato. 353. 1. A morticino & Latini & Græci tempore Leonis IX. abstinerere. *ibid.* 2. Cur Apostolica constitutio sanguinem & suffocatum excipiat. 356. 1. Tempore Michaelis Cerularii, tum Latini, tum Græci à suffocatis gradibus animalibus abstinebāt: Adeoq; Cerularii de suffocato objectio est mera calumnia. *ib.* 2.
Synodaticum debetur Episcopo. 97. 2. Non ratum in eo excessus. 98. 1.

T

Theophylactus compediator S. Chryostomi. 314. 1.
Toletana Ecclesia obtinet Primatum. 219. 1.
Tonsura viros decet. Ab Apostolo est præcepta. 426. 1. Antiqua Judæorum tonsura. *ibid.* Nazærarum intonsi. 426. 2. Uti & quidam Monachi. 427. 1. Græci comam nutrientes reprehenduntur. *ibid.* 2. Canonem Apostolicum de tonsura Ecclesia Latina observavit. 428. 1. Milites, barbari, lascivi juvenes cæsariem aluerunt. Item Germani comati. *ibid.* 2. Secus Schytæ. Francorum Reges aliqui intonsi. *ibid.* Promissa capillatura soli Regio sanguini in Gallia permissa: Dein omnibus. 429. 1. Nortmanni attonsi. *ibid.* Angli comati. 429. 2. Fictum capillitium damnatur. 430. 1. Ex Anglia huc allatum. Tonsura in Italia viguit tempore Leonis IX. Ac nuper in Belgio. *ibid.*

V

Vercellense Concilium anno 1050. mense Septembri habitum. Huc vocatus Berengarius, non venit. 258. 1. Joannis Scoti liber damnatus. Legati Berengarii deficientes, capti sunt, ac Berengarii doctrina damnata. *ibid.* 2.
Vita in communi pro reparanda Clericali castitate juxta Ecclesias Cathedrales in provincia Romana denuo instituta. 26. 1. Juxta Ecclesiam Lateranensem vixerunt sub Regula S. Augustini. 26. 1. 2. Clerus in Italia sub Carolo Magno vitam communem in claustris egit: Quæ à S. Petro Damiani restituta, à Leone IX. confirmata, item à Nicolao II. ab Alexandro II. & à Gregorio VII. 26. 2. Varia Clericis erecta claustra. *ibid.* & seqq. Hic Clericorum convictus in Europa est ex S. Rigoberti Instituto: In Africa ex S. August. 27. 2.
Unctio Regia à Græcis quasi Sacramentum exaltatur. 121. 1.
Unctio sacra usque ad S. Petri Damiani ævum, nemine contradicente, in Ecclesia floruit. 25. 1.
Voti solemnitas est lex Ecclesiastica. 36. 1. An quævis vota solemnia matrimonium dirimerent, S. Bernardus, aliiq; cœspitarunt. 35. 2. Voti solemnitas ad sacros Ordines & in approbata religione professionem sub Innocentio III. est contracta. *ib.*
Votum simplex matrimonium non dirimit. 36. 2.
Votum religionis, mortis aliufve mali evadendi ergo emissum, obligat. 181. 1. Nec potest per Episcopum commutari. 181. 2.
Usura crimen est antiquissimum, semper damnatum, semperque grassatum. 179. & 180. 1. 2.
Usura centesima singulis mensibus solvi solita: Fœnus trientarium, singulis trimestribus. 180. 1. Quidquid supra sortem accipitur, usura est. *ibid.*
Ingens steneratorum copia olim Principi vectigal pendebat. 180. 2. Usura aliqua quondam à Principibus permissa: Per Canones tamen rigidè interdicta. Ac Clerici usurarii per eodem puniti. 181. 1.
Utlagium seu utlagatio, id est, extra Regiam protectionem ejectio. 186. 2.
Uxores tres successivè duci Ecclesia Græca non permisit. 159. 2.

